

P. lat. 1817 Spira

Wolfgangus Sedelius

Pauper sum ego, & in Laboribus a iuuentute mea.

<36615951280012

P. lat. 1817 Spira

Wolfgangus Sedelius

Pauper sum ego. & in Laboribus a iuuentute mea.







Contra Judeos et Sarracenos.



Contra infideles et malos christianos.



Fortalitium fidei contra Judeos : Sarracenos : aliosq christiane fidei inimicos.

¶ Venũdãtur a Stephano gueynard: prope sanctũ Anthonium.



De bello demonum contra fidei fortalitium

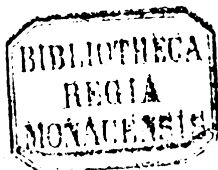








Wolfgangus Sidelius ... 1540.


BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS





Xciij.bello vincũt xp̄iani ⁊ fugaꝰ ite
rũ rex denie p cid cãpeatorẽ. eo.
Xciiij.bello vicũt xp̄iãi ⁊ capiꝰ castr
õ nidea p cid cãpeatorẽq̄ obtinuit
priuilegia magna p nobilib⁹ ⁊ ciui
Xcv.bel.vicũt xp̄ia (buscastelle.c.
ni ⁊ fugaꝰ rex õnie ⁊ capiꝰ rex ara-
gonũ p cid campeatorẽ. cccxvi.
Xcvi.bello vicũt xp̄iãi ⁊ capiꝰ toletũ
ac plima loca p regẽ alfõsũ sextũ.c.
Xcvij.bello vicũt xp̄iani cruce signa
ti transeũtes in terrã sctãz ⁊ capiũꝰ
ciuitates nicie ⁊ laudicia. cccxvij.
Xcviij.bello vicũt xp̄iani ⁊ capiꝰ an-
Xcix.bello vicũt xp̄iani (tiochia.c.
⁊ fugaꝰ corbozari⁹ cũ exercitu suo
antiochia ab ei⁹ obsidione libaꝰ ⁊ in
ueniꝰ lãcea q̄ pforatũ fuit lat⁹ xp̄i i
C.bello vicũt xp̄ia- (cruce.cccxviij.
ni cruce signati ⁊ capiꝰ ciuitas san-
cta hierusalem. eo.
Ci.bello vicũt xp̄iani cruce signati
cesis cẽtũ milib⁹ sarracenoꝝ.cccxix
Cij.bello vincũt sarraceni in hyspa-
nia ⁊ occidiꝰ infans sanci⁹ alfonsi p
diꝰ concha ⁊ plurima alia loca ⁊ de
struunꝰ oĩa balnea regni. codez
Ciij.bello vicũt xp̄iãi sub pricipe go
dofrido d̄ bulõ ⁊ capiũꝰ plurime ci
Ciiij.bello vicũt xp̄ia- (uitates.c.
ni ⁊ obsidetur ciuitas cordubeñ.ac
medietati diuidiꝰ pditoꝝ sarracen⁹ q̄
regẽ hyspalen.iterfecerat p regem
Cv.bello vi (alfonsũz sextũ.cccxx.
cit sarraceni sub ynca ꝑ rege marro
chioꝝ ⁊ vulneraꝰ rex alfõs⁹ sext⁹ eo.
Cvi.bello vicũt xp̄iani p regẽ alfon
sũz sextũ destructa sarracenoꝝ ter-
Cvij.bello vicũt xp̄iãi ⁊ (ra.cccxxi.
capitur ciuitas nobilis valentie p
Cviij.bello vin- (cid cãpeatorẽ.c.
cunt xp̄iani fugato ⁊ vulnerato re-
ge hyspalen.ac pẽpt ꝭ q̄n.xxix mili-
bus sarracenoꝝ p cid cãpeatorẽ.eo.
Cix.bello vicũt xp̄iani fugato ⁊ vul-
nerato ymes myramamoli ac pem
ptis.xl.⁊ octo milib⁹ ⁊ q̄ngentꝭ sar
racenis p cid cãpeatorem. cccxxij.
Cx.bello vicũt xp̄iani ⁊ fugaꝰ bucar
rex marrochioꝝ vulneratꝭ cũ aliis.
xxx.regib⁹ p cid cãpeatorem. codẽ.
Cxi. bello vicũt xp̄iani fugato rege
bucar cũ aliis.xxxvi.regib⁹ viginti
coꝝ iterfectꝭ p cid cãpeatorẽ nõvi-
Cxij.bello vi (uo s₃ mortuũ.cccxxiij
cũt sarracẽi ⁊ occidiꝰ rex alfõsus ar
ragõie:q₃ spoliauit ecclias.cccxxiiij
Cxiij.bello vicũt xp̄iani cruce signa
ti ⁊ capiꝰ ciuitas vlixbona. cccxxv.
Cxiiij.bello vicũt xp̄iani ⁊ capiꝰ ciui
tas boecie p imparorẽ hyspanie al
Cxv.bello vi- (fonsũz septimum.c.
cũt xp̄iani ⁊ capiꝰ ciuitas almerie p
imparorẽ alfonsum septimũ. codẽ
Cxvi.bello vincũt xp̄iani trucidatꝭ
plurimis sarracenis ⁊ liberaꝰ ciui
tas roderici ab obsidione sarrace-
noꝝ p regẽ fernãdũ legiõis.cccxxvi
Cxvij.bello vincũt sarraceni ⁊ vulne
raꝰ rex alfonsus octauus. codez
Cxviij.bello vincũt sarraceni ⁊ pdiꝰ
ciuitas sctã hierlẽz ⁊ plures alie ci-
Cxix.bel.vi (uitates ⁊ loca.cccxxvij
cũt xp̄iani cruce signati ⁊ efficitur
scõz passagiũ ad trã sctãz sine ɔse
cutõe finis capt ĩn cita sacõ.cccxxix
Cxx.bello vicũt xp̄iani ⁊ capiꝰ citas
damiata pẽpt ꝭ.lxxx.milib⁹ sarrace-
Cxxi.bello vicũt xp̄iani pẽ (noꝝ.c.
ptis.cc.milib⁹ sarracenoꝝ p reges
alfõsũz octauũ i nauib⁹ tholose.co.
Cxxij.vicũt xp̄iãi ⁊ capiꝰ rgnũ maio
ricaꝝ p rgẽ iacobũ aragõie.cccxxxi
Cxxiij.bello vicũt xp̄iãi ⁊ capiꝰ ciui
tas valẽtie p rgẽ iacobũ aragõie.co.
Cxxiiij.bello vicũt sarraceni vastatꝭ

Explicit tabula.

1.



¶ Incipit prohemiũ in quo diuine laudes annotā-tur ⁊ mittitur querela ante thronũ maiestatis dei ⁊ ponitur intentio scribentis.





Urris fortitudi-nis a facie inimici. Tu es dñe deus meus: qui facis magna et inscrutabilia et mirabilia quorũ nõ est nu-merus. Tu extẽdisti celos solus: et gradieris super fluctus maris. Tu ambu-las super pennas ventorũ. Tu fecisti arcturũ ⁊ orio-nas ⁊ interiora austri. Tu es celsior celo: profundior inferno: longior terra: et latior mari. Tu es in cuius manu est aĩa oĩs viuẽtis ⁊ spiritus vniuerse carnis. Tu auris verba dĩiudicas: ⁊ faucis cõmedentis sa-porem. Tu es qui cognoscis decipientem: ⁊ eum qui decipitur. Tu adducis malos cõsiliarios in stultum finem: ⁊ iudices in stuporẽ. Tu baltheũ regũ dissol-uis ⁊ precingis fune renes eorũ. Tu ducis sacerdo-tes eorũ inglorios ⁊ optimates supplantas. Tu cõ-mutas labiũ veraciũ ⁊ doctrinam senum aufers. Tu es dñe qui effundis despectionẽ super principes: et eos qui oppressi fuerant releuas. Tu releuas profun-da de tenebris: ⁊ producis in lucẽ vmbram mortis. Tu es dñe qui multiplicas gentes ⁊ perdis eas: et subuersas in integrũ restituis. Tu immutas cor prin-cipũ populi terre: ⁊ decipis eos vt frustra incedant















per minimum.

et eorũ crudelitatibus et malicia. Quartus erit de bello sarracenorũ contra eãdem ⁊ de eorũ ⁊ sue legis im mũdicia. Quintus erit de bello dyabolorꝫ ꝯtra eãdẽ: ⁊ de ꝑditione dominiĳ eorꝫ ⁊ miseria. ¶ Circa primũ librũ tres erũt principales cõsiderationes. Prima erit de armatura oim fideliũ in generali. Secũda de armatura verorũ ꝑdicatorꝫ i spãli. Tertia erit de nobilitate ⁊ excellẽtia fidei catholice i ꝑticulari.

¶ De armatura oĩꝫ fideliũ i gñali

Circa primã ꝯsideratioñẽ q̃ est de armatura fideliũ i gñali hoc est oẽs fideles cuiuscũqꝫ status cõprehẽdendo sequamur ap̃lm ad Eph. vlt. c. Qui spũ sancto illustratus docuit qualiter fideles debent armari i spũali bello. Et ponit sex armorũ genera. quorũ quinqꝫ sunt ad resistendũ: vnũ ad impugnãdũ scꝫ verbũ dei. Prima armatura est studium continẽtie. Scđa est virtꝰ iusticie. Tertia est exẽpla sanctorꝫ. Quarta armatura est scutũ fidei. Quita est galea spei. Sexta est gladius verbi dei. ¶ De prima armatura dicit ap̃lus. state succincti lũbos vestros in veritate: hac muniũtur fideles cõtra hostẽ familiarẽ scꝫ cõtra luxuriã. de qua dr̃ Iob. xl. Fortitudo eiꝰ in lũbis eius qm̃ in eis ẽ vis generatiua. Et debẽt fideles vt bene sint muniti hac armatura accingi zona quintuplici. Primo debẽt accingi zona pellicea: q̃ est mortificatio carnis. hac accincti sunt iohannes baptista ⁊ helyas. Scđo debẽt accingi zona iusticie q̃ est pelliceaꝫ boni operis. de qua dr̃ Esa. xi. Erit iusticia cingulũ lũborũ eiꝰ. Tertio debẽt accigi zona fortitudinis: vt primis motibꝰ viriliter resistãt. de qua dr̃ ꝓuerbiorꝫ vlti. Accinxit fortitudine lumbos suos. Quarto debent accingi zona humilitatis. Hoc est lintheo q̃ dñs accinctus lauit pedes discipulorũ suorũ. Quinto debẽt fideles accingi zona veritatis scꝫ euãgelice ꝓmissiõis. Matth. xix. sunt eunuchi q̃ se castrauerũt ꝓpter regnũ celorũ. Qui hac quĩtuplici zona accinctus fuerit erit vere armatus studio ꝯtinẽtie. ¶ De scđa armatura q̃ est virtꝰ iusticie. subdit Ap̃ls. c. eodẽ. ⁊ induti lorica iusticie. Hac muniũtur fideles cõtra hostẽ auaricie. de q̃ dr̃ ecclesiastici. iiĳ. nihil iniquiꝰ q̃ amare pecuniã. Et dr̃ lorica iusticie: q2 sicut lorica munit totũ corpus: sic iusticia . . ddẽdo vnicuiqꝫ qđ suuꝫ est vniuersaliter soluit oñe quod debet: vt nullus possit agere cõtra eã. Isa. lix. Indutꝰ est iusticie ⁊ lorica. Est eñi iusticia in corde: in ore: ⁊ in opere. In corde est tripliciter. Primo per amorẽ Matth. xxi. diliges ꝓximũ tuuꝫ sicut teip̃m. Scđo est iusticia in corde ꝑ cõpassionẽ. Iob. xxx. cõpatiebat aĩa mea paupi. Est tertio iusticia in corde ꝑ iniuriarũ dimissionẽ Matth. vi. Si dimiseritis hoibꝰ pctã eorꝫ. dimittet ⁊ vobis pater vester celestis delicta vestra. Est etiã

iusticia in ore tripliciter. Primo p dulcē correctionē. Eccl.xix. Corri pe primū anteq̄ cōmineris. Scd̄o est iusticia in ore p cōsiliū pverbio rū.xxvij. vnguēto τ variis odorib⁹ delectat cor. τ bonis amici cōsiliis dulcorat. Est tertio iusticia in ore p feruētē orōnē. iacobi vlt. orate p inuicē vt saluemini. Est vltimo iu sticia in manu. i. in ope etiā tripli citer. Primo p donū pverbiorū.xviij. donū hois dilatat viā ei⁹ τ ante pri cipes spaciū ei facit. Est aūt donū datio irrepetibilis. Scd̄o est iusti cia i manu p mutuū. deutero.xxiij. fratri tuo absq̄ vsura quo indiget cōmodabis vt bn̄dicat tibi dn̄s de us tu⁹ in oi ope tuo. Tertio est iusti cia in manu. i. in ope p auxiliū. ad gal.v. p charitatē spūs seruite in uicē. Predicti nouē grad⁹ iusticie sc; tres in corde. tres in ore. tres in ope. sunt quasi quidā annulli fortis simi quib⁹ lorica iusticie cōtexitur vt illos habēs merito dicat arma tus lorica iusticie. ¶ De tertia ar matura q̄ est sctōꝝ exēpla. Ap̄l'us subiūgit.c.eodē. Et calciati pedes in pparatiōe euāgelij pacis. Dicū tur autē sctōꝝ exēpla calciamenta q̄ his muniunt fideles ɔtra affe ctū terrenoꝝ. Quattuor autē facit calciamētū. Primo valet ad defensio nē.s. frigoris spinarū τ luti. Sic τ bonū exēpiū defendit ɔtra frig⁹ in fidelitatis. cōtra spinas cupiditatis τ ɔtra lutū libidinis. Vn̄ dn̄s dicit luce.x. Ecce dedi vobis ptātē calcā di supra serpētes τ scorpiōes τ su pra oēm virtutē inimici: τ nihil vo bis nocebunt. Et ps̄. ait. ps.lxxxx. Sup aspidē τ basiliscū ābulabis τ cōculcabis leonē τ draconē. Scd̄o calciamentū velat a puluere. sic et sctōꝝ exēpla velāt a puluere vane glorie siue laudis hūane. vn̄ hiere mie.ij. phibe pedē tuū a nuditate. Tertio valet calciamētū ad calefa ctionē. Sic sctōꝝ exēpla calefaci unt affectū nostrū erga deū τ pri mū diligēdū. Vn̄ et q̄ edūt agnum paschalē iubent esse calciati. exo. xij. Quarto valet calciamētū ad or natū. Sic τ sctōꝝ exēpla ornāt nos decore v̄tutū. vn̄ cāti.v. Quā pul chri sunt gressus tui in calciamētis filia pricipis. iudich vlt. Sādalia filii⁹ rapuerūt oculos ei⁹. i. exceca uerūt oculos holofernis p quē itel ligit dyabolus. inde est q̄ sandalia pōtificis auro τ gēmis τ diuersis colorib⁹ adornant. Pro meōria p̄di ctarū pprietatū calciamēti est ver sus iste. Defendit velat calefacit calci⁹ ornat. ¶ De armatura q̄ est scutū fidei. ait Ap̄ls.c. eodē. In oi bus sumētes scutū fidei. scutū ē fi des icarnatiōis. Est eñ scutū triā gulū: lz sup vnū ita τ xp̄s est vna p sona: triplicē tñ hz substātiā. s. dei tatē carnē τ aiam. Itē in scuto co reū desup extēdit in ligno τ pingi tur extra. ita τ caro xp̄i extēsa fuit in ligno crucis. hiere.xi. Venite mit tam⁹ lignū in panē ei⁹. Pictura est effusio sanguinis p diuersas ptes corpis. Isa.lxiij. Quare rubrū ē in dumētū tuū. Hoc scutū dz geri a si nistris: qz ibi est cor hois. pverbio rū.iiij. Oi custodia serua cor tuū τc.

H 5

peccato. Hec est fides nostra. Hec cōsolatio nostra. Hec vita nostra. Hec spes beatitudinis nostre firmior q̄ celū ⁊ terra. Sed o altissime deus multi hec confitentur labijs quoꝝ coꝛ lōge est a te. Alij nituntur euertere hanc veritatem et verbis ⁊ factis quoꝝ q̄dā sunt heretici ⁊ puersi chꝛistiani. Alij sunt iudei: alij sarraceni. Alij vo dyaboli. De erroꝛe hereticoꝝ nullus ē q̄ inquirat: intrauerūt dn̄e gregez tuū lupi rapaces: q2 pauci sunt pastoꝛes multi mercēnarij: ⁊ q2 mercēnarij sunt nō est eis cura de ouibus tuis pascēdis: sed tondēdis. Uidēt eni lupos veniētes ⁊ fugiunt. Cadit asina ⁊ est q̄ subleuet: perit aīa ⁊ nō est qui adiuuet. De perfidis iudeis blasphemātibus nomen tuū ⁊ inaudita crudelia latēter faciētibus infidelibus tuis nullus ē vt plurimū qui recogitet q2 munera eoꝝ excecauerūt oc'los iudicū: ⁊ presidentiū in clero ⁊ populo: sed ⁊ absona sarracenoꝛū viuentiū inter nos ex interesse predictoꝝ iudicū obliuioni data sunt. Predicatores tui licet pauci clamāt: sed a veritate tua auditū auertunt: et ad fabulas conuertuntur. Impletū est dn̄e verbū tui predicatoris eximij. Erit eni tēpus cuz sanā doctrinā nō sustinebūt. Hec velut quādā querelam dn̄e ex pte dilligētiū te mitto ante thꝛonū tuū ⁊ agni imaculati. Succurre ergo dn̄e gregi tuo quē p̄cioso sanguie filij tui emisti. Sāguineos fontes lachꝛymarū emittit coꝛ meū: q2 neminē video cōsolatoꝛē gemētiū: ⁊ fere neminē ȝelatoꝛē tue fidei catholice spāliter in hac misera hyspania in qua sicut in fine mūdi sita ē: sic in ea cōgregate sunt oēs feces tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicus est hereticus. Inimicus iudeus. Inimicus sarracen⁹. Inimic⁹ dyabolus. Cogitaui ergo dn̄e deus me⁹ ꝓpter gloriā ⁊ honoꝛē tue scē fidei catholice: ⁊ in remissionē delictoꝝ meoꝝ hūc librū scribere quē foꝛtaliciū fidei nomino: meūq3 intellectū tue maiestati cōmēdo: et sic cū splēdoꝛib⁹ lucis tue illumiare digner: vt illa scribā q̄ tue sint placita voluntati ad ꝯsolationē fideliū: ⁊ ꝓ defensiōe tue scīssime fidei. In q̄ q̄cq̄d bn̄dictū ueniat tibi tribuatur a quo oē bonū est. Si q̄d vere min⁹ caute dictū fuerit beniuolū peto coꝛrectoꝛē in oib⁹ me submittēs determiatiōi eccl'ie catholice tue immaculate spōse. Sumēs in tuo noīe ꝓ fundamēto nr̄i inexpugnabilis foꝛtalicij verbuz p̄cea ūnptū. Turris foꝛtitudinis a facie inimici. ps. lx. Et p̄mittit figura pugne i qua foꝛtaliciū q̄nq3 turriū cū eius oꝛnatu ⁊ armatura deseruit pꝛimo libꝛo. Heretici foꝛiētes siue p̄ inuiū foꝛtaliciū pfoꝛātes deseruiūt scdo. Iudei vo signati velati ⁊ cathenis vinculati deseruiūt tertio. Bellū sarracenoꝛū ⁊ xp̄ianoꝝ deseruit quarto. Demones vero ab angelis ꝓstrati deseruiunt quinto libꝛo.

¶ Incipit liber pꝛimus in quo cōtinentur tres considerationes.











T detur ordo in presenti libro quiqꝫ erunt partiales libri quasi quiqꝫ turres fortalicij fidei inexpugnabiles. Primus erit de vera christi militū armatura: ⁊ de fidei catholice excellētia. Secūdus erit de bello falsorum xp̄ianorum et hereticorum contra eā ⁊ eorꝫ astucia. Tertius erit de bello iudeorū contra eam













2.

per imuium. Tu facis eos palpare quasi in tenebris: et non in luce: et errare facis eos quasi ebrios. Tu solus es omnipotēs. Tu solus oē bonū. Tu solus oīa sciēs. Tu solus nosti corda filiorꝝ hoim. Tu solus teipm cōprehendis. Tu solus es vbiqꝫ pn̄s. Tu sol⁹ creas res de nihilo. Tu solus in instāti oparis. Tu sol⁹ stabilis manēs das cūcta moueri. Tu sol⁹ ex auctoritate miracula facis. Tu solus de qualibet creatura facis qđ vis. Tu solus volūtatē hois cogere potes. Tu sol⁹ potes essentie aie illabi. Tu solus potes pctā dimittere. Tu sol⁹ potes gratiā infundere. Tu solus potes in igne ppetuo corpus suare. Tu es corā quo nudus ē infern⁹: et nullū est operimentū pditioni. Tu extēdis aquilonē sup vacuū: et appēdis terraꝫ sup nihilū. Tu ligas aquas in nubibus: vt nō erūpant pariter deorsuꝫ. Tu detines vultū solij tui: et expādis sup illud nebulā tuā. Tu dn̄e terminū circūdedisti aquis vsqꝫ dū finiat lux et tenebre. Tu es ad cuius nutū colūpne celi cōtremiscūt: et pauēt. Tu es in cuius fortitudine maria cōgregata sunt repēte: et prudētia tua percussit supbū. Tu es cuius spūs celos ornauit: et obstetricante manu tua eductus ē coluber tortuosus. Tu es de⁹ excellus in fortitudine tua: et nullus ē tibi similis i legislatoribus. Tu es cui⁹ numerus annorū inestimabilis. Tu aufers stillas pluuie: et effundis ymbres ad instar gurgitū q de nubib⁹ fluūt: q pretexūt cūcta desup. Tu si volueris extendere nubes qn̄ tentoriū tuū: et fulgurari lumine tuo desup cꝫ cardines maris opies. Tu das eicā oibus mortalibus. Tu dn̄e in mansib⁹ tuis abscōdis lucē: et precipis ei vt rursus adueniat, annūcians de eo amico tuo q possessio tua sit et ad eam possit ascendere. Tu sup oēs celos cōsideras: et lumen tuuꝫ sup terminos terre. Tu posuisti fundamēta terre: et ei⁹ mēsuras. Tu tetendisti sup eā lineā: et bases ei⁹ cōsolidasti. Tu es quē laudēt astra matutina: et ante quē iubilant filij dei. Tu cōclusisti hostijs mare circūdans illud terminis tuis: posuisti vectē et hostia: et dixisti huc vsqꝫ venies et nō procedes amplius: et hic confringes tumentes fluctus tuos. Tu ostēdisti aurore locū suū. Tu fecisti aurorā et solē. Tu concussisti extrema terre et excussisti impios ex ea. Tu ingressus es pfundū maris: et in nouissimis abyssi deambulasti. Tu es cui apte sunt porte mortis: et hostia tenebrosa vidisti. Tu dn̄e cōsideras latitudinē terre. Tu nosti in qua via habitat lux: et tenebraꝝ quis sit locus: vt ducas vnūqđqꝫ ad terminos suos: et intelligas semitas domos eius. Tu scis qn̄ nasciturí sunt hoies: et numerū dieꝝ eorū nosti. Tu ingressus es thesauros niuis: et thesauros grandinis aspexisti: q ppárasti in tp̄s hostis in die pugne et belli. Tu scis per quā viā spgit lux: et diuidit estus super terraꝫ. Tu dn̄e dedisti ve he

ventissimo ymbri cursum: ⁊ viam
sonantis tonitrui: vt plueret super
terram absq; hoie in deserto: vbi
nullus mortaliũ cõmorat᷑: vt iple-
ret inuiã ⁊ desolatã produceretq;
herbas virētes. Tu es pluuie pa
ter. Tu generis stillas roꝝ: a te egre
ditur glacies. et genuisti gelu de
celo. Tu induras aquas i similitu
dinē lapis: ⁊ supficiē abyssi con-
stringis. Tu es qui cõiungere po-
tes micātes stellas pliades: ⁊ gi-
rũ arcturi potes dissipare. Tu p-
ducis luciferũ in tpe suo: ⁊ vespe-
rũ super filios terre cõsurgere fa-
cis. Tu nosti ordinē celi: ⁊ pones
rõnem eius in terra. Tu numeras
multitudinē stellaꝝ: ⁊ omnibus eis
noia vocas. Tu dimēsus es altitu
dinē celi: latitudinē terre: ⁊ pfun
dũ abyssi. Tu dñe dinumeras are
nã maris: ⁊ pluuie guttas: ⁊ dies
seculi. Tu immittis fulgura: ⁊ va-
dūt ⁊ reuertētia dicūt tibi assum⁹.
Tu posuisti in visceribus homīs
sapiētiã. Tu dedisti gallo intelli-
gentiã. Tu enarras celoꝝ rõnem:
⁊ concentũ celi dormire fecisti: qñ
fundebas puluerē in terra: ⁊ gle-
bas compingebas. Tu es dñe qui
mēsus es pugillo aquas: ⁊ celos
palmo ponderas. Tu appēdis tri
bus digitis molē terre: ⁊ libras in
pondere. montes ⁊ colles in state-
ra. Tu fecisti celũ ⁊ terrã cũ omni
ornatu eoꝝ. Tu oia in numero pō
dere: ⁊ mēsura disposuisti. Tu es
quē celũ: ⁊ celi celoꝝ capere ne-
queunt. Tu es omps sup oia opa
tua: terribilis dñs ⁊ magn⁹ vehe-
menter: ⁊ mirabilis potentia tua:
qꝛ si fortitudo querit᷑ robustissim⁹
es. Tu dñe si subuerter; oia vel in
vnũ coartaueris a nullo contradi
ceris nec quis dicere poterit: cur
ita facis. Tu si destruxeris: nemo
est qui edificet: si incluseris hoiẽ
nemo est q̇ aperiat. Tu dñe si cõti-
nueris aquas oia siccabuntur: ⁊ si
emiseris eas subuertēt terrã. Tu
es dñe apud quē est fortitudo cui⁹
ire resistere nemo potest: et sub q̄
curuātur qui portāt orbem. Tu es
cui milia miliũ assistūt angeloꝝ:
⁊ decies centena milia ministrāt.
tu es ante cuius cõspectũ centum
xliiij. milia sunt citharizantes in
citharis suis. tu es ante cui⁹ thro
nũ turba magna quã dinumerare
nemo potest gr̃as agit. tu vite et
mortis habes potestatē. tu es dñe
quē laudat ois milicia celestis ex-
ercitus: ⁊ ois creatura. tu es ma-
ior omni laude. Tu es dñe cuius
immensa est et inuestigabilis mi-
sericordia promissionis tue. qm̃ tu
dñe altissimus sup omnem terraꝫ
longanimis et multũ misericors:
⁊ penitens sup malicias hoim. tu
vis oms hoies saluos fieri: et in
agnitionē veritat; venire. tu esq̄
in reb⁹ p tēp⁹ ortis summã gr̃am
fecisti: cũ ppter salutē humani ge
neris qđ nimia charitate dilexisti
misisti filiũ tuũ vnigenitũ eterna-
liter gn̄atum in plenitudinis tpe
in maria virgine humanatũ: queꝫ
verum deum ⁊ hominem confite-
mur. factus tibi obediens vsq; ad
mortē crucis: vt nos redimeret a

trenoꝝ.iij. Dabis eis scutū cordis laborē tuū. Hoc scuto muniūtur fideles ꝯtra tela dyaboli. Vñ scribitur ab ap̄lo. In quo possitis oīa tela neqssimi ignea extinguere nequ est caro: nequior est mūdus: sed nequissim⁹ dyabolus. Dicūtur aūt tentamēta dyaboli tela ꝓpter subtilitatē. gen̄. iij. Serpēs erat callidior cūctis aiantibus terre. Dicūtur ignea succēsione. vñ iob. xli. halitus ei⁹ prunas ardere facit. Prune sunt carnalia desideria q̄ dyabolus toto conamie in nr̄is mētibus intēdit accēdere. ysa. liiij. Ecce ego creaui fabrū flantē in igne prunas. Hijs igit̄ opponēda est fides q̄ acuto visu inuisibilia cōprehēdit ⁊ subtilitates tētationū ꝓspicit. vñ. ij. corinth. ij. Non eñi ignoramus cogitatiōes ei⁹. Est etiā pruna gratia. vñ ⁊ dicit̄ ros matutinus: ⁊ ideo feruorē tentationis extinguit. vñ. eccl̄. xliij. Ros obuiās ab ardore veniēti humilē efficiat eū. ¶ De quinta armatura que est galea spei addit ap̄ls in ca. eodē. Et galeā salutis assumite. Hac armatura muniūtur fideles ꝯtra vana huius mundi. Qui eñi sperat eterna de facili cōtemnit temporalia. vñ ysa. iiij. Qui sperāt in dn̄o mutabūt fortitudinē vt sint fortes in spiritualibus: assument pēnas vt aquile vt per spem ⁊ desideriū volent ad celestia. Galea caput ꝓtegit q2 spes eternorū ab aduersitatū ictibus mentē illesam custodit. Est autez triplex spes. Prima dicitur spes venie de qua dicitur ezech. xviij. quacunq3 hora peccator ingemuerit vita viuet ⁊ nō morietur. hec defendit ab ictu desperatiōis. Scda dicit̄ spes gratie. i. petri. i. sperate in eā que offertur vobis gratiā in reuelationez iesu xp̄i. hec defēdit a torpore pusillanimitatis. Tertia dicit̄ spes glie: de qua ad Ro. v. Gloriamur i spe glorie filiorum dei: hec defendit a pōdere obstinatiōis. Ecōtra spes ⁊ desideriū reproboꝝ versat̄ circa quattuor. de quib⁹ sapie. v. Spes impij tanq̄ lanugo est. s. flos carduí qui a vēto tollit̄: hec est carnalis voluptas q̄ modica egritudie vel molestia tollit̄ ⁊ tabescit. Sequit̄ scdo ⁊ tanq̄ spuma gracilis que a ꝓcella dispergit̄: hec est fauor vel glia tēporalis q̄ breuis eē probat̄. Subiungit̄ tertio: ⁊ tanq̄ fumus q̄ a vēto diffusus est: hoc ē ambitio dignitatis q̄ in ipso assensu deficit. Concludit quarto tanq̄ memoria hospitis vni⁹ diei preter eūtis. hec est ꝓsperitas tēporalis. De quinta armatura q̄ est gladius verbi dei. concludit ap̄ls. Et gladiū spūs qd̄ est v̄bū dei. ad hebre. iiij. Viuus est sermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilior oīni gladio ancipiti. Viuus aūt ē in p̄ceptis ⁊ prohibitiōibus: q2 p hec viuificat. ioh. vi. Verba q̄ locutus suz vobis spiritus ⁊ vita sunt. id est spiritualis vita. ⁊ psalmista. Eloquium tuum viuificauit me. Efficax est in promissionibus ⁊ comminationibus: q2 oīa cōplebuntur tēpore suo. Matth. v. Iota vnum aut vnus



apex non preteribit a lege donec omnia fiat. Penetrabilior est omni gladio in iudicijs τ dānationibus q̄ perdit corp⁹ et aiam in gehēnā apoca.i. De ore eius exibat gladi⸗us ex vtraq̧ pte acutus: hec arma tura est ad percutiendū pcutit enī carnē: q̄ docet illi⁹ mortificationē Uñ cāti.iij. vniuscuiusq̧ ensis su⸗per femur suū ppter timores no⸗cturnos. Scdo pcutit mūdū q̄ do cet illius contēptū. vñ Matth.x. dñs dicit. nō veni pacē mittere: s₃ gladiū. Percutit tertio dyabolu₃: q̄ detegit astutias ei⁹. Uñ iob.xl. Cōscidēt illū amici diuidēt illum negociatores. Dicit̃ autē gladius spūs q̄ spūsctūs dat ipm. Mat.x. Nō enī vos estis q̄ loquimini: s₃ spūs pris vestri qui loquit̃ in vo⸗bis. Itē dicit̃ gladius spūs: quia spūs ducit ipsum. Uñ grego. Nisi intus sit spūs qui doceat lingua doctoris inanū laborat. ps. Dabit voci sue vocem virtutis. Et quia veri p̄dicatores in bello spirituali singularissimū bellū gerūt τ nimiū vtile i ecclesia dei: ideo habita ar⸗matura fideliū in generali: de pre dicatorū armatura in sequēti cōsi deratione singulariter est dicēdū.

¶ De armatura verorū predica⸗torum in speciali.



Circa scdam cōsidera tionē hui⁹ primi libri q̄ vera armatura mi⸗litū xp̄i ad extirpādū predictos errores τ ad crimina in crepāda consistit in predicatione verbi dei qd est quasi ignis ardēs τ quasi malleus conterēs petras. Iere.xxiij. ideo vt p̄dicatores euā gelici p̄dictu₃ bellū securi possint intrare cū spe victorie obtinende quattuor debēt diligēter attēdere in quibus cōsistit eorū armatura. Primū quid ē predicatio. Scōm qualis debet esse p̄dicatio. Tertiū cui prodest p̄dicatio. Quartū qua lis debet esse p̄dicator. ¶ Ad pri⸗mū rñdet Alanus q̄ p̄dicatio est manifesta τ publica morū instru⸗ctio τ fidei τ hoim informationi deseruiēs ex rōnū semita τ aucto⸗ritatū fonte pcedens. Manifesta debet esse p̄dicatio q̄ i manifesto pponēda est. Uñ xp̄s ait Matth.x. q̄ dico vobis in aure predicate sup tecta. Si enī occulta esset p̄di catio suspiciosa eēt sicut latius de clarabit̃ i tertia ɔsideratiōe hui⁹ primi libri. immo talis p̄dicatio videret̃ redolere heretica dogma ta. In cōciliabulis enī suis laten⸗ter predicant heretici vt facilius illos decipiāt. Publica debet esse q̄ nō vni sed pluribus pponēda Si enī tm̄ vni pponeret̃ non esset p̄dicatio sed doctrina. Hec est enī differētia inter p̄dicationē τ do⸗ctrinā: q̄ p̄dicatio ē illa istructio q̄ pluribus fit: τ in manifesto τ ad mor instructionē. Doctrina vero q̄ pluribus vel vni fit ad sciētie eruditionē. Per hoc q̄ sequit̃ in⸗structio mor τ fidei insinuant̃ due ptes theologie. vna rōnalis q̄ diui norū sciētiā ɔsequit̃. alia moralis quae morum informationem pollicetur etc.

ra.

Ezech.ca.iij.speculatorē dedit te. Beatus aūt Hiero. in epistola ad nepotianū monachum elegāter scribit qualis debeat esse predicator i sermone dicēs. Nolo te declamatorem esse τ rabolū garzulūq₃ sine ratione s₃ mysterij peritū τ sacramētorū dei tui eruditissimū verba voluere τ scelleritate dicēdi apud iperitū vulgus admirationē sui facere indoctorum₃ hominū est. pceptor quōdā meus Greg. nazāzenus rogat⁹ a me vt exponeret q̄d sibi vellet i luca. Sabbato de vtero ꝓtha pon eleganter lusit. Docebo te inquiēs in ecclesia vbi oī populo acclamāte cogeris inuit⁹ scire q̄d nescis. aut si certe solus tacueris ab omnib⁹ stultitie deputabis. Nihil tam facile q̄ vile₃ plebiculā τ iductā cognitionē lingue volubilitate decipere. que quicquid nō itelligitur miraẜ. hec ille. ¶ Nūc descēdo magis i speciali qualis debeat eē p̄dicator ꝟbi diuini vbi quinq₃ sūt per ordinē declarāda Primū qualis debeat eē p̄dicator in hitu exteriori. Secūdū qualis d₃ esse predicator in ꝯuersatiōe. Tertiū qualis p̄dicator debet esse in p̄dicatione. Quartū qualis in aīo. Quintū qualis d₃ esse p̄dicator in p̄mio. ¶ Ad primū dico q̄ predicator ꝟbi diuini d₃ esse in habitu exteriori camelus. i. d₃ indui vestib⁹ paupimis τ despectis in quo reluceat mūdi cōtēptus. Talis apparuit mūdo primus p̄dicator p̄nie. Johānes baptista tāq̄ forma τ exēplar omniū p̄dicatorū qui vēturi erāt: sicut paret. matth. iij. vbi diciẜ. Erat iohānes indut⁹ pilis camelorū q̄d ē vestimētū vile τ asperū. q̄ magis mouēt facta q̄ verba in moralibus. τ vita sancta q̄ eloquia ꝯposita. Attēdat etiā predicator nō solū habitū in iohāne sed et victū. s. locustas τ lactucas siluestres agrestes. q̄ debita dispositio p̄dicatoris ē mortificatio carnis vt sit subdita spiritui s̄m q̄ paulus dicit. i. Chor. ix. Castigo corpus meū τ in seruitutē redigo ne forte cum aliis predicauerim ipse reprobus efficiar. Sic etiā xp̄s incōparabilis predicator indut⁹ fuit paupimis vestimētis q̄ iquit ipe. Qui mollibus vestiūtur in domibus regū sunt. Math. xi. Sic beatus pater noster Franciscus pauperum p̄riarcha voluit frēs suos apparere mūdo dicēs: τ frēs oēs vestimētis vilib⁹ induātur vt possint ea repeciare de saccis τ aliis peciis cū benedictione dei. Tales eīn pecie τ repeciatiōes velut margarite fulgēt in hitu fratrū minorū ostendētes mūdi cōtēptū in quo condēnanẜ p̄dicatores qui curiose mollibus vestiūtur specialiter minores. ¶ De secundo sc₃ qualis debeat eē predicator in cōuersatōe. Respōdeo q̄ predicator euāgelicus in sui ꝯuersatiōe d₃ eē agnus vt possit de eo dici. Ecce agn⁹ dei canēs sibi a peccato. τ p̄ximo a scandalo studeat amare τ amari blandū se τ affabilē exhibere cū oī castitate nec semp sit inter turbas: s₃ aliqn̄ recedat ab eis et vadat in desertū locū₃. exēplo xp̄i Math. xiiii. ubi dicitur etc.

Mat. xiiij. vbi dicit q cū audisset iesus mortē. s. iohannis ppter doctrinā veritatis icessit inde in desertū locū. secessit nō timēs mortē sed ostendit q aliquādo cedēdum sit malitie humane. et vt daret exēplū pdicatoribus verbi diuini aliquando recedēdi a turbis et redire ad locū solitariū propter duo. pmo ad recolligendū proprios defect qui cōtrahuntur i conuersatiōe cū hoibus. secūdo ad vacādū oratiōi vt ibi predicator hauriat q postea populis effundat. Debet etiā i sua cōuersatiōe fugere populi applausum sicut legim de christo Marci. i. q cū multa demōia eijceret. et demonia clamarēt et cetera. nō sinebat ea loqui. Sequitur et diluculo valde surgens egressus abijt in desertū locū. In hoc dans exemplum vt predicatores mirabiliū diuinorum operator debeat fugere mūdi applausum. verūtamē q nō debet dimittere salutem animarū: sequitur eam in proximos vicos et ciuitates. ¶ Circa tertiū scz qualis debet esse pdicator euāgelicus in pdicatiōe. Dico q debet eē martha et ignis: martha in sollicitudine: q predicator verbi diuini retardans opus pdicationis pro amicis carnalib vel terrenis negotijs ineptus est regno dei. Et ponitur exemplum de arante et retro aspiciente. luce. viij. nemo mittens manum ad aratrum et aspiciēs retro aptus est regno dei. Secūdo debet eē ignis in sermone vt possit inflāmare corda audientium. exemplo helye de quo dicitur Eccle. xlviij. surrexit helyas quasi ignis et verbum eius quasi facula ardebat. quia vt dicit Bernard. qui ardet icēdit. ¶ De quarto scilicet qualis eē debeat pdicator in aīo. Rńdeo q pdicator euāgelicus debet esse aīo leo q nō dz aduersitate terreri. cogitās q ē missus sicut agn iter lupos. Matthe. x. nec debet turbari si non habeat tēpus pcogitandi qd respondeat psecutorib dupplici de causa. primo q in tali casu sufficit fidem cōstanter cōfiteri corā psecutorib qd pōt facere quilibet xpian quātūcunq simplex. Scdo q hoibus de deo cōfitētib spūs sanct nō deficit i necessitate dicēte saluatore. Mat. x. Cū autē tradēt vos nolite cogitare quō aut quid loquamini. Dabitur ei vobis in illa hora quid loquimi. et pz ex pdictis q nō loqtur hc christus de vbo predicationis sed cū fuerint traditi ad iudices q pdicator vbi diuini pcogitare dz quō debeat verbū diuinū predicare siue pponere sm q dicitur prouerbiorū. xvi. hois est aīm ppare et dei gubernare linguā aliter tēptaret deū si negligens de hc cogitet dū tamē habeat tēpus oportunū. Sit ergo animo leo impterritus et non turbatus: ponēs ante oculos suos cū peccata publica habuerit reprehendere illud verbum iohannis baptiste. Nō licet tibi habere vxorem fratris tui. et verbum petri ad principes sacerdotū obedire opz deo magis q hoib et verbum dei ad hieremiam. Jeremie. i.

Accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos etc.

ne quas faciunt sint examinata et casta eorũ eloquia ad vtilitatẽ et edificationẽ populi: annũciando eis vitia ꝛ virtutes penã ꝛ gloriã cum breuitate sermonis qꝛ verbũ abbreuiatũ fecit dñs super terrã. exemplũ huius ponitur in libro de vita ꝛ moribꝰ aplorũ vbi dicit ꝙ sermocĩnatus est quidam corã alexandro ꝛ longũ egit sermonẽ ꝛ tedio affectus. Alexãder dixit. nõ est laudabilis ṗdicatio q̃ iuxta predicãtis vires asserit. sed iuxta possibilitatem audiẽtium commendabilis potius reputatur hoc ibi. Ex quibus omnibus clare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

¶ ꝙ etiã nolentibꝰ audire prodest euangelica predicatio.

De tertio huius secũde ꝯsiderationis scꝫ cui ꝓdest predicatio. Rñdet ꝙ euangelica ṗdicatio nõ solũ ꝓdest volẽtibus audire. sꝫ etiã nolẽtibꝰ. vñ dicit apostolus scdo ad thimo. vij. ṗdica verbũ insta oportune iportune argue obsecra icrepa in oi paciẽtia ꝛ doctrĩa Erit eñi tẽpus cũ ꝛ sanã doctrinã nõ sustinebũt sed ad sua desideria coaceruabũt sibi magistros pruriẽtes auribꝰ. ꝛ a veritate quidem auditũ auertent ad fabulas autẽ ꝯuertent Quod expones nicolaꝰ de lira dicit sic. ṗdica verbũ. s. euãgelicũ. insta. i. istant facias h̄ oportune. i. illis q̇ desiderãt audire importune. i. etiã illis q̇ nõ accipiunt gratiose qꝛ aliquãdo ẽ ibi ꝓfectus magnus sicut dicit. August. de seipo audiẽte ṗdicationẽ sancti Ambrosij: ꝛ curiositate motus ꝛ nõ ex vtilitate. Cũqꝫ itẽderẽ ꝙpulchre diceret me inuito intrauit ꝙ verũ dicebat. ꝛ sic ꝯuersus ad fidẽ multũ ꝓfecit in eccl'ia dei. Argue peccãtes ex ignorãtia. obsecra peccãtes ex infirmitate vt abstineãt ꝓpter reuerentiã rei sacre scꝫ passionis eius in baptismate cõicate: increpa verbis duris peccantes ex certa malitia in omni paciẽtia ad repugnãtes: doctrina ad recipiẽtes ipos diligenter instruendo Et subditur ratio ṗdicte mõitiõis dicens. Erit enim tẽpus cũ sanam doctrinã non sustinebunt. quasi dicat propter hoc instãdũ est doctrine veritatis quãdiu sunt aliq̇ volẽtes audire ꝛ antequã veniat tẽpus in quo sana doctrina nõ sustinebitur sed ꝓm sua desideria coaceruabũt sibi magistros loquẽtes sibi tãtũmodo placẽtia pruriẽtes auribꝰ i. desiderantes audire ab istis doctoribus ꝛ a veritate q̇dem. i. a doctoribus veritatis audiẽtiũ auertẽt reputantes eorum doctrinã nimis durã. sicut iohis. vi. Dixerunt aliqui de sermõe christi durus est hic sermo: ꝛ quis potest eum audire. ad fabulas autẽ cõuertentur. i. ad doctrinam humanitus confictam et veritate carentem. Ex quibus clare patet quibus predicatio est fienda ꝛ quibus prodest.

¶ Qualis debet esse predicator.

Circa quartum et ultimum hujus secundae Ae. Vᵉ

De armatura animũ fideliũ. fo. viij.



Circa quartũ ꝛ vltimũ huius secũde cõsiderationis vidẽdũ est qualis debet esse ꝑdicator. Ad hoc respondet dupliciter: primo in generali. secũdo i speciali. De primo dico ꝙ generaliter loquẽdo oportet ꝙ verus predicator sit sanctus. qꝛ peccatori dixit de⁹. quare tu enarras iusticias meas ꝛ assumis testamẽtũ meũ ꝑ os tuũ ps. xlix. predicatores eñi sunt organũ veritatis: ꝛ aliquãdo subtrahitur sermo pro culpa ꝑdicatoris. aliqñ ꝑ culpa auditorum. put ait greg. mor. iiij. in fi. Tũc eñi ẽ ſmo viu⁹ ꝛ efficax cũ ẽ ꝑdicatoris pura sanctitas ꝛ ꝟtuosa perfectibilitas sicut fuit de beato stephano. Act. vi. de quo dicit ꝙ nõ poterãt resistere sapiẽtie ꝛ spiritui qui loquebat de quo habet pulchrũ exẽplũ. x. libro Ecclesiastice historie: vbi dicitur ꝙ cũ sancti pr̃es cõuenissent ad cõsiliũ Nicenũ ꝛ ibidem ẽẽnt ꝑhi ꝛ dialetici. quoꝝ vn⁹ ꝯflictũ cũ ep̃is mouebat in dialectica intantũ ꝙ fiebat ingẽs spectaculum cõuenientib⁹ ad audiẽdũ nec poterat philosophus concludi a quoꝙ aut cõstrigi. tãta eñi dicẽdi arte obiectis qõnibus occurrebat vt vbi magis putaretur obstrictus velut anguis lubric⁹ laberetur: qd̃ vidẽs quidã ex ꝯfessoribus vir simplex ꝛ nihil aliud sciẽs nisi ihesum ꝛ hũc crucifixũ poposcit se posse cũ ꝑho sermocinari qd̃ vidẽtes illi qui nouerãt ei⁹ simplicitatẽ noluerũt pati ne risui haberet scã simplicitas Ille tñ perstitit monẽs sermonem ac dicẽs. In noie ihũ xp̃i philosophe audi q̃vera sunt. Deus vnus ẽ qui fecit oia ꝛ creauit virtute ꝟbi sui. h̃ verbũ ꝛ sapia quã nos dicimus caro factũ est ꝛ filius natus est. ꝛ per passionẽ suam nos a morte liberauit: ꝛ resurrectiõis sue nobis vitã eternam ꝓmisit quẽ expectamus iudicẽ oĩm. Credis ita phi losophe. At ille. Uelut nũꝙ vllum ꝯtradicẽdi sermonẽ didicisset ita obstupefact⁹ virtute ꝟboꝝ ac mutus ad oia hec solũ potuit respondere ita sibi videri nec aliquid posse eẽ magis verũ. Cui senior. si hec ita credis surge ꝛ sequere me. ꝛ huius fidei signaculũ suscipe Et conuersus philosophus ad hoies ait Audite o viri eruditi dũ ꝟbis mecũ res gestum est verba verbis opposui. ꝛ que dicebãtur dicẽdi arte subuerti vbi vero ꝑ verbis virtus ꝓcessit ex ore dicẽtis. nec resistere verba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. ꝛ iõ si quis vestrum potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xp̃m ꝛ sequatur hũc senem in quo locutus est deus. ꝛ ita philosophus xp̃ianus effectus est ꝛ tãdẽ gratulatus est se eẽ victum. Sanctitas ergo ꝛ vite ꝑfectibilitas magis efficiũt i predicatore vt vtiliter ꝑdicet ꝙ scie luminositas. ꝓpter quod ait dñs Esa. xxxv. Super montem excelsum ascẽde tu qui euãgelizas syon. i. super eminẽtiã vite put expõit Gre. super Ezech. omelia. x. ꝛ ideo dicit speculato

Ezech. ca. iii. speculatorem dedi te. Deus aut Hiero etc.

que mor℞ informationē pollicetur. Predicatio enim nūc de diuinis instruit. quod significatur per angelos ascēdētes. nūc de humanis qđ significat̄ p descēdētes in scala iacob. Gen. xxviij. Angeli em̄ ascendētes ⁊ descēdētes sūt p̄dicatores qui tūc ascēdūt dū celestia p̄dicāt. descēdunt quādo per moralia se inferioribus cōformant. Per hoc qđ sequit̄ hoim informationi deseruiens significatur causa finalis, siue vtilitas p̄dicationis. Et q2 ratiōibus subnixa deb3 esse predicatio ⁊ auctoritatibus roborata cōsequenter annectitur hec rationū semita et auctoritatum fonte p̄cedēs.

¶ Qualis debet esse predicatio.



Circa scđ3 hui⁹ secūde ꝯsiderationis. s. qualis d3 esse predicatio. R̄ndet̄ q̄ vera euangelica predicatio debet qualificari trib⁹ cōditiōib⁹ negatiuis ⁊ totidē affirmatiuis. Procedēdo p̄io de negatiuis dico q̄ predicatio euāgelica nō d3 in se habere aliqua scurrilia vel puerilia vel rigmo℞ melodias ⁊ metro℞ cōsonātias que poti⁹ sūt ad aures demulcendas q̄ ad aios informandos. ⁊ ideo oifarie contēnēda. De tali predicatione dicit̄ a propheta. Caupones vestri miscēt aquam vino: in illa predicatiōe est aqua vino in qua puerilia et scurrilia verba et animos quodāmodo effeminātia ponūtur. Secūdo predicatio non d3 splendere fabulis ⁊ vbo℞ pupuramētis colo℞ nec minus exanguibus verbis d3 esse desecta. sed mediū tenuere beati. q2 si nimijs esset coloribus picturata videret̄ nimio studio eē excogitata ⁊ potius elaborata ad honorē hominū q̄ ad vtilitatem p̄ximo℞. et ita minus moueret aios auditorū qui sic p̄dicant pharriseis cōparantur q̄ ampliabāt fimbrias ⁊ dilatabāt filateria sua. M. xxiij. Talis em̄ p̄dicatio supsticiosa pōt dici non cōtēnenda s3 sustinēda. Vn̄ ap̄lus ait ad philippen. p̄io. Quacūq3 occasione x̄ps predicatur i hoc gaudeo sed et gaudebo. Tertio nō debēt in predicatione euāgelica iterseri falsa ad maiorē x̄piane religiōis laudē. q2 nō min⁹ irascit̄ x̄ps de falsa laude q̄ de negata veritate. Talis aūt predicatio hereticorū solet esse q̄ vera p̄ponūt et cōsequēter falsa cōcludūt. de quib⁹ dicit̄ Trenorū. iiij. Lamee denudauerunt māmas lactauerūt catulos suos. lamee virgineas hn̄t facies sed pedes equinos. pedes eq̄ne vngulas n̄ f. ndūt sed firmiter se terre infigūt. Per lameas intelligunt̄ heretici q̄ p̄ponunt facie3 virginis s3 concludūt aculeu3 scorpionis. Primo em̄ posuūt vera cōsequenter assumūt falsa. pedes vero habēt equinos quia effect⁹ mētis in dei dilectione et p̄ximi non diuidūt sed omnes affectus terrenis delectatiōib⁹ ifigūt talis p̄dicatio oīno abiciēda est et oino est p̄niciosa. ¶ Secūdo qualificat̄ predicatio euāgelica trib⁹ alijs ꝯditiōib⁹ affirmatiuis. Prima est. ut initium sit etc.

cū vt initiū sit ab auctoritate theo
logie tanq̄ a sui ꝓprio fundamēto
maxīe ab euāgeliis psalmis pauli
epl'is libris salomonis. quia ī istis
resultat moralis instructio. si spāl'r
ergo fundamētū p̄dicatiōis q̄s po
neret dicta pħoꝝ vel ꝓuerbia ꝓ
uerbia que ī vsu cōi habentur po
tius talis predicatio eēt ridiculosa
q̄ euāgelica. nec debet predicator
petere thema cū pulpitū ascendit
a populo sicut vidi de quodā cum
talis modus magis videaṫ preten
dere ostētationē quā edificationē
lꝫ credere ē illū et simplicitate face
re. et deinde sūpto themate si fue
rit necesse ď libris sacre pagine su
mēde sunt auctoritates ad ꝓposi
tū vtiles et pōt inserere dicta gēti
lium vera sicut et paulus in epl'is
suis aliqn̄ pħoꝝ auctoritates iter
serit. quia tunc accipiantur ab eis
tanq̄ ab iniustis possessoribus et
debet cauere q̄ fundamētū sue pre
dicationis non sit ꝓpositio nimis
obscura vel difficilis ꝓposita ne
auditores eaꝫ fastidiāt et ita min⁹
attēte audiaṫ. Secūda cōditio af
firmatiua est q̄ habeat ī sentētiis
pōdus vt virtute sentētiarū aīos
auditoꝝ emolliat ad lacrimas mo
ueat. excitet mētē. pariat cōtritio
nē cōpleat doctrinis: itonet minis
blādiaṫ ꝓmissis. et ita tota tendat
vtilitatē ꝓximoꝝ. Et sūt p̄dicatio
nis tres spēs. vna q̄ ē verbo. de q̄
mar. vlt. p̄dicate euāgeliū oī crea
ture. alia scripto. vnď apl'us dicit
se p̄dicasse corītheis qn̄ eis epl'as
scribit. alia ē in facto. vn̄ dicit gre.
omnis christi actio nostra est instru
ctio: sed illa est perfectissima vbi
ad min⁹ occurrūt duo. s. doctrina ⁊
opus. Exēplo xp̄i q̄ cepit facere ⁊
docere. Act. i. Hec em̄ cōmuniter
faciūt pondus predicatiōis: quia
cuius vita despicitur restat vt eius
predicatio contemnatur. ¶ Item
confirmat predicationem operuꝫ
perfectibilitas: et exēploꝝum vir
tuositas: quia qui fecerit ⁊ docue
rit hic magnus vocabiṫ in regno
celoꝝum. Matth. v. Hec est em̄ lex
predicatorū vt impleant qđ docēt
cū turpe sit doctori si culpa redar
guit ip̄m: vt catho ait. Tertia cōdi
tio p̄dicatiōis affirmatiua est q̄ sit
breuis. vnde ad corinth. xiiij. dicit
apl's. In ecclesia volo quinq̄ ꝟba
magꝫ loqui. i. pauca sensu meo. i. vt
intelligā ⁊ ab aliis intelligar: ⁊ sic
eos instruam q̄ decē milia ꝟboꝝuꝫ
in lingua. i. q̄ maximā verboꝝū co
piā sine huiusmodi ītellectu. Sciē
dum autem q̄ apl'us specialiter se
dicit hic velle loqui quinq̄ verba
quia p̄dicatores ecclesie debēt an
nūciare quīq̄. s. credēda: agēda: vi
tāda: timēda: ⁊ sperāda: qꝛ p̄dica
tio dꝫ eē de his q̄ ptinēt ad fidē. et
sic habeṫ primū: ⁊ de his que pti
nēt ad mores: ⁊ sic habēṫ alia quat
tuoꝛ. s. ꝟtutes ⁊ vitia pena ⁊ gl'ia.
Et qꝛ ista debēt predicari cū bre
uitate sermonis. Ideo dicit apo
stolus quinq̄ verba. i. pauca. Si
milē doctrinā tradit predicatori
bus pater nr̄ seraphic⁹ frācíscus
dicēs ī regula. Moneo q̄ ⁊ exhor
tor fratres meos vt in predicatio
ne, quam faciunt, sint
examinata et casta eo-
rum eloquia etc. 7 [illegible]

11

fo. 16.

Accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos oia q̄ ego precipio tibi ne formides a facie eorum. ego quippe dedi te hodie in civitatem munitā et in colūpnam ferream et in murū ereum super omnē terrā regibus iuda et principibus eius et sacerdotibus eius et omni populo terre et bellabunt adversum te et non prevalebunt: quia ego tecum sum ait dn̄s vt liberē te. ¶ Circa quintum sc3 qualis debeat esse predicator in premio. vtrū debeat attendere pro premio sui laboris tēporale emolumentum. Respōdeo q̄ verus predicator euāgelicus nō debet attendere aliquid aliud nisi gloriā dei et salutē animarū. Sūt enī quidā qui finē sue predicationis constituunt mercedē terrenam horum autem predicatio sumptuosa est. et tales potius mercennarij q̄ predicatores sunt. Sicut accidit istis temporibus qn̄ sic conducuntur predicatores pro pecunia quarūdam bullarū colligenda ac si essent operarij qui vt ad vineas excolendas conducūtur in platea vt pro qualibet bulla quā dederūt recipiant tātū. vt ex hac auaricia dissolute sunt multe religiōes in isto regno. Predicatio tn̄ illorum suscipienda est et audiēda. vnde dn̄s de similib9 p̄dicatorib9 dicit Matth. xxiij. Que dicunt facite: que autē faciunt nolite facere: dicunt enim et non faciunt. Sed de quo debet viuere predicator euāgelicus. Respondeo q̄ predicatores sumptus debent habere a populo cui predicant. sicut ostēdit aplus. i. corinth. ix. Dupliciter. Primo auctoritate vsus publici et rationabilis. Secūdo auctoritate diuine leg3. Primū ostendit sic dicens. Quis militat suis stipēdijs vnq̄. quasi dicat nullus. immo milites sumunt stipēdia a populo terre quā defendūt. Idē ostendit de agricolis et gregū pastoribus. De agricolis dicit. Quis plantat vineam et de fructu eius nō edit. De gregum pastoribus dicit. Quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat. apostoli vo fuerunt milites contra hereticos insurgentes et in vinea dn̄i cultores et gregis dn̄i pastores. ꝓpterea a populo eis sumptus dabātur. Secundū ꝓbat sic dicens. Nūquid s̄m hoiem dico. i. ex auctoritate cōsuetudinis humane tm̄ sc3 q̄ predicatores sumptus habere debeāt a populo quasi dicat. immo cū hoc auctoritate legis diuine. Scriptū est enī deutero. xxv. Non alligabis os boui trituranti. i. predicatori laboranti in area dn̄i. Confirmatur predicta ex precepto xp̄i quod dedit apostolis quando misit eos ad predicandū verbū dei. Matth. x. dicens. Gratis accepistis. s. gratiā vobis collatam: siue sit gratia gratum faciens siue gratia gratis data. gratis date eodē modo sicut accepistis pro sp̄ualibus eius actibus vt pro administratione sacramentorum et predicatione et similibus non debet quicq̄ postulando recipi quasi precium. et sic tollitur cupiditas predicatorū: male acci

pīcado. Tollit etiā xp̄us cupidita
tē p̄dicatoꝝ i male possidendo ibi
dẽȝ dicẽs. Nolite possidere auruȝ
neqȝ argẽtũ neqȝ pecuniā in ȝonis
neqȝ perā neqȝ duas tunicas. i. ve
stes sup̄fluas neqȝ calciamẽta scȝ
integra q̄ apostoli vtebant̄ sanda
lijs vt habet̄. Ma. vi. ꝑ que oia dat
intelligere ꝙ p̄dicatoꝛ euāgelicus
dȝ esse absolutus a sollicitudie mũ
diali vel tꝑali q̄ tꝑalia i sui acqui
sitōne molestant et adhuc plus in
sui possessiōe q̄ sũt iā quasi mẽbra
icorporata ipsi habenti. ꝛ iō magis
trahũt hois aīuȝ ad deordinatā di
lectionē sui ꝛ q̄ hoc suffocat ꝟbuȝ
dei. ideo nō debȝ eē in predicatori
bus euāgeliꝗ̄. Sȝ attẽdẽdũ ꝙ xp̄s
negauit p̄dicatoribꝰ euntibꝰ ꝑ viaȝ
virgā. Ma. x. ꝛ concessit eis. Ma.
vi. q̄ videtur ꝯria. dicẽdũ ꝙ virga
hic et ibi accipit̄ equoce. q̄ Ma.
x. virga accipitur methaphoꝛice. vñ
sensus est non virgā. i. non innita
mini subsidio tꝑali. sicut corpus in
nitit̄ baculo sustẽtanti. In marco
accipitur virga ad lrām cū dicitur
ꝙ nō portarẽt in via nisi virgā tm̄
q̄ doctores hebreoꝝ i signũ doctri
ne portabāt virgam in manu. q̄ cō
suetũ erat apud iudeos prouideri
eis de victu a populo quē docebāt
ideo xp̄s voluit ꝙ h̄ sufficeret apo
stolis ꝓ sua ꝓuisione. ꝑ h̄ eñi ostende
batur ꝙ populus cui p̄dicabāt de
bet eis ꝓuidere. ꝛ ideo sequitur di
gnus ē operarius cibo suo. quia de
iure naturali ꝛ diuino ꝛ humano il
li qui seruiūt cōitati in sp̄ualibus
ꝛ in diuino cultu et vera doctrina
debent a cōitate de tẽporalibus ꝓ
uideri. dignus est ergo operarius
i. predicatoꝛ q̄ operat̄ opus dei ad
vtilitatem populi cibo suo. i. victu
conuenienti. per quod etiā intelli
gitur vestimẽtũ ꝛ domicilium sine
quibus nō viuit decent̄ genꝰ huma
nũ. Et ideo dicit apostolus primo
corinth. ix. ꝙ dominꝰ ordiauit hijs
qui euāgelium annunciant de euā
gelio viuere. vbi dicit glosa predi
catoribus ordinauit viuere de euā
gelio vt expeditiores sint ad pre
dicandum verbũ dei quā licẽtiam
dedit eis dn̄s qñ misit eos ad pre
dicādũ dicẽs. Ecce ego mitto vos
ꝛ cetera. et paulopost. in quācunqȝ
domũ intraueritis in eadē manete
edẽtes ꝛ bibentes que apud illos
sũt: dignꝰ ē eñi opariꝰ mercede sua
hec ibi. verus p̄dicatoꝛ euāgelicus
ꝓ premio dȝ expectare vitam eter
nā sicut eis ꝓmittit̄ a sapiā īfinita
ecclesiastici. xxiiij. qui elucidāt me
vitā eternaȝ habebunt. veri predi
catores sunt diuine sapientie ꝓ sa
lute hominuȝ elucidatores. Debet
etiam verus predicatoꝛ ex hoc offi
cio vltra premium essentiale ꝙ me
thaphoꝛice dicitur corona expecta
re premium accidentale. non quod
libet sed illud quod correspondet
siue debetur operi excellẽti et pri
uilegiato scilicet martirio virgini
tati predicationi. Et sic triplex di
stinguitur aureola s̄m ꝙ tres sunt
hostes quos per pugnam vinci
mus qui sunt caro mundus et de
monia. Martires enim vincūt mũ
duȝ et ita debet̄ eis prima aureola

18

qnia vincūt hostes inferentes paſſiones ad ex. Uirgines vincūt carnē et ſic eis debetur ſecūda aureola. quia ſuperant paſſiones innatas. et ſicut eſt iſta excellentior victoria: ſic et excellentior aureola. Predicatores vincūt dyabolū ⁊ ſic debetur eis tertia aureola que pro tāto eſt excellētiſſima q: crudeliorē et fortiorem vincūt inimicū expellentes non ſolū de ſe ſed etiam de cordibus audiētiū. nec etiā dicēdū eſt vt dicunt quidā ꝙ aureola ꝑ totum debetur prelatis ſolūmodo quibus cōpetit ex officio predicare et docere. Sed quibuſcūq; q̄ licite exercent actū iſtū. Prelatis autē non debet aureola hec quāuis habeant officium predicandi niſi actu predicent q: aureola nō debetur auditui ſed actui pugne: ſecundū illud apl'i. ij. Non coronabit niſi qui legitie certauerit Patet igitur ex predictis quid eſt predicatio. qualis deb; eſſe: et cui prodeſt ac qualis d; eſſe predicator euāgelicus. in quibus conſiſtit armatura ſpūalis viri predicatoris cū quibus ad pugnā pōt exire ipauidus contra hoſtes annunciando populo dei ſcelera eorū; et domui iacob peccata eorum.

Ⅽ De nobilitate et excellētia fidei catholice.



Circa tertiā et vltimam; cōſiderationē hui⁹ primi libri q̄ eſt de excellētia ⁊ nobilitate fidei catholice in particulari. in qua velut in ſpeculo mūdiſſimo milites xp̄i ſe intuētes optime ⁊ delectabiliter armari poterūt. Sex ſunt articuli per ordinē declarandi. Primus eſt ꝙ ieſus xp̄s eſt filius dei viui. Secundus ꝙ fides xp̄i eſt lege moyſi antiquior. Tertius eſt ꝙ fides xp̄i eſt lege moyſi ſtabilior. Quart⁹ eſt ꝙ fides xp̄i eſt lege moyſi nobilior Quint⁹ eſt ꝙ fides xp̄i ē lege moyſi vtilior. Sextus eſt ꝙ lex moyſi iā non eſt lex ſed ceſſauit eſſe lex.

Ⅽ Primus articulus eſt totius religionis xp̄iane fundamentum et ideo eum voco turri; omenagij noſtri fortalicij. Reliq̄ q̄nq; articuli ſunt ad eius ornatū;. Hūc ergo cū ſit principalior inimici tam iudeorum ꝙ ſarracenoꝝ timētes per eū deuinci. vt eum deſtruant corde et opere ſapiētes vtroſq; ad hoc applicant totum ſuū ſtudiū. Uerūtñ lapides et ſagitte ſuoꝝ argumētorū ad eius propriā lucem amouendam non aſcendūt adhuc tam alte quārū nebula celo loco vbi eſt ſubſtantia ſolis exñte altiore in mille et pluribus gradib⁹ ꝙ aſcēdit nebula in aere. Uñ quantū pōt ignis vnius crucibili puſſimi ꝯ aurum qd̄ iā fuit multotiens appuratum trāſeūdo per magnos ignes fornaceis. tñ poſſunt oīa argumēta non ſolū accepta ex oībus ſciētijs hūanit⁹ acquiſitis adinuentis ſ; etiam; accipiendo dicta ſacre ſcripture ſicut ſepe faciunt iudei ſarraceni et heretici cogitando ex eadem poſſe iuuari contra eandem. et iam ſunt

vltra mille.ccc.lx.āni q̄ multi po-
suerunt oēs vires suas ad destruē
dū hanc altissimā turrim siue hāc
veritatē.s.q̄ iesus xp̄us ē filius dei
viui certissime firmius fundata q̄
celum et terra et preciosior q̄ aurū
in pluribus fornacibus depuratū
quod euidentissime declaratur testi
mōio quattuor examinū publicorū
super ea factorum.

¶ Primum examen.

PRimum examē fuit fa
ctum p iudeos quousq̄
occiderunt xp̄m iesum.
ex quo dederunt causam
q̄ predicta veritas esset magis for
tificata. Est ergo hec veritas q̄ ie
sus christus filius marie est verus
deus et verus hō. verus homo q̄r
verus filius marie. verus deus q̄r
verus filius dei. verus dico non p
gratiam vel per verbū sed per sua
naturā q̄r sua natura essentia. sub-
stantia et vita est ipsam et natura
essentia substātia et vita dei. sicut
q̄r est et eadē natura qua maria di
citur verus filius marie. hec veri-
tas fuit totiēs disputata et exami
nata q̄ securissime dico preciosio-
rem et puriorem esse q̄ aurum. qd
per plures magnos ignis fornaces
transiuit Et fuit primū examen p-
sonale inter ipsum et sapientes le
gis iudeorū vltimis tribus annis
vite sue. quos expendit predican-
do publice non solū in sinagogis
iudeorum i iherusalem et aliis ciui
tatibus locis et castellis sed etiā
in campis et etiam de mari cōple-
mente cū multitudine gentiū i ter
ra vt accederet ad eū et hoc ratio
nabiliter faciebāt scz volentes ad
eū accedere. ex quo quotienscunq̄
aliquis accedebat et tangebat ve-
stimēta sua statim sanus erat qua
cunq̄ infirmitate detineretur. Di-
sputando etiam cū sapientiorib⁹
quorum studium erat postq̄ vide
runt tantā multitudinem gentium
sequi predicationes eiusdē obser-
uare si possent eū capere in aliquo
verbo maledicto. et vltra hoc i spe
ciali studium eorū erat obscuresce
re predictā veritatem in cuius cō-
fessione est salus omniū hominū.
s.q̄ esset filius dei viui. Unū contra
ipsum arguebāt sicut hoīes parui in
tellectus attēdētes ad quattuor re-
gulas per quas regūtur homines
fructus terre elementa et celi dicē
do sibi. Et quo hō erat. quō se fa-
ciebat deū in quo blasphemabāt
contra totā ptātē dei. qui cū pos-
sit oīa facere. q̄ nō possit facere q̄
ipse sit hō. et quo esse hoīes est vna
de excellētiorib⁹ reb⁹ p deū factis
Unde q̄r primo est credere factum
quā modum eius intelligere. xp̄us
r̄ndit eis verū esse quod ipse dice
bat allegādo quattuor testimonia
quorū neutrū iudei potuerunt ne-
gare. s. testimoniū dei patris: quod
dedit de suo filio. Testimoniū ioh.
baptiste testimonium operum suo
rum que faciebat. et testimonium
quod in multis suis passib⁹ dabat
de eo scriptura vera et reputata p
iudeos vera et auctentica dicendo

eis. q moyses esset accusator eorū q si credidissēt suis lr̄is crederēt ei et quo ille dabant testimoniū de illo. Et postq̄ toriēs viderūt se cōfusos in publico ante populū cui⁹ laudē et honorē plusq̄ dei desiderabāt non potētes respondere replicato q si solūmodo erat fili⁹ dauid quō dauid vocauit eum dn̄m suū. Ma. xxij. c. Ab illa die nūq̄ āplius fuerūt ausi interrogare eū. sed vt liberarēt se a sua doctrina studiose ordinauerūt mortē suā sicut p examinatione vltie sue doctrine dicēdo q si erat fili⁹ dei ipse liberaret eū de māib⁹ eorū et sic dicebāt qn̄ erat in cruce descēde et credimus tibi. Math. xxvij. et Mar. c. xv. cū tamē ei leuius esset descendere de cruce quam resurgere de sepulchro post mortē. Et pbauerūt eorū posse nihil valere si iā nō placuisset qn̄ eū apprehēderūt q nō posuerūt i eū man⁹ nisi qn̄ ipse voluit. Interrogati eñi per eū quē q̄rerēt et ipi r̄n dētes q ihesum nazarenū qn̄ dixit ego sū abierūt retrorsū et ceciderūt i terrā. ioh. xviij. stupefacti siue attoniti. Et p scd̄a vice dedit eis licentiā q ipsum solū caperēt. et nō aliquē suorū di cipulorū volendo in hoc iplere q ipsi nolebāt attendere scʒ q ipse erat in lege sua in pphetis. et. ps. de eo scriptū. q oportebat eū primo pati mortē ignominiosam et postea intrare in gloriā suā: quā mortē ipse recepit cū multa hūilitate et obedientia. sciēs q ei fuerit p deum prēm suū mandatū Unde ad implendū mandatum dei pr̄is sui cōfessus est libere i iudicio illud in quo ipsi intendebāt cōdēpnare eū scʒ q erat filius dei viui et rex iudeorū q̄s duas confessiones fecit interrogat⁹ qn̄ eis defecerunt et erāt iudicata vana allegata contra eū testimonia. Prima cōfessio sua erat per iudeos reputata blasphemia. et secūda per gētiles erat reputata iniuria cesaris q existēte eius lege nullus debebat dici rex sine suo mādato Quando primā suā confessionem fecit in cōsilio iudeorū vt non intelligerēt q p mortem suaʒ pbat doctrina sua audierunt ab eo Ammodo videbitis filiū hominis venientē in nubibus celi. Mat. xxvij. et Mar. xiiij. qui fuerūt et sunt sui predicatores pter qd̄ ipsi bene senserūt q ad obscurādum et ad ānihilādū doctrinā xp̄i iesu parū pderat eis occidere magistrū plurib⁹ q̄ p eū conuersis ad suā doctrinā per predicationē suorū discipulorū. et sic nō potuerunt extinguere lucē de qua loquimur. s. q iesus filius marie ē verus fili⁹ dei Itē confessus est libere i iudicio pilati locum cesaris tenentis secundam veritatem. s. q erat rex iudeorū cuius confessione audita pilatus respondit q nō inueniebat in eo causaʒ mortis. Certissime sciens q per inuidiā pcurabant mortem suā et quō cōfessus est se esse regē q declarauit regnū suū non eē de hoc mūdo. Et sic anteqū daret sn̄iam contra eū: cōfitendo eum eē iustū et innocētē. Iudei qui tn̄ desiderabant mortem suaʒ

publice se obligauerunt quod peccatum mortis sue esset super eos et super filios suos dicentes. Sanguis eius super nos et super filios nostros Mat. xxvij. hac obligatione et peccato existente causa quandiu mundus durauerit existentibus in eo iudeis et filijs eorum ira dei semper erit super eos qui manifestissime viderunt quod ad annullandam doctrinam ihesu christi nihil profuit mors per eos procurata quando in puncto quod dedit animam suam in manibus patris audierunt dici a centurione qui executionem faciebat pro pilato quod ille homo crucifixus vere erat filius dei. vnde etiam mortis sue fortificauit plus doctrinam suam quod gentiles qui eum crucifixerunt confessi sunt eum esse verum filium dei.

¶ Secundum examen.



Non minus confirmata fuit predicta veritas in secundo examine post mortem suam quando iudei videntes quod christiani sic conuersi de iudeis sicut de gentibus attendebant plus ad doctrinam iesu quam moysi conuincti in multis consilijs et habitis plurimis consilijs numquam potuerunt tamen facere quod apostoli non predicarent in eius nomine a quibus audierunt quod magis conueniens erat obedire deo qui eis mandauit predicare quam hominibus mandantibus contrarium. et quomodo sub celo non esset datum aliud nomen in quo oporteret homines saluos fieri nisi in nomine iesu christi. quod ipsi non possent non manifestare veritatem quam viderant. Act. v. et audierant. et sic deuicti rationibus apostolorum quos prius cognouerant homines ydiotas et laycos. Postquam probauerunt quod non proficiebant in suis publicis mandatis. ordinauerunt vnam subtilem incooperatamque telam que videbatur satis rationabilis quando multi de suis maioribus receperunt ficte baptismum. moti ex hoc fine quod christiani intelligerent quod ipsi habebant bonum zelum et affectionem ad fidem christi iesu Hos vocat scriptura pseudo apostolos siue deceptiones apostolos. qui desubtus siue per mineram factam in muro intrauerunt in ecclesia ad perscrutandam libertatem christianorum per doctrinam iesu christi liberatorum de seruitute legis moysi cuius iugum ferre non poterunt nec ipsi nec patres eorum Isti ergo ficti apostoli cum essent magis philosophi magis rethorici magis literati in lege et vltra sicut in consuetudine pharisaeorum magnam sanctitatem fingentes. facta sua diligentia cum maiori astucia qua potuerunt videntes. quod non curabant christiani de rationibus suis quibus arguebant per philosophiam esse impossibile. quod infinitum et finitum temporale et eternum. causa et effectus dominus et seruus essent vna res. et sic quod deus et homo non poterat esse vna persona filius marie. plus credentes verba christi quam omnia sua argumenta. vnde sunt alia astucia magis profunda quando videndo quod ex quo non poterant

facere q xpiani nō obseruarēt legem gr̄e que est euangelicā lex. dicēdo q lex data per moysem eque erat lex dei multū laborauerunt vt seruarent̄ āPe cōiunctim siue insimul et aliquo tēpore tm̄ preualuerūt q multi etiā de maiorib⁹ xpianis et rectorib⁹ alioꝝ in parte eis cōsentiebāt: non cōmedēdo cibos qui p moysen defendebant̄. et sic erant dātes exēplum gētibus conuersis similia facere sicut si illud p eoꝝ salute esset necessarium. Sed facta declaratione q seruatio vni⁹ legis cōtradicit obseruationi alterius et q lex data p moysen q̇ erat seruus dei nō pōt cōpari legi date per dn̄m suū. sed q est ei subiecta ꝛ cuȝ lex moysi esset figura. ſm q cū dei adiutorio declarabitur in alio passu. q habita veritate figurata per eā debebat cessare figura. psecutio iudeoꝝ non potuit p̄ualere. qn̄ solūmodo cū hac veritate q filius marie est verus filius dei cessauerunt oīa cōsilia minatiōes incoopte p̄hibitiones et disputationes quibus vsi sunt iudei propter multa dāna ꝑpterea et toto cōfusi videntes q cū rōe non poterāt p̄ualere. vsi fuerant vi sicut vtitur tirannus. qn̄ aliquis dat ei bonum consilium q vt non audiat eum. licentiat eum de domo sua vel expellit euȝ per vim Sic fecerunt iudei cum apostolis. q nolentes eos audire in sinagogis suis licētiauerūt eos extra terram suam. et sic patet veritas examinata q postq̄ xp̄us ascendit ad celos iudei insurrexerunt contra suos discipulos quos non potentes conuincere verbis. non dimittentes eos predicare in suis sinagogis propter hoc eorum doctrina semper magis ac magis crescens predicata fuit gentilib⁹.

¶ Tertium examen.

Succesſit huic examini aliud fortius examē et multo maiori tempore agentibus contra discipulos xp̄i quorum cum iudeis vna sola erat principalis differētia scilicet q messias promissus eis in lege et prophetis iam venerat. ſȝ q interfecerant eum maiores eorum videndo se dānatos si confiterent̄ q ipse esset suus messias. suus rex suus dominus. restiterunt quātuȝ potuerunt faciēdo illud quod erat peius pro eis. nolendo audire eos qui de hoc loquebantur. sic q sua propria voluntate manserunt semper in cecitate. propter quod cum cecus non sit dignus magno regimine expulsi de ciuitate iherusalem. perdiderunt dominium quod primo habebant. vbicūq̧ sint semper subiecti existentes eius qui tenēt dominium temporale. et sic erunt quandiu mundus durauerit in hoc contra totam voluntatem suam verificato verbo quaȝ vt occiderent christum dixerunt ante pilatum. q non haberent alium regem nisi cesarem imperatorem pro tempore regnantem. et cogitantes q non audiendo discipulos iesu christi

eclīparet lux veritatis: contra quā
vt nō intrarēt in eoꝝ domib⁹ clau
serūt ianuas ꝓ ipsomet facto de-
derūt occasionē vt āplius ꝑdicta
vitas splēderet: q᷑ ipi habitādo ī
toto mūdo dispsi inter gētiles isti
audientes ꝙ erant inter iudeos ⁊
aplos qōnes voluerūt scire causā
suaꝝ qōnū: ⁊ sic audirēt doctrinā
iesu xp̄i quā non audierāt si aplī
voluerāt ꝑdicare ī tēplo suoꝝ deo
rū. s̄m ꝙ in quacūqꝫ domo ciuita-
te ꝓuincia vel regno nolūt audire
aliū esse dñm suū nisi illū quē ꝓ ta
li ipi hēnt. Iste fuit finis ꝑsecutio
nis iudeoꝝ ꝙ veritas ꝑ ipsos con
tenta: fuit fortificata ⁊ exaltata in
multo maiori gradu: qm̄ multo ma
ior ppl̄s gētiliū q̄ esset iudeoꝝ eā
receperūt de q̄ facto maiores eoꝝ
scꝫ impator ⁊ illi q̄ erāt de senatu
romano displicuerūt vidētes ꝙ il
li q̄ efficiebāt xp̄iani nō curabāt
de sua ordinatiōe. scꝫ ꝙ nullus de
beret esse receptus ꝓ deo sine suo
exāmine ⁊ mādato ex quo erāt gu
bernatores totius mūdi. Manife
stat super hoc passu vnū secretuꝫ
⁊ veritas facti ꝙ hō intelligens
qui scit romanoꝝ hystorias: ⁊ qua
liter incepit multoꝝ deoꝝ adora-
tio ꝑ seipsum potest cognoscere. ⁊
hoc est secretum ꝙ non erat diffi-
cile posse habere consensum a se-
natu romano vt iesus xp̄s recipet
in deū s̄m ꝙ erant illi multi quos
ipsi adorabāt ex quo multo maio-
res excellentie fuerunt in eo q̄ in
quocunqꝫ alioꝝ. Sed gētiles re-
gebant illis tpib⁹ q̄tū spectat ad
adorationem suorum deorum du-
plici sententia suorum sapientum
Prima ꝙ nullus deus deberet esse
refutatus. Secunda ꝙ s̄m qd̄ ille
deus vellet deberet esse adoratus
⁊ honoratus. ⁊ cum esset doctrina
iesu xp̄i. ꝙ erat vnus solus deus et
ꝙ illū solū debebāt adorare ⁊ ei so
li seruire vidētes ꝙ in hoc facerēt
cōtra id qd̄ tota vita sua ipsi ⁊ sui
antecessores habuerūt pro fide: q᷑
adorādo iesum xp̄m annullabat ser
uitiū oīm deoꝝ suoꝝ. fecerūt ordi
natiōes ⁊ mādata ꝙ oēs q̄ adora-
rēt iesum xp̄m ex quo reprobabāt
religionē deoꝝ suoꝝ ipso facto bo
na ipsoꝝ essent cōfiscata. ⁊ ipsi oc-
ciderent crudeliorib⁹ ⁊ fortiorib⁹
q̄ possent excogitari tormentis. q̄s
ordinatiōes ⁊ leges fecerāt ꝑ vim
et nō spōtanee: q᷑ quāto plures oc
cidebant xp̄ianos tanto amplius
amittebāt suū dominiū. soluentib⁹
xp̄ianis integre oīa tributa ⁊ one-
ra eis imposita ad hoc expresse se
sciētes obligatos s̄m doctrinā san
cti pauli. faciēdo etiā in rebus eis
mādatis fidele seruitiū. Itē genti
les: q᷑ sic plus faciebāt ad suā lau
dem ⁊ gloriā ⁊ suoꝝ deoꝝ. multo
amplius voluerāt ꝙ deuicti ꝑ di-
sputationes cōformauerant se eis
adorando quos ipsi pro diis ado-
rabant. Sed quasi ꝓ vltimo reme-
dio fecerunt leges mortis vidēdo
manifeste ꝙ sui sapientes pbāt: nec
prelati tēploruꝫ deoꝝ suoꝝ et ido
lorum non poterāt resistere nec cō
tradicere rōnibus ⁊ auctoritatib⁹
predicatis per discipulos iesu xp̄i

quibus cũ dedit mãdatũ pdicãdi doctrinã suã p singulari ↄsolatiõe dixit eis q mittebat eos sicut agnos inter lupos: ꝛ cũ isti nõ essent nisi duodeci ꝛ septuagita duo ꝛ sic paucissimi. Et illi quib⁹ eos mittebat erãt iudei atq gẽtiles taliter q sine cõparatiõe alicuius cõpositi ẽm modũ loquẽdi erant infiniti lupi. cũ tñ vnus lup⁹ sit sufficiẽs cõtra magnã agnoꝝ multitudinẽ. Hec fuit ꝟitas maximi miraculi: q pauci agni victoriam habuerũt de isinitis lupis: qñ totus mũdus firmissime credidit verum esse qd primo habebat p incredibili: ꝛ ẽm suos sapiẽtes pħos p impossibili q iesus xp̃s hõ qui fuit mortalis: ꝛ mortuus resurrexit p se viuus: ꝛ q in fine mũdi hʒ reiuscitare oẽs mortuos: ꝛ q nõ min⁹ est admirabile q ista duo incredibilia fuerũt a toto mũdo credita firmiter per doctrinã duodecim hominum. scʒ apostoloꝝ iesu xp̃i quorum multi fuerunt ydiote ꝛ piscatores: ꝛ sic crediderũt sine donis tẽporalib⁹: qꝛ erant pauperrimi: crediderunt sine aliqua deceptione: qꝛ predicabant in publico: crediderunt sine vi. qꝛ legitur de aliqua guerra per eos facta vel procurata: ꝛ q plus est absq positione timoris alicuius guerre super hoc factis principibus christianis seruando doctrinã iesu xp̃i suam legẽ esse libertatis qui voluerit credere euangelio saluabitur: qui vero non condemnabitur. Et sic durante vita apostolorum in toto mundo splenduit ꝛ fructificauit doctrina iesu xp̃i. Et fuit hoc admirabile: q nõ obstãtibus oĩbus persecutorib⁹: vt cõiter oẽs ipsi receperũt martyriũ cõpletis dieb⁹ senectutis eorũ. In quoꝝ tẽpore ꝛ ducẽtis sequẽtibus annis paucos dicã: si dico centũ mille xp̃ianos pro cõfessione veritatis quã tractamus: scʒ iesum xp̃m filiũ marie esse verum deũ voluñtarie ipsimet se offerẽdo cũ magnis tormẽtis fuerĩt mortui. Etiã dicã paucũ si dico vnũ milionẽ gentiliũ vidẽdo firmitatẽ martyrũ in dicto tp̃e recepisse baptismũ ꝛ cõbustis suis ydolis factos esse veros xp̃ianos: q nõ solũ accidit rome: in grecia: i ytalia: in partibus occidentis: sed etiaʒ in toto mundo imperatoribus illius tp̃is existitibus dñis totius mũdi: ꝛ si in aliquibus regionibus erãt diuersa dñia ipsimet pricipes faciebãt ↄtra xp̃ianos similes ꝑsecutiões. Specialiter de hoc sũt manifeste hystorie actoribus earuʒ mortuis: Iam sunt elapsi mille anni q de arabia ꝛ de persia qui sunt prima dñia habita p sectatores legꝭ machometi fuerunt qplurimi gloriosi martyres sancti quorum festiuitates vbicunq sunt xp̃iani: celebrat ecclesia. Unde mlti principũ: ꝛ specialiter imperatoꝝ multi videntes q non diminuebant predicatam sanctã veritatem: sed q per sua tormenta eã fortificabãt. multiplicatis confitentibus tandem cessauerunt aliquo tẽpore executare suas ordinationes crudeles et

mandata in xpianis. Ista tertia psecutio tyrannorum fuit maximus examen veritatis quā ego predico ꝛ oēs sūt fideles: scꝫ iesum filium marie esse verum filium dei. Istud tertiū examen in tanta confirmatione profuit huic veritati: ꝙ destructis templis ydolorū fuerunt in toto mundo edificate solēnes ecclesie. In quibus cum magnis laudibus ymnis ꝛ singularibus cantibus septē horis diei publice confitetur predicta veritas. Cantoribus assignato salario de publico sufficienti ꝛ multū honorabili: specialiter in ecclesijs cathedralibus: et sic patet tertium examen: in quo explicatur vnum secretum: ꝙ omnes principes mūdi non potuerūt extinguere lucem predicte veritatis dando per eos mortem pluribus ꝙ̄ centum mille martyribus: ꝛ ꝙ illo tempore fuerunt conuersi ad fidem plures ꝙ̄ vnus millio gentilium.

¶ Quartū examen.

Dum xpiani iam fuisset in pace ꝛ trāquillitate ad fidem conuersi: sic cessante persecutione gentilium contra eos et inter semetipsis natū est quartum examē ꝙ predictam veritatem. scꝫ iesum filium marie esse verum deū apurauit vsqꝫ ad vltimū punctū. Hac persecutione existente periculosissima: qꝛ est inter eos qui sunt eiusdem domus: qū plurimi magis litterati qui erāt de principalib⁹ ecclesie patriarche. archiepi: episcopi. presbyteri: ꝛ diaconi ꝛ non minus laici: cum multis ꝛ magnis argumētis noui ꝛ veteris testamēti qđ gentiles facere nō poterant: qꝛ nesciebant: nec iudei allegabant contra christianos: ꝙ confitendo predictā veritatem stabant in magno errore et quo ipsa non approbaē per scripturā eorū habita ꝓ sancta. immo allegabāt multos passus eiusdem ſm ꝙ ipsi exponebant: qui videbanē cōtrariū dicere: quorum rationes ꝛ argumenta etiā multorū doctorū catholicorū in ꝓphetia ꝛ methaphisica fundatoꝝ ꝛ in theologia perfectissimoꝝ vt amplius predicta veritas apuraretur facta: habemus scripta in tanta abundātia ꝙ oīa argumēta que fiūt per infideles ꝯtra candē faciūt paruissimū volumē ꝛ paruā empesiam. Sic ꝙ per apparētiā eorum dicta veritas ꝙ̄tum ad studiosoꝝ in lege dei fit nec in minima parte obscurata: ꝙ per seipsum quilibet ꝙ̄tumcūqꝫ infidelis posset videre si vellet attēdere etiam paruo tēpore cū pura intentione cognoscendi veritatem ꝛ ea cognita amare eam: ꝛ amando cōformando se illi ꝛ defendere eam. Hoc dicto in omnibus nationib⁹ mundi. et inter omnes sapientes scientiarum: existente approbato ꝙ multa reputantur falsa ꝛ adhuc impossibilia que examinata diligēti studio inueniuntur vera ꝛ multum necessaria: ꝛ per contrarium

de aliis multis. Unde quia circa examen altissimarū veritatū delectantur ꝙplurimum clarissimi intellectus hominū: ꝛ ex alia parte quo ad cognitionē veram illarum multum prosunt voluntates pure ꝛ damnāt effectionate: ꝛ ꝙto plus durat mūdus propter nimiam cōtinuationē exercitiorū veritates scientiarum plus declarantur: et quotidie apurantur. Et ideo examen predicte ꝟitatis: scꝫ ꝙ iesus filius marie est verus filius dei: sicut principale oim i ecclesia dei durauit maiori tēpore ꝙ tria prima examina: ꝛ durabit vsqꝫ ad finē mundi. Tunc in maiori fortitudine qn̄ illud ꝙ machometus bestia qui ascendit de terra nō fecit bestia q̄ ascēdit de mari ꝛ extolletur sup omne qḋ dicit: ꝛ honorat sicut deus sedebit in tēplo ꝛ ostēdet se sicut si esset deus. Vn̄ studiū huius bestie erit ad hoc vt ponat oēs vires suas ꝙ sit vt deus reputata. Cōsequēs est ꝙ faciet crudelissimā persecutionē cōtra oēs cōfitētes ꝙ iesus filius marie est filius verus dei: ꝛ ipsemet deꝰ. Super qua veritate pro tempore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit vt nō preualeret: facta fuerūt mlta cōsilia: aliqua pticularia: aliqua generalia. Itē multe cōuentiones aplaꝫate ante principes vel cōitates quibus habitis magnis disputationibus allegantes contra predictā veritatē fuerunt confusi ꝛ dimiserunt errorem suum: multi illorum quos ipsi peruerterāt ꝛ in fauorē suū venerāt ad dicta cōsilia vel cōgregationes: ꝛ ꝙ aliqui pauci remanebāt: vel cū fauore aliquorꝫ principū: vel sicut ē cōditio falsa ꝓbatarū sciētiaꝝ nō gn̄aliter ꝛ in publico. Sed nūc isti: nūc illi predicādo ad partē iterū renouebant sui errores. Et iō in illis tēporibꝰ plusꝙ in aliis ante nec post fuerūt ꝙplurima cōsilia. Hoc reputato ꝓ sano remedio ꝛ singulari defensione fidei catholice ꝙ veniat ad lucem ꝛ ostēdat in publico quicquid cōtra eā dr̄ in abscōdito ꝛ nō solū huius veritatis: de qua ad p̄ns loquimur: sed ꝛ cuiuscūqꝫ veritatis est hec sua ꝓpria conditio: ꝙ ꝙto plus tractat ꝛ reuoluit tāto ampliꝰ lucet similis lapidi vere precioso: q̄ ꝙto plus polit tanto plꝰ lucet. Est etiam similis auro: ꝙ si semel bene apuratū fuerit ꝙto pluries ponit in fornace ignis: tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosius. Vn̄ sicut dicit dn̄s iohānes de segobia archiep̄s Cesarien̄. in tractatu cōtra sarracenos vbi tangit predicta examia. Ego vidi multa examina multaꝝ veritatū catholicarū tēpore meo: ꝛ fui priceps in illis. Sed de illo qḋ magis publicū est possuꝫ dare exemplū. Homo quidā cuiusdam magni dominū super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euāgelij post habitas per eos aliquas magnas victorias cōtra fideles quādo venerūt ad cōsiliū auditis suis disputationibus

quum voluerunt dicere senserunt veritatē p tam forti suo cōtrario q amplius nō elevaverunt caput perdita tota sua elatiōe. Unde cū nos sciamus certissime veritatem de qua loquimur trāsisse per tam multa: tā grandia: tā fortia: tā notoria: τ tam etiam cōtinuata: τ q quo plus de ea tractat τ cōtra eā disputat vel aliquid dicit tāto amplius invenit clarior: purior: τ firmius fundata non possumus predictā veritatē abscōdere dño iesu xpo: cui servire debemus fideles mandante discipulis suis q illud qd fuisset eis i secreto dictū manifestarent in publico: τ qd audissēt in aure. i. in abscōdito predicarēt super tecta: quia qui incendit lucernā in domo sua nō ponit eā sub modio: vel sub lecto: sed super cādelabrū in alto vt clare videat q sunt in ea quicunq ingrediunt in domo sua. Et sic magister veritatis vt proprius loquar si dico magister qui est ipsa veritas: postq fuit captus quando interrogauit eū iudex de doctrina sua τ de discipulis dixit. Ego palā locutus sum mūdo. Ego semp docui in synagoga τ in tēplo quo oēs iudei cōveniunt: et in occulto locutus sum. nihil. Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis: ecce hij sciunt qd dixerim ego. In istis verbis ostēdit totā fiduciā sue innocentie qn acceptabat contra se totū mundū in testimoniū: sic etiā quādo ascendit ad celos dedit mādata suis discipulis q darent testimonium de factis suis: τ dictis in iudea et hierusalē: in samaria: τ vsq ad vltimum terre. i. vsq ad fines totius mūdi τ ratiōabiliter hoc precepit et quo receperat a patre suo in hereditatē dñatiōnē totius mundi τ non solū in hoc habeat firmū testimoniū q deus pater cōstituit eū heredem omnium suorū faciendo caput τ principiū non solū oium hoim: sed etiā angelorum minorū τ maiorum qui sunt in celo: τ consequēter oim dyabolorum qui angelis sunt subiecti. Propterea ergo que dicta sunt in hijs quattuor examinibus fideles xpiani predicant publice: et confitentur iesum xpm filium marie esse verum filium dei.

¶ Quot fides xpi est lege moysi antiquior siue prior.



Secundus articulus ē q fides christi est lege moysi antiquior sive prior. Ad cuius evidentiam duo sunt notanda. Primū est q Abraam ante legem immo τ ante circumcisionē iustus fuit τ non fuit iustus nisi merito fidei: vt patet. Genes. xvi. Credidit abraam deo τ reputatū est ei ad iusticiam. Item merito fidei fuit sibi facta repromissio: τ specialiter illa: in semine tuo benedicentur omnes gētes: vt patet Gen. xxij. Sequitur ergo et his q fides christi fuit ipsa lege moysi

tēpore prior: ꝛ ꝙuis apl's hoc spe cialiter ꝓbet. ad gal'. iij. exemplo abrae. tn̄ hoc idē ꝓbat ad hebreo. xi. ꝑ plura exēpla sicut pꝫ de Abel Enoch: Noe: Sara: Ysaac: Jacob Joseph: ꝛ Moyse. Isti enī ꝛ multi alij iusti fuerūt ante legē iustificati: vt pꝫ ibidē. ¶ Scd̄o notādūꝫ ꝙ deus ꝑmisit abrae iter cetera q̄tuor. Primo hereditatꝫ successorē. Secūdo hereditatis adeptionēꝫ. Tertio seminis multiplicationem. Quarto vniuerse gētis bn̄dictōēꝫ. Et licet ad litterā ista quattuor ei ꝑmissa fuerint de aliquo tēporali principaliter tn̄ deus sp̄ualia intelligebat. Prio ergo ꝑmisit sibi de⁹ heredē. s. Ysaac. gen̄. xv. Sꝫ i hoc principaliter ꝑmisit sibi xp̄m qui ꝑ tāto heres Abrae dicit. ꝙ ex eo ƀm carnē descendēs in eius regnauit regnat regnabit hereditate. vn̄ gabriel ait de xp̄o. Regnabit in domo iacob in eternū. luce. i. Scd̄o ꝑmisit sibi hereditatē tp̄alē. s. hereditatē chanaā a fluuio egypti vsqꝫ ad fluuiū eufratē. vbi supra non ꝙ ipse vnq̄ illā possederit nisi in semine suo. Vn̄ ꝛ semini suo dicebat. Et dabo tibi terrā hāc. In hoc autē sp̄ualiter sibi ꝑmittebat spiritualis hereditas. s. vniuersa cōgregatio fideliū tā iudeoꝝ q̄ gentiliū cuius ipse per fidē pater est. Promittebatur etiā sibi hereditas glorie qui ꝑpter fidē eius filius abrae nuncupatur. Tertio ꝑmisit ei seminis multiplicationē sicut stellas celi et sicut arenaꝫ maris. Gen̄. xxij. Boni qui ex ipso descendunt per Ysaac ꝛ Jacob sunt sicut stelle celi. Sed precipue veri xp̄iani q̄ sūt eius semē spirituale et semē dei repromissum inq̄tum eius fidē imitamur. Sed mali qui ex eo descendunt per ismaelē ꝛ filios zethure et per esau fuerunt sicci et steriles velut arena maris: sed precipue mali christiani qui si habent fidem abrae nomine fidei. tamen ei⁹ operibus contradicunt. Quarto ꝑmisit ei deus omniū gentium benedictionem. benedictionem quidē gratie in presenti et glorie in futuro. non ꝙ per eum esset danda vel fienda hec benedictio. sed per semen non per quodcunqꝫ semen sed per vnicum quod est xp̄s. non enim in Ysaac Jacob vl' Joseph vl' Moyse. Dauid vel Salomone vel in aliquo alio homine potuit hoc verificari. In semine tuo benedicent omnes gentes. Gen̄. xxij. quod declarat apostolus. ad gal'. iij. dicens. Abrae dicte sunt promissiones et semini eius nō dicit in seminibus quasi in multis: sed quasi in vno. ꝛ semini tuo qui est christus. Nota abrae cui deus non falleret ꝑpter eius fidelitatem ꝛ amicitiam dicte sunt supple adeo merito sue fidei repromissiones loquitur in plurali ꝑpter promissiōes supradictas: vel quia ƀm glosam frequēter idē id est eterna beatitudo est sibi promissa. ꝛ semini eius. i. christo. nō ꝙ ad christum fieret promissio sed ꝙ ad eum pertinebat. quia per eū ꝑmittebatur danda benedictio. et ꝙ illud semē sit christus et non alius

notatur ex verbis scripture que est in semine tuo benedicētur omnes gentes non solum iudei. Unde ait non dicit supple scriptura in seminibus quasi in multis quod faceret si de multis vellet intelligi: sed dicit quasi in vno et semini tuo q est christus. Unde de vno solo vult intelligi. et illud vnum est christus. Si enim de multis vellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedicentur etc. sed dixit ibi semini. volens de vno intelligi ppter quod dicit apostolus. et semini tuo. Patet igitur q cū promissio facta fuerit abrae merito sue fidei. sicut ipse apostolus innuit. ad hebreos. x. Et ista promissio fuit facta diu ante legis dationem q fides xp̄i promissi precessit legem moysi. Et sic ex p̄dicta scriptura Pauli quasi ex quadam areola aromatum collegi hūc florem pulcherrimum: scz q fides xp̄i est lege moysi antiquior.

¶ Quod fides christi est lege moysi stabilior.



Tertius articulus est q fides christi est lege moysi stabilior. Ad cuius euidentiam duo sunt notanda. Primum q sicut dicit apostolus vbi supra a tempore facte pmissionis abrae vsq ad tempus quo lex moysi fuit data fluxerunt anni. cccc. et. xxx. q's sic computat Rabanus. sicut dicit magister in hystoriis. Act. vij. Dicit enim Rabanus q a tempore pmissionis. primo facte abrae fluxerunt vsq ad ingressum egypti anni. cc. xv. quod verum est: quia tempore future pmissionis erat abraā lxxv. annorum: et ab illo tempore vsq ad natiuitatem Isaac fluxerunt. xxv. anni. et ab illo tēpore vsq ad natiuitatem Isaac iacob fluxerunt. xl. anni. et ab illo tēpore vsq ad ingressum Iacob in egyptum fluxerunt anni. lxxv. deinde ab ingressu Iacob vsq ad mortem Ioseph anni. lxxi. Deinde vsq ad exitum filiorum israel de egypto anni cxliiij. et quinquagesimo die egressionis data est lex. Exo. xix. et. xx. et sic sunt. cccc. xxx. anni. Et si dicat contra apostolum id quod dicit dominus abrae. Gen. xv. q semen eius esset futurum peregrinum in terra non sua. cccc. annis. Idemq dicit Stephanus. Act. vij. non faciēdo mētionem de. xxx. annis dici potest q scriptura non computat inimicitias. dicit etiam Augustinus q hec computatio debet procedi vsq ad mortem Seon regem amorreorum et Og regem basan. ¶ Secūdo est notandum q promissio facta abrae que fuit iuramento dei confirmata. Gen. xxij. per memetipsum iuraui dicit dominus etc. sequitur in semine tuo benedicētur omnes gētes terre. Et luce. i. Iusiurandum quod iurauit abraam fuit dictum propter sui stabilitatem et firmitatem testamentum. Est enim testamentum scriptura auctentica et solida: et talis fuit illa promissio: q

fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Unde tante fuit firmitatis, q lex post data non euacuauit ipsam, sed potius semen pmissum euacuauit legem. sicut declarabitur articulo. vi. de cessatione legis. Si enim lex euacuasset pmissionem: tunc hereditas glorie non esset ex promissione: sed ex lege. et si esset ex lege cum abraam isaac et iacob fuerunt ante legem. tunc non haberent istam hereditatem cū tamē dicat christus Matth. xxij. adducēs illud. Exo. iij. Ego sum de9 abraam et deus isaac et deus iacob non est deus mortuorum: sed viuorum. Uiuunt ergo illi non vita nature. ergo vita glorie. quod plane dicit christ9 Matth. viij. Dico aūt vobis q multi ab oriente et occidēte venient et recumbent cum abraā isaac et iacob i regno celorū. Ideo hec hereditas non est ex lege: sz ex promissione que cuz fuerit merito fidei christi promissi. quia illam repromissionem habet iam abraam. et nō habet eam ex lege: q2 diu ante legē fuit mortuus. ergo habet eā p pmissionē. ergo cū pmissio fuerit facta et iurata vt predictū est merito fidei sequit q fides xpi est summe stabilitat3 et stabilior lege moysi cū illa sit euacuata per semē promissu3 hec omnia pulcherrime potuit paulus apl's ad gal. iij. hoc autem dico vobis testamentū confirmatum a deo. q post. cccc. et. xxx. annos facta est lex. non irritum facit ad euacuādā pmissionē. nā si ex lege hereditas iam nō ex pmissione Abrae autem per repromissionem donauit deus. quod sic explicatur. Hoc autem. i. promissionem abrae factam dico. i. firmo testamentū cōfirmatum a deo etiā per iuramēta quod sc3 testamentū post. cccc. xxx. annos. post quos supple facta est lex: non irritum facit. i. non euacuat q quidā faceret si p ea3 daretur benedictio. non ergo lex irritu3 facit predictum testamentum ad euacuandū. i. vt euacuet pmissionem supple abrae factam nō igitur per legem benedictio est: quia data est lex post multum tēpus a pmissione facta. que quidam pmissio non dicit q p legem esset pmissio: sed per seme. Si enim ex lege esset hereditas non esset ex promissione et tunc abraam non haberet eā qd est falsum. vt supra dictū est. pp̄ter qd dicit apostolus. Lex non euacuat promissionē. Nam si ex lege hereditas quod oporteret si lex euacuaret pmissionem. iam non esset supple hereditas ex promissione qd probat dicens. Abrae autem donauit deus supple istam hereditatē p repromissionem. Constat enī q abraam iam habet eā. et nō habet eā ex lege: q2 diu ante legē fuit mortuus ergo habet eā p pmissionē. Ergo cū pmissio fuerit facta merito fidei sequitur q fides xpi pmissi est summe stabilitatis et stabilior lege moysi. Hec veritas tanq vna pulcherrima rosa colligit ex predict3 verbis apl'i quasi ex quadā areola aromatū et pp̄terea fideles xpiani confitentur fidem christi stabilissi

nam et lege moysi stabiliorem.

¶ Quod fides christi est lege moysi nobilior et perfectior.



Quartus articulus est ꝙ fides xp̄i est lege moysi nobilior ꝛ perfectior. Ad cui⁹ euidentiã quattuor sunt notanda. Primũ ꝙ q̄uis lex moysi non sit effectiua iusticie nec meritoria benedictionis glorie: non tamē frustra fuit data: fuit enim data ꝓpter quattuor causas quas breuiter glo. tangit. Prima ꝓpter peccati ꝓhibitionem: vt saltem timore pene homines cessarent trãsgredi vt hec tandem facerent voluntate. Secunda ꝓpter populi eruditionem et dispositionem: vt scꝫ per legem morbum suum agnoscerēt. de cuius ignorantia in lege nature cōuictus erat: vt scꝫ populuꝫ dei erudiens ipsum dignum faceret ad ꝑcipiendũ promissionē que est xp̄s. Tertia propter remediũ flagitionē vt scꝫ homo superbe in suis virib⁹ fidens precepta acciperet: in quibus deficiens factus preuaricator: liberatorem saluatoremq́ꝫ requireret. Data est eñi lex vt dicit Augu. vt cerneret superborum qui tantum sibi arrogabant: vt liberum arbitrium sibi putarent ad iusticiã sufficere. quos cum lex transgredi faceret humiliaretur. et sic medicus optaretur. Quarta propter futurorum significationem. Legalia eñi fuerunt quedam vmbra futura significans. quedãq́ꝫ figura futura veritatem presignans: vt infra videbitur. ¶ Secundo notandum ꝙ lex fuit ordinata: id est ordinabiliter angelorum ministerio data et bene ordinabiliter: quia inter abraam et christum. inter promissioneꝫ ꝛ semen. inter tp̄s legis nature ꝛ tēpus gratie. Magno enim consilio factum est: vt non statim post hominis casum veniret mediator: sed ꝙ primo humanum genus conuinceretur de ignorantia tempore legis nature: que nec morbi: nec medici claram noticiam dabat. nec ad ista homo ex suis naturalibus attingere valebat. Demũ conuinceretur de impotētia legis scripte quã homo virtute propria seruare non potuit: nec ipsa dabat adiutricem gratiam ad seruandum: vt ꝓpter ista duo: scꝫ ignorantiã ꝛ impotentiam cogeretur saluatorem petere nec christi aduentum superfluum iudicaret. Multiplicate sunt infirmitates hominũ contra quas: nec per legē nature: nec per legē moysi se iuuare poterant ꝓpter qd̄ accelerauerũt ad medicũ qui veniēs tanq̄ alter samaritanus vulnera sanauit lãguidi. quē sacerdos ꝛ leuita. i. vet⁹ lex ꝛ sacerdotiũ imisericorditer ptransierãt. Luce. x. qui etiã tãq̄ alter helyseus coaptãt se corporaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eũ. quē tñ eius puer cum suo baculo qui designabat legis duriciã n̄ potuit suscitare. iiij. Re. iiij. q̄ tãq̄ alter angel⁹ descēdēs in piscinaꝫ nostre mortalitatis sana

nit illum in quem inuenit sibi sueqꝫ ecclesie vnitum. Joh. v. Qui omnipotens sermo dei patris venit in mundum dum omnia medium silē tium tenerentur. Sap. xviij. Primū silentium fuit ante legem scriptam. Secūdum sub lege. Tertiuꝫ in gloria. Primū fuit ignorantia languoris. Secundū desperatio curationis. Tertium adeptio sanitatis ante legem enim homo morbū suū non cognoscebat. ideo silebat. nec remedium querebat. Lex autē ostē dit languidis vulnera. et ideo data lege mox fuit ruptū silentium et receperunt egri petere remediū. Sꝫ quia lex grauis erat nec auxilium conferrebat per diuturnos clamores fatigati homines et de salute desperantes cessauerunt loqui. et sic subsecutum est silentium secundum. Et tunc omnipotens sermo patris venit in mundum. Samaritanus appropiauit ad vulneratuꝫ angelus magni consilij in piscina descendit: et helyseus ad suscitandum mortuum accessit. i. summi filius regis descendit de equalitate patris ad patibulum crucis. et de sede patris ad officinam peccati. de lumine celi ad tenebras mundi et inferni et veniēs locutus est pacem. dedit gratiam proposuit misericordiam promisit veniam. et ita rupto silentio ceperūt egri magnis clamoribus flagitare remedium et accelerare ad medicum per quem vulnera sanarentur morbus curaretur: recepta vero sanitate ⁊ donata immortalitatis felicitate: nihil vltra restabit petendū: ⁊ tunc erit tertium beatū silentiū ordinabiliter. Ergo ⁊ magno dei consilio data est lex. scꝫ inter abraam ⁊ xp̄m: inter promissionem ⁊ semen promissum inter tempus legis nature: ⁊ tēpus legis gratie: inter primū silentium ⁊ tertiū. Quādo enī data fuit lex cepit frangi primum silentiū: ipsa aūt manente fuit secundū silentiū: ⁊ tunc veniente medico: ruptoqꝫ secūdo silentio: tertium hoīes optauerunt. ¶ Tertio notandū est ꝙ qn̄ lex fuit data fuit posita in potestate huius qui venturus erat verus mediator: vt staret ꝙdiu ipse vellet: ⁊ quādo vellet cessaret. Ipse aūt voluit ꝙ cessaret quādo ipse venit: ⁊ tamen verus mediator fuit. Ex quo patet ꝙ cōtra mediatorē faciunt qui legeꝫ cum euangelio obseruare volunt. Ex quo vlterius pꝫ cōclusio intenta. ꝙ fides euangelij siue xp̄i non solū est lege moysi antiquior ⁊ stabilior: sed etiā perfectior: q: ipam euacuat: sicut illud: qd̄ perfectum est euacuat qd̄ ex parte est. i. chor. xiij. Cum enī venit mediator ⁊ legem euāgelicam statuit: voluit ꝙ cessaret lex mosayca ꝑpter suaꝫ imperfectionem: ⁊ hoc ipse facere potuit: q: in eius potestate tāꝙ veri domini posita fuit. ¶ Quarto notandum ꝙ hic mediator non est vnius nature: sed duplicis. Est enī gigas gemine substantie. scilꝫ diuine ⁊ humane. Ipse igitur cuꝫ sit deus ⁊ homo inter homines et deum mediat. Dum homines qui

a deo recesserãt p se recõciliat. ipse vt deus oia creauit. sȝ in qtũ deus nõ oia recreauit. Et ipse in qtum de⁹ ē cũ patre ꝛ sancto spũ vn⁹ de⁹ ꝙ nõ sunt plures dij sed vnus de⁹ Ex quo patet ꝙ hic mediator non est federator vni⁹ ptis tm̃ sed dua rũ ptiũ. s. dei et hoĩs. et ptȝ ēt ꝙ in qtum deus nõ est ꝓprie mediator inter deũ et hoĩes. sed in qtum hõ. In qtum eĩ deus non est medius sȝ equalis deo prĩ. Itē iste media tor non est arbiter vnius populi sȝ duorum. s. iudeorũ et gẽtiliũ quos tanꝙ duos parietes ecclesie i se an gulari lapide copulauerit vtrinsqȝ ꝓpli euacuans ritum. ad Ephe. ij. et. i. pe. ij. ergo qui obseruant lega lia xp̃m non vt mediatorē recipiũt ꝙ ipsum videntur asserere media torem tm̃ iudeorũ quod esse nõ po test. quia mediator non est nisi duo rum populorũ. Ergo qui ex circũ cisione vel preputio ad fidem con uersi sunt maneãt sicut sunt nec cu rent circumcisi de preputio nec pre putiati de circũcisione: quia vt di citur ad gall. viij. In vero media tore iesu xp̃o neqȝ circũcisio aliqd valet neqȝ preputium sȝ noua crea tura. Hec quattuor notabilia patẽt ex intẽtione apl̃i ad gal. vbi supra vbi sic dicit. Quid igit̃ lex ꝓpter transgressionẽ posita est. donec ve niret semen cui ꝓmiserat ordinata per angelos in manuȝ mediatoris mediator autem vnius non est. de us autem vnus est. que lr̃a breuiter sic exponitur. Quid igitur lex. i. ad quid prodest. ex quo sicut dictũ est in precedenti articulo nõ euacuat ꝓmissionem nec est ex ipsa heredi tas. Rn̄det apostolus ꝙ inter cete ra ad que prodest ꝓpter transgres sores supple puniendos et flagel landos. posita est que supple stare debuit donec veniret semē. i. xp̃us cui. i. p quē promiserat supple de⁹ vel sm̄ gl. cui. i. de quo dãdã omni bus gentibus non soluȝ iudeis grẽ et glorie benedictionē. lex dico or dinata. i. ordinabiliter data eo mo do quo dictuȝ est per angelos. i. ad litteram per ministerium angelor̃ qui in ꝑsona dei apparebãt moysi et ei loquebant̃ vel per angelos. di cit glo. i. p Moysen et aaron q̃ tan ꝙ angeli erant ydonei dei ministri Lex dico posita ꝛ ordinabiliter da ta in manu. i. in potestate et volun tate mediatoris. i. huius qui inter deuȝ ꝛ homines et angelos īter du os populos. s. iudaicum et gẽtilem erat venturus mediator posita dico et ordinata fuit in manu mediato ris. vt videlicet staret qdiu ipse vel let et qñ vellet cessaret. voluit autē ꝙ cessaret qñ venit. et qñ inter deũ et homines inter gẽtiles et iudeos verus mediator fuit. et dico ꝙ me diator fuit inter deum et homines et inter diuersoruȝ rituũ hoĩes. qđ quidē est necessariũ qr sequit̃ me diator vnius non est: nec arbiter vnius tm̃ sed duor̃. s. dei et homi nis: sed nõ vnius populi tm̃ sȝ duo rũ vt dictũ est. qꝛuis aũt iste media tor in qtũ homo mediator sit duo rum: in quantũ tamen deus est vn⁹ cuȝ patre et spiritu sancto. quia vt

dicitur. Deute. vi. deus aūt vn⁹ est vel posset hic dici ſm glo. ꝙ dicit hic mediator inter deum et hoies et inter hoies et hoies. non inter deum ⁊ deū. quia non sunt plures dij. sed deus inquit vnus est. Ex p̄dictus omnibus quasi ex quadam areola apostolus intendit elicere tres conclusiones. Prima est ꝙ in aduentu mediatoris fuit lex moysi euacuata. quia in manu sua fuit posita. ⁊ in sua omnimoda ptāte sicut dictum est. Secunda cōclusio ē ꝙ qui cum euangelio obseruāt legalia contra mediatorem faciunt qui in aduentu suo legem adimpleuit dando sibi finē immo nec ipsuʒ vt mediatoreʒ recipiunt ꝙ facto suo videntur astruere ipsum non esse arbitrum nec federatorem nisi tm̄ iudeorum: tertia conclusio est ꝙ fides xp̄i ē omnino perfectior vel nobilior lege moysi.

¶ Quod fides xp̄i est lege moysi vtilior.



Quintus articulus est ꝙ fides iesu xp̄i est lege moysi vtilior hoc colligitur ex v̄bis ap̄li ca. supradicto quasi ex quadā aromatum areola. vbi consequenter dicit sic lex ergo aduersus p̄missa dei. Absit. Si enim data esset lex que posset viuificare vere ex lege eēt iustitia. sed cōclusit scriptura oīa sub peccato. vt promissio ex fide iesu christi daretur credentibus. ad Gal. iij. Hic sunt duo notanda. Primum est ꝙ per legem nūꝗ fuit vita anime cuius ratio sepe dicta est. quia eius sacramenta non afferebant gratiam et sic nō p̄stabāt anime vitam. Secundum est ꝙ circuncisio non fuit ex lege sed ex patribus vt saluator dicit in Johāne Diu enim ante legem fuit circūcisio instituta. quia Gen̄. xvij. Dicendum est etiaʒ. ꝙ et circūcisione nūꝗ fuit perfecta vita. quia nunꝗ potuit introducere hoies vbi est perfectio vite. Unde Jacob dixit circuncisus. Gene. xxviij. Descendaʒ in infernum lugēs filium meū. Et dauid circūcisus dicit psal. xxvij. Assimilabor descendentibus in lacum. Item per legem moysi nūꝗ fuit perfecta iusticia. Hec enim dicit ap̄lus ad ro. iij. ex opib⁹ legis nō iustificatur ois caro. ⁊ illud ex primo sequitur. si enim per legem eēt vera vita. ac p̄ hec ⁊ vera iusticia que ducit ad regnum in quo est perfectio vite. ad Ro. iij. Justicia dei est per fideʒ iesu xp̄i super oēs qui credūt in eū. Est ergo fides iesu xp̄i lege vtilior: et propterea dicit apostolus. lex igitur aduersus p̄missa dei. quasi dicat ex quo euacuata est qn̄ impleri cepit p̄missio nunꝗ aduersatur diuine p̄missiōi. Absit nō eni est inimica sed cōsentanea diuinis promissis. Ueruʒ est tamen ꝙ fides cuius merito fuit p̄missio est vtilior et efficatior lege. quod probatur quia lex nunꝗ potuit viuificare nec iustificare. Si enim data esset lex que posset viuificare. i. vitam spiritualem afferre

vere supple et non oppinatiue. ex lege.i.ex operibus legis esset iusticia qd tamen verum nō est. Sz cōclusit scriptura.i. lex scripta conclusit.i.clausa reliqt oia.i.oēs homines tam iudeos q̄ gentiles sub peccato neminē eniz a peccati carcere potuit expedire. vel conclusit i.clausa demonstrauit esse: per legem eni cognitio peccati ad ro.iij. que quidem prouidētia factum est vt promissio vite.s.et iusticie ꝛ bñdictionis eterne ex fide iesu xp̄i nō ex lege supple moysi. ꝑmissio dico i.res promissa daretur credentib⁹. supple in xp̄z p3 igitur ex p̄dictis clarissime ꝙ fides iesu xp̄i est antiquior. stabilior. nobilior. et multo vtilior lege moysi. Et quia tam altissime extollitur fides iesu xp̄i supra legem moysi. Multū debet credere xp̄iani filij ecclesie de fidei susceptione. multūqz debent animari ad fidei promissionem. ꝛ ad fidē per opera. probationē et perfectionez ac defensionez. cū3 ex eadez excellentior sit religio xp̄iana oī alia gēte toti⁹ vniuersi. quod ꝓpter catholicorum consolationem ex.trib⁹ intēdo declarare. ¶ Primo ex pte patris ꝛ matris. O fidelis xp̄iane pater tuus est iesus christus. sicut ex proprietatibus veri patris declaratur. Sunt enim veri patris cōditiones q̄ttuor. Quarū p̄ia ē ꝙ pater naturaliter appetit filios generare. desiderat eniz speciez multiplicare in filijs. Unde aristo.ij. de anima tractās de virtute generatiua dicit naturalissimum est oī nature viuenti generare sibi simile sequitur. vt esse diuinorum immortale pticipemus. Sic xp̄s nos appetit in fide sua spūaliter generare. vt esse dei immortale participemus. Et ideo dedit eis ptātem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Joh.i.i. in re nominis eius. Quo ordine filij dei fiant et quō hec generatio nobilissima distinguatur a carnali subdit q̄ non ex sanguinibus.s.femine quasi materie. et viri q̄si formatiui. In quo humana3 generationē fm materiā ꝛ secūdum modū generādi miserā ostēdit. Sed ex deo nati sunt: ecce generatio ꝛ natiuitas spiritualis. Ut autem secure credam⁹ hāc excellentiā sc3 homine3 nasci ex deo: subdit deum nasci ex hoie. Ex hac enim susceptione infirmitatis sanatur nr̄a infirmitas vt possimus dij vel filij dei fieri. ꝛ hoc ē. Et verbū caro factū est. qd superius erat inferius descendit. Quid ergo mirum si qd īferius erat in id qd superius erat ascēdit quia si deus factus est homo: credi deb3 ꝙ homo fiat de⁹ ꝛ si de⁹ hō venit ī mūdū ꝙ hō factus de⁹ ascēdat in celu3 hec omnia in glo. ¶ Secūda conditio veri patris est ꝙ desiderat filios multiplicare ita et christus desiderat nos ī fide multiplicare q̄ vult omnes hoies saluos fieri et ī agnitione3 veritatis.s. sue fidei venire vt p3 infra .i. ad Thimo.ij. Sed hāc multiplicationē filiorum non appetit ieius propter defectibilitatē sue nature. sicut ē ī puro hoie

qui quia nō potest ꝑmanere in se ipso cū sit corruptibilis desiderat ꝙ conseruetur in suo filio et sic perpetuetur generatio. Sed vult iesus xp̄s pater in hanc multiplicationē filioꝝ propter bonitatē suā quā vult quātum in se est cōicare omnibus. ¶ Tertia ꝯditio veri patris est ꝙ ad filiorū generationem transfundit de sua substantia, suā naturā specificam: tñ non minuit. Sic dei filius iesus xp̄s vt et nos filios dei faceret sine sui diuine nature minoratione seipsum nobis dedit. ¶ Quarta conditio veri patris est ꝙ filios tenerrime diligit vñ sepe sibiipsi necessaria subtrahit: vt filios suos pascat. Sic xp̄s vt dicit ap̄lus. ij. ad Cor. viij. cū esset diues factus est egenus propter nos. ⁊ maxime pater illū filium diligit quē sibi magis similē cōspicit, et in ipsum intuitū figere cōsueuit. q2 vbi amor vbi oculus. ¶ Sic xp̄s magis eum diligit qui ei per similitudinē grē magis appropinquat. Hic diligenter attēde ꝙ quis generaliter oēs xp̄iani filij dei nominentur ex eo ꝙ credunt iesum xp̄m esse verū filiū dei sicut dictū est. illi tamē proprie imo illi soli possunt dici filij dei. quib⁹ dicere pōt xp̄s. hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi bñ cōplacuit. Mat. iij. Isti sunt illi qui nō solū ore se cōfitentur xp̄ianos. Sȝ corde credūt et opib⁹ ostēdūt. De malis autē xp̄ianis quales inter ceteros. sūt illi qui obseruāt legalia cū euāgelio ꝯquerit xp̄s dicēs: filios enutriui ⁊ exaltaui: ipsi aūt spreuerunt me. Isa. i. Qui eñ deberēt eē filij xp̄i sunt hostes christi. Et sic patet dignitas religionis xp̄iane ex parte patris qui est iesus christus deus et homo habēs conditiones veri patris. ¶ Ostēditur etiā dignitas religiōis xp̄iane ex parte matris. Sed dices q̄ est ista mater nr̄a. Rñdet ap̄lus ꝙ illa q̄ sursum est iherusalem est mater nostra ad gal. iiij. qḋ vt intelligere valeam⁹ recitat Seneca. libro. iiij. declamationū. declamatiōe. vi. de quodā q̄ mortua vxore que in ꝑtu perierat statim duxit aliam. ⁊ puerū prime misit ad alendū ad villā quādā extra ciuitatē. et ex alia vxore statim aliū hūit quē misit etiam ad villā eodē modo alendū cū primo. Post multū vero tp̄is redierunt pueri ꝑ omia similes. Licet eñ secundus esset mioris etatis q̄ prim⁹ q2 forte vni⁹ anni. nihilominus tñ tant⁹ erat secūdus quāt⁹ erat primus: sicut multotiēs accidit et forte vterꝙ p̄rizabat in corpore et facie. querente aūt matre quis eorū esset filius suus noluit ei dicere pr̄. et iō ipsa flente et filij videntes matrem hanc nouercā flentē flebāt. et forte vterꝙ ipsorū timebat ne eēt preuignus: quos pater alloquif dicens Quid fletis o pueri nō opȝ timere nouercā. lites sunt inter me ⁊ vxorem nō inter vos. dimittatis eā facere mecū q2 nō indicauit quis eēt filius suus dubitās ꝙ si sciret non hēret curā nisi de filio suo ⁊ nō de filio alterius matris. Itaꝙ sic re

manente in dubio curam gerebat utriusq₃ equalem. ¶ Spũaliter p illum patrē intelligimus xp̄m qui hʒ duos filios. vnũ de matre mortua in ptu. hec est mala cōscia que concepit dolorez et pepit iniquitatem. psal. vij. que in partu moritur Ge. xxx. cũ parturiret Rachel ob difficultatem ptus periclitaret pepit filium nomine benoym. q̄ in nostra lingua sonat principiũ doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores vt parturientis. Alia vxor ē cōscia bona q̄ hʒ filium scʒ iustũ ꝛ bonũ virũ qui a deo in villa istius mundi equaliter nutrit cũ malo. Math. v. Pluit super iustos et iniustos. et solez suum oriri facit sup bonos et malos et ambo sunt in ecclesia que est nouerca maloꝝ ꝛ mater bonoꝝ tamē ignorat quis sit suus filius vel priuignus. qs sit iustus vel iniustus ex plicite in gratia dei. qꝛ vt habetur Eccle. ix. Nemo scit vtrum amore vel odio dignus sit. plorat ante regez Salomonē mat. iij. Regũ. iij. vt filiũ non mortuũ in peccatis sʒ viuũ in grã cognoscat. qd̄ pater noster iesus xp̄s occultat ne peccator sine nutrice maneat et matre. Nutrit filij quos pr̄ ꝯsolatur. quia p maiori vtilitate vtriusq₃ p̄tis facit quia boni per admixtionē maloꝝ sunt in maiori merito. et mali citi⁹ possunt conuerti. quia ſm aug. malus ideo viuit vt vel corrigat: vel vt per eũ bonus exerceatur. sic ergo ista mater nostra ecclesia catholica equaliter in p̄senti nos nutrit. et miro amore filios suos amat dicens. Isa. xlix. Numquid obliuisci pōt mater infantē suũ vt nō misereatur filio vteri sui. ꝛ si illa oblita fuerit: ego āt nō obliuiscar tui. Ecce ergo excellentiā nostram ex pte matris. quia non sumus ancille filij sʒ libere. ad gal. iiij. Hec mater qñ erunt cōplete iniquitates amorreoꝝ. vt Gen. xv. et augmentata vsq₃ ad messez frumenta. vt Jo. iiij. i. virtutes bonoꝝ tunc manifeste cognoscet quis est filius suus legitimus. i. populus xp̄ianus qꝛ tunc sinabit ver⁹ Salomō. i. iesus xp̄s ostendēdo matrem nostram ꝛ filiũ Dicens angelis suis illud. iij. Regũ. iij. date huic infantez viuũ: hec est enim mater ei⁹: hec ē que sursũ est iherusalē que ē mater nostra. ꝛ sic patet excellentia religiōis xp̄iane ex parte patris ꝛ matris. ¶ Secundo ostenditur dignitas religionis xp̄iane ex parte hereditat[illegible]. qꝛ sibi debet suprema hereditas. cui nulla similis excogitari pōt. i. Cori. ij. et Isa. lxiiij. ex quo arguitur nobilitas heredis: hanc autē hereditatem nobis insinuat. b. paulus ad Ro. viij. Si filij ꝛ heredes. heredes quidem dei. i. visionis diuine in qua consistit beatitudo que ē status omnium bonoꝝ aggregatione perfectus ſm boetium li. iij. prosa. ij. Coheredes autem xp̄i. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes cũ xp̄o cuius hereditas ē esse gloriosum in corpore et anima. ita et omnes: filij sui erũt gloriosi cum eo in corpore et anima. nec volnit pr̄ noster xp̄s q₃ sua electa hitatio voca

retur synagoga sed ecclesia. dicēs Petro super hāc petrā edificabo ecclesiam meā. Math.xvi. qd duplici ratione factum est. Prima vt fieret distinctio iter iudeos et xpianos. Nō enim videbatur rationabile vt locus siue habitatio christi vbi suos filios deb; hereditare nomine iudaico nominaref. Secūda rō est ppietas vocabulorum quia sicut synagoga grece aggregatio dicitur latie. Sic ecclesia grece latine conuacatio dicitur: et qr xpiani conuocati sunt: ideo a conuocatione ecclesia dicta est. Congregatio enim est pecorū et bestiarū conuocatio vero hominū et fm hoc iudei et quecunq; alia hominū cōgregatio quales sunt sarraceni bestijs cōparanf: xpiani vero hominibus Quanta ergo est differentia bestiarū ad hoīes tāta est iudeoz et aliorum infideliū ad xpianos qr illi cōgregantur illi cōuocātur. vt notat beatus Isido.xi.ethimol. In illa ergo celesti habitatione. scz ecclesia triūphanti hereditas illa beatifica ppso dabif xpiano. ¶ Et nota q gloria celestis que est illa hereditas ex ppietate naturali nulli debetur nisi soli deo: hominib9 autem ex cōditione naturali debetur solum terra. Gen.ij. Formauit de9 hominem de limo terre. quod confirmās dauid in ps.cxiij. dicit celū celi domino. i. gloria celi domio terram autē dedit filijs hoīm. Si ergo gloria ex pditiōe naturali nulli debetur nisi soli deo. quomō ergo populo xpiano datur pro hereditate. Respondeo q ex sola dei pmissione. quia si deus eam pmisit alicui cum non possit mētiri nec falli si promisit certissime dabit. Modo videamus cui pmisit populo illaz nō iudeis cum non possint ostēdere in tota lege moysi q deus eis pmisit gloriam paradisi. Nec agarenis quibus pmisit machometus gloriam porcorum et asinoz. vt videbitur. li.iiij. sz solis xpianis de9 pmisit gloriaz suā. qd pulcerrime declarat sanctus Vincētius in quodā sermone p similitudinem regis habētis vnicā filiā dilectissimam qui conduxit tres seruos. vni pmisit optimā pmissionē. alteri. xx. aureos pluresq; pecunias. tertio vo promisit filiā cū regno si bene sibi seruiret. Modo queritur cui istoz debetur filia regis. et quis poterit legitime eam peter. ex certū est q nec primus nec secundus: sed tertius ex promissione licet nō sit dignus eam habere. tamen quia sibi rex pmisit pōt eam petere. Ita in pposito. iste rex nobilis est ille de quo Apoc.xix. Rex regū et dñs dominātium. et vocabitur nomen ei9 verbum dei. Filia pulcra quā hab; est gloria celestis ita est pulcra fm Aug. q si sibi non liceret stare nisi vni9 diei mora innumerabiles anni huius vite pleni delitijs contēnerentur. Iste rex conduxit tres seruos. s. populos. Primo populum iudaicum in exitu egypti et in monte synai. Moyses fuit cursor et notarius huius conductoris et illi populo pmisit promissionez

ecce quid dicit instrumentum si in preceptis meis ambulaveritis: et mādata mea custodieritis dabo vo bis &c. Levit. xxvi. et Deutro. xviij. vbi nihil explicatur nisi promissio bonorū tēporaliū. vide ibi. Quādo ergo iudeus moritur licet servaverit legem moysi totaliter. et vixerit in illa sanctissime si dici potest nō pōt a deo petere gloriā paradisi: qr respōderet sibi de⁹. O miser tu petis filiā meā: et nunquid non solui iam tibi qd promisi. et sic consequēter proijcitur iudeus in infernum. Scdo cōduxit populū agarenorū. Et lz vn⁹ agaren⁹ vixerit hic beatissime: et fuit misericors: castus et cetera nō poterit in morte sua petere filiā summi regis. Videamus pactū qd fecit deus cū eis. Ipsi em̄ descendūt ab abraā per Ismahelē filiū ei⁹. et ideo dicunt Ismaelite: per agar ancillā. ideo dicunt agareni. Iudei vo descendūt ab abraā per sarā. ideo debent dici saraceni Ismaheli patri ismahelitarū promisit deus dicens abrae. Super ismahel quoqz audiui te. Ecce benedicam ei et augebo eum valde. xij. duces generabit. cccc. xij. florenti et faciam illum crescere in gentem magnam. Geñ. xvij. Ista pmissio est iam impleta: vt patz Geñ. xxvi. vbi nominātur illi. xij. duces. Quādo ergo ille agarenus moritur si voluerit petere gloriam paradisi respondebitur ei vt iudeo et sic proijcitur in infernum. Modo videamus quid promisit populo christiano non bona temporalia: immo dicit qr despiciamus illa: et vult qr habeamus hic labores: infirmitates: et miserias. Sed si bene seruiuimus sibi promittit nobis dare filiam suam cum regno suo: quattuor euangeliste quasiquattuor notarij fecerunt de ista promissione instrumentum. Testes sunt duodecim apostoli: et septuaginta duo discipuli: ecce clausula instrumenti. Quicunqz fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorū. Matth. vij. Et ideo quando christianus vixit sm̄ voluntatem dei in patiētia et bona vita moritur. Dicit sibi christus. Quid vis? Respondet. Domine ego seruiui vobis: vellez hereditatem quā mihi promisisti. Respice instrumentum: licet non sim dignus peto gloriā paradisi: tunc christus dat promissum. scilz gloriam suam. Ecce ergo qualiter nullus potest habere hereditatē glorie paradisi nisi solus populus christianus: quia istum populum elegit deus: vt daret filiam suam cum regno. Unde dicit Isa. li. Audite me qui sequimini quod iustuz est et queritis dn̄m. Attendite ad petrā vnde excisi estis: scz ad xp̄z a quo christiani. et cauernā laci de qua precisi estis. Hec est cauerna vulneris lateris. Attēdite ad abraam patrem vestrum per fidem: et ad sarram q̄ peperit vos: qr vnus vocaui eum: scz ad pactū promissionis filie et benedixi et multiplicaui eū. ¶ Quarto ostendit dignitas xp̄iane religiōis. s. eē filiū dei

et heredes ex angelico testimonio quia intelligens angelus predictã excellentiã non sustinuit a iohãne adorari. Apocl. xix. ait enĩ Johã. Cecidi ad pedes angeli: vt adorarem eum et dixit mihi: vide ne feceris: conseruus enim tuus sum et fratrum tuorũ habentium testimonium iesu deũ adora. Cecidit iohãnes ad pedes angeli: vt adoraret eum: non tamen sicut creatura creatorem: sed sicut seruus vehementer ac cum seruili subiectione honorat dominũ suum creatum. Nempe angelus in veteri testamento sustinebat sic se ab homine adorari: qđ tamen non sustinere hic: immo manifeste phibere videtur: propterea sequitur. Et dixit mihi. Uide ne feceris: scilz taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens. Conseruus tuus sum. i. tecum: et sicut tu sum seruus eiusdem dei et domini iesu christi. Et ne credatur q respectu solius Johannis propter singularem preexcellentiam eius hic dixeret et non de omnibus xpianis qui christi sunt serui: ideo subdit. Et fratrũ tuorũ habentiũ testimoniũ iesu xpi. i. qui pfecto corde cõfitentur ac testificant iesum christum esse verum deum et dominũ vniuersorum atq hominum redẽptorem et saluatorem. Et ideo merito fideles xpiani confitentur iesum christum verum filium dei cuius sunt filii per gratie adoptionem: qui tam caram matrem dedit eis: et tam excellentem hereditatem promisit: et conseruos cum angelos fecit. Et sic patet ex predictis quinq articulis excellentia fidei catholice ac etiaz religionis christiane.

¶ Qđ lex moysi cessauit esse lex.



Sextus et vltimus articulus est: q lex moysi iam non est lex: sed q cessauit esse lex. Hoc etiam cedit ad ostendendum maiorem excellentiam legis noue siue fidei christiane: vt ipsa sola iam dicatur lex dei. In presenti articulo erunt quattuor puncta principalia. Primus erit ostẽdere qđo iudei iam nõ habẽt legẽ. Secũdus erit ostẽdere qđo pter circũcisionẽ qua vtunt iudei semper sunt in maiori ira dei et abhominatione. Tertius erit ostendere quomodo omnia in figura contingebant illis. Quartus erit ostendere queccũq erãt scripta de messia vẽturo: impleta fuerunt in xpo iesu saluatore nostro. ¶ Circa primuz punctũ notandum q ratio fundamẽtalis quare iudei nõ habẽt aliquã legem et quare cessauit ea que primo dicebat sua: et que erat lex dei quã non solũ licitum erat non soluere: sz ad obsuãdã eã obligabant: et iã nõ sunt obligati ad suãdũ imo obligant ad nõ seruãduz. qz cessauit esse lex dei pdita virtute q primo in ea erat q ideo pdita fuit: qz facta fuit mutatio i substãtia et natura vitatis quã significa

bat scriptura: qd declarat septem passib⁹. ¶ Quorū prim⁹ est ꝙ lex iudeoꝝ pter ea ad q̄ primo obligabantur ipsi ⁊ oēs alij homies per legē nature scriptā non in tabulis lapideis nec cartis papirivel pargameni.ij. Chorinꝭ.iij. sed vt hō non excuset ab eius obseruatione scripta in cordibus: vsqꝫ ad illud tempus erant certa mandata per que regi debebant vsqꝫ ad aduentum messie: quia ad hec mandata nō erant obligati alij hoies: quoꝝ durāte lege moysi multi fuerūt saluati seruādo legē nature: sed fuerūt obligati iudei: de quorum semine erat nasciturus messias quē audire debebant sicut moysen. Deut. xviij. et. in quo debebat esse benedictio oim gentium Geñ.xij. Que etiam debebat dare testamentum nouū non simile testamēto priori. Hiere.xxxi. Item qui debebat esse dux ⁊ preceptor gentium ordinatus per deum qui esset lux earum Esa.xlij. ¶ Secundus passus dependens a primo est ꝙ lex moysi principaliter attendebat aduentū messie: ratione cuius elegit deus iudeos pro seipso populum peculiarem et dedit ei legem mandata et sacramenta vsqꝫ ad tēpus correctionis posita et ordinata. Ad Hebre.ix. Item fecit pro eis multa miracula que et alia multa non fecit nationibus gentium: sed permisit ꝙ regerentur gētes per suū liberum arbitrium ꝑm ꝙ eis videretur. ¶ Tertius passus est ꝙ quādo talem diuisionē fecit deus: scꝫ iudeorum ⁊ gentilium habentem principium in persona abrae duo fecit. primo obligauit se. secundo dedit signū principale. fuit obligatio quā deus fecit abrae ⁊ alijs patribus ꝙ de semine eorū nasceret messias qui eos debebat docere ⁊ dirigere eorū opera ⁊ eos redimere ⁊ in sua gratia exaltare sup oēs gentes qui non crederent in euꝫ. Secūdo vt esset notificata differentia huius ppl'i peculiaris ab oibus alijs que ꝓpria differentia esset principaliter ⁊ staret in fide. ꝙ de semine abrae deberet nasci saluator mūdi quod alij populi ex quo eis non erat dictum nō credebant: qr ad Romanos.x. Fides ē ex auditu credendo id quod aliqs audit propter auctoritatem dicētis: intelligendo ꝙ talis esset verax ⁊ potēs facere quod dicit. Hec fides cū sit virtus non corporis: sed anime per se ipsam non apparēs extra de⁹ dedit abrae circūcisionē in signū ꝙ illi in quibus esset crederēt aductum messie sic ꝙ ꝑm ꝙ res prius est ꝙ signum eius. prius intelligebatur esse fidem in populo iudeorum: et consequenter circuncisio sicut signuꝫ fidei ꝑm ꝙ legitur de abraam. Genes.xv. ꝙ primo credidit ministerium ⁊ postea fuit ei data circuncisio signū iusticie magne fidei: quando contra totam naturam credidit verbis dei. Genes.xviij. ꝙ sara haberet filiū de cuius semie nasceretur ille qui esset benedictio gentium propter quod abraaꝫ dictus fuit pater. nō

solum iudeorum: sed multarū gentium. ¶ Quartus passus est q̄ ad significandū mysteria gratie pertinentia messie quomodo habebat eos redimere sustinendo mortem: et dando eis gratiam suā fuerunt ordinata sacrificia: et multe cerimonie siue p̄ moysen: siue per dauid: et salomonem stabilite: sed et de aduentu messie et de tp̄e in quo haberet esse: et de operib⁹ que haberet facere. et de aliis rebus que in tempore debebant accidere nō solum moyses: sed etiam omnes ꝓphete locuti sūt ex pte dei. ¶ Quintus passus ex precedentibus pendens est q̄ circuncisio et lex moysi erat sicut vnū instrumentū obligationis inter deū et iudeos expresse continens qd̄ deus habebat implere: et illud quod iudei interea habebant facere: videlicet illud quod ante legē faciebāt. Abraam: isaac et iacob: et alij patres sui circuncidere se et filios suos in signum q̄ de genere iudeorum messias haberet esse. Item et facere sacrificia et cerimonias significans mysteria messie pertinētia: et q̄ omnes essent in spe sui aduentus dispositi ad recipiendum suam doctrinam et sua mandata: et sic fecerunt se dignos ad recipiendum gratiam quam eis habebat dare.

¶ Sextus passus ē q̄ s̄m ea que dicta sunt lex moysi ante aduentū messie erat vna obligatio plena et vacua: plenā figura et vacua res eius plena promissione: et vacua promissio: quia deus promiserat et nondum impleuerat: sed habebat implere p̄ eum promissum in aduentu messie et in signū q̄ illud habebat implere sicut dictū est dedit eis circūcisionem et alias cerimonias et sacrificia in lege specificata q̄ oīa ex quo erant mandata seruari sicut signa et figuras illius qd̄ habebat esse in aduētu messie erāt ordinata vt fierēt tēpore certo: ergo anteq̄ impleret̄ predictū tēpus erat in lege virtus obligatio facta durans vsq̄ promissum esset impletū. Unde q̄ lex erat vacua et plena requirebat īpleri illo quo erat vacua: et euacuari illo q̄ erat plena s̄m qd̄ ē qd̄cūq̄ instrumentū obligatiōis p̄ qd̄ aliquis ꝓmittit alteri dare ei vel facere aliqd̄ magnū qd̄: talis obligatio anteq̄ ipleat promissum est plena et vacua: vacua: q̄ non est adhuc datū vel factū qd̄ promissum est plena spe et virtute: q̄ talis obligatio dat ius illi cui facta est: vt possit petere et cōpellere promittentē vt ad minus conqueri de eo si in tp̄e qd̄ assignauit nō impleuit ꝓmissum: ita q̄ q̄tum est vacua promissio tantū est plena spe et veritate et iure ad petendū et requirendum obligatū vt impleat promissum. ¶ Septimus passus est q̄ predictis intellectis quicūq̄ potest p̄ seipsum cognoscere q̄ si talis obligatio est vera q̄ substātia et natura veritatis dato q̄ notificet̄ per scripturā nō est in eo qd̄ ē intus. sed qd̄ principalius ē in eo qd̄ est extra. s. in actu q̄ trāsit quo vnus

se obligauit alteri τ in actu futu⸗
ro qui est adimpleri promissum:
quātum ad primū actum nō pōt ha
beri mutatio: quia nec deus cum
tota sua potestate pōt facere qđ
preteritū sit nō preteritum: licet
potuit facere qđ nō trāsiret. Sed
ex quo nō trāsiuit τ iā in se est ni⸗
hil τ qđ nō trāsierit etiā est nihil
dicere φ deus pōt facere φ prete⸗
ritum nō sit preteritū est tantū si⸗
cut dicere φ deus ex nihilo facit
nihil qđ nullum est possibile: nec
potest intelligi quomodo ex nihi⸗
lo fiat nihil. Et ideo ex quo actus
primus obligationis iam trāsiuit
τ ille non potest mutari quātum ad
talem actū obligatio semper esset
vera. Sed qz talis actus sit prin⸗
cipaliter ppter id quod futurū ē.
qđ est adimpleri promissuȝ si obli
gatio est vera: vel non attenditur
ad scđm quod est finis ipsius vi⸗
delicet si est impletū vel nō quod
fuit promissum: qz inquātum nō fue
rit impletū: quia substantia τ na⸗
tura obligationis non est mutata
licet trāsiuerit tēpus semper ma⸗
net obligatio in sua veritate τ fir
mitate: immo plus firmatur quāto
amplius trāsit de tempore in quo
debebat impleri promissum ex q̄
illi cui facta fuerat obligatio ac⸗
crescit plus de iure τ virtute ad
illud petendum. Non sic certissi⸗
me est quando realiter fuit solutū
promissum: quia statim ipso facto
scriptura obligationis cessat esse
vera: quia iam mutata est substan
tia τ natura veritatis impleto qđ
in ea primo erat vacuū τ euacua⸗
to: illo quo primo erat plena. Pri⸗
mo enī erat plena iure et virtute
ad petendū pmissum τ ad facien⸗
dum res ordinatas quousqȝ esset
solutum debitū: sed quādo est solu
tū promissum: scȝ qđ postφ est so
lutū nō pōt iuste petere sicut prio
sic nō potest facere res ordinatas
seruari quousqȝ sit solutum debi⸗
tum. Et ideo perdita virtute ma⸗
net vacua iure quo primo erat ple
na: quia impletum fuit quod in ea
erat vacuum nō potentibus stare
istis duobus simul. scilicet φ vera
obligatio respectu vnius τ eiusdē
rei sit plena τ vacua. Sed quātum
impletur ex vna parte tantuȝ eua
cuatur ex altera. Unde si soluitur
pars debiti iā deficit sibi pars iu
ris quod sibi primo pertinebat.
non potens iuste petere siue pau⸗
cum siue multum quod iam solu⸗
tum est. Uerumtamen in scriptura
obligationis nihil mutatur: quia
ipsa stante clausa in archa: nec ra
sa scriptura: nec cancelata: nec
scripta in spatulis solutione facta
per solum actum solutionis muta
ta substantia perdit veritatem et
virtutem suam que primo erat in
ea ex q̄ prio erat plena: τ sufficit
φ ille vel alter notarius vel siue
notario fideles persone dent testi
monium esse factam solutionem.
Et si nō esset qui de solutiōe facta
daret testimoniū: sufficit testimo⸗
niū qui est deus cui nihil occultaτ

propter qd soluto iã debito est falsa illa que primo erat vera obligatio: quia fuit facta mutatio in substantia et natura in qua erat principaliter veritas eiusdem. et istis ergo explicatis passib⁹ siue rationibus tam clare sicut sol lucet manifestatur iudeos non habere legẽ aliquam. ex quo est impletũ qd eis per deum fuit promissum. s. aduentus messie: ꝓpter qd fuit in ea impletum qd erat vacuum. ⁊ euacuatũ illud quo primo erat plena. Et istis terminis vsus est iesus xp̃us loquens de ista materia quando dixit. nolite cogitare ꝙ ego veni soluere legem. vult dicere frãgere eã vel facere cõtra eam. non veni soluere eam: sed adimplere. Math. v. Eisdem ꝟbis vsus est. Luc. iiij. quãdo in synagoga nazareth aperto per eum libro Ysaie. scriptura q̃ occurrit in aperiẽdo erat. Spiritus domini super me ad euangelizandum pauperibus misit me ⁊c. Ysa. xli. Et cũ cedisset ⁊ oculi omnium existentiũ in synagoga essent intenti ad illud quod diceret dixit. Hodie est impleta ista scriptura in auribus vestris. quia ipsemet erat ille de quo loquebatur Ysaias ⁊ sic anteꝗ̃ ipse veniret illa scriptura erat vacua. sed quando missus per spiritũ dei predicabat statim fuit plena et completa. similiter dixit Petro quando volendo eum defendere ꝙ non caperent eum iudei abscidit auriculam vnius illorũ. An putas quia non possum rogare patrem meũ et exhibebit mihi plusꝗ̃ duodecim legiões angelorum. quomodo ergo implebuntur scripture Math. xxvi. Item tempore quo habuit mori: quia nondum erat impletum dictũ dauid. psal. lxviij. Et in siti mea potauerũt me aceto: vt adimpleretur cum dixisset. Sitio dederunt ei bibere acetum felle mixtum: consequenter dixit. Consummatum est. Joh. xix. Et post resurrectionem suam ostensis manibus et pedibus que fuerant plagata: et latere aperto dixit eis. hec sunt verba que locutus sum vobis cum adhuc essem vobiscum: quoniã necesse est impleri omnia que erãt scripta in lege moysi ⁊ ꝓphetis ⁊ psalmis de me. Luc. vlti. Dixerat⁹ eis hec anteꝗ̃ vltima vice ascenderet in hierusalem ꝙ implerentur scripture: cum ꝓditori traderetur principibus sacerdotum et cõdemnatus per eos ad mortem ipsi darent eum gentibus: vt flagellarent eũ et crucifigerent ⁊ occiderent: ⁊ ꝙ ipse resurgeret tertia die. Math. xx. Marci. x. ⁊ Luc. xviij. Ergo ex quo omnes iste auctoritates sunt ꝙ omnia scripta in lege moysi in ꝓphetis et in psalmis complerentur ⁊ implerent in mort ⁊ in resurrectione iesu xp̃i cum id qd est impletum et plenum non impleatur manifeste intelligitur ꝙ scripture veteris testamẽti erãt vacue quousꝗ̃ per seipsum eas impleuit iesus christus. ⁊ propter hoc ipse iuste loquebatur quãdo discipulis suis dixit. Math. v. ꝙ non cogitarent ipsum venisse ad soluendum legẽ:

quia non venerat ad faciendum cõ-
tra eam sed implẽdum eam. Plus
est q̃ cecus qui non intelligit ꝙ il-
le qui soluit illud ad qd̃ erat obli-
gatus ex quo implet obligationem
in quo erat vacua ꝙ soluendo de-
bitum frangit obligationem: nec
facit contra eam quando ipse finit
complet ⁊ perficit finem ad quem
obligatio fuerat facta. Sȝ hoc be-
ne sequitur ꝙ ex quo implet illud
soluendo promissum ꝙ facit eã va
cuam iuris ⁊ virtutis quo illi, cui
erat facta obligatio, primo ptine-
bat etiam si circa ipsum pmaneat
scriptura obligationis sine muta-
tione aliqua qntum ad litteram ex
quo soluto, debito est mutata, sub-
stantia ⁊ natura veritatis que fa-
ciebat obligationem primo esse, ve
ram. Qui attẽte considerare volue
rit supradictas rationes clare po-
terit intelligere ꝙ iniuste vel si di-
xero insipienter non mentiar. Aga
reni imponunt fidelibus iesu xp̄i
non esse christianos: quia nõ se cir
cumcidunt ⁊ quia non seruant sab-
batum. ⁊ quia non faciunt pascha
agni sicut fecit iesus xp̄us: vel ꝙ
comedunt carnes porci quod ipse
non fecit si probassent ꝙ postq̃ ipse
soluit per eũ promissum ad abraã
⁊ alios patres ipse fecit: predicta
haberent aliquem colorem. sed ꝙ
postea non deberet facere etiam si
grossissimus esset ingenio quilibet
homo illud potest intelligere ꝙ ex
quo predicta ⁊ alia multa habebãt
cursum suum anteq̃ pmissio esset
impleta omnibus contingentibus
iudeis in figuram vt infra videbi
tur. ⁊ sic debebant dimittere ea cũ
veritas veniret. sicut figura ima-
ginis quãdo est iam depicta ⁊ fini
ta cessat. Sic est de figura domus
que cessat quando ipsa est facta.
Unde quia circumcisio ⁊ alia plura
in magnum mysterium per ipsum
met deum erant data sicut pro pi-
gnore quousqȝ esset solutum debi-
tum. ipsemet, qui habebat soluere
eas seruauit. Sed si post mortem
suam quando dixit. Consummatũ
est. Iohan. xx. vult tantum dicere
iam sunt repleta omnia mysteria
ipse, seruauerat quod ipse seruauit
antea scilicet ꝙ celebrasset pascha
agni ordinatum ipsis iudeis in fi-
guram sue mortis que habebat fie
ri. ⁊ sic de aliis figuris eoipso ꝙ de
derat intelligi deum non comple-
uisse quod pmiserat suis patribus
sanctis patriarchis, regibus ⁊ pro
phetis ꝙ habebat eos redimere ⁊
liberare de potestate dyaboli. ⁊ cũ
esset preteritum tempus in quo de
bebat impleri. quid aliud erat ser-
uare legem moysi sicut prius nisi
dare testimonium deum nõ esse ve
rum. Ex quo in tempore per eum
assignato non impleuerat per eum
promissum. Et ꝙ plus est cum ma
ior ⁊ principalis pmissio dei esset
ꝙ deus habebat filium suum dare
in mortem pro salute illorum et to-
tius mundi cũ ipsemet fuisset mor
tuus dabat vel poterat dare testi-
monium ꝙ nõ fuisset mortuus: sed
ꝙ debebat mori iterum. ⁊ ꝙ vna vi
ce vel pluribus ad minus quolibet

anno semel sicut summus sacerdos quolibet anno intrabat semel in sancta sanctorum cum sanguine sacrificij. Hebreo. ix. figurando sacrificium quod erat multo maioris dignitatis et excellentie cum maiori efficacia et complemento. sanctificante existentes in peccato ꝙ sanctificaret sanguis hyrcorum et taurorum que erant principalia legis moysi sacrificia significantia mortem que habebat esse filij dei in cruce propter salutem toti⁹ mūdi. ꝙ non pluribus: sed vna vice solum semel habebat impleri filio dei existente. vno solo ⁊ non multi. Et cum ipse esset homo natus de genere iudeorum ⁊ ordinatio est homines semel mori. Sic filius solum semel ⁊ non pluries debuit mori. Qui seruauerat sicut prius legem moysi declarat intelligere ꝙ nō erat mortu⁹ sicut a deo patre suo acceperat mandatū. erat iste honor quem iesus filius virginis et dei debebat patri suo per actus suos dare continue testimonium ꝙ deus pater suus non erat verax. ex quo non impleuerat per ipsum promissum. Maior pro certo in eo erat reuerentia ad patrē: quia stando in cruce cum summi sacerdotes et alij homines stantes iudei promittebant ꝙ crederent in eum si descenderet de cruce contēnendo gloriam ⁊ honorē ei promissum: quia a patre acceperat mandatum ponēdi animā suam moriēdo cū esset ei leuius descēdere de cruce visus ꝙ post mortē resurgere de sepulchro factus obediēs patri vsꝙ ad mortē voluit plus implere ꝙ erat iudeis promissum per deum complēdo obligationē eis datam. ⁊ sic dicēte veritatē ꝑdicta obligatiōe implere legē moysi in quo erat vacua ⁊ faciēdo eam vacuā iure quo erat plena: sc3 iuris ⁊ petitionis ꝙ competebat iudeis quousꝙ esset impletum ꝑmissum quod ius fuerat eis datum cum multa solēnitate qua maior altera esse non potest nec cogitari quando promissum ꝑ se factum confirmauit deus iurando per seipsum cum non posset intelligi aliquod maius per quod iurasset. vt Gen. xxij. ⁊ Exo. xxxiij. sicut homines quando debite ⁊ iuste iurant per rem quam cogitant maiorem esse seipsis vel per rem quā magis amant. Et ideo non potuit dare maiorem firmitatē deus sue promissioni ꝙ iurando per seipsum. Et vt intelligeretur ꝙ sine aliqua dubitatione volebat illud implere sicut prio iurauerat abrae replicauit iuramentum faciēdo eādem promissionē ipsi dauid cū iuramento firmatam. Et illud quod in hac materia est altissime contemplationis cū deus fecisset multas promissiōes iudeis ⁊ suis primis patribus addita expresse conditione ꝙ ipse impleret promissa sua si seruarent sua mandata ⁊ perseuerassent in suo seruitio. ⁊ ꝙ si nō facerent non solum nō daret eis per ipsum ꝑmissa. sed ꝙ puniret eos magnis penis dando eos in potestate suorum inimicorum: et ponē

do eos extra terram promissionis. Sed tamen hanc promissionē3 be nedictionis omnium gentium in semine abrae q mitteret messiam ad saluandum eos fecit deus sine conditione. Et vlterius q cum sin gularissima deuotione z firmum in tellectum debet considerari q hec fuit maior promissio quā fecit de⁹ maior dico: z sic pro certo affirmo. Fuit enim magna promissio dei fa cta iudeis q liberaret eos a serui tute egypti q daret eis terram pro missionis q daret eis bona in ea eis specificata. Uerūtamē he sunt paruissime promissiones in com paratiōe illius que intelligebatur spiritualis et principalis propter opera eorum virtuosa: et propter obedientiam et obseruantiam suo rum mandatorum que erant satis difficilia q daret eis post hanc vi tam paradisum gloriam celestem in eternum durantem. que promis sio licet incomparabiliter sit maior q omnes alie: quia omnis largitor est maioris excellentie et dignita tis q suum proprium donū ex quo est dominus eiusde3: propter quod quando aliquis dat aliquid de suo q quo ipse est maior non intelligi tur dare seipsum: sed quando dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et ideo promissio paradisi nō potest equari promissioni. de qua loquimur facte per deum abrae: et aliis iudeorum patribus. hoc est q promisit dare seipsum nobis man dato filio suo qui est ipsemet deus facere omnia pertinentia ad salu tem nostram. et illius quo non po test dici maior amor ponendo ani mam suam pro amicis suis. Et sic patiendo mortem: vt nos libera ret a potestate inimici: quam sup nos habuerat propter peccatum primi patris nostri. Istud tamen sine precio donum volens deus to tum et totaliter impleri expresse reuelauit dauid prophete q sua promissio et testamentum erat si ne aliqua conditione: et q tam fir mum erat et fidele q prosperum seruaret sua misericordia. Et si fi lij israel dimitterent legem suam corrumpendo iusticias: et non ser uando mandata sua visitaret pec cata eorum in flagellis: sed tamen q nunq amoueret misericordiam suam: nec faceret contra suum datum testamentum: nec faceret verba sua vana et sine effectu. sed q semper impleret quod fuit per eū pmissum: pper has ergo z alias qplures consideratas ratio nes nisi si voluerit loqui contra to tam rationem non potest aliquis dicere q iesus christus post mor tem suam per quam deus pater suus impleuerat quod promise rat. q ipse sicut prius debebat ser uare in se legem moysi dando per suos actus testimonium nō esse im pletū qd erat implēdū. et q multo maioris attentionis est p suos pro prios actus confitendo deum pa trem suum: quia nō impleuit in tē pore assignato promissum z iuratū

q͂ erat mendax et periurus. Quis non dico hec dicere: sed et solūmodo audire potest tam grandē blasphemiam. ¶ Quia ergo christo iesu post mortem suam non fuit conueniens seruare legem moysi: quia in eius obseruatione faciebat magnam offensam et iniuriam deo patri suo dando testimonium de eo ex quo non impleuerat promissum nō esse veracem. Sed periurium imagineturvnusquisq͂ in seipso si fidelibus iesu christi licitum est seruare legem moysi sicut prius: et sic circūcidere se et facere cerimonias in lege moysi ordinatas sicut pro pignore vel diuisa quam debebāt ducere in se iudei quousq͂ eēt impletum illud quod per deum eis fuerat promissum quid aliud esset hoc nisi per suos actus continue dare testimonium q͂ non erat adhuc crucifixus iesus christus: sed q͂ ad implendum per deum promissum debebat venire in mundum et crucifigi. et tamē tempus in quo debuit compleri promissio dei iam esset preteritum. sicut dictuȝ est. erat dare testimonium q͂ ex quo defecerat deus in dictis suis non erat verax sed falsus et periurus. Et quis dubitat q͂ quicunq͂ affirmaret talem blasphemiam de deo: q͂ talis non esset amic⁹ dei: nec esset in sua gratia: sȝ ī suo odio et inimicitia. et qđ nimiū aggrauat non quotidie semel: sed vel septies sicut iusto accidere potest qđ in vna die cadat septies. prouerbioꝝ. xxiiij. Et totiens resurgat si in tali odio et ira dei esset cōtinue de nocte et de die per actus suos et vitam dando testimoniū deum in sua promissiōe defecisse. Et sic patet consideratio prima huius sexti articuli. sciȝ q͂ iudei iam non habent legem: quia lex moysi cessauit postq͂ eam xp̄s adimpleuit. ¶ De secundo pūcto huius articuli qui est quasi correlariū precedentis notandum q͂ sicut dictum est cum tēpus promissionis iam sit preteritum et per iesum xp̄m impletū qui diceret adhuc legalia seruanda esse iste esset blasphemus et incontinua ira dei. et cōstat q͂ in tali ira et odio dei sūt certissime et continue iudei cū ipsi sint circuncisi et circuncidant filios suos soluto debito: retinentes pignus quod datum fuit quousq͂ esset debitum solutum: et ducendo eam cōtinue in se pro diuisa in magna iniuria et offēsa dei: sicut si nō obseruasset iuramentuȝ per eum factum. Sed diceret hic forte iudeus ego libenter dimitterem circuncisionem si possem et acciperēȝ baptismū et sequerer xp̄m: sed nō possum circuncisionem dimittere: quia obligat ad perpetuum: quia illud pactum datū abrae et semini eius per deum fuit federe sempiterno. vt patet Genes. xvij. Ergo cum obliget ad perpetuum oportet vt illud obseruem. Respōdeo iudeo q͂ sempiternum non accipitur pro perpetuo vel eterno: sed ꝓ longo tempore ptȝ. Exo. xij. vbi habetur q͂ ritus et festiuitas pasche debebat celebrari federe sempiter

ro. tamē ibere. xxiij. scribitur Ece dies veniunt dicit dns. et nō dicent vltra viuit dominus qui eduxit filios israel de terra egypti. et per consequēs sequitur illo tempore vel in illis diebus nō curabitur de phase. quia istud festum nō erat aliud nisi memoria liberationis filiorum israel de terra egypti Circumcisio licet per longum tempus deberet durare. tamen adueniente xpo debebat cessare: quia fuit data abrahe in signū xpi de eo nascituri vt habetur ad Ro. iiij. c. Modo ita est q aduenienre signato cessat signum. sicut bibito vino remouet circulus qui erat signū vini. Simile est etiam de cōtractu obligationis sicut late dictum est in precedenti consideratione. quia si sit cōtractus obligationis de. x. florenis vsq ad festum sancti Johannis vel vsq ad alium determinatū terminum solutis illis cōtractus est nullus Simile etiam est de promissione regis facta militi de castro aliquo dando et in signum talis pmissionis datur sibi anulus. quē portet vsq ad impletionem promissi dato castro miles nō portabit amplius anulum: quia nihil aliud significabat nisi promissionem factā de castro. Item adueniente rege cessant signa et solēnitates q propter regis aduentum fiebāt. Item adueniente festo cessat vigilia q erat dispositio et preparatio ad festū. Ita circūcisio erat vigilia et preparatio ad aduentum christi et ad baptismum quod est maximū festum

Item possessio limitata iter duos terminos nō extendit se circa primum nec vltra secūdum. sed talis possessio fuit circuncisio limitata inter abraham et christū Gen. xvij. hoc erit pactum inter me et te. qua si dicat incipiat in me et non pgredietur vltra me. Clarissime ergo ex omnibus supradictis patet cessatio circuncisionis ergo indeiuitē res eadem cum hoc sit magna iiuria vt satis dictum est ac si non soluisset promissum propter hoc sunt in continua ira et odio dei. ¶ Tertius punctus est ostendere quō oia i figura ptingebāt illis sicut dicit apostolus. i. Cor. x. et addit scripta sūt ad correctionē nr̄az: vbi duo sunt notanda in predictis verbis. Primo tempus vmbre prefiguratum: secūdo tēpus grē consūmatū primū fuit sub lege mosayca. secundū est sub lege euangelica. primū fuit figuratum. secūdum gratiarum. In primo solum fuit figuratio ac per hoc imperfectio quia nihil ad perfectū adduxit lex ad hebr. vij. In secundo est veritatis exhibitio ac per hoc perfectio. Unde vocat ab apostolo plēitudo tēporis ad gal. iiij. ¶ Pro primo ergo dicit apostolus omnia in figura contingebāt illis. In figura dicit psignante illa que tempore gratie sunt impleta. et bene dicitur in figura sicut enim videmus q filius cesaris vel herculis et si sit in se res aliqua principaliter tamen signum est cesarē vel herculem representans. sic et omnia que fuerunt facta in veteri

testamēto fuerunt in se res alique sicut paradisus: archa noe. diluuiū arcus celestis. nubes. tabernaculū templum et huiusmodi. principaliter tamen signa erant non quidem rei presentis sicut sunt sacramenta noue legis que significant gratiam iam presentem: sed fuerunt signa gratie et veritatis exhibite in nouo testamento. Jo. i. Lex p moysen data est: gratia et veritas per iesum xp̄m facta est. Unde possumus dicere de his que sunt tēpore gratie exhibita illud quod scribitur Sapiētie. xiiij. Figura eorum e lōgin quo allata est. Item sicut illud qd̄ per suam figuram cognoscitur imperfecte cognoscitur intuitiue. q̄z non videtur in se sed quasi abstractiue quia cognoscitur in alio puta in sua imagine. sic et filij israel qui solum figuras et corticem littere attendebant ea que impleta sunt tempore gratie et si aliquo modo cognoscebant impurissime tamen et valde imperfecte. in signum cuius cum moyses de monte descē deret cornuta et splēdida facie nō potuerunt hebrei claritatem vultus eius aspicere et si aliquos radios cernebāt vultus tamē sui claritatē nullatenus attingebāt Exo. xxxiiij. Et sic iudei solū videbant figuram et attendebāt littere corticem. medullā tamen spiritualis sensus nequaq̄ attingebant et vsq̄ in hodiernum diem velamē super cor iudeorū positum est vt nō possint cognoscere veritatē. Sz xp̄iani reuelata facie gloriam domini speculantur sicut dicit apostolus. ij. ad Cori. iij. Unde doctor catholicus figuratur per moysen: est enī assumptus de aquis baptismalib⁹ de quo dicitur numeri. xij. q̄ non p figuras et enigmata sed palā deū videt. quod quidem verum est nō tamen simpliciter: quia videmus per speculum et in enigmate. i. Cori. xiij. sed solum respectu iudeorū ¶ Pro secūdo additur scripta ad correctionem nostram. Primū enī tempus fuit quodāmodo peccata cōmittēdi. Secundū autem est tēpus peccata corrigendi. lex enī p hibet concupiscentiam: et sic dando ipsi⁹ notitiam ipsam excitabat et quoniam sacramenta legis non conferebant gratiam. Ideo p quādam occasionem non datam quidē cum lex esset sancta et iusta. s3 acceptam a iudeis carnalib⁹ quasi eos impellebat ad peccādum. Unde et lex dicebatur lex peccati et mortis sicut aplus ad Ro. vij. et. viij. Tēpus autem gratie est tempus peccati corrigendi: tum quia pena iudeorum reddit xp̄ianos cautiores et quia sacramenta noue legis gratiam conferunt et scriptura euangelica expressius peccata condemnat. Unde et si de omni scriptura canonica verum est quod dicit apostolus. ij. ad Timo. iij. Omnis scriptura diuinit⁹ inspirata vtilis est ad docendum ad corrigendum. ad arguendum. ad erudiendum in iusticia vt sit homo dei perfectus ad omne opus bonū instructus. principaliter tamen verum est de scri

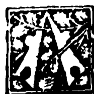
pura euangelica. Hec enim docet fidei veritatem. arguit mundi vanitatem. corrigit peccati vilitatē: erudit precepti equalitatē. ¶ Circa primum iterum sciendum est q in veteri testamento sub figurarū inuolucris prefigurabantur quattuor que sunt christianis tempore gratie reuelata videlicet credēdorum continentia. cauendorum immundicia: inimicorū fraudulētia et malicia. sacramentorum virtutū et bonorū virtus et efficacia.

¶ De prefiguratione credendorum. et primo de prefiguratiōe sancte trinitatis.



Quātū ad pmū notandū q omnes articuli fidei in scriptura veteri sub figuris multiplicibus quasi sub quibusdā sigillis que nunc soluta sunt velabantur. articulus enim trinitatis et vnitatis de quo dixerat moyses sm veritatem hebraicam. ge. i. c. In principio creauit heloim qd est plurale huius nominis hel quod est idem quod dn̄s: heloim dixit propter personarū pluralitatē et creauit propter essentie vnitatē de quo etiam refert eisdem eodē ca. q volens formare hoiem dixit faciam hoiem ad imaginem et similitudinē nostram: faciamus dictum est propter personarum pluralitatem: et nostram propter substātie vnitatē de quo etiam. ps. lxvi. dicitur Benedicat nos deus deus noster et benedicat nos deus et cetera. ter dicit deus non propter tres deos sed propter tres diuinas personas. Eum autem dicit in singulari metuāt eū et cetera: hoc dicit propter nature identitatem. de quo etiā dicit Isaias ppheta ca. vi. Seraphim clamabant alter ad alterum. sanctus sctūs sanctꝰ dn̄s deus sabaoth. ter dicit sanctus quia tres sunt diuine psone. dn̄s deus addit quia est in tribus deitas vna. De hoc articulo qui est primus credibile habes expressam figuram in sancto abrahā de quo sic dicitur gen. xviii. q tres vidit vnum adorauit dicens dn̄e: et cetera. tres sibi apparuerunt quia tres sunt diuine psone quas sicut vnum adorauit dicens. dn̄e quia in eis est vna deitas que est precisa rō adorandi tres diuinas psonas.

¶ De prefiguratione dominice incarnationis.



Articulus dominice incarnationis i veteri testamento sub figurarū inuolucris fuit. de q dicit Esa. Ecce virgo cōcipiet et pariet filium et cetera Esa. vii. Et iheremias nouum faciet dominus super terrā. Femina circūdabit virū. ihere. xxxi. hēs figuras multiplices i veteri testamēto hūc ei figurauerūt paradisus voluptatis. gen. ii. et arcꝰ diuine charitatis. Gen. ix. Quid p

paradisum nisi virginem intelligimus: in cuius medio. in vtero fuit lignum vite. i. dei filius et in quo deus sola virtute nulla creatura cōcurrente opere posuit hominē. i. christum. quid per arcū varium nisi iesum intelligo quē deus posuit in nubibus. i. in marie visceribus radijs diuine gratie penetratis qui fuit et est datum ad homines signum diuine reconciliationis. in cuius signum arcus est versus celum et corda versus nos. Et ideo nō oportet timere sagittas ire dī submersiōis generalis aquarum. Hunc etiā figurabāt rubus visionis et vellus gedeonis. ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanitati sed nō cōburebatur rubus quia propter istā vnionē nō fuit cōsumpta hūanitas nec in diuinitatē cōuersa. Exo. iij. Item ros fuit in vellere. i. diuina gratia in maria virginitate cōseruata. ipam dei filio fecūdans. terra fuit circūquaqꝫ sicca. q2 caro marie nō fuit aliquo semine polluta. Judicum. vi. Hūc etiā figurauerūt arche testamēti cōditio. solis descēsus. et porte clausio. Quid per archam nisi mariā intelligimus quid p vrnā aureā inter archā inclusam: nisi humanitatem xpi. quid p manna quod erat intra vrnā nisi diuinitatem eius intelligo. de ista archa habetur Exo. xxv. De cōtētis autē in archa explicat apl's ad hebr. ix. c. Sol descendens per decem gradus i horologio archā signat q sol iusticie descēdit per decem ordies craturarum et de decimo assumpsit humiliorem naturam de corpore gloriose virginis marie. Nouem ordines fuerunt nouem ordines angelorum. decim9 ordo fuit hominū de hoc descensu habet. iiij. Regū. xx. Porta fuit clausa perpetuo et rex solus rex ingreditur et egredit p eā. porta significat virginem q virgo māsit perpetuo et tamē rex glorie solus ingressus fuit in eam per carnis assumptionem et egressus p eam p stupendā editionem de qua habetur Ezech. xliiij.

¶ De pfiguratiōe natiuitatis xpi.

Articulus autē natiuitatis xpi de quo dixit Ysa. propheta ca. ix. Paruulus natus est nobis et cetera fuit figurat9 i natiuitate Ysaac. de qua gen. xxi. i natiuitate Samuelis de qua. i. Reg. i. Hi enim qui nō fuerunt nati de virginibus sunt tamen nati de sterilibus et supra nature cursum: fuit autem figuratus expressius in ascensu floris de quo Esa. xi. Flos de radice yesse ascendet. et in egressu fontis Johelis. iij. Fons egredietur d domo domini et cetera: et in ortu solis de quo Eccl's. i. Oritur sol et cetera. In absicione lapidis danielis. ij. dicitur q abscisus est lapis de mōte sine manibus qui statuam cōfregit: huius statue caput erat ex auro purissimo. pectus autem et brachia de argento. vēter et femora de ere: pedes de ferro et terra p hāc

statuam figurantur quattuor magna regna sibi in orbe succedentium secundum quod daniel diuinitus edoctus ibi exponit. Primum est regnum chaldeorum quod significatur per caput aureum vt ibidem dicitur. Secundum est regnum Persarum: quod figuratur per argentum quod subiecit sibi regnum chaldeorum. Tertium est regnum grecorum. s. Alexandri quod subiecit sibi regnum Persarum & figuratur per es. Quartum est regnum romanorum quod figuratur per ferrum quod subiecit sibi regnum grecorum aliaque regna mundi sicut ferrum domat omnia. Per lapidem abscisum de monte sine manibus significatur christus siue regnum christi cui subiiciendum erat predictum regnum romanorum. In hac expositione omnes catholici et hebrei conueniunt. Quo supposito sic arguitur. In hac prophetia exprimitur quod ille cui subiiciendum erat regnum romanorum et imperium est ipse christus cum hoc ergo sit completum tempore constantini et siluestri pape quo tempore romanorum imperium subiectum est per veram fidem iesu christo filio marie virginis. Sequitur quod iste est verus christus veritas et signatum huius figure. quia mons significat virginem: lapis christum. abscisio lapidis natiuitatem eius que fuit de virgine sine manibus. i. sine opere cuiuscunque creature. Hic lapis confregit statuam mundi vanitatem dictum regnum romanorum sibi subiiciendo.

¶ De prefiguratione vite & conuersationis christi.



Vita christi & conuersatio de qua Baruch. iij. In terris visus est & cum hominibus conuersatus est fuit figurata per columnam que filiis israel precedebat que de nocte erat ignis illuminans: de die vo nubes refrigerans. Vita enim christi illuminauit mundum contra noctem ignorantie & refrigerauit contra estum concupiscentie: nec vacat a mysterio quod illa nubes erat tenebrosa egyptiis et luminosa hebreis. quia in vita christi fuerunt reprobi excecati et electi illustrati: de hac columna habetur Exo. xiij.

¶ De prefiguratione doctrine & predicationis christi.



Doctrina autem christi & predicatio fuit figurata in legis datione que fuit facta. Moysi. Exo. xx. et in legis secunda prescriptione Exo. xxxiiij. & in legis repetitione que fuit facta in Deut. quasi per totum: propter quod dicit Hiero. in epistola ad paulinum. Deuteronomium vero secunda lex et euangelice legis prefiguratio fuit etiam figurata in locutione angelorum qui ex persona dei loquebantur sanctis patribus et precipue in locutione filius qui loquebatur Moysi et filiis

israel aliqñ in mõte aliquãdo in deserto aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubim qui propiciatoriuȝ obumbrabant: vide scripturas.

¶ De pfiguratione passionis xpi.



Articulus de passione xpi: morte ⁊ sepultura. de quo dañ. ix. propheta predixerat dicens. Occidetur christus fuit multipliciter figuratus. Fuit enim xps venditus i ioseph. Ge. xxx. l. Nudat⁹ in noe. Gene. ix. Ligatus in Sansone. iudi. xvi. Irrisus in helisco cui dicebant pueri. Ascende calue. iiij. reg. ij. Consputus in iob. Ioh. xvi. Cesus et verberatus in Esaia. qui dicebat. Corpus meum dedi percutientibus et genas meas vellentibus. Esaia. lix. suspensus in hetro qui portabatur invecte: ⁊ in serpẽte eneo. de primo. Nume. xiij. de secundo. Nume. xxi. Clauis affixus in Isaac qui portabat ligna ⁊ quẽ pater ligabat super struem lignorum. Genesis. xxij. capi. Et crucem christus baiulauit et super eã fuit colligatus. quia in ea fuit clauis affixus. Transfanceatus in adã. Apertum enim fuit latus ade et inde fuit formata mulier Geñ. ij. et apertum fuit latus christi dormientis in cruce. ⁊ inde fuit formata ecclesia quia de christi laterali vulnere fluxerunt ecclesie sacramẽta. Fuit occisus in abel. geñ. iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Ionas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus: sic et saluator fuit tot dieb⁹ et tot noctibus in corde terre sicut ipse dixit in euangelio. Math. xij. hanc figuraȝ habes ione. ij. Hec sepultura fuit figurata in quiete domini que fuit. vij. die. geñ. vij.

¶ De pfiguratione descensus anime xpi ad inferos.



Articulus de descensu anime xpi ad inferos fuit figuratus in descẽsu dei qui descendit in egyptum: vt liberaret populum israel de manibus egyptioruȝ Exo. iij. ⁊ anima christi descendit in infernũ qui per egyptum tenebrosum figuratur vt educeret vinctos suos de lacu in quo non erat aqua. sicut dicit Vaticianus zacharias: zacha. ix. Christus etiam est prefigurat⁹ in Abacuch. qui tulit prandium cõsolationis. danieli viro desideriorũ i. sanctis patribus deliberati desiderantibus qui erant in lacu leonum. Daniel. vlti.

¶ De prefiguratione resurrectionis christi.



Articul⁹ resurrectionis christi De q̃ in ps. iii. ex psona christi exurrexi quia domin⁹ suscepit.

ne.et alibi.ps.lvi. Exurgam diluculo. fuit figurat⁹ in iacob. de quo Gen.xxviij. ꝙ surgens mane Jacob tulit lapidem quem supposuerat capiti suo: et erexit in titulum Jacob est christus qui surrexit mane. supple a mortuis: mane dico cũ adhuc essent tenebre: et tulit lapidem.i.humanitatem suam quã supposuerat capiti suo.id est i deo supple substantificauerat. Caput enĩ christi deus est: vt dicit apl'us. i. Corinth.xi. Et erexit in titulum.s. a fidelibus contemplandum: predicandum: ꝛ adorandum. fuit etiaꝫ figuratus in sansone. de quo dicit Judi.xvi. ꝙ dormiuit ad noctẽ mediam. et consurgẽs tulit ambas fores: corpus scꝫ ꝛ animam suaꝫ. Ex his duabus figuris ortum habuerant ille due opiniones. August. et Grego. dicit enĩ Aug. ꝙ xp̃s surrexit mane. i. diluculo diei pasche habens pro se factum Jacob. Greg. autẽ dicit ꝙ surrexit media nocte habens factũ sansonis pro se. qui possunt concordari per hoc ꝙ christus surrexit in principio diei tertie. et sic post mediam noctem. statim enim post mediam nocteꝫ dies naturalis incipit: ꝛ potest dici mane. ꝛ hoc pro Augustino. vel dicendum ꝙ surrexit dominus ſm veritatem mane etiam diei artificialis hoc enim reputatur probabilius. non tamen erat clara dies: immo adhuc erant tenebre. vnde quasi de nocte surrexit. et sic saluatur opinio vtriusq̃.

¶ De p̄figuratiõe ascẽsionis xp̃i.



Rticulus de ascensione xp̃i de quo in ps.lxvij. Ascendisti in altum. ꝛc. Et alibi. ps. xlvi. Ascendit deus in iubilo. fuit figuratus in translatione Enoch. Genes.v. Et in ascensione Helye.iiij. Regũ.i. in regressu iacob qui dixit. Gen.xxxij. In baculo meo transiui iordanẽ istum: ꝛ nũc cum duab⁹ turmis regredior. Christ⁹ in baculo crucis transiuit iordanẽ mortalitatis ꝛ cũ duabus turmis scꝫ angelorũ ꝛ hominuꝫ regressus est in celũ. Fuit etiaꝫ figuratus in aduentu filij hominis vsq̃ ad antiquum dierum. de quo Danielis. vij. Ecce dicit ibi in nubibus celi quasi filius hominis veniebat et vsq̃ ad antiquum dierum peruenit: ꝛ dedit ei potestatem honoreꝫ ꝛ regnum.

¶ De prefiguratiõe aduẽtus xp̃i ad iudicium.



Rticul⁹ de aduentu christi ad iudiciuꝫ. de quo expresse ꝓphetauit Johel.iij.ca. ibi enim dicitur ex persona dei. Congregabo omnes gentes: et deducam illos in vallem Josaphat ibi disceptabo cum eis. Fuit etiaꝫ expresse figuratus Danielis. vij. vbi dicitur ꝙ throni positi sunt ꝛ antiquus dierum sedit. Thronus

eius flamme ignis: τ ibidem iudicium sedit τ libri aperti sunt: ibiq3 dicit. q flumius igneus rapidusq3 egrediebat a facie sedētis: qui cōsumpsit bestiā cum vndecim cornibus quo facto sancti acceperūt regnū. Throni figurabāt sedes apostolorū antiquus sedens iudicem xp̄m qui est antiquissimus sm diuinitatē. Fluuius igne⁹ egrediēs figurabat xp̄i sententiā acutiorē q̄ sit ignis q̄ cōsumit demones cū reprobis cunctis. Iudicabuntur enim ex his que apparebunt in libris conscientiarum: qui tūc aperientur: quo facto sancti regnum dei perpetuo possidebunt.

¶ De prefiguratione generalis resurrectionis.



Articulus autē de xp̄i carnis resurrectione: de quo ꝑpheta ait iob. xix. c. dicēs. Scio q redemptor meus viuit τ in nouissimo diē de terra surrecturus sū: τ rursum circūdabor pelle mea: τ in carne mea videbo deū. Quem visurus sum egoipse τ oculi mei cōspecturi sunt τ non alius: reposita est hec spes mea in sinu meo. fuit figurat⁹ Eze. xxxvij. vbi dr̄ q ossa que prius erant arida vehemēter accesserūt ossa ad ossa vnūquodq3 ad iuncturam suam τ super ea nerui τ carnes ascenderunt τ ingressus est in ea spiritus τ vixerunt. Que omnia exponit ibidem propheta de resurrectione mortuorū Unde ibi dicitur. Hec dicit dominus. Ecce ego aperiā tumulos vestros τ educam vos de sepulchris vestris populus meus τc.

¶ De prefiguratione vite eterne τ mortis eterne: malis et bonis dande.



Articulus autē de vita eterna quā electi post mortem assequent fuit figurat⁹ in scala iacob de quo dicit Ge. xxviij. q vidit scalam tangentē celū τ angelos ascēdētes τ descendētes τ dn̄m innixū scale. Scala significat vitā sctām que habet multos gradus: qm̄ multi sunt gradus scitatis. Per hāc descēdunt angeli dei vt informēt homies τ ascendēt viri angelici: vt videant dn̄m ipsi scale innixū: cuius quidē visio erit vita beata. Fuit etiam figuratus in terra ꝑmissionis quā filij israel post trāsitum deserti post multos labores multasq3 prelia adepti fuerunt: sic et sancti post transitum deserti penitentie sequentes ducatum columne nubis et ignis: id est vite: saluator post multos labores bonorum operum: post multas victorias vitiorum τ hostium spiritualium beatificam vitam que eterna erit finaliter assequentur. Sub isto articulo continetur fides de morte eterna reprobis debita: que fuit figurata Numeri. xvi. vbi dicitur. q Chore datan et abiron: τ multi alij propter peccatum suum viui descenderent in

infernum: sic et reprobi viri vita naturali priuati: tamen vita gratie et glorie descēdunt in infernum: et tūc erit verū qđ dicit. Mat. xxv. Et ibunt reprobi in supplicium: iusti autē in vitam eternā. Electi figurantur p pincernam pharaonis cui dixit Joseph. Memento mei cum tibi bene fuerit etc. Reprobi aūt per pistorē qui amputato capite suspensus est in cruce. Genesis. xl.

De p̄figuratiōe vnitatis eccl'ie

Articulus de vnitate ecclesie fuit figuratus in archa noe: in tabernaculo federis: in templo salomonis et in hierusalē terrestri. In archa fuerunt cōgregata aīalia de oī secta et genere: et ī ecclesia catholica sunt collecti iudeus et gentilis: masculus et femina: liber et seruus: hō irrationalis et vtens ratione. Archa ferebatur super aquas et eccl'ia fuit sup tribulationes hui9 mūdi: ad archam colūba redicēs portauit ramū oliue: et xp̄s ad ecclesiā reuertēs spūaliter denunciat pacem. In mūdo inquit pressuram habebitis in me autem pacem. Johā. xvi. Extra illam archam nullus saluari potuit: sic et extra ecclesiam nullus potest esse saluus. De hijs oibus habes Gen. vij. et viij. In tabernaculo et in templo colebatur et adorabatur deus. Fiebant ibi sacrificia per que remittebant peccata: et pctōres recōciliabant deo: sic in sola eccl'ia est diuinus cultus offerūtur grata sacrificia: recōciliant peccatores: et remittunt ibi peccata. Unde bene dicit ecclesia. Credo vnā sctām ecclesiam catholicam sctōꝝ cōionē: remissionē peccatorū. i. in qua sola est sctōꝝ cōio et remissio peccatoꝝ. Hierusalē etiam erat ciuitas sacerdotalis et regia. sed excellētius sancta ecclesia: qꝛ in ea sunt omnes xp̄iani sacerdotes et reges facti in sanguine iesu xp̄i. Apoca. v. sic igit habemus totā fidei cōtinentiā in scriptura veteri multipliciter figuratam etc.

De prefiguratione cauēdorum scꝫ septē capitaliū vitiorū et trāsgressionis decē preceptorum.

Quantū ad secūdum sciendū qꝙ peccata que oīno cauere debemus fuerunt figurata multipliciter: scilꝫ in lepre plaga de qua Leuit. xiij. In lepra marie de qua Nume. xij. In lepra giezi. de qua. iiij. Reg. v. In morticinijs et imūdicijs q̄ fuerūt in multis locis phibita in lege: pctm̄ eni aīaꝫ fecit leprosam. et ipam eiecit a consortio angelorū: facit eni aīam immundā et fetidam plusqꝫ esset aliq̄ legalis immūdicitia: vel aliquod morticiniū faceret. Septē autem pctā mortalia fuerūt figurata per

septem funes quibus ligatus fuit sanson. Judicū.xvi. Sunt enī peccata quedā vincula ⁊ funes q̄bus ligantur peccatores ne libere possint incedere vel operari. Decem aūt trāsgressiones cōtra xp̄i precepta decalogi fuerunt figurata per decē cornua bestie. Danī.vij. de quibus egredit.cū.loquens cōtra deū blasphemias p quod desperatio ⁊ finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus q̄ peccatū in generali ⁊ peccatorum numerus multipliciter fuerunt in scriptura veteri figurata ⁊c.

¶ De prefiguratione malitie inimicorum spiritualium.

Quantuz ad tertium notādū q̄ inimici spirituales qui nos p pctō feriūt de gratia dei ⁊ virtutibus spoliant in scriptura veteri figurantur in serpēte qui seduxit Euam.Geñ.iij. Et in serpētibus q̄ percusserūt filios israel. Nume.xxi. Et in vrsis ⁊ leone quos interfecit dauid.i.Regū.xvij.⁊ in duobus vrsis qui deuorauerunt.xlij. pueros.iiij.Regū.ij. Et in duob⁹ principibus latronū. Isboseth filium saul.ij.Reg.iiij. Et in duob⁹ draconibus de quibus habet Hester.x. Demones enim qui per serpentem: vrsos ⁊ dracones figurātur aliquando persequuntur ecclesiam manifeste sicut leo. Aliquādo occulte sicut draco ⁊ serpens et latro. Figurantur etiam per illos q̄ persequebantur filios israel in deserto: contra quospugnauerunt. Moyses ⁊ Josue. Et non vacat a mysterio. q̄ nunquā potuerunt superare Jesubeos: per quos carnis vicia que nunquaȝ perfecte in hac vita de lege cōmuni superantur figurantur. Figurant etiaȝ per goliath. saulem et absalonem persecutores dauid. Item figurātur p egyptios. chaldeos medos: persas: grecos: romanos: hebraici populi persecutores.

¶ De prefiguratione virtutis et efficatie sacramentorum.

Quantum autē ad quartum notanduȝ q̄ arma ⁊ remedia quibus sanantur peccata et vincuntur spūales inimici sunt septē sacramenta: septē virtutes: septē dona: ⁊ septē bona spūalia.

¶ Septem sacramenta sunt figurata multipliciter ⁊ primo de prefiguratione baptismi.

Baptismus figuratus fuit i diluuio Geñ.vij. In mari rubro. Exod.xiiij. Sicut enī in diluuio ⁊ in mari rubro fuerunt cōsumpti omnes pctōres: sic in baptismo xp̄i sanguine rubricato omnia peccata delentur.

¶ De prefiguratione sacramenti confirmationis.

Confirmatio fuit figurata in unctione regu̅. hoc em̅ sacramento xp̅iani roborantur in fide: et sicut reges ad sp̅ualia bella preparantur vide de unctione saul. i. Reg. x. et de unctio̅e dauid prime. Regum. xvi.

¶ De prefiguratione sacramenti eucharistie.

Sacramentu̅ eucharistie fuit figuratu̅ in oblatione melchisedech q̅ntum ad spe̅s: offerebat em̅ pane̅ et vinu̅. Ge. xiiij. Et in agno paschali q̅ntu̅ ad co̅tentu̅ in sacrame̅to: qd̅ est vera caro xp̅i. Exo. xij. Et in manna ad saporem sp̅ualem. Exo. xvi. habebat eni̅ manna oe̅ delectamentu̅ et saporem suauitatis. Sap. xvi. Et m̅ltos orthos in sacrame̅to altaris. Figuratu̅ etia̅ fuit per oia sacramenta antique legis.

¶ De prefiguratione sacramenti penitentie.

Sacramentu̅ aute̅ p̅nie q̅ntu̅ ad co̅tritione̅ i gemitu dauid fuit figuratu̅ de quo in. ps. vi. Laboraui in gemitu meo et c. Et in fletu ezechie. iiij. Regu̅. xx. Qua̅tu̅ ad co̅fessione̅ fuit figuratu̅ in leprosis: de q̅bus p̅ceptu̅ est vt se ostenderent sacerdoti. Leuit. xiiij. Et in co̅fessione dauid q̅ dixit postq̅ pctm̅ commiserat: peccaui dn̅o. ij. Reg. xij. Qua̅tu̅ ad satisfactione̅ fuit figuratu̅ i facto regis Niniue. Uide Jone. iij. q̅uo p hu̅militate̅ et ieiunia dn̅o satisfecit. Qua̅ta̅ au̅t ad vniuersa figuratur hoc sacrame̅tu̅ p septe̅ lotio̅es q̅bus se lauit Naaman in iordane et mu̅data fuit ei⁹ lepra. iiij. Reg. v. Jordanis interp̅tat̅ iudiciu̅: et significat penite̅tiam p qua̅ pcto̅res se iudica̅t ne iudicent̅ a dn̅o. et i hoc Jordane se d3 lauare septies ꝯtra septe̅ pcta̅ mortalia: vt sic mu̅det̅ sp̅ualis lepra. Figurat̅ etia̅ p. xi. saga cilicina q̅bus tegebat̅ tabernaculu̅. Exo. xxvi. q2 co̅tra. x. p̅cepta decalogi sunt. x. tra̅sgressio̅es q̅ figurant̅ p. x. plagas egypti. Uide in Exodo de quoru̅ medio egreditur. xi. i. desperatio et finalis impenite̅tia: que fuit figurata p. xi. cornua bestie sicut dictu̅ est supra. Et figurant̅ hec. xi. mala no̅ solu̅ p. xi. cornua veru̅ p. xi. ap̅los: de q̅bus in. ps. lxxxij. Moab et agareni et c. vide glo. et interpretatio̅es co̅tra q̅. xi. mala debet se peccator pungere. xi. sagis cilicinis penite̅tie: vt sic vulnus aperiatur et virus egrediatur.

¶ De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratu̅ in institutione ordinis leuitaru3 et ministrorum taberna

culi. de quibus in li. Numerorū. Et in ordinatione sacerdotum. de qua Exo. xviij. precipue autē fuit figuratū sacerdotiū ecclesie in sacerdotio melchisedech. de quo Gen̄. xiiij. Sacerdos enī ecclesiasticus nō est sacerdos s̄m ordinē leui: sed s̄m ordinem melchisedech in psal. cix.

¶ De prefiguratione sacramenti matrimonij.



Acramētum autē matrimonij noue legis fuit figuratū i matrimonio qđ fuit inter adā ⁊ euā vn̄ ipse dixit. ꝓpter hoc relinquet homo patrē ⁊ matrē ⁊c. Gen̄. ij. Adā enī non legitur habuisse nisi vxorē vnicā. vnde ibi dixit. adhe rebit vxori sue nō vxoribus. Figuratum etiā fuit per matrimonium quod fuit inter Ysaac ⁊ rebeccā. de quo Gen̄. xxiiij. Ipse enī isaac fuit vnicus vnice: ꝓpter hoc immunis fuit ab illa maledictione quā incurrit Lamech qui prius induxit bigamiā Gen̄. iiij. Et tale dꝫ esse matrimoniū ecclesie. De tali enī dicit ap̄ls ad ephes. v. Sacramētū hoc dico magnū in xp̄o. ⁊ in eccl̄ia. Nec etiā dico quin bigamia vel octogamia sit verū matrimoniū: sed tamē multū deficit a ratione sacramēti. Notat super hoc Alexāder de ales in. iij. tractatu. ij. super precepto. ꝙ habere plures vxores fuit adulteriū ipsi Lamech. propter duo. Primo quia fuit contra ius naturale. scꝫ ne facias alij quod tibi non vis fieri. Et vir non vult ꝙ vxor diuidat carnē suā cū multis. ⁊ ita peccauit in deum. Secundo quia fuit contra morem ⁊ cōsuetudinē ⁊ moderantiā. Et incontinentia enī immod rata plures habuit. ⁊ sic scandalizauit primū. sancti vō patres non cōmiserunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt cōtra ius naturale: quia cū eis occulta inspiratiōe fuit dispensatū. nec contra morem: quia iam erat in cōsuetudinē tractum. Et nota ꝙ causa dispensationis fuit triplex. s. ꝓpter multiplicationem cultus dei exemplo Abrae. Gen̄. xvi. Item in figuram. Coniugium enim patrū significabat connubium christi et ecclesie que multiplicatur per contemplatiuos et actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratū fuit in vxoribus Jacob liberis ⁊ ancillis siue concubinis. Gen̄. xxvi. Itē ꝓpter moderantiam ⁊ temperantiā. Moderate enī appetebant antiqui patres coitum. s. ꝓpter solaꝫ ꝓpagationem ad cultum dei. exemplo dauid. ij. Reg. xxvi. ¶ Ad maiorem autem euidentiam predictorum. Nota ꝙ concubina dicit̄ duobus modis. Uno modo assumpta ad tempus ad prolem producendā ꝙ dicitur assumpta ad tēpus. hoc dicitur ad differentiam vxoris: et ꝙ dicitur ad prolem procreandaꝫ: hoc dicitur ad differentiam meretricis. talis concubina non est vxor et coitus cum ea est fornicarius et

illicitus fm se. et est etiam contra legem naturalem ⁊ scriptam. Jus enim publicum legis natural is dicit procreationem filiorum cum educatione ⁊ hereditatis successio ne. qd non posset esse nisi esset copula parentum inseparabilis. Itē est contra ius priuatum rationis. qd dictat non facere alij qd homo fieri non vult sibi et ecōuerso. Quilibet enim vir vult: vt effectꝰ eius cui copulatur sibi inseparabiliter adhereat. Secundo modo dicitur concubina assumpta inseparabiliter ad semper. sed conditionis seruilis. et sic realiter erat vxor. Sed tamen dicitur concubina: quia nō erat principalis vxor. vn̄ Gen. xvi. Sara dedit abrae Agar in vxorē. Rachel dedit balam ancillam viro suo in coniugium. Gen. xxx. licz autem quelibet talium diceretur vera vxor et inter virum ⁊ eam diceretur verum matrimonium. deficit tamen a ratione sacramenti: quod est vnici ad vnicam: vt dictum est. ¶ Ulterius notat hic dominus bonauentura in. iiij. ꝙ predicta dispē satio de pluribus vxoribus nō fuit tempore nature instituta. quia tūc non erat necessitas sterilitatis: nec in tempore gratie est. quia multiplicatum est genus humanum ad cultum xp̄i. Sed ratione vtilitatis fuit tempore abrae: quia ante eum multiplicabantur non ad cultum dei: sed ad mala. ⁊ ideo deleti sunt de terra. Sed ratione honestatꝭ ad illos se extendit qui vxoribus ⁊ cō cubinis temperātur et ad cultum dei multiplicandum sciebant ⁊ volebant vti. Hec autem dispensatio facta est diuina inspiratione in patriarchis et rege dauid quando et quoniam vtrisqꝫ facta est de semine dauid repromissio. Et quia isti erant tanꝙ capita. ⁊ imitandi erāt tanꝙ sancti intellexerunt recte dispensationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum ⁊ mos fuit ex hoc introductus durās vsqꝫ ad christi aduentum.

¶ De ꝑfiguratōe extreme vnctōis



Sacramentuz extreme vnctionis fuit figuratū in multiplici vnctione veteris testamenti. Tūc enim vngebantur reges ⁊ sacerdotes templum et altare et certe cū christianus est propinquus morti. tunc propinquus est: vt sicut rex adipiscatur regnum glorie. vt etiā sicut sacerdos offerat deo sacrificium laudis perpetue: vt etiam in eius anima templo et altari summus pontifex deus colatur. laudetur et honoretur in eternum: ⁊ propter hoc vngitur christianus cum est propinquus morti. Ungebātur etiaz antiquitus pugiles. ⁊ sic christianus in morte. quia aggreditur bellum fortissimum. tūc enim ipm hostis impetit vehementius: propter quod oportet ipsuz tanꝙ strē nuum pugilem strennue dimicare. Ungebantur etiā antiquitus spon

se cum viris tradebantur. Unde et uxor ab ungendo dicitur. eo q ungeretur. et certe anima christiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti spōso. et traduci in tabernaculū eius: vt eius castis amplexibus perpetuo delectetur.

De prefiguratione septem donorum spiritussancti.



Septem autē dona de quibus dicitur Isa. xi. figurata sunt per septem crines capitis samson: quibus rasis ab eo recessit fortitudo Judicū. xvi. et vere exclusis a capite hominis. i. ab anima septem donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figurat etiam pm expositionez Grego. per septem filios iob. Job. i. per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. vt sit dignus hereditate superna.

De prefiguratione septē vtutū.



Septem autē virtutes figurantur per septem dies: quib9 deus cuncta fecit opera et postea quieuit quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cum per ipsas perueniatur ad requiem spiritualem in presenti et eternam in futuro. Figurantur etiam per septez dies festiuitatum legalium. per ipsas cū anima solennizat. colit deū et a vitijs cessat. Figurantur etiaz per illas septem mulieres. de quibus Isa. iiij. Apprehenderunt septem mulieres virum vnū &c. Nemo cū est vir: nec vir vnus: vnitate gratie: nisi quem iste domine apprehendunt.

De prefiguratione septem bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.



Nunc etiam alia bōa spiritualia que multuz valent ad superationez hostiū ac etiā ad purgationem vitiorum. Primū est virt9 crucis et passiōis xpi que fuit figurata in baculo dd. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente: cum quibus occidit philisteum i. Reg. xvij. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas iesu qs christianus cum funda sue considerationis debet contra demones facere. et sic debellabitur hostis.

De prefiguratione bonitatis et orationis matris iesu christi.



Secundum autē bonum est virtus oratio matris christi q fuit figurata per Judith q holofernem occidit Judith. xiij. et

hester que amã et hostes populi isrl occidi procurauit. vide in libro hester et per iahel que sisaram percussit. Iudi. iiij. et per bersabee matrẽ salomonis. de qua. iij. Reg. ij. ipsa enim et si fuit sponsa despa ms sicut hester assueri. fuit tamen vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud verbum quod dixit salomon matri sue. iij. Reg. ij. pete mater mea quod vis: neqꝫ enim phas est vt auertam faciem tuam. Omnia etiam que salomon dicit in laudem spōse in lib. Cãti. de gloriosa matre domini spiritualiter exponuntur.

¶ De prefiguratiōe bonitatis virtutis: potestatis siue auctoritatis ecclesie in orando.

TErtiũ bonũ est virtus potestas siue auctoritas ecclesie: cuius oratio summe placet deo Est eñi ipsa vnica sponsa xpi cui dicit sponsus Cãti. ij. Ostende mihi faciem tuã. sonet vox tua in auribus meis. vox enim tua dulcis et facies tua decora.

¶ De prefiguratione virtutis orationis sanctorum noui testamenti.

QUartũ bonũ est oratio sanctorũ noui testamẽti qui iam cũ xpo regnant: scꝫ apostolorum qui fuerũt figurati i sanctis patriarchis et pphetis. nam sancti patriarche factis et pphete dictis gratiam noui testamenti prefignarunt et meritis populum deo reconciliare efficaciter meruerunt. de quibus Isa. xxvij. Qui ingrediũtur impetu ad iacob. florebit et germinabit israel. implebunt facieꝫ orbis semine etc. Sanctorũ martyrum qui fuerunt figurati in sanctis machabeis: qui interpretantur victoriosi. fuerunt enim re et nomine victores. Sanctorum confessorum qui fuerunt figurati in filiis pphetarũ. de quib9 in. i. et. ij. Regũ. Sanctorum et sanctarum virginum qui fuerunt figurati in abel. qui fuit primus virgo de quo Geñ. iiij. Et in filia iepte. Iudi. xi. Et in abysag sunamite q̃ fouit Dauid regẽ. de q. iij. Reg. i.

¶ De prefiguratione bonorum pastorum ecclesie.

QUintũ autẽ bonum est sedulitas bonorum pastorũ ecclesie: qui fuerunt figurati per Moysen Iosue et Dauid. Illi eñ orãdo ꝯmaxime et nihilominꝰ operãdo ꝯstrauerũt hostes. Uide quõ moyses orãdo ꝯstrauit amalech. Exo. xvij. Sic et boni pastores eccl'ie orãdo et operando. docẽdo et lucis exẽpla ministrãdo hostes eccl'ie superãt et p ipos subditi ad sanctitatꝫ opera ꝓuocant:

¶ De prefiguratione bonitatis diuine inspirationis.



Extū bonū est diuina inspiratio q̄ etiā indulcorat huiusmodi amaritudinem: et illustrat animam contra errorum caliginem. Quantū ad primū figurat per illud lignum quod ostēdit dn̄s moysi: qd cum in aquis missuz fuisset. in dulcedinem verse sunt. Exo. xv. Quantū ad secundū figuratur per fauum mellis: quem gustauit Jonathas et illuminati sunt oculi eius. i. Regum. xiiij. Que etiam figuratur per angelū dn̄i qui descendit in fornacē etc. Dan. iij. quoniam refrigerat concupiscentiam.

¶ De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis.



Eptimū bonū est discreta hoīs cōsideratio. debet enim homo sepe considerare et ad memoriam reducere. vij. christi beneficia. vij. matris gaudia. vij. effusiones sanguinis iesu. vij. ordines sanctoruz qui sunt in patria. vij. offensas: quibus offendūt homines deū. per. vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissimas. de quib' Joh. Apoca. xv. per quas intelliguntur vij. inferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi. per. vij. opera misericordie. vij. sanctorum ordines figurantur per septem boues pulchras et crassas: et septem dotes glorie per septē spicas plenas et formosas oēs: quia reprobi per septē fedas boues: et cōfectas macie: et septē inferni supplicia p septem spicas percussas vredine de quibus omnibus habet Gen. xli. Per quas septem cōsiderationes ruit mundi vanitas: peccati vilitas: carnis complacentia: et demonū fraudulentia. Unde figuratur iste septem cōsideratiōes per illos septē circuitus quos fecerūt filij israel circa vrbem Hierico ipsos archa dn̄i precedente. Josue. vi. Sic et xp̄s qui est archa domini xp̄ianum precedat in presenti exilio sit semp ante sue mētis oculos: et sic septē circuitus et septē considerationes predictas faciat q̄tum ad ipsum mūdi vanitas destruet. Apparet igit ex premissis q̄ sm q̄ dicit appostolus ad Hebreos. ix. Facta in veteri testamēto fuerunt parabole instantis tēporis: et sic omnia in figuram contingebant illis. i. Chorinthior. x. Et sic patet primū principale huius considerationis tertie.

¶ De prefiguratiōe correctionis nostre in tempore gratie.



Irca secūdum huius tertij p̄ncipij est sciēdum q̄ tēpus gratie vt dictū est. est tp̄s peccata corrigendi et cauendi ad

que multum valent peccata vete rum que punita fuerunt tēporaliter In quorum quidem punitionibus figurabatur punitio xpianorū sempiterna si comittant similia.

¶De prefiguratione correctionis superbie.



Ad correctionē enim superbie et inobedientie multū valet moralis Adam figura in tunicis pelliceis eiusqȝ eiectio de paradiso.que ipse ⁊ uxor sua meruerunt pro se et cunctis posteris suis pro eo ꝙ consentiētes suggestioni dyaboli superbi et inobediētes fuerunt.Ad hoc etiam multuȝ valet expulsio Saul de regno qui ꝓpter superbiam et inobedientiā regnū israel amisit sicut de hoc habetur.i.regū.xv.⁊.xvi.Ad hoc etiā multū valet suspensio Absalonis in quercu.qui propter superbiam ⁊ ambitioneȝ regnandi suspensus in quercu.fuit a Joab interfectus ij.Reg.xviij.Multum etiam valet ad h̄ plaga cōminata Ezechie propter hoc ꝙ quadam ostentatione ostenderat babylonijs oēs thesauros domus sue.iiij.Regū.xx. valet etiam ad hoc mors illorū principum quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerūt extingui ab igne celesti.iiij.Reg.i.

¶De prefiguratione correctionis inuidie.



Ad correctioneȝ etiam inuidie multū valet maledictio Cayn q̄ ꝓpter inuidiā abel interfecit.Ge.iiij.reprobatio esau.q̄ fratri suo Jacob inuidens et odio habens sicut dicitur Gene.xxvij. fuit temporaliter reprobatus.Valȝ ad hoc tribulatio quam passi fuerunt filij Jacob qui inuidētes ioseph: Ipsiqȝ odio habentes sicut dici. Gene.xxxvij.sustinuerunt propter hoc tribulationem multiplicem in egypto sub eodem Joseph fratre suo.Valet ēt ad hoc vexatio saul q̄ inuidens Dauid nec rectis oculis ipsum aspicere valens propter h̄ quod dixerunt mulieres.percussit Saul mille.⁊ Dauid.x.milia fuit inuasus a maligno spiritu.i.Regū xvi.Ad hoc etiam multuȝ valet lepra Marie et leuitarum plaga.qe inuidētes murmurauerūt contra moysen.De maria habetur Nume.xij.d̄ leuitis.xvij. Ad hoc etiā multum valet interfectio Adonie qui inuidens salomoni regi israel propter h̄ fuit iterfectus.iij.Regū.ij.

¶De prefiguratione ad correctionē Iracūdie.



Ad correctionē iracūdie valet maledictio Cayn.cui dixit dominus vbi supra.Cur iratus es.quare concidit vult⁹ tu⁹ et cetera.Valet etiam maledictio

furoris symeon et leui. qui irati propter stuprum dine interfecerunt sichimitas. Genesis. xxxiiij. de quibus dixit Jacob maledicendo Genesis. xlix. In furore suo occiderunt virum. maledictus furor eorum et cetera. Ualet insuper ad hoc submersio pharaonis et egyptiorum quod turbati et irati propter exitum filiorum israel insecuti fuerunt eos. et tandem submersi sunt in mari rubro. Exod. xiiij. Ualet etiam ad hoc mors nabal de quo dicitur. i. Reg. xxv. quod erat vir durus. maliciosus et pessimus. propterea factum est cor eius emortuum. et ita percussit dominus Nabal. et mortuus est.

Auaricie.



Ad correctionem etiam peccati auaricie occurrit Achor vel achan quod accepit de anathemate iericho regulam auream propter suam auariciam et argentum et pallium propter quod fuit lapidatus et cuncta que illius erant igne consumpta Josue. vij. Occurrit etiam achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interfici cui dixit helyas in hoc loco in quo linxerunt canes sanguinem naboth lambent sanguinem tuum etc. iij. Reg. xxi. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suam et auariciam accepit a naaman tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices. propter quod lepra naaman adhesit ei. iiij. Regum. v. voluit etiam vendere gratiam sanitatis Occurrit helyodorus qui volens rapere pecunias que erant in erario fuit verberatus egregie. et positus in gestatoria sella. ij. Mach. iij.

Accidie.



Ad correctionem autem accidie occurrit dina que peruagans regionem egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichem oppressa. Gen. xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod. xxxij. et propter vitulum quem adorauerunt. xxiij. milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cum qua et concubuit et postea vriam virum suum interfici fecit. ij. Reg. xi. Sodoma cuius peccati occasionem dicit propheta fuisse habundantiam diuitiarum ocium et saturitatem panis. Ezech. xvi.

Gule.



Ad correctionem autem gule occurrunt Eua. Esau. Jonathas. loth. holofernes. filij israel. et sacerdotes bel. propter gulam enim eua maledictionem meruit. Genesis. iij. Esau prio genita vendidit. Genesis xxv. Loth propter hebreitatem incestum commisit. Gene. xx. Jonas

thes patres offendit. et aliqualiter populum turbauit. i. regū. xiiij. Holofernes a Judith fuit interfect⁹ Judith. xiij. Sacerdotes belis q̄ deuorabāt que offerebantur a Dario trucidati sunt Dan. xiiij.

¶ Luxurie.


D correctiōem autem luxurie occurrūt inūdatio diluuij. Gene. vij. et consumptio. v. ciuitatum. Genesis. xix. Interfectio sichimitarū propter dinaz. Genesis. xxxiiij. Peritio filiorum israel in deserto qui fuerunt fornicati cū madianitis. et ideo multi fuerūt percussi. Nume. xxv. Destructio tribus beniamyn qui propter vxorem leuite quā abutendo interfecerunt quasi omnino consumpti fuerunt Jud. xix. et. xx. cap. Infortunium dauid cui ꝓpter vxorem vrie hoc contingit quod absalon filius suus ingressus fuit ad cōcubinas suas. ij. Regū. xvi. sic propheta ei predixerat. ij. Regū. xij. Interfectio amō propter thamar sororem suam. ij. Regū. xiii. Infatuatio sansonis. Judi. xvi. Aposta sia salomonis cuius cor fuit deprauatum per mulieres. iij. Regū. xi. Interfectio presbyterorū qui cōcupierunt susannā. Daniel. xiij.

¶ Idolatrie.


D correctionez ydolatrie occurrit illud Exod. xxxij. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere. i. coram vitulo conflatili choreas ducere vel ludere. i. ad instar puerorum vitulum adorare. qui opere fusorio factus erat. Pueri enim fingunt sibi de luto quedā ydola q̄ postea pueriliter adorant vnde nihil aliud fuit ludere coram vitulo quam ydolum factum adorare et ibidem dicitur quod leuite de mandato Moysi propter hoc peccatū interfecerunt quasi. xxiij. milia hominum. Illud etiā occurrit de hoc idem quod quasi omnia flagella et captiuitates populi israelitici fuerunt propter ydolatrie scelus: hoc quantum ad primum preceptū. ¶ Ad correctionem blasphemie que est cōtra secundū preceptum habes lapidationez blasphemi. Leui. xxiiij. ¶ Ad correctionem violantiū sabbatū habes punitionē illi⁹ q̄ ligna i sabbato colligebat. vid' Nūe. xv. hoc quantū ad tertium preceptū ¶ Ad correctionem vero temeritatis vsurpantium officia ministrorum ecclesie habes percussionem oze qui archam tetigit. ij. Regū. vi. leprā ozie qui thura incēdebat ij. Paral. xxvi. ¶ Ad correctionez inhonorantiū parentes habes maledictionem cham qui irrisit patri suo. genesis. ix. Et maledictionem ruben qui fedauit cubile patris sui cui dixit pater. non crescas. Genesis. xlix. Maledictionem absalonis qui expulit patrez suuz de iherusalē et polluit concubinas eius. vbi supra. ¶ Ad correctionē homicidij habes iterfectionē illoz

qui interfecerunt isboseth.ij.regū. iiij.⁊ interfectionem Joab qui abner et amasan interfecerat de quo iij.Reg.ij. ¶ Ad correctionem mechie habes multa que supra statī dicta sunt. ¶ Ad correctionem furti habes lapidationem presbyterorum.Danielis.xiij. ¶ Duo vltima precepta non habuerunt penā determinatā in lege. Idcirco q̄uis transgressio ipsorum sit peccatum mortale ac mortis eterne meritum ipsorum tamen punitio nō fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

¶ De prefiguratione ad correctionē malorum principum.



D correctiōē autem malorū principum occurrit pharao propter quē egyptus periit. Exod.xiiij. Occurrit roboan propter quē regnū israel scissum fuit.iij.Regū.xij. Itē sennacherib propter cuius maliciam et superbiā percussit angelus domini.clxxxv.milia assyriorū.iiij.regū.xix. Occurrit etiam nabuchodō. qui ꝓpter maliciam suam fuit quasi conuersus in bestiā.Daniel.iiij. Item antiochus de quo dicitur.ij. Mach.ix.ꝙ de ipsius corpore vermes scaturiebāt. ⁊ infra dicitur ꝙ homicida et blasphemus miserabili vita functus est. Occurrit etiā trāslatio regnoꝝ de gente in gētes que maxime ascribitur et attribuit malitie principū Eccli.x.

¶ De prefiguratione ad correctionē maloꝝ prelatorum.



D correctionē malorum prelatorū occurrit heli q̄ fuit negligens in correctione filiorū qui de sella corruens mortuus fuit. multaq; mala populo acciderūt.i.Regū.iiij.

¶ De prefiguratione ad correctionē malorum sacerdotum.



D correctionē malorum sacerdotū occurrunt filij hely ofni et phinees, qui nescientes sacerdotis officiū.i.Reg.ij. corruerunt in prelio.i.Regū.iiij. occurrunt etiā nadabet abiu qui obtulerunt ignē alienū.et ideo fuerunt a domino ꝑcussi.deuorauitq; eos ignis.Leuit.x. Ignem alienum offerunt sacerdotes auari et luxuriosi quos gehēne incendium deuorabit.

¶ De prefiguratione ad correctionē omniū predictorum.



D correctionē omnium predictorū occurrit considerare virtutes sanctoꝝ veteris testamenti videlicet iusticiā noe. de qua Ge. vi. Fidē ⁊ obediētiā abrahe.de fide hēs Ge.xv. et obedientia. Ge.

xiiij. Item de virtute eius et pace qui voluit habere cū Loth. hēs Ge. xiij. Occurrit secundo cōsiderare simplicitatem iacob. Ge. xxv. Castitatē ioseph. ge. xxxix. Humilitatem dauid hēs in multis locis i. Regū. Ieiunium Moysi de quo Exo. xxiiij. Ieiuniū helye. de quo iij. Reg. xix. Abstinētiā Iudith vide in libro illo Danielis et sociorū eius. Dan. i. zelū phinees q̄ interfecit fornicatorem. Nume. xxv. et Mathathie. qui trucidauit sacrificātē super arā. i. Mach. ij. Occurrit etiam cōsiderare sedulitatē laborādi Ruth. et largitatē Booz. vide in libro ruth. Patiētiā Iob. et Thobie vide in libris eorū. Occurrit etiā ꝯsiderare zelū Samuelis qui interfecit regem Agab. i. Reg. xv. et helye qui interfecit sacerdotes Baal. iij. Reg. xviij. Occurrit etiā cōsiderare strenuitatem machabeorum et martyriū Eleazari. et illoꝝ. vij. fratrum. ij. Macha. vi. et vij. Sic ergo patz ꝙ bn̄ dixit apl̄us ꝙ facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionē nostraz Dicit enim apostolus. i. Corinth. xi. dum iudicamur aūt a dn̄o corripimur vt nō cū hoc mundo dānemur. Sed multum terribile est qd̄ scriptura dicit ꝙ difficile est corrigere quez deus despexerit. Eccl'e. vij. vere signum est diuine despectionis quādo homo a malis suis nō corrigitur qui totiens et in tot locis corripit per scripturas. Patet ergo clarissime ex his que dcā sunt in hac tertia cōsideratione ꝙ omnia que predicamus de christo iesu. oīa credenda. omnia cauenda omnis inimicoꝝ spiritualium malicia: omnis virtutis sacramentoꝝ et efficacia. oīa predicta et alia fuerunt in lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostram correctionem scripta. quia omnia illa in figura contingebant illis. i. Corinthiorum. x.

¶ Quia omnia scripta de venturo Messia impleta sunt in iesu xp̄o.



Quart⁹ ꝑfectus et vltimus huius sexti articuli est videre quo modo oīa que scripta erant de messia vēturo fuerunt impleta in christo iesu saluatore nr̄o et ideo ipse verus messias nec ali⁹ expectandus. Pro cuius claro intellectu aperiuntur. xij. Thesauri. Primus erit de tempore aduentus christi. Secundus de eius ꝓgenie Tertius de assimilatione. Quart⁹ de loco natiuitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius veneratione. Septimus de modo viuendi. Octauus de modo moriendi. Non⁹ de causa mortis. Decim⁹ de eius resurrectione. Undecimus de premio credentium. Duodecimus de pena persequētium in presenti et in futuro.

¶ Quia verus messias debebat venire in destructione secūdi tēpli et ablatiōe sceptri israel. et ipletione lxx. ebdomadaꝝ danielis.

Primꝰ thezau-
rus aperitur de tẽpo-
re aduentus messie. qđ
sacra scriptura pronũ-
ciauit et specifice determinauit.
Pro cuius declaratione hic addu-
cam quattuor testimonia. Primuz
est testimonium prophetaruz: secũ
dum glosas Talmuth. licz in illo li
bro reperiantur multe vanitates ꝛ
abhominationes et hereses. nõ so
luz contra legẽ euangelicã: sꝫ etiaz
contra essentiaz diuinam. ꝛ contra
legem scripture ac cõtra legez na-
ture vt suo loco videbitur propter
que puniri deberent. Verũtamẽ ad
conuincendam maliciaz eoruz pro
priis auctoritatibus suorum docto
rum concludetur aduentus messie
sicut optime fuit disputatũ cum sa
pientibus eorum et conclusuz ꝛ de
terminatum coram summo ponti-
fice Benedicto. xiij. Presentibus
pluribus cardinalibus. prelatis ꝛ
magistris in theologia. et aliis mul
tis notabilibꝰ personis. Anno do-
mini. M. ccccxij. xviij. pontifica
tus eiusdez summi pontificis. Se
cundum est testimonium inquisitio
nis iudeorum. Tertium erit testi-
moniũ iosephi. hystoriographi eo-
rum. Quartuz erit testimoniuz Py
lati qui eum tradidit crucifigẽduz
arbitrio eorum. ¶ De primo dico
ꝙ tẽpus assignatuz aduentus mes
sie erat in fine secundi templi Ihe
rusalem pauloante destructionem
eiusdẽ templi: vt patet Malachie
iij. vbi dicitur. Ecce ego mitto an-
gelum meum. et preparabit viam
ante faciem meam ꝛ statim veniet
ad templum sanctum suum domi-
nator quem vos queritis: et ange-
lus testamenti quẽ vos vultis Ec
ce venit dicit dominus exercituz
In dicto textu sunt tria vocabula
que significant suum aduentũ mul
tuz prope. Primum est ecce. quod
ostendit rem presentem ante nos.
Secundum est statim: quod osten-
dit rem breuissimam vel sine tem-
pore. Tertium est ecce venit. Itez
quando dixit ad templum suum
ostendit ꝙ in hora sui aduentꝰ eẽt
templum edificatum et in bono sta
tuper cõtrarium illius quod cre-
dunt iudei qui dicunt ꝙ quãdo ipse
veniet: inueniet eos in captiuitate
ꝛ templuz desertũ. Itẽ secundo si
cut dixit Isa. ca. lvi. Hec dicit dñs.
Custodite iudiciũ ꝛ facite iusticiã
ꝙ iusta est salus mea vt veniat et
iusticia mea vt reueletur. ꝛ decla-
rant doctores hebreoꝝ in beresit
raba. i. genesi magno. Rabi mosse
darsan quid voluit dicere. iusta est
salus mea. vt vẽiat ꝛ iusticia mea
vt reueletur: hoc dicitur pro rege
messia. propter quod dixit Daniel
capitulo. ix. ꝛ adducatur iusticia sem
piterna. Item tertio dixit. zach.
ix. Exulta satis filia syon. iubila
filia iherusalem. Ecce rex tuus ve
niet tibi iustus ꝛ saluator ipse pau
per et ascendens super asinam et
super pullum filiuz asine. In q̃tũ
dixit ecce rex tuus ostẽdit eius ad
uentum breuissimum. Et quod re-
stat in hoc textu ostendit ꝙ loquitur

de christo iesu: quia in tali habitu
intrauit in hierusalem. Multū fa-
cit admirari quomodo omnes isti
prophete fuerunt cōcordes: vt om
nes vna voce dicerent aduentum
messie esse tam propinquissime et
ꝙ postmodum retro cesserit tanto
tempore a tempore vltimo predi-
ctorum prophetarum vsqꝫ hodie
cum transierint iam vltra mille se-
ptingenti anni. Inuenimus enim
balaam Numeri.xxiiij. dixisse ꝓphe
tando pro rege dauid. videbo eum
sed non modo intuebor illum. sed
non prope et ab eo vsqꝫ ad dauid
non fuerunt nisi quadringenti an-
ni modicum plus. Quare per vim
habemus dicere ꝙ pauco tempore
post dictos prophetas habebat eē
aduētus messie. Dicet iudeus per
dicta prophetarum bene ostendi-
tur esse aduentus messie in breui.
sed quomodo probabitur ei ꝙ ille
aduentus fuit in fine templi secū-
di in eadem hora qua fuit aduētus
iesu christi. Dico ꝙ hoc ostenditur
multum bene multis auctenticis
prophetiis et rationibus. et primo
per Isa.cap.ix. qui dixit. Paruu-
lus enim natus est nobis. et filius
datus est nobis. Et factus est prin
cipatus super humeros eius. et vo
cabitur nomen eius admirabilis.
consiliarius deus fortis pater fu-
turi seculi. princeps pacis. multi-
plicabitur ei9 imperiū et pacis nō
erit finis. Nō est dubiū quin ista ꝓ
phetia loquatur de messia: quia im
possibile est aliquē hominē carna
lem in quo nō fit diuina natura inti

tulari tam excellentissimis titulis
Item quia ipsimet doctores he-
breorum dicunt hoc in prologo he
carabeti idest lamentationis ma-
gne. Ubi dicit rabi Ozec galileus
in noīe messie ē pax. qꝛ sic scriptū
est pater futuri seculi: princeps
pacis. Iteꝫ in libro canhedrin in
capitulo quod incipit totus isra-
el. Dicit rabi thauhum. Que est
ratio ꝙ quecunqꝫ men que est in
medio vocabuli est apta et hec est
clausa. Respondet quia deus vo
luit facere de Ezechia messiam:
et venit virtus iudicialis et dixit
ante deum saluatorem mundi. Da
uid qui dixit ante te: tot cantica:
et tot laudes: non facis messiam et
Ezechiam pro quo fecisti tot mi-
racula: et non dixisti vnum canti-
cum ante facies messiam: et ideo
deus clausit men. Et illa hora exi
uit filia vocis. id est vna reuelatio
et dixit secretum meum mihi: se-
cretum meum mihi: ve mihi. Et
declarat rabi Salomon ꝙ dice-
bat deus hoc secretum de aduen-
tu messie meum est. Et qđ prophe
ta respondit. ve mihi vult dicere.
O miser quando veniet ille messi-
as. ¶ Ex p̄dicta auctoritate pos
sumus elicere tres ꝯclusiōes. Pri
ma ꝙ messias est ipsemet de9: qꝛ
p̄dicti tituli nō possunt iustificari
nisi de ipsomet deo. Scđa cōclusio
est ꝙ messias natus est de maria
existēte virgīe: qꝛ illa littera men.
posita in verbo multiplicabitur.
quod in hebraico dicitur lemarbe
ostendit nomen eius: quod est in

hebraico merien. In latino maria ambo nōia incipiūt in illa littera men: sed in recta scripta quasi cur su naturali debebat esse men aperta. Inctum vero est clausa per cō trariū ꝛ contra naturā totius scri pture ostēdit dictā merien vel ma riā esse clausam siue virginē. Sic em̄ ꝯtra cursum nature cōcepit et peperit. qꝛ nō ex virili semine: sed mystico spiramine. Tertia cōclu sio est que ad propositum facit ꝙ dictamen clausa ostendit tempus aduentus messie punctualiter: qꝛ hec prophetia fuit dicta ī quarto anno regis Achaz. et ab illo anno vsqꝫ ad destructionē primi tēpli que facta fuit. xi. anno regis Se decchie transierūt. cl. anni. Itē dū rauit captiuitas babylonie. lxx. an nis. Temp⁹ scdm ꝙ edificauit ne emias durauit. ccccxx. ānis si sub trahamus. xl. annos qui trāsierūt a passiōe xp̄i vsqꝫ ad destructionē templi per Titū remanent sexcēti anni q̄ transierunt ab hora in qua dicta fuit predicta ꝓphetia vsqꝫ ad passionem xp̄i: et tantū sumat men clausa in nūero fm hebreos. cuius figura in habedario hebreo rū hec est: ex quibus sequitur ꝙ in illa men clausa ostēdit nobis de⁹ illa duo secreta cum dixit. Secre tum meum mihi. Secretum me um mihi. Primuꝫ ꝙ mater messie debebat esse maria siue virgo. Se cundo ꝙ tempus saluationis ad uentus messie fuit punctualiter sexcentorum annorum a reuelatio ne prophetie vsqꝫ ad passionem

saluatoris. Iterum potest idem probari in vna auctoritate que est in medrastuphin. i. glosa psalterū vbi dicit rabi. Iohanam tribus annis cum dimidio stetit gloria domini in monte oliueti dando vo ces ꝛ dicendo. Querite dominum dum inueniri potest: inuocate euꝫ dum prope est Isa. lv. Item dixit in berexit raba. i. in generi magno rabi mosse darsan. Quid voluit di cere salomon in cāticis canticorū cap̄. i. qn̄ dixit. Exultauimus ꝛ le tabimur in te: qn̄ hoc erit. Quādo pedes dei stabūt in monte oliueti illa hora erimus nos leti. Dico ꝙ manifeste apparet. qꝛ isti tres an ni cum dimidio sunt illa dimidia ebdomada quam dixit Daniel pro messia. Confirmauit aūt pactum multis. Inuenim⁹ em̄ ꝙ sic fuit: qꝛ saluator noster recepit baptis mū in etate. xxx. annorū: ꝛ deinde vsqꝫ ad tēpus passionis fuerunt quasi tres anni cū dimidio: quib⁹ ambulauit per galileā ꝛ per mon tem oliueti conuocando homines ad penitentiam. ꝛ respectu huius dicebat predicta verba Isa. reci tata per rabi Ioanni: scꝫ. Queri te dn̄m dum ꝛc. vt supra. Itē po test probari manifeste ꝙ aduent⁹ messie debet esse in predicto tem pore per auctoritatem quandam que est in libro canhedrin. in cap. quod incipit. Totus israel: et in li bro Abadazara capi. i. vbi dicit. sic legitur ī studio Helie. Sex mil le anni est mundus duo milia va nitatis. duo milia legis: ꝛ duo mi

lis messie. Sed propter peccata nostra iam sūt extra magna pars. Iterum in eodem capitulo dixit helias rabi iuda: non est minus mundus q̄ quinquaginta quinq; iubilei. In vltimo iubileo veniet filius dauid. glosa. Rabi salomon illud summat quattuor mille ducenti et quinquaginta anni: et in vltimo iubileo filius dauid veniet. Notum est q̄ mors messie fuit circa tempus: quādo impleti sunt quattuor mille anni a creatiōe mūdi. Et posito q̄ nō inueniatur pūctualiter q̄ essent illa hora quattuor mille anni: non est mirum: q̄ maior decomputatio q̄ sit hec inuenitur in verbis dei: in textu legis cum deus dixit abrae. Scias q̄ futurum est semen tuum in captiuitate in terra aliena quadringentis annis. Et quando fuerunt liberati dicit textus: q̄ steterant cccc.xx. annis. Et postq̄ bene visitauimus computum: inuenimus. q̄ et quo Iacob descendit in egyptum vsq; quo fuerūt liberati per manus moysi non transierunt nisi ccx. anni. Item si bene numeram⁹ computum inuenim⁹ q̄ subiectio captiuitatis non fuit nisi quasi cētum anni. ergo s̄m hoc non est mirum si doctor diuisit sex mille annos de duobus in duobus milib⁹. ergo facta acciderunt circa illam diuisionem modicum plus vel minus. Et posito q̄ dicat aliquis q̄ s̄m auctoritatem illam tēpus aduentus redemptoris deberet esse in plenitudine quattuor milium annorum post destructionem templi intantum q̄ saluatio foret ducentis annis anticipata ante cōputum doctoris. Dico q̄ est mirabile: quia Esa. in fine capituli. lx. illud prenosticauit dicendo. Ego dominus in tempore subito faciā istud et qui habent oculos ad videndum possunt intelligere q̄ rationabilius est: q̄ aduentu saluatoris anticiparetur ex gratia dei ducentis annis ante tempus suū: q̄ in preteritum transeundo mille ducenti anni post quattuor mille non veniendo. Iterū ad ampliorem probationem dicte conclusionis inuenimus quod dicit Talmuth hierusalem ista in libro beraoht i capitulo haicore z me quarabeti. id est lamentatio magna: dicit sic. Accidit vni iudeo qui stabat laborando q̄ dedit mugitum bos transitq; vnus arabs: audiuitq; vocem bouis z dixit iudee fili iudei. Solue: solue: solue: tuos boues et tuum apparatum: quia sanctuarium vestrum destruitur. Iterū bos dedit scd'm mugitum: z dixit ei arabs iudee fili iudei liga tuos boues z prepara illos: q̄ natus est rex messias. Et dixit ei iudeus quod est nomen suum. Respondit menahem. id est consolator. Dixitq; ei iterum iudeus. Et quomodo est nomē sui patris. Dixit ei. Ezechias: id est fortitudo dei: dixit iterū iud⁹. Et vbi ē nat⁹ dixit ei. In bethleem iude. Dicit rabi abon. Et quid oportet discere ab arabibus q̄ textus clarus ē

in Esaia.x.qui dicit. Libanus cũ excelsis cadet: & dicit statim post Et egredietur virga de radice yesse. ¶ Ex predicta auctoritate eliciũtur & multum bene quattuor conclusiones. Prima quia aduentus messie fuit circa destructionem tẽpli. Secunda ꝙ messie nomen est menahem ꝙ sonat in hebraico cõsolator: quia per manum eius fuit consolatum genus humanum de peccato Adam. Tertia ꝙ est filius dei: quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebraico idem qđ deus fortis. Quarta ꝙ natus est in bethleez. Item dixit Talmuth in beretit Raba antiqua dicit rabi Simuel filius nahaman. Unde pbabis tu ꝙ in die in quo fuit destructio tẽpli in illa die natus est messias: de quo dixit. Esa.c.vlti. Ante ꝙ̃ parturiret peperit: anteꝙ̃ veniret partus etiam peperit masculum in hora qua fuit destructio tẽpli dederũt voces israel sicut mulier existens in partu: et dicit ionathas in translatione chaldaica anteꝙ̃ ei veniret angustia fuit salvata: & anteꝙ̃ veniret dolores partus reuelatus est rex messias. Itẽ dicit in eodem libro rabi simuel filius Johannã semel ibat Helias per viam in die qua fuit destructũ templum: et audiuit vnam filam vocis: id est reuelationem clamantem & dicentem. Templum sanctũ vadat ad destructionem quando illud audiuit helyas imaginatus est quomodo posset destruere mũdum: & iens inuenit homines arãtes & seminantes: & dixit eis. Deus est iratus contra mundum: & vult destruere domum suam & captiuare suos filios inter gentes: & vos intromittitis vosipsos inuitis tẽporalibus. Exiuit altera reuelatio & dixit. Dimitte eos facere: quia iam natus est saluator israel. Dixit ipse & vbi est ille: dictuz est illi. In bethleem iude. Iuit illuc & inuenit mulierem quandam sedẽtem in porta domus sue: & filium eius inuolutum in sanguine: & iacentem ante eam: dixitq; ei filia. Filium peperisti: et dixit sic. Et ait ei. Et quid est hoc ꝙ sic est inuolutus in sanguine. Respondit grande malum est: quia in die in quo natus est destructum est templum. Dixitq; ei. Surge filia & accipe eum: quia per manum suam debet esse magna saluatio. In illa hora surrexit mater & accepit puerum: & ipse recessit inde vsq; ad quinq; annos: & in fine quinq; annorum dixit. Ibo & videbo saluatorez israel: si nutritur in forma regum vel angelorum. Iuit ergo et inuenit mulierem in porta domus sue: & dixit ei filia. Quid est de illo puero. Respondit rabi. Nonne dixi tibi ꝙ cum malo nutritur: quia in die qua natus est fuit templum destructum: & vltra hoc: quia habet pedes nõ ambulat: oculos habet & non videt: aures habet & nõ audit: os habet & non loquitur: et sic scatat sicut vnus lapis: & dum ipse loqueretur cuz ea insufflauit

uentus a quattuor partib9 mūdi
et proiecit eum in mari magno: et
eadem hora Helyas scidit vestimenta
sua et euulsit capillos suos: et dixit
ve quia perdita est saluatio israel.
Et exiuit vna filia vocis id est re-
uelatio: et dixit Helya. Nō est sicut
tu cogitas: sed quattuor centis an
nis habitabit in mari magno: et
lxx. annis vbi ascēdit fumus cir-
ca filios Chore. et. lxxx. annis in
porta rome quod remanet annoꝝ
per omnes ciuitates vsq; ad finē.
Ecce quomodo apparet manife-
ste ex omnibus predictis auctori-
tatibus aduentū messie esse in de
structione templi. ¶ Sed iudeus
poterit arguere dicendo: ꝙ predi
cte auctoritates probāt aduentū
et destructionem fuisse eadem die:
sed veritas non est sic. quia a die
passionis vsq; ad destructionem
transierunt. xl. anni. Hic potest da
ri optime duplex responsio. Pri-
ma ꝙ istud nomen dies accipi po
test tripliciter. scilicet stricte: lar-
ge: et largissime. Primo accipitur
prout sol est supra orizontem. Se
cundo accipitur pro. xxiiij. horis.
Tertio accipitur pro tempore si-
cut inuenimus in Esa. ca. xix. vsq;
ad. xxix. Ubi sepe fit mentio de
hoc nomine dies et necessario ha-
bet accipi pro maiori tempore ꝙ̄
est annorum. Secunda responsio
est ꝙ si templū bene durauit post
passionem quadraginta annis: ve
ritas tamen est ꝙ in hora passio-
nis perdidit templū oēm sancti-
tatem suam et cessauerunt omnia
miracula que fiebant in eo. Nolite
ergo querere o iudei maiorem de-
structionem ꝙ̄ illam. Unde dicit
Thalmuth in libro de Joma in ca
pitulo quod incipit septem dies
legunt magistri decem miracula q̄
facta erant in domo sancta. scilz.
ꝙ abortiuit ex odore carnis sctē.
Non fetebat caro sancta aliquo tē
pore: nunꝙ̄ apparuit musca in tē-
plo: nunꝙ̄ accidit pollutio sacra-
menti magno in die indulgentia-
rum. Nunꝙ̄ inuenta est macula in
pane propositiōis: et licet pedes
starēt in templo cum habebat hu
miliari spaciosi inueniebantur.
Nunꝙ̄ nocuit serpens nec alacer
ni hierusalem. Nunꝙ̄ dixit vir so
cio suo strictum hospitiuz habuit
in hierusalez. Nunꝙ̄ fuit sufficiēs
pluuia ad extinguendum ignem
altaris. Et nunꝙ̄ fuerunt sufficiē
tes venti ad torquendum pilare
fumi quod ascendebat de altari.
Et dicit trāsinaya et adhuc plures:
quia partes vasorum terrenorum
que frangebantur in templo fun-
debantur in eodem loco: et dicit
abaye: et adhuc plume auiū sacri-
ficij et cinis altaris incensi omnia
fundebantur in loco suo. et totum
hoc cessauit. xl. annis ante destru-
ctionē templi: sicut scriptum est.
Signa nostra non vidimus non
est vltra propheta neq; apud nos
est sciens vsq;quo. ps. lxxiij. Itez
dicitur in eodem libro: legunt ma
gistri ꝙ. xl. annis in quibus admi
nistrauit symeon iustus oīni hora
vēiebat sors dei ad manuz dexte-

ram. sed extunc aliquando in dexte
ra aliquādo in sinistra. Item elco
polone efficiebatur albus aliquan
do non. Item candela que erat in
occidente templi omni hora erat
incensa: sed extunc aliquando incē
sa. et aliquādo extincta. Itē ignis
altaris excedebat per seipsum et
non erat necesse sacerdotibus mit
tere ligna: nisi bis in die solum: vt
affirmaret preceptum ꝙ habebat
sacerdos de mittēdo ligna. Leuit.
vi. Sed ex illo tunc aliquando ex-
cedebant aliquādo non in tantū ꝙ
sacerdotes non cessabant ponere
ligna tota die. Itē dicitur in Tal-
muth hierosolometista. in libro de
yoma. in ca. quod incipit duo hyrci
legūt magistri. ꝙ. xl. annis ante de
structionem templi inueniebāt ex-
tinctam candelam que erat in occi
dente et copolane stabat semꝑ ru-
beus: ⁊ sors dei veniebat ad manū
sinistram: ⁊ claudebant portas tē-
pli in sero et inueniebant eas aper
tas de mane. et dixit rabi Iohan-
ni filius zachai. Templuz: templū
quare nō terres. iam scimus ꝙ tu⁹
finis debet esse destructio. quia ꝓ
te prophetauit zacharias. cap̄. xi.
Aperi libane portas tuas ⁊ come-
dat ignis cedros tuos. Ecce ergo
clarissime quomodo. xl. annis ante
destructionem qua hora fuit christi
passio cessarunt omnia miracula et
perdidit templum sanctitatē suā.
Et nō solū tunc dicta miracula ces
sauerūt. sed eadē hora amotuz fuit
sceptrū iuda. ſm illud qd̄ ꝓpheta
uit iacob. ⁊ scriptū est in libro can-
hedrin. in ca. qd̄ incipit handbod
qui et in libro de abdozara. in ca. i.
dicunt sic. legunt magistri. ꝙ. xl. an
nis ante destructionē tēpli fuerūt
amoti canhedrin. i. lxx. iudices con
sistorij gazit: ⁊ fuerunt positi in ha
mith. declarat Rabi sichim. locus
erat in hierusalem qui vocabatur
hamith. dicit rabi adin. ⁊ ex illo tūc
nunꝙ̄ amplius iudicarunt iudiciū
criminale: quia iudiciū criminale
non poterat fieri nisi in consistorio
gazit: ⁊ dicit rabi mosse darsan ꝙ
non auferetur sceptrū de iuda. hoc
dicitur ꝓpter cōsistorium gazit qd̄
erat in terra iuda: ⁊ dux de femore
eius. isti sunt canhedrin qui erant
sedentes in cōsistorio Gazit. quod
erat in terra iuda: ⁊ dixit sic Iacob
canhedrin. qui stabant sedentes in
consistorio gazit nunꝙ̄ erant amo-
ti a terra iuda iudicādo iudicia cri
minalia quousq; veniat sylo q̄ est
messias: ⁊ dicit rabi ra chanum qñ
fuerunt amoti a consistorio canhe-
drim gazit: et fuit eis amota pote
stas iudicandi iudicium criminale
consuerunt saccos super coria sua.
⁊ euulserunt capillos suos: ⁊ dixe-
runt ve nobis: quia amotum est sce
ptrum iuda ⁊ filius dauid non ve
nit. Qui multū non est corde cecus
bene potest videre clarissime quo-
modo sequitur ex omnibus supra-
dictis auctoritatib⁹ aduētus mes-
sie pro illa hora. ¶ Uerūtamen pro
maiori sanctificatione potest vide
ri hec veritas ex magna publica-
tione: que ibat ex ore omnium gen-
tium eo tempore de aduētu messie

iudeorū ꝙ quia viderunt illa hora regere vnum qui regnabat in ciui tate inde qui dicebat biter ꝗ erat homo magne fortitudinis: ꝛ victor preliorum cuius nomen erat bacoziba. statim reputauerūt eū messiā intelligentes ꝙ in illa hora erat tēpus assignatum: aduentus messie dicitur in libro canhedrin. in capi. quod incipit totus israel ꝙ barcoziba regnauit. xxx. annis cum dimidio: ꝛ dixit doctoribus. Ego sum messias ꝛ rabi aquiba quando videbat barcozibam dicebat. iste est messias. Item dicit Rabimoysen de egypto. in capi. de iudicibus in lectionibus regū. rabi aquiba magnus sapiens erat: et de maioribus tumulth erat ꝛ portabat arma barcozibe regis ꝛ dicebat de eo ꝙ ipse erat rex messias: quousqꝫ ipsū interfecit adrianus ꝓpter peccata sua. ¶ Item possumus verificare predictam conclusionē ex prophetijs danielis. scꝫ per illas. lxx. ebdomadas: quas tradit in. ix. ca. sui libri que non potest declarari nisi ꝓ rege messia: sicut dicit Rabimoyses magister gerūdensis in glosa quaꝫ fecit super danielem. vbi dicit sic. Et vngatur sanctussanctorū. Iste est messias sanctificatus filiorum dauid. ꝛ dicit Rabimosse darsan. Et adducatur iusticia sempiterna iste est rex messias. Item dicit in fine libri: qui vocatur cederhorolā Rabi yose. lxx. ebdomade numerate sunt a destructione primi templi vsqꝫ ad destructionem templi vltimi. qui sunt. lxx. anni captiuitatis babylonice. ꝛ. cccc. xx. quibus durauit templum secundū. ꝛ in fine illorum debebat venire messias. et sic declarat gaon raby cahadias ꝛ rabi abraā abenazadra. ¶ Item predictam ꝓphetiam exponit petrus alfonsi cōuersus multum grate ſm antiquos hebreos declarando tempus aduentus messie: sic dicens in libro danielis. Tempus aduentus xp̄i. sic est danieli per angelum reuelatum. lxx. ebdomade sunt constitute super populum tuum ꝛ super vrbem sanctuarij tui: vt consumetur preuaricatio ꝛ finē habeat peccatum ꝛ deleatur iniquitas ꝛ adducatur iusticia seculorum ꝛ impleatur visio et prophetie ꝛ vngatur sanctussanctorum. Scito ergo ꝛ aduerte ab exitu sermonis: vt iterum edificetur hierusalem vsqꝫ ad xp̄m ducem ebdomada septima ꝛ ebdomade. lxij. erunt et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporuꝫ: ꝛ post ebdomadas. lxij. occidetur xp̄s ꝛ ciuitatē ꝛ sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo ꝛ finis eius vastitas. ꝛ post finem belli statuta desolatio confirmabit autē pactū multis ebdomada vna ꝛ in dimidio ebdomadis deficiet hostia ꝛ sacrificium: ꝛ in templo erit abominatio desolationis ꝛ vsqꝫ ad consummationem et finem perseuerabit desolatio. ꝓpheria sane ista clausa est: ꝛ ad intelligendū difficilis. ꝛ sunt ibi termini multi designati: sed tn̄ omnes ad designandum christi aduentum sunt positi. In primis igitur scien

dum est quod ebdomade iste annorum sunt ebdomade cum igitur ait. lxx. ebdomade constitute sunt sup populum tuum: et super urbem sanctuarii tui: ut consumetur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iusticia seculorum: et impleatur visio et prophetie et vngatur sanctussanctorum. Cuz illud inquam ait nominari voluit: quia septies septuaginta sunt. cccc. xc. anni erant constituti ab eiusdem anni prophetia: usque ad destructionem Hierusalem et templi que a Tyto Romanorum imperatore facta fuit: cuius destructionis tempore iam christus venerat qui et iusticia seculorum et sanctussanctorum erat: per quem etiam et peccatum omne et iniquitas est deleta et prophetia omnis impleta. Cetera autem omnia que sequuntur ad horum. ccccxc. annorum diuisionez et declarationem sunt posita propter hoc autem quod ait. Ab exitu sermonis: ut edificetur hierusalem: vsque ad christum ducem ebdomade. lxx. innuitur: quod ab huiusmodi die prophetie vsque ad Cyrum regem Persarum qui ab ipso deo per Ysaiam. xlv. christus appellatus est. fuerunt. lxx. annorum. ebdomade. i. xlix. anni. Cuius Cyri precepto cepit hierusalem edificari: in cuius reedificatione postquam consummatum est opus vsque ad aduentum Tyti super hierusalem. cccc. xxxiiii. anni fuerunt. et hoc est quod dicit ebdomade. lxii. i. cccc. xxxiiii. anni erunt: et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporum: et posuit ebdomades septem: et postquam occidetur christus ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus: sez romanus cum duce venturo. i. Tyto et finis eius vastitas et post finem belli statuta desolatio. Quod autem sequitur confirmabit pactum multis ebdomada vna. illa profecto ebdomada vna septem sunt anni obsidionis septem enim annis obsessa est ciuitas ab exercitu romanorum et infra illos septem annos adeo coacti fuerunt intus et afflicti: quod non habuerunt vnde sacrificium facere possent. et hoc est quod ait in dimidio ebdomadis. et infra ebdomadam deficiet hostia et sacrificium et in templo erit abominatio desolationis: quod etiam additur vsque ad consummationem et finem perseuerabit desolatio. innuat quod captiuitatis et desolatio illa sine foret caritura. Septem ergo ebdomade vsque ad Cyrum et lxii. ebdomade a Cyro vsque ad Tytum et ebdomade obsidionis vna profecto. lxx. sunt ebdomade hec est expositio predicti Alfonsi medici imperatoris Hyspanie regis alfonsi qui cum esset sapientissimus inter iudeos illuminatos a deo conuersus fuit ad xpm et scripsit optime dyalogum fidei catholice anno domini. M. c. vi. ¶ Qui autez plenius voluerit scire diuisionem dictarum. lxx. ebdomadarum sicut eas diuisit Daniel. i. ad. vii. et ad. lx. et ad duas et ad vnam et illa vna et duas dimidias inueniet multuz optime in glosa magistri Nicolai de lyra

super danielem. Sed ꝛ ꝑpter non-
nulla que addūt moderni iudei in
ꝓphetia Jacob. de sceptro ꝛ in su
predicta. de. lxx. ebdomadib⁹: ꝛ ꝓ
pter eorum recurvas expositiones
anullandas predictas duas ꝓphe
tias expono eo modo ꝛ forma qua
dictus inclitus doctor Nicolaus de
lyra suis locis exponit: ne diligēs
scire forte inopia librorum intelli-
gat curvitates iudeorum. Hūc eīm
librum pro ignorātibus scripsi. vt
brevi volumine leviter possint ar-
ma invenire contra inimicos xp̄i.
Et introducitur primo prophetia
Jacob. in qua exprimitur tempus
adventus messie. Geñ. xlix. vbi di-
cit iacob filijs suis. Congregami-
ni vt annunciē vobis que ventura
sunt vobis in novissimis diebus se
quitur. Non auferetur sceptrū de
iuda et dux de femore eius donec
veniat qui mittēdus est ꝛ ipse erit
expectatio gentiū. quod sic exponi
tur a Nicolao de lyra vbi supra.
Non auferetur sceptrū de iuda. i.
dignitas regia. ꝛ dux de femore ei⁹
ꝙ deficiēte regno iterfecto rege se
dechia in captivitate babylonica
extunc gubernatus fuit populus
iudeorum per illos qui erāt de tri-
bu iuda. quia in reditu dicte capti
vitatis zorobabel fuit dux eorū: vt
habetur zacha. iiij. c. ꝛ Aggei. i. ca.
et post sacerdotes gubernaverunt
populum: vt patet tempore Ma-
chabeorum: qui etiam erant de tri
bu iuda. quia tribus sacerdotalis
et tribus regia erant coniuncte: vt
patet. iiij. Reg. xi. vbi dicit̄ ꝙ Jo

sabeth soror achosie regis iuda tu
lit Joas. ꝛ erat sex annis cum ea
in domo domini: ꝙ ipsa erat vxor
Joiade pontificis: ꝛ istud regimē
duravit vsqȝ ad tempus herodis
q̄ fuit aliengena de gēte idumeoꝝ
et ipso regnante, natus est christus
vt habetur Matth. ij. Cui⁹ regnū
durabit in secula seculorum amen.
Et ideo subditur donec veniat qui
mittēdus est. i. christus qui missus
est a patre pro salute generis hu-
mani: ꝛ ipse erit expectatio gētiū
sm̄ ꝙ dicitur Aggei. ij. ca. Ecce ve
niet desideratus cunctis gentibus
ꝛc. In hebreo autē habetur sic. et
erit ei aggregatio gentiū ꝛ hoc im
pletum est in regno xp̄i. quia post
resurrectionem ꝛ ascensionē xp̄i.
ad celos apostolis predicantibus
fidē xp̄i iudei pro maiori parte re
manserunt obstinati in infidelita-
te sua: ꝛ gentes cū magna devotio
ne receperunt fidē xp̄i. Et sic xp̄o
aggregate sunt. ꝑpter qđ apostoli
dixerūt iudeis: vt habet̄ Act. xiij.
ca. Vobis oportebat primū loqui
verbum dei: sed qm̄ repulistis illđ
ꝛ indignos vos iudicastis vite eter
ne. ecce cōvertimur ad gētes. Sic
eīm precepit nobis deus. ¶ Sed
hanc ꝓphetiam que satis clare ex
posita est de christo iudei multipli
citer nituntur subvertere. Ad cui⁹
intellectū sciendū ꝙ in hebreo ha-
betur donec veniat sylo. Hec autē
dictio hebraica sylo est ꝓprium no
men loci: significat etiā in alio sen
su missionē: ꝛ sic est nomē cōe: ꝓut
ergo est nomē loci accipiūt hic eū

aliqui iudei dicentes ꝙ prophetia impleta est: quando saul qui erat de tribu beniamin: vt habetur. i. Reg. xi. fuit electus in regem ⁊ inunctus fuit in sylo vbi erat tabernaculum domini ⁊ archa: ⁊ per cõsequens vnctio vbi reges debebãt inungi. et sic sceptrum quod accipitur pro quodã domino et primatu: quod fuerat in tribu iuda vsqȝ tunc fuit translatum ad tribum bẽiamin. Sed hoc dictum manifeste contrariatur textui. quia ante electionẽ Saulis archa dei iam erat amota de sylo. et erat in cariathiarim. vt habetur. i. Reg. vii. c. Itẽ post saul immediate: immo ipo adhuc regnante: fuit dauid inunctus per Samuelẽ. quia dauid fuit primus rex de tribu iuda. et tunc reges de illa tribu quãdo incepit succefferunt. Qđ autẽ sceptrum dicatur auferri de tribu iuda quãdo incepit esse in propinqua dispositiõe ad gradum perfectum non est verisimile. Et ideo alii iudei dicunt ꝙ ista prophetia impleta fuit in electione hieroboã in regem qui erat de tribu effraim. quia decem tribꝰ ablate sunt a regno iuda: ⁊ adheserunt hieroboam quando roboam die constituto dedit populo duram responsionẽ. iii. Reg. xii. Et sic exponunt donec veniat sylo. i. donec veniat hieroboam coronandus in tali loco. Sed ista expositio ostẽditur falsa per textum. quia congregatio illa nõ fuit facta i sylo. sed in sychem. vt habetur. iii. Reg. xii. c. Itẽ. n non fuit ablatum regnum a domo iuda tũc: sed stetit vsqȝ ad captiuitatẽ babylonicam per successionẽ hereditariã. Et illi soli dicebantur proprie reges: quia insti tuebantur per inunctionẽ. ꝙ templum archa domini: ⁊ illa que ad inunctionẽ requirebantur in hierusalẽ remãserũt que erat metropolis in regno iuda: propter quod alii iudei accipientes hoc nomen sylo prout significat missionẽ: dicunt ꝙ dicta prophetia impleta ẽ tempore nabuchodonosor quãdo venit contra hierusalem ⁊ occidit sedechiam regem: ⁊ sic defecit regnũ iuda. Et ideo exponunt predictam litteram sic. Non auferet sceptrũ ⁊c. donec veniat qui mittendus est. scȝ. Nabuchodonosor. qui propter peccata iudaici pp̄li missus fuit a deo ad destruendam terram ⁊ auferendum regẽ: ⁊ erit ei aggregatio gẽtiũ: quia ꝓpter dilationẽ sui imperii aggregate sunt gentes sub eius dominio. Sed ista expositio ⁊ precedentes ⁊ consimiles si fiunt destruuntur per translationẽ chaldaicam quã iudei vocant targum: que ita autẽtica est apud iudeos ꝙ nullus doctor eorum fuit ausus ei contradicere. immo quando littera hebraica est obscura recurrunt ad illam pro explanatione. In illa aũt sic habetur. Non auferet sceptrũ de iuda ⁊c. Donec veniat messias in scriptura: sed solus xp̄s qui ꝓmissus in lege et prophetis erat. Et hoc patet clarius veritas nostre catholice expositiõis p̄dicte.

Cum ergo a tempore predicti he-rodis regis cessauerit regia digni tas tribus iude et ducatus et i tpe illo nullus alius apparuit qui et doctrina et operationibus posset dici christus nisi iesus saluator no ster. Sequitur ergo φ ipse est ve-rus messias et φ ei⁹ aduentus trā siuit in preteritū. ¶ Item pdictus Petrus alfonsus cōuersus in suo dyalogo predictā pphetiam expo nit sic dicēs. Doctores antiqui he breorū sic exposuerunt prophetiā Jacob. Nō auferetur sceptrum. i. virga regni de iuda. et dux de fe-more. i. de filijs filiorū eius in secu la. donec veniat qui mittendus est i. xps cuius est regnū et ad ipsum congregabuntur gentes Et nos q̇ dē nouim⁹ φ postq̄ venit xps. neq3 rex neq3 dux de Juda fuit vlteri⁹. Credere itaq3 debemus φ hic tē-pus xpi aduētus determinatū fuit et φ is qui tempore illo venit sine dubitationis scrupulo xps extitit. ¶ Secundo introducitur pphetia Danielis. c. ix. vbi Gabriel āgelus instruxit Danielē de illo tempore dicēs. Septuaginta hebdomadas abbreuiate sunt super populū tuū et super vrbē tuam sanctā et consu metur preuaricatio et finem acci-piat peccatum et deleatur iniq̄tas et adducatur iusticia sempiterna. et impleatur visio. et pphetia. et vn gatur sanctussanctorū. Ad intel-lectum huius prophetie primo vi dendū est qualiter hic accipiatur hebdomadas vel hebdomada qḋ est idem. In sacra enim scriptura vno modo accipitur pro tpe septē dierū. et hoc modo cōmuniter acci pitur: hoc etiā modo loquitur scri ptura Leui. xxiij. vbi dicitur φ se-ptē hebdomade sunt accipiende a festo pasce qui faciūt. xlix. dies. et l. die celebrandū est festū penthe costes. Alio modo accipitur p tem pore septem annorū. et hoc modo loquit scriptura de hebdomada. Leui. xxv. vbi dicitur Numerabi-tis septem hebdomadas annorum que faciunt annos. xlix. et quinqua gesimus annus qui immediate se-quitur. dicitur iubileus qui apud iudeos erat annus remissionis vt ibidem dicitur. Non autem inueni tur hebdomada accipi plurib⁹ mo dis. Non potest hic hebdomada ac cipi pro hebdomada dierum. quia tota prophetia Danielis fuit com pleta infra annum et dimidiū. er go per locū a diuisione oportet φ accipiatur a numero annorū. et in hoc oēs expositiones cōueniūt. sed in hoc differūt. Quia aliqui catho lici vt Beda et alij dicūt φ isti an ni intelligendi sūt anni lunares q̇ sunt breuiores annis solaribus. xi. diebus. Moti fuerunt autem ad hoc dicendum ex duob⁹. Primo ex tex tu. quia dicuntur hebdomade ab-breuiate. Et sicut dictum est anni lunares sunt breuiores annis sola ribus. et per consequēs hebdoma-de annorum lunarium sunt breuio res. Secūdo quia angelus loque-batur Danieli qui erat hebre⁹. he-brei aūt computabant per annos lunares vt dicit ipse Beda. Et iō angelus posuit numerum annorū predictorum p hebdamadas anno

-rum lunarium. Utrunq3 dictum non placet Nicolao de lyra. et est ratio quia in hebreo non ponitur abbreuiate prout sonat in detruncatione seu diminutiōe. s3 in hebreo ponitur precise vt notat temporis determinationem. s. nec plus nec minus. Similiter secūdum est falsum. si enim iudei haberent annū breuiorem. xi. diebus q̄ annus solaris cum secundum legem suam teneantur primo mense cuiuslibet anni facere pascha et die determinata. s. xiiij. die primi mensis. seq̄retur q̄ pascha eoꝝ huius anni p̄cederet pascha anni precedentis. in. xi. diebus. Et eodem modo pascha anni sequentis p̄cederet per xxij. dies. Et sic anticipando tempus quolibet anno per. xi. dies. Ad quod quidem sequeretur q̄ iudei celebrarent pascha suu3 ex obligatione precepti infra breue tempus in quolibet mense totius āni. Hoc autem apparet manifeste falsū ex vsu eorum quia semper faciunt eodem tempore. Et ideo patet q̄ cōputant per annos solares sicut et nos. Licet enim incipiant menses a lunationibus tamen tertius annus apud eos habet lunationes. xiij. ita q̄ per embolismos faciunt ad equationes temporis. et sic computant per annos solares sicut et nos. Dato tamen q̄ cōputarent p annos lunares: nihilominus habetur ppositum nostrum vt videbit.

¶ Secundo videndū est quot annos continent hebdomade p̄dicte [illegible] patet q̄ si multiplicetur. lxx. per [illegible] resultant. cccc. xl. ¶ Tertio videndum est a quo tempore incipiat computatio istarum hebdomadarum. et dicunt aliqui iudei q̄ incipit ab. xi. anno regis Sedechie quando destructum est primum templum. Alij dicunt q̄ incipit a primo anno darij. quia isto tēpore dixit angelus ista danieli. Alij dicūt q̄ incipit cōputatio ista a reditu captiuitatis sub zorobabel duce. anno secūdo Cyri regis Persarum. Alij dicūt q̄ incipit cōputatio ista. a. xx. anno regis artaxerxis quando missus est neemias ad reedificandum iherusalē. Que aūt istarum opinionū sit vera propter plixitatē euitandam omittit. et etiam q2 secūdum omnes istas cōputationes habetur propositū nostrum sufficienter. s. q̄ temp9 aduentus christi sit preteritum. quod patet. q2 angelus determinate assignat. cccc. xc. annos. vsq3 quo impleatur visio et pphetia et vnguatur sanctus sanctorum. i. xp̄s. Sed qualitercūq3 accipiatur computatio anni lunaris vel solaris et vbicunq3 incipiatur cōputatio. quia infra tamen nō pōt accipi q̄. a. xx. anno regis artaxersis: totus tamē numer9 predict9 iā diu est p̄teritus. Et declaro saltem de vltimo numeꝝ predictū impletu3. s. a. xx. āno artaxersis vsq3 ad. xviij. annū Tyberij cesaris in quo passus ē xp̄s. Si fiat cōputatio per ānos lunares quod patet hoc modo. Regnum Persaꝝ durauit annis. ccxxxiij. et a principio regni vsq3 ad. xx. artaxersis fluxerūt anni. cxv. et post durauit. cxviij. annis. Regnum grecoꝝ du-

nuit.ccc.annis ⁊ tunc cepit regnũ romanorum a cuius principio vsq ad.xix.annum Tyberij fluxerũt anni.lvij.qui simul iuncti patet ꝙ faciunt.cccc.lxxv.annos solares q implent predictum numerum secũ dum lunares annos quia ãnus lu-naris continet.ccclliij.dies. Sola-ris vero.ccclxv. quadrantem vnũ et.v.horas.⁊ patet secundum verũ numerum ꝙ.cccclxxv. ãni solaris sunt.cccc.anni lunares qui ẽ nu merus hebdomadarum cõputãdo vt dictum est per annos lunares.

¶ Aduertendum tamen ꝙ Rabi-salomon dat quandam expositionẽ falsam ad ratonẽ predictam quã oportet remouere.dicit enim ꝙ se-ptem hebdomade ille non cõtinẽt tempus precisum vsqꝫ ad aduen-tum xpi ⁊ passionis sue mysterium vt pdictum est. Sed dicit ꝙ conti-net tempus psecisum a destructiõe primi templi vsqꝫ ad destructionẽ scãdi per Tytũ ⁊ Vespasianũ: cu ius expositio talis est. Septẽ heb-domade psise.i. determinate sup populum tuum anteꝙ veniat per-fecta captiuitas eorũ que facta est per romanos cõburentes ciuitatẽ ⁊ templum ⁊ eijcientes inde popu lum iudaicum.vt consumatur pre-uaricatio.i.desistant a puaricatio-nibus castigati p predictã captiui tatem.⁊ deleatur iniquitas eorum scꝫ p captiuitatem ⁊ afflictionẽ p-dictam que est pena vt dicit. Et ad ducatur iusticia sempiterna.i.vt tũc temporum iustificentur p predictam captiuitatem p peccatis tolerãdo Et vt sic finaliter impleatur visio ⁊ pphetia.i.visiones de christo p-misse p prophetas ⁊ vngiatur san-ctus sanctorum.i.archa dei ⁊ vasa sanctuarij.que recuperabunt per messiam venturũ in fine huius ca-ptiuitatis vt dicit. Sed ꝙtum de-beat durare ista captiuitas nõ dici tur.⁊ sic p consequens tempus de-terminatum ipsius hic non ponit.

¶ Quod autem ista expositio sit fal sa ⁊ extorta patet per litteram pre cedentẽ vbi dicitur ꝙ angelus ga-briel venit propter orationem Da nielis orantis pro liberatione po-puli ad annunciandum exauditio-nem sue petitionis. Et ideo nõ so-lum nũciauit ei liberationẽ a capti uitate babylonica. sed etiã pfectã liberationẽ ficiẽdã p xpm de qua da niel principaliter orabat.⁊ ideo di cere ꝙ ãgelus venerit ad denũciã dũ Danieli pfectã captiuitatẽ sui ppli.⁊ nullũ certũ tẽp⁹ liberatiõis fiẽde p xpm hoc est valde absurdũ ⁊ pcedẽti littere cõtrarium.qꝛ non venisset ad consolationẽ Danielis sed magis ad desolationẽ. Item ꝙ dicit ꝙ p captiuitatẽ in qua sunt desistunt a preuaricatiõibus hoc ẽ apte falsũ.qꝛ super oia gẽtes intẽ dunt sortilegijs ⁊ augurijs vt sciũt illi qui nouerũt facta eorũ:⁊ tamẽ ista phibentur eis maxime in lege diuina.patꝫ in Exo.⁊ Deutro.⁊ in plurisbus alijs locis veteris testa-menti. Item ꝙ dicit visiones im-pleri prophetarum per merita eo-rum: ⁊ est contra illud quod dicit. Deutro.ix. Scito ꝙ nõ propter iu stificationes tuas dederit tibi de⁹ terram hanc in possessionem. etc.

multorum ut ipsius propter iusticias eorum implenda est promissio de christo et maxime quod de ipso scribitur Esa. viij. Et erit ad lapidem offensionis et petram scandali duabus domibus israel et in laqueum et ruinam habitantibus iherusalem. Item quod dicit per unctionem sanctisanctorum intellige unctionem arche et sanctuarij qui recuperabunt per regem messiam hoc est cotra illud quod habet Ihere. iij. Cumque multiplicati fueritis et creveritis in terra in diebus illis ait dominus non dicent ultra archa testamenti domini neque ascendet super cor neque illius recordabunt neque visitabitur. neque fiet ultra: quia cerimonie veteris testamenti omnino cessaverunt post passionem christi. et tunc enim fuerunt mortue: manet ergo veritas incocussa quod. s. tempus hebdomadarum fuit impletum in christi adventu quod peccata nostra tulit omnia que in deum in nos et in proximum commissa erant: iusticiam adduxit legem et prophetias implevit. et unctus est plenitudine gratie a deo patre. ¶ Tertio determinat sacra scriptura tempus adventus messie Esa. vixi. textus ibi est antequam parturiret peperit. Et licet aliquid de hoc textu supra dictum sit. hic tamen plenius exponitur. super quo glo. hebraica. quia antequam natus fuisset ille qui in servitutem redegit ultimam natus fuit redemptor. Igitur ante nativitatem Tyti qui civitatem et templum destruxit et populum captivavit et in venditionem et servitutem exposuit intantum quod dabantur. xxx. pro uno nummo argenteo. ut dicit Hugo floriacensis. fuit nativitas ipsius christi. hoc idem patet per translationem chaldaicam ibidem que comparat israel mulieri parturienti que angustias maximas patitur et dolores adhuc non erit ei vehemens angustia. et adhuc non veniet ei tremor cum doloribus propter partum et revelabitur rex messias. Dolor enim et angustia partus exprimunt maximam calamitatem quam habuerunt in obsidione Tyti et Vespasiani ubi tanta fuit angustia et calamitas quod impletum est illud Trenorum. iiij. Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos et multas alias angustias et miserias passi sunt que Iosephus narrat in libro antiquitatum de bello iudaico ut videbitur lib. iij. Et ante istam obsidionem clarum est quod fuit iesus nazarenus natus per. lxx. annos et passus per. xl. annos. Iste textus cum glosa chaldaica est tante auctoritatis apud iudeos quod multi doctores eorum concedunt quod messias natus est in die destructionis templi. Pro quo allegat rab shamon: quod lybanus cum excelsis cadet et egredietur virga de radice yesse. Esa. xi. Et interrogant ipsi iudei ubi est ipse messias natus in illa die destructionis templi: respondent quidam quod est in paradiso cum angelis vivens ibi eo modo quo moyses vixit quadraginta diebus in monte synai et expectat preceptum domini ad se ostendendum Alij quod est ultra montes caspios expectans preceptum domini de liberatione populi. Alij dicunt quod vadit per mundum sicut pauper et humi

latus propter peccata populi sui sm q dicitur Esa.liii.et nos reputauimus eum quasi leprosum et cetera.quousque appareat ex pcepto domini in virtute ad liberationem filiorum israel de captiuitate et miseria in qua sunt. Talis enim varietas ostendit q dictum eorum est ficticium. Sed quicqd sit dictum videtur q verum est q tempus veniendi messie taxatum in scriptura iam pteriit et impletum est in iesu nazareno vero messia nostro.et istud fuit vocatum tempus plenitudinis.ad Gal.iiii.et Eph.i. quia in christi aduentu fuit quadruplex plenitudo.scilicet nature.scripture.gratie et temporalis mensure. Nature quidem quia tunc venit finis ois creature.i. homo coniunct est suo principio.i.deo. Unde tunc fact est nobilis circulus q est perfectissim figurarum. Tunc etiam fuit vltimus modus formandi hominem q fit possibilis.i.de muliere sine viro. Alii enim tres precesserant et iste fuit quart. Scripture etiam q pmissa fuerunt reddita.figure coplete et omnes scripture delucidate. Gratie plenitudo insuper apparuit in fecunditate marie.iustificatione iohannis:in missione spussancti sup apostolos: et in sacramentis ecclesie.que sunt gratie vasa. Plenitudo nihilominus temporalis mensure. Omnis enim perfectio consistit in trib precesserat autem tempus nature in quo fuit conuictum humanum genus de ignorantia. Temp etiam legis scripte in quo fuit conuictum de impotentia et hoc fuit tertium complementum vniuersorum temporum in quo fidelib datur vera dei cognitio veraque virt ad completionem diuine legis. et in signum istarum plenitudinum voluit venire dei fili sexta mundi etate. vi.annorum millenario.vi. mense a coceptioe Iohannis.sexta die vt dicit et forsitan sexta hora. Probabile enim est q illa die concept fuit adam celestis in qua fuit formatus adam terren Illa hora veniret medicus in qua primus homo induxit humano generi mortiferam infirmitatem.sexta etiam die fuit passus et sexta hora in cruce fuit conclauat. hoc ergo fuit temp beneplaciti et tempus miserendi vt dicitur in.ps.ci.

¶ Secundum testimonium aduent messie est inquisitio iudeorum facta tempore christi quam non fecissent nisi tempus impletum cognouissent tunc enim ingrentes miserunt sacerdotes et leuitas ad Iohannem baptistam quem tunc sanctissimum in sanctitate videbant vt interrogarent eum si erat messias vt dicitur Ioh.i. Qui si dixisset q sic eum recepissent sed confessus est et no negauit q non sum ego christ.i.messias vt patet:confessus est tamen q erat eius vox et preco clamans vt prepararent sibi viam tanq summo regi suo vero messie.qui et digito eum ostendit dicens eis. Hic e de quo dicebam vobis qui post me venit ante me factus est.cuius non sum dignus corrigiam calciamenti soluere.et iterum eum digito ostendens ait. Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi. Ad hoc etiam valet

inquisitio facta per eos eodez tempore de barcozibo vt supra dictuz est. Frustra enim esset talis inquisitio si tempus impletuz non cognouissent. ¶ Tertium testimoniũ est iosephi sapientissimi hystoriographi iudeorũz. qui in. xviij. libro antiquitatũ describens tempora Tyberij cesaris sub quo passus ē christus sic dicit. Fuit eisdē temporib⁹ iesus vir sapiens si tamen virũ eũ nominare phas est. Erat enim mirabiliũz operum effector et doctor eorũ hominũ qui libēter ea que vera sunt audiũt. et multos quidē iudeorum. multos etiaz ex gentibus sibi adiũxit. xp̃s hic erat. hũc accusatione primorum nostre gentis virorũ cũ pylatus in cruce agendum esse decreuisset. non deseruerũt eũ qui ab initio eum dilexerant apparuit enim eis iterum viuus ꝑm ꝙ diuinitus inspirati prophete hec vel alia de eo innumera miracula futura ꝑdixerũt hec ille. ¶ Quartum testimonium est Pylati. q̇ anno domini. xxxvi. ipiꝰ vero Tyberij. xxi. cum esset mos romanis vt prouinciarum iudices senatui scripto renunciarent vt si quid noui in his quas regebãt prouincias accidisset scripsit epistolam ad Tyberiuz sub hac forma. Tyberio augusto pontius pylatus salutem. Nup accidit ꝙ ipse probaui iudeos per inuidiam se suosq̧ posteros crudeli dãnatione perimisse. Cum enim promissum haberent patres eoruz ꝙ deus ipsorum mitteret illis per virginez sanctum suum qui rex ipsorum merito diceretur hunc me ꝑsente misit in iudeam: quem cũ vidissent cecos illuminasse. leprosos mundasse. paraliticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. vẽtis imperasse. pedibusq̧ siccis sup vndas maris ambulasse. & alia multa miracula fecisse. & oĩs populus iudeorũz diceret euz esse dei filium: principes sacerdotũ inuidia contra eum moti itaq̧ mihi eum tradiderunt. et alia pro aliis mentientes hunc magum esse & cõtra legem eorũ agere dixerũt. Ego autem ita esse credidi ipsumq̧ flagellatum eorum arbitrio tradidi. qui euz crucifixerunt et sepulchro custodes adhibuerunt. Ille quoq̧ militibus meis custodiẽtibus die tertia resurrexit. Intantum vero nequicia iudeorum contra eum exarsit vt ipsis custodientibus pecuniam darent quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerent. Sed illi quod factum fuerat tacere non valentes testati sunt eum resurrexisse seq̧ visionem angelorum vidisse: et a iudeis pecuniaz accepisse. Hoc autem ideo scripsit ne quis aliter estimet factum esse vel credendum mendacijs iudeorum. Tunc Tyberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum et postulauit vt christus deus haberetur. At senatus recusauit indignatus ꝙ non sibi ꝑm morem epistola primo fuiss3 delata. Et sic satis claret ex predictis quattuor testimonijs tẽpus aduẽtus messie fuisse ante destructionẽ scd̃i tẽpli.

¶ Quod verus messias debet esse

de genere inde procedens de me-
dio filiorum iacob.



ECūdus the
saurus aperitur de
genere messie. quod
sacra scriptura pre
nunciat et specifice
determinat et impletum est in iesu
nazareno. nam dixit dominus moy
si Deutero. xviij. Prophetam su
scitabo eis de medio fratum suo-
rum similem tibi. ponā verba mea
in ore eius. Qui autem verba eius
que loquetur in nomine meo audi-
re noluerit ego vltor existā. Et pa-
tet ꝙ ista auctoritas nulli potest
applicari nisi iesu nazareno vero
messie nostro. quod patet per duas
eius partes principales. Prima
pars auctoritatis: est prophetā su-
scitabit deus filijs israel de medio
fratrum suorum. Ecce genus mes-
sie. pro quo nota ꝙ iudei dicuntur
filij israel vel iacob: quod idem est
Israel autem habuit quattuor vxo
res: ex quibus procreauit. xij. filios
& vnam filiam. Prima fuit lya que
habuit sex filios et vnam filiam ꝑ
ordinem qui sequitur. scilꝫ Rubē
Symeon: Leui: Judas: Ysachar
zabulon: Dyna. patet Genes. xxxv.
Secunda vxor eius fuit rachel que
habuit solum duos filios. scilicet
Joseph et Beniamin. Tertia fuit
bala ancilla rachelis que habuit
solum duos filios. scilicet dan & ne
ptalim. Quarta fuit zelpha ancil-
la lye que habuit soluꝫ duos filios
scilicet Gad & Aser. quod pꝫ Gen.
vbi supra. Modo q̄d dicit aucto-
ritas. Prophetam suscitabo eis
de medio fratrum suorum. Iste er
go propheta qui debebat esse mes
sias: non potuit esse de filijs Bale
ancille rachelis: quia non habuit
nisi duos filios: et in duobus non
est medium. Nec potuit esse de fi-
lijs zelphe: propter eandem cau-
sam: nec a simili de filijs rachelis.
ergo oportet ꝙ sit de filijs lye qui
fuerunt septem: et in numero se-
ptemnario est medium: scꝫ quar-
tus. Numerētur ergo filij lye per
ordinem. Primi tres sunt ruben.
Symeon. Leui vltimi tres. Ysa-
char. zabulon. Dyna. Mediū isto-
rum fuit iudas qui fuit quartus.
Propheta ergo qui debebat esse
messias ad hoc vt suscitaret eum
deus de medio fratrum suorū de-
buit esse de tribu iuda. Ecce ge-
nus eius. Hic diligenter attende
absconditum mysteriuꝫ: quare scꝫ
deus dixit. de medio suscitabo ꝓ-
phetam. id est messiaꝫ. Genus eīn
humanum propter peccatum pri-
mi hominis: & propter innumera
peccata que postmoduꝫ homines
commiserunt fuit diuisum a deo:
sicut dicitur Esay. quinquagesi-
monono. Iniquitates vestre diui-
serunt inter vos & deum vestrum
et absconderunt faciem eius a vo
bis. Istud est signuꝫ maximi odij
inter deum & homines: scilicet ab
scondere faciem suam ab homine
Quia tria sunt signa inimicitie: et
istud est supremum. Primum est
cū quis denegat alicui suaꝫ fami-

liaritatem quēadmodum xp̄s ille cui dixit. Matth.viij.⁊ Luce.ix. Uulpes foueas habent ⁊c. Sc̄dm est cū quis denegat alicui suam loquelā: sicut Johānes euangelista dicit loquens de heretico.ij.Jo.i. nec aue ei dixeritis. Tertiū ⁊ vltimū est cū quis denegat alicui suū aspectū: sicut dauid dixit de absalone filio suo.ij.Re.xiiij. ꝙ nō videret faciem regis. In hoc gradu erat deus respectu humani generis: sicut ait moysi. Exo.xxxiij. Nō videbit me hō ⁊ viuet: ⁊ gemens Joh.c.xiij.dicebat. Cur faciē tuā abscondis ⁊ arbitraris me inimicū tuum Abacuc.i.c. Mundi sunt oculi tui dn̄e: vt nō videas malū: ⁊ respicere ad iniquitatē nō poteris. Cū ergo tanta esset discordia inter deum ⁊ hoīes: ⁊ ad pacificādum discordes sit necessarius mediator. ideo messias pmissus debuit exire ⁊ suscitari de medio qd̄ veridice fuit impletum in xp̄o iesu saluatore nostro. Quia ipse vt ostenderat ꝙ veram pacem venerat facere inter deū ⁊ hoīes: ⁊ vt innueret ꝙ verus mediator erat quasi semp̄ medium elegit: scilicet pacē inchoans: pacē ordināś: pacem confirmans: pacē publicās: pacem cōseruans. Hij sunt quinqꝫ passus ascēsus nostre salutis. Est ergo primus passus ꝙ xp̄s pacē inchoans exiuit de medio: quia est media in trinitate persona. Hic sunt due propositiones signate. Prima est ꝙ debuit deus incarnari vt homo reconciliaretur deo et fieret pax. Secunda ꝙ non pater nec spiritussanctus: sed filius. Prima ꝓpositio patet dupliciter: primo: quia nulla creatura sufficiebat ad tantū debitum persoluendum: cum debitum esset infinitū: quia cōtra infinitum offensa fuit facta. Secundo: quia contraria cōtrarijs curātur. Cum ergo homo cum peccauit voluerit esse deus dicente sibi dyabolo: eritis sicut dij. Gen.iij. Ergo per contrarium vt homo curaret̄ oportuit ꝙ per cōtrariū deus fieret homo. de hac materia in quarto latius dicetur. Secūda propositio patet: q: licet tres persone sint vnus deus. distinguntur tamē realiter p̄ relationes et habent etiā appropriata distincta: q: potētia appropriat̄ patri: sapiētia filio: ⁊ bonitas siue amor spūisancto: que sunt quasi tres diuise trium personaꝝ offerentiū se in cāpo certaminis: vt cuiuscūqꝫ tangeretur diuisa pro homine exiret in campū: venit dyabolus ⁊ tetigit diuisam filij dicēdo parentibus primis. Eritis sicut dij scientes bonum ⁊ malum. Nō dixit potentes. nec boni: sed scientes. Et cum scientia sit appropriatū filij. sicut potētia patris: ⁊ bonitas spiritussancti: vt dictum est. Non ergo debuit venire pro redemptione hominis ⁊ eius recōciliatione deus pater nec spiritussanctus: sꝫ filius qui est media in trinitate p̄sona. Item pacem inchoans venit in tempore medio. Currūt em̄ tria silentia ab initio mundi vsqꝫ ad beatitudinē eternam: sicut patuit supra in hoc libro. articlo.iiij.

tertie cōsiderationis: ꝛ hoc est qd
dicit. Sap. xviij. Dū mediū silen-
tium tenuerūt oīa: ꝛ nox ī suo cur-
su medium iter haberet: oīpotens
sermo tuus dñe exiliens de celo a
regalibus sedibus venit: angelus
venit ad virginē hora cōpletorij.
et ideo tunc pulsatur ꝓ Aue ma-
ria. Durauit sacra collocutio
vsq̧ ad dimidiuʒ noctis. Et tunc
dāte consensum virgine omnipo-
tens sermo dei. i. verbum patris
qui est eius filius a regalibus se-
dibus venit ī vterū: scʒ virginis.
Sic ergo patet ꝙ filius dei venit
in medio silentio in incarnationē:
sic etiā natus fuit media nocte. si-
cut ptʒ. Luce. ij. q꞉ pastores custo
diebant vigilias noctis: predicta
tria silentia figurant nobis tres
magnos annos durationis mūdi.
In quorū medio debebat venire
messias ad viuificandum genus
humanū per peccatū mortuū dicē
te ꝓpheta Abacuc. iij. ca. Dñe opꝰ
tuū: in medio annorū viuifica il-
lud: in medio annoꝝ notū facies.
Iesus pacē inchoans stetit in me-
dio: scʒ vteri virginalis. Ipsa eñ
virgo beata que debuit esse mater
illius excellentissimi medij inter
deū ꝛ hominē rationabile fuit ꝙ
etiam ipsa esset mediū. Fuit enim
medium locale: mediuʒ morale: et
medium naturale. Quesierūt eñ lo-
gici mediū ad concludendū maio
rem extremitatē de minori. de qua
facit Aristoteles magnū ꝓcessum
in. i. priorum. Maior extremitas
deus est. Minor extremitas in ge
nere rationabiliū homo est perq̄-
fierūt patriarche ꝛ ꝓphete ꝛ mul-
ti alij multis tēporibus medium
ad cōcludendū predicatā maiorem
extremitatē de minori ꝛ non inue-
nerunt: sed venit beata virgo et
facta est mediū: q꞉ in ipsa est: per
ipsam verbū caro factū est. ꝛ ma-
ior extremitas predicata est de mi
nori: q꞉ homo est deus: ꝛ etiā mi-
nor de maiori: q꞉ deus est hō. Est
etiam virgo beata medium mora-
le. ſm eñ Aristotelē. ij. ethicorum.
Mediū morale ē virtus nihil par
ticipans de extremis: q꞉ extrema
sunt viciosa: tale mediū fuit vir-
go beata que nullū viciū cōtraxit.
Et ſm Hiero. Nihil gratie: nihil
virtutis: nihil candoris est qd non
resplendeat in maria. Fuit etiam
mediū naturale: quod ponitur tri
plex a philosophis: scʒ mediū cir
culi: mediū celi: mediū mūdi. Me
diū circuli ē a quo oēs linee recte
ꝓtracte ad circumferentiam sunt
equales. Centrum istud est beata
virgo. In circulo sunt peccatores
quia in circuitu impij ambulabāt
teste psal. xi. ꝛ ab ea ad circulū li-
nee ducte sunt equales: quia oēs
pctōres ꝛ alios equaliter videtur
respicere. vnde Bern. Maria oī-
bus omnia facta est sapientibus ꝛ
insipientibus copiosissima chari-
tate debitricē se fecit: vt de pleni-
tudine eiꝰ suscipiant vniuersi. Est
etiam medium celi quod dicitur li
nea equinoxialis in qua cū est sol
equinoxium facit: ꝛ sub qua habi-
tantes non agitantur perturbatio
nibus temporū: q꞉ sunt in optima
dispositione. propter quod multi

theologi dixerunt quod sub illa li
nea est paradisus terrestris. talis
linea fuit virgo beata: quia cuꝫ in
ea fuit sol iusticie factū est equino
ctiuꝫ. q2 nox sicut dies fuit illumi-
nata. Infinitū visuꝫ ē equari fini
to: eternū tēporali: imortale mor-
tali: inuisibile visibili: immensum
capabili: diuitē pauperi. homies
etiā qui habitāt sub hac linea sūt
in optima dispositiōe: nō agitant
neqꝫ mouentur perturbationibus
demonū. ꝑpter quod merito dici-
tur paradisus. Tunc eñ impleta
fuit figura illa Geñ. ij. quia posuit
deus lignum vite in medio para-
disi. i. xp̄m verum filiū suū in me-
dio ventris virginalis. Est etiaꝫ
virgo beata mediū mundi. Istud
dicit a ꝑhis esse terra que equali-
ter vndiqꝫ distat a celo. Tres autē
sunt ꝓprietates terre propter que
virgo beata dr̄ terra. ē eñ infima
et maria virgo infima: q2 humili-
ma. Cū eñ deberet esse mater dei
vocauit se ancillam. Luce. i. Ecce
ancilla dñi ꝛc. Secūdo ad terram
currūt aque. et ad beatā virginem
abundantie gratiaꝝ. ps. ciij. inter
mediū montiū pertrāsibunt aque.
Tertio omnia ponderosa tendūt
ad terrā tanꝙ ad centrū ꝛ suū me
dium: vt ibi saluentur sic ꝛ pctō-
res grauati pondere peccatorum
recurrentes ad istud medium sal-
uantur. vnde. Bernar. Ad mariaꝫ
velut ad mediū dei recurrant qui
in celo sunt: ꝛ qui in inferno: ꝛ qui
nos precesserunt: et nos qui sum⁹
ꝛ qui nos sequuntur et nati nato-
rum ꝛ que nascentur ex illis. Sic
ergo patet quomodo beata virgo
est mediū logicale: morale: ꝛ natu-
rale pro pace fienda inter deuꝫ ꝛ
homines. Uerus ergo messias fi
lius dei in inchoatione pacis exi
uit de medio personarum diuinaꝝ
inquantum deus. Suscitatus est de
medio fratruꝫ. Inquantum homo ve
nit in medio silentio in medio an-
norū: ꝛ stetit in medio paradisi: scꝫ
vteri virginalis: ꝛ sic tanꝙ media
tor verus in inchoatiōe pacis vni
uit diuisa. s. deū ꝛ hominē: q2 deus
ꝛ homo vnus est xp̄s. s. verus me-
diator. ¶ Secundus passus est ꝙ
ordinando paceꝫ xp̄s verus mes-
sias stetit ī medio quadrupliciter.
Primo statim sicut fuit natus ste-
tit in medio aīalium. s. bouis ꝛ asi
ni: sicut patet Abacuc. iij. ꝑm aliaꝫ
translationē. per bouem qui rumi
nat intelliguntur cōtēplatiui quo
rum officiū est ruminare dei ma-
gnalia: scꝫ rerū creationē: homis
recreationē: mūdi gubernationē:
premiationē bonorū: ꝛ punitionē
malorū. Per asinum intelliguntur
actiui: quorū officium est onera ꝛ
labores tolerare: quales sunt pre-
dicatores: confessores: ꝛ omnes ex
ercitantes se in operibus miseri-
cordie inter quos xp̄s positus est:
vtrosqꝫ in societatem recipit: ꝛ ad
suā beatitudinem perducit iam fa
ctos homies id est rationales qui
per peccatū quasi bestie viuebāt.
Secundo ordinando pacem inuē
tus est in medio doctorū: sicut pa-
tet Luce. ij. Cum factus esset an-
norū duodecim. dicit textus audiē
teꝫ illos ꝛ interrogantē: sequitur.

Stupebant autē super prudentia
ꝛ responsis eius: qꝛ nunq̄ viderāt
infantē tam tenere etatis tante sa
pientie: permaxime cū scirēt eum
litteras nō didicisse. Inuētus est
ergo in medio doctorum: in signuꝫ
ꝙ sapientes ꝛ docti huius mundi
vel habebāt ad illud mediū cōuer
ti: vel ꝙ sapiētia illorum ꝑ exces-
sum splendoris illius medij debe
bat obfuscari: ꝙ indicat numerus
duodecim annoꝝ qui est numerus
superexcrescēs ſm btm̄ Isido.li.
iii. ethimo. qꝛ eius partes aliquo-
te plus reddūt q̄ suum totū: patet
quia ille sunt vnum: ꝛ duo: ꝛ tres:
ꝛ quattuor. et sex que sunt iuncte
reddit .x. ꝛ sex: sic etiam improporꝛ
tionabiliter sapiētia xp̄i excede-
bat sapientiam doctorum. Tertio
ordinando paceꝫ transiuit per me
dium inimicorum ipsos fugiens.
Luce. iiij. qꝛ cum voluissent ipsuꝫ
precipitare de monte ipse trāsiēs
per mediū illoꝝ ibat. Dicit Beda
ꝙ cū precipitaretur rupis admo-
dum cere liquefacte cessit et fecit
quoddam concauum in quo rece-
ptus est christus ꝛ manent ibi ru-
ge vestis ꝛ signa pedis: sicut asse-
runt illi qui viderunt: tunc enī fe-
cit se inuisibilem per medium trā
siens: fugiens mortē precipitatio
nis: qꝛ non debebat mori nisi in li-
gno: vt vinceret vincentem in li-
gno. Quarto ordinando paceꝫ ste
tit in medio discipulorum dando
eis formaꝫ eligendi prelatum eos
erudiens ꝛ eis seruiēs. Vn̄ Luce.
xxij. Ego inquit in medio vestrum
sum sicut q̄ ministrat: quasi dicat.
Ille sit vobis superior qui fuerit
humilior. Non ergo attendatis q̄s
sit maior: sed attendite quis humi
lior: sicut ego. Qui licet sim dn̄s ꝛ
magister vester non sicut qui recū
bit in mēsa: sed sicut q̄ ministrat.
patet ergo ꝙ christus verus mes-
sias ordinando pacem inter deuꝫ
ꝛ hominem stetit in medio anima
lium. Inuentus est in medio do-
ctorum: fugit per medium perse
cutorum: ꝛ ministrat in medio di-
scipulorum. ¶ Tertius passus est
xp̄s consummando pacem ordina
tam stetit in medio dupliciter. Pri
mo stetit in medio latronum: sicut
patet ioha. xix. Crucifixerunt euꝫ
eo duos latrones hinc ꝛ inde: me-
dium autem iesum: quod iudei fe-
cerunt: vt populus communis co-
gitaret ꝙ quia erat cum malefa-
ctoribus punitus erat malefactor
sicut ꝛ alij. Sed tamen diuina di-
spensatione factum est: vt imple-
retur prophetia Isaye que ante
illum vacua fuerat. Isay. liij. Et
cum sceleratis deputatus est. Po
situs est autem in medio latronuꝫ
vt nullus quātūcunqꝫ peccator de
speret de venia si voluerit facere
penitentiam: quia ꝛ ille latro licet
sero cognoscens peccatum suum:
ꝛ petens misericordiam: inuenit
subito veniam. Hodie inquit eris
mecum in paradiso: et sic factum
est: quia eadem die vidit diuinam
essentiam: que visio dicit paradi-
sus: sic cū viderit xp̄s sctī patres
in inferno paradisus fuit ibideꝫ.
Secūdo cōsummādo pacē stetit i
medio terre: qꝛ mons caluarie vt i

crucifixus est xpo: est in medio ter re habitabilis, tūc autē impleta fuit prophetia dauid. in psal. lxxiii. Deus autē rex noster ante secula. i. eterna ordinatione rex operatus est salutem in medio terre. tunc enim ibi operata est salus humani generis. et cōsummata pax inter hominē et deū. Fuit enim xps crucifixus in medio terre: vt tanq̄ cētrum et mediū omniū omnia traheret ad seipsum. quia ipse dixit. cum exaltatus fuero a terra in cruce in medio terre: omnia traham ad meipsum. Joh. xii. ¶ Quartus passus est q̄ xpus publicando pacem cōsummatā stetit in medio, vnde post resurrectionem stetit in medio discipulorum suorum: et dixit eis ter. pax vobis. Joh. xx. quasi dicat. Jam est pax inter deum et hominem consummata per passionē meam. stans in medio latronum et in medio terre. et ideo pacem cōsummatā vobis in publico dicens in medio vestrum pax vobis: et sicut xps p seipm stās in medio pacē publicauit discipulis: sic et per litteras per totum mūdum diuulgauit. Iste littere inter ceteras fuerunt epistole Pauli. in quibus mūdo publicauit q̄ xpus personaliter extrema diuisa vnierat faciens mediator. Unde ad gal. iii. loquens de xpo quomodo lex fuit posita in manu eius sicut in manu mediatoris: vt de ea faceret qd̄ vellet dicit. mediator autē vnius non est deus autem vnus est. Oportet ergo q̄ mediator sit duorum. et sic nō solū deus: sed deus et homo vniēs extrema diuisa. publicauit etiam q̄ christus fuit mediator extrema concorditer pacificans. vt patz ad Hebreo. ix. vbi dicit: quia christus noui testamēti mediator est vt morte intercedente in redemptionem earum p̄uaricationū que erant sub priori testamēto repromissionē accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Intimauit etiam firma pacis per litteras: propter quod de christo dicitur. ad hebre. viii. Melioris testamēti mediator est iesus quanto in melioribus repromissionibus sancitum est. Ueteris testamenti mediator fuit Moyses qui promisit obseruantibus bona temporalia. Noui testamenti mediator est iesus: qui promittit fidelibus regnum celorum. Publicauit etiā per litteras hominibus: q̄ christus pacem immobiliter ratificauerat dicens de ipo. i. Thimo. ii. Mediator dei et hominū homo iesus christus. cuius testamentum confirmatum est temporibus suis. ¶ Quintus passus est: q̄ christus pacē publicatam conseruando vsq̄ in finē seculi stat in medio. Ipse enim dixit Matth. vlti. Ecce ego vobiscū sum omnibus diebus vsq̄ ad consummationem seculi. Sed quomodo sit in medio vidit Johānes euāgelista. Apoca. i. vbi dicit. Uidi septem candelabra aurea: et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis. i. christo filio virginis. Ista septem candelabra aurea sunt septē ecclesie sacramenta. sez baptismus: confirmatio: penitentia: eucharistia: sacer ordo: matrimonium: extrema

unctio. In quorũ medio scʒ in sacramento eucharistie est xps verus deus et verus homo. qd sacramentum etiam durabit vsq ad aduentum xpi ad iudicium: vt dicit apostolus. i. Corinth. xi. Quotiens enim manducabitis panem hunc ꝛ calicem bibetis mortem domini annũciabitis donec veniat. scʒ ad iudicium. Est ergo christus in sacramẽto eucharistie vsq ad finem seculi sicut in medio septem cãdelabrorũ aureorum pacem inter deum et hominem conseruando: et non solum inter deũ ꝛ homines. sed etiã inter hoies ꝛ hoies existẽs in medio eorum. eorum voluntatem faciendo. sicut ipse dicit Math. xviij. vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo: in medio eorum sum. Dicit in nomine meo. i. in charitate in medio eorum sum. scʒ eorum faciendo voluntatem si fuerit eorũ petitio triplici conditione regulata. scʒ ꝙ petant ꝓ se ꝛ pie ꝛ perseueranter. Bene ergo dictũ est moysi a domino in promissione messie prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Ex quibus duo catholica documenta accipimus. Primum ꝙ ver⁹ messias debebat esse mediator dei ꝛ hominum. Secundum ꝙ verus messias debebat esse de genere tribus iude que manifeste impleta sunt in christo iesu saluatore nostro.

¶ Quod verus messias debeat eẽ similis moysi in in dando legem.



Ertius thesaur⁹ aperitur de assimilatione messie quam sacra scriptura determinat quia postꝙ deus dixit moysi ꝓphetam suscitabo eis de medio fratrũ suorum. statim subiunxit cui debebat assimilari dicens similem tui ca. quo supra. forte enĩ dixissent iu dei non sufficere ad hoc ꝙ quis dicatur messias ꝙ exeat a medio: scʒ a tribu iuda: quia multi alij ꝓphete fuerunt de tribu iuda: vt Dauid ꝛ sic suscitati sunt de medio fratrũ suorum. Sed quid dicit regula. singula que non prosunt multa vnita iuuant. sufficit ꝙ ꝗtum ad hoc ꝙ debebat esse de tribu iuda verificatur in iesu nazareno. quia ipse fuit filius marie: que fuit desponsata ioseph: qui fuit de tribu iuda: vt patet Math. i. Et mulieres nõ desponsabantur nisi viris tribus sue. Ideo seqtur in auctoritate que dicta fuit moysi ꝓphetam suscitabo eis ꝛc. similem tui quasi dicat deus nõ solum sufficit ꝙ sit de tribu iuda: sed ꝙ assimiletur tibi. Ista similitudo debuit ꝺm aliquid singulare esse quod fuerit in moyse: et nõ ꝺm aliquid cõmune. Moyses duxit populum et rexit. Multi etiam alij hoc fecerũt: vt Aaron cũ eo: et post eũ iosue moyses fecit multa miracula. ꝛ alij multi hoc idẽ ꝛ maiora: vt helyseus qui mortuũ suscitauit qd est maximũ miraculoꝝ. Sed in quo inuenitur Moyses singularis non habens parem in quo debet

sibi assimilari messias certe in dando legem. Hic sunt quattuor pūcta videnda. Primꝰ pūctus est quomodo moyses fuit singularis in dādo legem. Secundus si iesus verus messias debuit dare aliam legem a lege moysi. Tertius si debebat illam legem quam daret scribere. Quartus que est excellentia legis nove.

¶ Quod moyses fuit singularis in dando legem.



Circa primū pūctum posset aliquis dicere ꝙ moyses non fuit singularis in dando legem. Quia ſm Isidorū. v. ethimologiarū ca. i. Multi fuerunt qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex. Primus qui dedit leges egyptijs fuit Mercurius termegistus. Primus qui dedit leges atheniēsibus fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemonijs fuit Ligurgus. Iste fecit legem ꝙ cives haberent libertatem eligendi magistratus. ꝛ rectores. Iste divisit soluꝫ tam in domibus ꝙ in vineis: et alijs predijs per equale ne quis posset dici potentior alio. Iste fecit iuvenes vna veste nō āplius toto āno vterētur non permisit aliquem cultius alio progredi: nec opulentius epulari. Qui singula non pecunia: sed compensatione messium coequari iussit pueros puberes: non in forū sed in agrum deduci iussit ne primos annos in luxuria: sed in labore et opere agerēt: nec prius in vrbem redirent ꝙ viri facti essent. Statuit virgin.s sine dote nubere vt vxores non pecunie causa eligerentur: sed virtute. ꝛ sic matrimonia diutius ꝑmanerent. Maximū honorem non divitum et potentuꝫ sed senum esse statuit. Demum vt suis legibus eternitatem daret. iureiurando obligavit civitatem nihil mutaturos priusꝙ reverteretur. Profectus est autem cretā vbi voluntarium exiliū perpetuo egit moriensqꝫ abijci sua ossa in mari iussit. ne forte lacedemones se solutos crederent iureiurādo si corpus eius reducerent ad civitatē. ¶ Primus qui dedit leges romanis fuit numa pompilius qui primus successit Romulo in regno. Deide cū populus seditiosos magistratꝰ ferre non posset. x. viros legibus scribendis creavit. qui leges ex libris Solonis in latinum sermonē trāslatas. xi. tabulis exposuerūt. Paulatim autem antique leges vetustate atqꝫ incuria perierunt. Nove a Constantino cesare ceperunt: ꝛ reliquis succedentibus erantqꝫ permixte ꝛ inordinate. Postea Theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani ꝛ hermogeniani codicem factum constitutionuꝫ a Constantini temporibus sub proprio cuiusqꝫ imperatoris titulo disposuit: quem suo nomine theodosianum vocavit. Iustinianus vero qui imperavit anno domini quīgētesimo. xiij. ꝛ imperavit ānis. xxxviij. Hic leges civilesqꝫ romane quarū erat nimia prolixitas admirabili

breuitate correxit. ⁊ ad.xij. libros
coartauit. ⁊ de oibus vnũ codicem
ordinauit: quē codicē Justinianuȝ
appellari voluit. Fecit etiā librum
institutionũ quē in quattuor distin
xit libros: in quibus legũ primor-
dia cōtinētur. Nouas quoqȝ leges
quas ipse fecerat in vnũ volumen
redactas nouellas vocari voluit q̄
cōmuniter autētice appellantur. et
sunt per collationes distincte. Om
niũ etiā magistratuũ et iudicũ seu
iuris consultorũ leges q̄ duorũ mi
liũ cē librorũ dicebant abbreuiari
fecit: ⁊ ad numerũ librorũ quinqua
ginta redigit. ipsumqȝ librũ dige-
storũ seu pādectarũ vocari manda
uit: qbus legibꝰ hodie totꝰ mũdus
ordinatur ⁊ regitur. In isto princi
pe concurrerũt potētia: sapiētia: ⁊
diuinus cultus. per potētiā hostes
superauit. per sapientiā mundũ in
suis legibus ordinauit. per diuinũ
cultũ deiꝫ ecclesiā edificijs ⁊ alijs
operibus honorauit. Cũ ergo oēs
predicti leges dederint: vt ostēsuꝫ
est ptꝫ euidenter: ꝙ moyses in dan
do legē nō fuit singularis. ¶ Re-
spondeo ⁊ primo declaro quid est
lex. secũdo distinguā nomen legis.
tertio soluet dubitatio. Circa pri-
mũ dicitur ꝙ lex est quoddā specia
le vinculũ quo hoies tenentur ⁊ li
gantur ne per actus illicitos eua-
gentur. Sicut eñi aialia siluestria
nō domātur nisi primo fortibꝰ vin
culis teneant: q: secꝫ nunq̄ domita
efficerentur si sine vinculis ad vo-
luntatē suā vagari dimitterentur.
Sic vero necesse fuit: vt leges et
mādata a deo ⁊ a superioribus fie
rent: vt infra limites iusticie vaga
biles mores hominũ corrigerētur
et domarentur. Homo eñi qui sicut
vir vanus in superbiā erigitur. et
sicut pullũ onagri se natũ liberum
putat. vt dicitur Job. xi. nunq̄ p-
fecte corrigeretur vel domaretur
si sine legis vinculo vagari ad ar-
bitrium sineretur. Et ideo certa ad
ligandũ mores hominũ ne vagarē
tur. cōstituta est lex triplex. scꝫ lex
nature: diuine cure: ⁊ humane cure.
Lex nature est illa inflexibilis cer
titudo quā deus in sinderesi cōsciē
tie collocauit. ne quis excusari pos
sit. que vnicuiqȝ dictat ⁊ ostendit:
quid bonum vel quid malum. de q̄
dicitur ad Ro. ij. Cum gentes que
legem non habēt ea que legis sunt
faciunt ipsi sibi sunt lex. vide ibi.
Lex diuine cure est quā dedit deus
moysi in scriptis. Et ideo dicit lex
scripture. ⁊ quā xp̄s in illa promis
sus implens vacuitatem eius ve-
niens ex generis humani amore
per seipsum docuit. et in cordibus
impressit. suisqȝ fidelibus dereli-
quit. et ideo dicta est lex amoris.
Lex vero humane cure est illa quā
ad regimen humanum principes
statuerunt. de qua dicitur. i. Corin
thio. vij. Lex in homine domina-
tur quanto tempore viuit. ¶ Cir-
ca tertium ad predictam dubitatio
nem dicitur ꝙ verum est moysen in
dando legem esse singularem. ⁊ ve-
rum est ꝙ alij qui dicti sunt dede-
runt leges. quia moyses dedit le-
gem diuinam. Alij vero leges de-
derunt humanas. ait enim beatus
Isidorus vbi supra. Moyses gētꝭ

hebraice primus omnium diuinas leges sacris litteris explicauit. vt infra caplo.ij. ponens differentiã inter leges diuinas et humanas di cit. Oẽs aũt leges: aut diuine sunt aut humane. diuine natura huma ne moribus constãt. Ideoq3 he. s. humane discrepant: quia alie aliis gentibus placẽt. Si ergo moyses in dando legem diuinam fuit singu laris et solus. in illo quo singula ris fuit propheta suscitaturus de medio debebat ei assimilari. sequi tur q̃ ille ppheta debebat dare le gem diuinam qd solũ impletuz est in iesu christo saluatore nostro qui dedit legem euãgelicam que lex di uina est et noua sicut moyses dedit legem diuinã antiquã. ¶ Quo ad secundũ punctũ sc3 vtrum iesus ve rus messias debuit dare legem di uinam: aliam a lege moysi dico q̃ sic. Ad quod pbandũ adduco tres fidelissimos testes: quorum prim⁹ est Isaias. qui in caplo. ij. quod ad litteram exponitur de messia inter cetera dicit. De syõ exibit lex: et ver bum dñi de hierusalem: quod verũ est in iesu nazareno vero messia: et in eius discipulis et apostolis qui inceperunt verbũ predicationis in hierusalem et cõtinuauerunt et pu blicauerunt per totum mũdum: q2 in omnẽ terrã exiuit sonus eoꝝ etc. Declarat rabi salomõ super verbo eleuabitur super omnes colles. ca. eodẽ dicẽs. Quid vult dicere. et ele uabitur super colles. Nisi quia mi raculum quod erit factũ in eo erit maius q̃ miracula montis synai et carmeli et thabor. Et quod est ill d miraculũ: est illud quod dicit. De syon exibit lex. Itez dicitur in mi dras rufim. id est i glosa psalterij super illud. Dñe in fortitudĩe tua letabit rex. ps. xx. dicit sic. Quid voluit dicere Isaias in. c. xi. quã do dixit. In illa die erit radix Ies se que stat in signũ populoꝝ ipm gentes deprecabũtur: et erit sepul chꝛũ eius gloriosum. Dixit rabihã ma. Non venit rex messias: nisi vt det gẽtibus seculi mandata: sicut tabernacla: palmes: et philateria. Satis apparet ex intentiõe hui⁹ doctoris q̃ deus debebat dare le gem nouã in qua essent mandata cerimonialia: sicut in lege veteri. Et quia facit mentionem aliquaꝝ cerimoniarũ legis antique nõ ap paret q̃ sit sua intentio q̃ messias deberet dare illas easdem cerimo nias: cũ causa pter que date fue runt in illo tpe sit iam preterita: et in tpe messie non est locus vt dicā tur. Item dicit in midras sichasi rim. i. in glosa cãticoꝝ sup textu. ca. primi vbi dicit. Osculetur me osculo oris sui. dixit rabi Iahida. In hora in qua israel audiuerunt ex ore dei. Duo prima mandata le gis fuerũt firmati in cordib⁹ suis taliter: q̃ nõ tradiderunt obliuio ni. Venerunt ad moysen et dixerũt. En rabi oportet q̃ tu sis media tor inter deum et nos: sicut scriptũ est Exo. xx. dixerunt moysi. Loque re tu nobis et audiemus: non lo quatur dñs nobis ne forte moria mur. Ex illo tũc docebat eos moy ses legem: et qui addiscebant obli uioni tradebant et dixerũt. Sicut

moyses est carnalis ⁊ transiẽs. sic doctrina sua transit a nobis et dixerunt Rabi. utinam vellet de⁹ seculo ostendi nobis ⁊ iam oscularetur nos osculis oris sui. taliter ꝙ sua doctrina refirmaretur in cordibus nostris. Et dicit eis moyses hoc nõ põt esse modo sed in tẽpore Messie erit. quia sic scriptũ est Ihere. xxxi. Dabo legem meam in visceribus eorũ ⁊ in cordibus eorũ scribã eã. hec ibi. ¶ Hec est illa lex quã cũ magna instãtia petebat dauid secundus testis. in psal. cxviij. Legem pone mihi domine viã iustificationum tuarũ: ⁊ exquirã eã semꝑ. Hic põt queri a iudeis quaꝫ legẽ hic petebat a dño dauid nõ legẽ moysi quia eam iã habebat. ergo aliaꝫ q: dicit. viã iustificationũ tuarum et hec non est alia nisi veri messie Iesu nazareni que iustificat. lex enim moysi nõ iustificabat nec eius sacrificia patet q: illa sacrificia de per se. nõ placebãt deo nec cum lege instituta sunt. Ihere. vij. Hec dicit dñs: nõ sum locutus cũ patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti. de verbo holocaustorum ⁊ victimarũ sed sm ꝙ dicit Rabi Moyses de egypto. Ista sacrificia non fuerũt data nisi vt retraherentur a sacrificijs ydolorum et in signum huius non fuerunt data populo nisi post ꝙ populus ad ydolatriã ↄclinauit vitulum cõflatilẽ adorando. Ideo voluit deus magis ea sibi offerri ꝙ ydolis. et de hoc pulcre tractat sanctus Tho. prima secunde. q. cij. articulo. iij. in corpore. ⁊ deinde per totum. Iteꝫ ptꝫ ꝙ sacrificia legis moysi non iustificauerunt q: semꝑ cuꝫ eorum oblatione requirebatur oblatio sacerdotis patet i leuitico ¶ Sed quid si sacerdos esset malus ⁊ indignus: vtruꝫ exaudiret a domino: certe nihil valebat totum sacrificiuꝫ. ⁊ hoc est ꝙ dicũt doctores theologi i quarto ꝙ sacrificia valebant non ex opere operato. sꝫ ex opere operante. Secus est de sacrificijs veri nostri messie iesu nazareni que valent ex opere operãte. ⁊ ex opere operato: vt patet in baptismo: qui quãtũcũqꝫ sit malus minister et pessimus etiam iudeus ⁊ infidelis quicunqꝫ faciens quod ecclesia intendit baptismus ↄplet suum effectum. Petebat ergo dauid legem veri messie Iesu nazareni que iustificat dicens. Legem pone mihi domine iustificationuꝫ etc. ¶ Hec est illa lex scilicet Iesu nazareni data in monte syon nõ in monte synai. de qua tertius testis. s. Ihieremias. c. xxxi. dicit. Ecce dies veniunt. id est tempora noui testamenti dicit dominus. ⁊ faciã domui israel ⁊ domui iuda. i. fidelib⁹ christuꝫ confitentibus generaliter ⁊ credentibus de iudeis specialiter secundum quod dicitur Act. xiij. Primũ vobis oportebat loqui verbum dei ⁊ cetera. fedus nouuꝫ. i. legem nouam. Lex enim frequenter in veteri testamento vocatur fedus non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti qđ irritum fecerunt. ipsum multipliciter trãsgrediendo. sicut patet in libris

Iudicum Regum et paral. Ecce quod expresse dicit propheta legem veri messie. quam vocat fedus nouum siue pactum debere esse aliam a lege moysi. et dicit non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum in die qua eduxi eos de terra egypti. scilicet cum dedit eis legem in monte synai. ¶ Quia ergo alia debebat esse lex messie promissi. s. iesu christi a lege Moysi videnda est differentia inter vtranque legem que non vna sed multe incomparabiles dicte sunt de quibus dat testimonium sacra scriptura specialiter doctrina beati pauli qui plenius quam omnes alii auctores noui testamenti locutus est ostendens quod quia impleta erant mysteria ipsius cessauit vsus legis moysi que primo erat. Et de diuersis partibus suarum epistolarum colliguntur hic. xiiii. differentie. et addam vnam: vt sic sint. xv. differentie que per ordinem sunt iste que sequuntur videlicet lex Moysi est lex carnis. lex christi est lex spiritus. lex Moysi est lex timoris. lex christi est lex amoris. lex Moysi est lex figure lex christi est lex veritatis. lex Moysi est lex oneris ponderosi et sine commodo. lex christi est lex suauitatis. leuitatis et multi fructus. lex Moysi est lex seruitutis. lex christi est lex libertatis. lex moysi est lex que occidit. lex christi est lex que viuificat. lex Moysi est lex mortis. lex christi est lex vite. lex Moysi est lex que est virtus peccati lex christi est lex que est plenitudo gratie. lex Moysi est lex antiquitatis et debilitatis: lex christi est lex nouitatis et fortitudinis. lex Moysi est lex vacua. lex christi est lex habundantie. lex Moysi est lex imperfectionis. lex christi est lex perfectionis. lex moysi est lex noctis lex christi est lex diei. lex moysi est lex tenebrarum lex christi est lux lucis clare. lex Moysi est lex mysterium damnationis. lex christi est lex iusticie et saluationis. lex moysi est lex particularis lex christi est lex generalis. ¶ Omissis primis. xiiii. propter prolixitatem euitandam. que diligens lector in predictis epistolis poterit inuestigare contra qualibet conditionem legis moysi poterit concludere non secundum pactum etc. vt supra. Vltimam solum pro presenti intendo pertractare cum hec sit inter ceteras propria differentia vtriusque legis. lex enim moysi fuit particularis propter multa. Primo quia lex serui. scilicet moysi. Secundo quo ad populum quia fuit data particulari et limitato populo. s. descendentibus ab Abraham per Isaac. Tertio quo ad precepta cerimonialia sacramentalia et iudicialia que solum obligabant populum limitatum. scilicet iudeorum et non alios homines mundi propter quod ille populus fuit dictus peculiaris. Quarto erat limitata et particularis quo ad locum scilicet terre promissionis in qua obligabantur iudei et non in altera implere multa suorum preceptorum habentibus in se ceteros limites vel terminos. Quinto quo ad tempus quia habebat durare tempore limitato scilicet vsque ad aduentum Messie lex vero christi est lex vniuersalis Primo quia lex domini vniuersi si

ut lex moysi lex serui. Secūdo est lex vniuersalis et sine aliqua limitatione quia mādat suis apostolis dicens. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature. mar. vlti. Et q̄ baptizarent omnes gentes et docerent non doctrinam moysi serui sui. sed quam ipse dominus precepit eis et propterea data ꝛ notificata lege que est vniuersalis et communis omnibus gentibus: statim cessauit lex moysi que erat particularis data iudeis cū vna esset incompatibilis alteri. ꝛ dico incompatibilis non solum quia obseruantia vtriusq; non potest esse in vna persona que ad plenū eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas est respectu diuersarum personarum cū vna lex ꝙtum ad obseruantiam debitam ipsius repellat. ꝛ in exilium mittat alteram non solum ab illa persona in qua stat vel a domo ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mundo. ꝛ ideo melius dicitur q̄ vna lex alteram totaliter annullat volo dicere q̄ non potest esse lex dei ordinata ad salutem animarū quam obseruando homo meretur paradisum nisi vna sola que ē lex gratie cui est incompatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege moysi: quia vna particularis. et altera vniuersalis. ergo nō secundum pactum et cetera. vt supra. ꝛ sic cessare debuit lex moysi sicut particularis adueniente lege christi que est vniuersalis et communis. sicut minor dando locum maiori. ¶ Quo ad tertium punctū in quo querebatur ex quo verus messias debebat dare legem sicut moyses. ꝛ aliam a lege moysi: vtrū debuit scribere legem illam in pellibus. petris vel aliquibus aliis extrinsecis. Videtur enim q̄ fuisset valde rationabile q̄ ipse fecisset aliquem librum sacre scripture cuius ipse fuisset principalis actor et scriptor. quia quelibet sciētia habet suum principalem actorem sicut gramatica donatū: logica aristotelem. geometria euclidē. Ad hanc questionem respondetur ex dictis sancti Tho. vlt. parte summe. q. xlij. articulo. iiij. q̄ non fuit decens aut conueniens q̄ christus legem suam aut aliquem librū de sua doctrina scriberet propter quinq; rationes. Prima ne derogaret dignitati sue. Quia oportuisset scribere miracula et sanctitatis opera per ipsum facta et famam quam habuit in populis que omnia essent in laudem sui que licet sine superbia scribere potuisset in mentibus tamen hominum non careret arrogantie nota. Secunda ratione tolleret auctoritatem suam spiritusancto. licet enī indiuisa sint opera trinitatis ad extra ꝯm augu. in enchiridion. et ad Pollentiū. xxviij. q. i. Sic enim tamen cōmēdatur patris auctoritas in mundi creatiōe. Auctoritas filij in mundi redēptione et spiritussancti in hominū intima inspiratione. et scripturarum per sanctos conscriptiōe. Vn̄ Grego. dicit i prologo moraliū. q̄ sacre scripture actor ē spūssanctus Et apostolus. ij.

ad Thimo.iij. q sacra scriptura est diuinitus inspirata & vtilis ad docendū. Quod autem ad spiritū sanctū pertineat scribere patet qr scribere est officium digitorum nunc autem spūssanctus ē dextre dei digitus. Exo.viij. & Luce.xi. Man⁹ enim & lingue doctorum nō sunt nisi instrumentū & calamus spūssancti. vnde dixit qd. ps.xliiij. Lingua mea calamus scribe. Tertia rō nō decuit q xps legem & doctrinā suā scriberet in aliquo libro propter suam excellentiam singularē. scripta enim ordinantur ad impressionem doctrine in cordibus auditorum sicut ad finem. Tunc sic. excellētiori doctori excellētior mod⁹ debet attribui doctrinam tradendi & docendi. Sed excellentior modus est doctrinam in mentibus auditorum imprimere sicut faciebat xps q i libro scribere igitur nō debuit scribere legem suā. Un pitagoras & socrates & phi ātiqui qui fuerūt doctores excellentissimi istum modum tenuerunt q nunq aliquos libros scripserunt & hec est ratio formaliter sancti Thome. Quarta ratio est vt legem nouam a veteri distingueret & separet. lex enī vet⁹ dicitur lex scripta etiā digito qntū ad precepta moralia. Si noua eēt scripta per xpm etiam posset dici lex scripta. Quia igit illa fuit lex timoris fuit scripta in libris et cordibus. qr ista amoris fuit scripta solum in cordibus. Quinta ratio & vltima ē propter regiā excellētiā demonstrandam xps enim fuit rex Jesus nazaren⁹ rex iudeorū. Joh. xix. Et decz regiā maiestatē q sua dicta & facta p suos notarios scribantur & n. p se sicut fecerūt quattuor euāgeliste xpi iesu veri messie notarij. Sic ergo patet q xps non debuit legem nouā per se scribere in aliquibus extrinsecis sz ex amore scripsit eam in cordibus fideliū sicut dicitur in supradicta auctoritate Jhere. sed dabo legē meā in visceribus eorum. et in corde eorū scribā eam. ¶ Ex predictis satis claret q verus messias debuit assimilari Moysi in dando legē. et q non debuit dare talem legem sicut erat antiqua sed legem nouam. & q illam non debuit scribere per se in aliquibus extrinsecis. sz in visceribus & in cordibus fideliū. que omnia ad litterā impleta sunt in iesu xpo saluatore nostro. ¶ Quo ad quartū punctum qui est de excellentia legis noue licet ex supradictis differentijs clareat manifeste specialius tamen eius excellentia declarat ex sex gradib⁹ perfectionis. Primus est ex ostēsiōe cognitiōis dei. Secundus ex cōtēptorū rationabilitate in mādatis vel monitis. Tertius ex miraculorū claritate. Quartus ex ecclesie stabilitate. Quint⁹ ex diuina bonitate. Sextus ex amenissima promissorū incōparabilitate. ¶ Circa primū gradum notandū est q lex moysaica quo ad fidem vnius dei erat impfecta. quia licet in illa fuit aliqualis noticia vnius dei & etiam christi in quodam generali. nō tñ fuit ibi noticia explicata trinitatis personarum in vnitate essentie. nec p

consequens incarnationis. Cuius
ratio est quia sicut cognitio natu-
ralis procedit de imperfecto ad p
fectum. vt dicitur. i. phisicorū vnde
⁊ pueri vocant primo omnes vi-
ros patres ⁊ omnes feminas ma-
tres. ⁊ postea distinguunt. Ita si-
militer supnaturalis cognitio mi-
nor fuit in lege veteri q̄ in noua. in
qua per christū veritas lucide est
reuelata propter quod dicit salua-
tor Jo. xvij. Pater manifestaui no
men tuū hominibus quos dedisti
mihi. Ipse enim manifestauit ex-
presse trinitatem personarū patrē
nominādo a quo eternaliter pces-
sit per generationem dicens. Jo.
xvi. Exiui a patre ⁊ veni in mūdū
scilz in vtero beate virginis carnē
assumendo spiritūsanctum pmit-
tendo. Jo. xv. Cū venerit paracli
tus quem ego mittam vobis a pa-
tre. ecce processus spiritussācti ab
vtroqz. Nominauit etiam expresse
trinitatem personarū in forma ba
ptismi. Mathei. xxviij. Euntes do
cete omnes gentes baptizātes eos
scz In nomine patris ⁊ filij ⁊ spi
ritussancti. Manifestauit etiā vni
tatem essentie. Johan. x. dicens:
Ego ⁊ pater vnū sumus. Hoc est
quod Johānes in sua prima cano
nica. c. v. dicit expresse. Tres sunt
qui testimoniū dant in celo. pater
verbū ⁊ spūssanctus. ⁊ hi tres vnū
sunt. In figura huius Moyses lo
quebatur ad populum velata facie
vt habet Exo. xxxiiij. quia myste-
ria fidei nostre erant figuris ⁊ eni
gmatibus velata. sicut supra late
declaratum fuit. In figura etiam
huius velum templi fuit scissū in
christi passione ad ostendendum q̄
declarata et manifestata erant que
prius latebant sub velamīe. pp̄ter
quod ipsa lex noua tanq̄ perfecta
in cognitione est donum perfectū:
descendens a patre luminū. vt di
citur iacobi primo patet ergo q̄ co
gnitio dei perfecta est ī lege noua
que imperfecta fuit ī veteri. pp̄ter
quod patres veteris testamenti po
terant dicere illud quod scribitur
i. ad Cori. xiij. Ex parte cognosci-
mus ⁊ ex parte pphetamus. i. imp
fecte. ¶ Secūdus grad⁹ quo ondi
tur q̄ lex noua perfectissima est ex
contentorū rationabilitate. vel mā
datis vel monitis. quod vt clarius
videatur ostēditur imperfectio le
gis mosayce quo ad totum corpus
suū. s. quo ad p̄cepta moralia ⁊ iudi
cialia ⁊ sacramētalia ⁊ cermonialia
Primo enī ī lege moysi p̄cepta mora
lia fuerunt imperfecta. ⁊ dicuntur
moralia precepta illa que sunt de
dictamine rationis etiā si nulla lex
esset sicut est illud mandatū quod
scribitur. Exod. xx. Honora patrē
tuum ⁊ matrem tuam etc. Et simi
liter illud quod per modum moni
tionis scribitur. Leuit. xix. Coram
cano capite cōsurge. ⁊ honora p'o
nam senis ⁊ similia. Quod aūt ista
fuerunt imperfecta declaratur du
pliciter. Primo quia precepta mo
ralia ī lege Moysi ordinabāt act⁹
hominum exteriores tantū. pp̄ter
quod apostolus ad Romanos. iij.
vocat legem moysi legem factorū
De actibus autem interioribus in
quibus consistit bonū moris nihil

ordinabat aut parum. Sed contra hoc ē quod habetur Exo. xx. ꝛ Deute. v. Non concupisces vxorē proximi tui ꝛ cetera. dicendū est secundum antiquos doctores ꝙ talis cōcupiscentia non prohibebatur inquātum erat omnino latens i corde: sed inquātū prorumpebat exterius per aliqua signa: vt per verba scurrilia. impudicos tactus: ꝛ oscula ꝛ cetera. huiusmodi. Ideo sic exponunt. Non concupisces. i. signa cōcupiscentie non facies. Unde ad Phil. iij. dicit glo. ꝙ lex vetus prohibebat manū nō animum. vel dicendū ſm alios ꝙ lex vetus ꝓhibebat concupiscentiam animi latentem: hoc tamē erat in paucis. s. in mechia ꝛ furto. Item in istis isufficienter prohibebat concupiscentiam. quia non puniebat trāsgressores. et sic patet ꝙ insufficienter lex mosayca ordinabat actus interiores. ¶ Secundo declaratur sic. quia lex mosayca etiam actus exteriores ordinabat sicut patet Deutro. xxiij. vbi dicitur sic. Non fenerabis fratri tuo pecuniā ad vsurā. nec fruges. nec aliquam aliam rez sed alieno. Ibi enim ꝑmittit vsura cū alienis ꝑsonis. quod est illicitum contra dictamen recte ratiōis Item Deutro. xxiiij. permittit viro dare libellū repudij etiā causa indebita. Unde ibidem subditur Si accepit homo vxorem. ꝛ habuerit eam. ꝛ non inuenerit gratiaz in oculis eius propter aliquam feditatem. scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. et dimittet eaz de domo sua. indiuisibilitas autem per totam vitam est de dictamine rationis naturalis. ꝛ sic patz ꝙ lex vetus ĩꝑfecta fuit in moralibus Et propter hanc ĩꝑfectionē lex mosayca dicitur pedagogus nr̄. ad Gal. iij. i. regula pueroꝝ ꝛ ĩꝑfectoꝝ in qbus nō q̄ritur ꝑfectio iterior. Sed ab exterioribus inhonestis tīmore discipline reprimūtur. Et in actibus exterioribus multa eis ꝑmittuntur que non permitterent viris perfectis. ꝑpter quod Aug. li. de spiritu ꝛ littera exponens illud. ij. Cor. iij. littera occidit ꝛ cetera. dicit hoc non tantum de cerimonialibus intelligendum est. sed etiam de moralibus veteris legis. quia. s. non prohibebantur aliqua que de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. propter quod dicitur Ad Ro. iij. Ex operibus legis non iustificat̄ omnis caro. ¶ Sed lex noua perfecta est in moralibus. q꞉ perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam interiores. ꝛ in hoc imperfectionem legis supplet: propter quod dicit saluator imperfectionez legis adimplendo. Math. v. Audistis quia dictum est antiquis. non occides. qui autem occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis. quia omnis qui irascitur fratri suo re⁹ erit iudicio. in quo ordinat motuz interiorem vt patet. Similiter lex noua actus exteriores ordinat nullum malum permittendo propter quod dicit saluator. Math. xij. Dico autem vobis quoniam de omni verbo ocioso quod locuti fuerint hōies super terraz reddēt rationē

in die iudicij. Si autem his prohibet verbum ociosum per cõsequẽs verbum nociuum. Et multofortius oem actum malũ: ppterea Math. v. post suppletionem preceptorum moralium veteris legis concludit perfectionẽ euangelicam dicens. Estote ergo perfecti sicut pater vester celestis perfectus est. perfecit autem xps moralia precepta legis etiam consilia euangelica superaddendo. propter quod Math. xix. Juueni dicenti se se custodisse mãdata legis et querenti vlterius viã perfectionis dicit saluator adhuc vnum tibi deest. Si vis perfectus esse. vade et vẽde omnia que habes et da pauperibus. et habebis thesaurũ in celo: et veni et sequere me.

¶ Secundo in lege moysi iudicialia precepta erant imperfecta. qd patet ex duobus. Primo ex modo inducendi homines ad obseruantiam iusticie. ad quod ordinabant iudicialia precepta. Secũdo ex ipsis preceptis. primũ patet sic. proprium est hominũ imperfectorum vt inducantur ad iusticiam obseruandã timore pene. Vñ dicit Oratius libro epistolarũ. Oderũt peccare boni virtutis amore. Oderũt peccare mali formidine pene. Hoc etiam declaratur ratione: qr illud quod cũ timore fit penale est: et nõ delectabile. Vñ dicitur. i. Joh. iiij. timor penã habet. Operari autem virtuose non est pena virtuoso et pfecto: sz magis delectabile. ppter quod dicitur. ij. ethi. qp signum habitus generati est delectatio in opere. lex moysi inducebat homines ad iusticiam obseruandam per timorem penarum. propter quod dicitur lex timoris. Et in signum huius lex fuit data in terroribus: vt patet Exo. xix. Jã aduenerat dies tertius in quo scz data est lex. Sequitur. Et ceperũt audiri tonitrua et micare fulgura. et nubes densissima operire montem. clãgorqz buccine vehementius perstrepebat. Timuitqz populus qui erat in castris. Et similiter facies moysi apparuit cornuta quando secũdo apportauit legem in tabulis descriptam. et timuerũt filij israel. vt habetur Exo. xxxiiij. Jn cordibus eñ illis designabatur terror et feritas legis. Patet ergo primum: videlicet imperfectio iudicialium preceptorũ ex modo inducendi ad opera iusticie scz per timorem pene. Secundo idem patet ex ipsismet preceptis iudicialibus que aliquãdo infligebant penam innocenti. et aliquando culpabilem non puniebant. Primũ patet per illud quod habetur. Numeri. xxxv. de homicidio omnino casuali. vbi dicitur talis qui fortuitu et absqz odio et inimicitijs interficiebat hominem debebat confugere ad vnam ciuitatem refugij. et ibi manere vsqz ad mortem summi sacerdotis. qd erat aliquando per magnum tempus. Talis qui erat innocens cũ homicidium erat omnino casuale et inuoluntariũ sine culpa puniebatur graui pena. qr oportebat eũ exulem esse p magnũ tps a sua ciuitate et a sua possessione. Secũdũ ptz vbi subditur de tali fugitiuo innocẽte

q si infra terminos vrbium inuētus fuerit: et percussus ab eo qui vltor est sanguinis absq noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus vsq ad mortem summi sacerdotis in vrbe habitare: et sic patet q interfectio innocentis in tali casu remaneret sine pena. que tamen est grauis culpa. Talis autem imperfectio legis cōueniebat impfectioni populi qui erat pronus ad effusionē sanguīs: et ideo interfector a casu remanēs in sua ciuitate inter amicos interfecti: erit in periculo mortis q̄uis innocens: et sic de facili possunt in populo homicidia multiplicari. Et ideo ad hec mala vitāda data est lex predicta de ei9 fuga: q̄uis esset innocēs. Et eadē ratiōe parcebat lex. Si aliquis amicus mortui interficeret eū extra fines ciuitatis refugij: vt sic cogeretur in vrbe remanere non ex sua culpa: sed propter homicidia vitāda ad que populus tanq̄ impfectus erat pn9. Exemplum idoneū ponit phs in quinto ethicor dicens. q aliquādo leges sunt similes regulis quibus vtuntur artifices in lesbia ad dolandū lapides: q2 lapides illi9 regiōis sunt male dolabiles. ideo vtuntur artifices regulis plumbeis vt possit tortuositati lapide applicari. sic in veteri testamento date sunt leges aliquam imperfectionem habentes propter imperfectionē illius populi. Lex tñ euāgelica q̄tum ad iudicialia est perfectissima: q2 īducit ad obseruantiam legis non per timorē pene: sed per amorem iusticie: quod est proprie perfectorū. vt supra dictū est. ꝓpter quod lex noua merito dicitur pfecta ſm q dicit̄ Jacobi. i. Qui aūt perspexerit ī lege pfecte libertatis. i. in lege euangelij que ducit hoiem ad perfectionē et liberat a seruitute timoris et seruitute peccati: sicut dñs ait Jo. viij. Si manseritis in sermone meo: vere discipuli mei eritis: et vos cognoscetis veritatē et veritas liberabit vos. Itē q2 nullum innocentē punit nec aliquod malū impunitū relinquit: q2 etiā verba ociosa puniēda ostēdit vt supra dictū est: et nō solū verba ociosa: sed malas cogitatiōes ſm quod dicit̄ Matth. v. Ego dico vobis q quicūq viderit mulierē ad concupiscendā eā iam mechatus est in corde suo: ꝓpter quod lex noua ē perfecta: de qua pōt exponi illud cāticor. vi. Una est colūba mea perfecta mea. Dicitur etiā lex noua colūba metaphorice: quia est sine felle amaritudinis nullum innoxiū puniēs. Dicitur etiā perfecta: quia nullū malū permittēs et sic apparet ꝑfectio legis euangelice q̄tum ad iudicialia. ¶ Tertio declarat̄ quō sacramēta veteris legis erant impfecta. Ad cuius euidentiā considerandū q illa sacramenta erant ordinata ad faciendum homines idoneos ad cultū diuinum: et ideo aliqua erant cōia toti populo tam viris q mulieribus: vt purificationes: alique a tactu immūdi vel mortui que purificationes fiebāt per aspersionē aque expiationis

de qua habetur Numeri.xix. ⁊ similia. Aliqua autē erant solis viris cōuenientia: sicut circūcisio: aliqua solis sacerdotibus sicut cōsecratio: ⁊ vnctio sacerdotū. ⁊ hmōi. Cuius ratio est quia sacerdotes applicabantur speciali modo ad cultum dei. Ista tamen sacramēta predicta erant impfecta: qz nō conferebāt gratian sine qua non efficiuntur homies idonei ad cultum diuinū. Ideo sacramenta legalia dicūtur egena ⁊ infirma. Ad galā.iiij. vbi dicitur sic. Nunc aūt cum cognouistis deum immo cogniti estis a deo quomodo conuertimini iterū ad egena ⁊ infirma. Elementa dicuntur aūt infirma: quia non conferebāt aliquam potestatem spiritualē: sicut conferūt sacramēta noue legis. Similiter dicūtur egena: quia non cōferebāt gratiam que necessaria est ad bene viuenduz illa potestate. ¶ Sed contra hoc videtur quia in Exo. ⁊ Leui. quasi vbiqz dicitur: quia illa sacramenta reddebant homies idoneos ad cultum diuinum. Dicitur q talis idoneitas erat p quādam mundiciam et expiationem corporalez sicut in noua lege quis dicitur ineptus ad ministranduz et celebrandum propter immundiciam manuum. Lotio manuum reddit eum aptum: sed hec aptitudo est tāntum corporalis. Sic erat de aptitudine que dabatur per sacramenta veteris legis. Et propter hoc dicuntur illa sacramenta emundationes carnis: vt habetur ad Hebreos.ix. vbi dicitur sic.

Sanguis hyrcorum: qui scilicet offerebatur in consecratiōe sacerdotū et cinis vitule aspersus quo omnes mundabantur a tactu morticini vel immundi: vt dictum est: inquinatos sanctificat ad emundationem carnis. id est corporis. quia sicut dictum est talia non cōferebant gratiam: sed auferebant quedam impedimenta seu regularitates impedientes a tabernaculi ingressu: sicut in noua lege patet per exemplum. Quando enim per prelatos dispensabatur cum aliquo illegittime nato vel priuato vno oculo: vel huiusmodi non cōferebat ad hec sibi grā: sed tātū tollitur irregularitas. ¶ Sed cōtra hoc videtur quia sm doctrinam sanctorum circuncisio tollebat peccatum originale: ⁊ per consequens conferebat gratiam vt cōmuniter tenetur. Dicendū sm antiquam opinionem q tollebat peccatum originale: non tamen conferebat gratiā. hec enī erat potestas circūcisiōis. vt tenetur a multis ⁊ magnis doctorib9: quoꝝ rationes propter prolixitatem omittuntur et in hoc differebat a baptismo q non solum auferebat peccatum originale. sed confert grāz. Aliter pōt dici q si in circuncisione gratia conferebatur hoc non erat in virtute illius sacramenti: sed in fide christi venturi: quem protestabatur ille qui circūcidebatur si adultus erat vel alius p eo si paruulus erat. Et hoc est quod dicitur cōmuniter q valebat ex fide suscipientium: non autem ex opere ope-

rato. per quem modum valent sacramenta noue legis. patet igitur q sacramenta veteris legis erant imperfecta. ¶ Sed lex noua perfecta est quantum ad sacramenta: quia illa conferunt gratiam quod illa non faciebant. vt dictum est: propter quod dicitur Jo. i. Lex per moysen data est gratia et veritas per iesum christum facta est: propter hoc de Johanne baptista qui per suam predicationem et baptismum disponebat populum ad christi baptismum: et per consequens ad alia sacramenta: cum baptismus sit ianua omnium sacramentorum. Luce. i. dicitur. Ipse preibit ante illum in spiritu et virtute helye: parare domino plebem perfectam. Sunt ergo ablata sacramenta veteris legis et introducta. vii. sacramenta noue legis in quibus tanquam perfectissimis sacramentis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. ¶ Cause autem salutis spiritualis non sunt nisi quattuor sicut et quattuor sunt cause salutis corporalis. scilicet curatiua: conseruatiua: preseruatiua: et melioratiua. Curatiua est duplex. quedam enim totaliter et simul curat: vt baptismus culpam et penam omnino delens quantum in se est: quedam vero paulatim: vt penitentia. Conseruatiua est vt confirmatio: in hac enim datur spiritussanctus ad robur et confirmationem gratie que data est in baptismo. Preseruatiua est matrimonium in quo concupiscentia carnalis in ruinam turpitudinis prona excipitur honestate nuptiarum: ne ruat in mortale peccatum. Melioratiua est ordo in qua gratia melioratur vel augmentatur: vel etiam extrema vnctio que hominem in meliori statu ponit et securiorem reddit. Est quoque quedam alia medicina predicta quattuor sola faciens. scilicet eucharistia: quoniam et venialia curat et ab eis animam preseruat: gratiam quoque conseruat: quia ps. ciii. Panis cor hominis confirmat et etiam gratiam augmentat. ¶ Quarto in lege moysi cerimonialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidentiam notandum quod cerimonie veteris legis fuerunt in quadruplici differentia. Quedam pertinent ad sacramenta: quedam ad sacrificia: quedam ad obseruationem: et quedam ad sacra. Sacra autem et obseruationes ordinantur ad sacrificia et ad sacramenta: quia sacra dicuntur vasa et loca et huiusmodi quibus vtebantur in sacrificiis et ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuendi religiosi quibus vtebantur iudei qui erant populus peculiaris ipsius dei. vtpote quod custodirent se ab aliquibus cibariis potibus et vestibus: et similibus et hoc: quia erant populus deo consecratus per sacramentum circuncisionis et alia sacramenta. Nunc autem ita est. quod ex fine accipitur ratio eorum que sunt ad finem: et ideo ostenso quod sacrificia et sacramenta imperfecta erant sufficienter erit ostensum quod sacra et obseruationes erant imperfecta: quia ordinabantur ad duo predicta: sicut ad finem: vt prius dictum est. Quod autem sacrificia veteris legis essent imperfecta ostenditur: quia quedam

erant sacrificia p pctis oblata et
hec erant impfecta: quia nō po-
terant auferre peccata pᵖter qd
dicit apl's ad Hebre.x. Impossibi
le est sanguie hyrcorũ τ thaurorũ
auferri pctã. Et iterũ ibidē. Oīs
quidē sacerdos.scʒ veteris legis
presto est quotidie ministrans et
easdē offerēs hostias q̄ nō possūt
auferre pctã. Et idē habet Esa.
xl. Libanus nō sufficiet ad succē
dendũ τ aialia nō sufficiēt ad ho-
locaustuʒ. Libanus aũt hic vocat
primũ tēplũ qd fuit factum de li-
gnis libani. Aialia aũt illa oblata
qᵗum ad ptem cōcremata nō suf-
ficiebant ad amotionem peccati.
Alia aũt erant sacrificia pacifica
et deuotione oblata ad gratiã dei
impetrandã seu ad aliqd benefi-
cium diuinũ: τ illa erãt impfecta:
q gratia diuina seu beneficium
diuinũ non impetrabatur ratione
oblati muneris: licet aliquãdo da
retur pᵖter oblationē τ fidē offe-
rentis. Et hoc est qd dicit aplus
ad Hebre.ix. Tabernaculũ factuʒ
est primũ τc. Sequit que est para
bola tēporis instãtis: iuxta quam
munera τ hostie offerūtur que nō
possunt fm cōsciētiã perfectum
facere seruientē: qꝛ perfectio con
scientie est donũ gr̃e. Et sic patet
ppositũ q lex moysi qᵗum ad ceri
monialia τ sacrificia erat imper-
fecta. ¶ Sed lex noua perfectissi
ma est qᵗuʒ ad sacrificia: quia ip-
sa est vnũ sacrificiũ perfectissimũ
scʒ eucharistia que nō tm̃ ē sacra
mentũ: sed etiã sacrificium: qꝛ ibi
xp̃s queãdmodũ imolat τ fructus
sue benedicte passionis a populo
percipitur. Istud aũt sacrificium
tanq̃ vnũ τ pfectũ fuit i lege figu
ratũ p mlta sacrificia τ varia: si-
cut pfectuʒ p imfecta. Eius aũt
pfectio apparet in duobus: quia
primo tollit peccata qd nō pote-
rãt facere legis sacrificia: pᵖter
qd dicit. Io.i. Ecce agnꝰ dei ecce
qui tollit pctã mundi. fm q dicit
btūs Iohãnes.i.canonica.iiij.ca.
Ipse est propiciatio pro pctis no
stris: nō pro nostris aũt tm̃: sed p
totius mũdi. Secũdo apparet eiꝰ
pfectio: qꝛ augmētat gratiã fm q
dicit Ioh.vi. Qui mãducat me vi
uit pᵖter me: scʒ per augmentum
gratie. De hoc sacrificio panis τ
vini in Beresith raba.i.in genesi
magno. Rabimosse darsan super
textũ gen.ca.xiiij. Melchisedech
rex salem offerens panē τ vinuʒ.
Erat eñi sacerdos dei altissimi di
cit rabismulthel filius nahamã.
Iste mechisedech erat sem filius
noe: et quid voluit dicere profe-
rens panem τ vinum: ostendit no
bis q decuit ei actus sacerdotiũ q̄
erat sacrificare panem τ vinum:
τ hoc ē quod dixit.ps. in psal.cix.
Iurauit dominus τ nō penitebit
eum: tu es sacerdos τc. Et quis
est ille. Ille est rex messias. pro-
pter quod scriptum est. Ecce rex
tuus venit tibi iustus et saluator
ipse zach.ix. Et in hoc q dicit p-
ferens panem et vinum concor-
dat cũ ps.q̄ dixit ps.lxxi. Erit fir
mamētũ in terra in sũmis montiũ
vbi dicit. Translatio chaldaica
erit sacrificium panis in terra in

capitibus montium synagoge. Et cum ille. ps. lxxi. Deus iudiciū tuū regi da. fm doctores talmuth tot⁹ loquatur de messia. quicunq̧ si nō est cecus poterit videre fm predictam translationem chaldaicā q̄ messias erit firmamentum in terra in altitudine montium synagoge: qui montes synagoge ꝛ eccl'ie sunt sacerdotes qui quotidie de facto eleuant messiam super capita sua. ꝛ est ita clarum q̄ non possunt negare nisi illi sup quos venit maledictio. Esa. In cecitate oculorū ꝛ cordis. hoc est ergo vnicū sacrificium excellentissimū legi noue in pane ꝛ vino. quod sacrificium est ipsemet messias. ꝛ sic perfectio legis euangelice patet ex perfectione sacrificii. Et cum omnes cerimonie ecclesie sint precipue ꝓpter istud sacrificium: sicut propter finem. sequitur q̄ cerimonie xp̄ianorum sunt perfectissime. ¶ Nec est mirandum q̄ in lege noua fiant cerimonie que aliquid figurent sicut figurabāt cerimonie veteris legis Cerimonie eñi ordinantur ad cultum diuinum. Et fm q̄ dicit Aug. in encheredion. c. iiij. De⁹ fide spe et charitate colitur loquēdo de cultu interiori qui est per fidem ꝛ charitatem. Est ergo triplex status hominis in quo habetur fides ꝛ spes de bonis celestibus: et de his per que ad ipsa introducimur. scilꝫ de mysteriis xp̄i. et de vtrisq̧ sicut de futuris: ꝛ hic est status veteris testamenti: in quo habetur fides de bonis celestibus sicut de futuris. Sed de his per que introducimur ad celestia: scꝫ de mysteriis xp̄i. sicut de presentibus vel de preteritis est status noue legis. Terti⁹ status est in quo vtraq̧ habentur tāq̄ presentia ꝛ euidentia ꝛ nihil creditur ꝛ hic est status patrie celestis. in hoc autē statu tertio vbi nihil creditur nihil est cerimoniale vel figurale ad cultū pertinens. fm qd̄ dicitur Apoca. xxi. Templū non vidi in ea. dominus eñi deus omnipotens templū illius est. Pari igitur ratione adueniente secundo statu: scꝫ noue legis cerimonie primi status. s. veteris legis cessare debuerunt ꝛ induci alie que conuenirent statui noue legis. in quo bona celestia expectantur de futuro. sed beneficia xp̄i habita sunt de preterito. Et ideo quia cerimonie veteris legis significabant xp̄m venturum. dignum est vt sic euacuerentur in noua lege. in qua mysterium xp̄i iam est preteritū. et hoc est qd̄ dicit ap'ls ad Hebre. ix. translato sacerdotio necesse est: vt legis trāslatio fieret q̄tum scꝫ ad cerimonialia thurificatione tantū excepta. quia nō significabat mysteriū xp̄i directe: sed deuotionem populi ad xp̄m. nunc autem debet esse nō minor deuotio ad ip̄m iam presentialiter exhibitū q̄ erat tunc ad ip̄m venturū: pp̄ter qd̄ in noua lege manet thurificatio per quā designat̄ ministrorum ecclesie: ꝛ ipsius populi deuotio. Innumere autē sunt in lege noua cerimonie. Et si nūq̄ aliud attenderent iudei ꝛ pagani nisi excellētia cerimoniarū in ritu xp̄iano. Istud solū deberet conuin

ure cecitatem eoꝝ ſicut patet de
ornamentis ſacerdotalibus et mi-
niſtrorũ et de alijs que cum tanta
ſolennitate fiunt in altari ꝛ in cho
ro in feſtis duplicibus maioribus
minoribus ſemiduplicibus ꝛ ſim-
plicibus: quales etiam cerimonie
fiunt in choro a cãtoribus et orga
nis ꝙ̃ honeſtiſſime inclinationes.
Quid dicam de ornatu in crucibus
ꝛ calicibus aureis ꝛ argenteis, ce-
terisqꝫ vaſis ꝛ reliquiarijs. in qui-
bus reliquie ſanctorum qui ꝓ xp̃o
mortui ſunt vel cũ fideliſſime ſecu
ti ſunt honorifice conſeruanṫ. Mi
rabantur iudei vnum templũ Sa-
lomonis: ſed in ſtuporem conuertã
tur pre multitudine ꝛ magnitudi-
ne eccleſiarum xp̃i in toto orbe cõ
ſtructarum. Mirentur altitudineꝫ
et pulchritudinem turrium: in qui
bus armonia dulciſſima reſonat
campanarum: que pro laudibus di
uinis ꝛ pro conuocatione populoꝝ
ꝛ pro terrore demonũ mira efficaci-
a propulſantur. Quid dicam de
cerimonijs romane curie in ſum-
mi pontificis imperatorũ ꝛ regꝫ
vnctione. Quid de conſecratione
epiſcoporum: eccleſiarum: altariũ:
vaſorum: ꝛ veſtimentorum que om
nia admirãda et ſtupẽdiſſima ſunt
cum xp̃o: ꝛ in admirationem con-
uertunt deuote aſpicientes. Atten
dant autem miſeri iudei. ſ. ꝛ infide
les ſuper omnia in vna ꝛ eadem fi
de tantã diuerſitatem religionum:
vbi homines a ſeculo fugiẽtes ex-
ponunt totum tempus vite ſue in
laudibus et ſeruitio redemptoris
qui hic et diuerſis cerimonijs ꝓ cõ-
ſeruatione religionũ quaſi quibuſ-
dam muris vtuntur ſicut nucleum
in teſta conſeruatur. ꝛ mel in fauo.
et ciuitas in muro. In ſubſtantia
tamen eiuſdeꝫ fidei nullatenus di
ſcrepantes ad vnum beatitudinis
terminũ nituntur peruenire. Sic
ergo ptꝫ in ſumma colligẽdo ꝙ lex
noua que euangelica dicitur perfe
ctiſſima eſt in moralibus: quia ea
implentur. addita perfectiõe quia
illi precepto non occides additur
non iraſci. Et illi non mechaberis
additur non concupiſcere ex viſu.
Et illi non periurabis. additur nõ
iurare omnino. i. ſine legitima cau
ſa. ꝛ ſic de alijs Matth. v. Et ab il
lo ꝓmiſſo vſure aliena tollitur im-
perfectio. date mutuum: nihil inde
ſperantes. Luce. vi. Et illi de libel
lo repudij. additur ſi quis dimiſe-
rit vxorem: niſi ob fornicationẽ me
chatur: ꝛ qui eam duxerit ſimiliter
mechatur. Matth. v. ꝛ ſic tolluntur
imperfectiones talium permiſſorũ
in lege veteri. ¶ Si queras vtrum
moralia precepta poſſunt dici eua
cuata ſimpliciter. Reſpondetur ꝙ
moralia precepta fuerunt euacua-
ta tm̃modo ſm quid. ſcꝫ ꝙ̃tum ad
imperfectionem: cuius ratio eſt qꝛ
ſunt de dictamine recte rationis. ꝛ
ideo manent quãtuꝫ ad ſubſtantiã
precepti remota tm̃ imperfectione
ſicut dictum eſt: quia quando ex im
perfecto fit perfectuꝫ non tollitur
terminus a quo. ſꝫ tm̃ eius imperfe-
ctio: ſicut qñ ex minus albo fit ma
gis albũ non tollitṙ albedo ꝓcedẽs
ſed tm̃ eius imperfectio. non eſt ſic
de cerimonialibꝰ veteris legis: qꝛ

contrariantur noue legis cultui: et quando fit mutatio de vno contrario in alterum: oportet terminũ a quo totaliter euacuari: sicut quãdo ex albo fit nigrũ albedo tollitur. Cerimonie veteris legis dicuntur cõtrarie cerimonijs noue legis: quia ille figurabant christũ venturum. et iste iam de preterito aduenisse. et ideo totaliter cessare debuerunt Etiam lex noua est perfectissima in iudicialib⁹ ex amore ad iusticiã inducendo innocentem non condẽnando. nec aliquod malum impunitum relinquendo. et impleuit christus iudicialia precepta. et in eo ꝙ iusticie addidit equitatem misericordie: vt p3 in absolutõe adultere Et factu3 est deinceps et iter faciebat ꝛc. Maria q̃ vocatur magdalena de qua septem demonia exierant. et Johãna vxor chuze pcuratoris herodis: et susanna et alie multe ꝛc. Johan. viij. Justicia enim ꝑm rigorem diminuta est a misericordia que superexaltat iudiciu3. ❡ Sed nunquid iudicialia precepta veteris legis totaliter euacuata sunt. Respondetur ꝙ quãdo corrumpitur terminus a quo per accidẽs illud quod est ei adiunctum corrumpitur. potest tamen manere cũ termino ad quẽ si nõ habeat ad ipsu3 contrarietatem: non tamen manet idem numero: sed specie tm̃. Sic quando de aere fit ignis corrumpitur aer. et manet in igne qualitas symbola eadem specie scilicet raritas. talia sunt iudicialia veteris legis que adueniente lege gratie cessat etiam earum obligatio. posset tamen aliquis princeps ordinare ꝙ seruarentur in regno suo: ita tñ ꝙ nõ reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Ratio p̃dicti est: quia iudicialia p̃cepta per se et directe nõ erant ordinata ad significandũ aliquid futurum sicut erãt cerimonialia: sed erãt ordinata per se et directe ad seruandũ ordinẽ iusticie in populo iudaico: vt supradictũ est. Quia tñ status illius populi erat figuralis tot⁹ respectu xp̃i: vt dicit ap̃ls. i. ad Corinth. x. oĩa in figura cõtingebant illis: per cõsequẽs precepta iudicialia illi⁹ pp̃li erãt figuralia nõ directe sed ex cõseqñti. et ideo si aliqui seruarent ea ex hoc ꝙ fuerunt tunc statuta hoc eẽt dicere ꝙ stat⁹ ille adhuc durat qđ est erroneũ et illicitum si tñ aliquis princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. ❡ Considerandum tñ ꝙ in lege noua transeunt quãtũ ad eorũ rigorẽ: quia essent magis obseruãda ex amore virtutis ꝙ ex timore: quia lex noua est lex amoris ꝓpter qđ dicitur. i. Joh. iiij. perfecta charitas foras mittit timorẽ. Adimpleuit etiã xp̃s p̃cepta iudicialia rigorẽ eorũ tẽperando in aliquibus: vt dictũ est ꝑ seipm̃: et in alijs dimisit tẽperamẽtũ suis ministris sc3 ecclesie p̃latis: et principib⁹ catholicis. vt de talibus ordinẽt ꝑm ꝙ viderint vtile cõstari fidelium ꝑm temporũ varietatẽ et locorũ et personarũ. et istud nõ fuit destruere legem: sed adimplere. quia sic ordinauit meliorẽ modũ obseruationis iusticie. sicut nõ destruitur puer qñ fit vir: quia licet transeat pueritia: ma-

uel tñ melior status eiusdē persone etate mutata. Lex vetus habuit quasi statū pueri respectu noue legis: ꝓpter qđ vt supradictū est. ad gal. iij. dicitur lex pedagogus noster fuit primo. i. regulatiuus stat⁹ puerilis: ꝓpter qđ erat lex timoris sicut pueri sub disciplina ⁊ timore custodiūtur. Lex aūt euāgelica est lex amoris. ⁊ ideo non debet esse tātus rigor penarū: q2 ꝓpriū hoīum pfectorū est magis deduci ad virtutē amore iusticie q̄ timore pene vt supradictū est. ¶ Est etiam lex noua perfectissima in sacramentalibus: vt dictū est de eucharistie sacramento. Et impleuit xp̄s sacramentalia legis per exhibitionē veritatis. venit eñ rex ⁊ impleuit figuras que vacue erant. Impleuit sacramentum circumcisionis qđ se extendebat solū ad viros. Primo suscipiendo in seipso. Scđo meli⁹ efficacius ⁊ generalius instruendo sacramentū loco ipsius: sc3 baptismū in quo cōfertur maior gratia ⁊ remediū tam viris q̄ mulieribus. Impleuit etiā sacramentū vnctionis regū ⁊ sacerdotū. non q assumpserit statū sacerdotis legalis vel terreni regis: immo dixit coram pylato. Regnū meū nō ē de h' mūdo. Si ex hoc mundo esset regnū meū ministri mei vtiq3 decertarēt vt nō traderer iudeis: nūc aūt regnū ⁊c. Johannis. xviij. et ideo non habuit istā vnctionē corpalē regū vl' pontificum. sed vnctionē spiritualem habuit a deo patre per plenitudinē gratiarū q dicitur in ps. xliiij. Unxit te de⁹: de⁹ tuus oleo leticie ⁊c. ¶ Est etiam lex noua perfectissima in cerimonialibus: vt dictum est: ⁊ christus impleuit cerimonialia: non solum que pertinebant ad sacramenta: sed etiā ad sacrificia: sicut immolatio agni paschalis: ⁊ iuge sacrificium. ⁊ similia que erāt figuratiua vnius sacrificij perfecti. scilicet christi in cruce offerendi. Et ideo ista impleuit christus vno modo patiendo corporaliter in cruce. Alio modo efficatius sacrificium: scilicet eucharistiam instituēdo. Quedā etiam cerimonialia pertinebāt ad sacramenta ⁊ de talibus erant preceptiua prohibitiua vsuum aliquorum ciborum: ⁊ similia: et ista adimpleuit christus: quia dixit petrus actuū. xi. Immūdum ⁊ commune non intrauit in os meum: ⁊ multofortius christus hec obseruauit: ⁊ sic ista precepta adimpleuit obseruando: et obseruationem meliorem declarando: per talem enim abstinentiam a corporibus cibis significabatur abstinentia a spiritualibus immundicijs. Hanc autem mūdiciam instituit christus in lege euangelica q̄ est mūdissima dicēs. Beati mūdo corde: quoniā ipsi deū videbunt: ⁊ per cōsequens debuit cessare illa figura vel abstinentia: propter qđ dicitur actuū. xiiij. q deus purificauit. Tūc ergo dicit: q2 nullus cib⁹ coinquinat homines qui cum gratiarumactione percipitur: et hoc est quod dicit christus. Matthei xv. quod intrat in os non coinquinat animam. dimisit tamen deus

in ordinatione ecclesie de aliquib⁹ abstinentijs faciendis pro loco et tempore. ꝛ sic patet excellentia legis christi q̃tum ad totum corpus ꝛ quomodo xp̄s legem adimpleuit q̃tum ad omnia genera preceptorum. ¶ Est etiam perfectissima ꝑ amotionē velaminis quod significatum est: quia tunc sacramentalia ꝛ cerimonialia mutata sunt quo ad effectum: sed non quo ad obseruantiam: quia cum honore sepelire debuit synagoga mater nostra. Legalia enim tripliciter considerãtur. Primo quasi viua ante passionem et tunc iudei tenebantur conseruare ex precepto. Secūdo quasi mortua scilicet a passione domini vsq₃ ad fidei manifestam reuelationem ꝛ hoc tempore permissum erat eis seruare et petrus seruauit. Tertio cōsideratur tempus in quo fuerūt mortua: scilicet post fidem reuelatam: et extunc nec precepta fuerūt nec permissa: sed omnino prohibita ne cineres mortales: scilicet synagoge sepulte de tumulo proderet: quod horribile foret ꝛ fetiduȝ. Sic ergo lex noua in toto corpore perfectissima est sicut ex opposito lex vetus toto corpore imperfecta. Diuina etiā contenta in lege noua vt dicit doctor subtilis scotus in prologo primi sententiarum. q. ij. sunt rationabilissima: id est q̃ nihil tradit dissonuȝ rationi. ꝛ in hoc cōmendatur excellētia legis noue. Quid rationabilius q̃ deum tāq̃ finem ꝛ vltimū sup omnia debere diligi ꝛ proximum sicut seipsum: id est ad id ad quod seipm̄. ſm gregoriuȝ. In quibus duobus preceptis dependet vniuersa lex et ꝓphete. Matth. xxij. Itē Matth. vij. Omnia que vultis vt faciant vobis homines: ꝛ vos facite eis. Ex istis quasi ex principijs practicis: alia practica in scriptura sequtur. Tradita honesta ꝛ rationi consona. sicut de eorum rationabilitate patere potest singulatim cuiuslibet pertractanti de preceptis et consilijs ꝛ sacramentis: quia in oībus videtur esse quasi quedam explicatio legis nature: que scripta est in cordibus nostris: ꝛ hoc quo ad moralia: de quo Augusti. ij. de ciuitate dei. c. lxxviij. Nihil turpe aut flagiciosum spectandū: imitādūq₃ proponitur vbi veri dei aut precepta insinuantur: aut miracula narrantur. aut diuina laudanť. aut beneficia postulantur. De incredibilibus etiam patet: quia nihil credimus de deo quod aliquā imperfectionem importat: immo si quid credimus esse magis attestatur perfectioni diuine q̃ eius oppositum. patet de trinitate personarum: de incarnatione verbi. et huiusmodi nihil eniȝ credimus incredibile: quia tunc incredibile esset ea mundum credere. sicut deducit Augustinus de ciuitate dei libro. xxij. ca. v. Mundum tamen ea credere nō est incredibile: quia hoc videmus. ¶ Tertio ostenditur excellētia legis noue ex tertio gradu perfectionis eiusdem. ſcȝ ex miraculorum claritate. qd̄ sic deducit predictus doctor subtilis deus nō potest esse testis falsus: sed ipse in-

uocatus a p̄dicante scripturã vt ostenderet doctrinam eius esse verã fecit aliquod opus sibi ꝓpriũ vtpote miracula ac p̄ hoc testificatus est hoc esse verum quod ille p̄dicauit. Confirmatur per Richardũ primo de tri.c.ij. Domine si error est a te. decepti sum⁹. nam tantis signis cõfirmata sunt que non nisi a te fieri possunt. Ꝙ si dicas miracula non fuisse facta contra hoc dici põt illa sñia Augusti. de ciui. dei lib.xxij.ca.v. Si ista miracula esse facta non credunt. hoc vobis vnum grande miraculũ sufficit ꝙ tum orbis terrarum sine vllis credit miraculis. Si enim quod credimus dicatur incredibile esse. nõ minus est incredibile homines iquit ignobiles quo ad genus. infimos quo ad reputationez: paucissimos quo ad numeruz. quia. xij. iperitos quo ad sciam. quia piscatores rem ita incredibilem. s. xp̄m esse verum filium dei: passum pro genere hũano in cruce tertia die resurrexisse ⁊ ad celum ascendisse tam efficaciter mundo doctis p̄suadere potuisse vt mundus credat illud sicut iã credidisse videm⁹ nisi per illos aliqua mira fierent per q̄ mundus ad credẽdum induceret. Unde subdit ibi Augu. iuxta finem capi. Et propterea mũd⁹ numero exiguo ignobilium infirmoꝝ et imperitorũ hominũ credit qꝛ in taz contẽptibilibus testibus multo mirabilius diuinitas seipsaz persuasit. quid eñ incredibilius ꝙ ꝙ ad legem cõtrariã carni ⁊ sanguini doctores pauci et rudes et pauperes ad fidem plurimos sapientes cõuerterunt. quod specialiter patet de multis prudentissimis. primo fidei rebellibus et post conuersis. vt de paulo prius persecutore post gentium doctore. De augustino prius p̄ manicheos seducto: post doctore catholico. De dionysio prius philosopho postea pauli discipulo. De Cypriano prius mago: post xp̄o xp̄ianissimo: et sic de aliis innumeris. Cõtra idẽ secũdo potest dici illud idẽ Aug. li. x. de ciui. dei cap. xviij. an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta. sed mẽdaciter scripta. quisquis hoc dicit si de his rebus negat oĩno vllis litteris esse credẽduz. põt etiaz dicere nec deum curare mortalia. ⁊ ibidẽ si libris magicis siue quod honestius putãt theoricis credunt cur illis libris credere nolunt ista esse facta quibus tanto maior debetur fides quanto sup̄ omnes est cui soli sacrificandũ esse precipiũt. Contra idẽ tertio est. qꝛ quedã sunt facta q̄ nisi animis proteruiẽtibus negari non possunt vt sunt mirabilia fcã a siluestro coram Constantino taz in curatione lepre eius ꝙ postea in disputatione eius cõtra iudeos q̄ facta tanꝙ celeberrima mũdũ non latuerũt. ¶ Forte dices ꝙ licet miracula sunt facta non tamẽ sunt testificantia veritatem: qꝛ antixp̄us faciet miracula. Contra si aliqs vocatus in testem signum consuetum testificationis permittat adduci ⁊ presens non contradicat talis taciturnitas non stat cum veritate p̄fecta. miraculum autẽ est tale signũ;

dei vt testis sibi. igitur si permit-tat miracula fieri a demonibus nō cōtradicens annunciens videlicet non esse sua testimonia non videt̄ esse verax perfecte qd̄ est impossi-bile. et p hoc dicitur ad illud de an tichristo q2 xp̄s p̄dixit miracula fa cienda per eū nō esse testimonia ve ritatis vt pz3 Math. xxiiij. z. ij. ad Thessal'. ij. Unde contra falsa mira cula ātichristi posset sibi obijci sal tez de istis duobus hoc modo si tu es deus fac me videre nudam diui nam essentiam z post visionē me-moriā certā habere visionis z cer-titudinem habere q illa fuerit vi-sio nuda diuine essentie. z tunc cre dam tibi. Itez si tu es deus dic mi hi quid faciam aut quid cogitabo vel qd appetam pro tali die vl' ho ra. Et huius vie efficaciam ex mi-raculis innuit saluator. Joh. v. et opera que ego facio illa testimoniū phibēt de me. Si mihi non vultis credere operibus credite. z sic pz3 excellentia noue legis miraculorū claritate. ¶ Quarto ostēditur ex-cellentia legis noue ex quarto gra du perfectionis eius. s. ex ecclesie stabilitate quo ad caput. z mēbra Et primo quo ad caput per illud Augu. de vtilitate credendi capi. viij. Dubitamus nos eius ecclesie credere gremio que vsq3 ad cōsum mationē generis humani ab apo-stolica sede per successiōes episcopo rum frustra hereticis circūlatrā tribus z partim plebis ipsius iu-dicio et partim conciliorum graui tate et partim ex miraculorum ma iestate dānatis culmen auctorita-tis obtinuit. et parum post. Quid est q tam ingratum potest esse dei q tanto labore p̄stitate aucto ritati velle resistere. Unde gama-liel. Act. v. Si est ex hoibus consi-lium: hoc autem opus dissoluetur si vero est ex deo nō poteritis dissol uere ne forte deo repugnare videa mini. etiā Luce. xxij. ait dn̄s. Ego rogaui p te vt non deficiat fides tua et tu aliquando conuersus con firma fratres tuos. ¶ Secūdo pz3 stabilitas ecclesie quo ad mēbra. Unde Augu. contra epistolā funda menti. Quis enim tantā multitudi nē ad peccatum p̄nam ad legē cō-trariam carni z sanguini seruādā induceret nisi deus. Confirmat' q2 iudeorum secta non manet in vigo re sicut contra eos deducit Augu. in sermone de aduentu. vos inq̄ conuenio o iudei etc. Si obijcitur z de permanentia secte machome ti. Responsio illa incepit post legē xp̄i pluscp̄ sexcētis ānis vt dicetur li. iiij. z prophetia dicitur esse apud eos q secta eorum cito finienda ē. non est sic de lege xp̄i q2 ipse dicit Math. xxiiij. celum z terra transi-bunt verba aūt mea non transient quasi dicat lex mea sine fine dura-bit. q2 verba xp̄i sunt lex eius. Itē manēte sacrificio legis noue ma-net z lex noua. sed vsq3 ad finē istō sacrificiu3 durabit. patet Math. vlti. vbi dicit saluator. Ecce ego vobiscū sū. s. in sacramēto altaris vsq3 ad consummationē seculi. lex ergo christi in qua tale sacrificium continuabitur durabit vsq3 ad cō-summationem seculi. Item dicit

ipl'a.i. Cori.xi. Quotienscũq; mã ducabitis panem hunc et calicem bibetis morteȝ domini annũciabitis donec veniat.s.ad iudiciũ. Est ergo lex noua excellentissima propter suam ꝑpetuã stabilitatem in capite ꝛ in mẽbris. ¶ Quinto ostẽditur excellentia legis noue ex qn to gradu eiusdem.s.ex diuina bonitate que non deest toto corde querentibus salutem. multi enĩ diligẽtissime querentes salutem ad hãc leges conuersi sunt. ꝛ quanto feruẽtiores facti sunt in querendo tãto in hac lege amplius sunt cõfirmati. subito q; in ea penitẽtes de malicia in bonitatem mutati sunt. ꝛ qḋ amplius in admirationem inducit est ꝙ potẽtes ꝑfrui honoribus mũdi diuitijs eiusdẽ et delitijs ad libitum vti hec velut stercora arbitrantes: humilitatem paupertatẽ ꝛ castitatem que eis opponuntur amplexantes sub religionis voto tẽpore vite sue crucifixi mundo ꝛ mundus eis se voluntarie astrinxerunt sicut quotidie experimur. Tormenta quoq; per eam plures in magna exultatione spiritus et tristicias sunt perpessi. que nõ videntur probabilia nisi deus hanc legem singulariter et irrefragabiliter approbaret ꝛ ordinaret ad salutem tanquã excellentissimam ꝛ perfectissimam legem sine qua salus esse non potest. ¶ Sexto ꝛ vltimo ostenditur excellentia legis noue ex sexto gradu perfectionis eiusdem. scilicet ex amenissima ꝓmissorum incomparabilitate. in lege enim veteri promissa imperfecta fuerunt. promittebantur enim tria.s.bona temporalia. vita tẽporalis. ꝛ pax temporalis. De primo Leui.xxvj. Si in preceptis meis ambulaueritis et mãdata mea custodieritis ꝛ feceritis ea dabo vobis pluuiam tẽporibus suis. etc. Esa.i. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis etc. De secundo Leui.xviij. Custodite leges meas atq; iudicia que faciens homo viuet in eis. Ro.iiij. Moyses scripsit quoniã iusticiam que ex lege est qui fecerit homo viuet in ea. De tertio Leui.xxvj. dabo vobis pacem in finibus vestris dormientis ꝛ non erit qui exterreat. Item Deu.xxviij. Si audieris vocẽ domini tui vt facias omnia mandata eius faciet te excelsioreȝ omnibus gentibus etc.s.in tẽporalibus. Ecce ꝓmissa legis moysi. Sed quid ꝓmittit lex machometi. Certe promittit suis credentibus pro finali beatitudĩe illud quod debetur porcis et asinis.s.gulam ꝛ coitũ. Quã promissionem pħs despiciens qui fuit quasi istius secte.s. Auicenna. vij.metaphisice.vij.ca. Alium finẽ quasi profectionum et hominũ magis congruẽtem inquit. Lex nostra quam dedit machometus ostendit infelicitatis dispositionem et miserie que sunt ſm corporis sensus. et est alia promissio: que apprehenditur ab intellectu. Sequitur ibi sapientibus multomagis cupiditas fuit ad consequendam hanc felicitatem ꝙ corporis que ꝙuis daretur eis non tamen attenderũt nec appreciati sunt eaȝ in cõpara-

tione felicitatis que est coniuncta
prime veritati hec ille. Nobis aūt
in lege xp̄i excellentiora promittū
tur quia promisit bona spūalia et
eterna. s. gratiam in presenti que
precellit omnibus bonis tp̄alibus
et etiam gloriā in futuro. Tria au-
tem specialiter obseruantibus dei
mandata promisit. s. regnum celo-
rum. vitam eternam. et pacem sine
fine. De primo. Math. iiij. Pniam
agite appropiquabit vobis regnū
celorū. De secūdo Math. xix. Ois
qui relinqt domū vl' fratres aut so
rores aut p̄rez aut matrē vxorē aut
filios aut agros ꝓpter nomē meū
cētuplū accipiet. Nō est sic intelli-
gendum vt aliqui dixerunt ꝙ post
aliquā reuolutionē tempoꝝ post iu
dicium centuplum oīm que dimit-
tuntur hic propter deuz reddat̄ in
eadem specie vt centū agri ꝓ vno
agro dimisso. sed est sensus ꝙ q̄ cor
poralia ꝓ xp̄o dimiserit bona gra-
tie recipiet hic in p̄nti que intātū
excedūt bona tp̄alia ac si cētenari⁹
numerus pro numero cōpetur et
vitam eternam possidebit. s. in fu-
turo. De tertio Joh. xv. Pacem re
linquo vobis. pacez meā do vobis
s. qualis ego sum. quia eternus cuz
patre ⁊ spūsancto non qua est mū-
dus qui transit ⁊ eius pax. Et non
est mirū si xp̄s dat suis credentib⁹
pacem eternam quia ipse est prin-
ceps pacis. Esa. ix. Sequitur ibi-
dem Et pacis non erit finis. hanc
ꝓmissionē p̄dixerat Esa. fiendam
suis credentibus p regem messiaz
ca. xxxij. vbi dicit̄. Sedebit popu
lus meus in pulchritudine pacis.

quia pax celestis ex nulla parte im
pedietur seu obscurabitur. In ta-
bernaculis. i. in mansionib⁹ diuer-
sis ꝑm diuersitatez ⁊ varietatē me
ritoꝝ De quib⁹ Joh. xiiij. In domo
patris mei mā̄siones multe sunt fi
ducie quia om̄s sūt ibi certi de sue
beatitudinis eternitate ⁊ in requie
opulenta qꝛ ibi total̄r quietabitur
appetit⁹ ꝑm illud ps. xvi. Satia-
bor cū apparuerit gl̄ia tua. Simil̄r
in lege veteri cōminatio erat mors
tp̄alis. Unde Esa. i. ca. Si me ad
iracundiaz prouocaueritis gladi⁹
deuorabit vos. sed in lege noua cō
minatur mors eterna Math. xxv.
Discedite a me maledicti in ignez
eternū: sic ergo p̄tz excellētia legis
noue ex precitis sex gradibus. Ex
q̄bus correlatiue sequitur legē xp̄i
esse priorem lege moysi. non quidē
tp̄e: sed perfectiōe: lz fides xp̄i fue
rit prior lege moysi prioritate non
solū perfectiōis sed etiaz tēporis.
qꝛ ante. cccc. xxx. annos vt patuit
supra eadem consideratione ar. ij.
¶ Et notandū ꝙ euāgeliū xp̄i dici
tur lex a legendo. qꝛ in eo legit̄ di
uina iusticia. dicitur lex a ligando
quia p ip̄m ligatur humana insolē
tia. dicitur lex a legendo. i. colligē
do qꝛ de ipsa colligitur sapida sciē
tia. dicitur lex a legando. qꝛ in ipsa
legatur beatitudo et̄na. Lex euan
gelica ē illa lex: de qua dicit̄ Eccli.
xxiiij. Hec oīa liber vite ⁊ testamē
tū altissimi ⁊ agnitio veritatis. Ue
re liber vite est qꝛ verba euangeli
ca aīam viuificāt. vere etiaz testa-
mentum altissimi. qꝛ verba euāge-
lica eterna premia obseruantibus.

pmittunt. Uere etiā agnitio veritatis. quia verba euangelica errorum tenebras a mentibus fugant. Hec est lex q̄ in se est sincerissima et absq̧ omni admixtiōe falsitatis ꝓpter qđ dicitur lex domini immaculata etc. ps. xviij. Hec est etiā respectu oīm virtuosissima. ideo dicitur conuertens aīas. lex euangelica aīam dulcificat cōtra mūdi multiplicem pressuram qꝛ est testimoniū domini fidele sapientiā. i. sapidā scientiam prestans puulis. i. veris humilibus. Ipsa nihilominus aīas letificat contra cordis tristiciam. et hoc est quod sequitur. Iusticie domini recte letificantes corda. letificantes quidem qꝛ pmittūt penitētibus veniam et pseuerātibus gloriā. Ipsa etiam aīas illuminat cōtra ignorantiam qꝛ est preceptum dñi lucidū illuminās oc'os. Btūs ergo hō quē tu erudieris domine et de lege tua docueris eum ps. xciij.

¶ Quod verus messias debet nasci in bethleem.

Quart' thesaur' aperit de loco natiuitatis messie quē pnūciauit et determinauit specifice sacra scriptura Michee. v. Et tu bethleē effrata puulus es i milib' iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel. translatio chaldaica habet. Ex te egredietur messias. hoc autē vt ipsi et nos concedimus impletū est in iesu nazareno qui natus est in bethleē vt patet. Math. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus eius ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicunt aliqui ꝙ non intelligitur deitas eius sed preuisio et pdestinatio natiuitatis eius a dieb' eternitatis siue ab eterno. Sꝫ hec respōsio nihil valet. qꝛ preuisio ab eterno de rebus omnibus est cōis etiam de minimis. qꝛ omnia sunt preuisa ab eterno. et per hoc nō intelligeretur aliqua specialitas in xp̄o respectu alioꝝ prophetarum quātumcunq̧ minorum. Et ideo dicunt aliqui iudei de nomine messie ꝙ fuit ab eterno ante mundū creatum Septē enim dicunt ante mūdum et ab eterno creata. s. lex. penitentia. gehēna. domus sanctuarij. thronus glorie: paradisus voluptatis. et nomē messie. Et sic exponūt illud Gen. ij. plantauerat domin' deus paradisum voluptatis a pricipio. i. ante mundū p duo milia annorum. Et sic exponunt illud. Et egressus eius a pricipio a diebus eternitatis de nomine messie quod fuit ante mundum creatū modo p̄dicto. Sed hec ita irrationabilia sunt ꝙ non indigent reprobatione lex enī nō potuit creari nisi in aliquo intellectu nō diuino qꝛ nihil ē ibi creatū nouiter: nec in alio quia nullū tale erat ante mundū. Similiter penitētia nō est nisi de peccato p̄terito. ideo non est ante mūdū. qꝛ peccatū non fuit ante mūdū cuꝫ peccatū haberet esse in hoie vel angelo qui s̄m ipsos non possunt fuisse an̄ mundū: et cōsimili mō possūt

alia reprobari que causa breuitatis omitto.

¶ Quod nomen messie debuit esse nouũ ⁊ illud est iesus.



Uint' thesaur' aperitur de nomie messie quod ante eius aduẽtum incognitũ erat. dixerat enĩ. Esa. in ca. lxij. Uocabitur tibi nomẽ nouum quod os domini nominauit. Istud nouũ nomen ore domini per angelũ fuit denũciatũ Joseph ⁊ marie virgini qd̃ ẽet iesus. Istud p̃ciosũ nomen ineffabile fuit dictum. Greci vero thetragramaton nominauerunt. a thetra quod est quattuor et grama littera quasi nomẽ quattuor litterarũ. Et vt videat̃ nouitas istius benedicti nominis iesus: aperio quinq̧ mirifica secreta p̃dicti ineffabilis nominis thetragamaton. Primuȝ secretũ est ꝙ in elemẽtario sicut scribitur a iudeo ab eo ꝓferri nõ põt. Scribitur enim quattuor litteris scȝ ioth. he. vaf. he. velut si nostris vtamur litteris. ih. vh. vh ⁊ a grecis thetragramaton dicitur vt dictum est qd̃ hebrei ꝓnũciãt Adonay. aliter scribẽtes ⁊ aliter ꝓferẽtes qꝛ nõ est eis datũ ĩeffabilitatẽ hui' nominis penetrare vnde nec valẽt proferre. ¶ Scdm̃ secretuȝ est ꝙ istud sanctũ nomẽ significat mysteriũ trinitatis ⁊ vnitatis diuine essentie. Tres nãq̧ lr̃e sunt quibus ip̃m sanctũ nomẽ scribitur sȝ vna earum bis ponitur. scȝ he. que innuit spiritũsanctũ ꝓcedere tam a filio ꝙ a patre. Joth. idest qd̃ principiũ ⁊ cõuenit patri qui ẽ principiũ sine principio. qꝛ pater a nullo sed alie persone ab eo procedũt. he interpretatur vita ⁊ conuenit spirituisancto qui est omniumviuificator ⁊ inspirator sicut ipse dñs ait Jo. vi. Spiritus est qui viuificat. vaf. idẽ sonat quod ipe quod ẽ ꝓnomẽ demõstratiuum ⁊ significat filium q̃ visibilis et demõstrabilis fact' est in assumpta hũanitate. qꝛ in terris visus est et cũ hoib' cõuersatus est Baruch. iij. ¶ Tertium secretũ est ꝙ istud sanctũ nomẽ vt tradũt peritissimi hebreoꝝ tante virtutis est vt si distinguat̃ ĩ tres dictiones quelibet significet nomẽ dei. per se idipsuȝ significãs quod ⁊ integrum nomẽ qd̃ et quattuor litteris constat. Si enim primã coniũxeris ⁊ secũdam. s. Joth. ⁊ he. erit vnum nomen. si secũdã et tertiã. s. he. ⁊ vaf. iam habebis secundum. Si tertiam ⁊ quartam. s. vaf. ⁊ he. ĩuenies tertiũ nomẽ vt in numero trinus et vn' qui hoc noie designatur. ¶ Quartuȝ secretũ qd̃ bis maius est quod ita secũduȝ nomẽ ꝓpagatur a primo ⁊ tertiũ a secundo vt aliud sine alio pronũciari nõ possit. He nãq̧ lr̃a cõis ẽ primo nomini ⁊ secũdo. vaf cõis est secũdo. ⁊ tertio. in h̃ ꝙ secũdũ nomẽ descẽdit a p̃io ostẽdit̃ filius ꝯsubstãtialis patri a quo genitus ẽ. In hoc ꝟo ꝙ tertium descẽdit a scd̃o ostẽdit̃ spũssanct' cõsubstãtialis filio q̃ consubstãtialis est patri vt liqueat ꝙ pater est in filio ⁊ filius sit

in patre et spiritussanctus in patre et filio. Joh.xiiii. ¶ Quintum secretum est quod in hoc dei noie video ineffabili nomen iesu est insertum immo non est aliud nomen quam istud patet tres enim littere eius principales sunt Joth.he.vau.que secundum litteras nostras idem sunt. J.h.v.et patet quod iste tres littere coniuncte faciunt illud nomen iesu.titellus suprapositur propter titulum crucis. He vero vel h duplicatur.significat non solum spiritumsanctum procedere a patre et filio.sed etiam mysterium incarnationis designat.quia spiritusancto cooperante et non ex virili semine conceptus est messias iesus christus dominus noster vt primum he referatur ad productionem spiritussancti.secundum vero ad conceptionem siue incarnationem verbi diuini. Ecce ergo nomen nouum quia nouiter ab angelo pronunciatum non potentibus iudeis illud primo pronunciare: et sicut ipse messias vocatus est nomine nouo: sic etiam serui sui sicut predixerat Jsa. in cap.lxv.seruos suos vocabit nomine alio.in quo qui benedictus est super terram benedicetur in domino amen. Serui enim dei ante aduentum messie vocabantur iudei vel israel. sed messias in suo aduentu debebat eos vocare alio nomine vt non iudei.non israel.sed christiani a christo nominentur. ¶ Sed oriuntur due difficultates quas forte moueret iudeus. Prima est cum pluribus aliis nominibus messias nominetur in scripturis. scilicet emanuel Jsa.vii.admirabilis. consiliarius deus fortis.princeps pacis: pater futuri seculi. Jsa.ix. Quare ergo non illis; sed vocari voluit iesus. Respondetur quod secundum philosophum a fine denominantur res.i.de anima.christus igitur debuit denominari a fine interno: qui finis fuit saluatio humani generis. Et ideo debuit nominari iesus quod interpretatur salus vel saluatio. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Mat.i. Item dicit sanctus Tho.quod potius debuit nominari isto nomine: quod est salus vel saluatio quam aliquo alio: quia omnia alia nomina includuntur in isto patet. Nam saluatio generis humani continet principium: medium: et finem. Istud nomen emanuel quod interpretatur nobiscum deus:est principium saluationis nostre.quomodo in diuino supposito vnite sunt due nature: scilicet diuina et humana. Ista vero noia admirabilis consiliarius continent medium. Ista noia princeps pacis. pater futuri seculi.continent finem quia nostra saluatio ad pacem et ad futurum seculum possidendum ordinabitur. Sed istud nomen benedictum iesus totum processum rationem saluationis continet.scilicet principium. medium: et finem. Ideo isto noie iesus tanquam magis sufficienti: quia includit omnia alia nomina debuit messias noiari. ¶ Secunda difficultas est. diceret enim iudeus. quomodo tamen dicis quod istud nomen iesus est nouum cum alii tres ante aduentum iesu nazareni fuerunt vocati isto nomine.scilicet iesus syrach: Jesus naue:et iesus filius Josedech.sacerdos. Responsio quod istud nomen

iesus est nomen nouū in xpo propter effectū nouū: q2 ꝛ si in aliis qui vocati sunt hoc noīe iesus nomen fuerit correspōdens ꝓprietati: q2 saluauerunt ꝛ fuerunt saluatores. Istud fuit in tēporalibus non in spūalibus. illi saluauerunt populum a multis malis: ꝛ dānis non tñ a culpa ꝛ pctīs: sicut bñdictus noster iesus dicēte āgelo Ioseph. Matth. i. Uocabis nomen eius iesum ipse eñi saluum faciet pplm suū a pctīs eorū. Item illi saluauerūt in tpe: ꝛ saluatio eoꝝ transiuit cum tpe. Noster bñdictus saluauit in tēpore: sed eius saluatio durat sine tpe in eternum. Et ideo in eo habet veram ꝓprietatem nominis nō in aliis: q2 ſm logycos: nomē est vox significatiua sine tēpore. Nomen iesus i aliis fuit vox significatiua cum tēpore: q2 solū in temporalibus ꝛ tēporaliter nō spiritualiter: nec eternaliter saluauerūt. Sed in christo iesu vero messia fuit ꝛ est vox significatiua sine tempore cum sua saluatio sine tempore hoc est in eternum fit: vt dictum est. O benedictū nomen p te peccatores a peccatis saluant. Matth. i. Per te remissionē peccatorū accipiūt oēs qui credūt in eum cuius est nomen. Act. iiii. ꝛ i. Io. ca. ii. Sine te non est aliud nomen sub celo datū hominibus in q̄ oporteat nos saluos fieri. Act. iiii. Tu es nomē honorabile in celo ꝛ in terra: ꝛ in iferno: ad Phil. scdo. In nomine iesu omne genu flectatur: celestiū terrestriū et infernorū. Tu in periculis: in plagis in malis: in angustiis: in tribulationibus: ꝛ necessitatibus es protectio: ꝛ defensio firma. Prouer. xviii. Turris fortissima nomē dñi ad ipm cōfugit iustus ꝛ saluatur: ꝛ nō soluꝫ iustus: sed ꝛ iniustus: si cū fide ꝛ deuotiōe recurrit: per te demōia eiiciūtur. Linguis nouis hoies loquūtur: ꝛ serpētes tollūtur: venenū ꝛ mortiferū non nocet ꝛ lāguores sanantur. Matth. vlt. Tu es mel in ore. melos in aure: iubilus in corde: ſm. Ber. Nō est ergo mirum si hoc est nomen tuū admirabile in vniuersa terra: vt finaliter qui te inuocauerit fide formata charitate saluus fit. Ioelis. ii. Quicūq3 inuocauerit nomen domini saluus erit. s. in nomine. q2 saluatio vel salus interpretatur sicut ē nomē iesus. Si plura alia singularissima vis videre de hoc gloriosissimo noie. vide in vigintiduob9 sermonibus quos alias feci ob eius honore super themate: est nomen eius iesus.

¶ Quod vero messie in lege promisso debebant offerri munera in suo aduentu.



Ertius thesaurus apērit de veneratiōe messie. Sacra eñi scriptura prenūciauit ꝛ specifice determinauit ex tēpore abrae q2 reges orientis venirēt ad adorandū messiam regem. Et q2 ei ducerēt aurum ꝛ incēsum: qđ apparet etiā manifeste ſm doctio

ros hebreorũ et sequẽtibus aucto ritatibus. Et primo dicit in beresith zota. i. in Genesi paruo. dixit rabi Rabosie. Si dixero tibi vnũ verbũ bonũ: dices tu nomine meo Et dixit ei qđ ẽ illud vbũ. Respõdit scias q̄ oia munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau. ge. xxxiij. significãt q̄ ꝑ tẽpore debẽt gentes redire ad regẽ messiam: q2 scriptũ est. ps. lxxi. Reges arabũ: et saba dona adducent: et dixit ei verbũ. dixisti mihi per vitam tuã: ego dicã noi tuo. Item dicit thalmuth in beresit. Rabba rabi moysen darsan. Saba sunt filij abrae: q2 sic scriptũ est Gen. c. xxv. Abraam vero aliã duxit vxorez noie cethuram que peperit ei zamran et iexan ꝛ mandã: madian: ꝛ iesboth ꝛ sue. Iexan q3 genuit saba ꝛ dadan. etiã quãdo augmẽtauit salomon regnũ suũ dixerũt. Forte iste est messias: ꝛ illa hora venerunt ad eũ sicut scriptũ3 est. iij. Reg. c. x. Sed ꝛ regina saba audita fama salomonis in noie dñi venit tentare eũ. Inq̄tum dicit in nomie dñi apparet q̄ ꝓphetabant in nomie domini. sicut habebant mandatu3 Abrae vt sic facerent. Et vnde ꝓbatur q̄ debent venire exe messie ꝛ seruire sibi. Isa. dicit. c. lx. Oẽs de saba venient: aurũ ꝛ thus deferẽtes: ꝛ laudem dño annũciantes. iste est messias. Ecce quõ ex auctoritate predicta ostẽditur ꝓpositu3

¶ Ueruntamen si dicat iudeus q̄ intentio Isa. in illa ꝓphetia erat q̄ cũ messias erit sedens in regno suo in hirusalẽ q̄ illa hora ꝓpter magnã famã suam oẽs reges mittent ei dona ꝛ venient ad visitandũ ꝛ glorificandũ eũ: sicut faciebant Salomoni ꝓpter magnã suã scientiã. Respõdet q̄ hoc nõ habet locũ: q2 textus dicit. Et laudẽ dño annũciantes qđ annũciare dr in hebraico bozora: ꝛ istud nomẽ significat narrare aliquã rem quã homo scit illi qui nescit: ꝛ illo modo quo aduersarius declarat textũ non esset sic: quia iã scirent illi de iherusalem: sed tamẽ eo modo quo fuit in aduentu xp̄i: venit bene cõcorditer in vocabulo annũciare: q2 reges qui venerũt in natiuitate iesu xp̄i iherusalem quesierunt ab herode ꝛ ab existentibus in ciuitate. Ubi est qui natus ẽ rex iudeoꝝ. Matt. ij. sicut ipsi sciebãt ex suis ꝓphetijs sicut supra dictũ est in auctoritate. Et hierosolymite mirati sunt de hac narratione: q2 istud erat eis ignotum quousq3 petierunt a sacerdotib9 ꝛ a sapiẽtibus. Qui responderũt q̄ si verũ erat q̄ natus erat q̄ sua natiuitas debebat esse in bethleem: sicut plenissime cõtinet Mat. ij. Et in tali casu optime verificatur verbu3 ꝓphetie ſm hebraicam veritatẽ. Et laudem dño annunciantes: et non ſm expositionẽ iudeorum.

¶ Quod verus messias debuit venire pauper ꝛ mansuetus.



Extrimus thesaurus aperitur de modo viuendi messie quẽ modũ sacra scriptura prenũciauit et specifice determi-

nauit. scȝ in maxima paupertate ⁊ mansuetudine. De primo zacha. ix. Ecce rex tuus venit tibi iustus ⁊ saluator: ⁊ ipse pauper. Et Isa. liij. Ascendet sicut virgultum ⁊ sicut radix de terra sitienti: qd nō habet magnos ramos nec folia aque defectu. Hoc impletum est in iesu nazareno qui natus est in paupertate. Vñ hoc fuit datū ꝓ signo pastoribus. Luce. ij. Inuenietis infantē pannis inuolutū: ⁊ positum in presepio. Vixit etiā in magna paupertate. Unde ipse dixit Matth. viij. ⁊ Luce. ix. Uulpes foueas habent: ⁊ volucres celi nidos: filius aūt hominis non habet vbi caput suū reclinet. Mortuus est etiā in magna paupertate: qꝛ nudus in cruce: suū etiā corpus fuit inuolutum in syndone aliena: fuit etiam sicut pauꝑ sepultus: qꝛ in sepulchro alieno: vt ptȝ. Matth. xxvij. Et Mar. xv. et Lu. xxiij. ⁊ Joh. xix. De secūdo scȝ ꝙ messias deberet esse mansuetus: qꝛ dicit̃ Isa. xlij. vbi ad litterā loqtur de messia. Calamū quassatum nō conteret: ⁊ linū fumigans nō extinguet in veritate educet iudiciū. Videmus sane ꝙ calamus quassatus leuiter potest perfringi. Linū autē fumigans. i. linū combustuȝ. Sed tamen aliquid retinens fumi. id ē ignis ꝑfacillime potest extingui. Sed quid per calamū quassatum vel linum pene extinctum melius ꝙ peccatoris fragilitas qui conquassatus ⁊ pene in peccato est extinctus potest intelligi. Calamuȝ autē quassatū xp̄s non cōtriuit: et linum fumigās non extinxit: quia pctōres pene mortuos in pctis occidi non precepit. sed misericorditer tolerauit ⁊ ad penitentiā reuocauit qd ex cōsequētibus designauit ꝓpheta cū addidit in veritate educet iudiciū. Ueritas quippe ⁊ iusticia idē est: in lege ẜo moysi iudicium erat ⁊ preceptum pctōres occidi. Christus aūt ad veritatem ⁊ iusticiā: adduxit iudiciū quādo pctōres non occidi. sed qd iusti9 est donec penitērent sustinere precepit cū dixit. Nolo mortē pctōris: sed vt cōuertat̃ ⁊ viuat. Fuit etiā humillimus ⁊ mansuetus: qꝛ ipse dixit. Matth. xi. Discite a me qꝛ mitis sum ⁊ humilis corde: ⁊ propter suam mansuetudinē sub noīe agni fuit ostēsus populo a Johāne baptista dicente. Ecce agnus dei. Johanis. i. cap.

¶ Quod verus messias debebat mori in maxima humilitate inter sceleratos.



Octauus thesaurus aperit̃ de modo moriendi messie: quē modū sacra scriptura prenūciauit ⁊ specifice determiauit in maxima hūilitate. vñ Isa. liij. Sicut ouis ad occisionē ductus est: ⁊ quasi agnus corā tondente se obmutescet: ⁊ nō aperuit os suū. Qd manifestissime impletū est in iesu nazareno: qꝛ ipse āte pylatū adductus: falsoq3 accusatus; verberatus etiam ⁊ colaphis

cessus conticuit: ⁊ ipse pylato de pluribus eū interrogāti verbum vix aliqđ respōdit. Ipse etiā debebat inter sceleratos reputari. sicut dicit. c. eodē. Et cū sceleratis reputatus est. qđ impletū fuit in xpo: qꝛ inter latrones crucifixus.

¶ Quod debebat mori ꝓpter peccata hominum.

Nonus thesaurus aperitur de causa mortis messie quā causam sacra scriptura p̄nūciauit et specifice determinauit. scʒ ꝓpter pctā hoīm: generaliter patʒ. Isa. vbi supra. Oēs nos q̄si oues errauimus vnusquisqʒ i viā suā declinauit. oues q̄ppe simplicia ⁊ stolidissima sunt aīalia ⁊ vaga. ⁊ nos stulti quasi oues errauimus: qꝛ ipm qualis vel quis esset nō nouimꝰ. Unusquisqʒ aūt in viā suā declinauit. hoc ē doctrine sue vix vllus credidit: sed suā quisqʒ veterē retinuit: ⁊ dñs posuit in eo iniq̄tates oīm nostrum. i. originale peccatū q̄ irritemur oēs. Ipse aūt vulneratꝰ est ꝓpter iniq̄tates nostras: attritꝰ ē ꝓpter scelera nr̄a: ⁊ disciplina pacis nr̄e sup eū. i. disciplinā ⁊ correctionē quā vt pacē haberemꝰ passuri eramꝰ ꝓ nobis ipse sustinuit: vt misericors ⁊ benignꝰ. Uñ sequit. ⁊ liuore eiꝰ sanati sumꝰ: liuore scʒ flagellorū ⁊ vulnerū q̄ ꝓ nobis ē ꝑpessus: ⁊ i fine capituli ipe pctā multorū tulit: et ꝓ trāsgressorib' orauit qđ totū hʒ verū ⁊ impletū est in iesu nazareno vt patet in euangelio.

¶ Quod tertia die resurgere debuit a mortuis.



Decimus thesaurus aperit de resurrectione messie quā sacra scriptura p̄nūciauit ⁊ specifice determinauit ac etiā eiꝰ ascēsionē ad dexterā dei. Psalmū ptʒ Osee. vi. vbi dz. Uenite ⁊ reuertamur ad dñm: qꝛ ipse cepit ⁊ sanabit nos pcutiet ⁊ curabit nos viuificabit nos: post duos dies: ⁊ i die tertia suscitabit nos ⁊ viuemꝰ i ꝯspectu eiꝰ. Capl'ʒ istō expōit a fidelibꝰ hebreis de aduētu messie diuersimode tñ: qꝛ rabi Salomon exponit applicādo ad tribulationē in qua sunt nunc iudei positi ꝑ mūdū dispsi a qua suis oratiōibꝰ publicis ⁊ priuatis petūt liberari ꝑ messiā, cuiꝰ aduētū expectāt. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. In tertia die resuscitabo vos. Per primā diē dicit ꝙ intelligit tēpus primi tēpli ꝑ Salomonem edificati cui successit nox destructionis ꝑ chaldeos. Per secūdā diem tēpus scđi ꝑ zorobabel reedificati: cui successit nox destructiōis per romanos. Per tertiā diē dicit ꝙ intelligitur tēpus tertij tēpli ꝑ messiā edificādi. de quo exponūt edificationē templi que habet in fine Ezechielis ſm errorem suum. hoc dictū fundatur super falsum. scilicet ꝙ christus sit venturus ꝙ iam trāsiuit in prete⸗

ritum sicut diffuse in apertione pri
mi thesauri & in sequentibus fuit
declaratum: & quo ad errorez tertij
tēpli materialis in tertio libro ple
nius declarabitur. Est ergo sensus
secundum veritatez viuificabit nos post
duos dies. s. mortis & sepulture sue
ipse messias. & in tertia die resusci
tabo vos. scz resurgens a mortuis
qd dicit quod eius resurrectio est pri
cipium resurrectionis nostre ad vi
tam immortalem. Unde. i. Corinth.
xv. Christus resurrexit a mortuis
primitie dormientiū: quoniam per homi
nē mors. & per hominem resurrectio
mortuorū. & sicut in adā oēs moriū
tur: ita & in xpo oēs viuificabunt.
Ista expositio magis consonat lit
tere quam precedens: quia accipit dies
proprie. Sequitur & viuemus in cō
spectu eius. scz vita gratie in pre
senti. & vita glorie in futuro. Et nō
est mirū quia ipse xps messias ve
rus est via veritas & vita. Johan.
xiiij. Quod autē messias debebat
resurgere tertia die secundum doctores
hebreorū declarat rabi mosse dar
san in genesi magno sup textū capi
tuli. xxij. Die autem tertio eleuatis
oculis vidit locū procul dicit rabi
mosse multe trinitates dei habent
in scriptura: & vna earum est resur
rectio messie. Uerūtamē scdm. s. quod
mess ias sedeat ad dexterā dei ap
paret ex vna auctoritate que est in
midras tulim. i. in glosa psalterij
sup illud psal. xvij. Et dedisti mi
hi salutē protectionis tue: & dextera
tua suscepit me. vbi dicit rabi Jo
dan nomine rabi Hāma. Tempore
venturo deus faciet sedere regem
messiam ad dexteram suam: quia sic
scriptum est psal. cix. Dixit domi
nus dño meo: sede a dextris meis.
vbi dicit trāslatio chaldaica. Dixit
dñs verbo suo: & abraā erit sedēs
ad partē sinistram: & facies eius pal
lide erunt dicēdo dñe. & filius filij
mei sedet ad partem dexterā & ego
ad sinistrā. sed deus consolabitur
eū dicendo filius filij tui est ad de
xterā meā. & ego sum ad dexteram
tuam. & illa hora abraā erit conten
tus. hoc est qd dixit dauid. & dexte
ra tua suscepit me psal. xvij. Item
dicit in libro Aginga. in. c. qd inci
pit est dorsin. vna scriptura dicit
in daniele. c. vij. throni positi sunt
qd est plurale. Et postea dicit thro
nus eius flamme ignis: quod ē sin
gulare videtur duo textus contra
rij. Dicit rabi aquiba. non sunt con
trarij: quia vnus thronus est pro deo
et alius pro dauid. Declarat rabi Sa
lomon. Iste dauid est messias. Itē
dicit in beresith. raba. i. in genesi
magno. Rabi mosse darsan sup te
xtuz Geñ. c. xviij. Et abraā adhuc
stabat coram domino vult dicere
quod dixit psalmista psal. xvij. & de
disti mihi protectionem salutis tue.
Iste est abraam cui dixit deus. No
li timere abraā: ego protector tuus
suz. & dextera tua suscepit me. Iste
est messias de quo scriptū est. Dixit
dominus domino meo: sede a de
xtris meis. Dicit rabi Amon hoc
quod dixit textus. et abraaz adhuc
stabat coram domino. correctio est
sapientuz. quia primo erat scriptū
& dominus adhuc stabat corā abraā
et rabini mutauerunt cum multis

aliis mutationibus que fecerūt in sacra scriptura: inter quas vna est in psal.xxi. vbi dicit. Lir cundede-runt me canes: consilium malignā tium obsedit me: carn.i. foderunt manus meas et pedes meos. Sed rabini mouerunt illud carn. quod sonat foderunt. et posuerunt in lo-co suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harū mutationum mira te sunt plenissime in midras tulim id est in glo. psalterii in quo dicit q de istis mutatiōibus ꝓpter eos dicit ꝓpheta. Hiere.xxiij. peruerti stis verba deorum viuorum domi-ni sabaoth dei vestri. ꝛ Hiere.in.c. ix. de eis dixit. Veritatē non loquē tur: docuerunt linguam suā loqui mendacium. Ecce ꝙ clare in suis-met libris condēnantur tanꝙ falsi et mendaces illi qui mutauerunt verba dei. Nec consentit spūssan-ctus q omnia in thalmuth essent mendacia et falsa: vt per verba ibi dem inserta confunderetur cecitas iudeorum.

¶ Quod verus messias debebat dare suis credentibus in presenti gratiam suam. in futuro gloriam sempiternam.

Undecimus thesaurus aperit de premio creden-tium ꝛ sequentiū messiam in presen ti ꝛ in futuro quod premiū sacra scriptura prenuncia uit ꝛ specifice determinauit in duo bus locis. Primo Isa.lxv. vbi ad litterā loquitur de rege messia. Ec ce serui mei comedent ꝛ vos esurie ris. Ecce serui mei bibent et vos si tietis. Ecce serui mei letabuntur et vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt pre exultatione cor dis. et vos clamabitis pre dolore cordis. et pre contritione spiritus vlulabitis ꝛ dimittetis nomen ve-strū in iuramentū electis meis: et interficiet te dñs deus ꝛ seruos su os vocabit nomie alio. in quo qui benedictus est sup terrā benedice tur in deo amen. Que oīa implent in premio quod dat iesus nazare-nus sequētibus eū. dicit enī serui mei comedent: scꝫ corpus meū. vn ait: nisi manducaueritis carnē filij hominis. Joh.vi. ꝛ ibidē caro mea vere est cibus: vel comedēt doctri-nam spiritualem vel mysteria fi-dei. vel comedēt scꝫ i futuro cogni tionē diuinitatis. vnde ait vt eda tis et bibatis super mensam meā in regno patris mei Luce.xxij. Et ps. dicit: satiabor cum apparuerit gloria tua. Sic ergo ait xp̄us serui mei comedent. ꝛ vos scꝫ increduli iudei ꝛ dānati esurietis. Ecce ser-ui mei bibent. scilꝫ aquam viuam. Joh.vi. Si quis sitit veniat ad me et bibat. ꝛ iterum Joh.iiij. qui bi-berit ex aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. hec aqua viua est gratia spiritussancti: quam christus dat suis fidelibus in presenti. Et ideo facit eos saltare in vitam eternā quia aqua tantū ascendit naturali ter quantū descendit. Et quia illa

gratia descendit a deo qui sedet in celo vbi est vita eterna. ideo fiet in eo fons aque salientis in vitā eternam: vel sic serui mei bibent. s. sanguinem meum: quia sanguis meus vere est potus. Joh. vi. et ibidē. Ni si manducaueritis carnē filij hominis et biberitis eius sanguinē non habebitis vitam in vobis. Et vos sc3 increduli iudei et dānati sitietis sc3 aquam viuā et sanguinem meū. Ecce serui mei letabuntur. sc3 in eterna beatitudine. Unde Joh. vi. xp̄s dicit. Gaudium vestrum nemo tollet a vobis et vos sc3 increduli iudei et dānati cōfundemini sc3 videntes alios in locum vestrum successisse. Ecce serui mei laudabunt pre exultatiōe cordis. s̄m illud. ps. lxxxiij. in secula seculorū laudabūt te. et vos sc3 increduli iudei et damnati clamabitis sc3 in inferno pre dolore cordis. s. ex consciētia peccatorum et pre contritione spiritus vlulabitis: q2 ibi erit fletus et stridor dentiū. Matth. xxv. et dimittetis nomen vestrū. s. alijs in locum vestrū succedentibus. ideo sequitur in iuramentum electis meis: vt sc3 decetero nō vocemini. circūcisio s3 cōcisio: nec me habeatis q̄ sum via veritas et vita. sed electi mei dicentur filij abrae sicut vos olim. Sequitur. et interficiet te dn̄s deus. s. spirituali gladio cū dixero. Ite maledicti in ignem eternū et c. Matth. xxv. et seruos suos vocabit alio nomine sc3 xp̄iano a meipso iesu xp̄o In quo qui benedictus est sup terram credendo et sequendo benedicetur in deo amen. Cum sc3 dicam in iudicio electis meis. Uenite benedicti patris mei et c. ca. codē. Itē secundo determinatur in sacra scriptura premiu3 eternum sequentiū messiam iesum christum. Isaye. li. vbi dicitur qui redempti sunt a domino reuertentur et venient in syon cum laude et leticia sempiterna super capita eorum fugiet ab eis dolor et gemitus. Ego ipse cōsolabor vos. quod sic exponitur. qui redempti sunt a domino. s. sanguine filij sui reuertentur sc3 ad viam iusticie et venient in syon. i. in presentem ecclesiam et beatitudinem eterna3 laudantes sc3 et dicētes. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te: et leticia sempiterna que sc3 non deficiet super capita eorum. i. super eorum mentes. gaudium et leticiam obtinebunt sc3 in celo. fugiet dolor et gemitus: q2 absterget deus oēm lachrymam ab oculis sanctorum. Ergo ego ipse. s. filius: quia alius non potest. consolabor vos quasi dicat. Inuocastis me et ego consolabor vos. et non per prophetas: sed per meipsum glorificando: q2 hec est vita eterna vt cognoscāt te deū verum et quem misisti iesum xp̄m. Joh. xvij. vita em̄ eterna siue beatitudo cōsistit essentialiter in aspectu claro ipsius diuinitatis: vt tamen habet adiūctam fruitionem q̄ est completiua felicitatis cum firma tentione. Ex consequenti tamē consistit beatitudo in aspectu humanitatis xp̄i que est instrumentū nos inducēs ad beatitudinem principalem. beatitudo em̄ hoīs cōsum

ctio est ad vltimũ ⁊ optimũ bonũ ⁊ ideo non potest consistere in coniũctione ad aliquod bonũ temporale vel corporale: vt dicunt rudes sarraceni qui expectãt in alia vita in voluptatibus carnalibus et diuitijs ⁊ alijs consimilibus premiari ꝼm ꝙ dicitur in alchorano machometi. que tñ vita ꝼm philosophum dicitur vita pecudũ. i. ethicoꝝ. propter qđ ipse Auicẽna hoc considerans dicit ꝙ propheta quez vocat machometũ pmittit eis talem felicitatẽ in premiũ: qm̃ multi sapientes non attenderũt sicut patuit supra in aptione tertij thesauri in secũdo gradu perfectionis legis euangelice: Similiter iudei resurrectionem futurã expectant ad vitã carnalem. ⁊ ideo felicitatẽ vite future credũt consistere in bonorũ temporaliũ plenitudine ⁊ pacis trãquillitate. vt pȝ vbi supra. Sȝ beatitudo xpianorum est in adeptiõe summi boni per aptã visionẽ et fruitionem et firmã tentionẽ. Considerãdum est etiam ꝙ cuȝ filius dicit ad patrem loquens hec est vita eterna vt cognoscant te solum deum per hoc non habetur ꝙ solus pater sit deus ⁊ filius creatura: vt dicebat arrius: quia hec dictio exclusiua solus non determinat ly te. ita ꝙ sit sensus ꝙ solus pater sit deus: sȝ determinat ly deum et est sensus ꝙ illa est sola deitas vera que est in patre ⁊ sic ab illa non excluditur filius sed magis includitur: ꝙ vna est deitas in vtroqȝ: sed excluditur vera deitas ab hijs qui a gentilib⁹ colebantur: scilicet ioue: saturno, ⁊ similibus. Dico etiam ꝙ hec dictio solus determinet ly te vt sit sensus ꝙ solus pater sit deus non tamẽ per hoc excluditur filius a deitate: sed magis includitur: quia ꝼm philosophum solus idem est ꝙ non cum alio. et ideo tñmodo excludit illđ quod alietatem dicit. filius autez est non alius a patre in essentia: sed tñ in persona. Et ideo quãdo hec dictio solus additur vni persone respectu termini essentialis sicut est in pposito, non excludit aliã personã: sed magis includit. ⁊ hoc patet per auctoritatem saluatoris Matth. xi. vbi dicit. nemo nouit filium nisi pater: neqȝ patrem quis nouit nisi filius. Si enĩ hec dictio exclusiua addita vni persone respectu termini essentialis excluderet aliam sequeretur ꝙ pater non cognosceret: sed tantũ filius. ⁊ filius non cognosceret se sed tantũ pater quod est absurdum dicere. Patet ergo premium sequentium christũ quia est beatitudo eterna in visione diuinitatis cum fruitione et firma tentione. et sic beatificabitur anima rationalis et in visione clara humanitatis christi. ⁊ sic beatificabitur corpus humanum vt sit perfecta beatitudo in corpore ⁊ anima. Creauit enĩ deus hominem vt totũ beatificaret ⁊ pascua inueniret intus ⁊ extra. ꝼm Aug. intus in deitate saluatoris: ⁊ extra in carne redemptoris.

¶ Quod persecutores veri messie a pena in psenti nõ debebãt releuari nec ĩ futuro a dãnatiõe eterna



Duodecimus thesaurus aperitur. scz pena persequentium messiam in presenti et in futuro. quoniã penam sacra scriptura prenunciauit. et specifice determinauit. et primo de pena in presenti vita. vnde Amos. ij. super tribus sceleribus israel: et super quattuor non conuertam quia vendiderunt iustum scz iesum nazarenum. Sed ad hoc respondent iudei quadrupliciter. Primo q iste textus loquitur de scelere israel non iuda. et sic nihil pro nobis. quia illud scelus iesu nazareni cõmissum est in iuda: non in israel. et maxime quia propheta loquitur hic primo de sceleribus iuda: postea de israel in textu. Sed ista responsio nulla est: quia in templo secũdo venerunt et fuerunt de captiuitate decem tribus et fuerunt omnes cõgregati simul de israel et de iuda per licentiã datam per tyrum regẽ persarũ. et patz etiam Nee. vij. et xviij. capitulis. habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Item isa. ve. xi. quomodo desolauit dñs linguã maris egypti scz nilum vt transirent calciati. vide hec pulchre in lyra quomõ hoc fuit. Tunc omnes venerunt ad secundum templum. et vocati sunt israel. Quod ergo premittitur in textu. primo de sceleribus iuda respicit ad destructionem primi templi quia illi de israel non erant ibi. Et cum subiungitur in textu de scelesleribus israel. respicit destructionem secundi templi. quia omnes de israel: et de iuda erãt ibi. et oẽs vocati sũt israel: patz hoc per Rabi moysen de egypto qui formaliter dicit in libro sofrin mors iesu nazareni fuit causa vt destruerentur israelense. Ecce quomodo vocat oẽs de secundo tẽplo israel. Item peccatũ qd tãtũmodo iuda fecit: peccatum iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit et israel: peccatũ vocatur israel. Iherosolymis enim tunc erat cum iuda magna pars filiorum beniamin et leui. Iure igitur pars totius debet suscipere nomen. Est et alia non inferior causa quia videlicet populus israel licet tunc monti non corpore presens fuisset. audito tamen q eorũ fecerant socij. eorũ culpe laudatores et cõsentanei: et participes omino facti sunt voluntatis: volũtas itaq eis profecto est imputanda Sed quomodo predicta captiuitas accidit israeli propter venditionem iusti iesu cũ israel non vẽdiderit xpm. sed tantũ a iuda scarioth legatur emisse. Respondetur: q quia filij israel vt venderetur christus cõsensum: auxilium atq consiliũ adhibuerunt: ideo nõ minus q si ipsi vendidissent scelus incurrerunt. Neq enim et Salomon ydola fabricauit: sed quia vxoribus et concubinis fabricantibus assensum prebuit eum fabricasse littera dicit. ¶ Secũdo dicunt ad hec iudei q illud scelus de venditiõe iusti pro argento fuit vẽditio Joseph per fratres suos: sed illud nihil valet: quia vbi ponitur primũ secundũ. tertiũ: et quartũ: ordo est

secundum prius et posterius. Videndum est ergo quod est primum scelus. quod secundum et cetera. Et sciendum est q ista tria scelera p ordinē sicut veniunt sunt ista. Primum venditio Joseph. propter quod fuerunt captiui in egypto. Secundum adoratio vituli. pp̄ter quod fuerunt vno die interfecti. xxiij. milia hominū Exo. xxxij. Tertium occisio pphetarum. pp̄ter qd̄ ducti sunt captiui in babilonē. lxx. annis. Quartum detur r non pōt dari nisi venditio iesu nazareni. q2 venditio ioseph primū in ordine fuit pp̄ter quod postea pharaonis sunt passi durissimum iugum vt dictum est. Sed cum pnia pacta iam sunt liberati a culpa. quare de induito rursū criminabūtur peccato ¶ Tertio forte dicet iudeus. q2 si hoc non dicat de Joseph iusto. potest tamē dici de alio quolibet iusto s3 hoc indignū et irrationabile eē videt vt cū tm̄ crimē fit q nulla idulgentia sequat. pp̄ter quod diuina sententia in totum israel deseruiat populus illius celetur psona i qua illud fuit cōmissum. Insup cū reatus iste i hebreo sermōe tali descri bat vocabulo. quare iponitur illi q̄ negauerat deū. venditio aūt iudei non equatur negationi dei. sed ipsi tū ac talem vendiderunt hominē xp̄m videl3 filiū dei. i. q in culpa sūt pares deū negati. Et si q̄ras q̄ sūt illa peccata quattuor q̄ oia pareāt ad negare deū esse equalia. Rūdet q primum peccatum fuit cū in heremo vitulū conflatilē p deo adorauerunt. in quo facto satis deū negauerunt. et quia ab omnibus ē h̄ peccatum ppetratu3. ideo cōe fuit oim. Secundū in quo r deū filii negauerūt r oēs peccauerūt: fuit qñ Jheroboā vitulos similes fabricauit: r ab omnib9 adorari constituit Tertium autē cum iudei pphetas vniuersi eadem voluntati occiderunt. et eorum dicta contēpserunt quartū vero quod magis est oibus et grauius est quando xp̄m dei filium r hoiem ab omni peccati cōtagione alienū iniq̄ vendiderunt. r iniusta nece condēnauerunt: hoc peccatum pp̄ter cecitatē iudeoru3 occultū est eisdem: sicut dicit Rabi onanerari d̄lar. i libro vayera raba. i. leuitico magna. Primi peccauerunt r fuit discoptum suu3 peccatum. r fuit discoopta sua pnia. Secūdi peccauerunt: r fuit discooptū suū peccatū: r fuit discoopta sua pnia. Tertij peccauerūt et fuit discoopertū suū peccatū: et fuit discoopta sua pnia. Quarti peccauerunt et fuit discooptū eis peccatū suū. nō est discoopta sua pnia. Unde dicit eis pp̄ter suā cecitatē. fidelib9 tm̄ vidētibus bene est discooptū suū peccatū r sua pnia vt dictū est r dicet. Itē petrus alfonsi vir eruditissimus de quo supra in apptione primi thesauri locutus sum in suo dyalogo ostendens causam captiuitatis iudeoz esse venditionem xp̄i r non venditionē Joseph sic inquit contra eos. Quod autem euidentius testimonium queritis vos propter dei mortem hanc subijsse captiuitate3 q̄ id quod apud vos scriptum legistis. quia videl3

in ipso captiuitatis exordio qui- dē terre vestre princeps decem de melioribus totius israelitici popu li Anaman.s.traditionis filius Symeonem gamalielis filium hysina hel helysei filium:et Achiba cete- rosq captos in carcerem misit.sci scitans vt quid iustū vendidissent Lex enim inquit decreuit:vt mor- tis sententia mulcetur quicunq iudeum vendiderit.Et vos igitur ſm iudicium legis mori deberis di cto decreto vario dat corpora leto non enim omnes vna cohercuit pe na.sed singulis singula sunt gene- ra mortis proposita.Alium videli cet ignis cremauit.alius ferrei pe ctinis vnguibus laceratus expira nit.alium vero mors queuis diuer sa consumpsit quemadmodū mor tes illas doctrine vestre liber ex- posuit.Doctores autem vestri hu- ius iusti pro quo illi sunt ita puniti nomen mutātes in hoc facto pror- sus conticuerunt de christo dicen- tes.q princeps ille iustū denomi nans ioseph filium Jacob.quem in egyptum fratres vendiderant intelligebat eiusq sanguinem ab illis exigens propter eum talibus illos suppliciis affecit.Sed absur dum rationi videtur vt id ab eis exigeret quod ad minus Mille qn gentis annis antea factum esset maxime cum tempore quo venun- datus est Joseph nulla lex esset qua eos princeps ille mortis reos conuincere posset q si vultis vt etiam de prophetis in medium au ctoritatem deferam qua captiuita tem hanc propter hominem illum ipsum necessario xp̄m esse ostendā Ecce profero Ysa.ca.xxiiij.A fini bus inquit terre laudes audiuim⁹ gloriam iusti hec verba iusti hui⁹ laudes vbiq terrarum ostendunt fuisse nec alterius iusti hominis laudes tantas vnq̄ fuisse audiui- mus vt peruenirent vsq ad fines terre. Cui iusto:q3 tribulationes quasi sine causa passurus erat pro- pheta preuidebat his verbis com patiens dicebat.Ve mihi preuari- cantes preuaricati sunt. et preua- ricatione transgressorum p̄uarica ti sunt.preuidens enim propheta quas prophetis dei aduentū pre- nunciantibus tribulationes illatu ri essent ait.p̄uaricantes preuari cati sunt. Intuit⁹ aūt quia nec mē bris contēti ipsum etiam caput in uidia pleni qbuscunq possent mo dis essent oppressuri.⁊ ſm corpo- ris passibilitatem occisuri preua- ricationis nomen ingeminans sub iunxit et preuaricatione transgres sorum preuaricati sunt. Qua vero pena pro huiusmodi peccato ple- ctendi essent dictante spiritu pre- sciens ait illico subiungens.Formi do et fouea ⁊ laqueus super te qui habitator es terre.Inter cetera q̄ de eadem gente ait.Grauabit eum iniquitas sua et corruet.⁊ nō adij- ciet vt resurgat vbi videlicet vo- bis certum euadendi captiuitatē terminū fūdit⁹ depressit. ¶ Quar to dicunt iudei aliter ad hoc.quod si nos dicimus q iste iustus pro ar gento venditus fuit iesus nazare- nus petunt ipsi.quis fuit ille pau- per de quo subiungitur.⁊ paupe-

rum pro calciamento. Ad quod dico ꝙ ille fuit verus messias noster iesus nazarenus quem zacharias vocat non solum iustum et saluatorem sed et pauperem. zach.ix. In maiorem quantitatem peccati sui notanter dicit textus. ⁊ pauperem pro calciamento. quia premittitur iustum pro argento. Crederet forte aliquis ꝙ pro magno precio argenti. sed hic exponitur debilitas precij ⁊ modicitas quando dicitur ꝙ vendiderunt pro calciamento. i. pro precio calciamentorū. quod p̄ciuȝ est cōmuniter. xv. morapetmorum. qui summant. xxx. albos vel denarios. Alibi vero precium sotularium est duo solidi cum dimidio qui etiam summant. xxx. denarios. quia solidus est. xij. denarij pro quo precio fuit venditꝰ xp̄s. Quicquid ergo valeant illi denarij vel illud argentum designatur modicum precium pro quo pauper xp̄s fuit venditus. quia pro precio calciamētorum. ¶ Quinto dicunt iudei ad istum textum ꝙ intelligitur sic. Iustum pro argento. i. iusticiaȝ quia iudices ⁊ ministri iusticie pecunia corrupti vendebant pauperis hominis iusticiam pro modico precio. quia pro calciamēto. sed ista responsio nulla est. quia cum deus sit magis pronus ad miserendum q̄ȝ ad puniendum, et deus pepercerit super tria prima scelera que grauiora sunt. vt ydolatria homicidium. fratris venditio. a forti etiaȝ parceret super illud quartum quod non est ita graue. Relinquitur ergo ꝙ venditio istius iusti pro argento et pauperes pro calciamento et venditio iusti pauperis Iesu nazareni veri messie nostri super quam deus non parcit iudeis. quia non datur venia non penitenti. et in peccato continue perseueranti. Non ergo a predicta captiuitate exire poterāt donec patrum suorum in se peccatuȝ emendent. i. quod illi non crediderunt credant. Mundata vero mente cuiussuis a culpa. confestim eum consequitur pietas diuina. quod etiam suorum quedam doctorum. scilicet Rabina subtilibus et occultis exprimi voluit verbis. si illud sue mentis duriciam penetrasset. Interrogatus enim quando Dauid filius esset venturus. hodie ait si verbis credideritis eius His enim verbis intelligi dedit. ꝙ quicunqȝ quauis hora mandatis dei obediens et credulus fuerit. ilico filius dei ad eum accedit. De hac pena irreuocabili in hac vita dicitur etiaȝ Danielis. ix. Occidetur christus et non erit eiꝰ populus qui eum negaturus est. et ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis eius vastitas. et post finē belli statuta desolatio. Ecce triplex pena occidentiuȝ christum in presenti vita. Prima pena quia non sunt eius populus quia non christiani sed adhuc iudei appellantur. Secunda pena dissipatio ciuitatis et templi qualis facta fuit per Tytum cum romano exercitu. Tertia pena ꝙ finis eius est vastitas et statuta desolatio. i. fine

scriptura que omnia impleta sunt post mortem christi quem occiderunt. ¶ Si dubitant de tertio satis debet ee eis sufficiens testimoniu3 qr sunt iā mille.cccclxx. āni ꝙ ꝯtinuaꝛ ṗdicta desolatio ciuitatis ⁊ templi vt supra dictū est. ¶ Secundo sacra scriptura specifice determinauit persequētium messia3 penā in futuro vñ dicitur Isa.vlt. de fidelibus sequētibus xp̄m ꝯtra iudeos incredulos ⁊ impenitētes. Egredientur ⁊ videbunt cadauera virorū que preuaricati sunt in me vermis eorū non morietur. ignis eorum non extingueꝛ. et erūt vsq3 ad satietatē visiōis omni carni Intellectus predicte auctoritatis est iste egredientur.s.beati qui fuerūt credentes ⁊ sequētes verū messiā egredientur dico in die iudicij nō pro loci mutatiōe sed pro cōsideratiōe: ⁊ videbūt cadauera eoꝝ q̇ ṗuaricati sunt in me quia inquit dñs. Preuaricantes reputaui oēs peccatores terre preuaricati sunt xp̄3 promissum nō recipiēdo: eius doctrinā n. sequēdo ⁊ ipsum crucifigendo. cadauera dicit.i.corpora dānatorū in gehēna. ⁊ dicūtur cadauera: qr in eternam damnationem cadent. Quia et demones cadauera possunt dici ṡm ꝙ homines appellantur. Unde inimicus homo hoc fecit. hec in glosa. Et ꝙ iste sit itellectus patet per hoc quod sequiꝛ. Uermis eorū non morietur. qr vermes corpora mortuorum corrodentes in sepulcris cito deficiūt: quia cum eis in puluerem conuertūtur ⁊ ignis eorū nō extingueꝛ. Ex quo patet quod dictum est de cruciatu corporum infideliū et oim dānatorum in igne inferni q̇ est inextinguibilis extrinsecus. Et de verme cōscie qui semper intrinsecus corrodebit eos qui nō crediderūt nec secuti sunt xp̄m verū messiā. vnde sicut tinea comedit vestimentū ⁊ vermis corrodit lignum et ignis deuorat ligna. sic meror et tristicia ex cruciat cor viri. Sequitur ⁊ erunt vsq3 ad satietatem visiōis oi carni. quia.s.boni videbunt eos a se iusto iudicio separatos. amissa potētia qua seuiebāt contra bonos. vt vindictā dei in illos tantā ⁊ vltra non exposcant qui dicūt modo. Usq3 quo dñe nō vindicas sanguine3 nostrū: satiabunꝛ quoq3 de beatitudine sua gratias agentes visa ipsorum ineffabili pena. hec ex ordinaria glosa. Nicolaus vero de lyra satis concorditer sic exponit. Et erūt vsq3 ad satietatē.i.repletionē ⁊ pfectionem visionis omni carni.i.oi homini beato. non sic intelligendo ꝙ beati delectentur. p se in penis dānatoru3 sed qr talis intuitus declarat eis diuine iusticie exercitiū et diuine mie beneficium quo penas illas euaserūt. ⁊ proprie glorie augmentum in ꝯtrum apparet maior cōparata ad suum contrariū: qr appositis iuxta se contrariis maiora ⁊ minora videntur.i. elencorū. et ex istis tribus beati per se letanꝛ. ṡm ꝙ dicitur. ps.lvi. Letabiꝛ iust⁹ cū viderit vindictā. Ecce primū: manus suas lauabit i sanguine peccatoris in ꝯtrū dei mia factus est immunis ab illis penis. Ecce scdm.

si vtiq3 est fructus iusto. accipitur hic si pro q2. quia per hoc apparet maior fruitio ppria et sic totũ cedit in gloriã electorũ et ipsius veri messie xpi iesu principaliter qui in die iudicij dicet existentib9 ad sinistrã s. incredulis et dãnatis. Ite male dicti in ignẽ eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. Math. xxv. Existentibus vero ad dexterã dicet Uenite benedicti patris mei possidete regnũ quod vobis paratũ est ab origine mundi. c. eodẽ. ¶ Et predictis. xij. thesauris colligitur vna ratio quasi quedã corona victorie incõparabilis valoris cõtra iudeos que talis est. Quãdocunq3 sacra scriptura pnunciat aliquod futurũ et specifice determinat tempus veniendi pgenie3 venientis. cui debet assimilari. locũ natiuitatis. nomẽ eius. venerationẽ singularẽ. modũ viuendi. modũ moriendi. causã mortis. resurrectionem eius. premiũ credentiũ. et penã psequentiu3 ipm in vita presenti et in futuro seculo. Si ista oia cõcurrũt simul in vnum determinatũ hominem. manifestum est q illud quod fuerat p illam scripturã predictu3 et denunciatũ est i illo tali homine adimpletũ. Sed sacra scriptura p dixit et denũciauit oia predicta que oia in iesu nazareno saluatore nostro sunt impleta. nec alius inuẽt9 est in quo omnia predicta simul cõcurrerent igitur concluditur q ipse est verus messias i lege promissus nec alius expectandus. Maior istius rationis clara est sicut lux et ab omnibus concessa. et ideo probatione non indiget. Sed minor latissime declarata est in apertione predictorum. xij. thesaurorum qui aperti sunt ad declarationes aduẽtus messie veri in lege promissi. q est christus iesus fili9 dei viui. Et in hoc completur liber primus qui est de armatura fidelium. et de excellentia fidei catholice domini nostri iesu christi qui est turris fortitudinis a facie inimici. Cui honor laus. bñdictio et glia sine fine. Amẽ

¶ Explicit liber primus fortalicij fidei.

¶ Incipit liber secundus qui est de bello hereticorum.



Antiquorum in libris legimus gentilium. milites humanam venerantes gloriam generose diuersa monstrorum genera destruxisse. Sicut Hercules antheum. Theseus mirothaurū Jason thaurum igniuomum. inextinguibilē aprū melesger. Lorebus stigiale mōstrū. Perseus marinū monstruz. Sic etiaz generosi ecclesie milites: vt Iheronimus. Augustinus Hylarius et ceteri patres orthodoxi diuersorum hereticorum et heresis monstra spūalibus armis expugnasse legūtur. Non tñ sic omnino extincta sunt heresum monstra: quin repullulare conentur. ac etiā noue hereses oriant in aliquibꝰ solo noie xpianis. Qui et si nō puplice. in cōuenticulis tamē suis venenū effundentes de filiis cōfabulantur quasi vespertiliones et noctue lucem fugientes. qr oculis egris odiosa est lux. Et non solū oculos egros habēt heretici. sz ceci sunt. qd ostenditur ex fidei effectu. Est eniz fides diuinꝰ radius aiaz illustrās. Disponit enim aiaz ad lumē sūme veritatis. ex eo qꝫ summe veritati eaz stabiliter inherere facit qd quidē pōt ratiōe ostēdi. Constat enī qꝫ quādocunqꝫ aliqua virtus que influit in aliquo agente et quiete non infigitur in recipiēte. caret ibi sua naturali operatiōe et suo debito fine. sicut ptz in radio solis sup aquā currētē et nō quiescentē: vt in flumie in







ris fecūditatis: et fidei intuitu. Septima erit ad quos pertinet diffinire que assertio est catholica vel heretica. vtrum scz ad theologos vel canonistas. Octaua vtrum heretici sunt vitandi. Nona vtrum sit cum hereticis vel aliis infidelibus publice disputandū. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis pōt hereticos capere et tormentis exponere.

¶ De quidditate heresis et quomodo differt ab errore.



Circa primā cōsideratiōne que est scire quid est heresis. Respondetur sm illuminatum doctorē Franciscum de mar... nis i tractatu suo de hereticis . q... heresis ē error. sz nō omnis error ... est contra fidem catholicam ... ecclesie. vt habetur in prece... de origine heresis. Augustinꝰ ... dicitur qꝫ non omnis error est h... resis: licet heresis sine errore es... non possit. Ista autem diffini... confirmatur per illud quod d... tur Actuum quinto. Ubi secta ... duceorum fuit vocata heresis ... non solum contra fidem vete... testamenti negabant resurrecti... nem et angelos: sed etiā contra ... nagogam phariseorum vrtā...

quo quia radius quiete nō figitur sacio eius caret debito fine. qui q̄dem finis est aquā subtiliare et ex ea partes subtiles attrahere: et in vaporem mutare: et sursū eleuare. Ex quo manifestum est: q̄ quies disponit ad illuminationem rei. Sm enim philosophum. vij. phisicorū: homo fit sapiens et intelligit cum anima quiescit. Cum igitur fides aiā in deo stabiliat. eā in ipso quiescere. ipsam disponit ad eternā illuminationē. Et hec ē ratio quare heretici sunt totaliter ceci: nec a deo merentur illuminari: quia nihil stabiliter credunt. et se ab vno opposito in aliud vertunt cū careāt fidei lumine disponente. Iuxta illō apostoli ad Ephes. iiij. tenebris obscuratum habentes intellectū: quia sicut oculus nō potest videre sine luce: sic intellectus nihil pōt capere credibiliū sine fidei lumīe qua carent heretici: vt ergo bellum hereticorum presertim nostri temporis contra nostrum fidei fortaliciū similiter possit dissolui presertim cū sint ceci: vt dictum est de heresi et hereticis. xij. considerationes sunt pertractande. Prima quid est heresis. Secunda vnde habuit originē heresis. Tertia que requiruntur ad hoc: vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sunt modi hereticorum. Quinta si est alicui⁹ vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimet hereses presertī in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiuntur. quarum bellum contra fidei fortalicium in nihilum computabimus cum sit turris fortitudinis: a facie inimici. Septima erit ad quos pertinet diffinire: que assertio est catholica: vel heretica. vtrū scz ad theologos: vl' canonistas. Octaua vtrū heretici sunt vitandi. Nona vtrū sit cum hereticis vel aliis infidelibus publice disputādū. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis pōt hereticos capere et tormentis exponere.

¶ De quidditate heresis et quomodo differt ab errore.



Circa primā cōsiderationē que est scire quid est heresis. Respondetur sm illumiātum doctorē Franciscum de maronis i tractatu suo de hereticis. q̄ heresis ē error: sz nō q̄cūq3 error q̄ est contra fidem catholicam: aut ecclesiā. vt habetur in prohemio de origine heresis. Augustin⁹. vbi dicitur q̄ non omnis error est heresis: licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per illud quod dicitur Actuum quinto. Ubi secta saduceorum fuit vocata heresis: q̄ non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos: sed etiā cōtra synagogam phariseorum vtrūq3 cō

sitentium. Sed nunquid heresis differt ab infidelitate dico ꝙ sic: quia infideles errãt circa totã fidẽ: heretici autẽ circa partẽ: licet vtrunqꝫ sit contra fidem catholicam ⁊ ecclesiam. Sed contra quia iudei dicuntur infideles: ⁊ tamen confitentur vnũ deũ. Respondet ꝙ sicut pagani errãt circa totam fidem iudeorum. ⁊ ideo dicuntur infideles: sic iudei errãt circa totam fidem xpi que dicit catholica sunt enĩ a pietate religionis christiane alieni.

¶ De origine heresium ⁊ quomodo possunt repelli.



Secunda consideratio est vnde habuit originem heresis. Pro cuius declaratione notandum qd̄ ſm Isid. viij. ethimologiarum. c. iij. ⁊ xxiiij. q. iij. c. heres. Heresis ab electione vocatur. ꝙ scilꝫ vnusquisqꝫ id sibi eligat qd̄ illi esse videtur vt phi: paripathetici. achademici epicurei: ⁊ stoici. vel sicut alij: qui peruersum dogma cogitantes arbitrio suo de ecclesia recesserũt. Exinde ergo heresis dicta est greca voce ex interpretatione electionis sue: qꝛ quisqꝫ arbitrio suo ad instruenda siue ad suscipiẽda quelibet ipse sibi elegit. Nobis ergo ex nostro arbitrio nihil inducere licet nec eligere qd̄ aliquis de arbitrio induxerit. apostolos dei habemus auctores qui nec ipsi quicqꝫ ex suo arbitrio qd̄ inducerent elegerunt: sed acceptã a xpo disciplinã fideliter nationibus assignauerũt: ita ꝙ si angelus etiã de celo aliter euãgelizauerit anathema vocat hec ille. Ex his patet ꝙ heresis habuit ortũ ab electione ꝓprij iudicij: quia non eligunt ea que sunt a xpo vere tradita. Sꝫ ea que sibi suggerit mẽs propria. Uolentes enĩ aliqui ꝑ se sacramenta scripturarum intelligere suis proprijs iudicijs inherẽdo in hereses diuersas inciderunt ſm ꝙ dicit Augu. in libro. lxxxiij. questionũ questione. lxix. Non potest inquit oriri error qui palliat nomine xpiano nisi de scripturis male intellectis: ⁊ hoc ideo: qꝛ ãtecedentia ⁊ subsequentia non contulerũt. Unde ibidem solet circumstantia scripturarũ illuminare sententiã. Nec etiã alia loca scripture contulerunt vnde hereses sunt orte per se legendo que cõferendo repulse sunt: quia conferentes diuersas sententias adduxerũt que ex se inuicem mutuo inueniri potuerunt qualiter erunt intelligende. Et ideo cõtra istos dicit Aug. in libro contra epistolã fundamẽti. Nõ crederem inquit Aug. euangelio: nisi qꝛ ecclesie catholice credo: igitur irrationabile ẽ aliquid scripture recipere ⁊ aliud non propriã electionẽ ⁊ iudiciũ sequendo cum ecclesia catholica totã equaliter recipiat: vt certã: patet ergo vnde habet ortũ heresis: qꝛ a propria electione.

¶ Quot sex sunt modi ex quibus cõuincitur ꝙ aliquis sit hereticꝰ.

Ertia conside ratio est scire que requiruntur ad hoc vt a liquis sit hereticus. Respondetur ꝙ sex. Primo ꝙ erret: quia error est gen⁹ heresis ſm Aug. de origie heresum circa prin cipiū vbi dicit. ꝙ licet heresis sine errore esse non possit: tñ nō ois er ror est heresis. Superius aūt est a quo non conuertit̄ consequētia. ſm ꝙ dicit. Aristo. in postpredicamētis. c. de priori. Scḋo ꝙ erret i ve ritate: cū sit alius error fidei ⁊ ali us operatiōis. dico ꝙ erret in veritate: q̄ in ope errātes nō dicunt̄ heretici. Vñ Aug. in Iponosticon dicit ꝙ heresis sumitur circa falsas opiniones. Tertio ꝙ nō solum scꝫ erret in veritate: que quidē est in sacra scriptura expssa. sed etiā extra scripturā ab apostolis credita: vt de symbolo apostoloꝝ aut ab ecclesia determinata. vt in sym bolo ecclesie. Aut a sanctis annunciata confirmante ecclesia: vt in symbolo athanasij: aut euntes cōtra determinationē ecclesie: omēs enī isti taliter errantes sunt heretici reputandi vt patet per Aug. de fide ad petr. Quarto: ꝙ nō solū erret in hac veritate. sed ꝙ qñq̄ ipsam cōfessus fuerit: q̄ iudei ⁊ pagani licet errent in talibus tñ nunq̄ proprie dicūtur heretici: vt patet de significationē eorum quā ponit Augusti. de vera religione circa principium: et bene dixi pro prie: quia large loquendo ſm Godefredum. omnis qui non tenet ar ticulos fidei potest dici hereticus et sic iudei ⁊ pagani dicentur herici. ⁊ hoc modo nō omnis hereti cus est excōicatus. Quinto requi ritur ꝙ non erret circa totum: sed circa partem. qm̄ qui totaliter errant dicuntur apostate. Sexto requiritur ꝙ non solum sic erret. sed ꝙ obstinate in errore persistat. vñ ſm Augustinū. Non qui falsas gignunt opiniones: sed qui eas per tinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt iterū Augusti. ⁊ hoc xxiiij. q. iij. dicit apostolus. Si qui sententiā suā licet peruersam nul la pertinaci animositate defēdūt. Sequitur querūt autem cauta sol licitudine veritatē corrigi parati cum inuenerint nequaq̄ sunt inter hereticos computandi: quia. s. non habent electionem cōtrariam doctrine ecclesie. Si quis autem pertinaciter determinationi vniuersalis ecclie resisteret heretic⁹ censeret̄: cuius quidē auctoritas pn̄cipaliter residet i petro. xxiiij. q. i. quotiens: et. cap̄. hec est fides. Ex his patet ꝙ non quicunq̄ deuiat a fide: sed qui pertinaciter de uiat proprie dicit̄ hereticus. hoc etiam alibi dicit Augustin⁹. hereticus est qui conceptā noui erroris perfidiā pertinaciter defendit ſm vero alexandrū de halis in. ij. summe sue tria concurrunt ad per fectā rōem heresis. scꝫ falsa crude litas in rationabili: peruersa volū tas in cōcupiscibili: ⁊ defensionis siue impugnationis ptinacitas in irascibili. scḋm primum attēditur illud Hiero. qui scripturam aliter

intelligit q sensus spūssancti flagi rat a quo cōscripta est: lz de eccle sia non recesserit tamen hereticus appellari pōt. Item dicit Isido. viij. ethimo. ca. vi. in fine. Sm pri mū z secūdū attēditur descriptio Augu. li. de vtilitate credēdi. et in glo. super verbo oportet hereses esse. i. Chorinc. xi. scz q hereticus est qui alicuius tēporalis cōmodi z maxime glorie principatusqz sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. Sm vero tertium sumptis primo z secūdo diffinitio attenditur que ponitur in glosa. super verbo audio inter vos scissuras esse. ca. eodem. Qui inquit in ecclesia dei praua sua do gma defensare presumunt hereti ci sunt. Patet ergo manifeste ex p dictis que requiruntur ad hoc q aliquis sit hereticus dicendus: qz falsa credulitas peruersa volun tas z defensionis siue impugnati onis pertinacitas. ¶ Notandum tamen sm Tho. in. iiij. q si quis er rat ad que explicite credenda non tenet non est hereticus: vt si quis putaret iacob esse patrē abrae: et huiusmodi: z cum cognoscit hoc esse cōtra veritatē fidei z scriptu re credit ei similiter z circa ea de qbus inter doctores sūt opiniōes donec per ecclesiam determinatū sit. ¶ Sed occurrunt due difficul tates. prima est si dubij in fide sint heretici reputandi. Et videtur q sic: quia scribitur extra de hereti cis. q dubius in fide infidelis est: nec ei omnino credendum est: qui fidei virtutem ignorat. Item scri bitur iacobi. i. Postulet autem in fide nihil hesitās: qz qui hesitat si milis est fluctui maris: qui a vēto mouetur z circunfertur: z subdit sibi causa dubitans vel hesitās in fide duplex ē: z vir duplex animo incōstās ē in oibus vijs suis. tales aūt sunt heretici: qz nō incōstāter: sed firmiter est credendū. Sed in cōtrariū videtur q Thomas fuit dubius in fide. nō tū ponit q fuit hereticꝰ. ¶ Pro declaratiōe huiꝰ difficultatis notandū sm Aug. de anchona. i li. de potestate. q. xxviij q aliquis potest dici dubius in fi de quinqz modis. Primo modo sub repticia tēptatione. Secūdo veri tatis elucidatione. Tertio impfe cta adhesione. Quarto volūtaria hesitatione. Quinto pertinaci de fensiōe. Primo modo dubitare in fide non facit hominē hereticum: quia est humane tentationis: non enī est in potestate hominis quin superueniat homini aliquid cogi tandū. Unde si subita subreptione vel dyabolica tentatione: quis in cipit dubitare de aliquo articulo: vel de his que sunt fidei statim si captiuat intellectum suum in obse quium xpi. vt deliberet hoc crede quod ecclesia credit: non cedit si bi talis dubitatio ad defectū sz ad pfectuz. Unde apostoli ppt hmōi tentationis impulsum petebant. Adauge nobis domine fidem. Lu ce. xvij. Semper enim debemus rogare deum vt adiuuet incredu litatem nostram. Secundo modo non facit hominez hereticum: sed est christiane profectionis et per

fectionis. Posuit enim doctores xpiane fidei illa que sunt magis determinata in fide sub dubitatione questionum: rationes pro et contra ad illa adducendo: non quod de ipsa cõclusione dubitetur: sed vt veritas dicte cõclusionis magis elucidet secundum quem modum dicit phs quod dubitare de singulis non est inutile. Per tales enim dubitatiões pro et contra: rationes ad illa que sunt fidei adducẽdo: veritas fidei plurimis opitulatur: et etiã contra impios defenditur: vt dicit Augustinus. Tertio modo non facit hominẽ hereticum: sed peccatorem et malum xpianum. Omnes enim peccantes secundum Crisostomum imperfecte credunt eoipso quod nõ viuunt secundum quod credũt: nam si perfecte adhererent quasi transituri de hoc mundo: non quasi in eternũ mansuri. Quarto modo facit hominẽ errantem et incredulum: eo enim ipso quod aliquis eligit volũtarie credere quod vult: et discredere quod nõ vult nõ est paratus sequi in omnibus doctrinã ecclesie: et per consequens errat et infidelis reputandus est. Sed quintum recte facit hominẽ hereticũ: quia non credere illa que sunt fidei et que inconcusse ecclesia tenet cum pertinaci defensione directe ad hereticos spectat. ¶ Ad primũ argumentum dicendum quod dubius in fide varia electione: vt si quis credit quod vult et discredit quod non vult infidelis est: nõ tamen hereticus: nisi pertinaciter defendat falsa que de deo credat: vel de tota: vel de parte sacre scripture a deo inspirate. Ad secundũ dicitur quod loquitur de fide imperfecta peccatorum. Unde dicit glosa super illo. Conscientia peccati pressus dubitat de premiis celestibus et superuenientibus vento tentatationis facile deserit fidem et statim secundum tentationis volũtatẽ distrahitur ad errorem et fit alienus a fide. ¶ Secũda difficultas est vtrum sequẽtes opiniones erroneam alicuius magistri sint heretici reputandi. videtur alicui quod sic. quia de falsis et errantibus magistris dicitur Mat. xxiij. Ue vobis qui circuitis mare et aridã vt faciatis vobis vnũ proselitum. et cũ factus fuerit facitis eũ filium gehẽne duplo quam vos. ergo discipuli sequentes doctrinam erroneam alicuius magistri heretici. reputandi sunt heretici: sicut ipse. In contrarium videtur esse: quia xpus mãdauit doctrinam phariseorũ et scribarũ seruãdam esse. Matthei. xxiij. dicens. Super cathedram moysi sederũt scribe et pharisei omnia que dixerint vobis seruate et facite: secundum vero opera eorũ nolite facere. Dicũt enim et nõ faciũt. et cetera. ¶ Dicendum ad difficultatem quod diuerse opiniones doctorum sacre scripture si non pertineant ad fidem: et ad bonos mores. Absque periculo auditores vtranque opinionem sequi possunt. In tali enim casu locum habet: illud Romanorum decimo quarto. Unusquisque in sensu suo abundat. In aliis autẽ que pertinent ad fidẽ et bonos mores nullus excusatur si sequatur opi

nionem erroneā alicuius magistri nō quidē ꝓpter ignorantiam: quia tunc immunes haberentur a pecca to. qui secuti sunt opinionem arrij nestorij: ⁊ aliorum errantium in fi de. nec etiā excusari potest ꝓpter simplicitatem ⁊ ignorantiam. quia in rebus dubijs potissime in his q̄ sunt fidei nō est de facili p̄standus assensus. Ideo vt dicit August. iij. de doctrina xp̄iana. Consulere de bet aliquis regulam fidei quā de scripturarū planioribus locis ⁊ au ctoritate ecclesie percipit. Simili ter Richardus super illo verbo Matth. xvij. Apparuerunt illis moyses et helyas. dicit ꝙ suspecta debet haberi omnis veritas: quā non confirmat legis vel ꝓphetie scripture auctoritas. Qui ergo as sentit opinionē alicuius magistri contra manifestum scripture testi monium: ⁊ cōtra illud quod publi ce tenetur ſm ecclesie auctoritatē puto ꝙ ab erroris vinculo non po test excusari. Ratio autē que addu citur pro ista parte concedenda est quia si tales auditores magistrorū cecitatem imitantur eorū errores sequentes: ⁊ mores imitantes ⁊ p tinaciter contra ecclesie mandatū defendentes. non solum errantes verū etiā heretici reputandi sunt. Ad illud vero quod in contrarium adducebatur dicendum ꝙ signan ter premittitur super cathedrā: vt intelligatur ꝙ illa que pertinēt ad cathedre doctrinā veritatis ⁊ iusti cie seruanda sunt ⁊ facienda ꝑ au ditores. Illa vero q̄ sunt contra fi dem et bonos mores non spectant ad cathedram veritatis ⁊ iusticie. sed potius ad cathedram falsitatis et pestilentie.

¶ De quinq̄ modis hereticorū: et quomodo heresis se extēdit ad tria genera credibilium. ⁊ quid ꝓprie de hereticis est sentiendum.



Quarta cōside ratio ē scire quot mo di sunt hereticorum. Respōdetur ꝙ quin q̄ principaliter. Pri mus est eorū qui errant circa ceri monialia. vt p3 de heresi Nicho laitarū quorū facta se xp̄s odisse te statur. p3 apoca. ij c. Isti Nicho laite ſm Isido. viij. ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ec clesie hierosolimorū. qui cum Ste phano ⁊ ceteris cōstitutus est a pe tro. qui ꝓpter pulchritudinē relin quens vxorē differat: vt qui vellet ea vteretur versa est in stuprum ta lis consuetudo: vt inuicē coniugia cōmutarentur. quos Iohannes in apocalipsi reprobat dicēs. Sed hoc habes ꝙ odisti facta nicholaitarū. Secūdus modus est eoꝝ qui errāt circa sacrā scripturā. sicut Faustꝰ qui dānauit vetus testamentū: vt p3 per augu. cōtra faustū. In hoc errore etiā fuerūt manichei. qui ve tus testamentū respuūt: ⁊ nouū in parte recipiūt. Tertius modus est eorū qui errant contra ecclesiam: si cut sunt greci contra ecclesiā tenē tes per determinationē spiritūsan ctum a filio non procedere. qui er-

ne dānatur de fidecatholica.l. fi- deli. Quartus modus est eorum q̄ errant circa articulos fidei. sicut Sabelliani cōtra articulum incar- nationis. Isti eīn vnā psonam pa- tris: ⁊ filij: ⁊ spūssancti asserunt. Quintus modus est eorū q̄ errant contra sacramentū ecclesie: vt ma- nichei circa sacramentum euchari stie. ⁊ arriani q̄ dicūt sacrificia pro defunctis offerri non cōpetere. vt habet p Augu. de origine heresis. ¶ Sed nūquid ad omia credibilia heresis se extēdit. Rn̄det alexāder in.ij.summe sue ꝙ heresis ad tria genera credibiliū extendit p oppo sitū ad fidem sm quādā cōtinentiā analogicā. Nā ratio fidei ponit et principaliter est circa articulos fi dei. ⁊ p oppositū heresis. Secūdo fides extenditur ad illa q̄ docet sa- cra scriptura circa mores. vt ꝙ for nicatio est peccatū mortale. ⁊ p op positū heresis. Tertio fides exten- ditur ad hystorias in biblia contē- tas. ⁊ per oppositum heresis. Qui eīn assereret aliquā hystoriā biblie esse falsam ⁊ hoc pertinaciter here ticus censetur. Primo credibilia prius credūtur: ⁊ postea intelligū- tur. Secūda simul credunt ⁊ intel- liguntur. Tertia credunt et nunꝙ intelliguntur. ¶ Sed quia in pce- dentibus cōsiderationibus aliquā do locuti sumus de hereticis com- muniter. aliquādo vo ꝓprie. Ideo pro reali investigatione hereticoꝝ introduco hic octo cōclusiones: q̄s ponit Franciscus de maronis vbi supra. Prima cōclusio est ꝙ nō om nes excōicati sunt heretici. q2 excō municatio est pena peccati: nō pec catū. heresis autē est peccatū. Itē etiā ecclesia faceret hereticos quo tiens excōicaret eos. Item si excō municatio esset heresis frustra he- retici excōicarentur: quia vnum si- mile non punitur per simile: q2 cū iam essent heretici frustra hereti- carentur per excōicationem. Itē nullus potest se absoluere ab excō municatione: et tñ oīs hereticus potest se ab heresi retrahere. omīa ista patent per canones. Secunda cōclusio est ꝙ quidā excōicati sunt circa excōicationem ipsam. hereti ci qui. s. cū excōicant nō credūt vin culum excōicationis aliquā effica ciam habere. cuius oppositū deter minat ecclesia. Item etiā eius op- positū determinatur in sacra scri- ptura. ad gal. i. de anathemate ei⁹ qui euangelizat preter fidē catho- licam. Itē idem habetur primo et secundo capitulis. de illo incestuo so: quē paulus excōicauit. Itē ista censura tradita est ab apostolis ec clesie. vt dicit. c. aplice. xxiiij. q. iij. Tertia ꝯclusio ꝙ nō oēs scismatici sunt heretici. quia Augu. de origi- ne heresum distinguit inter scisma ⁊ heresim. Itē in principio de vera religiōe distinguit scismaticos cō- tra hereticos. Itē scisma origina- tur ex inobedientia. heresis autem ex ignorantia. vt ait augusti. super Iob. Itē donatiste prius fuerunt scismatici ꝙ heretici. vt ptz p Au- gusti. de origine heresum. Quarta conclusio est. ꝙ quidam scismatici circa ipsum scisma fuerunt here- ci. vt illi qui non credunt obedien-

dum vni ecclesie. quia vnus articulus fidei ē de sancta ecclesia catholica: quem descripsit beatus mattheus. Item claues ecclesie fuerūt tradite petro apostolo. Math. xvi. Item claues ecclesie fuerūt ei tradite Joh. xxi. Item Augu. de fide ad petrum posuit inter fundamēta fidei obediendum ecclesie. & ibidē patet ꝙ putans non obediendum esse ecclesie militat contra articulum fidei & sacram scripturam et auctoritatem sanctorum. & talis est hereticus. sed si obediendū credat sed non velit: talis videtur eē scismaticus. Quinta conclusio ꝙ non omnes symoniaci sunt heretici. qꝛ papa Alexāder distinguit inter symoniacos et hereticos. vt habetur in. iiij. sententiarū. dist. xxv. Item aliquis potest esse symoniacus nō errando in fide: vt credens se malefacere dum spiritualia emit. Itē i. q. i. c. reperiūtur. datur alia pena symoniacis. qꝛ anathematis obprobrio condemnantur: atq; a participatione corporis et sanguinis xpi alienantur. Et si fuerit accusatus suscepti honoris gradu priuetur & in monasterio perenni penitentia traditur. & illi qui hac causa munerum acceptores extiterunt si clerici sunt honoris amissione mulctentur. Si vero laici perpetuo anathemate condemnentur. vide ibi. Itē in quinto libro distiguitur titulus hereticorum a titulo symoniacorū. Sexta conclusio est. ꝙ quidam symoniaci sunt heretici. quia Augu. de origine heresum symoniam ponit heresim primā. Item. extra de symonia. c. quotiēs. appellat symoniam heresim. Ite. i. q. i. c. presbyter. vbi dicitur symoniam esse heresim nullus fideliū ignorat. Itē iiij. sententiarum dist. xxv. dicitur ꝙ non est dubitandum de symoniacis: ꝙ heretici sunt. ¶ Sed oritur difficultas: qui symoniaci sunt heretici: & qui non. Respondetur ꝙ illi qui ementes spiritualia nō putāt se errare aut malefacere: seu ꝙ vendētes ea sunt heretici: quia cōtra auctoritatē xpi gratis accepistis: gratis date. et contra auctoritatem Petri in actibus. & cōtra determinationem ecclesie militantis vt patet et causis preallegatis. Itē illi qui confitentur male facere si nolunt omittere propter superbiā aut auariciam. non sunt heretici: qꝛ habent errorem in opere: non in fide. Septima conclusio: ꝙ non oēs sortilegi sunt heretici: qꝛ pena hereticorum nō imponitur sortilegis qui diuinationem faciunt in tabulis vel codicibus. vt habetur extra de sortilegis. c. in tabulis. Itē nō est sacerdos hereticus qui vocauit infantem vt inquireret furtum ecclesie. ibidem ca. ex tuarum. Item de sorte que fuit missa in electione epi que non damnatur vt heretica ibidem in. c. ecclesia. Item titulus sortilegiorū in hoc separatur a titulo hereticorum. Octaua conclusio est: ꝙ aliqui sortilegi sunt heretici: & inducuntur hic quattuor casus. Primus eorum qui dicunt sortilegia non esse illicita cum habeāt quādoq; speciem pietatis: vt si propter spem recuperande sanitatis

fiunt. Quod autem istud sit hereticum probatur: quia oppositum est ab ecclesia determinatum. extra de hereticis. c. i. Item ibidem dicitur esse peccatum grauissimum. licet autem nō sit heresis fornicari: tamē hereticum est dicere fornicationem licere. Secundus casus est in cerimoniis ecclesie quando quis abutitur eis ad sortilegia facienda: vt aqua benedicta vel cera vel incenso benedicto &c. credēs habere efficaciā aliquā respectu talis effectus mali. quia qui male sentit de ecclesia est hereticus contra articulū math. talis autem male sentit de ea putans malos effectus ex eius cerimoniis prouenire Tertius casus est circa articulos fidei vt cū quis abutitur verbis fidei: vt verbū caro factū est. & similibus designantibus vt sacrilegia causent credens ad malū. istud verbum efficaciam habere: quia talis male sentit de fide. et oīs talis est hereticus reputādus contra articulū iohānis in proposito. Quartus casus ē i sacramētis noui testamēti: quibus abutuntur vt bruta communicātes: aut baptismū inaīatis cōferentes. tales enī sunt heretici in duplici casu. Primo sic cōferre se credunt baptismi sacramentum rei inanimate. Secundo si putant sacramentū baptismi habere efficaciām respectu alicuius effectus mali: quia vterque ipsorum male sentiunt de sacramentis ecclesie: & tales sunt heretici: vt patuit supra. Item qui dogmatizat quod sacramentū baptismi potest conferri etiam irrationabilibus etiam est hereticus reputādus: & per consequens qui credit talem errorem. Itē qui diceret quod sacramentum baptismi potest habere efficaciam respectu alicuius mali esset hereticus. cum male de ipso sentiret sacramento & errorem teneret. & per consequens qui credit hunc errorem: non est catholicus. ¶ Sed oritur difficultas si talis ab heresi potest aliquo modo excusari. Dicitur autē quod sic quia aliquis potest illo vti non intelligēdo cōferre sacramētum: nec putando habere efficaciam malam sed solum intendens seruire dyabolo vt habeat suum intentum. talis nō errat nisi in opere sicut faciunt ydolatre. Secūda difficultas si sortilegium est sacrilegium dicitur autem quod sic & maxime: quia maxime sacramēta leduntur cum quis eis abutitur ad obsequium demonum Tertia difficultas est quare talia sortilegia dicūtur habere maximā efficaciam.. Respondetur quod causa est quia demones quorum ministerio talia fiunt maxime delectantur aut appetūt illa in quibus summe deus offenditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi. sunt heretici magis quam symoniaci. Dicitur quod sic. quia maior est error sacramenta ecclesie contēptibiliter: immo abominabiliter pertractare quam ipsa emere vel vendere. Et hec sufficiant de consideratione quarta. in qua ostensum est quot sunt modi hereticorum ad quos scilicet omnes alii reducuntur vt cōiter. & ad que se extendit heresis quecūque. & quid sentiēdū est quo ad rem. & proprie loquēdo de hereticis.

¶ Quod vtile est esse hereses in ecclesia dei: lz i se hereses male sint.



Quinta consideratio est videre si est alicuius vtilitatis hereses esse in ecclesia dei. Dico quod sic. quod ostenditur auctoritate apostoli. i. Corinth. xi. vbi dicitur. opz et hereses esse: vt qui probati sunt manifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa. opz. i. vtile est etiam hereses esse sicut erant in his qui dubitabant de resurrectione. scissure autem erant pro donis spiritualibus. Uidens enim dyabolus templa demonum deseri: et nomen liberatoris et mediatoris curare genus humanum monuit hereticos. qui sub noie christiano resisterent doctrine christiane. Qui enim in ecclesia xpi moribundum quid prauumque sapiunt si correcti: vt sanum rectumque sapiant resistunt contumaciter: suaque pestifera dogmata emendare nolunt. sed defensare persistunt. heretici sunt. Et hi etiam sic malo suo prosunt veri catholicis: dum deus vtitur etiam malis bene. et diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Roma. viii. omnes inimici ecclesie vel cecati errore: vel malicia deprauati prosunt. quia si accipiunt potestatem affligendi corporaliter exercent eius patientiam. si vero male sentiendo aduersantur exercent eius sapientiam. ab aduersario enim mota questio discendi existit occasio. Multa quippe ad fidem catholicam pertinentia dum hereticorum callida inquietudine exagitantur vt aduersus eos defendi possit et considerantur diligentius et intelliguntur clarius et predicantur instantius. Hereticorum enim genus callidum est non spiritu sapientie: sed impatientie. Dum pacem catholicam perturbant in vsum cedit proficientium secundum illud. Filius eruditus sapiens erit. Imprudente autem ministro vtef. Utatur ergo et hereticis non vt eorum approbemus errores: sed vt catholicam doctrinam aduersus eorum insidias asserentes vigilantiores et cautiores simus. Prosunt ergo nobis heretici non verum docendo quod nesciunt: sed ad verum querendum et aperiendum catholicos excitando. Ideoque diuina prouidentia multos hereticos permittit et cum insultant nobis et interrogant nos que nescimus vel sic excutiamus pigritiam et diuinas scripturas nosse cupiamus. Unde ait. Oportet hereses esse. non vult apostolus: nec optat vt hereses sint: sz quia sic futurum est dicit: et quod hoc vtile est. Ad quid est vtile subdit vt non tantum reprobi qui dicunt: ego sum pauli: sed etiam qui probati sunt in vobis. id est inter vos sicut illi qui dicunt ego sum xpi. manifesti fiant hominibus: hi enim deo probati sunt qui bene possunt docere. sed manifesti esse hoibus non possunt nisi cum docent. docere autem nolunt nisi qui doceri querunt. Sed multi ad querendum pigri sunt nisi per molestias et insultationes hereticorum quasi de graui

somno excitētur. hec ibi. Ex quib⁹ patet manifeste utile esse hereses non in se. quia male sunt sed quia earum causa excitantur catholici viri ad cōsiderādas veritates fidei catholice et sacre scripture qui prius inadvertēter quasi somno gravi dormiebant.

¶ Quod .xiiij. sunt hereses repullulantes istis tēporibus.



Exta consideratio huius secundi libri exprimit hereses repullulantes et quasi de novo orientes. ut nostrum fidei fortalicium per vias subterraneas subvertant. que in occultis serpunt non attendētes q est turris fortitudinis a facie inimici. Et q que supra firmā petrā fundatū ruinari non possit. et licet non dubitetur plures esse. quia dato uno incōvenienti plura contingunt: illas tamen solū que ad mei noticiam venerunt gladio fidei trucidare lumine altissimi precedente conabor. Sunt aūt predicte hereses in numero .xiiij. Prima est q nullus potest salvari sine circūcisione carnali. Secūda est q xpi evangeliū est falsum. Tertia q cōfessio sacramētalis nō valet ad remissionē peccatoꝝ sed sola cōtritio sufficit. Quarta est q confessio nō est fienda hoi sed soli deo. Quinta est q dato q cōfessio hoi sit facienda solum est fiēda proprio sacerdoti. Sexta est q non tenetur aliquis cōfiteri sacerdoti si layc⁹ sit p̄sto. Septima est q non est obediendum nisi soli deo. Octava q dato q obediendū sit hoi. non tamē existenti in peccato: et q solū boni sacerdotes habēt ptātem ligandi atq; solvendi. Nona est non officium et ordo sed meritū bone vite hꝫ ptātē solvendi et ligandi consecrādi et benedicēdi. Decima q nō est vera relaxatio vel indulgentia episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias concedendo. Undecima est. q suffragia vel orationes pro mortuis ab existētibus in mortali factis nō proficiunt. Duodecima q non est purgatorium. Tredecima q nō est alia vita nisi ista. Decimaquarta et ultima q illi qui sunt nati in tali signo vel facto non possunt evitare peccata ad que inclinātur.

¶ Quod xpiani qui utuntur circūcisione carnali post euāgeliū publicationē sunt heretici reputandi et ut tales puniendi.



Rima heresis in his solū oritur q de iudaismo venerūt fortassis attendētes ad illud Geñ. xvij. Masculus cui⁹ preputij caro circūcisa nō fuerit delebitur aīa illa de populo suo. quia pactū meū irritū fecit: et etiā quia xps circumcisus fuit. Pro exclusiōe huius scelerate heresis pono duas cōclusiones et post primā respōdebo ad obiecta. Prima est q erroneum est xpiano uti circūcisione carnali. Secūda est q necessarium est xpiano

vti circūcisione spūali. Primaꝫ sic deduco. Qui vere xp̄ianus ē fact⁹ est noua creatura per baptismū patet. ad gallath. vltimo. Si ergo redeat ad circūcisionem carnalē efficitur vetus creatura. cū accipiat sacramentū inueteratum qḋ iā cessauit sicut ostēsum est supra libro primo. cōsideratione. iij. art. vi. in primo puncto de cessatiōe legis moysi. Sed accipere sacramentum qḋ iā cessauit est erroneū ergo vti circūcisione carnali in viro xp̄iano ē erroneū. ❡ Itē qui vtitur sacramēto qḋ nihil valet errat. sꝫ xp̄ianus qui vtitur circūcisione carnali vtitur sacramento qḋ nihil valet. ergo valde errat. maior est nota. minor ē apostoli vbi supra dicētis. in xp̄o enī iesu neqꝫ circūcisio aliquid valet neqꝫ preputiū: quasi dicat equalia sunt deo circūcisio et p̄putium nec vnū nec alterū valet ad salutē Sed noua creatura. i. regeneratio ⁊ noua vita. Nouā enim creaturaꝫ dicit nouā vitā per fidē xp̄i vt dicit glo. Et iterū ad Gal. v. In xp̄o iesu neqꝫ circumcisio aliquid valet neqꝫ preputiū sed fides que per dilectioneꝫ opatur. sup quo dicit gl. Fides nō vnqꝫ ociosa qꝛ fides sine operibus non saluat. Iaco. ij. Sꝫ que o peratur per charitatē dicitur et p̄priuꝫ opus fidei ipsa dilectio est sine dilectione fides inanis est. fides cū dilectione xp̄iani est. Alia i. fides sine dilectione demonis est Nam et demones credūt et contremiscunt. qui autem non credūt tardiores sunt ⁊ peiores q̄ demones. Sed multū interest vtrū quis credat ipsum esse xp̄m an credat i xp̄m Nam ip̄m esse xp̄m demones crediderunt. nec tn̄ in xp̄m crediderunt Ille eniꝫ credit in xp̄m qui sperat in xp̄ꝫ et diligit xp̄ꝫ. hec ibi. Multū ergo errat quicūqꝫ xp̄ianus qui vtitur circūcisione carnali cum in xp̄o nihil sibi valeat et cū ostendat se fidē ociosā habere. ❡ Item tertio arguit̄ sic. quicunqꝫ de libero se facit seruum multum errat. sꝫ xp̄ianus qui vtitur circumcisione carnali de libero se facit seruū ergo multum errat. maior patet qꝛ efficitur crudelis sibipsi. minor est apostoli ad Galath. v. vbi vtrunqꝫ ostendit dicens. Itaqꝫ fratres mei nō sum⁹ filij ancille sꝫ libere qua libertate xp̄s nos liberauit. Super quo dicit glo. nō sumus filij ācille qꝛ non sumus serui peccati vel legis sed libere. s. iherusalem celestis qui est populus nouus regni celorū ⁊ non alio modo sum⁹ filij libere sed per eā libertateꝫ qua libertate. i. p quā libertatē xp̄s nos liberauit. q̄ immunis a peccato et dilectiōe obediēs fuerit. libertas ergo qua liberati sumus a xp̄o est peccatoꝝ remissio et fidei p operantis dilectionē iustificatio. hec ibi. Secūdū ostēdit c. codē dicens. State ergo ⁊ nolite iterū seruitutis iugo cōtineri. Ecce ego paulus dico vobis q̄m si circuncidimini xp̄s nihil vobis proderit. Super quo gl. dicit Galathas hortatur ne se iugo legis velint subijcere ⁊ terret periculi cōminatione. et qꝛ per xp̄m liberi estis ergo state ⁊ firma fide. firo pede p̄manete i libertate ⁊ nolite cōtineri iugo

seruitutis.i. legis q̄ in seruitutem
generat. Et addit iterū nō q2 gala
the primo legē custodierint s3 dū3
circūcisionis et legaliū obseruatio
nū iugo se subiiciebāt quasi ad eos
dē reuertebant cultus quib⁹ i ydo
latria ante seruiebāt. q2 nō ē leuior
hec legis seruitus q̄ ydolatrie. No
ta terribile verbū gloriosi Jhero-
nimi. sequitur Jheronimus autē3
illa legalia post xp̄i passionē siue i
eis spes ponatur siue nō obseruan
tibus. dixit noxia esse nisi dispēsa-
torie custodiantur et ſm hoc locus
hic ita exponitur. si circūcidamini
nihil vobis xp̄s ꝓderit q2 circūci-
sio iam non solum prodest s3 obest
Anteq̄ noua inciperet predicatio
oportuit circumcidi nunc aūt lege
xp̄i succedente nihil proderit fide
li addita circumcisio s3 oberit. mai⁹
enim malum est ex libero seruū fie
ri q̄ nasci. hec in glosa. Et hoc ha-
betur manifeste q̄ magis peccat
xp̄ianus circūcidens seipm̄ vel fi-
lium suum q̄ iudeus eodem gene-
re peccati ⁊ ceteris paribus circū
stātijs. Patet etiam ex prehabitis
q̄ xp̄ianus vtens circumcisione ni-
mis errat cum se faciat veterē crea
turam nouam deserendo vt patuit
argumento primo. Et quia circum-
cisio nihil ei valet vt patet argu-
mento primo et secundo. ⁊ de libe-
ro se facit seruum vt patet argumē
to. iij. ¶ Item quarto arguitur sic.
Quicunq3 de amico dei se consti-
tuit inimicum eius et ei odiosum
valde errat. Sed christianus vtēs
circūcisione est talis. ergo valde er
rat. maior est nota, minor probatur
per locum a minori. quia si iudeus
vtens circūcisione est blasphem⁹
⁊ in cōtinua ira ⁊ odio dei vt decla
ratum fuit superi⁹ libro primo con
sideratione tertia ar. vi. in scd̄o pū
cto. ergo multo fortius erunt blas-
phemi et in cōtinua ira et odio dei
quicūq3 xp̄iani vtentes circūcisiōe
⁊ tāto grauius peccāt q̄ iudei q̄to
ipsi confitētur iesū3 xp̄m esse filiū
dei ⁊ virginis marie verum messiā
venisse in mūdū et cōplesse ꝑ mor-
tē suam quod fuit per deū ꝓmissū.
¶ Ex quo elicit correlariū dn̄s ce
sariensis in tractatu cōtra sarrace
nos dicens. Quicūq3 manifeste in
telligere pōt q̄ grauissimū pecca-
tum cōmittūt et in q̄ ꝓfundissimā
heresim incurrunt neophiti de iu-
deis facti xp̄iani. Si postq̄ rece-
perūt baptismū cōfitētes fidē xp̄i
q̄ fuit natus de virgine q̄ mortu⁹
fuit ⁊ resurrexit et ascendit ad ce-
los ipsi redeunt sicut prius ad ob-
seruandū sabbatū ⁊ volendo sicut
prius seruare legē moysi nō come
dere ea que in illa prohibentur. ⁊ si
circūcidūt filios suos postq̄ bapti
zati sunt in hoc non debēt habere
aliquā patientiā xp̄iani q̄ non cor
rigat qn̄ talis actus venerit ad no
ticiā suam cū sit ex toto ⁊ totaliter
actus fidei xp̄iane cōtrarius. q2 ex
quo mysteriū circūcisionis et spes
aduent⁹ messie et illud quod quis
expectat nō habet ipso facto intel-
ligitur q̄ tales circumcidentes fa-
ciunt professione3 iesum xp̄m non
eē natū ex ꝟgine nec crucifixū nec
mortuū nec resuscitatū nec ascen-
disse ad celos. hec ille. Manifeste

iste doctor ostendit i predictis om-
nes xpianos vtentes circūcisione
esse hereticos. ¶ Sed nūquid sūt
aliqui tales isto tempore certe nō
sum testis de visu. sed illi qui vide
runt filios xpianorū circūcisos p
priis oculis testimoniū perhibue
runt et phibent et scimus q verū
est testimonium eorum. Et vt co-
operiret istud grauissimum crimē
et peruersam heresim vnus xpia-
nus habēs duos filios circūcisos
quorū vnus est apud nos dixit hos
sic natos cum circūcisione quod di
ctum quante irrationabilitatis et
falsitatis satis notum est. Si enim
istud esset possibile q circuncisio
fieret in ventre matris in abraham
primo circunciso ostendisset mira-
culose deus: et frustra fuisset culter
lapideus ad circuncidendum in le
ge. Et iterum quia non diceretur
circuncisio ex quo per nihil prepu
cium scissum est circumcirca. sed di
ceretur illō tale si sic accideret mō
strū in natura propter defectū ma
terie. sicut ille qui nascitur cum ali
quo defectuoso membro. Item quia
cum natura intendit generationem
nunq deficit in membris genera-
tionis. in aliquo prepucium autem
est de complemento membri gene
rationis: et propter hoc mouet du-
bium franciscus de maronis i ma
teria de generali resurrectione si
omnes resurgent cum circuncisio-
ne. et dicit q non quia preputium
videtur pertinere ad integritatem
hominis: ideo cum ea erit futura
resurrectio: cum sic fuerint creati
primi parentes. ¶ Sed tunc est du
bium si christus cum preputio re-
surrexit dicitur q sic. quia dicit apo-
stolus q in virum perfectum. hec
ille. Patet ergo irrationabilitas et
falsitas illius dicti. q nati sunt ei
filii circuncisi. Mulier etiam que-
dam in ciuitate zamorēsi. habens
duos filios paruulos circuncisos
timens q hoc veniat ad noticiam
cuiusdam ibidem: verbum dei pre
dicantis et reprehendentis dure
peccata malorum christianorū die
quadam cum transitum faceret an
te domum dicte mulieris gardia-
nus conuentus dicte ciuitatis eu-
nit ad eum mulier illa et hylari vul
tu ipsum recipiens inter cetera di
xit sibi. Nescitis domine quid acci
dit his duobus filiis meis. Cū cū
edificaretur hec domus noua et eēt
hic multum de calce iste paruulus
ludens de calce intra prepuciū po
suit propter quod calefacta virgu
la necesse fuit q vocaremus cirur
gicum qui abscidit prepucium eius
dem vt curaretur. Similiter iste
alius paruulus ponens paleas in
tra prepucium infirmatus fuit in
virga. propter quod a cirurgico ēt
abscisum est prepucium: et sic vi-
dentur circuncisi. Et tamē nō fuit
aliud nisi quod dictum est. Gardia
nus vero ille miratus est de verbo
cum non quereret de materia illa et
dissimulauit cognoscens fictionem
satis coloratam. ¶ Sed quid am-
plius dolendum est nec sine amari
tudine cordis exprimere queo. q
adulti eorum qui iam longo tempo
re citra nomine xpiano gaudebāt
alii circūcisi sunt. Cum enim predi

carum anno dñi. Millesimo.cccc. lii. in villa metine de campis & relatum fuisset mihi per virum religiosum eiusdem gentis q͡ essent ibi plures heretici occulti qui asserebant iesu christi euangelium esse falsum vt dicetur infra: zelo fidei succensus predicaui ibi plures sermones de excellentia nostre fidei dampnando errores predictos vt dominus mihi dedit. Certificatus sum deinde quasi sex mensibus elapsis per illũ qui bene nouerat eorum secreta. nihil occultum qd̃ non sciat q͡ eo tempore quo ibi predicabatur fuerunt in quadam domo dicte ville secretissime occulti fere. xxx. eorum nouiter circũcisi pro vulneribus circũcisionis sanandis. Alij vero conuersi sunt ad iudaismũ sicut de eadem villa: et credo q͡ vnus magistrorum qui dicebatur magister Franciscus medicus vendit secrete que possidebat in iherusalem profectus factus est iudeus. sicut mihi rex retulit pñte quodã iudeo medico qui idẽ asseruit fore verum. De pluribus alijs dicitur q͡ preparant se secrete vt similiter faciant illusi dyabolico consilio deo pmittente. qui ꝓpter eorum peccata dat eos i reprobũ sensũ. ¶ Isti tales xp̄iani vtentes circũcisione inimici dei et magis heretici sunt illi de quibus paulus ad Tytum in primo ca. enumerat. xv. cõditiões pessimas. s. q͡ sunt inobedientes. vaniloqui: seductores: vniuersas domos subuertentes: docẽtes que non oportet. mendaces. crudeles. guloli. non sani in fide. intẽdentes iudaicis fabulis. auertentes se a veritate. confitentes se nosse deum factis negantes. abominabiles incredibiles. ad oẽ opus bonum reprobi: cuius verba ad litteram sunt hec. Sunt enim multi inobedientes vaniloqui et seductores maxime qui de circũcisione sunt quos oportet redargui qui vniuersas domos docentes que non oport3 lucri gratia. Dixit quidã ex illis ꝓprius eorum propheta. Cretenses semper mendaces. male bestie ventris pigri: testimonium hoc verũ est. quã ob causam increpa illos dure vt sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum aduersantiũ se a veritate: omnia em̃ munda mundis. Coinquinatis autem et infidelibus nihil mũdum sed inquinate sunt eorum et mens et conscientia. Cõfitentur enim se nosse deum. factis autem negant cum sint abhominabiles & incredibiles et ad omne opus reprobi: super quo glosa ordiaria sic dicit. Inobedientes in se. vaniloqui ad alios & seductores circũuẽtionibus et cuiuscũqȝ generis fraudibus maxime qui de circũcisione sunt. i. de iudeis qui sub nomie xp̄i iudaizare docebant. Renati enim in xp̄o non puri erant xp̄iani: quia partim legem partim christum venerari volebant. de quibus subdit quos oportet redargui. ideo q2 ipsi sunt qui subuertunt vniuersas domos id est totam familiam docentes que non oportet et hoc faciunt gratia turpis lucri. s. terrene rei ꝓ terrenis acquirendis. dixit quasi

tales vere sunt sicut dixit quidam ex illis qui eos nouerat. Iste sunt epigmides cretensis. In cuius libris hoc inuenitur nomen eius nō commemorauit apostolus. quia inter prophetas dei non inuenitur. ppheta quia verū dixit. & si pphe ta esset illorum non dei & proprius illorum quia eorum naturam bene aperuit quod vtiqꝫ ad hoc dictum est ne dei ppheta videretur sꝫ illorum. Cretenses semper sunt mendaces: expertus sum et longo tempore hanc mendaciū pprietatem non dico iocosam sed perniciosam in viris religiosis eiusdeꝫ gentis qꝫ sanctos primitus reputabam. nūc vero angelos sathane in lucis angelos transformatos potius reputaui. Cum secundum veram conscientiam nihil in eis nisi simulatā equitatem senserim que duplex est iniquitas. male bestie. s. sanguineꝫ sitientis: & ventris pigri. id est gulosi. & ideo pigri. Et ne minus credas ei quia gentilis erat. eius verba commendat apostolus dicens. Testimonium hoc verum est quia vanis atqꝫ superfluis gentiliū superstitionum et poeticarum sentētiis abrasis atqꝫ decisis. quod purum repertum fuerit ad ministeriū domus dei assumendum est. Quaꝫ ob causam quasi doceret quod nō oportet quaꝫ ob cām increpa illos non vt soles molliter sed durevt sani sint in fide. i. vt recte credāt quasi dicat non recte credunt. ¶ Ego enim vidi quandam pesquipiam que casu venit ad manus meas. Et que facta fuit cōtra hanc gentē in ciuitate toleti. & inter multa que ibi legi. vnde notatur ꝙ aliqui eoꝝ nō sint sani in fide sicut ea q̄ sequūtur. Primo ꝙ filios suos circūcidunt. Secundo ꝙ sacramentū altaris nihil aliud est nisi quedam cerimonia vt sacerdotes trahant gentes ad deuotionem. Tertio ꝙ mittunt etiam oleum et habent lāpades in synagogis iudeoruꝫ. Quarto ꝙ obseruant sabbatuꝫ sicut iudei & operantur occulte die dominica. Quinto ꝙ faciunt iuramēta. sicut iudei in cōtractibus suis dicētes ꝙ per nomē creatoris vi viue ri qui fecit mare et arenas & celuꝫ et stellas: & dederit tabulas legis moysi ꝙ ipse daret & solueret etc. Sexto ꝙ fides catholica erat quedā truffa & ꝙ nihil aliud erat i hac vita nisi nasci & mori et ꝙ totū aliud vanitas erat. Septimo ꝙ cū in periculis se videbāt nūqꝫ nominabāt xp̄m nec beatam virginē sed dicebāt adiuuant te Adonay. Octauo ꝙ virgo maria nō erat nominanda qꝛ fuerat quedā peccatrix que stat sub cauda iuda. Nono ꝙ in die iouis sancto occidebant agnū et comedebant. Decimo ꝙ cū sunt in ecclesia non attēdūt cū eleuatur corpus xp̄i nec signāt se nisi cum dimidia cruce. Undecimo ꝙ fingunt paruulos in periculo cuꝫ nascuntur et dicūt ꝙ pper periculū baptizant eos & nō est sic sicut de duab⁹ filiabus alfandari cursoris domoꝝ inuenitur ibidē ꝙ cū eēnt. xviij. ānorū fuerūt baptizate. Duodecimo ꝙ faciūt circa defunctos oēs cerimonias iudeoꝝ. Tredecimo ꝙ cōtrahūt

matrimonia in gradu ꝓhibito sine dispēsatione ecclesie. Decimoquarto ꝙ mittunt paruulos ad synagogas: vt doceantur in eisdē. Decimo quinto ꝙ deridēt de sacramēto baptismi: ⁊ de cerimonijs que fiunt a sacerdote. Decimosexto ꝙ dant publice ad vsuras antiquis xp̄ianis in lege xp̄i dicēdo: ꝙ dicti xp̄iani sunt sui inimici ⁊ legis. Et ideo nō peccant dando ad vsurā eis: immo ꝙ cū hoc faciant lucrantur indulgentias. Decimoseptimo ꝙ non curant de excōicationibus: nec de absolutione accipienda. nec credunt nec intelligunt si sunt excōicati: ꝙ sunt excōicati ꝓpter debita ad que tenētur. cum ꝓpter illa soluenda excōicantur. ⁊ si soluunt hoc faciūt vt non capiātur: vel vt non euitentur. sed non timore dei: nec vt euitent periculū animarū suarū. ⁊ cum hac incredulitate non curant de absolutione dicētes. ꝙ soluto debito ꝑmotū est peccatū. ⁊ ꝙ nō indigēt absolutione. ⁊ sic dimittunt se stare excōicatos toto tp̄e vite sue. Decimooctauo ꝙ raro audiūt missam ⁊ diuina officia raro ⁊ confitentur ⁊ si veniunt ad confessionē. hoc faciunt ꝓpter verecundiā. ⁊ vt non expellantur ab ecclesijs. et nunꝙ̄ confitentur aliquod peccatum: sed opera virtutis ⁊ sanctitatis: licet sciant publici pctōres. Decimonono ꝙ sacrm̄ ꝯfessiōis ordinauerūt pp̄. ebrei q̄ fuerūt cā ꝙ occiderētur ꝑ mūdū plures ꝙ̄. xx. mille ꝑsone. Vicesimo ꝙ sunt ydolatre. qꝛ inuenit in eadē pesquisa ꝑ illū testē q̄ vidit iuramēto ꝑstito ꝙ Alfonsius gundisalui de faro predicte ciuitatis ciues ⁊ ꝑdicte gētis cū Mencia alfonci vxore sua habebāt i eadem domo vnū retabulū de petra tabulis coopertū cū ianuis suis: i quo erant. iiij. imagines lignee firmiter coniuncte lapidi illi. figura vnius illaꝝ erat hoīs lōgi magne q̄ntitatis habētis coronā aureā ⁊ a sona infra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres vero ille imagines habebāt figurā domicellarū. erant isti nigre sicut carbones habētes capillos protensos: sed nigros. Et dixit testis ille iuratus q̄ vidit ꝙ predicti tenebant dictum retabulum in quodaꝫ loco occulto scꝫ i tecto camere quadrate in qua dormiebant. ⁊ claudebatur tabulis cū clauis. Cum vero erat pulsata campana pro aue maria precipiebant predicto testi cum eis cōmoranti vt ascenderet ad predictum locū cum quadam scala qui amouebat clauos ⁊ tabulas illas. ⁊ extrahebat predictum retabulum: et ligato fune vsꝗ ad eorum manus suspēdebat. Qui recipientes illud faciebāt ꝙ predictus testis adoraret imagies illas ⁊ deoscularetur ora ipōꝝ dicēdo ꝙ erāt sancti ⁊ statim extingvebant cādelas: ⁊ crucibula que incensa tenebant ⁊ orabāt magno spacio ante ydola illa i arabisco vsꝗ ad galli cantum. In qua hora vocabāt iterum predictum testem ⁊ faciebāt ꝙ verum eleuaret retabulum illud ad predictum locum claudēdo sicut prius diligenter. Dixit etiā ꝙ qualibet die hora meridiana illud

faciebant ꝛ ꝙ hunc laborē habuit ꝙdiu vixit cū eis. Dixit etiā de illis ꝙ comedebant carnes per totam quadragesimā: sextisqꝫ ferijs ac in diebus sabbatoꝝ. Uicesimo primo ꝙ sunt peiores heretici ꝙ arriani ꝛ quicunqꝫ alij qui contra legē xp̄i erraverunt: sicut patet in predicta pesquisia de errore didaci gomes baccalarij filij de mosen iohā. eiusdē gentis sicut affirmavit iuramēto interposito. Aluarus fernandi medicus predicte ciuitatis cōuicin⁹ presentatus in testem in forma iuris. dicit eū ꝙ loquendo de lege xp̄i ꝛ lege iudeoꝝ cuꝫ eo ꝙ dixit ei predictus baccalari⁹ ambulate: qꝛ nihil scitis: qꝛ si sciretis scripturas quas nos habemus vos miraremini. Qui dixit sibi. Que scripture sunt ille: qꝛ ego sepe pertrāsiui testamētū vetus ꝛ nouū: ꝛ cum hoc etiā signaui plura loca predicte scripture. Respōdit predictus didacus gomes baccalarius tota ipsa scriptura est ꝑ populo: sed nostri litterati alias scripturas habēt maioris certitudinis: et maioris auctoritatis. Cumqꝫ predictus testis cogitaret ꝙ illa essent aliqua magna mysteria scrissime trinitatis: vel incarnationis vel verbi diuini. seu natiuitatis xp̄i mortis vel resurrectionis: vel sanctissimi sacramēti altaris: dixit sibi ꝙ ostenderet eidē. Et ipse respōdit ꝙ totū erat scriptum in hebraico. Et iterum dixit ei. Quid ē illud quod est ibi scriptū vltra illud quod tenet̄ in biblia. Respondit ei ꝙ hec erant secreta rerum preteritarū. scilicet quis fuit Abraam: et adhuc xp̄s: ꝛ quis Machometus: ꝛ quos spiritus habuerūt quilibet eorū ꝛ ꝙ mirabantur de gentibus qui credunt tot insipiētias sicut dicunt: quia abraam querebat spiritū qui respōderet suis petitionib⁹ ꝛ non inueniebat̄. Quadā vero die abraam existente nudo in quodā circulo cōuocādo spiritū qui ei responderet nihil vidit de quo possit sanguinē extrahere nisi de virga virili sua: ꝛ circūcidit se: ꝛ cuꝫ cecidit sanguis statim respōdit sibi sp̄us saturni ꝛ ꝙ totū aliud erat derisio quedam. Et dixit ei spiritus ꝙ in annis saturni sunt octoginta puncta: ꝛ ꝙꝗcquid diceret sic erit: ꝛ ꝙ illa puncta reuelauit sp̄us abrae ꝛ Abraam filijs suis. ꝛ sic ꝑ illa ꝓphetabāt ꝓphete. Dicit etiā ei ꝙ iesus xp̄s habuerat spiritū mercurij. ꝛ ꝙ addiscebāt cū vno magno rabino ip̄e iesus ꝛ iudas scarioth ac alij iudei: ꝛ ꝙ iesus fuit filocaptus de quadā iuuēcula iudea. qđ cum cognouit ille rabinus posuit excōicationē sup̄ iesum xp̄m per x. dies: ꝛ in octauo die dilatauit excōmunicationem. per. xx. ꝛ deinde dilatauit. per. xxx. dies. Et cū hoc vidit iesus xp̄s recessit ꝛ separauit se ab illo rabino. ꝛ ꝙ incepit ꝑdicare contra magistrum suū: ꝛ ꝙ sic ambulādo appropinquauit vn⁹ predictorum octoginta punctorū saturni: et dixit ꝙ posuit se iesus xp̄s ad seruandum punctum illuꝫ per partem suam: et rabinus ille per suam ꝛ iudas similiter. Et di

xit q rabinus ille et iudas dormie runt: et q iesus christus vigilauit optime: et cum venit ille punctus dixit q dixi iesus xps. Dne deus miserere omniu qui me audierint et in me credet. et in hoc excitatus est rabinus. Iace mala morte mo riaris tu et tui credentes. Excitatus etia iudas dixit. Male finias ego si de te non dedero malum fine: et dixit q sic totu impletus fuit et q iudei maledicut illum rabinu quia excoicauit iesum xpm dicentes. q si non excoicauerat eum totu mundu conuerterat ad iudaismu. Et ideo vtruq maledicut: sz plus iesum xpm: qz maledixit eos Dixit etiam vlterius q machometus habuit spiritu martis. Et tot et tanta dicebat iste testis q habebat in scriptis q plus videbat ur stulta figmenta coposita maliciose et ex inuidia et peiora q dixerat Arriani et manichei. Dicebat etia q per malam artem iesus xps fecerat in morte sua terremotum: et q propter talia prophete fuerant occisi. quia vtebantur malis artibus: et q sic etiam a simili fuerant mortui sicut mali et falsi per iusticiam. et taliter mortui sunt qualiter opera fecerunt. Dicebat enim q scm sacrameto altaris ordinatum fuerat in forma hostie rotunde sicut sol: quia erat sacrificiu solis et q iupiter sol et mercurius ordinauerant legem xpianorum: sic q iupiter accepit habitum: mercurius sermonez: sol vero sacrificiu. Et cum predicta et multa alia abhominabilia audiuit predictus testis ab illo didacogomecii non solum contra legem iudeorum: sed etiam christianorum: dicit q separauit se ab eo. Uidit enim qd sic expediebat ei: quia peiora videbantur predicta q ydolatrare. Dicebat enim si in isto qui est graduatus in scientia et filius doctoris talia inueniuntur: quid erit in aliis Dixit etiam predictus testis q tantum cognoscebat de predicta gente q plus crederet vni sarraceno qui iuraret sibi in lege sua q vni couerso q iuraret sup scta dei sibi euangelia. et q boni inter eos sunt pauci. Et p maiori parte sunt augures sortientes: creditores malarum rerum: somniatores: intromissi in oibus aliis artibus. Uicesimo secudo q sacerdos quidam eiusde gentis consecrauit die quadam quinq hostias: quarum vna sumpsit et alias tradidit fratrib9 suis et nescitur quid factu est de illis. Hec et plura alia continentur in predicta pesquisia que breuitatis causa obmitto. ¶ Ite me existete in ciuitate Segobiens anno millesimo.ccccliii.cum iudei celebrarent festum tabernaculorum: et vnus iudeus timeret puniri ab alio in synagoga propter aliquod peccatum commissum recommendauit se cuidam christiano algazelo iudeorum vt veniens in synagogaz presens no permitteret punitionem eiusdem. Qui veniens vidit synagogam plenam hominibus orantibus ac illustratam luminarium multitudine. Et cuz ad ianuam synagoge permaneret et i

ait vnus capite cooperto: qui cuz quesiuisset ab eo quis esset: agnouit eu esse vnum de conuersis predicte ciuitatis. Qui miratus et volens videre amplius inuenit plures alios ibide cuz iudeis habitu et oratione co̅formes: que oia predictus algazelus oibus volentib⁹ audire publice affirmabat. ¶ Ite̅ in villa de formesta hui⁹ regni castelle: quidam barbitonsor eiusde̅ gentis. Cuius nomen Ferna̅dus sanctij publice dixit: et sepe idem affirmauit. scilz q̄ iesus xp̄s non erat verus deus: nec credebat in eu̅: et q̄ deus nu̅q̄ habuerat filiu̅: sz q̄ solu̅ credebat i illo vno deo q̄ fecit celu̅ et stellas: mare et arenas ¶ Itez peruersus hereticus fuit accusatus coram dn̄o petro palentino qui facta inquisitione inuentu̅ est testimoniu̅s septe̅ testiu̅ eadem dixisse: vt ego vidi in pesquisia q̄ ad manus meas deuenit p ma̅datum dicti ep̄i qui cepit predictuz malu̅ xp̄ianu̅. et timore mortis potius q̄ amore veritatis abiurauit heresim ibi publice vbi peccauit. Deinde fuit absolutus ab excōicatione in forma iuris per me ex co̅missione mihi facta per predictuz diocesanum et demu̅ positus in carcere a quo exire s̄m ius non debebat. Rogaminib⁹ t̄n multoru̅ liberatus a carceribus: relegatus est exilio a predicto loco dece̅ annis. hec acciderūt anno dn̄i. M. cccc. lviij. In predicta villa notarius publicus pesquisie fuit petr⁹ martini calderon. testes vero Rodericus garsie de Alna: et alfonsus luspitonsor. et Alfonsus de villa regali faber. et Alfonsus sanctij: aginlar. et Ferna̅dus sanctij pretor. et alfonsus fernādi Romo. et Bundisaluus pancho macellarius. Fertur etia̅ q̄ est liber quidem apud eos que̅ co̅posuit magister Martinus toletanus astrologus co̅tra fidem catholica̅ qui liber ne cognosceretur q̄ ab ipso factus esset verso nomie suo ip̄m intitulauit: q: ipse lingua nostra vocat̄ Martin. et et hoc verso noie intitulauit illum libenz nitram. Ex quibus omnibus manifeste patet q̄ no̅ sunt sani in fide plures eoru̅: vt dicit paulus. Increpa ergo illos dure: vt sani sint in fide. i. vt recte creda̅t sicut dictu̅ est. ¶ Sequit̄ textus cu̅ glo. no̅ inte̅de̅tes iudaicis fabulis literalis obseruantie. In qua nemo iustificatur apud deu̅ et mandatis hoim. q: ma̅data legis post manifesta̅ veritatez iam hoim et no̅ dei mandata sunt: hominu̅ dico auertentiu̅ se a veritate sp̄ualis intelligentie. Quicq̄d enī aduersus veritate̅ opponitur humana inue̅tio est. Ideo ma̅data hoim et fabulas appellat que narra̅t: quia nescientes vim scripturaru̅ interiora verborum legis colore̅ sequuntur: no̅ saporem. Putant enim nunq̄ recedendum esse ab his que moyses tradidit: vtputa de escarum differentia. Omnia enim quasi se auertunt vere a veritate: quia omnia humanis vsibus concessa munda sunt mu̅dis. scilicet illis qui fide bona sumunt et iusti sunt. quod ipsi negant. ideo quia in lege quedam

Moyses prohibuit: et ab immundis mundandis creuit. hoc autem non sm naturas quas deus creauit intelligi voluit: sed sm significatiões. Omnia ergo mūda sunt mundis sm naturam in qua creata sunt. Unde in genesi. Uidit de⁹ cuncta que fecerat: et erant valde bona. Secundum significationes tamen quedam immunda sunt iudeis: nec nobis omnia apta sunt: vel propter salutem corporum: vel propter cōsuetudinem humane societatis. Cum ergo cuiq sua redduntur et naturalē ordinē seruant omnia mūda sunt mundis. Cōtaminatis autē per peccata et infidelibus. scʒ qui non credūt in deū vel deo nihil mūdū est: q2 nō sunt dignis donis dei: sed et mens. id ē intellectus. et conscientia eorū inquinate sunt quasi non ex cibo est inquinatio eorum: sed ex malo intellectu et cōscientia peccatorum. Et vere mens et conscientia eorum coinquinate sunt. quia confitentur q̄dem verbis se nosse deū factis autem negant. vnde. i. Jo. ij. dicitur. Qui dicit se nosse deū: et mandata eius non custodit mendax est: si negatio non tantum lingua fit: sed et factis certe multos inuenimus antichristos qui ore confitentur christum: et moribus dissentiunt ab eo Quisquis factis negat christum antichristus est. Tales enim sunt omnes mali catholici qui non verbis: sed factis negāt. Nolite ergo esse de fide securi. adiungite fidei recte vitam rectā vt christum cōfiteamur verbis vera dicendo et factis bene viuēdo. Nam si cōfitemini verbis et nō factis. fides talium morū proprie est fides demonior̄ū. Cum sint quasi se cōfitētes nosse deū cum tamen sint abhominabiles. id est deo odibiles et icredibiles. i. nec abiles credere: et ad omne opus bonū reprobi. i. a deo reprobati. vt non habeāt gratiam ad bene operandum. hec in glosa.

¶ Patet ergo ex p̄dictis quales sunt illi xp̄iani qui vtunt circūcisione carnali: et quomodo incidūt in crimen heresis. et ꝓpterea sunt dure reprehēdēdi et digne castigādi ab illis quorū officium est errores contra fidē catholicam inquirere. Et sic patet prima conclusio huius primi erroris. s. q erroneum est immo hereticum est xp̄iano vti circūcisione carnali. ¶ Ad argumenta super que fundari videbatur predicta heresis. licet ex precedentibus satis pateat eorum solutio dicit tn̄ q lex illa Ge. xvij. masculus cui⁹ p̄putij caro circūcisa et c. Durauit vsq verus messias xp̄s eā in seipso impleuit. et p̄missa fuit vsq post euāgelij publicationem. ¶ Ad scdm̄ i quo dicit q xp̄s fuit circuncisus. ergo et nos debemus circūcidi. Rn̄deo q istud argumētū peccat ex defectu imaginationis. Cogitāt enī heretici q causa quare xp̄s fuit circūcisus in carne fuit: vt et nos taliter circūciderēmur: sed non est sic. Et licet multe assignētur a doctoribus rationes quare voluit circumcidi dominus

iesus: in presenti tamen sufficiunt tres. Prima est vt ipse se ostenderet filium Abrae: cui preceptū circuncisionis erat factum: et promissio nasciturí seminis. et sic dei promissionem assignaret impletā. Secunda ratio: vt circuncisionem sicut et alia legalia suscipiēs ab onere legis nos liberaret dando finem legi scripte. Tertia ratio vt fratrē iudeorum se ostenderet ne haberēt iustam occasionem ipsum repellendi. Sic ergo impleuit preceptū domini. Infans octo dierum circumcidetur Gen. xvij. Et sic manet lex illa vacua iure quo erat plena ante xpi circūcisionem: ex quo facta est plenitudo promissi. et plene fuit declaratum supra libro primo consideratione tertia articulo. vi. Et quia inter ceteras hereses hec feruet pro presenti intantū: vt plurimi etiam adulti circūcidantur et venditis omnibus exeunt regnum: iudei efficiātur: vt dictum est. Ideo cum hec pestis rabida conetur ex toto subuertere legem xpi. Ideo viriliter resistendum est. precipue a diocesanis et inquisitoribus heretice prauitatis. ac etiam a predicatoribus euāgelicis. Necnon a principibus brachij secularis. et ab omnibus militibus et veris catholicis. quia non est minus quin hec massa sit multū corrupta in occultis. et ideo multū periculosa. quia secundum Bern. super cātica plus nocet falsus catholicus quam si vere appareret hereticus. et nulla efficacior pestis ad nocēdū quam familiaris inimicus: quales sunt isti inter nos. vnde dñs Ezech. xiij. c. illos qui non resistunt hereticis acriter reprehēdit dicens. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis vos murum pro domo israel: vt staretis in prelio Ex aduerso enim ascendere et pro domo israel se opponere murum est pro defensione catholice veritatis cuicunque heretico domū israel que est ecclesia cupiēti destruere totis viribus obuiare. Quod Urbanus videtur innuere. i. q. iij. c. saluator predicit in euangelio circa finem seculi pseudo christi et pseudo prophetas surgere et multos seducere. et fideles suos in mundo multas habituras pressuras. sed tamen portas inferi nō preualituras. proinde: vt ait apostolus. i. Corinth. x. oportet eē hereses: vt qui probati sunt manifesti fiant oportet nos cum propheta ex aduerso fugere et murum opponere pro domo israel. et cum apostolo: vt dicitur Act. xiiij. per multas tribulationes intrare in regnū dei quia non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriā que reuelabitur in nobis. Ro. viij. Ex quibus datur intelligi quod cōtra quascunque hereses insurgētes oportet catholicos ex aduerso cōsurgere et se murum opponere pro defensione fidei catholice intantū etiam si papa fuit hereticus et fidem moliens fuerit destruere orthodoxam oportet catholicos omnes animose obuiare. et ideo non immerito prohibentur neophiti ordinari. distin. xlviij. c quoniam. §. i. Et assignatur in textu cū glosa duplex causa. Prima ne incidant in superbiam. putātes quod fides xpiana multū indiget

illis. Secundo quia nondum sunt experti statum ecclesie vel religionis. nec sciunt modos personarum. Item non ieiunauerunt. non steterunt. nec fleuerunt. nec probati sunt Unde tales nec ad minores debent promoueri nec tonsurari. ar. xix. q. iij. monasteriis. ¶ Secunda conclusio est quod necessarium est christianis vti circuncisione spirituali. De qua loquitur Bern. in sermone circuncisionis dicens. Fratres nos circumcidi necesse est. non littera: sed spiritu et veritate. circuncidi non in vno membro tantum: sed in toto corpore simul. licet enim magis in ea parte: in qua mandata est iudeis circuncisio regnet concupiscentia: vniuersam tamen occupat carnem. a planta pedis vsque ad verticem capitis non est in nobis sanitas. nec est pars aliqua que tabida non sit hoc veneno. hec ille. Ex quibus patet quod nos christiani debemus nos circumcidere: non in vno membro tantum: sed in omnibus. Sicut enim ridiculum esset si quis in partem barbam suam raderet. sic qui in parte circuncisionem spiritualem facit et in parte se circumcisum reliquit. Debemus ergo nos circumcidere interius et exterius. Interius quantum ad cognitiones et desideria. et exterius quantum ad singula membra et opera. hec est circumcisio viciorum quam necesse est quod faciamus. quia hec est que facit christianum iustum et sanctum. ¶ Sed notandum vlterius quod potest predicta conclusio deduci ex quadruplici similitudine qua solet aliqua res circuncidi. Primo ad euitandam corruptionem. Secundo ad procurandum fructificationem. Tertio ad demonstrandum distinctionem. Quarto ad attingendum congruam situationem. ¶ Primo ergo aliqua res debet circumcidi ad euitandum corruptionem solet enim res aliqua circuncidi ne alia corrumpatur per ipsam. Uidemus enim quod quando in pomo est aliqua pars putrida et corrupta nisi circumcidatur: pars sana per aliam corrumpitur: dens etiam putridus ab ore expellitur: ne per eius fetorem totum os corrumpatur: et ita de membro putrido respectu corporis. Sic debemus nos circumcidere a peccatis: ne per vnum peccatum anima corrumpatur. et sic amittat vitam gratie. et per consequens vitam glorie. Et ideo scribitur Deutro. xxx. Circumcidet dominus deus cor tuum et cor seminis tui: vt diligas dominum deum tuum ex toto corde tuo: vt possis viuere. Et nota quod dicit circumcidet dominus deus cor tuum. Ista enim membra in quibus sunt iste turpes infirmitates corrodentes solent circuncidi: ne per morbum membra aliqua corrumpantur. Et certe peccatum in corde est infirmitas corrodens omnia bona gratie. vnde sicut vinum corruptum corrumpit dolium. et nimius calor cibum ita cum peccatum fit corruptio. et fit quasi quidam morbus infernalis qui quando incipit oportet membrum circumcidi. Est enim ignis vsque ad consumptionem deuorans: animam consumpit et comburit. ideo dicitur cor circuncidi: ne anima corrumpatur. Ideo dicitur Deutro. x. Circumcidite preputia

cordis vestri. Ad hoc pertinet qd dicitur in beresith quitanna super Gen. xvii. vbi dicitur. Et dabo pactum meum inter me: et inter te &c. rabi aquiba dixit. quattuor preputia sunt. dicitur enim preputium in aure. de quo scriptum est Hier. vi. Cui loquar et quem contestabor vt audiat. ecce preputiate sunt aures eorum et non poterunt attendere. Ecce verbum domini factum est eis in opprobrium non volunt ipsum. Dictum est etiam preputium oris: sicut scriptum est Exo. vi. Et ego preputiatus labijs &c. Dictumque est preputium in corde Hiere. ix. Et omnis domus israel preputiati sunt corde. et rursus est dicens. Leuit. xxvi. Et inducam eos in terram inimicorum suorum. vt vel tunc supplicet vel humilietur cor eorum preputiatum. et tunc placeret pro peccato suo. Et iterum Deutro. xxx. et circuncidet dns deus cor tuum et cor seminis tui. Dicitur denique preputium in corpore. Gen. xvii. Et preputiatus masculus qui non circuncideritcarnem preputij sui abscidetur anima illa de populis suis. hec rabi aquiba. Circa quod notatur in pugione. quod sicut quattuor sunt genera preputij. sic eodem modo sunt quattuor genera circuncisionis. quorum tria. s. auris: cordis: et oris. que spiritualia sunt: pro omnibus sunt necessaria. Quartum vero genus. quod corporale et vmbra reliquorum fuit et figura. ex quo venit messias noster preceptorum spiritualium magister. Non solum est inutile: sed etiam omnibus ipsum facientibus damnosum et valde pernitiosum: sicut declaratum est in precedenti prima conclusione. Circuncidatur ergo preputium auris. oris. et cordis nostri ne anima corrumpatur. quia secundum Greg. peccatum quod per penitentiam non diluitur mox suo pondere ad aliud trahit. ¶ Ista circuncisio debet fieri cum cultro penitentie. aliter homo moreretur. quod figuratur. Exo. iiij. vbi habetur quod angelus domini occurrit contra filium moysi. et eum occidere voluit: vt dicit glo. Tulit ergo sephora acutissimam petram. et circuncidit preputium filij sui. Iste filius circuncisus quem vult dns interficere est malus xpianus. sephora est ecclesia. interpretatur enim placens deo. Que petra acutissima circuncidit filium suum quando iniungitur penitentia. vnde acuta est per amaram cordis contritionem. acutior per confessionem. acutissima per satisfactionem. et certe acutum debet esse instrumentum quo non solum septem dierum: sed multorum annorum abscindi debet anime preputium. Unde Ber. abscidatur ferro acute compunctionis vlcus inueterate consuetudinis nisi ergo acuta penitentia circuncidaris. acuta sententia occideris. Et ideo scribitur. Gen. xvij. masculus cuius preputij caro circuncisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo. Sicut etiam faciendum est in re publica que per vnum malum hominem. latronem. homicidam. adulterum. crimine pessimo maculatum &c. huiusmodi corrumpitur. vnde tales circumcidendi sunt per iusticiam et mortem. sicut ouis morbida ne

pereat grex. ¶ Secundo ostendi-tur predicta conclusio ex secunda similitudine: qua solet aliqua res circuncidi. s. ad procurandum fructi-ficationem. Uidemus enim quod vinee et arbores circunciduntur: vt meli9 fructificent. nisi enim superflua re-secarentur non fructificarent. sic et nos tenemur nos circuncidere. i. a peccatis purgare. aliter quicquid laboramus nihil prodest. nec partem in bonis ecclesie. nec celestis glorie habemus. frater enim mortuus non potest habere partē in bonis a fra-tre viuo acquisitis. nec cibus cor-pori ministratus prodest membro pu-trido vel absciso. Ita certe homi-ni existenti in peccato non prosunt bona ecclesie quantum ad meritū glo-rie. quia abscisus est a corpore ecclesie per meritū: licet non per numerū. Et ideo necesse est nos a peccato purgari: vt habeamus fructum de bonis ecclesie. et partē in bonis ce-lestis patrie. Et ideo possunt dice-re peccatores de bonis. illud Gen. xxxiiij. si circuncidamus masculos nostros et c. Per masculos qui do-minantur feminis et generāt intelli-gitur veritas que est dn̄a in potētijs aie et generat bona opera que debet circūcidi ab omni immundicia. quod figuratur. Gen. xvij. vbi habet quod abraā fuit circūcisus cū filijs suis et seruis suis. Abraā qui interpre-tatur pater multarū gentiū est vo-luntas a qua habentur bona opera filij eius alie potentie. serui eius et sensus corporis. que oia debent cir-cuncidi. voluntas ab omni malo vsu et membra ab omni malo actu. os. oculi. auris. et sic de alijs. vnus enim homo potens et diues non daret fi-liam suam vni rustico habenti vile et turpe artificium. sed habēti no-bile daret. Ita deus valens. nobi-lior. ditior. et potētior nō dabit eter-nam gloriam habenti vile ac turpe artificium peccati. sed nobili habē-ti omnia necessaria. nā homo ten-dens ad habendū filiam alicuius magni: solet se decentius gerere et a vilibus retrahere. Unde dicūt an-geli illud. Gen. xxxiiij. nō possum9 facere quod petitis. et dare sororem nostram. i. gloriā eternam homini incircūciso. hoc est immūdo. sed in hoc valebimus federari si esse vo-lueritis nostri similes. i. vacare mū-dicie. et circuncidatur in vobis oīs masculini sexus. hoc ēst purgetur voluntas ab omni peccato. Et sic patet quod necessarium est xpianis vti circuncisione spirituali. si volunt fructum beatitudinis acquirere. ¶ Tertio ostenditur predicta con-clusio ex tertia similitudine qua so-let aliqua res circūcidi. scilicet ad demonstrandum distinctionem. Solet enim aliqua res circuncidi vt a re alia melius cognoscatur vel distinguatur: vt patet in ouib9 que vt distinguantur ab alijs so-lent circuncidi in auribus: vel in locis alijs. patet etiam in equis et pluribus alijs. Sic et nos debe-mus a peccato circuncidere: vt a familia dyaboli distinguamur vnde peccatum in anima signum est dyaboli. et circuncisio a pec-cato signum est dei. Ideo dici-tur. Ad philippēses tertio caplo.

Nos sumus circumcisio qui spiritu seruimus deo. et gloriamur in xpo iesu. et non in carne fiduciã habẽtes. Et nota ꝙ dicit nos sumus circumcisio. i. circumcisi. et vide ꝙ isti armigeri qui seruiũt istis magnis dominis solent esse in noua tunica stricte cincti. stricte calciati. cum alba cucufa. cum serto pulchro. Ita illi qui seruiunt deo debent habere tunicam nouam pulchre ↄscientie. stricte cincti cingulo castitatis et sancte affectionis. bene calciati exemplis sanctorum. cum alba cucufa intentionis recte que facit eleuare capillos. i. cognitiões ad deũ habentes in capite sertum de pulchris floribus. i. deuotis orationibus. talis sic circumcisus est de familia dei. vñ sicut miles cognoscitur ꝑ sua arma. sic ad signum peccati vel gratie cognoscũtur filij dyaboli vel dei. vnde Hiere. iiij. Circũcidimini domino. et auferte preputia cordium vestrorum. quasi dicat sitis circumcisi sicut decet famulos dei Gen. xvij. Circumcideritis carnẽ preputij vestri. i. a vobis omnẽ immundiciam auferetis. vt sit signuꝫ federis inter me et vos. i. vt sit signum ꝙ estis de familia mea. necessariũ est ergo xp̄ianis vti circũcisione spũali. vt distinguatur a filijs dyaboli. ¶ Quarto ostenditur predicta ↄclusio ex quarta similitudine qua solet aliqua res circumcidi. s. ad attingendum congruam situationem. Uidemus enim ꝙ lapides anteꝗ̃ in edificio collocentur diligenter circumciduntur: vt melius in edificio valeant ordinari. Sic si volumus in edificio paradisi situari. oportet nos circumcidi ab omni peccato et poliri virtutibus et bonis operibus. Unde sicut lapides melius sculpti et politi et decorati solent poni in locis nobilioribus: ita magis boni et magis purgati et ornati ponentur in loco superiori et nobiliori. Nam ꝑm excellentiam meritorum recipient anime distributionẽ premiorũ: et ideo dicit beatus Gregori⁹. Urbs beata iherusalem dicta pacis visio que construitur in celis viuis ex lapidibus: et angelis coornata: vt sponsata comite. platee et muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis abditis patentibus et virtute meritorũ illuc introducitur ois qui ob xp̄i nomen hic in mundo premitur. Tonsionibus pressuris expoliti lapides suis coaptantur locis per manum artificis disponunt̃ permãsuri sacris edificiis. Igitur dicit̃ Exod. xij. Si quis peregrinorũ in vestrã voluerit transire coloniam. id est agriculturã vel cultũ religionis: a colo colis: et facere phase circũcidetur prius: patet quo modo necessarium est xp̄ianis vti circũcisione spirituali peccatorũ si volũt tanꝗ̃ viui lapides collocari i gloria beatorum.

¶ De heresi eorum qui dicũt euãgelium esse falsum.



Ecunda heresis est eorum qui dicũt euangeliũ esse falsum. quorũ motiuum est: ꝙ

quotienscunq̧ in aliqua doctrina
inuenitur aliquid falsum tota il-
la doctrina iudicatur falsa. qꝛ ſm
apostolū ad galath.v. modicū fer-
mentū totā massam corrūpit. Sed
sic est de euangelio xp̄i vt dicūt: er-
go etc. Istud probāt qꝛ i euāgelio
Mat.in.c.ij.inuenitur allegatum.
vt impleretur qđ dictū est per pro
phetam. Ex egypto vocaui filium
meū. dicunt isti q͂ in nullo inuenit͂
pphetarum. Itē dicunt de illo qđ
scribitur infra eodē ca. vt adimple
retur quod dictū est p prophetas.
quoniam nazareus vocabitur. quia
hoc etiā in nullo prophetarum in-
uenitur vt ipsi dicunt. Cōcludunt
ergo totum euangelium esse falsū
¶ Hunc errorem deprehendi cum
predicarem in conuētu metine de
cāpis. qꝛ in predicta villa multi de
eodē genere erant eodem vulnere
vulnerati. vt mihi per fide dignos
⁊ etiam de eodem genere fuit inti-
matū. Cōtra quos p̄dicaui eos eē
non solum pessimos hereticos to-
tum euangelium dānātes. sed etiā
insipientes et ignorantes scriptu-
ras pphetarum nō legentes in qui
bus expresse continetur quod euā-
geliste affirmāt. Primum inuenit͂
expresse in primo.xij. pphetarū mi
norū.s.in Osee in.c.xi. in pricipio
vbi dicitur. Puer israel ⁊ dilexi eū
et ex egypto vocaui filium meum.
Ista auctoritas habet duplicē sen
sum vnum litteralem qꝛ verificata
est ad litteram de populo israel vo
cato a domino de egypto. pfectius
tamen de domino iesu xp̄o qui est
filius dei naturalis. Alij aūt sunt
filij tm̄ per adoptionem sicut ⁊ illa
auctoritas que habet͂.i. paral.xxi.
Ego ero illi in patrem: ⁊ ipse erit
mihi in filium. ad litteram intelli-
gitur de Salomone: tamen minus
pprie de domino autem nostro ie-
su xp̄o propriissime vt dicit aposto
lus ad Hebr.i. dicens. Cui enī ali
quando dixit angelorum fili⁹ me⁹
es tu etc. Et iterū ⁊ ego ero illi in
patrem. ⁊ ipse erit mihi in filium.
⁊ hoc modo intelligit euāgelista h͂
quod dicitur Osee.xi. vt dictū est
Item possumus sicut dicit Hiero.
in omel. aliter consolari hunc locū
propter contentiosos quoꝝ cōsue-
tudinem Paulus apostolus se ha-
bere denegat: ⁊ ecclesiam xp̄i. et te
stimonium pscrimus et minimis
dicente Balaā.in.c.xxiiij. De⁹ edu
xit illum de egypto cuius fortitu-
do similis est rinocerōtis.i. vnicor
nis quod est animal fortissimū. sed
capitur in sinu virginis adolescen
tule prouocatus ad eius canticum
dulcissimum. Sic et filius dei for-
tissimus cuius fortitudini nemo re
sistere poterat in sinu adolescentu
le virginis Marie ad eius dulcis-
simū canticum Ecce ancilla domi-
ni: prouocatus incarnatus est ⁊ mā
suetissimus factus. Et sicut in mor
te vnicornis vt legitur in eius ve-
natione due domicille concurrunt.
quarum vna portat gladium. ⁊ al-
tera vrceū quarum cantu inebria-
tus que portat gladium eum occi-
dit percutiēdo eum in corde. ⁊ que
vrceū portat recipit sanguinē quo
purpura tingitur imperator. Sic
in morte christi accidit domicella

portans gladium fuit synagoga q̄ ipsum occidit. Sed domicella portans vrceum fuit ecclesia catholica que sanguinez eius recipit qua purpura imperatorum.i. cordiuz aie rubricate sunt cum fidem xp̄i receperunt. et non solum illi. sed ⁊ oēs fideles eodem sanguine lauantur ⁊ mundissimi efficiuntur. Apoc.i. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. licet ergo predicta auctoritas non inueniatur ab hereticis p̄dictis insipientibus in lra. interpretibus. querant vbi dictum est et inuenient. Secūda auctoritas inuenitur in primo maiorū ppbetarum.i. mosayca.c.xi. vbi dicitur. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascēdet vbi hebraica veritas sic habet. et nazareus de radice eius cōsurget. Nazareus interpretatur flos vel floridus. Ihero. autem transferēs secutus est interpretationem vocabuli dicēs. ⁊ flos de radice ⁊c. Euāgelista vero scribēs secutus est veritatem habraicam. q2 cum p̄dicta prophetia exponeretur de messia ad litteram. virga de radice iesse ē beata virgo que descendit de genere Dauid ⁊ sic de radice iesse q̄ fuit pater dauid: alio nomine dictus Ysai. et fuit virga rectissima sine aliqua obliquitate peccati. xp̄s vero fuit ex ea consurgens velut flos pulcerrimus. q2 speciosus forma pre filijs hoim. psal. xliiij. Ipse est ergo nazareus: quia tot⁹ floridus et pulcerrimus. Ipe nazareus q2 in nazareth conceptus sicut patet Luce.ij. et q2 in nazareth nutritus sicut patet Math.ij. Predicte prophetie que vacue erant ante aduentum xp̄i in eius aduentu implete fuerunt. sicut patet Mathei.ij. q2 monitus Joseph per angelum vt fugeret in egyptum cū puero ⁊ matre eius propter Herodē. ⁊ q2 esset ibi vsq3 dum vocaretur iteruz per angelum defuncto Herode. sic factum est vt patet ibidem. Et sic de egypto dei filius fuit vocatus ⁊ veniens habitauit in ciuitate nazareth. vt patet ibidem et sic est impleta secunda pphetia non solū q2 ibi conceptus sed etiam q2 ibi habitauit ⁊ fuit nutritus licet in bethleem natus et in iherusalem occisus. ¶ Itē dicūt euangeliū Marci esse falsum: ex eo q2 in eius principio dicitur vnum falsum. Scribitur enim ibi. Initium euangelij iesu xp̄i filij dei sicut scriptum est in Ysaia ppheta. ecce ego mitto angelum meum ante faciez tuā qui preparabit viam tuam ante te vox clamantis in deserto. preparate viaz domini recte facite semitas eius. Modo dicunt isti. patet q2 primuz est falsum. s. ego mitto angelū meū ante faciē tuam cum nullibi reperiatur in Ysaia sed in malachia. Dicendū est ad hunc errorem secūdum q2 notat Nicolaus de lyra q2 Marcus ante eius conuersionem ad fidem fuit instructus in lege: ⁊ prophetis. ⁊ ideo incepit suū euangeliū. in vno contextu propherias coniungens: quarū prima scribit Malachie.iij. ⁊ secūda Ysa.xl. Uerūtamē Marc⁹ hic solū exprimit Ysaiā prophetam dicens. sicut di-

cuius est in Ysaia ppheta. q: l3 ambo pphete vno spiritu pphetauerũt. Ysaias tamẽ principalior est alte-ro.⁊ ideo solus nominat̃ et quia au ctoritas vltima ẽ ipsius Ysaie.res autem denominatur a fine, Ideo nõ falsum dixit Marcus sed verũ nominando Ysaiam: ⁊ subiicendo malachiã. Item Bern.⁊ ponit̃ in glo.ifali. Nota q̃ hoc testimonium Ecce ego mitto angelum meu3.est Malachie.vtrunq3 tamẽ dicit esse Ysa.q: ⁊ si non verba sensus tamẽ inuenitur in Ysa.et manifesti⁹ in-uenitur in hoc versu.vox clamãtis in deserto.Angelus enim qui mit-titur ante faciem est vox clamãtis in deserto.preparauit autem viam dicens.Parate viam domini. faci te rectas semitas.potuit enim pro malachia. Ysaie nomen diuinitus occurrere.nec voluit marcus emẽ-dare.q: omnes prophete vno spiri tu locuti sunt quasi vno ore. Utraq3 solutio satisfaciat cuicunq3 intelli-genti.⁊ satis concorditer ad pposi tum veritatis ⁊ ad cõfusionem ma licie opponentis crimen falsitatis euangelio christi qui non solum ve rum dixit per euangelistas suos.s3 etiã est ipsa veritas.vt patet Ioh xiiij. ¶ Supradicti inciderunt in hanc peruersam heresim edocti a quodam religioso hispano eiusde3 gentis in flandria qui eis legit ali qua capitula biblie.vt fertur in oc culto damnando legem euangelicã cum essent ibi mercatores, et tali-ter impressit errorem predictum ⁊ alios in eis q̃ venientes in hispa-nia3 multos alios peruerterunt in occultis. Et isti sunt illi de quibus supra dixi i prima heresi. q̃ fuerũt absconditi quasi per mensem p sa nando vulnere circuncisionis. ⁊ q̃ expectant in breui facere transitu3 in berberiam cu3 illo Nõso nequã qui eos expectant secrete in ciuita te hispalen.vt facto transitu ibi li bere efficiantur iudei. Qui hoc no uit testimonium perhibuit.⁊ scim⁹ q: verũ est testimoniũ eius.

¶ De heresi eo3 qui negãt cõfessio nẽ valere ad remissionẽ peccato3.



Tertia here-sis ẽ eo3 q̃ negant cõfessione3 valere ad remissionẽ pec cato3. Sunt enim nõnulli xpiane religionis inimici q̃ asserunt q̃ cõfessio non valet ad remissionẽ peccato3. qd̃ pbare ni-tunt̃ auctoritatibus ⁊ rõib⁹. Prio sic de⁹ gratis remittit peccatũ nõ merito hominis ergo nec p ꝯfessio nẽ.si enim p confessione3 remittit̃ peccatũ mei ito remittitur confitẽ tis. ¶ Scdo sic. apostolus ait ad Tytũ.iij.nõ ex opib⁹ iusticie q̃ feci mus nos sed ꝯm sua3 mia3 saluos nos fecit: ergo non per confessionẽ ¶ Tertio sic ꝯm apostolu3 ad Ro. ix.non est volentis neq3 currentis sed miserentis est dei. Prima eni3 gratia quam deus in nobis opera tur est peccatorum remissio. ergo non mediante cõfessione s3 dei mi-seratiõe remittitur culpa.nõ ergo cõfessio est necessaria ad salutem. ¶ Secũdo hoc pbare nituntur au ctoritatibus sanctorũ. Primo auc-

toritate Ambro. super Lucã dicẽtis. Ideo fleuit petrus, quia culpa suppressit ei: non inuenio quid dixerit. inuenio ꝙ fleuit. lachrimas eius lego. satisfactionem nõ inuenio. ¶ Contra hanc heresiꝫ multe clamant auctoritates sanctoꝝ. Ait enim augu. Confitere quecũꝙ fecisti que in verbo. que in opere. que in nocte. que in die. cõfitere in tẽpore opportuno. ꝛ in die salutis recipies celestẽ thesauruꝫ. ¶ Scdo ait grego. Nõ vult de⁹ vlcisci maliciã qui confiteri delicta ꝑsuadet optat dissolui confitẽtes ne cõtumaces punire cogatur quotidie xp̄i euangelium clemẽter vocat: confessionem tyrãni ex puro corde desiderat. et cuncta que delinquimus relaxat. ¶ Ad primam rationeꝫ qua dicũt heretici ꝙ de⁹ gratis remittit peccatum non merito hominis. Dicendum ꝙ sola dei gratia peccatuꝫ remittitur. nec confessio est causa efficiens remissiõis peccati: sed sola gratuita voluntas dei. Est tamẽ cõfessio causa sine qua non quia nisi homo peniteat a deo peccatum nõ remittetur. sicut sol domum illuminat: quia fenestra aperitur. non tamẽ apertio fenestre est causa illuminationis sed causa occasionalis. causa vero efficiens illuminationis est ipse sol. ¶ Ad secundam rationeꝫ in qua dicitur ꝙ nõ ex operibus iusticie que fecimus nos: sic intelligendũ est ꝙ opa nõ excludunt gratiam nec gratia opera. quia ex gratia opera ꝛ ipsa gratia est cã efficiẽs nostre salutis. Similr gratia non excludit penitentiam. nec penitentia gratiã. quia ꝛ penitẽtia quedam gratia est. ¶ Eodem modo respondendum est ad tertiaꝫ rationem non est volentis nec currẽtis. quia ꝙuis cursus id est opatio vel bona voluntas sit salutis occasio tamen efficiens cã salutis existit penes gratiam dei miserentis. deus enim primam gratiam operatur i nobis. id est peccati remissionem non meritis nostris exigentibus. sed misericordia sua tantum. ¶ Ad auctoritatẽ ambrosij q̈ dicit se lacrimas petri legisse nõ satisfactionem vel confessionem. per hoc non excludit: quĩ multa facta sunt que scripta nõ sunt. vel dicitur ꝙ nondum facta erat institutio confessionis.

¶ De heresi eorũ qui negant cõfessionem fieri homini.



Quarta heresis est eorum qui concedũt confessionem fiendam sed negãt eam fiendaꝫ homini: dicunt enim isti heretici. Quid oporꝫ ꝙ ista publicatio peccatoruꝫ fiat modo in noua lege homini per ꝯfessioneꝫ ex quo in lege veteri non fiebat nisi deo per solã contritionẽ quid ergo oportet modo addere cõfessionem. ¶ Secũdo sic. Crisͦ. sup epistolã ad Hebreos dicit nõ dico tibi ꝙ te prodas ĩ publicũ nec apud alios te accuses. sꝫ obedire te volo ꝓphete dicẽti psal. xxxvi. Reuela viaꝫ tuã ante deũ. ergo ꝯfitere peccata tua ası́ verus

iudicem: cum querimonia delicta tua pnuncia non lingua sed ɔscīe tie tue memoria. et nunc demū̄ spe- ra misericordiam te posse cōsequi. ¶ Item tertio dicit idem Crisost. peccata tua dicito vt deleas illa s3 si ɔfundar' alicui dicere dicito ea quotidie in anima tua: nō dico tibi vt confitearis illa conseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniam curat ea nec ei si non dixeris ea nō ignorat cū̄ ea faciebas. presto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo illi eliciunt confessionem fienda3 soli deo. Hec rabida heresis multu3 viget istis temporibus in aliquibus occulte confabulantib' ⁊ in conuenticulis suis. ¶ Pro destructione huius er- roris intendo contra ipsum proce- dere quintupliciter. Primo aucto- ritate veteris testamēti per quam ostendā ꝙ confessio que fit homi- ni in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. qꝛ scribitur Prouer. xxviij. Qui abscondit scelera sua nō dirigef: qui aūt cōfessus fuerit et reliquerit ea misericordiā cōse- quef. Tunc arguo sic ex ipsa aucto- ritate peccata abscōdi non debēt immo cōfiteri. ergo deo vel homi- ni. nō deo. qꝛ ps. dicit. delicta mea a te nō sunt abscōdita. Et apostol' ad hebr. iiij. oia nuda ⁊ apta sūt ocu lis eius. ergo peccatū̄ abscondi ho mini non debet. imo debet cōfiteri homi. hoc ostendit nobis xp̄s in fi gura qn̄ dixit leprosis. Luce. xvij. Ite ostendite vos sacerdotibus. ⁊ sequitur ꝙ dū̄ irent mundati sunt. ¶ Secūdo arguitur contra eāde3 heresim ex pte pfectionis legis no ue. Unde circa hoc est sciēdū̄ ꝙ de us in omni statu tā̄ nature ꝙ̄ legis mosayce ꝙ̄ legis etiā gratie voluit ꝙ sibi homo ꝓ peccatis cōfiteref sed diuersimode. Nā in statu natu- re sufficiebat sibi vt homo de pec- catis solā cōtritionem haberet vt in corde peniteret. sed postea ꝓce- dens in statu legis q̇ fuit pfectior statu nature voluit vt non solū̄ ho mo de peccatis ɔtritiōne3 haberet sed ꝙ etiam ꝓ peccato aliquod ho locaustū̄ offerret sicut vitulū̄ de ar mēto ⁊ edū̄ de grege. Sed postea vltra procedēs in statu gratie tā̄ꝙ̄ perfectiori ceteris voluit vt nō so lum corde et sacrificio. sed etiā ore proprio confessio fieret de pecca- tis. et valde cōgrue dominus ordi nauit. quia sicut nos sumus in sta- tu pfectioris vite. ita pfecti' a pec catis nostris expurgari debemus. Status eni3 noster. s. gratie statui nature siue legis cōparaf sicut fru ctus cōparatur flori. nam sicut fru ctus plus habet de perfectione ꝙ̄ flos. sic status gratie plus hab3 de perfectione ꝙ̄ status nature vel le gis mosayce. quare nullus d3 mi- rari si nos qui sumus in gradu per fectiori ꝙ̄ fuerunt gentiles vel iu- dei. si a nobis plus exigitur vt per fectiores inueniri valeamus. Si- cut enim fructus venit post flore3 ordine nature: sic confessio oris ve nit post cordis contritione3: ⁊ sicut fructus latet in arbore anteꝙ̄ flo- reat sic in statu nature ista cōfessio nullatenꝰ apparebat. quia soli deo per contritionem fiebat. sed sicut

postea per florem ostēditur aliquā tulum fructus. sic in statu legis ali quantulum oportuit hominis perfectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non soluz deo sed etiam populo erat notū licz nō expressum. sed cognoscebat ex quo offerebat ꝙ in aliquo deū offenderat. sed per quid ignorabatur. sed cum fructus per florem aduenit tota virtus arboris in eius ꝓductione se ostendit. Sic eodem modo in statu gratie qui nunc est tota perfectio hominis in hoc debet consistere ꝙ non solū cum deo ꝯueniat sicut primi: nec ipsi ꝑ mūera se ostēdant sicut secundi veniēdo. s. ad cōfessionem. sed etiam oportet ꝙ peccatum exprimat sicut arbor in tota perfectiōe sua ꝓfert fructū. & ideo voluit vt ore proprio confiteamur de peccatis. Et ꝙ ipe nō est ꝑsens visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie vt eis confiteremur. vt sic ordo nature dei prouidentia respōderet. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit vt non tātūmodo per baptismum sed etiam ꝑ penitentiā spes vite reparetur. Christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt vere penitentibus penitentie satisfactionez daret. et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per gratiam reconciliatiōis admitteret. ¶ Tertio arguitur contra eandem heresim sic. quia sicut dei filius erat primo homini incognitus. sicut verbum cogitatum est ignotum. ita volebat ꝙ homo recognosceret ipsum esse deum. vt in corde suo solum quando peccauerat se recognosceret offendisse. Et ideo nō requirebat ab eo vltra vires. sed ꝙ sibi proportionabiliter sicut ipse erat incognit⁹ ita sibi homo incognite responderet. Sed quia modo est non solum vt verbum cogitatum sed etiā prolatum inquantum ex virgine carnem sumpsit. & in mundo verus deus & homo apparuit. requirit vt homo sibi non solum agnoscat clandestine se deum offendisse. sed etiā se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se manifestauit carnem de virgine assumendo: & ideo vult vt non solum homo sibi corde cōfiteatur: sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult videri deus cum sit homo non imitatur illum qui cū deus esset pro illo factus est homo tibi quidem non deo esto aliquid minus ꝙ̄ es: sed cognosce quod es cognosce te infirmum: cognosce te hominem cognosce te peccatorem appareat in confessione tua macula cordis tui et pertinebis ad gregem xpi quia confessio peccatorum imitat medicum ad sanandum.

¶ Quarto arguitur contra eandez heresim ratione assumpta per similitudinem in moralibus: sicut enim videmus ꝙ quando aliquis bonus homo offenditur ab aliquo non solum ipse dominus offenditur sed etaim vxor eius. nec etiam ipse placatur ab offensa nisi ab eius vxore si tamen si fidelis ei indulgentia etiam postuletur. Sic

deus nunquam parcit alicui qui eum offenderit nisi vxori sue. scilicet ecclesie reconciliet se. christus enim duas vxores habere dicitur vnam scilicet pulcherrimam et dilectam ac sibi gratam. scilicet ecclesiam que velut bona domina iniurias sibi reputat quicquid christo iniuriose est illatum. Et ideo christus nunquam placatur nisi vxori tam nobili et tam dilecte peccator reconcilietur. cuius locum tenet sacerdos quicunque sit: dummodo potestatem habeat absoluendi. Unde Augustinus. in libro de penitentia. Qui vult confiteri peccata: vt inueniat gratiam: querat sacerdotem qui sciat ligare et soluere: iudicet homo seipsum voluntate dum potest et mores conuertat in melius et veniat ad antistites per quos clauis illa in ecclesia ministratur a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modum. ¶ Quinto et vltimo arguitur contra eandem heresim sic. quia sicut deus offenditur quando homo perpetrat malum: et quasi quandam verecundiam patitur si seruus quem redimerat ita care apostataret ab eius pio domino per peccatum: ita vult ipse deus quod quando reconciliatur illi ipse seruus verecundiam et maximam confusionem patiatur. non autem potest maiorem pati quam quando seruo propter deum humiliatur: et sibi oretenus confitetur. Non enim esset magna humiliatio si domino tantum se humiliaret. quare deus voluit quod homo confiteretur homini. scilicet suo sacerdoti. Unde Beda. Conueniens est vt nos qui peccando deo contumaces fuimus penitendo supplices sacerdotibus et ministris eius simus. et homo qui ad gratiam conseruandam mediatore eguit: iam eam nisi per mediatorem habere non possit. ¶ Ex predictis igitur manifestum est quod non sufficit solum deo confiteri sine sacerdote: nec est vere humilis et penitens si non desiderat et requirit sacerdotis iudicium. Si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: studiose tamen inquirendus est sacerdos: quia sacerdotibus concessit potestatem ligandi et soluendi: et ideo quibus ipsi dimittunt: et deus dimittit. Si vero desit sacerdos socio vel proximo facienda est confessio. Unde Augustinus. Tanta vis confessionis est: vt si deest sacerdos confiteatur proximo. Sepe enim contingit quod penitens non potest verecundari ante sacerdotem quem desiderauit nec tempus nec locus offert. et si ille cui confitebitur potestatem soluendi non habet fit tamen dignus venia ex sacerdotis desiderio crimen socio confitens. Mundati enim sunt leprosi dum irent se ostendere sacerdotibus antequam ad eos veniebant. Unde patet deum ad corde respicere dum ex necessitate prohibentur ad sacerdotes peruenire. Nunc restat respondere ad argumenta hereticorum in principio huius tertij erroris posita. ¶ Ad primum cum dicitur quod oportet quod fiat ista publicatio peccatorum ex quo in lege veteri non fiebat nisi deo. Respondetur quod tunc offendebatur solum deus modo homo et deus: quia deus factus est ho-

mo. ideo oportet quod reueles et publices peccatum tuum deo per contritionem et homini per confessionem: et dices cum ps. xxxi. Delictum meum cognitum tibi feci et iniusticiam meam non abscondi. scilicet homini cui abscondere poteram: quia deo notum erat. ¶ Ad scdm argumentum Crisostomi non dico: vt te prodas etc. Dico quod non est ita intelligendum quod liceat alicui si tempus habeat sacerdoti non confiteri: sed quia sufficit vbi crimen occultum est soli deo per sacerdotem dicere. et ideo non oportet publicare coram multis quod occultum est: quod notauit dicens: non tibi dico vt te prodas in publicum. Unde leo papa. Sufficit confessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui pro delictis penitentium precator accedit. tunc enim plures poterunt ad penitentiam prouocari si populi auribus non publicetur conscientia confitentis: sicut enim publica noxia publico egent remedio. ita occulta secreta confessione et occulta satisfactione purgantur. Nec necesse est vt quod sacerdoti semel confessi fuimus: iterum confiteamur nisi quod absit in idem contingat nos redire: sed lingua cordis non carnis apud verum iudicem id semper confiteri debemus. Unde Cris. Nunc autem si recordaris peccatorum tuorum. et frequenter ea in conspectu dei pronuncies et pro eis depreceris citius ea delebis. Si vero obliuiscaris: tunc eorum recordaberis nolens quando publicabuntur: et in conspectu proferentur omnium amicorum et inimicorum sctorumque angelorum: et per ea que dicta sunt patet solutio: etiam ad tertium argumentum: et sic sum expeditus de quarto errore siue heresi.

¶ De heresi eorum qui asserunt confessionem fiendam solum curato sicut proprio sacerdoti.



Quinta heresis est eorum qui concedunt quod confessio est fienda homini: sed dicunt quod solum est fienda proprio sacerdoti. Sic errauit magister iohannes de poliaco qui posuit sequentes articulos: vt patet in extrauaganti. Joh. xxii. vas electionis. videlicet quod confessi fratribus licentiam generalem confessiones audiendi habentibus eadem peccata qui confessi fuerant iterum proprio sacerdoti confiteri tenerentur: ac stante statuto omnis vtriusque sexus in concilio generali nec deus: nec romanus pontifex facere posset quod parrochiani non tenerentur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti scilicet parochiali curato confiteri. Item quod non posset papa generalem dare potestatem audiendi confessiones. immo nec deus quin confessus generalem habens licentiam teneretur iterum eodem suo proprio sacerdoti veluti parrochiali curato confiteri. Hi articuli a Joh. xxii. In predicta extrauaganti tamquam falsi et erronei et a sana doctrina deuii auctoritate apostolica sunt damnati et reprobati ipseque Johannes de poliaco veris rationibus qui opinioni quam dudum habue

rint contrariis & quibus responde re non potuit demonstratis eosdē articulos non esse veros affirma uit in consistorio publico: necnon in presentia p̄dicti iohannis pape & cardinaliū reuocauit. ¶ Et quia succedente tēpore nōnulle perso ne ecclesiastice: necnō & alie vtriusq̄ sexus persone predictos reuocatos articulos fuerūt amplexan tes inficientes fideliū animos vt fratribus predictis nō confiterentur. Et vt ab eorū deuotione eos retraherent non solū predictos articulos. sed & alios etiā sacris canonibus cōtrarios affirmare publice non erubuerūt. Unde licet cōfessio fratribus electis & a dyocesanis admissis facta dubitabilis & incerta sit: vnde tenētur oīno in certum dimittere: & sic solum confiteri suis sacerdotibus curā animarum habentibus sub pena peccati mortalis. Item q̄ quis ipsi fratres admissi auctoritatem habeant cōfessiones audiendi & absoluendi: tamen populus subiect⁹ accedēdi ad eos sine licētia ꝓprij sacerdotis non habet potestatem. Item q̄ fratres petentes priuilegia pro confessionibus audiendis & sepulturis habendis sunt in peccato mortali. Item q̄ romani pōtifices concedentes predicta priuilegia vel illa confirmantes sunt in simili peccato mortali & excommunicati. Item q̄ tales fratres confitentes non sunt pastores: sed fures latrones & lupi. Item q̄ sacerdos curatus dans licētiam mēdicantibus confessiones audiendi magis dispēsat super predicto statuto omnis vtriusq̄ sexus q̄ papa fratribus licentiam tribuens iuxta formā decretalis antedicte: omnia supradicta lamētabili querela per fratres mendicantes: ad aures Eugenij pape quarti puenerūt. Qui facta diligenti examinatione per diuersos in iure canonico doctores ac sacre pagine ꝓfessores tanq̄ falsos & erroneos et sacris canonibus contrarios auctoritate apostolica dānauit & reprobauit. vt patet in bulla sua que incipit Bregis nobis crediti: quā cōfirmauit Nicolaus quintus: vt patet in bulla sua que incipit: promissionis nostre: quā ꝯfirmatoriā bullā dirigit vniuersis & singulis patriarchis: archiepīs: epīs: electis: & abbatibus vbilibet constitutis vt quotienscūq̄ fuerint req̄siti super predictis a quoq̄ predictorum ordinū predicatorū: & minorū: & aliorū mēdicantiū priuilegiatorum magistro generali ac ꝓuinciali: ministro vicario: vel aliō gerēte officium ad confutādos ac reprimādos: ac penitus tollēdos huiusmodi errores. put in decretali sup cathedrā. ac in predicta extrauaganti: vas electionis continet diligēti studio atq̄ cura prouideāt ac intēdāt. & q̄ p̄fatas cōstitutiones faciāt inuiolabiliter ab oībus obseruari: & q̄ si forsan inuenerint aliquos p̄dictos dānatos articulos aut aliquid ipsorum pertinaciter asserentes: vel tenentes: seu predicātes cōtra illos cōiter: vel diuisim tanq̄ cōtra hereticos

et de catholica fide suspectos procedant: necnō ipsos et eorum quemlibet iuxta tantorum excessuum qualitatē per censurā ecclesiasticam et alia iuris oportūa remedia auctoritate predicta cōpescere studeāt. Cum presentē librum scriberem in villa vallis oletana. anno domini. M.cccc.lviij. Clericus quidam noīe alfonsus debeiar: in ecclesia beati Jacobi predicte ville de predictis reprobatis ꝓpositionibus tres publice predicauit. Quarum prima fuit ꝙ quilibet tenebatur confiteri curato parrochiali ad minus semel in anno. Secūda est ꝙ fideles obligabantur petere licentiā a suo curato ꝑrochiali vt possint confiteri religiosis mēdicātibus et ꝙ non debebat dare licentiā nisi his quibus sibi bene visum foret. Tertia fuit ꝙ oēs illi qui confessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterum cōfiteri de eisdē peccatis suo proprio sacerdoti. s. parrochiali curato. Cum ergo cognoui ꝙ predictus clericus dixerat predictas propositiōes per fidedignas personas requisiui dn̄m petrum episcopum palentinū qui tunc in eadem villa presens erat: de vt predictis reciperet verā informationem qui cognita veritate vocato predicto clerico mandauit sibi vt predictas propositiones in eadem ecclesia in qua illas predicauerat sequenti dominica publice reuocaret: quod et factum fuit presentibus pluribus religiosis predicatorum et nostri ordinis et magna populi multitudine.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto.



Exta heresis ē eorum qui dicūt ꝙ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto cui possit confiteri. improbatur ista insipientissima heresis ostendendo ꝙ requirēdū sit examen sacerdotis cui concessit deus potestatē ligandi et soluendi qd̄ ostendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiā querat sacerdotē qui sciat soluere. Itē ait Augu. Judicet seipsum hō voluntate dū pōt: et mores conuertat in melius veniat ad antistites per quos illi claues ī ecclīa ministrātur a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modū. Item leo. Multiplex mīa dei q̄ lapsibus hūanis subuenit vt nō modo per baptismū: sed etiam per penitentiam spes vite reperiatur. Sic diuine volūtatis presidijs ordinatis: vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeant obtinere: christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem vt confitentibus penitentie satisfactionem darent: eosdē q salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admittterent. Item leo. sufficit confessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui pro peccatis delinquentium precator accedit. et etiam plures ad penitētiā

poterunt provocari si populi auribus nõ publicetur conscientia cõfitentis. In necessitate tamen potest homo confiteri peccata sua ꝓximo vł socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestum est ꝙ non sufficit confiteri deo sine sacerdote cum possit haberi: nec est vere humilis ⁊ penitẽs si non desiderat ⁊ requirit sacerdotis iudicium: si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: vt predictũ est.

¶ De heresi eorũ qui dicũt ꝙ non est obediendũ nisi soli deo.



Eptima heresis est eorũ qui dicunt ꝙ non est obediẽdum nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdã heretici qui dicebatur vualdēsis: a quo vualdẽses heretici nũcupãtur. Ille suo spiritu duct⁹ ⁊ non a deo missus nouã sectã inuenit: vt sine alicuius prelati auctoritate: sine inspiratiõe: sine sciẽtia: sine litteratura ꝑdicare resumeret sine rõne: pbus sine visiõe propheta sine missione: apostolus sine institutione didascalus: vt notat Alanus in libro suo contra hereticos predictam vero heresim sequentes ipsum nituntur probare. Et ex actibus apostolorum. v. vbi introducuntur petrus ⁊ iohãnes loquentes ad scribas ⁊ phariseos in hunc modum. Vosipsi iudicate an sit obediẽdum deo precipienti an vobis prohibentibus. Itẽ si homo homini obedierit in his in quibus obediendum non ẽ peccaret: quia in hoc deo obediẽs non est. Samuel etiam ait ad saul primi Regũ. xv. Species ariolandi est nolle obedire. Specieȝ ariolandi vocat samuel quodãmodo deam negare per inobedientiam. Sed nolle obedire homini non est ariolare: sed nolle obedire deo: ergo obediendũ est deo non homini quia per hoc ꝙ non obedimus homini no ariolamur: sed ꝑ hoc ꝙ negamus obedientiã deo. ¶ Respõdetur ad ꝑdicta ꝙ deo ⁊ hõi obediendũ est: sed deo magis ꝙ̃ hõi: homini tñ obediendũ est: q2 potestas super hoies a deo data est. vñ ⁊ xp̃s ad pylatũ. Ioh. xix. ait. Nõ haberes in me potestatẽ nisi datũ esset tibi desuper: ergo si pylatus qui ab iꝑatore romano ptãtem terrenã habuerat: eã sup xp̃m habebat: multomagis ⁊ alius hõ sup alios hoies. Christus etiã pr̃i putatiuo ⁊ matri obediẽs fuit. Erat eñi subditus illis: vt ptȝ Luce. ij. ¶ Petrus etiã ⁊ iohãnes per hoc ꝙ dicũt potius esse obediẽdũ deo precipiẽti ꝙ̃ hoibus nõ negãt hõi esse obediẽdũ: sed insinuãt potius esse obediẽdũ deo ꝙ̃ hoib⁹. hoib⁹ tñ in malis obediẽdũ nõ est: sed in bonis: ⁊ in h̃ ꝙ obedit hoibus in bonis obedit deo. ¶ Qđ samuel ait ꝙ species ariolandi est nolle obedire: intelligitur in illo casu in quo ex ꝑcepto vel inspiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit. Sicut samuel ex inspiratione diuina: vel ex precepto diuino iniunxerat sauli: vt expectaret eum. In eo ergo ꝙ nõ expectauit iobe

diens deo fuit nō tm̄ homini: ꝛ hec inobediētia species ariolandi fuit. ¶ Quod autem hoībus ꝛ maxime prelatis obediēdū sit ostendit paulus in epistola. ad Ro. xiij. dicens omnis aīa potestatib⁹ sublimiori-bus subdita sit. nō est enī potestas nisi a deo. que autē sunt: a deo ordinata sunt. itaq̧ q̇ potestati resistit: dei ordinationi resistit. ideo enī et tributa prestatis. ministri enī dei sunt in hoc ipm̄ seruiētes. Petrus etiā in canonica pria. c. ij. ait. Serui subditi estote ī omī timore dn̄is nō tm̄ bonis ꝛ modestis: sed etiam discolis. Angeli etiā sibiīnuicē obediunt minores: videlicet maiorib⁹ vt testatur Dionysius de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibiīnuicem obediunt: qd̄ etiā in minimis aīalibus. i. in apibus manifestū est potestates ergo ꝛ seculares ꝛ ecclesiastice a deo sunt ordinate: vt inferiores regāt vt ꝛ gratiā consequātur subditi si bene agāt vel si aliud operentur penā sustineāt. pꝫ ergo subditos debere suis prelatis obedire siue boni sunt siue mali. in bonis tm̄ sit obediētia: nō in malis. qꝛ obedientia honesta est animi deliberantis iuste iussiōis effectus. qꝛ in his debemus obedire prelatis qui iuste deliberant et iuste imperant. Sūt autē quedā sine quibus nō est salus: vt adimpletiones preceptorū moraliū: in quib⁹ tenemur oīno obedire prelatis. Sūt quedā cū quibus nō est salus: vt mortalia peccata: in quibus agendis nulli obedire tenemur. Sunt autē quedam media cum quibus est salus: vt carnes comedere vel non comedere. ꝛ similia. laico autem predicare si periculosuꝫ non est. predicare autem periculosum: qꝛ non intelligit quod dicit: nec scripturas intelligit quas exponere p̄sumit. si prelatus iniungat ei vt taceat: tacere tenetur. ꝛ si nō tacet mortaliter peccat. Unde si sub pena excōicatiōis ei prohibet predicare. Ille vero predicet excōmunicationis sententie subiacet. Unde isti waldenses qui contra preceptum dn̄i pape immo contra totam ecclesiam predicant: quibus iniunctum est a domino papa: vt non predicent sentētie excōmunicationis subiacēt. In concilio etiam lateranensi in eos sententia excommunicationis lata est. Unde eis cōmunicandū non est cum sententia apostolica ab ecclesia presciti sint. Ideo autē excommunicati fuerunt: quia officium quod ad eos non pertinet vsurpabāt cōtra fidem quedam predicabant ecclesie verbis aut factis derogabāt et os in celum ponebant: cum curie romane detrahebāt: quia instar sacrilegij est de facto summi pontificis disputare. Quibus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapientibus vniuersis. Si ergo in his que non periculosa: sꝫ indifferentia sunt: vt non abstinere a carne vel vino in casu obedimus maioribus et prelatis nostris multomagis predicti heretici tenentur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cū sententia prelati attestante Gregorio siue sit iusta siue iniusta non so-

[illegible] timenda est: sed et tenenda.

¶ De heresi eorum qui dicunt non esse obediendum prelatis existenti bus in peccato mortali. et qd tales non habent potestatem ligandi et soluendi.



Octaua here sis est predictorum vualdensiu3 qui di cunt qd dato qd obe diendum sit homi ni. homini tamē nō existēti i peccato. et qd solū boni sa cerdotes habent potestatem ligan di et soluendi. hic etiam fuit error Johannis heuclis anglici: qui in ter innumerabiles errores quos po suit iste fuit vnus qd nullus est dñs ciuilis. nullus est prelatus. nullus est epūs: dum est in peccato mortali Insecuta est hunc vna alia vulpe cula idem asserens. s. Joh. hus de bohemia. et vippera tertia Hiero nymus de praga. qui in cōsilio Cō stantiensi in presentia martini pa pe quinti fuerunt dānati tanqz he retici āno dñi. M.cccc.x.xvi. Isti ergo heretici dicūt obediendū esse bonis prelatis: et eis qui sunt apo stolorū vicarij in vita et officio. eos autem qui apostolorū vitā non ha bent: nec officiū eorū retinent mer cennarios dicunt: nō pastores. Quod probare nituntur. qr dicit Augu. in li. de baptismo pctōrum remissionē p seipm facit deus vel per columbe mēbra. dicit etiā Augu. pctā dimit ti vel teneri a sanctis. idē sup exo do vbi de lamina aurea legit. Erat eni lamina aurea semp in fronte sa cerdotis. hoc inquit significat fidu ciā bone vite qd qui vere perfecteqz nō significatiōe: sed veritate sacer dos habet: solus potest pctā aufer re. Item grego. Isti soli habent in hac carne positi et ligandi et soluen di potestatē sicut sancti apostoli q eorum exēpla simul cū doctrina tenēt Itē ex dictis origenis. hec soli pe tro potestas cōcessa est et imitatori bus petri. Nā quicunqz petri vesti gia imitantur habēt digne et recte ligādi et soluēdi potestatē. Itē ma lachie. ij. etiā legitur. maledicā be nedictionibus vestris. et alibi. Eze chie. xiij. ve illis qui viuificant ani mas q non viuūt: et mortificant ani mas q non moriunt. si eni maledi cit dñs benedictionibus eorū: et si anime quas beatificāt non viuunt ergo quomodo p eos gratia bene dictionis transfunditur. ¶ Ad hec oia dicunt veri catholici: qd oēs sa cerdotes habēt potestate3 ligandi atqz soluēdi. sed illos solos digne ac recte hac potestate vti qui predi ti sunt vita et doctrina aplica. et ad hoc referuntur predicte auctorita tes q dicūt iniustos sacerdotes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec recte fit p illos qui sancti non sunt retētio vel remissio pctōrum. dat eni deus benedictiones digne poscen ti etiā per indignū ministrum. Quod autē legit in malachia: sic intelligi pōt maledicā bñdictionib9 vestris id est his q bñdictionibus vestris possidetis. qr faciā vobis ea cede re in maledictionē non in benedi ctionē: quia et si benedicūt sanctis hoc non faciunt vero corde. et ideo

corū benedictio eis vertitur in maledictionem. Uel sic maledicam benedictionibus vestris. i. quod a vobis benedicitur a me erit maledictum: quia benedicunt inique agētibus adulāturq3 peccantibus: dūmodo diuites sint. ¶ Predictis hereticis obuiat sanctus Clemēs dicens. Sacerdotes τ omnes ministri ecclesie. omnis plebs episcopos suos diligere debent: τ eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter quod absit agant: nisi in fide errauerint. Item obuiat eis Eusebius papa dicens. oues que suo pastori cōmisse sunt nec reprehendere nisi a fide exorbitauerit: nec vllatenus accusare possunt: qz facta pastoris oris gladio ferienda non sunt. Itē obuiat eis beatus Bernardus qui loquens de reuerentia erga prelatos. sic inquit. Nō sufficit exterius obtemperare p̄latis: nisi interius aliquid sublimiter sentiam⁹ de eis. Et si enim a deo indigna alicuius prelati vita cōperitur: vt nihil omnino excusationis nihil dissimulationis admittat. pp̄ter eū tamen a quo omnis potestas est excelsū3 eū reputare debemus nō pp̄rijs persone meritis: sed ordinationi diuine τ dignitati deferentes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarum prelatis. sic em̄ faciendum est. τ sic placet illis: vt euadant humana iudicia: vt tandem incidant in iudiciū quod in eis qui presunt fiet. Sapientie. vi. Judicium durissimū fiet his qui presunt. ¶ Itē auctoritatibus sanctorum probat q̄ omnes sacerdotes habent ligandi et soluendi potestatem. τ primo Hieronymus hoc testatur super illum locū euāgelij Math. xvi. vbi dominus ait petro. tibi dabo claues regni celorum τc. habent inq̄t potestatem iudicandi τ alij apostoli habent et omnis ecclesia in episcopis: et in presbyteris. Sed sanctus petrus ea3 specialiter accepit: vt omnes intelligant quicū3q3 ab vnitate fidei: et a societate ecclesie se separauerint: nec a peccatis solui: nec celum posse ingredi. Item secundo q̄ sacerdos etia3 si malus sit: gratiam tamen transfundat pro sue dignitatis officio. Augustinus ostendit dicens. dictū est a dn̄o in numeris ad Moysen τ Aaron sacerdotes vos ponite nomen super filios israel ego dominus benedicam eis: vt gratie traditio pro ministerijs ordinate trāsfundatur hominibus: nec volūtas sacerdotis obesse vel prodesse possit: sed meritum benedictionem poscentis. Item tertio. Augusti. in libro de corpore christi obuiat predictis hereticis qui dicunt sacramētum altaris solum confici a bono sacerdote dicens. Intra catholicā ecclesiam in ministerio corporis et sanguinis domini nihil a bono magis: nihil a malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis: sed in verbo efficit creatoris et in virtute sp̄us sancti. quāta autem sit dignitas sacerdotis et ordinis hinc aduertimus. dicit em̄ Augusti. in libro questionum veteris τ noui testamenti dictum est de nequissimo cayppha inter cetera:

hoc autē a seipso non dixit: sed cū esset pontifex anni illius, pphetavit. Joh. xi. per hoc ostendit spiritum gratiarum non personā sequi digni vel indigni. sed ordinem traditionis: vt q̄uis aliquis boni meriti sit non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus: vt officiū ministerium exhibeat. Dei autem est effectū tribuere benedictiōis.

¶ De heresi eorum qui dicūt q̄ nō officium et ordo: sed meritum bone vite habet potestatem ligādi et solvendi consecrandi et benedicendi.

Nona heresis est eorūdem q̄ nō officium et ordo: sȝ meritum bone vite habet potestatem ligādi. solvendi. consecrandi. et benedicendi. Est ergo eorum conclusio q̄ magis operatur meritum ad consecrandum vel benedicendum: vel ad ligandum vel ad solvendum q̄ ordo vel officium. Unde ipsi q̄uis ordinati non sint: quia se iustos esse fingunt et merita apostolorum habere presumunt benedicere mō sacerdotali. dicunt etiam se posse cōsecrare. ligare. et solvere: q2 meritū dat potestatem non officium. Et iō quia se dicunt apostolorū vicarios per merita dicunt se habere eorū officia. in quo maxime contra ecclesiam navigant: et se hereticos esse demonstrant. ¶ Istum autem errorem volunt munire auctoritate Esaie. qui ait: sacerdotes non propria auctoritate benedicunt. sed quia christi figuram gerunt. et propter eum qui in ipsis est benedictionis plenitudinem tribuunt: nec solum is qui sacerdotium sortitus est. sed quicunq̄ christum in seipso habet et eius figuram gerit per conversationem bonam sicut moyses ydoneus est: vt benedictionem prestet. Ecce hic habes q̄ non solum sacerdos. sed omnis cum quo christus inhabitat: benedictionem prestet. ¶ Solutio predictorū est sm Alanum in libro suo de hereticis q̄ sacerdotes in quibus christus habitat plenitudineȝ benedictionis tribuere dicuntur. Predictis ergo respondentes dicimus q̄ alia est benedictio: que congruit solis sacerdotibus. Alia que ab omnibus bonis communiter exigetur. deniq̄ illi sacerdotes in quibus christus inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. non quia illi soli. sed illi soli licite et digne id agant: nec subditos mala vita sacerdotis ledit: si bona faciunt que ille dicit. Unde Gregorius papa. Multi dum plus vitam sacerdotum q̄ suam discutiunt in erroris foveam dilabuntur: minus considerantes: q̄ non eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent.

¶ De heresi eorum qui dicunt q̄ non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias dādo.



Ecima here sis est eorūdē q̄ nō est vera indulgentia epi vel relaxatio in consecratiōe ecclesie vel alias indulgentias cōcedendo q̄ sic nitūtur pbare. Iste tenetur ad satisfactionem triū annorum. vnus eps in vnius ecclesie dedicatione relaxat tertiam partē Eadem ratione alius tertius et reliquus tertiam partem: quia tantā potestatem relaxandi habent secūdus ꝛ tertius quātū primus: quod si ita est pro tribus obolis relaxabitur pena triennis. Preterea indiscreta videtur ista relaxatio: nec equa satisfactionis compensatio si pro vno obolo vel nūmo relaxatur vnius anni satisfactio. ¶ Solutio ad premissa q̄ eps relaxat in absolutionibus penam purgatoriā non temporalem. ¶ Ad argumentū dicitur q̄ ille cui iniungitur satisfactio aut habet charitatem aut non si charitatem non habet nihil ei ab epo relaxatur. Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas: vt penitentiam sibi iniunctam perficiat nec palpet seipsum corporalem declinans penam quin agat penitentiam sibi iniūctam si potest: qꝛ ipsa charitas reddit ipsum paratū: vt non solum illam: verūetiam vt maiorem compleret si ei iniuncta fuisset. talis si illud adimpleret p quo facta est relaxatio ab epo non relaxande pene intentione. sed ꝛ charitatis feruore ꝛ decedit ante pactā penitentiam remittetur ei tantū de pena purgatoria q̄tum in hoc presenti seculo relaxauit episcopus. Dicimus etiam q̄ licet cōmutari penā corporalē in penā pecuniariam q̄ in plerisq; longe grauior ē corporali: nec isti qui ex charitate accedit fit cōmutatio pene q̄tum ad ipsum: qꝛ non hac intentione facit illud pro qua fit relaxatio vt relaxetur ab iniuncta penitentia: sed solo intuitu charitatis nec vult vt relaxetur: sed propositū habet perficiendi penitentiam si concesserit ei vitā: quia ergo habet ppositum perficiendi penitētiam ꝛ in ipsa non remanet quin perficiat si ante peractā penitentiā decedat. Et ipse eps hac intentiōe relaxat in purgatorio aliquid de penitentia relaxetur isti si morte preuent⁹ fuerit tn̄ de pena purgatorij relaxabitur q̄tum in hoc seculo de pena tēporali relaxatū esse videbatur.

¶ De heresi eorū qui dicūt q̄ orationes ꝛ suffragia pro mortuis ab existētibus in peccato mortali nō proficiunt.



Ndecima here sis est q̄ orationes vel suffragia pro mortuis ab existentibus in mortali factis non proficiūt mortuis quod sic pbare nitūtur. Quomodo eñ pōt pdesse alijs cū non pōt prodesse sibi. Oratio q̄ fit in orantis perniciem quomodo in alteri⁹ salutem erit. Jrez, iij. q. vij. in grauioribus dicitur sic. Cū is qui displicet ad intercedendum mittitur animus irati iudicis ad deteriora

prouocatur. Item qui indeuote orat iudicium sibi postulat. Sed qui sibi in oratione postulat iudiciū quō alijs in oratione postulat remedium. Itē oratio eius fit in peccato quō ergo fit pro salute aliquorum. Itē qui meref offensam apud deū quia orat: quō p alio orat. peccatori enī dixit deus. ps. xlix. quare tu enarras iusticias meas ⁊ assumis testamētū meū per os tuum. s. pollutum. ¶ Ratiōibus idē pbare conantur sic. Sacerdos i mortali existēs dum celebrat diuina orat oratio illa que actio est mala est. ac meretur sibi penā eternā ergo eadem non meretur alijs pene relaxationē. nulla enī actiōne pōt quis mereri bonū ⁊ malum. Item dicit auctoritas de cohabi. cle. ⁊ mulierū vr̄a duxit. ꝙ illius sacerdotis missa audiēda non est de quo indubitanter constat ꝙ habeat cōcubinā. Alia etiā clamat auctoritas. ꝙ ille qui i mortali peccato ē nec in ecclesia orare nec psalmos debet dicere. ¶ Solutio oīm predictorum et determinatio ſm Alanum vbi supra est ꝙ oratio que fit ab ecclesia a quocūqꝫ proferaf pdest et mortuis ⁊ viuis: ⁊ sic ad p̄dicta facilis potest dari responsio. Verū est ꝙ si is q̄ ad intercedendū mittif deo per peccatum mortale displicet ex ipso ꝙ orare p̄sumit deterior: fit diuina celebrando maxie si in notorio crimine fuerit qꝛ in eo peccat quod presumit ꝙ alijs occasio scandali fit. sed tamē quod orat in persona ecclesie dicens oremus ꝓpium significatum oratiōis siue ipsa significatio prodest alijs non ex virtute ipsius orantis sꝫ ex virtute ecclesie ad hoc orationem instituētis vt psit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui in peccato mortali existens p̄sumit celebrare: prodest tñ oratio quantum ad sui significationem nō quantū ad actionē orātis ¶ Sciēdū tñ ꝙ duplex est deuotio. Est deuotio nature ⁊ deuotio gratie. Deuotio nature est quando quis ex naturali pietate orat ⁊ ex quadā humilitate ꝯuis sit in peccato. peccat enim sub deo quia dolet se esse in peccato talis si orat ex eo ꝙ orat non peccat qꝛ non indeuote orat quantū ad deuotionē nature: huiusmodi oratio ipsi orāti nō obest et illi pro quo orat quantū ad virtutē orationis pdest. Deuotio gratie est quando aliquis ex charitate orat: sensus ergo est ꝙ qui indeuote orat. i. sine deuotione nature vel gratie iudicium sibi postulat idem peccat: ille autē qui peccato notorio laborat et prebet alijs scādalum oratio fit ei in peccatum nō alijs pro quibus orat. Actio indꝫ orantis nō est virtus orationis sic ergo meretur offensam apud deum actione praua. apud deū tamē per orat virtus oratiōis p alio. ¶ Lꝫ autem dicitur peccatori dixit deus ⁊c. peccator dicitur ille qui gloriaf cū malefecerit qui laborat i publico crimine vel qui conuictus vel confessus est in iure: talis enim nō peccat sub deo sed in deum. talis si in publico in eccl̄ia orat vel p̄dicat vel psalmos cātat et vt dictū est si ille cuiꝰ crimen notoriū est diuina celebrat quātū in se ē peccat: virtꝰ

tamē orationis alios adiuuat. Si vero hereticus ab ecclesia diuisus pro alijs orat iam nō orat in persona ecclesie: et ideo nec ipsi nec alijs pdest oratio. Ex pdictis pz q pec catoris oratio qua orat mala ē nec ei nec alij prodest. Sed ipsa significatio orationis qz ad hoc instituta est in ecclesia dei vt alijs psit et sic alijs pdest vt non est mala sed bona. ¶ Quod autem dicitur q illius sacerdotis missa nō est audiēda de quo indubitanter constat q habeat cōcubinā intelligendū est de sacerdote qui conuictus vel cōfessus est in iure cuius missa nō est audienda non eo q mala sit sz hoc faciendum est in verecundiaz vel confusionem sacerdotis vt sacerdos peccatū suū recognoscat et peniteat. ¶ Quod autez oratiōes ab ecclesia constitute psint cum in ecclesia pferuntur siue a bono siue a malo rationibus probatur sic. Si merita ministrorū non augent vel minuunt vim sacramentorum videtur q nec vim orationis sed hoc patet quia vis baptismi non augetur vel minuitur a quocūq detur vel vis eucharistie vel alterius sacramenti a simili nec vires orationū ecclesiasticarū habent in se quādam virtutem sacramentalem puta si merita ministrorum augerent vim orationum vel minuerent vnitas ecclesie nō staret immo scisma fieret. quia quidaz sequerentur sacerdotem quem crederent meliorē et fugerent deteriorē et sic quidam sequerentur vnū quidā aliū. Paulus contra illos qui gloriabant de baptismis dicit vnū esse baptismū vnū esse qui baptizat. A simili enī nō debemus gloriari de orationibus aliquoz. tanta enī est vis orationis prolata ab vno quanta ab alio quantū ad ipsius orationis significationē non quātum ad ipsi orantis deuotionē. Una est enī vis orationis sed non vna deuotio orātis. Deuotio enī pōt esse efficatior quanto maior sed oratio quātuz in se est non erit fructuosior verbis aūt inesse virtutem varie clamant scripture et diuine et humane. Nōne vis est in his verbis. Baptiso te in nomine patris et filij et spiritussancti amē. et in his. hoc est enī corpus meum. Et hic est enī calix etc. Quare ergo i ecclesiasticis orationibus non inerit vis si proferātur in persona ecclesie non quātuz ad proferentem sed quantum ad instituentem.

¶ De heresi eorūz qui negant purgatorium esse.



Duodecima heresis est eorum qui negāt purgatoriū esse dicendū. Unde dicūt q propter auariciam ecclesia ponit esse purgatorium post hanc vitam vt. s. pro animabus dentur elemosyne et oblationes et fiāt obsequia et talia. Cōtra hunc errorem procedet tripliciter. primo auctoritate doctorum secūdo rationibus inquisitoz. tertio auctoritatib9 sacre scripture. hoc modo pcedit francisc9 de maronis di. xxiiij. q. x. vbi mouet questionē vtrū post hāc vitā sit necel

ferni pōere purgatoriū. ¶ Primo ex
ꝑ auctoritate arguit Ihero. q in
canone hec expresse dicit. ⁊ Augu.
Grego. etiam in epistola ad boni⸗
facium ⁊ in multis aliis locis. Re
spōdēt heretici ⁊ dicūt ꝙ illi docto
res fuerunt ex parte ecclie. ⁊ ideo
assentiētes eius auaricie cōforma
uerunt se cū ea. ¶ Ideo secūdo ali
qui inquisitores arguūt sic contra
eos. primo sic. Moriatur vnus ho
mo oino iustus et innocens. moria
tur etiam ali⁹ qui fuit semper pec
cator penituit tamē i fine quō erit
ꝙ ambo simul vadāt ad paradisuz
nunquid innocēs debet statim euo⸗
lare ⁊ ille qui semper peccator an⸗
te ⁊ nūc penituit. sed pro peccatis
nullā penā sustinuit dz post hāc vi
tam puniri Respondēt heretici ꝙ
nō sed ambo debent ire ad paradi
suz sed ille qui ꝓ peccatis penam
non sustinuit diminuetur de gloria
¶ Secūdo arguūt inquisitores sic
Quia si purgatoriuz nō est frustra
timemus peccata et abstinem⁹ qꝛ
possemus penitere in fine ⁊ sic euo
lare. Respōdent heretici ꝙ nō fru
stra timemus et abstinemus qꝛ vt
dictū est minus de gloria habetur.
¶ Tertio arguunt inqsitores sic.
nullum malum impunitum sed si
purgatorium nō esset non puniren
tur omnia peccata eoꝝ qui saluan
tur cum hic non puniantur qui i fi
ne penitent. Quarto ꝙ de⁹ aliquos
malos pūit in vita ista aliquos nō
Dicit francisc⁹ ꝙ ille rōnes nō cō⸗
uincūt sed sunt cōtra nos sicut cō⸗
tra illos. ¶ Ideo arguit aliter cō
tra ꝑdictos hereticos sic. aliqs nō
vult baptisari baptismo flaminis
vsqz ad mortē. ⁊ sic si abstineat vs
qz ad finē eque euolabit sicut alii
q semꝑ bn̄ agūt. Rn̄dēt ꝙ tāta vir
tus ē in sacramēto pnīe ad delēdū
peccata sicut ē i sacramēto baptis
mi. Ex hoc arguitur cōtra eos sic
primo qz si hoc esset veruz aliquis
puniretur de veniali peccato eter⸗
naliter. ex multitudine enim pecca
torum venialium si nō punitur in
purgatorio sibi subducitur aliquis
gradus glie quo priuatur propter
peccata venialia et sic carentia il⸗
lius grad⁹ glorie qui sibi alias de
beretur cū sit perpetua erit pena il
lius peccatis venialibus correspō
dens. ¶ Secundo arguitur sic sup
pono ꝙ maior pena ⁊ maius malū
est priuatio visionis diuine ꝙ̄ pena
sensus sed tantū est in malo caren
tia visionis quantū est in bono vi⸗
sio diuina. Tunc arguo sic. Quādo
cūqz mala sic cōparantur ꝙ vnum
ꝓm naturam excedit reliquū quicū
qz gradus mali excedētis excedit
totum aliud malū sed carentia vi⸗
sionis diuine ꝓm naturam excedit
in malo penā sensus ergo quicūqz
gradus priuationis visionis diui⸗
ne excedit totā penā sensus infer⸗
ni. sic ergo ptz ꝙ negato purgato⸗
rio aliqs puniret perpetuo de ve⸗
nialib⁹ in paradiso. ¶ Respōdēt
heretici ꝙ iste rōes sūt phīce ⁊ sub
tiles ⁊ apostolus dicit ad Colo. ii.
Nemo vos seducat ꝑ inanē phīaz.
Ideo isti heretici petunt auctori⸗
tates sacri canōis. dicunt enī ꝙ in
sacra scriptura nō inuenit ꝙ post
hanc vitaz sit necessarium ponere

purgatorium. ¶ Ideo adduco contra eos auctoritates sacre scripture. Prima auctoritas est .ii. Mach. xii. vbi dicitur q iudas ꝯsiderabat q hi qui cū pietate dormitionē acceperant optimā haberēt repositā gratiā: et obtulit pro eis .xii. milia dragmas argenti. Ista autē oblatio non potuit esse pro his q sunt i inferno qr ibi nulla est redemptio nec ꝑ his qui sunt in paradiso qr redemptione non indigent. nec de eis pōt dici illud quod sequit. sancta ergo et salubris est cogitatio ꝑ defunctis exorare vt a peccatis soluentur: qr ibi peccata nō habēt ergo fuit illa oblatio ꝑ his qui sunt in purgatorio: ad illud argumētū dicūt heretici q liber Macha. nō est de canone. Cōtra accipio ergo verbū xpi. math. xviii. Iratus dñs tradidit seruū tortoribus quousq redderet vniuersum debitum. hoc autē non potest intelligi in hac vita nec in iferno qr illi semper sunt in debito: ergo hʒ intelligi de his qui sunt in purgatorio. Secūda auctoritas euāgelii ē Math. v. Esto consentiēs aduersario tuo etc. Et sequitur Amen dico tibi non exies inde donec reddas nouissimū quadrantē. Istud exire non intelligit de paradiso nec de inferno ergo de purgatorio. Sed contra. istud donec qñq accipitur cum exclusione actus sequētis: sicut Ge. viii. dicit. Coruus quem emisit noe nō reuertebatur donec siccarentur aque super terrā: et tamen nunq postea est reuersus. et similiter de nr̄a domina et sponso suo Joseph. Math. ii. dicitur q nō cognouit eā donec peperit filium suū primogenitū: nec ex hoc sequitur q fuerit cognita postea. Similiter ergo in predicta auctoritate intelligendum est donec reddas etc. sed nō faciēdo vim de li donec: pro presenti arguo sic qr in predicta auctoritate saltē est redditio debiti sed illi de inferno nunq reddūt debitū ergo licʒ non posset argui per li donec tñ potest argui per redditionē debiti. ¶ Sʒ ne hoc calumnietur adducā adhuc septem auctoritates quarum prīa est Math. xii. Quicunq peccauerit in filium remittetur ei: qui autē peccauerit in spiritum sanctū non remittetur ei nec in hoc seculo nec in futuro: hic supponitur q remissio fiat in futuro seculo non in iferno quia ibi nulla est redemptio. nō in paradiso qui ibi nullus intrat cum peccato: ergo hoc erit in purgatorio alias non esset verū verbū xpi. ¶ Secunda auctoritas ē Luce. xii. Seruus qui cognouit voluntatem domini sui et non fecerit eā plagis vapulabit multis: et ergo alius paucis qui nec cognouit nec fecit eam sed in inferno nō est multum nec paucum sed infinitum ergo hoc habet intelligi de purgatorio. ¶ Tertia auctoritas est apostoli .i. Cor. iii. Si cuius opus arserit detrimentum patietur ipse autem saluus erit si tamen quasi per ignē Certum est q non loquitur de igne huius mundi nec de igne inferni quia non saluat ergo loquitur de igne purgatorii. ¶ Quarta auctoritas est apostoli .i. Cor. xv. q vult

pbare resurrectionē dicēs. si mortui non resurgunt vt quid baptizā tur pro mortuis. supponit autē q aliquis baptizatur pro mortuis aliquis ergo act⁹ bonus pro mortuis exhibetur vel baptismus lachrymarum vel aliquid tale nullus autem debet exhibere aliquid tale p mortuis de paradiso nec de inferno. ergo talis actus debet exhiberi p mortuis i purgatorio. ¶ Quinta auctoritas scribitur Actuum secundo Hunc deus suscitauit a mortuis in die tertia solutis doloribus inferni. Certum est autē q xps nō soluit dolores inferni inferioris. nec limbi qui dicitur synus abrahe. q2 ibi erat magna cōsolatio sicut dicitur Luce. xvi. de lazaro existente in limbo ɀ de diuite existēte in inferno. hic consolatur tu vero cruciaris: ergo hoc intelligitur de doloribus purgatorij. ¶ Sexta auctoritas scribitur Apoca. xv. vidi in dextera sedentis super thronum librū ɀc. et nemo inuentus ē dign⁹ aperire librum nec in celo. nec i terra nec subtus terraz. Ex hoc habetur q aliqui credebantur digni in celo ɀ in terra ɀ subtus terram. sed non in inferno q2 ibi nulla dignitas ibi nullus est dignus. ergo in aliqua mansione subtus terrā que non est infernus ɀ hec vocatur purgatorium. ¶ Septima auctoritas habetur ibidem. omnes cantabāt in celo ɀ in terra ɀ subtus terram hoc non pōt intelligi de existentibus in inferno q2 illi non cantant nec laudant deum sed sunt in sempiterna blasphemia. Ex istis auctoritatibus habet veritas determinata ab ecclesia catholica quod est dare purgatoriū ɀ ptz falsum esse ecclesiam illud instituisse propter auaritiam. Quicūq3 ergo pertinaciter affirmauerit tenuerit vel dogmatizauerit q post hanc vitā nō est dare purgatoriuz hereticus est dicendus quia militat cōtra sacrā scripturam et contra determinationez ecclesie. ¶ Et si queras et quo est dandum purgatoriuz in quo loco est situatū. Respondent doctores in. iiij. q de lege cōi locus purgatorij est sub terra ɀ est tertia mānsio inferni. q2 infima vocatur īfernus inferior vbi sunt dānati in culpa actuali qui patiuntur penā sensus et dāni. Secunda vocatur limbus qui est locus paruulorɀ non baptizatorum ɀ isti sunt in culpa originali qui patiuntur penā dāni tñ q̄ est carentia visionis diuine. Tertia vocat purgatorium qui ē locus electorum non perfectorɀ qui sunt in gratia et in pena. Quarta vocatur synus abrahe vel limb⁹ patrū in quo erant sancti patres ante aduentū xpi in grā et consolatione. Sic ergo de cōi lege locus purgatorij est sub terra. De lege tñ speciali siue ex priuilegio sepe anime purgantur in locis alijs super terram sic narrat Grego. in libro dyalogorum de quodam epo qui apparuit in quodam balneo ɀ ibi prestabat obsequiū ɀ hoc erat sibi purgatoriū. ɀ de anima cuiusdam que in glacie purgabatur quod potuit esse ex aliqua speciali causa. s. vel p cōfirmanda fide nostra de alia vita

vel vt anime illius subuenirentur a fidelibus quibus apparet vel propter aliquid reuelandū vel ꝓpter aliquam viuentium edificationem De dispensatiōe ergo dei est ꝙ anime purgantur in illis locis quib⁹ peccauerunt. De acerbitate ignis purgatorij et quomodo punit animas ꝛ an per demones vel seipso doctores latissime loquūtur i quarto ideo pretereo.

¶ De heresi eorū qui negant aliā vitam post separationem anime a corpore.



Ertiadecia heresis est eoꝝ qui negāt aliam vitam ꝛ imortalitatē anime ꝛ resurrectionē Negata enim anime immortalitate ↄsequenter negant aliā vitā fore ꝛ resurrectionem huiusmodi opinionis fuerūt quidam pħi vocati epicurei. isti enim dixerunt ꝙ mortuo homine perit aīa ꝛ ꝙ nihil substantie eius remanebat. opinionem istorum introducit Seneca tragedia. vi. vbi introducit choꝝ. Quod si queratur vbi aīe defunctorū sūt dicit ꝙ vbi sunt res que nate non sunt vult dicere ꝙ sicut illud quod natū nō est non hꝫ esse. nec aliquā substantiā: sic eodē modo dicet̄ de aīabus defunctorum ꝛ dicit ꝙ dicunt isti ꝙ illud quod cōiter dicit̄ ꝙ est infernus quoqꝫ ibi puniuntur mali ꝙ sunt vani rumores similes somnio quod facit hominem sollicitum meditatione propter aliquod malum quod somniauit et cum excitatur nihil inuenit de quo timeat Ita dicere ꝙ est infernus et ꝙ ibi puniūtur mali istud ponit timorē ꝛ pauorem ꝛ dicebant isti ꝙ nihil horum erat. hāc opinionem introducit Salamō Eccl. iij. c. prope finem. vbi dicitur ꝙ erat opinio aliquorum ꝙ vnus et idem esset finis et mors siue interitus hominum et iumentorum et equa vtriusqꝫ cōditio ꝛ ita isti. ſm hoc nō credebant immortalitatē anime. nec aliā vitam. exquo dicebāt equalē esse finē ꝛ mortem hominum ꝛ iumentorū Et sicut spiritus siue anima bestiarum tendit in nihil sic spiritus hominis quod nullus credere debet hoc de mente Salomonis fuisse sicut notat Nicolaus de lyra ꝛ apparet manifeste in fine dicti libri scꝫ Ecclesiastes. xij. vbi dicit ꝙ cūcta q̄ fiūt adducet deus in iudiciū pro omni errato siue bonū siue malum sit. quod esse nō posset nisi aīa esset immortalis. Et expressius ꝙ nō ex persona sua sed impioꝝ dicit patꝫ p hoc qd̄ in fi. li. eo. ca. quasi determinādo subiūgit donec reuertat̄ puluis i terrā suā vn̄ erat et spūs redeat ad illum qui dedit illum. ꝛ dato ꝙ illud esset de mente Salomonis. s. vnum esse interitum hominis ꝛ iumenti referendū est ad spiritū philosophoꝝ nō ad spiritū rationalem. Est enim in homine duplex spiritus. scilicet spiritus rationalis et incorporeus, qui non perit cum corpore. Alius qui dicitur phicus seu naturalis quo mediante anima rationalis vnitur corpori et ille corporeus est subti

lior aere minus subtilis igne quo mediante fit sensus et imaginatio: et iste perit cum corpore talis spūs est in corpore bruti animantis et il lud vegetat et corpore pereūte pe rit et sm hoc ait Salomō: q vnus est interitus hois et iumēti qtū ad corpus et spiritū phisicū. ¶ Illius etiā predicte dānate opinios fue runt illi ex quorū persona dicitur. Sapiē.ij. ex nihilo nati sumus et post hoc erimus tanq si non fueri mus. Huius puerse et dānante opi nionis fuerūt saducei: qui qz crede bant q aie nō erāt immortales ne gauerūt resurrectionē. sicut patet Act.xxiij. Hec etiā dānata opinio istis tēporibus etiā in multis ma lis xpianis inuenit regnare: quia ad hoc vigilāter intēdit dyabolus Unde dicit albinus in sua dicta q dyabolus querendo omnes alios modos quibus possit hominez ad dānationez deducere. Inuenit spe cialiter vnum subtilissimū p quem si potest homini nocere paucū vel multū per hoc ipsum prosternit et leuiter ad dānationem deducit. et est iste q vulnerat hominem in oc culo vere credulitatis et facit eū dubitare in veritate fidei catholi ce et specialiter iuxta posse suum laborat q faciat eum dubitare q non sit altera vita: nisi hec. et q de beat fieri resurrectio mortuorum: quia si hoc facit eum credere vel in hoc dubitare: statim homo sic dece ptus dimittit se cadere i omne pec catum. et elongatur ab omni virtu te et perdit omnez timorem et amo rem dei et viuit desperatus qui per didit totā fidē et spem dei: et singu lariter anhelat dyabolus viribus suis ad decipiendū: per hanc viā oēs homies qui sunt magis pctō res: et specialiter supbos: et pōpo sos: et nimiū amatores diuitiarum mūdi. et deliciarū carnaliū: et tenet hunc modū: qz primo ponit ante oculos eorum magna crimina que fecerunt et magnas penas que sm sanctas scripturas pp̄ter illa sunt eis preparate: et cum illi miseri: hoc considerant ponit eos in des perationem dicens eis q sm hoc damnati erunt quādo morientur: et tenendo eos in tali cognitione. dicit eis postmodum quasi dās ali quam consolationem q non time ant: immo q fortificentur et leten tur et habeāt bonū cor: et dent sibi bonū tempus: et q faciāt quicquid eis placuerit: quia nunq deus re suscitabit eos nec iudicabit: quia nō est altera vita nisi hec presens Et hinc inoleuit illud erroneū p uerbium qd in nostra lingua dici tur En esto munde non me veas malpasar. e. en el otro non me ve ras penar. Et adhuc dicit eis q non est aliquis deus: et q nostra mors et natiuitas est sicut bestia rum: quia sicut bestie nascuntur et moriūtur: ita erit de nobis et dicit predictus doctor q specialiter dya bolus mouet et auget hanc tenta tionem tempore mortis: quia vi det q ille passus est valde strictus: et periculosus: et q ducit secū ma gnū pauorē: et propterea poterit citius prosternere et decipere ho minē nisi iuuet a deo pp̄ter bona

merita q̄ ante fecit: quia illa procu curant homini tēpore illo succur- sum ꝛ ꝓpter hoc dicit ꝙ ordina- uit sancta mater eccl'ia ꝙ xp̄ianis in hora mortis dicatur. Credo in deum qđ est fundamentū nostre fi dei catholice: ꝛ qđ faciāt cū omni deuotione confessionem fidei: ꝛ ꝙ reducatur eis ad memoriaꝫ passio ꝛ mors saluatoris iesu xp̄i ex qua prouenit electis perseuerantia in fide ꝛ deinde in fine vite preciosa ꝛ sancta mors ante eum. hec ille. ¶ Ex p̄dictis patet vnde habue- runt predicti heretici occasionem errādi: ꝛ q̄ꝫ dyabol' inter cetera vigilāter laborat vt miseros hoies deducat ad credendū ꝙ non est al tera vita. ¶ Improbatur aūt pre dictus error quadrupliciter. Pri- mo per dicta gentiliū philosopho rū. Secūdo rationibus doctorum catholicorum. Tertio auctoritati- bus sacre scripture. Quarto splē- dore miraculorū. ¶ Circa primuꝫ notandū ꝙ post illud genus philo sophoruꝫ de quibus dictum est in principio huius capituli fuerunt duo genera aliorū philosophoruꝫ quorū primi vocati fuerūt paripa tetici quorum dux ꝛ magister fuit Aristoteles qui. xvi. de animabus ca. iiii. dicit sic. intellectus solus ē ab extrinseco ꝛ solus habet esse di uinū. Item in secūdo de anima di cit. ꝙ anima intellectiua est alterū gen' ab aia vegetatiua: ꝛ sensiti- ua ꝛ ꝙ ipsam solam contingit se- parari a corpore tanꝙ perpetuꝫ a corruptibili. Iteꝫ in libro secūdo mo dicit ve anime peccatrici que non habet locum redeundi ad suū creatorē: quia turpia eius opera impediūt ascensum eius ad deuꝫ. ¶ Aliū philosophi fuerunt vocati stoyci. quoruꝫ dux ꝛ magister fuit plato qui plus ꝙ aliquis ali' phs affirmauit immortalitatē aie. Un̄ in li. tymei. c. iiii. ꝛ. v. inter multa erronea que de aia dicit hoc vnuꝫ verum infert ꝙ anima est immor- talis: ꝙ si vincit passiones: vel si ab eis vincat᷑ premiabitur: vel pu nietur post mortē. Unde ponit ꝙ si anima existens in corpore viri vincatur a passionibus corporis post separationem a corpore viri in corpus muliebre mittetur: ꝛ si se ibidē male habuerit in corpus pecoris post mortem in penā. Et s̄m ꝙ male vel deterius se habue- rit in deterius pecus vertetur. Fi naliter tn̄ omnes redibūt ad gene ralē innocentiā ꝛ dignitatē cū fue rit p penas satꝫ expiate. Affirma- uit etiā immortalitatem anime: et ꝙ aie virtuosoruꝫ ꝛ bonorum de- bebāt premiari alio mundo: ꝛ aie malorū puniri: vt patet in dispu- tatione socratis ꝛ suorū discipulo rum quam introducit in phedro- ne vbi per modum dyalogi mul- tis coniecturis probat anime ho- minis imortalitatem: ꝛ dato ꝙ ta liter non accedat ad veritatem no stre fidei: est tamen mirabile ꝙ ho mo philosophus sine fide solūmo do per rationē ꝛ lumen naturalis intelligentie veniret in tam altam cognitionem: ꝛ forte causa huius potuit esse: quia sicut dicit Hiero. in epistola ad paulinuꝫ que ponit᷑

in prologo biblie. Plato descēdit in egyptū vt videret libros legis ꝛ pphetarū: quos vidit ꝛ potuit esse ꝙ informatus in sacra scriptura per hieremiā pphetā cum. s. in egyptū descendit: vt ponit leonardus Arctinus in prologo libri platonis qui intitulatur phedron fuit inductus ad loquendū de aīa magis vere ꝛ catholice ꝙ aliquis alius phus. ❡ Item pitagoras hoc idē asserit vt ponit Ouidius. xv. methamorphoseos. vbi dicit morte carent aīe semperqꝫ priora relicta: sic de nouis domibus viuunt: habitantqꝫ recepte: sed melius dicit i versibus aureis: sicut allegat calsidius in cōmentum super thymeum platonis: vbi dicit. corpore disposito: tamen libet ad ethera pergens: euadēs hominē factꝰ deus ethereis alter. ❡ Item mercurius trimegistus ad esclepā ꝓpe principiū dicit. O esclepa oīs aīa humana immortalis ē: sed nō vniformiter cuncte: sed alio ꝛ alio modo: ꝛ infra post mediū libri cū fuerit aīe a corpore facta discessio: tunc examen meritiqꝫ eius arbitrium transiet in summam detinens potestatem. Iscqꝫ cū eam piā iusticiamqꝫ peruiderit in sibi competentibus locis manere permittit. Si delictorum ipsam maculis viciisqꝫ obligatam viderit: desup ad yma deturbās ꝓ telis aeris: ignis: ꝛ aque sepe discordātibus tradit: ꝛ sic inter celum ꝛ terram mūdanis fructibus in diuersis semp eterni penis agitata reptabitur: vt in hoc aīe obsit eternitas ꝙ sit in mortali sententia eterno supplicio subiugata: hec ille ❡ Aliq etiā dicunt quorū opinionē introducit macrobius sup somnuꝫ scipionis ꝙ vnus qui vocabatur feres pāphilus: de quo loquitur Ualerius libro primo in titulo miraculoruꝫ: q̄ dicit ꝙ fuit mortuus in quodā ꝑlio ꝛ ꝙ stetit mortuus ꝑ decē dies sepata aīa a corpore: ꝛ ꝙ postmodū resurrexit ꝛ reuelauit multa alterius mundi specialiter de imortalitate aīarū: ꝛ ꝙ ab isto hoīe resuscitato habuit plato fundamentū ꝛ doctrinā quam introduxit in phedrone. Item in secundo libro sup somniū scipionis macrobius dicit. aīa autem qui verus homo ē ab omni conditione mortalitatis aliena est a deo: vt ad mutationeꝫ dei mundum regētis regat: ꝛ ipsa corpus dū a se animatur etiā in eodem dicit: ꝛ hec fit presentis temporis consummatio: vt anima nō solum immortalem: sed deum esse clarescat. ❡ Huius etiam opinionis fuit Tullius qui ꝑm ꝙ dicit dictus Macrobius vltimum opus scripsit predictum somnium scipionis vbi introducit scipionem afianum ꝛ alios magnos ꝛ virtuosos viros iungendo. ꝙ apparuerunt post mortē ꝛ dixerunt de premiis animarum hominum virtuosorum que habent in celo ꝛ de penis quas mali patiuntur. Item in rethoricis Tullius ait: probabile quidem videtur sapientibus penas esse paratas apud inferos: ergo anime post mortem sunt superstites. In amphorissmis etiam de

essentia summe bonitatis legitur: quia anima est in orizonte eternitatis. i. in termino perpetuitatis. quod est perpetuitas in aia: ita q finitur in aia. i. non ptendit ultra animã: sed est supra tps: tẽpus vocatur hic mora habẽs principiũ & finẽ & si aia habebat principiũ nõ habebit finẽ. Hãc etiã opiniones introducit Virgilius in. vi. libro eneydorum ubi scribit quõ eneas venit ad cãpos elysius qui sũt cãpi paradisi q inuenit ibi anchisen patrem suũ & alios maiores & antecessores. Item etiam de aia turni loquẽs ait in. xij. vitaqꝫ cum gemitu fugit indignata sub umbras id est anima turni recedens a corpore: cum indignatione descendit ad inferos: hinc insinuauit virgilius animã esse superstitez post mortẽ. Huius etiã opinionis fuit Seneca in epĺis ubi dicit mors quã pertimescimus & recusamus intromittit vitã non eripit veniet iterũ qui nos in lucẽ reparet dies Huius opinionis fuerunt omnes philosophi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sacre fidei et in maximam confusionem non credentium & hereticorum: qꝛ si dicti philosophi ducti solum ratione & lumine naturali crediderunt & cognouerunt anime inmortalitatẽ: & q post mortem hominum anime bonorum premiantur in gloria: & anime malorum affliguntur in pena sine fine: multomagis hoc credere & affirmare debent christiani qui ultra rationem & lumen naturalis intelligentie sunt informati lege dei quã dedit & publicauit p moysen & alios sctõs pphetas et p doctrinã noue legis quã nostre saluator deꝰ & homo per seipm psonaliter predicauit et ostendit. ¶ Sed quia auctoritas in diuersum potest flecti sensum. Ideo secũdo improbatur predictus error rationibus doctorũ catholicorũ. Primo sic omnis corruptio causatur ex contrarietate: sed nihil est q substantie anime contrarietur. ergo non potest aia corrumpi. Cõfirmaᷓ primo sic qcquid corrũpiᷓ aut corrũpiᷓ ex dissonãtia partiũ vt corpus: aut ex fluxu materie: vt pprietas. Omnis enim proprietas in se immutabilis est: quod aũt de fine e ... fluxu materie in q̃ ẽ hꝫ. Vñ boetiꝰ i plogo sup arismetricã ait. Sapientia est speculatio eoꝝ q̃ ſm sui immutabilitatẽ sortiuntur substantiam & proprietatem: aia autẽ non est substãtia corporalis: ergo ex dissonantia partium corrumpi non potest: quia simplex est proprietas autem non est sine forma: quia substantia est: & ita ex fluxu materiei corrumpi non potest: quia in materia nõ est: ergo incorruptibilis est. q autez incorporea sit patet: quia hoc genus subalternũ spiritus sub se cõtinet has species animam & angelum. ergo aut angelus incorporeus non est: vel anima incorporea est. Secũdo cõfirmatur: quia corruptio non fit in entibus nisi ratione appetitus. ergo ubi appetitus est qetatus ultra nihil appetit. Sed materia p

animã rationalem vltimate quietatur: quia nullam nobiliorẽ habere potest. ¶ Secundo arguitur ex diuina bonitate sic. Cum deus sit omnibus bonus: maxime tamen bonus est amicis suis: sed amico proprium est conuiuere. viii. Ethicorum. Et amicus saluet amici vitam si potest: ergo faciet ꝙ anima viuat post separationem a corpore. ¶ Tertio arguitur ex diuina causalitate. Omnis causa quãto plus intẽdit ad esse alicuius: tãto plus intendit ad eius conseruationem: sed esse anime rationalis plus intenditur quãtum ad esse ꝙ̃ forma solis: quia nobilius ẽ esse eius cuꝫ sit spiritualis: ꝛ spiritualia corporalibus preferuntur: vt dicit Augustinus nono de trinitate: cum ergo sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis ꝛ immortalis. ¶ Quarto arguitur ex magnitudine diuine potentie probando necessitatem alterius vite per resurrectionem sic. Uidemus enim ꝙ natura reducit per vnum granum seminis arborem vel herbam sui generis verũ tamen non reducit eandem herbã vel arborem numero: sed alteram similem. Et similiter in generatione naturali hominum bestiarum: ꝛ auium: quia naturaliter exit homo ab homine. ꝛ femina per generationem: ꝛ sic de auibus ꝛ bestiis sed non redit idem homo numero nec eadem bestia: sed alter homo: et altera bestia. Unde si natura haberet tam magnum posse ꝙ illum eundem hominem numero: ꝛ eandem numero bestiam ꝛ arborem que deficit ꝛ moritur posset reducere viuum: maiorem potestatem haberet ꝙ̃ habet. Et ideo si deus non resuscitaret illum eundem hominẽ numero qui moritur nõ ostẽderet ꝙ suum posse esset maius ꝙ̃ posse nature. Cum ergo posse suũ incomparabiliter maius sit ꝙ̃ posse nature. Si nõ faceret illud per quod suum posse ostẽdatur maius ꝙ̃ posse nature cõtrariatur sue potestati ꝛ perfectioni: quod est incõueniens. Ex quo manifeste patet ꝙ erit resurrectio ꝛ altera vita: et ꝙ idem corpus numero resurget ad manifestandũ ꝙ maius est posse dei ꝙ̃ nature. ¶ Quinto arguitur ex diuina sapientia: quia perfectus opus arguit maioreꝫ sapientiam in magistro qui illud fecit. Unde si deus creauit hominem ea intẽtione vt resurgat ꝛ duret sine fine hoc videtur nobilius ꝙ̃ si illuꝫ creasset ea intẽtione: vt nõ resurgeret ꝛ nõ duraret sine fine. et vbi est nobilior intentio et nobilior respectus ostenditur excellentius opus: ꝛ ex operis excellentia maioritate ꝛ nobilitate ostenditur excellentior: ꝛ nobilior sapientia in magistro. Necesse est ergo resurrectionem fieri: ꝛ aliam vitam dare: vt diuina sapientia excellentissima cognoscatur. ¶ Sexto arguitur ex amabilitate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere: hoc est deum amare: quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgat ꝛ ex diuine eternitatis influẽtia hõ sit ꝑpetuo du

rabilis in gl'ia amabilior erit eter-
nitas diuina q̄ si homo non resur-
geret: sed finiret in morte. Ad ostē-
dendum ergo concordiaꝫ inter du-
rationem dei ⁊ hominis et amoris
excellentiam fiet resurrectio que si
non fieret non ostenderetur. ¶ Se-
ptimo arguitur ex diuine iusticie
equitate. Iusticia enim dei requi-
rit ꝙ omnibus reddatur ꝑm meri-
ta ⁊ demerita: al's non esset iustus.
Cum ergo hoc non fiat in vita pre-
senti cum mali videantur florere.
Iob. xxi. ducūt in bonis dies suos.
boni vero tribulantur. ergo fiet in
vita alia quod esse non potest: nisi
anima sit immortalis ⁊ nisi fiat re-
surrectio. tunc enim illa res que bo-
num vel malum fecit in hoc mūdo
per diuinam iusticiam premiabit̄
vel punietur. ¶ Octauo arguit̄ ex
eternitate diuine iusticie: sic pote-
rit deus eternaliter iudicare homi-
nem. si homo posset esse sine initio
sicut poterat eum iudicare eterna-
liter: si homo esset sine fine. vnde si
resurrectio nō esset significaretur
ꝙ si creatura posset esse sine initio.
ꝙ deus non posset sua iusticia eter-
naliter homine vti. vt ergo detur
intelligi ꝙ deus poterat eternali-
ter vti sine initio in homie si homo
posset esse eternaliter sine initio.
Sapiētia diuina ordinauit ꝙ fiat
resurrectio: ⁊ ꝙ iusticia diuina sit
potens conseruare humanum cor-
pus sine fine dato q̄ semper sit in
tormentis: vt iusticia vtatur in eo.
¶ Nono arguitur ex naturali ap-
petitu hominis sic. impossibile est
appetitum naturalem esse frustra
sed homo naturaliter appetit per-
petuo manere: qđ ptꝫ ex eo ꝙ esse
est quod ab omnibꝰ appetitur. ho-
mo enim per intellectum appetit
esse non solum vt nunc sicut bruta
animalia: sed simpliciter consequi-
tur. ergo homo perpetuitatem ꝑm
a iam qua esse simpliciter: ⁊ ꝑm om-
ne tempus apprehēdit. ¶ Decimo
arguit̄ ex capacitate anime: quia
anima capax est beatitudinis. De'
autē. vt ait Augu. ingenti liberta-
te implet omnes creaturas ꝑm ca-
pacitatem earū. ergo cōfert anime
beatitudinem. ad beatitudinē autē
spectat vita perpetua. ergo neces-
se est alteram vitam ponere ⁊ aiaꝫ
esse immortalem. ¶ Undecimo ar-
guitur ex hominis timore. quia si
anima moreretur cum corpore. ho-
mo nō plus timeretur mortuus q̄
lupus vel canis mortuus. cum er-
go experiamur singularem timorē
in hoie mortuo: quē nō experimur
in ceteris animalibus mortuis. er-
go necesse est dicere. ꝙ relinquitur
aliquid viuens post mortem hois
qđ timetur. ¶ Duodecimo arguit̄
sic. deus fecit aiam ad ymagineꝫ ⁊
similitudinē suā: sed deus est imor-
talis. ergo ⁊ aia. Et licet nō posset
forsitan ratione naturali demōstra-
tiue probari. sicut satis ptꝫ per de-
bilitatē rationū. quo ad hoc tam a
sanctis q̄ a p̄his adductarū. Sum-
me tn̄ conuenit hoc credere sicut
multa alia sunt vera: que ꝓbare de-
monstratiue nescimus sicut alterū
istorū procerto est verum. mundus
incepit esse: vel mundus non ince-
pit esse: tamen nullum istorum de-

mōstratiue probari potest ſm Aristotelem.iiij.topicorū. Unde cōmuniter dicitur de quodam religioso ꝙ redarguit quēdam pħm ex eo ꝙ negauit aiam esse immortalē. Quero inqt a te pħe ait ille religiosus. aut anima est mortalis aut immortalis. si est mortalis nullū incōmodum infligeretur credentibus eaꝫ esse immortalem. si vero est immortalis. tunc credere eam mortalem. quid incōmodum in te sequitur. ergo melius est credere eam esse immortalem: ꝙ mortalem. ¶ Tertio improbatur predictus error auctoritatibꝰ. quadrupliciter. primo auctoritatibus noui testamēti et euāgelio. Secūdo auctoritatibus eiusdem et epistolis et actibus. Tertio auctoritatibus veteris testamenti. Quarto auctoritatibus doctorum ecclesie que omnia expresse sonant aliam vitam. ¶ De primo inducuntur.xij. auctoritates. Prima auctoritas habetur Joh.vi. hec est autē voluntas patris mei qui misit me. vt omnis qui videt filium. per fidē formatā charitate. ideo sequitur et credit in eum habeat vitam eternā quod infallibiliter est verꝫ in predestinatis. et ibidem. Qui manducat meā carnē et bibit meū sanguinem habet vitam eternā et ego resuscitabo eūꝫ in nouissimo die. Secunda auctoritas habetur Johan. iiij. cum xp̄s loqueretur samaritane. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque viue salientis in vitam ternam. Tertia auctoritas est Joh.vi. Qui māducat hunc panem viuet ineternū. Quarta auctoritas ē Matth.xix. et Marci.x. Cū quereret iuuenis ille magister quid boni faciam: vt vitam eternam possideam. Respondit ei xp̄s si vis ad vitam scꝫ eternam ingredi serua mandata. Quinta auctoritas Marci.ix. bonum est tibi claudum introire in vitam eternaꝫ ꝙ duos pedes habentē mitti in gehennā ignis inextinguibilis. Sexta auctoritas est Mar.x. Nemo ē qui relinquerit domū aut fratres aut sorores aut patrem aut matreꝫ aut vxorem aut filios ꝓpter me et propter euangelium qui non accipiat centies tm̄ nunc in tempore hoc. domos et frates et sorores et matres et filios et agros cum persecutionibus et in futuro seculo vitam eternam. Dicit ꝙ in presenti accipiet centies tm̄: quia pro temporalibus accipit in presenti bona spiritualia que tantū excedunt bona temporalia quātū centenarius vnitatem. aliter autē potest exponi de religiosis qui pro vno patre carnali vel fratre dimisso habent spūales fratres et matres et patres multos et etiam possessiones multas et agros inquātū ex possessionibꝰ omnium fidelium sufficienter sustentantur. ſm illud apostoli.ij. ad Corinth.vi. quasi nihil habētes et omnia possidentes. Unde Augu. Contēne omnia et habebis omnia. Septima auctoritas est Joh.iij. Qui credit in filium habet vitam eternam qui auteꝫ incredulus est filio non habet vitam eternam. sed ira dei manet super eum. Et ibideꝫ sic deus dilexit mundum: vt filiū suū

vnigenitū daret: vt omnis qui credit in illum non pereat: sed habeat vitam eternaȝ. Octaua auctoritas est Joh. v. Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternam habere. et ille sunt que testimoniū perhibent de me ⁊ non vultis venire ad me: vt vitam habeatis. Nona auctoritas est Joh. vi. vbi dicitur ꝙ cum multi ex discipulis iesu abirent retro. dixit iesus ad duodecim. Nunquid ⁊ vos vultis abire. Respondit ei symon petrus. Dñe ad queȝ ibimus verba vite eterne habes ⁊ nos cognouimus et credimus. quia tu es xp̄s filius dei. Decima auctoritas est Joh. x. Oues mee vocē meā audiunt ⁊ cognosco eas ⁊ sequūtur me. ⁊ ego vitā eternam do eis. Undecima auctoritas est Joh. xij. Qui odit animā suam in hoc mundo in vitā eternam custodit eam. Duodecima auctoritas est Matth. x. Nolite timere eos q̄ occidunt corpus. animam autē nō possunt occidere. sed potius euȝ timere qui pōt animā ⁊ corpus perdere in gehennam. Hec duodecim auctoritates ex euāgeliis deducte sunt quasi. xij. colūne aurce nostri inexpugnabilis fortalicij. ¶ Predictis adiungūtur alie. xij. auctoritates apostolorum xp̄i. Prima est cum iudei contradicerent paulo et blasphemarēt: tunc constāter paulus ⁊ barnabas dixerūt Actuū. xiij. vobis oportebat primū loqui verbum dei: sed qm̄ repulistis illud et indignos vos iudicastis vite eterne. ecce cōuertimur ad gētes. Sic em̄ precepit nobis deus. Scd̄a est eiusdem. ad Gal. vlti. Qui seminat in carne sua. de carne ⁊ metet corruptionem. qui autē seminat in spiritu. de spiritu metet vitam eternā. Tertia est eiusdem prima Thimo. i. Ideo misericordiam consecutus sum: vt in me primo ostenderet iesus xp̄s omniū patientiā ad informationē eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Quarta est eiusdem prima Thimo. vi. Certa bonum certamen fidei apprehēde vitam eternam in qua vocatus es et confessus confessionem bonam. Quinta est eiusdem Thimo. i. paulus dei seruus apostolus iesu xp̄i ꝯm fidem electorum dei ⁊ agnitionem veritatis que ꝯm pietatem est in spem vite eterne quā promisit q̄ nō mētitur de⁹ ante tp̄a secula. Sexta est eiusdem. ad Tymo. iij. dicēs. Justificati gratia ipsius heredes sumus ꝯm spem vite eterne fidelis sermo est. Septima auctoritas est eiusdem prima Corinth. xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperantes sumus. miserabiliores sumus omnibus hominibus quasi dicat. Si speramus in hac vita remunerari a xp̄o miserabiliores sum⁹ ⁊c. qꝛ alij ad minus ꝓfruunt̄ bonis huius vite: nos aūt patimur mala. In primitiua em̄ ecclesia fideles erāt multa sustinētes aduersa. Sȝ contra hoc posset argui de multis ph̄is q̄ voluptates ⁊ diuitias hui⁹ seculi contēpserūt: ⁊ cū hoc negabāt resurrectionē mortuorū: nec tn̄ dicunt̄ miserabiliores aliis hoib⁹: sed meliores. Dicēdū ꝙ nō est simile de ipsis ⁊ xp̄ianis: qꝛ ph̄i hoc fe

eruit ppter maiora bona cõsequē-
da.scȝ virtutes intellectuales ꝛ mo-
rales: in quibus consistit cognitio
veritatis ꝛ consecutio politice bo-
nitatis: hoc autem non põt dici de
xpianis qui confitētur xp̄m resur-
rexisse a mortuis quod falsuȝ esset
si resurrectio esset impossibilis fal
sitas autē malum est intellectus si-
cut veritas eius bonū. Octaua est
apostoli petri prima. pe. iij. Sal-
uos baptisma facit non carnis de-
positio sordium: sed consciētie bo-
ne interrogatio in deum per resur
rectionem iesu christi qui est in de
xtera dei patris. deglutiens mortē
vt vite eterne coheredes efficere-
mur pfectus in celum subiectis si
bi angelis et potestatibus ꝛ virtu
tibus. Nona est Joh. apl'i. i. Joh.
i. vidimus ꝛ testamur ꝛ annuncia-
mus vobis vitam eternam. Deci-
ma est eiusdē in. c. ij. hec est repro-
missio quā ipse pollicit⁹ est nobis
vita eterna. Undecima est eiusdeȝ
in. c. v. hoc est testimonium quoniā
vitam eternam dedit nobis deus.
et hec vita in filio eius est. Duode
cima est eiusdem in. c. eodē assum-
psit nos et dedit. nobis sensum: vt
cognoscamus verum deuȝ ꝛ simus
in filio eius vero. hic est verus de⁹
ꝛ vita eterna. Ecce habem⁹. xij. p
pugnacula nostri fortalicij apl'orū
xpi. ¶ Nunc videamus auctorita-
tes veteris testamenti. ꝛ inueniun
tur tres. Prima est Thobie. xij. ele
mosyna a morte liberat ꝛ facit in-
uenire vitam eternam. Secūda est
Eccl. xxiiij. Qui elucidant me vi-
tā eternā habebūt. Ecce premium
qd̄ promittit diuina sapiētia suis
elucidatoribus. Tertia est Daniel.
xij. Multi de his qui i puluere ter
re dormiunt euigilabunt. Alij invi
tam eternā. Alij in opprobrium: vt
videant semper. Premissis autem
oībus articulis fidei vltimus con
cordat qui est carnis resurrectionē
ꝛ vitam eternaȝ Amen. ¶ Hec est
etiam sententia verissima catholi-
ce fidei et doctorū. dicitur enī in li
bro de ecclesiasticis dogmatib⁹ so-
lum hoiem credimus habere aiam
substantiuam que ꝛ exuta a corpo-
re viuit: ꝛ sensus suos atqȝ ingenia
viuaciter tenet: nec cū corpore mo
ritur sicut Arabs asserit: nec post
modicum interuallum sicut zenon
quia substātialiter viuit. Et Aug.
O anima mea illā patriam petere
debuisti. in qua est quies sine labo-
re. gaudiū sine dolore. pax sine tri-
bulatione. lux sine tenebris. vita si-
ne morte. Jsdē. si simul aia cū cor-
pore interiret pro nihilo dei fili⁹
deo patri spiritū cōmendaret: sed
moritur et deo patri spiritū cōmen
dat: vt mortem corporis ꝛ immor-
talitatem anime designaret. ¶ Cō
firmātur finaliter omnia predicta
auctoritate beati greg. in. iiij. libro
dyalogorū vbi loquens de vita aie
post obitum. sic ait. Carnales qui-
qȝ: quia illa inuisibilia scire non va
lent per experimentū. dubitāt vtrū
ne sit qd̄ corporalib⁹ oculis non vi
dent que nimirū dubietas prio pa
renti nostro esse non potuit. qꝛ ꝛ ex
clusus a paradisi gaudijs. hoc qd̄
amiserat quō viderat recolebat
Hi aūt sentire vl' recolere audita nō

possunt: quia eorum nullum sicut il li saltem de preterito experimentū tenent. Ac si enī pregnans mulier mittatur in carcerem ibiq; pueruȝ pariat: qui natus in carcere nutriatur et crescat. Cui si fortasse mater que hunc genuit solem, lunam, stellas, montes, et campos, volantes aues, currentes equos nominet. Ille vero qui est in carcere natus et nutrit⁹: nihil aliud ꝙ tenebras carceris sciat ⁊ hec quidem esse audiat, sed quia ea per experimentum non nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilij sui cecitate nati homines dum esse summa atq; inuisibilia audiunt, diffidunt an vera sint: q2 sola hec infima in quib⁹ nati sunt visibilia nouerunt. Unde factum est: vt ipse inuisibilium ⁊ visibilium creator ad humani generis redemptionem vnigenitus patris veniret: ⁊ spiritūsanctuȝ ad corda nostra mitteret, quatinus per eum viuificati crederemus, que adhuc scire p experimentum non possumus, quotquot ergo hunc spirituȝ hereditatis nostre pignus accepimus de vita inuisibilium non dubitamus. Nam quia post mortem carnis viuat aīa, ptȝ ratio: sed fidei admixta. Nunquid ⁊ sancti apostoli ac martyres xpi presentem vitam despicerent, in morte carnis aīas ponerent, nisi certiorē animarū vitam subsequi scirent. Et ecce hi q̄ animas in morte posuerūt atq; animarū vitam post mortem carnis esse crediderunt quotidianis miraculis choruscant. Ad extincta eorū nāq; corpora viuentes egri veniūt et sanantur: pluri veniunt ⁊ demonio vexantur, demoniaci veniunt et liberātur: leprosi veniunt ⁊ mūdantur, deferuntur mortui ⁊ suscitantur. Si igitur vitam anime manentis in corpore deprehendis ex motu membrorum cur non perpēdis vitam anime post corpus etiā per ossa miraculorum: Nam ⁊ multi nostrorū mentis oculuȝ fide pura ⁊ vberi oratione mūdātes egredientes ex carne aīas frequenter viderunt. hec ille. De hoc ponunt plura miracula in libro dyalogorum vide ibi.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non possunt euitare peccata, quia fuerunt nati in tali constellatione vel signo.



Quartadecima heresis est eorum qui dicunt se non posse euitare peccata: quia sunt nati in tali signo. Hic notandū est ꝙ sm Greg. in omelia. ⁊ sm Aug. in. v. de ciui. dei. ca. i. ⁊. xxiiij. q. iij. quidā heretici. ⁊ etiam ysido. viij. Ethi. c. v. fuerunt quidaȝ heretici dicti priscillaniste qui fundamentis astrologorum adherentes dicunt vnūquēq; hoiem sub constellationibus stellarum nasci, eariūq; insi uentijs regi, dicūt etiam tales stellas dictorū hominū esse fatum quod quidem fatū sm August. nō dicunt dispositioneȝ ac causarum ordinē siue cōnexionē in ipsis rebus sm diuinā voluntatē: sicut dicit Boetius. iiij. de consolatione

pla. vi. Sed dicūt fatū vim posi tionis syderū qualis ē qñ quis na scitur vel cōcipit quā vitare non possent; dicūt et habere ptātē stel las super hoim vitā mortem act9 et officia. dicunt enī q mars facit hominē homicidā et preliatorem. Aquarius piscatorē. Libra trape zetā cāpsorē et mercatorē. huj9 opi nionis fuerunt thalmudiste dicen tes de thalmuth. talia verba. filij et psessiones rerū nō dependēt ex me ritis sed dependēt ex cōstellatione signi. Sic attribuerūt malū regis saul et bonū regis dauid planetis et signis dicētes in eodē libro. Si natus fuisset saul in signo dauid q cecidisset corā eo Item dicunt iu dei i libro thamuth. in. c. qd icipit ecder thabener q vnus doctor cui nomē erat rabi Alazar vempeda dicebat q stringebatur ei fortiter mūdus. vult dicere q habebat ma gnā paupertatem et faciebat ora tionē deo q relevaret ipsum ab il la magna paupertate. et dicitur ibi q de9 respondit sibi vis q propter amorē tuū destruā mundū et iterū creem illum et forte eris in signo in quo efficieris diues. Ex quib9 ap paret manifeste q isti intelligebāt deū nō habere ptātem auferendo ab illo miseriam nisi mediantibus signis. Ex isto fundamēto supradi cti heretici posuerunt q stella que nato dño orta fuit ad hoc noviter facta et creata fuit vt xpo influe ret sup eius vitā mortem. actus et officiā ptātē haberet et sibi in om nibus fatū eēt. Pro tāto dicit gre. vbi supra q pdicti heretici hoc in adiutoriū sui erroris assumūt q no ua stella exijt cum dño in carne ap paruit cuius fuisse fatū eandē stel lam putāt. ¶ Predictus error siue heresis improbat per tres docto res pbatissimos. s. p augu. Cris. et Greg. Et primo per aug. qui in qn to libro. de ciui dei in. c. i. dicit istā opinionē esse offensiuā et iniuriosā quattuor rebus isignib9 et irrepro babilibus. Prio cōi lege et secte in generali. Secundo celo in specia li. Tertio iudicio diuinali. Quarto pbatiōi expimētali. ¶ Prio Aug. dicit q ista opinio est offensiua et iniuriosa omni legi etc. Sm enī tul lium de natura deorū omnis lex et secta posuit deum esse. Nō est tam fera tā rudibusq moribus cui9 mē tem opinio deoz nō habuerit inqt tullius. Itē omnis secta et lex po nit q deus in necessitatibus dz in uocari et rogari. Unde secundum phm in ethicis latera et cult9 deo rū sunt de lege nature: et sm tulliū vbi supra. Omnis lex et secta sacri ficia quedā habz quib9 deos suos reuerer. Si ergo ista opinio veri tatē cōtineat que dicit stellas hre hanc potestatē q ex suis influen tijs. moribus et actibus hominum imponant necessitatem quā euita re non possint. ad quid deus in ne cessitatibus inuocabitur aut ro gabitur quasi dicat frustra. Unde contra ponentes istam opinionem dicit in textu. Hi ab auribus homi nuz repellendi sunt: non solum eo rum qui veram religionem tenēt. sed qui deorum qualiumcumq li cet falsorum volunt esse cultores.

Hec opinio quid aliud agit nisi vt null⁹ oino colatur aut rogetur de⁹ hec aug. ¶ Item secūdo hec opinio est offensiua ⁊ iniuriosa celo: spālit magna diffamatio isti⁹ ciuitatis esset si diceref φ in aula sui cōsiliarij ciues ⁊ rectores cōcluderēt ⁊ determinarent latrocinia ppetrādo homicidia ⁊ certa mala cōmittēda. p istā ymaginationē Aug. dicit φ celū quedā curia vel ciuitas ē. ciues sunt stelle et si isti influunt ⁊ necessitāt ad latrocinia homicidia ⁊ cetera mala: celo est vituperiū ⁊ iniuria. ¶ Tertio hec opinio ē offensiua ⁊ iniuriosa diuino iudicio. Vñ aug. in textu. Quale inqt iudicium de factis hominū relinqf deo qb⁹ celestis adhibef necessitas. ad idē xxiij. q. iiij. vasis ire. ¶ Quarto et vltio est offensiua hec opinio pbationi experimētali. sepe videm⁹ φ duo gemi nati ⁊ cōcepti sub eodez signo ⁊ cōstellatione stellaruz sunt ita diuersi in oibus et dissimiles φ magis sūt similes illi qui in diuersis cōstellationibus sūt nati ⁊ cōcepti. ⁊ istā rōnē dicit aug. fortissimā Unde in textu contra istos. Quid inquit est φ nūq̄ dicere potuerunt cur in vita geminorū in actionib⁹ in honoribus ceterisq̧ reb⁹ ad humanā vitā ptinētibus atq̧ in ipsa morte fit plerūq̧ tā taq̧ diuersitas vt similiores eis sint quantuȝ ad hoc attinet multi extranei φ ipsi inter se gemini qui exiguo tpis interuallo in nascendi separato in cōceptu autem per vnū concubitū vno etiā momēto seminati. Dat exēpluȝ. in iiij. c. et idē habef Gen. xxv. Malach. i. ⁊ ri. viij. d. φtūlibet. iacob dilexi. esau odio habui. Nati sūt duo gemini antiq̄ patrū memoria sic alter post alterū vt posterior plātaȝ prioris teneret tāta fuit i eorū vita moȝ diuersitas tāta i actib⁹ dispa ritas tāta i parentū amore dissimilitudo vt ēt inimicos eos iter se faceret ista distantia. Numqd hoc dī φ vno ābulāte ali⁹ sedebat. vno dormiente ali⁹ vigilabat. vno loquēte ali⁹ tacebat: vnus duxit mercenariā fuitutē ali⁹ non seruiuit: vn⁹ a mře diligebaf. ali⁹ a mře nō diligebaf: vn⁹ honorē q apud eos magn⁹ habebaf amisit alter adept⁹ ē. hec aug. ¶ Scdo iprobaf ista heresis p Cris. qui dicit φ hec opinio facit triplicē blasphemiā i deū. pria est φ de⁹ est et fuit malus in stellas creādo. vnde super Mat. dicit sic. Si aliquis adulter et homicida fiat per stellas magna est iniquitas stellaȝ. maior illius qui creauit stellas. Nā cum sit presci⁹ futuroȝ de⁹ ex quo tanta iniqtas futura erat p stellas si noluerit emēdare nō ē bonus. si voluit ⁊ nō potuit impotēs est. Scda blasphemia est φ de⁹ est crudelis in talib⁹ p delictis pēas dare. vñ Cris. vt quid mali penaȝ suscipiāt. qd non volūtate sȝ necessitate cōmiti. Tertia blasphemia ē φ de⁹ est incipiēs in pcipiēdo. Uñ Cris. Quis em̄ iubet aliquē ne faciat malū qd si pt declinare aut vt faciat bonū ad quod nō potest puenire. hec ille. vñ merito dicif. Mat. xi. Iugū enim meū suaue est. et. i. Jo. v. mādata eius grauia nō sunt ¶ Tertio ⁊ vltio improbatur hec

opinio heretica p gre. sicut p aug. Sed dat spāliter vnū exemplū de honorib⁹ ꝛ dignitatibus hominū. Vñ in omelia epiphanie dicit sic. absit a fideliū cordibus vt fatū aliquid dicamus. vitā quippe hoīum solus hanc conditor qui creauit administrat. Neqꝫ eñi ꝓpter stellas homo: sed stelle ꝓpter homines facte sunt. Seqtur in persarū quoqꝫ francorūqꝫ terra reges ex genere prodeūt quibus profecto nascentibus quis estimet quāti eisdem momentis horarū ꝛ temporuꝫ ex seruili conditione nascantur. ꝛ tamen regū filij vno codēqꝫ sidere cū seruis nati ad regnū ꝓficiūt cū serui qui secū fuerant geniti in seruitute moriantur. Hec greg. Patet igitur per istos tres doctores venerabiles ꝙ predicta opinio est falsa ꝛ heretica. Unde determinando veritatem cōcludit aug. de stella noviter xp̄o nascente creata ꝙ ipsa nō est xp̄o in fatuꝫ. Unde sermōe. viij. super Jo. non est sub fato syderuꝫ dominus syderum cū ipse sit cōditor syderū. et cōtra faustū nō ideo xp̄s nat⁹ est vt si dici oportet non stellā xp̄o sed xp̄m stelle fatū diceremus fuisse. Ipse quippe illi nō illa huic nascendi contulit causaꝫ. ¶ Sed quereret aliquis diligens scire vtrum ex impressione luminarium celestiuꝫ causetur aliqūo modo in hominibus diuersitas morū Respondetur ꝙ mores hominum et euentus futurorum a syderibus causari dupliciter potest intelligi aut necessario ꝛ sufficienter: aut dispositiue et contingenter. Si dicatur primo modo sic non tantum est falsum sed etiam hereticum quia repugnat xp̄iane religioni. tum qꝛ veritas fidei in hoc errore saluari non posset dum enim omnia ponit a syderibus necessario euenire tollit meritum et per consequens gloriam: tum qꝛ honestas morum per hunc errorē preiudicium patit̄ dū culpa peccantis in sydera refunditur vt supradictum est: qꝛ sic licentia malefaciendi sine reprehensione creditur vt hō ad orandum ꝛ colendū sydera incuruetur. ¶ Si autem dicatur mores hominum a dispositionib⁹ syderū variari dispositiue ꝛ contingenter sic pōt habere veritatē quia nec rōni nec fidei repugnat: planū est enim ꝙ dispositio corporis varia multū facit ad variationem affectionuꝫ ꝛ morum anime: vt pluriuꝫ eñi anima corporis cōplexiones imitat̄ vt dicit sex principiator. Unde colerici sūt iracūdi: ꝛ sanguinei sunt benigni. melācolici sunt inuidi: et fleumatici pigri: hoc autem nō est necessariū quia anima dominatur suo corpori maxime quādo est adiuta p gratiam. multos enim videmus colericos mansuetos: et melancolicos benignos. quoniam ergo virt⁹ corporum celestium operatur admixtionem et qualitatē complexionū. Hinc est ꝙ per consequens operat̄ quodammodo ad qualitatem moꝝ valde tamen de longinquo. plus enim facit ad qualitatem complexionis virtus nature inferioris ꝙ virtus syderum. Unde augu. in. v. de ciui. dei. ca. ij. In solutione cu

iusdē questionis de duobus frātri/
bus qui simul infirmabantur ⁊ cu
rabantur cū quereret vnde h' esset.
magis cōmendat rationē ypocra
tis q̄ astronomi. ypocras eī r̄ndit
q̄ h' erat ꝑpter similitudinē ꝯple
xionis. Et astronom⁹ r̄ndit q̄ hoc
erat ꝑpter idēptitatem cōstellatio
nis. melius enī respondit phisicus
qꝛ cām dedit magis ꝓpriā ⁊ ꝓpin
quam. Est sic ergo dicēdū q̄ ipres/
siones syderū aliquo modo dispo/
nunt ad varietatē morū. nō quidē
dispositiōe necessaria ⁊ ꝓpria ⁊ suf
ficiente sed remota ⁊ contingente
¶ Sed obijcitur q̄ phus libro de
ꝓprietatibus elementorum dicit
q̄ regna vacua facta sūt ⁊ terre de
populate apud cōiūctionē Jouis
⁊ saturni: sed talia nō depēdent ex
libero arbitrio ergo ⁊c. Respōdet
q̄ hoc dicit phus nō qꝛ hoīes non
potuerunt resistere influētie illius
cōstellationis. sed qꝛ noluerunt qꝛ
dicit Tholomeus in almagesti. sa/
piēs homo dominabitur astris: q̄
nis autē cōiunctio iouis ⁊ saturni
eo q̄ saturnus habꝫ influentiā me
lācolicā ⁊ malā. Jupiter aūt im/
mittit valde bonā influentiā pōt
ad irā vel discordiā hoīnes in
clinare: cui tamē inclinatiōi hoīes
ꝑ libertatem arbitrij pñt resistere
⁊ satis faciliter cū adiutorio gra/
tie dei. ¶ Obijcitur iterū quia da
mascen⁹ li. iij. c. vi. dicit cōstituunt
multotiens ⁊ comete signa quedā
mortis regū. etc. Responsio quidā
dicunt q̄ cometa nec naturaliter
generat nec est vna de stellis i fir/
mamento positis. Unde nec eius si
gnificatiō ē naturalis. Unū damasce
n⁹ li. ij. c. vi. dicit q̄ comete nō sunt
ex his q̄ a principio genite sunt sꝫ
diuina iussione ſm ipm tempus cō
stituunt ⁊ rursus dissoluunt hec da
mascenus. ⁊ per tale signū de⁹ pre
nūciat mortē regum magis q̄ alio
rum: tum qꝛ rex est ꝑsona cōis. tum
qꝛ ex hoc pōt oriri turbatio regni
de cuius custodia magis sollicitāt
angeli ꝑpter cōe bonum. ¶ Et si q̄
ras qd est illud regnū in quo debꝫ
tale accidere. hic respōdet catholi
cus dicēs q̄ qñcunq; apparet sem
per significat mortē vel mutatio/
nem alicuius principis vel destru
ctionis alicui⁹ patrie. et semꝑ diri
git radios suos ad illā patriā cui
minatur. Alij aūt qui viā phisicā
sequūt videtur q̄ stella cometa sit
impressio calida et sicca generata ex
inferiore parte aeris ꝓpe ignē de
vapore calido ⁊ sicco et glob⁹ illi⁹
vaporis adunatus apparet corp⁹
stelle. Partes autē illius corporis
discōtinuate circa illum globū tā
longū protēse in suis extremitati/
bus illi globo coniūcte sunt quasi
eius come sicut loquitur albert⁹ ma/
gnus dicēs q̄ comete sūt stelle ha/
bentes comas qd fit ꝑ aerem istā
matū contentū a stellis siue plane
tis quinq; scꝫ saturno Joue. mercu
rio et venere. Isti enī planete pro
pter velocē motū ipsoꝝ ignitūt ae/
rem in circuitu eoꝝ: et sic propter
aerē inflāmatū contentū a stellis
predictis coniūcto lumine coꝝ cā/
eo videntur stelle ille comete: ⁊ se/
cundū hanc positionē signat ⁊ cau
sat nō ꝑ se sed per accidēs mortali

tate̅ pueniente̅ ex infirmitatib⁹ ca lidis ⁊ siccis q: vehemēs distēpa ta siccitas consueta est puenire et cōtinuari generationi comete: ⁊ q: vt in pluribus diuites nutriunt ca lidis ⁊ siccis. ideo illo tpe multi diuites moriunt: inter quos mors regnū ⁊ principum est magis no tabilis. Huius opinionis videt cē ysodorus l.iiij. ethymologiarū. Di cit enī q hoc genus syderis qñ ap paret signat pestilentiā. aut famez aut bellū. Item videtur sentire be da. Dicit enī q signat pestilētiam aut bella. aut vent⁹. aut est⁹. ¶ Et si queras vtrū illa stella que appa ruit i natiuitate xp̄i fuit cōeta. Re spondet beda. q nō q: ex qbuscūq causis nascat cometa siue ex plane tis siue ex fixis semp apparet i p te septētrionali. Stella aūt que ap paruit in ortu xp̄i mouebat ab oriē te ad meridiē versus occasum qd non solet facere mot⁹ cometarū. vt dicit Cris. ⁊ sic pz p3 quālib3 ista rū opinionū nullū penit⁹ astra ha bere dominiu3 super liberum arbi triu3. licet inclinent dispositos ad aliquas passiones.

¶ Quod diffinire q̄ assertio est ca tholica vel heretica ptinet ad theo logos.



Eptima cōside ratio est scire ad quos p tinet diffinire q̄ assertio ē catholica vel heretica vtrū.s. ad theologos vl' canonistas. Et rndet venerabilis Guillermus ochan in suo dyalogo q istud verbū diffini re hz plures significatiōes de qb⁹ due ad ppositum vident ptinere. Cōtingit enim aliqd diffinire au ctoritate officij. ⁊ sic diffinire q̄ as sertio catholica et que heretica sit cēsenda ad summū pontificē pti net ⁊ conciliū generale. Aliter cōti git diffinire p modū doctrine quō magistri in scolis diffiniūt questio nes ⁊ determināt ⁊ sic accepto vbo diffiniēdi circa propositā questio nē diuersimode sentiunt litati. Est enim vna opinio q ad canonistas principalr spectat que assertio est catholica q̄ heretica iudicare: ad qd mouētur triplici ratiōe. Prima est hec. Ad illam sciētiā principalr ter spectat diffinire vel discernere que assertio est catholica et que he retica cēsenda. que pricipalr tra ctat de assertione veritatū theolo gicarū ⁊ reprobatiōe heresu3 dam natorū huiusmodi est sciētia cano nistarū et nō theologo⁊ ergo. Se cunda ratio h est. Ad illā scientiā pertinet diffinire que assertio ē ca tholica et que heretica est cēsenda cui fides qtum ad credibilia prin cipalibus adhibet. Sed qtū ad ea que sunt fidei magis credēdū ē ca nonistarū sciētie q theologoru3 q: magis credēdū ē eccl'ie p quā edi ta est scia canonistarū q euāgelio teste augustio q̄ videt asserere ma iorē esse auctoritatē eccl'ie q euan gelij. q: nec euangelio inqt crede rē nisi auctoritas eccl'ie cōpulisset ergo ad sciētiā canonista⁊ magis ptinet diffinire que assertio est ca tholica que heretica ē censenda q ad theologiā. Tertia rō est hec. Ad illā scientiā principalr spectat di

scernere que assertio est catholica que heretica est cẽsenda cuius auctoritas h₃ symbolum fidei ꝛ articulos ordinare ꝛ articulos fidei recte ꝛ rite distinguere sed hoc spectat ad summũ pontificẽ q̄ actor ẽ scientie canonistarũ ergo ꝑ consequens ad ipsos principalius ꝙ ad theologicos pertinet diffinire que assertio catholica q̄ h̄etica debeat reputari. ¶ Aliq̄ indubitanter tenẽt ꝙ ad theologiã spectat nõ per modũ diffinitiõis auctoritatiue s₃ per modũ doctrine principal̄r diffinire que assertio catholica q̄ heretica cẽsenda ẽ. ꝛ ꝙ ad canonistas nõ ꝑtinet nisi inquãtũ eorũ sciẽtia aliqua ad fidem spectãtia dinoscitur mendicare a theologia qd̄ nitũtur rationibus affirmare. Quarum prima est hec. Ad illius sciẽtie doctores propter quam solũmodo dicitur assertio catholica vel heretica pricipaliter spectat diffinire ꝑ modũ doctrine que assertio est catholica reputanda. Sed per theologiã solummodo scitur que cunq̄ assertio catholica reputanda q₂ illa assertio sola que ẽ cõsona theologie ẽ vere catholica. Illa vero que theologie noscitur aduersari eẽ dinoscitur heretica. Si eñi aliqua assertio quibuscũq̄ de causis sũmorũ pontificũ vel etiam generaliũ consiliorũ aut etiam iperatorꝝ legibus inueniret̄ aduersa si theologie nullatenus obuiare ꝯuis ꝓ falsa ꝛ erronea posset h̄ri. non tñ deberet inter hereses ꝯputari: ergo ad theologie tractatores pricipal̄r ꝑtinet diffinire ꝑ modũ doctrine q̄ assertio catholica ꝛ q̄ heretica cẽsenda est. Secunda ratio est hec. Ad illi⁹ scientie tractatores in qua explicite ꝛ cõplete traditur regula fidei orthodoxe principal̄r spectat diffinire ꝑ modũ doctrine que assertio catholica que heretica ẽ cẽsenda. Huiõi aũt ẽ sciẽtia theologica nõ canonistaꝝ. multa eñi ad fidẽ nr̃aꝫ spectantia in theologia reperiunt̄ explicite de quib⁹ in sciẽtia canonistarũ mẽtio nõ habet̄. nihil autẽ pertinẽs ad regulã fidei i alia sciẽtia poterit repiri nisi ꝙ a theologia recipiãt. ergo ad theologos no scit̄ talis diffinitio principalit̄ ꝑtinere: ad canonistas nõ spectat nisi inquantũ aliqua theologica a theologia noscunt̄ mẽdicare. Tertia rõ est hec de assertionib⁹ quas sciẽtia superior ꝛ inferior tractare noscunt̄ h₃ superior sciẽtia principali⁹ iudicare. S₃ de quibusdã assertiõib⁹ catholicis ꝛ h̄ticalib⁹ theologia que est supior ꝛ sciẽtia canonistarũ q̄ est iferior aliquo mõ ꝑ tractãt ergo ad theologiã pertinet pricipali⁹ talis diffinitio. ꝛ ꝑ cõsequẽs ad theologos pricipal̄r spectat diffinire per modũ doctrine q̄ assertio catholica q̄ heretica ẽ censenda. Plures alias solẽnes rõnes facit vbi supra venerabilis ochã s₃ hec sufficiant ꝓ pñti. ¶ Restat aũt r̄ndere ad rõnes canonistarũ. Ad primã nõnulli r̄ndent theologi dicẽtes ꝙ ad theologiam nõ ad sciẽtiã cãonistaꝝ spectat pricipal̄r de approbatiõe veritatũ catholicarũ ꝛ reprobatiõe heresiũ dãnataꝝ tractare cui⁹ rõeꝫ assignãt dicẽtes

q assertio veritatis est approbatio veritat; qui eni aliqd dictu asserit esse veru approbat illd dictu tanq veru assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio autez veritatis est reprobatio contrarie falsitatis. qr qui aliquã approbat veritatẽ p ɔsequẽs ɔtrariã reprobat falsitatẽ: sicut qui pcipit vnuz ɔtrarioꝝ: p ɔsequẽs ꝓhibet aliud. vt notat glo. in decreto di. p'ia humanũ super verbo ꝓhibetur. assertio ergo veritatũ theologicarũ p quandã ɔsequẽtiã est reprobatio oiz heresium cõtrariarũ. Cũ ergo p theologiã principaliter veritates theologice asserant. sequit q approbatio verita'ũ theologicarũ τ dãnatio heresium principaliter ad theologiã ptinet. ¶ Sed dices ex quo talis approbatio τ reprobatio principaliter ad theologiã ptinet. ergo nõ tñ ad eã pertinet. respõdent p̃dicti dicẽtes. q ad scientiã canonistarũ ptinent libri decretorũ et decretaliũ: τ alie questiones summorũ pontificũ τ episcopale: in quib⁹ quedã veritates theologice asserũtur: τ nõnulle hereses reprobãtur. licet tñ ille veritates τ hereses sint pauce respectu illarũ q̃ in theologia habent. τ ideo nõ tñ ad theologiã. sed etiã ad scientiã canonistarũ spectat aliquas veritates catholicas approbare τ aliquas hereses licet paucas reprobare. Ad theologiã autẽ spectant oẽs veritates catholicas approbare: τ oẽs hereses reprobare. quare licet principaliter talis approbatio τ reprobatio ad theologiaz pertineat. ptinet tñ secũdario nihilomin⁹ ad scientiã canonistaꝝ. Aliã rationẽ adducũt dicẽtes theologiã veritates catholicas approbãdo: τ hereses reprobãdo a canonistarũ scientia: nihil oino recipit vel mẽdicat. Canonistarũ tñ scientia veritates catholicas approbando τ hereses reprobãdo ad theologiã oia mẽdicãdo procedit: quare ad theologiã hec principaliꝰ τ vniuersaliter pertinere noscũt ad canonistarũ sciẽtiã secũdario τ pticl'ariter. ¶ Ad scdaz rationẽ canonistaꝝ respõdetur q q̃tum ad ea q̃ fidei sunt magis credẽdũ ẽ theologie q cuicũqz alie scientie. nulliſqz scriptoribus quarũcunqz scientiarum: ita oportet credere sicut scriptorib⁹ sacre theologie. Auctoritas btĩ Augustini: que adducitur: vt nõnulli dicũt frequenter a multis contra intellectũ beati Augustini pessime allegatur. Ad cuius intellectũ dicũt esse sciendũ q nomen ecclesie equiuoce in locis variis scripturaꝝ accipitur: aliquãdo pro loco corporali diuinis officiis deputato. Aliquãdo ꝓ aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fidelium simul in hac vita mortali degentium. Aliquando vero nomen ecclesie: non solum totam congregationem viuentiũ: sed etiam fideles mortuos comprehendit: τ isto vltimo modo accipit ecclesiam btũs Augu. in li. cõtra ma

nicheos et recitatur di.xi.c. palā. qui ait palā est q̄ in re dubia ad fidem valeat catholico ecclesie auctoritas q̄ ab ipsis fundatissimis sedibus aplorū usq̃ ad hodiernū diem succedentiū sibimet eporum serie et tot populorū ꝯsentanee firmatur ubi ecclesia catholica epos et populos a tpe apostolorū usq̃ ad ordies sibimet succedētes importat: et sic accipit nomē ecclesie. Augusti. cū asserit q̄ nō crederet euāgelio nisi eū auctoritas ecclesie cōpelleret. Ista eñ ecclesia scriptores euāgeliū. et oēs populos cōprehendit sicut ꝓbatum est. Quare ex auctoritate Aug. Sane intellecta inferri nō pōt q̄ magis sit credendū summo pōtifici canonū conditori q̄ euāgelio. Et per cōsequēs per eā ꝓbari non pōt q̄ maior fides sit exhibenda sacris canonib⁹ q̄ euāgelio xpi. Concedunt tñ q̄ magis credendū est ecclesie que ē multitudo catholicorū oim qui fuerūt a tēporib⁹ ꝓphetarū et aplorū usq̃ modo q̄ euangelio. non qr de euāgelio sit aliqualiter dubitādū: sed qr totum est maius sua parte. Ecclesia igitur q̄ maioris auctoritatis est q̄ euāglista est illa ecclesia cuius auctor euangelij ps esse dinoscit. Nō ē aūt mirū si maior ē auctoritas toti⁹ ꝯgregatōis: q̄ ptꝫ ideo maior ē auctoritas totius cōprehendētis euāgelistas et oēs alios orthodoxos usq̃ ad hec tempora q̄ unius vel etiam plurium personarū congregatiōis eiusdē Quod autē cōditor canonū nō sit maioris auctoritatis q̄ euangeliū sed multominoris: ipsimet canonū cōditores testātur apte. Urbanus eñ papa. ut habet. xxv.q.i.c. sunt quidē: ait. sciendū vero summopere est q̄ inde nouas leges potest cōdere pontifex supple Romanus: unde euāgeliste. Nequaq̄ aliquid dixerunt ubi vero aperte dñs vel eius apostoli: vel eorū sequaces: sancti patres sentētialiter aliquid diffinierūt ibi romani pontifices non nouā legem dare possunt: sed poti⁹ qd̄ predicatū ē usq̃ ad aiaꝫ et sanguinē confirmari de: si eñ q̄ docuerūt apli et ꝓphe qd̄ absit destruere niteret nō sentētiā dare: sꝫ magis errare cōuincerēt. Ex his igitur colligit euidēter q̄ cōditor canonū minoris est auctoritatis q̄ euāgeliū sacrosanctū: ꝯtra qd̄ nouā legē nequaq̄ condere pōt: sed euāgeliū defendere usq̃ ad aiam et sanguinē obligat. Contra qd̄ si nouā legē dare ꝑsumeret esset de errore p catholicos cōuincēdus. his fabianus papa cōcordat q̄ ut habet. xxiiij.q.iij.c. q̄ oipotētē deū metuit nec cōtra euāgeliū: nec cōtra aplos: nec cōtra ꝓphetas: nec sanctorū patrū instituta agere aliquid ullo mō cōsentit. Ex quibus verbis patēter habet q̄ conditor canonū si oipotentē metuit nihil cōtra euangeliū cōponere ꝑsumit statuere. et ita nō maioris sꝫ minoris auctoritatis q̄ euāgeliū eē dinoscitur qd̄ i plurib⁹ capitlis i libro decretorū insertis luce clari⁹ cōstat sicut ex di. ix. c. noli. et c. ego solis. et ca. q̄s nesciat. et c. noli. et c. neq̃: et ex. xiiij. di. c. sicut. et ex cā. ij. q. iij. c.

si is qui preest. Alie auctoritates q̄plurime quas lōgū eēt recitare: hoc idē asserūt manifeste: ꝛ ꝓpter easdē rōnes dicūt ꝙ tota multitudo xp̄ianoꝝ nūc vita mortali viuētiū nō est maioris auctoritatis ꝙ̄ sit scriū euāgeliū: q2 multitudo viuētiū dꝫ vsq ad aiam ꝛ sanguinē defensare euāgeliū. ¶ Ad tertiaꝫ rōem canōistaꝝ rñdēt nōnulli dicētes ꝙ summ⁹ pōtifex dꝫ sacraꝝ līrarū hr̄e notitiā ꝛ etiā in sacris canōibus dꝫ esse pit⁹. Et ideo simbolū ordinare ꝛ articulos fidei recte distinguere spectat ad ipm̄ precipue cū ꝯsilio ꝛ assensu cōcilij generalis. Sed in simbolū ordinādo ꝛ articulos fidei distinguēdo ꝛ eadē rōne in distinguēdo autētice q̄ assertio est catholica: ꝛ q̄ heretica reputāda theologie principaliter debet initi: secūdario aūt in sacris canonibus se poterit fundare. Et ideo ex ista rōne cōcludi pōt ꝙ ad theologos spectat pricipaliter diffinire docēdo vel legē alijs exponendo q̄ assertio inter catholicas queue inter hereticos debet nūerari. Et licet cū theologi vel alij de heresi accusant vel alios excusare conant. libellus excusatiōis rñsiōnis: appellatiōis: ꝛ hmōi ꝯpōere nesciāt nec formare: sꝫ ad canōistas oporteat eos recurrere. nō tn̄ ex hoc cōcluditur ꝙ ad eos principaliter pertineat diffinire que assertio catholica: ꝛ que heretica est censenda: vt dictū est: quia aliud est discernere que assertio ē: ꝛ et aliud est scire formas accusationū ꝛ modū agendi contra hereticos in iudicio defendendi de heresi accusatos: q2 primū ad theologos. Scd̄m ad canonistas dinoscit ptinere: quoniaꝫ aliud est cognoscere denarios veros ꝛ falsis aurū ab auricalco: equos sanos ꝛ b equis egris: arma fortia fabricata ab alijs. Et aliud est scire si aliqs de aliquo p̄dictoꝝ voluerit ī iudicio accusare aliquē ꝛ accusat⁹ si se voluerit defensare quō libelli accusatiōis. rñsionis. appellatiōis. ꝛ hmōi qn̄ vti in iudicio fuerit oportunū cōfici debeāt ꝛ formari. Primū ad monetarios: aurifabros fabros ferri. ꝛ fabricatores armorū spectare dinoscit. Scd̄m vero ad iuristas nō ē dubiū pertinere. Unde p istā rōem ꝓbari cōtingeret ꝙ ad iuristas: ptiet discernere qd̄ aurū est verū ꝛ qd̄ falsum: qui panni sunt artificialiter facti qui aliter. Et vt cōcludā breuiter de oib⁹ ꝛ mechanicis ꝛ reb⁹ naturalibus vniuersis. q̄ in vsum hoim veniunt haberēt pricipaliter iuriste discernere qualia eēnt ſm naturā suā vel artē: cū de hmōi oibus cōtingat in iudicio litigare. In quo casu necessariū est litigantes p libellis accusationes: rñsionis. appellatiōis: ꝛ hmōi ad iuristas habere recursum. Constat ꝙ sepeiurisperiti de reb⁹ minimis an sint tales quales debēt esse ſm naturā vel artē a qua fiūt nesciūt iudicare. quō tn̄ de talibus reb⁹ recuperādis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos ꝛ alia q̄ spectāt ad formā agendi ꝛ defendendi coram iudice non ignorant.

¶ Quomodo heretici a fidelibus sunt vitandi.



Octaua consideratio est si heretici sunt vitãdi: quare videtur alicui φ nõ ſm illõ Mat. xiij. Ne forte colligẽtes zizaniã eradicetis simul ꝛ triticuꝫ sinite vtraqꝫ crescere vsqꝫ ad messem. zizania sunt heretici: triticuꝫ vero fideles: messis finis seculi. ergo heretici sũt tolerãdi inter fideles ꝛ nõ sunt ab eis vitãdi vsqꝫ ad finẽ seculi. ¶ Pro declaratiõe huius cõsideratiõis: ꝛ solutiõe argumenti notãdũ φ multiplex est cõio: ꝛ similr est mltiplex cõionis priuatio. Est eñi cõio spũalis. scꝫ q̃ est in cõsensu vero vel interptatiuo ꝛ hoc mõ non est cũ hereticis cõicandũ: sic intelligitur illud. ij. Chorint. vi. Exite de medio eorũ gl. spũaliter. s. vt eoꝝ scelera increpetis. Est scdo cõio i sacramẽtis hoc etiã mõ nõ est cõicandũ cũ hereticis notatis siue noiatis: q̃ etiã licet non sint notati siue noiati: tñ φtrum ẽ ex se priuenᵗ effectu cõionis sacramẽtoꝝ: qꝛ ipso iure sunt excõicati siue occulti siue manifesti. extra de hereticis. excõicamᵘˢ. Est iterum cõio in cibo ꝛ potu: ꝛ hmõi: hoc etiã modo nõ est cõicandũ cum illis hereticis qui precisi sunt ab ecclesia noiatim. Est etiã quarta cõio corporalis vt cohabitatio in eadẽ ciuitate: ꝛ talis cõio nõ vitabaᵗ in pricipio pper mltitudinẽ hereticoꝝ. si autẽ timereᵗ de lapsu ab aliq̃ibus tutius esset nõ habitare cũ eis. ¶ Sic ergo põt rñderi ad argumentũ φ illud dictũ põt intelligi de hereticis occultis quoꝝ heresis deprehendi non põt: tales eñi ꝛ si excõicentur excõicatione generali. non tñ excõicatiõe personali: nec exterminanᵗ gladio materiali nisi cũ multitudine infideliũ manifestoꝝ intelliganᵗ. vel intelligi põt de catholicis malis. Unde Rabanus habẽs discretionis exẽplũ equanimiter dꝫ tolerare malos pter bonos. Sciẽdũ aũt φ messis dꝛ tẽpus illud quo heretici manifeste corruptiui alioꝝ. sũt abiciẽdi euãgelica falce. ſm hoc intelligiᵗ permissio p tpe illo quo nõ discerniᵗ plene an sit hereticus: cũ aũt innotuerit plene eccłie corruptio sua ẽ psonalr pscindẽdᵘ. vñ Aug. li. de vera religiõe dicit sentẽtiõalr φ i eccłia tãdiu sustineᵗ error alicuiᵘ donec aut accusatiõeꝫ inueniat: aut opinionẽ prauã ptinaciᵗ defẽdat. Cũ aũt dꝛ. i. Choꝛ. xi. necesse ẽ hereses eẽ. Ibi dꝛ necesse illõ qδ est vtile p accidẽs siue pter intẽtiõeꝫ hereticoꝝ. s. ad bñ: vt ab his q̃ se exercent i diuina scriptura pigricia cã discutiẽdi excutiaᵗ ꝛ magis fidei vitas declareᵗ. vt ꝫ patuit cõsideratiõe. v. hoc etiã habeᵗ ex glo. super illud. Esa. vij. hoc dicit dñs ꝛc. sup. i. vsqꝫ ad finẽ seculi erunt aliq̃ hereses vel malicie hoim ad exercendã fideliũ sapientiã: ꝛ patientiã. Sic ergo pꝫ qñõ heretici sunt vitãdi. s. notorij. Dico etiã sine denũciatiõe cũ nulla possit tergiuersatiõe celeri: puta si publice

predicarēt cōtra fidē.ex.de coha. de. et mulie. c. vestra. et. c. fi. pcssu mus tñ et debemus eos monere et inducere: vt ad verā fidez redeāt. In aliis vero non licet eis cōicare: etiā si sit pater: filius: maritus: vel vxor: aut soror. huic seruituti subiectus: et ideo si infidelis discedit discedat fm apostolum. xxviii. q. i. in. c. si infidelis.

¶ An sit cū hereticis aut aliis hominibus publice disputādū.

Nona consideratio est. Si ē cū hereticis vel cū aliis īfidelibus publice disputandū. Rūdet fm Tho. ii. ii. q. x. φ in disputatiōe fidei sunt duo cōsiderāda. Unū ex pte disputātis. s. qr disputat tāφ dubius de fide et expiri volēs veritatē tunc peccat pcul dubio tanφ infidelis. Si aūt disputat ad cōfutādū errores vel ad exercitiū est laudabilis. Aliud est cōsiderādū ex pte audientiū: vtrū sez ipsi sint instructi et firmi ī fide tūc enī nullū est periculū disputare. Aut si audiētes sunt simplices: et ī fide titillātes: et tūc circa tales distinguēdū ē: qr si sunt sollicitati ab infidelibus nitētibus in eis fidē corrūpere: tūc necesse est publice disputare dūmodo inueniant aliqui ad hoc idonei. Per hoc enī simpliciores in fide firmabūtur et tollitur decipiēdi facultas in fidelibus. Si vero nō sunt sollicitati tūc periculosum est publice de fide disputare corā simplicibus quoz fides. etiā ex hoc est firmior φ nihil diuersum audiuerūt: et ideo non expedit eis vt audiāt verba infideliū disputātium contra fidē: prohibent φ oēs layci publice disputare de fide vel occulte qui vero contra fecerit excōicatiōis laqueo innodetur. ex. de hereti. c. quecūφ. li. vi.

¶ De modo inquirēdi hereticos.

Decima consideratio est videre q̄s est modus inquirēdi hereticos. Ad qd̄ breuiter dicit φ si papa dat certā formā illa tenēda est: alias pñt procedi p accusationē: inq̄sitionē: et denunciationē. Sed in examinatione testiū contra hereticos debēt interesse due psone religiose. et si fieri pōt p publicā psonā cōscribi testiū dicta. ex. de hereti. c. vt officiū. li. vi. §. volumus: et cōcedit religiosis qui dum essent in seculo tabellionatus officiū habuerūt et exercuerūt: et etiaz clericis si in sacris sint constituti exercere libere officiū tabellionatus: quo ad pmissa si eis iniunctū fuerit: vt in dicto. c. vt officium. §. cōcedētes. Itē tenētur dyocesani vel archiepi: vel archidyaconi semel saltē ī āno p se: vel p alios q̄rere hereticos: vbi fama ē eos habitare: et illos quos credūt de hoc aliq̄d scire debēt cōpellere iurare vt idicet si quos hñt suspectos ppter occulta cōuenticula vel alia signa. extra in. c. excōicamus. §. addicimus. Suspectus aūt si vocatus confitetur et sperat de correctione pōt ei iniūgi penitētia salutaris: si aūt negat et aūi sit ifamatus idicet

ei purgatio quā si non ꝯstiterit ex/ cōicabit̃: ꝛ vsq̧ ad satisfactionē cō dignā ab oib⁹ euitabit̃: ꝛ si p annū sic steterit: extūc velut heretic⁹ cō dēnet̃. vt i dicto. c. excōicam⁹. §. q̄ autē. Itē illi q̄ ꝑsunt ciuitati vl' lo co aliḡ quocūq̧ noīe censeant̃ ad re quisitionē eoꝝ debēt iurare ꝑcise attēdere inuiolabilit̃ ꝛ suare ac fa cere. ac oib⁹ suis subditis inuiolabi liter obseruari toto tpe sui regimi nis ꝯstitutiōes in fauorē fidei a se de apl'ica ꝓmulgatas ac etiā repro batas. q̄s qui iurare noluerit ꝛ sua re: vt ifamis et tāq̄ hereticoꝝ fau tor ac de fide suspect⁹. officio ꝛ ho nore sui regiminis expoliet̃: nec vl teri⁹ ad dignitatē aliquā vl' officiū publicū assumat̃: nec teneat aliq̄d q̄d fecerit. vt ptās balliuus ꝯsul vl' rector. extra li. vi. c. vt officiū. §. statuim⁹. Debēt etiā oēs rectores in hoc negocio parere dyocesanis ꝛ etiā inq̄sitorib⁹: nec aliquo modo debēt cognoscere de hoc crimie. vt captos liberare ꝛ hmōi. al's sunt ex cōicati: ꝛ si excōicationē sustinue rūt p annū cōdēnari debēt tāq̄ he retici. extra. in. c. vt inq̄sitionis li. vi. Itē in negociis heresis ꝓcedi pōt simpliciter ꝛ de plano. ꝛ si peri culū esset nō noīatis accusatorib⁹ vel testib⁹ publice: nisi corā aliq̄b⁹ ꝓuidis ꝑcipiēdo ꝛ de tenēdo secre tū ꝛ hmōi: s; cessante periculo pu blicent̃: vt fit i aliis iudiciis. extra in. c. statuta. li. vi. Sz nūq̄d hereti cus poterit appellare. Dico q̄ he reticis inhibita est appellatio. ex tra codē. vt inquisitionis. li. vi.

¶ De pena q̄ sūt puniēdi heretici



Ndecima ꝯsideratio est q̄li pena sunt heretici puniēdi. Rñdet̃ q̄ qua druplici pena sunt he retici feriēdi. s. excōicatiōe. deposi tione. rerū ablatiōe. ꝛ militari ꝑse cutione. Excōicatiōe: q2 oīs hereti cus siue occult⁹ siue manifest⁹ ipso iure est excōicat⁹ maiori excōicatio ne. xxiiii. q. i. c. i. ꝛ. ii. extra d' hereti. c. ad abolēdā. Scdo depositiōe: q2 indistincte siue clericus siue layc⁹ etiā papa vel impator vel quilibet ali⁹ dz deponi ab omni dignitate xl. dist. si papa. xxiiii. q. i. qui ꝯtra pacē. Tertio reꝝ tēporaliū ablatio ne: q2 oīa bona eoꝝ debēt cōfiscari eccl'ie cui deseruiebāt si erāt cleri ci vel layci si i tēporali iurisdictio ne sunt eccl'ie subiecti. Alioꝝ vero laycoꝝ bona principib⁹ secularib⁹ cōfiscant̃. Quarto militari ꝑsecu tione si cū ꝓpter malos puniēdos oportuit regiā maiestatē non solū legib⁹ esse decoratā: sed armis ar matā multo forti⁹ ꝓpter hereticos exterminādos. Ideo dicit glo. i. Co rinth. v. de paulo q̄ cū videbat ali quos ꝓteruos ad corrūpendū fidē sathane tradebat corpaliter verā dos. Sic ergo heretici nō solū ex cōicant̃ ꝛ deponunt̃. s; ꝛ omni offi cio ꝛ bn̄ficio debēt expoliari. et si clericus sit dz degradari. ꝛ demū q̄ libet talis dz relinqui arbitrio ptā tis secularis aīaduersiōe debita pu niēdus. s. crematione: nisi cōtinuo post dep̄hensionē erroris ad fidē velit reuerti ac errorē suū abiurare ꝛ satisfactionē exhibere. ꝛ sic redeū tes debēt in ꝑpetuo carcere reclu

di.extra de hereti. excōicamus.ij. ¶Sed quā penā incurrūt credentes: receptores: defensores: ⁊ fautores hereticoꝝ. Rñdetur ꝙ quilibet talis est excōicatus. ⁊ si non satisfecerit intra annū: extūc ipo iure est infamis: nec ad publica officia seu cōsilia nec ad eligēdos aliquos ad hmōi: nec ad testimonium debet admitti nec pōt condere testamentū: nec ad alicuius hereditatis successionem accedere. Nullus quoq̧ ei super quocunq̧ negocio: sed ipse aliis cogetur rñdere si iudex est eius nō valet sententia. Si aduocatus nō admittit͛ eius patrocinium. Si tabellio nō valēt eius instrumēta. ⁊ sic in similib⁹. Si vero sit clericus ab omni officio ⁊ beneficio dꝫ deponi. ⁊ illi qui tales post ꝙ fuerunt ab eccl'ia denoiati euitare contēpserint: debēt excōicari. ꝓbant͛ hec oīa. extra eodem excōicamus.i.§.credentes. Itē oēs clerici qui talibus exhibēt ecclesiastica sacramēta vel traderēt ecclesiastice sepulture: aut elemosynas seu oblationes coꝝ reciperēt debēt priuari suo officio ad qđ nunq̄ restituent͛ sine indulto sedis apostolice spāli. similiter ⁊ regulares quoꝝ etiā priuilegia in illis dyocesibus nō seruent͛ eis: in quib⁹ tales excessus ꝑpetrare p̄sumpserint. vt in.d.c.excōicamus.§.sane clerici. Et nota ꝙ ipsi credētes eoꝝ erroꝛib⁹ heretici sunt dicēdi. extra eodē excōicamus.ij. Quicūq̧ etiā hereticos credentes: receptores: defensores: vel fautores eoꝝ sciēter p̄sumpserint ecclesiastice tradere sepulture excōicati sunt: nec debent absolui nisi ꝓpriis manib⁹ publice extumulēt ⁊ ꝓiciunt corpa dānatoꝝ ⁊ locus ille ꝑpetua careat sepultura. extra.đ hereti.c.quicūq̧.li.vi. Itē heretici cū oib⁹ fautorib⁹ mō dict⁹ ⁊ ipsoꝝ filij vsq̧ ad secūdā generationē ad nullū ecclesiasticū beneficiū seu officiū publicū admittātur q'd si fit irritū est. extra eo.c. quicunq̧ §.heretici. ¶Et si dicas ex predictis colligit͛ ꝙ hereticus est multiplici pena puniēdus. hoc videt͛ irrationabile: q2 deus non punit bis in idipsum. Cū ergo oēs heretici sunt excōicati: vt dictū est. ⁊ excōicatio sit pena. sequit͛ ꝙ nō sūt alia pena puniēdi. Rñdetur ꝙ pro vno pctō vna pena quis punitur. Sed si ad vnū peccatū plura cōcurrūt q̄ sunt multa pctā vl' ꝓpter relapsum eiusdē pōt homo iuste puniri multiplici pena. Si quis ergo labitur in dānatam heresim punit͛ pena excōicationis. q2 vt dictū est oīs hereticus est excōicatus: sed si post abiuratā heresim iteꝝ labat͛ debet alia pena corporali puniri vel temporali damnari.

¶Quis potest capere hereticos ⁊ tormentis exponere.



uodecima cōsideratio est scire quis pōt capere ⁊ tormentis exponere hereticos. Rñdet͛ ꝙ tam epūs ꝙ inquisitor vni⁹ sine alio pōt citare ⁊ capere ⁊ tute custodire vel cōpedibus mancipare ac manicis ferreis si eis visum fuerit faciēdum. Sꝫ deputare dare carceri ⁊ ꝙ in i-

gis ad penā q̄ ad custodiā videat vel tormētis exponere vel ad sententiam ꝓcedere cōtra eos nō pōt ep̄s sine inquisitore: nec inquisitor sine ep̄o aut eius sup hoc delegato aut ep̄ali sede vacante delegato capituli si sui adinuicē copiā possint habere infra octo dies postq̄ se inuicē requisierint: possunt tñ q̄libet predictorū cōmittere alteri vices suas vel p litteras significare suū cōsiliū et consensum. extra. de hereti. multorū. in clemēti. ¶ Sed occurrūt hic finaliter. xv. difficultates. Prima est si carcer in quo ponūtur heretici debeat esse cōis ep̄o et inquisitori. Dicit q̄ sic. et debent habere duos custodes: vnū quē volet ep̄s et ei ꝓuidebit: et vterq̄ eorum pōt habere sub se vnū fidelē ministrū. et illius loci erūt due claues diuerse: quarū vnus custodū vnā: et alius aliā tenebit. et poterit officiū ministrandi charitatis cōmittere suo ministro: et tenent p̄dicti custodes anteq̄ exequant officiū coram eis a quibus assignātur iurare tactis euangelijs: q̄ in custodia oēm diligētiā quā potuerūt adhibebūt et q̄ alicui carceratorū nihil in secreto loquet vn⁹ nisi audiēte alio. et q̄ ipsis carceratis fideliter cōferent ꝓuisionē quā ipsi recipiūt ex ordinatiōe cōmuni et q̄ a parētib⁹ vel amicis vel alijs fidelibus psonis offert eisdē: nisi ep̄i vel inquisitoris vel suorū cōmissariorū ordinatio refraget ipsis fideliter et absq̄ diminutione aliqua ministrabūt nec i his fraudē aliquā adhibebūt et eodē mō iurabūt p̄dicti custodū ministri et corā eisdē int̄ eodē. c. multorum in clemē. Et eode mō iurabūt notarij inquisitoris corā ep̄o cū inquisitore vl' substitut ab eis q̄ suū officiū fideliter exercebūt et idem fit de alijs personis necessarijs ad dictū officiū. extra eo. multorum. in clemēti. ¶ Scda difficultas est de xp̄ianis qui efficiūtur iudei vel redeunt ad iudaismū si debet ꝓcedi contra eos sicut contra hereticos. dico q̄ sic etiā si infantes vel metu mortis fuissent baptizati si de hoc fuerint confessi. Aut p' iudeos aut xp̄ianos muniri sicut contra fautores et defensores taliū ꝓcedendum. extra. de hereti. c. ꝯtra. li. vi. ¶ Tertia difficultas est si ꝓpter heresim maritorū debeant cōfiscari dotes vxorū catholicarū: dicitur q̄ nō nisi cum eis scienter. sc3 sciendo eos esse hereticos contraxissent. extra eo. decreuit. li. vi. ¶ Quarta difficultas est si post mortem heretici possint occupari bona ei⁹ si de ei⁹ heresi nō fuit in vita declaratum. Respondetur q̄ sic si postea declaretur. extra eo. accusatus. §. porro. lib. vi. ¶ Quinta difficultas est si debeant puniri sacerdotes qui instruunt hereticos de celanda veritate: dicitur q̄ debita pena debent castigari. Religiosi etiam heretici sunt grauius alijs puniendi. extra eo. accusatus. §. sacerdotes. lib. vi. ¶ Sexta difficultas ē de etate inquisitoris. vtrum sc3 requiratur determinata etas: vt possit officium exercere. Respondetur q̄ non potest esse inquisitor nisi attigerit. xl. annum. et tam ipse q̄ cōmissarij de

putati nõ possunt pecuniam extor
quere. nec scienter ecclesiarũ bona
ob delictũ clericorũ fisco ecclesie ap
plicare alioquin sunt excõicati ipo
facto: a qua nõ possunt absolui pre
terq̃ in mortis articulo donec illis
a quibus extorserint plene satisfe-
cerint de pecunia sic extorta nullis
priuilegiis pactis aut remissioni-
bus sup hoc valituris. extra de he
reticis volẽtes i clemẽtinis. ¶ Se
ptima difficultas est si põt inquisi
tor ꝓcedere contra aliquẽ officia-
lem vel nuncium romane curie. Di
citur ꝙ non. vt pz in extrauagãti
Johan. xxij. que incipit cõfrater.
¶ Octaua difficultas est quis pro
prie dicendus est relapsus. Respõ
detur ꝙ accusatus de heresi vel su
spectus vehemẽti suspitiõe qui in
iudicio abiurauit: ⁊ postea cõmit-
tit in ipsam. talis cẽsetur relapsus
licet antea ipsum heresis crimẽ nõ
fuerit plene ꝓbatum. sed si leuis
fuit suspitio nõ debet iudicari rela
psus q̃uis ex hoc sit grauius puniẽ-
dus. nõ tñ debet ex hoc in heresim
relapsorꝫ pena puniri. ex. de hereti.
accusatus. lib. vi. Qui vero in vna
specie siue in vno fidei articulo vel
sacramẽto ecclesie errauit. ⁊ postea
abiurauit simpliciter vel generali
ter heresim si postea erret i alio re-
lapsus est iudicandus. extra eo. ac
cusatus. li. vi. Ille autẽ de cuius la-
psu in heresim ante abiurationẽ cõ
stiterat vel nunc constat si postea
hereticos receptet: deducat: visitet:
vel associet: vel munera aut dona
eis donet vel mittat vel fauorẽ im
pendat qui excusari non possit iu-
dicari debet relapsus. extra eo. ac-
cusatus. li. vi. in tali casu verũ est
qd dicit apostolus. ad Ro. i. qui ta
lia agunt: digni sunt morte non so-
lum qui faciunt: sed etiã qui cõsen
tiunt facientibus. ¶ Nona difficul
tas est si qñ negociũ heresis cõmit
titur alicui vel aliquibus generali
ter in certis locis adunatur episco-
pis auctoritas eorũ ordinaria ꝓce
dendi: vel delegata si eã habeant.
Dicitur ꝙ non. sed vtraqꝫ de eodẽ
facto inquirere possunt cõiter. ⁊ si
diuisim ꝓcedãt conari debent sibi
cõicari ꝓcessus. vt per hoc melius
possit veritas inueniri ⁊ p vtroqꝫ
simul sententia ꝓferatur. nisi alter
alteri deferat. ꝙ si in sententia non
concordẽt. ad sedẽ apostolicam re
mittatur. extra eo. per hoc. lib. vi. Et
intellige ꝙ p̃dictã cõicationẽ pro-
cessuũ oportet fieri. qñ nil aliud re
stat agendũ nisi ꝙ sententia ꝓmul
getur: quia si alter non posset com-
mode ꝓcedere nisi visis actibus al
terius: tunc semel tñ cõicatio tri-
buatur. vt in extrauaganti benedi-
cti. xi. que incipit ex eo. ¶ Deci-
ma difficultas est quã penã incur-
runt episcopi vel inquisitores vel
eorꝫ substituti si maliciose aut frau
dulenter imponant alicui crimen
heresis vel aliquid alio falso impo
nentes quod impediat executionẽ
officij eorũdem. Respondetur ꝙ si
ipsi causa odij gratie vel amoris
vel lucri vel commodi temporalis
obmiserint procedere vel aliquem
vexarent imponendo ipsam here-
sim ⁊c. Si episcopi sunt vel supe-
riores p trienniũ incurrunt suspẽsionẽ ab

officio. Si iferiores sunt excõicati sunt a qua nõ nisi p papã possunt absolui preterq̃ in mortis articulo. ⁊ eãdẽ penã incurrũt si obmiserit cõtra queq̃ pcedere vbi fuerit pcedendũ. extra de hereti. multorũ. in clemẽ. ¶ Undecima difficultas est si in aliquo casu sunt heretici tolerãdi. Rñdet q̃ i pena heresis tria possum⁹ cõsiderare. Pmo ipsi⁹ grauitatẽ criminis. Scdo ecclie corrigentis charitatẽ. Tertio ipsoꝝ fideliũ vtilitatẽ. cõsiderãdo pmo criminis grauitatẽ statim cũ heretici deprehẽsi sunt essent interficiendi magis q̃ incẽdiarij aut falsarij. vñ Exo. xxxij. statim cũ moyses descẽdit de mõte mandauit q̃ frater interficeret fratrẽ suũ. ⁊ primus pximũ p pctõ ydolatrie. ⁊ Deut. vij. mandatũ fuit populo israelitico. vt aras hereticorũ subuerteret: et sculptilia cõbureret. Et. iiij. Reg. xxij. dicitur q̃ rex ozias vidit sepulchra que erant in montibus tulitq̃ ossa eorũ de sepulchris ⁊ cõbussit illa. Si vero consideremus in tali crimine charitatẽ ecclesie tunc nõ statim traduntur heretici exterminio. sed circa eos seruatur ordo correctionis fraterne: quia monentur primo ⁊ secũdo. ⁊ si postmodũ reperiuntur relapsi non amplius ecclesia eos tolerat: quia nihil amplius de eorũ correctione sperat. Sed considerando vtilitatem fideliũ si aliqui sint heretici qui sic defendunt falsitatem sententie sue vt in terra multitudinem faciant et conuenticulorum segregationes vl ecclesie conturbationes cogitent: tunc absq̃ alia dilatiõe vel inquisitione exterminãdi sunt: quia cũ bonũ cõe sit pferẽdũ priuato: magis ẽ puidendũ saluti cõi q̃ saluti alicuius vel aliquorũ. ¶ Duodecima difficultas est. si heretici reuertentes ad fidẽ semp sint recipiẽdi q: dicitur Exod. xxij. Maleficos non patieris viuere. Uñ glo. per maleficos intelliguntur pctõres peccato heresis: ⁊ peccato contra naturã: qui statim sunt vita corporali priuandi ne alios inficiant. Respõdetur q̃ hereticos esse recipiẽdos potissime relapsos tripliciter potest intelligi. Primo ad sacramẽtoꝝ perceptionem. Scdo ad bonorũ tẽporaliũ restitutionẽ Tertio ad vite temporalis cõseruationẽ. Prima reuersio nunq̃ negatur hereticis: q: salus aie ex ordine charitatis oibus est appetẽda etiã iimicis. iuxta illud Mat. v. diligite iimicos vr̃os: bñfacite his q̃ oderũt vos: ppt qd heretici sẽp reuertẽtes q̃ntiẽsq̃ ⁊ q̃tiẽscũq̃ relapsi fuerit ab ecclia recipiũt ad penitentiã ⁊ eucharistie perceptionẽ. vnde sicut scribit extra de hereti. c. sup eo. §. nos itaq̃. li. vi. q̃ si post relapsum heretici penituerit ⁊ penitẽtie signa manifeste appuerint in eis sacramenta penitẽtie ⁊ eucharistie humiliter petita nequaq̃ sunt eis deneganda. Sed secundo et tertio modo negatur eis reuersio: quia si ipsi seruarentur in vita post relapsum et restituerentur ad dignitates ⁊ ad bona temporalia: et in vita corporali seruarent incolumes. Si itẽ

laberentur possent alios inficere et alij citius in heresim laberentur si ipsi sine pena transirent. Interdū tamen ecclesia hereticos ad bonorū temporalium restitutionē recipit vel propter bonum lucis intuendum. Dicit enim augu. in epistola ad vincentium: nonnullos toleramus quos corrigere vel punire nō possimus: nec propter paleam relinquimus archam. nec propter edos in fine segregādos deserimus gregem domini. nec propter vasa facta in cōtumeliā migramus de domo domini. patet ergo quomodo cōceditur hereticis reuersio et quomodo non. ¶ Decimatertia difficultas est si loquamur de hereticis non relapsis cum volunt redire ad fidem qualiter debent recipi. Respondetur quod si aliquis hereticus vel hereticorum credens receptator. fautor defensor necnon et de heresi infamatus vel suspectus ad vnitatem ecclesie redire voluerit ad arbitrium epi proprij. prius debet abiurare errorem et promittere et etiam per scripturam firmare. quod tenebit firmiter ad mandatū ecclesie catholicam fidē et hoc publice secundum quod eius crimen fuerit publicum vel priuatum. i. q. vij. quotiens de conse. di. ij. ego berēgarius extra de here. ad abolendā. Postea debet secundum ecclesie formam absolui. de qua. xi. q. iij. cū aliquis. extra de sen. exco. cū desideres. Postea eis debet imponi quod in talibus solet iniungi. vt in. c. quotiens. et. c. ego berengarius. vbi supra. Et quādo tales volunt reuerti prouideri debet solerter quod sint vere conuersi si debeant recipi extra eo. vt officiū §. iij. libro. vi. Pena autem que talibus debet imponi declaratur extra de hereti. excōicamus. ij. vbi dicitur. Si qui aūt de predictis post quod fuerint deprehensi redire voluerint ad agendam condignam penitentiā in perpetuo carcere detrudantur. ¶ Decimaquarta difficultas est si prelatus sit hereticus vtrū habeat potestatē spiritualem. Respondetur quod prelatus hereticus nō est prelatus etiam si sit papa quia ipso facto est depositus. Unde papa eligitur in caput totius ecclesie iuxta illud. ad Ephe. i. ipsum dedit caput super omnē ecclesiam que ē corpus xpi. Capitis autē ē influere vitam in omnibus membris: et principium vite spiritualis est ipsa fides: quia sine fide impossibile est placere deo. Unde apostolus ad Hebre. xi. fidem dicit esse substantiam. i. fundamentum omnium rerum sperādarum. Si ergo papa deprehendatur deuius a fide caret vita spirituali et per cōsequens alijs īfluere non potest. Unde sicut homo mortuus nō est homo. sic papa in heresi deprehensus nō est papa propter quod ipso facto est depositus. si ergo hoc dicitur de papa multo fortius de quocunque alio prelato inferiori. amplius autem declaratur predicta difficultas secundum Tho. in secunda secūde. q. xxxix. arti. iij. vbi distinguit de duplici potestate spirituali. quarum vna est sacramentalis: alia est iurisdictionalis. Sacramentalis est que per aliquā cō-

o

secrationē confert ꝛ talis ſm essen tiam remanet in homine q̄diu vi nit siue in scisma siue in heresiȝ la batur. ꝙ patet per hoc ꝙ rediens ad ecclesiam non iterum consecra tur sed tamen tales vsum potesta tis amittunt ita ꝙ nō licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint effectum habet in sacramentalib⁹ quia in his homo non operatur ni si sicut instrumentum dei. Unde ef fectus sacramentales non excludū tur propter culpam quācunqꝫ con ferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis est que ex sim plici iniūctione hominis cōfertur. ꝛ ideo non immobiliter adheret et in scismaticis ꝛ hereticis non ma net. Unde nō pñt absoluere nec ex cōicare nec indulgentias facere. aut aliquod huiusmodi. ꝛ si fecerit nihil est actum. vij. q. i. nouacian⁹.

Decimaquinta difficultas est si post adiurationem heresis aliqui inueniantur relapsi vtrum sint sta tim tradendi iudicio seculari. Re spondetur ꝙ sic. quia sicut fides est fundamentum spirituale eo ꝙ sine fide impossibile est placere deo: vt dicitur ad Hebr. xi. sic heresis que est fidei corruptio totam spiritua lem vitā habet surripere eo ꝙ mo dicum fermentum totam massam corrumpit. i. Corin. v. Unde de au ctoritate iudicij secularis scribi tur. xxiiij. q. iij. resecande. ꝙ rese cande sunt putride carnes ꝛ scabie sa ouis a caulis repellenda est ne tota domus massa. corpus ꝛ peco ra ardeat corrumpatur: putrescat: et intereat. Arrius enim in alexan dria vna scintilla fuit sed quoniaꝫ non statim oppressa est totum or bem eius flamma depopulata est. Unde ad huiusmodi periculum eui tandum cum heretici deprehendū tur relapsi vel per facti euidētiam vel per propriam confessioneꝫ seu per testes absqꝫ mora tradendi sūt iudicio seculari. Et propterea scri bitur extra de hereti. super eo. lib. vi. Nos itaqꝫ inquisitioni tue de fra trum nostrorum consilio responde mus ꝙ qui post abiurationem de prehensi fuerint in heresim cecidis se sine vlla penitus audientia re linquendi sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ij. libro in quo de natura seu quidditate heresis. de modis hereticorum. de heresi bus repullulantibus istis tempori bus. de modo inquirendi eos. et de eorum punitione dictum est. fru stra enim heretici sunt circumlatrā tes et quasi per minas rostrum fi dei fortalicium impugnantes cum sit turris fortitudinis a facie inimi ci in virtute domini nostri iesu xp̄i cui est honor et gloria in seculorū secula. Amen.

Incipit liber tertius de iudeorū bello contra fidei fortalicium.







Ereticorũ bel
lo quasi periculosiori
solutõ sit a familiarib⁹
inimicis latenter com-
missuz. iudeorũ vesana
progenies non erube-
scit tẽptare si possit no
strum fidei fortaliciuz
ꝓ viribus expugnare.
ac si cecus in campũ exiret vt pugnaret cũ vidẽte.
Non enĩ vident cecitate ꝑcussi qȝ ẽ turris fortitu-
dinis a facie inimici. vt ergo videat̃ mod⁹ bellãdi
iudeoꝝ dissolutio sui belli ⁊ eorũdẽ ꝯfusio in p̃nti
iiij. libro. nr̃i fortalicij duodeciȝ ꝯsideratiões itelle-
ctui occurrũt pertractãde. Quarũ prima erit de iu-
deoꝝ cecitate ⁊ sua nebulosa noticia. Scḋa de iu-
deoꝝ parẽtela et thalmuth doctrina. Tertia de iu-
deoꝝ diuersitate in sua fide et credẽtia. Quarta de
iudeorum bello per argumenta sumpta ex lege mo
sayca. Quinta de iudeoꝝ bello ꝑ argumẽta sumpta
ex lege euangelica. Sexta de iudeorum bello ꝑ ar-
gumenta sumpta ex naturali scientia. Septima de
iudeorum crudelitatibus ⁊ sua inaudibili seuicia.
Octaua de iudeoruȝ fatuitatibus ⁊ sua grandi stul
ticia. Nona de iudeorum expulsionibus et sua ma-
gna ignominia. Decia de iudeoꝝ mirabilib⁹ ⁊ sua
obstiata malicia. Undecia de iudeoꝝ obligatiõe et
iure cãonicoꝝ ciuili ac ordinatiõe regia. Duodecia
de iudeoꝝ cõuersione in fine seculi a sua duricia.
¶ De iudeoꝝ cecitate ⁊ de sua nebulosa noticia.



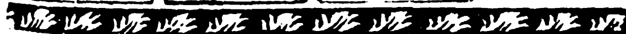


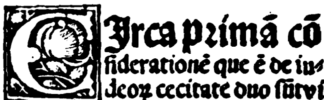










Circa primã cõ
ſideratione que ẽ de iu
deorum cecitate duo ſunt vi
denda. Primũ que eſt cauſa cecita
tis eorum. Secundũ ſi põt ſanari vt re
ducant ad lucẽ. De primo dicit ꝙ
cauſa cecitatis iudeorum eſt quia domi
no peccauerũt ſicut deducit magi
ſter bernardus oliuerij in tractatu
ſuo ꝯ cecitatẽ iudeorum allegãs illud
Soph. i. ambulabunt vt ceci quia
dño peccauerũt. licet enim verba iſta
generaliter de omnibus peccãtibus
ſint dicta qui vere dño peccant. te
ſte. pſal. qui dicit. tibi ſoli peccaui
et malũ coram te feci. pſal. l. ex quo
peccato ſpũaliter ceci efficiuntur
iuxta illud. Sap. ij. excecauit eos
malicia eorum. ſpecialiter tamẽ itel
liguntur de iudeis qui quodã ſingu
lari modo dño peccauerunt ieſum
xp̃m filium dei iniuſte crucis ſup
plicio interimẽdo: propter qd ſpe
ciali modo facti ſunt ceci inter om
nes gentes vt nõ ſolum patiantur
cecitatem culpe ſicut ceteri pecca
tores ſed etiam habeant cecitatem
ignorantie ſuper oẽs ꝓpter quam
ignorantiã ſcripturam proprie le
gis minime intelligunt et qd i illa
ad eorum directionẽ eſt valde clarum.
in propriam dãnationem venit in
obſcurũ. de quibus dicitur Tren.
iiij. Errauerũt ceci in plateis. erra
re enĩ in plateis nihil aliud eſt ꝙ̃
deficere i ſcripturis claris et mani
feſtis: circa quas nõ ꝓprie dicũtur
errare q̃ nolũt ipſas recipe ſed il
li q̃ volũt intelligere. et tñ dicũt ſe
eas tenere. ſicut nõ dr̃ vere cec⁹ cui
eſt abſens viſibile obiectũ. ſed qui p̃
ſente obiecto nõ poteſt habere viſi
onis actũ. Populus igitur iudaic⁹
merito dr̃ cecus qui vetus teſtm̃ re
cipit et que in eo ſcripta ſũt recte
itelligere neſcit. Dicũt eĩ iudei ꝙ ſi
gillũ legis nõdũ eſt amotũ dixerat
ei de⁹ Eſaie. i. c. viij. liga teſtioniũ
ſigna legẽ in diſcipulis meis. h̃ po
nit occultatio myſterij xp̃i liga te
ſtimoniũ. i. inolue ꝓphetiã obſcuri
tatibus ꝓpter incredulos quib⁹ ta
lia ſũt celãda. ſigna legẽ i diſcipul
meis id ẽ aplis aliiſq; xp̃i diſcipu
lis q̃ p̃dicando legem. obſcuritates
ꝓphetiarũ aperuerũt et declarauc
rũt oſtẽdẽtes eas in xp̃o ipletas vt
pz in actib⁹ aplorum ſicut fuerat a
deo p̃ordinatũ. Et h̃ mõ dictũ fuit
Dan. xij. c. tu aũt daniel claude ſer
mones et ſigna librũ vſq; ad p̃fini
tum tẽpus. Cũ ergo predictũ v̾bũ
dixit deus. ſ. liga teſtioniũ et c. itelle
xit ꝓpheta ꝙ h̃ erat pp peccata po
puli orauit deũ ſtatim vt pz in lr̃a
ſequẽti dicẽs. expectabo dñm. ſ. ie
ſũ xp̃m q̃ abſcõdit faciẽ ſuã a iacob
i. a pplo iudaico deſcẽdẽte a iacob
q: in aduẽtu ei⁹ pplus ille ꝓ ma
iori pte fuit excecat⁹ p infidelitatẽ
ſicut dr̃ ad Ro. xi. cecitas ex pte cõ
tigit in iſrael. et p̃ſtolabor. i. patien
ter expectabo aduẽtũ ei⁹. vel ſic et
p̃ſtolabor cũ q̃ſi dicat ſpem habeo i
te. ꝙ iſtud ſigillũ amouebit et ex h̃ or
dinauerũt iudei in ſuis orõnib⁹ vt
orarẽt deũ ꝙ amoueret ſigillũ leg
Dicẽdo ſic i orõne dñe ſigillũ legis
amoue vt eã poſſim⁹ itelligere. Et
tenẽt iudei ꝙ iſtud ſigillũ dz amoue
re meſſias. et ĩo i his q̃ nõ p̃nt itelli

gere ipsius legis semp dr in thalmudrico vult dicere istud maneat in dubio quousq veniat messias q illud declaret. sed verus messias q est xps iesus iā venit vt patuit supra libro. i. in appitione. xij. thezaurorum quarti puncti articuli sexti: et infra adhuc magis videbit cum dissoluet bellū iudeorum verꝰ messias amouit sigillū legis cū aperuit librū esaie. luce. iiij. stās i templo añ phariseos et pmū qd se obtulit nō sine grandi mysterio fuit illud quod ī eodem libro. c.lxi. fuerat pphetatū. s. spūs dñi super me. eo qꝫ vnxerat me dñs ad ānūciādū māsuetis misit me vt mederer cōtritos corde. et predicarē captiuis indulgētiam et clausis aptionē et pdicarē agnū placabilē dño et diē vltiōis deo nro. vt cōsolarer oēs lugentes et ponerē fortitudinē lugentibꝰ syon et darē eis coronā p cinere: oleū gaudij p luctu pallium laudis p spiritu meroris. Cum enī legeret hāc prophetiam xps dixit eis. hodie impleta ē hec scriptura in auribꝰ vestris. Luce. iiij. hic manifeste amouit sigillum oim pphetiarū que loquūtur de aduentu messie declarando se eē messiam de quo prophetia loquebatur et postea amouit alia legis sigilla sicut patuit supra li. i. Et amplius infra patefiet. Hūc librū legis et pphetarum vidit Johānes euangelista in dextera sedētis super thronum scriptum intus et foris et signatum sigillis septem. et dicit qꝫ non inueniebatur aliquis dignus soluere illa signacula et aperire librū neqꝫ in celo neqꝫ in terra neqꝫ subtꝰ terrā immo nec respicere illum et consolans eū angelus qui secū loqbatur. Ait illi: ne fleueris ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid aperire librum et soluere septem signacula eius quē dicit agnū stātem s. xpm tanqꝫ occisum. et sequitur et venit et accepit de dextera sedētis in throno librum. et cum aperuit librum quattuor animalia et viginti quattuor seniores ceciderunt corā agno cantantes canticum nouum dicentes. dignus es dñe accipere librum et aperire signacula eiꝰ qm occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo. ex omni tribꝰ et lingua et populo et natione et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes et regnauimus super terram. Apoc. v. Sed licet sigillū legis et pphetarum immo et sigilla sint soluta et littera aperta p messiam iudei miseri quibus fuit missus nolunt credere qꝫ sigillū secreti legis sit amotum. Et hinc est qꝫ idem dubiū qd habebant anteqꝫ veniret. tenēt nūc postqꝫ transierunt mille quadringenti sexaginta anni a sua natiuitate et nolunt attenti videre quomodo pphetie iā sunt implete pmanētes in maledictiōe dicte scripture. li ga testimoniū. signa legē. ¶ Et iterū Esaie. vi. Audite audientes et nolite intelligere et videte visionem et nolite agnoscere quasi dicat auditis et non intelligitis videtis et non cognoscitis. Et statim sequit excecа cor populi huiꝰ et aures eiꝰ aggraua et oculos eiꝰ claude ne forte videāt oculis suis et auribꝰ suis audiāt et corde suo intelligāt. Dic

notat Nicolaus de lyra q̄ talis ex-cecatio et obduratio non est a deo directe sed a liberi arbitrij defectibilitate. Homo enim avertens se a deo meretur vt iuste deus retrahat gratiam suam ab eo cuius effectus est illuminare intellectum et mollificare affectuȝ ⁊ ideo ip̄a subtracta homo excecat̄ et obdurat̄ ex sua malicia. Et hoc fuit impletum qn̄ ad predicationē x̄pi iudei ꝓ magna p̄te fuerunt obdurati s̄m q̄ dicitur expresse Joānis.xij. ꝑpterea nō poterāt credere q̄ dixit Esaias excecauit oculos eoꝝ ⁊ indurauit cor eoꝝ. In qua excecatiōe ac etiā duricia vsq̄ in presens tēpus ꝑdurret generatio ista. Cōtra quos q̄n cōtra ꝑtinaces tā cōtra simplices iudeos q̄ cōtra litteratos eoꝝ qui nolunt credere q̄ sigillum legis est amotū dicit Esa.c.xxix. Claudet oculos vestros.i.excecabit sacerdotes ⁊ scribas qui debēt vos dirigere sicut oculi cetera membra corporis. Sciendum tn̄ q̄ deus non ē cā excecationis directe sed indirecte inq̄tū iuste a malis subtrahit gratiam suā mentis illuminatiuam sicut statim supradictuȝ est. Sequit̄ ꝑphetas q̄ imīnēte euersione iherusalem apparuerunt plura signa hmōi euersionis vt dicetur infra cōsideratiōe.ix. q̄ tamē aliqui tāq̄ ꝑphete falsi interpretabant̄ in cōtrariuȝ.s.in bonū ciuitatis futurū ⁊ principes vestros. q̄ decepti a talibus ꝑphetis rebellauerūt romanis ⁊ erit vobis visio omniū.s.prophetarum antiquoꝝ qui ꝑphetauerunt de aduētu x̄pi: de destructiōe ciuitatis et templi propter eiꝰ mortē sicut verba libri signati qui non pōt legi q̄diu est signatꝰ. Ideo subditur quē cum dederint scienti litteras dicent lege istū r̄ndebit nō possum. signatus est enim sic respondent iudei moderni. multi enī3 doctores eorum qui precesserunt determinauerūt tēpus aduētus messie vnus post alium ⁊ oēs defecerunt q̄ tempora ab eis prefixa trāsierunt s̄m q̄ dicit rabi Salomon super danielem ⁊ causam huiꝰ defectus dicunt doctores moderni in deoꝝ.s.q̄ sermones ꝑphetaꝝ sunt clausi. sic ergo datur liber scienti litteras.i.perito iudeo et respondet se non posse legere q̄ est signatus quasi dicat ego non legam q̄ nolo amouere sigillum sequitur. ⁊ dabit̄ liber.s.apertus per predicationeȝ x̄pi et apostolorum et alioꝝ predicatorum euangeliȷ̄ x̄pi nescienti litteras: dicetur q̄ ei lege ⁊ respondebit nescio litteras: quia q̄n simplicibus iudeoꝝ fit sermo de aduentu x̄pi preterito et cōsimilibus dicūt se nō esse peritos in lege. s3 q̄ magistri eoꝝ scirēt de talibꝰ respōdere quoꝝ erroribꝰ firmissime adherent. Sic ergo accidit omnibus miseris iudeis tā litteratis q̄ simplicibꝰ q̄ oēs ceci facti sūt q̄ q̄ nescit legere nō itelligit ꝑphetias. ⁊ q̄ scit legere nō vult amouere sigillū dicēs. video q̄ p̄r meꝰ ⁊ aui mei nō receperūt iesū x̄p3 nec intellexerūt q̄ ꝑphetie ī eo fuerūt iplete ergo nec ego volo credere. Hec ē magna cecitas ⁊ asinina bestialitas. q̄ si primi excecati nō cognouerūt bo

ni:plus sunt culpādi isti vltimi q̄ vidēt tm̄ xp̄s trāsisse ꝛ legūt scrās scripturas ꝛ nō intēdūt in eis sigil lū amorū manētes in sua pfidia sicut patres eoꝝ. ¶ Et idō Luce. vij. xp̄s cōparauit eos pueris dicens. cui ergo similes dicā hoīes generationis hui⁹: ꝛ cui similes sunt. similes sunt pueris sedētib⁹ in foro. et loquētib⁹ adinuicē ꝛ dicētib⁹ cātauimus vobis in tybijs: et non saltastis. lamētauimus ꝛ nō plorastis vbi dicit gl. litteralis pueri doctores sunt spū humiles. forū synagoga vel ipa hierusalē in qua iura p̄ceptorū dei cōdebant̄ q̄ cōtribulibus solebāt exprobare: q̄ nec psalmis allecti ad laudes assurrexerūt corde deuoto mēbroꝝ agilitate qd̄ notat saltus: nec trenis. i. lamentationib⁹ pphetarū in excidijs iā factis vel flēdis ad pn̄iaȝ sūt cōuersi Uoluit ergo xp̄s exprimere cecitatē ꝛ obstinationē iudeoꝝ in p̄dicta similitudine pueroꝝ. ad litterā enī sic faciebāt pueri iudeorum. Circa qd̄ est aduertendū qd̄ multū valde facit ad virtutē q̄ aliqui a sua pueritia assuescūt oib⁹ operib⁹ virtuosis. Ideo apud antiquos fuit ꝯsuetū ꝛ expedit q̄ sic pueri exerceant̄ in ludis honestis iducētib⁹ ad virtutē ꝛ retrahētibus a vitijs. ppter qd̄ pueri hebreoꝝ habebant talem ludū. Diuidebant̄ enī in medio ciuitatis in duas ptes equales ꝛ illi q̄ erāt ex vna parte canebant carmē leticie. ꝛ alij ex opposito carmē lugubre: et postea exprobrabant sibi mutuo ꝛ exultātes dicebāt alijs quare sibi non congaudebāt. ꝛ ecōtra alij quare sibi non cōpatiebantur: et hoc fiebat ad exprimēdum vanam leticiam ꝛ defectum compassionis ꝛ amicitie adinuiceȝ in hōc mūdo: sicut videmus frequēter etiam in eadeȝ ciuitate: immo etiam in eodē vico vel etiā in eadem domo q̄ aliqui letantur ꝛ alij etiā tristant̄ ex opposito hoc similiter erat de iudeis q̄tuȝ ad hoc q̄ viderant austeritatē Iohānis nec per hoc moti fuerāt ad penitētiā ꝛ postea viderūt dulcedinē ꝛ mansuetudinē xp̄i: quia dulcedinē eis predicauit ꝛ cū eis dulciter ꝛ mā suete cōuersatus ē nec graues penas imposuit penitētibus: sed dixit vade ꝛ noli amplius peccare. Ioh. viij. ꝛ tamen per hoc nō fuerunt moti ad deuotionis dulcedinem et pietatis: sed magis remanserunt ceci obstinati in peccatis: scilicet vtriusq̄ vitam in malum interpretando: quod ꝛ faciunt hodiernis temporibus: sunt ergo iudei similes pueris non q̄ itūtuȝ ad eorum ignoscentiam: sed quantū ad ludi eorum interpretationem hec sufficiant de cecitate iudeorum. ¶ De scd̄o. s. si pōt sanari cecitas iudeoꝝ. Rn̄det̄ q̄ possibilitas nō negat̄: sȝ q̄ medicinā recipere recusant. Ideo sui culpa sēp ceci manēt. Ad hāc enī cecitatem ab isto pp̄lo amouēdā semp ecclesia ab initio sui adhibuit sp̄ualem medicinā aliqn̄ p miraculorū operationē sicut fuit tpe xp̄i ꝛ aploꝝ. Interdum vero per aliquam partialem persecutionē vt saltem impleta facie eorū ignominia cōuer-

terentur ad querendū dn̄m. Aliq̄ꝫ per deuotā orationē sicut in parasceue. Oremus ⁊ pro perfidis iudeis: vt deus ⁊ dn̄s noster auferat velamen a cordibus eoꝝ: vt ⁊ ipsi agnoscāt iesum xp̄m dn̄m nostrū. Nonnunq̄ꝫ etiam ꝑ sacre scripture predicationē que cōueniēs ⁊ vtilis modus videt̄ ad ipsoꝝ conuersionē. Nam si interdū in eis predicatio nō proficit meritū tamen sui laboris predicās non amittit. Unde Bern. ad Eugeniū. li. iiij. c. ij. plātaꝫ: riga: fer curā ⁊ tuas explicuisti partes sane incremētū vbi voluerit dabit deus nō tu: vbi forte noluerit: tibi deꝑit nihil: dicēte scriptura. Reddet deus mercedeꝫ laborum sctōꝝum suoꝝuꝫ: vt Sap. x. dicit̄. Paulus loquit̄. i. Choꝝ. xv. Plus oībus laboraui. nō ait plus oībus profui: aut plus oībus fructificaui. verbum insolens. i. arrogās religiosissime vitans al's aūt nouerat hominē quē docuit deus: quia vnusquisq̄ꝫ ſm suum laboreꝫ accipiet. i. Choꝝ. iij. non ſm profectum. id est fructū conuersionis: ⁊ ob hoc in laboribus potius q̄ꝫ in profectibus gloriandū esse putauit cū non sit in homine: vt semen serenti respondeat.

¶ De iudeoꝝum parentela ex thalmud doctrina.



Secunda consideratio est de iudeoꝝū parētela ⁊ ex thalmud doctrina: lꝫ cū iudei ex nobilibus parētibus orti sint quales fuerūt abraam: ysaac: ⁊ iacob. suis tamē pctīs exigentibus meruerūt noiari ore diuino ppl's dure ceruicis: vt pꝫ. Exo. xxxij. gn̄atio praua atq̄ꝫ ꝑuersa ⁊c. vt pꝫ Deut. xxxij. generatio praua ⁊ exaspans. ps. lxxviij. Et in nouo testamēto ore xp̄i dicunt̄ gn̄atio mala ⁊ adultera: vt pꝫ Mat. xij. gn̄atio icredula. mat. xvij. gn̄atio ifidelis ⁊ ꝑuersa. Lu. ix. Sed cecitate ꝑcussi ꝯponētes librū q̄ apud eos thalmud dr̄ q̄dā turpissima scripserūt: ex q̄bus parētela eoꝝ fedissima ⁊ horribilis declarat̄: Primo dicūt i libro q̄ dr̄ hyobamud in. c. qd̄ incipit habba algēvito sup̄ textū ge. c. ij. qn̄ deꝰ fecit euā ⁊ adduxit ad adā. hoc āt os de ossibus meis: ⁊ caro de carne mea. dicūt ipsi sic. Apparet ex hoc textu. q̄ꝫ adam habuit copulā carnalē cū oībus feminibus: oīm aīaliū: ⁊ nō fuit refrigerata volūtas eiꝰ quousq̄ꝫ habuit cōiūctionē cū eua. ⁊ ideo dixit. Nūc video q̄ꝫ hoc est os de ossibus meis: ⁊ caro de carne mea. Uidete quō hoc est abhoīabile ⁊ imūdū preter id qd̄ est falsum duplici rōne. Prima q̄ꝫ ipsimet ponūt alibi in thalmud q̄ꝫ deus creauit adam i grādi magnitudine plus q̄ꝫ alterū: intantum q̄ꝫ dicūt in Sāhedrin in. c. qd̄ icipit. Ehac dynema. mouet q̄ꝫ adam tenebat de terra vsq̄ꝫ ad celū ⁊ cōsequēter mēbra sua habebāt eē ſm illam proportionē: ergo quō poterat habere cōiunctionē cū gallina ⁊ cum passere paruulis ⁊c. Scd̄a ratio ꝑpter breuitatē tēporis: q̄ꝫ ipsimet dicūt in. c. qd̄ incipit cohē gadol. talia verba duodecim hore

est dies. In prima fuit congrega-tus pullus de quo factus fuit adã In secũda fuit factuȝ corpus. In tertia fuerũt extensa membra sua. In quarta fuit aia infusa i eo. In quinta surrexit sup pedes. In sexta posuit noia oibus aialibus. In se ptima fuit facta eua ꝛ ei tradita. In octaua ascẽderũt duo in lecto ꝛ descenderunt: ꝛ hoc glosat rabi Salomon: q2 in illa hora genera-uerũt Caym ꝛ quãdam sororẽ cuȝ eo. In nona fuit eis factuȝ prece-ptũ ꝙ non comederent de fructu. In decia peccauerũt In vndecia fuerũt iudicati. In duodecima fue-runt expulsi a paradiso. Sequitur ergo fm hãc auctoritatẽ ꝙ nõ ha-bebat tẽpus faciendi illud pctm̃ tam abhoiandũ qd̕ ipsi dicũt ꝛ in suis verbis cõtradicũt sibiipsis ꝛ contradicit vnũ alteri. Unde vide tur ꝙ oia sunt falsa vel mendacia. ¶ Quicquid de falsitate huius do ctrine pꝫ ꝙ ibidem dicit rabi elie zer ꝙ adam coiuit cũ oib⁹ brutis ꝛ iumentis: ꝛ inde geniti sunt ho-mines mõstruosi. ex quo concludũ tur duo. Primo ꝙ iudei sunt fra-tres hoim monstruosorũ. Secũdo ꝙ asina ꝛ porca sunt nouerce eoꝝ. Dicet forte iudeus si homies mon struosi sunt fratres iudeoruȝ ꝛ asi na ꝛ porca sunt nouerce eorum. ita etiã sequitur de xp̄ianis ꝛ aliis ho minibus cum adam sit pater oim. Respondetur ꝙ non sequitur ex eo ꝙ soli iudei affirmant supradi-cta turpissima ꝛ non alii homies. Item demones sũt fratres iudeo-rum ꝙ sic patet. nam dicit rabi sa-lomon ꝙ ãte creationẽ eue adam habuit vxorem noie lilis. ꝛ ꝙ fuit ante adam ꝓ ligno vetito excõica tus ꝑ triginta annos: in quibus ex vxore lilis genuit tãtuȝ demones. Itẽ dicitur in lib. cãhedrin. ꝙ illi cxxx. anni spacii qd̕ fuit ex quo na tus fuit Cayn ꝛ abel quousqȝ na-tus fuit seth: ꝙ durãte illo tp̃e nõ faciebat adam nisi generare spiri tus malignos ꝛ ipa pariebat eos. Ex quibus manifeste cõcludit̃ in-tentũ. s. ꝙ demones ꝛ maligni spi-ritus sunt fratres iudeorũ: ꝛ non aliorũ hoim: q2 ipsi soli ponũt hãc doctrinã infamãtes patrem suum adam: ꝛ ideo confusionẽ que ex in-famatiõe patris: sequit̃ in premiũ reportãt. vñ merito dixit eis xp̄s cũ se iactarent filios abrae ꝛ eẽnt contradicẽtes in operibus vos ex patre dyabolo estis. Joh. viii. Ex quo sequitur ꝙ iudei nõ solũ sunt fratres demonũ vt conuincitur ex eorũ doctrina: sed etiã filii dyabo li ex doctrina filii dei. Et q2 demo nes sunt eoꝝ fratres iuste diuidũt cũ eis hereditatẽ. s. inferni posses-sionẽ. ¶ Dicet forte iudeus ꝙ non sequitur necessario diuisio heredi tatis inferni: inter demones ꝛ iu-deos. licet sint fratres: q2 iacob et esau erãt fratres. tñ iacob cũ esau noluit diuidere hereditatẽ. Rñde tur ꝙ esau ideo hoc fecit: quia ti-muit hereditatis diminutionem: hinc est ꝙ ptẽ contẽpsit. vt paruȝ quid: sed dyabolus abundat in he reditate vermium ꝛ igniũ inferna liũ quã libenter diuidit cũ iudeis fribus suis. Itẽ dicit rabi ysnya

serpēs qui decepit euam coiuit cū ea ⁊ ex hoc sequit̃ ꝙ serpēs ē vitricus iudeorū cū ipsi soli hoc ponāt ⁊ ideo nō imerito morē serpentiū immitātur. Unū ps. lvij. furor illis scꝫ iudeis ſm similitudinē serpētis: sicut aspidis surde ⁊ obturantis aures suas: qꝛ ipsi obturauerūt aures suas: ⁊ adhuc obturāt ne audiant doctrinā xp̄i nec videāt miracula eius. Et iterum ps. cxxxix. Acuerunt linguas suas sicut serpentes. s. in xp̄i accusatione venenū aspidū sub labijs eorū. s. in ecclesie blasphematione. Patꝫ ergo iudeorū parētela ex thalmud ⁊ doctoꝝ suorū doctrina: quia sunt fratres hominū monstruoꝝ ex bestijs natorū. Sunt etiam eorū nouerce asina: ⁊ porca: ⁊ oēs alie femelle bestiales sunt fratres nō min⁹ demonū: ⁊ filij dyaboli: necnon habētes ꝓ vitrico serpentē eiusdem mores imitantes.

¶ De iudeorum diuersitate in sua fide ⁊ credentia.



Tertia conside ratio est de iudeorum diuersitate in sua fide ⁊ credētia. Notat em̄ magister alfonsus cōuersus in li. preliorum dei: c. xxiij. vbi dicit ꝙ iudei sunt inter se diuisi in fide: qꝛ aliqui eorū vocantur rabini ⁊ pharisei qui credūt thalmud. Alij vocant̃ carrayni qui solūmodo credūt bibliā. Alij vocantur saducei qui nō credūt aīas post mortē manere. Alij credūt ꝙ aīe manēt post mortē: sed nō credūt penā vel remuneratione̅ in alio mundo. Alij vocāt̃ cuthibini: qꝛ venerūt de terra q̄ dicit̃ cutha: ⁊ habitauerūt in samaria ⁊ cōuersi sunt ad legē iudeoꝝ metu leonū ⁊ aliqui istoꝝ vocantur samaritani: quos alij iudei habēt tanq̄ hereticos. Alij eorū vocāt̃ mecubilini qui credūt in decē ꝑsonis qui dicūt ipsi decē numeros qui sunt in deo. Alij credūt in duas substātias. s. magistrū ⁊ discipulum: quem vocāt matraton. quod noīant deū sicut suus magister. Alij credūt trāslationē aīarū de vno hoīe in alterū: de femina i feminā: ⁊ de viro in bestiā auē vel serpentē. piscē vel stellam: vel aliquā ferā qd̄ remāsit in eis: ex opinionib⁹ aficeris: ⁊ pitagore. Alij credūt ꝙ aīe semꝑ fuerūt. Alij sūt qui dicūt ꝙ aīe create fuerūt ab initio mūdi. Alij dicū ꝙ solūt creantur qn̄ generantur corpa eoꝝ. Alij dicūt ꝙ aīe erunt in alio mūdo expoliate ab omī corpore recipiēdo gloriā dei. Alij dicūt ꝙ erunt vbi aīe cū corpibus. Alij eorū credūt ꝙ comedēt ⁊ bibēt: ⁊ faciēt filios ⁊ comedēt oēs vnū piscē qui dr̃ ꝙ leuiathā. Et aliq̄ dicūt ꝙ habebūt satis ad comedēdū i illo pisce per spaciū duoꝝ miliū ānoꝝ: ⁊ ꝙ comedēt feminā hui⁹ leuithā q̄ est in sale posita ꝑ eis a creatiōe mūdi: et ꝙ bibēt vinū qd̄ seruat̃ i suis vuis etiā a creatiōe mūdi. Alij eoꝝ credunt ꝙ erūt ibi sine cibo ⁊ potu: ⁊ sine cōiunctōe cū mulieribus. Alij credūt resurrectionē mortuorum nunq̄ futurā. Alij eorum credūt ꝙ oēs hoīes resurgēt. Alij credūt ꝙ

olim resurgēt filij israel. Alij dicūt q solū illi qui fuerunt iusti de israel resurgēt. Alij credūt q etiā iusti aliarū gentiū resurgent. Alij eorū credūt q post resurrectionē sint iterū morituri. Alij credunt q post resurrectionē nūq amplius morient. Alij eorū credūt q post resurrectionē erūt in paradiso terrestri. Alij credūt q erūt i padiso celesti. Alij credūt q nūq deus reuelauit pphis nec angelis tps aduētus messie: sed solū nomē suū. Alij eorū credūt q reuelauit pphis: sz adhuc nō accessit tēpus eius. Alij eorū credūt q iam tps suū trāsiuit sed nō venit ppter pctm suū. Alij credūt q iā venit ꝛ fuit natus tpe signato: sed q nō venit ad saluādū eos. Alij credūt q venit ad saluandū eos: sed non saluauit eos ppter pctā eorū: ꝛ q sicut non saluauit eos: sic nec saluauit alios. Alij eorū credūt ꝛ dicūt q nunq adhuc nat⁹ ē. Alij eorū se reputāt pphas ꝛ nō credūt vnū nec alterū. Alij eorū credūt opiniōes cōpositas ex pdictis q diuersimode sunt mixte. Et ppter has oēs cōtradictiones opinionū inter eos appet manifeste q sunt facti ceci et deuij a via veritatis. Circa illud tēpus in q apparuerūt in vestimētis iudeorū signacula crucis i regno Castelle sicut infra dicet sm qd scripsit rabi abraā benesdra i libro suo quo legē glosauit. Oēs iudei pdicti regni ꝛ p maiori pte in tota hyspania signanter in ciuitate burgensi erāt saducei ꝛ heretici. sicut etiaz scripsit rabi mosse legionēsi. in libro quē fecit p reprehēsiōe saduceorū: ꝛ dicit q ab anno creationis mundi. iiij. milliū. dcccc. ꝛ. xxxviij. annorū cōuersi sunt oēs pdicti iudei ad credendū hāc fidē quā nūc credūt pharisei in thalmud nō voluntarie. sed violēter ppt regis castelle preceptū: qz i illa carrionēsi. pdicti regni erāt pharisei ꝛ saducei: sed saducei habebāt maiorem potestatē ꝛ nō incēdebāt cādelas in nocte dieqz sabbati in aliq loco totius iudaismi ꝛ inter phariscos erant tres fratres honorabiles. ꝛ maior horū vocabat rabi nehamia qui semp tristabāt ꝛ eis displicebat: qz lex phariseorū nō implebat inter eos quousqz vn⁹ eorū ppter honorē sue legis exposuit se periculo mortis incendens candelam die sabbati publice: propter quod commota fuit tota villa: ꝛ fuerūt magne contētiones inter eos: intantum qd vtraqz pars habet venire coram rege Alfonso: ꝛ venit in auxilium phariseorum iudeus quidam predicti regis medicus q dicebatur rabi hyu. castri. benalfacar granatēsis: ppter quē fecit rex quicquid voluit: ꝛ precepit oībus saduceis q conuerterēt se ad legē phariseorū lz eis nimiū displicuerit. ꝛ extūc vsqz nunc credunt isti iudei in lege phariseorum: et ppter talia accidentia voluuntur semp de vna fide in alterā et currūt deuij ꝛ mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc qn dimiserūt verū pastorē quē habebāt elōgātes se ab ei⁹ via ꝛ doctrīa q fuit ver⁹ messias iesus xps dominus

noster qui venit ad ostendendū eis viam rectam ne perirent cum sit via veritas ⁊ vita Joh.xiiij.

¶ De bello iudeorum per argumēta sumpta ex lege mosayca.



Quarta consideratio est de bello iudeorū per argumēta sumpta ex lege mosayca quibus putāt nostrū fidei fortalicium expugnare: ⁊ reducantur omnia argumēta principalia ex lege sumpta. ad Nume.xxiiij. servabitur autē talis ordo ꝙ ad quodlibet argumentū statim dabitur sua solutio: quia hoc requirit certamen militantiū. vt confusio euitetur. ¶ Primū argumentum iudeorū est quo probant legē moysi perpetuo duraturam: cuius oppositum fuit declaratum supra li.i.ar.vi. Arguunt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta. sꝫ lex ātiqua fuit data a deo. ergo impossibile est in ea dare imperfectionem ꝑpter quam debuerit cessare maior ptꝫ Deut.xxij. vbi dicit. dei perfecta sunt opera. minorem concedunt xp̄iani. ergo sequitur cōclusio. Confirmatur etiā illa lex est perfectior: quā deus pluribus miraculis confirmauit ꝙ illa quā paucioribus vel nullis. sed legem antiquā pluribus miraculis cōfirmauit ꝙ nouā. ergo ⁊c. maior est manifesta. qꝛ sapiēs artifex firmius fundat ⁊ magis conat stabilire pfectū opus ꝙ imperfectū. quēadmodū eñ plura remedia sunt adhibēda vbi maius periculū iminet. ita plura opa vel facta sunt expendenda vbi perfectius opus impleri debet. minor etiā ptꝫ: qꝛ nusꝙ legūt ita magna miracula sicut sunt q̄ habent in exodo ⁊ in toto pētateuco. ⁊ si aliqua miracula legimt in euangelio. ista sunt dubia apud iudeos: nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. ¶ Sed quia super oia vincit veritas. vt dicitur.ij. Esdre.c.iij. ideo non est difficile argumenta cecorū soluere. Dico autē ad argumentū cū dicitur omnia opera dei esse perfecta: ꝙ deus fecit legē antiquā ita esse perfectam sicut fieri potuit ꝑm ꝯditionē populi recipientis legē. Nā pp̄ls ille ita erat imperfectus. ꝙ dicentibus exploratoribus ciuitates terre ꝑmissionis esse fortes et munitas et bene muratas statim desperauerunt. et dimisso dn̄o ⁊ moyse voluerunt reuerti in egyptum. sicut legitur Nume.xiiij. Sic etiā quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus. obliti omniū mirabiliū q̄ viderant in egypto. Declinauerūt ad ydolatriā. vt habet Exo.xxxij. si ergo moyses ꝑmisisset eis ꝑ hereditate regnū celorū vtiqꝫ desperassent si precepisset eis non odire inimicū m. ⁊ dimisso eo ꝓculdubio ydolatrassent. Illa ergo lex perfecta fuit ꝑm ꝙ populus exigebat. Sed adueniente maiori dispositione in populo perfectior lex dari debuit. sicut anima pueri non est ita pfecta sicut anima viri. ita lex data populo rudi tempore moysi non fuit ita pfecta: sicut lex data tēpore xp̄i. ⁊ sic nec ꝑpetuo durabilis. ¶ Ad cōfirmationē cū dicebat ꝙ

plura miracula arguunt perfectio nem legis. Dicendū q vno modo non est verū. miracula cū fiunt in legis datione ad confirmandū corda populi:ne vacillent in lege. qñ ergo populus legē recepturus magis est indispositus. plura miracula sunt necessaria ad confirmandā illam legē. non ergo miracula plura arguunt legē perfectiorem: sed ostendunt populū recipientē illaz legē minus esse perfectū τ dispositum ad percipiendū diuina. quemadmodū cū rudis homo: etiam cū multis pricipijs nescit elicere vnā conclusionem. Ille tñ qui est subtilis per pauciora media scit concludere veritatē scientificā sicut populus iudeoruz rudis cū omnibus miraculis in lege antiqua factis nesciebat veritatem cognoscere. sz populus effectus perfectior nō indiguit multitudine miraculorū: sed paucis miraculis perfecte adhesit veritati diuine. concessa tñ maiori propositione. minor est falsa. Nam maius miraculū fuit liberare totū genus humanū a potestate dyabolica. qd fecit xps in lege noua q liberare populū iudaicum a seruitute egyptiaca. Ibi eniz interfectus est pharao cum curribus et equitibus eius. hic vero vict⁹ est dyabolus cum suis virtutibus: nec fuit maius miraculum diuidere mare. Exo. xiiij. q siccis pedibus ambulare super mare. quod fecit christ⁹ Math. xiiij. τ Joh. vi. Sicut nō fuit mirabilius quādo helyas diuisit aquas iordanis. iiij. Regū. ij. q quando helyseus fecit natare ferrum. iiij. Reg. vi. Sed hoc non caret mysterio. Nam aque multe sunt populi multi. vt dicit Apoca. xvij. In lege ergo diuidente populū ab alijs populis debuit fieri diuisio aquarū: sed vbi lex quantū in se est oēm populum subijcit diuine volūtati debuit ipse dñs super omnes aquas integras ambulare: nec est maius miraculū aquā amarā reddere dulcem. Exod. xv. q mutare aquā in vinū Joh. ij. aquam enim amarā conuertit in dulcē. lex antiqua qñ ea que offerebantur ydolis vel adorabātur ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificijs. sed quia vinū letificat cor hominis. lex euangelica aquā in vinū cōuertit quia ad summū τ perfectū gaudiū perducit. miracula etiā q in euāgelio τ in actibus apostolorū leguntur multa plura sunt numero q que facta sunt in veteri testamēto. Fecit etiā multa alia miracula iesus q si scripta essent per singula libros inde scriptos totus mundus capere nō posset. vt dicitur Joh. vlti. ca. Si autē ista miracula iudei recipere nolunt teneant sibi dānum. Dixerat enī eis Esayas propheta in capi°. vij. si non credideritis non permanebitis. patz ergo q lex moysi: nec est perfectior lege noua: nec consequenter perpetuo duratura.

¶ Notandū tñ est hic circa xpi miracula sicut scribit in pugione. prefcda. ca. viij. q iudei xpi miraculis inuidentes beelzebub principi demoniorū ea primitus ascripserunt porro quia tot fecit miracula τ talia q τ qualia nemo vnq aliquis se

cit. Joh. xv. Nunc quippe ali⁹ aliquis: vt ipse et sui in eius noie illuminauit cecos. fecit audire surdos ambulare claudos atq; cõtractos: et loqui mutos queadmodũ predixerat. Esa. pp̄heta. c. xxxv. deus ipse veniet et saluabit nos. tunc aperientur oculi cecorũ: et aures surdorum patebunt. tunc saliet sicut ceruus claudus et decantabit lingua mutorũ etc. His quoq; miraculorũ generibus alia q̄plurima addidit sicut fuit resurrectio mortuorũ et subita curatio leprosorum et diuersorum infirmorũ. ¶ Quia ista inq̄ et plura alia innumera fecit dñs noster iesus xp̄us miracula soli deo possibilia conata est ei iudaica prauitas cui nũq̄ deest: nec defuit vulpina calliditas alia dturpare blasphemia. Cõposuerunt igitur libellum: in quo cõtra xp̄m talẽ mentiti sunt fabulam. Tẽpore inquiunt helam regine. i. helene que vniuerse terre israel dominabatur iesus nocri. i. iesus nazarenus venit hierusalem inuenitq; in tẽplo dñi lapidẽ in quo sedebat olim archa dñi. et erat in eo scriptũ sembãmesforas id est nomẽ dei expositũ. quicunq; vero illius nominis litteras addiscebat et sciebat. poterat facere quecquid volebat. Sapientes vero isrl' timẽtes ne viri israel addiscerent illud nomẽ et virtute illius destruerent seculũ fecerũt duos canes ereos et posuerũt eos sup duas columnas cõtra portã domus sanctuarij qñcunq; igit̃ ingrediebat̃ aliquis et addiscebat litteras p̄dicti nois exibat canes illi erei latrabãt ei ita horribiliter q̄ perterritus obliuiscebatur nomen et litteras quas didicerat. venit itaq; iesus nocri. et ingressus templũ didicit illas litteras et scripsit in pergameno. deinde incidit carnẽ cruris sui et in incisione illa inclusit dictã cartulã dicendo nomẽ nullũ sensit dolorẽ et redit cutis ptinuo sicut añ erat. Cũq; egrederet̃ de tẽplo latrauerũt ei canes erei supradicti. et statim oblitus est nomẽ. perrexit itaq; in domũ suã et aperuit crur̃ cũ cultello accepitq; cartulã vbi erant littere sembãmesoras. i. nois dei expositi vel explanati. et iterũ didicit eas. quo facto pgregauit. ccc. et. x. de iuuenib⁹ israel: et dixit eis. videte ob hoc me dicũt sapiẽtes esse spuriũ: q2 super israel volunt habere dñm. vos aũt scitis q̄ oẽs pp̄hete pp̄hetauerũt sup messiam. et in veritate ego sum ipe. et sup me dixit. Esa. c. vij. Ecce alma cõcipiet et pariet filiũ: et vocabitur nomen eius emanuel. Dauid quoq; auus meus pp̄hetauit super me et dixit. dominus dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te. Genuitq; ita mater mea sine coitu masculi v̄tute dei. Ipsi sunt igitur spurij et nõ ego. sicut dictuȝ est Osee. ij. et filiorũ eius nõ miserebor. q2 filij fornicationũ sunt. Responderũt ei iuuenes. si tu es messias: ostẽde nobis signũ. qd̃ signum inquit queritis a me. dixerũt ei. fac claudũ stare sicut nos. Qui ait. adducite eũ ad me. cõtinuo igit̃ duxerũt claudũ ad eũ q nũq̄ steterat super pedes. dixitq; sup illũ sembãmesoras. Illa aute hora claud⁹ sur

rexit et stetit super pedes suos. In clinauerũt ei hoies et dicebãt. iste sine dubio est messias. Adduxerũt que ei iterũ leprosum et dixit nomen posuitque manũ sup eũ et statim curatus est. Accreuerũt ergo ei multi ribaldi gẽtis nostre. Uidẽtes igit sapiẽtes q credebant et israel ceperunt ipm et duxerunt ad helam reginã. in cuius manu erat tota israel et dixerũt ei. dña nostra i manu isti⁹ est sortilegiũ et facit errare mũdũ iesus vero nocri rñdit ei. Dña oliz pphete pphetauerũt sup me: quorũ vnus dixit Esa. xi. Egredietur palmes de radice iesse et ego sum ille. sup istis vero dixit dauid. Beatus vir qui nõ abijt in consilio impiorum. Dixit ipsa est ne in lege vestra qd ipse dixit. Rñderũt in lege nostra est hoc. sz nõ est dictũ de eo. Sed sup eo scriptũ est Deut. xviij. ppheta autẽ ille morietur: quia locutus est iniquitatẽ contra deum. De messia vero dictũ est in diebus eius saluabitur iuda. Dixit ille iniquus: et ait regine. ego sum ille qui resuscitabo mortuos. Misit itaque regina fideliores quos habebat cũ ipsis: et fecit impius ille reuiuiscere mortuũ per semhãmeforas. In illa hora obstupuit regina: et dixit vere magnũ signũ est hoc deditque sapientibus verecundiã et exierũt cõfusi a cõspectu ei⁹. Fuitque ipsis et israeli dolor magnus. Iuit autẽ iesus nocri in galyleã superiorẽ iuerunt sapiẽtes ad reginã et dixerũt ei. Dña nostra sortilegiũ est cũ isto hoie et deuiat creaturas. Misit igitur illa milites q caperẽt eũ: et non permiserunt hoies galylee: sed voluerũt pugnare cũ eis. qui ait. nolite pugnare pro me. q2 fortitudo patris mei de celo et signa que dedit mihi tenebũtur me. Faciebãt itaque hoies de galylea aues de luto corã eo. et ipe dicebat semhãmeforas super eas: et statim aues ille volabãt ceciderũt igit illi i facies suas adorantes eũ. Dixit etiã in illa hora vt apportaretur vnus maxim⁹ lapis molaris et pijceret in mari. et vt factũ est. Dixit ille impius semhãmeforas. i. nomẽ dei expositum et fecit molã illã stare sup faciẽ maris. sedit que sup eã. et ait militib⁹. Ite ad dñam vestrã et nũciate ei q vidistis. Deinde surrexit cũ eis et cepit ambulare sup faciẽ aque. Abierũt milites et oia q viderãt dixerũt helam regine: q vehemẽter obstupescens vocauit sapiẽtes et dixit eis. vos dicitis q hic homo iesus nocri est sortilegus. sciatis q signa q facit ostẽdunt eũ filium dei. Qui dixerũt ei dña nostra. fac eũ venire: et nos detegemus fraudẽ ei⁹. Interim abierunt seniores israel et fecerũt quẽdã intrare domũ sancti sanctorũ q dicebat iudas scarioth et dicit litteras semhãmeforas. eo mõ quo eas didicit iesus nocri: et fecit incisionẽ cruris et alia q ipe fecerat. Uenit igit ille nocri. i. nazaren⁹ cũ societate sua et stãs corã regia fecit venire sapiẽtes et ille stãs corã regia dixit sup me pphetauit dauid. q2 circũdederũt me canes synagoga malignãtiũ obsedit me. Sz et sup me dictũ ẽ illd. hier. i. Ne timeas a facie eorũ q2 ego tecũ vt liberẽ te dicit dñs

Sapientes vero contradicebãt ei ⁊ ait regine ascendã in celũ. ⁊ sic di xit dauid sup me psal. cv. Exaltare sup celos deus. eleuauitq; manus vt alas p nomẽ sembãmeforas ex planatũ: volauitq; iter celũ ⁊ terrã qđ qñ sapiẽtes israel viderunt. sic dixerunt ad iudã scarioth: vt dice ret sembãmeforas ⁊ ascẽderet post eũ qui ascẽdit ⁊ luctatus est cũ eo ⁊ ceciderũt ambo et fregit sibi ille impius brachiũ. ⁊ sup hoc ope sin gulis annis xpiani plorãt ante pa scha suũ. hora illa ceperũt illum is rael ⁊ operuerũt eũ pãnis ⁊ pcutie bant eũ virgis malagranatorũ di centes. helam regine. Si est filius dei dicat qui pcussit eũ. ⁊ nesciuit dicere. Dixit itaq; regina sapienti bus. ecce in manibus vestris est fa cite ei quicqd placuerit in manib⁹ vestris. Ceperũt ergo eũ ⁊ duxerũt ad suspẽdendũ. omne vero lignũ vel arbor in quo suspendebat statim frãgebatur: ipe quippe per sembã meforas adiurauerat oia ligna ne susciperẽt eũ. Abierũt itaq; ⁊ addu xerũt stipitẽ vni⁹ caulis qui nõ est de lignis. sed de herbis ⁊ suspẽde rũt sup illũ. neq; eñi hoc est mirũ. qz singulis annis crescit tñ vnus caulis in domo sanctuarii. q desce dũt de eo cẽtũ libre seminis. ¶ Ex his poterit aiaduertere quisq; pru dens. q tanta fuit miraculorũ dñi nostri iesu xpi euidẽtia: tanta ma gnitudo ⁊ multitudo: tanta excellẽ tia ⁊ certitudo. q iudaica prauitas quo eruperet nõ hẽbat. cõfugit igi tur ad pprium suũ qđ est mentiri li bellũ mẽdacii pleniũ atq; blasphe miis turpibus cõponens hec sub cõpẽdio sumpta sũt. impletũq; est in persona xpi qđ scriptũ est p p phetã Osee. vii. Ue eis qm recesse rũt a me: vastatio eis: qz puari cati sunt in me. ego redemi eos: et ipsi locuti sũt cõtra me mendacia. ¶ Est aũt hic notandũ q iudeorũ fatua falsiditas apud intelligẽtes xpi fidem adiuuat. vnde se nocere putat. Et si quidẽ ipi qđ asserunt dñm iesum talia in veritate fecisse lz in nomis dei virtute miracula ostẽdunt: pculdubio tantã miracu lorũ eius fuisse excellentiã q eam ipsorũ impietas demonibus nequi uit ascribere: tantaq; fuisse eorum euidẽtia q nequaq ea ipsorũ inui dia valuit suffocare. At vero per talem modũ. i. per sembãmeforas: hoc ẽ p nomẽ dei explanatum siue expositũ dñi iesu miracula fuisse facta delirãt trãslucet eorũ mẽda ciũ si sit qui diligẽter inspiciat. Si verũ nãq; fuisset q aliquod nomẽ dei apud eos esset cui deus talem virtutem ⁊ talẽ efficaciã pstitisset pfecto iuuissẽt se eo tpe vespasiãi ⁊ tyti ⁊ fecissẽt q hierlm nõ potu isset capi ⁊ iudei occidi ⁊ captiua ri eo mõ quo infra dicet cõsidera tiõe. ix. vel etiã virtute huius nois volassent in celũ vel omes vel sal tem aliqui. Deniq; cum helena ma ter fuit cõstantini impatoris in cu ius tẽpore dñm iesum fuisse dicũt ⁊ a tempore iesu xpi vsq; ad con stantinum ⁊ helenam fuerunt tri centi anni: vt patet p imperatorũ romanorũ hystorias. manifestum ẽ iudeo i supradicto libello fabrica

tiones esse mendacii. ¶ Notādum etiā q̄ dicit beatus Aug. Preuidēs inquit dn̄s iesus impios quosdā futuros q̄ miracula eius calumniarēt magicis artib⁹ attribuēdo ꝓphetas ante p̄misit. Nunq̄d enī si mag⁹ erat magicis artibus fecit vt coleref. nū quid ⁊ mortu⁹ magus erat ⁊ anteq̄ natus. prophetas igif audi et lege qui ante dn̄m venerūt. Forma igif sumpta ex verbis sancti augustini dicamus iudeis esto q̄ suspicari potuerit dn̄m nostrū iesum christū per artem aliquā vel p virtutē supradicti nominis dei fecisse miracula vt ipsi calumniant̄. p quā artem queso anteq̄ natus esset per quadringentos annos ⁊ vltra aduētui suo ⁊ toti vite sue. necnō ⁊ factis suis ⁊ dictis atq̄ suoꝝ tā cōgrua: vt pt̄z ex p̄dictis ⁊ dicēdis patebit dicta reddidit ꝓphetarū. sermo nāq̄ ꝓpheticus et maxime de aduētu messie qui cū q̄ a iudeis exponif iudaice semper ⁊ vbiq̄ renitif iuxta eoꝝ expositionem absurdā. ⁊ icōpossibilia cōtinet et inuenif mēdax. Qū vero de dn̄o iesu ⁊ sibi pertinētib⁹ accipif vt ex solis etiā que dicta sunt haberi potest. occurrit. cōsentit. cōsonat ⁊ obedit. nihil impossibile. nihil absurdū igerit s̄z inuenif verax. ¶ Adhuc etiā si ipse dn̄s iesus vt a iudeis sibi est impositū per artē sepe dictā faciebat miracula p quā artem fecerunt ea post mortē eius apostoli et ceteri discipuli. vt testimonio thalmud patet nō p semhāmeforas. sed per nomē dn̄i nostri iesu christi. fecisse miracula. Unde sup ecclesiastē: primo cuncte res vel cuncta verba difficiles vel difficilia non potest vir eas vel ea perloqui. Accidit q̄d Rabie liazaruz bēdama momordit serpens venitq̄z iacob. i. iacob⁹ vir de villa cathanea ad curādū eū ex noie iesu. i. iesum filiū pādera ⁊ non p̄misit eū rabi ismael s̄z dixit ei nō licet tibi bendama. ⁊ ait illi p̄mitte mihi ⁊ ego inducā ꝯ te argumētuꝫ vel auctoritatē q̄ licitū est: ⁊ nequiuit auctoritatē inducere ⁊ faciens homo viuet in eis dictū est de mandatis dei. ⁊ nūq̄ moriaf in eis. Itē in libro sebath. hierusalē in distinctione cenomasarcim filius filii. rabi osue filii leui. glutuerūt toxicō. s. vel aliud mortiferū. venit itaq̄ vir ex noie ysua. i. iesus pātherim ⁊ sanatus ē vel q̄euit: cūq̄ exisset ait ei q̄uo cōiurasti eū. ait ei v̄bo tali. Sit ad eū remissius fuisset ei si mortu⁹ non fuisset ⁊ non audiuisset sicut et factū ei fuit sic. i. mortu⁹ est statim. ¶ Si quis diligēter aduertat has duas traditiones in noie dn̄i nostri iesu x̄pi facta fuisse miracula iudaicarum scripturarū testimonio cōprobaf: porro si dicaf q̄ p artē opabanf ea apostoli tāq̄ a x̄po dn̄o edocti duꝫ viuerent: qua arte poterunt dici ea fecisse iā mortui qua ēt arte posteri eoꝝ pueri ⁊ puelle ⁊ si per artē quoq̄ isti. qua arte ipsoꝝ implorātes auxiliū apd̄ x̄pm qua arte reliquie ipsoꝝ qua vestes. qua sandariola. qua baculi. pꝫ ergo q̄ miracula x̄pi ⁊ suoꝝ ita firmiter cōstāt q̄ nulla p̄sit inficiari neq̄cia. ¶ Notandū ergo q̄ iudei idcirco in supradictis traditionibus ⁊ alibi bēpandera. i. filiū pandera: alibi iehusua pantheria. i. iesuꝫ pātherie noiabāt q̄ꝫ vt ait iohānes damascen⁹ in. iiii.

ith.levi.quē sanctus lucas a ioseph ascēdēdo. quartū noīat genuit pāthera.pāthera aūt genuit barpanthera. barpātherā genuit Joachin. Joachin vero duxit annā que valde erat honesta ꝛ laude digna.quēadmodū vetus āna sterilis exñs p votū ꝛ repromissionē samuelē peperit.ita ꝛ hec p preces ꝛ repromissiones a deo dei attulit genitricē. hec damascenus.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ lex moysi non est abolita ꝛ hoc sic.



Ecūdū argumētum iudeorū est ad idem scꝫ ꝙ lex moysi non est abolita ſꝫ adhuc obseruanda ꝛ arguūt sic. Si lex bona ē ꝛ a deo data obseruāda est cuius eñ decretū erit obseruandū si mādatū dei nō est obseruādū qd eñ cōsiliuꝫ dabant nobis xpiani quomodo illd effugemus maledictū.maledictus q̄ non permanserit in oībus q̄ in lege scripta sunt. legislator nihil excipit sed vniuersalr oīa mandat obseruāda.xpiani aūt ad suū arbitriū legis et mandatorum obseruantiā determinant. ¶ Ad ista respondet magister alanus in suo quadripartito li. iij.capi.iiij.dicens.ꝙ lex mosayca diuino intellectu ē intelligēda. Respondemus ergo legem bonam ꝛ a deo datam ac a deo quicquid in ea scriptū est diuino sensu intellectū suis temporibus obseruatum ꝛ obseruandum esse sanximus.ea eñ diuino intellectu intelligenda erant quia si ad litterā accipimus multa repugnantia videmus.cū eñ dicat moyses vidit deus cūcta que fecerat ꝛ erant valde bona.Gen.i. Quō in lege dicunt quedam esse mūda et quedā immūda ad litterā quod eñ immundum est quomodo est valde bonum.nec solū ea prohibentur in lege q̄ sui natura homini ad vescendum nociua sunt ymo etiam ea que gustu iocunda ꝛ q̄ vsu salubria ad comedendū existunt.licet a deo dicta sunt tamen ad se inuicē ad litteram omnino dissident. In exo. etiā inter alia precepta de faciēdo altare domini⁹ moysi ibi ꝑcipit capi.xx. Altare de terra facietis mihi: in sequentibus aūt sic legitur.fecit itaqꝫ moyses altare thimiamatis de lignis sethiꝫ:et alibi fundauit bases eneas in introitu tabernaculi:multum itaqꝫ aduersum videt̄ vt aliud et aliter ꝙ dñs iubet p moysen ab ipso moyse agatur. Aliud ergo ꝙ littera sonat hic accipi oportet. Item ad litteram quō stare pōt ꝙ de⁹ prohibet.Deut.xxij.ne bō aret in boue et asino. Onus quodcūqꝫ aliud tibi placet asino imponere nō vetat lex. et ponere iugum cū asino quare nō licet. Ad pascua ducere bouem cum asino licebit. In pascuis eñ simul esse et pasci lex permittit ꝛ arari simul prohibet ꝛ interdicit. Si autē propterea vetat ꝙ hoc alias immūdum lex dicit quare circa illud cetera q̄ dicta sunt ꝑmittit ꝛ solū arare excipitur.equ⁹ in lege aīal immūdū esse ꝓhibet̄ ꝛ alia multa.nec tamen arare bouē cū equo vl' alio aīali immūdo in lege ꝓhibet̄.hāc nō solum in his q̄ dicta sunt mādatis ſꝫ in ꝙ pluribus aliis legalibus cerimoniis cōtrarietatē videmus nisi ea cōpetenti sensu itellexerimus. Discreto

itaqz et diuino sensu hec discutien da, et intelligẽda sunt. Si ꝟo legem debito sensu accipim⁹ oia legis mã data debita obseruatiõe obseruare poterim⁹. quedã ad litteram et sine vllo velamine figurarũ dicta esse accipiendũ quedã vero ad figuram et ꝓfundo velamine obnubeata esse intelligere quedã ad tp̃s obseruari iussa sunt quedã sine vlla tp̃is deter minatione q̃ cũ alterius sacramen ti ꝓnũciatiua erãt et ꝟitatis figurã fatentur suo tp̃e manifesto rei atqz veritatis ꝑsentia oportuit vt eorũ remaneret ꝓnunciatio et figura.

Nam sicut vsu ipso loquẽdi vtimur verborum vicissitudinibus dicẽdo erit q̃diu futurum est ipsumqz erit proxius obmittentes in ꝑsenti assu mimus est quodqz ip̃um iã ꝑterisse significantes vtimur fuit. Sic in re bus ꝓnũciatiuis alicuius sacramẽti vbi pñs manifestat sacramentũ ei⁹ iam supfluo reseruaret figura seu signũ q̃ alicuius misterij significa tiua nõ erãt sed a parte seu fidei ve ritatẽ insinuant seu carnis edifica tionẽ cõmendãt ea a iudeis et xp̃ia nis nõ ad tẽpus sed imppetuũ ob seruanda sunt earũqz transgressio nullo modo potest inulta esse. hec Alanus.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ di uine sanctiones veteris testamen ti non sunt mutate.



Ertiũ argu mentũ iudeoꝝ ẽ ad ꝓbãdũ ꝙ diuie san ctiões veteris testa mẽti nõ sunt muta te. Arguunt ergo ꝯ xp̃ianos sic. Si ꝟmo dei ad tp̃s ob seruãd⁹ ẽ eoqz ꝟmone ãnullato alio tp̃e alt⁹ obseruãd⁹ ẽ. Sicqz p tp̃m vicissitudies diuie sanctiões mutã tur q̃ pacto ratũ non erit qd̃ dr̃ ps. cxviij. In eternũ dñe pmãet ꝟbũ tuũ et illd̃. Mat. xxiiij. Celũ et terra trã sibũt ꝟba aũt mea nõ trãsient. qd̃ in terest cur de⁹ hoc aial imundũ iudi cet illud mũdũ. hoc vti ꝓhibeat. illo vti pmittebat q̃s cũ adiuuit vt dr̃ ysa. xl. spiritũ dñi. aut q̃s ei⁹ ꝯsilia rius fuit vt illud agi pmittat illud ꝓhibeat iussit obsequẽdi ergo ei ob sequẽdũ ergo ei obieq̃ summa vir tus ẽ. ꝓhibuit fieri. ergo iã nõ licet idqz si postea fiat peccatũ esse dici mus ac pena debita puniẽdũ: vt er go seruem⁹ figuras cõtẽnemus lit teras. vt seruem⁹ alterũ q̃ ratio est dãnare alterũ. Seruem⁹ litterã. ser uemus et littere figurã. maneat par ua sensu nr̃o littera. maneat vt ve stro et addat spiritualis et ꝯcessa no bis fit a deo mysterij latentis intel ligẽtia. Abstineamus a p̃cto qd̃ lex iubet: abstineamus et ab eo si quod ẽ quod per porcum figuratur pecca tum. Non aremus cum boue et asino quia id legislator prohibuit. et si qua intellexeritis per asini et bouis co pulamen ꝓhas est euitare. immo peccatum est non euitare ita et de ceteris ita enim lex adimpleta. et ad implenda esse censetur et adim pletur. ¶ Solutio predicti alani vbi supra ꝙ in nouo testamento di uine sanctiones veteris testamenti non mutantur sed adimplẽtur. Di cit ergo ꝙ sermo diuin⁹ in nullo an nulat. diuine sanctiões nõ mutant ꝙ christus nõ venit soluere legẽ sz

adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amen dico vobis iota vnū aut vn⁹ apex nō preteribit a lege donec oīa fiant. non igiť vult eam soluere sed adimplere vt patuit supra li. i. arti. vi. ꝛ in p̄rio thezauro quarti puncti eiusdem articuli. Lex eñ prohibet homicidiū xp̄s iram et odiū. lex eñ prohibet homicidium carnis. xp̄us etiam ipsum appetitum cordis. nobis lex prohibet vti carne porcina et eo tūc ab ea animante abstinentia nobis necessaria erat: quoniam veritatis future figura erat ꝛ figura seruanda erat donec adesset ipsa veritas figure iaȝ p̄sens adest q̄uis abstinere liceat vt multi nostrorum abstineant non solū ab ea sed etiam omni carne. vino ꝛ eodē iudice seue strum quisqȝ tuetur. Moyses carnē suillam inmundā noīat vti ea ꝓhibet ꝛ propterea dicitis ꝙ vti ea nō licet Moyses nō alius sed ideȝ ip̄e carnem suillam dicit mundā et valde bonam ꝛ eam ad vescendū sicut cetera scribit deum fecisse bonā. Et ideo dicit quod vti ea licet. Postq̄ enim enūerauit deū creasse vniuersa pisces maris volucres celi. cūcta animātia terre in quibus anima viuens est. nō lōge infra subdit. vidit deus cūcta que fecerat ꝛ erāt valde bona: qd̄ valde bonū ē nulla ex p̄te malū est. quod vero nulla ex p̄te malum est nō malū ꝛ imūdū est. Quicquid ergo in carne suilla necesse a deo facta cōsiderať mundū ꝛ valde bonū est. atq̄ vti lȝ: q2 ꝯo ꝑ hoc aīal voluptas ꝛ inmūdicia figurať. immūdū ꝓpter hoc animal eē iudicať. et ea imūdicia vti nō licet. Si ergo hoc mundūȝ ꝛ inmūdū animal esse intelligitur: ꝛ eo vti ꝛ nō vti a deo nobis p̄mittitur. eadē ratione licet in boue ꝛ asino arare. ꝛ ꝓhibetur ne aremus in boue ꝛ asino si meli⁹ non pōt q2 deus permittit qui hec oīa humanis vsibus creauit. Sed bos qui vngulā scindit ꝛ ruminat et ad excollendam terrā oīno ydoneus ē p̄dicatorē ecclesie discretū designat in his que agit sensum habēteȝ qui mādata dei meditať. Ac apō se meditando ruminat die ac nocte nō solum sibi vtilis sed et alijs huic non est associandus in p̄dicatione: alter morib⁹ etiā indiscretus sensu. ideo ta. ꝛ litteris imperitus q̄ nō solum verbo est inutilis sed suo exemplo alijs nociuus existit. ¶ Quod etiaȝ lex q̄tū ad litteralia abolita sit auctoritates sequētes ostēdūt: ait eñ dn̄s per prophetā Ihere. xxxi. ꝛ ad hebreos. viij. ꝯsummabo testamētū nouū super domū iuda ꝛ sup domū israel. Quid vocauit testamentum nouum nisi legē euāgelicā qua superueniente debuit cessare quia simul seruare non pōt: vtraqȝ adueniente enim veritate debet vmbra cessare Et ysa. legiť sacrificia vestra odiuit aīa me. i. Item dauid ait in ps. l. Quoniā si voluisses sacrificiū dedissem vtiqȝ holocaustis nō delectaberis. Itē dauid sacrificiū ꝛ oblationē noluisti aures autem p̄fecisti mihi. holocaustū ēt ꝑ peccato non postulasti: tūc dixi ecce venio: ꝛ alibi nō in sacrificijs tuis arguam te. holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper. non accipiā de domo tua vitulos: neqȝ de gregibus tuis hyrcos. Itē videbimus etiam in magna parte ea que p̄tinēt ad le

gem veterē cessare nō enī ē apud iudeos sacrificiū vel hostia: nō pphe ta non rex: nō tēpliū: nō locus sacrificij. 7 quid iremus p singula in maxima parte abolita ē lex. videt ergo ꝙ lex moysi iam locum nō habeat.

¶ Contendit iudeus pbare ꝙ circuncisio perpetuo sit duratura.


Quartum argumentū iudeorū ꝯtra nostrū fidei fortalicium ē de circūcisione quā affirmāt duraturā ppetuo 7 consequēter legem moysi: arguūt sic. Illē iudiciū videt esse quantū ad durationē a parte post de lege antiqua 7 de circūcisione: hoc enī xpiani cōcedūt: sꝫ circūcisio ineternum debet durare in populo dei: ptꝫ qꝛ Gen. xvij. dat in fedus sempiternū ergo 7 lex dꝫ eē sempiterna. ¶ Licet ad illud argumētū data sit solutio supra. li. i. ar. vi. in puncto. ij. Verumtamē vt adhuc clarius cecitas iudaica cognoscat in hoc passu nolo silentio pertrāsire. Dicendū ergo ꝙ in veteri lege duplicē inuenimus circūcisionē vnam carnalē quā ipsi obseruant: 7 aliā spiritualē de qua dicitur Deut. x. circūcidite igit preputiū cordis vestri ceruicē vestrā non induretis. et Iere. iiij. Circūcidimini 7 auferte preputiū cordium vestrorū viri iuda. Sic etiā distinguere possum' de eterno 7 sempiterno qꝛ habet duas significatiōes. Interdū enī ponitur p eternitate simpliciter vt i psal. Tu aūt dñe ineternum pmanes. Et illud. Iere. x. Dñs aūt de' verus est 7 ipse deus viuēs et rex sempitern'. Aliqñ vo accipit p duratiōe finita q̄le ē illud. i. Reg. xxvij. Credidit g achis dauid dicēs multa mala opat' ē ꝯ ppl'm israel. erit g mihi seru' sempitern'. manifestū ē ꝙ hic accipit sempiternū p duratiōe finita qꝛ nō poterat plus durare ista seruit' ꝙ eoꝝ vita. simile habet Gene. xxvij. vbi dr ꝙ oderat semp esau iacob: qñ ergo dicebat ꝙ circūcisio dꝫ durare i sempiternū si fit sermo de circūcisiōe spūali indubitāter ē verū qd simplr ineternum dꝫ eē in pplo dei 7 aia q̄ ē cū pputio peccati ē extra ppl'm dei ꝙtum ad meritū. Si vo loquaris de circūcisiōe carnali accipe similr sempiternum scdo mō dictū. ꝙ ꝙdiu lex durauit q̄ soli vni populo pcipiebatur debuit durare signū quo ille populus ab aliis gētib' distinguebat et cessante lege signū ēt debuit cessare. Et iō dr Gen. xvij. ꝙ circūcisio data ē in signū, ppt qd ꝙdiu ille populus separatus fuit ab oi gente in deserto nullus eoꝝ circūcisus fuit sed qñ intrātes terrā pmissiōis plenam diuersis populis oēs simul fuerunt circūsi in galgalis vt habetur Iosue. v. capitulo.

¶ Cōtendit iudeus pbare ꝙ si sabbatum cessat lex noua non est a deo.


Quintū argumētum iudeorū ē de sabbato ex cui' cessatiōe arguūt legē nouā non esse a deo sic. Illa lex q̄ ꝯtrariat pceptis diuinis nō ē a deo sꝫ lex euangelica ē hmōi ergo nō ē a deo: maior est manifesta qꝛ de' nō pōt sibipsi eē ꝯtrari': sed minor ptꝫ de obseruatiōe sab-

bati quã deus pcepit in veteri lege.
lex vo euãgelica hui⁹ obseruantiã
tollit ⁊ phibet. ergo ẽ ɔ̃tia deo: nõ
ergo ẽ a deo. ¶ Respõdet q in tali
pcepto duo sunt ɔsiderãda. Primũ
est q ppter reuerẽtiã dei cessabat
ppls ab oĩ ope seruili vt liberi⁹ di-
uinis vacare posset ⁊ istud erat mo
rale. p hoc enĩ pcipiebat q hõ aliq
tpe vacet rebus diuinis iuxta illud
ps. xlv. vacate ⁊ videte q ego sum
de⁹. ⁊ ßm hoc cõputant iter pcepta
decalogi moralia ⁊ lex q̃ hãc obser-
uãtiã in se phiberet eẽt ɔ̃tia ordia-
tioni diuine ⁊ nõ posset eẽ a deo: sz
lex euãgelica hãc obseruantiã non
tollit sz pcipit vt ptz de dieb⁹ dñi-
cis ⁊ aliis festis in noua lege ordia
tis. Sed cõsiderandũ ẽ in dicto p-
cepto erat taxatio tpis vel diei. s. q
hec obseruãtia fieret tali die deter-
minata. ⁊ istud erat cerimoniale. et
ideo hoc mutari potuit ⁊ debuit p-
pter rõnabilẽ causam. Judei enim
colebant diẽ sabbati in memoriam
creatiõis rerum qđ innuit moyses
Exod. xx. dicẽs. Memẽto vt diẽ sab
bati sanctifices. Sex dieb⁹ fecit de⁹
celũ ⁊ terraz ⁊ requieuit die septimo
ac si dicat. cõpleto ope creatiõis sta
tim debuit ordinari dies cõmemo-
ratiua ipsius creatiõis. hõ etiã fue-
rat factus sexta die ⁊ iõ primũ diez
post sui creationẽ dz expendere sin-
gulariter ob reuerẽtiã dei. ceteros
vero ad sui necessitatẽ. In noua au
tem lege illa dies q̃ debuit obserua
ri ad vacãdum deo nõ solũ debet no
bis reducere ad memoriã bñficium
creationis sed etiã innouationem
spiritualez que inchoata est in xpi
resurrectione. ⁊ ideo sabbatum mu
tatum est in dominicam diẽ in quo
xps resurrexit. Significat etiã do-
minica que est octaua dies. octauaz
diem resurrectiõis in qua perfectã
requiem expectamus. Hic ẽ q mes-
sias noster dñs iesus christ⁹ postq̃
factus est triginta annorũ soluit q̃
tum ad partem istã sabbatũ curan-
dũ in eo infirmos. ⁊ dando eis licẽ
tiam lectulos asportandi. Johan. v.
et spicas discipulis suis esurienti-
bus confricandi. Marc. ij. Ceterũ
quemadmodũ de circũcisione dictũ
est probatumq3 q data fuit in signũ
sic ⁊ sabbatum vt habet Exo. xxxi.
capitulo. sabbata mea seruabitis q
signum sunt inter me ⁊ vos ac gene
rationes vestras. Item in libro bi-
za. i. omipere. q. pom tob. taliter scri
ptum est. Dixit Rabi Johanna. De
preceptũ q dedit deus sanctis ⁊ be
nedictis israeli dedit eis publice
preter sabbatũ qđ dedit eis in se-
creto sicut dictum est Exodi. xxxi.
Inter me ⁊ inter filios israel. si sic
est nõ sunt obligati. goy. id est chri-
stiani vel alie gentes ad sabbatum.
Ex omnibus his patet q non sunt
obligati ad seruandum sabbatum
christiani nec alie gentes. ¶ Item
contra obseruantiam circũcisionis
et sabbati adducitur ratio non pa-
rum efficax ex duabus traditiõib⁹
sicut notatur in pugione cap. xi. ter
tie partis. iij. distinctionis. quarum
prima est illud quod in myzras tu-
lym. i. glosa psalmorum taliter scri-
ptum ẽ. ps. lxxiiij. Et oĩa cornua im
pioꝝ ɔfringã ⁊ exaltabunt cornua
iusti. cornu nõ ẽ dictũ sz cornua. De
cem enĩ cornua sunt q̃ dedit de⁹ san
ctis ⁊ bñdict⁹ israeli. Cornu abrahe

de quo dictum est ysa.v. vinea fuit dilecto meo in cornu filij olei. cornu ysaac. de quo dictum est. Gene. xxij. Et ecce aricovinus retentus in densitate p cornua sua. Cornu ioseph id est cornu regni de quo dictū est. Deutero. xxxiij. et cornua rinoceron tis cornua eius. Cornu moysi de quo dictū ē. Exo. xxxiiij. q2 cornuta erat cutis faciei eius. Cornu pphetie de quo dictū ē. i. Reg. ij. et orauit ānna et dixit. exultauit cor meū in dño et exultatum est cornu meū. Cornu legis de quo dictū est Abacuk. iij. Et cornua duo de manu eius. Cornu sacerdotij de quo dictū est. ps. cix. Cornu eius exultabitur in gloria. Cornu le uitici de quo dictū ē. i. parali. xxv. omnes isti filij hemā. vidētis regis in verbis dei ad exaltandū cornu. Cornu hierusalē de quo dictū ē. ps. xxi. Et a cornibus vnicorniū exaudisti me. Et cornu regis messie de quo dictū est. i. Reg. ij. Et dabit fortitudinē regi suo et sublimabit cornu messie sui et sic ē dicēs. ps. cxxxi. Ibi germinare faciaz cornu dauid paraui lucernā messie meo. Quādo autē peccauerunt israel ablata fuerunt eis et data sunt gentibus seculi. sicut dictū est. Daniel. vij. c. Post hec videns fui in visione noctis. et ecce bestia quarta terribilis atq3 mirabilis et fortis nimis et dentes ferreos habebat magnos comedit et comminuit et residuum pedibus suis conculcauit et ipsa dissimilis ab oībus aliis bestiis. que fuerūt ante ipsam et cornua decem habebat. assimulate sunt enim gentes similiter hmōi feris et omni tempore in quo gentiū seculi cornua fuerunt stantia. Cornua israel erunt cōfracta sicut dictū est trenorū. ij. Cōfregit ī ira furoris omne cornu israel. ¶ Qualiter autē legalia deus iudeis abstulerit per ratiōes et signanter sabbatū et circūcisionē et qualiter eis ista duo et alia dyabolus restituerit habet apud eos in thalmuth in libro mayla ipereq. i. distinctione q̄ incipit q semzbhae. Quadā vice decreuit regnū nequ. i. romanū q non seruarēt iudei sabbatum et q nō circuncideret filios suos et vt cognoscerēt mēstruatas. Tūc iuit rabi ruben. cercinauitq3 se more. s. romanorū. Cūq3 iuisset et sedisset cū eis ait illis. qui h3 inimicum depauperet cū vel ditat. Dixerunt ei depauperat Dixit eis si ita ē non faciāt iudei opus in sabbato vt depauperentur. Dixerūt romani benedixit abrogauerūtq3 decretū. rursumq3 etiā dixit eis. q̄ habet inimicum debilitat eū an fortificat dixerunt ei debilitat ait eis si ita est circuncidant filios suos octaua die vt debilitēter. dixerūt optie dixit et cessauerunt illud. Iterū dixit eis qui habet inimicū multiplicat eū an diminuit eū. Dixerūt ei diminuit. Ait eis si ita est nō cognoscāt menstruatas dixerunt benedixit et cessauerūt illud. Demū ppēderūt q iudeus erat et restituerūt decretū vt prius. Dixerūt ergo iudei q̄s ibit et irritabit statutū istud vadat. Rabi symeon q̄ didicit facere signa et mirabilia. Post eū pro vadat rabi eleazar. Egressus est eis itaq3 obuiā vētamalyon. i. demoniū sic vocatū et ait. Est placētia vr̄a vt vadā vobiscū sicuit rabi symeon et ait ācillic domus pr̄is appuit

angelus ter. nobis autem nec semel veniat ergo miraculum vndecunq;. Precessit igitur ventāmalyon. et intrauit in filiam cesaris. Cumq; peruenissent dixerunt ventāmalyon egredere vocat⁹ ergo egressus est et abijt Dixitq; iudeis cesar. Postulate hec quid est vobis ad postulandum. Introducti sunt igit in domum thesauri vt tollerent quicquid vellent: inueneruntq; cartā illam in qua scriptum erat dictum statutum et ruperunt eam hucusq; thalmuth. ¶ Animaduertat prudentia tua lector q p istas duas traditiones habetur euidenter q de⁹ abstulit a iudeis p romanos sabbatum et circūcisionē et alias cerimonias. confregit quippe in ira furoris sui omne cornu eorum de quibus vnum erat lex vt paulo ante dictum est: et nunq; restituit eis nec per se nec per angelū nec p prophetā nec per alium virum sanctū Sed ipsi iudei recuperauerūt circūcisionē et sabbatū et cetera hmōi per dyabolicum miraculum vt in proxima traditione ostensum est. Nullus ergo vlterius nisi sit demoniacus cōseruare debet ea que deus abstulit. et dyabolus tālibens se iudeis viribiliter ingerendo instituit quando enī vel vbi vnq; scienter dyabolus bonum homini aliquod nisi forte vbi prospexit malum maius et mortem pessimā sibi ex eo iminere finaliter procurauit cui vnq; boni aliquid nisi fallēdi studio psuasit. numquid nō ipse est qui primos homines q̄si eis vtiliter consulēdo fefellit nōne ipse est q contra sanctum iob ipsum etiā dn̄m puocauit. Job. ii. c. An ignorāt iudei miseri q dyabolus fuerit qui patres suos ad adorandum vitulū mentiendo protraxit. vt habetur in libro sabath impereq. qui incipit dixit rabi aquiba in fine quadraginta dierum venit sathan et perturbauit mundum et induxit tempestatem maximam in aerem et dixit israeli. Ubi est moyses Dixerunt ei. Ascendit in altum. Dixit eis iā peruenerunt ser hore et non respexerūt super eo. Ait ergo mortu⁹ ē et nō curauerūt sup eo Ostendit ergo eis similitudinē feretri eius in nube. hinc est q dixerūt ad Aaron q: hic moyses vir qui fecit nos ascēdere de terra egypti nescimus qd factum est ei. et quid scriptū est. consequēter et dixit Aaron. abrumpite inaures auri que sunt in auribus etc. et accepit de manib⁹ eorum et formauit illud in forma et fecit illum vitulum fusoriū et dixerunt Isti sunt dij tui israel etc. His sic p̄missis dicatur iudeis vt attendant que sit eorum prudentia quis sensus qui dyabolum nolunt habere suspectum in recuperatione circūcisionis et sabbati. qui patres eorū ad faciendum et adorandum vitulum et ad attribuendū sibi magnalia que de⁹ fecit mēdacijs et falsis pdigijs tā studiose pertraxit. Euidenter ergo apparet q intentio ē studium dyaboli ac voluntas erga homines nunq; est nisi mala: quare satis est manifestū q grandis est stultitia et q magna insania et q imēsa iudeorū vecordia q circūcisionem et sabbatum et alia que deus eis abstulit: et dyabolus reddidit nō cessant obseruare. ¶ Supradictis adhuc videt addēdū id quod de sabbato scriptum est in berescith minori vbi d: Gen. ij. et bn̄dixit de⁹

dies septimã. dominus rufus nequã quesiuit a Rabi aquiba ꝛ ait ei quid est inter diẽ ꝛ dies: dixit ei rabi aquiba ꝛ quid est inter virum ꝛ viros: dixit ei quid dixit tibi: ꝛ quid dixisti mihi. Ait ei dixisti mihi in quo differt sabbatũ ab omnibus aliis viris. Dixit sibi decedit rex propter gloriam suam sic quoqꝫ voluit deus istuꝫ diẽ honorare: vnde tu facies me scire istud. Dixit ei fluuius sabatianus arguit hoc qui trahit lapides p totaꝫ septimanam ꝛ in sabbato quiescit. Dixit ei delõge attractum tu trahis mihi. Admiroꝛ dixit ei. Ecce ille q̃ facit ascendere mortuos arguit: omni nãqꝫ die est ascendens ꝛ nõ in sabbato. Iuit ꝛ tẽptauit in patre suo q̃ ascendit omnib⁹ dieb⁹ et in sabbato nõ ascẽdit post sabbatum sciscitat⁹ est eum ꝛ ait ei pater: ex quo mortu⁹ es fecisti te iudeũ: admiroꝛ q̃obrem ascendisti omnibus dieb⁹ hebdomade ꝛ in sabbato non ascendisti. Ait illi omnis qui non obseruat sabbatum sponte sua apud vos obseruat eum hic malo velle suo: dixit ei: ꝛ cuiusmodi laboꝛ ẽ vobis ibi. Ait ei omnibus diebus septimane iudicamur in sabbato autem quiescimus: reuersus est ad rabi acquiba: ꝛ dixit ei. Si est secundum verba tua q̃ deus sanctus et benedictus per quietem in sabbato vult honorare: cur nõ mittat in eo ventos. non faciat descẽdere pluuias. nõ fluctuet mare inundis suis Dixit ei rabi acq̃ba habet se in istis deus sicut is qui trãsfert per ĩ q̃ttuoꝛ vlnas. ¶ Si vis lectoꝛ figmẽta hec iudaica contra ipsos conuertere dicas quẽadmodũ fluuius supra fict⁹ fuit signum obseruandi sabbati quã do per totam hebdomadaꝫ currebat trahendo lapides et quiescebat in sabbatis vt ipsi fabulantur: sic est nunc efficax argumẽtum non obseruandi sabbatuꝫ qꝛ nusq̃ sub celo sit fluuius qui magis quiescat in sabbatis q̃ in ceteris diebus. Per totũ quippe mundum discurrunt mercatores qui sicut ducunt medicinalia variaqꝫ pigmenta ex india que ẽ in oriente vsqꝫ ad hyspaniam que ẽ in occidente ꝛ a meridie vsqꝫ ad septẽtrionem que est vsqꝫ ad anglicos: ꝛ normuegios ꝛ scotos ꝛ sic vsqꝫ ad totum mundum: quod si verum esset inuicem sibi narrarent ꝛ nomen ꝓuincie vbi talis esset fluuius iudeis ꝓcurantibus non tacerent. ¶ Itẽ magister iohãnes vali soletanus cõuersus in libro de concordia legum dicit q̃ istud de lapidum flumine non est verum: nec dicit hoc per aliquem sapientem nisi per cõitatem ipsoruꝫ rabinorum iudeorũ ad ipsorum confortationem et gaudium sui cordis quoniam hoc nõ scribitur in aliqua scriptura autẽtica: nec in aliq̃ libro aristo. de mirabilibus locorum nec in aliq̃ alio loco sꝫ in libris solũmodo iudeorum ad ipsorum cõfortationem explicatur: hec ille. ¶ Ad aliud vero figmentum de mortuo nõ ascẽdente in sabbato dici potest q̃ dyabolus ventamalyon vel aliquis ali⁹ potuit assumere figuram patris rufi antedicti ꝛ facere ac dicere que dicta sunt vt iudeorum circa obseruantiã sabbati cõfirmaret errorẽ. ¶ Ad tertium deniqꝫ q̃ qui non obseruat apud nos spontaneũ sabbatuꝫ apud mortuos obseruabit euꝫ coactus ꝛc. vt supra: ergo abrahã ꝛ multi aliĩ

sancti qui nunq̄ coluerūt sabbatum punientur per totā septimanā cum infidelibus ꝛ compulsi requiescent in sabbato: hoc autē falsum esse ꝗs dubitat. ꝙ autem abraam non coluerit sabbatum habetur in beresith. minori sup illud Geñ. ij. vbi dictum est Et benedixit deꝰ diem septimam: dixit rabi iohānan abrahā non ē scripta de eo obseruātia sabbati hec ex pugiōe vt supra. ¶ Possumus etiam nobis assumere demōstrationem ꝙ sabbatum verum qđ significat quietem vt patet deutero. v. c. sabbatum i. quies domini dei tui est dies dñica quā nos xp̄iani obseruamꝰ quoniam ſm sapiētes iudeoꝝ thalmuth vt notat magister iohānes vallisoletanus cōuersus in libro de cōcordia legum: titulo. iiij. c. x. prima cōiūctio solis ꝛ lune que fuit in pricipio creationis mundi facta fuit die lune ad quinq̄ horas ꝛ ducenta ꝛ quattuor minuta hore. Et q2 textus nō dicit nisi sex diebꝰ operaberis ꝛ die septima requiesces ꝛ non dixit qua die signata inciperent cōputari illi sex dies esset rationabile ꝙ computatio incipiat a die istius cōiunctionis solis ꝛ lune: q2 hec duo luminaria distinguunt diem ꝛ noctem. Que coniunctio vt predicitur facta est die lune ꝛ sic dies septima est dies solis q̄ est dies dñica vt obseruamus xp̄iani. Est etiam alia ratio quoniam in ista die saturni quam iudei obseruant ē magna mutatio secūdum stellas ex diuersitate dierū ꝛ locorum ſm longitudines terrarum q2 ierusalem est in longitudine. lxvj. gradum. Et ista terra valisoletana regis castelle est in longitudine. lxvj. gradum: et est differentia inter ierusalem ꝛ istā terram plus ꝙ quattuor horarum. Item ē alia differentia inter ista ſm motum puncti altioris spere none p quem mouentur poli: ꝛ sic a tempore quo lex moysi data est vsq̄ ad ista tempora est facta mutatio ꝛ differētia plus ꝙ per quinquaginta gradus ꝛ isto polorum motu mutate sunt longitudines ꝛ latitudines, ꝛ mutati sunt dies ꝛ noctes in omnibꝰ mūdi partibus vsq̄ ad ista tempora et ſm diuersitatem terrarum supradictam hodie iudei vnam horam illꝰ diei sabbati sibi precepti non obseruant nec illam met diem a moysicalis temporibus institutam: talis mutatio potest clarissime cognosci ex mora quam fecit sol spatio vnius diei stando immobiliter tempore Iosue ꝛ etiam ex retrocessione solis decem lineis in horologio achaz tempore regis ezechie. ¶ Et si iudei dicunt ſm supradictam rationē ꝙ idē debet iudicari de die dominica secūdum christianos. Respondeo ꝙ hec obseruantia quā obseruant christiani non dependet a die dominica ratione diei dominice sed ratione resurrectionis christi veri messie in q̄ die ipse resurrexit: nec obest mutatio facta ex quo manet ipsa principalis ꝛ precisa causa quare fit scilicet memoria creationis mundi ꝛ resurrectionis sancti messie ꝛ adhuc non obligarentur seruare predicta: nec etiam sacrificium: et obseruationes septimanarum et pollutionum et aliorum similium posito ꝙ ad terram pristinam reducerentur quod est impossibile propter diuersitatem locorum terre secundum longi

tudinem et latitudinem et terraruȝ etiam constellationes secũdum ima ginationem sapientum ⁊ iste est ma gnus defectus legis: scilicet ꝙ om nia que legis erant nõ obseruari de bebant in omni loco mũdi quod nõ est in lege christi veri messie quia in omni loco ⁊ quacunqȝ parte terrarũ tenentur christiani legeȝ sancti mes sie firmiter obseruare. ¶ Sanctus bernardus in suo euangelio eterno assignat duodecim priuilegia diei dominice propter que sabbatum nõ immerito in dominicam dieȝ muta ta est. Primum est ꝙ fuit prima om nium dierum. Secũdum ꝙ erit vlti ma dies presentis vite. Tertium qꝛ diem dominicũ nulla precessit nox. Quartum ꝙ ei nulla nox subseque tur. Quintuȝ quia in eo creauit de⁹ celum ⁊ terram. Sextum quia in eo creati sunt omnes angeli a deo ⁊ bo ni in paradiso gratificati ⁊ glorifica ti sunt ⁊ econtra mali angeli in eodẽ die peccãtes de celis ad inferos ex pulsi sunt. Septimũ qꝛ secundũ oro sium in die illa primo precepta da ta sunt filiis israel. Octauum quia in illa die christus icarnatus est. Nã vt testatur magister hystoriaruȝ die qua dixit deus fiat lux visitauit nos oriens ex alto ⁊ christus incarnatus est. In huiusmodi mysterium ⁊ figu ram datum fuit mãna in die domini co sicut ait sup Exod. origenes. Hoc quidem probat per hoc ꝙ in. xvi. ca pitulo dictũ est. Sex diebus collige tis illud: die autem sexta duplũ col ligetis. patet enĩ diem sextam voca ri illum qui sabbatũ precedebat qui est feria sexta ⁊ ex hoc patet ꝙ man na die dominica datum fuit. Si enĩ sex diebus continuis collectũ fuit. septima autem die cessatũ est ⁊ p cõ sequens manne initiuȝ a prima die dominica exordium sumpsit. Nonuȝ quia in die dominica christus destru ctis inferni claustris captiuam du cens captiuitatem ac sanctorum ani mas de lymbo eripiens triumphali ter a mortuis resurrexit cuius resur rectio nostre resurrectionis exem plar est. Decimum quia die domini co spiritus paraclytus discipulis datus est. Undecimum quia in die dominica erit resurrectio mortuoꝝ et reddet deus vnicuiqȝ secundum opera sua. Duodecimuȝ quia die do minico erit initium ⁊ continuatio si ne fine laudiȝ dei ⁊ domini nostri Ie su christi veri messie in gloria sempi terna. Unde esa. vlt. ⁊ erit semen eo rum ex sufficientia mensis ex mẽse suo ⁊ ex sufficientia sabbati in sab bato suo: istud est seculum futurum quod totũ erit sabbatũ id est reqes. ¶ Et nota ꝙ mensis legitime dicit heredes hebraice: ponunturqȝ apud eos pro perfectione numeri omniũ dierum in quibus luna perficit cur sum suum. Cum luna quippe cõpu tant iudei ⁊ non cũ sole: mensis ergo hic vt ait beatus gregorius pro per fectione positum est ⁊ sabbatum pro requ e in quo seruile opus fieri non licebat: erit ergo semen eorum id est apostolorum et sanctorum predica torũ facietiũ filios spũales ex men sis sufficiẽtia id est ex sufficiẽtia p fectionis vite p̃sentis in mẽse suo. id est in pfectiõe glie sue in futuro. Sicqȝ semẽ audituꝝ ex sufficiẽtia sab bati. i. reqei in dieb⁹ dñicis ⁊ festiui tatibus aliis ad audiendũ verbũ dei

necnon ex sufficientia requiei a vi-
cijs ⁊ peccatis in vita presenti erit
in sabbato suo: id est in sempiterna
requie sua in vita futuri seculi qd to
tum est sabbatum vt predictum est.
¶ Et si queris quare fuit ordinata
quies diei septime per iudeos die
sabbati ⁊ non alia dies septimane.
Respōdet supradictus magister io-
hannes in eodem libro titulo. iiij. c.
viij. ꝙ ad hoc fuit triplex ratio. Pri-
ma ē qꝛ̄ secūdum astrologos maior
coniūctio saturni cum Joue fuit in
capite arietis ascēdēte aquario qui
eī domus saturni que cōiunctio ne-
cessitauit ⁊ coegit populum iudeoꝝ
vt starent in captiuitate egypti qua
dringentis annis ⁊ ꝙ inde educerē
tur in manu forti ⁊ brachio extento
⁊ ꝙ ibi fierent miracula extra natu-
raꝫ. Et ideo fuit in die saturni dies
sabbati ordinata in memoriam exi-
tus de egypto ⁊ in memoriam coniū
ctionis saturni ⁊ iouis in domo aq̄-
rij vt dictum est. Et ratio quare ma
gis firmauerunt se sup saturnum ꝙ̄
super iouēꝫ est qꝛ saturnus est altior
Item qꝛ ascendens coniunctionis
fuit aquarius que est domus saturni
secūda. Item propter alias proprie
tates quas iudei ⁊ terra ipsoꝝ ha-
bent cuꝫ saturno secūdum ꝙ dicunt
astrologi ⁊ vlteriꝰ declarabo ⁊ ideo
ordinatū fuit a iudeis. ꝙ dies septi-
ma quando nihil operari debent ꝙ
esset in die saturni ⁊ ꝙ essent in tene
bris ⁊ sine candelis etiā que ponunt
astrologi debere obseruari in die sa
turni vt liberentur homines a dam-
nis suis ⁊ influētia effectiua. ¶ Se
cūda ratio est qꝛ ista die saturni pla
nete infectiui ⁊ damnosi habent sin-
gularem potestatē quoniā prima ho
ra noctis diei sabbati est hora mar-
tis secundum cōputationem horarū
vt iudei cōputant ordinando primo
noctem ⁊ postea diem: ⁊ prima hora
diei sabbati est hora saturni .q̄ duo
planete sunt dānosi secundum astro
logos ⁊ sic in die illa naturali dam-
nosi planete habent suaꝫ influentiā
damnosam singularē Et sic scripsit
Rabi abrahā in glosa sua quam fe-
cit sup decē preceptis sup illo spe-
cialiter memētovt diem sabbati ⁊c.
Dixit istud preceptum fuit propter
sperā saturni ⁊ qualibet die in heb-
domada habent stelle mobiles ipsa-
rum quelibet vnam diem in qua ma
gis apparet ipsarum virtus: ⁊ quo-
niam vna die in hebdomada quiesce
re tenebant in signū ⁊ memoriā crea
tionis mundi vt dictū est. Ideo ordi
nauit eis Moyses in marath ꝙ ista
dies requietionis esset specialiter ⁊
signanter illa dies saturni que ē sab
batum in qua stelle predicte damno-
se habent potestatē ⁊ influentiā sin-
gularem vt ab ipsarum dānis ⁊ infe
ctionibus tuerentur. ¶ Tertia ratio
est propter potestateꝫ istius planetis
datam super iudeos ⁊ terram suam
qꝛ secūdū astrologos iudei sunt sub
constellatione Martis ⁊ Saturni ⁊
sic per experientiā patet qꝛ̄ quādo
saturnus est in domo casus sui ⁊ ha
bet aspectuꝫ a malis ⁊ dānosis aliis
stellis tunc euidenter apparet malū
opus aliquod in iudeis ⁊ hoc sepis-
sime sum expertus ⁊ secundum con
ditiones suas videtur esse de natura
saturni ꝑut dixit Ptolomeus ꝙ de
natura saturni ē miseria ⁊ casus ex
ꝑp̄ls captiuꝰ ⁊ malarū ꝯditionū vt

sunt iudei. Et ideo diebus sabbati-
nis et aliis diebus vbi erant predicti
planete in exultatiōibus suis facie-
bant plura sacrificia q̄ in aliis die-
bus vt ab istarum planetarū dānis
specialiter essent salui prout p glo.
Rabi abraā euidenti⁹ demonstrat
quam fecit generaliter super legem
et probatum est per dicta astrologo-
rum que ego allegaui in declaratio-
ne quam scripsi super glosam predi-
cti Rabi abraā abenagra: et ista talia
cerimonialia preseruanda erant in cō-
plemento legis in aduētu xpi quo-
niam ipse venit pro salute animaruз
Et vt tales opiniones falsas totali-
ter aboleret que ydolatriaз sapiunt
apparenter et causa finalis legis cō
plementi non est res corporalis sed
potius spiritualis et in vni⁹ diei ob
seruantiam in hebdomada in memo
riam creationis mundi que fuit cau
sa finalis mutationis legis prout di
ximus. Rationabile erat in comple-
mento legis ponere illam dieз que ē
dies requietionis et illā animā super
fluam aliam quā dicūt cum eo veni
re prout dixerūt q textus dicit quie
uit et animauit exo.xxxj. Animā aliā
creauit homini die sabbati quod cēt
die solis que est dies dominica et ista
die dñica xps a mortuis resurrexit
vt demonstrarēt mundo animarum
salutē: et pp̄ter istam dieз vere dicit
animā aliam venire: qm̄ pp̄ter resur
rectionem xpi anime ppetuo vitam
habent: et hoc signauit algazel philo
sophus dicēs in resplēdore solis sa
turno nō indigemus: hucusq; predi
ctus doctor. Patet ergo quare iudei
obseruāt diē reqetiōis hebdomade
in die saturni: et licз dies reqetionis
ab oibus de mundo sabbatum dicat
q sic sabbatū interptat vt supra pa
tuit q tamē non ea intētione: qua in
dei sabbatū suuз appellāt. Ideo nō
diem saturni sed aliū colunt vt vide
licet diem dñicam nos xpiani oibus
superstitionib⁹ exclusis in memoriā
resurrectionis xpi tali die factam et
future resurrectionis tali die fiendā
vt supra dictū est. ¶ Item possum⁹
adducere cōtra iudeos auctoritateз
magistri alfonsi cōuerti in libro bel-
loꝝ dei. In quo disputauit cōtra iu-
deos secundū opiniones thalmu h.
vbi dicitur q s̄m iudeos nō est incō
ueniens dicere oia festa et ieiunia re
missionū et indulgentiarū posse mu-
tari: et textus vocat ipsa sabbatuз si-
cut ip̄m met sabbatum et pbant hoc
Leuiti.xxiij. Hec sunt ferie dñi q̄s
vocabitis sanctas: et glosauerunt di
centes vocabitis: id est posito q er-
rent scienter vel ignoranter qm̄ il-
la debent festa simpliciter reputare
et sic nō debent iudei inconueniens re
putare q illi qui recipiūt legem sci
messie diē sabbati in diē dñicam cō-
mutarunt pp̄ter rationes superi⁹ al
legatas: et de hoc xps in euangelio
mathei.xij. respondens eis qui dice
bant iesum xpm non licere in sabba
to curare, dixit: filius hominis ha-
bet potestatem super sabbatum.

¶ Contendit iude⁹ probare q iesus
xps non est verus messias q non ve
nit in nouissimis diebus.



Extum argu-
mentum nititur osten
dere iesum xpm salua
torem nostrum nō esse
verum messiaз in lege

⁊ pphetis pmissum. Arguũt ergo iu dei sic: verus messias debet venire in nouissimis dieb⁹ sed nondũ sunt dies nouissimi: ergo nondum venit messias: maior patet ysa. ij. quod ex ponitur ad litterã de messia vbi dici tur. Erit in nouissimis dieb⁹: minor satis patet. ¶ Ad illud argumẽtum dicendũ ꝙ dies messie dicunt͛ nouis simi habendo respectũ ad ordinẽ. ha bendo respectũ ad etatem: habendo re spectum ad sacram scripturã. Pri mo ad ordinem q꞉ sex milia diuiden do ⁊ ordinando p tres dualitates si cut mensurat͛ duratio mundi secũdũ iudeos ⁊ duo nouissima millenaria dicũtur dies messie patet p canadũ beliã. Unde in thalmuth in libro qui dicitur canhedrin qui sonat sacer dotes magni inuenit͛ hoc quod seq̈ tur: legerũt in studio helye ꝙ sex mi lia anni mundus habet durare duo milia vanitatis ⁊ duo milia legis et duo milia messie ⁊ sequit͛. Et ppter nostra peccata que sunt multa tran sierunt ex illis que pterierũt hec ibi Et cum hoc dicit Thalmuth q̃si trã sierant de duobus milib⁹ annis mes sie q̃si sexcenti anni. ⁊ post illud tem pus trãsierũt iam q̃si. dccc. xliij. anni cum illo numero sex miliũ annoꝝ: vi det͛ cõcordare beat⁹ ysodorus super penthateu. cum sup illo passu enoch septim⁹ ab adã qui placuit deo trã slatus ẽ dicit ibi enoch septimus ab adam septimã requiem significat: trã sactis nãq꞉ sex milibus annis ⁊ re nouato celo ac terra factoq꞉ iudicio transferent͛ sancti in vitã eternam. ¶ Nũc vide cecitatẽ iudeoꝝ ipsi cõpu tãt ãnos a creatiõe mũdi sicut nos a natiuitate xpi ⁊ dicũt ꝙ isto ãno in quo nos cõputam⁹ mille. cccc. lx. an nos dñi sunt a creatiõe. mũdi quinq꞉ milia. ccxx. ⁊ sic patet ꝙ de duob⁹ mi lib⁹ annis messie iã trãsierũt sm coꝝ cõputũ mille ducẽti viginti ãni q̃b⁹ debuisset venire messias: ⁊ cũ nõ sit numerus annoꝝ vltra sex mille vt di ctũ ẽ ⁊ ipse debet regnare duob⁹ mi libus ãnis quõ hoc est possibile. cũ non restãt secũdũ cõputuz suum nisi dcc. lxxx. anni. ¶ Item ipsi assignãt in predicto numero annoꝝ determi natum tẽpus messie. s. finitis q̃ttuor milibus annis a creatione mũdi vt reseruantur duo mille p messia. Nũc attẽde quid dicit ysa. c. lx. in fine mi nimus erit ibi mille: ⁊ paruul⁹ in gẽ tem fortissimã ego dñs in tpe ei⁹ su bito faciã illud O iudee tu determi nasti tẽpus messie. ⁊ vide quid dicit deus: ego dñs in tpe eius scꝫ messie subito faciã illud. Super quo verbo dicit glo. hebraica si fuerint boni an te tẽpus suuꝫ ⁊ si nõ fuerunt boni in tpe suo ergo necesse ẽ ꝙ iudei conce dunt sm suã glosam vnũ de duobus vel ꝙ ipsi fuerũt boni vel non boni. Si boni ergo messias venit ante tẽ pus suum. s. anteq̃ inciperet nume rus quinq꞉ miliũ. Et si fuerũt nõ bo ni sicut ipsimet ꝯcedunt in dicto pre habito ꝙ ppter pctã sua multa tran sierunt. s. anni qui preterierunt: ne cesse ẽ ꝙ tunc cõcedunt secũdũ suaꝫ glosam ꝙ in tpe suo venit. s. finitis quattuor milib⁹ ãnis in pncipio q̃n ti millenariũ ãnoꝝ: ⁊ sic habent cõce dere necessario ꝙ secũdũ suũ nume rum iã sunt mille ⁊. xviij. ãni ꝙ nat⁹ est messias. ¶ Et si dicant ꝙ nos cõ putamus plus anticipando tẽpus. Dico ꝙ licet simus differentes cum

tis in computatione annorum a creatione mundi stante tamen suo numero in veritate licet anticipauerit tempus adimpleuit quod promisit. Sicut si aliquis rex promisisset tibi castrum vsque ad dies signatum extremum .s. anni. Si ante illud tempus vtputa in medio anni vel alias tibi dederit castrum certum est quod adimpleuit promissum: et sic nos christiani stante numero iudeorum computabimus cum ingressum quinti millenarij. et dicemus quod sunt iam mille.cccclviij. anni quod venit messias: stante tamen computatione nostra a creatione mundi. Dicemus quod messias venit infra duo vltima millenaria: cum ergo per ordinem et respectu ad duas primas dualitates miliariorum annorum duo vltima millenaria in quibus debet regnare messias dicantur dies nouissimi: sequitur quod dies in quibus venit iesus nazarenus verus messias sunt dies nouissimi: de hoc numero sex milium annorum dictum fuit supra li.i.ar. vi. puncto. iiij. thesauro primo. ¶ Secundo patet hoc idem habendo respectum ad etatem nam duratio mundi mensuratur septem etatibus sicut duratio hominis quarum nouissima et vltima est decrepitas que prefixum habet principium sicut cetere etates non tamen terminum quia multotiens plus durat quam cetere etates et iesus nazarenus fuit in decrepitate mundi et per consequens in nouissimis diebus habendo respectum ad etatem. ¶ Tertio patet hoc habendo respectum ad sacram scripturam: nam multa tempora et dies precedentia iesum nazarenum circiter per duo milia annorum dicuntur in scriptura dies nouissimi sicut patet Genes. xlix. vbi israel vocatis filijs ante mortem suam dixit. Congregamini filij israel vt annunciem vobis que ventura sunt in nouissimis diebus: vbi multa annunciat non solum de his que debent impleri de aduentu messie sed etiam multa que completa sunt tempore regum israel et iuda sicut fuit de primatu iuda et de excellentia super omnes fratres suos et de regno: ibi iuda te laudabunt fratres tui etc. Patet igitur quod non solum dies messie in quibus fuit iesus nazarenus dicuntur dies nouissimi sed etiam multa tempora ante circiter per duo milia annorum precedentia dicuntur dies nouissimi.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus christus non est verus messias quia in eius aduentu mons syon non fuit eleuatus in vertice montium.



Septimum argumentum iudeorum est tale. In aduentu messie mons syon debet eleuari in vertice montium sed hoc non est factum ergo nondum venit messias. Maior est ysa. c. vbi supra: erit in nouissimis diebus preparatus mons domus domini. id est mons syon in quo erat templum in vertice montium et eleuabitur super colles. Minor patet quia in diebus iesu nazareni nihil tale factum est. Ad illud argumentum iudeorum de monte syon qui in diebus messie secundum iudeos debet eleuari super alios montes: vnde dixerunt aliqui iudei quod tempore messie debet deus portare montem thabor et montem synai et montem carmeli ad

locum vbi est hierusalē z in vertice istorū mōtiū ponere mōtē syon hoc dicunt ipsi nō esse factū tpe iesu nazareni ergo nō ē messias. ¶ Respō deo sm̄ Rabi salomonē q̄ ista eleuatio mōtis supra mōtes nō est intelligenda secūdū locū sed secūdu excellētiam z gloriā illius mōtis q2 ibi debebāt operari magna signa z miracula plusq̄ in alijs mōtib9 qd̄ impletū est tpe iesu nazareni q2 ibi illuminauit cecū: curauit languidū. Ibi sup oēs apostolos misit spiritū sanctum: ibi multa alia signa z miracula fecit. Et in hoc mons ille super alios mōtes eleuari debebat et sic impleta est pphetia in vero messia iesu christo.

¶ Cōtendit iudeus pbare q̄ iesus xp̄s non est verus messias quia in eius aduentu ad eum non confluxerunt omnes gentes.



Ctauū argumentū iudeorū ē ad verū messiam cū d3 venire debēt cōfluere oēs gētes sed ad iesum nazarenū nō confluxerūt oēs gentes ergo nō est ipse messias Maior pt3 ysa. c. quo supra vbi statim sequit. Et fluēt ad cu3 oēs gētes. minor est clara: dicūt iudei q̄ in nazareno nō crediderūt oēs gētes nec adhuc credūt. ¶ Ad illud argumentū iudeorū sup illud fluent ad eum. i. ad fidē eius omnes gentes. Dicēdū q̄ ibi oēs distribuit p generib9 singulorū: nō p singulis generū. vt oē aial fuit in archa noe. ita q̄ ē sensus q̄ de q̄libet gētiū genere venirēt ad fidē veri messie: qd̄ impletū est in iesu vero messia nr̄o per apostolos suos p quorū p̄dicatione de oib9 gētib9 cōuersi sunt ad fidē christi: q2 in omnē terrā exiuit sonus eo4 zc. Et sic in isto modo in iesu vero messia nr̄o impletū ē illd̄ ps. Deus iudiciū tuū regi da. z adorabunt eū oēs reges oēs gētes seruient ei. qd̄ impletū fuit in cōstātino impatore qn̄ suscepit fidē christi ¶ Uel aliter dicēdū q̄ aliqn̄ oēs in scriptura sumit p mltis vt. ij. Regū. xvij. Dixit absalō z oēs viri israel. Melius est cōsiliū chusi pfilio achitofel. z certū ē q̄ nō erant ibi omnes viri israel sed multi. Sīr in euangelio Matthei. ij. Audiēs herodes rex turbat9 ē z ois hierosolima cū illo. oēs enim. i. multi de hierosolima. Sic i pposito venlēt ad eū oēs gentes id est multi de gētibus.

¶ Contendit iude9 pbare q̄ iesus xp̄s nō est verus messias q2 in eius aduentu nō dixerūt gentes venite ascendamus ad mōtem domini.



Onū argumentum iudeorū ē cū verus messias venire d3: gētes cōfluentes ad eū dicere debent. Uenite ascēdam9 ad mōte3 dn̄i z ad domū dei iacob. Sed hoc nō dicit in aduentu iesu nazareni ergo nō est ver9 messias. Maior pt3 ysa. vbi supra. Uenite ascendamus ad mōte3 dn̄i z ad domū dei iacob. Minor patet q2 aliqui xp̄iani dicūt eamus ad domu3 petri. Alij dicunt eam9 ad domū pauli. Alij ad domū martini zc. Nulli xo dicūt ad domū dei iacob. ¶ Ad hoc argumentum dicit Alanus in suo quadripartito

lib.iiij.c.ii. Dicēs φ mons iste xps est quē iaȝ vniuerse fines terre credidit. iam adorāt vniuerse familie gentium vna ꝛ cōcordi voce dicūt curꝰ ad montē dñi et ad domū dñi dei iacob. hoc est ad domū dei quē coluit abrahā quē coluit iacob. quē coluit moyses quem coluit aaron. Ideo ostenditur vnū deū esse ꝛ eorū qui ante legem fuerūt fideles ꝛ eorū qui sub lege extitūt ꝛ eorū qui nunc existūt credentes in deū. Nō autē arguunt nos super hoc qḋ dicimꝰ eamus ad domū petri ad domum pauli: ad domū martini. ꝛc. Nullꝰ qui sane sapit dictū hoc ita intelligit. Nullam quippe petro siue paulo domū facimus: Sed i honorem petri atqȝ in memoriā sancti pauli deo eam dedicamus. Nec vlli pontificū fas est in cōsecratione ecclesiarū dicere tibi petro ꝛ tibi paulo hanc domū dedicamus sȝ potius deo dicit cōsecrari. ꝛ φuis diuerse ecclesie deo ꝯsecrent: tamē vna est domꝰ dei. vna est dei ecclīa omniqȝ fideliū conuētus. Ad hāc domū dei accedit qui de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium et xps sanctissanctorū: hic peccata remittunt. hic nō solū homicidiū ꝓhibet immo etiā ira ꝛ odiū tollitur.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare: φ iesus nō est verꝰ messias qꝛ in eius aduētu gladij nō sunt cōuersi in vomeres nec lancee in falces.

Ecimum argumentū iudeorū est. In aduentu messie gens ꝯ gentē nō debebat leuare gladium nec exerceri vltra ad preliū ꝛ debebant cōflare gladios suos in vomeres ꝛ lanceas suas in falces. Sed cōstat φ post aduētuȝ iesus nazareni et adhuc modo: nō cessauerūt bella per orbē vt patet manifeste ꝛ maxime in iudea quia post mortē eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytuȝ ꝛ vespasianū: fuerunt etiam semper lancee ꝛ gladij ꝛ alia arma bellica i magna copia Igitur iesus nazarenus non est verus messias. Maior ptȝ ysa. c. vbi supra. ¶ Ad istud argumentuȝ iudeorum de pace que debebat esse tpe messie de qua ꝓpheta: nō leuabit gens contra gentē gladiuȝ: nec exercebunt vltra ad preliū. Dicendum φ ista pax fuit tēpore iesu nazareni veri messie. Nā fuit pax spiritualis inter viros spūales qꝛ inter malos pax eē non pōt. Nō est pax impijs dicit dñs ysa. xlviij. In cuius signum angeli i sua natiuitate cantauerūt. Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibus bone volūtatis. Fuit etiā tpalis pax de qua intelligūt. Primo i romano imperio qꝛ i cesare augusto finita sūt omnia bella ciuilia que inceperūt in Roma immediate post euersiones carthaginis. Secūdo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate iesu nazareni quando mūdus tante pace gaudebat φ cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mūdo. Et ex h exijt edictū a cesare Augusto vt describeret vniuersus or

bis Luce.ij. Et durauit ista pax p cētū.xv.annos vsq3 ad destructionem iherusalē per Tytum et vespasianum quod pt3 qr ante iesū xpm cesar Augustus regnauerat p.xliij. annos.xps autē.xxxiij. vixit vsq3 ad passionē et deinde in passione xpi vsq3 ad destructionē iherusalē fluxerūt anni quadragita et sic fūt in sūma centū et.xv.anni ita q fuit diuturna. Et tūc probabile est q ppter diuturnitatē pacis iudei cōflarent gladios in vomeres etc. sicut sensibiliter videt i terris vbi post bella sequit pax diuturna. Sequit in dicta auctoritate nō leuabit etc. yperbole est ad designādum pacis diuturnitatem sicut cōiter dicitur de aliquo negocio qd protrahit vltra modum consuetū Istud negocium nunq terminabit l3 aliquando terminetur infra annū vel infra mensem seu etiā in minori secūdu3 conditionē negocij: et hic mod⁹ loquendi parabolicus frequens ē in prophetis. ¶ Sed dicunt iudei q ista prophetia nunq implet nisi illa pax fuisset perpetua propter illud qd sequitur nec exercebunt vltra ad preliū qr signum aduentus messie est pax sine fine pat3 ysa.ix. Multiplicabitur eius imperiū et pacis eius non erit finis vbi agit expresse de aduētu messie et in.ps. Deus iudicium tuu3 regi da. Orietur in diebus eius iusticia et habūdancia pacis donec auferat luna. sed luna nunq auferetur: ergo nec pax. Dicendū ad primū cū dicitur nec exercebunt vltra etc. q ly vltra nō dicit eternitatē sed diuturnitatē tēporis sicut patet qd fuit. Uel aliter dicendu3 est q in dictis sacre scripture attēdere debemus ea q sunt per se et dimittere ea que sunt p accidens et ex consequenti. Sciēdū ergo q lex antiqua per se et directe pcipiebat populo corporale prelium. Nā ad acquirendū et defendēdū regnū tēporale in antiqua lege promissum necessari⁹ erat gladius: expediebat lancea et cetera arma sine quibus ciuitates terrene ab inimicis acquiri vel defendi nō possunt. Idcirco dicitur iudicum.iij. he sunt gētes quas dñs dereliquit vt erudiret in illis israhelem et omnes qui nō nouerunt bella chananeorū et postea discerent filij eo2 certare cū hostibus et habere consuetudinē preliandi etc. Ex quibus manifeste pt3 q sicut pria lex expresse pmittebat regnu3 terrenū ita directe precipiebat temporale prelium. Sed lex euangelica ordinans populū ad acquirēdum et possidendū regnum celo2 ad que directe et per se nō indigemus armis materialibus s3 sanctitate et virtutib⁹: ppter quod secūda Co2.x. dicim⁹ arma militie nostre nō sūt carnalia qr tota colluctatio nostra i noua lege ē aduersus rectores tenebrarū et contra spūalia neqtie in celestib⁹ vt habet ad ephe.vi. De his armis visum est supra li.i.cōsideratiōe prima. Est igitur sensus pphetici debeat cōpleri i hac vita pñti q tpe noue legis non erūt talia bella ex cōditiōe legis sicut accidebat i lege antiq s3 solū idigem⁹ vomere ad seminādū meritū in pre

sensus vita z falce ad metēdū finiū in futura gloria. ¶ Vel aliter sicut dicit piissim⁹ vir petr⁹ alfonsi in suo dyalogo ti.ix. Ait eīm q nō dicit prophetia pdicta quid facture sint gentes enarrando sed quid pceptturus sit xps ostendēdo: quēadmodum z alibi zacharias dicit de ipso. et loquetur inquit pacē gentibus. sicut eīm hic de eo q pacē precepturus sit dictū esse intelligim⁹ ita z ibi quā cū z ipse preceperit si cōpletum non est nulla eius culpa fuit. ¶ Ad alia duo scz et pacis nō erit finis. et donec auferatur luna dico q nō debet exponi iste pphetie de pace tēporali. sz illa q durauit illo tpe fuit signum pacis spūalis. quia certū est q cito post mortē xpi sicut dictum est resurrexerūt bella in iudea iudeis adinuicē pugnantibus z iterū cōtra romanos rebellātibus sicut dicit iosepus in libro de iudaico bello ppter quod iherusalem z terra in circuitu fuit destructa. Exponitur ergo de pace quā angeli clamauerūt in xpi natiuitate dicentes. Gloria in excelsis deo. et in terra pax hominibus bone voluntatis. Hec pax consistit in tranquillitate cōscientie que pmanet in iustis omni tempore prouer. xij. Non tristabit iustum quicqd ei acciderit: et sic permanebit i iustis vsqz ad finē mūdi cui succedit pax celestis que exuperat omnē sensuz ad phylip. iiij. et sic manet eternalr et pte finis sicut luna que est icorruptibilis. Pax ergo prophetata de messia est pax p angelum in sua natiuitate nūciata quā mūdus dare nō pōt q mundus dat pacē suā cū mala voluntate. dat pacem in signo non in opere in ore non in corde. ps. Loquunt pacē cū proximo suo: mala aūt in cordibus eorum. z illam spiritualem pacē bone voluntatis per angelum nunciatam confirmauit iesus xpus verus messias in morte dicens pacē relinquo vobis pacem meā do vobis non quō mūdus dat ego do vobis Jo. xiiij.
¶ Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias q: in ei⁹ aduētu nō habitauit lup⁹ cū agno.



Vndecimū argumentū iudeoz contra verum messiam sumit de textu ysa. c. xi. Egrediet virga de radice iesse. qui secundū omnes doctores loquitur de aduentu messie: qui de radice iesse egressurus erat et sequitur. habitabit lupus cum agno et pardus cū hedo accubabit vitulus et leo et ouis simul morabunt et puer paruul⁹ minabit eos. vitulus et vrsus pascentur simul et requiescent catuli eorū. et leo q̄si bos comedet paleas. et delectabit infans ab vbere. sup foramina aspidis et i cauerna reguli: q ablactat⁹ fuerit manū suaz mittet. Sup isto textu dicūt iudei q i aduētu messie aīalia siluestria pacificabunt sicuz q pacifice viuēt et habitabūt cū aīalib⁹ naturalr māsuetis. et q aīalia venenosa nō nocebūt hoīb⁹ nec pueris. imo q ifantes secure ludēt cū eis: nihil horum dicūt iudei impletū in tpe iesu nazareni ergo nō est messias. ¶ Ad istud argumētū

dicendum quod non est verum quod animalia silvestria tempore messie debent domesticari taliter quod pacifice vivant et habitent cum mansuetis et quod venenosa non nocebunt et cetera quia secundum quod dicit rabi salomon tempore messie nec tempus nec animalia nec corpora celestia in suis naturis mutabuntur. Et ideo dicendum quod ille locutiones que sunt in illa prophetia sunt methaphorice quia nominantur ibi homines nominibus animalium. Quid enim prodesset talis confederatio si lupus pacem non haberet nisi cum agno nec pardus nisi cum hedo, nec leo nisi cum ove et vitulo. Inquietaret namque lupus hedum et leo agnum et pardus ovem. Ista ergo diversa animalia diversas hominum conditiones designant sicut probari potest ex scriptura veteris testamenti ut ipsi ceci suam cecitatem propriis manibus possint palpare. Dicitur enim Gen. xlix. beniamin lupus rapax et tamen iste lupus vere erat homo. Et ibidem. Dan. coluber in via cerastes in semita: ysachar asinus fortis. Quod autem iste modus loquendi sit in dicto capitulo. patet quia yesse patrem david vocat radicem. David vocat virgam. et messiam vocat florem. et hoc patet per tharg um translationem chaldaicam. Item ysa. xvi. capi. Emitte domine agnum dominatorem terre animal autem irrationale non potest dominari terre cum ex ordinatione divina homo presit animalibus ut dicitur Gene. i. capi. Item Gene. xlix. Catulus leonis iudas. et Iheremias. iiii. Loquens propheta de nabucho. qui debebat destruere civitatem iherusalem Ait ascendet leo de cubili suo. ergo omnia ista animalia diversarum conditionum sunt homines. qui ad unitatem legis euangelice sunt vocati non quod lupus existens lupus maneat cum agno. sed quod lupus in ecclesia efficitur agnus. et tunc habitat lupus cum agno. Nos sane per bestias illas que rapina et carne vivunt: impios homines intelligimus et raptores. per reliquas vero pecudes mansuetos et simplices et de illis propheta dicit quod christus eos habitare et pacem habere preciperet. ¶ Et quod ita intelligenda sit illa prophetia. scilicet de hominibus patet per prophetam reddentem causam istius confederationis. Ait enim immediate. quia repleta est terra scientia domini. bestie autem intellectu carentes: scientie domini non sunt capaces. Sed et in confusionem intelligentie modernorum in prophetia predicta dixerunt doctores antiqui iudeorum: nullam inter tempus modernum et tempus christi futurum esse distantiam nisi quod in eius tempore captivitatem omnium exibunt atque miseriam. hec petrus alfonsi in suo dyalogo ti. ix. Est ergo sensus in diebus messie habitabit lupus cum agno. id est superbi cum humilibus. Infideles cum fidelibus. Iudei cum gentilibus. et venenosi gentiles qui voluerunt devorare iudeos eis non nocebunt et cetera. Que omnia impleta sunt tempore iesu nazareni quando simul in una fide et cultu veri dei habitaverunt venenosi gentiles cum humilibus iudeis. Et ad litteram impletum est illud

in euangelio xpi quãdo xps iesus dedit potestatem apostolis et discipulis virtutem calcandi super serpẽtes Luce.x. et cetera. Et actuũ.xxviii. dicitur q paulus percussus a vipera in nullo est lesus: propter quod barbari admirãtes dixerunt ipsum esse deum. ¶ Sed qd est qd dicitur in predicta auctoritate et puer paruulus minabit eos. Dico q puer paruulus leonẽ et vrsũ minat cũ agno in domo dei pastor. i. prelatus nobili et ignobili potenti et impotẽti. forti et debili imperat puer ille dicitur nõ in sensu sz malicia paruulus.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus non est verus messias quia iudei non sunt liberati a captiuitate nec ad patriam reducti.

Duodecimũ argumentũ iudeorum Accipitur ex textu Deutero. xxx. vbi dicitur cum ergo venerint sup te sermones isti bñdictio siue maledictio quã pposui in cõspectu tuo et ductus penitudine cordis tui in vniuersis gentibus in quas dispsit te dñs de' tuus et reuersus fueris ad eũ et obedieris ei' imperiis reducet te dominus deus tu' de captiuitate tua ac miserebitur tui. et rursum congregabit te de vniuersis populis in quos te ante dispserat et si ad cardines celi fueris dissipatus inde te trahet dñs de' tu' et introducet te in terrã quã possederũt patres tui: et maioris nũeri te esse faciet q fuerunt patres tui. Istud dicũt iudei nõ eẽ factũ i tpe iesu nazareni. q2 nec liberati a captiuitate sũt nec reducti ad patriã q possederũt pres sui. et tñ istõ dz fieri tẽpe messie ergo non est ipse messias promissus. ¶ Ad illud argumentũ est triplex responsio. Prima est q hec oia non debẽt ipleri tpe messie absolute. sed cũ cõditiõe posita in textu ibi: sed si fueris ductus penitudine cordis imo continue peccata peccatis sicut patres eorum et mala malis addunt. et ipsi cõcedũt q ipsi sunt in psẽti captiuitate propter peccata que non emendant et de quibus non penitẽt gratis igitur sunt in ea. ¶ Secũda respõsio est q illa xphetia moysi impleta est in reductione captiuitatis babylonice quia qñ ista prophetia fuit dicta per moysen solũ fuerat populus i seruitute egyptiaca. Et iõ dicit textus rursum. i. iterũ. et similiter habetur ysa. xi. Addũciet dñs scdõ manũ suã ad possidendũ residuũ populi sui q possidet ab assyriis et non habet in tota sacra scriptura q tertio debeat dominus reducere captiuitatẽ iudeorum. sed solũ secũdo: et secũda captiuitas fuit babylonica. Istud igitur impletũ est in reductiõe captiuitatis babylonice. ¶ Sed contra hoc fortiter arguũt iudei per illud Ezech. xxxix. c. vbi dicitur q ꝯgregabit eos dñs de nationib' et nõ relinquet quẽ q ex illis sz in ista reductiõe babylonie multi remãserunt et non oẽs reuersi sunt: igit pphetia nõ ẽ impleta. dicẽdũ q imo pphetia ẽ impleta q2 oẽs reuersi sũt q voluerũt reuerti. q2 oibus nullo dẽpto. Ey-

rus dedit licentiã vt ptȝ.ii. paral. vlti. ⁊ p̄mo esdre dedit et eis munera multa et vasa tẽpli que tulerat nabuchodonosor de iherusalem ⁊ nullus derelictus est ibi q̄ voluerit reuerti. Illi autem qui ibi remãserunt fuerũt ingrati diuino beneficio. ¶ Tertia respõsio est ꝙ põt etiam poni ꝙ p̄dicta cõgregatio facta ẽ p iesũ verũ messiaȝ spiritualiter q̄ cõgregauit iudeos ⁊ gẽtiles i vnũ per fidẽ ⁊ charitatẽ. sicut exponit Iohãnes euãgelista.xi.ca. vbi dicitur ꝙ iesus moriturꝰ erat p gẽte non tñ p gente sed vt filios dei q̄ dispersi erant cõgregaret in vnum Nullus aũt ab hac cõgregatiõe expellit qui velit itrare qꝛ nulli clauditur gremiũ ecclesie. Iudei aũt hãc cõgregationẽ nõ itelligũt sȝ volũt ĩtelligere ꝙ sicut corporalr̃ fuerũt p orbeȝ dispersi. sic corporaliter in terrã p̄missionis quã possederunt patres eoꝝ habẽt cõgregari. Ut ergo cecitas iudeoꝝ excludat̃. Notãdum est sicut notat reuerẽdus magister Paulus ep̄s burgen̄. in suo dyalogo. distinctiõe. iiij. c. i. ii. ⁊ iij. ꝙ cõgregatio de qua loq̇tur pph̄eta est dictio equoca. q̄n q; eñi significat cõgregationẽ corporalẽ i aliquo loco. q̄nq; vero significat congregationem. s. aioꝝ in aliquo credibili seu opinabili vel desiderabili: ⁊ hmõi. Sicut eñi corpa in eodẽ loco posita dicũtur cõgregata localiter et adinuicẽ remota dicunt̃ dispersa. sic animi in eodẽ cõceptu intellectus seu volũtatis existẽtes vniri dicũtur ⁊ a fortiori possũt dici cõgregati. vnde auctoritas aile gata ezech. potest dupliciter itelligi. qꝛ secũdũ quosdã de ꝯgregatione corpali itelligit̃ ꝙ fuit impletũ in reditu de captiuitate babylonica q̄n omnis populus israhelitic⁹ q̄ voluerunt ascẽdere ad terrã promissiõis habuerũt vniuersalẽ licẽtiã seu potestatẽ hoc faciẽdi. sicut supradictum ẽ. ⁊ huic sñie cõsonat principium huius pphetie p̄dicte ezech. In qua dñs dicit pphetice Nũc conuertã cõuersionẽ iacob ⁊c. qđ esset mãifeste falsũ si hoc adhuc eẽt futurũ cũ ab illo tpe i quo dcm̃ fuit nũc ꝯuertã vsq; ad istud tps trãsierũt plus q̄ mille sexcẽti anni Sȝ qꝛ tpe ezech. q̄n hoc fuit dictũ p pphetã iaȝ iminebat tps p̄dicte cõgregatiõis. Iõ dr̃ in hac pphetia nũc reducã captiuitatẽ ⁊c. que quidẽ pphetie ⁊ plures alie similes vt illa Ezech. xi. Congregabo vos de populis ⁊ adunabo de terris in qbꝰ dispsi estis ⁊ dabo vobis humũ israel: fuerũt implete i reditu captiuitatis babylonice p ꝯgregationẽ corporalẽ israhelitaruȝ q̄ tũc fuit facta. Scđo mõ intelligit̃ congregatio in p̄dicta auctoritate spũaliter ꝙ ipletũ fuit p iesũ xp̄m verũ messiã sub quo totꝰ israel. s. fideles xp̄i qui veri israel dicunt̃ nõ carnale sed spũale ẽ cõgregatꝰ seu vnitus in fide xp̄i b̃m quaȝ anime fideliũ vniunt̃ seu cõgregant̃. nec obstat b̃m istos ꝙ dr̃ nũc cõuertaȝ tũ qꝛ nõ tñ distat tẽpus in quo hec prophetia fuit dicta a tẽpore aduẽtus christi sicut p̄ns tempus vt est manifestum. tum quia respectu diuine eternitatis tpa omnia repu

titur vt nunc. Ex quib⁹ pz. q̄ fm vtrasq̄ p̄dictarū expositionū, pphe tia p̄dicta iā est ipleta. ¶ Et si dicat iudeus nō inuenit̄ in sacra scriptura ꝯgregatio sp̄ualis: sed vbicūq̄ dr̄ ꝯgregatio intelligit̄ corporalis. quare sequit̄ q̄ p̄dicta expositio nullū hz in sacra scriptura fundamentū. R̄ndet̄ q̄ nō est mirū si iudeus nō inuenit: q2 cecus est. nūq̄d dr̄ in ps. Cor ei⁹ ꝯgregauit iniquitatē sibi. Cōstat em̄ q̄ congregatio iniquitatū in corde fit p multarū cogitationū iniquarū aggregationē q̄ non est ꝯgregatio corpor̄ū: sed ꝯceptuū cordis. Legit̄ em̄ Ezech. xxxvij. q̄ ppheta iussu diuino accepit duo ligna: quorū sup vnū scripsit tribui iude ꝛ sociis eius. Et super aliud tribui effraym ꝛ sociis eius. que quidē ligna de dei mādato vnū ad alterū adiunxit. per quā adiunctionē vt ibi legit̄ figuratur a deo vnio israelis adinuicē. sic q̄ nō diuiderētur in duas gentes seu duo regna. Ex quo pz q̄ per cōiunctionē corporalē figurat̄ cōiunctio sp̄ualis in scriptura. ꝛ p cōsequēs cōiunctio sp̄ualis est potior seu dignior q̄ corporalis. Sicut figuratū potius seu dignius est q̄ figura Expositio auctoritatis Ezechiel. de cōgregatione sp̄uali qualis est facta p xp̄m est multū rationalis ꝛ dict̄ sacre scripture ꝯsona. ¶ Nec est iterū instātia de supradicta auctoritate Deut. xxx. vbi agit̄ de captiuitate iudeor̄ hodierna: vt ipsi asseuerāt. s. q̄ sunt ꝯgregandi a diuersis partib⁹ terre in terrā quam possederunt patres eor̄. et eoq̄ dr̄ in textu si ad cardines celi fueris dissipatus inde te congregabit dominus deus tuus ꝛ inde assumet te atq̄ introducet in terrā quā possederunt patres tui ꝛ obtinebis eā. Ratio aūt quare instantia p̄dicta nullius est roboris: q2 sicut congregatio est dictio equiuoca vt dictū est sic etiam terra. Dicit enim rabi moysen de egypto q̄ q̄ scripturas sacras recte intelligere vult: opz q̄ significationes dictionū equiuocarū discernat. nunc aūt: vt pz ex sacra scriptura iste terminus terra qn̄q̄ accipitur pro terra corporea et sensibili in qua homines cōiter habitant. quādoq̄ vo p sp̄uali in qua sancti habitant de qua dicitur in ps. Credo videre bona dn̄i ī terra viuētium. Unde si predicta auctoritas intelligatur de hodierna captiuitate vt iudei exponūt: tunc cōgregatio de qua loquit̄ intelligēda est sp̄ualis. Similiter et terra contenta in illa auctoritate intelligēda est nō terra in qua habitauerunt patres corpaliter p certo tpe ꝛ postea mortui sunt. Sed terra viuētium in qua q̄cūq̄ reuersus fuerit ad deū p veram penitētiā que fidē ꝛ charitatē p̄supponit introducit̄ ꝛ eternaliter manet. ¶ Sed dicet iterū iudeus si terra aliqn̄ intelligat̄ in scripturis p eterna mansione hoc est cū additiōe huius termini viuētium ꝛ hmōi. Sed terra simpliciter sumpta non accipitur in scripturis nisi pro hac terra sensibili. R̄ndetur video q̄ cecus factus nec mirum si non videt scripturā sacrā in qua sine aliqua ad-

ditione terra aliquando accipit p terra spirituali habitata p sctos. Dicitur enim in ps. Iusti autez hereditabunt terra et habitabunt in seculu seculi sup ea. Constat aute q nulla est terra sensibilis in qua iusti in scl'm seculi habitat cum oes iusti in hac vita existetes sint mortales. Et sic patet q terra de qua loquitur psal. non est ista terra sensibilis in qua habitam9 mortales hoies temporaliter: sed illa terra celestis in qua iusti habitant in seculu seculi: scz eternaliter. Et ista est proprie terra viuentiu: et sic patet q vocat psalmus simpliciter sine adiectione illam terra celestem qua sancti habitat qua quidem significationez doctores iudeorum sentiunt. Unde sup illud Ysa. lx. c. Populus aut tuus oes iusti in ppetuu hereditabut terram. Dicitur in libro canhedrin celech: omnis israelita habet sorte in seculo futuro: scriptu3 est enim popul9 tu9 oes iusti in ppetuu hereditabut terra. Hec ille. qua auctoritate tenet oes posteriores moderni iudeoru sine contradictione. Ex quo pt3 q terra in verbis ysa. simpliciter dicta s. cu dicit hereditabut terra accipitur p terra illa celesti: et eode modo intelligendum est in auctoritate deutro. xx. per iudeos allegata. Patet ergo falsam esse opinionez iudeoru. scil3 q sunt congregadi corporaliter ab hac captiuitate in quo sunt vndecunq sint et reducendi ad terram illam sensibilem quam possederunt patres eoru et q predicta prophetia impleta est per christu in congregatione spirituali et terra viuentium.

¶ Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias: quia no cogregauit iudeos i hierusale.

Tertiumdecimu argumentu iudeoru est lz terra possit intelligi celestis. vt in precedenti solutione dictum est non tamen videt quo possit intelligi q cogregatio iudeoru non sit fienda a captiuitate in qua sunt ad ciuitate hierusale reuocandum de hoc expresse sit auctoritas hiere. iij. c. In tepore illo vocabut hierusale soliu dni et cogregabuntur ad ea oes getes in nomine dni in hierusale: cu3 ergo hec cogregatio no sit facta expectatur ergo fienda p messia futuru. ¶ Respondet pdict9 magister Paul9 libro eode et di. iiij. c. q hec dictio hierusale est equiuoca sicut iste terminus terra saltem a cosilio. vnde sup illud ps. cxxi. Hierusalez q edificat vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum. doctores iudeoru tradut q hierusale inferior dirigat ad hierusalez superiore. Hec ille. Ex quo pt3 manifeste q itelligat illud qd dicit in ps. Hierusale q edificatur vt ciuitas pro inferiori hierusalez et illud qd sequitur vt ciuitas cui9 participatio eius in idipsum. pro hierusale supiori que quidez expositio est satis cognita: q2 illa iferior hierusale ad illa supiorez ordinat seu dirigit. pt3 igitur ex dictis doctorum hebreor: q hierusale qnq accipitur in sacra scriptura p illa

celesti. et sic dz intelligi in predicta auctoritate Hiere. allegata in qua dicit q congregabuntur ad hierusalē oēs gentes in noie dñi. ¶ Sciendum etiā q scđm doctores iudeoꝝ nō solū beatitudo celestis vocatur hierusalē in scripturis: sed etiam mōs dei et locus sanctus dei. et sanctuarium et atria dñi et tēplum dñi et hmōi. et ideo cū dicitur qs ascendet in mōtem dñi: aut quis stabit in loco sancto ei9. Et alibi cōcupiuit aīa mea in atria dñi et multa similia intelligi debent scđm doctores iudeoꝝ de celesti beatitudine. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius q de hoc tractauit in suo. Deut. in ti. de penitētia. c.viij. De quo in particula. viij. loquēs de premio eterno. dicit hoc ē premiū quo nullū supius et hoc est bonū post qđ nullum aliud bonū et hoc desiderauerūt oēs pphete: qđ bonū multis etiā vocauerūt nominibus: vt mōs dei et locus sanctus eius: et locus sanctuarij et via sctā: atria dñi et porta dñi. Hec ille.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus non est verus messias: q in ei9 aduentu nō edificauit tēpluz dño.



Quartūdecimū argumētū iudeoꝝ accipitur ex illo qđ habet zacharie. vi. Ecce vir oriēs nomē ei9 sequit. et ipse edificabit tēplū dño. et etiā habet Ezechielis vltio. q hierl'm et templuz debēt reedificari tpe messie: et fm mensuras q ibi ponūtur: spacium erit vltra decē milia leucarū. Ista inquiunt non sunt impleta tpe ihū nazareni. immo tēplū et hierusalez ppter ei9 morte fuerunt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophrym libro de iudicib9. titulo de regibus et bellis eoꝝ. ca. xi. Dicit eñi ibidē iesus nazaren9 imaginat9 est se esse messiā: et fuit interfectus p iudiciū. et infra volēs concludere eū non esse messiā. Ait sic: nā oēs pphete locuti sunt q messias est redēptor israel et congregator eoꝝ: et iste dedit occasionē ad pdendū israel gladio et dispgendū reliquias eoꝝ et ad supprimēdos eos ergo nō est ipse messias. ¶ Ad istō argumentū dicendū q scđm nos et iudeos duplex est templū et duplex hierusalē: scz templū materiale et spūale. Hierusalē alta et hierusalē bassa: pro quo est auctoritas Gen. xxviij. de iacob qui vidit scalam et angelos ascēdentes et descēdētes et dixit. q terribilis est loc9 iste. Nō est hic aliud nisi domus dei et c. vbi glosa hebraica dicit q iacob vidit hierusalē et domū dei edificandaz in terris et i celis. et dixit nō est hic aliud nisi dom9 dei et porta celi. i. domus edificāda in terris nihil est cōparatione illius dom9 et hierl'm q debet edificari in celis et p hoc est magna glosa in brefich raba q habet q moyses anteq moreretur duct9 est in celū et vidit ibi messiā edificantem hierusalez in celis ex margaritis et lapidibus pciosis. et dixit sibi messias q iacob pat ei9 vtrāq hierusalem viderat et dixit q nihil erat illa hierusalem q edificanda erat in terris in compara-

tione illi⁹ q̄ in celis: q2 illa erat du ratura pro israel imppetuū τ dixit tūc moyses. Letatus sum in his q̄ dicta sunt mihi: i domū dñi ibim⁹. Stantes erāt pedes nostri i atriis tuis hierusalē. Hierusalem q̄ edifi catur vt ciuitas: cui⁹ participatio eius in idipsum. modo ad ppositū iesus nazaren⁹ verus messias de buit edificare τ edificauit templū τ hierl'm nō materiale sed spūale sc3 ecclesiā τ paradisum ex lapidi bus viuis: videl3 ex fidelibus. qui in p̄senti tēplo τ hierusalē supiori cōpaginantur p gratiā τ in futuro per gl'iam. ¶ Et φ nō debeat edi ficari templū materiale scđm intē tione3 iudeo2: pz3 q2 pōt queri ab eisdē de q̄nq3. Primo quale in nu mero esset. Scđo quid contineret. Tertio ad q̄d seruiret. Quarto q̄s ibi ministraret. Quinto q̄ dies il lud solēni3arent. Ad primū respō dent iude⁹ φ erit in numero tertiū Sed cōtra hoc est hiere. vij. c. Nolite cōfidere in verbis mēdacij di centes. templū dñi templū dñi tē plum dñi est. quasi dicat tēpla ma terialia nō debent esse nisi duo. τ q̄ dicit tertiū tēplū materiale fiēdu3 mēdaciū dicit. Vba sunt dñi exerci tuū dei isr'l vt pz3 ibidē. Itē agge⁹ ppheta qui fuit tpe secūdi templi hoc idem clare exprimit in. c. ij. lo quens de celerrimo aduētu messie in eodem dicēs. Adhuc vnū modi cum est: τ ego cōmouebo celum et terrā mare τ aridā. τ mouebo oēs gentes τ veniet desideratis cūctis gentibus τ implebo domum istam gloria dicit dñs exercituu3 sequit. magna erit gloria dom⁹ istius no uissime plusq̄ prime dicit dñs ex ercituū. hec domus nouissima fuit domus secūda que facta fuit p es dram in quā venit saluator noster quādo fuit oblatus τ sepe in eadē predicādo τ miracula faciendo. et q2 ipse in eam venit dicit ppheta φ debebat esse sua gl'ia maior quā illius prime quā fecit salomō licet fuit nobilis prima facta per Salo monem: q2 non fuit in regibus ma ior Salomone. Et attende φ dici tur in textu. domus istius nouissi me demōstratiue signando nouissi mam domu3 τ non dicit nouissime absolute. sicut cogitat iudeus φ de beat fieri altera domus vt p̄dictū est: q2 si talis debuisset fieri dixis set ppheta domus nouissime. Sed quia illa erat domus in quā debe bāt venire sicut vēit de facto. mes sias dixit huiusmodi. vt d' facto da retur intelligi φ in istam debebat venire τ nō in alteram. Nūc aute3 pbatur φ illa maioritas fuit: quia venit in ea saluator. legim⁹ in pri mo libro Esdre. c. iij. φ quādo fini tum est opus domus secūde pluri mi etia3 de sacerdotibus τ leuitis τ principes patru3 τ seniores qui remanserāt in illis septuagita an nis qui transierāt de prima domo ad secūda3 lachrymabantur: quia nihil videbatur domus secūda in comparatiōe ad primā. Sed iuue nes qui non viderant primā gau debant in aspectu secūde. In quo ergo erat maioritas glorie huius secūde domus nouissime nisi quia in eam venit saluator mūdi. ¶ Se

pientes iudeorum declarant quod maioritas domus secunde fuit: quia durauit per decem annos plus quam prima. quia prima durauit per quattuorcentis et decem annos. et secunda per .cccc. et viginti annos. videte qualis est gloria: quia durauit decem annis plus in illis decem vltimis ante distinctionem iam non habebat gloriam necque potestatem: quia per sex annos antequam destrueretur domus secunda. Tytus et vespasianus mandauerunt quod non facerent sacrificia post aduentum etiam saluatoris nostri qui fuit pauco tempore ante destructionem secunde domus secundum quod ipse dixit Luce .xix. quod non remaneret in ea lapis super lapidem quotidie fuerunt de malo in peius. et que gloria erat quod ipsa durauit decem annis plus: cum ipsi manerent captiui et subditi. ¶ Sunt alij sapientes iudeorum qui declarauerunt quod maioritas illa fuit: quia fuit melius opata quam prima Salomonis: et quod illam reparauit herodes. Sed bene debemus intelligere quod non attingit herodes ad illud ad quod attingit salomon vt faceret maiorem et meliorem domum. Ceterum talmudh in libro qui vocatur yoma dicit quod quinque que fuerunt in prima domo non fuerunt in secunda. Primum archa testamenti. secundum semhamesoras quod ponebant sacerdotes super cor suum: quia mandauit lex in Exodo quod cum alijs pannis sacerdotalibus: faceret vnum alium pannum qui in hebraico vocatur osphet qui esset quadratus et duplicatus et quod esset quantitatis vnius palmi in longum et alterius palmi in latum. iter duplicaturam huius panni ponebat sacerdos semhamesoras scriptum. in hoc panno mandauit lex quod ponerentur duodecim lapides preciosi in quattuor lineis de tribus in tres: ita quod tres essent directe in qualibet linea et mandauit quod scriberentur nomina duodecim tribuum in illis lapidibus vnum nomen in quolibet lapide. et cum sacerdos ponebat super se hunc pannum volens scire si irent ad faciendum guerram vel si haberent victoriam: et si irent que tribus haberet victoriam per virtutem illius semhamesoras statim relucebat lapis et splendebat nomen illius tribus per quam debebat habere victoriam: et si non oportebat ire ad guerram splendebant quedam littere que dicebant non. et si oportebat ire: relucebant littere que dicebant sic. et istud non fuit in domo secunda. Tertium quod non descendebat ignis de celo ad comburendum sacrificium sicut in prima. Quartum quod gloria dei que apparebat in prima domo in sancta sanctorum inter cherubin non videbatur in domo secunda. Quintum quod in prima veniebat spiritussanctus ad loquendum cum prophetis: et in secunda non. quia tres vltimi prophete. s. aggeus: zacharias et malachias qui fuerunt in domo secunda erant senes et remanserant a tempore domus prime: et in malachiam cessauerunt prophete: quia ipse fuit vltimus. nunc ad propositum redeamus ex quo in domo secunda deficiebant ista quinque in quo erat maioris glorie quam prima nisi

quia debebat in ea venire messias filius dei vivi q̄ incōparabiliter excedebat oia predicta. Pꝫ ergo manifeste ex hac ꝓphetia nullā aliam domuꝫ siue tēplum materiale fiendū cū dom⁹ illa secūda esset nouissima in qua venit xp̄s qui est vera gloria. ¶ Sed arguit vlterius iudeus si tu dicis ꝙ hec ꝓphetia fuit impleta in domo secūda qn̄ motum est celū ꝛ terra ꝛ mare et arida: cū non videntur ista facta esse in aduentu iesu nazareni. ergo necesse est dare tertiā domū qn̄ ista implebūtur. Rn̄deo ꝙ immo oia ista fuerūt impleta in aduētu iesu nazareni veri messie. Dicit em̄ adhuc vnū modicū. i. tēpus breue respectu precedētis durationis mūdi ꝛ ego mouebo celū. istud fuit impletū qn̄ stella noua in natiuitate xp̄i apparuit Math. ij. ꝛ terrā ꝛ mare qđ fuit impletū per victoriā romanorū in omni terra ꝛ in insulis maris. Et mouebo oēs gētes: hoc fuit impletū imminēte xp̄i natiuitate ꝓpter qđ exijt edictū a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis redactus sub dominio romani imperatoris ꝓpter qđ ibāt singuli in ciuitatē suā: ꝛ tūc xp̄us fuit natus. Luce. ij. Ip̄o ergo xp̄o adueniente multitudo maris ad eū est conuersa celū. tellus et maria sunt cōmota: cōmota inq̄ꝫ sunt celi et terre et maris habitatores exultauerūt: et vndiqꝫ terrarū hierusalē habitationes varias oblatiōes varias ad laudem ipsius christi attulerunt. ¶ Ad secundū in quo querebatur si daretur tertium templum materiale quid contineret: dicit iudeus ꝙ contineret archam: tabulas virgam ꝛ manna. Sed contra hoc est Hiere. in cap̄ſo. iij. non dicēt vltra archa testamēti neqꝫ ascendet sup cor neqꝫ recordabuntur illius nec visitabitur nec fiet vltra. sed in tēpore illo vocabunt hierusalē soliū dn̄i ꝛ cōgregabūtur ad eū oēs gentes. vbi est glosa doctorū iudeorꝫ ꝙ ꝑ tēpore hierusalē syon solium dn̄i. iuda isrl̄ sanctuariū terra ois hec vocabula significāt gloriā paradisi. ¶ Ad tertiū si daretꝛ tertium templū ad quid seruiret. dicunt iudei ꝙ seruiret ꝑ sacrificijs faciendis sicut p̄terita domus. Sed contra hoc dicit deus. Isa. vlti. Celū sedes mea terra scabellum pedum meorū que est ista domus quā edificabitis mihi: ꝛ quis est iste locus quietis mee. Rn̄dēt iudei dn̄o. domine ista tertia domus edificabiꝛ tibi ꝑ sacrificijs offerendis. sicut in ceteris domibus fuit factū vt respicias ꝑ peccatis nostris ꝛ parcas. ꝛ dicūt dn̄s eis ad quē respiciā nisi ad pauperculū contritū spū et trementē sermones meos. Et exēplificat de sacrificijs antiquis. dicens qui immolat bouē quasi q̄ interficit virū. qui mactat pecus q̄si qui excercebat canē: qui offert oblationē quasi q̄ sanguinē suillū offerat. qui recordaꝛ thuris quasi q̄ benedicat ydolo. quasi dicat. ista sacrificia nō mihi placēt. cessare debēt ꝛ solū mihi placet qđ tpe messie ē fiendū. i. sacrificiū cordis contriti ꝛ humiliati ꝛc. ¶ Ad quartū i quo queritur si daretur tertiū templum

quis ibi ministraret. Respondent iudei quod ibi seruirent sacerdotes de leui. et de sadoch. Sed contra hoc est Isa.in.c.eodē vbi loquēs de messia dicit. et declinauit sup eam sicut flumē pacis. sequitur et mittet agē tes in affricā et lydiā et italiā et grecīā &c. et faciet ex eis in sacerdotes et leuitas. dixit dñs. qd impletū est in iesu nazareno tpe apostolorum. Sacerdotiū enī antique legis figura fuit sacerdotij noue legis. et ideo presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum: iuxta illud. i. Reg.ij. vbi sic ait deus. Nunqd nō aperte reuelat⁹ sum domui patris tui cū esset in egypto et elegi eū ex oībus tribubus israel mihi in sacerdotē vt ascēderet in altare meū sequit. Ecce dies veniūt et precidā brachiū tuū et brachiū domus patris tui: vt nō sit senex in domo patris tui. i. presbyter vel sacerdos. et quasi in fine capituli cōcludit. et suscitabo mihi sacerdotē fidelez q iuxta cor meū et aīam meā faciat. et edificabo eius domū fidelē et ambulabit corā xpo meo cunctis diebus. vbi euidēter ostenditur quod iudeorū sacerdotiū erat finaliter consummādū et erat aliud cōsurgēdū cunctis diebus perduraturis corā xpo dño. iuxta illud. ps. Tu es sacerdos ineternū sm ordinē melchisedech. ¶ Nec valet fuga infidelis iudei si vellet fugere per institutionē sadoch et expulsionē abyathar a sacerdotio. iij. Reg. ij. c. qr cuz illa exclusione hāc etiā generalē intellexit pphēta sicut apparet ex modo loquēdi: qr dixit quod cūctis dieb⁹ certū est autē quod cunctis diebus sadoch nō ministrauit: nec volo tacere quod sequit in eadē pphetia futurū est autē: vt quicunqz remāserit in domo tua veniat vt oretur p eo et offerat nūmū argenteū et tortam panis: dicatqz dimitte me obsecro ad vnā partē sacerdotalē vt comedā buccellā panis. hic est text⁹ noster. littera vero hebraica sicut habui a quodā perito conuerso de iudaismo reuelante mihi hoc secretū hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotē fidelē sicut cor meū et voluntatē meā faciet. et veniet ad adorandū me in domo mea in calice argenti et in placentula panis et dicēt cōiunge me nunc vni istorū sacerdotū ad comedendū hāc placētulā panis. littera hebraica vbi nos habemus nummū argēteū habet agorath que seph quod sonat in calice argenti. Ex quib⁹ manifeste patet nō solū mutatio sacerdotū. sed etiā nouū sacrificiū fiendi in calice argenti. et torta panis que vt clare pz impleta sunt in aduentu xpi: et futuruz sacerdotiū: de ista materia lati⁹ dicetur infra in. xxiiij. argumento. ¶ Ad quintū scz si daretur tertiuz templū que dies illud solēnizaret. Rñdet iudeus quod dies magis solēnis in illo tēplo erit sabbatū. Sed cōtra hoc est Isayas caplo vbi supra erit mēsis ex mēse. i. solaris ex lunari. et sabbatū ex sabbato. quasi dicat dies dominicus ex sabbato quod totū impletur in nostra hierusalem ecclesia militanti tempore veri messie. nō enī debebat manere festiuitas sabbati; nec quecunqz alia

indecorũ. Unde Isa. i. Neomenias et sabbatũ et festiuitates alias nõ feram. iniqui sunt cetus vestri. kalendas vestras et solẽnitates vestras odiuit aĩa mea facta sunt mihi molesta. Tẽplum ergo et hierusalẽ quod debuit edificare tpe messie est spirituale. scz ecclesia vel paradisus nõ materiale qđ impletũ est i iesu nazareno. ¶ In cõfirmatione oĩm predictorũ. s. q non sit dandum tertium tẽplum sicut legimus in chronicis imperatorũ et summorũ pontificũ. Iulianus apostata odio fidei xpiane pcepit iudeis: vt tẽplũ suũ reedificarent. qui ex oĩbus mũdi partibus cõgregati opus facere inceperunt. sed qđ cũ magno labore et per multa tẽpora fecerãt subito corruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscitauit. xũ. persecutionẽ xpianorũ. Itẽ tẽpore martini pape primi. Humarꝰ pñceps sarracenorũ veniẽs hierusalẽ vbi olim fuit templũ iudeoꝝ quod per tytum destructũ fuerat diligenter iubet inquiri. loco vero reperto et diligenter mũdato cepit templum edificare et structura nõ stabat: immo repente corruebat. sciscitãs qꝫ cur hoc accideret per quosdam iudeos reperit. q nisi crux dñi q̃ erat in monte oliueti de medio tolleret edificare non posset qđ factuꝫ fuit sublata enĩ cruce dñi structura tenuit et humarus supra sepulchruꝫ dñi vnã ecclesiã rotundã edificauit pro eo q machometus dñm nostrũ iesum xpm tanq̃ dei summũ pphetam nõ autẽ tanq̃ deũ adorari mãdauit. Dicit enĩ in alchorano iesuꝫ christũ verũ fuisse pphetã natũ de virgine conceptũ de spiritusancto. sed nõ deũ. et si queratur cur cruce dñi existente in monte oliueti structura illa nõ stabat. Ratio esse potuit q non patiebatur deus ibi tẽplum fieri blasphemie preciosa domini cruce ibi existente in quo templo dñ humarus sacrificaret a quodã persa interfectus est: hec in collectura hystoriarum.

¶ Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias: q in eiꝰ aduentu non est saluata iuda.



Uintũdecimũ argumentũ iudeorũ contra xpm accipitur per illud Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit dñs et suscitabo dauid germẽ iustũ translatio chaldaica habet. i. messiam iustũ. sequitur. In diebus illis saluabitur iuda: et israel habitabit ꝯfidenter et c. Sed nunq̃ tot miserie acciderunt iudeis sicut post mortẽ iesu nazareni sicut patꝫ in destructione ciuitatis et templi. ergo non est ipse messias.
¶ Ad illud argumentũ respondet q illa pphetia est impleta q̃tũ ad illos qui fuerũt veri filij israel et iuda. qui saluati sunt spũaliter nõ solum q̃tum ad aĩas. sed etiã corporaliter: q vt dicitur in ecclesiastica hystoria imminẽte destructiõe ciuitatis per tytũ et vespasianũ admoniti sunt fideles qui erant in iudea per angelũ: vt trãsirẽt in regnũ regis agrippe q̃ erat ꝯfederatꝰ romanis in pace. Infideles autẽ qui ibi

erant nõ credentes in xp̃m suã mi-
seriam de suo peccato meruerunt.
Huic concordat respõsio venerabilis
magistri petri alfonsi in suo dyalo
go titulo.ix.vbi dicit q̃ pmissio eis
dicebat est facta qui credituri erãt
de israel.atq; iuda vnde τ incredu
lis nõ est cõpleta queadmodũ po-
pulo israel de egypto educto qui-
dã: q2 peccauerũt τ a pceptis dñi
recesserũt.terrã pmissionis non in
trauerũt.quã pmisit dñs moysi di
cẽs.Descẽdi vt liberarẽ populum
meũ de manu egyptiorũ: vt educe-
rẽ de terra illa in terrã bonã τ spa
ciosam.sed oẽs in deserto mortui
sunt.hec ille. Impleta est ergo pro
phetia nõ in infidelib9 q̃ non sunt
pprie filij israel τ iuda: sed infide-
libus. Fuit etiã impleta in domo
secũda. q2 de ea loquitur pphẽta.
¶ Vel põt dici q̃ illa saluatio τ cõ
fidentia est de gloria celesti. q2 ibi
habitant confidenter. τ sunt per-
fecte saluati.

¶ Contendit iudeus probare q̃ ie
sus non est verus messias: quia nõ
habuit filios neq; semen.



Sextũdecimum argumentũ faciũt iudei ex illo Esa.liij. Videbit semẽ lõgeuũ.qd intelli-
gitur de messia. τ in ps. Donã in se
culũ seculi semẽ eius. Nũc autẽ nõ
legitur iesum nazarenũ habuisse fi
lios: nec semẽ.ergo ipse nõ est mes
sias. ¶ Ad istud argumentũ respõ
detur q̃ iesus nazarenus habuit fi
lios τ semẽ nõ corporale: sed spũa
le. τ hoc sufficit ad verificãdũ illã
prophetiã: q2 verus messias iesus
descendit de semine spũali nõ cor-
porali. qd pt3 q2 prima pmissio fa
cta d messia fuit facta Abrae Gen.
xv. in semine tuo inquit sibi dñs be
nedicẽtur oẽs gẽtes. τ subditur q̃
sibi dixit dñs. In Isaac vocabitur
tibi semẽ. τ tñ cõstat q̃ Isaac cõce
ptus est fm spiritũ nõ fm carnem
sicut Ismael. vt dicit apl's ad Gal.
iiij. A fortiori igitur τ multo mag
xp̃s qui non ex virili semine: s3 my
stico spiramine. q2 ergo verus mes
sias iesus fuit natus totaliter fm
spiritũ de virgine sine viro sufficit
sibi q̃ habeat filios spũales τ glo-
sa hebraica sup illo: in Isaac voca
bitur tibi semẽ. Dicit hic notantur
duo secula. vnũ legis. aliud xp̃i et
messie. in seculo legis fuerũt semẽ
τ filij carnales. in seculo xp̃i spũa-
les sicut Isaac fm spiritũ natus est.
τ de istis filijs loquitur dauid. ps.
xliiij. qui ad litterã etiã fm expositores iudeorum exponitur de rege
messia. in quo dicitur sic. Pro pa-
tribus tuis nati sunt tibi filij τc. si
cut eñi ipse non debebat heredita-
re regnũ a patre carnali. sic nec de
bebat regnũ tẽporale dimittere fi-
lio carnali q̃ ostẽdit humilitate3 τ
mundiciam ipsius. τ forte ratione
istius fuit τ est consuetudo inter chri
stianos q̃ papa qui est vicari9 xp̃i
non est heres regni sui patris: nec
dimittit hereditate3 filio suo. quia
ipsum habere non potest.

¶ Contendit iudeus pbare q̃ ie-
sus non est verus messias. quia lux
lune non est facta vt sol. nec sol vt
septem dierum.

Ecimūseptimū argumentū iudeorū est de sole ⁊ luna: qm̄ i diebus messie. vt pꝫ Ysa.xxx. erit lux lune sicut lux solis. ⁊ lux solis erit septēpliciter sicut lux septē dierū in die qua alligauerit dn̄s vulnus populi sui. ¶ Rn̄det̄ ſm peritū virum Petrū alfonsi in dyalogo tit. ix. ꝙ non est gēs in mūdo stolidior iudeis q̄ putāt ꝙ corpus vel lumē lune de⁹ augeat siue solis. Sol enī si quātus nūc est maior esset dupliciter totū ꝓfectū hoīm cōbureret nedū si septēpliciter ꝙ si ⁊ lumē septēpliciter magis esset oculos nimirū nostros nimio splēdore obtūderet. lumē etiā lune si splēdori solis par fieret nemo iaꝫ vltra quiesceret. semꝑ enī dies esset. Per lunaris igit̄ lucis siue solaris augmētū voluit ꝓpheta intelligi fidem ⁊ gloriā in xp̄o crediturorū. ac si diceret fides illoꝝ ⁊ gloria multipliciter maior erit ⁊ plucidior q̄ modernorū. ⁊ ꝙ nō de luna vel sole isto visibili. sed de xp̄ianoꝝ credulitatis gloria et splēdore ꝓpheta loquat̄ in sequētibus testat̄ cū subiungit. Nō erit tibi amplius sol ad lucēdū per diē: nec splendor lune illuminabit te. sed erit tibi dn̄s in lucē sempiternā. ⁊ deus tuus in gloriā tuā ⁊ nō occidit vltra sol tuus ⁊ luna tua nō minuetur. q2 dn̄s erit in lucē sempiternā. Nā si de sole vel luna ꝓprie diceret hoc quidē qd̄ dicit nō erit tibi amplius sol ad lucēdū per diē: nec splendor lune illuminabit te illi quod supra dixerat contrariū eēt erit scꝫ lux lune sicut lux solis: et lux solis erit septēplr. Patet ergo ꝙ de splēdore ⁊ gloria fidei ꝓpheta sancte ecclesie hic loquitur qd̄ ex cōsequentib⁹ designatur cū subditur. sed erit tibi dn̄s in lucem sempiternā: ⁊ dn̄s de⁹ tuus in gloriā tuā. ac si diceret nequaq̄ vlteri⁹ luce credulitatis vestre huius qui est similis solis istius trāsitorij vel lune idigebitis fulgētib⁹ Gloria q̄ppe lucis sue vos eternaliter illuiabit dn̄s. sed ⁊ qd̄ sequit̄ non occidet vltra sol tu⁹ ⁊ luna tua non minuetur si hoc inq̄ ita vt est intelligeretur: scꝫ vt solis splēdor ac lune foret cōtinuus nō esset iaꝫ dies vel nox mēsis vel annus q̄ oia solis ⁊ lune ꝓueniunt vicissitudinibus. ergo non immerito de luce et gloria fidei nostre q̄ nec minuetur nec occidet spiritualiter dictū intelligimus. Hec ille. Nonus conuersus bene locutus est. ¶ Vel aliter ſm nicolaū de lyra dicēdum est ꝙ loquitur ꝓpheta de aduētu xp̄i ad iudiciū tunc mutabūtur ⁊ innouabūtur quodāmodo corpora celestia: ⁊ tūc saluabitur vulnus populi ⁊ pressura plage eius: q2 destruetur mortalitas ꝑ peccatū primorū parētum inducta: q2 oēs hoies resurgent ad vitā immortalē. vtraq̄ expositio videt̄ necessaria vt perfectio glie xp̄ianoꝝ ostēdat̄. s. in presenti quo ad primā: ⁊ in futuro seculo quo ad secundam.

¶ Contēdit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias: quia in eius aduentu non est sublatuꝫ sceptrum ab israel.


Decimũocta-uum argumentum iudeoꝝ est. messias nõ est ventur⁹ quousq; sceptrũ israel sit ablatũ sed nondum est ablatũ sceptrũ israel ergo nondum venit messias. maioꝛ patet Ben. xlix. non auferetur sceptrũ de tribu iuda ⁊c. minoꝛ probatur q̄ adhuc manet potestas seu dominiũ iudicandi causas et determinãdi apud capita transmigrantiũ q̄ sunt in babylonia que locum regis tenent super totum populum israheliticum vt habetur a rabi moyse egyptio libro de iudicibus in determinatiõibus suis de canhedrin. iiij. c. vbi sic dicit. Capita transmigrationis que sunt in babylonia locum tenent: et pñt dñari in hierusalẽ et vbiq; terrarum et iudicare super eos siue velint siue nolint sicut scriptuꝫ est. Nõ auferetur sceptrum de iuda. p istud enim sceptruꝫ intelliguntur capita transmigrationis q̄ sunt in babylonia hec ille. Rñdetur q̄ minoꝛ huius argumenti scꝫ q̄ sceptrum israel nõdum est ablatum [illegible] solũ est manifeste falsa ẜm euidentiã facti sꝫ est etiam notoꝛie ficta seu mendosa et per cõsequens contra propheticam veritatem. vt notat magister Paulus in suo dyalogo dis. iiij. c. ij. Primum patet ex hoc. nam babylonia in qua asserũt iudei esse capita trãsmigrãtiũ habẽtiũ tales potestates ⁊ dñia sup totũ populũ iudaicũ manifestũ ẽ q̄ iã a magnis tpib⁹ citra est destructa ⁊ ĩhabitabilis reddita ⁊ hoc fuit ꝓphetatũ de ea Esa. xiij. vbi sic habetur. Et erit babylon illa ciuitas glorioſa in regnis inclyta in superbia caldeoꝛum sicut subuertit dominus zodomã ⁊ gomoꝛrã. nõ habitabitur vsq; in finẽ ⁊ nõ fundabitur vsq; in generatione ⁊ generationem: cõstat q̄ in terra inhabitabiliter destructa nullus cõmoꝛat: ⁊ multominus est credibile q̄ sunt ibi talia capita. Est etiam notoꝛium inter iudeos q̄ a magnis tempoꝛibus retroactis nũq̄ in partibus babylonis nec aliquod iudicium nec determinatio: nec solum rumoꝛ aliquis de illis ptib⁹ ad istas ptes europe venit Unde notoꝛiũ est ẜm euidẽtiam facti q̄ non sunt ibi iudei dñantes sup totam israel sicut asserũt iudei. ¶ Secundũ aũt. s. q̄ minoꝛ illa sit ficta seu mendosa pꝫ ex hoc nã ẜm p̄dictuꝫ rabi moysen ⁊ cõiter ẜm oẽs doctores iudeoꝛ extra terraꝫ ꝓmissionis non põt nec lꝫ nec aliquando licuit alicui iudeo iudicare iudicia criminalia: de quibus. s. est mutilatio mẽbri humani aut occisio. Constat autẽ q̄ q̄ non hꝫ iurisdictionem in talib⁹ non põt iudicare nec capitaliter punire blasphemũ vel ydolatrã: homicidã: adulterũ: nec aliũ quẽcũq; incurrenteꝫ talia crimina que grauissima sunt ẜm legem mosaycam. Et sic exceptis illis ⁊ similibus cetera sunt leuia. Ex q̄ sequit̃ q̄ illa capita trãsmigrationũ que iudei dicũt eẽ in babylonia nõ possunt iudicare de grauib⁹ seu capitalibus criminib⁹ cum sint extra terrã ꝓmissionis: sꝫ tm̃ de leuib⁹ ⁊ pũis quoꝛ respectu nõ possunt dici habere sceptrũ nec potestatẽ regalẽ ꝑut dicũt iudei: nec põt dici q̄ tenent sceptrũ seu locũ regis sꝫ

tales essent sicut iudices inferiores
habētes modicā ptātē. Manifestū
ergo ē q rabi moyses ꝛ alij rabini q̄
asserūt q in babylone sunt capita
trāsmigrationū habētia potestatē
regiā super totū pplm iudaicū ma-
nifeste mentiunt cū illud asserūt qd̄
est ꝯ mentē suā. oēs em̄ concorditer
tenent q extra terrā pmissiōis nul-
li iudeorū pertinet talis potestas.
¶ Est etiā secūdo pdicta minor cō-
tra pphetica veritatem. legit enim
Osee. iij. c. sic. Dies multos sedebūt
filij israel sine rege: et sine princi-
pe ꝛ sine sacrificio ꝛ sine altari. que
quidē auctoritas tam sm expositor-
res iudeorū q nostros intelligit de
statu iudeoꝝ ꝛ captiuitate hodier-
na. Et sic ptz q asserere in babylo-
nia vel alibi tpe huius captiuitatis
principē vel regē: seu aliqd huius-
modi est cōtra ipsam euidētiā rei fi-
cticium ꝛ mēdosum ac cōtra pphe-
ticam veritatem.

¶ Contendit iudeus probare q ie-
sus non est verus messias quia non
venit in tempore quo fuit sceptruz
ab israel sublatum.

Decimumnonuz
argumentū iudeoꝝ est. si
iesus nazarenus fuisset
ver⁹ messias debuisset venire tpe q̄
fuit ablatū sceptrū iuda. sz nō venit
in illo tpe. ergo nō est ipse messias.
maior ptz ex auctoritate allegata su-
pra. minor pbat q si sceptruz iuda
fuit ablatū hoc fuit prio p macha-
beos q̄ nō erāt de tribu iuda sed de
tribu leui. Erāt em̄ sacerdotes ꝛ to-
tū pplm gubernabāt illi i tēplo se-
cundo quod fuit per tricentos an-
nos ꝛ vltra ante aduentum iesu na-
zareni vt patet in hystorijs Josephi
ꝛ alijs. Cū igit iesus nazarenus na-
tus sit tēpore herodis regis qui ma-
chabeis successit in regno iudeoruz
constat q non venit in tpe prenūcia-
to per patriarchā: naz longe ante tē-
pus herodis in quo tempore xp̄s na-
tus est iam erat ablatum sceptrū de
iuda vt dictum est ꝛ transierat in ma-
chabeis qui erant tribus alterius.
¶ Hic datur duplex responsio. Pri-
ma est q lz machabei fuerunt sacer-
dotes ꝛ per consequens de tribu le-
ui. tamen sm lineam maternam erāt
de tribu iuda. Et ideo per guberna-
tionem eorum non erat ablatum sce-
ptrum de iuda: tamen quia hoc non
posset clare pbari. ideo ad argumē-
tum cōcessa maiore. Respondet ad
minorē sm alios planius. Ad quod
sciendū vt habet Nume. xi. c. tēpore
moysi de mādato dei fuerunt cōgre-
gati. lxx. seniores israel vt essent co-
adiutores in regimine populi cū ip-
so moyse: ꝛ extunc sm oēs doctores
iudeoruz semp fuit in iudaismo col-
legiū seu cōsistoriū quod dicebat cā-
hedri ad quod oēs difficultates seu
dubia fidei ꝛ legis perueniebant et
similiter omnia magna et summa iu-
dicia seu controuersia de quibus in-
telligitur cōmuniter illud Deutro.
xvij. Si difficile ꝛ ambiguum apud
te iudicium esse psperexis inter san-
guinem ꝛ sanguinem crimē ꝛ crimē
ꝛc. et infra surge et ascende ad locū
quē elegit dominus et sequeris sen-
tentiā eorum nec declinabis ad dex-
terā vl ad sinistrā: qui quidē cāhedri
a tpe dauid ꝛc. citra residebāt princi-

pariter sub regib⁹ ⁊ ducib⁹ iude in hierusalem: ⁊ postea in babylonica captiuitate. Duz ibi essent reges vel duces de iuda: consequenter in reditu dicte captiuitatis residebunt in hier̄z sub ducib⁹ ð tribu iuda dū eēnt ⁊ durabat ptās coꝝ etiā nō existente rege vel duce ð iuda prout potestas alicuius capituli vacante sede durat ⁊ sic auctoritas ⁊ potestas canhedrī durauit etiam tempore machabeoꝝ ⁊ vsqꝫ ad .xl. annos ante destructio/cionē templi secūdi in quo tempore cessauit ex toto eoꝝ potestas seu iurisdictio eo ꝙ tunc tpis interfecit herodes omnes rabinos seu magistros illius collegij ꝓut habetur in libro cāhedri hierosolymitano in .c. de iudicijs pecuniarum. Item habetur in libro abundasar .c. j. vnde ꝓ tunc ꝓprie fuit ablatum non solum sceptrum de iuda: sed etiam scriba de filijs eius: quod quidem tempus concurrit cum tempore passionis seu christi domini nostri: qui fm omnes per .xlij. annos ante destructionem templi secūdi fuit passus sicut regnuz herodis qui fuit alienigena in cuius tempore titul⁹ regius a toto genere iudeorum fuit ablatū fuit valde ꝓpinquum tempori natiuitatis christi iesu. Ex qbus patet ꝙ tēpore herodis vt dictum est in quo tēpore verus messias venit ex toto sceptrum iuda fuit ablatum ⁊ ꝓphetia adimpleta. ¶ Et si forte dicat iude⁹ ꝙ in ꝑdicta responsione videnť assignare duo tempora. scꝫ quādo ablatum fuit sceptrum iuda herode regnante qui alienigena erat. Et ipse quando ablatus fuit dux seu scriba de filijs eius quod vt dictum est fuit impletum quando herodes occidit rabinos seu magistros legis qui dicebantur canhedrin qui non videntur fundare in aliqua auctoritate autētica: nec cōcordare verbis patriarche supradicti iacob: cum ipse non assignauerit duo tempora: sed tātuz vnum dicens donec veniat qui mittendus est scilicet messias secunduz quod dicunt christiani ⁊ scdm translationem chaldaicaz. Respondetur scdm hystorias thalmudicas quas iudei tenentur tanꝙ autenticas habere duo fuerunt ablata de tribu iuda in diuersis temporibus licet non multum abinuicem remotis: vnum est sceptrū regni: quia herodes ascalonita cum esset non solum alienigena: sed etiaz seruus de domo machabeorum ⁊ de facto regnasset in iudea ⁊ hierusalem. Idcirco timens ꝙ cū regnum ei non competeret de iure eo qd̄ legitur Deutero .xvij. capi. de medio fratrum tuoruz pones super te regem nec poteris ponere super te alienigenam posset pro tempore aliquis consurgere de stirpe dauid ⁊ eum de regno expellere. Ideo interfecit omnes quos potuit habere de genere regio in ꝙ occisione: ablatum fuit sceptrum de iuda presertī secundum estimationem populi communem: ⁊ ipsius herodis qui credebat nullum de stirpe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato modo predicto adhuc remanebant canhedrin: qui dicuntur doctores seu scribe qui residebant sub herode sicut alias residebant sub regibus seu ducib⁹ israeliticis sꝫ postea fuerūt ab herode īterfecti cāhedri oēs ⁊ tūc ꝓprie fuit ablat⁹ scriba de filijs

iuda que omnia supradicta in libro qui dicitur babraca. c. i. et in libro canhedrin hierosolimitano et in libro abodasera super allegato habentur. Patriarcha igitur Jacob spiritu dei ista precognoscens proprie predixit. non auferetur sceptrum de iuda in hoc assignans primam ablationem predictam ad titulum regium pertinentem. Consequenter dixit et scriba de filiis eius in hoc presignans secundam ablationem canhedrin predictam. Que quidem duo in diversis temporibus contingerunt ab herode seu herodianis. ¶ Et attendendum quod de prima ablatione sumus certificati per hystorias thalmudicas preallegatas non tamen de tempore quo contingit per eas certificamur. Per hystorias autem nostras scilicet euangelicas certificamur non solum de occisione sed etiam de ipsius tempore. tradunt enim herodem occidisse quoscunque potuit in bethleem a bimatu et infra et hoc cum natus esset iesus in bethleem iuda. Mathei. ii. De secunda vero occisione. s. canhedrin et de tempore quo contingit sumus certificati per hystorias in libris preallegatis quod fuit per. xl. annos ante destructionem templi secundi. Et sic patet ex predictis quod non fuit ablatum sceptrum de iuda per herodem nec dux seu scriba de filiis eius modo predicto donec venit messias vt predictum est. hec ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quia in eius aduentu non venit in nubibus celi.



Vicesimum argumentum iudeorum est acceptum ex illo quod habetur Daniel. vii. aspiciebam in visu noctis et ecce in nubibus celi quasi filius hominis veniebat etc. Et secundum omnes doctores catholicos loquitur ibi de aduentu christi. sed iesus nazarenus non venit in nubibus nec in tali potestate qualis ibi describitur ergo non fuit christus. ¶ Respondet hic nicolaus de lyra quod scriptura loquitur de duplici aduentu christi. s. in mundum et ad iudicium. Primus aduentus christi describitur cum humilitate. et secundus cum maiestate. Daniel autem loquitur de secundo aduentu. Unde ibidem dicitur. Aspiciebam donec throni positi sunt et sequitur ibidem. iudicium sedit et libri aperti sunt. Judei autem excecati nesciunt hunc duplicem aduentum distinguere et ideo errant multipliciter quia aliqui expectant christum in aduentu suo statim apparere in tanta virtute et potestate quod possit sibi omnia terrena subiicere et eos liberare et regnum suum restituere. propter quod et discipuli christi post eius resurrectionem querebant. Actuum. i. c. Domine si in tempore hoc restitues regnum israel etc. Alii autem propter scripturas que manifeste loquuntur de christi humilitate et passione et propter illas que loquuntur de eius eminentia expectant duos messias. vnum qui dicitur filius Joseph et iste passurus est et occidendus. Alius qui dicitur filius dauid qui messiam filium Joseph resuscitabit et regnum israel restaurabit. sed illud dictum de scripturis non habet auctoritatem. licet enim plures dicti sunt messie sive vncti quod idem est participatiue vt dauid et

sunt et alii predicti nullus tamen dicitur in scriptura venturus ad salutem populi nisi vnus. Item istud dictum pro quanto habet apparentiam impletum est in christo qui fuit filius Joseph putatiuus et sic vocatus vt patet in euangelio. Est etiam filius dauid secundum carnem sicut patet ex predictis.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quia adhuc manet regnum romanorum.



Vicesimumprimum argumentum iudeorum contra christum sumitur ex quarto regno quod nominauit daniel. in c. vii. Super quo sicut dicit magister alfonsus conuersus in libro bellorum ti. xiii. Aliqui glosatores iudeorum dixerunt quod illud quartum regnum est regnum romanorum ex quo arguunt quod adhuc non venit messias quia vident regnum romanorum stabile et ipsi vocant christianos romanos ex nomine ciuitatis romane que caput est regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenent iudei quod rex messias habebat venire in fine regni christi cuius regnum sempiternum erit vt patet cap. eodem et quia credunt quod gens romanorum est gens edom etc. quia Julius cesar fuit de edom et sic alii omnes reges qui fuerunt post eum in roma. Jungunt etiam cum hoc prophetiam Jeremie Trenorum. iiii. gaude et letare filia edom: que habitas in terra hus. ad te quoque perueniet calix inebriaberis atque nudaberis completa est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te. Ex omnibus his inferunt iudei quod non debebant redimi completa receptione postquam scilicet nulla captiuitas sequeretur quousque fieret contritio et destructio illorum de edom. quos ipsi dicunt esse romanos qui seruant legem iesu nazareni. Et super predicta auctoritate Jeremie dicit rabisalomon quod ibi Jeremias prophetat destructionem romani imperii eo quod destruxit templum et captiuauit populum iudeorum tempore tyti et vespasiani. et sic per filiam edom intelligunt romam seu populum romanum cum dicitur gaude et letare filia edom: quasi dicat istud gaudium quod habuisti in destructione ciuitatis et templi in tristiciam conuertetur. quia ad te veniet calix vindicte diuine. Quia ergo nondum est destructum romanum imperium. ideo dicunt quod nondum messias venit. et istud argumentum est inter cetera in quo magis se firmant iudei expectantes quotidie destructionem romani imperii. quo facto dicunt statim messiam venire et ideo quotidie orant pro destructione romani imperii et potissimum pro destructione ecclesie christi et discipulorum eius. vt patet per quandam orationem que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter quedam alia expresse dicitur. Omnes heretici subito pereant que verba rabisalomon et rabi moysen et ceteri sic exponunt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. Ad istud argumentum respondetur secundum predictum magistrum Alfonsum eodem libro et ti. Primo declarandum falsum esse romam siue populum romanum esse filiam edom pro eo quod regnauerit super eos homo qui fuit de edom sicut ipsimet iudei non vocant romani nec edomite ex eo quod regnauit super eos herodes qui fuit

de gente edõ: de terra rome. Itē q edõ alio noie dicit̃ ē esau. Gen. xxv. et sic edõ descendit de sem filio noe per Isaac cuius filius fuit esau. Lota enim europa in qua est roma dicit̃ populata fuisse a filijs Japhet ppter quod nõ videt̃ rõnabiliter dictum q p edõ significet̃ romanū imperiū. Sepe em̄ accidit q diuersa loca eodē noie noiant̃ ppter quod multi decipiunt̃ exponētes de vno quod de alio itelligit̃. verbi gratia. certum est q terra edõ fuit ad ptez meridionalē versus mare andalusie p quā filij israel trāseūtes p desertū cū exierūt de egypto venerūt et in eadē terra edõ fuit mons synai et mons or. vbi mortuus est aaron. et ibi erat frācia quā dicūt iudei in hebraico carphat que nominat̃ in terra edõ in pphetia abdie vbi dicit̃ trāsmigratio exercitus huius filiorum israel oīa loca chananeorū vsq ad sareptā. littera hebraica h3 vsq carphat in qua stetit helyas quādo dixit sibi dñs. surge et vade in carphat que est in sydone. et iterū surrexit et fuit in carphat. Et patet manifeste q p hoc quod dicit̃ carphat que ē in sydone in terra de edõ dat̃ intelligi q est alia carphat alibi sita et ista est regnū frācie quod est ad aquilonez. ecce ergo habemus vnam frāciam in terra edõ. Itē hispania que dicitur in hebraico capharat et de qua dicitur abdie. in. c. eo. infra transmigratio hierusalem que est in bussro littera hebraica dicitur capharat. erat etiam prope illa3 franciam que dicebatur carphat. que erat in sydone in terra edõ in qua hispania siue capharat mortuus fuit antipas filius herodis in vinculis tiberij cesaris sm̄ q dicit iosephus et sic vocauerūt aliqui sapientes hispaniā terre edõ in quo deceerunt intelligi q non est illa hispania que vocatur in parte andalusia et que ppinqua alteri frācie que est ad partem septētrionis que non est de terra edõ. Inuenitur enim scriptum in libris erariū egyptiorum q terra andalusie fuit vocata hispanie nomie primi regis quo habuit hoc nomen hyspan: quia venit de hispania que est in terra edõ. Sic etiam dicendu3 de roma que in hebraico dicitur bosra que est terra edõ sm̄ illud Isa. lxiij. Quis est iste qui venit de edõ tinctis vestibus de bosra est vltra mare prope terram israel. Et dicit̃ in libro zorobabel q bosra erat magna ciuitas niniue. et sic non est ista roma in qua est apostolicus quia illa roma que in terra edõ iam fuit deserta quando fuit destructa babilonia: quia edõ et moab et ammon et multe alie gentes venerunt cum rege babylonie ad destruendum israel et ideo receperunt penam cum eo. ¶ Dico ergo respōdēdo sicut dicit Nicolaus de lyra. q p filia3 edõ intelligitur ipsa ydumea ab ipso esau put dictus est edõ denominata. et inuehit hic specialiter propheta contra ydumeos qui debuerant diligere filios israel eo q descendebant a duobus fratribus vterinis. s. iacob et esau. et ipsi magis econuerso habuerunt eos odio et in destructione hierusalē fuerunt cum chaldeis vt dictum est gaudētes de illa destructione. Ideo dicit̃ in auctoritate. gaude et letare filia edõ. quasi dicat. ista leticia tanq in-

ista in tristiciam conuertetur que habitas in terra hus. ista hus nõ est illa de qua natus fuit iob. vt habetur iob.i. sed illa eiusdem nominis cītis in regno ydumee: quia sicut dictum est frequenter in scriptura reperitur ꝙ due ciuitates ⁊ loca in diuersis posita eodem nomine equiuoce nominant. ¶ Judei moderni dicunt ꝙ inuenerunt in quadam glosa chaldaica ꝙ grecia est terra hus. Constantinopolis vero filia edom et quia predicta ciuitas est capta a turcis. Dicunt ꝙ iam est completa iniquitas filie syon ⁊ sic nunc expectant messiam venturum. Istud etiam est falsum scilicet ꝙ hus sit grecia et consequenter alia. ꝙ probatur sic: quia vt scribitur Genesis capitulo.xxij. nunciatum est abrahām ꝙ melcha filios genuisset nachor fratri suo hus primogenitum et buz fratrem eius chamuelqꝫ patrem syrorum et sunt tres prouincie coniuncte denominate ab istis tribus fratribꝰ. Caput terre hus fuit reblata que postea fuit vocata ātiochia et iste prouincie sunt remote a grecia vltra.xxv. dietas. ⁊ sic consequenter patet ꝙ grecia non est hus. Item caput grecie est constantinopolis. et iudei in suo hebraico vocant greciam yenam ⁊ sic non possunt dicere ꝙ yenam est terra hus ſm ꝙ declarant predictam prophetiam. ⁊ sic patet manifeste falsuꝫ cū dicunt ꝙ constantinopolis ciuitas est terra hus et discurrentes per omnia quecūqꝫ retorquentes textꝰ scripturarum facti ceci dixerunt terminum signatū adimpletionis huius prophetie in anno dñi. M.cccclviij. qui est ſm eos a creatione mundi quinqꝫ milia ducenti decem ⁊ octo. Unde dixit rabi abraā filius rabi hya q̄ habitabat barchinone declarando in quodam libro quem fecit qui vocatur meglina a megala qđ interpretatur littera discooperta ꝙ messias debebat venire anno a creatione mūdi quinqꝫ milia cētum decem et octo quem numeruꝫ ipsi ponunt in cōputo litterarum sui Abecedarij numerando quia ⁊ cū venit predictuꝫ tempus inuenerūt falsuꝫ dictum illius. Et ideo dicūt moderni iudei ꝙ ille errauit: qꝛ vbi posuit quia debuit ponere ris que facit in numero ducenta decem et octo. qꝛ q. vel cof quod idem est in suo alphabeto facit centum: et ris quod idem est ꝙ. r. vel res facit ducentos ⁊ cuꝫ iste sit annus vt dictum est ſm cōputum eorum a creatione mundi quinqꝫ milia ducenti decem et octo. Jō affirmabant venturum esse messiaꝫ anno predicto quod patuit et patet esse falsum. Unde bene dixit de eis dauid. In circuitu impij ambulāt. sicut bestie molēdini oculis velamine coopertis que nihil aliud inueniunt de sero quando cessant ambulare in profectu vie quam quando inceperunt. patet ergo falsitas istius expositionis ꝙ grecia sit terra hus et constantinopolis filia edom sed secundum veritatem vt dictum est filia edom et regnum ydumee ab eodem denominatum: et hus est ciuitas in eodem regno quod regnū dr̄ habitare in terra hus qꝛ illa terra ē famosa in regno illo cuiꝰ metropolis siue caput erat reblata. s. ātiochia. ¶ Sꝫ dicet hic forte iudeꝰ

et quo filia eodem est regnū ydumee et tu xpiane dicis q ista pphetia est cōpleta quando ergo fuit completa inebriata et nudata. Responsio q illa prophetia ipleta fuit tempore regis hircani qui fuit potētior rex machabeorum qr tunc fuit destructa tota terra ydumei et eduxit .xxx. milia illorum quasi captiuos qui custodierāt muros hierusalem: et dicit Josephus q in illa die facta fuit magna leticia: qr .s. fuit destructa et punita tota terra ydumei. Et dicit hic rabi vsua filius leui glosando sup hoc passu q illa die fuit facta maior leticia in templo q vnq fuerit facta. Dicendo q beth sçau terra sua et oēs alie terre ydumee que non fuerant subiugate subiectioni tempore Josue nec aliorum iudicū nec in tempore regum israel et iude fuerunt victi et captiuati tempore huius regis hircani: et dicit q in illa die completa fuit pphetia abdie pphete vbi dicitur ascendent saluatores in montem syon iudicare montē esau et erit domino regnum. Et dicit etiam Josephus q filii de edom filiī esau conuersi sunt ad iudaismū tempore predicti regis hirchani et fuerunt circūcisi et non recesserūt ab eis tempore tyti et vespasiani: sed q semper manserunt iudei deinceps. Et ideo fuit rememoratū peccatum iudeorum filiorum esau et ceciderunt in captiuitatem quando fuit cōpleta iniquitas filiorū iuda qui pmanserunt iusti in aduentu messie scilicet nazareni fm q pphetauit Jeremias vbi supra dicens: completa est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te: visitabit iniquitatem tuam filia edom et non inuenitur gens malicie que sit in ira dei tanto tempore fm q dictum fuit de edom nisi iudei pter quos fuit dictum q semper deberēt esse in ira dei. Et ideo coniunxit de⁹ has duas gentes .s. edom conuersorum et iudeorum qui debebant perdi et semper eē in ira dei sicut dixit Jere. in .c. vj. Cadent inter corruentes tēpore visitationis sue corruent dicit domin⁹ et fuit pdita memoria nominis edō: et mansit memoria nominis iudeorū quia illi de edom conuersi fuerunt ad legem iudeorum. Et quia inuenimus edom bis punitum esse: primo in tempore nabuchodonosor ante pphetiam malachie. Secundo post pphetiam malachie tēpore regis hircani. De prima fuit dictum Malachie primo: q si dixerit ydumea destructi sumus: sed reuertētes edificabimus que sunt destructa: hec dicit dominus exercituū isti edificabunt et ego destruam quia dixit destructi sumus sicut si esset iam preterita illa punitio quā primo habuerunt tēpore nabuchodonosor secūdu q dicit etiā .c. eo. esau aūt odio habui et posui scilicet montes ei⁹ in solitudinē et propter eum etiam dixit in pphetia abdie: legatum ad gentes misit surgite et consurgamus aduersus eū in prelium: quod dixit de futuro propter secundam punitionem quam debebant habere tempore hircani regis et propter ipsum dixit in prophetia abdie: et erit dominus iacob ignis: et domus Joseph flamma: et domus esau stipula et succendentur in eis et deuorabunt eos: propter qd intelligitur q non debebant illi de edom habere destructionem tertiā

quia in secunda debebant esse in ira dei in perpetuum cum aliis iudeis consociis eorum qui simul permanserunt tempore tyti. ¶ Et dato q adhuc regnum romanorum esset de numero illorum quattuor regnorum de quibus dicitur in libro danielis vt in argumento fuit dictum & q romani essent regnum edom quia regnauit super ipsos romanos homo qui fuit de terra edom non sequitur q et hoc pervim habet dici q quia adhuc illud regnum est stabile sicut cogitant iudei q propterea adhuc debet venire rex messias quia non fuit intentio prophetarum in destructione regni babylonie que fuit dicta in prophetia danielis & in pphetia Jeremie q post septuaginta annos captiuitatis iuda nunq̄ amplius esset homo qui regnaret super regnum casdym et super ciuitatem babylonie et terram circa iacentem: quia ille ciuitates et terre sue in suis locis permanserunt et si alique ville illarum fuerunt destructe nō tamen omnes fuerunt deserte: et adhuc ille q̄ fuerūt deserte pro maiori parte omnes fuerunt populate. Sed intētio prophetarum fuit q non esset vltra super casdym et super babylonem nec super suam terram aliquis rex qui esset de genere nabuchodonosor nec de gente sua. Item in tempore futuro regni medie erat intentio prophete q nō esset vltra rex qui eēt de genere darij nec de gēte sua. Itē in tempore quo fuit postea regnum psie erat intentio prophete q non esset amplius rex de genere tyti. nec de gente sua. Item in tempore in quo habebat esse regnum Janam id est grecie erat intentio prophete q non esset vltra rex de genere alexandri nec de gente sua et simili modo tempore quo in futurum deberet eē regnum romanorum sm q ipsi dicunt deberet esse intentio prophete q non haberet ibi amplius esse rex de genere Julij cesaris primi: et Gay et Tyti. nec aliorum qui crediderunt in eorum fidem. Erquo ergo reges romanorum non credunt modo in fide Julij cesaris Gay nec Tyti quia ipsi seruiebant ydolis: & etiā quia Constantinus cesar dimisit regnum romanorum seruis iesu nazareni et apostolicus qui est dominus Rome non fuit vocatus deinde cesar nec venit de genere cesaris: oportet necessario dicere q iam transierunt omnia illa regna dicta in libro danielis excepto regno iesu nazareni veri messie quod firmissime durat et habet durare sine fine. Et ideo oportet dicere necessario q iam venit rex messias qui venturus erat tempore illorum regum: et q iam receperunt iusti transmigrationem et tribulationem qua debebant recipere quando finita essent illa quattuor regna secundum q dicitur danielis. xj. populus autem sciens deū suum obtinebit: et faciet et docti in populo docebunt plurimos: et ruent in gladio et in flama et in captiuitate et in rapina dierū. Sequitur et de eruditis ruent vt conflentur et eligantur et dealbentur vsq3 ad tempus prefinitum: receperunt etiam mali et peccatores de israel finem captiuitatis perpetue sicut dicitur Danielis. vij. vsq3 ad consummationem et finem durabit de-

solatio et iterum capi. eodem: an ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis erit vastitas: et post finem belli statuta desolatio: et hoc est quod debebat esse in aduentu messie: scilicet quod finem acciperet peccatum et deleretur iniquitas: et adduceretur iusticia sempiterna et sic vngeretur sanctus sanctorum vt patet in capitulo eodem clarissime. ¶ Ergo patet sicut sol lucet ex omnibus istis predictis falsam esse expositionem iudeorum in prophetia Iere. supradicta: et in prophetia abdie. quibus se fundant multum iudei expectantes destructionem imperij romanorum et tunc aduentum messie et quomodo etiam falsum est quod christiani descendunt de edom: sed quod ipsimet iudei sunt illi de edom qui fuerunt conuersi et ipsi qui mali sunt et peccatores simul cum eis receperunt punitionem perpetuam in qua nunc sunt et erunt vsque ad finem: et quod christiani sunt filij syon et boni iudei qui conuersi sunt ad christum in quibus completa fuit iniquitas id est in quibus iam cessauit peccatum et captiuitas et imperpetuum erunt liberi sicut patet in predicta prophetia. Iere. quia illis de edom conuersis et alijs iudeis negantibus christum dicit propheta. ad te quoque perueniet calix. i. pena diuine vltionis inebriaberis. i. ad penam punieris atque nudaberis. s. honore et alijs bonis sicut manifeste factum est per tytum romanorum principem. ¶ Sed et de bonis iudeis qui receperunt iesum christum verum messiam qui dicuntur filij syon. Dicitur in textu. completa est iniquitas tua filia syon. scilicet in aduentu christi quia amplius populus ille syon credens in christum non fuit subiectus alicui captiuitati loquendo de totalitate populi sicut tunc iam factum est de populo iudeorum. Ideo dicit non addet vltra vt transmigret te: scilicet a libertate in seruitutem. Sequitur de malis iudeis filijs edom. Visitabit iniquitatem tuam filia edom eam: scilicet iuste puniendo discooperuit peccata: scilicet penam manifestam omnibus inferendo quia publica est cunctis captiuitas et seruitus in toto mundo vbicunque sunt iudei siue inter sarracenos sunt captiui et in abhominationem habiti. Patet ergo solutio ad argumentum iudeorum que aliquantulum dilatata fuit propter magnam vim [quam] faciunt iudei in eodem.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quem christiani affirmant ipsum esse deum.



Vicesimumsecundum argumentum iudeorum est ad probandum christum non esse deum sicut christiani affirmant. Arguunt autem sic scriptum est Exodo. xx. non assumes nomen dei tui in vanum. In vanum nomen dei assumit qui hominum nomini cultum diuinitatis attribuit. Nam vanitas est omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat homini nouum cultumque diuinitatis ascribit. Item in psal. scriptum est non erit in te deus recens neque adorabis deum alienum. Item in lege scriptum est quod qui fecerit se deum occidatur: nullus ergo homo est

deus. Mirum ergo est quomõ xp̃ia-
ni ausi sunt iesum nazarenum nomi-
nare deum etiã concesso ꝙ esset mes-
sias cum sacra scriptura sit in oppo
situm vt dictũ e. vel si dicant ꝙ mes-
sias debet esse deus: ostendant chri-
stiani. Unde in sacra scriptura ta-
lis assertio potest notari. ¶ Licet
tamen in primo libro sit sufficienter
declaratum quadruplici examine ꝙ
iesus christus est verus filius dei et
consequenter verus deus quia tamẽ
iudei petunt auctoritates sacre scri
pture. Ideo in presenti duo sunt fiẽ
da. Primo soluetur argumẽtum Et
secundo assignabuntur auctoritates
expresse ad propositum ostendẽdum
¶ De primo ergo dicitur ꝙ nomen
dei assumeretur i vanum si alicui pu
ro homini attribueretur: sed si attri-
buitur alicui qui nõ sit purus homo
sed verus homo et cum hoc etiam
sit verus deus tunc non assumitur
in vanum: talis est iesus dominus
noster qui nõ tantum homo sed etiã
verus deus affirmatur: et sic deus ⁊
homo vnus est christus: nec est re-
cens vel recenter deus qui eternus
est et ab eterno deus: nec ipse se fa-
cit deum quia substantialiter est deꝰ
Ille enim facit se deum qui fingit
se esse deum cũ non sit: nec est deus
alienus quia vere est deus: dii vero
gentium alieni dii dicuntur quia nũ
cupantur dii. ¶ Circa secundum:
tollent iudei velamen de cordibus
suis legant sacras scripturas quas
et non alias pro presenti allegare in
tendo que communiter non solũ se
cundum catholicos doctores: sꝫ etiã
ſm antiquos hebreorum rabinos de
messia exponuntur. Et primo quidẽ
abraham pater fidei nostre adducit
in medium: qui accepta promissione
ꝙ in semine suo benedicerentur om
nes gentes: intelligens ex hoc deum
nasciturum secundum carnem hu-
manam ex genere suo cum esset se-
nex et dierum multorum vocauit ad
se seruum seniorem domus sue Gen.
xxiiij. et dixit ei Pone manum tuam
subter femur meum: vt adiurem te p
deum celi et terre: vt non accipias
vxorem filio meo de filiabus ⁊c. Cũ
enim sit consuetudo apud colentes
deũ ꝙ iurans p deũ ꝑstat manũ suam
sup aliqd habẽs specialẽ relationem
ad ipm propter qd Exo. xxij. dicit
ꝙ qñ aliqs iurabit applicabitur ad
deos nullomõ pater abraham fecisset
manũ serui sui poni subt ꝓpriũ fe-
mur quando iurabat per deum celi
nisi specialiorem relationem habe-
ret femur suum ad deum ꝙ̃ alia mẽ-
bra corporis sui qd quidem verum est
inquantum illa pars specialius or-
dinatur ad actum generationis per
quem quantum ad matrem de genere
abrahe nasciturus erat xp̃s. ¶ Se-
cundo potest adduci illud. Isa. ix.
paruulꝰ natus est nobis ⁊c. Sequit
et vocabitur nomen eius admirabi
lis consiliarius deus fortis pater fu
turi seculi. princeps pacis. paruulus
dicit quia verus homo: admirabilis
⁊c. quia verus deus. Hec enim nomi
na omnia non videntur alicui posse
competere nisi sit deus. ¶ Tertio po
test adduci illud Isa. xxv. Et dicit
in illa die: ecce deus noster iste: expe
ctabimꝰ eum: ⁊ saluabit nos. Super
quo dicit venerabilis petrus alfon-
si in suo dyalogo ti. viij. hunc cer-
te versum aliter non curamus expla

nare q̄ doctores vestri illū dudū ex-
posuere: p illū nanq̄ docuerūt ventu
rū fore tēpus quo mūdus dñm esset
visurus: et digito sibi adinuicem po
pulus ostēsurus hoc vero fieri nulla
tenus posset nisi hō fieret quia et de9
hec ille. ¶ Quarto pōt adduci illud
Esa.li. posui verba mea in ore tuo: et
in vmbra manus mee ptexi te: vt plā
tes celos et fundes terram et dicas ad
syon populus meus es tu siue plāta
tio celoꝝ siue fundatio terre accipia
tur spūaliter siue ad litterā: certum
est q̄ talia nō possunt verificari nisi
de illo qui est deus: xp̄i eñ humani-
tas pmittit cū dicitur: posui verba
mea in ore tuo: ita eñ dixerat domin9
moysi vt habet Deutro.xviii. pphe-
tam suscitabo de medio fratrū tuo-
rum similē tui et ponā verba mea in
ore eius q̄ verba eius que loquetur
in noīe meo audire noluerit ego vl-
tor existā. Istud aūt nō pōt intelligi
de iosue: nec de aliquo q̄ fuerit sub
lege mosayca: q̄ vltimo capi. eiusdē
libri dicitur. Nō surrexit vltra pphe
ta in israel sicut moyses: sed verifi-
catur de xp̄o qui fuit sibi similis inquā
tū dedit legē sicut patuit supra li. i.
in apertione tertii thesauri: s3 post
ea tangitur eius diuinitas cum ad-
dit vt plantes celos et fundes terram
etc. Ita eñ pmiserat se personaliter
venturum. Eze.xxxiiii. Ecce ego visi
tabo oues meas sicut pastor visitat
gregem suū. Differentia est inter do
minum et pastorem: tunc eñ domin9
ouium est pastor earum quando im-
mediate nō p alios sed per se pascit
eas. In veteri testamento deus erat
solum dominus et mittebat pastores
suos ad pascendum oues qui dice-
bant hec dicit dominus sed visitans
sicut pastor gregem suum nobiscum
est domin9 Esa.lii. Ecce ego qui lo-
quebar in veteri scilz testamento: as
sum in nouo. ¶ Quinto adducitur
alia auctoritas Esa. in ca.xl. que non
minus confirmat propositum. Re-
uelabit gloria domini et videbit om
nis caro pariter quod os dñi locu
tum est: potest quippe vox rei spūa-
lis audiri sicut filii israel vocem do
mini audierunt in monte synai: lo-
quentem vero non videbis nisi fue-
rit res carnalis. ¶ Sexto introdu-
citur auctoritas baruch in tertio.c.
vbi inquirens in toto cap. que sit ve
ra sapientia et qui adinuenit eam sub
dit: hic est deus noster et non estima
bitur alius ante illum: hic adinuenit
omnem viam discipline et tradidit eā
Jacob puero suo et isrl̄ dilecto suo: et
post hoc ī terris visus est et cū homi-
nibus conuersatus est. Certum est q̄
deus pm diuinitatem videri non po
test quia dicitur Exo.xxxiii. non vi-
debit me homo et viuet: non poteris
videre faciem meam: nec etiam con
uersatur cum hominibus inquantū
est deus vt dicitur Dan.ii. immo con
uersatio ppria est inter illa que sunt
eiusdem speciei. Et ideo ista verifi-
cantur de deo secundum naturam as
sumptam. ¶ Septimo hanc dupli-
cem naturam ostendit Micheas in
c.v. dicēs: et tu bethleem effrata puu-
lus es in milib9 iuda ex te eñ egre-
dietur qui sit dñator in israel. et egres-
sus eius ab initio a diebus eternita
tis eius. Nam egressus christi scdm hu
manitatem debebat fieri in bethleē
s3 egressus a diebus eternitatis nō
potuit esse nisi secundum diuinita-

tem. de quo egressu dicitur Esa. liij. generationem eius quis enarrabit. Super predicto etiam verbo petr⁹ alfonsi in suo dyalogo titu. viij. pulchre loquitur dicēs. Hoc quippe qđ est ex te mihi egredietur qui sit dn̄a tor in israel ſm corpus dictū est ſm q princeps ille adventurus erat in tpe. Quod autē sequitur: ⁊ egressus eius ab initio a dieb⁹ eternitatis ꝑpetuitatē insinuat deitatis: hoc eñ diuinitati attribuit quod homini puro non conuenit: hec ille. Ista ſm ꝑdestinationē non possunt esse dicta tum q significatum vocabulorū hoc non patitur: tum q nimis inscienter loquerentur ꝓphete ita studiose ad laudandum messiam per ea que non magis competunt sibi q̄ lapidi.

¶ Octauo dauid in ps. xliiij. dicit. Sedes tua deus in seculum seculi virga directiōis virga regni tui. Dilexisti iusticiā ⁊ odisti iniquitatem ꝓpterea vnxit te deus de⁹ tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Cū hoc inq̄ dicit: eum ad quem loquitur deū esse ⁊ hominē ostendit dicens enim. Sedes tua deus in seculū seculi virga directionis virga regni ⁊c. nunq̄d non manifeste eum appellat deum. Deinde cū dicit. Dilexisti iusticiam ⁊ odisti iniquitatem ꝓpterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Ad hominem eum loqui percipimus neq; eñ vel deū vel consortem habet deus. Item dauid in ps. Deus iudicium tuum regi da qui ad litteram etiam per doctores hebreos exponitur de christo i lege promisso dicit ⁊ permanebit cum sole ⁊ ante lunā in generationem ⁊ generationem: ⁊ sit nomen eius benedictum in secula ante solem permanet nomē eius. Et illud: ⁊ adorabūt eum oēs reges oēs gentes seruient ei. Uideamus inq̄ si de puro homine dicta sunt hec omnia: ⁊ patet manifesta q nullo modo conueniunt nisi soli deo: ergo sequitur q christum confiteri debemus esse hominem ⁊ deū. Quod etiam dauid spū reuelāte cognouit ⁊ miracula que facturus erat preuidit. Ideo huiusmodi finē psalmista fecit psalmū. Benedict⁹ dominus deus israel qui fecit mirabilia solus: ⁊ benedictum nomen maiestatis eius ineternū: ⁊ replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat: vidisti ergo iudee q̄ clare ex factis scripturis patet q messias in lege ⁊ prophetis ꝓmissus verus deus et verus homo eē debeat: quare merito iesus nazarenus quem verum messiam supra ostendimus verum deum ⁊ verū hominem confitemur. ¶ Et vt amplius perfidia iudaica cōfundatur tribus rationibus ostendā; sicut deducit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecitatem iudeorum. c. viij. Quarum prima talis est. Ille homo vere erat deus cuius pena temporalis sufficienter satisfecit ꝓ peccatis totius populi. Sed mors christi plene deleuit oīa peccata: ergo christus vere est deus. Maior patet. q sufficientem satisfactionem pertinet q pena respōdeat culpe: culpa aūt que est pctm̄ mortale ē infinita eo q cōmittit contra deum infinitū. Uidemus eñ eūdē actū eē culpabiliorē ⁊ grauiorem cōtra insigniorē ⁊ maiorē ꝑsonā cōmissum q̄ contra ignobiliorē vel inferiorē. Si ergo ad augmentum obiecti sequit

augmentum culpe: cum deus excedat omnem personam in infinitum culpa commissa directe contra eum qualis est quodcunque peccatum mortale in quo formaliter est aversio a deo dicenda est infinita. ergo pena pro tali culpa debet esse infinita: sed nulla pena que non durat in infinitum potest esse infinita nisi sit in supposito infinito vt sic finiretur pena ex subiecto sicut culpa ex obiecto. Pena igitur temporalis sufficienter satisfaciens pro quocunque peccato mortali necessario est in supposito infinito: sed suppositum infinitum est nullum nisi diuinum: ergo vera est prima propositio quod cuius pena temporalis sufficienter satisfecit pro omnibus peccatis vere est deus. Sed minor patet Esa. per totum. liiij. capitulo vbi dicitur vere languores nostros ipse tulit: et dolores nostros ipse portauit et nos reputauimus ipsum quasi leprosum et percussum a deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostre super eum: et liuore eius sanati sumus: omnes nos quasi oues errauimus vnusquisque in viam suam declinauit. et dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum etc. de quibus fuit plene dictum supra in apertione thesauri.

¶ Sed in circuitu impii ambulantes falsas conantur dare responsiones et finaliter neminem inuenientes in veteri testamento qui mortuus sit pro peccatis populi sic quod tota prophetia posset de illo exponi. Dicunt quod quando iudaicus populus ad perfectum statum reconciliabatur: tunc cetere nationes loquentes ex compassione et quasi comparatiue dicent: nos reputauimus eum. s. istum populum leprosum et percussum a deo etc. que sequuntur: sed mentita est iniquitas sibi multa cum dicunt in dicto ca. que de nullo alio a christo intelligi possunt. Ait enim deus: propter scelus populi mei percussi eum. Si ergo iste percutietur propter peccata populi dei. illi qui ducturi sunt languores vestros portaui erunt de populo dei: ergo non est vera expositio quod alie gentes dicant de populo dei predicta verba. item dicitur ibidem oblatus est quia ipse voluit. Item peccatum non fecit nec est inuentus dolus in ore eius. Item in eo. c. tradidit in morte animam suam et cum sceleratis reputatus est et ipse peccata multorum tulit et pro transgressoribus orauit que omnia nullo modo de populo iudaico verificari possunt nec de aliquo alio: cum propheta eius diuinitatem innuat dicens generationem eius quis enarrabit et quod voluntas domini in manu eius dirigitur. Item zacharias propheta in ca. ix. premittens ecce rex tuus veniet tibi iustus et saluator qui loquetur pacem gentibus et potestas eius a mari vsque ad mare et a fluminibus vsque ad fines terre subdit. Tu autem in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Item in. xii. c. aspicient ad me quem confixerunt. Item in. xiii. c. et dicetur ei quid sunt plage iste in medio manuum tuarum et dicet: his plagatus sum in domo eorum qui diligebant me: totam istam orationem tangit in virtute Esayas in. xxviii. cap. vbi primo ponit culpam dicens: percussimus fedus cum morte et cum inferno fecimus pactum: posuimus mendacium spem nostram: mendacio protecti sumus: et consequenter sub remedium inquiens: idcirco hec dicit do

nimus deus. Ecce ego mitto in fundamento syon lapidē: lapidem probatum angularem preciosū: et delebitur fedus vestrū cū morte: et pactū vestrum cū inferno non stabit. ¶ Secūda ratio pōt sumi ex dictis iosephi q̄ fuit iudeus: et verus historiographus dicentis q̄ hierusalem fuit destructa q̄ iniuste eius habitatores interfecerunt xp̄m: et beatū iacobū. Ex quo sic pōt argui: iudei nō errassent occidendo xp̄m: et beatū iacobum nec per consequens fuissent puniti nisi xp̄us vere fuisset deus. sed isti peccauerunt occidendo istos. ergo xp̄us vere erat deus. maior patet quia iudei interfecerunt christum: quia dicebat se esse deum et certe si non fuisset verum secundum legem debebat mori. Iudei ergo interficiendo christum si non fuisset deus: quia fecissent secundum legem non peccassent occidendo ipsum et beatum iacobum: sed potius meruissent: et eadem ratio est de beato iacobo qui ideo interfectus fuit: quia asserebat christum esse deum. Sed si non dixisset verum iuste interfectus fuisset. ergo vera est maior propositio q̄ si xp̄s non fuisset deus iudei non peccassent occidendo ipsum: et beatū iacobum. Sed minor patet per dictū iosephum asserentem iudeos deuenisse in istam vltimam captiuitatem q̄ iniuste interfecerunt hos duos predictos. ¶ Ex quo etiam tertia ratio potest induci que talis est. Interficere puram creaturā iniuste nō est ita magnum peccatum sicut ydolatrare: sed interficere christū fuit maius peccatū q̄ ydolatrare. ergo christus nō erat pura creatura: et sic oportebat q̄ esset deus. maior est manifesta: quia magis peccatum est facere contra preceptū prime tabule q̄ contra quodcunq; de tabula secunda. Sed ydolatrare est contra primum preceptum prime tabule peccare. Homicidium vero est contra secundum preceptum secunde tabule. ergo maius peccatum est ydolatria q̄ homicidium. Minor probatur quia licet interdum iure humano grauius puniatur minus peccatum: in lege tamen diuina pro mensura peccati est plagarum modus vt dicitur deutro. xxv. capitu. Cum ergo iudei per peccatum commissum contra christum incurrerint maiorem penā in vltima captiuitate que iam durauit mille. cccclx. annis: q̄ fuerit aliqua pena eis vnq̄ immissa propter peccatum ydolatrie necessario oportet dicere maius peccatum fuisse interfectio christi q̄ adoratio ydoli. ergo christus erat deus et hoc patet satis rationabiliter si consideremus conditionem legis quam christus erat daturus. Videmus enī in omnibus actibus ordinatis q̄ ille qui est superior artifex principalem et perfectiuum actum operatur per seipsū. Ea vero que disponunt ad illā perfectionem operatur per suos ministros sicut nauis factor compaginat per seipsum: sed preparat illam nauem per artifices subministrantes et ideo conueniens fuit q̄ lex perfecta noui testamenti daretur per ipsum deum hominem factum. lex autem vetus per dei ministros propter quod de latore legis noue dicitur

Job.xxxvi.ecce deus excelsus i fortitudine sua: et nullus est ei similis in legislatoribus: hec sufficiãt cõtra pfidiã iudaicã ad ostendẽdum rationibus et auctoritatibus q xps est verus deus et verus homo.

¶ Cõtẽdit iudeus probare q lex euãgelica non est a deo quia ponit trinitatem personarum.



Vicesimũ tertiũ argumẽtum iudeorũ sit cõtra trinitatẽ psonarum et qua arguũt legẽ euãgelicã nõ esse a deo sic. Ista lex nõ est a deo que tollit oĩmodã vnitatẽ diuinaʒ. q deutro.vi. dicitur. Audi israel dñs deus tuus vnus est: sed lex euangelica videtur hanc vnitatẽ auferre ponẽdo personarũ trinitatẽ: ergo lex euangelica nõ est a deo. ¶ Respondetur iudeo q trinitas personaꝝ nõ derogat vnitati essentie diuine: nã et ipsi habent cõcedere deũ esse in diuersis locis. q ps dicit. Si ascendero in celuʒ tu illic es: si descẽdero ad isernũ ades quod nõ põt verificari sm diuersas partes: q deus spũs est: et omni diuersitate et cõpositione partiũ caret nec põt dici q deus sit i diuersis locis successiue: q ipe dicit malachie iij. Ego dñs et nõ mutor: ergo sicut simul et semel totus est i diuersis locis cum veritate sue vnitatis ita suo modo diuinitas existens vno numero simul est tota in diuersis suppositis: nõ enĩ est scriptura in mũdo que verius ponit vnũ deum q facit euangeliũ. Sed hec vnitas ppter sui infinitatẽ et illuminatione cõpatit secum psonarũ trinitatẽ. Ad inuendum ergo q trinitas nõ tollit vnitatẽ essentie vbicũq; in veteri testamẽto in hebreo inuenit helo ym quod significat deũ in plurali numero adiũgit actꝰ singularis vt est illud. In principio creauit heloym celũ et terram. ¶ Dicũt iudei q hoc nomẽ heloym indifferẽter accipit p singulari vel plurali: et qñ accipit p deo vero sempi singulari tenetur sicut ibi: in principio creauit heloym ecce q si creauit stat in singulari: sʒ hoc pʒ manifeste falsum. Nã aliqñ tenetur manifeste pro deo vero: et tñ cõiũgit cuʒ adiectiuo pluralis numeri et aliqñ etiã cuʒ verbo pluralis numeri qd nõ esset si teneret pro singulari. Exemplũ primi Josue vlti. nõ poteritis seruire dño deus enĩ sanctus est et c. Hebraica veritas habet nõ poteritis seruire domino: q heloym sancti ipse ista auctoritas loquit de deo vero: q iosue loquebatur populo de seruitute veri dei. vt pʒ litterã intuẽti. Itẽ Dicre. xiij. puertistis verba dei viuẽtis dñi exercituũ dei vestri hebraica veritas hic habet peruertistis verba heloyʒ viuẽtiũ deũ exercituum ista auctoritas manifeste loquitur de deo vero. Nã vbi nos habemus deũ exercituũ in fine auctoritatis p hoc noie dñi in hebreo ponitur nomẽ dñi tetragramatõ qd de solo vero deo põt dici vt declarat rabi salomon in lib. de directiõe perplexoꝝ et tñ in istis auctoritatibus hoc nomẽ heloym coniungit cũ adiectiuis pluralis numeri: vt patet exemplũ secundi. sʒ de verbo pluralis numeri. ij. regũ. vij. que est gens vt populus israel in terram propter quam venit deus vt re

diceret sibi i populū. hebraica lfa sic habet: que aūt vt populus tuus gēs vna in terra ꝓpter quā iuerūt heloym ad redimendū sibi. ptꝫ ergo ꝙ li heloym stat in ṗdictis auctoritatibus ꝓ deo vero et in plali qre cū sit ibi ipossibile pluralitatē pōere deoꝝ necessarie ē pōere pluralitatē ꝑsonaꝝ siue suppositoꝝ qꝛ actiones tales sunt suppositoꝝ secūdo de anima. Patet igitur ex modo loquēdi hebraico ꝙ in diuinis ē pluralitas suppositoꝝ ⁊ vnitas essentie ꝙ moyses et alij ꝓphete dederunt studiosis in lege ꝑ talē modum loquēdi. Quomodo aūt iste actus elicitur ab essentia formalr ꝙ vna est simpliciter lꝫ persone sunt distincte ⁊ quedā magis subtiliora ⁊ magis ad propositū hic adduci possent. Sed quō dicit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu ꝯ cecitatē iudeoꝝ. vi. c. Non videt tutum dare occasionē cuiꝗ loquēdi subtiliter cum infidelib⁹ de materia ista. ¶ Uideant ergo catholici studiosi doctores super primum sentētiarū vbi de ista materia multa subtilissima tradūt ꝙ velut margarite nō sunt seminā de inter porcos. id est infideles. Sed tñ iduco cōtra iudeoꝝ cecitatem in ista materia testes famosos. Et primo sepe nominatum peritum doctorem petrum alfonsi conuersum in suo dyalogo ti. vi. respondēris sub nomine petri moysi interrogāti sic ꝑpēde o moyses ꝙ secretū sit nomē istud ⁊ ineffabile et ꝙ nō nisi ꝑspicaci mentis intuitu et ꝓfunda valꝫ agnosci idagatiōe testāte moyse ꝙ ait in deutro. scito hodie ⁊ cogita tu in corde tuo ꝙ dñs ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum ⁊ nō sit alius. vbi enim in latio ponitur dominus in hebreo ⁊ quidēꝫ ṗdictum nomē inuenies vbi vero de⁹ in latino in hebraico scribitur heloyꝫ quod pluralitatē significat vt inde patesceret eūdē eē deū qui ⁊ singulari ꝓprio ⁊ plurali appellatiuo nuncupat vocabulo. Sꝫ et ne plures deos forte putaret addidit et non sit alius. ꝙ vero moyses dixit scito et cogita tu in corde tuo reuera isinuat ꝙ nois hui⁹ archana subtilitas neꝗ visu neꝗ auditu neꝗ ꝺ corporeis sensib⁹ aliquo nisi tm̄ mentis intellectu ꝑspicuo ⁊ miro ꝑpēdi possit ingenio. ¶ Potest etiā in multis alijs trinitas denotari sicut in fimbrijs quas domin⁹ filijs israel in vestimentis suis per moysen habere ṗcepit dicens loqre filijs israel et dices ad eos vt faciant sibi fimbrias in angulis palliorum ponētes in eis vittas iacinctinas: quas cum viderint recordētur omniū mandatoꝝ domini. Fimbrie quippe ille quattuor erāt filorū sed duplicatorū in superiori sigdē sui parte tres nodos habentes in inferiori vero duos. Sed ꝑ fila quattuor. quatuor anni partes designantur. Per filoꝝ vero duplicitatem dies et nox videlꝫ vt quattuor anni tpib⁹. i. toto āno noctē quoꝗ ⁊ diē dei mādatoꝝ memores eēnt. Nā ꝑ tres nodos trinitas ꝑsonarū scꝫ superiores Per duos aūt iferiores duo insinuant testā. s. lex moysi ⁊ euāgeliū. ¶ Notat ꝙ trinitas in

tribus benedictionib⁹. qb⁹ aaron ꝛ filij eius bñdicebāt filijs israel ex pcepto dñi dicentis ad moysen. loqre ad aarō. ꝛ filijs ei⁹ sic bñdicetis filijs israel ꝛ dicetis eis Bñdicat tibi dñs ꝛ custodiat te. ostendat dñs faciē suā tibi ꝛ misereat̄ tui. Cōuertat dñs vultū suū ad te. ꝛ det tibi pacē. his qppe bñdictionib⁹ sacerdos aliquē bñdicēs ptēsas añ vultū suū palmas vtrasq̄ tenebat. cum ꝓo dicebat dñs quē hebraice illo qd̄ supra diximꝰ trino ꝛ vno noīe exprimebat tres digitos priores pollicē videlꝫ: indicē atq̄ mediū man⁹ vtriusq̄ rectos alti⁹ erigebat. ꝛ dicto ita dño digitos vt prius remittebat. sed dic mihi o moyses quid triū digitoꝝ eleuatione melius q̄ trinitatis excellentia poterit allegorizari q̄ si qd aliud sup his notare tu noris ꝛ valeas. mihi q̄so edisseras moyses sane neq̄ illud quod dixisti neq̄ qc q̄ aliud super hoc vnq̄ notauim⁹. sed nec doctores nostri qppiā notādū esse dixerūt. ¶ Petr⁹. Quid ēt nisi trinitas psonaꝝ in eo qd̄ dicit Isaias ppheta notari pōt trina videlꝫ angeloꝝ voce laudātiū ꝛ dicētiū. sanct⁹ sanct⁹ sanct⁹ dñs de⁹ sabaoth. Cur enī ter tm̄ sanct⁹ dicūt magis q̄ semel vel bis decies vel cēties vel alio aliquo numero. cur si breuiter laudare vellēt semel sāct⁹ nō dicerēt. si vero multū cur nō centenā vel millenā vel innumerā laudem exhiberēt Moyses. nos quidē in angeloꝝ laude cām nullā vocis illius trine nisi placitū sim⁹ ipsoꝝ. Petr⁹ si ad singula q̄ pposuero ne scius rn̄deris. quid aliō q̄ te victū ꝛ contra ire nescientem fateberis. ¶ Testat̄ sane ꝛ dauid psonaꝝ trinitatē cū dicit. Querite dominū et virtutē eius: querite faciē ei⁹ semp. Quid est ei q̄ dixit querite dñm ꝛ virtutē eius et querite faciē ei⁹ nisi querito patrem et filiū et spiritūsanctū. Quid nanq̄ per virtutē eius nisi filius eius. Quid vero p faciē eius nisi spūssanctus intelligit̄ q̄ si tu alias intelligas edissere hec itaq̄ sanctū testimonia scripturarum de trinitate personaꝝ satis intelligentibus sufficere possūt. Ꝑ predict⁹ doctor. ¶ Sed nō trāseat calamus auctoritatē Isaie in ca. xlviij. que multū facit ad propositū vbi ipsemet de⁹ dicit. ex tēpore anteq̄ fierent ibi erā et nunc misit me deus et spūs eius. q̄ illa autez sunt verba dei loquētis ptꝫ per litteram precedētēꝫ. cū dicitur man⁹ quoq̄ mea fundauit terrā et dextera mea mensa est celos. ꝛ sub eodē contextu idem loquēs ait et nūc misit dñs me ꝛ spiritus eius. Similr patet per litterā sequētē immediate cum dicitur hec dicit domin⁹ redemptor tuus sanct⁹ israel. In auctoritate vero premissa exprimitur deus missus a deo spū eius Inter mittentē ꝓo ꝛ missum semp est distinctio personalis. ꝛ sic ista scriptura impleta fuit in īcarnatione filij dei q̄ ē deus missus in mūdū a deo patre ꝛ spū eius. ¶ Secūdo adducunt̄ antiq̄ doctores hebreoꝝ q̄ de hac materia lꝫ obscure aliqd̄ senserūt iter quos aliq̄ allegabūt̄ q̄ magis visi sūt appropinquare ꝟitati.

Et primo occurrit illud qđ sup illud ps. Deus dñs locutus est ꝛ vocauit terrã. ibi glo. q̃ dicitur mydraſulim. s. glosa psalterij sic querit. Que est ratio quare psalmista nomẽ dei sancti ꝛ bñdicti trib⁹ vicib⁹ cõmemorauit dicẽs. De⁹ dominꝰ locutus ẽ ꝛc. Ad quod rñdẽt ibi sic hoc ẽ vt doceret te φ cũ istis tribus nominib⁹ creauit de⁹ seculũ suũ. iuxta tres midoth. i. ꝓprietates quib⁹ creatus est mund⁹: ꝛ ista sunt sapientia. scia et prudẽtia. sicut dictũ est in ꝓuerbijs. c. iij. Dñs i sapientia fundauit terrã ordinauit celos in prudentia in scientia sua abyssi erupuerũt. ꝛ isto mõ dr̃ i exodo. c. xx. qm̃ ego sũ dñs deus tuus de⁹ zelator. ecce tria nomina iuxta tres midoth quibus creatus ẽ mũdus. Similr̃ filij gad ꝛ filij rubem dicebãt in libro iosue. deus de⁹ dominus ipse scit. vbi noiauerũt deũ trib⁹ vicib⁹ hec in p̃dicta gl. ¶ Et idez habetur in beresith raba. i. in glosa magna sup Geñ. sup illo verbo. In principio creauit deus celũ ꝛ terrã In quibus habet φ doctores antiq̃ hebreoꝝ per trinã iterationẽ diuini nominis q̃ sepe fit in scripturis exponũt φ est intelligẽda in diuis trinitas sm̃ tres mydoth sc; ꝓprietates quas deo attribuũt. Itez in eadẽ glosa magna q̃ dr̃ beresith raba. c. cix. sic dr̃ rabi heliazar dicit nõ ẽ creat⁹ mũd⁹ nisi ꝑ verbũ vel cũ ṽbo dei sancti et bñdicti sicut dr̃ in. ps. ṽbo dñi celi firmati sũt. Et seq̃t ibidẽ rabi symeõ dicit ispirauit vel insufflauit de⁹ spm̃ sanctũ ꝛ creat⁹ ẽ mũdus sicut dr̃ in psal. spũ oris eius omnis exercit⁹ eoꝝ. Hec in p̃dicta glosa i qua mãifeste ponit̃ distictio realis in creatore mũdi qui ẽ de⁹. Manifestũ ẽ eñi φ verbũ distinguit̃ realiter a ꝓferẽte ꝛ spũs ab ispirãte. et tñ hi tres vnũ sunt de quib⁹ statiz ꝓpheta subdit. Cõgregãs sicut in vtre aquas maris: loquẽdo i singulari. ¶ Itẽ in glosa hebrayca sup illud Eccl's. iiij. funicul⁹ triplex difficile rũpit̃. vbi sic dr̃ sensus eẽt videret̃ mysteriũ throni dei ꝛ vnius ñ facile discumit̃. Sz hãc glosã moderni iudei puertũt retorq̃ntes hãc trinitatẽ ad tria attributa diuia. q̃ sunt potẽtia sapiẽtia bonitas. Sz nõ vr̃ h̃ esse sn̄ia glose p hoc φ dr̃ nõ de facili discutit̃. qr q̃libz ẽt satis simplex scit deũ eẽ potẽtẽ sapientẽ ꝛ bonũ. Itẽ sicut de⁹ opat̃ p suã potẽtiã sapiẽtiã ꝛ bõitatẽ. sic artifex creat⁹ opat̃ p artẽ suã sicut p regulã directiuã ꝛ p potẽtiã suã quẽ trãsmutat mãet ad formã scãnivl' lectivl' hmõi ꝛ p appetitũ bõitatis lucri. ꝛ ista tria multopl⁹ differunt in eo φ potẽtia ꝛ sapientia ꝛ bonitas in deo et iõ si ꝓpter ista tria dr̃ de⁹ trinus et vnus in glo. p̃dicta. multo forti⁹ diceret̃ quilibet artifex trinus ꝛ vn⁹ quod nõ est verũ. et iũgeret̃ singulare cũ ṽbo pluralis nũeri dicẽdo hyrã fecerũt tẽplũ solomonis sicut de deo dicitur Eccl's. ij. q̃s ẽ hõ vt seq̃ possit regẽ factorẽ suũ hebraica veritas sic hz Quis est homo vt intret post regẽ q̃ fecerũt eum. et sic de deo dicit̃ φ est rex q̃ fecerunt homines. ¶ Itẽ etiaz patet per sapientes cabala q̃

dicunt esse deum sine aliqua corporali quātitate et cum tribus istorum deus mundum creauit. que vocant corona intelligentia et regnū. et nō est differentia iter istos et xpianos nisi in vocabulis quoniam si ipsi intelligerent legem christi prout ipsam cognoscunt christiani. Uideretur nullā esse inter eas differentiā realem sed tantūmodo vocalem et non est mirum si doctores aliq hebreorū inter gentes aliquid de mysterio trinitatis nō sunt cōuersi ad fidem xpi. quia possibile est q deus eis gratiam nō inspirauit propter eorum peccata: qui dispositionem primā nullatenus optauerūt. Et propter multa alia temporalia quibus erant inuoluti que viam salutis impediunt. Sic et moderni iudei nō minus obnubilati et inuoluti non recte sed et obliquo incedentes p dictam veritatem questionibus varijs et euasionibus cōfusis inuoluūt ipsi sūt de qbus dicit salomō Ecclesiastices. vij. deus fecit hominē rectū et ipse imiscuit se infinitis qstionibus. ¶ Tertio accedūt naturales phi et videamus quid de trinitate senserūt. Primus fuit adam magnus naturalis qui dixit sm iuuenalem et Iheronymum manus dei tres digiti formauerunt corpus meū et extraxerunt costā. p tres digitos tres psonas intelligēs et p manū dei vnitatē essentie. Secūdus phs fuit Abraā i lege natur q tres angelos vidit sed vnum adorauit. Gen. xviij. tres vidit qr fides tres psonas credidit sz vnum adorauit qr vnus deus adorat sub rōne vnius maiestatis deitatis et essētie. Tertius phs fuit plato qui in. viij. libro platanicorum dicit q sicut non est dare intelligentiā creatā sine trinitate creata videlz itelligere posse velle sic nec intelligentiā increatā sine trinitate increata que est posse intelligere et velle. et iste plato vt ponit macrobius sup somnum scipionis et beatus augustinus. x. libro de ciuitate dei. c. xix. et. vij. li. confessionum. c. ix. dicunt q istud In pricipio erat verbū et verbum erat apud deū et deus erat verbum hoc erat in principio apud deū oia per ipm facta sunt et sine ipso factū est nihil. quod factū est in ipo vita erat. Fuit inuentū in libris platonis: et sic patet q cognouit pluralitatē personarum. Quartus phus fuit aristotiles qui vnitatē essentie ostēdēs. viij. Physicorum i fine dicit vnū motorē penitus imutabilē eternum et infinite virtutis et potētie sup oēs celos residēs et in. xij. methaphysice in fine dicit. Entia nolunt male disponi nec est bonū pluralitas pricipātiū vnus ergo princeps a q depēdet celū et tota natura. Sz trinitatē in deo ostēdēs dicit i pricipio primi libri de celo et mūdo. Res oēs sunt tres et diuidunt in tres hic qdē nūerus est ois rei et significat trinitatē rerū ita q in omni re ē inuenire trinitatē. et nō solū i creaturis sed ēt i creatore. addit vltra nos vero nō extraximus hunc nūerū nisi a natura rerū et retinuimus ipm similē legi earum. et p hūc qdē nūerū adhibuimus nosipsos magnificare vnum creatorē trīū eminētē

ꝓprietatib⁹ eoꝝ q̄ sūt creata. ⁊ nō cognouit iste personas distincte tm̄ cognouit appropriata. Quīt⁹ phs fuit ermes termegist⁹ rex egypti q̄ teste linconiēse in libro īterpretatorio ptiuꝫ gregaꝝ.c.xxxiij. sic ait de⁹ ē lumē añ lumē intelligibile et nihil aliud ē ei⁹ vnio q̄ spūs oia cōtinēs ⁊ verbuꝫ ipius pfectum existēs ⁊ genituꝫ.ergo ibi ē vnio i essentia ⁊ lumē de⁹ pr̄ est spūssanct⁹ oia ꝯtinens ⁊ verbū p̄ris id est filius oio equalis. Et iterū idē dicit monos gignit monadē ⁊ in se suuꝫ reflectit ardorem. Ecce q̄d dicit loquēs de deo: monos.i.vnus pr̄ genuit monadē.id est vnū filiū et in seipꝫ.s.pater reflectit ardorem.i. spm̄sanctū. Sextus phs fuit esculapi⁹ primus medic⁹ q̄ in vno deo ponit actū sermonē ⁊ virtutē vt pꝫ in libro suo de interrogatiōib⁹. Septim⁹ phs fuit ꝓphiri⁹ q̄ teste Augustino libro.x. de ciui.dei.c.xxiij. p̄dicat in diuis patrē ⁊ filiū ⁊ hoꝝ mediū. Octau⁹ phs fuit plutarc⁹ magister traiani imperatoris qui habuit respōsū q̄ hoies nō poterāt saluari sine p̄re ⁊ filio ⁊ spūsancto Et iō fecit laminā ⁊ posuit i sepulchro ⁊ inuēta ē scriptura lr̄is aureis.p.capiti.s.ori.s.pectoris cordi p p.patrē.p.f.filiū per.s.spm̄ sanctū intelligēs. Si aliq̄s q̄reret cū isti fuerūt gētiles phi. ⁊ mysteriū sancte trinitatis sit indemōstrabile.et archanū quō habuerūt talem notitiā de trinitate diuina. R̄ndet illuminat⁹ doctor Frācisscus de maronis in cōflatu suo super p̄io s̄niarū distinctiōe scd̄a q̄ōne quarta dicēs.q̄ multa ꝓbabilia ⁊ ꝓbabilitr enūciata dixerūt et ꝓpter nos multa p reuelationē hūerūt. ¶ Quarto accedat vniuersitas artiū liberaliuꝫ et ostēdat nobis si q̄d sentiat de mysterio trinitatis. Unde vna grāmatica est in essentia sꝫ tres sunt psone de quibus tractat scꝫ prima q̄ de seipa loq̄tur vt ego. scd̄a ad quā prima loquitur vt tu. et tertia de q̄ fit sermo inter primā et secundam vt ille. Sic pater in diuinis loquit̄ de se et a se tanq̄ prima psona fili⁹ vero est secūda persona ad quā loquit̄ pater psalmo secūdo. Dn̄s dixit ad me: filius me⁹ es tu: sed spiritussanctus ē de quo fit sermo. Johannis.xv.cū venerit paraclytus quē ego mittā vob̄ a patre. ¶ Logica q̄o dicit q̄ in vna ꝓpositione s̄m essentiā sunt tria distincta scꝫ subiectū. p̄dicatū ⁊ copula. ⁊ i vno syllogysmo s̄m essentiā ē maior ꝓpositio minor ⁊ ꝯclusio q̄ adiuicēꝫ distinguunt̄. ⁊ in syllogismo demōstratiuo maior ē per se nota. ⁊ sic a nullo minor a maiore pullulat cum sub ea accipiat̄. ⁊ ꝯclusio ab vtroq̄ s̄ꝫ mētē Aristo. ¶ Rethorica dicit in vno dictamie vni⁹ pagine s̄ꝫ essentiā sunt tria distīcta.s. psona q̄ loquit̄. et secūda ad quā loquit̄ ⁊ ipa lr̄a media inter primā et secundā. ¶ Geometria dicit. in vno edificio siue corpe s̄m essentiā sunt tria distincta.s. lōgitudo. latitudo ⁊ ꝓfūditas. ¶ Musica dicit. in cantu vno organico s̄m essentiā sūt tres distincte voces.s. tenor quīta ⁊ octaua. ¶ Arismetrica dicit. vn⁹ nūer⁹ par s̄m essentiā distiguit̄ i pfectuꝫ

supereccrescētē. et excrescentē: vt pꝫ his tribus numeris. s. xij. viij. vi. quoꝝ vterqꝫ est nūerꝰ par ꝑꝫ essentiā. et sic conueniunt. differūt tñ qꝛ ptes aliquote de. xij. que sūt vnū ꝛ duo tres ꝛ q̄tuor ꝛ sex simul sūpte reddent plꝰ ꝙ suū totū qꝛ reddunt. xvi. et ideo dicitur superexcrescēs Et partes aliquote d octo: q̄ sunt. vnū duo quattuor reddunt minꝰ ꝙ suuꝫ totū. qꝛ solū reddunt septē. et idō dr̄ numerꝰ excrescens. i. nō crescens in suū totuꝫ. Partes vero aliquote de sex q̄ sunt vnū duo ꝛ tres reddunt integre suū totū qꝛ faciūt sex. nec plus nec minꝰ. Et idō dr̄ numerus perfectꝰ: vt dicit Isid. iij. ethimologiarum. ca. vi. et vocatur pars aliquota q̄ aliquotiens sūpta reddit suuꝫ totū. ¶ Astronomia dicit ꝙ in vno celo ꝑ essentiā est ortꝰ occasus et motus stellarum: vt notat predictꝰ Isidorus in. iiij. ethimologiarū ponēdo differentiā inṫ astronomiā et astrologiā. qm̄ pria dicit qd dictū est. secunda ṽo vltra illud dicit auguriationē in stellis. ꝛ idō quo ad h̄ est superstitiosa scia ¶ His addiṫ naturalis ꝓphetia. q̄ vna ꝑm essentiā pōit tria rerū pricipia. s. materiā. formā et priuationē. ¶ Nec expers erit methaphisica a laudibus trinitatis diuine. cū ipa cōsideret ens in q̄tū ens quod est vnuꝫ ꝑm essentiā. sunt tamē i ea tres passiones distīcte. s. vnū veruꝫ bonum. vnū representās patrē qui est pria persona. sicut vnitas ē pricipium numeri. Ueritas q̄ est obiectū itellectꝰ representat filiū q̄ est veritas ꝛ ꝓductꝰ ꝑ modū diuini itellectꝰ Bonitas rep̄sentat spūsctū. qꝛ bōitas ē obiectū volūtatis spūssanctꝰ ꝓduciṫ per modū volūtatis ꝑm Aug. ¶ Quinto ꝛ vltimo accedat mūdus cū suis creaturis. ꝛ declarat trinitateꝫ eē i creatore. Et pꝫ prio ꝙ mūdus i se vnus ꝑ essentiā distīguiṫ i supercelestia q̄ sunt angeli ꝛ in celestia q̄ sūt celi. ꝛ in subcelestia que sunt q̄tuor elemēta cum elemētatis. Scdo se offert natura angelica q̄ in se vna distinguiṫ i tres iherarchias scꝫ superiorē mediā ꝛ inferiorē secundū Dyonisiū de angelica iherarchia. Tertio se offert supior iherarchia in qua deꝰ vnus ē i thronis vt maiestas in Cherubi vt veritas i Seraphi vt charitas Quarto se offert q̄lib; āgelus ꝛ q̄libet rōnalis aia. qui cū sit vnus. et aia vna i sua essentia est tñ i eis eternitas potētiarū scꝫ memoria. itellectꝰ ꝛ volūtas. ꝛ hec i creaturis vocaṫ ymago dei qꝛ nihil est similiꝰ in creaturis trinitati diuine ꝓ eo ꝙ sicut tres psone sūt vna essentia sic tres p̄dicte potētie sunt vna aia essentialr̄ nō tres aie. Et sicut tres persone habēt ordinē iter se nō tēporis sꝫ originis vel naturalis itelligentie vt sicut pater dr̄ prima persona. filiꝰ scda. ꝛ spūssāctꝰ. iij. sic i aia memoria dr̄ pria potētia q̄ est fons ꝛ thesaurꝰ omniū intelligibiliū ab aia. itellectus est scda potētia. volūtas vero tertia. qꝛ secundū Augustinū nihil volitū nisi p̄cognitū. Item sicut diuine ꝑsone non distinguūtur ab essentia realiter. distinguunṫ tñ iter se realiter ꝑ origines suas siue

relationes. sic et potentie anime di stinguuntur inter se formaliter. sed que tenus subsunt actibus suis que sunt memorari. intelligere. et velle reali ter distinguuntur. Item sicut deus est vbique presens in macrocosmo. i. ma iori mundo. sic et aia rationalis in mi crocosmo. i. minori mundo. Ipsa enim dr esse tota in toto. et tota in quali bet parte. quia aia rationalis que tota est in pede hois intelligit non vt est in pede. Est ergo merito aia ratio nalis imago dei. quia expressius rep sentat trinitatem diuinam quam quecunque alia creatura. Et hinc est quod cum deus formauit hoiem. dixit. Faciamus ho minem ad imaginem et similitudinem nostram. Gen. i. Quinto se offerunt spe re celestes. quia cum quelibet spera sit in se vna. distinguitur tamen in circulum pla netam et virtutem. Sexto se offert sol. que cum sit in se vnicus in essentia. distin guitur tamen in corpus. splendorem et calo rem quem producit. Septimo se offert ignis. que similiter cum sit vnus in natu ra. in eo tamen est tria considerare. sicut dictum est de sole. et istud exemplum ponit Aug. de processione filii a patre. et spiritus sancti ab vtroque. et si ignis esset eter nus eternaliter calor procederet ab eo. et splendor procederet realiter ab vtro que sicut est in diuinis. Octauo se offert aer que vnus in natura trinus est. in corpe caliditate et humiditate. Nono se of fert aqua que vna etiam in natura trinita tem dicit in corpe. humiditate. et frigidi tate. Decimo se offert terra que in se vna trina: tamen est in corpe. siccitate et frigiditate. Sic possent exemplificari de omnibus creaturis. in quibus et si non plene illa beata trinitas exprimitur. relucet tamen in eis vestigium trinitatis. ¶ In con firmationem omnium predictorum offeruntur due rones. Una quam fecit Augu. in lib. lxxxviii. q. quia aut deus voluit et potuit se summe coicare: aut potu it et non voluit: aut voluit et non potu it: aut nec voluit nec potuit: aut vo luit et potuit sed nesciuit. Non est dicen dum quod potuit sed non voluit: quia tunc in uidus esset. Constat autem quod inuidia non cadit in deo propter imperfectionem. Unde primo methaphisice dr contra symoni dem. Diuinum non inuidet: nec est di cendum quod voluit et non potuit: quia tunc impotens eet quod falsum esset. Nec est dicendum quod nec voluit nec potuit: quia tunc impotens et inuidus esset quod pe ius est. Nec est dicendum quod potuit et vo luit sed nesciuit: quia tunc deus eet igna rus quod est absurdum. Relinquitur ergo quod deus voluit potuit et sciuit se sum me coicare: et cum in perpetuis non diffe rant esse et posse: vt patet. iii. phisicorum Sequitur quod deus ab eterno se summe coicauit habendo dilectum. i. filium. et dilectionem siue condilectum. i. spiritum san ctum. ¶ Secunda ro que offertur est docto ris subtilis scoti in primo sniarum dis. ii. in responsione ad tertiam questionem que talis est. Ubicunque est inuenire prin cipia productiua aliquorum sine imper fectione: illa supposita in quibus in ueniuntur possunt talia producere quorum habent principia productiua cum non possunt impediri. Sed in diuino sup posito. s. in patre est inuenire principium productiuum noticie genite. s. memoriam fecundam que est obiectum cum intellectu et principium productiuum amoris spirati quod est obiectum cum voluntate. ergo suppositum diuinum habens ista duo

principia pductiua pfectissime poterit producere noticiam genitã ꝛ amorẽ spiratũ. talia aũt in diuinis nõ possunt esse nisi subsistẽtia cum inherẽtia dicat imperfectionẽ. ergo in diuinis sunt pducta duo subsistẽtia ꝛ vnũ pducens distinctũ psonalit ab eis. ¶ Et si forte dicat iudeus. sicut ponis tres psonas in deo: ita possent poni plures alie. Rñdet sctũs Thomas in summa cõtra gentiles li. iiij. c. xxvi. ꝙ diuine psone multiplicari non possunt ꝙ exigit pcessio intellectus ꝛ volũtatis in deo. nõ est aũt possibile ꝙ in deo sit nisi vna pcessio ſm intellectuz. eo ꝙ suũ intelligere est vnũ ꝛ simplex ꝛ pfectuz: q2 intelligẽdo se intelligit oĩa alia a se: ꝛ sic nõ põt esse in deo nisi vna vbi pcessio Similiter aũt oporteret pcessionẽ amoris esse tantũ vnã: q2 etiã diuinum velle est tantũ vnũ et simplex amãdo eñi se amat oĩa alia. non est igit possibile ꝙ sint in deo nisi due persone pcedẽtes. vna p modũ intellectus vt verbũ. s. filius ꝛ alia p modũ amoris vt spũssanctus. Est etiam et vna psona nõ pcedens. s. pat. Solũ igit tres psone in trinitate esse possunt. Itẽ si ſm pcessionem opꝫ psonas distingui modus aut psone quantum ad pcessiones nõ põt esse nisi triplex: vt. s. sit aut oino nõ pcedens quod patris est. aut nõ pcedente procedens ꝙ filij est: aut a pcedente pcedẽs quo spiritussancti est. Impossibile est igitur ponere plures ꝙ tres psonas. Bñdicamus ergo patrem ꝛ filiuꝫ cũ sancto spiritu: laudem⁹ ꝛ superaltemus eũ in secula. Etiã hec pro presenti sufficiãt de ista materia.

¶ Contendit iude⁹ pbare ꝙ xpiani sunt ydolatre quia adorãt sacramentum altaris: ꝛ propter venerationem ymaginum.



Vicesimũquartum ꝛ vltimũ argumentum iudeorum est cõtra adorationẽ xpi. ꝛ sacramẽti altaris: ac etiã contra adorationem ymaginũ. Dicũt eniꝫ iudei ꝙ xpiani sũt pessimi ydolatre adorantes xpm purũ hoiem tanꝙ deũ ꝛ qð peius est hostiã de frumento ab eis formatã ꝛ coctã adorant sicut deuꝫ qð est derisibile. ꝛ postea comedũt qð est horribile. Adorant etiaꝫ ymagines opa manuũ hoim Illud aũt est cõtra legẽ dei Deut. vi. Dominũ deũ adorabis. s. maiestatem diuinã in eo solo pfitendo. Itẽ Exoð. xx. Non facies tibi sculptile. nec oẽm similitudinẽ q̃ est in celo desup ꝛ q̃ in terra deorsuꝫ nec eoꝝ q̃ sunt in aquis subtus terram non adorabis ea nec coles. Item deut. lib. ꝛ Leui. xxvi. Nõ facietis ydolũ ꝛ sculptile. nec titulos erigetis nec insignẽ lapideꝫ ponetis in terra vestra vt adoretis euꝫ. Item Deut. xxvij. Maledict⁹ qui facit sculptile ꝛ pflatile. nõ ergo dꝫ adorari hõ: nec panis nec aliq̃ ymago siue creatura. ¶ Ad istud argumẽtum rñdet quo ad primũ. s. de xpo qð fuit ostẽsum plenissime in pꝛio libro ꝛ in solutiõibus argumẽtoꝝ pdictoꝛũ hui⁹ tertij libri ꝙ Jesus nazaren⁹ est verus messias in lege

ꝛ ꝓphetis ꝓmissus. Ostēsuȝ ē etiā quō est verus de⁹ ꝛ verus hō sicut patuit i solutiōe.xxi.argumēti. Et in pmō libro cōsideratione.iiij.arti. primo i quadruplici examine. Et ꝯsequēter iesus nazaren⁹ est latrie adorād⁹: nec ex hoc ydolatrie sunt xpiani adorantes verū deū. ¶ Ad illud aūt qd̄ dicūt de adoratiōe eucharistie ꝙ ibi fit ydolatria. Dicēdum ꝙ nō est verū ſm Nicolaū de lyra in tractatu cōtra iudeū nequiter arguentē. Nō eñ adorat panis qꝛ nō est ibi: sed ei⁹ substātia ꝯuersa est in substātiam corpis xpi vtute diuina ad ꝓlationē verboꝝ cōsecratiōis q̄ sunt ipsius xpi veri dei effectiue seu principal'r. Ipsi⁹ aūt sacerdotis ꝓlatiue seu ministerialiter. Verbū aūt diuinū est tāte virtutis ꝙ ꝑ ipsuȝ factū est celū ꝛ terra de nihilo: vt patet Geñ.i.et ps. cxlviij. dixit et facta sunt. ꝛ multo fortius pōt cōuertere vnā substantiam in aliā. Patet etiā ꝑ exēpluȝ Exod.xxiiij.ca. vbi dr̄ ꝙ diuina virtute virga moysi cōuersa est in serpēteȝ. Et Exo.vij. aque egypti cōuerse sunt in sanguinē. ¶ Et si dicas ꝙ ista nō sunt cōuersa virtute verboꝝ falsum est. Legim⁹ eñ numeri.xx. ꝙ deficiente aq̄ dixit dñs ad sacerdotes Moysen ꝛ aarō. Loquimini ad petram: ꝛ illa dabit vobis aquas. ꝛ ad verbū eoꝝ ſm ps. cōuertit petrā in stagna aquarū: ꝛ rupē in fontes aquarū. Facili⁹ aūt videt panē in corp⁹: ꝛ vinū in sanguinem ꝙ petrā in aquaȝ mutare. Qd̄ aūt posset cōuertere vnā substantiā in aliā manētibus accidentibus ꝓbat: qꝛ de⁹ nō attingit substantiam mediātibus accidētibus sicut facit agēs naturale: sed cū attingit imediate. ꝛ ideo pōt illā substantiā in aliā cōuertere manētib⁹ accidētib⁹ eadē vtute. Ad hoc aūt habet aliquo mō exēpluū Geñ.xix. vbi dr̄ ꝙ vxor Loth respiciens retro versa fuit in statuaȝ salis. Per hoc eñ ꝙ dr̄ statua videt ꝙ remāserit figura substātie corpalis sub stātia in sal mutata. sic igit diuina virtute cōuertit panis substantia in corp⁹ xpi accidētibus remanētibus panis. Aia vo xpi realiter cōiūcta est suo corpori: ꝛ sil'r deitas i persona filij: et sic sub speciebus panis ꝛ corpus xpi ex vi cōuersionis vel trāsubstātiationis aia eius ꝛ deitas ex cōcomitantia reali ꝛ inseparabili. ꝛ ꝑ ꝯsequēs ibi est tot⁹ xp̄s verus hō ꝛ verus deus latria adorādus. ꝛ sic nō est ibi ydolatria nō eñ adorātur spēs panis visibilis tanꝗ deus. sed ip̄e xp̄s inuisibilis existēs sub illis spēbus. ¶ Simile habet quodāmodo Exod.iij. vbi dr̄ ꝙ xp̄s apparuit moysi i flāma ignis i medio rubi. ꝛ nō est dubium quin moyses adorauit deum qñ dñs dixerat moysi. Solue calciamētū de pedibus tuis ꝛc. nec tñ adorauit ignē illū siue flāmā tanꝗ deū. sciebat eñ moyses hoc ipossibile esse: sȝ adorauit d̄ꝫ inuisibilē sub similitudine visibili apparētē. Et idē dicendū est de aliis apparitiōibus diuinis factis sctis patribus: sicut.iij. Reg.xix.c. apparuit helye sub sibilo aure tenuis. ¶ Qd̄ aūt arguitur vltra ꝙ xpiani come-

dunt corp⁹ xpi q̄ est horribile. Di-cendū q̄ verū esset si acciperet in ppria specie: sʒ ipm accipere sub spēbus panis nō est horribile sed magis suaue ꝛ venerabile. Nō eni ipse xp̄s vel ei⁹ corp⁹ in ista comestione frāgitur vel atterit dētibus siue laceraf sicut ymaginanf iudei sed sole spēs panis frāgunf ꝛ atterūtur qbus cōsumpt⁹ desinit ibi esse corpus xpi: sʒ remanet huius sacramēti effect⁹ q est aie refectio p augmentū gratie. ꝛ sic prʒ q̄ comestio ista suauis est ꝛ venerāda ꝛ ppter hoc saluator dicit Joh. vi. Ego sum panis viu⁹ q de celo descendi. si quis māducauerit ex hoc pane viuet ineternū. ¶ Hoc etiam fuit pdictuʒ. ps. lxxi. qui fm doctores antiquos hebreorū exponif de xp̄o. In principio eni hui⁹ psalmi cū dr. De⁹ iudiciū tuū regi da. Glosa hebraica dicit. Iste est rex messias. de quo dr Isa. xi. c. Egrediet virga de radice iesse ꝛc. Et in processu huius pi dr de ipso. Erit firmamentū in terra in summis montium: vbi lra hebraica habet erit placēta tritici in terra i capite mōtium. et trāslatio Hieronimi iuxta hebraicuʒ. Erit memorabile triticum in terra i capite montiū. Trāslatio chaldaica habʒ. Erit oblatio frumēti in terra. ex istis tribus vʒ q̄ littera nostra fuerit corrupta p scriptores ponētes firmamentū p frumentū ex filitudine dictionum Patet igif ex dictis q̄ de rege messia dictū fuit in hoc psalmo. q̄ futur⁹ erat frumentū in terra in summis montiū vel oblatio frumēti in terra in capite montiū qd impletū est in sacramēto eucharistie i quo xp̄s sub speciebus panis tritici continetur: ꝛ sup capita sacerdotū vt adoretur a pplo eleuaf. Qui sacerdotes ppter altitudinē status mōtes appellātur. ppter qd saluator Joh. xij. grano frumēti se cōparat ꝛ dicit nisi granū frumēti cadēs in terra mortuū fuerit ꝛc. ¶ De bonitate aūt sacramēti eucharistie dicit rabi moysen hadarsam exponens sup Gen. illud Osee. xi. ꝛ declinaui ad eum vt vesceref. Littera hebraica talis est. iclinabo ad eū escā qd exponēs iste doctor et loqns in psona dei sicut ꝛ Osee ppheta. rabi ille dicit in fine. inclinabo ad eū id est ad pplm israel. escā bonaʒ ꝛ suauē cui nō est alia similis: d qua dr ps. lxxi. Erit placēta frumenti in terra in capite ꝛc. De ista materia vide qdam pulchra super argumēto. xiiij. ¶ Patet igif ex supradictis q̄ adorare eucharistiā nō est derisibile: sed sanctū ꝛ venerabile nec eā sumere est horribile. sed deuotū et delectabile bene dispositis ad hanc escam. propter qd apls. i. Cor. xi. pbet aūt seipm homo ꝛ sic de pane illo edat: ꝛ de calice bibat ꝛc. Et hoc fuit figuratum in māna populo isrl dato Exod. xvi. de quo Sap. xvi. Panē paratū de celo pstitisti eis sine labore oēm delectamentū in se habentē ꝛ ois saporis suauitatē. De ista materia amplius dicetur cū dei adiutorio infra cum mouebitur bellū iudeorū p argumēta et natura assumpta. ¶ Ad illud aūt qd arguūt iudei de sculptilib⁹

et ymaginibus. Rñdet et primo de claro qd est adoratio. Scdo quot modis sumit. et tandem quali vene ratione sanctoz ymagines venerã de sunt ex qbus patebit solutio ad allegata p iudeos. De primo dicit q adoratio nihil aliud est q qdam veneratio seu reuerentia alicui ex hibita rõne dignitatis supioris et excellẽtis. Pro scdo iuxta doctorũ sacre theologie traditionẽ nos ha bemus adorationẽ seu veneratio nem q latria dr. et habem9 q dulia noiatur. et habemus q yperdulia no minatur. Latria enim dicit cultus soli deo trino et vno debit9. hoc etiã experimur in omi republica obser uari: q sum9 rector aliquo signo sin gularis pceteris honorat q si ali cui alteri deferret foret crimẽ lese maiestatis. Et ideo in sacro codi ce statuitur pena mortis his q di uinum honorẽ aliis exhibẽt vt p3 Exod. xxij. nec istũ honorẽ siue ado rationẽ ipsi deo exhibemus pter ipsum: q ipse est gl'ia et honore pre ditissimus cui nihil a creatura ad dici põt sed pter nos: qm p hoc q deũ reueremur et adoram9 mens nostra ei subiicitur et in hoc eius p fectio cõsistit. Res enim qlibet per ficit pter hoc q suo supiori sub ditur. sicut corpus p hoc q ab aia viuificatur: et aer p hoc q a sole il luminatur. Dulia vo dicit cultus vel reuerẽtia debita rõnali creatu re supiorem ordinem tenẽti sicuti sunt plati dñi vel magistri. yper dulia est cultus siue honor dignior dulia debitus carni xpi assumpte a verbo diuino. teste glosa sup illõ psalmi. Adorate scabellũ pedũ ei9 ¶ Circa vo ymaginũ veneratiõez dicitur q xpi ymago et crux et alie sanctoz ymagines dupl'r possunt cõsiderari. Uno modo vt sunt yma gines dei aut vginis marie seu san ctorum deũ vel virginẽ mariã: aut aliquez sanctoz repsentantes. Se cũdario vt sunt qdam res puta au rum et argentum lignũ siue lapis. et illo secundo modo considerando nulla veneratio eis exhiberi debet immo crimẽ ydolatrie incurreret qui vt sunt solũ res qdam ipsas ve neraretur. Alio modo possunt con siderari: vt repsentant iesum xpm aut virginẽ mariã seu sanctos pa radisi: et sic vtiq venerari debent etiã eadẽ veneratione qua ymagi natum veneraf. et ita crux xpi et ei9 ymago venerari debet adoratione latrie. ymago autem virginis ma rie. aliorumq sanctorum venerari debent veneratione dulie: quia to tus honor refertur ad pthotypum id est ad exemplar seu ymaginatũ et hec est opinio Thome in. iij. sen tentiarũ distin. ix. ¶ Sed cõtra eã obiicit magister Robert9 holgot sup libro sapientie lectione. clviij. primo: q latria est honor soli deo debitus: sed nulla ymago est deus ergo nulli ymagini debetur talis honor: immo cõtradictiõem inclu dit. vel inducit dicere q latria sit honor soli deo debitus et tamen q debeatur ymagini xpi. preterea si idem honor debeat ymagini xpi et christo idẽ honor debetur lapidi et xpo. et per cõsequens debetur idez honor deo et creature qd nõ ẽ dicẽ

dñ. Preterea q̄ honorat aliquid honore latrie ↄfitet̃ illud esse deū. ergo si aliq̄s possit licite imaginē honorare cultu latrie pōt licite prestari ꝛ cōfiteri aliud a deo eē deū. Jō aliter pōt dici ꝙ nulla adoratio debet̃ imagini: nec licet imaginē adorare. Uera eñi adoratio est in spū ꝛ deuotiōe ꝛ amore summo. ꝛ istum nullo mō debem⁹ in aliquā creaturā dirigere: q2 tñ ꝓpter imaginem xp̄i excitamur ad adorandū xp̄m. ꝛ corā imagine adorationē nostrā facimus. Dicit̃ large loquēdo ꝙ imaginē adoramus. Uñ dicit predict⁹ doctor videt̃ mihi dicendū: ꝙ nec adoro imaginē xp̄i: q2 lignū. nec q2 imago. s3 adoro xp̄m corā imagine xp̄i: q2 est imago xp̄i. ꝛ excitat me ad adorādū xp̄m. ꝛ sic exponit Johānes damascen⁹ libro. iiij. c. iiij. vbi videt̃ dicere ꝙ sctōꝝ imagines adorari. hoc intelligo sic. ꝙ ꝓpter imaginis rep̄sentationē: lic3 mihi coram imagine sanctum cuius est adorare. ꝛ eo mō intelligo Thomā ꝛ basiliū ꝛ totū ecclesie ritū. hec ille. ¶ Licet hoc rationabiliter videatur dictū. ꝛ posset satis sustineri ac p̄ hoc iudeis satisfacere. quia tñ loquēdū est vt plures. sapiendū vero vt pauci: ꝛ cōis opinio tenet oppositū. ideo eā sequēdo ad ea q̄ iudei dicūt restat respōdere. Cū ergo dicūt iudei ꝙ sacra scriptura vetat facere sculptile ꝛ illud venerari. Dicit̃ ꝙ ante q̄ deus esset humanatus facere imaginē dei erat impietatis cū s̄m diuinā naturā sit infigurabilis. inuisibilis. ꝛ insensibilis. s3 per carnis nostre assumptionē factus est visibilis. sensibilis. et palpabilis. et ita figura nō est impietatis: sed pietatis. ꝛ hoc ꝓpter doctrinā ꝛ instructionē nostram ac passionis xp̄i recordationē: immo ipse deus factus homo. s. xp̄s iesus eas primo tradidit. Nā ipse primo pinxit imaginē suā traditq3 pictori nō potenti eā pingere. misso ab abagoro rege vt dicto regi traderet vt p3 in ecclesiastica hystoria ꝛ notat Damascenus in sentētijs libro iiij. c. viij. cū eñi pictor nō posset in faciē xp̄i aciē visus sui defigere ꝓpter claritatis choruscationē3 xp̄s deuotionē regis attendēs vestimētum pictoris faciei applicuit. ꝛ sic susp̄ssius imaginē ei misit. Jte3 in die passionis ipse pinxit vultū suū tradiditq3 veronice. ꝛ nunc imago illa habetur rome in magna reuerentia ꝛ veneratione. Jtē post sancti apostoli pinxerūt imaginē xp̄i: ꝛ matris sue. vt lucas apostolus et euāgelista. Habentur imagines rome teste damasceno vbi supra. Jō ergo ꝓhibite sunt imagines in lege veteri. q2 tunc deus non erat figurabilis. ergo cessante causa cessare debet effectus. Ex quo de⁹ est figurabilis pōt imago ei⁹ fieri ad venerandū vt dictū est. Sic eñi iubet ꝓpheta adorare non solū deū. sed ꝛ scabellū pedū eius: qm̄ sctm̄ est. ps. lxxviij. Unde q2 nō omnes noscunt litteras: nec lectioni vacāt Jdeo sancti patres ad velociorem memoriā habendā de triumphis sanctorū. vt sic alliciātur ad bonu3 imagines inuenerunt. ¶ Sic ergo triplex fuit causa institutionū ima

gnum in ecclesia. Primo ad instructionē laicorū: quib⁹ imagines adhibēter loco librorū. Scdo ad incarnationis mysteriū ⁊ vt sanctorū exempla nobis ⁊ frequentius ⁊ recentius infigerētur. Tertio ad excitandū deuotionis affectū qui magis ex visis q̄ ex auditis causatur. Et q̄uis nulla sit scripturarum de adorandis imaginib⁹ traditio. Tn̄ apostoli familiari consilio spūssancti nōnulla tradiderunt ecclesie obseruāda q̄ non relinquerūt in scripturis, sed in ecclesie obseruatiōe per successionē fideliū sunt ordinata. Unde ipsemet apl's ad Thessalonicen. vi. ait. state ⁊ tenete traditiones quas didicistis siue per sermonē. s. ab ore prolatū. siue per epistolam. s. scriptā trāsmissam. inter quas traditiones est imaginū veneratio. ¶ Quod autem placeat deo imaginū veneratio eo modo quo dictum est. ⁊ displiceat oppositū siue earū ablatio, pz ex pena philippi ⁊ multorū aliorū. Unde legimus in chronicis imperatorū ⁊ summorū pontificū q̄ philippo heretico anno dñi septingentesimo tricesimo regnante. iussit imagines auferri. Anastasius eum de regno expulit ⁊ lumine oculorū priuauit. Ita ⁊ Leo terti⁹ a beato Gregorio tertio acriter correptus est ⁊ excōicatus ⁊ totam a dñio illius subtraxit italiā. Relicto filio suo Constantino quito. patre in destruēdis imaginibus peiore. qui etiā in nullo auxiliabatur ecclesiā. ꝓpterea imperium romanum a grecis ad frācos extitit trāslatum. Ratio ponitur extra de electione. c. cū venerabilē. Francorum enī fauorē ⁊ beneficia iam romana ecclesia per pipinū in multis necessitatibus experta fuit. Iste pipinus rex francorū fecit magnū synodū congregari vbi fuit magna altercatio circa venerationē imaginū. ⁊ fuit diffinitū xp̄i ac sanctorū imagines esse venerandas. licet heretici contrariū suaderent. quia eis species ydolatrie videbatur: sz nō verū vt dictū est: quia imago fert intellectū humanū in ipsum imaginatum. Unde eas licite adoramus ⁊ debita veneratione colimus. nec est eadē ratio de imaginibus ⁊ sculpturis ydolorum. quia ibi malign⁹ spūs iungebatur qui in eisde[m] dabat responsa cui nulla debetur reuerentia. sed non sic de sanctis imaginibus. ¶ Satis igit̄ claret quō nō repugnat sacre scripture imaginum veneratio eo modo quo dictū est. videlicet ꝓpter imaginatū. Et quātū deo displiceat earū ablatio ex penis nō solū spūalibus: sz etiā corporalibus ⁊ tēporalibus diuina ordināte iusticia inflictis. ⁊ ex assertione venerationis earūdē facta p vicariū iesu xp̄i cum sacra synodo vbi error interuenire nō pōt cū talis sancta congregatio dirigatur a spū sancto. ¶ Sed restat vnū dubium de imaginibus astronomicis que fiūt certis tēporibus planetis existentibus in quibusdā locis celi determinatis. Utrū liceat tales imagines facere et talibus factis vti sicut temporibus suis. vt dicit Robertus holgot super librum sapientie. lectione. lx. quidam in lon

donis dicebatur curare a quartana per imaginē leonis aureā ſm certas constellationes factaꝫ. Hic est difficile dicere quid est verū ꝑpter mirabiles operationes corporū. qꝛ hoc est certū ꝙ nihil est homini illicitū. qđ per naturā cōpleri potest. dicit tñ Tho. secūda scđe. q. lxxxvi. et allegat August. x. de ciuitate dei ꝙ opinio fuit falsa de imaginibus talibus construēdis. verū est tamē ꝙ res naturales formas suas cōsequūtur ex corporibus celestib⁹. sed imagines artificiales nullā virtutem consequi possunt ab arte. nisi ratione materie: ꝗuis ſm August. aliquādo operatione demonū aliquid efficiūt singularibus carceribus illis impressis. ꝗ naturaliter ad nihil valēt: ꝛ tacita pacta cū demonibus suffragant. quib⁹ ab nigromāticarū imaginib⁹ differūt. ꝗ expressa cū demonib⁹ peragūt pacta. Hec autē. xxiiij. argumenta iudeorū sumpta ex lege sufficiāt pro primo bello ꝗ vt visum est nullius vigoris sunt cōtra nostrū fidei fortaliciū: immo integrū ꝛ incorruptū manet ab ictibus eoꝝ. qꝛ est turris fortitudinis a facie inimici.

¶ De bello iudeorū ꝑ argumenta sumpta ex lege euāgelica.



Qinta cōsideratio est de iudeorū bello sumpta per argumēta ex lege euangelica. Uidētes enī iudei ꝙ sua argumēta ex lege sumpta nulli⁹ sunt firmitatis ad expugnādū nostrū fidei fortaliciū. quin immo per illa eius veritas clarior et fortior est ostensa tēptare volūt si possunt. ꝛ ex dictis euāgelicis se iuuare. ꝛ ex quibusdā aliis a xpianis cōcessis: vt fidei nostre fortaliciū diruatur sicut deducit Nicola⁹ de lyra in tractatu cōtra iudeū neq̄ter arguentē. ex quo tractatu plura hic inserunt paucis exceptis ꝗ suis locis explicabuntur ꝛ faciunt totidem argumenta sicut ex lege. scilicet. xxiiij.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias. quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.



Primū argumētū iudeoꝝ quo nitant ꝓbare iesum nazarenū nō esse veruꝫ messiā. sumitur primo cap͛lo Matthei sic. Ille nō est verus messias in cui⁹ genealogia ponunt mulieres peccatrices. sed in genealogia iesu nazareni ponūtur mulieres peccatrices. ergo ipse nō est messias. Maior ē manifesta qꝛ messias dꝫ esse sanctus ꝛ bonus ꝛ sic nō dꝫ in sua genealogia peccatrices admittere. Minor ptꝫ. quia Matth. i. vbi est principiū noui testamēti nominant quattuor. s. Thamar: Raab: Ruth: ꝛ Bersabee ꝗ sunt in scriptura reprobate. Prima nāq̄ s. thamar sub habitu ꝛ simulatione meretricis supposuit se iude socero suo. ꝛ sic cōcepit de ipso phares ꝛ zaram. Geñ. xxxviij. Scđa vero scꝫ raab meretrix cognominat Josue. ij. fuit enī genere chananea. et

ze videt fuisse mulier luxuriosa vi lis et ydolatra. Tertia. s. Ruth. fuit de pplo Moab qui colebat ydola. Quarta. s. Ber sabee fuit adultera. vt pz. ij. Reg. xi. Ex quo sequit q nō fuit vere xps. ¶ Pro solutione hui9 maliciosi argumēti hebraici. tria sunt vidēda. Primū est q non valet illud qd obijcit. Scdm q in arguēdo falsum supponit. Tertiuz quare noia dictarū mulierū in genealogia xpi exprimunt cū hoc pricipaliter videat qrere argumentū. ¶ Circa primū ostendit primo. vt danus retūdat clauo q similis rō vel fortior pōt fieri cōtra messiā a iudeis expectatū. vñ Biere. xxxiij. Dicit de ipso. Ecce dies veniūt dicit dñs. et suscitabo Dauid germen iustū. qd oēs hebrei exponūt d xpo Uñ et trāslatio chaldaica q est hebraice littere in plurib9 locis expositiua h3 hic. suscitabo dauid messiam iustū. oēs eīm iudei cōfitent de dauid messiā descensurū. pter qd Math. xxij. querente saluatore a phariseis cui9 filius est. dixerūt dauid. Dauid aūt legit multipliciter et grauiter peccasse. Primo in morte sacerdotis nobe. i. Reg. xxij. c. qz p omissionē cautele debite fuit occasio mortis ipsoz petēdo panes et gladiū ab achimelech presente doech idumeo pter qd filio achimelech fugiēti ad dauid dixit. Ego sum re9 oim aiarū domus patris tui et numer9 occisoz sacerdotū fuit. lxxxv. viroz. et cū hoc ciuitas eoz fuit succēsa et mulieres et paruuli trucidati. Itē peccauit scdo pctō adulterij. et etiā rapt9 vt videt in vxore Urie: d qua dr. ij. Regū. xi. c. missis itaqz dauid nūcijs tulit eā p potentiā. s. regalē. Item peccauit tertio pctō homicidij pditorie commissi. Nā vriā fidelissimū sibi militē occidit gladio filioz amon. vt ibidez dr. Et qz postea factū fuit diuulgatū surrexit inde scādalū magnū. propter qd dicebat in pplo vulgarit de ipo dauid quō poterat eē salus ei q rapuit ouē et occidit pastorez. Itē quarto peccauit grauiter non solū omittēdo punitionē debitā. s3 etiā increpationē filij sui amon de oppressione violēta sororis sue thamar. ij. Reg. xiij. dr eīm ibi. Cū aūt audisset dauid verba hec ptristat9 est valde et noluit ptristare spm filij sui amon. qz diligebat eū. Item quinto peccauit grauiter mifiboseth filiū Jonate cui9 seruū accusantē dñ3 suū crimine lese maiestatis et falso. vt habet. ij. Reg. xvi. c. post agnitā innocentiā mifiboseth et nequiciā sibe serui sui illū seruū quē de iusticia tenebat decapitare nō solū nō puniuit. sed etiā ptra iusticiā medietatē hereditatis mifiboseth ei dedit. vt habet. ij. Regū xix. c. In hoc etiā fregit iuramentum federis initi inter dauid et Jonatā patrē mifiboseth. vt habet. i. Reg. xx. c. dicens. Que iurauimus am bo in nomine dñi inter me et te et semen meum et semen tuuz vsqz in sempiter num. Et subintelligit firmiter seruabūtur. et pter grauitatem huius peccati dicunt doctores hebreoz q regnū dauid postea fuit diuisum. vnde super illud verbum dauid. ij. Reg. xix. c. et tu siba

diuidite possessiones dixit glo. he-braica q tunc venit vox de celo dicens. Roboā ꝛ Hieroboā diuident regnū tuū. Item sexto peccauit dauid p superbiā in numeratione populi. ij. Reg. xxiiij. c. ꝛ in transgressiōe diuini mādati. qd habet Exo. xxx. vbi dr q in numeratiōe populi p quolibet capite debebat dari dimidius siclus argenti dño. quod tunc non fuit factū. ꝛ ppter grauitatē istius delicti mortui fuerūt de populo israel. lxx. milia virorū vt habetur ibidem. Hec autē scripta sunt in veteri testamento de peccato dauid ꝛ forsitā plura alia cōmisit que nō sunt scripta. Igit si propter peccata pdictarū mulierū in genealogia iesu nazareni positarū arguūt iudei q iesus nazarenus nō fuit messias in lege ꝛ pphetis promissus. eadē ratiōe vel fortiori pōt argui: q messias quē ipsi spectant descēsurū de dauid qui tot ꝛ tantis criminibus fuit irretitus nō sit verus messias eis pmissus. ¶ Itē ostēditur q argumētū eorum nō valet. Si cōsequenter eīm legunt hoīes sancti ex parētibus neqssimis pcreati. ꝛ econuerso ex sanctis nequissimi filij fiunt achaz nequissimus genuit ezechiā sanctissimū: qui etiā cōtriuit serpentē eneū quē fecerat moyses iiij. Reg. xviij. c. ꝛ ezechias sanctus genuit manassem pessimū. quia posuit ydola i tēplo dñi. ꝛ effudit sanguinē innxiū multū nimis donec impleret hierusalem vsq ad os. iiij. Reg. xxi. c. Similiter amō pessimus genuit Josiā sanctissimū q genuit tres filios pessimos. q ppter pctā sua traditi sunt in manu infideliū vnus in manu regis egypti: ꝛ alij duo in manu regis babylonis. vt habet. iiij. Reg. xxiij. ꝛ xxiiij. c. Et hoc pz q nō hz argumentū cōtra veritatē xpi eo q in eius genealogia ponunt pctōres ꝛ peccatrices cū iustis. ¶ Cōsequēter pcedēdo ad scdm ostendo q in suo processu accipit falsum. Et primo qntū ad hoc q dicit qttuor mulieres in genealogia xpi numeratas fuisse viles ydolatras et reprobatas. nō tn intēdo eas totaliter excusare a peccato: sed a tanto vba sunt Nycolai de lyra vbi supra. prima fuit Thamar. circa cuius excusatione aliqualem cōsiderandū q ipsi abrahe facta fuit expsse pmissio d xpo Gen. xxij. In semine tuo bñdicētur oēs gētes terre ꝛ q istud semē descenderet p Isaac ysmahele qntum ad hoc reprobato dicēte sibi dño. In Isaac vocabit tibi semē. Item q descēderet de Isaac xps p Jacob Esau qntū ad hoc reprobato dicente dño Malachie. i. Jacob dilexi Esau aūt odio habui. tota ergo generatio Jacob fuit electa propter qd. xij. eius filij fuerūt vocati patriarche populi. verūtamen de iuda descēsurus erat xps fm carnē propter qd mulieres desiderabāt hīc plem de iuda et filijs eius: q nesciebatur quō de illa tribu descēderet xps quousq determinatū fuit negociū ad pgeniē dauid p pmissionem factā sibi de xpo. ps. cxxxi. Iurauit dñs dauid vitatem ꝛ nō frustrabit eū: de fructu vētris tui ponā sup sedē tuā. Ista vo Thamar

fuit uxor primogeniti iude. et ei secu-
di filij et ambo mortui sunt sine ple.
et io dixit sibi iudas. Esto vidua i
domo patris tui donec crescat Se
la filius meus. et cu adultus fuisset
non dedit eu ipsi Thamar timens
ne moreretur sicut duo pcedentes.
Uidens igit Thamar. q iiuriabat
sibi et ex desiderio plis habede de
iuda vel de eius filio ratioe pdicta
simulans se meretrice concepit de
Juda phares et zaram et sic ex desi
derio boni mota fuit ad illicitu ppe
trandu sicut obstetrices egyptiorum
ex pietate ad filiorum hebreorum salute
mote fuerunt ad dicedu mendaciu
pharaoni Exo.i.c. Et iudith simi-
liter ex desiderio liberadi populu
suu israel mota fuit ad ornandu se
curiose vt sic cocupiscentia holo-
fernis ad cocupiscentia sui excita
ret quod erat simpliciter malu: et i
illis et osimil sb' dicta vel facta ma
la excusant a tanto vel a toto. ¶ Qd
aute dicunt iudei q Raab fuit me
retrix publica et vilis psona falsu
e. Na vbi dicitur de ipsa Josue. ij.
c. Ingressi sunt domu mulieris me
retricis noie Raab: hebrei dicunt
Ingressi sut domu mulieris hospi
tatricis noie Raab pp ter quod ex
ploratores hebreorum illuc declinaue
runt ad manedu de nocte. No enim
est aliquo mo verisimile q salomo
priceps trib' iude accepisset ea in
vxore si fuisset ta vilis psona. q au
te arguunt ipsa fuisse ydolatra eo
q erat gentilis et chananea no e ef-
ficax argumentu. qr multi gentiles
fuerunt vni' veri dei cultores sicut
pz de Job et amicis suis et dato
q coluerit ydola i iuuentute sua si
cut fuerat a parentibus edocta ac
p hoc in parte excusanda. tn i fide
vnius veri dei saluauit exploratores
res hebreorum vt patz ibidem: et ad
hebreos. xi. et cum tota cognatioe
sua ad iudaismum fuit conuersa.
¶ Quod autem de Ruth. moabitide
de dicunt eam fuisse ydolatra pot
ad hoc dici sicut dictu e de Raab
Quod aute postea coluerit vnu ve
rum deum pz Ruth. i. c. vbi dixit
noemi deus tu' de' me' et cetera
¶ Quod autem vltio dicut de Ber
sabee q fuit adultera. dicedum q
ex scriptura non habet expresse q
h' comiserit voluntarie: sz magis p
potentia regis violeta vt dictu e
supra. Et dato q i adulterium osen
serit tn iudei non psut dicere quin
deuota fuerit et honesta. Na puer-
biorum. xxx. c. super illud qd dilecte
mi. quid dilecte vteri mei et cetera
dicut doctores hebrei q ad littera
hec sunt verba matris Salomois
ipsum arguentis eo q prima nocte
qr iacuit cum filia Pharaonis ita
carnalr et insoleter se habuit cum
ea q i mane tantu dormiuit q trasi-
bat hora offerendi iuge sacrificium
matutinu. et claues tepli erant sub
ceruicali Salomonis. Et io mr ei'
intrauit cubiculu eius et excitauit
eu dicens. qd dilecte mi. quid dile-
cte vteri mei. qd dilecte votorum meo
ru. quasi dicat. cosidera qd fecisti.
sperabam q tu zelares p cultu diui
no et bene regeres regnu et tu defe
cisti. et cosequenter monuit eum de
carnalitate vitanda. et de iusticia aut
conseruanda dices. Ne dederis mu-

uersibus substantiã tuã: nec obstat q ille cui dirigitur istud verbũ vocat Samuel. Naȝ salomõ hoc noie vocatus fuit eo. q nathaȝ pp̄heta vocauit eũ amabilẽ dño. ij. Regũ xij. qd in hebreo significat cuȝ quo de⁹ in legitio. Est aũt deus cum eo quẽ diligit. Patet igitur ex dictis q iudei in arguẽdo accipiũt falsũ reprobãdo istas quattuor p̄dictas mulieres vltra debitũ. ❡ Et si dicat iudeus quare nõ nominãtur in genealogia xp̄i sancte mulieres. s. sarra rebecca ꝛ sic de plurib⁹ aliĩs que cõmendant in scriptura et tñ nominantur ibidẽ quattuor mulieres peccatrices p̄dicte. Respõdet istud est tertiũ qd videbat p̄cipaliter querere argumẽtũ. Dico ergo q iste nominant ad excludẽdũ falsam opinionẽ que posset oriri. Cũ enĩ dicitur in genealogia abraham genuit Ysaac. intelligitur de sarra vxore eius principali et prima. Et eodẽ modo cũ dicitur Ysaac genuit iacob. intelligitur de rebecca et sic de aliĩs. Si igitur sic absolute diceret. Judas aũt genuit phares ꝛ zaram. Opinari posset aliqs q esset de vxore sua vera quod est falsũ: qꝛ iudas nõ cognouit Thamar affectu maritali. propter qd ad excludendũ opin[ion]ẽ falsam euãgelista nomẽ Thamar expressit. Similr si diceretur Salmon genuit booȝ p̄cise crederet q esset de sua prima vxore iudea natione qd nõ est veruȝ. ꝛ iõ nomen Raab est ibi expressum. Et idem dicẽdum est de aliĩs duab⁹. Nõ enĩ Ruth fuit prima vxor ipsius booȝ: nec bersabee ipsi⁹ dauid sed fuerunt eis ex accidẽti coniuncte Ruth vt suscitaret semẽ defuncti et bersabee ne moreretur p̄pter crimẽ adulteriĩ.

❡ Contendit iudeus probare christianos immundos quia comedũt carnes suillas.



Ecundũ argumentũ iudeoꝝ est q cũ in genealogia iesu nazareni ponunt mulieres imũde tota sua genealogia est ordinata ad imũdiciã. Et ideo xp̄iani comedũt carnes suillas ꝛc. in lege prohibita. ❡ Ad istud argumẽtũ r̄ndet q nõ sequitur xp̄iani comedũt carnes suillas ꝛ alia in lege prohibita ergo sunt imũdi. Nam illa precepta erãt cerimonialia et per cõsequẽs figuratiua status futuri sub xp̄o sicut sepe supra dictũ ẽ p̄pter qd publicato euangelio cessant nõ soluȝ vt mortua sȝ etiam vt mortifera si seruaret vt obligatoria ex lege. nã hoc esset dicere saltem facto q xp̄i aduent⁹ mondũ ẽẽt cõpletus. Si aũt aliqs abstineret a carnib⁹ porcinis ꝛ hmõi ex alia causa: vtpote qꝛ sunt sibi abhominabiles vel nõ sane nullũ esset peccatũ. q aũt tales sibi tẽpe xp̄i sint liciti patet ex actibus apostoloꝝ ꝛ ep̄lis Pauli ĩ multis locis que p̄pter breuitatẽ omitto qꝛ est notũ fidelibus xp̄ianis. ❡ Itẽ rabi moysen hadarsan sup Gen. adducit auctoritatẽ. ps. cxlv. Qui custodit veritatẽ in seculũ facit iudiciũ iniuriã patiẽtibus dat escã esuriẽtibus. dñs soluit cõpeditos. ꝛ hic ẽ finis versus in he

breo. Exponit igitur iste doctor fi ne huius versus de esca tpe messie dicens q hec lra dat escā famelicis. dñs absoluens phibita siue ligata. et exponendo sic dicit: omnis bestia que imūda reputatur in hoc seculo deus sanctus et bñdictus faciet eam mūdā in futuro seculo. sicut primitus fuit mūda filijs Noe quib' dr Geñ.ix.c. Quasi olera virētia dedi vobis omnia. Sicut eni olus fuit mūdū omnib' sic animal et bestia filijs noe: et ita i futuro absoluit deus quicqd phibuit de cibis. ¶ Sciēdū eni q iste doctor et alij doctores hebreor loquētes de pñti seculo et futuro. p presens seculum intelligūt tps currens vsq ad messiā et ibi incipit seculū futurū. Cū igitur iesus nazarenus sit messias verus vt supra li.i. ostensum est a tpe passionis sue in quo terminatus fuit cursus legis moysayce liciti sunt cibi lege mosayca phibiti. Et ideo paulus apostolus in lege et prophetis. doct' dicit.i. Timoth.iiij. Omnis creatura dei bona et nihil reijciendū quod cum gratiarum actione percipit sanctificatur enim per verbū dei.i. p ci' filiū modo dicto.

¶ Cōtēdit iudeus pbare q iesus nō est verus messias qr in eius genealogia nulla ponit mulier sācta

Tertium argumentum iudeor est ex euāgelio. Si iesus nazaren' eēt ver' messias in ei' genealogia saltē aliq mulier poneret sancta. sed nulla talis ibi pōitur ergo nō est vere messias Maior vr manifesta. minor pbat cū non ponātur nisi supradicte qtuor q si nō tm̄ peccatrices tm̄ fuerunt. ¶ Respōdetur quicqd sit de maiori ppositione minor est falsa. nā in fine genealogie iesu xpi Jacob aūt genuit Joseph virū marie de qua nat' est iesus q vocatur xps Ipsaz aūt esse sanctissimā scripture noui testamēti et doctor catholicorū manifeste pclamāt. Sed qm̄ hoc satis est notū fidelibus iō sanctitatē eius per scripturas iudeor et sarracenorū declarare propono. ¶ Circa primū dicitur Isa.vij.c. Ecce virgo cōcipiet et pariet filiū et vocabitur nomē eius emanuel: q auctoritas ad litteram intelligitur de xpo et de eius matre. Pro declaratione huius pphetie notandū q sicut legim' Isa.vij.et.iiij. Regū xvi. tpe regis achā duo reges potētes.s. syrie et israel ascenderūt contra iherusalē ad preliandū contra eam. dñs autem misit ad eum ysaiā dicens q non timeret ab exercitu istorum duorum regū. Ipse autem sicut erat malus et ydolatra et incredulus nō credidit Isaie. et ysaias dixit sibi q peteret signū sue liberationis ex quo sibi non credebat. vnde sibi dixit. pete tibi signum a domino deo tuo in profundum inferni scilicet per suscitationez alicuius mortui siue in excelsū supra scilicet in celo sicut tēpore Josue de sole. Iste aūt rex malus nolens petere signū a deo dedit excusationē fictam. Dicens q hoc eēt tēptare deū. vnde dixit non petam et nō

temptabo dominum. Cũ autez cognouisset ysayas q̃ non bona fide dixit achaz. immo q2 deũ non timeret aut amaret. et sic indignũ reputans noluit sibi dare signũ sz dedit domui dauid dicẽs. audite ergo domus dauid numq̃d parum vobis ẽ molestos eẽ hoib⁹ q2 molesti estis et deo meo propter hoc dabit dñs de⁹ ipse vobis signũ. Ecce virgo concipiet et pariet &c. quod intelligit̃ de cõceptiõe et partu xp̃i per virginem Mariã vt allegat euangelista Matheus in. i. c. Et per obsidionez ciuitatis iherusalẽ ab istis regib⁹ significat̃ spũaliter obsidio generis hũani a demonibus. et q̃ gen⁹ hũanũ debuerit ab obsidione dyaboli liberari signũ fuit q̃ virgo cõciperet et pareret filium. ¶ Sz isti glorioso signo de cõceptu virgineo contradicunt iudei illud impugnãtes et p̃ impossibili reputantes q̃ virgo existens virgo concipiat et pariat filium asserentes et affirmantes q̃ text⁹ ysaie allegatus scz Ecce virgo &c. non intelligitur sicut nos christiani et fides catholica affirmat de virgine gloriosa virgine maria. et faciũt cõtra hoc cõmuniter quinq̃z argumẽta. Et arguũt p̃mo sic. istud signũ fuit liberatiõis achaz a duob⁹ regibus q̃ venerũt ɔ̃ eum. xp̃s vero nat⁹ est post achã bene per. ccccc. ãnos liberationis igitur signuz nõ fuit incarnatiõis xp̃i et cõceptio eius ex maria virgine. Scd̃o sic vbi nos hẽmus virgo hebrei dicunt alma: qd̃ significat adolescentulã quod indifferenter dicitur de virgine et corrupta. Uirgo autem sic nõ significat. igit̃ textus ille nõ intelligitur de cõceptione virginis scz adolescẽtule. Tertio sic q2 xp̃s nõ est vocat⁹ emanuel sed iesus vt p3 Luce. ij. et p̃phetia dicit q̃ vocabitur emanuel igit̃ non põt dici de xp̃o. Quarto q2 appet q̃ p̃phẽa intelligat̃ d̃ aliquo filio et dicunt aliq̃ iudeo2 doctores et rabini. q̃ itelligit̃ de ezechia filio acham qui dictus est emanuel Alij vero dicũt q̃ itelligit̃ de filio ysaie de quo i sequenti. c. dicit propheta: accessi ad p̃phetissã3 q̃ concepit et pept filiũ. Quĩto et vltio arguũt iudei lr̃a dicit q̃ anteq̃ sciat puer vocare patrẽ aut matrẽ auferet̃ fortitudo damasci. igitur i xp̃o fuit ignorãtia q̃ xp̃iani reputãt falsum q2 dicũt q̃ habuit plenitudiẽz scie ab istãti sue ɔceptiõis. Credendũt ergo iudei q̃ nullo mõ itelligitur de xp̃o nec d̃ virgie Maria matre ei⁹ sicut nos xp̃iani dicim⁹ et firmiter credim⁹ et cõfitemur. ¶ Ad p̃imũ argumẽtũ dicẽdũ iudeis q̃ nõ ẽ verũ q̃ istud signũ de ɔceptu virgis ipsi achã daret̃ lz sibi p̃ prophetã p̃mitteret̃ dicens. pete tibi signũ a dñ̃o deo tuo &c. Sz ex hoc irritatus icredul⁹ remãsit et ydolatra q2 dixit nõ petã et non tẽptabo dñ3. alia lr̃a habet et non exaltabo dñm. Directũ ergo fuit domui dauid signũ vt pt3 ex textu vbi di̊. audite dom⁹ dauid p̃pter hoc dñs dabit vobis signũ. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabit̃ &c. quod signũ impletu3 est in virgine maria p̃incipalr̃ et realiter q̃ fuit de domo dauid. ¶ Ad illud aũt qd̃

dicitur q illud signū fuit p. cccc. annos et vltra post achā. dicendū est q duplex ē signū. vnū pnosticū respectu effect⁹ futuri sicut gedeō datum fuit signū in vellere indicatiuum future victorie Judicū. vi. Secūdū ē signū rememoratiuum respectu effect⁹ pteriti sicut moysi datū fuit signū Exodi. iij. hoc habebis signū q miserim te. Cū eduxeris populū meū de egypto imolabis sup montē istū grās. s. agēs de ista missione que tibi iponitur nec obstat de magna instantia tpis qr signū rememoratiuū ita respicit pteritū in magna distantia sicut signū pnosticum futurū. Ad ppositū illud fuit signū rememoratiuū z non pnosticū z fuit datū i tāta distantia pter h q cōueniens erat qr achā fuit incredulus verbo pphete q daret signū in longiquū vt ipse in ppria persona nō videret sicut in mente nō credebat. Illi tn̄ q descēderunt ab eo viderunt sicut maria et Joseph. z iō signāter propheta nō dixerit verba ad achā s; ad domū dauid: de qua domo fuerunt maria z ioseph vt infra dicet. ¶ Ad secundū dicēdu; q i hebreo sunt tria vocabula quasi idē significātia. s. nabra. betula. halma. primū accipitur pro muliere adolescēte paucoꝝ dierū nō habendo respectum ad virginitatē vel corruptionē. Secundum accipitur p virgie nō habendo respectū ad etatē. sc; adolescēs iuuenis vel senex. Tertiū vero accipitur p muliere habēdo duos respect⁹. s. ad adolescētiā z virginitatē z qr ista duo simul fuerūt i beata virgie. Iō ppha diuinit⁹ illustrat⁹ posuit halma z nō aliqd aliud de vocabulis supradictis. Huius snīe est venerabilis perit⁹ vir petrus alfonsi cōuersus in suo dyalogo titulo. vij. dicens. mulier nāq; siue iuuenis siue ānosa qdiu virgo est appellari pōt betula. qdiu aūt iuuenis ē siue virgo sit aut corrupta pōt nūcupari nabra: halma vero vocatur nulla nisi sit iuuenis z intacta. hec ille. ¶ Notādum etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu q halmum significat absconsionē et inde dicitur halma absconditā que significat iuuēculam aspectibus hominū absconditam ita q de eius pudicitia z integritate non dubitatur marie qn̄ pponitur lra he. et tunc sonat healma. nec inueniuntur in tota sacra scriptura aliq sic scripte nisi tantū tres sc; rebeca. xxiiij. Gene. vbi dicitur de illa puella decora nimis virgoq; pulcherrima z incognita viro. et seqtur ibi puella que gradietur ad hauriēdā aquā in hebreo habetur healma q egredietur etc. Et maria soror moysi. Exo. ij. vbi dr̄ de ea et iuit puella et vocauit matrē pueri i hebreo habet iuit healma zc. Et ista que scribitur Isa. vij. et iō cū due prie fuerit virgies purissime q sic noīate fuerunt idē tenēdum ē de ista h lyra dicit ergo ppheta ecce healma. i. adolescēs z virgo simul qr ista duo dicit vocabulu; healma ↄcipiet z pariet filium i. beata virgo maria a ppheta prenūciatur q ↄcepit z pepit vgo manēs z q ita necessario debeat itel

ligi patet qꝛ signū qđ debebat dari achā ꝓ liberatione ciuitatis ſm textū rabi salomō đbebat eē valde miraculosū. vnde dixit sibi Ysaias pete tibi signū a dño deo tuo ī ꝓfūdū inferni siue in excelsum supra:i ꝓfundum inferni.i.in suscitatione alicuius mortui. vel ī excelsum supra.i.in celo: sicut in statione solis fuit tēpore Josue. modo ꝙ virgo ⁊ adolescens cōciperet ⁊ pareret filiū virgine non remanēte. nullum miraculū esset. oportet ergo ad hoc ꝙ sit miraculū ꝙ virgo cōcipiat et pariat in cōceptu ⁊ in ptu virgine remanēte. Et hoc diuino miraculo qđ impletū est in virgine gloriosa. Et iđ augustinus ꝯ iudeos in sermone āunciatiōis beate virginis dicit. Que sūt dei miracula nisi q̄ sunt hoib⁹ īpossibilia: qui scripsit tabulas sine stilo ferreo. ipse grauidauit Mariā de spū sancto. qui multiplicauit panes ī deserto sine rore. ipse virgineȝ īpregnauit sine corruptione. ⁊ qui fecit virgā sine pluuia germinare. ipse fecit dauid filiā sine semie generare. ¶ Ad tertiū argumentū dicēdū ꝙ intelligitur de xp̄o et qn̄ dicūt ipse nō ē vocatus emanuel ſȝ iesus. Dicēdnȝ ꝙ īmo qꝛ aliud est nomē qđ īponitur ſm rōnē idiuiduale ȝ vt petr⁹ ⁊ sic xp̄s semꝑ vocatus est iesus. Et est aliud nomē quod īponitur ſm proprietatē vł aliquā virtutē excellentē vt liberalitatis ⁊ sic liberalis vocat⁹ est alexāder. fortis vocatur sāpson hercules vel achilles. et isto mō xp̄s vocat⁹ est emanuel ꝑꝑ excellentiā ⁊ diuinā ꝓprietatē quā hȝ qꝛ in eius supposito diuina natura pariter ⁊ hūana simul ꝯiungūtur. Qn̄ emanuel īterpretatur nobiscū de⁹ quo noie sepe vocauit eum maria ipm vt verū deū ⁊ hominē adorādo. et ita impletur lrā habraica q̄ hȝ vt illa hebalma vocabit nomē eius emanuel. Sup quo verbo dicit ꝑdictus petr⁹ alfonsi vbi supra ⁊ vocabis nomē ei⁹ emanuel. In hꝯ quod ibidē legitur vocabis duo sūt notāda.s.ꝙ de⁹ sic appellari filiuȝ volebat. ⁊ ꝙ sine carnali pre virgo foret puerū paritura ꝑꝑ hoc enim ait vocabis ac si diceret ipsa tu vocabit et non pater. hec ille. ¶ Ad q̄rtū argumentū qn̄ dicūt iudei ꝙ ille filius erat ezechias fili⁹ achā. vel ꝙ erat filius ysaie de quo ī sequenti.c. dicit ipe accessi ad ꝓphetissam que concepit ⁊ peperit filiū et iste vel ezechias vocat⁹ ē emanuel. Dicendū ꝙ patet vtrūqȝ manifeste eē falsū Et pūo de ezechia qꝛ vt patet ex q̄rto libro Regū: achā regnauit p. xvi. ānos ī cuius q̄rto āno dicta est ꝓphetia qn̄ īcepit regnare fili⁹ ei⁹ ezechias hēbat. xv. ānos Dēptis ergo q̄ttuor de regno pr̄is sui in quorū quarto dicta ē ꝓphetia patet ꝙ vsqȝ ad tempus regni sui de regno patris nō transierūt nisi. xij. anni. tēpus igitur istis xij. de. xvi. sequitur ꝙ qn̄ dicta fuit ꝓphetia ezechia iā hēbat. xiij. annos. seqtur ergo ꝙ ꝓphetia ī eo verificari nō potuit qꝛ iā erat natus. Patet secūdo ꝙ nō potuit ītelligi de filio ysaie ꝑꝑ illđ qđ ī sequēti.c. dr̄. accessi ad ꝓphetissam propter duo. Primo quia de illo filio ysaie

qui fm textū nomē eius fuit acce-lera velociter spolia detrahe cito predare: nec de ei⁹ noie: nec de ei⁹ vita: nec de eius gestis aut morte vlla mentio fit in scriptura: fm ergo Hieronymū eadē facilitate qua dicitur contēnitur. Secūdo qz non est verum φ Ysayas ptunc accederet ad pphetissam vxorez suam vt ipsa conciperet ⁊ pareret filium. de quo intelligunt iudei. Et ratio est: quia in textu premittitur adhibui mihi duos testes fideles. Uriā sacerdotem: ⁊ zachariam filiuz barachie. ⁊ statim sequitur accessi ad prophetissam que concepit ⁊ peperit filium. Modo dico iudeis duo. Primo ad quid ppheta inducebat istos testes: nunquid indigebat testibus in accedendo ad concubitū prophetisse vxoris sue. istud est turpe dicere. Scdo peto ab eis q̄ fuerunt isti testes fideles. non vrias q̄ fuit tempore Joachim. de quo Hiere. xxvi. Fuit vir pphetans in nomine dñi. vrias filius semey: quia a tempore achaz ⁊ Ysaye vsqz ad tēpus Joachim. vt ptz. in quo fuit iste ppheta fuerunt plus φ centū anni. sicut patet p tēpora per que regnauerunt reges. qui fuerunt in medio. vt patz quartū librū Regū discurrenti. Item alius testis fidelis zacharias filius barachie qui est. xi. de. xij. prophetis minoribus non erat adhuc natus. ipse fuit secundo anno regni darij regis persarum qui successit tyro qui dedit licentiam iudeis reedificandi templum ⁊ a tempore achaz et Ysaye vsqz ad tēpus darij fluxerūt plus φ ducēti anni. non ergo iste accessus Ysaie ad prophetissam nec de istis testibus aliqd cōtinet veritatis. Qd ergo dicūt iudei est vitas istius textus. O vtinā tolleret cecitas ab oculis vestris. Certe dico φ veritas istius pphetie est φ deus spiritussanctus assumpsit istos duos testes supradictos et accessit ad pphetissam. i. ad virginē mariam q̄ habuit spm pphetie ⁊ concepit ⁊ peperit filiū iesuz xp̄m saluatorem nostrū. naz qñ dicit in textu adhibui mihi duos testes ⁊c. loquitur spūssanctus p seipsum ⁊ nō p pphetam: sicut eñi loquitur p pphetā sic pōt loqui p seipsuz. Isti duo testes fideles quos deus spūssanct⁹ adhibuit fuerūt Urias fili⁹ semey de quo dictuz est q̄ pphetauit multa mala cōtra ciuitatem q̄ venerūt in captiuitate babylonica. Et zacharias filius barachie qui pphetauit multa bona spāliter de aduētu messie zacharie. ix. Exulta satis filia syon. ecce rex tuus venit tibi iustus ⁊ saluator ⁊c. ¶ Et qñ dicit φ adhuc nō fuerūt nati sed futuri erūt. Hic est dicēdū φ nō obstat qz pteritū ⁊ futurū totū est deo pñs ⁊ ita loquit de pterito et de futuro sicut de pñti et post prophetias istorū sequitur immediate in textu totum in persona dei ⁊ spiritussancti: et accessi ad prophetissam: scilicet virginem Mariam que prophetauit in cantico. Magnificat anima mea dominū. Et concepit ⁊ peperit filium. Iste accessus fuit spūalis ⁊ hoc per spm sanctū sicut dixit sibi angelus Luce. i. Spiritus-

sanctus superueniet in te. ¶ Ad quintum et vltimum argumentum dicendum quod intelligitur de scientia humana: licet enim in christo non fuerit ignorantia tamen quia factus est homo in tempore habuit scientiam in tempore et antequam illam haberet liberatio populi denunciata per Ysaiam completa fuit. Cum igitur supra declaratum sit quod iesus nazarenus sit vere christus. sequitur quod mater eius maria concepit eum et peperit virgo et per consequens est certissima. nec iudei possunt dictam auctoritatem negare: quia non solum accipitur de translatione hieronymi: sed etiam de translatione .lxx. interpretum qui fuerunt iudei. et in lege et prophetis peritissimi secundum quod dicit Iosephus antiquitatis iudaice. lib. xii. Videant etiam iudei tergum translationem chaldaicam cui contradicere non possunt nec audent: quia istam prophetiam sic exponit: vnde vbi nos habemus hic et adhibui mihi testes fideles vriam sacerdotem et zachariam filium barachie et accessi ad prophetissam etc. Illa translatio sic habet. et contestatus sum contestationes malas ex parte mea quas dixi venturas in prophetia vrie sacerdotis esse futurum est quoque sic omnem consolationem quam dixi venturam in prophetia zacharie filii barachie ego adductus sum et accessi ad prophetissam et concepit et peperit etc. Item potest declarari sanctitas virginitatis Marie ex secreto lemarbe: quia mem clausa contra naturam suam est ibi posita in verbo multiplicabitur eius imperium. vide supra. li. i. in apertione primi thesauri. Vnde in libro qui dicitur sabath apud hebreos auctentice dicitur mem clausa verbum clausum significat. Idem autem persuadetur per illud quod habetur Ysaie. xi. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascendet. Hec auctoritas ad literam intelligitur de christo vt supra ostensum est qui per florem intelligitur quia sicut sine arboris corruptione flos ab ea egreditur. sic christus nasciturus ex matre absque virginitatis corruptione. Idem etiam persuadetur per hoc quod habetur Ysaie. lxvi. antequam parturiret peperit. parturire est dolorem partus sentire. Non autem dicitur de aliqua muliere quod ipsa peperit absque dolore partus excepta domini nostri iesu christi matre. Item hieremie xxxi. dicitur nouum faciet dominus super terram femina circundabit virum. per hoc quod dicit propheta: nouum faciet dominus manifeste ostendit insolitam rem futuram a domino et alias inauditam quod fuit quando virgo beata diuinitus concepit iesum virum scientiis et virtutibus ab initiari sue conceptionis perfectum et sic eum suo circundedit vtero virginali. Quod etiam ipsum pareret manente corrupta hoc non est nouum mulieribus sed quod ipsum pareret ipsa remanente clausa illud est nouum. ¶ Item hoc fuit figuratum Ezechielis. xliiii. et dixit dominus meus ad me. porta hec clausa erit et non aperietur. et vir non transibit per eam quoniam dominus deus israel ingressus est per eam eritque clausa et hic est finis versus in hebreo per hanc portam intelligitur virgo Maria per quam filius dei venit ad nos et exiuit deus et homo clausura virginitatis integra remanente. Item rabi barachias exponens illud Trenorum vltimo

pupilli facti sumus absqȝ patre di cit ꝙ deus sanctus ꝛ bñdictus ait israeli. vos dixistis corã me pupil li facti sum⁹ absqȝ patre. Redem ptor quẽ ego suscitabo vobis sine patre erit.s. in terris. sicut est sine matre in celis ꝛ sic ꝓm eũ apparet ꝟginitas marie matris xp̄i. ¶ Itẽ dñs Bonauẽtura quondã ep̄s al bañ. sup tertiũ sñiarum dist. iij. lo quens de sctificatione marie dicit Quidã iudei asserũt de ea ꝙ ꝗuis esset pulcherrima a nullo vnꝗ ho minũ fuit cõcupita vñ aũt accepit hoc iudeoꝝ dictum nescire se dicit Nicolaus de lyra. Sed nõ est veri simile ꝙ talis aut tãtus doctor po suerit istud in scripto suo nisi ha buerit ab aliq̃ loco autentico. Ra tio aũt quare virgo beata non fuit cõcupita ab hoibus põt assignari q2 dispositio mẽtis magis relucet in facie ꝙ̃ in ceteris aliis partib⁹ ꝑpter qð ex plenitudĩe gratie exi stentis in ei⁹ mẽte fiebat q̃dam re fulgẽtia in eius facie q̃ in homini bus ipsam intuẽtibus cõcupiscen tiam nõ excitabat: sȝ magis eaȝ re primebat ꝛ hoc modo de ãbilitate sancti Sebastiani dr. Necesse eniȝ erat: vt queȝ deus tãta perfuderat gr̄a ab oibus amaref. ¶ Cõseq̄uẽ ter declaraf sanctitas ꝟginis ma rie ꝑ scripturas sarracenoꝝ ꝑpter maiorẽ cõfusionem iudeoꝝ dr eniȝ in alchorano machometi. Dixerũt angeli. O maria deus vtiqȝ elegit te ꝛ purificauit te ꝛ elegit te clarã sup mulieres sctoꝝum. Itẽ ibidem O maria de⁹ annũciat tibi verbũ ex ip̄o nomẽ ei⁹ iesus filius marie ꝛ erit honorabilis in hoc sclo et in futuro. Item ibidẽ dixit ip̄a. deus meus quõ erit mihi filius ꝛ non te tigit me hõ. Dixit sic de⁹ creat qð vult cuȝ decreuerit vtiqȝ aliq̃d. di cit ei esto ꝛ erit. Iteȝ in libro albo kam q̃ est autẽtic⁹ apud eos dicit emphorazia socius machometi ꝙ audiuit nũcium dei dicẽteȝ nullus de filiis adã nascitur quẽ nõ tãgat sathan ꝓter mariã ꝛ filiũ eius per nũcium aũt dei itelligit machome tum. Itẽ dicit ebumusse ꝑphetam id est machometũ dixisse multi ꝑ fecti fuerũt in hoibus. nulla aũt in mulieribus fuit ꝑfecta nisi mater iesu. Has aũt scripturas sarrace norum induxi: q2 ꝓm ap̄lm oportȝ sanctos habere testimoniũ ab his qui foris sunt. ¶ Patet igitur ꝙ iu deus in minore sui argumẽti acci pit falsuȝ.s. ꝙ in genealogia salua toris nõ ponit aliqua mulier sctã cui⁹ opinionis videf fuisse Hiero nymus sup Mat. dicens. Notãdũ in genealogia saluatoris nullã san ctarũ mulierũ assumi: sȝ eas quas scriptura rep̄hẽdit qui ꝑpter pec catores venerat de peccatricibus nascẽs oim peccata deleret. Sed istud dictum nõ placet Nicolao de lyra ꝑpter duo. primo q2 vt dictuȝ est in genealogia saluatoris ponif maria sanctarum sctissima. Scðo q2 ex eadeȝ rõne ibidẽ arguit Hie ronym⁹ ad oppositũȝ.s. ꝙ ꝑpt̄ pec catũȝ athalie filie ip̄issime iesabe lis que erat ydolatra: et ad ydola triam traxit Ioathan maritũ suũȝ filius amboꝝuȝ ochozias ꝛ nepos Ioas ꝛ pronepos amasias tollun

tur a genealogia saluatoris.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias q2 non est filius dauid: siue de gñe dauid.



Quartum argumentū iudeoꝝ ex euangelio est in .i.c. Math. ponit genealogia xp̄i quē asserūt xp̄iani esse verū messiam ex eadem arguit ꝙ ipse nō est messias ī lege ꝑmissus sic. Uerus messias dꝫ esse filius dauid siue de gñe dauid: sed iesus nazarenꝰ nō est filius dauid de gñe eius. ergo ip̄e nō est messias ꝑmissus. Maior est cōcessa ab oībus taꝫ iudeis ꝙ xp̄ianis. minor ꝓbatur: q2 si iesus nazarenꝰ descēderet de dauid scd̄m carnē in eius genealogia poneret. Cōstat aūt ꝙ nihil tale ibi est: q2 in fine genealogie dr̄ iacob aūt genuit Joseph virum marie: de qua natꝰ est xp̄s ꝛc. Nunquid xp̄s est ex semine ioseph natus vt dicat de gñe dauid: sicut ꝛ ioseph. Et ptꝫ ꝙ xp̄iani hoc non cōcedunt. ergo nō habēt ex p̄dicta genealogia ꝙ ipse sit de genere dauid. Si forte dicat xp̄ianꝰ ꝙ descēdit ꝑ mariā q̄ est de genere dauid hoc nō habetur ex textu: q2 nō ponitur ibi q̄s eius fuit pater vel mater. ergo nullo modo iesus nazarenus dicēdus est filius dauid ꝛ consequēter ip̄e nō est messias. ¶ Respōdetur ꝑm Hiero. in glo. ꝙ non est cōsuetudo scripturarū: vt ordo mulierū in generationibus texatur. Et ideo nō per mariā sed per Joseph inducit cū de vna tribu Joseph et maria fuerūt. vnde et eam quasi proximā cogebatur accipere ne vna tribus se in aliam cōfunderet. vn̄ Numeri. xxxvi. oēs viri ducunt vxores de tribu ꝛ cognatione sua ꝛ cuncte femine maritos de eadem tribu accipient: vt hereditas ꝑmaneat in familiis. ¶ Sed contra hoc Exod. vi. accepit aaron sororem naazō filiam aminadab: scꝫ elizabeth in vxorē de qua cōstat ꝙ erat de tribu iuda. Solutio. sola illa mulier nubere nō poterat viro de alia tribu ad quā deueniebat hereditas patris vel parētum. Un̄ cuꝫ ipsi elizabeth nō deueniret hereditas p̄ris: q2 habebat fratres priores se: ideo bn̄ potuit nubere viro de alia tribu: sed q2 maria non habuit fratres vel sorores priores se q2 fuit vnica ioachim p̄ri suo: ideo ad eā deuenit hereditas. Unde habuit necesse ꝑm legeꝫ nubere viro de cognatione sua ꝛ q2 ioseph fuit de tribu iuda ꝛ de progenie dauid vt ptꝫ in genealogia ascendendo. Sequitur ergo ꝙ virgo maria de qua natꝰ est iesus qui vocatur xp̄s fuit de eadē tribu ꝛ ꝓgenie. ¶ Sꝫ q2 ex rege dauid duo pullularūt rami tanꝙ ex radice. s. Salomō ꝛ nathan. Est dubiuꝫ īter doctos a quo illoꝝ virgo maria descēdat ꝑm carnem: ꝛ sunt nōnulli doctores dicētes ꝙ hec virgo descendit ex rege salomone ꝑm carnē. ꝛ ex natan scd̄um legē cuiꝰ opinionis est Nicolaus de lyra Luce. iii. ¶ Sꝫ hec opinio videt esse primo cōtra prophetas. Naꝫ hieremias ꝓpheta loquēs d̄ yechonia ꝑ quē venit linea salomonis. ait. scribe virū istū ste

rilem q̄ in diebus suis nō ꝓsperabitur nec erit de semine ei⁹ vir qui sedeat sup soliū dauid: ⁊ potestatē habeat vltra i iuda. hiere. xxij. Si ergo hec virgo descēdit p salomonem ⁊ iechoniam: vt dicit illa opinio. sequit ꝙ xp̄s fili⁹ virginis nō sedit sup soliū dauid: ⁊ sup regnū eius. Cōtra ꝓphetā in ca. seq. Et Isaie. ix. c. nec valet dicere ꝙ propheta intelligit nō erit q̄ sedeat seculari honore. xp̄s aūt non sic sederat: qꝛ supra ca. eodē dicit dñs per prophetā. Uiuo ego qꝛ si fuerit iechonias fili⁹ Ioachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellā eū: ⁊ loquitur de ipso ⁊ de semine suo. Unde pz ꝙ nō solum loquitur de tēporali ptāte: sed etiam de illa qua xp̄s sedere habuit ad dexteram patris. Itē nō est verisimile: qꝛ de⁹ tā cōfusibiliter repelleret eū ⁊ semen suū ab honore tēporali ⁊ a minori gradu: et cōseq̄nter cōstitueret ipsum in semine suo in maiori gradu scz xp̄i. ¶ Scd̄o hec opinio videtur esse cōtra apl̄m: qꝛ nathā frater salomonis regis non fuit fili⁹ naturalis regis dauid: sz adoptiuus Lu. iij. Cū ergo ab illo nathā descēdat hec virgo ꝑm carnem vt notat affrican⁹ scribēs ad aristidē. ⁊ Eusebius lib. i. ecclesiastice hystorie. c. vij. ⁊ Damascenus in sentētijs suis. li. iiij. c. vi. Sequitur ꝙ xp̄s non est ex semine dauid ꝑm carnē contra apostolū. i. ca. ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid ꝑm carnē. ¶ Respondēdum ergo ꝑm illuminatū doctorē magistrū ioānem vitalis in sermone natiuitatis beate virginis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres ꝙ hec sacra v̄go venit ex nathan ꝑm carnē qui fuit fili⁹ naturalis dauid. nō quidē de bersabee vt illi estimāt: sed de pn̄cipali vxore dauid: scz michol. binomia egla dicta filia saulis que genuit dauid seruū binomiū: qꝛ ⁊ nathā de hoc ij. Reg. iij. cū notatis p Iosephū libro antiq̄tatis iudaice ⁊ p dictū Nicolaū de lyra: qꝛ nathā fuit melior salomone natura ⁊ vita: qꝛ de principali vxore ⁊ vt opinatur predict⁹ doctor renūciauit iuri regni rōne eximie sanctitatis. ex quo nathā filio dauid. xxviij. pullularūt plāte vsq ad auos sancti Ioachi patris v̄ginis. Nā Mathā frater aui eius. qui ⁊ melchi dict⁹ est genuit heli qui ioseph ꝑm legē Luce iij. ⁊ hic habuit fratrem panherā qui genuit barpantheram qui sanctum Ioachim ꝑm carnē teste damasceno vbi supra. ⁊ sic sanct⁹ Ioachim pater huius virginis ⁊ sanctus Ioseph spōsus eius fuerunt ꝑm legē secundi primorum filij: et sic patet genealogia non solū Ioseph ex progenie dauid: sed etiam virginis gloriose p nathā ex principali vxore dauid: scz michol.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus nō est verus messias: qꝛ fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.



Quintum argumentū iudeoꝛ ex euangelio est ad ꝓbādum ꝙ xp̄s habuit peccatū: vt ꝙ ei⁹ baptism⁹ fuit frustra. arguit

iudeus sic. In euãgelio Matthei iij.c.dr.Cvenit iesus a galilea i ior danẽ ad Iohãnẽ vt baptizaref ab eo.ex hoc arguitur sic. Christiani dicũt q baptismus est ablutio pec catorũ.cũ ergo iesus nazaren⁹ fuit baptizat⁹.ergo habuit pctã abluẽ da qd ipsi negãt.aut ille baptism⁹ fuit frustra. ¶ Rñdef q baptism⁹ xpi est ablutio pctoꝝ.nõ autez ba ptismus Iohãnis sicut ipse Iohã nes dicit Matth.iij. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiã q aũt post me vẽtur⁹ est fortioꝝ me est:cui⁹ nõ sum digni⁹ portare cal ciaméta.ipsevos baptizabit in spũ sancto. Iesus aũt nazaren⁹fuit ba ptizatus baptismo Iohãnis tñ.q nõ erat ablutio pctoꝝ.ꝛ iõ non con clusit argumentũ q iesus habuerit pctm̃ abluẽdi.qꝛ sanctificati invte ro baptizãdi sunt baptismo xpi.et tñ nõ habẽt pctm̃ abluẽdũ. Iesus autẽ ab instanti cõceptiõis sue nõ solũ fuit sanctificatus.sed etiã san ctus sanctorũ. ¶ Qd aũt arguitur vltra q iesus nazaren⁹ fuit bapti zatus frustra. Dicendũ q nõ sequi tur.qꝛ p hoc approbauit baptismũ ꝛ predicationẽ Iohãnis. ꝛ per ta ctũ sue sanctissime carnis deditvi3 regeneratiua3 aquis:nec similiter sanctificati in vtero frustra bapti zanf.qꝛ per hoc regeneranf in xpo ꝛ mẽbra eius efficiunf. ¶ Et quia scripture noui testamẽti ꝛ doctorũ catholicoꝝ loquentes de baptismo sunt note fidelib⁹ ꝛ a iudeis non re cipiunf. Ideo accipiunf aliqua cõ tra iudeos devereri testamẽto ꝛ de dictis doctorũ hebraicorũ. et pmit

titur figura huius sacramẽti Exo. xxix.in baptismo aaron ꝛ filiorum eius. Vbi dicit dñs moysi. aaron et filios ei⁹ applicabis ad ostiũ taber naculi testimonij.s.i atrio vbi erat altare holocausti. Cũq laueris pa trẽ cũ filijs aqua indues ꝛc.ista lo tio aque q erat primũ.vt dicit rabi salomõ nõ intelligif de ablutione manuũ ꝛ pedũ solũ.s3 de lotiõe to tius corpis:ita q dicit hic expresse rabisalomõ.q hoc q dicit lauabis eos vult dicere baptizabis eos sic q totũ corp⁹ intret in aquã. ¶ Itẽ scdo sup illud Eccls.i. Quid ẽ qd fuit id qd futurũ est Rabibarachi as dicit sicut fuit redẽptoꝛ primus sic eritvltimus. Redẽptoꝛ primus sc3 moyses fecit ascẽdere puteũ si cut habef Nume.xxi. Sic redem ptoꝛvltim⁹ qui est rex messias ascẽ dere faciat aquas. sicut hr Iohel. vlti.ꝛ fons de domo dei egredief ꝛ irrigabit torrentẽ spinarũ. Hec sũt verba doctoris.p torrentẽ spina. ũ intelligif multitudo peccãtiũ. Ali qui hebrei dicũt.q hec est littera ꝛ irrigabit planiciẽ sethim. Est autẽ sethim regio grecie. de qua alexan der magnus exiuit ad pugnãdũ cõ tra reges persarũ ꝛ medoꝝ.vt ha betur pmo machabeoꝝ.i.c.ꝛs3 hoc ista pphetia fuit impleta qñ apli predicauerũt grecis: ꝛ eos bapti zauerũt. ¶ Item tertio Isa.xliiij. noli timere serue meus Iacob ꝛ re ctissime quẽ elegi. Effundã enim aquas super sitientem ꝛ fluenta su per aridam. Effundã spm̃ meũ su per semẽ tuũ.ꝛ bñdictionẽ meã su per stirpẽ tuã.ꝛ germinabũt inter

herbas sicut salices iuxta preter-fluētes aquas. Iste dicet dñe ego sum. ⁊ ille vocabit in noīe Jacob. ⁊ hic scribet manu sua dño ⁊ ī noīe dei israel assimilabit. Per hoc eni q dicit. effundā aquas sup sitientē intelligit baptizatio iudeorū fidez xpi deuote recipientiū. Et per hoc q subdit ⁊ fluenta sup aridā intelligitur baptizatio gentiliū. Nā gētilitas nō fuit irrigata doctrina legis ⁊ ꝓphetarū. ⁊ q iste sit intellectus habet sup glosa rabi salomon sup illud qđ subdit. germinabūt inter herbas ⁊c. id est in medio Esau Per Esau vero ipse ⁊ doctores hebrei intelligunt romanū imperium quod suscepit fidē xpi ⁊ baptismū vt p3. Sequitur iste dicet dñe ego sum glo. Isti erunt iusti pfecti. qđ de aplis cōueniēter pōt intelligi. Et ille vocabit in noīe iacob. Glo. Isti sunt paruuli filij impiorū qđ cōueniēter intelligitur de filijs iudeorū per apłm conuersis ad xpm patribus eorū in infidelitate remanentib⁹. Hic scribet manu sua dño Glosa. Hi sunt filij penitētie. p qđ cōuenienter intelligūtur xpiani religiosi. ⁊ in noīe israel assimilabit glo. Isti sunt cōuersi de gentibus. illis applicatur nomen israel. ſm quod dicit apłs ad romanos. ij. nō qui in manifesto iudeus est. neq3 q in manifesto in carne circūcisio. s3 qui in abscondito iudeus est et circuncisio cordis in spiritu non littera. cuius laus nō ex hoībus. sed ex deo est. Patet igitur ex predict3 q glosa rabi salomon conuenienter aptatur ad ꝓpositū nostrum. Quis hoc non intenderit. Deus eni aliquādo mouet linguā hoīs mali ad annūciandū veritatē preter eius intentionē: sicut Cayphas Joh. xi. dixit de xpo. Expedit vobis vt vn⁹ moriatur homo ꝓ populo. Intēdebat eni solū inducere alios ad occidendū xpm. Sed quod verbum significauit mortē eius ꝓfuturā ad salutem spūalem populi: hoc fuit preter eius intētionē. ꝓpter quod euāgelista subdit. Hoc autē non dixit a semetipo. sed supple a deo sic eius linguā mouente. Habetur aūt simile q̄tu3 ad aliquid. Nume. xxij. de asina balaam que ꝓtulit verba rationabilia: vt pat3 ibidē deo mouente linguā eius per se vel p angelum. Illa tñ nō intellexit verba que ꝓtulit cū nō haberet rationem nec intellectū. ¶ Itē quarto super illud Gen. xlix. Ligans ad vineam pullū suū. ⁊ ad vitē o fili mi asinā3 suā dicit glosa. Hic est de quo scriptum est zacharie. ix. Sedens sup asinam ⁊c. Sequitur in glosa. Et quomodo erit agens: sicut scriptu3 est Ezech. xxxvi. Et effundā super vos aquā mundā: ⁊ emundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Auctoritas zacharie hic inducta sm̄ doctores hebreos intelligitur ad litteram de messia sicut ostēsum est supra. ⁊ per glosam hebraicam hic inductam habetur. q erat mundaturus populū suū per effusionē aque munde que ꝓprie dicit baptismus xpi. Unde in libro q̄ dicitur yoma hierosolymitanū autētico apud hebreos dicitur. Quēadmodum pelagus mundificat pollu-

tos: ita deus sanctus ꝛ benedictus erit mundās in futuro israel. et sic est dicēs Ezech. xxxvi. Aspergam super vos aquas mūdas. hec ille. Itē sapiētes thalmuth in midras dixerūt. ꝙ in aduētu messie ipse assumeret sibi aquas mundas de sub sede sua. ꝛ ꝙ ipse sup israel effunderet prout dixit textus. Effundaꝫ super vos aquā mundā. ꝛ sapiētes rabala has aquas significauerunt et dixit rabi aquiba. Quādo accesseritis ad lapides mūdos marmoreos nō dicas aquas aq̄s. Sūt eñi aque temporales et aque spūales. Itē ꝙ viderūt messiaꝫ filiū dauid intrare per synagogas et studia et interrogatus quid faceret rn̄dit. ꝙ balneabat. iuxta textū Geñ. Lauit in vino vestimēta sua. quod significat lotionem in baptismo a sancto messia postmodū ordinato. ¶ Iteꝫ quinto de baptismo ꝛ eius effectu dicitur zacharie. xiiij. in illo die erit fons patēs domui dauid: ꝛ habitātibus hierusalē in ablutionē peccatoꝝ ꝛ mēstruate. Per hoc ꝙ dicit erit de futuro. ptꝫ ꝙ nō pōt intelligi de ablutione aliqua veteris legis. Nā oēs ille erāt statute longe ante tempus zacharie. Quod autē intelligat de baptismo. ptꝫ p illud quod sequitur. Et erit in die illa dicit dñs exercituum. Disperdaꝫ nomina ydoloꝝum de terra. Quod impletū fuit tempore xp̄i ꝛ discipulorum eius. per quoꝝ predicationeꝫ ydolatria cessauit per totū mundū exceptis quibusdā barbaris in aquilonari parte habitātibus qui limitati dicūtur. ꝙ illud viuū quod eis primo occurrit qualibet die illud adorant ꝛ venerantur: vt deū suuꝫ p illa die. Sed qm̄ hoc modicū est respectiue. ideo quasi p nihilo reputatur ſm cōmunē modū loquendi. ꝛ etiā ſm doctrinā pħi. ij. phisicoꝝum. Nec obstat ꝙ dicitur domui dauid ꝛ habitantibus hierusalem. quia Diere. xxx. xp̄s nominatur nomine dauid vbi dicitur. seruiēt dño deo suo. et dauid regi suo quē suscitabo eis. Non eñi intelligi potest de dauid qui mortuus erat p. cccc. annos ante vel circiter. ꝛ ꝙ intelligatur de xp̄o: ptꝫ per translationē chaldaicam que sic habet. ꝛ colent coram domino deo suo: ꝛ obedient messie filio dauid. ꝛ sic per domuꝫ dauid hic intelligitur familia xp̄i et eadē intentione per hierusalem militans ecclesia. Dicitur autem baptismus fons patens. quia nulli penitenti debite denegatur. ꝛ dicitur in ablutione peccatoꝝ ꝛ menstruate ꝓpter peccatum actuale et originale quod cōtrahitur in vtero matris. vtrūqꜫ eñi lauat baptism⁹ in adultis ad baptismū venientibus Unde dicit hic glosa chaldaica sup verbo in ablutionē peccatoꝝ. ꝛ remittātur sua peccata ꝛ sue macule. Et idē dicit rabi salomō in sua glosa allegando chaldeū. ¶ Itē sexto Isaye. in. c. xij. postꝙ locut⁹ est de saluatore dicens. Ecce deus saluator meus: fiducialiter agam ꝛ non timebo ꝛc. consequēter dicit. Haurietis aquas in gaudio de fontib⁹ saluatoris. Et glosauit chaldaicus Et recipietis cum gaudio legē nouam electoꝝ iustoꝝ. Hebraica ve

rius habet. Accipietis aquam cum gaudio de fonte saluationis. i. de est de fonte saluationis vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sacramento q̄ habet virtutē remittēdi peccata ex fontibus saluatoris. i. ex quinq̄ plagis xp̄i in passiōe sua. Et ad litterā de fonte saluatoris. i. de latere xp̄i exiuit sanguis & aqua et qui vidit testimoniū perhibuit. & scimus quia verū est testimoniū eius. vt patet Joh. xix. ¶ Item septimo Jsa. lij. c. in fi. Ecce intelliget seruus meus & exaltabitur & eleuabitur & sublimis erit valde. Sequitur iste asperget gētes multas. Hec scriptura intelligit ad litterā de xp̄o. p3 per translationē chaldaicā. cui nō licet contradicere iudeis que talis est. Ecce ꝓsperabit seruus meus messias. ꝓpter qd̄ antiqui hebrei ab isto loco vsq̄ ad finē. liij. capli exposuerūt ad litterā de passione xp̄i. Dicit ergo. ecce intelliget seruus meus. q: h3 sciētiā diuinā ab eterno: & humana ex tēpore. & exaltabitur. s. ad vnitatem suppositi diuini. vel aliter. Exaltabitur in sua resurrectione: & eleuabitur in sua ascensione: & sublimis erit valde sedēs ad dexterā patris Marci vlti. Et dn̄s quidem iesus postq̄ locutus est eis: assumpt⁹ est in celū & sedet ad dexterā dei. Uel aliter s̄m q̄ exponit rabi aqiba. Exaltabitur plus q̄ abraā: & eleuabit plus q̄ moyses & sublimis erit plus q̄ angeli. Ex quibus satis potest inferri q̄ messias debebat esse deus. Sequitur ad propositū. iste messias asperget gentes multas. i. mūdabit sanguine suo & baptisma te. que oīa manifeste sunt impleta in xp̄o. ¶ Ite3 octauo & vltimo dauid ꝓphete fuit reuelatū signū cōpletionis oim ꝓphetiarū sacramētum baptismi. vnde dicit i psalmo. xxviij. Uox dn̄i super aquas deus maiestat3 intonuit. ac si diceret. clarius tūc sacramentū baptismi erit adimpletū cū vox dn̄i fuerit super aquas: & deus maiestatis intonuerit. quod fuit adimpletū in baptismo xp̄i. q: tunc vox patris intonuit dicēs. hic est filius meus dilectus &c. Matth. iij. et ista fuit intonatio dei maiestatis. Ex predict3 in solutione huius argumēti iudaici tria colligūtur. Primū q̄ l3 xp̄s fuerit baptizatus: fuit tn̄ immunis a peccato. Secūdū q̄ baptismus xp̄i nō fuit frustra licet ipe esset sine pctō. Tertiū est q̄ istud sacramentū fuit in testamēto veteri figuratū & multipliciter prophetatum. ac per doctores et glosas hebreorum euidēter demonstratum.

¶ Contendit iudeus probare q̄ iesus non habuit spiritumsanctum ante baptismum.



Ertiū argumētū iudeorū sumit ex euāgelio ex illo Matth. iij. baptizatus aūt ꝯfestī ascēdit d̄ aqua. & ecce aperti sunt ei celi. & vidit spm̄ dei venientē sicut colūbā & descēdentē sup se. Ex hoc arguunt iudei q̄ xp̄s ante baptismū non habuit spiritūsanctū. cui⁹ oppositu3 asserunt xp̄iani. qd̄ autē istud seqtur ex textu p3. q: nullus venit vbi pri⁹ erat. Cū ergo dicat i textu. vi

dit spiritum dei venientem super se ergo spiritussanctus non venit in iesu nazareno ante baptismum. et tamen tunc erat incipiens annorum .xxx. sic ergo .xxx. annis fuit sine spiritu sancto. quod inconueniens magnum reputatur a christianis. ¶ Respondetur quod non sequitur. vidit spiritumsanctum descendentem et venientem super se. ergo ante non habuit spiritumsanctum. quia .iiii. Reg. .iii. dicitur de heliseo. cumque caneret psaltis facta est super eum manus domini quod intelligitur de spiritu prophetandi. et tamen dicitur de eo ante .ii. c. Requieuit spiritus helye super heliseum. et quod subditur in arguendo nullus venit vbi prius erat dicendum quod verum est eo modo quo prius ibi erat. sed alio modo potest venire sicut dicitur Gen. .xviii. vbi dicitur. dixit dominus ad abraam. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. Sequitur descendam et videbo vtrum clamorem qui venit ad me opere impleuerunt etc. non est per hoc intelligendum quod ante deus non esset in sodoma et gomorra. nec videret eorum facta cum de necessitate sit vbique presens. sicut dicitur Hier. .xxiii. celum et terram ego impleo dicit dominus. et omnia de necessitate viderit ab eterno. dicitur ergo descendisse et vidisse propter nouum effectum quem fecit ibi. scilicet subuersione sodome et gomorre. Erat igitur ibi ante sicut conseruans in esse. sed descendit sicut puniens. et similiter tunc dicitur vidisse. quia secundum modum loquendi scripture et etiam hominum deus non dicitur videre peccata quando dissimulat punire. nec per hoc importatur aliqua mutatio in deo: sed in creatura: sic suo modo dicendum est in proposito. spiritussanctus fuit in iesu nazareno ab instanti conceptionis sue per plenitudinem gratie: sicut dicitur Joh. .i. vidimus eum quasi vnigenitum a patre plenum gratie et veritatis. et hoc predictum fuit Isa. .xi. c. egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascendet. et requiescet super eum spiritus domini spiritus sapientie et intellectus: spiritus consilii et fortitudinis: spiritus scientie et pietatis et replebit eum spiritus timoris domini. Dicitur tamen venisse super eum in baptismo per alium modum. scilicet in signo visibili columbe representantis in christo plenitudinem gratie non tunc accepte: sed prius vt dictum est. tamen plenitudo gratie que latens erat in christo fuit tunc manifesta Johanni baptiste inuisibili signo sicut ei dictum fuit a domino. Super quem videris spiritum descendentem et manentem super eum: hic est qui baptizat in spiritusancto. et per predicationem Johannis aliis fuit dictum. Ideo subditur. ego vidi et testimonium perhibui: quia hic est filius dei. Illi tamen qui erant cum ioanne quando columba descendit super iesum viderunt cum eo: et vocem patris audierunt: quia columba illa non fuit ymaginaria sed vera et visibilis. et vox diuinitus formata et sensibilis. Fuit autem tunc necessaria manifestatio plenitudinis gratie in christo. Primo vt prophetia Isa. predicta ostenderetur impleta. Secundo quia cito post baptismum erat predicaturus et publicaturus legem euangelicam que est lex gratie. et per consequens actor eius ostendi debuit plenus gratie. Ideo tunc audita est vox patris. Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacuit tanquam in actore euangelii. ¶ Et si dicat iudeus quod tunc erit contradictio in verbis. scilicet quod erat ibi spiritussan

ctus.⁊ nõ erat.veniebat:⁊ nõ venie bat.descẽdebat ⁊ nõ descẽdebat. Di cendũ est ꝙ nõ sequit᷑ ꝙ sit ꝯdictio oꝫ esse ad idẽ ⁊ ſm ideꝫ.⁊ similr̃ in eodẽ tp̃e. Nunc aũt vt declaratũ est nõ similr̃ sed alio mõ venit sp̃usſan ctus sup iesum in baptismo ꝙ erat prius in christo.

¶ Contendit iude⁹ ꝓbare ꝙ iesus xp̃s nõ est ver⁹ de⁹ quia esuriit.



Septimum argumẽtũ iudeoꝝ ex euãgelio sumit᷑ ex illo.ꝙ dr̃ Mat. iiij.ꝙ xp̃s ieiunauit.xl.diebus ⁊.xl. noctib⁹.⁊ postea esuriit. Arguũt ergo iudei sic. Cristiani dicunt iesum nazarenũ eẽ deũ.⁊ q̃ laus est deo ieiunare.quasi dicãt nulla:ꝙ deo non cõpetit comedere vel ieiunare.propter quod videt᷑ derisibile. ⁊ adhuc magis illud qδ subdit᷑.⁊ postea esuriit ⁊ maxime cũ moyses q̃ tãtuꝫ hõ fuit ieiunauit.xl.dieb⁹⁊.xl.noctib⁹. et nõ esuriit. ¶ Solutio istius argumenti pꝫ ex his q̃ supra dicta sunt in isto.iiij.libro cõsideratiõe.iiij. argumẽto.xiij. Ibi enĩ declaratũ fuit ꝙ xp̃s i lege ⁊ ꝓphetis ꝓmissus futurus erat verus homo et verus de⁹ in vna ꝑsona. Declaratũ est etiaꝫ ꝙ iesus nazarenus est ver⁹ xp̃s iudeis ꝓmissus supra libro.i.i ꝯsitiõe.xij. thesauroꝝ.⁊ ꝑ ꝯsequẽs ip̃e est ver⁹ homo et verus deus. Item declaratum fuit ibidem.⁊ sepe alibi.ꝙ per passionem suam ⁊ morteꝫ operaturus esset nostram salutem propter quod habuit corpus passibile ⁊ mortale ante resurrectionẽ suam. ⁊ hoc modo ieiunauit et esuriit.et tandeꝫ afflictiones et mortem sustinuit nõ in deitate sua:quia hoc est impossibile:sed in humanitate pro nobis assumpta:⁊ sic meruit nobis gratiam et gloriam:et sibi corporis glorificationem. Unde super illud Geñ.xxvi. Et introduxit eaꝫ Isaac:dicit rabi moysen hadersan hic est rex messias quem elegit deus sanctus et benedictus vt coleret eũ toto corde daretq̃ cor suum ad petendum miseratiões pro israel:et ad ieiunandum ⁊ humiliandum se ꝓ eis: sicut scriptum est Isa.liij. Ipse vulneratus est ꝓpter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra.disciplina pacis nostre super eũ:⁊ liuore eius sanati sumus. Per hanc traditionẽ dicti rabimoysen patet ꝙ.liij.c. Isa. loquit᷑ de xp̃i passiõe ꝓ generis humani salute:quod aũt dicunt iudei de moyse ꝙ post illud ieiuniuꝫ non esuriit: falsum est ꝙ postea nõ comedisset: nec est simile de vtroq̃:nã manichei dicturi erãt ꝙ iesus non habuit carnẽ humanã ex elemẽtis cõpositã: sed celestẽ:ad quos repellendos euangelium mentionem facit de esurie xp̃i iudei vero hoc non erant dicturi de moyse.propter hoc non oportuit ꝙ scriptura faceret mentionem sic de eius esurie.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ iesus xp̃s non est de⁹ꝙ non dixit dyabolo tẽptanti in omni verbo quod procedit de ore meo.



Octauum argumentum iudeoꝝ ex euangelio sumit᷑ ex illo qδ dicitur in supradicto.c. Nõ in solo pane viuit hõ

v

sed in omni verbo quod ꝓcedit de ore dei. Asserunt iudei ꝙ ista respõsio quã iesus dedit diabolo nõ ẽ rõnabilis q2 debuisset dixisse sed in oi re que ꝓcedit de ore meo. Si enim ipse erat de9 potuit hois vitam cõseruare de omi re siue sit lignũ siue lapis siue alia hmõi. ¶ Respondet cum dicit ꝙ debuisset dicere iesus sed in oi re q̃ ꝓcedit de ore meo. dico ꝙ nõ est verum. nõ eñi sic debuit dicere quia iesus voluit celare diabolo suã deitatez quã ille querebat experire p temptationẽ ꝓpter quod non debuit dicere de ore meo q2 loquebatur vt homo celans suã diuinitatez. Itẽ q2 tẽptationẽ demonis excludebat p scripturã sacrã. iõ debuit eam allegare sicut iacuit in textu in quo scribitur de ore dei ⁊ cadẽ ratione nõ debuit dicere de oi re s3 in omni verbo. q2 sic scribitur in textu. cũ hoc etia3 põt dici ꝙ nõ arguit quia verbũ frequẽter accipitur in sacra scriptura ꝓ re facta. ut. ij. Regũ. i. c. dicitur quod est verbũ quod factum est. i. res gesta vel facta. et sic accipitur in proposito vt patet litteram intuenti Deutro. viij. cap̃.

¶ Contẽdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus xp̃s nõ est deus quia non mitit se deorsum cum esset in pinnaculo.



Nonuz argumẽtum iudeoꝝ ex euãgelio sumit ex illo quod dicitur. Matth. ca. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsum ⁊c. Sequitur ait illi iesus rursum. Scriptũ est nõ temptabis dominum deũ tuum. Ex hoc argunnt iudei dicẽtes ꝙ hec responsio nõ est bona. Primo quia vt dicunt iudei in eo erat potestas faciendi miracula: et ideo si dimisisset se deorsu3 sine lesione aliq̃ nõ fuisset ibi aliqua temptatio diuina. Secundo q2 sancti viri leguntur deum temptasse nec ex hoc reprobãtur in scriptura sed magis commendantur: sicut helyas. iij. Regum. xviij. ca. Qui dixit deus qui exaudierit per ignem ipse sit deus: ⁊ helyseus. iiij. Regũ. v. ca. dixit de naaman leproso veniat ad me ⁊ sciat ꝓphetam esse in israel. Similiter de gedeõ Iudicum. vi. temptauit deum querens signum in vellere. Item deus non inducit homines ad malum inducit autem ad sui ipsius temptationem malachie. iij. c. Inferte omnem decimam in horreũ meum vt sit cibus in domo mea et probate me. Super hoc dicit dominus: si non aperuero cathar actas celi et effudero vobis benedictionem meam vsq3 ad habundantiam. ¶ Respondetur cum dicunt iudei. Primo ꝙ ista responsio non est bona non tẽptabis dominum deum tuum. Dico ꝙ in hoc iudei percutiunt seipsos arguentes dictum moysi deutro. vi. ca. Quod autem vlterius nituntur ostendere temptationem dei non ẽẽ peccatum manifeste dicunt contra deum arguentem maliciam populi israel Numeri. xiiij. c. temptauerunt me iam per. x. vices. Item psal. lxxxiiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum dies temptationis in deserto vbi temptauerunt me patres vestri probauerunt et viderunt opera mea: ad illud autem quod inducunt de viris sanctis deum temptantibus vt dicunt. Sciendum est ꝙ temptare est expe

rimentum de aliquo accipere. nullus autem querit experiri illud de quo dubius est. Item aliquis potest experiri verbo vel facto: verbo cum querit aliquis de vicino suo aliqd vt experiatur si iuuaret eum in necessitate sua: facto cum facit aliquid quod nõ videt ordinabile ad aliqd nisi ad talem experientiam: et talis experientia dicitur temptatio sicut cum aliqs facit currere equum sine necessitate aliq aut vtilitate dicitur temptatio equi: quia talis cursus non videtur ordinabilis nisi ad accipiendum experimentum de velocitate equi. Si autem facit currere propter necessitatem aliquam puta ad fugiendum hostes vel propter vtilitatem aliquã vt ad capiendum ceruum non est temptatio equi. Dubitare autem de his que pertinent ad perfectionem diuinam vt est potentia bonitas et huiusmodi semper est malum. Et ideo qui facit aliquid vel qui dicit sine necessitate aut vtilitate ad experiendum diuinam potentiam vel voluntatem temptat deum et peccat propter quod exponens se sine necessitate aut vtilitate periculo expectans se seruari a deo temptat deum cum possit seruari alio modo. tale qd suggerebat dyabolus iesu nazareno dicẽs. Mitte te deorsum. Et licet iesus per virtutem diuinam posset hoc facere sine periculo tamen hoc non fecit celare dyabolo volens suam diuinitatem excludere demonis temptationem per sacram scripturam: respondit bene per illud quod hominibus prohibetur. poterit enim tanq homo per gradus descendere de pinnaculo. ¶ Quod igitur arguitur de helya non valet. non enim petiit signum per ignem descendentem sine vtilitate: sed ad hoc q populus israel a cultu baal ad colendum verum deum reduceretur vt patet ibidem. Item hoc fecit de precepto domini dicentis sibi. vade ostende te achab vt premittitur ibidem: et tunc reuelatus fuit sibi modus procedendi contra prophetas baal: licet hoc non sit totaliter expressum: quia non omnia scribuntur. Eodem modo dicendum est de helisco: curauit enim naamam ex diuina reuelatione et ad manifestationem virtutis diuine. Unde et naamã relicta ydolatria cõuersus fuit ad colendum totaliter vnum verum deum: vnde dixit. iiij. Regũ. v. c. non faciet seruus tuus vltra holocaustum et victimã diis alienis nisi domino. ¶ De gedeone vero dicunt aliqui doctores nostri q ex debilitate fidei petiit bis signum inuellere propter quod non excusatur totaliter a peccato sicut dicit qdam glosa super locum istum. Sed hoc non videtur rationabiliter dictum: quia scriptura non notat eum culpabilem ex hoc facto nec fuit punitus a deo sicut zacharias pater iohannis qui propter dubium petiit signum dicens. vnde hoc sciam propter quod factus fuit mutus vsq ad filij sui circumcisionem: vt habetur Luce primo capitulo. De glo. vero in generali allegata parum est curandum. ideo saluo meliori iudicio potest aliter dici. vno modo q gedeon fecit hoc ex instinctu diuino. et sic non peccauit. Intinctus enim diuinus non impedit ad peccandũ. Alio modo dicendo q gedeon non

fecit hoc dubitando de potētia dei quin per ipsam posset saluare populum. nec de verbo dñi dicētis sibi. in hac fortitudie tua liberabis israel quasi nō eēt verū. Sed ignorauit vtrū hec pmissio esset absoluta que semp implerē vel cōditionalis. s. nisi gedeon et eius socij ponerēt impedimentū p aliquod peccatum. frequēter enī in sacra scriptura intelligūtur pmissiōes diuine facte sub tali cōditiōe quis nō exp:mat. hieremie xviij. cap. Subito loquar de gente et de regno vt edificem et plātem illō si fecerit malū in oculis meis vt nō audiat vocē meam penitentiā agā super bono quod locutus sum vt facerē ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitatem suam vel socioꝝ suoꝝ prouenirēt impedimētū dicte pmissiōis. petijt ergo humiliter a deo edoceri p signū quod nō prouenirēt tale impedimētū vt sic constantius et expeditius iret ad prelium. ppter quod petijt duplex signum vnū pro se aliud p socijs suis. ¶ Ad auctoritatem malachie dicēdum q iudei tenebātur soluere decimas ex pcepto dei sicut patet in multis locis veteris testamēti et per consequēs hoc erat necesse ex pte soluētiū et vtile ex pte recipientiū. Erat enī ad sustētationem ministrorum. Ad hoc enī inducebat dñs populum per pphetam dicens. Inferte omnem decimam et c. Quod autem subditur probate me super hoc et c. li probate nō tenetur hic causaliter sic intelligendo q soluerent decimas ad probandum seu temptādum. si per hec deus aperiret eis cataractas celi sed tenetur cōsecutiue. et est sensus si impleueritis preceptum meum de decimis sicut tenemini et ego consequenter multiplicabo bona vestra sicut dicitur Isa. c. i. si volueritis et audieritis me bona terre comedetis.

¶ Contendit iudeus probare q lex euangelica non est lex dei quia contradicit legi moysi cum dicit nō iurare omnino.



Ecimum argumentū iudeorum est et sumitur ex euāgelio et illo verbo Math. v. c. Audistis quia dictū est antiquis nō periurabis. reddes aūt domino iuramenta tua. ego autem dico vobis nō iurare oino et c. sequitur. Sit ergo sermo vester. est est nō non: quod autē habūdātius est a malo est. Et istis arguunt sic iudei pplani affirmant q lex euāgelica non destruit legem moysi in moralibus sed hoc patet esse falsū quia scribitur deutro. x. c. Dñm deū tuū timebis et illi seruies ipsi adherebis et in nomine illius iurabis. Et iterū deutro. vi. Dominum deū tuū timebis et illi soli seruies ac per nomen illius iurabis. Et patet manifeste q iesus nazarenus istud destruit dicendo. ego dico vobis nō iurare oino. ¶ Solutio q negatio pposita signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio quia non omnis et quidā nō equipollent. Et ideo per hoc q dicitur non iurare omnino. nō excluditur omne iuramentū: q quilibet tenetur superiori requirenti veritatem per iuramentum dicere veritatem aliter periret iusticia et veritas in multis casib9. sꝫ cū dr. Nō iurare

omnino excluditur iuramentū illici-
tum quod est triplex.s. iuramentum
falsum quod caret veritate ⁊: iura-
mentum iniquū quod caret iusticia.
sicut cū aliquis iurat innocenti no-
cere ⁊ iuramentum incautum quod
iudicio discretionis caret quod fit
quando quis iurat sine necessitate
aut pia vtilitate.⁊ propter hoc di-
citur Hiere.iiij.c.iurabis viuit dñs
in veritate ⁊ iusticia ⁊ iudicio.ad ex
cludēdū illa tria iuramenta illicita.
¶ Sciēdum aūt ꝙ ex verbo deutro.
iiij.c.supra allegato in nomine illi⁹
sc3 dei iurabis. Aliqui dixerūt ꝙ iu
ramentum esset frequētandū tanꝗ
religionis actus etiam in cōi verbo
vbi non apparet necessitas aut pia
vtilitas de quib⁹ videtur fuisse isti
iudei arguētes. Sz ꝙ hoc sit falsu3
patet p ꝑceptum diuinu3. Exod.xx.
vbi dicit̄.nō assumes nomē dei tui
in vanū.nec em̄ habebit insontem
dñs eum qui assumpserit nomē dei
sui frustra.quod facit ille qui iurat
sine necessitate aut pia vtilitate hoc
etiam patet ex ꝟbo Hieremie ꝑalle
gato. Item Ecclesiastici.xxiij.c.dici
tur vir multū iurās replebitur ini-
quitate.na3 ex frequentia iurādi ex
iuramēto icauto labitur in iuramē-
tum falsu3 ⁊ iniquum. ¶ Quod aūt
subditur sit sermo vester est est.non
non.i.simpliciter affirmādo ꝟitate3
et negādo falsitatē intelligendū est
nisi necessitas plus exigat.et ꝙ hoc
intelligatur de modo communi lo-
quendi inter hoies pat3 p hoc ꝙ di-
citur sermo vester.qđ aute3 ampli⁹
est a malo est.non dicit hoc esse ma-
lum sed a malo. Nam omne iuramē-
tum est a malo culpe vel pene.iura-
mentum enim falsum iniquū et in-
cautum est a malo culpe ex pte iurā
tis. Iuramentum autem licitū est a
malo pene ex pte requirentis iura-
mentū. Ex humana quippe fragilita-
te que pena quedā est inflicta hūa-
no generi ꝓpter culpam primorum
parentum procedit.ꝙ homines mu-
tuo sibi non credunt simplici verbo
absqꝫ iuramēto. Et sic patet ꝙ xp̄s
nō destruit in moralibus legē moysi
immo ꝑficit et dat modum quomo-
do homines non sint leuiter ꝑiuri.
¶ Iudei vero miseri et ceci dant
modu3 ꝙ homo sit periurus ⁊ ꝙ frā
gat omnia vota que facit ſm ꝙ de-
ducit Hyeronim⁹ de sancta fide cō-
uersus in tractatu quem fecit ex di-
ctis thalmuth in c.iij.vbi sic ait. Di
cunt sapientes eorum in thalmuth
in nodarim in ca.qđ incipit arbane
darim. Ille qui frangit iuramenta
ꝓmissionis vel vota que facit p to-
tum annum ne habeant aliquem vi-
gorem surgat vltima die anni ⁊ di-
cat quecunqꝫ promissiones iuramē-
ta vel vota ego fecero que ī toto an
no sequēti existunt reputo cassa nul
la et vana.et hoc modo vtuntur iu-
dei in presenti in vna nocte āni. Ue
niunt enim omnes ante suum rabi:
tenētem in brachijs thorath ⁊ omes
cum magna solēnitate dicūt ꝑdicta
verba.et ex hoc intelligunt ꝙ sunt
sine onere conscientie ad frāgēdu3
quodcūqꝫ iuramētū qđ faciūt signā
ter xp̄iano quia iuramētu3 quod fit
iudeo seruatur. Si ille qui recipit
iuramētum dicit illi qui facit tu iu-
ras in deū ⁊ ī hac lege ad intellectū
meum ꝙ facies talem rem ⁊c.⁊ cum
dicit ad intellectum meum dicūt ꝙ

iam reuocatur p̄dicta protestatio quā fecit in principio anni. Sed si iuramentum facit xp̄iano. dicit ipsi q̄ lz xp̄ianus dicat. tu iuras ad intellectum meū q̄ nō reuocatur propterea p̄dicta protestatio quia xp̄ianus non habet itellectū. Et ideo licet om̄es aljame iudeorum iuxta forum regni faciant iuramētum in manibus sui maiorini. vel baiuli de non p̄standa pecunias vltra id quod licentiātur p regem nullus eorū obseruat ⁊ intelligūt q̄ non peccant propter supradicta. hec ille. ¶ Huic sententie fauet etiam magister Johānes cōuersus in libro de concordia legum titulo. iiij. c. vij. vbi preter illa que dicta sunt. addit etiam q̄ mandauerunt sapientes iudeorum in thalmuth q̄ si iudeus faceret iuramētū et de hoc postea peniteret in corde q̄ in presentia trium iudeorū dicat se talia iurasse. et q̄ de eis in corde penitet q̄ iudei astantes dicunt ei. Illa q̄ iurauit vana et nihilata suo iudicio reputare et q̄ illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur. Item dicit q̄ in nocte remissionem indulgentiarum ponunt in publico thorath. et cātor dicit populo publice ter q̄ om̄ia vota et iuramenta facta sunt cassa nihilata et vacua ⁊ nullius penitus firmitatis. Dicit ergo iste q̄ ex huiusmodi occasiōe iudei sunt faciles ad iurandum ⁊ nullum obseruant penitus iuramentū.

¶ Et preter hos alios articulos immiscent iuramentis. quare de eis p sua iuramenta confidere nullus debet ⁊ dicitur in suo thalmuth q̄ quidam actor iudeorum priuatus et familiaris erat cuiusdam imperatoris quadam die intrans cameram suam inuenit eū comedētem victualia prohibita. et imperator recepit ab eo iuramētum vt hoc nullatenus alicui reuelaret et post tempus inuētus est reuelasse. et dixit ei tu nomine iurasti deo te hoc nūq̄ reuelare. Respondit ego iuraui nō reuelaturus deo sed non hominibus de mundo. et qui domino sic falsauit iuramentum articulo subtilitatis false quāto magis hominibus falsaret leuiter iuramētum. quare nunq̄ a iudeis deberet exigi iuramētum nec in aliquo deberent credi. et de eis dicitur Hieremie quinto. q̄ si etiam dixerit. viuit dominus et hoc falso iurabūt et christiani non leuiter iurant ⁊ obseruant fideliter iuramētum s̄m legem et nisi adimpleatur a confessoribus non absoluuntur dum tamen sint licita iuramenta. quoniam ipsa obseruare tenentur obligātur. de quo Numeri. xxx. si quis virorum votū vouerit domino aut se cōstrinxerit iuramento nō faciet irritum verbū et omne quod promiserit implebit. hec ille.

¶ Contendit iudeus probare q̄ lex euangelica non est lex vera quia destruit legem iusticie.



ndecimū argumentū iudeorū ex euāgelio sumit ex illo. Matth. ca. quo supra. Audistis q̄ dictum est antiq̄s. Oculū p oculo. dētē p dēte. Ego aūt dico vobis nō resistere malo. sz si q̄s percusserit te in dexterā maxillā p̄be ei ⁊ alterā. ⁊ q̄ voluerit in iudicio cōtēdere tecū ⁊ tunicā tollere dimitte ei et palliū ⁊c. hoc dicit

iudei esse cõtra legem rectitudinis et iusticie a deo datã. Exodi.xxi. oculum pro oculo ꝛc. Itẽ xp̄iani nõ seruant istam legem iesu nazareni. Nam per fraudes ꝛ lites vir⁹ rapit bona alterius ꝛ nõ solum hoc est verum de secularibus sed etiã de religiosis pluribus. ¶ Respondetur ꝙ non est verũ iesum nazarenũ destruxisse legem iusticie et rectitudinis. Circa quod sciendum ꝙ nõ resistere malo aliquãdo bonũ est et necessarium. et sic cadit sub precepto vt pote quãdo ex tali resistentia apparet manifeste origo magni mali et discidiũ ciuitatis vel regni vel aliquid huiusmodi. Aliquando vero est bonum supererogationis vt qñ malum illatum toleratur patienter propter deum. vel ꝓpter pacem seruandam. vel ꝓpter sui humiliationem: et sic non resistere malo cadit sub cõsilio et non sub precepto. ꝛ in istis duobus modis loquitur saluator ꝛ sic non excludit legem iusticie sed addit super hoc perfectionem legis euangelice ad quam nõ tenẽtur homines. sꝫ possunt licite de illata iniuria querere vindictam secundum ordinem iusticie quãdo nõ apparet ex hoc maius maluꝫ surgere vt dictum est. ¶ Sciẽdum autem ꝙ ex hoc ꝟbo legis. oculum pro oculo ꝛc. aliqui iudei de quibus videntur isti sic arguentes dixerunt male interpretantes ꝙ vindicta erat per se appetenda quod est falsum quia vindicta est malum pene. ꝛ ideo nõ est per se appetibilis sed propter aliquod bonum consequendum: vt propter ordinem iusticie conseruandum. vel propter correctionem iniuriantis vel propter terrorem aliorũ vt ab iniuriis cohercẽatur vel aliqd hmõi. vbi ergo nullum tale bonum ex pena alicuius estimatur ꝓuenire sed magis timetur de scãdalo ꝛ maiori malo tunc desistere a vindicta querenda necessitatis est et ꝓcepti vt dictum est. Si autem circa taleꝫ casum quis a vindicta querẽda desistit bonum superogationis est ꝛ hoc patet per facta sanctorum patrum non solum noui testamẽti sed etiã veteris. Sanctus enim Joseph potens vindicare illatã sibi iniuriam a fratribus non soluꝫ a vindicta destitit sed eos cum suis familiis misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicẽtem et lapides contra euꝫ mittẽtem ꝛ ex hoc reum lese regie maiestatis occidi abisay phibuit. ii. Reg. xvi. c. dicẽs. Dimitte eũ vt maledicat si forte de⁹ respiciat afflictionem meã. id etiaꝫ patet per scripturam veteris testamenti. Leuitici. xix. c. non queris rationem nec memor eris iniurie ciuium tuorum. Ubi vero ex vindicta secundum ordinem iusticie nõ apparet ortus scãdali vel mali ex resistẽtia ab ea daretur malis audacia iniuriandi bonis. talis desistentia malum esset et peccatum et in tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. ¶ Quod autem sequitur et qui te percusserit in vnam maxillam ꝛc. Non est intelligendum q̄tum ad effectum vt sic percussus maxillam aliam offerat percussori. quia iesus qui cepit facere et docere percussus in vna maxilla vt habetur Johannis. xviii. capitulo non prebuit aliam maxillaꝫ pcusso-

ri: sed eum caritatiue correxit dicēs si male locutus sum testimonium perhibe de malo: si autem bene cur me cedis. Est ergo verbum predictum secundum animi preparationem intelligendū. s. vt sic percussus sit dispositus in animo adhuc sustinere maiores percussiones et iniurias in casibus predictis. s. quando est ibi bonum necessarium vel supererogationis. ¶ Ad illud autem quod obijcitur de xpianis legem xpi non obseruantibus. Dicendum q ex eorum malicia non peioratur lex euangelica sicut nec lex in monte synai data per hoc q iudei satis cito post eius dationem fecerunt et adorauerunt vitulum conflatilem. Exodi. xxxij. c. ¶ Contendit iudeus probare q lex euangelica non est lex vera quia dat consilium dilectionis inimicorum.



Uodecimuz argumentum iudeorum ex euangelio sumit ex illo verbo Math. quo supra Audistis quia dictum est antiquis. Diliges proximum tuū et odio habebis inimicum tuū. Ego aūt dico vobis diligite inimicos vestros et benefacite his qui oderunt vos &c. Ex hoc dicunt iudei. Uidetur q iesus nazarenus destruxit diuinū preceptum qz dñs mādauit filijs israel: ne amicitias vel federa contraherent cum habitatoribus terre chanaan q erāt inimici eorum nec quererent eis bonum: vt habetur Numeri. xxiiij. oppositum dicit iesus vt patet manifeste ergo est destructor diuini precepti. ¶ Pro responsione ad istud iudaicum argumentum sciendum ē q doctores hebrei circa hoc errabant. Ex hoc enim q preceptum est Leuitici. xix. Diliges proximum tuū sicut teipsum: arguebant a contrario sensu q debebant odire inimicos sz hoc est falsum quia omnis homo ex caritate diligendus est: inquantū ad imaginē dei est capax ipsius per cognitionem et amorē. Amicitia enim caritatis fundatur super cōicatione supnaturalis beatitudinis. Et ideo ois itellectualis creatura que in actu vel potentia est beata est ex caritate diligenda. Mali autem homines qdiu sunt in via sunt in potentia veniendi ad beatitudinem. Et ideo licet eorum malicia sit odienda: ipsa tamen natura possibilis beatificari est diligenda. et hoc est quod dicit saluator diligite inimicos vestros bona. s. gratie et glorie eis optando. Alia autem non sunt eis optāda nisi in quadam generalitate inquantum valēt ad eorum salutem qd soli deo est notuz qz oibus alijs potest homo bene vel male vti. ideo circa hoc nō est aliquid determinate petenduz sed sub conditione. s. inqtū valet ad eorū salutem. Sequitur benefacite: benefacere est effectus dilectiōis. Et ideo sicut tenemur diligere inimicos qtū ad bona gratie et glorie ita tenemur in effectu salutem eorum modo debito et possibili procurare. Quod autem benefacere odientibus et inimicis ē laudabile patet non solum per sanctos patres noui testamēti sed etiā veteris. ysaac enim regi gerare et viris eius qui eum oderant et expulerant fecit conuiuium magnum Gen. xxvj. c. Joseph fratres suos qui eū occidere voluerunt et tandem in ser

uirtutem que est mors ciuilis vendiderat dulciter recepit et pauit Gen. xlv. Dauid saulem ipsum persequentem ad morte3 bis a morte liberauit primo Reg. xxiiij. c. 7. xxvij. Helise9 syros eum sequentes ad morte3 a rege israel interfici prohibuit et potu iussit refici et sic ad suum dominum remitti libere. iiij. Reg. c. vj. hoc etiam patet per scripturam veteris testamenti. Exodi. xxiij. c. si occurreris boui inimici tui aut asino erranti reduc ad eum. Item ibidem si videris asinum odientis te iacere sub onere non pertransibis sed subleuabis cum eo. Item prouerbiorum. xxv. c. si esurierit inimicus tuus ciba illum: si sitit da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput eius 7 dominus reddet tibi. Item psalmo. cxix. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus 7c. ¶ Si autem contra dicta arguitur de habitatoribus chanaan de quibus inhibuit filiis israel ne contraherent amicitias cum eis sed eos occiderent. Dicendum quod illi erant ydolatre pessimi propter quod mortem meruerunt secundum iudicium dei. Et ideo filii israel occidentes eos non fecerunt ex odio sed ex mandato dei et iusticie zelo cum ipsis non erant amicitie contrahende ad vicium ydolatrie.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus christus non est verus deus quia relaxauit obseruantiam sabbati.



Tertiumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo Math. xij. In illo tempore Abiit iesus sabbato per sata. discipuli autem eius esurientes ceperunt vellere spicas 7 manducare: pharisei autem videntes dixerunt ei. Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbatis. At ille dixit eis Non legistis quid fecerit dauid quando esuriit 7 qui cum eo erant et quomodo ibi intrauit domum dei 7 panes propositionis comedit: quod non licebat ei edere neque his qui cum eo erant nisi solis sacerdotibus: et non legistis in lege quia sabbatis in templo sacerdotes violant sabbatum 7 sine crimine sunt dico vobis quod templo maior est hic 7c. Ex dictis arguunt iudei quadrupliciter. Primo si iesus est deus vt dicunt christiani quomodo relaxauit obseruantiam sabbati cum ipse prius eam preceperit. Exod. xx. c. Memento vt diem sabbati sanctifices: igitur aut ipse non est deus cuius contrarium affirmant christiani aut deus est mutabilis relaxando quod ipse preceperat maxime tanquam legitimum sempiternum cuiusmodi est obseruatio sabbati. ¶ Item. ij. exemplum quod adducit de dauid non est conueniens primo quia discipuli non erant in tanta necessitate famis sicut dauid 7 eius viri. Secundo quia dauid tunc transgrediens sabbatum: transgressione3 non reiterauit. Item. iij. si excusauit hanc dauid transgressionem eadem ratione deberet excusare adulterium eius cum bersabee 7 homicidium vrie. ¶ Item. iiij. exemplum quod adducit de sacerdotibus non est ad propositum sacerdotes enim operabantur sabbato in templo accendendo ignem vel potius nutriendo: hoc autem non erat prohibitum sed solum de habitationibus hominum sicut dicitur Exodi. xxxv. c. de sabbato ignem non accenderis in cun-

etis habitaculis vestris: templū aūt non includitur in generalitate habitaculoꝝ hominum. ¶ Ad primum argumentum dicendū ꝙ magis est ad ꝓpositum Nā ille qui dat ꝑceptū potest in illo dispensare in casu ꝛ totaliter reuocare. Et ideo iesus inꝗtum deus potuit hoc facere ꝓpter quod subdit de seipso dñs est filius hoīs ꝛ etiam sabbati. Item idē in persona est filius dei ꝛ filius hominis sicut supra ꝓbatū est: ꝙ aūt tempore veteris testamenti dñs dispensauerit in obseruātia sabbati patet Josue. vi. vbi dicitur: ꝙ de mādato dñi Josue ꝛ viri bellatores circuierūt vrbē Jerico septē diebus continuis armati ꝛ sic oportuit ꝙ dies sabbati fuerit vna de illis. Et i libro apud hebreos autentico qui dicitur cedarollā. i. ordo seculi dicit̄ ꝙ die sabbati fuit ꝓliū Jerico: ꝛ hoc satis innuitur ex textu Josue. vi. vbi dicens ille dicit̄ vn⁹ qui ꝓprie dicit̄ de sabbato. Et illo die circuierunt Jerico septē vicib⁹ ꝛ in vltimo circuitu corruentibus muris intrauerunt ꝛ interfecerunt oēs habitatores vrbis. Itē iij. Reg. xix. dicitur ꝙ helyas ābulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus cōtinue et sic pluries ambulauit in sabbato ex voluntate dei. ¶ Quod arguitur vltra ꝙ deus sit mutabilis non valet. Naꝫ in mutabilis eēns opatur mutabilia opera sicut incorporeus existens corporalia facit. Et ꝙ vltra dicit̄ ꝙ sanctificatio sabbati fuit ꝑcepta ad semper non est verum: nā vbi de ipsa scribitur. Exod. xxxi. c. pactum est sempiternum: in hebreo habetur pactum est beollā. i. in seculum qḋ non significat eternitatem sed temp⁹ longum cōiter acceptum: ꝛ hoc modo dicitur Hieremie. ij. c. A seculo confregisti iugum meum. i. ab antiquo tpe ꝛ in hebreo habetur beollā confregisti. ꝛc̄. i. a seculo Aliquando vero accipitur ꝓ tēpore indeterminato qḋ tñ pōt esse satis breue sicut Deutro. xv. dicitur pforabis aurē eius in ianua domus tue ꝛ seruiet tibi vsqꝫ in eternum: ꝛ in hebreo habetur pforabis ꝛc̄. ꝛ erit tibi seruus beollā. i. in seculum ꝛ hoc tēpus poterit esse breue vel longū: vnde dicit hic glo. hebraica beollā. i. cūctis diebus seculi domini vsqꝫ ad iubileū. Si eñ infra annum a pforatione auris serui moreretur dñs: fiebat liber a seruitute ꝛ si viueret vltra annū iubileum: seruus tamen fiebat liber in anno iubileo. Pꝫ igitur ex dictis ꝙ obseruatio sabbati nō est precepta ad semp sed ad tempus. Et ex hoc pꝫ ꝙ illi qui ꝓ hac dictione hebraica trāstulerunt eternū vel sempiternum dederunt simplicibus occasionem errandi circa obseruationeꝫ sabbati ꝛ circūcisionis. ¶ Ad secundum qḋ vltra arguitur de discipulis iesu spicas vellentibus ꝙ peccauerunt nō est verum. nō eñ peccauerunt ratione facti qꝛ scribitur Deutro. xxiij. c. Ingressus vineam ꝓximi tui comedes vuas quantum tibi placuerit: ꝛ ideꝫ intelligendum ē de granis bladi: et de aliis fructibus nec peccabant ratione tpis. s. diei sabbati: naꝫ eorum esuries eos excusabat. Posset etiam probabiliter dici ꝙ simpliciter hoc poterāt in die sabbati. Non eñ peccabant ratione comestionis qꝛ comedere in die sabbati licitum erat om-

nibus iudeis nec ratione excussiõis granorum de spicis que est quedam preparatio cibi licet preparatio cibi per decoctionẽ esset prohibita fieri in die sabbati Exod.xvi.z.xxxviij. q ibi est longus labor et distractio. s. compositio lignorũ z accẽsio ignis positio vasorum ad ignem et sollicitudo circa decoctionem vt fiat optime: tamen alique preparationes pui laboris et parue distractionis in die sabbati poterant fieri vt pote. Cibum decoctum die precedenti dispo nere in vasis et ponere sup mensam z per consequens licitum erat ponere mensam et mappa; et similia. Similiter illa que cruda comedebantur vt herbe licite erant lauare: vellicatio autem spicarum non videtur esse magis laboriosa seu distractiua sed minus et per consequens licita. Quod autez vltra arguitur q dauid et viri eius erant in maiori necessitate famis q̃ discipuli iesu non videtur. verisimile habebant eñi aliquam pecuniam vel aliqua pignora ad habendum cibum aliunde. que discipuli non habebãt quia sine pecunia et pera et cum simplici veste necessaria incedebant. Unde nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate dauid et virorum suorum ad hoc q daret eis licite panez sanctum sed solum de mundicia eorum maxime a mulieribus: vt prio. Reg.xxi.c.pater. Quod autem innuitur vltra q dauid peccauit panes illos comedendo pt; esse falsum non solum per verbum saluatoris factũ excusantis sed etiam per scripturaz veteris testamenti que nõ reprobat dauid comestionem: nec achimelech concessionem et q. summ⁹ sacerdos erat: non esse verisimile q ignoraret quid esset licitum vel illicitum circa obseruantiaz sabbati ipse autem dixit si mũdi sunt pueri maxime a mulieribus manducent quasi dicat fames supposita dicta mundicia facit comestionem licitam. ¶ Ad tertium cum dicitur q eadem ratione iesus debuit excusare vel relaxare adulterium cum bersabee et homicidium vrie. Dicendum q est falsum: nã ista sunt p se mala nec possunt bene fieri propter quod in talibus non habet locum dispensatio. ¶ Ad quartum cum dicitur de sacerdotibus in templo manualiter operantibus et licite non solum accendendo ignem vel potius nutriẽdo sicut pcipitur Leuitici.vi.capitu. ignis in altari meo semper ardebit quem nutriat sacerdos subijciens ligna mane per singulos dies: sed etiam hostias lauando z super altare cremando z hoc ratione templi vel potius diuini cultus ibi fiendi. eadem ratione vel maiori discipuli presente iesu z eos licentiante poterant licite vellere spicas. dato q alias esset illicitu; quod tamen non est bene clarum vt supra dictum est: ideo subdit saluator. Dico autem vobis: quia maior est templo hic. De causa autem quare fuit mutatum sabbatum in die; dominicam: quare etiam talem diem correspondentem saturno obseruant iudei z quomodo iudei iam non obseruant sabbatum preceptum a moyse sed reductum a dyabolo dictum est supra in isto tertio libro cõsideratione quarta argumento quinto.

¶ Contẽdit iude⁹ probare q iesus

xps non est verus deus et vnus cum patre quia confitetur patri.



Quartumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo Mat. xi. Confiteor tibi pater domine celi ac terre. Et sequitur omnia mihi tradita sunt a patre meo. Arguunt ergo sic christiani dicunt quod filius et pater vnum sunt quomodo ergo dicitur confiteri coram patre suo deberet magis dicere coram seipso. Item si omnia sunt tradita a patre. ergo nihil habet ad seipso: et sic ex se est omnino deficiens. ¶ Ad primum supra declaratum est argumento. xxii quarte considerationis huius libri per scripturas hebreorum quod christus est deus et homo: deus ab eterno et homo ex tempore. Item declaratum est supra libro primo in questione. xiii. thesaurorum quod iesus nazarenus est verus xps: et quia in eo sunt distincte nature ideo secundum quod deus dicit Johannis. x. Ego et pater vnum sumus scilicet in essentia: distincti tamen in personis: secundum autem quod homo dicit Johannis. xiiii. pater maior me est et sic orat coram patre et confitetur. Quod autem subditur si habet omnia a patre. ergo ex se est omnino deficiens. Dicendum quod hec propositio est vera: xps inquantum homo est creatura: omnis creatura sibi relicta in nihilum caderet sicut est de nihilo. Et ideo potest ista concedi cum reduplicatione xps inquantum homo nihil est ex se: sed omnino deficiens. Si autem ex dictis aliquis arguat quod idem sequitur de christo inquantum deus quia quicquid habet filius inquantum deus habet nascendo et per consequens habet illud a patre: et sic ex se nihil est et est omnino deficiens: dicendum quod non sequitur quod filius a patre accipit idem esse cum eo, nam diuinum esse non est multiplicabile: et ideo sicut pater est necesse esse: sic et filius et sic non potest dici deficiens: nam eandem deitatem potentiam: sapientiam: et sic de aliis absolutis habet cum patre. Quod autem in diuinis sit pater et filius non solum patet ex nouo testamento sed etiam ex veteri. Esa. ix. filius datus est nobis et vocatur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis et cetera. ex quo patet quod in diuinis est filius et per consequens patet quod relatiue dicuntur adinuicem et posita se ponunt et perempta se perimunt. Non enim potest dici quod deus filius sit filius alicuius creati vel finiti, non tamen sunt duo increati aut duo immensi sicut nec duo dii sed vnus increatus et vnus immensus: nullam enim distinctionem habent in deitate sed solum in personali proprietate. De trinitate personarum et vnitate essentie: dictum est supra argumento. xxiii. quarte considerationis huius libri quantum sufficit ad propositum huius libri.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus xps non est deus quia contradicens sibi est instabilis.



Quintumdecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo. Mat. viii. Cum autem descendisset iesus de monte secute sunt eum turbe multe et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens. Domine si vis

pōt me mundare ⁊c. Sequit̃ ⁊ ait iesus illi: vide nemini dixeris sz vade ostende te sacerdoti ⁊ offer mun⁹ qđ pcepit moyses. Et his arguit sic iudeus iesus voluit sacrificium qđ fiebat in emūdatione leprosi. Alibi vero. s. Mat. ix. ⁊ xij. c. dicit miam volo ⁊ nō sacrificiū ⁊ sic cōtradicit sibi et est instabilis in volūtate. Itē idē arguitur p hoc q dicit mundato a lepra: vade nemini dixeris ⁊c. ⁊ alibi scz Luce. viij. c. dicit vade ad tuos ⁊ narra quanta tibi fecerit dñs. itē alibi. scz Mat. x. ⁊ Luce. xij. dixit. Qui me cōfessus fuerit corā hoibus confitebor ⁊ ego eū corā patre meo: ⁊ sic pz q voluit sua facta celari ⁊ publicari q̄ sunt contradictoria. ¶ Ad primum dicendū q non valet: nā eadē rōne p scripturā veteris testamenti quā iudeus confitet̃ esse verā pbaretur deū esse mutabilē qz Gen. viij. c. dicit̃ de sacrificio noe. Odoratusq est dñs odore suauitatis ⁊ sic fuit sibi placitū. Item in Exod. leuitico ⁊ aliis libris veteris testamēti pcepit deus sibi offerri sacrificia tanq̄ sibi placita. ⁊ Esaie. i. c. dicitur holocausta arietū ⁊ adipē pinguiū ⁊ sanguinē hircorū ⁊ vitulor̄ nolui: ⁊ psalmo xxxix. sacrificiū ⁊ oblationē noluisti ⁊c. hec eñ nō arguūt dei mutabilitatem. Nā ipse immutabilis mutabilia operat̃ sicut i corporalis corporalia. Quod aūt iesus dixit allegando dictū osee pphete. vi. ca. miaz volo ⁊ nō sacrificiū nō dixit hoc sacrificia veteris legis reprobando habebāt eñ tunc cursuz suū ⁊ habuerunt vsq ad mortē xpi. Sed hoc dixit opera mie sacrificiis preponendo. nam habent duplicem bonitatem: vnam ex genere: quia sunt virtutis moralis: aliaz ex charitate quia quando fiūt ex charitate habent bonitatem meriti vite eterne. Sacrificia āo veteris legis non habebant bonitatez nisi ex fide ⁊ dilectione offerentium: ideo dicitur Gen. iiij. ca. respexit dominus ad abel ⁊ ad munera ei⁹. quasi dicat. munera fuerūt accepta sibi propter bonitatem offerentis. Quod autez isto modo intellexit propheta vel potius dominus per prophetam patet per textum ibidem qui talis est: misericordiam volo ⁊ non sacrificiuz ⁊ sciētiam dei plusq̄ holocaustū. Per hoc q dicit plusq̄ holocaustum que sunt quedam sacrificia patet q nō loquebatur holocausta reprobando sz eis scientiam dei preferendo ⁊ codē modo de operibus misericordie respectu sacrificiorum. Et hoc idem patet Esaie primo cap. Postq̄ dixerat dominus holocausta arietum ⁊ adipem pinguium et sanguinem hircorum aut vitulorum nolui. Subdit q̄rite iudicium subuenite oppresso: iudicate pupillo: defendite viduam: et venite ⁊ arguite me dicit dominus. Si fuerint peccata vestra vt coccinum quasi nix dealbabuntur ⁊c. Ex quo patet manifeste q opera misericordie ⁊ iusticie magis erant deletiua culpe ⁊ meritoria glorie habende christi tempore q̄ sacrificia legis.

¶ Quod autem arguitur q iesus aliquando voluit facta sua celari: et aliquādo publicari fuit valde rationabile. Nam omnis eius actio fuit nostra instructio. Expedit autez imperfectis opera sua celare ne per vanam gloriam extollantur: ⁊ expedit aliquando maxime perfectis opera

sua bona in publico ponere ad dei gloriam et proximi edificationem. Quantum ad primum dicit iesus. Mat. vi. te autem faciente elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Et quantum ad secundum sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est Mat. v. Sic etiam patres veteris testamenti aliqua bona opera fecerunt occulte et aliqua bona publice. Helyas enim filium vidue sarepte ne suscitauit secrete in suo cubiculo ad consolationem matris vidue. iii. regum. xvii. c. et ignem de celo fecit descendere super holocaustum suum ad declarationem diuinitatis vere publice scilicet coram rege achab et populo israel. iii. regum. xviii. c. similiter helyseus multiplicationem olei ad vidue sustentationem et filiorum eius et ad satisfactionem creditori fiendam fecit secrete: scilicet clauso ostio vt habetur. iiii. regum. iiii. c. et milites syrie volentes eum capere acrisia percussus duxit eos in medio samarie coram rege israel et populo ciuitatis vt habetur. iiii. reg. vi. ca. Patet igitur ex predictis quod iesus rationabiliter aliqua facta sua bona publicauit et aliqua occultauit.

¶ Contendit iudeus probare quod pater filius et spiritussanctus non sunt vnius essentie: quia vnum peccatum dimittitur ab vna persona quod non dimittitur ab altera.



Extumdecimum argumentum iudeorum sumitur ex euangelio ex illo loco. Math. xii. omne peccatum et blasphemia dimittetur hominibus: spiritus autem blasphemie non dimittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis dimittetur ei qui autem dixerit contra spiritumsanctum non remittetur ei: neque in hoc seculo neque in futuro. Ex his arguit sic iudeus. Uos christiani dicitis quod pater et filius et spiritussanctus sunt vnius essentie et vnius voluntatis: quomodo ergo dicitur verbum seu blasphemia contra spiritumsanctum et non contra filium et patrem: et quomodo vnus dimittit peccatum vel blasphemiam sine alio. Hec enim que videntur haberi ex verbis iesu implicant contradictionem si sunt vnius essentie et vnus blasphematur et alter non: sequitur quod idem blasphematur et non blasphematur et si sunt vnius voluntatis et alter remittit et alter non sequitur quod idem remittit eidem blasphemanti et non remittit que sunt contradictoria. ¶ Item de anima blasphemantis ipsum christum separata quero dicit iudeus vbi sit. s. in celo vel in gehenna. Si dicatur quod in celo sequitur quod spiritussanctus impotens est ad puniendum blasphemiam illatam sibi et ab eo non remissam. Si autem dicat quod est in gehenna sequitur quod pater et filius sunt impotentes ad saluandum eam cum remiserint blasphemiam. Item si duo remittunt scilicet pater vel filius et spiritussanctus non remittit quid proficit blasphemanti et quid sibi nocet si spiritussanctus non remittit: ex quo pater et filius remittunt ei. Ex his ergo que videntur friuola et contradictionem implicantia que tamen sequuntur ex verbis iesu nazareni concludit iudeus quod eius doctrina nullius sit momenti. ¶ Satis patet intelligentibus quod obiectiones iste procedunt ex imaginatione falsa circa articulum

sancte trinitatis qui articulus satis est declaratus supra ca.xxiiii. quarte considerationis huius tercij libri ex scripturis hebraicis: non solu3 ꝙ in essentia diuina sint plures sed ꝙ sunt tres et solum tres: nec est contra intentionē antiquorum hebreorum dicere pluralitatē in deo dum tamē vnitas essentie teneat̄ ꝙ nos xp̄iani tenem⁹ firmiter ꝛ ꝯfitemur fideliter. ¶ His ergo suppositis respondendum est ad obiectiones. Circa quod sciēdu3 est ꝙ saluator Math.xij. distinguit blasphemiam contra filium hominis a blasphemia cōtra spiritumsanctū. Primam vocans verba iudeorum nequiter ꝓlata contra benignitatē humanitatis sue. Comedebat eñ et bibebat cum hominibus etiam aliquā do cum peccatoribus sicut clementissimus medicus cum egrotis ꝛ ꝓpter ea iudei vocauerunt cum vorazem et potatorem vini publicanorum ꝛ peccatorum amicum vt habetur Mat. xj.ca. Et hanc blasphemiā dicit saluator remissibilem eo ꝙ erat excusabilis in parte ex consideratione fragilitatis humane. Secundam vero blasphemiam vocat verba cōtra deitatem suam nequiter dicta. Uidētes eñ ab eo fieri expulsiones demonu3 illuminationes cecorum: suscitationes mortuorum ꝛ similia que nō poterant fieri nisi virtute diuina. Iudei tamen ea nequiter attribuebant virtute demonis dicentes. Mathei xij.capl. Hic demonia non eijcit nisi in beelsebuth principe demonioru3 ꝛ hanc blasphemiam dixit saluator irremissibilem: non simpliciter sed de difficili remissibilem. Na3 ex parte blasphemantium non erat aliqua excusabilis ratio in toto vel in parte: quia talis blasphemia contrariatur principio remissionis peccatorū ꝙ ē virtus diuina. Et quia eadē deitas est i tribus personis. ideo blasphemans contra vnam personam blasphemat etiam contra aliam: ꝛ similiter quia eade3 bonitas est in tribus ideo vna persona non remittit sine alia. Nam opera trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorum aliquando persone spiritussancti attribuitur. quia principium remissiōis huiusmodi est bonitas que est attributum spiritussancti. Patet igitur ꝙ obiectiones iudei supra posite procedunt ex falsa imaginatione. ¶ Restat autem ostendere ꝙ irremissibile dupliciter dicitur. vno modo cōtradictorie: id est nullo modo remissibile. Alio modo contrarie id est de difficili remissibile: hoc modo patet. v.meth. vbi dicitur ꝙ ipossibile ꝛ intransibile. vno modo dicitur quod nullo modo potest fieri vel transiri. Alio modo quod de difficili potest hoc etiam declaratur de cōmuni modo loquendi. Dicitur enim de ceco perfecto ꝙ non potest videre simpliciter: ꝛ de secutiente ꝙ non potest videre: quia videt cum difficultate. Tertio hoc declaratur ex modo loquendi scripture veteris testamenti. Josue enim considerans difficultatem populi ad bonum et pronitatem ad malum dixit Josue vltimo capitulo non poteritis seruire domino ꝛc. non intellexit de impossibilitate simpliciter: sed de difficultate. Nam ibi subditur ꝙ iniit fedus inter populum et deum. vt seruiret domino. Item Hieremie.xiij.

ca. Si potest ethiops mutare pellē suam ꝛ pardus varietates suas ꝛ vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Quod cū ethiops ꝛ pardus possunt mutare pelles suas hoc est impossibile simpliciter. Sꝫ ꝙ assuetus ad mala reuertatur ad bene agendum non est impossibile sꝫ difficile eo ꝙ habitus vitiosus īclinat ad malum agendum per modum nature. Exemplum autem habetur in manasse rege qui dum vixit fuit assuetus in pessimis ꝛ tamen finaliter reductus fuit ad bonum virtutis: vt patet. ij. paralip. xxxiij. ꝛ in fine libri vbi ipsius ponitur oratio. ¶ Quod autem iudeus querit vltimo de anima blasphemantis vbi sit. Dicendū ꝙ si recessit a corpore cum peccato blasphemie est in inferno. Si vero recessit totaliter expedita quantum ad culpam ꝛ penaꝫ est in celo. Si autē recessit liberata a culpa sꝫ adhuc ad penam temporalem obligata detinetur ad tēpus in purgatorio donec purgetur ꝛ sic ad gloriam transferatur nec aliqua persona diuina ē impotens ad saluandum euꝫ: vel puniendum: qꝛ sicut tres persone sunt vnus deus ita sunt vnus omnipotēs ad faciendum de creatura quicquid placet sibi ſm ordinem sue sapientie ꝛ iusticie.

¶ Quod iesus xp̄s non est ver⁹ de⁹ qꝛ dicens ꝙ venit saluare quod perierat contradicit sibiipsi loquens parabolice.



Decimūseptimū

argumentum iudeorū ex euangelio sumitur ex illo loco. Mat. xviij. nō est voluntas ante patrē vestrū qui in celis est vt pereat vnus de pusillis istis: et ibidē pmittitur venit filius hominis saluare quod perierat. Item Mat. xiij. c. dicitur. Ideo in parabolis loquor eis: qꝛ videntes non vidēt ꝛ audientes non audiūt neqꝫ intelligunt. Ex his arguit sic iude⁹. Si venit iesus saluare quod perierat vt dicit et tamen loquebatur peccatoribus parabolice vt non intelligerēt nec per consequens cōuerterētur vt ibidē in euangelio subditur. Ista sibi videntur manifeste contradicere. s. ꝙ quereret salutem peccatorum ꝛ non quereret nec vellet. Iteꝫ istud vltimo dictum destruit verbū domini ezechielis. xviij. c. Nolo mortem peccatoris sed vt magis conuertatur ꝛ viuat.

¶ Dicenduꝫ ꝙ christus non semper loquebatur turbis parabolice sꝫ aliquando plane ꝛ aperte tractans ea que sunt de necessitate salutis vt patet Mat. v. capi. ꝛ vi. ꝛ vij. vbi tradit formam perfectionis euangelice. Sed quoniaꝫ frequenter ad eius predicationem veniebant homines maligni non ad discenduꝫ sed ad insidianduꝫ ei. Ideo tunc loquebatur parabolice vt non intelligerēt ne daret sanctum canibus ꝛ poneret margaritas ante porcos. Aliquādo etiā fidelibus ꝛ deuotis loquens parabolam pmittebat ꝛ postea exponebat: vt ex pmissiōe parabole veritas gratiosius caperet: ꝛ hic modus cōiter in ecclesie pdicationibus obseruat. Patet igit ꝙ iesus aliqñ loquebat parabolice ꝛ aliquando plane ꝛ hoc rationabiliter. nam ezechiel ꝛ aliȷ ꝓphete frequenter vtroqꝫ modo loquebātur vt patet eoꝝ libros intuē-

ii. Moyses etiã aliquãdo loquebatur populo velata facie aliquãdo uo sine velamine. ¶ Itẽ iude⁹ arguẽs cõtra iesum eo q̃ dicit in parabolis loquor eis vt videntes nõ videãt. ɽc. Arguit contra deum veteris testamenti. et p consequens seipsum. dicit enim. Dominus Esaie. vi. ca. pro. Excecca cor populi hui⁹ et aures ei⁹ aggraua. quam auctoritatem Iesus ita allegauit tanq̃ impletam in sua predicatione p quã simplices et illiterati fuerunt illuminati in apostolis: ɽ sacerdotes et scribe fuerũt excecati. De cã huius cecitatis dictum fuit supra cõsideratione p̃ma huius tercij libri. Nec obstat q̃ v̾ba Esaie sunt hic aliqualiter mutata. Nã apostoli et euãgeliste allegãtes scripturam veteris testamenti magis curauerunt allegorie sensum q̃ v̾ba. Hec autem excecatio fuit ab antiq̃s doctoribus iudeorum exponẽtibus in libro Af c. i. decoris illud quod dixit moyses Deutro. xxxij. ca. generatio praua atq̃ puersa heccine reddis domino popule stulte et insipiens. glo. stulte in his q̃ pcesserunt isipiẽs ad futurum seculum p quod intelligitur tps messie in glosis hebraicis vbiq̃. ¶ Quod autem vlterius dicit iesum destruere verbum domini dicentis. Nolo mortẽ peccatoris ɽc. nõ valet. Nam in populo sunt aliqui peccatores penitẽtes et aliq̃ obstinati. De penitentibus dicit domin⁹ verbum istud et multa ɔsimilia. De obstinatis vero dicit comminationem asperam et totalem destructionem. Iob. xxi. c. ducũt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descẽdunt et hoc patet per effectum de chore et sibi adherentibus Numeri xvi. Et ideo si arguit iudeus ipsum destruxisse domini verbum eadem ratione sequitur q̃ destruit deus verba sua quod est iniquum et contra se ipsum maxime in verbis vbi in eodẽ contextu littere talis modus loquẽdi contrarius de obstinatis ɽ penitẽtibus frequenter inuenitur: vnde Exodi. xxxij. c. dicit. Ego occidam. s. obstinatos: et ego viuere faciam. s. penitentes: et psalmo. lxxvij. Cũ occideret eos querebant eum et reuertebantur ɽc. Occisio refertur ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitentes qui aliorum pena territi reuertebantur ɽ penitebant.

¶ Contendit q̃ iesus xps non ẽ de⁹ quia orauit.



Decimũoctauum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo Mat. xxvi. c. tunc venit cum illis iesus in villam que dicit̃ gethsemani et dixit discipulis suis. sedete hic donec vadam illuc et orem. Ex hoc arguit sic iude⁹ Si iesus est deus quomodo orauit ipsius enim dei non est orare sed ab alijs orari vt sic liceat loqui. ¶ Per superius dicta facilius vt istud argumentum iudaicũ soluit̃: q̃ declaratum est supra p scripturas hebreorum q̃ messias in veteri testamento promissus futurus erat verus homo ɽ verus deus in vna persona. Item q̃ redempturus erat mundum p passionem suam in humana natura. Itẽ q̃ iesus nazarenus est ver⁹ messias iudeis pmissus. Ideo habuit corp⁹ passibile ɽ mortale p nr̃a redẽptione

vsq3 ad suam resurrectionẽ. In qua habuit corpus immortale et gloriosum. ¶ Dicendum ergo q̄ iesus nazarenus in humanitate ꝓ nobis assumpta in qua est minor patre orabat cum pro nobis sicut scribitur Esaie.liij. et pro transgressoribus orauit vt.s.non perirent.quod capitulum intelligitur de xp̄o ad litterã sicut supra sepe declaratũ ẽ. Orauit etiam pro seipso Johannis.xvij.c. pater clarifica filiũ tuum ꝛc.

¶ Contẽdit q̄ iesus xp̄s nõ est deꝰ quia fuit tristis et timuit.



Decimũnonuũ argumentũ iudeꝝ et euangelio sumitur ex illo loco Matth. quo supra Assumpto petro et duobꝰ filijs zebedei cepit tristari et mestus esse. tũc ait illis. Tristis est anima mea vsq3 ad mortem: sequitur ꝓcidit in faciem suã orãs et dicens. Pater si possibile est trãseat a me calix iste. Ex his arguit iudeus dupliciter. P̄rio sic. Quis vnq̄ audiuit de deo loqui trementem et timẽtem cum deus sit omnipotens ad faciendu3 quod vult sine difficultate. Si aũt dicatur q̄ iste timor ꝛ tremor in carne fuit sed nõ in anima: quis est ita fatuꝰ qui ignoret carnẽ dolere ꝛ timere nisi per animã. Itẽ s̄. per hoc q̄ dicit trãseat a me calix iste ꝛc. patet q̄ in eo nõ fuit virtus ad saluandum vitã suam ꝛ carnem.

¶ Respondetur p̄supposito q̄ sepe supra declaratũ est q̄ iesus est verꝰ deus et verus homo. Ad primu3 dicitur q̄ timor ꝛ tremor et similia nõ fuerunt in natura diuina quia hoc est ipossibile nisi tm̃ metaphorice sic Gen.vi.c.dicitur: ꝛ tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem que3 creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana q̄tu3 ad partem anime superiorem que ẽ intellectiua In qua iesus ab instãti sue conceptionis fuit comprehensor et summo gaudio fruebatur. Sed q̄tum ad partem anime inferiorem q̄ dicitur sensitiua ꝛ est in organo corporali in qua iesus fuit viator fuerũt predicta ad opus nostre redemptionis ꝛet vtꝫ in ipso ostenderetur vere natura sensibilis contra futuros hereticos qui dicturi erant q̄ christus nõ habuit corpus passibile s3 celeste

¶ Ad secundu3 cum inducitur transeat a me calix iste. Dicendum q̄ hec petitio erat sensualitatis sicut mouentis que naturaliter horret mortẽ sed erat rationis sicut ꝓponentis cã per quãtum ratione iesus acceptabat mortem quia voluntas rationalis in eo erat totaliter voluntati diuine conformis. Ideo dicebat verũtamen nõ mea sed tua voluntas fiat ꝛ accipitur hic voluntas pro appetitu sensitiuo: quem appetitum intellectus superabat. Ideo de ipso scribitur Esaie.liij.c. Oblatus est q: ipse voluit in hebreo sic habetur inangustiatus est quia ipse voluit: et infra eode3 ca. dicitur ipe tradidit in mortem animam suam et cum sceleratis reputatus est: propter hoc dicebat math.xxvi.c. Spiritus quidem promptus est.i. voluntas rationis prompta est ad mortem caro autem infirma.i. sensualitas: et hoc inuenitur non solum de iesu nazareno: sed etiã in martyribꝰ in nouo testamento sicut patet de multis ꝛ etiam in veteri

testamēto. De machabeis ab anthio cho tormentatis: et de heleazaro de quo dicit. ij. Machabeorum. vi. cap. sed cum plagis perimeretur inge muit et dixit. Domine qui habes sanctam scientiā tu scis qr cū morte possim liberari graues corporis sustineo dolores: sm animā autē id est secundū partem anime superiorē libenter hec patior. Quod autem arguit iudeus: q caro non dolet timet et tristatur nisi per animā hoc est vel de anima sensitiua: sed qr nesciuit distinguere inter sensum et intellectum: ideo facit ridiculosum argumentum.

¶ Contendit iudeus q christus nō est deus: qr iuit ad ficulneam ad perquirendū fructus: que non habebat nisi folia: et qr maledixit ei cum nihil nocumenti sibi fecerat.



Vicesimum argumentū iudeorum ex euangelio sumit ex illo quod scribit Mat. xxi. Mane autem reuertens in ciuitatē esuriit: et videns fici arborem vnā secus viā iuit ad eā et nihil inuenit in ea nisi folia tantū: et ait nunq ex te nascat fructus in sempiternum et arefacta est continuo ficulnea. Ex his arguit sic iudeus. Si iesus fuisset deus cognouisset a longe fructū ficulneā non habere nec ad eā iuisset. Item cū ipse dicit benefacite his q oderunt vos: quomodo maledixit arbori que nihil nocuerit sibi: et ideo videt hoc fecisse ex ire perturbatione.

¶ Dicendū q iesus non solum inquantum deus quē nihil pōt latere sciuit fructū in arbore nō esse: sed etiam inquantū hō: qr quilibet etiā satis simplex poterit illud scire cū nō esset tempus ficuū dr Marc. xi. c. ad qd ergo iuit ad arborē fructu vacuā. Dicēdū q sicut pphete veteris testamēti aliqñ pphetabāt verbis: aliqñ sensibilibus signis: sicut hieremias pdixit destructionē ciuitatis hierusalē per caldeos et portauit cathenas ligneas in collo suo vt habet hieremie. c. xxviij. ad significandum q populus ea thanis vinctus duceret in captiuitatem. ita iesus q hic dr ppheta magnus Luce. x. c. et de quo pdictū fuit Deutro. xviij. c. pphetā suscitabit vobis deus de fratribus vestris etc. destructionē ciuitatis hierlm futurā p romanos pdixit. Luce. xix. eo q nō cognouisset tps visitationis sue. s. per xpm. Que qdē cognitio ad sacerdotes et legispitos ptinebat et ideo defectū eorū et punitionē signauit p sensibile signum arboris fructu carentis Nā ipe veniēs ad sacerdotes et legisperitos quorum fructū boni esuriebat vacuos bonis operibus inueniebat et per maledictionem arboris eos a deo maledictos significauit. Et per eius arefactionē eorum destructionem pfigurauit. Nam postea capta ciuitate per romanos cum sacerdotes misericordiā peterēt. titus iussit eos occidi: dicens eos esse degeneres dei q templo destructo cuperēt supuiuere. Pz igit ex pdictis q iesus circa ficulneā nihil faciebat ex ignorātia seu perturbatione ire sed ex magna rōne et mysterij significatione.

¶ Contendit q iesus xpus non est deus: qr accepit ab alio potestatem dicens data est mihi oīs potestas in celo et in terra.



Vicesimũ primũ argumentum iudeorũ est ex euangelio sumitur ex illo verbo Matth. vltimo.c. data ē mihi oīs potestas in celo et in terra. Ex hoc arguit iude⁹ quod iesus non sit deus qui ex se est potentissimus et ab alio non accipit potestatem. Si autem dicatur ꝙ a patre data est sibi potestas. hoc non valet qꝛ xpiani dicūt patrē ꝛ filium eē equales. ¶ Dicēdum ꝙ in iesu duplex est ptās sicut est duplex natura. Una est potestas diuia quā habet ab eterno nō tamē a se sed a patre a quo est distinctus ī psona: nō tñ in hoc minor est patre quia ab eo accipit eandem in numero naturaꝫ ꝛ potestatē sicut sepius superius dictum est. tamē iesus nō loquitur hic de ista ptāte sed de alia quam a deo accipit in humana natura. Nā ab instāti assumptionis humane nature ad psonam filij illa natura habuit excellētiaꝫ super omnē creaturā auctoritatiue nō tñ executiue. Nam inter oēs appuit in forma serui in hūana natura passibili ppter misteriū nostre redemptionis ad implēdū sicut fuerat predictum Isa. liij. Uere lāguores nostros ipē tulit ꝛ dolores nostros ipe portauit. Disciplina pacis nr̄e sup eum ꝛ liuore eius sanati sum⁹. quod intelligitur ad litteram de xpo etiā ſm antiquos doctores hebreorū prout dictum fuit supra libro primo in appitiōe noui thesauri. Sed in sua resurrectione accepit hanc potestatem executiue ideo tunc dixit data ē mihi omnis ptās ꝛc. Tñ in iudicio finali omnia plenius erūt subiecta sibi sicut ostēdit apostolus ad hebreos. ij. c. Per hāc tamē potestatē que finita est nō est nec erit equalis deo patri. Sic ergo ptꝫ respōsio ad obiecta iudeorum ex euāgelio.

¶ Contēdit ꝙ iesus xps nō est vn⁹ deus cum pr̄e et spūsancto quia ipe descendit in vterum virginis et nō pater et spūsanctus.



Vicesimumsecūdum argumētū iudeorū accipitur ex vbis xpianorum. Uñ dicit iudeus sicvos xpiani dicitis ꝙ est vn⁹ creator. ꝛ ꝙ xps vester est filius eius ꝛ ꝙ descendit de celis sine sepatione a pr̄e ꝛ a spū sancto. quādo ergo vos dicitis ꝙ filius descēdit in vtero virginis quero si tūc pater et spūsanctus fuerūt ab eo separati. aut nō. Si dicatis ꝙ sic. est cōtradictio in verbis vestris. quia dicitis ꝙ descendit sine sepatione ab eis. Si vero dicatis ꝙ nō. sequitur ꝙ pater ꝛ spūsanctus sunt incarnati sicut et fili⁹ quod vos negatis. ¶ Dicendum ꝙ descensus filij in vterum virginis non est intelligendus p motum localem sed per nouum effectum in virgie. q̄ quideꝫ effectus est coniunctio diuine nature et humane in vna psona. Hec igitur coniunctio potest cōsiderari dupliciter. Uno modo effectiue ꝛ sic facta fuit a trib⁹ psonis. s. pr̄e et filio et spūsancto. nam eorūꝫ opera sunt indiuisa. Alio modo terminatiue ꝛ sic illa coniunctio terminata est ad psonam filij ppter quod solus fili⁹ dicitur incarnatus. licet aūt ad hoc non potest poni exemplūꝫ ꝙ non habeat plus de discōueniētia ꝙ̄ de co-

veniētia tamē q̄tum ad aliquid pōt poni conueniens. Ponatur igit̄ casus. plato. sortes. cicero. tractāt matrimonium berthe cum sorte qui est media p̄sona. Si igitur queratur a quo est effectiue ista matrimonialis coniunctio. patet q̄ a tribus. Si autem queratur ad quem est terminatiue. patet q̄ ad sortem tātum ꝓpter quod ipse solus dicitur et est berthe maritus. Sic suo modo est in ꝓposito. quia licet pater et filius et spiritussanctus sint vnum in natura. tamen sunt distincti in p̄sonis. Incarnatio vero terminata est ad filium prout p̄sonaliter distinguitur a p̄re et spiritusancto non tamen dicitur separatur ab eis. quia nomen separationis non accipitur in diuinis p̄sonis quia significat diuersitatem essentie: nō autem sic nomen distinctionis. Item habemus aliud exemplum in tribus domicellis induentibus tertiam illarum de quibus potest dici q̄ quicquid facit vna facit alia vna tamē sola induitur. Eodez modo dicēdum est q̄ opus incarnatiōis aliquādo attribuitur patri vt ibi. Cum autem venit plenitudo tēporis misit deus filium suuz ⁊c. Ad Gal. iiii. Quādoq3 autem filio attribuitur. vt ibi exiui a patre ⁊ veni in mūdum. Johānis. xvi. ca. Quādoq3 attribuitur sp̄ūisancto vt in symbolo. Qui cōcept⁹ est de spiritusancto. sed hec ideo dicuntur quia opus incarnatiōis fuit marie potētie sapiētie ⁊ bonitatis q̄ trib⁹ p̄sonis attribuuntur: solus tamen filius terminatiue vt dictum est indutus est veste carnis hūane iuxta illud ad philipēn. ii. Exinaniuit seipsum formā serui accipiens in similitudinez hominum factus ⁊ habitu inuētus vt homo. Sic igitur patet q̄ ad dictuz christianorum de incarnatione non sequitur contradictio seu aliud inconueniens.

¶ Quod iesus christus nō est deus quia fuit missus siue mittens.



Vicesimūtertiuz argumentum iudeorum est: Quero a vobis christianis. dicit iudeus. Utrum videlicet christus fuit mittens vel missus. Si dicatis q̄ missus: quis vnq̄ audiuit deum missuz ad alterum quasi dicat hoc est apertum mendacium. Si autem dicatis q̄ est mittēs: vos facitis eum mendacem. quia dicit. Johā. viii. et ego nō sum solus sed ego et qui misit me pater. Dicēdum q̄ dei filius est mittēs ⁊ missus. fuit enim missus in mundum a patre et spiritusancto in sua incarnatiōe benedicta. sicut superius fuit declaratum argumento. xxiii. quarte cōsideratiōis p̄ auctoritatez Esaie. xlviii. et nunc misit me dominus et sp̄us eius hec dicit sanctus tuus redemptor israel. est etiam mittēs sp̄m̄ sanctum sicut dicit̄ Johā. xv. mittam vobis spiritum veritatis ⁊c. Circa qd̄ sciēdū q̄ missio alicui⁹ importat duplicem habitudinem vnā ad mittētem s̄m quā aliquomodo missus ꝓcedit a mittēte. Aliam ad terminuz ad quem mittitur s̄m quam missus est vbi prius nō erat: vel est ibi alio modo q̄ prius. licet autem in diuinis non sit ꝓcessus vnius p̄sone ab alia s̄m motū localē vel sep̄atione3 realē: t̄n est ibi ꝓcessus s̄m originē

quia filius procedit a patre et spiritussanctus ab vtroque. sic igitur filius et spiritussanctus habent habitudinem ad mittentem: habent etiam habitudinem ad terminum missionis non tamen sic intelligendo quod incipiant esse vbi prius non erant simpliciter quia de necessitate sunt vbique per essentiam potentiam et presentiam sicut patet hieremie. xxiij. Celum et terram ego impleo dicit dominus. Sed sic intelligendo quod incipiunt esse vbi prius erant tamen alio modo dicturus filius missus in mundum a patre quia incipit ibi esse vt homo vbi tamen prius erat vt deus Johannis. i. ca. In mundo erat et mundus per ipsum factus est et mundus eum non cognouit. In propria venit etc. et spiritussanctus similiter dicitur missus apostolis visibiliter, quando super eos apparuit signo visibili. Nam hoc modo prius non erat ibi. et quotidie mittitur inuisibiliter ad sanctificandum creaturam rationalem. quia incipit ibi esse per gratiam sanctificantem: vbi tamen prius erat per essentiam presentiam et potentiam. Ad argumentum iudei patet quod non est contradictio quia licet filius sit mittens et missus non est secundum idem.

¶ Contendit quod iesus christus non est deus quia locutus est sathan studet ad interficiendum me.



Vicesimumquartum et vltimum argumentum iudeorum est in libro symonis cephe dicit iesu. Ecce sathan studet ad interficiendum me de manu domini et non dabit me in manu sathan. Ex hoc arguit iudeus dicens. Quare non confundemini vos christiani dicere istum deum sic loquentem. ¶ Dicendum quod iste iudeus falsum accipit. Nam in epistolis petri aut alibi non inuenitur hoc dictum a iesu nazareno tamen si hoc dixisset et factum fuisset nullum inconueniens sequeretur. Nam supra declaratum est quod iesus est verus deus et verus homo in vna persona ipse vero sicut deus permisit se inquantum homo a diabolo temptari et de loco ad locum portari vt supra dictum est et quia pater et spiritussanctus sunt vnus deus cum eo. Ideo ab ipsis fuit etiam ista permissio. Ideo si sathan hoc modo fuisset permissus querere quod iudeus allegat falso nullum inconueniens sequeretur. Patet etiam iudei falsitas vt dicit Nicolaus de lyra per hoc quod ob lectiones suas in aperto mandatio terminauit.

¶ Tractat de bello iudeorum per argumenta sumpta ex natura et allegant contra legem christi. xxiiij. impossibilia.



Sexta consideratio de bello iudeorum per argumenta sumpta ex natura. Sicut enim mille nocendi modos habet diabolus sic et iudeus eius filius. Cum enim miserabiliter duo bello prima perdiderint tanquam homines sine lege ad speculum nature se vertentes viginti quatuor impossibilia nature mouent contra nostrum fidei fortalicium. si forte possint illud expugnare ac si musca volatu alarum suarum niteretur obscurare claritatem solis.

¶ Impossibile est deum inquinari quod tamen sequeretur si incarnaretur in corpore mulieris.



Primū impossibile mouet circa incarnationem filij dei. Arguūt ergo iudei sic. Impossibile est deum inquinari ergo impossibile est deū incarnari. antecedēs est cōiter concessum. sʒ cōsequentia pbat quia ad oppositum ꝯntis sequit oppositū antecedētis. Sequit enī si possibile ē deū incarnari ergo possibile est deū inquinari quia si deus icarnaret ingrederet in corpore mulieris q̄ ē res imūda ꝛ consequēter inquinaret. ¶ Respondetur negādo cōsequētiā. ꝛ ad pbationeʒ quia et incarnatiōe in corpore mulieris sequit inquinatio. cum mulier sit res imūda et ex cōtactu imūdi polluit tangēs. Dico quia hec pbatio nulla est. quia cū lux solis tāgat res imūdas ꝛ nō inquinet. quāto magis deus qui solē fecit inquinari a nullo imūdo pōt. Itē ꝛ si ꝯcederetur de alijs mulierib⁹ quia imūde sint de virgine tn̄ matre dei nullatenus conceditur quia ipa mūdissima fuit. De ipa enī pphetauit Hieremias. c. iij. Nouū faciet dn̄s sup terrā mulier circundabit virum. in quo ostēdit quia hec mulier mūdissima fuit in cōceptu suo ꝛ natiuitate alias non eēt nouū. quia antiquum est mulieres ꝯcipi ꝛ gn̄ari in peccatis. Itē alij infantes inquināt in ventre matris ꝛ istud est antiquum sʒ fuit nouū in vētre virginis. quia vir ille de q̄ loquit ppheta. plen⁹ scia ꝛ virtute ab istāti sue ꝯceptiōis in mūdissimo illo vtero mūdissime cōtineret. nec matricē mulieris quā deus ordiauit locū nature hūane cōcipiēde reputare debem⁹ locū imūdum nec malū sed tanq̄ meliorē datum ab eo nature hūane in actu. quia sibi intus itrauit spūssanct⁹ ad samsonem ꝛ ad hieremiā ꝛ ad iohānem baptistā et ibi intus in corpore illo creat de⁹ de nouo animā rōnaleʒ in q̄libet creatura q̄ fuit ꝛ erit. De mūdicia etiā hui⁹ mulieris pphetauit salomō cāticorū. iiij. ipam laudādo in psona dei patris dicēs. Tota pulchra es amica mea ꝛ macula nō ē in te: ecce q̄ clare absq̄ macula ꝛ imūdicia ipam ꝯfitet. Itē cū apl'i⁹ laudādo in codē libro dicit. Sicut liliū iter spīas sic amica mea iter filias. Uocat aūt de⁹ filias suas oēs virgines q̄ opa castitatis pietatꝭ ꝛ virginitatis fecerūt. Sʒ ppt excellētissima opa virginis iter filias suas eā liliū vocat. quia ꝛ si ille sint lilie tn̄ cū aliqb⁹ spinis originalis vel venialis culpe fuerūt. Hec aūt liliū inter spinas sine spinis culpe ꝛ imūdicie. Ne mireris ergo iudee si i virgine mūdissima de⁹ tn̄ voluerit hūiliari quia i ea sit incarnat⁹ sine inquinatione q̄cū quia ꝛ de ea nasci virgīe pmanēte ppter nostrū amorē. Hāc ei hūiliatione videbitis quia de⁹ ostēdit moysi in figura qn̄ se demōstrauit eidē i figura rubi. nūquid nō erāt mlte alie arbores nobilissime noluit tn̄ apparere nisi in infimiore arbore vt summaʒ hūilitatē suā ostēderet. ꝛ sicut nō cōburebat deus in rubo qui videbatur ardere nec in virgine inquinabatur que ab alijs sicut alie mulieres reputabatur concepisse et sicut rubus ardebat et non comburebatur sed mansit integer et incorruptus sic et virgo maria integra et incorrupta mēte ꝛ corpore semper

permansit. In hoc ergo virgine de⁹ descendit ibi se humiliauit verbum caro factum mundissima conceptione virginei et mundissimi thalami. ¶ Et si dicat iudeus quō est possibile deum humiliari cum sit altissim⁹. Dico ꝙ dei humilitas nihil tollit de eius perfectione sed extollitur ꝛ sup exaltatur eius clementissima bonitas ex amore ꝓ humani generis redemptione: ꝙ ne sit tibi difficile testimoniis legis tue pandere propono eius humilitatē qꝛ non solum se humiliauit in virgine conceptus et de virgine natus sicut dictū est. Sꝫ et vltra se humiliauit humilissime inter homines conuersatus sicut declarat zacharias ca. ix. Gaude et letare filia syon ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator ꝛ ipse paup ꝛ ascēdens super asinam. Ecce nimia humiliatio ꝙ ille qui est dominus celorum et terre oīmꝙ diuitiarum venit pauper mansuetus sine aliquibus diuitijs mundi: et super asinam ascendens ꝙ vnus miser iudeus ignominiam reputaret. Predicta prophetia ad litteram etiam secundū hebreos intelligitur de messia de quo ꝓbatū est supra argumento. xxij. quarte considerationis huius tertij libri. ꝙ deberet esse deus ꝛ probatum est supra etiam primo libro in aprione. xij thesauroꝝ ꝙ iste verus messias de⁹ et homo est iesus nazarenus. Secūdum testimonium est dauid propheta qui in psalmo. cxxvij. in persona dei loquens et ostendens ꝙ deus nimis debebat humiliari accipiendo preteritum pro futuro. Dicit Credidi propter quod locutus sum ego autem humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo oīs homo mēdax. Sed supple ego satisfaciā ꝓ omnibus illis qui conuersi fuerint ad me s. per humilitatem passionis mee. Ideo sequitur Quid retribuā dn̄o ꝓ oībus que retribuit mihi Calicē salutaris accipiam ꝛ nomē domini inuocabo. Ecce quō declarat nobis filius dei qui licet sit altissimus in excessu suo nimis tñ est humiliatus ꝓpter nos: qꝛ nos oēs mendaces diximus si diceremus qd̄ possumus facere satisfactionem deo patri ꝓ culpa generis humani. Et qꝛ eius vnigenitus filius sic se humiliauit ꝓpter nos nō solum nascendo ꝛ conuersando inter homines sed etiam fact⁹ patri obediens vsqꝫ ad mortem crucis ꝓpter quod ꝛ deus exaltauit illum ꝛ dedit illi nomē quod est super omne nomen vt dicitur ad philippen. ij. Hinc est ꝙ credentes in xp̄o non solum exaltabuntur in alia vita sꝫ etiā exaltati sunt in p̄senti: qꝛ est eis data potestas super terram: ꝛ non credentibus est ablata sic enim impletū est canticum virginis. Deposuit potentes de sede. s. iudeos incredulos ꝛ exaltauit humiles. s. credētes xp̄ꝫ nos. ¶ Attende ergo quanta fuit humilitas xp̄i non eñ solum humiliauit se deo patri factus obediēs vsqꝫ ad mortem crucis: que erat vilior ꝛ turpior mors que tunc dabatur: sed etiam non contradixit discipulo proditori eum vendenti: nec contradixit venditioni: nec contradixit malicie iudeorum ipsum ementi: nec contradixit senioribus populi ipsum falso accusantibus: nec cōtradixit pontificibus sacerdotum eum iudicantib⁹ nec cōtradixit principib⁹ terre ipsum

sententiantibus: nec cōtradixit mi-nistris iusticie ipsum crucifigentib⁹ omnia ergo quecūq; in eo voluerunt facere facta sunt: nec apuit os suum in summa patientia ⁊ humilitate vt impleret voluntatem patris ⁊ vt no bis preberet exemplum humilitatis ⁊ si prophete voluntati diuine se hu miliauerunt. Hoc fecerūt vel ꝓpter suum ꝓprium interesse vel aliqua ex-cusatione: sicut noe obediens deo se humiliauit faciendo archam vt sal-uaret se. Abrahā si dimisit terrā hoc fecit vt liberaretur ⁊ magnus fieret Moyses excusauit se cum eum dñs misit ad pharaonem dicendo ꝙ erat impeditus in lingua. Esaias excusa uit se dicēdo ꝙ habitauit inter vipe ras. Hieremias excusauit se dicēdo ꝙ erat puer. Jonas ꝙ non poterat. Abacuch ꝙ non sciret: ⁊ sic de aliis. Sed xp̄s nūq̄ se excusauit nūq̄ mur murauit: ⁊ sic patet summa humili-tas saluatoris in quo humanitas ei⁹ glorificauit diuinitatem super om-nes ⁊ diuinitas exaltauit eum super omnia opera sua. Patet ergo ꝙ diui ne altitudini non repugnat humili-tas nec eius puritati virgineo vtero incarnari: ⁊ quō etiam virgo beata mundissima est ⁊ sine macula.

¶ Impossibile ꝙ corpus xp̄i sit eius dem rationis cū nostro cum non sit ex maris semine generatum.

Secūdū Impossibile est. Uos xp̄iani dici-tis ꝙ iesus nazarenus cō ceptus est sine virili semi ne. Item affirmatis ꝙ corpus eius fuit eiusdem nature cum nostro hoc videtur impossibile q: cū homo na turaliter generatus habeat corpus naturaliter constitutū ex semine ma ris ⁊ eo ꝙ femina subministrat quic quid sit illud: ergo impossibile ē cor pus xp̄i esse eiusdem nature cum no stro: si non est ex maris semine gene ratum. ¶ Ad istud argumentum re-spondetur. Et primo declaro ꝙ ne-cesse fuit hominem illum ex virgine matre nasci absq; virili semine sicut tangit sanctus Thomas in summa contra gentiles libro. iiii. c. xliiii. se-men enim viri requiritur in genera-tione humana tanq̄ principium acti uum ꝓpter virtutem actiuam que in ipso est. Sed virtus actiua in gene-ratione corporis xp̄i non potuit esse naturalis: q: virtus naturalis nō su bito pficit totam corporis formatio-nem sed ad hoc indiget tempore cor pus autem xp̄i in ipso principio sue conceptionis fuit formatum ⁊ orga nizatum simul caro ⁊ aīata caro. Re linquitur ergo ꝙ generatio xp̄i hu-mana fuit absq; virili semine. Item semen maris in generatione aīalis cuiuscūq; trahit ad se materiā quā mater ministrat quasi virtus q̄ est in semine maris intendat suūpsius cō-plementum vt finem totius genera-tionis. Unde ⁊ completa generatiōe ipsum semen immutatum ⁊ comple-tum est ꝓles que nascitur sed in ge-neratione humana xp̄i fuit vltimus generis terminus vnio ad diuinam personam: non aūt aliqua ꝑsona seu ypostasis humana cōstituenda vt ex predictis patet. Non igitur in hac generatione potuit esse actiuum pri cipium semen viri sed sola virt⁹ di-uina: vt sicut semen viri in genera-tione cōi hominum in suam substan-

tiam trahit materiam a matre mini stratam: ita eandem materiam in generatione xpi verbum dei ad suam unionem assumpsit. Similiter autem manifestum est q conveniens erat ut in ipsa generatione humana verbi dei aliqua pprietas spualis generationis reluceret: verbum autem sm q edicente progredietur sine interiori conceptum sine exterius platu corruptionem dicenti non affert sz magis perfectionis plenitudo per verbum attenditur in dicente. Conveniens igitur fuit ut sic verbum dei sm humanam generationem conciperet et nasceretur ut matris integritas non corrumperetur. Cum hoc etiam manifestum est q verbum dei quo oia constituta sunt et quo oia in sua integritate conservantur sic nasci decuit ut per oia matris integritatem servaret. Conveniens igitur fuit hanc generationem fuisse ex virgine: sic ergo habemus q necesse fuit xpm nasci de virgine matre eius integritate servata et sine viri semine. ¶ Nunc secundo ad argumentum q infert impossibile esse corpus xpi esse eiusdem nature cum corpore nostro ex quo no est conceptum ex virili semine. Dico q ad hoc est manifesta ratio Aristotelis dicentis q seme maris non intrat materialiter in constitutionem concepti sed solum est principium activum. Materia vero corporis tota ministratur a matre: et sic qntu ad matrem corpus xpi non differt a corpore nostro. Nam et corpora nostra materialiter constituta sunt ex eo q est sumptum a matre ¶ Si vero aliquis predicte positioni Aristotelis repugnet adhuc pdicta obiectio efficaciam no habet: similitudo enim aliquorum aut dissimilitudo in materia non attendit sm statum materie in principio generationis: sed sm conditionem materie iam preparate put est in termino generationis. Non enim differt secundum materiam aer ex terra vel ex aqua generatus q licet aqua et terra in principio generationis differentia sunt tamen per actionem generantis ad unam dispositionem reducantur. Sic igitur divina virtute materia que solum ex muliere sumitur pot reduci in finem generationis ad eandem dispositionem quam habet materia: q simul sumitur simul ex mare et femina: unde no erit aliq dissimilitudo pper diversitatem materie inter corpus xpi quod virtute divina formatum est ex materia a sola matre: et corpora nostra q virtute nature formantur ex materia etiam si ab utroque parente assumantur: manifestum est et q plus differt a materia que ex viro et muliere simul assumitur limum terre de quo primum hominem deus formavit quem utique constat fuisse verum hominem et nobis per oia similem: q materia sumpta solum ex femina ex qua corpus xpi formatum est. Unde nativitas xpi ex virgine nihil derogat veritati humanitatis ipsius nec similitudini eius ad nos. Licet enim virtus naturalis requirat determinatam materiam ad determinatum effectum ex ea pducendum. Virtus tamen divina que pot ex nichilo cuncta pducere in agendo ad materiam determinatam non coartatur. Similiter autem nec per hoc aliquid deperit dignitati matris xpi q virgo concepit et peperit: quin vera mater et naturalis filii dei dicatur: virtute enim

diuina faciente materiam naturalez ad generationem corporis xpi mini strauit q solum ex parte matris req ratur. Ea vero que in aliis matribus ad corruptionem virginitatis faciũt non ordinantur ad id quod matris ē sed solum ad id qđ patris est: vt se men maris ad locũ generationis p uenlat verba sunt sancti Thome vbi supra: sic ergo patet declaratum q li cet corpus xpi absq virili semine sit conceptum eiusdē nature vere est cũ corpore nostro et virili semine cõce pto. ¶ Sed dicet hic fortassis iudeus Tu xpiane satisfacis mihi ex natura q non sit impossibile iesum nazare num cõceptũ fuisse de matre sine vi rili semine vel sine carnali patre: sz volo q mihi ex sacra scriptura si quã habes illud ostendas. Ad hoc re spondet venerabilis Petrus alfon sus conuersus in suo dyalogo titulo vij. allegans illud Esaie. xlv. Rorate celi desuper et nubes pluãt iustũ ape riatur terra et germinet saluatorē: et iusticia oriatur simul ego dñs crea ui eum. ppter hoc nanq q ait Rora te ce desuper et nubes pluant iustum notauit de celo spm sanctum fore de scensurũ: ppter hoc autem q sequit Aperiat terra et germinet saluatorē corpus virginis accipimus que sup ueniente spiritu sancto eu conceptu ra et saluatorem fuerat paritura sed et hoc quod est: ego dñs creaui eum innuitur q absq patris carnalis au xilio dñs eum progenuit. Unde et cõ tra illos qui hoc non credunt intulit in sequenti. ve q contradicit factori suo testã de samiis terre. et alibi. Nũ quid dicit lutum figulo suo quid fa cis: et opus tuũ absq manibus est. Et iterum ve qui dicit patri qđ generas et mulieri quid parturis. Sic inuehit in illis qui de hoc dubitant et querũt quomodo deus eum genuerit. et bea tam causant mariã q absq virili cõ mixtione pepit. Iterũ contra incre dulos loquens pphēta ait nunquid ego q alios parere facio ipse non pa riam dicit dñs. Si ego q generatio nem aliis tribuo sterilis ero ait dñs deus tuus. Sic nãq etiam ostenditur q deus eum sine carnali pre genue rit hoc sane intelligentibus credo suf ficere q de matre sine carnali patre natus fuerat puer ille: hec pdictus do ctor. Ecce iudee habes auctoritatez sacre scripture et expositorem peri ritum tui generis in xpi cõceptione sine virili semine. ¶ Sed dicit iu deus ex supradicta auctoritate admi nus ego possum hr̄e q maria fuit de florata et corrupta. Probat q dicit p phetia. Aperiat terra et qđ est huius terre apertio nisi marie defloratio. Respõdet q per apitionē non intel ligitur defloratio vel libidinis fedi tas sz cõceptionis fecunditas apta dicitur fuisse q̃tum ad xpi ingressuz non apta per virum sicut et fenestra vitrea dicitur apiri radio solis non per fracturam vel diuisionem ali quam sed q radius eã intrat sm sui naturã. Hoc modo immo subtiliori dicitur porta clausa aperta eē prin cipi ezechielis. xliiij. q xps vterũ vir ginis per virginitatē clausam intra uit per ineffabilē modũ. verba sunt alani in suo q̃dripertito li. iij. ca. lv. ¶ Sz dices iter ex quo fuit forma tũ corpus xpi in virgine illa. Rñdet sm dionysiũ đ diuinis noibus q ex pu rissimis et castissimis sanguinibus vgis

sed vbi erant isti purissimi sanguines. Respondetur quod in corde virginis vt pie credi potest sicut legitur in libro de approbo. et prospero. Ad quod sunt sex rationes. Prima est quia cor est nobilius membrum in animali et primum locus et vite ac vera caro Secunda est quia ille qui veniebat da re vitam debebat carnem sumere a membro viteet non ab altero. Tertia ratio est: quia cor est membrum in medio animalium: et cum in medio consistit virtus: ideo ab eo debuit carnem assumere. Quarta ratio est quia scriptum est: prebe mihi fili mi cor tuum. Ideo illud est quod deus petit a quolibet nostrum cum virgo beata seipsam dimiserit in potestate dei: sequitur quod deus illud quod petit ab aliis et ab ea similiter ei cum ipsa eidem se dederit voluntarie sequitur quod et ipse accepit cor eius ad formationem corporis christi filii sui. Quinta ratio est quia cor virginis limpidius et purius erat quam vnquam fuit vel erit alicuius pure creature in mundo: iustum ergo erat quod ex quo deus volebat carnem assumere quod acciperet de meliori. Sexta ratio est: quia cor est templum spiritussancti: et ideo debebat ex eo carnem assumere. ¶ Et si queras quantum accepit de illis sanguinibus cordis virginis. Dicitur quod tantum accepit quod in virgine nihil diminutum fuit de suavita nec de suo esse. Sicut enim ade nihil defuit cum de eius costa deus eua formauit: sic nec virgini aliquid defuit de eius vita vel esse cum verbum dei de ea carnem accepit. Illi tamen sanguines stati fuerunt in membro illo: scilicet in matrice a deo nature humane ordinato vbi virgine prebente consensum subito et in instanti simul fuit caro et aiata ca rovt supradictum est. Nec mireris si sine viri semine concepit: hec enim mirabilia deus operatur. Nunquid adam fuit in mundo productus sine semine patris et matris. Nunquid eua fuit de semine matris. Nunquid virga moysi que deuorauit serpentes habuit os. Nunquid virga aaron que floruit habuit radices. Nunquid rubus ardebat et non habebat prunas. Nunquid sal quod misit deus in aquis amaris et fecit eas dulces erat dulce. Sic ergo non mireris: si virgo beata spiritusancto cooperante concepit non ex virili semine.

¶ Impossibile est quod mors christi sit satisfactoria pro peccato originali cum ipse non sit mortuus secundum naturam diuinam: sed humanam secundum quod alii homines non erant sufficientes ad satisfaciendum.



Ertium impossibile est. Uos christiani dicitis quod specialiter propter peccatum originale necessarium fuit christum nasci et pati quod quidem totam naturam humanam infecerat homine primo peccante: hoc impossibile videtur quia si alii homines ad satisfaciendum pro peccato originali sufficientes non sunt: nec mors christi pro peccatis humani generis satisfactoria videtur fuisse: quia et ipse secundum humanam naturam mortuus est et non secundum diuinam.

¶ Respondetur quod ad satisfaciendum pro peccato totius humani generis mors christi sufficiens fuit: quia quamuis secundum humanam naturam solum mortuus fuerit tamen ex dignitate persone patientis que est persona filii dei mors eius redditur preciosa. Manifestum est autem etiam in rebus humanis

q̄ q̄nto p̄sona est altior: tanto pena quā sustinet p̄ maiori cōputatur: siue ad humilitatē ⁊ charitatē patiētis: siue ad penā inferētis: ⁊ sicut maioris est criminis alicui p̄sone inferre iniuriā q̄ maioris dignitatis existit ita virtuosius est ⁊ ex maiori charitate p̄cedens q̄ maior p̄sona p̄ aliis se subijciat voluntarie passioni. Solutio est sancti thome in summa cōtra gentiles lib. iiij. c. lv. in solutione ad xxiiij. argumentum.

¶ Impossibile est q̄ xp̄s sufficiēter satisfecerit p̄ pctis humani generis ex quo hoīes adhuc penas patiuntur quas p̄ pctō inductas scriptura diuina commemorat.



Quartum impossibile ē. Vos xp̄iani dicitis qd̄ xp̄s vester p̄ pctis humani generis sufficiēter satisfecit hoc videtur impossibile: q2 si verū esset iniustū videtur esse quod hoīes adhuc penas patiantur quas p̄ pctō scriptura diuia inductas eē cōmemorat sicut maledictio terre in producēdo spinas ⁊ tribulos: sudor vultus in labore puluerizatio corporis in morte ⁊ dolor partus. Constat aūt q̄ has penas adhuc experitur genus humanū ergo impossibile videtur q̄ xp̄s sufficiēter satisfecerit p̄ peccatis humani generis. ¶ Rn̄detur q̄ q̄uis xp̄s p̄ pctō originali sua morte sufficiēter satisfecerit, nō est tn̄ inconueniens q̄ penalitates ex peccato originali cōsequētes remaneant adhuc in hoībus qui etiā redēptionis xp̄i p̄ticipes fiūt vt ratio illa p̄cedit hoc eīn cōgruēter ⁊ vtiliter factū est: vt pena remaneret etiam culpa sublata, p̄pter tria. Primo q̄dē vt esset cōformitas fideliū ad xp̄m sicut mēbrorum ad caput: vnde sicut xp̄s prius multas passiones sustinuit et sic ad immortalitatis gloriā p̄uenit sic decuit vt fideles eius prius passionibus subiacerēt ⁊ sic ad immortalitatē p̄uenirēt quasi portātes i seipsis insignia passionis xp̄i: vt similitudinē glie eius cōsequerentur sicut ap̄ls ad romanos dicit. Heredes q̄dē dei coheredes aūt xp̄i: si tn̄ cōpatimur vt ⁊ simul glorificemur. Scd̄o q2 si hoīes veniētes ad iesum statim immortalitatē ex impassibilitate cōsequerentur hoīes ad xp̄m accederent magis p̄pter hec corporalia bn̄ficia q̄ p̄pter sp̄ualia bona qd̄ est cōtra intentionē xp̄i venientis in mūdū vt homines ab amore corporaliū ad sp̄ualia trāsferret. Tertio q2 si accedētes ad xp̄m statim ipassibiles ⁊ immortales redderentur hoc quodāmodo compelleret hoīes ad fidē xp̄i suscipiendā ⁊ sic meritū fidei minueretur. Hec ē respōsio scti thome vbi prius. ¶ Aliter rn̄det magister alfonsus conuersus in lib. bellor dei titulo. xxxv. dicens q̄ natura aie sequitur naturā corporis: q2 sicut rota trahit rotā in horelogio sic sensitiua pars itellectiuā nisi q̄ vltra hoc in hoīs aīa ē virtus ad elongādū se a corporis indignatione ⁊ natura ex dictamine rōnis q̄ nō posset eē de radice nature corporis nisi corrūperetur ⁊ mutaretur modus sue creationis. ⁊ tūc exiret a natura illius generis. Et ideo dixerunt sapiētes philosophi q̄ vt plurimū curari nō p̄nt infirmitates corpis cū quibus hō natus est vel si heredita-

nit eas ex patre vel matre: sed infir- mitates anime specialiter anime ra tionalis possunt habere remedium. Et ideo quando adã peccauit q̃ fuit radix humani generis et inclinauit animam suam rationalem post natu ram corporis sui fuerunt posite su- per eum pene propter illud peccatũ ꝛ propter ipsum pene in toto gene- re humano: igitur quicquid ibi secu tuꝫ est in natura corporis nõ potuit habere mutationem: ꝛ ideo remanse runt pene que posite fuerunt supra corpus semper: sicut ille pene: in su dore vultus tui vesceris pane tuo: et in dolore paries filios: ꝛ puluis es ꝛ in puluerem reuerteris: quia ex eo ꝙ deglutus fuit fructus vetitus ar- boris scientie boni ꝛ mali in corpus Ade fuit in eo malum post bonum. Pena vero anime propter illud pec- catum: quia inclinauit se anima cor pori mansit infirma ante aduentum christi. Et ideo in veteri lege nõ fuit nominata aliqua remuneratio ani- marum que potuit salutem habere: nõ inuenta cã medicine: sꝫ ad hoc fuit aduentus messie. hec ille. Utraqꝫ so lutio bona est: sed prima ẽ efficacior ¶ Potest etiã dici ꝙ pene sũt dupli ces: q̃dã spũales ꝛ q̃dã corꝑales xp̃s abst..lit penas spũales ex eo ꝙ ꝑ do ctrinã suã tradidit modũ quo vnusq̃sq̃ poterit liberari a penis spũa- lib⁹ ꝛ tẽpalib⁹ ꝛ eternis: cẽ virtute peni tentie ꝛ aliarum que in sua doctrina clarissime ostenduntur. Pene vero cor porales de quibus dicis tollentur in singuli resurrectione: quia tunc corru ptibile hoc induet incorruptionem: ꝛ mortale hoc immortalitateꝫ: vt pa tet prima Cor. xv. nec vltra dicetur. puluis es ꝛ in puluerem reuerteris: non esurient neqꝫ sitient: neqꝫ per- cutiet eos estus nec sol. Esaie. xlix. ꝛ iterum apocalips. vij. non esuriẽt neqꝫ sitient amplius neqꝫ cadet sup ipsos sol neqꝫ vllus estus quoniam agnus qui in medio throni est reget illos ꝛ deducet illos ad fontes vite aquarũ ꝛ absterget deus omnẽ lachrymã ab oculis eorum: tunc enim vt dicit Esa. li. Erit leticia sempiterna sup capi ta eorum gaudium ꝛ leticiã obtine- bunt ꝛ fugit dolor ꝛ gemitus.

¶ Impossibile est ꝙ xp̃s sufficiẽter satisfecerit ꝑ peccatis ex quo queri tur remedia pro abolitione pctõꝝ.



Quintũ impos sibile est. Uos xp̃iani asseritis ꝙ xp̃s suffi cienter satisfecit pro peccatis humani ge neris: hoc videtur impossibile: qꝛ si sic esset non essent vltra remedia ꝑ abo litione peccatorũ querenda: sed con stat ꝙ queruntur semper ab omnibus qui sue salutis curã habẽt: ergo fal sum est ꝛ impossibile ꝙ christus suf- ficiẽter satisfecerit pro peccatis hu mani generis. ¶ Respõdetur ꝙ quãuis christus pro peccatis humani gene- ris sua morte sufficienter satisfece- rit sunt tñ vnicuiqꝫ remedia ꝑ sue sa lutis querenda. Mors enim xp̃i est q̃- dã quasi vniuersalis cã salutis sicut pctm̃ primi hois fuit quasi vniuersa lis cã condẽnationis: oportet auteꝫ vniuersalẽ cãm ad vnũquẽqꝫ appli- cari specialiter vt effectũ vniuersa- lis cause percipiat. Effectus igitur peccati primi parentis peruenit ad vnũquẽqꝫ per carnis originẽ. Effe-

eius aũt mortis christi pertingit ad vnũquẽq; per spũalem regeneratio nẽ per quã hõ quodammodo christo coniungitur ꝛ incorporatur. Et ideo oportet ꝙ vnusquisq; querat regene rari per christum ꝛ alia suscipere in quibus virtus mortis operatur. Ex quo patet ꝙ effluxꝰ salutis a xpo in hoies nõ est per nature ꝓpagationẽ sed per studiũ bone voluntatis q̃ hõ xpo adheret: ꝛ sic qđ a xpo vnusq̃sq; cõsequit̃ est personale bonũ: vñ non deriuat̃ ad posteros sicut peccatum primi parentis: quod cũ nature pro pagine producit̃ ꝛ inde est ꝙ lꝫ parẽ tes sint a peccato originali mundati per christuꝫ non est inconueniens ꝙ eorũ filij cũ originali nascantur ꝛ sa cramentis salutis indigeant: verba sunt sancti thome vbi supra. Et sic patet ꝙ licet remedia salutis querã tur puta per baptismuꝫ: ꝛ alia eccle sie sacramenta non est falsum nec im possibile ꝙ christus sufficienter sa tisfaciebat sua morte pro peccatis humani generis: immo verũ ꝛ neces sario desideranti salutem cõcedẽdũ.

¶ Impossibile est ꝙ christus abstu lit potestatẽ dyaboli cuius post eius aduentum non dimiserit facere pec care hominẽ sicut prius.



Extũ impos sibile est. Uos xpia ni dicitis ꝙ xps est vere messias ꝛ ꝙ ve nit vt faceret fuge re dyabolũ ꝛ vt tol leret potestatẽ eius hoc videt̃ falsuꝫ ꝛ impossibile cũ dyabolus a tempo re quo ipse venit non dimisit facere peccare hoies sicut prius. ¶ Respõ detur ꝙ quãdo venit iesus christus cessauit dyabolus facere peccare ve ros christianos ꝛ qui eos imitantur aliquo modo in radice fidei taliter ꝙ nullus eoꝝ damnat̃ in inferno nec tẽdit in perditionẽ vllo modo quod eis prouenit ex fide vera quã habẽt in christo, ꝛ nisi ꝗ ex tunc dyabolus cessauit facit peccare homines sicut prius solebat aliquo modo, peccata ꝛ mala essent amplius publicata in mundo ꝙ sunt: nec fuerant ydolatre a mundo exclusi qui erant ante aduẽ tum christi sicut sunt nunc quasi in toto mundo sicut fuit supradictũ ar gumento .v. cõsiderationis quinte.

¶ Impossibile est de morte discipu lorũ christi que si fuit a deo vel a dya bolo advtrũq; sequit̃ impossibile vt dicunt ꝛ ꝙ peccant christiani audiẽ do iudeos qui in morte christi imple uerunt voluntatem dei.



Eptimum im possibile est. Querũt iudei q̃re iesus chri stus fecit ꝙ occiderẽ tur omnes sui disci puli: ꝗ vel hoc fecit deus cui seruie runt vel dyabolus. Si deus hoc est ĩpossibile: ꝗ deus nõ faceret iniusti ciã nec occideret suos suos. Si di citis ꝙ ptãte dyaboli fuerũt mortui serui dei nõ placẽdo deo hoc ẽt vide tur mẽdaciũ ꝛ ĩpossibile cũ nihil pos sit resistere volũtati diuine: ꝛ cũ ẽt cõ cessuꝫ sit a xpianis ꝙ sublata ẽ ptãs eiꝰ nc faciet malũ bonis. Item dici mus de morte iesu: quia si fuit ex vo luntate eius ergo peccant christiani odiẽdo iudeos q̃ impleuerũt volũtatẽ dei. Si vero fuit mortuꝰ 9 suam vo

lu[n]itatē ergo nō erat deus: q[uia] nō potuit liberare seipm ab eo qd factum fuit cōtra eius volūtatez. ¶ Ad hec respōdet magister alfonsus conuersus in libro belloz dei ti. xxv. q[uod] discipuli iesu mortui fuerūt cōtra eorū volūtatē ex pte carnis & sanguinis: q[uia] isto mō erant debiles passibiles & receptiui penarū & deo egētes sicut ceteri homines & sicut ille q[ui] sustinet ignē vel gladiū volūtarie in apostemate ppriū corporis sustinet dolores & clamat nec tn̄ dolet nec conqueritur ex pte sue rōnis: sz ex pte nature carnee & sanguinis. Sic & discipuli xpi & oēs btī martyres nō fuerūt mortui potestate dyaboli: sz volūtarie se obtulerūt pp̄ter amorez quē habebant ad xpm in hoc frāgentes & opprimētes potestatez dyaboli: ne deinceps iustos peccare faciat & captiuos sub sua ptāte habeat pp̄ter hāc ergo vtilitatē q[ue] puenit mūdo ex eoruz morte noluerunt a morte carnis liberari: licet potuerāt liberari si voluissent negare veritatē: sed mortui sunt p veritate: vt essent testes veritatis: nullus eni p mēdatio offert se morti: potēs se a morte liberare. ¶ Et de xpo dicimus q[uod] ex parte carnis inquantuz homo erat fuit tristis vsq[ue] ad mortē & petiuit a patre vt calicez passiōis non sustineret. Uerūtamen obediēs patri vsq[ue] ad mortem pp̄ter salutem mundi dixit: non mea voluntas: sed tua fiat & sic oblatus est: quia ipse voluit vt scribitur Esaie. liii. Judei ergo occidentes christuz licet deo placuisset eius mors p̄p mundi vita: q[uia] tamen eius mortez operati sunt maliciosa & crudeli intentione non est mirum si odio ex hoc habent a christianis: quia occiderunt christum: & sic de morte martyrum: quia inuidia & malicia occidebant eos vt obliuioni traderetur nomen christi in mundo. Item ipsi maliciose contra christum processerunt: quia nunq[uam] viderunt ipsum operari aliquod peccatum vt eum morti traderent. quanto magis: quia miracula que ipse faciebat excedebāt in excellentia omnia miracula preterita in lege: quia multa miracula eorum & pro maiori parte fuerunt gentibus damnosa sicut patet de plagis egypti. & dathan: et abyrō: & chore: & de tribus pueris in fornace ignis ardentis: quia combusti fuerūt multi chaldei & de igne helye qui combussit quinquagenarios & si aliqua miracula fuerūt proficua facta sunt abscōdite & clausa ianua sicut patet de paruulo quem suscitauit helyas: & de alio quez suscitauit helisens & de oleo: & de farina que nō defecerunt in domo vidue: & hec omnia per moduz supplicationis faciebant pp̄hete. Sz miracula que christus fecit omnia fuerunt ad vtilitatē gentium & manifeste: & per modum īperij sicut patet cū suscitauit puellam & adolescentem & lazarum. Et cū satiauit de quinq[ue] panibus & duobus piscibus multitudinem populi. Et cum sanauit claudos paraliticos. leprosos: cecos: mutos: surdos: & a demonibus possessos: omnia hec operatus est ad vtilitatem populi & sine damno cuiuscunq[ue]. Et propter hoc inuidiam & puram voluntatem malā et non mixtam adduxerunt eum ad mortem & ideo excusari non possunt Deus eni potius iudicat voluntates malas quam opera: & sic de martyri-

bus dicendum est. De materia vero partis sensitiue et rationis in xpo et in martyribus nō solū noui sed etiā veteris testamenti dixi supra argumento.xix.consideratiōis quinte.

¶ Impossibile q iesus nazarenus sit deus cū fuerit in loco determinato scz i vtero virginis i nazareth in galylea ec.sicut sunt alia corpora.



Ctauum impossibile est. Uos xpiani dicitis q iesus nazaren⁹ est de⁹ quō aūt dicitis ipz fuisse in loco determiato puta i vtero marie in nazareth in galylea in bethleē ec.sicut sunt alia corpora q hoc est ipossibile in deo scz loco determinari z ɔsequēter habetis dicere quod de⁹ est corporeus qd q ē manifeste ipossibile q talia nō ɔueniūt nisi corporeitati. ¶ Ad illud impossibile iudaicū. Respondet magister Johānes couersus in libro de ɔcordia legum titulo pmo cap.xvi. dicēs q textus habet duos intellect⁹ vn⁹ est litteralis ad pedē littere itelligēdus. z ali⁹ mystic⁹.s.spūalis sicut dr ɔuerbiorū.xxv. mala aurea in lectis argēteis qui loquit verbū i tpe suo. Et dicunt sup hoc glosatores q textus iste loqtur de verbis legis. q sicut in malleo argēteo intus includitur maluz aureuz et exterius pter q malleuz argēteū nō apparet. sz postq bene aspicitur sollicite latet int⁹ aureū. Sic ē in textu legis sz duos intellectus supra dictos. et vn⁹ istorum itellectuū est p hoibus communibus qui corporalia et superficialiter intelligunt. Sed alius est pro sapientibus legis qui intelligunt pfunde et veritatem rei sollicite perscrutantur et sic naturaliter esse debet: quia virtus anime itelligentis perficitur per virtutez ymaginatiuam que est virtus in corpore. et ex intellectu agente qui est virt⁹ incorpea sm philosophos. Et sic diuidit intellectus humanus per duos itellectus scilicet materialem et spiritualem. Materialem habent hoīes cōes z spiritualē homines litterati. In quibus de⁹ voluit specialiter inspirare: z si iudei volunt intelligere textū legis ad pedez littere: tota lex ponit plenarie corporeitatem i deo. Unde dicit oculus dei pedes dei: descendit deus locutus est de⁹: imago dei: z alia hmōi que nō oportet amplius allegare. Sed cōmunes homines qui noni reputant inconueniēs deum esse corporalem: z credūt nihil esse aliud nisi sit corporale talib⁹ hominibus necesse est ad pedez littere intelligere textum legis: z sapientes qui intelligunt textum legis dicunt aliis glosando textuz: quid dicit deū corporeū esse debet intelligere textū q loquitur ad modum cōem hoim: non autem q ita sit: sed vt melius intelligant ydeote z faciunt glosas talibus textibus sm rabimoysen egypciacū in libro. quē vocauit demonstratorem errantium et alios sapientes iudeorum: et sicut faciunt iudei in lege sua sic etiam xpiani in lege sua. Nam xpi annorum communitas credit omnia vt sunt et sicut est veritas licet ipsi nesciant declarare ad sensuz mysticū vt optz z sic fieri optz vt semel homo credat fidei veritatē z post hec alia requiret et si habeat in

telligendi gratiam diuinitus in-
spiratam. quia si nō crederet donec
intelligeret esse possibile ꝙ ex diffi
cultate legis nulla intellectio sequa
tur. et sic nec fidem nec fidei cōmo-
dum quis haberet: ⁊ talis esset simi
lis homini existenti in mortis periculo
propter famē et dabatur ei panis et
comedere renuebat donec sciret pri-
us instrumenta ad hoc necessaria et
formas ⁊ talia huiusmodi. ⁊ erit pos
sibile ꝙ antequā comederet morere-
tur ille debuisset comedere vt peri-
culum euitaret et postea inquirere
de supradictis. Et ideo sapientes
dixerunt communes homines esse
cecos ac ipsos esse itinerantes li-
gatos adinuicem quasi per funem ⁊
vnum ducem perceuium habentes
quem licet non videant incedūt ta-
men via recta ipsos duce preuio di-
rigente. ¶ Et sic dico ꝙ ista dubia
et alia cōsimilia sunt imaginari nō
intelligentes nomina. quibus signi-
ficatur messias apud catholicos et
fideles. Nam aliquādo deus tm̄. ali
quādo iesus christus solum. et vtrū-
que nomē deum significat. Nam xp̄s
erat animal rationale mortale quantū
ad humanitatem. et erat deus ex par-
te diuinitatis qui carnem humanam
assumpsit. Et ista duo simul faciunt
messiam in lege promissum ad redi-
mendum genus humanum. Et sicut
in deo est vna essentia et tres distin
cte persone sine augmento aliquo
essentie vel diuinitatis: sic est ī mes-
sia vnum suppositum et tres substā-
tie distincte. s. deitas anima rationa
lis. et corpus humanum. et ista tria
faciunt vnum messiam. quia ex par-
tibus hūanitatis solū nō poterat sal-

uare vt in psalmo. Da nobis auxiliū
de tribulatione quia vana salus homi-
nis: ⁊ aliquando vocabitur deus tan
tum: aliquando iesus tantū: ⁊ vocat
deus non ex parte humanitatis: ⁊ vo
catur homo non ex parte diuinitatis sed
ex parte humanitatis: ⁊ corpus cum
anima afficiunt hominem sm̄ ipsius
diffinitionē que est animal rationa-
le. Aliquādo textus legis vocat eum
nomine corporeitatis non nominādo
animam vt Leui. i. qui obtulerit ex
vobis homo: in hebraico dicitur fi-
lius adam. i. terra ⁊ non nominauit
animam: ⁊ aliquando anima nomina
tur sine corpore. vt Exodi. xxi. dabit
animā pro anima: ⁊ talia huiusmodi
variare non nocet ex vno ad alterum
⁊ sic in euangelio aliquādo vocatur
xp̄s filius hominis. aliquādo filius
dei: vt diuinitas ⁊ humanitas in eo
dem homine demonstretur. ⁊ quādo
vocatur iesus xp̄s in operibus corpo
ralibus illa referuntur ad humanita
tem quoniam diuinitas inquantum
diuinitas non suscipit ista acciden-
tia corporalia. ¶ Et doctores xp̄ia-
ni dicunt ꝙ deus assumpsit humani-
tatem non humanitas diuinitatem:
licet ista sit vera propositio. homo est
deus. ⁊ deus est hō: ⁊ sic humanitas
ad honorē altissimū exaltatur cū iun-
cta sit diuinitati. Accedet homo ad
cor altum et exaltabitur deus: ⁊ si ta
lia velint intelligere iudei istud de-
bet sufficere pro respōsione oīm du
biorum in ista materia: ⁊ ad oīa argu
menta que fecit iudeus in libro quē
composuit contra fidem xp̄ianorum
quem nominauit librum litis dei vbi
declarat multa impossibilia esse in lege
xp̄ianorum ⁊ cōtra probatiōes prophe

turā per ipsos inductas: et hoc est quia ipse non distinguit inter omnia ista supradicta ex parte diuinitatis vel humanitatis: et arguit contra illa que referuntur ad humanitatem ac si dicerentur de diuinitate. vt Esaie. liij. Ecce intelliget seruus meus. et loquitur de messia et dicit quomodo vocat eum deus seruum: et cum xpiani dicunt ipsum esse equalem diuinitati: et sic in aliis multis textibus et glosis vel eisdem adherentibus: et isto modo processerunt illa que scripta sunt in libro illo: et sic videtur quod argumētantes respondentes non erāt multum profundati in lege christi et moysi: et non est vera disputatio: nec concordia inter christianum et iudeū nisi vterque sit sufficientissime litteratus et in lege sua prouide profundatus aliter vtrique alterius dicta impossibilia viderentur. hec predictus doctor. Patet ergo quod si christo attribuimus esse in loco determinato quod conuenit corpori. nō ei attribuimus vt deus: sed vt homo est. Licet deus vt deus non sit corporeus. ille tamē qui est deus et homo est corporeus non vt deus sed vt homo. Non est ergo impossibile christum qui verus deus est concedere eum esse corporeum et in loco determinato. cum talia ad ipsius humanitatem referantur vt satis late dictum est.

¶ Impossibile est quod tota diuinitas staret in vtero marie: quia tūc totus mundus fuisset priuatus diuinitate.



Nonum impossibile ē. Uos xpiani dicitis quod maria concepit iesum nazarenū qui erat deus: et sic habetis dicere de necessitate quod tempore nouem mensium sue conceptionis in eius ventre fuit tota diuinitas vel pars diuinitatis. Utrumque est impossibile quia si tota diuinitas in illis nouem mēsibus fuit in eius ventre: sequitur quod totus mundus fuit priuatus diuinitate in illo tempore: et sic tunc non fuit qui moueret celum nec qui gubernaret mūdum: et ista ē magna fatuitas dicere illū quem totus mūdus capere non pōt cōcludi in vnius vtero virginis muliercule. Si vero dicant xpiani quod in illis nouē mensibus vna pars diuinitatis fuit in vētre marie: et alia in celo. ergo xpiani non debent ipm vocari deū sed partē dei. ¶ Respondet sicut supra dictū ē quod quū nos xpiani noiamus xpm cū illis que significāt corporeitatem ista referuntur ad humanitatē: quia non recipit mutationē ex parte diuinitatis nec aliqd accidēs corporale et sic in diuinitate nō ē petitio quā dixisti. Itē cū res simplex et spūalis nō comphēdatur loco nō potest dici de eo quod determinat sibi locū nec pōt dici de eo intus nec extra quia iste sunt differētie loci: et deus nec est in loco nec sub differētia loci eo mō quo corpa sunt i loco et illa talis petitio nō ē nisi i corpibus. Res aūt spūalis infinita sicut nō cōcludi pōt loco. sic nec hz partes. nec inde pōt sumi pars: quia si inde acciperetur pars posset minui et augeri. quia ois pars ē minor suo toto. et sic vna res ifinita esset maior alia re ifinita qd ē ipossibile sm Aristo. et alios phos. iij. phisi. Item ista rō petitionis ē directe contra iudeos sic arguētes. Uū habetur exo. xxv faciātque mihi sanctuarium et habita

bo in medio coꝝ. sed cũ dei gloria sit p totum mundum diffusa. quomodo erat possibile deũ eẽ inter duas tabulas sanctuarij. nõ eni est magis inconueniens esse in vẽtre vnius virginis ꝙ inter duas tabulas sanctuarij. Item dixit textus. Exod. xxxiiij. Cumqꝫ descendisset dominus p nubeꝫ stetit moyses corã eo quomodo determinate nõ poterat esse alibi. Item Exod. xx. ca. In omni loco in quo fuerit memoria nois mei veniã ad te ꝛ benedicaꝫ tibi. Et si ipsi⁹ memoria eẽt apud mille homines quo modo eẽt possibile venire ad omes mille in vno instanti in locis distinctis. quia si ad vnum veniret ad alterum venire non posset in eodem instanti. Et sic de necessitate isti iudei habent dicere istas pditiões nõ esse nisi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte diuinitatis non determiat sibi locũ vt dictũ est et sic est text⁹ Hiere. xxiij. capi. Celum ꝛ terram ego impleo. Et vt dicit pdictus magister Johãnes cõuersus libro de cõcordia legũ. ti. li. ca. xxvij. ꝙ dixerunt sapiẽtes super illo verbo Baruch. iij. O israel ꝙ magna est domus dei et ingens loc⁹ possessionis eius magnus et nõ habet finẽ excelsus et imensus ꝗ dicit benedict⁹ de⁹ de loco suo et ipe est locus mũdi ꝛ mũdus nõ est loc⁹ su⁹. ¶ Itẽ dicũt ꝙ istõ vocabulũ seqna significat i hebraico pñtiã dei ꝛ ꝑm chaldeũ vbi dicit͛ appuit deus dicitur appuit sequina dei qui est in oi loco et ꝙ non est ab eo locus vacu⁹ Item dixerunt ꝙ si duo homines sunt laborantes in lege: sequina est cum eis. Et sic xp̃s in euangelio dicit vbi duo vel tres sunt cõgregati in nomie meo: in medio eoꝝ sum. Et sic dicunt sapientes thalmud nimis deus diligebat israel quia reuelat israeli in loco immundo et polluto ad redimẽdum eos. Et est simile de quodam sacerdote qui perdebat panem sanctificatũ et cecidit panis in cimiterio vbi ipse intrare nõ poterat ꝑm legem suã et dixit ꝗd faciã quia polluetur corpus meũ si intro pro illo pane cimiteriũ hoc non est cõueniẽs. Et ꝙ dimittã illũ panem sanctificatũ ibi nõ est etiã ↄueniẽs. Melius est corpus meũ polluĩ vna hora et postea redibo et mundificabo: ꝛ nõ dimittã panẽ sanctificatũ. Et scripsit alescãdal nomine aristotelis: ꝙ vera intelligẽtia opatrix est in omnibus corporibus licet sit per se sepata. Et ostẽditur p opa varia ꝛ distincta. et ipsa nõ recipit aliquam mutationem in se. Et sic dixerũt sapiẽtes thalmud ꝙ sicut deus replet mũdum ita anima replet corpus. et anima apparet in mẽbris distinctis corpis ꝑm diuersitatẽ mẽbroꝝ naturalium actionũ et magis apparet in cerebro ꝛ in corde ꝙ in ossibus et in carne. nõ tñ dicit͛ de aia pditiones recipere. ¶ Et si iudei intelligere vellent ista spũalia vt ipsa sunt nõ ponerent istas impossibilitates in lege xp̃ianorum. Et lꝫ sint inter eos aliqui sapientes qui intelligere possent nõ possunt ad hoc ducere seipsos propter malã consuetudinem ꝛ rebellionem in qua a puericia sunt nutriti. vt ait Aristo. in methaphysica sua in rebus assuefactis ex parte virtutis. Posito ꝙ sit aliqua lenitas que informat imaginationem a

consuetudine nō possunt relinquere a puericia vsitati. Supposito φ intelligant veritatem rei aliter se habere quāto magis iudei qui naturaliter est populus dure ceruicis et rebelles prout de eis dixit moyses Deutero.xxxi.c. Adhuc viuente me et egrediēte vobiscum semper cōtētiose egestis cōtra dominum: quāto magis cum mortuus fuero. hec ille.
¶ Et sic patet ad argumētū φ vere christus est deus et φ non fuit pars deitatis in ventre virginis et ps in celo. sed christus qui est totus deus: fuit in illo vtero virgineo. Determinatio vero loci refertur nō ad deuz sed ad corp⁹ christi verū. nec ex hoc sequitur φ illo tempore nō esset qui moueret celum et regeret mundum cum ipse sit vbiqꝫ inqtum de⁹: licet esset tūc in vtero virginis non per motum localem descendens sed per nouum effectum in virgine qui est cōiunctio diuine et humane nature sicut dictum fuit supra argumento xiiii. quite ꝯsiderationis hui⁹ tercii.
¶ Impossibile ē φ in sacramēto altaris est verum corpus christi cū locutus sit christus signatiue et nō realiter dicens hoc est corpus meum.



Decimum Impossibile ē circa sacramētum corporis et sanguinis xpi. Dicunt enī iudei. Uos xpiani dicitis in illo sacramēto esse realiter corpus ꝛ sanguinē xpi hoc est impossibile. qꝛ cū dixit vester xps demōstrato pāe. h̄ ē corpus meum. significatiue locutus est et non realiter. ac si diceret. hoc est signuꝫ vel figura corpis mei ſm quem modum paulus dixit. i. Cori. x. Petra autem erat christus. i. christi figura. et patet clarissime φ ista fuerat intētio christi vestri. quia cū de sui corporis cōmestiōe et sanguinis potatione loqueretur vt discipulorum scandalum quod abortum fuerat sopiretur quasi seipsum exponens dicit. verba que locut⁹ sum vobis spirit⁹ et vita sunt. quasi ea que dixerat nō ad litteram sed ſm spūalem sensum intelligenda essent. Et cum christus dixit hoc est corp⁹ meū tenens panem in manibus itellexit φ ille panis erat corpus suuꝫ in potentia propinqua. s. postqꝫ comedisset illud quia tunc conuerteretur in corpus suum siue in carnem suam ꝛ similiter de vino. Et isto modo nos iudei facimus illa die azimorum qꝛ accipimus panem azimuꝫ in memoriam illius tpis: quādo educti sunt patres nostri de terra egypti et non sūt pmissi ibidē remanere p tm̄ tps φ posset panis fermentari qui pascatus erat ꝛ dicimus iste est panis quē comederunt patres nostri. lꝫ ille panis pñs non sit cum fuerit preterit⁹ et sic vt iste panis azimus rememorat panem egypti et iste panis non est ille sic iste panis de quo fit istud sacrificium in altari. Dicere sufficeret xpianis φ esset in memoriam illius panis xpsilicꝫ iste panis non sit ille. Et quō est impossibile φ seruaretur vnum frustrum carnis ad sui memoriam. Mandauit φ fuit fieret ille panis et istudvinū qui erat caro sua et sanguis in potētia propiqua ad excedum in actu sicut nos iudei facimus in paschate de azimo pane sicut dictuꝫ est. cum ergo xps vester

in mēsa accepit panē et calicē ⁊ de
dit discipulis suis.nō mādauit eis
credere panem et vinum in corpus
et sanguinem suum trāsmutari. Sʒ
ꝙ qñcūqʒ hoc facerēt imēoriā suā
facerēt.s.in memoriam illius panis
preteriti.⁊ si sic vos xp̄iani itellige
ritis nullū sequeretur impossibile.
Sed dicere oppositū sicut asseritis
dicitis rem impossibilē ⁊ cōtra mē
tem xp̄i vestri vt patuit.¶ Rñdef
ꝙ traditio ecclesie catholice de hoc
sacramēto vera est.s.ꝙ in hoc sacra
mēto est realiter et nō significatiue
verum corpus ⁊ verus sanguis xp̄i
sicut declaratū fuit supra. xxiiii.ar
gumēto cōsiderationis quarte huius
tercij.Sed quia argumētum iudei
videf fundari sup v̄bo dn̄i dicētis
ad discipulos suos q̄ de hac doctri
na scandalizari videbātur.verba q̄
ego locutus sum vobis sp̄s et vita
sunt.dico ꝙ per hoc nō dedit intelli
gere ꝙ vera caro sua i hoc sacramē
to mādūcanda nō traderef sicut pu
tat iudeus.Sed quia non traditur
manducanda carnaliter. vt.s. sicut
aliī cibi carnales in propria specie
dilacerata sumerentur.sed qꝛ quodāʒ
spirituali modo sumitur preter con
suetudinem aliorum ciborum carna
lium v̄ba sunt sancti thome in sum
ma contra gentiles.c.lxviij.¶ Iteʒ
aliī heretici similes iudei predictis
voluerūt dicere ꝙ ista locutio.hoc ē
corpus meum:fuit figuratiua. sicut
illa Iohānis.xv.Ego sum vitis ve
ra.sed istud est oīno cōtra intētionē
saluatoris:quia vt ait augu. in libro
lxxxiij.questiōꝝ. q̄stione.lxvij. solet
circūstātia scripturarum illuminare
scripturam.Nam ex p̄cedentib᷒ vel

et sequētibus pōt colligi an loquaf
figuratiue an non.Unde cū xp̄s di
cit ego sum vitis vera:statim subiū
xit ⁊ vos palmites.Sed cōstat ꝙ di
scipuli nō erāt palmites naturales
sed tm̄ figuraliter.igitur loquebaf
figuratiue.Sed cū dicit Luce.xxi.
hoc est corpus meum.statim subiū
xit:quod pro vobis tradef. Sʒ ista
traditio nō erat figuratiua sed rea
lis et vera:igitur realiter ⁊ vere di
ctum est.hoc est corpus meū.¶ Ad
illud autem quod iudeus allegat de
pane suo azimo ⁊c.⁊ ꝙ sic sufficeret
xp̄ianis ꝙ facerent in memoriā xp̄i
sui. Respōdet magister Iohannes
cōuersus in libro de cōcordia legū
ti.iij.c.iiij.Dicens. Respōdebo tibi
iuxta illud Prouer.xxvi.c.rn̄de stul
to iuxta stulticiam suam ne sibi sa
piens videatur. Scias ꝙ si xp̄ia
ni ponerent dubia in miraculis fa
ctis i lege sancti messie.sicut faciūt
sapientes iudeorū in miraculis fa
ctis in lege sua glosantes per noīa
equiuoca et false vt extorqueāt sen
sum textus legis.bene possent glo
sare xp̄iani subtilius et meli᷒.Sed
scias ꝙ oēs xp̄iani sapiētes et cōi
tas simplicium credūt vniformiter
miracula sue legis vt est rei veritas
et vt credit scā mater eccl̄ia.⁊ cre
dunt in hoc mereri gloriā paradisi.
iuxta illud Gen.xv.Credidit abra
ham deo et reputatū est ei ad iusti
ciam.Nam in hoc ꝙ credūt simplici
ter nihil hesitantes reputaf eis ad
iusticiam.Sequitur.ꝙ quilibet de
lege credere tenef dicta ꝓphete licʒ
itelligat nō fieri posse naturali cur
su:qꝛ aīa ꝓphete meli᷒ itelligit q̄
aīa alteri᷒ sapiētis.et potius attin

git et speculatur spiritualia que sunt subtiliora naturalibus. et si sic est in aliis prophetis quorum anime intelligunt singulariter et limitate. quanto magis credere debemus miracula iesu christi qui intelligit infinite omnia et presentia et preterita et futura quod est vere et perfectus deus et perfectus homo et sic credendo christiani vivunt cum honore et sperant cum deo gloriari perpetuo. hec ille. Non est ergo simile de memoria panis azimi iudeorum ad panem azimum liberationis egypti. et de memoria huius altissimi sacramenti respectu passionis christi. quia in illo pane quem iudei manducant nullum est miraculum. In hoc vero sacramento miraculose virtute verborum verum corpus et sanguis christi invisibiliter continetur: sicut firmiter credimus et fideliter confitemur.

¶ Impossibile est quod corpus christi sit in sacramento altaris per miraculum cum ad oculum non appareat.



Undecimum Impossibile est. Vos christiani dicitis in sacramento altaris esse corpus et sanguinem christi per miraculum; hoc probo esse impossibile quia si esset miraculum ad oculum appareret sicut quando moyses convertit virgam in serpentem. quia illud factum fuit evidenter ad oculum licet nescirent homines qualiter factum fuerit. Sic etiam de archa testamenti olim fuerunt maxima miracula non solum sensibilia sed etiam publica et toti populo patentia fiebant. in tantum quod de talium miraculorum fama infideles terrebantur videntes ad oculum divinam potentiam in reverentiam arche sui federis relucentem: sicut patet in divisione aquarum iordanis populo israelitico per aridam transeunte. et aqua ex una parte intumescente ad instar montis et ex altera usque ad mare mortuum fluente. donec sacerdotes cum archa alveum iordanis exiverunt quo facto iordanis rediit in cursum suum. Reges vero amorreorum et chananeorum audientes tam magnum et publicum miraculum terrore dei confusi ita fuerant quod non remansit in eis spiritus: que historia plene habetur Josue. iij. et. iiij. ca. et sic de pluribus aliis miraculis evidentissimis quod causa brevitatis omitto enarrare. et tamen in illa archa nec continebatur deus realiter nec christus sed solum tabule lapidee precepta decalogi continentes. et urna manne quam deus preceperat reservari in testimonium generationibus futuris ut habetur. Exod. xvi. Similiter et virga aaron que floruit in domo levi ut habetur Nume. xvij. Si ergo per archam predicta corpora inanimata tantummodo portantem quantumcunque sacra essent deus tam evidentia miracula et tam divulgata et publica fecit in ipsius reverentia. multo ergo fortius facere debuisset si verum esset quod in vestro sacramento altaris verus deus seu christus realiter contineretur qui super omnia in infinitum asseritis quod est colendus et venerandus. Cum ergo nihil tale ibidem ad oculum appareat. Sequitur quod impossibile est ibi miraculum esse cum hoc sit contra rationem miraculi. ¶ Ad istud iudaicum impossibile respondet magister paulus burgensis episcopus in suo dyalogo distinctione. iij. c. v. dicens quod ad obstruendum os loquentium iniqua considerare debemus quod miracula divina que contra cursum nature a deo instituta

diuina virtute fiunt se habent quantum ad eorum proximos fines in duplici differentia. Quedam eorum sunt a deo ordinata ad fidei approbationē sicut de primis signis seu miraculis que de⁹ fecit p moysen corā populo facta sunt ad fidem in eis causandā seu ad probandā. Unde Exod. iiij. cū dixisset ꝛ fecit signa. s. predicta coram populo sequitur statim credidit populus. Similiter ex diuisione maris rubei ꝛ de egyptiorum submersione visa per populum israeliticum secutum est ꝙ credidit populus domino et moysi seruo eius. c. xiiij. ꝛ sic de quam plurimis veteris testamenti miraculis que a deo fuerunt ordinata vt fides eius in cordibus populi causaretur seu confirmaretur. Que quidē miracula oportuit esse manifesta cōmuniter toti populo: vnde Deutro. vlti. commendatur moyses in signis ꝛ portētis qui diuina auctoritate fecit coram vniuerso israel. ¶ Quedā vero sunt diuina miracula que non ad fidem causandam seu corroborandam a deo facta sunt: sed potius vt credendo talia miracula que occulta sunt ꝛ omnino abscōdita fideles mereantur: vnde ꝛ huiusmodi miracula non disposuit deus manifesta esse per sensum seu per naturalem cognitionem sed occultat vt eorum fides meritoria esset. Que quidē miracula. s. occulta ꝛ abscondita ꝓcipue fuerunt in nouo testamento: in cui⁹ tpe fides credentiū cōīter validior fuit vt est miraculum virginei ꝑtus ꝛ dn̄ice resurrectionis. Que quidem miracula per fidem solum ꝓprie cognoscuntur ꝛ eorum occultatio a quacunque nostra cognitione naturali nostrum meritum efficit vel auget. Unde de resurrectione domini legitur Johannis. xx. ca. Beati qui non viderunt et crediderunt. Et de isto modo miraculorum scilicet occultorum tenendum est esse sacramentum altaris: non enim hoc sacramentum fuit institutum ad hoc vt sacramento viso populus crederet sed vt credēdo veritatem huius sacramenti merito proficeret. Unde Augusti. de hoc sacramento dicit. Crede et manducasti Et ideo quanto miracula in hoc sacramento contēta: que maxima sunt occultiora sunt: et nec ab intus vel ab extra visibiliter circa ipsum sacramētum vlla miracula apparēt tāto in nobis auget meritum. Unde nullum inconueniens sequitur nec admiratione dignum ex hoc ꝙ publica seu visibilia miracula non fiunt communiter circa hoc sacramentum: sicut olim consueuerunt fieri circa archam testamenti dei ꝑut allegat iudeus ꝙ ibi miracula ordinabantur ad fidelium fidē confirmādam seu causandam vt dictum est: ꝛ quandoque ad incutiendū infidelibus terrorem. Hic autem queruntur miracula ad meritum credentiū augendum quod quidem meritum euacuaretur vel saltē diminueretur si talia signa visibilia apparerent: hec ille. ¶ Sanct⁹ thomas vero dicit in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. lxiij. ꝙ ratio pōt assignari quare corpus xp̄i occultatur accidentibus in sacramento quantū ad fidem que est de inuisibilibus et eius meritum qđ circa hoc sacramentum tāto maius est quāto inuisibili⁹ agit corpore xp̄i sub panis accidentibus occultato ꝛ ꝓpter cōmodiorem ꝛ ho

nestiorem visum huius sacramenti: esset eis horrori sumentibus et abho minationi videntibus. s. si corpus christi in sua specie a fidelibus sumeretur: vnde sub specie panis et vini quibus communius vtuntur homines ad esum et potum corpus christi proponitur manducandum et sanguis potandus: nec etiam est negandum quin aliquando in sacramento altaris appareat forma pueri: vel caro vel sanguis que sunt signa visibilia: sicut in nonnullis hystorialibus antiquis libris legitur. Sed talia non dicunt facta fuisse sic communiter et publice sicut miracula allegata et miracula que fecit christus tempore quo predicabat et miracula que fecerunt apostoli et alij sancti in primitiua ecclesia. Et ideo talia miracula que sic aliquando accidunt circa sacramentum non videntur apud ecclesiam vniuersalem solemnizari: sed forte priuatim in aliquibus particularibus ecclesijs: que non fiunt nisi raro quo ad certas personas quibus deus qui vniuersas mentium cognitiones intelligit singulari modo singulis prouidet secundum dictamen diuine sapientie: a quibus non est trahenda consequentia in vniuersali. ¶ Unde dicit magister iohannes conuersus in libro de concordia legum. ti. iiij. c. iiij. sepe diuina gratia apparuit ad oculum multorum hominum et mulierum quoniam respiciendo in illam hostiam consecratam: alique persone viderunt ocularitur vnum puerulum pulcerrimum vltra modum: et annus meus qui erat valde litteratus in lege dixit mihi quod in domo fratrum minorum in valle oleti cum respiceret a casu illam hostiam consecratam vidit vt predicitur illum puerum pulcerrimum vltra modum: et hoc fuit illis temporibus publicatum nimium et famosum. ¶ Et idem accidit vxori mee et interrogauit alias mulieres si hoc videbant. Responderunt non: et prona cecidit in terra viribus destituta. prout legitur de manue Iudi. xiij. capi. Morte moriemur quia vidimus dominum. et est quasi simile de sole qui licet luceat super mundum debilitat tamen visum: hec ille. ¶ Ut communiter igitur in hoc admirabili sacramento non videtur miraculum: sed vt dicit beatus Gre. in omelia pascha li. Aliud est quod cernitur et aliud quod creditur: illud quod cernitur est species panis in hostia: et species vini in calice. Sed id quod creditur est veritas carnis et sanguinis christi. ¶ Item isti iudei incidunt in errorem illorum qui nihil credunt nisi quod vident. Si ergo non fuisti rome non credas quod est in mundo roma. et si non vidisti cete non credas quod in mari est talis piscis magnus: et si nescis loqui grece non credas quod est in mundo grecia: et si non vidisti embrionem in ventre matris quousque natus fuit non credas quod fuit in ventre matris. Et quia tu non vidisti animam intrantem nec exeuntem in corpore humano non credas quod homo habeat animam. Nunquam vidisti aerem non credas esse aerem Nunquam vidisti vocem ergo non credas quod est vox: que omnia quanti non dico solum erroris sed quam magne fatuitatis sunt manifestum est: licet ergo non videamus ad oculum verum corpus christi sed accidentia illa sub quibus latet non debemus negare ibi veraciter esse presertim miracu-

lose vt dictum est.

¶ Impossibile est quod corpus christi incipiat esse in altari: quia nec per motum localem nec per conuersationem alterius in ipsum.



Duodecimum Impossibile est. Uos christiani asseritis quod verum corpus christi esse incipiat in altari. hoc videtur impossibile quia aliquid incipit esse vbi prius non fuit dupliciter: vel per motum localem vel per conuersionem alterius in ipsum: vt patet in igne qui alicubi esse incipit vel quia ibi de nouo accenditur vel quia ibi de nouo apportatur. Manifestum est autem verum corpus christi non semper in hoc altari fuisse quia vos christiani asseritis christum in suo corpore ascendisse in celum: videtur etiam impossibile dici. quod aliquid hic de nouo conuertatur in corpus christi: quia nihil videtur conuerti in preexistens: cum id in quod aliud conuertitur per huiusmodi conuersionem esse incipiat. Manifestum est autem corpus christi preextitisse vtpute in vtero marie conceptum: non igitur videtur esse possibile quod in altari de nouo esse incipiat per conuersionem alterius in ipsum. ¶ Similiter nec per mutationem loci: quia omne quod localiter mouetur sic incipit esse in vno loco quod desinit esse in alio in quo prius fuit: oportebat ergo dicere quod cum christus incipit esse in hoc altari in quo sacramentum peragitur, desinat esse in celo quo ascendendo peruenerat. ¶ Amplius nullus motus localis terminatur simul ad duo loca. Manifestum est autem hoc sacramentum simul in diuersis altaribus celebrari ergo impossibile est quod per motum localem corpus christi ibi esse incipiat. ¶ Respondet sanctus Thomas in summa contra gentiles. libro iiii. c. lxiiii. dicens quod licet diuina virtus sublimius et secretius in hoc sacramento operetur quam ab homine perquiri possit: ne tamen doctrina ecclesie circa hoc sacramentum ab infidelibus impossibilis videatur conandum est ab hoc vt omnis impossibilitas excludatur. Considerare ergo oportet per quem modum verum christi corpus esse sub hoc sacramento incipiat. Impossibile est autem quod hoc fiat per motum localem corporis christi: tum quia sequeretur quod in celo esse desineret quandocumque ageretur hoc sacramentum tum quia non posset simul hoc sacramentum agi nisi in vno loco cum vnus motus localis non nisi ad vnum terminum terminatur. tum etiam quia motus localis instantaneus esse non potest sed tempore indiget. consecratio autem perficitur in vltimo instanti prolationis verborum. Relinquitur ergo dicendum quod verum corpus christi esse incipiat in hoc sacramento per hoc quod substantia panis conuertitur in substantiam corporis christi et substantia vini in substantiam sanguinis eius. ¶ Licet hoc sit bene dictum et per hoc possit satisfieri iudeo et cuilibet infideli non proteruienti. Aliter tamen propter instantias que fieri possint motu locali dicendum est secundum scotum in. iiii. dist. xi. q. i. et sequitur eum franciscus de maronis in suo. iiii. dis. xi. q. i. quod necessario est ibi aliqua mutatio localis quia impossibile est quod fiat transitus de contradictorio in contradictorium sine aliqua mutatione facta in aliquo extremorum: sed hic corpus christi transit de non presente ad esse presens: ergo necessario est ibi aliqua mutatio: dicunt ergo isti doctores quod ibi est aliqua mutatio qua corpus christi

accipit respectũ p̄sentialitatis ad lo
cum hostie facta transubstãtiatione
Ad cuius euidẽtiã notat doctor sub
tilis ibidẽ q̄ qñ corp⁹ mouet̃ locali-
ter ⁊ expellit aliud sunt q̄ttuor muta
tiones ⁊ octo termini: et illarũ mu-
tationũ due sunt depditiue. ⁊ due ac
q̄sitiue. sicut cũ nauis mouetur de lo
co ad locũ aliquod corp⁹ expellit ⁊ il
lud expulsum habet quattuor termi-
nos: q2 amittit vnũ vbi ⁊ priuationẽ
eius acquirit. ⁊ a priuatione alteri⁹
vadit ad ipsum. Sꝫ si corp⁹ mouere
tur de loco et aliud nō expelleret es-
sent in eo due mutatiões ⁊ quattuor
termini. vnde eẽt ibi vna depditiua
prioris vbi ⁊ alia acq̄sitiua noui vbi
sicut quando aqua frigida fit calida
⁊ de frigido fit nō frigidũ et de non
calido fit calidũ. Sed si corpus non
motum de loco suo acquireret nouũ
vbi ⁊ respectũ extrinsecũ aduenien-
tem ad aliud corpus tunc esset in eo
vna mutatio acquisitiua a priuatiõe
illius vbi ad habitationem: et talis
mutatio est in corpe xp̄i de nouo hic
existe necessario: q2 sicut dictum est
impossibile est fieri transitum de cō-
tradictorio ad contradictorium sine
aliqua mutatiõe. Et nota q̄ simplex
presentia corporis christi proprie nō
est vbi cum non sit hic localiter: sed
sacramẽtaliter: sed reducetur ad ge
nus vbi. ¶ Tunc ad propositum cor
pus christi in celo habet priuationẽ
istius vbi in altari. Et ita non est ibi
mutatio depditiua sed acq̄sitiua. q2
solum est acquisitio presentialitatis
quam non habebat. Sic ergo christ⁹
sĩ deperditione vbi prioris in celo ac
quirit nouum vbi in altari. Resoluẽ
do ergo hãc materiã dico q̄ mot⁹ si-
ne motio localis est duplex: quedam
depditiua ⁊ quedã acquisitiua: sicut
quãdo quis mouetur de vno loco ad
alium aliquid deperditur ⁊ aliquid
acquirit̃: talis em̄ primo ordine na-
ture mouet̃ ab habitu in priuationẽ
puta ab vbi qd̄ pri⁹ hẽbat ad vbi qd̄
prius nō habebat: ⁊ hec mutatio di-
citur deperditiua termini a quo ⁊ di
citur acquisitiua termini ad quem.
Nũc autẽ hec due mutationes licet
cõcurrãt simul in omni motu locali
cõtinuo tamen distincte sunt: ⁊ vna
pōt absolui ab alia sicut acquisitiua
a deperditiua. sic q̄ aliquid acquirat
nouũ locũ non dimittendo priorẽ: et
sic est in ꝓposito. q2 sicut dictũ ē cor-
pus xp̄i absq3 hoc q̄ dimittat ꝓpriũ
vbi qd̄ habet in celo acquirit nouũ
vbi in sacramẽto. Et ideo est hic mu
tatio localis nō deperditiua sed acq̄
sitiua. ¶ Et sic pꝫ responsio ad pri-
mum pūctũ de motu locali: q2 corp⁹
xp̄i incipit ibi eẽ p motum siue p mu
tationem localem non deperditiuã
sed acquisitiuam. ⁊ sic nō optet q̄ di
mittat primum vbi cũ acquirit secũ-
dum. Nec etiam est censendum q̄ cũ
corpus xp̄i incipit esse in altari q̄ ac
cipiat esse simpliciter sed accipit eẽ
sacramentale quod eẽ b̄m predictos
doctores nihil aliud est q̄ ordo cor-
poris xp̄i ad substãtiã panis quẽ or-
dinem habet vbicũq3 fit trãsubstan
tiatio. Ad alterũ vero punctũ scꝫ si ē
ibi corpus xp̄i per cõuersionem alte
rius in ipsum hoc cõcesso nullũ seq̄-
tur impossibile. Et cũ arguis q̄ imo
sequitur impossibile. q2 impossibile
est q̄ aliquid cõuertatur in p̄existẽs
Rñdetur q̄ falsum est q2 in nutrimẽ
to naturali videmus oppositũ: quia

sub cibus couertit in cibatū p̄extitēs suppositū. Et iō nō dʒ mirari inde⁹ si in pposito virtute diuina fiat conuersio i p̄existēs. ¶ Quod vt plani⁹ videat notat sctūs Tho. in summa cōtra gētiles quo supra q̄ p̄dicta cō uersio panis in corp⁹ xp̄i alteri⁹ modi est ab oib⁹ cōuersiōib⁹ naturalib⁹ Nam in qualibet cōuersiōe naturali manet subiectū in quo succedūt sibi diuerse forme: vel accidētales sicut cū albū in nigrū cōuertit: vel substātiales: sicut cū aer in ignē: vnde conuersiones formales noiant: sʒ in cōuersione p̄dicta subiectū trāsit i subiectum ꝛ accidētia manēt: vnde hec cōuersio substātialis vocat q̄ autem subiectū ꝯuertit in subiectū natura facere nō pōt: ois enī nature opatio materiā p̄supponit p quā ꝛ substantia indiuiduat: vnde natura facere nō pōt q̄ hec substātia fiet illa: sicut q̄ hic digitus fiat ille digit⁹. Sʒ materia subiecta est virtuti diuine cum p ipm pducat in esse: vñ diuina virtute fieri pōt vt hec indiuidua in illā p̄existentē substātiā cōuertant: sicut enī virtute naturalis agētis cuius opatio se extendit tm̄ ad inmutationē forme existētia subiecti suppo sita hoc totū in illud totū cōuertitur scd̄m variationē speciei forme vt pote hūc aerē i hūc ignē generatū. ita virtute diuina q̄ materiā nō p̄suppo nit sʒ eā pducit ꝛ tm̄ hec materia cōuertit in illā ꝛ p cōsequens hoc indiuiduū in illud. Indiuiduatiōis enī principiū materia est: sicut forma est principiū speciei. ¶ Hinc aūt manifestū est q̄ in conuersione p̄dicta panis in corpus xp̄i nō est aliqd̄ subiectum cōmune permanens post conuersionē cum transmutatio fiat scd̄m dum primū subiectum quod est indiuiduationis principium: necesse est tamen idem manere vt verum sit qd̄ dicitur: hoc est corpus meum. Que quidem verba sunt huius conuersionis significatiua ꝛ factiua: ꝛ q̄ substantia panis non manet nec aliqua prior materia vt ostensum est: necesse est dicere q̄ maneat id quod est p̄ter substentiā panis: huiusmodi autem est accidens panis: remanēt igitur accidentia panis etiam post conuersionem predictam. ¶ Inter accidentia vero quidam ordo considerādus est. Nam inter omnia accidētia propinquius inheret substantie quātitas dimensiua: deinde qualitates in substantia recipiuntur quantitate mediante sicut color mediante superficie: vnde ꝛ per diuisionem quātitatis per accidens diuidunt. Ulterius autem qualitates sunt actionū ꝛ passionum principia ꝛ relationum quarūdam vt sunt pater ꝛ filius dñs ꝛ seruus ꝛ alia huiusmodi. Quedam vero relationes immediate ad quantitatē cōsequunt: vt maius ꝛ minus duplum ꝛ dimidium ꝛ similia: sic igit accidentia panis post conuersionē predictam remanere ponendum est vt sola quantitas dimensiua: sine subiecto subsistat et in ipsa qualitates fundentur sicut in subiecto: et per consequens actiones passiones ꝛ relatiōes. ¶ Accidit igitur in hac conuersione cōtrariū ei quod in naturalibus conuersionibus accidere solet in quibus substantia manet vt mutationis subiectus. Accidētia vero variantur. hic autem e cōuerso accidens manet ꝛ substantia trans

fit. Huiusmodi enim conuersio non potest dici motus proprie sicut a naturali consideratur vt subiectum requirit: sed est quedam substantia et successio sicut in creatione est successio esse et non esse. Hec igitur est vna ratio quare accidens panis remanere oportet vt inueniatur aliquod manens in predicta conuersione. Est autem et propter aliud necessarium si enim substantia panis in corpus christi conuerteretur et panis accidentia transirent non sequeretur quod corpus christi secundum suam substantiam esset vbi prius fuit panis: quia nulla relinqueretur habitudo corporis christi ad locum predictum. Sed cum quantitas panis dimensiua remanet post conuersionem per quam panis hunc locum sortiebatur substantia panis in corpus christi mutata fit sub quantitate dimensiua panis: et per consequens loci panis quodammodo sortitur mediantibus tamen dimensionibus panis: hec thomas. ¶ Patet ergo quod non est impossibile diuine virtuti panem transubstantiari in prefixens corpus christi: nec habet mutatio similitudinem in naturalibus mutationibus: sed est alterationi quasi contraria: quia vna substantia hic mutatur in aliam et manent accidentia. Sed in alteratione est econuerso: quia ibi mutantur accidentia et manet eadem substantia. vt patet in corporalibus quando de albo fit nigrum: et in spiritualibus quando de iusto fit impius vel de ignorante fit sciens: vt ergo tu iudee de iniusto efficiaris pius: de ignorante sciens: crede verum corpus christi in opere esse in altari non simpliciter: sed sacramentaliter: crede quod cum acquiritur vbi sacramentale non relinquitur vbi celeste. Crede fine mutatione locali deperditiua presens fieri in altari: et crede substantiam panis in verum christi prexistens transubstantiari: crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit August. et nihil bi vidi videbitur impossibile: vnde et dicitur Luce. j. Non erit impossibile apud deum omne verbum.

Quod corpus christi sit integrum et quod caro et sanguis manent in locis separatis sub speciebus panis et vini.



Ertiumdecimum impossibile est. Uos christiani dicitis quod christus vester est integer sub speciebus panis et vini in sacramento hoc: probo impossibile: quia nunquam partes alicuius in diuersis locis continentur ipso integro permanente. Manifestum est autem in hoc sacramento seorsum esse panem et vinum in locis separatis. Si igitur caro christi sit sub specie panis et sanguis sub specie vini: videtur sequi quod christus non remaneat integer: sed semper cum hoc sacramentum agitur eius sanguis ab eius corpore separetur. ¶ Ad illud argumentum patet solutio ex his que dicta sunt in precedenti solutione: dictum est autem quod locus in quo agitur hoc sacramentum attribuitur corpori christi ratione dimensionum panis remanentium post conuersionem substantie panis in corpus christi. Secundum hoc igitur ea que christi sunt necesse est esse in loco predicto prout exigit ratio conuersionis predicte. Considerandum est ergo in hoc sacramento aliquid esse ex vi conuersionis predicte. aliquid autem ex naturali concomitantia. Ex vi quidem conuersionis est in hoc sacramento illud ad quod directe conuersio terminatur sicut sub speciebus panis

corpis xpi in qd substãtia panis cõuertitur vt pverba cõsecrationis pz cũ dr. Hoc est corpus meũ. Et silr sub speciebus vini est xpi sanguis. vn dicitur hic est calix sanguinis mei rc. Sed ex naturali cõcomitãtia sunt ibi oia alia ad q̃ cõuersio nõ terminatur: sz tñ ei in qd terminatur sunt realiter cõiũcta. Manifestũ est eñi q conuersio panis nõ terminatur in diuinitate xpi nec in eius aiaz: sz tñ sub specie panis est aia xpi r eius diuinitas propter vnionez vtriusqz ad corp9 xpi. si vero in triduo mortis xpi hoc sacramentũ celebratũ fuisset nõ fuisset sub specie panis aia christi: qz realiter nõ erat corpi eius vnita. Et silr sub specie panis nõ fuisset sanguis nec sub specie vini. fuisset corpus pter separationẽ vtriusqz in morte. Nunc aũt qz corpus christi i sua natura nõ est sine sanguine sub vtraqz specie cõtinetur corpus r sanguis: sz sub specie panis cõtinetur corpus ex vi cõuersionis. Sanguis aũt ex naturali cõcomitãtia: sub specie aũt vini ecõuerso. verba sunt sancti thome libro quo supra ca. lxiii. ¶ Et sic pz solutio ad argumẽtũ q lz separate sint species panis r vini. tñ corpus xpi integer est sub vtraqz specie. ¶ Sz forte dicet iude9: si ergo sub specie panis est totus xps ita q ẽ ibi corp9 r sanguis vt tu dixisti: frustra ergo iterũ sub specie vini itteger reperitur. Ad hoc r ñdet Nico. de lyra sup verbo cenãtib9 aũt illis Mat. xxvi. dicẽs q sub duplici specie institutũz est hoc sacramẽtum sc3 panis r vini: qz panis cõuertitur in corpus christi r vinum in sanguinem: et iste conuersiones sunt separatim: qz sanguis christi fuit separatus a corpore vel carne in passione. Hoc autem sacramẽtum institutum est quasi quoddã memoriale illius passionis. r ideo cõsecratio carnis r sanguinis fit sub speciebus distinctis. ¶ Cõsiderandum tamen q sub vtraqz specie est totus christus: qz sub specie panis est totũ corpus ex vi conuersionis vel sacramenti. Sanguis autem r aia r diuinitas sunt ibi ex cõcomitantia naturali. Similiter sub specie vini sanguis ex vi sacramenti cetera vero ex concomitantia. hec ibi. Patet ergo q licet sub specie panis sit caro et sanguis xpi non frustra separatim sub specie vini r sanguis r corpus cũ hoc fiat in memoriam passionis xpi: in qua fuit sanguis a corpore separat9.

¶ Quod corpus xpi in tã parua hostia cõtineatur cum maius in minori non capiatur.



Uartũdecimum impossibile est ait iude9. Uos xpiani dicitis q i illa parua hostia corpus xpi cõtinetur hoc pbo impossibile esse. qz impossibile est q maius corpus in loco minoris includatur. Manifestum est autem q verũ corpus xpi est maioris quãtitatis q panis qui in altari offertur: igitur impossibile videtur q verum corpus christi totum r integrum sit vbi videtur eẽ panis. l: autem ibi non est totum: sz aliqua pars eius redibit incõuenientẽs supradictum q semper cum hoc sacramentũ agitur corpus christi per partes discerpatur. ¶ Ad illd argumentum quod tangit inequalitatem

corporis christi ad locum panis du-plicitER respondetur. Primo exclu-dendo impossibilitatem. Secundo applicādo similitudines. Circa pri-mum dicitur q substantia panis di recte conuertitur in substantiā cor-poris christi. Dimensiones autē cor-poris christi sunt in hoc sacramento ex naturali concomitantia non autē ex vi conuersionis cum dimensiones panis remaneant. sic igitur corpus xpi non comparatur ad hunc locum mediantibus dimensionibus proprijs vt eis oporteat adequari locum: sed mediantibus dimensionibus panis quibus remanētibus locus adequa-tur. hec Thomas vbi supra. ¶ Quo modo autem possunt esse dimensio-nes corporis xpi cum dimensionib⁹ hostie vnus alius doctor sic declarat Nam cum ibi prius erat substantia panis et facta sit substantia corporis xpi: sicut cum dimensionibus panis vel erat substantia panis ante cōuer-sionem factam sic conuersione facta simul cum eisdem dimensionib⁹ erit substantia corporis xpi. Rursum qr dimensiones corporis xpi proprium subiectum non deserunt et oportet di-mensiones esse vbi est ipsum corpus. Ideo ex quo ipsum corpus est simul cum dimensionibus panis: oportet dimensiones corporis xpi esse cū di-mensionibus panis. Sed quomodo hoc possit esse ē videre difficile. Ar-guit em philosophus. iiij. phisi. con-tra ponentes vacuum et dicentes lo-cum esse dimensiones separatas: qr si in hominis dimensionibus recipe-retur corpus contingeret duo corpo-ra simul posse existere quod habet pro impossibili. tota igitur causa quare duo corpora non possunt simul esse est resistentia dimensionum. ¶ Sciē-dum igitur q sicut calor et alie qua-litates actiue duplicē habēt cōpara-tionē sic dimēsiōes. calor autē hz vnā comparationē ad subiectū sm quā dat sibi esse calidum: et aliam ad ob-iectum sm quam est ratio calefaciē-di: ita etiam quantitas prout compa-ratur ad subiectum dat esse quantū prout aut comparatur ad quantita-tem aliam dat sibi resistere: et esse lo-cale. sicut ergo calor pōt dare esse ca-lidum et non calefacere: puta si deus conseruet eum in esse et suspenderet agere sicut fecit de igne in fornace puerorum: et sic aliquid pōt esse cali-dum absq hoc quod calefaciat sic et dimensiones poterunt dare eē quan-tum absq eo q alijs dimensionibus resistant quod patet. nam cum quan-titatis sit ratio quare quantum resi-stat quanto: ideo oportet vnum quā-tum alteri quāto comparare mediā-te quantitate: et quantitatem esse me-diā īter corp⁹ qd resistit et corp⁹ cui fit resistentia: sz sublata illa mediatōe: sc3 q corpus sit alicubi non median-te quantitate certū est q sibi aliud corpus siue alia dimensio nō resistet Nam cū tota causa in resistentie fit: quia comparatur ad ipsum median-te quantitate sublata causa iam non resistet. ¶ Per hoc possent etiā sol-ui instantie de trāsitu corporis chri-sti per corpus virginis ipso manen-te clauso: et etiam de penetratione celorum quando ascendit in celum: cū igitur in sacramēto corpus chri-sti non comparetur dimensionibus mediante quantitate: sz magis quā-titas mediāte substantia cum substā

tia cũ resistẽtie nõ fit. Ideo sicut nõ est cõtra ratione3 substãtie simul cũ dimensionibus esse: sic nõ est contra rationem dimẽsionum corporis xp̃i mediãte substãtia esse simul cũ dimẽsionibus panis. Et sic patet ꝙ nõ est impossibile dimẽsiões corpis xp̃i cũ dimẽsionibus panis esse. cũ ibi sint mediãte substãtia que simul põt cu3 dimẽsionibus esse. ¶ Aliter soluit p̃dictum impossibile doctor subtilis in. iiii. suo. Dicit enĩ ꝙ est duplex ordo: sc3 ordo ptiũ i toto: ⁊ ordo ptiũ i loco. Ordo aũt partiũ in toto est differẽtia quãtitatis nõ ꝓprie cũ sit respectus: sed aliquo modo accedens ad differentiã eius essentialẽ. Ordo aũt ptiũ in loco est de genere situs ⁊ ab isto respectu sine ordine partiu3 in loco põt absolui. Ordo enĩ partiũ in toto est prior ordine partiũ in loco. Prius autem potest absolui a posteriori sibi accidẽtaliter coniuncto. Cũ ergo ordo partiu3 in loco accidẽtaliter cõiũgatur ordini partium in totum. igitur corpus xp̃i in eucharistia habebit ordinẽ partium in toto absq3 illo respectu qui est ordo partium in loco. ¶ Adducuntur secũdo similitudines alique cõtra iudeos ⁊ infideles. Et primo Augu. in lib. de quãtitate aĩe. ꝓbat aĩam maiorẽ esse ꝙ corpus: q2 totam mundi magnitudinem infra se cogitari põt ⁊ infra se cõtinere: ⁊ sicut aĩa cũ sit maior corpore tota est infra corpus: modo cõsimili corpus xp̃i cum sit maius hostia totum est infra eam nõ coartatũ sed ita magnum ⁊ perfectu3 sicut in celo cõtinetur. Item in parua oculi pupilla maximi montes continẽtur per species suas; cur ergo sic corp⁹ xp̃i in parua hostia. Item videm⁹ in paruo speculo solis ⁊ lune maximarũq3 rerum diuersitates. Item intellectus hominis paruus est ⁊ tamen in ipso magna celestium ⁊ terrestriũ sapientia ⁊ scientia cõtinetur. quid ergo impossibile putas xp̃m qui est dei sapiẽtia increata sub parua forma hostie inueniri: numquid vides in paruo lapide p̃cioso magnas ⁊ multas virtutes. nonne vides in paruo corpore pricipis magnã potentiam ⁊ in paruo corpore pape magna3 auctoritatẽ. Quid ergo impossibile est xp̃o in parua hostia latere. numquid sub paruis signis magna signata cõprehẽduntur. Nõne vides quõ in hac parua dictiõe deus tota trinitas cõtinetur: sc3 pater ⁊ fili⁹ ⁊ sp̃ũsanct⁹: quantomagis sub parua hostia põt seip̃m xp̃s cõcludere si vult. immo ꝙ amplius est videmus ꝙ sub hac parua dictiõe ⁊ sub hoc paruo signo omne duarum syllabaru3 ⁊ quattuor litterarum cõtinetur oĩs creatura celiũ ⁊ oĩa celestia: infernus ⁊ oĩa infernalia: et breuiter oĩa creata. Quid igitur impossibile ꝙ in vna hostia comprehendatur totus xp̃us cum in tam parua dictione comp̃hendatur tot⁹ mundus: qũ igitur hec in creaturis creduntur iudei erubescant similia fieri in creatore: licet supradicta nõ inducant omnimodam similitudinẽ sunt tamen aliquales cõformitates que deuoto animo considerate mirã delectationem adducunt in animo contemplantis.

¶ Quia vnicum corpus christi sit simul in diuersis altaribus cu3 nõ possit vnum corpus simul esse in diuersis locis.



Quintumdecimum impossibile est. vos christiani dicitis ait iudeus quod christus veraciter simul est in pluribus altaribus vbi misse celebrantur hoc videtur impossibile. quia impossibile est vnum corpus in pluribus locis existere. Manifestum est autem hoc sacramentum in pluribus locis celebrari. impossibile igitur videtur quod corpus christi in hoc sacramento veraciter contineatur. nisi forte quis dicat quod secundum aliquam particulam est hic et secundum aliam alibi ad quod iterum sequitur quod per celebrationem huius sacramenti corpus christi diuidatur in partes. cum tamen nec quantitas corporis christi sufficere videatur ad tot particulas ex eo diuidendas in quot locis hoc sacramentum peragitur. ¶ Ex his que dicta sunt superius patet solutio ad hoc quod obiicitur de pluralitate locorum quod corpus christi per suas dimensiones existit tantum in vno loco. sed mediantibus dimensionibus panis in ipsum transeuntis est in tot locis in quot huiusmodi conuersio fuerit celebrata. non quidem diuisum per partes sed integrum in vnoquoque. Nam quilibet panis consecratus in integrum corpus christi conuertitur. hec est solutio thome vbi supra. ¶ Alij vero soluentes dixerunt quod non est inconueniens quod vnum corpus sit in diuersis locis si in vno est per se et in alijs per accidens. sic autem est in proposito quia corpus christi est in celo secundum proprias dimensiones et sic per se. In sacramento autem per dimensiones alienas scilicet per dimensiones panis et sic per accidens. Sed isti difficultatem non euadunt. Diceret enim iudeus et per se et per accidens esse impossibile idem corpus esse in diuersis locis propter hoc ostendo quod corpus christi potest esse simul in diuersis locis sic. omne corpus quod est alicubi ratione substantie non ratione quantitatis potest esse in pluribus locis simul sed corpus christi est sub dimensionibus panis ratione substantie non ratione quantitatis ergo potest esse in pluribus locis simul. Maior probatur quia quod non est in loco per quantitatem non diffinit nec determinat sibi locum: sed quod non determinat sibi locum potest esse in pluribus locis: ergo quod non est in loco per quantitatem potest esse in pluribus locis simul. ¶ Ad maiorem euidentiam istius prosillogismi notandum quod diffiniri est idem quod finiri siue terminari propter quod philosophus .v. metaphysice vocat diffinitionem terminum quia in ea ponuntur rei principia inter que velut inter primos terminos et inter proprios fines res diffinita concluditur. Hec autem diffinitio siue determinatio est duplex: vna que respicit rem vt est substantia: alia que respicit eam vt est quanta. Nam quelibet res creata siue sit corporalis siue spiritualis inquantum est substantia finitur sic quod determinatur ad certum genus et ad certam speciem et ad certum indiuiduationis modum: et ideo solus deus qui est substantie infinite non determinatur ad genus neque ad speciem nec per se nec per accidens: nec etiam ad modum indiuiduationis: cum ipse sit singularitas quedam formaliter. Res autem quanta sicut per huiusmodi quantitatem respicit aliam sic competit sibi determinatio loci. non enim res creata determinatur ad locum siue diffinitur loco inquantum est substantia quia substantie vt substantia est non de-

betur locus: quia inquantum substā
tia nō pōt cōmēsurari vltime super
ficiei cōtinētis. Et ideo nō diffinitur
loco hoc est rōne quātitatis. ⁊ ideo
cum duplex sit quantitas. s. molis et
virtutis sicut nō diffiniūt locū sibi
corporalia nisi per quātitatem mo-
lis. ita sm aliquē 3 nō diffiniūt sibi
vbi spūalia nisi per quātitatē virtu
tis. itaqꝫ dicunt ꝙ vbi intelligentie
operantur ibi esse dicūtur: nec sunt
in loco nisi dum operātur qđ vtrum
sit verum nihil ad propositū. Quan
tum igitur ad propositū patet ꝙ cor
pus quod est alicubi nō per quātita
tem nō diffinit sibi locū illum. si er-
go est alicubi solū rōne substantie.
quātitas autem ibidē existens pro-
pter naturalem ordinē quē ad sub
stātiā habet ei competit finitas
que sequitur naturam substātie non
autem finitas que sequitur quātita
tem put p quātitatē ad aliam cōpa
ratur. Et ideo qꝛ ex vi sacramēti cor
pus xp̄i est in altari rōe substātie so
lum nō rōe quātitatꝭ nisi ex cōsequē
ti vt. s. habet naturalē ordinē ad sub
stātiam. Ideo ibi sibi cōpetit finita
tio ratione generis ⁊ speciei et in-
diuidui. nō autem ratiōe localitatis
cum illa tātum cōpetat corporibus
rōe quātitatis. Et ideo cum sibi nō
determinet locum. certū est ꝙ nō est
ita ibi quī posset eē alibi. Sic ergo
ptꝫ maior ꝙ omne corpus quod est
alicubi nō rōe quātitatis cum nō de
terminat sibi locum illum pōt simul
esse alibi. ¶ Minor principalis est
manifesta. s. ꝙ corpus xp̄i ē in sacra-
mento rōe substātie non rōe quātita
tis. qꝛ est ibi p trāsubstātiationem.
Tūc aūt certū est ꝙ quātitas panis
non transubstantiatur in quātitatē
corporis xp̄i cū maneat in sacramē
to ergo ratione trāsubstātiationis pa
nis in substātiā corporis xp̄i cū ergo
sit ibi ratione illius in qđ substantia
panis transubstātiatur: manifestum
est ꝙ est ibi rōne substātie: quare seq̄
tur ꝙ pōt alibi esse rōne sue quanti-
tatis scilicet in celo. ¶ Similitudi-
nes licet nō omnimode adducantur
ex natura. Idē sol in diuersis locis.
s. in diuersis oculis continetur ⁊ vi-
detur ⁊ h̄ ec sine sui diuisione. Itē
verbū numero in diuersis auribus
continetur et auditur ⁊ idem sonus.
¶ Occurrit etiam contra istos infide-
les hugo de sacramentis dicens ꝙ
ideo isti dicunt corpus xp̄i nō posse
esse simul in pluribus locis ꝙ deus
talē legem dedit corporibus. Sic er-
go lator legis possit dispensare i le-
ge multomagis deus potest dispen-
sare in vniuerso nec mirum: ꝙ tunc
sacerdos gerit personā ⁊ vicem illi⁹
qui dixit ⁊ facta sunt: ⁊ sic ꝙ simul ⁊
semel est in diuersis altaribus: hoc
est ex potentia deitatis cui vnitū ē
corpus illud ⁊ ex virtute verborum
xp̄i quibus cōtulit virtutē pficiēdi.

¶ Impossibile ē ꝙ caro xp̄i ⁊ san
guis sint sub speciebus panis ⁊ vini
cū sit īpossibile duo corpora simul eē
in eodē loco. s. substantia panis ⁊ vi-
ni cum carne ⁊ sanguine xp̄i cum illa
accidentia vt dicunt nō sint p se nec
in aere nec i carne ⁊ sanguine xp̄i sꝫ
subiectiue in substātia panis ⁊ vini.


Extumdecimū
impossibile est. Nos xp̄ia
ni dicitꝭ ꝙ manifeste post

consecrationem in hoc sacramento sentitis omnia accidentia panis et vini.s.colorē.saporem.odorem.figurā quantitatē et pondus circa que decipi nō potestis: q2 sensus circa ppria sensibilia nō decipit. huiusmodi autem accidentia in corpore xpi eē nō possunt sicut in subiecto vt vos asseritis. Similiter aūt nec in aere adiacente: q2 cū plurima eorū sint accidentia naturalia requirūt subiectum determinate nature non qualis ē natura corporis humani vel aeris: nec possunt p se subsistere cū accidentis esse sit inesse.vij.metaphisice. Accidentia eñi cū sint forme indiuiduari nō psūt nisi p subiectū. Cōnumerantur eñi ad cōnumerationem et indiuiduationē suoꝝ subiectoꝝ. vñ remoto subiecto eēnt forme vniuersales. Relinquit igit hmōi accidētia eē in suis determinatis subiect.s.in suba panis et vini. Est ergo ibi substantia panis et vini et non substantia corpis christi: cū impossibile videatur duo corpora esse simul. ¶ Ad istud respōdetur q non possumus negare accidentia panis et vini remanere cum sensus hoc infallibiliter demōstrat nec his accidentibus corpus christi aut sanguis afficitur: quia hoc sine eius alteratione eē non poss3 nec taliū accidētiū capax est. similr aūt nec substātia aeris. Vñ relinquit q illa accidentia sint sine subiecto. tamen eo modo quo supra fuit declaratum in duodecimo impossibili. vt sc3 sola quātitas dimensiua sine subiecto subsistat et ipa aliis accidētibus prebeat subiectum: nec impossibile ē q accidēs diuina virtute subsistere possit sine subiecto: q2 idē est iudicādū de pductione rerū et de cōseruatione earū in esse. diuina aūt virt9 pōt pducere effectus quarūcūq3 causaꝝ sine ipsis causis secūdis. sicut potuit formare hoiem sine semine: et sanare febrē sine operatione nature qd accidit pter infirmitatē eius virtutis. et q oibus causis secūdis largit virtutē agendi. vnde et effectus causarū secūdarū pōt conseruare in esse sine causis secūdis: et hoc mō ī hoc sacramento accidēs cōseruat in esse sublata substātia q ipm cōseruabat: qd qdem dici pōt de quātitatibus dimēsiuis quas etiā platonici posuerūt p se subsistere pter hoc q sm intellectū separant. Manifestū ē: sit q pl9 pōt deus in operādo q intellect9 in apphendendo. Et l3 de principio indiuiduationis sit inter doctores nō parua difficultas. Verūtamen in pposito me nō intromitto: q2 hic non laboramus nisi ad excludendum ea que a iudeis impossibilia reputantur. ¶ Dicit ergo sanctus tho. i summa contra gentiles libro.iiij.ca.lxv q quantitas dimensiua habet hoc pprium inter reliqua accidentia q ipsa sm se indiuiduatur. quod ideo est quia positio que est ordo partium in toto in eius ratione includitur: est eñi quantitas positionem habens. vbicunq3 autem intelligitur diuersitas partium eiusdem speciei necesse est intelligi indiuiduationem. nā que sunt vnius speciei nō multiplicantur: nisi secundum indiuiduum et inde est q non possunt apprehendi multe albedines nisi secundu3 q sunt i diuersis subiect. psūt aūt apphēdi multe linee ēt si s3 se psiderent. Diuersus eñi sit9 q p se linee inest: ad

pluralitatem linearuʒ sufficiēs est. Et q2 sola quātitas dimēsiua de sua rōne habet. vn̄ multiplicatio indiuiduorū i eadē specie possit accidere. Pria radix huius multiplicationis ex dimēsiōe eēvidet. ꝛ q2 ꝛ in genere substātie multiplicatio fit sm diuisionem materie. q̄ nec itelligi pōt nisi secūdum ꝙ materia sub dimensionib⁹ cōsideratur. Nā remota quātitate substātia omnis indiuisibilis est vt ptʒ per pħm primo phisicorū manifestū est autē ꝙ in aliis generibus accidētiū multiplicātur idiuidua vni⁹ speciei ex pte subiecti. ꝛ sic relinquitur ꝙ cū in huiusmōi sacramēto ponamus dimensiones per se subsistere. et alia accidētia in eis sicut in subiecto fundari. non oportet nos dicere ꝙ accidentia huiusmodi indiuiduata nō sint. Remanet eī in ipsis dimēsionib⁹ indiuiduationis radix. Cōcedamus igitur ꝙ sentim⁹ supradicta accidentia et ꝙ illa non sunt in corpore xp̄i nec i aere nec in substantia panis quia nō est. sed est illa dimensiua quātitas hñs eē p se pseytate tercij modi. quod est esse p̄cisum et separatuʒ ab oīni subiecto et reliqua accidētia in predicta quātitate sunt vt in subiecto diuina virtute. Est enim cōis propositio apud oēs scotiʒātes: ꝙ primū indepēdēs pōt terminare depēdentiā cuiuslibʒ entitatis create ꝛ supplere vicē cuiuslibet determinātis cum cōtineat eminēter vices cuiuslibet causalitatis secūdarie cause. ergo depēdētiā quā habet accidens ad subiectum pōt deus supplere ꝛ terminare. Itē deus pōt quodlibet prius distinctuʒ essentialiter a posteriori facere sine illo posteriori. Cuʒ ergo accidentia sint priora inherētia actuali et ab ea distincta essentialiter. q2 sunt in diuersis generib⁹. ergo de⁹ poterit facere accidentia per se existere sic ꝙ nō inherebūt actualiter ꝗcquid sit de inherētia aptitudinali. q2 cū hec sit idē essentialiter cū subiecto licet sit posterior ordine nature. ab ea accidētia separari nō pñt. ¶ Pōt etiā dici sicut notat magr̄ iohānes conversus in libro de cōcordia legū. ti. iij. c. iiij. ꝙ accidentia per se remanere sine inherētia ad subiectū impossibile est in trāsmutationib⁹ ꝛ mutationibus naturalib⁹. sed ista trāsubstātiatio est per miraculū diuina virtute facta. Et dicit ꝙ iudei cōcedunt aliud miraculū in lege sua sic̄ huic scʒ ꝙ littera menclausa et chamah. que scripta erāt i tabulis legis erāt per se sine aliquo subiecto. ꝛ iste littere figurate erant ex vtraqʒ pte et erant rotūde et nulla istarū lrarum ps sustētabat ab aliquo corpe sed p se erāt stātes miraculose ꝛ istud dicere est euidēter ɔ̄ naturā ꝛ impossibile magis ꝙ̄ dicere trāsubstātiata est vna substantia in aliam et accidentia remanent per seipsa.

¶ Quod in sacramento altaris sit corpus xp̄i incorruptibile cum possit putrefieri ꝛ a muib⁹ comedi.



Ecimumseptimum impossibile ē. Dicunt iudei. Tertiū est ꝙ si illud vinū vestri sacramenti in magna quātitate sumeret ꝙ calefaceret et inebriaret sicut ante sacramētū. panis etiā cōfortaret et nutriret. Videt etiā si diu ꝛ incau

te seruet putrescere et a murib⁹ co-
medi. cõburi etiã p̄t. ⁊ in cinerē re-
digi ⁊ vaporē que oĩa corpi xp̄i con
uenire nõ possunt cũ fides vestra ipʒ
impassibilē p̄dicet. Impossibile igi
tur videt̃ ꝙ corp⁹ xp̄i in hoc sacra-
mento substãtialr̃ cõtineat̃. ¶ Rn̄-
det̃ ꝙ hic sunt duo cõsiderãda vnũ
qđ de facili põt expiri ⁊ aliud ꝙ ma
iorem difficultatē p̄ndit. ꝙ enĩ in
hoc sacramēto eedē actiones appa-
reant q̃ prius in substantia panis et
vini apparebãt puta ꝙ similr̃ imu-
tent sensus. Similr̃ etiã alterēt aerē
circũstãtē vel quodlibet aliud odore
aut colore satis ↄsequēs videt̃ ex his
que supradicta sunt. Dictũ ē enĩ ꝙ i
h sacramēto remanēt accidētia pa-
nis et vini inter que sunt qualitates
sensibiles q̃ sunt hmõi actionũ prin
cipia. Rursus circa passiones aliq̃s
puta q̃ fiũt ſm hmõi alteratiões ac-
cidētiũ nõ magna difficultas accidit
si p̄missa supponãtur. Cũ eĩ p̄missũ
sit et alia accidētia in dimēsiõibus
fundãtur sicut in subiecto p eũdem
modũ circa hmõi subiectũ alteratio
aliorũ accidētiũ cõsiderari põt sicut
si esset ibi substãtia vt puta si vinum
esset calefactũ ⁊ ifrigidaret̃ aut mu
taret saporem aut aliud hmõi. Sed
maior difficultas apparet circa ge-
nerationē ⁊ corruptionē q̃ i hoc sa-
cramento videt̃ accidere. Nã si quis
in magna quãtitate hoc sacramētũ
tali cibo vteret̃ sustentari posset et
vino etiã inebriari. ſm illud apl'i ad
Corinth. xi. Alius esurit alius ebri⁹
est. q̃ quidē accidere nõ possent nisi
ex hoc sacramēto caro ⁊ sanguis ge
neraret̃. Nã nutrimentũ cõuertitur
in substãtiã nutriti. Quis quidã di-
cant hoĩes hoc sacramētali cibo nõ
posse nutriri sed solũ cõfortari et re
focillari. sicut cũ ad odorem panis ⁊
vini cõfortatur. Sed hec quidem cõ
fortatio ad horã accidere põt. nõ au
tem sufficit ad sustētãdum hominē
si diu sine cibo p̄maneat. Experimē
to aũt de facili inueniret̃ hominem
diu sacramētali cibo sustentari pos-
se. Mirãdum etiã videt̃ cur negent
hominē hoc sacramētali cibo posse
nutriri refugientes hoc sacramētũ
in carnem et sanguinē posse cõuer
ti cum ad sensum appareat ꝙ p pu-
trefactionem et cõbustionē in aliã
substãtiam scʒ cineris ⁊ pulueris cõ
uertat̃. qđ q̃dē difficile tñ videtur.
eo qđ nec videat̃ possibile ꝙ ex acci
dentib⁹ fiat substãtia: nec concedi
phas sit ꝙ substantia corporis xp̄i
que ipassibilis sit in aliã substãtiã
cõuertat̃. ¶ Si q̃s aũt dicere velit
ꝙ sicut miraculose panis in corpus
xp̄i cõuertitur. ita miraculose acci-
dentia in substãtiã conuertunt̃. Pri
mo q̃dem hoc nõ videtur miraculo
hoc esse conueniens ꝙ hoc sacramē
tum putrescat vel p ↄbustionē dissol
uatur. deinde ꝙ putrefactio vel cõ
bustio ↄsuetudo nature ordine huic
sacramento accidere inuenitur. ꝙ nõ
solet esse in his que miraculose fiũt.
¶ Ad hanc dubitationem tollendã
quedam famosa positio est adinuen
ta que a multis tenet̃. Dicunt enim
ꝙ non contingit hoc sacramentum
in carnem conuerti aut sanguinē p
nutrimentum vel in cinerem p com
bustionem aut putrefactionem non
conuertuntur accidentia in substan
tiam nec substãtia corpis xp̄i sʒ red
dit diuino miraculo substantia pa-

nis que prius fuerit: et ex ea genera tur illa in qua hoc sacramentum cō uerti inuenit. sed hoc quidem omni no stare non potest. Ostensum est enim supra φ substātia panis ī substātia3 corporis xp̄i conuertatur. qđ enī in aliquid conuersum est redire nō po test nisi econuerso illud cōuertatur in ipsum. Si igitur substātia panis redit sequitur φ substātia corporis christi conuertatur in panem qđ est absurdum dicere. ℂ Adhuc si substā tia panis redit necesse est φ vel re deat speciebus panis manentibus vel speciebus panis ia3 destructis. speciebus quidem panis durātibus substātia panis redire nō pōt. q2 φ diu spēs manent manet sub eis sub stātia corpis xp̄i. Sequeretur ergo φ simul eēt substātia panis ⁊ substā tia corpis xp̄i. ℂ Similr̄ etiā nec corruptis specieb⁹ panis substātia panis redire pōt. tū q2 substātia pa nis nō est sine ꝓpriis specieb⁹. tum quia destructis spēbus panis iā ge nerata ē alia substātia ad cuius ge nerationem ponebatur φ substātia panis rediret. Concludit ergo san ctus thomas libro quo supra. c. lxvi. φ melius dicēdum videtur φ in ipa cōsecratiōe sicut substātia panis in corpus xp̄i miraculose cōuertitur. ita miraculose accidentibus confer tur φ subsistāt quod est ꝓpriu3 sub stantie. ⁊ ꝑ cōsequēs oia φ possent facere ⁊ pati sicut si substātia adeēt. vn̄ sine nouo miraculo et inebriare et nutrire ⁊ incinerari et putrefieri possunt. eodem modo et ordine ac si substātia panis et vini adesset. hec ille. ℂ Quare autem non oportet φ ibi sit nouū miraculum declarat Ri chardus in. iiij. dist. xij. in tertio pri cipali qōne. ij. dicēs φ φuis miracu lum sit accidentia in sacramento al taris ꝑ se existere. tū φ sic per se ex natura operant̄ in aliud nouum mi raculum nō est sicut cecu3 natū post miraculosam restitutione3 visus vi dere nouum miraculū nō est sed na turale. nō enī intelligendū est sic ac cidentia operari in virtutē substātie φ necessaria sit eis ad suā operatio nem aliqua virtus substātie que nō sit accidens supposita eorum existē tia: sed ꝓ tanto hoc dicitur quia nō pñt operari nisi sint et naturalr̄ non possunt esse nisi per substātiam ⁊ q2 ipsa accidētia sunt quedam virtu tes substantie. ideo φuis eorum exi stētia sine substātia sit per supnatu rale3 potētiā. tū sic existētia i aliud possunt naturaliter agere.

ℂ Impossibile ē φ corp⁹ xp̄i sit in sacramēto cū illud frāgat̄ in ptes.



Decimūoctauu3 impossibile ē. Uos xp̄ia ni dicit iude⁹ frāgitis il lud sacramētū in ptes ergo ipossibi le est φ sit ibi corp⁹ xp̄i. ꝓbat̄ conse quētia. q2 fractio illa que sensibiliter apparet nō pōt eē sine subiecto. Ab surdū etia3 vr̄ dicere φ illi⁹ fractio nis subiectū sit corpus xp̄i. ergo im possibile ē φ sit ibi corp⁹ xp̄i s3 solū substātia panis ⁊ vini. ℂ Rñdeo ad istud p3 manifeste ex his q̄ supradi cta sūt q2 fractōis subiectū possum⁹ ponere dimēsiōes ꝑ se subsistentes. nc tū hmōi dimēsiōib⁹ fractis frāgi tur substātia corpis xp̄i eo φ totum corp⁹ xp̄i sub q̄libet portiōe rema neat. qđ q̄dē et si difficile videat̄ tū

ẽn ea q̃ p̃missa sunt expositiões h̃z. Dictũ ẽ ei supra ipossibili.xij.ꝙ corpus xp̃i est in hoc sacramẽto p suaʒ substãtiã ex vi sacr̃i. Dimẽsiões aũt corpis xp̃i sunt ibi ex naturali ꝯcomitãtia quã hab; ab substãtiã. ecõtrario eñi ƀm ꝙ corp⁹ naturalr̃ ẽ in loco. nã corp⁹ naturale ẽ in loco mediãtibus dimẽsiõibus quibus loco cõmẽsuraẽ. Alio aũt mõ se h̃z aliq̃d substãtiale ad id in quo ẽ: ⁊ alio mõ aliquid quãtũ. nã quãtũ totũ. ita est in aliquo toto ꝙ totũ nõ est in pte s; pars in pte sicut totũ in toto. vnde et corpus naturale sic ẽ in toto loco totũ. ꝙ nõ ẽ in qualibet pte loci. Sz ptes corpis ptib⁹ loci coaptanẽ eo ꝙ ẽ in loco mediãtib⁹ dimẽsionib⁹. Si aũt aliq̃d substãtiale sit i aliquo loco totũ etiã totũ est in q̃libet pte ei⁹ sicut tota natura ⁊ species aque est in qualibet pte aque ⁊ tota aĩa ẽ in q̃libet corporis pte. q̃ igiẽ corp⁹ xp̃i est in sacr̃o altaris rõe sue substantie in quã cõuersa est substãtia panis dimẽsionib⁹ ei⁹ manentibus sicut tota species panis erat sub q̃libet parte dimẽsionũ ita integrũ corpus xp̃i est sub qualibet parte earũ dẽ. nõ igitur fractio illa aut diuisio attingit ad corpus xp̃i vt sit in illo tanq̃ in subiecto. sed subiectũ eius sunt demẽsiões panis ⁊ vini remanentes sicut ⁊ aliorũ accidẽtium ibidem remanẽtiũ dixim⁹ eas esse subiectũ. verba sunt sc̃i thome libro quo supra.c.lxvij. ¶ Simile etiã inuenitur i natura q̃ imagine in speculo existẽte si frangatur speculum nõ tamẽ frangitur imago et in quot partes speculuʒ frãgitur in toto integra manet et resultat ymago. Nõ ergo mirandum si hoc in hostia fiat virtute diuina. figura huius p̃cessit. Exod. iij. in rubo qui videbatur ardere ⁊ nõ comburebatur. videbatur ignis in rubo ardere ac si deberet rubum frãgere ac comminuere ⁊ incinerare et tñ ab igne nõ ledebatur nõ frãgebaẽ. nõ vorabaẽ. nõ minuebatur. nõ incinerabaẽ. sic nec corp⁹ xp̃i in comedentis ore nõ leditur a dente. nõ frãgitur vorãdo nec cõminuitur. sed sicut rub⁹ in igne ita corpus xp̃i illesuʒ integrũ remanet sub fractiõe specierum que lʒ non sit in corpe xp̃i vero rep̃sentat tñ ƀm Richardum illã flagellationem ⁊ pforationẽ qua fuit flagellatũ etiã perforatum in sua passione.

¶ Probant corpus christi sumi et consumi.



Ecimumnonuʒ impossibile est. ꝙ istud sacramẽtũ sumaẽ ⁊ non cõsumatur ƀm ꝙ vos xp̃iani asseritis. Si eñi esset mõs olimpius q̃ est excessiue magnitudinis iaʒ deberet esse voratus ⁊ cõsumatus et cõsumptus. xp̃s vester tociẽs mãducatur ergo deberet eẽ cõsũpt⁹. ¶ Respõsio satis patʒ ex p̃dictis. Nõ eñi substãtia corpis xp̃i s; spẽs panis cõsumunẽ sicut etiã spẽs ille nutriũt inebriant incinerari et putrefieri pñt vt dictũ est in. xvij. impossibili. ita dicunẽ frãgi vt ptʒ in p̃cedenti impossibili. sic etiã de eis ꝯcedere possum⁹ ꝙ ꝯsumũẽ corp⁹ tñ xp̃i manet itegrũ ⁊ viuũ. ¶ Sile etiã p̃cessit i natura ⁊ scriptura. In natura ẽ exẽplũ d̃ scia q̃ data ñ decrescit. vñ totã meã sciaʒ possũ alt'i daẽ ea tota i n e

remanēte. Fons etiā quotidie aquā tribuit et aqua quotidie de fonte sumitur ꝛ fons nō consumitur. Uidemus etiā ꝙ de mari semper fontes ꝛ flumina egrediunt ꝛ tñ mare nō consumit nec minuitur. Idē videm⁹ ꝙ vna candela mutuat lumē suū multis candelis sine diminutione sui luminis ita in ꝓposito filius dei est sapientia ꝛ ars patris lumē de lumine deus verus de deo vero. fons totius eternitatis ꝛ mare infinite bonitatis eꝰ̄s veraciter in hoc sacramento quotiēscūq; ꝛ a quocūq; sumpt⁹ nunq̄ ꝯsumitur. Unde cātam⁹ in ꝓsa. Sumit vn⁹ sumūt mille tantū isti quantū ille nec sumptus cōsumitur. Simile etiā est cū homo comeditur a leone anima nō cōsumitur sed solū corp⁹: ita dū hostia sumit a sacerdote xp̄i corp⁹ nō cōsumit sed sole species panis ꝛ vini. vnde sicut corpore hominis corrupto anima integra separatur. ita facta corruptiōe circa spēs desinit corp⁹ xp̄i eē in illo. Unde dicebat beatus andreas egee ꝙ agnus iste postq̄ est a fidelibus cōmestus remanet integer ꝛ viu⁹. ¶ Hoc mirabile legimus in sacra scriptura qꝛ. iiij. Reg. xvij. c. legit ꝙ helyas et mulier vidua sareptana comederūt de farina ydrie et de oleo qđ erat in lechyto ꝛ tamē ydrie farina nō defecit ꝛ lechyt⁹ olei non est minut⁹ iuxta verbuȝ domini. ꝑ farinā ydrie corp⁹ xp̄i in pane: ꝑ lechytum olei sacramē ta in confectione vini intelligo: qꝛ sicut tunc sumpta nō consumebantur in illorum conuiuio. ita nec nunc corpus ꝛ sanguis xp̄i in isto sacramento. Item de quinq; panibus satiauit dominus quinq; milia hominum. et xij. cophini sunt impleti. Ideo dicebat iob in. c. v. Ad eum ponā eloquiū meum qui facit magna ꝛ mirabilia ꝛ inscrutabilia absq; numero.

¶ Quomodo manducans partem manducat.



Vicesimum Impossibile est: dicunt iudei. Uos xp̄iani dicitis ꝙ ille qui māducat ptē hostie illius sacramenti manducat totū xp̄m Istud est īpossibile cuȝ omnis pars minor sit suo toto. ¶ Respondet ꝙ ita verū est ꝙ sumens minimā ptem hostie consecrate: totum xp̄m sumit. Dictum est eñ supra ꝙ partitio illa non subiectatur in xp̄i corpore: sȝ in dimensiōibus quātitatis panis que separate sunt ꝛ habent esse per se miraculose. Factis igitur innumerabilibus fractionibus dū tamen appareant: spēs panis vnicum ꝛ integrū corpus xp̄i est sub omnibus illis speciebus: ꝛ ideo sumēs vnam particulam sacramenti tantuȝ de xp̄o sumit quantum sumens totam hostiam qꝛ vtrobiq; totus xp̄s. Non ergo quicūq; cōmunicans ptem hostie: ptēȝ xp̄i suscipit sicut iudeus putat: et huius est simile in natura de verbo loquentis quod totum est in parua aure sicut in magna equaliter: quod etiā figuratum fuit Exo. xvi. vbi legitur ꝙ quilibet de manna habebat equaliter: vnde plus colligens de māna nō plus habebat sed putrescebat. Ita in hoc sacramento: quilibet sumit corpus xp̄i equaliter ꝛ qui plus in maiori quantitate hostie consecrate crederet inuenire non esset: nisi pu

credo infidelitatis: ideo dicit Eccl. xi. mirabilia opera altissimi solius et gloriosa et absconsa et inuisa opera illius: et sic non videntur ad sensum licet visa sint in scriptura et natura sm intellectum.

Quomodo illud sacramentum fit verus deus licet vna pars maneat in altari et altera cadit in terram.



Vicesimumprimum impossibile est Quod aliquando accidit vel accidere potest quod vna ps istius sacramenti manet in altari et altera cadit in terram et pedibus conculcatur. dicere autem quod deus cadit in terram et quod pedibus conculcatur est dicere impossibile cum deus non possit cadere nec pedibus conculcari. Respondetur si talis casus acciderit ex negligentia sacerdotis peccaret et esset digne puniendus et multoplus si faceret scienter: nec tamen ex hoc aliquod sequitur impossibile quia casus in terram et conculcatio pedum non corpori xpi nec deo sed dimensionibus panis et accidentibus illius attribuerentur sicut et frangi et incinerari vt dictum est in precedentibus.

Quod xps in sacramento existens verus deus non tamen cadens in terram eleuat se et permittit se ab immundis contractari.



Vicesimumsecundum impossibile est. Quod si eet deus ille xps vester qui est in sacramento cum cadit in terram se eleuaret se: non dimitteret etiam se a malis et immundis sacerdotibus tractari oppositum videt experimentaliter ergo impossibile est eum esse deum. Respondet quod vt dictum est quod in hoc sacramento est xps verus deus et verus homo. xps autem propter honorem et reuerentiam diuinitatis semetipsum humiliauit in hoc mundo et seipsum contempsit intantum vt nunquam fuerit aliquis homo in mundo ita humilis sicut ipse quia ipse permisit suum corpus flagellari vulnerari: plagari: conspui. colaphizari. denudari: spinis coronari. felle et aceto potari et quicquid voluerunt facere sustinuit etiam et iniurias et contumelias et vituperia omnia sustinuit patienter: sic et sacramentum corporis sui honoratur et adoratur ratione diuinitatis concomitantis et placet sibi ac permittit quod aliqua appareant quasi impotentie et defectus vt non eleuari per se et tractari non solum a bonis sed etiam a malis ministris sicut dimisit se tractari a malis in vituperiis et morte et a bonis in scriptura et vnctione. Dic mihi iudee quare archa testamenti portabatur humeris leuitarum et non ferebatur per se ipsam. Nunquid si ponebatur in terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaretur ab eis. Nunquid eam ceperunt philistei qui erant mali et portauerunt ad terram suam. Dic mihi quare non defendebat se vel quare non rediit per seipsam vel quid factum fuit de ea cum facta fuit preda nabuchodonosor. Dico ergo quod deus mandauit moysi facere archam non vt ipsa psallaret per se nec vt ambularet per se nec vt staret per se nec vt eleuaretur per se sed precepit vt fieret ad ponendum in ea legem et manna et virgam aaron et precepit quod poneretur in loco pio deuoto et solenni et honorabili qui erat in tabernaculo vt omnes ipsam

respicientes haberent fidē & timorē & reuerentiam deo: & vt ibi ppls iret ad petendū petitiones suas deo. nec dicebat ppls. Eamus ad archā sicut eamus ad deum: sic etiā cū deus & homo xp̄s iesus ordinauit istud sctm̄ sacramentū nō ordinauit eū vt bellaret nec vt bulat ret nec vt faceret ludos ad apostatas & hereticos maliciosos: sz ordinauit ipsum vt populus respiciēs ipsum haberet maiorē fidem & in eo diuina maiestas adoraretur & honoraretur. Et sicut pphēta cū inuitabat populū vt ascēderet in hierusalē nō dixit ascēdamus ad domū arche testamenti nec legis. Sed dixit venite ascendamus ad domū dei. Si ergo illa erat domus dei ppter archā & hoc ē corpus dei ppter sacramentuz. Non ergo laudent se iudei in fide dei. qz viderunt mare siccum: solē stātem. iordanem detentum: lucē versam in tenebras: & aquam in sanguinē & virgam in serpentem. puluerem in cinifhes. virgam sine radicibus florere montē fumigare sine igne. tonitrua sine nubibus: voces sine corpore: mānna de celo: aquaz sine fossione: victoriam inimicorum sine gladio: lucem de nocte: qz hec omnia viderūt et in deo nūq̄ crediderūt: nec in terraz desiderabilem nunq̄ intrauerūt sed in deserto mortui sunt. Populus autem xp̄ianus nihil horum vidit: sed in veritate sctm̄ sacramentū fuit ordinatum in cibum. Cibus aūt quicunq3 sit dimittit se tractari ad voluntatem coquinarij siue sit coctus aqua: siue sit assus igni siue lixus vel quis alio modo preparatus. dimittit se etiā cibus tractari a ministris si voluit portare in auro vel argento vel quouis alio metallo vel in ligno vel in scissorio luteo etiam cū pannis & sine eis. Dimittit se etiaz cibus tractari a comedente si vult ipsum comedere in mensa alta vel bassa: siue laceratus vel scissus: vel admorsus ad voluntatem comedētis. Sic ergo patet q̄ cibus est ordinatus ad voluntatem comedentis & non vt saltet vel vt loquatur vel vt eleuet se vel vt fugiet. Cū ergo xp̄s ordinauerit corpus suū in cibum. Johannis. vi. Caro mea vere est cibus & sanguis meus &c. Ordinauit ergo eū ad voluntatem sumentium Non est ergo mirum si cadens in terra non eleuet se & dimittat se a malis ministris sicut a bonis tractari.

¶ Impossibile est q̄ in illo sacramēto sit verus deus et q̄ descendat in stomachum cum sumitur.



Vicesimūtertiuz Impossibile ē. Uos christiani sumitis hoc sacramentum & comeditis cuz oportet ergo q̄ descendat ad stomachum & ad locum digestionis & intestina & cetera que omnia impossibilia videntur cum vos ponatis ī isto sacramēto esse deum & deo ista repugnare videantur. ¶ Respondetur. dic mihi iudee cuz tu comedis panē quis morsus vadit ad cor & quis ad cerebrū quis sic ad intestina. Oportz q̄ dicas q̄ de quolibz vadit ad quodlibet membrum qd̄ cōuenit sibi: quia quodlibet membruz recipit quod est suum: sicut epar cibum dulcē: fel acutum vel amarum: splen cibum acetosum: et omnis cibus salsus vadit ad vrinam. Sic et homo consideratur

in duas partes scilicet in partez corporalem et in partẽ spiritualem partem corporalem nutriunt ꝛ sustinent cibi corporales: sed partem spiritualem sustinent cibi spirituales. Cum ergo istud sanctum sacramentum sit cibus spiritualis et non corporalis. Ideo sicut in sepulchro christi corpus non descendit in corruptionem sic nec in hoc sacramento cum sumitur a quocunq; nõ descendet christi corpus ad locum digestionis nec ad intestina ꝛ cetera. Sed vt dicit Hugo de sacramẽtis.parte.viij.ca.xiij. ꝙdiu istud sacramentum sentitur in sensu in ore in dentibus in gustu.ibi est christi corpus: cum vero non sentitur corporaliter statim desinit ibi esse corpus christi. Cuius verba sunt hec. quando in manibus sacramentum eius tenes corporaliter tecum ẽ.quando ore suscipis: corporaliter tecum est: quando manducas ꝛ gustas corporaliter tecum est. denicq; in visu in tactu in sapore corporaliter tecum ẽ quando sensus corporaliter afficitur presentia corporalis non aufertur. Postꝙ autem corporalis sensus in percipiendo deficit deinceps corporalis presentia querenda nõ ẽ sed spiritualis retinenda. dispensatio completa est sacramentum intus manet christus de ore ad cor transit: melius est tibi vt eas in mentem tuam ꝙ in ventrem tuum: cibus iste anime non corporis est: noli in ipso quercre consuetudinem cibi corporalis. venit ad te vt comedatur non vt consumatur: venit vt gustetur non vt incorporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut responderi non potuit. cibus sum grandium crede et manducabis me nõ vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaq; prudenter discerne quid in sacramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere vbi et prius fuit ꝙ per sacramentum suum corporaliter tecum esse inciperet et vnde non discessit quando ad te venit: hec ille. ¶ Et si dicatur contra q2 illud quod vere mãducatur in ventrem vadit ꝛ in secessum emittitur Respondetur ꝙ in isto sacramento triplex concurrit manducatio vna carnalis qua species iste dentibus teruntur. Alia sacramentalis qua corpus xpi verum sub speciebus contentum sumitur. Tertia est spũalis qua ipsum corpus mysticum cum eo sumitur. In mãducatione corporali cõsueta tria sunt: primum in ore masticatio. secundum in ventre sumptio: tertium in membris vnio: et hoc totum conuenit speciebus. secundum vero ꝛ tertium suo modo conueniũt corpori christi: tertium vero tantum conuenit corpori christi mystico. nam per sacramentum hoc fit vnio cum christo capite et cum corpore mystico: ita ꝙ ipse manducans vnitur ei non ipse illi. ¶ Ad argumentum ergo dicitur ꝙ illud intelligitur de manducatione carnali. sic vero christus hic non manducatur. Vel aliter dico ꝙ intelligitur de cibo qui habet aliquid purum aliquid impurum. Impurũ vero aliqd in hoc sacramento non inuenitur: et iõ nihil

ad secessum emittit: verba sunt petri de tharantasio in.iiij. distinctio. xi. articulo. j.

¶ Quod in illo sacramento sit verum corpus christi per miraculum quotidie.



Vicesimum quartum impossibile est. Dicunt iudei. Uos christiani asseritis quod quotidie istud sacramentum in ecclesiis celebratur: istud videtur impossibile: quia tunc non esset miraculum cum miraculum semel accidere soleat et si istud semel accidisset in vita christi ad confirmationem sue legis non reputaremus impossibile vt alia miracula que semel vel raro fiunt: sed dicere quod istud miraculum continue in qualibet ecclesia fit et infinities repetatur istud videtur apparenter impossibile: quia sapientes dicunt miraculum non esse quod continue fit quia talia opera magis nature attribuerentur quam miraculo. ¶ Respondet ad istud argumentum magister Johannes conversus lib. de concordia legum titu. iiij. iiij. ca. dicens quod de facto sic fuit quod viuente christo domine iouis in cena ante mortem suam et quotidie illud miraculum fit dei mirifica potestate. Et dico quod possibile est deo quando et vbi sibi placuit mirabilia operari, prout dicitur in thalmud quod inter mirabilia que fiebant in domo sancta erat vnum notabile inter alia quod quando totus populus ibi erat stando erant valde coniuncti et stricti sed quando curuabantur nesciebant se esse in loco magis spacioso: et istud non semel sed semper asserunt quod fiebat dum ibi populus sic conueniebat. Item dicunt quod in domo sancta sanctorum erant ipsi duo cherubin et quilibet eorum habebat decem cubitos super decem multiplicatos et sic erunt centum cubiti in quolibet cherubin et istud est magnum impossibile et tamen fiebat semper et quotidie dicendo quod erat corpus sine loco: quia vnus cherubin illorum erat tantus in quantitate quantus erat locus: et sic totum locum occupabat. Ubi ergo erat alius cherubin: non oportet aliud dicere nisi quod vnus cherubin erat sine loco et istud est impossibile. hec ille. ¶ Patet ergo quod non repugnat miraculo pluries fieri maxime quod cum miraculum fuit manna de celo datum filijs israel: non negabit iudeus. Sed constat quod non semel pluit illis manna ad manducandum: sed. xl. annis sicut dicitur Exo. xvi. Filij autem israel manducauerunt manna in deserto. xl. annis donec venirent in terram habitabilem. Sic et illud preciosum sacramentum manducabunt fideles quamdiu fuerint in deserto huius vite quousque venient in terram habitabilem: terram scilicet viuentium: que est proprie terra promissionis eterne. Ea ergo que a iudeis impossibilia circa istud sacramentum alleganfur patent non esse impossibilia: sed deo valde possibilia sed quia iesus christus est verus messias et verus deus vt supra ostensum est: ideo sibi omnia supradicta possibilia sunt.

¶ Sed dicit forte iudeus iesus nazarenus quem tu dicis deum vocat se panem. Johan. vi. Ego sum panis. numquid ex scripturis haberi potest quod deus deberet esse panis dico quod sic: vnde super illud Leuiti. xxi. Incensum enim domini et panes dei sui offerunt: vbi littera nostra habet et panis dei sui: littera hebraica habet et panis dei sui

& sequitur: & panes propositionis offert: hic habet littera hebraica: panis deus sui: & sequitur omnis qui habuerit maculam: de semine Aaron sacerdotis non accedet offerre hostias domino: nec panes deo suo: littera hebraica habet panis dei sui. Et sic in toto illo capitulo ponitur panis dei sui: & non dei sui: nec deo suo ad significationem huius altissimi sacramenti. ¶ Item non est pretereundum in fine istius materie ad memoriam reducere de isto sacramento ea que sequuntur in maiorem confusionem iudeorum negantium istud sacramentum. vnde Leuiti. viij. mandauit in lege deus quod quando consecraretur sacerdos assumeretur colirida panis azimi: & poneretur in manibus aaron & quod eleuaretur ante deum. Item quod prima die penthecostes assumeretur panis primitiarum per sacerdotem et eleuaret ipsum ad deum sacerdos: & vt dicit predictus magister iohannes conuersus librorum titulo quibus supra ca. v. Dixerunt sapientes thalmud quod sacerdos eleuabat illum panem sursum & deorsum ad dextram & sinistram & istud significabat quod tempore sancti messie debebat per sacerdotes istud sacrificium eleuari de pane consecrato: & propter istam satisfactionem mandauit lex mosayca. xv. sicut de aeris primitias separabitis ita & de pulmentis dabitis primitias domino. Et sequitur in littera hebraica de primitiuis pulmentorum vestrorum cheruma: id est tortam panis eleuabitis domino & illud signabat istud altissimum sacramentum. Teneo firmiter dicit iste doctor quod maliciosi sapientes thalmud babylonie mandauerunt comburi: quia istud cheruma: id est tortam panis mandauerunt: quia significabat istud sacramentum. ¶ Item malachie primo habetur quod sacrificia erant primandata conuerti debebant in oblationem mundam: quia dictum est de isto altissimo sacramento quod est via recta hominibus ad gloriam paradysi: & pax perpetua in qua oblatione non fuerat aliqua pollutionum que erant in alijs sacrificijs. Et ibidem malachie id est quis est in vobis qui claudat ostia: & incendat altare in cuius gratuito. non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum: & munus non accipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in gentibus dicit dominus exercituum: & vos polluistis illud in eo quod dicitis mensa domini contaminata est: & quod suppor[illegible]ur contemptibile est &c. ¶ Ad hoc etiam sacrificium significandum deus voluit vt nasceretur in bethleem iste sanctus messias de quo propheta malachias in ca. v. Et tu bethleem effrata &c. Bethleem hebraice interpretatur domus panis: & ego dicit supradictus magister iohannes conuersus antequam reciperem istam legem de isto sacramento diu dubitaui: & sepissime: & locutus sum frequenter de ista materia cum quodam prouinciali ministro fratrum minorum in valle olleti nomine frater lupus de famusto qui erat nimium litteratus & non quiescebat animus meus ex dictis ipsius: & feci deuota ieiunia & orationes orando deum assidue vt me dignaretur in ista materia plenius

informaret quadā nocte dū dormirē vidi in somnis quendā hominem vestibus albis vestitū: et domū meā ad instar lune clare lumine replebat: et cū interrogassem quis esset respondit ambrosius epus mediolen. et dixit mihi. Scias amicū meū ministrum devote deū pro te orasse vt dignaret te in hac materia īformare: et hoc dubium quod de isto concepisti altissimo sacramento penitus removere: quo etiā sacramentū fit in memoriā sancti messie: et tu recipe devote: et crede quoniā sic se habet rei veritas et in istis verbis cor meum aliqualiter acquieuit. Sequenti nocte vidi obtenebrare totū mundū: et iudei interrogabant si hec obscuritas proveniebat ex eclypsi solis et lune: et omnes timebant: et se sub meis vestibus occultabant: et deinde remittebatur illa obscuritas paulatine: et videbā solem pulcherrimū in luce sua: et videbā in ipso quandā feminā: et vnū puerum pulcherrimum: et de ore pueruli lux clarissima pullulabat: et petebam visionis expositionē: et respondebatur mihi totū mundū obscurū fuisse ante aduentū huius paruuli: et de ipso exiens lux resplenduit toti mundo. et extunc a corde meo omnia dubia sunt ablata: et dixi cū anna. i. Regū. ij. Exultauit cor meū in domino: et exaltatum est cornu meū in deo meo: quia letatus sum in salutari tuo: non est sanctus vt est dominus. nec enim est alius extra te: et non est fortis: vt deus noster. hec ille. Nec iudei debent habere pro extraneo quod nos christiani ponimus de conversione panis in verū christi corpus: et de conuersione vini in verū sanguinem christi: nec quod messias fuit deus et homo cū ipsi non habeant pro extraneo quod ipsi dicunt propter dicta sapientum thalmuth hunc sacratissimū cibū non habent angeli non viderūt patriarche nec comedebant prophete: sed solū est cibus christianorū qui deducit ad vitam eternam.

¶ Incipit consideratio septima de iudeorū crudelitatibus que tribus explicat punctis principalibus.



Eptima consideratio huius libri ē de crudelitatibus iudeorū de sua inaudibili seuitia: legim^9 in gētiliū libris vt in troyana hystoria pirrhū achillis filiū crudelitatē exercuisse: quia polixenā virginē priami regis troyani filiā dillacerauit: et eius sanguine sui patris sepulchrū irrigauit. Legimus etiā in nono libro valerij maximi. c. ij. de crudelitate: sillā romanū crudelē fuisse: quia quattuor legiones Mariane patris contra fidē eis datā in cāpo marcio trucidari: et in tyberim proijci fecit: et quia virorū cede non contentus mulīere eorū occidi fecit. Legimus ibidem: et hanibalē crudelē: quia de corporibus romanorū pontē in flumio gello fecit supra quē traduxit exercitum. Legimus ibidē: et barbaros crudeles: quia pecoribus mactatis: et intestinis ciectis intermittebāt homines preter capita: eis cibum: et potū ministrādo vt a vermibus ex putrefactione nascentibus roderētur. Sed si volumus atendere crudelitates iudaici populi longe seuiores predictis inueniemus: et sunt tria puncta prin

cipalia huius cōsideratiōis. Primus punctus erit de crudelitate iudeorum erga xp̄m messiā et deū suū. Scd̄s de crudelitate iudeorum erga seipsos. Tertius de crudelitate iudeorum erga xp̄ianos

¶ De crudelitate iudeorum erga xp̄m messiam suum.



Primus punctus est de crudelitate iudeorum erga xp̄m qui sicut probatum fuit supra lib. i. est verus messias eorum et verus deus et hō. Patuit etiā supra in isto. iiii. li. consideratione. iiii. v. et vi. et declaratur hec crudelitas quadrupliciter. Primo sic. crudele est cū quis insurgit contra minorē se. iustū et bonum. Crudelius cū quis insurgit contra suū equalē iustū et bonū. Sed crudelissimū est cū quis insurgit contra dn̄m suū et regē suū iustū et innocētem et bonū. talis fuit crudelitas iudeorum cōtra xp̄m. Ipse eñ erat dn̄s et rex suus teste pylato iesus nazarenus rex iudeorum: et iterū. ps. ii. Astiterunt reges terre et principes cōuenerunt in vnū aduersus dn̄m et aduersus xp̄m eius. qui. ps. ad litterā exponitur de xp̄o et sm̄ antiquos doctores hebreorum. Vñ rabi salomō in pricipio p̄dicti psalmi dicit. parētes nostri exposuerunt hūc psalmū de rege messia ipse innocens: q̄r iniq̄tatē nō fecit nec inuētus est dolus in ore eius. Esa. liii. Et iō cum iudei eū ō pluribus false accusarēt pylatus r̄ndit. Ego aūt nullā cāꝫ mortis inuenio in eo: sꝫ neq̄ herodes Luce xxiii. Ipse erat iustus et bonus: quā iusticiā p̄fessus ē publice pylatus dicens. Innocēs ego sum a sanguie iusti huius mat. xxvii. Itē uxor sua p̄fessa ē dicēs. Nihil tibi et iusto illi. ibidē q̄si dicat. Nullo mō cōdēnes eū: sꝫ magis dimitte eū. Sꝫ lꝫ cessꝫ eorum rex innocēs et iustus nō erubuerūt eū tradere morti et tali morti q̄ nulla ignominiosior nulla crudelior tpe illo inueniebatur. In tātū eñ miseri iudei odiebāt xp̄m q̄ p̄elegerūt liberare hoiē pestiferum barrabā ne xp̄s libaretur. ¶ Itē scd̄o crudele ē hūiliēt̄ p̄stratū pimere. Nō nimis eñ leones p̄strat̄ et humiliatis pcere: sꝫ iudei p̄strato iesu corā pylato et pōtificib' nō pepcerūt xp̄s ēt fuit metrū et mēsura totius humilitatis. dixit eñ mat. xi. Discite a me: q̄r mitis sum et humilis corde. Sꝫ iudei eius doctrinā cōdēnētes crudeliores leonibus fuerūt: q̄r. ps. xxi. Aperuerūt sup eū os suū sicut leo rapiēs et rugiens: scꝫ ꝯ bestiā vel hoiē sibi resistētem. ¶ Itē tertio crudele est pcutere aliquē eo q̄ verū loquitur sic fecerūt iudei cū pcusserūt eū alapa dicētes: sic r̄ndes pōtifici: et xp̄s: si male locutus sum testimonium p̄hibe de malo: si autē bn̄ cur me cedis. q. d. crudeliter mecū agis. ¶ Itē. iiii. si vituparatur q̄ reddit malū p malo: et plus q̄ nō reddit bonū p bono plusquā vituperari q̄si crudelissimus q̄ reddit malū p bono. Sic fecerūt iudei: q̄r p tāt̄ bn̄ficiis sic xp̄s eis fecit īfirmos eorum curādo. leprosos mūdādo: cecos illuminādo. obsessos a demonib' liberādo: et eorum mortuos suscitando, pcurauerūt sibi mortē. Ideo xp̄s de eis conq̄ritur sic plāgit ecclia in ei' p̄sona: dicēs parrim illud michee. vi. Popule meus q̄d feci tibi aut in q̄ cōtristaui te q̄r eduxi te de terra egypti parasti crucem saluatori tuo: q̄r eduxi te per deser-

tū.xl.annos et manna cibaui te et intro duxi te in terrā satis optimā quid vltra debui tibi facere et nō feci. Ego quidem plantaui te vineā meam speciosam et tu facta es mihi nimis amara aceto nāq; sitim meā potasti et lancea perforasti latus saluatori tuo. ego propter te flagellaui egyptū cū primogenitis: et tu flagellatū me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro et tu me tradidisti pricipibus sacerdotū ego ante te aperui mare et tu aperuisti lācea latus meū. Ego ante te iui in columna nubis: et tu me deduxisti ad pretorium pylati. Ego te paui manna per desertū: et tu me cecidisti alapis et flagellis. Ego te potaui aqua salutis de petra: et tu me potasti felle et aceto. Ego propter te cananeorum reges percussi et tu percussisti arūdine caput meū. Ego dedi tibi sceptrū regale et tu meo capiti spineā coronā Ego te exaltaui magna virtute et tu me suspendisti in patibulo crucis. Popule meus qd feci tibi aut i quo contristaui te: responde mihi: quasi dicat: nihil feci tibi nisi bonum et tu quasi crudelissimus impendis mihi malū iuxta illud. ps. Retribuerunt mihi mala p bonis et odium p dilectione mea. ¶ Fuerunt etiam iudei crudeliores lamijs sicut Hieremias de eis conqueritur Trenor. iiij. sed et lamie nudauerunt mamas suas lactauerunt catulos: filia populi mei crudelis quasi strutio in deserto: super quo glo. litteralis hystorica sic dicit Sedet lamie et c. pharisseorum et scribarū duritia exprobat: qui lamijs duriores lac doctrine pullis negauerunt lamia aūt crudelior suis fetibus que cetere bestie dicitur sic pharisei populo doctrinā negauerūt et insuper lamiauerunt strutionibus similes qui oua sua vbi exponūt nec in fetum calefaciūt: lamia hebraice vlit noiatur quam quidē hebreorum vnam de farijs suspicantur q parce dicuntur eo q nulli parcant quibus sūt similes scribe et pharisei q etiam manus miserūt in filiū dei plāgitur ergo synagoga que quasi strutio nullā sibi spē aut primis relinquit in posterum. hec ibi.

¶ De crudelitate iudeorum ergo se metipsos quo ad captiuitatem et dānationem eternam.



Ecūdus punctus est q iudei nō solū fuerunt crudeles cōtra xpm suū messiā regem et deū suū: sed etiā fuerunt crudeles cōtra seipsos se captiuādo et perpetuo dānādo. vn cū pylatus tenēs locū cesaris esset in iudicio cōstitutus vt audiret allegata cōtra xpm et confessus fuisset publice se nō inuenire cām mortis in eo sciens q p inuidiā tradidissent eū mortem: et cū confessus est se eē regē declarauit q regnū suū nō erat de hoc mūdo antequam sniam daret qm eū confessus ē eū eē inocētē et iustū: vt patuit in pcedēti pūcto. Iudei miseri q tm̄ desiderabāt mortē eius publice se obligauerūt q culpa et pena mortis eius esset sup eos et sup filios suos clamātes: sanguis eius sup nos et super filios nr̄os. Mat. xxvij. In quo manifeste ondit peruersitas impietatis et crudelitas eorum q nec sibi timēt nec filijs: vn dicūt et sup filios nr̄os equi ps q culpā et penā sibi imprecantur et sic ps

feritati. hinc põt accipi illud eccl. viij. Cũ iracũdo non facias rixam τ cũ audace non eas in desertũ qm̃ quasi ante illũ nihil est sanguis. i. effusio sãguinis tales fuerũt iudei effusionem sanguinis xp̃i ꝓ nihilo reputãtes homo peccator sanguini insidiat. hoc est ꝙ ipsis iudeis predixit saluator Luc. xi. requiret a generatione ista sanguis oim̃ ꝓphetarum qui effusus est etc. qꝛ pr̃es eorum seruos ipsi dñi occiderunt. Sic ergo iudei quasi frenetici facti in seipsis manus posuerunt vt xp̃m occiderent dicentes. Sanguis ei⁹ super nos etc. O magna crudelitas ꝙ pr̃ seipsũ voluntarie τ ꝓprium filium in captiuitatẽ et in irã dei ꝑpetuã tradat quia hec obligatio et iudeorum peccatum est potissima cã ꝙ q̃diu mũdus durauerit existib⁹ in eo iudeis et filijs eorum semꝑ erũt captiui vbicũqꝫ sint et ira dei erit super eos. ¶ Itez crudele est furari aliena et crudelius furari sua sed crudelissimũ est furari seipsuz tales fuerunt miseri iudei qꝛ cum passio xp̃i se extẽderet ad redẽptionẽ totius hũani generis sufficientẽ et oẽs hoies naturaliter appetant saluari iudei ab hac redẽptioẽ τ saluatione furati sunt seipsos nolentes ꝑticipes fieri predicte redemptionis cum voce magna τ rabido corde clamauerunt. Sãguis ei⁹ super nos τ super filios nostros. O infelix iudas qꝛ crudelis fuit ꝯtra mgr̃m suũ: crudelis fuit ꝯtra seipsũ laqueo se suspendens crepens medius diffusis visceribus eius sic ne miremur si iudei ei filẽs quia crudeles fuerunt contra dñm messiam regẽ τ deũ suũ quod crudeles fuerunt contra seipsos se τ ꝓprios filios perimentes. vnde τ pylat⁹ in ep̃la quã misit ad tyberiũ cesarem super mortẽ xp̃i sic ait. tyberio augusto pilatus salutez. Nuꝑ accidit quod ipse probaui iudeos ꝑ inuidiam se suosqꝫ posteros crudeli dãnatioẽ perimisse etc. vide supra hãc epistolam lib. i. thezauro. i. testimonio. iiij. ¶ Item predicti iudei fuerunt silẽs neroni crudelissimo qui occidit magistrum suum Senecã non volens tolerare timorẽ eius a pueritia occidit etiam ꝓpriam matrem τ eã fecit scindi vt videret locũ in q̃ cõcept⁹ fuerat. fecit succẽdi ciuitatẽ romanã septẽ dieb⁹ τ septẽ noctib⁹ vt experiretur quãta fuerit succensio troyane vrbis. finalr̃ crudelissime occidit seipsum. Sic miseri iudei reddentes malum pro bono occiderunt magistrum τ dñm suũ propriã matrem suaz scꝫ synagogã ꝑimerũt. Imẽderũt igni sanctuarium suuz τ ciuitatẽ τ seipsos crudelissime eternaliter damnauerũt τ qꝛ taz crudeles et viri sanguinũ fuerunt culpaz τ penã sãguinis xp̃i super se imprecãtes. Ideo eorum orones deus non exaudit vt liberẽtur a captiuitate in qua sunt. vnde ysa. i. Cum extenderitis manus vestras auertam oculos meos a vobis τ cũ multiplicaueritis orationẽ nõ exaudiam. manus enim vestre sanguine plene sunt.

¶ De crudelitate iudeorum erga christianos: quarum sunt decem septem.



Ertius punctus est de crudelitate iudeorū erga xp̄ianos hec generatio praua ⁊ exasperans postq̄ seipsam vt p̄dictū est crudeliter dānauit versa in rabiē cōtra xp̄ianos quoꝝ sunt ꝑpetui serui diuersis in mūdi partib⁹ inaudita crudelia opati sunt. ⁊ continue vt possunt feritatē bestiaꝝ excedētes crudelissime operentur de quibus vt colligere potui ex diuersis scripturis et relatiōe viroꝝ fidelium vsq₃ in p̄ns tempus ex eo tunc quo ꝓpter peccatū occisiōis xp̄i sui per orbē in captiuitate sūt dispersi. xvij. famose crudelitates annotātur: ⁊ nō est dubiū quin sint alie plures nobis occulte cū dato vno inconuenienti plura sequi contingat.

¶ In toletho oēs xp̄iani gladio sarracenoꝝ trucidati sunt.



Rima crudelitas iudeoꝝ in ciuitate tolethana regni castelle facta est post infelicē casum regis roderici vltimi regis gentis gottoꝝ anno. i. domini illustris viri infantis pelagij i asturijs currēte erat septingentesima q̄nquagesima. ij. ⁊ anno dn̄i septingētesimo decimoquarto. tūc ciuitas tolethana nobilis ⁊ fortis ac multoꝝ bonoꝝ abundantissima. sp̄aliter in multitudine nobiliū militū ornata fuit posita in potestate ysmahelitaꝝ ⁊ deuicta sine prelio ex p̄ditione ⁊ crudelitate iudeoꝝ in ea habitantiū sicut narrat frater Iohēs egidij zamoreñ. in suo archano. et lucas ep̄s tudeñ. i cronica sua ac planius i generali hystoria hyspanie cōtinetur. ¶ Modus aūt p̄ditionis ⁊ crudelitatis iudeoꝝ fuit talis vt ibidē legitur. cū eñ xp̄iani ecclesiastici religiosi milites ⁊ alij xp̄iani ciues i dn̄ica oliuarū ꝓpter honorem solemnitatis magne fm̄ suam cōsuetudinem exissent hoies extra suam ciuitatē ad ecclesiā sancte leocadie vt diuinū verbū ibi audirent iudei crudeles qui cū saracenis posuerunt suam p̄ditionē signatā vt. s. illa die clauderent portas ciuitatis xp̄ianis et aperirent sarracenis sic de facto fecerunt. q̄ venientibus sarracenis ianuas ciuitatis aperuerunt eis. ⁊ inde exeūtes ad xp̄ianos cū essent inermes. ⁊ de tā p̄ditioso ac periculoso aduentu nihil cogitantes oēs gladio trucidauerūt. quo facto cariph p̄nceps illoꝝ sarracenoꝝ ex predictis iudeis et suis sarracenis p̄dictam ciuitatē populauit.

¶ In regno francie occidunt infantes per iudeos.



Ecunda crudelitas iudeorum famosa ostensa in regno francorū sicut narrat Vincētius magnus in speculo hystoriali li. xxx. c. xxv. vbi dicit q̄ anno domini Millesimo centesimooctuagesimotertio. Philippus rex francorum iudeos de regno suo expulit. Audiens nēpe multotiens eisdem rex a pueris

qui i palatio cū ipso nutriti fuerāt ꝙ iudei qui parisi⁹ manebant singulis annis xp̄ianum vnum in obprobrium xp̄iane religionis quasi ꝓ sacrificio in criptis ⁊ fossis subterraneis latenter in die cene vel i illa sacra hebdomada penosa iugulabant. ⁊ in huiusmodi nequitia ꝑseuerantes deprehensi multotiens ⁊ igne cōbusti fuerant. Nam ⁊ sanctus Richardus cuius corpus in ecclesia sancti Innocētij parisius requiescit a iudeis sic interfect⁹ ⁊ cruci affix⁹ feliciter per martirium migrauit ad deū: vbi etiam ꝑ eius intercessiones operante deo multa facta miracula fuisse referunt. Venerabilis ergo philippus rex ꝙ viuente p̄re diu mente clausuȝ gesta uerat et ob p̄ris reuerentiā perficere formidauerat: i ipso regni sui initio zelo dei flāmatus aggressus est. nā ad ipsius mandatū capti sūt iudei per totā franciā i synagogis suis i sabbato. Et primo q̄dē expoliati sunt vestibus et auro ⁊ argento. eo siquidē tēpore multitudo magna iudeoruȝ parisius habitabat q̄ de diuersis orbis partibus. ob pacis diuturnitatē illuc cōuenerant. Audierant enim strēnuitatē reguȝ francorum cōtra inimicos ⁊ pietatem in subditos illuc ergo diu conuersati in tantū erant ditati ꝙ fere medietatem vrbis sibi vendicauerant. Sed ⁊ cōtra dei ⁊ ecclesie decretuȝ xp̄ianos in domib⁹ suis seruos et ancillas habebāt qui etiam cum eis iudaizabant: ciues quoqȝ milites ⁊ rusticos de suburbijs et oppidis ⁊ villis supra modum vsuris grauabant. ⁊ quosdam etiaȝ in domibus suis iuramento astrictus quasi captiuos i carcere detinebāt sed et vasa sacra ꝑ instanti ecclesiarum necessitate sibi noie vadiū supposita tā viliter tractabāt ꝙ eorū infantes in calicibus offas in vino factas comedebant et cū eis bibebant. Itaqȝ timentibus illis ne domus illorū ab officialibus regis scrutarentur quidā ex eis crucem auream ⁊ euangeliorum codicē auro ⁊ gēmis deornatum cuȝ alijs vasis in sacro reposuit. et in ꝓfundaȝ foueam vbi ventrem purgare solebant ꝑ chdolor vilissime proiecit. Que omnia paulopost dn̄o reuelāte sunt inuenta. datoqȝ edicto a rege vt oēs iudei a regno eius exirēt quidam ad fidem xp̄i conuersi sunt quibus intuitu xp̄iane religionis omnes possessiones suas integre concessit. Alij vero barones ⁊ p̄latos ecclesie donis et promissis allicere ceperunt vt per eorum suggestionem et infinite pecunie promissionem animū regis a proposito reuocarent. Sed rex nec precibus nec promissionibus rerum temporalium emolliri potuit. Illis ergo eiectis eorumqȝ possessionibus immobilibus ad fiscum regis deuolutis. rex eorum omnes synagogas quas scolas vocabant mundari iussit. et eas contra voluntatem omnium principum ecclesias deo dedicari ibiqȝ altaria cōsecrari fecit vt vbi prius xp̄us in ore iudeorum blasphemabatur ibidem a clero ⁊ populo laudaretur. hec Vincentius.

¶ Crudelitatē iudei i regno francie xpianum quendam flagellatū et spinis coronatum suspendentes exercuerunt.



Ertia crudelitas iudeorum circa idem tempus in pdicto regno francie accidit sicut narrat pdictus vicentius magnus libro. xxx. speculi hystorialis. c. liiij. cuius narratio talis est. Philippus autē rex in francia dū esset apud sanctum germanum in laya. audita cuiusdā xpiani morte ignominiosa ab ipsis iudeis ppetrata xpiane religioni cōpatiens: familiarib⁹ suis ignorantib⁹ quo iret subito arripuit iter apd brayā velocissime veniens positis in portis ipsius castri custodibus cōprehensisq; iudeis. lxxxiiij. ꝛ amplius cōburi fecit. Comitissa enim ipsi⁹ castri muneribus eorum corrupta tradiderat eis quendā xpianū cui falso imponebant furtum ꝛ homicidium. Hunc igitur antiquo odio commoti manibus a tergo ligatis ꝛ spinis coronatum per totā villaȝ fustigantes duxerunt ꝛ postea patibulo suspenderunt. hec ibi.

¶ In vna regni francie prouincia oēs xpiani occisi sunt.



Uarta crudelitas iudeoruȝ accidit in eodē regno francie. Cū enim iudei maleficiis vterentur ꝛ ppter hoc sepe fuissent puniti accidit semel q iudeus quidā crudelissimus volēs vindicari de xpianis cogitauit modū ꝛ fact⁹ est amicus cuiusdā ministri iusticie q̄ lingua nr̄a dicit verdugo: ꝛ cuȝ sensit illū grandi secū amicitia cōiunctū quadam die rogauit eū instātissime vt vnius hōis daret ei cor. fingēs se habere necessitateȝ eiusdem p medicina quadaȝ sine quo infirmitas quedam curari non poterat: ꝛ colorando factum suū dixit ei q quidā homo dabat sibi viginti coronas aurei si euȝ sanaret et quod ipe daret sibi decē illarum si ei tribueret predictum cor: plura etiam alia sibi promittens. Ille ergo miser tū ex amicitia tum ex cupiditate motus ānuit pmisitq; sibi cor hōis se daturū. extrahensq; illud predicatū cor a quodam xpiano queȝ p iusticiaȝ in ptes diuiserat tradidit vxori sue custodiendum dicēs ei q decem coronas debebat habere p illo a tali iudeo amico suo. Cū ergo mulier illa cognouisset iudeuȝ illū maleficum esse: deo inspirante dure reprehendit maritum. Ille vero econuerso reprehendebat eā dicēdo q ipsa esseȝ causa q perderet decem coronas ꝛ plura alia promissa. Finaliter consilio mulieris sic factū est q acceperunt cor cuiusdam porci et tradiderunt iudeo secretissime receperuntq; decē coronas aurei. quo facto iudeus ille non modicū gaudens maleficiis suis vtens sepeliuit predictum cor in quodam cāpo magno cogitans se cor hōis xpiani sepelisse. Et factū est q post dies paucos congregata est i cāpo illo innumerabilis multitudo porcorum nō solum domesticorum sed etiam siluestriū. ꝛ tanta fuit lis et

prelium inter eos q oēs mutuo rabidis se morsibus dilacerantes occiderūt sic vt nec vnus remaneret viuus. qd factū a rege francie cognitū iudeo capto aptū est veritas quod sic fuisset factū de hoib⁹ xpianis illius puincie sicut de porcis si cox sepelisset hois xpiani. qre oēs iudei illius loci ex regis pcepto occisi sunt. hec autem sepe a plurib⁹ fide dignis audiui sic in francia accidisse. ¶ His aūt ⁊ pluribus aliis maleficiis vtunt iudei q alie nationes mūdi cū semper fuerint rebelles deo ydolatre ⁊ preceptorū dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures. ipsi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atq diuini: cum tamen eis expresse sit in lege eis prohibitū deutronomij. xviij. Nō inuenaitur i te q lustret filiū suū aut filiā ducēs p ignē aut q ariolos sciscitet. aut obseruet somnia atq auguria. nec sit maleficus aut incātator neq phitones osulat neq diuinos ⁊ querat a mortuis veritatē. hec eni oia abhoiatur dñs. Et iterū Leuiti. xx. vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinatiōis spūs fuerit morte moriat lapidib⁹ obruent eos. sanguis cox sit super illos.

¶ De crudelitate iudeox in alemania vbi puellā occiderūt. ⁊ qre iudei in oi puincia quam inhabitāt xpianum sanguinem fundunt.



Quinta crudelitas iudeox famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas pr̄larcha barbarien. in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculū celeberrimū qd accidit anno ab icarnationis domini. M. cclxi. qd factum est in villa teutonie forchin noie. Contigit autē vt quedā vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellam eis annox septē a parentibus ablatā venderet occidendā. Hanc igitur in secreto sup pulchra et plura lintheamina obstructa ore eius in omnib⁹ fere iūcturis mēbrox incisionib⁹ vulnerarūt magno conamine sanguinem exprimentes ⁊ in ipsis lintheaminibus diligētissime receptātes. Hāc aūt post tormenta defunctā iudei i aquā fluidā ppe oppidū piecerūt ⁊ sup eā cōgeriē lapidū posuerūt. Tertia vero ac quarta die per manū erectā ad celū a piscatorib⁹ est inuenta ⁊ in oppidū deportata horrentib⁹ ⁊ clamātib⁹ populis ab impijs iudeis tantū flagitiū perpetratū. Erat eni in vicinio marchie princeps q mox audito tāto piaculo puenit ad corpus statiq erectū residēs tetendit manū ad pricipem quasi vindictā sanguis ei⁹ vel forte misericordiā implorare post horā vo dimidiā iterū se deposuit defuncti more suppinam. Adductisq ad h spectaculū impijs iudeis statim eruperūt oia vulnera corporis ⁊ in testimoniū nephande necis copiosum sanguinem effuderūt. mox clamor vulgi attollitur ⁊ ad vindictā zeli totalr est aiatus. Ex qbusdā indicijs capta vetula cōuicta ē marie cū filia eius paruula oia p

diderit qꝫ a puero ꝛ ebrio extorque tur veritas. Judei quoqꝫ capti sũt q̃ in puellã man⁹ nephařias etten derãt: rotatiqꝫ ꝛ suspẽsi sũt cũ vectu la. Duovero mutuo se iugulauerũt hec nobis fratres ordinis p̃dicato ruꝫ Richardus ꝛ egidius sicut illi qui in villa fuerũt post triduũ quo hec gesta sunt veraciter retulerũt ¶ Hinc igitur videndũ est cur iu dei scd̃m consuetudineꝫ in omni ꝓ uincia quã inhabitant xp̄ianũ san guinẽ fundãt. Certissime em̃ com pertũ est ꝙ omni anno in qualibet ꝓuincia sortes mittunt que, ciuites vel oppidũ xp̄iani sanguinẽ aliis ciuitatibus tradat. Constat quidẽ ex sancto euangelio ꝙ pylato lauã te manus ꝛ dicente. mũdus ego sũ a sanguine iusti hui⁹ iudei impĳs simi clamauerunt. Sanguis ei⁹ su per nos ꝛc. Sup quo beatus Aug. in sermone quodã qui incipit ĩ cru ce munere dicit. Videtur ꝙ ex ma ledictiõe parentũ currat adhuc in filios vena facinoris per maculaꝫ sanguinis. vt per hanc fluidã ipoꝛ tune ꝓles impia iexpiabiliter cru cietur quousqꝫ se ream sanguinis xp̄i recognoscat penitens et sanet ¶ Preterea dicit ibidem supradi ctus doctoꝛ ꝙ audiuit suis tẽpori bus quendã litteratissimũ iudeoꝛũ conuersum ad fidem dixisse quedã quasi ꝓphetã coꝛũ in extremo vite ꝓphetasse iudeis. certi scitis inq̃t nullo mõvos posse ab illo quo pu nimini verecũdissimo cruciatu sa nari nisi solo sanguine xp̄inano qd̃ verbum ceci semp iudei ꝛ ĩpĳ ca pientes induxerunt omni anno in omni ꝓuincia fundendũ sanguinẽ xp̄ianoꝛum vt tali sanguine cõuale scant. ꝛ addidit male aũt intellexe runt verbum sanguinem intelligẽ tes xp̄iani cuiuslibet. sed prorsus illum sanguinẽ qui in salutẽ pecca minũ quotidie funditur in altari quem si quilibet vestrum cõuersus ad fidem xp̄i sumpserit vt debue rit mox sanabitur ab illa maledi ctione paterna. hec ille in predicto libro. Ex hoc patet ꝙ iudei qui nõ ficte sedvere accedũt ad baptismũ statim sanantur ab illo fluxu. san guinis quem patiũtur.

¶ In alemania fuit cũ intoxicaue rũt omnes puteos ꝛ fontes.



Extra crudeli tas famosa iudeoꝛũ fa cta fuit sedẽte in cathe dra petri. Clemente papa. vi. qui fuit ducentesimus tertius apostoli cus. ꝛ imperante henrico romano ruꝫ imperatoꝛe qui fuit. lxxvi. im peratoꝛ Anno domini. M. cccxiv. tunc enim compertum est in ale mania ꝙ iudei intoxicassent om nes fontes ꝛ puteos vt occiderent omnes christianos dicte prouincie torti enim aliqui eoꝛum id confessi fuerunt esse verum. quare miran tes alemani tantam crudelitatem et timentes gentem prodiciosam habere inter se per totam alema niam iudei combusti fuerunt. habe tur hoc ex cronicis impatoꝝ ꝛ sum moꝛum pontificum.

¶ In alemania fuit septima vbi tres infantes christianoꝛum occi derunt.


Eptima crudelitas iudeorum famosa accidit circa annum ab incarnatõe domini. M. cccc.xx. in alemania imperante frederico imperatore. Tunc enim in viēna ciuitate teutonie compertuȝ est ꝙ iudei occiderunt tres infantes xpianos. Cōpertum est etiā ꝙ mulier quedam xpiana impijssima vēdidisset iudeis corpus dñicuȝ. quare ex precepto predicti imperatoris. ccc. iudei fuerunt igne cremati et mulier illa ducta per ciuitatem predictaȝ a fabris forpicibus ignitis fuit dilacerata. hec mihi retulit quidam vir illarū partium dictus Arnoldus de almania qui me certificauit se ꝓprijs oculis vidisse predictam executionem iusticie. tam illorum trecentorum iudeorū: ꝙ etiā predicte femine.

¶ In ciuitate papie accidit vbi iudeus qui dam medicus occidit vnū christianum infantem.


Ctaua crudelitas iudeorū accidit in ciuitate Ancone. cum iudeus quidam natione Januēsis nomine emanuel filius cuiusdam magni medici iudei predicte ciuitatis: cuius nomen erat magister Salomon veniret ad me in conuentu minorum vallisolitano. Anno domini. M. cccc. lvi. et ostenderet se cognoscere errorem iudaice gentis et peteret cum deuotione baptismo christi emundari. ⁊ interrogaui eum de pluribus. ⁊ inter cetera incidētaliter quesiui ab eo ꝙ ex quo cognoscebat errorem iudeoruȝ ⁊ ꝯfitebatur veritatē fidei catholice diceret mihi veritatē de hoc ꝙ iudeis imponitur. s. ꝙ occidunt ⁊ sacrificant infantes xpianos cū eos habere possunt. vtrum hoc sit verum si sciuit determinate vel vidit vt possint xpiani cautius obseruari ab eis. qui motus cōsciētia ⁊ zelo religionis xpiane narrauit mihi duo crudelissima vnū qđ audiuit a parētibus suis iudeis ⁊ a pluribus alijs iudeis: ⁊ aliud qđ proprijs oculis viderat. ¶ De primo dixit. Sepe audiui a parentibus meis ⁊ ab alijs iudeis ꝙ ī partibus ytalie erat quidā iudeus qui dicebat magister Symō de ancona medicus qui discurrēs ꝑ varia loca etiaȝ per magnoꝝ dñoꝝ palacia ꝓpter officiū suum. Accidit ꝙ habuit familiaritatē non paruam cum quodam peruerso christiano sacomano qui in quodam loco ceperat vnum infantem christianum etatis quattuor annorum: vt ab eo seruiretur sicut consueuerunt facere gētes armorum. Sed quia puer ille erat paruulus nec valebat labores sustinere viaruȝ ex amicicia quam habebat cuȝ predicto iudeo tradidit eum: et sibi donauit nihil mali cogitans de his que iudeus gerebat in corde: sed vt ei seruiret Judeus vero nō modicum corde gauisus cepit infantem ⁊ cū eo rediit in ciuitatem papie vbi domiciliuȝ suum habebat. et cum ingrederetur domum suam videns horam qua posset desideriuȝ sue feritatis

explere capto infante sup mensaz extēdit ꝛ euaginato gladio caput infantis xpiani crudeliter abscidit. dimisso ergo capite oblito supra mēsam trūcum cepit et in quādam secretā camerā cum eo introiuit vt suū impleret puersum ꝓpositū. Interim dū ꝙ ipse erat in camera deo ordinante ingressus est domū quidā magnus canis qui inueniēs caput infantis sup mēsam ipm in ore cepit: ꝛ per fenestraz in vicū saltauit. Cum aūt iudeus ille crudelis exiret de camera vt pdictum caput tolleret, ꝛ ipm nō inueniret nō modicū miratus: sed ꝛ timore pcussus ꝙ esset discoopertus statim domū suā exiuit ꝛ data non parua pecunia quibusdā saccomānis occultatus est ꝛ vsqꝫ ad mare secrete perductus ꝛ inde nauigio transiuit ad turcos et sic euasit manus iusticie ipm diligēter inquirētis. Fuit aūt cognitum predictum factū crudele ꝓpter predictum canem: qꝛ cum tēderet per vicū cum capite in ore casu obuiauit ministris iusticie qui respiciētes nō poterāt bene discernere quid esset illud qđ canis gerebat in ore taliter erat sanguine cruentatum. Finaliter acclamantibus illis dimisit caput: ꝛ vt cognouerūt ꝙ erat caput infantis mirati sunt vehementer quis scꝫ ausus esset taꝫ crudele factum perpetrare. Sequentes igit vestigia sanguinis decurrētis guttatim p vicum vnde venerat canis vsqꝫ ad domum predicti iudei peruenerunt ꝛ introeūtes inuenerunt mēsam cruore infectam et trūcum infantis in camera: iudeum vō nō inuenerūt: vt dixi supra. Ecce que audiui a parētibus meis et pluribus aliis vt predixi ꝛ de quo est fama publica in tota ytalia.

¶ In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum sanguine eius.



Ona crudelitas iudeoꝝ famosa accidit in ciuitate Saonꝙ distat p dictam a ciuitate Januēsi vnde predictus iuuenis emanuel postqꝫ mihi retulit predictam crudelitatem vt audiuit. Consequenter narrauit id qđ propriis oculis conspexit sub forma que sequitur. Cum eni essem in ciuitate quadaꝫ subiecta ianue que dicitur Saona vt viderem sacrificari quēdam infantem xpianuꝫ pater meus deduxit me ad domū cuiusdā iudei vbi fuerunt septem vel octo iudei congregati secretissime ꝛ clausis ianuis diligētissime iuramētum fortissimum omnes fecerūt de celando id qđ facere volebant, sic ꝙ nullo modo temporibus vite sue detegerent quicqđ ibi fieri viderent quinimmo citius paterentur mortem: vel seipsos occiderēt qꝫ aliquid tale alicui viuētium reuelarent quo peracto: ecce deducitur in mediuꝫ infantulus quidaꝫ xpianus etatis fere duorum annoꝝ: ꝛ deducto vase illo in quo consueuerūt recipere sanguinē infantium circūcisorum posuerunt predictum infantem nudum supra predictum vas ꝛ quat-

tuor iudei illoꝝ intēdebant occisioni sub tali forma ꝛ ordine. naꝫ vnꝰ tenebat eum per brachium dextrū secūdus per sinistrum. tertius ꝟo tenebat caput eius eleuatum sic ꝙ isti tres tenebant euꝫ in forma crucifixi extensum. quartus faciebat opus qui infanti xp̄iano sic disposito primo posuit in ore eius stuppas fumo plenas ne scilꝫ clamare posset. et deinde accepit quosdam ferreos aculeos satis lōgos: ꝛ mittebat eos crudelissime īfra stomachum ꝛ latera infantis versus partes corporis supioris qui nō dubito quin per viscera infantis transirent vsqꝫ ad cor. Sic ergo ille impius iudeus sepe ꝛ celeriter vulnerans infantem mittēs et extrahēs predictos aculeos copiosissime viuus sanguis infantis effundebať in predicto vase. qđ cum viderem exhorrui facinꝰ crudelissimuꝫ nec amplius respicere potui: sꝫ absentaui me aliquātulum in eadem domo. Pater meus ꝟo venit ad me ꝛ dixit mihi multa inter que secretissime mihi mādauit ꝙ nunq̄ alicui viuēti ea que videram nec que ibidem visurus eram detegerē. Sed ꝙ antea sustinerem mortē vel occiderem meipsum cū gladio q̄ ꝙ aliquid huiusmodi secreti reuelarem ꝛ cum redirē cum eo ad locuꝫ iam predictus infans expirauerat. capto ergo corpore eiusdem proiecerunt eum in quandam profundissimam ꝛ obscurā latrinam que erat in predicta domo: ꝛ deinde fructibus diuersis. scꝫ pomis: piris: nucibus: auelanis: ꝛ ceteris que habere potuerūt in partes minutissimas diuidētes sanguini illi infantis xp̄iani in predicto vase miscuerunt ꝛ de illa cōfectione horribili omnes illi iudei comederunt ꝛ ego comedi de sanguine illo. qđ postq̄ gustaui fui ita alteratus in memet ipso ꝙ illa die nec altera sequenti non potui aliquid manducare volēs quasi viscera effundere pre horrore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine p̄dicti infantis xp̄iani. ¶ Predicta omnia ꝛ plura alia narrauit p̄dictus iuuenis emanuel iudeus ante me: ꝛ ante venerabilē patrem fratrē petrum vela ꝑ tunc in supradicto conuentu vallisolitano guardianum. Et iterū atqꝫ iterum anteq̄ sacramētum perciperet baptismi: ꝛ postq̄ baptizatus fuit in ecclesia sancti Jacobi predicte ville ꝛ vocať franciscus Eadem omnia corā reuerendo in xp̄o patre ꝛ dn̄o gharsia de boamonte lucētine episcopo eius patrino in baptismate ꝛ coram venerabili domino petro basques decano ecclesie compostelane ac corā aliis pluribus notabilibus viris ecclesiasticis et laicis: ꝛ publico notario regis audiētie predicti dn̄i episcopi secretario. s. petro martini de guetaria per quē omnia supradicta de duabus crudelitatibus in scriptis sunt redacta ꝛ signata ꝛ in supradicto conuētu minoruꝫ reseruata ad memoriam tanti facinoris: ꝛ dixit ꝙ supradicta acciderant in predicta ciuitate quasi per quattuor annos ante conuersionē suaꝫ. Et pꝫ

q perpetrata fuit hec crudelitas Anno domini. M.cccclij.

¶ In regno castelle accidit in loco qui dicit thauara vbi iudei seminauerunt aculeos: incenderunt christianorum domos.

Decima crudelitas iudeorum accidit in regno castelle in quadam villa que dicitur thauara que est in territorio Ludouici de almanca. Casus autem vt est vox cois et publica fama fuit talis. Judeus quidam filius cuiusdam fabri iudei commisit quoddam crimen propter quod fuit iuridice occisus. pater vero eius pre dolore filij concepit dolorem et peperit iniquitatem: vt enim vindicaret se de christianis in predicto loco finxit se stultum per multos dies. Modum autem sue fatuitatis publicauit in hunc modum: vt ab omnibus stultus reputaretur: quia diebus et noctibus incedebat per locum predictum clamans et percutiens portas domorum cum martello intantum quod iam de eius vocibus et ictibus non curabant: eum fatuum totaliter reputantes. In domo vero sua secretissime cum pueris suis fabris faciebat quasdam laminas ferreas perforatas quibus posset de nocte omnes portas domorum conclauare: fecit etiam aculeos ferreos qui lingua nostra abrolos nominant qui communiter ab inimicis seminantur pro pedibus equorum et hominum conclauandis. Cum ergo habuit sufficientiam predictorum nocte quadam intempeste noctis silentio discurrens celeriter per locum: vt consueuerat conclauauit portas: aculeos predictos seminauit: vt si qui forte fractis portis exirent in aculeos inciderent. Quibus peractis iuuamen non est dubium per alios iudeos cogitantes perimere omnes christianos apposuit ignem domibus et fugit. Cum ergo habitatores predicti loci pre vigore fumi et ignis calore excitarentur surgentes velociter et vt ignem fugerent ad portas aperiendas recurrerunt: et cum non valerent eas aperire multi igne perierunt: et si qui euaserunt fractis portis in aculeos ceciderunt grauiter pedibus vulnerati: quare predicte crudelitatis et malicie inopinate querela ad regem venit qui secundum quod est publica fama litteras suas dedit predicto loco quod quicunque iudeus in eo vel eius terminis caperetur statim occideretur. Accidit autem quod iudeus quidam: iter faciens prope terminum predicti loci cogitans quod a nullo posset videri quasi derisorie intrabat in terminum predictum et subito exibat dicens hec verba. iudeus in thauara iudeus extra thauaram: sed qui latebant eum videntes comprehenderunt et ibidem ignibus combusserunt: et ideo in prouerbium tradunt in illis partibus contra iudeos predicta verba: iudeus in thauara et iudeus extra thauaram nec amplius iudeus aliquis ibi habitauit vsque in hodiernum diem.

¶ In predicto regno accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum cineribus cordis eius.



Aldecia crudelitas iudeorũ accidit in pdicto regno castelle circa annum domini. M.ccccliiij. Cũ enim de nomine iesu in villa vallisolitana vigintiduos sermones facerem et vltimum in illa materia vellem facere: relatum mihi fuit a personis fidedignis inter quas fuerũt. Reuerendus in xp̄o pater et dominus garsichias de voamon de lucenß. episcopus supra nominatus homo quidam magne sciẽtie et bone conscientie. et Rodericus didaci de mẽdoca miles vtiq; strẽnuus atq; timens deũ. q duo iudei in terra ludouici de almanca ceperant vnum infantem paruulum christianũ furtiue et deducentes eum extra locũ in quodam cãpo occiderant et aperientes eum per mediũ corporis extraxerunt cor eius et sepulto corpore in superficie recesserunt. Canes autem ibidem transeũtes corpusculum illud effodientes extraxerunt et corroserũt. vnus autẽ eorum brachiũ cum manu deducens in ore a pastoribus captus est et sic detecta fuit mors infantis qui non inueniebatur. Iudei autẽ predicti conuocantes secrete alios de quibus et ipsi confidebant predictum cor combusserunt et in cinerem redactum vino miscuerunt: et de illo predicti iudei bibentes cõmunicauerũt. Super quo facto predictus didacus de almanca fecit diligentem inquisitionem et inuenit predictos iudeos reos in crimine: capto q vno illorum qui fecerat factum vir quippe rubeus capillis et barba: quem ego vidi et tormentis expositus cõfessus est et non negauit Cũq; vellet facere iusticiam de eodem. iudei qui non dormiebant velocissime itinerantes a rege litteras habuerunt in quibus aduocabat causam ad se et mandabat militi q nõ procederet vltra quousq; amplius videretur in causa: et sic cessauit predictus miles ab execu tione iusticie. Hac ergo certitudine habita ego predicaui predictũ sermonem in ecclesia sancti Nicolai que est ppe iudaismum vbi tota villa cõuenerat processionaliter et etiam multi iudei et ibidẽ aggrauaui hanc crudelitatem mihi nouiter relatam: vt dictũ est quod verbum publicatũ non modicũ displicuit iudeis ibidem presentibus ac etiã plurибus aliis de genere suo illis fauẽtibus. Propter quod sic factũ est q iudeus ille ductus fuit ad pdictam villã vallisolitanã procurantibus aliquibus de gñe suo qui protũc magnã partem in cancellaria regis habebant: vt colore iusticie ipsum liberarẽt extrahentes eum a manibus pdicti militis Positus ergo est i carcere publico et tũc supradictus domin⁹ Lucẽñ. episcopus litterã quandam recepit a supra nominato milite ludouico de almanca nomine pprio roboratam: quam ppriis oculis vidi et in manibus meis tenui et legi. in qua narrabat et asserebat oĩa supra dicta fore vera et quomodo cessauerat ab executiõe iusticie ppter pre

dictam litteram regis recōmēdās eidem predictum negocium ꝑpter honorem fidei:ex quo erat princi palis in consilio regis. vidit insup predictus dn̄s ep̄s inquisitionē fa ctam per supradictum militem in qua omnia predicta continebātur vt mihi affirmauit. Sed quia mu nera et fauor:timor ꝛ amor corrum punt iudices et tres pretores intē debant in causa:quorum vnus sine altero nihil poterat facere in casu illo. et duo illorum erant de genere illo. ideo tādiu illi duo dilatauerūt negocium ꝛ dissimulauerunt hec ꝛ alia cauillantes ꝙ nihil vsq̧ nunc in executione iusticie factum est vt de iudicibus illis suo tempore de⁹ faciat vltionem.

¶ In eodem regno ciuitate thau rensi. accidit vbi presciderunt carnē cum sanguine de crure cuiusdā par uuli xp̄iani:ꝛ secum deduxerunt.



Duodecima cru delitas iudeorum acci dit in ciuitate thauri su pradicti regni castelle anno domi ni. M. cccclvij. Cū enim in ea par te ciuitatis predicte que depopula ta est duo infantes xp̄iani fere eta tis septem annorū in solatijs pue rilibus ambularent:ecce duo iudei qui viderunt eos solos ꝛ a nemine videri predictos infantes capere voluerunt:sed quia timuerunt non habere spacium ad suam maliciā exercendam. currētes post eos vnū acceperunt:ꝛ abscindētes frustrū carnis de crure eius inuoluentes in sanguine eius recesserunt. et sta tim fugientes in ciuitatem zamore se receperūt. Quid autem fecerūt de carne illa ignoratur cum ex ne gligentia nulla facta fuerit execu tio iusticie. hoc mihi narrauit reue rendus in christo pater ꝛ dominus Alfonsus devinero episcopus sala mantinus certificans me de veri tate huius facti. cum paruulus pre dictus:cuius caro abscisa est. esset filius cuiusdam scutiferi sui qui di cebatur iohānes de benaphares.

¶ Item de eadē ciuitate anno quo supra vir quidam simplex venit ad me volens proponere querelā quā dam similem predicte in cōsilio re gis que talis erat:vt i scriptis ostē debat ꝙ die quadā. iudeus quidā cepit vnum paruulum sub clamide nemine vidente ꝛ manu posita sup os suum ne clamare posset: deduxit illum ad domū suam. solo vero po sito clausis portis domus sue tem ptauit occidere infantem:sed dn̄o disponente clamauit infans. ꝛ cum clamaret casu quidam operarij ve nientes de vinearū culturis ꝛ tran situm facientes ante portas dom⁹ predicti iudei audientes voces p̄ dicti infantis steterunt. percusse runtq̧ portas predictas fortissime cum instrumentis agrorum que in manibus ferebant intantum ꝙ iu deus necessario habuit aperire. et inuento infante inquirebant quid nam esset iste clamor. et iudeus re spondit ꝙ ludebat cum eo. sic ergo liberatus est infans ille a ludo iu dei:qui narrauit eis quomodo ce perat eum iudeus. et quomodo eū occidere voluerat. Accusatus fuit

iudeus ille in predicta ciuitate coram iudicibus eiusdem. et deducta est causa ad regis consiliū quid amplius factum est non noui.

¶ In medicinis vbi assignantur tres rationes: quare non expedit xpianis vti medicinis iudeorum.



Ecia tertia crudelitas iudeorū exercetur communiter in medicinis. Plurimi enim iudeorum videntes negligentiā xpianorum in discēda arte medicine viribus laborant p peritia dicte artis. et cū vigeant astutia serpentina student viriliter dñis cōplacere vt eos teneant pro parte sua. et intātū iam dñi temporales: immo qd̄ flendum est et plati ecclesiastici eis adherent: vt vix inueniatur aliqs eorum qui non habeat penes se dyabolum iudeū medicū qui intantum laudant eos vt dicunt xpianos medicos: licz peritos sicut ego cognosco ignaros in arte medicine. Cuz ergo iudei predicti cognoscunt circa se fauorem dñorum sunt circa inferiores seuiētes. beatus qui ab eorum manibus euadit. ¶ Narrent q̄ ab eis recipiunt purgatiōes et fleubothomiarum consilia. me eñ existente in ciuitate Segouiensi. Iudeus quidā medicus purgationez quādam tradidit vni xpiano et casu vnus alius amicus illius infirmi qui etiam protūc incipiebat infirmari modicum. quod superfuit de purgatione illa quod nō potuit recipere primus ipse accepit cogitans et illud sibi salutare. qui quasi subito intrinsecus igne succensi facti sunt amātes intantū q̄ post quintam diez primus mortuus est. Alius vero quasi per miraculum liberat.

¶ De similibus autem non est numerus intantū q̄ si vnū curant quinquaginta occidūt. sicut repertū est iudeos medicos seipsos in suis solēnitatibus laudare conferētes ad inuicem quis eorum plures occideret xpianos. Et si vis scire causas quare xpiani non debent recipere medicinam a iudeis. Audi testem famosum ex eorum genere. s. magistrū Alfonsum conuersum in libro bellorum dei. ca. xliiij. vbi dicit. Nō expedit xpiano alicui medicinā recipere a iudeo triplici rōne. Pria est quia iudeus sm veritatem non cognoscit naturas et complexiones omniū ciborum qui eis deferuntur nisi ex auditu: non tñ ex experiētia quā ipse per se facere posset. verbi gratia. non cognoscit medicus iudeus naturam carnis leporis et cirogrili. et fiscedule. et piscis congri et sic de aliis carnibus per libros sicut cognoscit carnem bouis: arietis: et hyrci. et alios cibos quos habuerit in vsu comedendi. et iam dixerunt sapientes medici: q̄ nō sufficit alicui ad hoc q̄ sit bonus et verus medicus. legere in libris quousq3 vtatur experimentis et probationibus medicinarū et ciborum et infirmitatum et infirmos visitādo Medicus autem non potest experiri naturam ciborum sibi vetitorū nisi in corpore alieno. sicut probāt et experiunt venena in alieno cor-

pore parua sapientia sufficit ad discernendum cibos: vel ea que semper sunt nociua: qꝛ sufficit ꝙ sciat de illis solũmodo ꝙ sunt nociua. sꝫ non sufficit parua sapientia ad vetandum ea que non sunt semp̱ nocitua: nec semper vtilia. ⁊ ideo qui caret magna sapientia in similibꝫ adducit infirmũ ad periculũ vel ad mortem. ¶ Secũda ratio est: qꝛ talis medicus vel timet facere peccatum ꝰm legem suã vel non. et constat ꝙ timet facere peccatũ: qꝛ sapientes iudeorũ dixerunt ꝙ melior medicorum ibit ad infernũ. ⁊ causa huius est: qꝛ intentio medicorũ vt plurimũ est vt acquirant diuitias: vel vt acquirant magnũ nomẽ sibi non vt seruiãt deo. ⁊ hoc est eis aliquãdo causa ad elongandũ aliquãdo infirmitates: vel ad peiorandũ eas: vel vt infirmos perimant. ⁊ si talis est natura medicorũ in generali q̃to magis hoc erit de medicis iudeis cũ vt cõmuniter nõ sit i eis timor peccandi: vt dictũ est. ¶ Tertia ratio est: ꝙ lꝫ medicus iudeus esset timidus in peccãdo ꝰm legeꝫ suam. expedit multum vtvnusquisqꝫ se custodiat ab eo: quia lex sua p̃cipit ei occidere xp̃ianos et eorum bona accipere. defenditur etiam iudeus a reddendo xp̃iano ea que p̱diderit ⁊ oblitus fuerit. ⁊ soluere ei debitum quod debet: ⁊ facere ei amorem. ⁊ ꝙ est preceptum legis occidere eum. propter que omnia christianus est debitor anime sue si ponit corpus suuꝫ in manibus medici iudei. et quare christianus confidet de fide iudeorum cum ipsi nõ confidant de christianis. quia intẽtio eorum ad malum prona est ⁊ ad suspitiones habendas de bonis. et ꝙ ipsi venenose retinent in cordibus suis: vt faciant aliĳs. de hoc suspicantur in aliĳs. ⁊ sic dixerunt sapientes eorum in thalmuth: ꝙ non debent recipere medicinam a christianis: nec ab aliĳs gentilibus nec debent eorum capilli ab illis circinari vel radi: nec habere societatẽ cum illis in via nec stare soli cum eis in vno loco. sed si christianus catholicus elongauerit se a iudeo in dando et recipiendo specialiter si elongauerit se ab eo in facto medicine recipiet magnã remuñerationẽ a deo: quia ĩ hoc implet magna dei precepta cum custodiat animam ⁊ corpus suum: ac etiam alios xp̃ianos qui eũ in hoc audierint a mortis periculo. quia lex dicit Deute. iiĳ. custodi temetipsum et animam tuam sollicite. et iterũ Iere. xvĳ. custodite animas vestras. ¶ Item si christiani in his se custodierint a iudeis facient in hoc seruitiuꝫ deo et iesu christo filio eius seruiẽt deo quia cũ iudei viderint q̃ venit eis aliquod damnum: quia non timent deum: nec timent peccatũ erit hoc eis causa et ratio vt redeant ad timorem dei: ⁊ vt abstineant a peccato ⁊ in hoc implet magnum preceptum dei. Sic enim dixerunt sapiẽtes ꝙ maior est ante deum ille qui facit alicui facere bonuꝫ q̃ ille qui facit. Seruient etiam iesu christo filio eius: quia cum iudei viderint ꝙ eis nascitur aliquod dãnum propter malos mores eorum: et p̱pter

defectum modestie qui habetur in eorũ thalmuthica lege erit eis hoc causa et ratio vt redeant et diligenter attendant in aduentu messie. sicut eis supra probatum est. et vt dimittant legem illam crudelitatis et accipiant legem iesu christi veri messie que est lex charitatis: humilitatis: et modestie. et non est in mũdo maius preceptum dei ꝙ predicatum. Et ideo hec scripsi non propter eorum vituperium: sed vt seruiam deo et vt ostendatur laus et honor legis iesu christi et conuertentium se ad illam. hec ille. In cõcordantiam horum potest adduci illud prouerbio. xxi. Qui custodit os suũ scꝫ a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab ãgustijs aiaꝫ suã.

¶ In venenis propinandis.



Quartadecima crudelitas iudeorũ est in venenis ꝓpinãdis. Rabies enim iudeorũ plurimos vocãdi modos circa christianos inueniens: non solum circa infirmos: sed etiam circa sanos se extendit: sed specialiter in veneni propinationibus et non solum talia operantur ignorantibus christianis. sed etiaꝫ qui aliqui peruersi christiani dyabolico consilio illusi volunt aliquem occidere veneno ad iudeos tãꝙ ad peritissimos in hac arte recurrunt. qui interpositis iuramentis de seruando secrete audacter virus effundunt: sicut nuper accidit in campis gotticis istius regni castelle: vbi cum duo fratres milites quorum maior dicebatur Johannes de vega pacifice vt videbatur in vnum sepe cohabitarent minor fratris sui morteꝫ excogitauit: vt tota hereditas perueniret ad eum pulsantibus ergo cor eius auaricia et ambitione proditionem excogitatam reuelauit cuidam iudeo medico. aut almirã predicti regi. qui data pecunia vel ꝓmissa et iuramento secrete interposito tradidit sibi venenum quo fratrem suum perimeret. Cunqꝫ die quadam ad mensam fratris veniret obseruato ꝓfecto in vase in quo vinum erat fratri propinandũꝫ solum venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdem militis in argentea tacea vinum illud poneret vt predicto militi propinaret. ita fuit tacea illa subito quodaꝫ colore horribili obfuscata: quod pauidũ erat vinuꝫ illud aspicere. cognouerunt ergo manifeste ꝙ venenum erat in vase. et facta diligenti inquisitione inuentum est ꝙ frater eius fecerat proditionem illaꝫ. captus ergo et vinculatus confessus est et non negauit. sed supplicationibus quorũdam militum veniam meruit a fratre cum hac conditione ꝙ ingrederetur religionem. de qua nunqꝫ exiret. et sic factum est: quia positꝰ fuerat in monasterio monachoruꝫ sancti benedicti ville supradicte valliolitani in qua nunc monachꝰ est effectus. iudeus vero qui dederat venenũ cognito ꝙ ꝓditio erat detecta ne forte captus vi tormentorũ hec et alia plurima mala q̃ fe

cerat reuelaret ppter q̄ merito nō solum ipse: sed omnes iudei debe rent perire veneno hausto seipsum necauit. ¶ O q̄ periculosa est con uersatio iudeorum xp̄ianis omni bus specialiter magnatibus et regi bus. Nunquid vero imperator se quens consilium symonis magi iu dei in omnib⁹ horribilis fuit et ma la morte finiuit. Nunquid helena Constantini mater ex nimia conuer satione cum iudeis in hierusalem quasi conuersa fuit ad iudaismum: nisi interuenisset filius eius qui fe cit q̄ congregarentur sapientes iu deorum cū sacerdotibus xp̄ianorū rome vbi fuerunt ex parte xp̄iano rum. lxxv. ep̄i. et de iudeis. xii. sapiē tes et centū et nouē sacerdotes. et fa cta fuit disputatio coram Constan tino et helena matre eius: et fuerūt omnes iudei deuicti et confusi per solum sanctum Siluestrum papā. et conuersi ad fidem xp̄i ac regina helena liberata a periculo in quo erat. vt pz in chronicis imperato rum et generali hystoria hyspanie. Nonne rex petrus castelle sequēs conuersationem et consilium duorū iudeorum: quorum vnus dicebatur Abensarsal. qui certificauerat eū q̄ deberet lucrari terrā sanctā hie rusalez: quia sic inuenerat in signo natiuitatis eius. Alter vero iude⁹ vocabatur salomō leui qui erat ei⁹ thesaurarius maior in omnibus in felix fuit crudelissimus: non solum in extraneos: sed etiam in suos fra tres et naturales subditos ac ma la morte finiuit: occisus in mōtiel a rege Henrico. Nōne rex alfonsus et cōuersatione iudeorū in tantam venit cecitatē q̄ tenuerit quādam iudeaz in concubinā quinq3 annis in quibus sic fuit alienatus male ficiis illius iudee q̄ nulli⁹ poterat habere audientiam cum eo et regnū destruebatur nisi milites succurris sent qui quadam die ipsam occide runt cum seruitricibus eiusdē secū dum q̄ legit̄ in cronica didaci cā pidocti. Non ergo possiū3 approba re conuersationes xp̄ianorum cum iudeis specialiter magnatum pre latorum et regū cum tot mala exē pla et pericula nō solum corporum sed etiam animarum et reipublice legamus et experiamur.

¶ In orationibus in quibus quo tidie orant pro destructiōe ecclesie xp̄i et principum xp̄ianorum.



Uita decima crudelitas iudeorū in oratiōibus eorum ostēditur nō enim in dei orant p inimicis et psecutoribus ex charitate et pie tate sicut faciunt xp̄iani: sed sicut in operibus vt supra claret crude lissimi ostēduntur: sic et in orationi bus suis spāliter in quattuor. Pri mo i festo mardochei qd adhuc ce lebrant. xv. kalēdas marci conte runt ollas in synagogis dicētes si cut contritus est aman sic regnum xp̄ianorū velociter cōteratur. Se cunda oratio iudeorū p̄cipitur eis q̄ fiat cum transeunt ante domos orationis xp̄ianor. orant enī sic in sententia scdm hebraicum suum do mus superbor prosternet te deus.

Tertiam oratione faciunt cum transeunt per cimiteria christianorum sub tali verborum serie erit verecundata mater vestra erit repudiata illa que vos peperit quia finis christianorum vermis est. Quartam orationem faciunt quotidie ter in die in qua maledicunt iesum christum et discipulos suos atque reges et principes christianos cuius tenor talis est secundum Iheronimum de sancta fide in tractatu secundo libri sui quem composuit per mandatum pape benedicti in capitulo quinto. et vt intelligatur notandum quod iudei vocant conuersos ad fidem christi mesumadiu. i. destructos: dicunt ergo sic mesumadiu. i. destructis non sit spes et omnes heretici et omnes qui loquuntur contrarium israel in breui sint scissi et regnum superbiosum in breui sit euulsum cassatum et destructum et omnes inimici nostri sint destructi et humiliati et confracti breuiter in diebus nostris. ¶ Magister Alfonsus conuersus in libro de bellis dei c. xliiij. vocat iudeos superbos et crudeles quia non orant ex charitate sicut christiani et ponit in terminis supradictam orationem sub hac forma. Qui conuertuntur ad aliam legem non habeant spem et omnes heretici subito pereant et omnes nostri inimici et omnes odientes nos et omnes qui querunt mala nobis subito succidantur et omne regnum superbie frange cito destrue et opprime cito in diebus nostris et ipsi vocant christianos regnum malignitatis. hec ille. Cum autem iudeis dicitur a christianis quod ipsi faciant hanc orationem statim negant. sed mentita est iniquitas sibi cum hoc fuerit publice ostensum per supradictum magistrum Alfonsum illustrissimo regi alfonso qui disputauit cum maioribus et sapientioribus iudeorum et fecit eos cognoscere quod dicebant predictam orationem et maledictionem contra christianos propter quod predictus rex inhibuit iudeis singulis ne illam dicerent et quod eam ab omnibus libris suis raderent et amouerent cuius tenor talis est. Dominus alfonsus castelle toleti et legionis galecie. hyspalis. cordube. murcie. gibennij. et algarbij Rex. dominusque moline consilium iudeorum omnium regnorum nostrorum. et ipsorum quilibet gratiam cum salute. Uolo vos scire nobis fuisse relatum per magistrum Alfonsum conuersum sacristam maioris ecclesie valisoletane vos vti a magnis temporibus inter vos quotidie ab vtroque sexu adulte etatis oratione quadam in qua maledictionem omnipotentis dei christianis ac omnibus ad fidem christi conuersis imprecamini eos censendo hereticos etiam inimicos capitales: et quod publice deum exoratis vt eos destruat atque perdat. et licet aliqui iudeorum dicendo negabant hoc non dicere christianis. disputauit tamen hoc dictus magister Alfonsus cum sapientioribus valesole qui de vobis fuerint adinuenti coram iudicibus vestris ac scribis publicis et merinis atque probis viris de predicatoribus fratribus et multis aliis circumstantibus vbi iuramento legis iudeorum illi summe litterati inter se concesserunt dictis librorum suorum iniunctum ab antecessoribus hoc fuisse veluti di

ctus magister alfonsus demõstra- bat: ꝛ ipsi suis nominibus sup hoc vice ꝛ vicibus roborarunt in he- braico. videntes nobis hoc vitupe- rare ꝛ derogare fidei xp̃iane in bo nũ duximus per mandatũ ne in ali quo regnoꝝ nostroꝝ amplius hoc fiat. ꝙ si iudeus aliquis vel iudea hoc p̃sumpserit attemptare iudi- cibus omnibus ꝛ merinis atqꝫ po- tentibus cuiusqꝫ loci in quo hoc ac ciderit qui hanc nr̃am litterã vide rit vel trãsumptũ signato notario publico iniungimus viua voce ibi remedium ponere: sicut erga illos qui contra xp̃ianã fidem ꝓponũt ꝛ lr̃am nostram recipiunt in cõtem- ptuꝫ ꝛ ꝙ vt ibi scribitur cõpleatis ꝛ vnus pro alio non excuset qđ in- iungimus ponere in effectu et cu- stodiatis et defendatis. Predicte nostre littere vel transumpti illius signati notario publico ostenso- rum nec permittatis dicto vel fa- cto: aliquem vel aliquos: contra eum porcedere quocumqꝫ modo nec aliud faciatis in hoc sub pena nostri dominij centũqꝫ marabeti- noꝝ nõmisime noue cuiuslibet om- ni vice. et qualiter vos hanc lr̃am vel transũptũ signatũ notario pu- blico tales vel tales duxeritis ad- implendum cuiqꝫ notario publico cuiusqꝫ ville vel loci qui ad hoc vo catus fuerit imponimus p manda tũ ꝙ hoi hanc lr̃am nostram nun- cianti testimoniũ suo signatum si- gno p̃beat vt nobis cõstat qualiter mandatum nostrũ duxeritis adim plendum ꝛ aliud nullus vestrũ au- deat attemptare sub dicta pena et officij vestri lecta littera sibi oĩmo do p̃senteris: datum in valle oleti. xxv. die mensis februarij. erat. M. ccc. lxxiiij. ꝛ licꝫ tpe illius regis iu dei de facto illaꝫ amouissent tamẽ post mortẽ regis iterũ recuperata ẽ a iudeis sicut dicit magister Johã nes ꝯuersus i libro de ꝯcordia legũ ti. v. ca. x. qui iteꝝ ex p̃cepto regis i ciuitate burgensi corã dño gome cio archiepiscopo toletano cui ref negociũ recõmisit disputauit cum sapientibus iudeorum et ostendit eis ꝙ postq̃ eis prohibita fuit p̃- dicta oratio adhuc illam continuo ter in die dicebãt scꝫ de mane i me ridie ꝛ in cõpletorio: et cantor cor- bis hoc dicere obligatur populo p̃ sente et respondẽte Amen. Et p̃di ctus doctor tactis sacrosanctis de veritate dicenda vt patet in capi. supradicto iurauit ꝙ illud qđ per- sonabat predicta oratio erat hoc i forma. non sit spes destructis et re pente heretici deperdantur ꝛ ini- mici nostri subito scissi sint. ac re- gnum superbie in puncto frangat ꝛ in diebus nr̃is submergantur et tu de⁹ benedicte frange inimicos nr̃os ꝛ eoꝝ destrue superbiam sine mora. ¶ Itẽ ꝙ verũ sit ꝙ iudei di- cant hãc orationẽ etiã temporibus nostris accedat singularis testis d̃ eoꝝ genere scꝫ dñs Paul⁹ burgẽ. ep̃s qui in dyalogo suo distinctiõe v. ca. vij. declarans ꝯ iudeos. liij. c. ysaie. Non posse exponi nisi de re- ge messia iesu xp̃o sup verbo ꝛ pro transgressorib⁹ orauit sic dicit. hoc nõ põt exponi de populo iudaico qui nõ solum non orat p gentilib⁹

ímmo quotidie orat p destructione romani imperij. et presertim p destructióe ecclia xpi. et discipulorum eius vt pz per quandã orationem eius que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter quedã alia expresse dicitur omnes heretici subito pereant: que vba Rabi salomõ et rabimoyses et ceteri sic exponũt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. vide ergo si de talib⁹ põt verificari et pro trãsgressorib⁹ orauit. hec ille. ¶ Itez sicut dicit magister Alfonsus conuersus li. et ca. quo supra. Orant iudei q si aliqs iudeus dederit xpiano quod perdidit vel gentili q non parcat ei de⁹ et infra adhuc est intentũ aliquorũ eoz qñ orant pro qualibet die q gẽtiles adorãt et obediũt ebel. bertith q sonat nihil et vanitas.

¶ In doctrina eoz ɔ̃ xpianos.

Ecia sexta crudelitas iudeoz ostẽditur in eoz thalmuthica doctrina sicut notat predictus magister alfõsus ɔuersi⁹ in li. et ca. qb⁹ supra vnde dicit q defenditur iudeo ne dicat formosus est iste xpianus quod sonat nõ des ei hospicium in terra. Itez docent q si xpiano vel gentili aliquis obligatus fuerit q non tradatur ei. Itẽ dicunt q quicunqz inuitant ad domuz suaz xpianum vel gentilem ex hoc obligat ad captiuitatem filios suos. Item dicũt q qcũqz comedũt panẽ xpiani vel gẽtiles non gustat gustũ panis. Itẽ dicũt q xpianus vel gẽtilis q pcutit iudeũ reus est mortis. Itẽ dicunt q xpianus vel gẽtilis qui laborauerit in lege meret mortem qz lex non fuit data nisi generi Jacob. Itez dicũt q secreta legis non debẽt reuelare alicui gentili. Item dicunt q peccatum est recipere elemosynam ab homine gẽtili ne habeant bonam remuneratiõnẽ a deo et q non pereant a mũdo. Item dicunt q nõ est fides nec veritas in gentibus adhuc etiaz nec in sepultura. Itẽ dicunt meliorem quẽ videris de gentilib⁹ occide eũ Unde ad hoc est qd deducit Iheronimus de sancta fide in fine libri sui q est sententia rabi symeonis filij rabi ioachi q meliorẽ xpianorũ deb; hõ occidere et meliori colubroz dz homo frãgere caput. Et declarat rabi salomõ q illud qd dicit rabi symeõ meliorez xpianũ. i. magis deuotum deo vult dicere. Itez precipit in Abodazara et sic narrat rabi moysen de egypto: in libro demada q illi qui sequuntur regulaz iesu nazarei. Si homo viderit eos inclinatos ad mortem deb; eos homo occidere. et si sunt circa puteuz dz homo eos proijcere intus et ponere vnum lapidem in ore putei. et si scala fuerit in puteo debet homo eam amouere ne scilicet per eã possit ascendere. Item dicũt q est peccatum vendere christiano possessionem pro aliquo precio. Itez dicũt q nõ debent vendere christiano aliquam bestiã nisi pro multo maiori q valeat. Itez dicunt q christian⁹ qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testimonio. Itẽ dicũt q mulier israhelita

committit magnum peccatum si lactat filiũ xpiani. qr nutrit filiũ ad ydolatrandum et q non debent cõsentire q mulier christiana lactat filium iudee qr est fama q suffocaret eum: sed dicunt q cũ custodia bene potest fieri. Item dicunt q christianus qui obseruat sabbatum dignus est morte lʒ faciat sabbatũ suum altera die septimane. Itẽ expresse mandat iudeis in thalmuth q faciant omne damnum gentilibus signanter christianis quia reputant eos ydolatras absolutos. Dicũt enim q libere et sine aliquo peccato iudeus potest recipere bona xpianoꝝ et est verbũ valde vsitatum inter iudeos q error cõputi quem facit iudeus christiano licentiatur et est sine culpa. ¶ Et dicitur in libro qui vocatur rabaqma i capitulo quod incipit hacgazel legũt magistri si iudeus et xpianus venerint ante te ad iudicium. Attende si potes iustificare iudeum secundum legem hebraicam iustifica eũ dicendo hoc precepit lex et si non poteris iustificare scđʒ ius hebraicum potes tamẽ iustificare eũ secũdum ius aliorum gentium iustifica eum et dices xpiano hoc p̃cepit ius vestrum. Sed si nõ poteris eũ per vnum ius nec per alterũ iustificare obserua eum cauillationibus qr rapere pecuniam xpiano est res licentiata. Et ideo in libro canhedrin in ca. quod incipit artuhabitor q rancanalia faciebat preconisari q quicũq iudeus sciebat ius esse xpiani et faciebat testimonium in iuuamine eius q esset excõicat⁹ quia extrahebat pecuniã a potesta israel cum suo testimonio. ¶ Item dicunt q peccat iudeus soluendo aliquando debitum xpiano secũdũ opinionẽ rabi ysmael qui dixit q tribus diebus ante festuꝫ gentiliũ et tribus diebus post et in ipsamet die festiuitatis q non debent soluere debitum gentili. Et cũ xpiani celebrent vna die ebdomade festiuitatem suam scʒ in die dñica. Ideo tota ebdomada ingreditur peccatum iudeoꝝ. quia dies dñica cum tribus diebus precedẽtibus et cũ tribus diebus sequentibus cõplet septem dies. ¶ Item dicunt aliq sapientes iudeoꝝ q nõ debẽt soluere xpiano nec ei facere aliquem amorem tribus diebus ante quamcunq festiuitatem ne q in ipsa die festiuitatis quia iudei vocant illaꝫ diem contritionis siue fractionis gentilium. Sic ergo affirmãt et docent esse peccatum soluere xpiano debitũ et facere ei aliquem amorẽ. ¶ Item absoluunt iudeum qui mẽtitur xpiano vel falsum iurat sicut patuit supra argumento. iiij. consideratiõis. v. Et intantũ nomẽ xpiani est exosum et immũdum venenosum inter eos. q quancũq rem quã tũcunq turpẽ vocant noĩe xpiano sicut de vase vrinarum et similib⁹ dicunt istud est vas xpianicũ odos xpianic⁹ est iste. et q pei⁹ est docẽt q iesus fuit fornecinus et fact⁹ in muliere immũda et q est iudicat⁹ in altero mundo missus. in immũdicia ferueñti hoim. ¶ Itẽ librũ euangelioꝝ vocãt iudei in thalmuth vt maledicãt guylayon qđ sonat i he

braica falsitas incarcata. Item vocant panē sacratū panē venenosū. Itē noiant crucē harū qđ in hebraico sonat res scissa vocant ēt eā bohena.i.abhominationē. Itē vocāt sanctam mariam haria qđ hebraice sonat scissura. Uocant etiā eā temea quod sonat polluta vocāt etiā xpm manzeri. Item de iesu faciūt signum quod ostendit hebraice qđ eius nomē sit mortuuȝ ⁊ sua memoria. Item dicunt quod cōputū iesu est tricentum et sedecim quale ē cōputum verbi quod dicit̄ i hebraico veriqȝ quod est idē ꝙ vanitas sicut cōpetunt legē sarracenoꝝ per signum verbi qđ dicitur in hebraico hebel quod idē est ꝙ nihil Iteȝ vocant ecclesiā thahuc idest error. Itē vocant preconē iolali idest latrationē. Item vocant sacerdotes gallalin idest treschlados. Item vocant coronam sacerdotis corha idest messatura. Uocant diē veneris sanctiphael. idest ŏ saborrido. Itē vocant diē festiuitatis nostre horga idest que bronte. Itē vocāt paruulos xp̄ianos sakatin.i.serpētes. Omnes supradicte doctrine reperiuntur in thalmuth. scđm doctores generis eoꝝ. Et licet christiani sint domini iudeoꝝ et omnia supradicta sciant vel ad eoruȝ aures veniant quantūcunqȝ sunt horribilia et crudelia ⁊ falsa non reddunt tamen malum pro malo quinimmo orant pro eis vt deus auferat velamina a cordibus eorum ⁊ reducat eos ad veram fidem. Ecce ꝙ manifeste poterit vnusquisqȝ noscere doctrinā christianoꝝ ⁊ iudeoꝝ ꝙ illa pessima ⁊ iudeoꝝ crudelissima.

¶ In vsuris quibus expoliāt christianos.



Decima septima crudelitas iudeoꝝ ostēditur in vsuris nō possȝ chalamus explicare quot sunt modi et chalamitates iudeoruȝ in vsuris exigendis cum in hoc nō hominem sed verius demones dici possint. Repertum est quendam iudeū in Samoreū. ciuitate: pro decem millibus sexaginta millia recepisse de vsuris. Retinent em̄ vsurarios contractus de generatione in generationibus intantum vt nō solū rustici agricultores. sed etiam plures scutiferi ⁊ milites ab eis quasi captiui tenentur non tantū contractibus: sed et iuramentis astricti non nascitur rustico pollus vel edulus quin statiȝ sit p̄nsentatus iudeo feneratori. Reges aūt et principes vsure hmōi fauorem dantes ⁊ non prohibentes sunt in grādi periculo aiarū. vnde extra de vsuris post miserabilē scriptum est iudeos ad remittendas christianis vsuras p principes ⁊ potestates cōpelli precipimus seculares. ¶ Alexādelon dicit ꝙ tales dn̄i qui in terris suis vsurarios tenēt lȝ mortaliter peccent tn̄ nihil restituere obligant̄ si nihil ad eos de bonis eoꝝ p̄uenerit nec est simile de auctoritatibus malis q̄ efficacē cām prestant ⁊ de his q̄ sunt mali cā per accidēs puta ꝙ tale malū in patria cōseruetur vel libere fiat. Si autem predicti dn̄i cogant debitores dare vsuras sm

rodosi. tūc ad restitutionē tenentur etiā si nihil de hoc ad eos puenerit Sed forte melius sentit vb. dicens ꝙ tales qui cum possunt non cōpellunt ad restituendū vsuras tenenē etiā si nihil peruenerit ad eos. cuius rō esse potest qꝛ sicut supra dictum est habent hoc ab ecclesia in preceptū saltem de iudeis ꝙ si non obseruant cū ex eorum officio incūbat eis interpretaē consensum se habere iuxta illud. Non caret scrupulo cōcessionis occulte qui manifesto facinori desinit obuiari. extra de homicidio sicut dignum. §. iiij. ꝛ hec est intentio beati bernardi in tractatu suo ď restitutionibus que mihi placet. ¶ In confirmatione oim predictarū crudelitatū ꝛ ꝓ fine huius septime cōsiderationis et vt vnusquisqꝫ xpianꝰ se custodiat a conuersatiōe iudeoꝝ narrat aristo. in. iiij. li. de secretis secretorum ad alexandrū ponēs ei documentū dicēs. Nunꝙ speres in homine q̄ nō credit legem tuā. Sequitur. Et caue ne accidat tibi vt accidit duobꝰ hoibus qui dicunē associati fuisse in vno itinere quoꝝ vnus erat magus orientalis: reliquus vero iudeus Magus equitauit mulā quā nutriuit ad placitū suū q̄ portabat vniuersa necessaria sua quibus indigebat. Uiator iudeus vero incedebat pedes non habens cibū nec alia necessaria. Dū ergo fabularēē in via dixit magus iudeo: q̄ est lex tua: q̄ est fides tua. Respondit iudeꝰ credo ꝙ in celo est vnꝰ deꝰ quē adoro ꝛ expecto ab eo bonū anime mee ꝛ remunerationē: ꝛ illis q̄ ꝯueniunt mecū in lege mea ꝛ fide mea Et credulitas mea eꝙ q̄ discrepat mecū in fide mea licitū est mihi tollere sanguinē suū. pecuniā suam ꝛ amicū suū et vxorē parētes ꝛ genitores: isuper maledictū est mihi si seruo ei fidem vel iuuo ipm. vel si facio ei miam vel parco ei Consequenter inquit mago demonstraui tibi iquit legē meā redde ergo me certum de fide ꝛ lege tua. Cui rūdit magꝰ dicēs fides eū ꝛ crudelitas ꝛ lex mea hec sunt. In primis volo mihi ipsi bonū ꝛ filijs generis mei ꝛ nolo alicui creature dei malum sequētibus legē meam nec discrepantibus mecū in eadem nolo malū. ꝛ credo equitatē ꝛ misericordiā seruandā cuilibet viuēti: ꝛ nulla iiuria placet: videtur etiā mihi ꝙ qn̄ aliquid mali accidit alicui viuenti ꝙ illud malum me cōtingat ꝛ me conturbat. affecto etiā ꝓsperitatem sanitatē et incolumitatem ꝛ felicitatē accidere oibus hoibus vniuersaliter. Tūc dixit iudeus q̄d si iiuria vel offensa fiat tibi ab aliquo. Magus scio ꝙ in celo est deꝰ iustus. bonus. sapiens cui nihil est occultum. nihil secretū. nihil penitus celatur de his que licēt in suis creaturis q̄ remūerat bonos iuxta suas bonitates: malos vero ꝛ transgressores iuxta suas trāsgressiōes Cui iudeꝰ. Quare ergo nō seruas legem tuam vt quid non cōfirmas operibus tuis fidem tuam. Magꝰ inquit. Quō fiet hoc. Cui iudeus. Ego sum de filijs tui generis ꝛ tu vides me ambulare pedes fatigatū famelicū. ꝛ tu es eqs saturatꝰ et

quietus. Cui mag⁹. veritas hec est ⁊ descēdens de mula aperuit viati cū suū ⁊ cibauit ⁊ potauit eū. deinde fecit eū equitare equitaturā suā Postq̄ vero iudeus bene firmauit se in equitādo iunxit calcaria festinādo ⁊ relinquēs magum recessit. tūc magus cepit vociferare ⁊ dicere expecta me: q: cōfusus sum. Iudeus vero dicebat. nonne iudicaui legē meā ⁊ cōditionē ei⁹. ⁊ ego volo similiter cōfirmare eā. Tūc festinabat mulā ⁊ magus sequēs eius vestigia inqt. O iudee noli me relinquere in deserto ne iterficiar a leonib⁹ ⁊ moriar mala fame ⁊ dolorosa. age ergo misericorditer mecū sicut ego tecū. Iude⁹ vero nec respiciebat retro: nec intendebat dictis suis nec cessauit donec latuit visuȝ ei⁹. qn̄ ergo magus fuit desperat⁹ de succursu recordat⁹ fuit pfectōis sue legis ⁊ fidei sue ⁊ eius qđ dixerat iudeo: vcȝ q̄ in celo est de⁹ iust⁹ iudex cui nihil est occultū: ⁊ nihil secretū in creaturis suis latet. Dirigēs ergo caput suū ad celū dixit. Deus me⁹ tu nosti q̄ credidi i te in tua lege in tuis mādatis sanctifica ui te: sicut ppēdisti. Cōfirma ergo apd iudeū laudē meā in te. His dictis nō multū iuerat magus: ⁊ ecce inuenit iudeū pstratū: ⁊ eiectuȝ de mula pfracta tybia. ⁊ leso collo. mula vero stabat ex opposito a remotis: q̄ vidēs magū nouit dn̄m suū ⁊ accessit ad ipm pp̄ter nutrituram suā. equitās ergo ipam ⁊ derelinquēs iudeū in dolorib⁹ mortis recedebat. Iudeus vero clamabat. Bone frater p deo habe misericordiā de me: q: confractus sum ⁊ morior Indigeo pietate ⁊ mīa. Serua legem tuā: q: contulisti tibi victoriā qua supasti me. tunc cepit magus increpare eū dicēs: tu male peccasti in me ⁊ dereliquisti me sine mīa Cui iudeus noli me reprehendere de re pterita: q: ostendi tibi q̄ hec est lex mea et fides mea in quibus nutritus sum ⁊ inueni parētes meos ⁊ senes antiquos in hac lege pseuerātes. Tunc misertus est eius magus ⁊ portauit eū post se donec perueniret ad locum destinatum ⁊ ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquod expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera illius magi vocari eum fecit ⁊ constituit eum baiulum suum propter pia opera ⁊ pietatem ⁊ bonitatem legis sue. Ecce periculum conuersationis iudeoꝝ: et declaratio conditionis eorum crudelissime.

¶ De iudeorum fatuitatibus que sex passibus mensurantur.


Ctaua cōsideratio hui⁹ libri est de iudeoꝝ fatuitatibus ⁊ sua grādi stulticia. excecati suis peccatis, miseri iudei non solū in ea que supradicta sunt inciderunt dicentes falsa ⁊ mendacia innumera contra legem xp̄i et eius aduētum vt patuit: sed etiam nōnulla alia scripserūt veluti amētes q̄ eos fatuos ⁊ insensatos ostēdunt a quocunq̧ sane mentis audiantur. hec enim est pena aliquid scribentis contra deum. non enim permittit spūssanctus eos mētiri:

nisi ita clare q̄ ab oībus cognosca tur esse falsuꝫ ꝛ mendaciū. Et sunt sex passus in hac cōsideratione ꝑ tractādi. Primus de his q̄ dicunt contra charitatem. Scḋs de his q̄ dicūt contra legē nature. Tertius de his q̄ dicūt cōtra diuinam per fectionē. Quartus de his q̄ dicunt cōtra legē mosaycaꝫ ꝛ ꝯ ꝓphetas Quint⁹ de manifestis īpossibilib⁹ Sext⁹ de fatua expectatiōe messie

¶ De fatuitatibus iudeorū contra charitatem.



Primus passus est de fatuitatibus ꝛ fal sitatibus iudeorum que dicūt contra charitatem. Unde in thalmuth iudei dant licētiaꝫ q̄ hō possit maledicere ꝛ blasphemare patrē suū ꝛ matrē suam. Et adhuc ꝑcutere eos sine onere peccati ali cuius. Dicūt enim in canhedrin in ca. qḋ incipit elluhenamic hena quim. q̄ ille qui ꝑcutit patrē ꝛ ma trem suā solū q̄ non faciat vulnus liber est. Itē dicit rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectio nibus reuelantiū. ca. v. talia verba homo qui ꝑcutit patrem suū ꝛ ma treꝫ suā debet mori suffocatus sed non tenet ad penam si nō fecit eis plagā: sed si eos ꝑcutit ꝛ non facit in eis plagam non est aliud nisi sic qui ꝑcuteret vnuꝫ alium hoīem ex israel: ꝛ qui eos ꝑcutit postq̄ sunt mortui liber est. Itē dicit q̄ ille q̄ maledicit patrem vel matrē suam non est culpabilis in aliquo nisi in maledictione noīauit aliqḋ nomē ꝓpriū dei. Et non solū patri carnali dant licentiā maledicēdi: ſꝫ etiā deo sicut dicunt in cāhedrin. in ca. qḋ incipit arbamitor q̄ ille q̄ male dicit deū non habet aliquā culpaꝫ nisi declarauerit nomē ꝓpriuꝫ dei qḋ vocatur semhāmeforas. Sed si nominat in hora maledictiōis cuꝫ aliquo alioꝝ nominū suorum: sicut adonay ꝛ heloym vel sabaoth non habet aliquā culpā que oīa q̄ fal sa ꝛ q̄ fatua sint clarū est. apparet enim manifeste q̄ sunt contra cha ritatem cum hoc requirat charita tis natura: vt deus diligatur ꝛ pro ximus non: vt maledicantur.

¶ De fatuitatibus iudeorum con tra legem nature.



Secūdus passus est de fatuitatibus et fal sitatibus iudeoꝝ contra legē nature. vnde ipsi dāt licētiam occidēdi sine aliqua pena: scꝫ q̄ in cāhedrin in ca. qḋ incipit hellubē hayim terahym vbi dꝛ sic. si aliq̄s ligauerit manus ꝛ pedes socij sui ꝛ causa huius mortu⁹ fuerit fame liber est ligator a morte. Sed si li gat euꝫ ad solē vel ad frigus ꝛ mo ritur culpabilis est morte. Et si li gat vel ꝓijcit eum ante leonē liber est a morte. ꝛ si ꝓijcit eum ante mu scas culpabilis est morte. Et si ꝓij cit eum in puteū in quo est scala ꝛ alius remouet scalā qui ipm ꝓroij cit liber est. Item si decē homines percutiūt vnum hoīem cum deceꝫ fustibus: ꝛ occidunt eum oēs sunt liberi. Item si vnus hō alteruꝫ oc cidit ꝛ postmodū inuenitur q̄ ille mortuus est trefe hoc est q̄ habet

pulmonesconsuctos vel habet ali quam illarũ causarum quare iudei abhominant carnes & nõ comedũt occisor est liber. & glosat Rabi sa lomon: qꝛ interfecit quasi rem mo rituram. animal enim qđ est trefe di spositum est ad morte. ¶ Itē dicit Rabi moysen de egypto in libro sophein in lectionibus canhedrin ca. iii. ꝙ si hō criminosus venit an te iudices & vna voce sunt concor des ꝙ ille est dignus morte & quod ad hoc ꝙ talis hō sicut ille sit liber necesse est ꝙ iudices sint discrepã tes: & ꝙ pars illoꝝ cõdemnet eũ & pars absoluat: & si sunt plures vo ces cõdemnantiũ morief. Item di cunt in libro de hulhin. ca. i. ꝙ si pe trus sbigratia facit testimonium falsum contra martinũ propter qđ testimoniũ secutũ est ꝙ dicti iudi ces cõdemnauerũt predictũ marti num ad mortem. Et deinde anteꝙ executio predicti martini facta sit ꝓbatur ꝙ testimoniũ petri fuerit falsũ. Precipit lex ꝙ sit liber mar tinus & ꝙ petrus moriaf vt non vi nat ad volendũ occidere ꝓximum suũ cum suo testimonio falso: qꝛ sic dicit tex. deut. xix. & reddef ei sicut fratri suo facere cogitauerit. & pro pter hoc verbũ qđ dixit facere co gitauerit et non dixit fecit intrin cantur ipsi et dicũt fortuizando. ꝙ si mors martini erat iã facta quan do fuit probata falsitas petri ꝙ in tali casu petrꝰ est liber. Ecce quo modo dãt iudei manifeste occasio nem: ꝙ homines cadant in pecca tum homicidij reddendo eos abso lutos in his que non solũ secũdum legem scriptnre: sed etiã secũdum legē nature sunt digni punitione. ¶ Itē dicũt in thalmuth in libro qui dicif calla ꝙ iudeus habet licē tiam vtendi cũ vxore sua turpiter & innaturaliter: scꝫ ante & retro: et dicit ibi liber madarym i ca. quod icipit ellirmutarym ꝙ vna mulier venit ante doctores conquerendo se ꝙ vir eius vteref ea cõtra vsum naturalē: & ipsi responderunt filia nihil possumus in hoc facere: quia lex dei dedit ei licētiam. Et dixit. Et vñ ꝓbatio. Rñderunt ex textu qđ dicif in leui. ca. xx. Ille qui dor mierit cũ masculo coitu femineo morte moriaf: videtur ꝙ qꝛ dicitur in hebraico zazyas in plurali. ꝙ ideo mulieri conueniũt duo modi iacēdi siue succũbendi viro. ¶ Itē dicunt in eodē ca. ꝙ si vnus homo iacet cum vna muliere vxorata vel cũ illis que in lege vetanf ꝙ si illa in illa hora non accepit delectatio nem ꝙ ille qui iacet cũ ea non pec cat. Dicũt etiam ꝙ ille qui coit cũ masculo nõ peccat: si ille qui iacet sub altero nõ accipit delectationē Itē dicũt in eodē ca. ꝙ ille q̃ coit cũ masculo nõ peccat nisi sit. ix. an norum & nõ infra. Itē dicunt ꝙ qñ lex dicit vir qui fornicatur cũ mu liere viri morietur ille & illa. ꝙ hoc intelligeref in illo qui est vir: scꝫ ꝙ habeat etatē & similiter ꝙ maritꝰ eius sit vir & declarat rabi moysen ꝙ non habet nomen viri quousq; transeat. xiij. annũ. Sequitur ergo ex verbis eius ꝙ ille qui est mino ris etatis licentiatur in quocunq; modo adulterij. Item loquitur ꝙ

vir adultus qui facit adulteriū cū muliere maritata cuius vir non attingit etatē.xiij.annoꝝ ꝙ non peccat. Item dant licētiam furādi homines ꝛ vēdendi: hoc inuenitur in libro cāhedrin in.c. qđ incipit hel luheym hābenaquin. ꝙ si pater furatur filiū suū ꝛ vendit: vel magister discipulum ꝙ nulla est pena. Omnia supradicta sunt talis nature ꝙ gētiles ꝛ illi qui viuebant solum ratione naturali euitarent et iudicarent illa turpissima falsissima et stulta quantomagis illi qui subijciuntur legi diuine.

Contra diuinam pfectionem ꝛ ibi explicantur quinq̃ fatuitates.



Ertius passus est de fatuitatibus ꝛ falsitatibus iudeoꝝ cōtra diuinam pfectionē. Et primo dicūt deum corporeū. vnde narrat venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titulo.i. ꝙ iudei in prima parte doctrine sue cuius vocabulū bñdictiones dicunt deū caput ꝛ brachiuȝ habere: ꝛ in cesarie pixidē gestare ligatā corrigio ipsi usq̃ corrigie nodum a postera capitis parte sub cerebro firmatum. Intra vo pixidē.iiij.esse cartulas iudeoꝝ laudes cōtinētes. In summo aūt sinistri brachij gestare aliā pixidē simili modo corrigio ligatā carthamq̃ ibi esse continētem omnes laudes que in pdictis.iiij. scripte dicūtur. Et dicūt iudei ad hoc se habere auctoritates. vnde de pixide quā gestat ī cesarie ꝛ de nodo corrigie auctoritātes sibi attrahūt ab eo loco vbi dñs ait ad moysen. videbis posteriora mea: facies aūt mea non videbitur. tūc enim vt dicunt iudei moyses nodum corrigie vidit nodum auteȝ ipsius alicuius pixidis esse necessarium est. De ea aūt quam gestat in brachio auctoritatem proferūt ab Isaia dicēte iurauit dñs in dextera sua ꝛ in brachio fortitudinis sue. per brachiū fortitudinis: vt dicunt vult intelligi sinistrum in qua virtus illius pixidis cōtinetur. ¶ Sed hoc quāte sit fatuitatis ptȝ: qꝛ cum lex perhibeat deuȝ moysi dixisse posteriora mea videbis. ꝛ qꝛ deum mētiri nō posse constat. ita postea factū licet scriptura tacente non dubitemus nusq̃ tamē lex meminit ꝙ moyses in eis posterioribus aliquid viderit: qualiter igitur euȝ corrigie nodum qđ sine risu vix dici potest vidisse dicūt iudei. Item cū posteriora non solū ceruix sed etiam quelibet corporis pars conuenientius intelligi possit hoc qđ iudei eū ceruicem vidisse asserūt non ratione vel legis auctoritate sed sola probant volūtate: ꝛ sic stultaȝ ptȝ esse explanationem iudeoꝝ predictam ꝛ cum careat ratiōi ꝛ scripture iuuamine pgredi licet. nam si cū dei ceruicem vidisse qđ sane sapienti nephas ꝛ videt: ꝛ etiam habere cōcedam. quomodo eē potuit vt moyses nihil in deo pter ceruiceȝ viderit aut si quid aliud eū vidisse fingamus. potuit videre pileum sine corrigie nodum illius: scilȝ corone quam dicūt angelū iudei noīe mi

tratorem: singulis dieb⁹ capiti impo nere. ¶ Respōdent iudei ꝙ q2 vidit corrigie nodū affirmandū est. ꝙ vidit ceruicē dei. hoc pro destructiōe dicti iudeoꝝ est efficacissimū q2 si moysen illū corrigie nodū vidisse mētiatur cū eius faciē nullatenus viderit. vnde deū pixidē in anteriori parte capitis gestare ꝓbauit. Rn̄det iudeus qm̄ moyses nodū corrigie vidit pixidē qua illa ligaretur in capite dei fuisse. doctores intellexerūt. sed nō oīno sanus est hic intellectus quin vt deū aliq̄d gestare dicamus. potuit illa corrigia ligari cymbalū aut tintinnabulū aliqd̄ aut aliud huiusmodi ¶ Uerūtamen vt oīa fatuitatis iudeoꝝ tollant̄ responsa. Dato ꝙ hoc cōcedamus vn̄ queso moysen intelligere potuit chartas int⁹ contineri. Cū dicant iudei eū scisse non solum q̄d in eis scriptū haberet̄: sed qd̄ ⁊ super hec oīa admiratione dignissimū est ꝙ in illa charta vt credunt nihil aliud scriptum est. nisi v̄sus quos lōge post mortēs moyses israheliticū populū docēdo ex semetipso eum laudans edidit. Et post multa annoꝝ curricula Salomon deū adorans cōposuit de eoꝝ laude. Nulla ergo ē ratio quare in dei capite scriptū esse debeat credi nec est fuga iudeoꝝ qd̄ habuit spūisancto reuelante. cum nec ipse moyses vsq̄ scriptū reliquerit nec vllus post eum ꝓpheta ꝓdiderit. ¶ Nec iterum est fuga iudeoꝝ ꝙ hoc habēt per antiquoꝝ successiones: q2 isto modo omne licebit firmare mēdacium: ⁊ istud est etiam valde indigne ferēdum ꝙ suis doctoribus apponant id qd̄ ipsi forsitan voluīt. cum ipsi hoc non a veterum relatione per moysen habuisse testentur: sed ipsi in versuum explanatione talia conuicentur. Patet ergo quante fatuitatis sit dicere deum habere membra corporalia cum hoc nulla auctoritate constet. ¶ Quod iterū naturali ratione ostenditur: quia si verū esset deum caput ⁊ brachia ⁊ totam corporis formā habere igitur necesse est ꝙ fateantur deum longitudinis latitudinis ⁊ dimēsionibus constare ⁊ sic erit tribus dimēsionibus clausus quod est inconueniens. De corrigia autem quā eum in capite habere dicunt duo proponūtur: quia vel illa corrigia est de ipso aut aliunde. si de ipso est iam deus a se diuisus est. Si vero aliunde aut creator aut creatura est. Si creator est ergo sunt duo creatores. Si creatura est iam quedam creatura maior est quadam parte creatoris qd̄ est inconueniēs. Itē quero hoc qd̄ in capite vel brachio gestat vtrum necessitate aliqua vel sine necessitate id gestet. Si necessitate iam creator indiget creatura quod est aliud inconueniens. Si necessitate gestat ergo aliud deus in se gestat superfluum quod est etiam incōueniens. Et sic aperte ostēsum est quāte fatuitatis sit ꝙ credunt iudei de membris dei et de corrigia predicta. ¶ Cum vero aliquod tale in sacris scripturis de membris dei inuenitur necesse est illud allegorice intelligi eo ꝙ ad litteram si

exponatur nõ posset stare sicut qd ait moyses ad pharaonẽ locusta inquit operiet oculũ oĩs terre: nunqͣ eiũ terra oculũ hꝫ. Itẽ idem filijs chore aperiẽs inquit terra os suũ deuorabit illos nũquid terra os hꝫ Itẽ in libro iudicũ. ait gad ad zebul. Ecce populus de vmbilico terre descendit. sed nunquid terra vmbilicũ habet. Iterũ isayas ait de ala terre laudes audiamus: nunqͥd terra alam habet. Abacuk quoqꝫ ꝓpheta ait. lapis de pariete clamabit. ⁊ lignũ qd inter iuncturas est efficacioꝛ. respõdebit nunqͥd lapis clamare aut lignũ põt respondere. Cũ ergo corporea mẽbra deo realiter ascribere fatuũ sit: vt ostensum est. ergo que de eo tanqͣ corporea dicta sũt nõ cõuenit ad litterã solã exponere: sed allegorice declarare.

¶ Qd deus tm̃ est in occidente.



Est secunda fatuitas iudeorũ cõtra diuinã perfectionẽ dicentiũ in suo doctrinarũ libro: qꝫ deus est tantũ in occidente. auctoritate Esdre cõfirmantes illud dicentis. exercitus celi supplicat tibi. exponentes hoc ita cum oẽs stelle in occidentem tendunt. tunc exercitus celi supplicat deo: ⁊ qm̃ hec supplicatio fit in occidente. Ideo deũ in occidente asserunt esse. Qui quãqͣ sint a dei cognitione alieni si mũdi saltim figuram agnoscerent nõ de deo tam indigna sentirent. quomõ autem ipsi figuram mundi non cognouerant declaratur sic. Qm̃ nos orientem non dicimus: nisi locum illum. vbi stella prius apparet nec occidentẽ nisi vbi nostro subtrahitur aspectui qd qui vult sibi subtiliter demonstrari decet: ⁊ ipm illd subtili oculo intueri qd hoc modo considerari potest. In quocũqꝫ vis loco cõsiste ⁊ ab eodẽ lineã rectam ad orientis dirige partẽ que cũ ꝑuenerit ad locũ vltra quẽ visum tẽdere nequit locum ipsum tibi orientem esse cognosce. Eodem modo si ab eo in quo consistis lineam rectã in occidentẽ direxeris. cum ad talẽ perueneris locum quivisui tuo terminũ ponit ipsum tibi occidentis constitue locũ. hora autẽ recti ortꝰ et hora recti occasus sic demonstratur nascente stella. Predictã lineã vsqꝫ ad ipsum stelle locum ꝓtende et in centro ipsius stelle lineã fige. ita vt media super terrã appareat ⁊ media adhuc lateat ipsamqꝫ horam ipsius stelle ortum dices. cum ergo sol tali modo oriri ceperit super terrã. illa hora apd astrologos est verus ortus diei. Eodẽ modo si occidente stella prefatam lineã vsqꝫ ad eam ad occidentis partem dirigens summitatẽ linee in stelle siderís centro. ita vt media super terram ⁊ media sub terra cõsistat illã horam: eius esse occasum dices. Cũqꝫ sol tali modo occiderit illa hora apud astrologos verus est occasus diei et initiuꝫ noctis. Et his talis procedit conclusio qꝫ cũ pars orientalis orbis eadem sit omnibus. locus tamen orientis non idẽ est omnibus. Id idem quoqꝫ cum occidentalis orbis idem sit omnibus. locꝰ tamen occidentis non idem est om

nibus neq3 eadē hora ortus que no bis est. ceteris omnibus est: nec ea dem hora occasus est nobis cum ce teris gētibus. sed ꝑm varietatē lo corum terre in longitudine varia tur locus orientis ⁊ occidentis et hora ortus ⁊ occasus. hec tam sub tilis rēs aperti⁹ similitudine ostē ditur. Constituamus ergo sole3 in primo arietis gradu: ⁊ in primo pū cto gradus. ⁊ dicamus ꝙ cepit mo do oriri ciuitati Aren. que sita est in primo. vij. climatu3 terre habēs viginti gradus ad orientem et to tidem ad occidentem. habens etiā viginti ad polum aquilonarem et totidē ad australē. Cū huic inquā ciuitatem sol ceperit oriri que na3 hora erit illi ciuitati que. lx. gradi bus distat ab occidente ciuitatis aren. ⁊ patet ꝑm astrologorum li bros. ꝙ due adhuc hore de precedē ti remanent nocte. et cum predicti ciuitati occubuerit sol due simili ter remanent hore de die. Cū aute3 sol illi ceperit oriri orbi. pt3 ꝙ aren ciuitati duab⁹ transactis horis ter tia inchoat hora. Cūq3 illi orbi sol occubuerit due iam de nocte cōple te sunt hore Aren ciuitati. Si ergo filū rectū ab aren ꝓtrahas ciuita te ⁊ ꝓducas summitate3 vnam ad oriente3 aliā ad occidentē. ⁊ simili modo facias in alia ciuitate profe rens ab ea rectā linea3: cuius vna summitas ad orientem ⁊ alia prin gat ad occidentē. Nūc queso vtriuſ q3 linee termini ab vtrauis parte insimul poterūt conuenire. ⁊ pt3 ꝙ non. sed quāto abinuicē ipse distāt ciuitates tanto linearum in vtraq3 parte insimul distabunt summita tes tres. s. gradibus. Pt3 ergo aper tissime ꝙ loca orientis et occiden tis et hore ort⁹ ⁊ occasus. nō eedē sunt omnibus. sed variantur ꝓ va riis terre longitudinibus. Itē cū sol aren oritur. ciuitati si eadem ho ra apud alterā quā diximus ciuita tem ab eiusdē ciuitatis oriente in eiusdem occidentem lineam protē das que celi puncta vtriusq3 eius summitas cacumen continget. Et patet ꝙ illa summitas que vergit ad orientem primu3 punctū primi gradus virginis percutiet. ¶ Rur sus si sole Aren ciuitate occidente apud alteram ciuitatē lineā eo mo do quo dixim⁹ ad celū vsq3 vtriusq3 tendamus. vtraq3 summitas ei⁹ quas celi partes continget. pat3 ꝙ illa que ad orientem tenditur pri mo puncto primi gradus virginis que vero ad occidentem primo pū cto primi gradus piscium occur rit. Iterum si sole vrbi illi orien te lineā apd Aren ciuitatē ad eius dem orientem ⁊ occidentem tendē tes vsq3 ad ipsum celum ducamus vtraq3 summitas quam celi partē continget. pt3 ꝙ illa que ad orien tem continget primam particula3 primi gradus thauri percutiet. q̄ vero ad occidentem primo puncto primi gradus scorpionis occurret Si autem vrbi illi sole occumbēte predictā lineā aren ciuitatis predi cto modo ad celi cardines ducam⁹ quas eiusdem celi partes summi tas queq3 continget. pt3 ꝙ oriētis summitas initium primi gradus scorpionis. occidentis vero initiū

primi gradus thauri ꝯtinget. Nūc ergo cognoscere potest: quia gradus signi qui est in oriēte sole aren ciuitati apparente nō est idem cuz eo qui eadem hora aliī apparet ciuitati. Sicq̧ omnibus continget ciuitatibus: put vna distat ab alia in lōgitudine: nec illa celi particula q̄ hodie in ortu solis quouis terrarū loco in oriente apparet. cū eadem q̄ cras eadē hora eodem loco terre in eodē apparebit. Hec graduū in celo variatio cōtingit quotidie sicut ipse sol per eosdē grad⁹ variatur quotidie: quiquidez ita esse vt dictū est necessaria cōstat ratiōe ꝛ in toti⁹ terre spacio nō sunt loca orientis ꝛ occidentis equalia: nec hore ortus et occasus eedē. vn̄ necessario sequitur stellas dū quibusdam occidunt aliīs eadē hora oriri nec in tota celi spera certus est occidentis ꝛ oriētis locus: sed quotidie variatur p varios gradus. multominus credi dz orientis ꝛ occidētis mutationē celestibus accidere creaturis. quib⁹ nulla vnq̄ interuenit obscuritas. sed sempiterna indeficientis luminis irradiat claritas sicut dauid ppheta dicit. quia tenebre nō obscurabunt a te. ꝛ nox sicut dies illuminabitur. sicut tenebre eius: ita ꝛ lumen ei⁹. Et daniel ipse inquit reuelat pfunda ꝛ abscōdita. ꝛ nouit in tenebris cōstituta: ꝛ lux cū eo semper erit. Cū etiā nulla in celo ascēsus vel descēsus possit esse mutatio localis apertissime cuiuis. pz q in celo nec oriens sit nec occidens: quo pbato fatuitas est euidēs dicentiū: q dei locus occidens est vbi stella supplicāt deo.

¶ Et quia supradictū est de longitudine ciuitatū distantium abinuicem quō hoc cognosci possit vt melius cognoscantur diuersitates horarū eodem tempore super easdem apparentiū breuiter sic ostēditur. Cōstituamus ergo solem in primo arietis puncto: ꝛ incipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatē primo puncto septime hore diei erit vtiq̧ eadem hora primus cancri grad⁹ in ipsius aren oriente. qđ si tunc nosce desideras quota hora fieri incipiat eadem eclipsis apud aliam ciuitatem q̄ prediximus si diligēter inspicias primo quinte hore pūcto inuenias eam ibidē fieri incipere. eodēq̧ momento apparebit primū geminorū punctū in illius ciuitatis oriē. vnde indubitāter apparet. iii. longitudines gradus inter vtrāq̧ inueniuntur esse ciuitatē. ꝛ hoc quidē mō ab astrologis quāta inter duas ciuitates longitudo habetur.

¶ Qđ semel in die quotidie deus irascitur.

Tertia fatuitas iudeorū cōtra diuinā persecutionē est. q singulis diebus semel in die irascitur asserentes in medium testimonium dauid dicentis. fortis irascitur quotidie. prima etiā diei hora eū irasci asserunt causam huius ire esse. dicētes q in illa hora reges iniquitatis insurgētes dyademata sibi imponūt ꝛ solem adorant. O q̄ absordus est sermo iste: ꝛ q̄ fatui sunt q̄ hoc protulerūt cū ire descriptionē prorsus

ignorent. quā si uoluissent non hoc de deo sentirēt. Si igit̄ vis cognoscere quid ira est. attēde q̄ ira est cum audito aliquo qd̄ displiceat verbo colera rubea. i. fel feruet ⁊ sup̄ epate diffundit̄ ⁊ sanguini cōmiscetur Inde siquidē hō calescit ⁊ in facie pallescit. hec aūt nulli cōuenit rei nisi qui ex quattuor cōponit̄ elemētis. deus autē talibus nō subiacet liniamētis. Cū vero in scripturis inuenit̄. Irā applicari deo. vt ibi dn̄e ne in ira tua ⁊c. Intelligendū est q̄ deus se habet admodū animi irati qui destruit qd̄ fecit: nō tñ q̄ ira i deo cadat subiectiue: vt dictū est. nō minus etiā illud abhorēdū est q̄ dicūt eū de tali re irasci. de q̄ nō possit vlcisci. qd̄ si posset ira pfecto eius quiesceret. Aiunt p̄terea q̄ ipsius hore qua irascit̄ nemo nouerit vnq̄ punctū nisi balaā filius beor. In hoc aūt verbo sibiipsis cōtrarij sunt iudei cū ex vna pte moyses eū vocet ariolū: ⁊ iudei iniquū. Et altera vero parte de deo. prudētiorē eum moyse esse significāt: qz punctū hore nouerit qd̄ moysen latuit: ⁊ licet hoc dictū magna admiratione vilescat. tñ incōparabiliter maioris fatuitatis ē. qz dicūt gallū irrationabile animal ipsi⁹ hore pūctum quotidie scire.

¶ Quod deus semel quotidie in die plorat.



Quarta fatuitas iudeoꝝ cōtra diuinā pfectionē est. q̄ deus semel in die quotidie plorat: ⁊ q̄ ab eius oculis due pdcūtes lachrymein mare magnū cōcidunt: ⁊ hoc fulgorē esse affirmant illū qui tpe nocturno de stellis videt̄ cadere. hec autē ratio deū ex quattuor elementis cōpositū ostēdit esse. Neq3 enī3 lachrymē fiūt: nisi ex humiditatis abundātia descēdentis de capite. Si vero ita est. ergo elemēta sunt dei materia. oīs aūt materia prior est ⁊ simplicior forma. ergo et hec priora ⁊ simpliciora deo sunt quod nephas est credere. Itaq3 si de⁹ talis est vt dicunt cu3 nec cibo fruat̄ nec potu. ⁊ quotidie duas ex se mittit lachrymas necesse est decrescere: nisi forte de aquis q̄ super celos sunt iugiter bibat. Ex verbis quoq3 eius intelligitur q̄ ignorent qd̄ ille sit fulgor qd̄ si desideras noscere. Fumosus q̄dā vapor: q̄ terra surgit nimiū siccus. vn̄ ⁊ locū nubiū transit pueniēs ad locū vbi nō multus est calor: qm̄ remot⁹ est a motu firmamēti quo cū puenerit ⁊ iā multus in loco vno coierit ipsi⁹ loci calore. l3 exiguo paulati3 crematur ⁊ crematus euanescit. ⁊ id est qd̄ per aerē discursitare videmus. Fiet⁹q3 ipsi⁹ quē deo idigne ascribūt iudeorū captiuitatē cā3 eē dicūt qm̄ etiā pp̄ter dolorē cū ter in die vt leonē rugire asserūt. ⁊ pp̄ter id celū pulsare pedib⁹ more calcātiū in torculari. more etiā columbe quēdā susurri sonitū dare: et quaq3 vice caput mouere: ⁊ dolētis voce dicere. heu mihi heu mihi: vt quid domu3 meam in desertum redegi et templu3 meum cremaui ⁊ filios meos in gētes trāstuli. heu patri qui trāstulit filios suos. et heu filij qui trans-

lati sunt de mēsa patris sui. ¶ Dicunt etiā: ꝙ quidā doctorū suorum hanc audierit vocē in quodaꝫ loco ramoso. Preterea dicūt ꝙ tanꝙ pruriētes inuidēs collidat pedes ꝛ more dolētis manibꝰ plaudat. et quia quotidie orat: vt misericordia eius sit sup irā eius. ꝛ vt eat in populo suo in misericordia. hec patēt in libro barahot in ca. i. O insensati iudei dicite cū deus orat quē adorat seipsum an aliū. Si aliuꝫ is quem adorat potētior eo est. Si seipsum adorat: aut potēs est eius: propter qđ orat aut impotēs. Si impotēs est frustra se orat. Si vero potens aut vult illud pro quo orat. aut non vult. Si nō vult ꝑ nihilo orat. Si autē vult nō est necesse orare. Pꝫ ergo ꝙ oīno sit hec gens iudaica aliena a cognitione diuina. Si ergo verum est deū pro iudeis orare vt leonem rugire: celum pedibus pulsare. more columbe gemere. caput mouere. ꝛ pre nimio dolore heu mihi clamare. ipsum preterea pre dolore pedes collidere. manibꝰ plaudere. ꝛ quotidie vt iudeoꝝ misereatur orare. quid ergo eorum ne liberentur impedit captiuitateꝫ an ab ipso: an ab eis procedit hec mora. Si enī ab ipso cum ad comprimēdum volūtatē suam minus esse potentem ostendunt eum. id volenteꝫ complere: nec valentē pueri more eum plorare asserunt. Si igit̄ nūc impotens dicant. Utrum in futuro potestatem habiturus sit: an non. Si nunꝙ habiturus est. ergo ꝛ illius ꝛ illorū dolor fine carebit suaꝙ oratio est vacua ꝛ spes nulla. Si vero posse habiturus est aut illud nōdum habuit: sed in prefixo ꝛ certo habiturus est tempore. ꝙ cū habebit eos de captiuitate liberabit aut iā habuit: sed in remotis illud recuperaturus est ꝛ de captiuitate eos adducet. Si vero habiturus est tēpore certo restat eos dicere quid sit qđ modo ꝓhibeat eum habere scꝫ vtrū hoc paucitate impotētiā an nocum eius an debilitati mēbrorū an obstaculo cuiuslibꝫ rei a qua nequeant defendi hec de deo credere nephas est. ¶ Legimus enī in scripturis sacris quibꝰ iudei nobiscū fidem adhibēt deuꝫ antiquis temporibꝰ maiora miracula fecisse ꝙ sit eos de captiuitete liberare. velut cū decem plagis egyptum percussit: ꝛ tamē eos in manu valida eduxit ꝛ rubruꝫ mare diuisit in quo pharaonē cum exercitu suo demersit. Mānā quoqꝫ ꝛ cōturnicibus de celo in deserto pauit. Aquas etiaꝫ iordanis in loco vno mōtis instar cōstituit Solē ꝛ lunam Josue precibus fixit. De exercitu Sēnacherib. clxxxv. milia nocte vna occidi fecit. In diebus ezechie soleꝫ gradibus. x. reuerti precepit. Danielē de lacu leonum liberauit. Ananiaꝫ Azariam ꝛ mizaheleꝫ de igne ꝛ iudeos de babylonis captiuitate liberauit. et multa alia q̄ numerare lōgum esset mirabilia fecit. Nō ergo dicere possunt ꝙ antiquis diebus potēs non fuerit. Si aūt eum potētem fuisse vt equum est concedant: sed alioꝝ interuentu accidētium eū impotētem factum dicant post quorum abscessum eum posse

ilium recuperaturum credant alterum eorum necesse esse fateant. Illa accidentia aut ex eo aut in eo fuisse vt infirmitas accidens homini donec conualescat ab estu cohibet voluptatis. aut ei ab alio esse illata vt captiuitas cuilibet a rege illata sue voluntatis eum potestate priuat donec c libertate succedente recedat qd si ex eo et in eo fuisse dicant. deū ergo corpus habere dicūt quod cōtrarioꝝ susceptibile sit qd de celo sentire nō cōuenit. Si vero ei ab alio illata dicatur illuꝫ qui intulit deo potentiorem esse ostēdūt ꝙ nō minus est incōueniēs. Si aūt seipsos sue captiuitatis causaꝫ eē dicant quasi melius modo in captiuitate quaꝫ olim in libertate se habeant hoc patet esse mendaciū. qꝛ nunꝙ captiuitas libertati est comparabilis. Si vero non hac intentione suā libertatē rememorantur sed eo volente eos liberari ipsi ꝑtinaciter eius voluntati obsistūt. s. vt quia ille eos in captiuitate confecit. Ipsi ecōtrario plusꝙ ipe velit in ipsa captiuitate perdurēt. deberet vtiqꝫ eoꝝ satisfacere volūtati et non seipsum assidue tanto merore deprimere aut eos ei parcere deceret nec eum facere tantū cōtristari. sꝫ hoc stare nullatenus potest cum eū quotidie vt ipsos de captiuitate eripiat orent. Excludere ergo debent iudei tante circuitionis ambages a pectore suo. ¶ Dicet ad hec iudeus nihil eorū que tu numerasti impedit nostrā captiuitatem. sed deum semper omnipotentem fuisse ꝛ esse fatemur. nec nos captiuitatē euadere velle negamꝰ sed deū captiuitati nostre certū terminū prefixisse ꝛ donec illud quod constituit iurauit ꝛ firmauit tēpus adueniat nos nullo modo liberari posse dicimus. Uere in hoc verbo insciētiam deo asscribit iudeus. cū eū tale quid statuisse dicat atqꝫ iurasse quod prius eū iurasse atqꝫ firmasse peniteat cuiꝰ rei signū est tot modis iugiter vt dictū est ꝑ eis afflictus quod si ꝑsciuisset non antea cōstituisset. Insipiens ergo secundū iudeos deus fuit ꝙ ꝛ cum apd eos constet indulgere vtiqꝫ ei deberet nec precibus eum inquietare assiduis. Quāto em̄ frequētiꝰ orāt tanto magis eius dolorē innouant ꝛ quo magis ab oratione cessando eū nō inquietauerint tantomagis eum cōsolari ꝑmittent.

¶ Qꝫ deꝰ dimisit vnū foramē i celo nō valens ꝑficere firmamentum.



Quinta fatuitas iudeoꝝ contra diuinā ꝑfectionē est ꝙ cū deus firmamētuꝫ cōstituit ꝑficere penitus nō valēs cuiusdā foraminis spaciū in septētrionali parte impfectū reliquit. qd ob hoc videlicet eū fecisse asseuerant. vt si quis aliquādo exurgēs ꝛ ei equalem se faciens deū esse se diceret ipse deus illiꝰ spacij ꝑfectionē ei opponeret dicens. si deꝰ es vt ego: locū illum claude si potes quem apertū reliqui ego. hoc aūt ꝙ patens sit mēdaciū nullius oculi aciem latet. Septentrionalis etenim apē poli altissimū

semper super nos nec vnq̄ occulta ri ↄspicim⁹: ipsūq̄ totū īegrū pfectumq̄ videm⁹. Manifeste ergo pꝫ fatuitas erroꝝ istius.

¶ De alijs fatuitatibus plurimis contra diuinam perfectionem ꝛ in eius offensam.



Onuntur ꝛ alia in thalmuth q̄ sūt cōtra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur Rabini ꝛ sapiētes acclamant seipsos dei seruitores ꝛ declaratores legis mosayce. sed tñ inueniuntur loquētes inordinate in his que sunt in magnum vituperiū dei: tollendo eīi omnē perfectionē ꝛ applicādo ei omneꝫ defectū. et ante omnia dat licentiā seruiēdi dijs alienis ꝛ ydolatrandi Unde inuenit̄ in cāhedrin in capitulo. qđ incipit arbamitot. super illo qđ scribitur in Leuitici. c. xviij. de ydolo qđ dicitur moloth. seruitiū cuius erat ꝙ accipiebat hō filium vel filiā suā ꝛ ducebat euꝫ vel eam ad sacerdotes ꝛ ipsi trāsibant creaturā aliā per ignē ante p̄dictū ydolū. ꝛ lex vetauit hanc ydolatriā signāter specificatā: et dicit in verbis istis ca. eodē. de semine tuo nō dabis vt cōsecretur ydolo moloth Hic intricantur ipsi et dicunt ꝙ q̄ dicit text⁹ de semine qđ itelligit̄ ꝙ nō peccat hō excepto qn̄ dat sacerdotibus patrem sui seminis p̄ moloth. Sed si ei daret omnes filios suos nō peccaret. Itē dicit q̄ non dabis. intelligitur ꝙ non peccat excepto qn̄ pr̄ dat filiū suū sacerdoti moloth. vt faciat sacrificiū: sꝫ si ipsemet pr̄ facit nō peccat. Item q̄ dixit de semine intelligit̄ ꝙ tūc est peccatū qn̄ sacrificiū fit de illis q̄ ab eo exierunt sed si hō facit sacrificiū de patre suo vel fratre vel de seipso p̄dicto ydolo non peccat. Item dicit in eodē libro canhedrin ca. eodem. Ille qui adorat ydola timore vel amore liber ē a culpa. Et declarat rabi salomon ꝙ amore intelligitur si ab aliquo dn̄o fuit rogatus vt faceret. timore si fuit comminatus. Sed rabi moysen de egypto declarat aliter dicēdo ꝙ amore sonat sicut si fuit filocaptus de illa ymagine q̄ est bene fabricata. ꝛ timore est si timet q̄ potest ei nocere sicut ymaginant̄ illi qui eaꝫ adorant ꝙ eis pōt facere bonū vel malum si in tali casu adorat liber est. ¶ Et multū est mirandū de istis glosatoribus ꝛ etiaꝫ de textu thalmuth q̄ clare venit contra textū legis dei. q̄ videmus ꝙ cum populus israel iret p̄ desertū ꝛ fuerūt in sethim et adorauerunt ydolū phegor q̄ deus iratus fuit eaꝫ fortiter cōtra populū ꝙ occidit. xxiiij. milia. et tñ manifestū est ꝙ illa ydolatria nō fiebāt nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xxv. capitulo. Itēꝫ illi tres pueri Sydrac. misag. ꝛ abdenago voluerūt potius intrare fornacē ardenteꝫ q̄ adorare ymaginē nanbuchodonosor. Et tñ si hec opinio esꝫ vera bñ erāt excusati ab illo p̄iculo ex quo faciebāt timore regis nabuchodonosor. et certum est ꝙ ipsi bñ sciebant legē q̄ ibi fit relatio p̄ eis ꝙ

erant multi intelligentes et socij in studio danielis propter quod appa- ret quod sententia data per eos est vera. et per doctores thalmuth falsa et fa- tua. ¶ Item dicunt et veniunt contra deum volendo seipsos equare deo. Unde inuenitur in aliquibus ordinatio- nibus et cerimonijs quas ipsi fece- runt quas etiam omnes iudei obseruant sicut est illud quod in certis noctibus anni mandant quod incendantur certe candele in domibus in memoriam victorie machabeorum. In certo men- se anni precipiunt quod fiat festum quod vocatur porim in memoriam mira- bili hester et mardochei contra Aman In qua precipit thalmuth expresse quod quilibet iudeus debet inebriari et il- la die legunt in synagoga hystoriam hester. et sine cum incendunt predictas candelas siue cum legunt predictam hy- storiam in sinagoga dicit rabi talia verba. benedictus qui nos sanctifica- uit cum suis preceptis et mandauit no- bis incendere has candelas et prece- pit nobis legere hanc hystoriam he- ster. videre si hoc precepit deus in le- ge. nisi quia ipse se reputant tamen sicut deus. ¶ Item non solum hoc faciunt sed reputant se posse reuocare verba dei hoc ipsi declarant super. c. xvij. Deu- tro. vbi dicitur si aliquid tibi fue- rit difficile in legis iudicijs ibis ad sacerdotes et ad iudicem qui fuerit illo tempore et peteres ab eis et facies secundum consilium eorum. Et dicit talia verba. non declinabis ad dextram neque ad sini- stram. Sed ipsi in thalmuth scrutan- tur dicendo quod intentio textus est quod dato quod sapientes dicant ei pro dex- tra quod est sinistra et pro sinistra quod est dextra debet credere. ¶ Item iu- dicant sententia mortis quemcunque fran- gentem aliquid de ordinationibus eorum. Dicunt adhuc in libro bera- hot in ca. quod incipit misemeco. quod quicunque homo deridet sapien- tes thalmuth vel malum dicit est con- demnatus ad inferos. Et ille qui fran- git verba legis dei non habet aliam penam nisi quod sit fractor legis. ¶ Item reputant se scire plus quam deus quia dicunt in libro robamechia in cap. quod incipit bazabam. quod semel fu- it in studio magna disputatio super vnum actum legis et omnes studij vnius opinionis. Sed rabi aliazer qui erat maior eorum erat contrarie opinionis qui fecit multas bonas rationes con- tra eos ad probandum suam opinionem et nunquam voluerunt assentire ei: et in fine dixit si sic est sicut ego dico re- mitto domino deo nostro. Et illa hora ven- it vna reuelatio vocis et dixit non contradicatis rabi aliazer quia verum est quod ipse dixit. Et surrexit rabi sua et dixit domine lex non est in celo sed in terra et iam precipis in lege tua quod sententia debet declinari ad plu- res voces: et illa hora excommunicaue- runt ipsum rabi aliazer quousque as- sensit opinioni eorum. et dicunt quod paruo elapso tempore rabi nathan inuenit helyam prophetam et di- xit ei eras tu in celo quando fuit il- la questio. Respondit sic et dixit ei quid ergo dixit deus illa hora qua sapientes noluerunt obedire reue- lationi sue. Respondit ei scias quod illa hora deus risit et dixit. Uicerunt me filij mei. vicerunt me filij mei. ¶ Item glorificant isti thalmudi

sic seipsos. vnde dicitur in libro tuca.c.iiij. q vnus doctor q vocabatur rabi Symeon filij iabaij. Dicebat. Ego sum tandign⁹ et tantu sius q si vellem pter bonitatem meā liberarent in die iudicij oēs homines qui venerunt ad mundū a die qua ego natus sum vsq hodie Et si Jonatā fili⁹ vzihel esset nobiscū possemus liberare totū hūanum genus a die qua creatus ē mūdus vsq ad finē. Itez se reputant pphetas sicut dicunt in rababatera ca.i.a die qua fuit destructio tēpli vsq huc fuit remota pphetia pphetar et fuit data sapientibus. Item dicunt in rababatera in ca. qd incipit hamoher et hascenia q raba filius barhana ibat per quendā viā et dixit ei vnus tragenari⁹ Ueni et ondam tibi mōtem synai. Juit cum eo et audiuit primo vnaz vocem que dicebat. O misserve mihi qz feci iuramētum et ex quo feci qs me absoluet. Et postq redijt ad studium et narrauit mgris reprehenderūt eū et dixerūt ei: ea hora qua audisti vocē illā debuisses dicere. dne ego te absoluo ab illo iuramento. et dixit ipse dubitaui qd dicebat pro iuramento quod fecit noe de nō dando amplius mundo diluuiū. Et glosat rabi Salomō q illud iuramentum de quo petebat deus absolutionē erat captiuitas israel proter quod ipse sustinebat ptē captiuitatis et laboris sicut dixit ysaias ca.lxiij. In omni tribulatione eor non ē tribulatus. Et licet text⁹ verus sit in biblis hebraicis pro maiori pte eo mō quo posuit iheronym⁹ in sua translatiōe. Uerūtn̄ i aliqbus dicit sic. In omnibus tribulationibus eor ipse est tribulatus. et iuxta hoc facit predictaz glosaz rabi Salomon. ¶ Itē reputant deū ignorantē sicut dicit i barahot.capi.i.postq fuit destructum templū non remansit deo in toto mundo nisi solū spaciuz quatuor cubitor ad studendū halaba.i. lectionē de thalmuth. Itē dicit q tribus primis horis diei de⁹ sedet ad studēdum thalmuth. ergo videtur q si indiget studio non hz pfectionē sapientie. ¶ Itez reputant deū mendacē sicut dicitur in rabamecia in capi.quod icipit hacoher Unde dicebat rabi hysmahel. Magnuz quid est pax qz deus dixit mēdaciuz vt poneret pacē inter abraham et saram. hoc apparet in gen. xviij.c.qz cuz angeli pnosticarunt abrahe q sara pareret filiū et ipsa erat in tabernaculo et audiuit eos dixit textus q fecit derisionē inter seipsam et dixit quō posset hoc fieri cum sit dns meus senex. Et post ea cū dns hoc resumpsit abrahe apprehendēdo saraz dixit qd dixerat cum ego sim vetula apparet dicit isti q de⁹ mutauit rumores ne abraham q sara vocasset eū senez irasceretur. Sed qui bene attendit ad textum inueniet q dicit magnum mendaciū qz etiā inuenitur q qū ipsa risit seipsam vocauit vetulaz. ¶ Item reputant deū peccatorez sicut dr in hullim in ca. quod incipit helaccresoth sup textum Gen. vbi dr fecitq deus duo luminaria magna. Dicit rabi Symeō in hora

creationis equales erant sol et luna Et luna venit ante deū et dixit. dn̄e nō est bonū ꝙ duo reges fruantur vna corona. Et illa hora precepit deus ꝙ esset minorata et dixit illa dn̄e qꝛ dixi tibi verba rationabilia minorasti me et sic fuit illa sibipsi nimis displicens. sed deus vt cōsolaretur eā dixit ei nō tristeris nec tibi displiceat qꝛ sol nō apparebit nisi de die et tu apparebis de die et de nocte sed ipsa nō fuit contenta immo dixit dn̄e candela ante solē qd prodest. et dixit ei deus. ego faciaꝫ ꝙ ppl'us meus israel faciat cōputa sua per menses tuos cū toto hoc non fuit cōtenta intantū ꝙ de⁹ cognouit se culpantē et pcepit moysi ꝙ in fine lune israel faceret sacrificium vnius hyrci vt deus haberet veniam de predicto peccato et hoc pbant ex Numeri cap. xxviij. vbi dicitur hyrcus quoqꝫ offeretur domino p peccatis: videat vnusq̄sqꝫ quod vanitates sunt in pdicta auctoritate. et quomō textus quē ipsi allegāt est in cōtrariū illi⁹ ꝙ ipsi intelligunt. ¶ Item reputant deum pollutū et immundū scd̄m quod dicunt in rabamechia in ca. quod incipit hacoher et hapohel dicit rabi Iohanam deus sacerdos est qꝛ sic scriptum est Exodi ca. xxv. Loqre filiis israel tollant mihi primitias. sed primitie dn̄t dari sacerdotibus: ergo deus est sacerdos. Itē postea recepit pollutionem qꝛ sic scriptū est. Deutro. c. vltimo. ꝙ qn̄ moyses mortuus fuit sepeliuit euꝫ dn̄s. sed omnis sacerdos q̄ tangit hoīeꝫ mortuū est pollut⁹. ergo de⁹ est pollutus et satisfaciunt dicēdo ꝙ postmodum balneauit se et fuit mūdatus et querunt in quo balneauit se in aqua non qꝛ ysa. dicit ca. xl. quis mensus est pugillo aquas et satisfacit Rabi ꝙ in igne se balneauit qꝛ sic scriptū est Isa. vlti. qꝛ ecce dn̄s veniet in ignem. Item dicunt ꝙ deus palpat res immundas sicut dicit in nucida in ca. qd̄ incipit hamopoles. ꝙ deus stat sedendo. et facit venire ante se oēs guttas sperme exeuntis a quocūqꝫ homine israel dicendo ꝙ qn̄ diminutū fuerit illud sperma generabit iustus ex ea. Item dicitur in libro qui dicitur pinquerabi elezer. quicūqꝫ scit quantitateꝫ creatoris mundi securus est habere seculum venturū. et dicit rabi Iohanā ego et raba aquiba sumus fideiussores huius. Item dicit rabi iohanaꝫ ꝙ deus inuoluit se in vno tallet. i. roqte et ostendit se moysi. et dixit ei oi hora qua israel fecerit sic statiꝫ veniam cōsequet. ¶ Itē faciunt deū inuidū sicut dicunt in berhot. ca. vltio ꝙ quinqꝫ homines creauit de⁹ qui ei assimilabant in aliquibus et sunt isti. Sampson in fortitudine. Saul i pulchritudine ceruicis. Absalon in capillis. Rex Sedechias in oculis. Asa in pedibus. Et qꝛ illismet rebus in quibus ei assimilabantur condēnauit eos: ergo apparet ꝙ habuit inuidiā eoꝝ.

¶ De fatuitatibus plurimis ↄtra legem mosaycā.



Quartus passus est de fatuitatibus falsi

partibus iudeorum: contra legem mosaicam et contra ꝓphetas. Manifestū est ꝙ omnes gentes que tenent legem diuinā vel se dicūt tenere eam. affirmant deū creasse mundum de verbo absolute sine aliqua materia composita nec simplici de qua illud fieret. et hoc est ꝙ dicit primū verbū legis mosayce. In principio creauit deus celū et terram: quod est opinio omnium doctorū latinorum et hebraicorum ꝙ istud vocabulum creare significat factionem alicuius rei de verbo: nō est sic de generare. facere vel formare quia hec vocabula aliquid presupponūt in tali operatiōe et qui oppositum huius asserit hereticus est dicendus quia destruit fundamentum super quod omnia alia miracula sacre scripture fundantur. Et inuenimus vnū de maioribus doctoribus thalmuth qui vocatur Rabi eliezer magnus qui venit cōtra hanc opinionē. Et dicit in libro qui vocatur pirque. talia verba. Celi de quo fuerunt creati. Respondet de luce vestimenti dei. et terra de qua fuit creata. Respondet de niue que stat sub cathedra dei. Et dicunt glosatores ꝙ hanc niuem accipit hic rabi eliezer pro illo quod vocat philosophus primam materiā vel ille ex quo fuerūt facta quattuor elemēta quā nititur ꝓbare philosophus primo phisicorum ꝙ est ingenerabilis et incorruptibilis apparet ꝙ iste doctor erat de opinione philosophi. quia vel ipse credit ꝙ creatio pōt fieri de verbo vel nō. Si sic ergo nō oportebat eū querere ex quo facta fuerunt celum et terra. Si nō ergo vel habet ponere aliquā materiā eternā que nunquam habuit principiū vel oportet in numeris ire in infinitū quod est impossibile. Quare necessario sequitur ex verbis eius ꝙ ipse non credebat textū legis in quo dicitur In principio creauit deus celum et terram quasi vellet dicere de nihilo nisi ꝙ ibi erat aliqua res eterna que omni tempore fuit cum deo. manifeste hec opinio est heretica contra omnes qui habent leges diuinas. ¶ Est adhuc alia autoritas alterius doctoris qui dicitur rabi Symeon qui dicit in littera ꝙ ordo temporis fuit antequam mundus crearetur. et qui hoc intelligit sua intentio est ꝙ corpora celestia sint eterna quia tempus nihil aliud est nisi numerus motus celi. ¶ Item veniunt contra textus sacre scripture. Et primo dicunt in abodazara. ca. i. ꝙ nō recipiunt tempore messie aliquē aliarum gentiū qui velit venire ad legem dei quod est falsissimum et contra oēs ꝓphetas. Dixit enim patriarcha Iacob Gen. xlix. loquēdo de messia et ipse erit expectatio gentiū. Item dixit zacharias. ii. ca. Et applicabuntur gentes multe ad dominum in die illa erunt mihi in populum. Itē dixit ysa. cap. xi. In die illa erit radix iesse qui stat in signum populorum ipsum gentes deprecabuntur et erit sepulchrum eius gloriosum. ¶ Itē peccant dicēdo malū quia dicunt peccatores esse et malos homines, quos deus dixit bonos et iustos. Et primo Adam quē deus formauit et non est dubium ꝙ cum maiori perfectiōe que posset esse in homine carnali et ipsi applicant ei il

ud pctm̄ carnis tā abhominabile sicut dictū est supra. Jtē cōtra noe de quo dr Gen̄.c.vi. Noe vir iustus atq perfectus fuit in generationibꝰ suis cū deo ambulauit. et ipsi dicūt in yama in ca. youi aquipozim sup tex. Gen̄. in ca.ix. vbi dr. Euigilās noe ex vino cū didicisset q fecerat ei filiꝰ suꝰ iunior. querūt qd est qd fecit filiꝰ suus iunior. Respōsio est duorū doctorū qui sunt duarū opinionū: quorū vnus dicebat Rau et alius Symuel. Rau dicebat q illud qd fecit cham Noe patri suo est q castrauit ipm. Symuel dicebat q habuit cū patre copulā carnalē et quilibet istorū rabinorū ducit rationes p opinione sua arguēs contra alterā. Sz pclusio est p thalmudistas: q ambo doctores dicūt veritatē. et q illa duo fecit patri suo. scz q castrauit ipm et habuit copulam carnalē cū eo. Ecce q falsissima inuentio et q turpissima diffamatio per illos inuēta. ¶ Jtē dicunt falsum cōtra patrē Abraā. de quo dicit tex. Gen̄. xxv. q qn̄ abraam mortuus fuit. dedit oīa sua ysaac. Sed filijs cōcubinarū dedit munera et misit eos ad terrā orientis. Dicunt ipsi in cāhedrin ca. vlti. que fuerūt illa dona q dedit eis. Respondent q docuit eos noīa immundicie. et declarat rabi salomon q hoc est cō uocationes demonū. Ecce q manifeste dicūt cōtra testimoniū qd dedit deus de abraā. c. xviij. vbi dicit Scio enī q pceptur⁹ sit filijs suis et domui sue post se vt custodiant vias domini: et faciant iusticiam et iudicium: vt adducat dn̄s propter abraam oīa que locutus est ad eū. Quomodo est credibile q ipse hereditasset filios suos de cōuocationibus demonum et quō hec est via dei. ¶ Jtē dicūt falsum cōtra Joseph de quo facit scriptura relationem manifestaz sue virtutis cōtra petitionē quaz et faciebat dn̄a sua de adulterio. Dicunt ipsi in hulim in ca. qd incipit calhabacat q de facto intrauit domū intentione copulandi cū ea et venit angelus gabriel: et rapuit sibi genitalia. et qn̄ voluit facere peccatum inuenit se impotētem. ¶ Jtem dicūt contra dauid de quo legimꝰ q in fine dierum suorum: qz ei deficiebat calor naturalis adduxerunt ei Abisach sunamitē: vt seruiret ei et dormiret cum eo. iij. Regū. c. i. Sicut probatum est in medicina q calor domicille vel iuuēcule prodest multum homini antiquo: vt excitetur suus calor naturalis. et textus refert ad litteram q seruiebat regi et dormiebat in sinu suo et rex non cognouit eam: scilicet carnaliter. Sed thalmudiste dicunt in canhebrin in ca. quod incipit cohengadol. q dauid concubuit cum ea in presentia bersabee. xiij. vicibus in modico tēpore et alia turpissima referunt circa hoc que non sunt digna scriptura. ¶ Jtem in libro Judicum ca. iiij. vbi narratur illud magnū bonum quod fecit illa honorabilis mulier iabel propter dei seruitium: scz occidendo sisaram inimicum israel. Et videmus etiā in illo cantico. q ordinauerunt pphetissam delbora et barach magnaz laudē quā com-

mendauit de p̄dicta Jahel. Sed turpissimi thalmudiste dicūt in libro nazir talia verba dicit rabi iohanna septē vicibus cōcubuit cuꝫ sisara in illo instanti: ⁊ postea occidit eū. ¶ Item lꝫ balaam voluerit facere malū populo. ⁊ eū malū pronunciare. veritamē ꝓpheta erat. Et ideo dixit tex. de eo auditor sermonū dei q̄ nouit doctrinā altissime. Sed isti ꝓditores ⁊ diffamatores opponūt ei multa turpissima de q̄bus nullā mentionē facit scriptura sacra. ⁊ hoc scribūt in libro berahoth. ⁊ in canhedrin intricando se super verba asine q̄ dixit ipsi balaaꝫ qn̄ eam verberabat dicēdo sic ⁊ quō ego nō sum asina tua sup quā equitas om̄i tēpore. Dicūt ipsi ꝙ ambasiatores regis balaas iter rogauerūt. quare nō equitas i equo respōdet balaā: qꝛ habeo equū meum ad pascuū vt pinguescat. Eadē hora dixit asina nō est verū: qꝛ ego sum asina tua. Et dixit ipse sic est. ad portandū onera. Respōdit illa nō est verū nisi sup quam equitas. Et dixit ille verū est in casu ꝙ accidit sicut modo qn̄ non est equus ad manū. Rn̄dit asina nō est sic sꝫ omni tp̄e et adhuc ꝙ sum asina tua de die: ⁊ tua vxor de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo inuoluunt liguas suas. ¶ Itē dicūt in bulim in ca. qd̄ incipit calhabacat q̄d voluit dicere tex. in li. iudicum in ca. xiiij. qn̄ dicit de samsone. Creuitq; puer ⁊ benedixit ei dn̄s. dixit rabi Johada. scis i quo bn̄dixit. in sua virga: qꝛ sperma qd̄ exibat ab ea erat sicut vnus riuus currēs et qn̄ cōprehenderunt eū philistei ⁊ extraxerūt oculos eius ⁊ faciebāt ꝙ moleret in carcere. Dicunt isti turpissimi ꝙ istud molere quod dixit textus sonat ꝙ quilibet philistinorum ducebat ei vxorē suā vt conciperet cum ea si forte possent ex ea habere hominē ita fortē sicut ipse erat. Item in aliis locis thalmuth loquūtur modo ꝯtrario: qꝛ multos viros quos scriptura dixit peccatores ⁊ narrat littera peccata eorū ipsi excusant eos: ⁊ dicūt ꝙ nō peccauerunt. Et primo de ruben filio iacob de quo d̄r ad litteram in tex. Gen̄. ca. xxxv. Abiit ruben ⁊ dormiuit cū bala cōcubina patris sui ꝓpter qd̄ peccatū fuit ei amota primogenitura sicut ꝑꝫ primo Paralip. ca. v. Sed ipsi dicūt falsos oēs textus. Et dicūt in libro sabbat in ca. qd̄ incipit Rabina talia v̄ba dicit rabi yonatha quicunq; dicit ꝙ rubē peccauit nō est nisi peccator. Et sic dicunt peccatores ꝓphetas scribētes textus. ¶ Itē iustificāt filios heli. de quibus d̄r. i. Regum ca. ij. filij heli filij belial nescientes ⁊c. Item in eodē ca. heli autē erat senex valde ⁊ audiebat oīa que faciebant filij sui vniuerso israeli: et quomodo dormiebant cuꝫ mulieribus q̄ obseruabant ad ostiuꝫ tabernaculi. Itē iustificāt filios samuelis contra textum qui facit mentionem ꝙ non ambularent in viis samuelis patris sui: et ꝙ vendebant iusticiam ꝓ pecunia. Itē dicunt ꝙ dauid nō peccauit i adulterio bersabee: nec in morte viri eius. Iteꝫ dicūt ꝙ salomō non peccauit

in idolatria quã fecit in fine dierũ suoꝝ. Finaliter per omnia vident ꝟba sacre scripture reputare falsa

¶ Item diffamant moysen in mirabilibus que deus per ipsum faciebat: ⁊ hoc dicit rabi salomõ sup hystoriam chore quando ipse ⁊ sua familia intrauerũt tabernaculum ad ponendum incensum ⁊ mortui sunt ibi omes. Dicit rabi salomon scias ꝙ venenũ posuit eis moyses in incẽso cum quo cõbusti fuerunt nadab ⁊ abiud filij aarõ. Item dicunt in li. qui vocat sabbatin in .c. qd incipit yecioda sabbat ꝙ si duo hoies vel plures faciũt simul vnũ peccatũ ꝙ immunes sunt a pena. sicut si duo hoies cũ fustibus verberant vnũ alterũ: ⁊ ille moritur non peccant: q2 lex dicit ꝙ quando anima peccauerit habebit talem et talem punitionẽ non dicit anime in plurali. ita ꝙ volunt ꝙ nullus est dignus punitione: nisi quando ille qui facit peccatum est vnus solus.

¶ De fatuitatibus iudeorum quo ad claues chore.

Quintus passus est de fatuitatib⁹ ⁊ ridiculis ac manifestis impossibilib⁹ iudeorum. Et primo quo ad claues chore asserunt iudei in libro doctrinaꝝ suarũ ꝙ cũ chore herenũ cũ moyse et filijs israel pteriret trecentos hẽbat camelos honustos nihil aliud ferentes nisi solas claues thesauri eiusdẽ q̃ claues de vacarum corijs facte erãt oẽs: vt leui⁹ ferri possent. Cõputemus mõ si placet ⁊ videam⁹ vtrũ hoc stare possit. Demus adminus libre septẽ claues ⁊ ꝙ quilibet camelus admin⁹. dc. tulerit libras erũt ꝙ claues quas vn⁹ ferebat camel⁹ tria milia. dc. fierent itaq3 claues tricentoꝝ camelorũ mille milia ⁊ lxxx v. milia. Sed cũ queq3 claues admin⁹ sit vni⁹ arche q̃t sunt claues ꝑculdubio erũt ⁊ arche. Demus itaq3 cuilibet camelo admin⁹ due arche. ⁊ erũt cameli archas ferẽtes quingenta ⁊ .xl. milia. Sed ⁊ serui cõsuetudine3 diuitũ quibus maior cura de custodiendis diuitijs opor tuit adminus duos camelos vnum habere custodẽ qui thesauros cum summa seruaret diligẽtia vix etiã dormitaret. Inuenirenturq3 custodes cameloꝝ .cc. sexaginta milia: libro autem attestante didicimus: quoniam exercitus chore ꝑ domos et cognationes et familias suas: non erat nisi octo milia. dc.

¶ De fatuitatibus iudeoꝝ dicentium dan. precidisse lapidem magnum: ⁊ similiter og regem basan.

Non minus ridiculosum est illud qd dicũt filijs sc3 Jacob patrẽ suu3 ad sepulchrũ portãtib⁹ Filios esau similr patrem a sepulchrum deferẽtes cũ magno comitatu eis occurrisse. Cũ vtriusq3 magnus esset exercitus ⁊ singule partes sepulchrũ sibi vẽdicare vellẽt. Dan mõtem ascẽdisse dicũt ⁊ tante magnitudinis precidisse lapide3 quãta multitudo esse poterat tot⁹ exercit⁹ esau. ipsamq3 molẽ capiti

impositaȝ attulisse vt sup hostium
cuneū eā pӡiciens oēs vno ꝓsterne
ret ictu. Cūq; adueniēs iā ambos
cuneos cōcordes inuenisset: molē
quā attulerat in mare ꝓiecit cuius
magnitudīe aqua maris terminos
suos excedēs duas ciuitates sui ef
fusiōe subuertit. Et ipe sunt quas
lōgo tpe post pharao rex egypti fi
liȝs israel edificare precepit. Nōne
queso hec adinuentio iuste summo
risu digna videť. Cū enī Jacob fi
liȝ.xiȝ.tantūmodo adhuc essent vi
ri esau de tribu sua iaȝ.cccc.existe
bant. nūc igiť numero filioꝝ iacob
aucto quāto magis existimari pōt
filioꝝ esau numerus fuisse. tātam
enī oportuit coꝝ esse multitudineȝ
vt ⁊ filiȝs iacob ⁊ toti egyptiorum
gēti q̄ cum ioseph venerat obsiste
re potuisset. Nunc igitur vnusq̄sq;
iudicet quid horū admiratione sit
dignius. s. vel vbi tantū inuenerit
montē. vel quo mōte tammire ma
gnitudinis molē vel quō in capite
tanti pōderis gestare potuisset la
pidem vt tammagnā ꝓsternere po
tuisset cohorteȝ. ¶ Non enī minus
stupēduȝ est illud monstruū ꝙ Og
rex basan vidēs ingentē exercituȝ
israel. dc. scilȝ milia ⁊ tria milia et
ccccc. viros a. xx. ānis ⁊ supra ex
ceptis mulieribus et paruulis qui
supputari nō poterant molē inau
dite magnitudinis suo capiti im
posuit. ⁊ cū ea expeditionē totam
ꝓsternere voluit vppupa auis mi
nima moli illi supsedit ⁊ tādiu eaȝ
rostro suo cōcudit donec foramen
magno iuxta capitis eiꝰ quātitatē
peracto moles caput trāsiliens in
eiusdeȝ humeris subsedit. Capite
aūt sano ⁊ toto corpe incolumi fou
tassis adhuc a collo sublevasset nisi
ad auctorū subito dentiū quantitas
impedisset. mox enī vt lapis in col
lum descēdit dētes sibi repēte ita
sunt adaucte ꝙ cū voluit eaȝ suble
uare minime potuit. Qō moyses
intuēs cuius corpus decē cubitos
habuisse asserūt: ⁊ totidē eius vir
gale ascribūt se sup terrā in modū
salientis decē cubitos erexit ⁊ cum
in aliquo corporis loco cum virga
pcuteret. Si ergo cōputēt decē cu
bitos q̄bus a terra eleuatus est: et
decē cubitos eiꝰ corporis ⁊ decem
alios quos virga in altū porrecta
habebat a terra ad summitatē vir
ge. xxx. inueniēt cubitos: sȝ cum in
tantū erectꝰ esset moyses virge tū
summitas qua eū pcutere intende
bat nequaq̄ vlteriꝰ attingere potu
it ꝙ ad euȝ modū quo sura iūgitur
pedi que vulgo cauilla dr. In quo
q̄dē cū pcussisset cōtinuo cadēs ex
pirauit. In hoc cognoscere q̄libet
pōt ꝙ a plāta pedis quā terre fixā
tenebat vsq; ad nodū in quo pcus
sus est. xxx. cubitos habebat. ab eo
igiť loco vsq; ad summū nō q̄nqꝰ
ꝙ octingēti cubiti erant. solūq; ca
put facile decē cubitis cōstare po
terat. vnde sequiť ꝙ auis illa mo
lem ipsam deceȝ cubitis ꝑforauit.
In quo facto quot sint mirāda q̄d
ve potius mirer cū ꝯsidero stupeo
vbi enī vel tm̄ lapidē inuenire vel
tm̄ pondus portare aut quō tā par
uula auis tm̄ tamdurū tamq; spis
sum saxeuȝ corpus tamcito valuit
penetrare. Quoue pacto dentes ei

tam subito crescere. aut qua ratiõe tam immēse ꝛ inaudite magnitudinis credēdus est fuisse cū p̄sertim lex dicat lectū eius ferreū nouē cubitos habuisse. quoue pacto tātus homo tam facili vulnere cecidisse.

¶ Dicūt moysen i celū ascēdisse ꝛ ibi deuictis āgelis legē accepisse.

Dicunt item iudei ꝙ moyses ꝓ lege suscipiēda in celū ascēdit ꝛ ibi cū angelis taliter altricat⁹ fit Dicebāt em̄ inquiūt angeli legem hāc deferre minime sinemus quam nobis plusꝙ filiis israel necessariam scimus. Ad hoc moyses insolita visione pterritus nihil respōdere p̄sumpsit: sed dño se cōfortante vt secure rñderet ꝛ precipiente angelis ait. Cū lex hoc regendorum corporum p̄cepta cōtineat nō satis cōsidero qđ vobis q̄ spūalis tm̄ creatura estis sit necessaria. Angeli qđ ad hoc dicere nō habēres victi cōticuerūt. De moysi igitur victoria deū risere ervalde letatū esse dicūt ꝛ ita post triumphū cū lege alacrē descendisse. Quot queso diuersitates fatuitatis in hac continent lascivia. quomodo em̄ moyses corporis mole depressus altitudinem celi conscendere potuit. Aut quomodo dari deo legē volente angeli phibere. quid iterū stolidius est ꝙ dicere deum vno vincēte ꝛ alio victo exultare ꝛ puerili more ridere. Itē si angeli vt dicunt tam auidi illius legis retinende erāt cur non prius a deo eam quesierant vel quid contentionis proderat eis deseruire. poterant enim legem istam etiam cū iudeis obseruare: nec erat ratio cur eam moysi deberent inhibere.

¶ De fatuitatibus iudeorū dicentium quēdam noie iosue decepisse angelum mortis ꝛ in celum saltasse ac ibidem dei sententia remansisse.



Emorāt ꝛ aliam fatuitatē iudei q̄ oibus ridiculum prestat. Dicunt em̄ angelum mortis cuidā viro apparuisse nomine Josue filio leui doctori eiꝙ dixisse. Ad hoc venisse me scias vt animā tuā suscipiā ꝛ moriaris. Nequaꝙ inquit ille ꝙ cōmones faciam nisi mihi prius padisum ostēdis. Susceptus igitur angelus in alis suis duxit ad locū vnde videret paradisum. Callidus autē ille de alis eius elapsus est ꝛ in paradisum se cadere permisit. Angelus autem deceptum se esse dolēs irato nimis vultu egredere ait vt moriaris. Nequaꝙ ait ille vt egrediar. Cūqꝫ secūdo ac tertio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret: ꝛ ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pergēs huius rei querimoniam fecit. Deus autem eum redire rogauit vt hoiem illū ex dei nomine de paradiso egredi p̄ciperet Veniēs itaqꝫ angelus ad padisum ait deus vt egrediaris p̄cepit. Jurauit ille: ꝛ ait. Per deū non egrediar. Rediit angel⁹ ad deū ꝛ dixit Jureiurādo se nunꝙ inde egressurum firmauit. Dās itaqꝫ iudicium deus respōdit oia volumina vite ꝛ

actuum eius reuolue ⁊ diligẽter re-
lege. si q̄n eum iurasse et periuras-
se inueneris modo quoq3 nihil sibi
iurasse valebit. Si autẽ vnq̄ per-
iurum esse probaueris: non in hac
vite timebit. Uolumina itaq3 oia
angelus studiose discutiens nunq̄
periurasse inuenit. Dimisit itaq3 vi
ctus qui vt dicunt vsq3 in presentẽ
diem incolumis permanet atq3 vi
uus. ❡ Considerare possunt iudei
ꝙ risu dignissima i hoc notari pos-
sint sermũculo. Quid em̄ plus mi-
remur an fatuitatẽ angeli qui cal-
lidem hois artẽ prius nõ agnouit
an hoiem audito per angelum dei
precepto ausum fuisse iurare. an di-
camus dei impotentiã: ꝙ non nisi
per mendacium eũ de paradiso po
tuisset expellere. an ascribam⁹ deo
ignorantiam ꝙ non aliter scire po-
tuit vtrũ periurus fuisset: nisi eius
vite libros reuolui iuberet. patent
hec omnia fatuissima esse.

❡ Dicunt mortuos suos in aduẽtu
messie suscitandos: vt iterum ter-
ram incolant vbi plurima de resur-
rectione tractantur.

Asserũt etiaʒ iudei inusitatũ mira-
culum: sc3 mortuos suos post captiuita-
tis euasionẽ resusci-
tari: vt terram incolant qđ multis
auctoritatibus ꝓbare nitũtur. Pri
mo auctoritate moysi dicentis ad
populuʒ israel Deut. xxxij. Uidete
ꝙ ego sum solus ⁊ non sit alius de⁹
preter me. ego occidam ⁊ ego viue-
re faciã. percutiã: ⁊ ego sanabo. Cũ

ergo deus se occisurũ promittat et
viuificaturũ: non videtur predicta
fides abijcienda. Sed hec auctori
tas a rationis exorbitat semita. q2
hoc verbum ad ostendendũ omni-
potentiã suã dixit non ꝙ ipse suos
mortuos suscitaturus sit. nec est ne
gandũ quin a die qua se deus pmi
sit hoc facturũ vsq3 in diẽ presentẽ
concedamus hec miracula fecisse.
quia ipse mariã sororẽ moysi pro-
phete Iob ⁊ Ezechiam: Naaman et
alios q̄plures cuʒ voluit percussit
⁊ cũ voluit sanauit. Itẽ ipse in vna
nocte omnia egypti primogenita
interfecit. ⁊ sub vnius noctis spa-
cio in castris sennacherib centum
octuaginta milia occidit. Sed et e
econuerso in manu helye filium vi
due. in manu autẽ helisei sunami-
tis filiũ suscitauit. Sic ergo omni
potentẽ mortuos suscitasse non ne
gamus. quin oẽs hoies in die iudi-
cij ad eos suscitandos ⁊ confitea-
mur ⁊ credamus. Sed qđ adiciũt
q2 sc3 denuo terras ihabitaturi sint
nõ credimus. Dicet iudeus hoc nõ
debet videri cõtra fidẽ esse cuʒ ab
helya vel ab helyseo resuscitatus
postea longã vitã duxerit vxorem
habuit filiosq3 genuerit: ⁊ pristina
humane vite cetera officia impleue
rit. Rñdeo ꝙ verũ ẽ ⁊ bene potuit
esse vel per miraculũ vel per p̄cem
sancti viri: q2 corpus nõdũ erat dis-
solutũ: q̄uis etiã hoc nequaq̄ cre-
derem⁹: nisi testimoniũ super hoc
ꝓpheticũ haberem⁹. Uerũ ea q̄ cõ
tra vsum cõtigere solẽt fides hoim
suscipere facile nõ solet. nisi talibus
cõfirmaret auctoritate ꝓphetarũ

quibus oim fauor applaudat popu lorū: ⁊ ea ipsi apertissime loquūtur ꝓphete. hoc aūt nullus apert e pronūciauit ꝓpheta. Sed cū iudeorū hoc dixerint doctores: nemo tñ ex his qui ante xp̄m fuerūt istud ꝓdixit. sequaces autē errorē hūc inuenerūt: vt iudeorū gens in sua persisteret infidelitate. ¶ Scḋo nitunt ꝓbare intentum iudei auctoritate Ysaye. xxvi. vbi ait viuent mortui tui: interfectiq; mei resurgēt. expergiscimini ⁊ laudate qui habitatis in puluere. Sꝫ hec verba nequaq̄ ostendūt mortuos iudeorū ad habitandū terram resuscitari. qm̄ si diligēter qḋ dr̄ attēdam⁹ nec mortuorū resurrectionē ibi patēter ꝓsignatā inueniemus. alioquin ꝓpheta sibimet contrarius esse videbit cū in superioribus dixerit morientes nō viuent. gigātes nō resurgēt qḋ igitur a nature vsu dissentit et sensui ꝓphete cōtrarietatē ingerit nequaq̄ ſm libitū vniuscuiusq; ad sensum nature cōtrariū dꝫ exponi. cū aliter sano sensu possit intelligi nisi necessaria ratio ita id coegerit accipi. Qḋ si quis itelligere cupit attēdat q̄ ꝓdictū verbū duob⁹ modis intelligi pōt. Uno mō vt vel de extremi iudicij suscitatione dictuꝫ credat vel resuscitationis noie captiuitatis euasionē signauerit. Hic aūt sensus magis ad litterā ptinere videt cū paulo superi⁹ ꝓpheta sue gētis captiuitatē ⁊ afflictionē descripserit. Statimq; diuine ꝓmissionis ⁊ pietatis solaciū intulit dicens. viuēt mortui: interfecti resurgēt. Nec hanc euasionē quolibet in certo tp̄e: sed post modicū tempus euētura prenūciat dicēs. valde populus me⁹ intra cubicula tua claude ostia tua super te abscōdere modicū ac momentū donec ptranseat indignatio mea. hec ad captiuitatē cōgruēter referūtur. ¶ Tertio nituntur intentū ꝓbare iudei ex verbis Danielis. in ca. xij. vbi dr̄ multi de his q̄ dormiūt in terre puluere euigilabūt. alij in vitā eternam. alij in obprobriū: vt videāt semper sed hec auctoritas tantolōgius ab intentione iudeoꝝ discrepat supradicta quāto euidētius de vltimo iudicio intelligit fuisse dicta. in illa em̄ resurrectiōe ibūt vel in vitam eternā: vel in obprobriū sempiternū. ¶ Quarto explicāt ad intentū suū iudei auctoritate Ezech. in ca. xxxvij. qui cū plures mortuos diuina suscitasset virtute. de futuris quoq; his vaticinatus est verbis. hec dicit dn̄s deus. Ego aperiā tumulos vestros: ⁊ educā vos de sepulchris vestris populus meus ⁊ inducā vos in terram israel: ⁊ post pauca. ⁊ requiescere vos faciā sup̄ humū vestrā. Ecce mortuos suscitādos: ⁊ terras suas ihabitaturos apertissime ꝓpheta atq; indubitāter ostēdit. Rn̄det q̄ ꝓdicta auctoritas de resurrectione mortuorū in die iudicij intelligēda est: nec est in stātia illius qḋ dr̄ in fine. requiescere vos faciā sup̄ humū vestrā: qm̄ requies isto mō pōt accipi: vt aiaꝫ significet requiescere in corpe qḋ nō immerito terre noie. de qua sumptū est exprimit: teste isup̄ scriptura q̄ frequēter illud noie terre ap-

pellat. Ait enim moyses formauit deus hoiem de limo terre. ecce hō cū ex quattuor elemētorū fit cōiunctione perfectus. de terra tm̄ q̄uis unū est elementū dr̄ factus: sed nō incōuenienter: q2 terre noie signat corp⁹ possumus ergo intelligere qd̄ dicit sed q2 faciet eos requiescere super humū suā. ꝙ aia redibit ad corpus ꝛ iudicabit vtrūqꝫ. Hic aūt sensus in illius ꝓphete explanatiōe concipi pōt sano itellectu. ita vt nec scriptura aliqua hec ratio ulla videaẜ ei⁹ cōtraria. Quicquid autē in tenebrosis dictis ꝓphetarū multis pōt accipi modis. ita vt quis eā expo-nēs: nec a scripture testimonio nec a rationis exorbitat semita. nihil est incōueniēs si quis eā diuerso: s3 iusto exposuerit sensu. Si cui⁹ aūt talis fit expositio q̄ vel a scriptura vel a ratione: aut sit: aut videaẜ extranea ea iusto iudicio carere viribus est estimāda. ❡ Quō aūt p̄dicta iudeorū sententia scripture sacre est cōtraria diligēs lector attēdat. Dauid ꝓpheta de mortuis taliter inquit. sepulchra eoꝝ domus illorū in eternū. tabernacula eorū3 in ꝓgenie. Itē de eadē re introibit vsqꝫ in ꝓgenies patrū suorū ꝛ vsqꝫ in eternū nō videbit lumē Itē alibi sp̄us pertrāsibit in illo ꝛ nō subsistet: ꝛ nō cognoscet amplius locū suū. Ite3 alibi sicut vulnerati dormiētes in sepulchris: quorū nō es memor ampli⁹ ꝛ ipsi de manu tua repulsi sunt. Iob etiā idē sentiens dicit. vij. c. memento q2 vētus est vita mea ꝛ nō reuertetur oculus me⁹ vt videat bona: nec aspiciet me visus hois. oculi tui in me ꝛ nō subsistā. sicut cōsumitur nubes ꝛ pertransit: sic qui descēderit ad inferos nō ascēdet: nec reuertetur vltra in domū suā: nec cognoscet eū amplius locus eius. Itē alibi vadā ꝛ nō reuertar ad terrā tenebrosam. Item idē homo cū dormierit nō resurget ❡ Salomō etiā his cōsona sentit dicens. viuētes se esse sciunt morituros. mortui vero nihil nouerunt amplius: nec habent vltra mercedē: q2 obliuiōi tradita est memoria eorū. amor quoqꝫ ꝛ odiū ꝛ inuidia simul peribūt: nec habēt parte3 in hoc seculo ꝛ in opere qd̄ sub sole geritur. Ecce salomō sapiētissim⁹ ceteroꝝ auctoritatibus concors esse sit: ꝙ mortui ad hoc sc3 vt terras inhabitēt resuscitandi non sunt. et tm̄ ꝙ q̄nqꝫ resurgant testimonium perhibet dicēs ꝙ nō habēt partē in his que sub sole geruntẜ. i. in terris. Per hoc videlicet innuēs ꝙ in his partē sint habituri que supra solē fiunt. i. in celestibus. ❡ Dicet hic iudeus ostēdisti sentētiā meā cōtrariā esse auctoritatibus sacre scripture: ꝛ dixisti etiā ꝙ erat rationi cōtraria vellem scire quō hoc intelligi posset. Rn̄detur nōne tu iudee credis: ꝙ cu3 vestri resurrecturi mortui aduenīēte vncto. Adā quoqꝫ ꝛ seth. matusalē. abraā. ysaac et iacob. ꝛ aaron. ceteriqꝫ patriarche ꝛ ꝓphete ꝛ oēs iusti: q̄ aū aduentum ei⁹ obierūt pariter cū eis sint resurrecturi. ꝛ oīa humana genera officia agētes ꝛ patiētes pristinos qꝫ rerū rit⁹ colentes antiquo more terras sint inhabituri. ꝛ aaron ꝛ si

iis eius sacrificijs vt olim oblaturi et a moysi: vt olim sacerdotibus vestimentis induendi sint. Hec negare nõ valet iudeus. q2 doctores sui cuncta affirmant. Tũc ergo quero quisnã erit maximus põtifex. dicet iudeus q aarõ. Quid ergo de eleazaro phinees multisq3 alijs. tunc fiet qui olim oẽs fuerunt põtifices summi erũt ne semel oẽs vno tẽpore maximi põtifices an illius ordinis dignitate priuabũtur. si dixeris viuẽte aaron eos summo sacerdotio fungi nõ posse. quid ergo proderit eis resurgere. Plus enĩ ad dedecus et incõmodũ q ad decus et vtilitates erit eis resurgere. meliusq3 ei fuisset in morte pmanere q erũnosam ducere vitã: 3 et moysi lex in hoc facto destruat: qua pceptũ habetur ne qs maiori sublimatus ordine vlterius ad minorẽ scdo ducatur. Si aũt oẽs in summi sacerdotij ordine equales esse futuros cõcesseris honorẽ suũ adimis. quia nullus inter cõplures equales excellentẽ põt habere honorem. Preterea multis põtificib9 multa sunt necessaria tẽpla. Et hoc ergo aliõ incõueniẽs. s. legis destructio seqtur pcipientis. ne plusq vnũ sacerdotẽ. nec plusq vnũ existere tẽplũ. Ex quo sequitur necessario iudeos aut nouã legẽ habituros cõcedere aut moysi legẽ nequaq totã consistere posse. ¶ Quero etiam vltra. Nũquid plures reges habituri sũt iudei: an vnũ. Rñdere d3 iude9 q vnũ sicut ppheta ezechiel phibet testimoniũ dicẽs. vnũ pastorẽ oẽs habebunt. q2 si plures fuerint concordes esse non poterũt et regis pacẽ destruent. ¶ Et tunc quero vlterius a iudeo. Quis erit ille rex. respõdebit q vnctus: in cuius aduẽtu captiuitatẽ se credunt euasuros et suos mortuos suscitãdos et eorũ moderamẽ habere imperij. Vere si istud dictũ aliquid coloris haberet si vnctũ illũ hoiem hi crederent et deũ. Si vero vt credunt homo tñ futurus sit quid tunc abraã. ysaac. et iacob sunt facturi. moyses etiam ceteriq3 pphete nũquid eius subijcientur ditioni. Rñdet iude9 q sic quia sic samuel subiectus est sauli et helyas achab et eliseus ioram. et alij multi pphete regibus suis. sed hec similitudo nõ conuenit proposito presenti. Nã etsi prophete qui minime reges fuerũt regibus subditi fuerũt nõ ideo conuenit aut est necesse: vt rex propheta cuiq terreno regi subijciatur velut abraam et dauid et iosue. quorum quisq3 rex fuit atq3 ppheta. moyses etiã qui rex et propheta et legislator totius extitit populi. cui legis liber tale testimoniũ perhibet dicẽs. non surrexit ppheta vltra in israel, sicut moyses quẽ nosceret dñs facie ad faciẽ in oibus signis atq3 portẽtis q misit sup eũ. nõne eũ isti tanti tales q viri resuscitati illius fuerint vncti viri subiecti. nõne queso multo melius fuisset eis ne suscitarentur ¶ Preterea duo inde incõueniẽtia pueniũt. si enĩ minor est eo moyses scriptura mentit. si autẽ maior tãto plus vilificat. Si dicat iude9 q ille rex erit moyses. tũc qro. Quid ergo ille vnct9 factur9 ẽ. qd etiam

abraam ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dũ viueret in tãto precio habebat cũ aliquid a deo implorabat p coꝝ amore se adeptũ orabat. Ecce quõ sunt positi iudee in magno discrimie in hac materia. ¶ Quero a te vltra iudee si nosti. Numquid illi qui tunc suscitãdi sunt mortui naturã et potestatẽ habebũt filios generãdi. Respondebit iudeus: ꝙ legis precepto ad hoc cõstringent. ergo cũ lex procreare filios pcipiat nouã eos legẽ habituros demõstrat: qđ est contra fidem suã. Rñdebit iudeus ꝙ eis inhibita est generatio nõ lege: sed nara. sed hoc stare nõ põt: qꝛ auditus abhorret et mens refugit credere animal aliqđ modo esse cui naturale sit generare nõ posse nisi aliquo interueniente accidente: qui vero homo a ccidente aliquo interueniẽte vim generãdi amittit: nec sacerdos esse: nec testimoniũ perhibere nec iudicium potest facere. ꝙ si naturam ipsam dixerat esse nouam non debent eos dicere resuscitandos: sed nouam creaturã futurã. similiter põt in forma tantũ: non in natura tota comedent quidem ⁊ bibent: sed non generabunt. Concedit ergo iudeus ꝙ queadmoduȝ cetera humanitatis officia sic ⁊ generandi naturam habebunt adeo: vt mulierem quotidie concepturam ⁊ quotidie parituram credãt. ¶ Sȝ hoc quod dicunt iudei est ita fatuũ ꝙ vix humane aures audire possunt. vt enim que dicunt vera esse fatear. scilicet vt in vnctum et credituri sunt omnes et resuscitandi cum quotidie filios procrearẽt profecto nec terra eos caperet etiaȝ si dupliciter maior esset aut pontus etiã terra fieret adeo loci coartarẽtur angustia. ꝙ nõ haberẽt qui colere possent arua. immo inde semp esset inter eos p terre angustia certamẽ ⁊ rixa. Item cũ suscitabũtur ois redibit quisqȝ vir ad vxorem suam quã habuit: aut aliã habebit Respõdet iudeus ꝙ quisqȝ rehabebit suam: qꝛ hoc erit leticie consumatio. Tũc ergo quero illa mulier ꝙ post tres vel plures habitos maritos est mortua in resurrectione quẽ ex his est habitura. Nam si primũ habiturã respõdet lex moysi destruetur dicentis ꝙ post scðm nõ debeat redire ad primũ maritũ Si vo alium ꝙ primũ habiturã respondeat in eo etiaȝ est destructio legis eas nãqȝ legis iubẽte primo viro viuente nec eam repudiante cuiꝙ non poterat nubere. Sed ecce cum tot suscitati cũ tot post eos fuerint nati quilibet eorum quandoqȝ erunt morituri. Respõdet iudeus ꝙ immortales exinde remanebunt: sed ratio demonstrat ꝙ dicit stare non posse cum enim homo comederit biberit generãdi visum habuerit necesse est ꝙ ex quattuor elemẽtis compositus sit. quicquid autem taliter compositum est illud etiam corrumpi necesse est. ergo et eos mortis corruptioni cuȝ taliter compositi sint subiacere necessario concludit. Rursus si immortales fuerint iam nequaꝙ spiritale qđ non est hominuȝ eis conueniat: qꝛ nec eius subijcientur diffinit ioni

Diffinitio enim hois e aial rationale mortale: sed de immortalibus hominibus diffinitio ista pdicari nō pōt. quare nec spālis homo. vnde p hoc mediū colligit recte vt quos iudei vocāt hoies. homines nō sint quod est icōueniēs. Itē sicut supi⁹ dictū est multitudini eorū spaciū toti⁹ terre nō posset sufficere si ipaz maximā multitudinē immortalē asseramus cum supra sine intermissiōe eos generaturos esse dixim⁹. Et si ad lapidum modū sibimet supponerentur nullatenus in duplicato terre spacio cōcluderētur. ¶ Dicet iudeus si non possum eos defendere imortales saltem mortales concedā ergo si morituros eos esse cōcedit volo. Dicat illa resurrectio vtrū erit eis ad penā an ad coronā. Respōdet iude⁹ q ad gloriā z honorē illa resurrectio erit vt vncti gloriam et regnum cōspiciant et perfectā corporis et cordis habeant leticiam. Dicant ergo iudei quid interim sentiant de statu bonorum donec resurgant scilicet vtrum in penis an in quiete vsq ad resurrectionis tempus permaneāt. Respondet certissimum est eos esse cum deo. et beatitudine perfrui. Si ergo vt asserunt ita est resurrectio illa potius ad penam q ad coronam futura est. cum enim nūc eterne vite munere gloriētur cur iterum in corporum ergastulis retrudentur. nisi vt fame siti vigiliis z variis atq innumeris denuo cruciatibus agitentur. quin insuper secundū eorū sententiam secunde mortis timorem et penam substinebunt his omnibus satis cuilibet patet resurrectionem illam magis illis ad dedecus q ad honorem et gloriam fieri. Respondet iudeus: q2 si nunc in quiete z delitiis pmanēt de qb⁹ ad corpor sint redituri angustias: cū tanta eis exultatio erit vncti psentiā cernere z ei⁹ regno exultare hierosolymis vt oliz habitare. in templo veteri ritu sacrificare vt z corporum pena sit eis nulla z quā mō habent requies habeat postea p minima. ¶ Sz hoc q dicūt a veritatis exorbitat semita null⁹ enim psentis mūdi honor e gloria eterne vite q eti z delitiis cōparatione conuenit aliqua: q2 nec vno momento q's q huius mūdi poterit sine labore et pena vti delitiis. Illius aūt beate vite gloria nulla intercedēte molestia pmanet perpes z cōtinua pcipue. cū eoz testent doctores oēz hui⁹ mūdi honorem z gloriā idez esse ad illi⁹ vite delitias qd est vnū ad .lx. Patet in supa casibus nisi toti⁹ rōnis sit expers incōparabiliter magis esse gaudiū cernere deū q talem qualem ipsi dicunt vnctū q futurus sit hō tñ. ¶ Dicat ergo iude⁹ qd finaliter de resurrectione suorum mortuorum sentit. Uere eorum crudelitas est z fidei certitudo q resuscitandi pfecto comedendi etiam z bibendi sine generandi z naturam z vsum sint habituri et post mille annorum transacta curricula imperpetue beatitudinis z immortalitatis regnū sine aliqua morte transferendi. Sed hoc stare non potest: quia si immortales concedit ad pristinum inconueniens redit infra mille enim annos intantum multitudo propagabitur eorum vt nullo modo intra terre concludi valeant ambitum. multo igitur minus ad incolendos agros vllū super erit spa

etiam. ¶ Insuper et illud quod supradiximus est in questione quod patriarche prophete et omnes iusti qui iam fulgebant in gloria nouis denuo penis subdantur reducti ad corpora. Item aliud omne cum quod comedit et bibit et gignit. delectatur etiam ac tristatur proculdubio ex quattuor elementis compositum non dubitatur Quomodo autem quod ex his componitur et passionibus predictis afficitur cum eisdem affectionibus sine mutatione in regnum illud transferetur. Sed vt omnia concedamus quidnam de his sunt dicturi qui adueniente vncto et post sunt nascituri morituros ne asserenti vel non. Respondet iudeus quod morientur in christi regni fine. Quid igitur facient parentes eorum in morte ipsorum. melius namque filiis foret non resurgere quam tantum dolorem ex eorum morte sustinere. Dicet iudeus concedamus ergo eos non esse morituros: sed hoc stare non potest: quia tunc mentiretur scriptura que dicit Dauid in psalmo. Quis est homo qui viuet et non videbit mortem. Undique igitur si perpendunt iudei eis semite rationis et diffugium sunt clause. quod nullatenus eo modo quo dicunt fieri possit mortuorum resurrectio ergo tanquam fatua positio relinquatur credulitas iudaica quod iui mortui sint resurrecturi vt iterum terram incolant.

¶ De residuis fatuitatibus iudeorum.



Dicunt etiam iudei multa vana contra deum dicit rabi sadue. Quid est illud quod non fuit reuelatum Jacob. cum tamen esset propheta. Respondet quod ioseph filius eius non erat mortuus et quod fratres sui vendiderant eum: et dicit quod ratio est: quia in hora venditionis eiusdem querebant fratres eius aladina. i. maledictione: per quam quicunque illud reuelaret et sic aladina non potest poni nisi adminus sint decem homines: et quia ipsi non erant nisi nouem commiscuerunt in predicta aladina deum secum vt essent decem. et ideo dicunt quod deus non esset ausus reuelare Jacob. Item dicit in sabba in capitulo quod incipit rabbi aqba quod quando moyses ascendit in montem quod inuenit deum in manibus tenentem rotulum legis et faciebat coronas literis et moyses nihil dixit. Et dixit ei deus quare me non salutas. Respondit ipse quomodo domine est seruus qui debeat salutare dominum suum. Et dixit ei deus. verum dicis verumtamen ex quo venisti adiuua me. Item dicit in predicto capitulo quod in die iudicii dicit dominus ysaac. tui filii peccauerunt: volo condemnare eos. Et respondebit ysaac. Domine etiam sunt filii tui: quia tu scripsisti in lege tua filius meus primogenitus israel. Ego volo quod veniamus ad computum videamus quanta est vita hominis. lxx. anni. amoue. xx. in quibus adhuc non est homo in etate in qua debeat sibi imputari peccatum remanent. l. tolle medietatem temporis scilicet tempus noctis in quo homines dormiunt et remanent. xxv. remoue medietatem temporis quod expenditur in faciendo orationem et in comedendo et bibendo et remanent. xii. anni cum dimidio hos xii. annos cum dimidio diuidamus inter me et te et faciamus illos liberos a pena. ecce magna vanitas ac si deus nesciret predictum computum antequam ysaac ostenderet sibi. ¶ Item dicit in rabba mestiba in capitulo quod

incipit eohel quod in illo tempore quo fuit ordinatum thalmuth quod dic quadam deus stabat in magna disputatione cum illis qui sunt in studio celi super certum casum lepre. vtrum scilicet homo in quo illa accidit debeat iudicari mundus vel nō. et deus dicebat quod sic: et illi de studio tenebant quod nō. Et dixerunt. quis examinabit et concordarunt quod fieret ad examē vnius doctoris cuius nomē erat raba filius nahamni. et illa hora in vno puncto fuit rapta anima illius a corpore suo et dedit sniam sicut deus. Item querunt in abodazora. ca. i. in quo deus se intromittit per totam diem et respōdēt Tribus primis horis studet in lege. et tribus horis secūdis doces pueros qui mortui sunt parui. tribus aliis studet ad iudicandum totum mundum. Et qn vidit quod est dignus punitione surgit a throno iudicii et sedet in throno pietatis. tribus vero vltimis horis sedet et ludit et ridet cum leuiatan. ¶ Item querunt vlterius ea que diximus fiunt de die: quid ergo facit de nocte. Respōdent quod de nocte equitat super vnum cherubin velocissimum et visitat decem et. viii. mille mundos quos creauit. Item querūt vlterius antequam crearet mundum quid faciebat deus. Respondent quod ibat creando mūdos et destruēdo illos. Item dicunt in raba bachera in ca. ham moher et bacosina preparatus est deus ad faciēdum conuiuium iustis de carne leuiathan. et quid dabit eis ad bibendum vinum quod stat cōseruatum in vuis suis a principio mūdi vsque ad illam horam. Item dicunt in cahedrin in. ca. quod icipit carhedine ma moner quod tres fuerunt qui peccauerūt in luxuria cum fuerunt in archa noe scilicet canis coruus et cham. et ideo omnes tres fuerunt condemnati. Canis fuit condemnatus ī hoc quod ligatur cum femella. Coru⁹ in hoc quod emittit semen per os. Cham ī hoc quod maledixit eum noe. Item dicit in nida in ca. quod incipit hamapolem quod interim quod creatura est in ventre matris habet quandam candelam super caput suum cum qua videt ab vna parte mūdi vsque ad alterā et sic totam legem et omnes scias: et in hora qua exit de ventre venit angelus et dat eivnū ictum in ore et facit quod tradat obliuioni quicquid sciebat. Item dicit in eodem li. iii. c. quod incipit aysay et in barabot ī ca. quod icipit harroe quod og rex basan quē cōquestauit moyses antequam moreretur fuit in tempore diluuii reseruat⁹: hoc est magnū mendaciū propter duo. Primo quia a diluuio vsque ad tempus in quo cōquestauit moyses predictum og fuerunt noningenta anni. Secundo quia est contra textum sacre scripture vbi ponitur quod solum noe et filii sui cum vxoribus eorum fuerūt reseruati. ¶ Item dicunt in hulin in ca. quod incipit helunterohos quod vnus leo est in montana vlam qui est ita magnus quod habet ix. cubitos ab vna aure vsque ad alteram: et dicit rabi iosef quod sunt. xv. cubiti et dicunt ibi quod semel quesiuit imperator rabi a osua et dixit ei quid excellentie est deo quod comparat eum scriptura leoni cum equus vnus sit sufficiens ad occidendum leonem. Respondit rabi osua scilicet cui leoni comparatur dico tibi quod leoni de vlam et dixit ei imperator multum vellem videre

cum et illa hora rogauit rabi osua
deum ⁊ extraxit eũ a mõtana illa et
venit versus romã ⁊ qñ venit in di-
stãtia trecẽtarum leucarũ dedit vnũ
rugitum, ⁊ oẽs mulieres que erãt
pregnãtes in roma abortauerunt et
muri ciuitatis ceciderunt, et quãdo
appropinquauit amplius p.c. leucas
sic ꝙ distabat. cc. leucis a ciuitate ro
mana dedit alterum rugitum. ⁊ illa
hora ceciderũt oẽs dẽtes omnium
cristiẽrium in roma et imperator ce-
cidit a throno suo in terram. ⁊ dixit
rabi osue fac oratione deo vt redeat
ad locum suum ⁊ illa hora reuersus
est. ¶ Item dicũt in rabacam in ca.
quod icipit hamoher ⁊ hacesma di-
cit Raba. Ego vidi vnam ranam q̃
erat ita magna sicut vna villa. lx. do
morum. ⁊ venit vnus coluber ⁊ de-
glutiuit illum colubrum, et deinde
volauit et sedit super vnuz ramum
vnius arboris ⁊ dicit rabpapa. si nõ
accidisset mihi ita fuisse non credi-
deram. Item dicit ibi raba. Iba-
mus per mare et ambulabat nauis
super caudã vnius piscis ⁊ ambula
uit super eam tribus diebus et tri-
bus noctib⁹ nec plus nec min⁹ ⁊ pi-
scis ibat ꝯ oriẽtẽ nauis vero contra
occidẽtem ⁊ q̃d cogitas ꝙ nauis nõ
ibat velociter interroga rabdemi ⁊
dicet tibi inquãtum vnus hõ posset
calefieri ambulabat. lx. leucas. ⁊ qñ
fuimus ꝓpe terram vidimus homi-
nes ꝓiciẽtes sagittas cum balistis
et velocius ibat nauis q̃ ille sagit-
te. Itẽ dicit rabi scleriniu⁹ in vna
naui et vidimus vnam auem q̃ erat
in aqua maris et ibat sibi aqua vsq̃
ad collum. et ego volui descendere
ibidem ad balneandum cogitando

ꝙ nõ esset aqua multum profunda ⁊
audiui vnam reuelationẽ que dixit:
Caue tibi ne descẽdas quia. vij. ãni
sunt ꝙ cecidit ibi vnum manubriũ
et adhuc nõdum accessit ad terram.
Et dicit rabi cahãna ꝙ auis illa vo
catur cin. Item dicit raba. dixit mi-
hi vnus macclarius. veni ostendam
tibi vbi osculantur terra et celum
iui cum eo ⁊ posuit tabergium meũ
super vnam fenestram celi et sepe-
ui me vt facerem orationem ⁊ quã-
do veni ad locum nõ inueni taber-
gium meum. et dixi. videtur mihi q̃
latrones ambulãt in celo. ⁊ respon-
dit mihi ille homo non est nisi rota
celi que mouet. sed venies huc cras
ista hora et inuenies. et ego veni et
inueni tabergium meũ. Et declarat
rabi Salomon. nõ cogitetis ꝙ du-
xit eum ad finem mundi quia qui
genti ãni sunt itineris sed duxit eũ
ad vnum montem altissimum intan
tum ꝙ poterat tangere celum. De ⁊
similes fatuitates ⁊ vanitates tenẽt
ceci iudei i suo thalmuth vt allegat
Hieronimus de sancta fide tractu
tu. ij. sui libri. Plura alia turpissima
que in eorum thalmuth cõtinentur
indignum duxi litteris explicare.
¶ Sed et alia mendacissima et fa-
tuissima innumera eorũdum ꝑtran-
siui his paucis enarratis ne librum
nugarum fabulis implerem. Predi-
ctum librũ thalmuth in quo tot erro
res tot mẽdacia tot turpissima ⁊ fa-
tuissima ꝯtinent affirmãt iudei esse
doctrinã ⁊ aliã legẽ datã a deo moy
si verbo: q̃ ꝓcepto duoꝝ rabinorum
quorum vnus dicebatur rabina et
alius rabasse fuit posita in scriptis
super. cccc. annis post passionẽ xpi

quius textus excedit in volumine totam sacrã scripturã quasi undecies tñ exceptis glosis ãtiquis et modernis quas fecerũt sup ipsum in quibus textu et glosis inouauerũt et receperũt mãdata et obseruãtias et cerimonias et que nũq̃ in lege moysi fuerunt nominata per que ipsi regũtur vsq̃ in hodiernuz diẽ. Et nõ minus p̃dicti ordinatores thalmuth vt bene fundarẽt suos errores p̃cceperunt in diuersis locis q̃ oĩa p ipsos ordinata in p̃dicto thalmuth habeant tãtam efficaciã sicut ordinata p deũ in lege moysi et imposuerunt penaz mortis cuicũq̃ negãti aliq̃d de p̃dictis p eos scriptis non ponẽtes tam forte penã negãti verba legis. et adhuc i noĩe voluerũt dare excellẽtiã suo libro vocãtes eũ thalmuth quod sonat doctria. et sacrã scripturam biblie vocant mira quod sonat tñ sicut lectura.

¶ De fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie.



Sextus passus est de fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie q̃ fatuitas tripliciter ostẽditur. Primo diuisione. Scđo tẽporis determinatione. Tertio exempli manifestatione. Circa primum notãdũ q̃ iudei excecati et obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi quia quidam eorum sic sunt in sua excecatione obdurati q̃ nec volunt inquirere de peccato pro quo sunt in hac diuturna captiuitate nec etiam ipsius captiuitatis terminum inquirere curant. et ideo quasi fatui dicunt vtrũq̃ eis ignotum. Similes ĩfirmo q̃ intm̃ incurrit sue sanatiõis desperationẽ q̃ nõ curat de cognitiõe sue infirmitatis nec etiã de curatiõe quod est magna fatuitas. Affirmãt ergo isti duo primum q̃ peccatũ p quo sunt in hac captiuitate est ignotũ. Scđm q̃ terminus sue redẽptiõis est etiã ignotus. et licet verũ sit quo ad eos vtrumq̃ tñ nobis notũ est vt p̃z supra libro p̃io in aptiõe .xij. thesauroꝝ s̃z talis ignorãtia fatua est nec eos excusat cum sit nõ solũ crassa sed affectata. Alij sunt qui nõ curãt inq̃rere certũ peccatũ p quo in hac captiuitate detenti sunt vel si curãt hoc attribuũt peccatis ãtiquis. vt puta peccato vituli in deserto fabricati vel peccatis modernis que nõ sunt cõmunia toti eorũ cõmunitati sed singularia quorum vtrũq̃ ostẽsuz ẽ falsuz vt supra dictũ est et satis claret q̃ hec diuisio iudicũ eorũ ostẽdit eos nõ soluz cecos sed vero iudicio rationis carẽtes. Secundo ostẽdit fatuitatem iudeorum tp̃is determinatio diuersa quorum vnus terminus fuit determinatus per rabi yocce in libro caderbolaz. iste posuit nũerũ ebdomadarũ Danielis: de quo null⁹ dubitat iam trãsisse. Alius terminus fuit positus per rabi aquiba qui secut⁹ est aliquo modo computationem predictam et sic credebat messiam venturum in destructione templi secũdi. Et ideo secutus est quendam fatuuz nomine bencozba qui illo tempore dixit se esse messiam quem fatuum secuta est maxima multitudo iudeorum post .lviij. ãnos a destructione templi scđi et hierusalez per romanos. et cõgregati sunt in quadã

ciuitate noīe biter ꝛ rebellauerūt cū p̄dicto falso messia contra romanum imperium. ꝑpter quod Adrianus cesar trāsfretauit ꝛ obsedit eos cū suo falso messia ꝛ capta ciuitate omnes interfecit cū suo messia vt patet in lib. q̄ dicit̄ demaymdi q̄ incipit bisloſapaquin. ꝛ in glo. trenorū hieremie sup illud verbo trenī. ij. dissipauit dominus ꝛc. ¶ Fuit alius vt ibidem habetur q̄ dicitur de domo helie qui posuit expsse de ordine mundi ꝙ per sex milia annorū debebat mūdus durare diuidēs per duo milia ī tres ptes sicut patuit supra li. i. thesauro primo. et assignauit tp̄s messie in. iij. binario ꝙ scd̄m hebreorum ꝯputationē patet trāsisse initiū illius tēporis. q2 vsq3 ad p̄ntem annum s̄m eos a creatione mūdi fluxerant quinq3 milia. cc. xx. āni. ꝛ sic secundū istos aduētus xp̄i trāsiuit in p̄teritis mille. cc. xx. ānis. ꝛ isti tres supradicti fuerunt principales de numero eorum qui dicuntur chaunaym. ¶ Post istos fuit quartus et vnus de maioribus eorum qui dicūtur emoraym qui vocabatur rab. qui determinauit in libro canhedrin in delech ꝙ omēs termini assignati de aduentu messie iam transiuerant in preteritum ꝛ ꝙ non pendebat redēptio nisi in ipsa p̄nia. hec ille. Hec quidem determinatio verissima est si sane intelligatur. Nam terminus assignatus in prophetis iam transiuit in preteritum vt patuit libro primo in quo termino xp̄s iam venit et non pendet redemptio nisi in penitentia quia quicunq3 eorum penitentiam egerit statim habebunt messiam ꝙ habemus per rei euidētiam licet iste rabi nō intellexit sic recte verba per seipsum prolata. habemus tamē ex hoc ꝙ omēs termini assignati de aduentu messie iam transierant in p̄teritū. ¶ Fuit quintus huius cōtemporaneus qui cōsiderans ꝙ omēs termini de aduentu messie iam trāsiuerant prout dixerat socius suus voluit ꝯcludere viā inuestigandi hmōi terminos ne per hoc aliq̄ auisarētur de veritate. Et ideo dixit ve aīabus cōputātib9 terminos sc3 aduētus messie ꝑ hoc volēs designare ꝙ esset peccatū inquirere vel inuestigare de hmōi termino non reddēs ad hoc aliquā rōnē nec auctoritatem. cuius malicia ꝛ fatuitas manifesta est. q2 nullus fuit famosus scriptor vel glosator īter eos qui de hoc solēniter nō inquireret. Post hunc fuit sextus in asia de his qui dicūtur gaoni. qui dicebat̄ Rabi cabadias qui in libro quem composuit quem vocauit librum de credēdis conatus est probare ex dictis ꝑphetarū ꝙ messias nōdum venerat et de termino diligēter inq̄rens conclusit certum tempus quod iam trāsiuit in p̄teritum per xl. annos et vltra vt p3 aspicēti p̄dictū librum. ¶ Septimus fuit rabi moysen de egypto qui tāte auctoritatis fuit inter eos vt a maiori parte iudeorum prouerbialiter dicatur ꝙ a moyse legislatore vsq3 ad moysen egiptium nō surrexit sicut iste moyses. Iste l3 in suo deutr. libro de iudicib9. titu. de regibus determinet ꝙ nullus debet cōputare termīos aduētus messie sequēs supradictam quītam opinionē. tū ipsemet in quadā epistola quā misit iudeis qui erāt in affrica

scripsit q̄ habebat ex certissima tra ditiōe antiquorum q̄ propheta futu rus erat in israel et q̄ messias debe bat venire ⁊ redimere israel in ãno a creatiōe mūdi quartomillenario octingētesimoseptuagesimoquarto. et ptz sicut supradictū est ſm cōpu tationē iudeorꝫ q̄ ptis ān⁹ dñi. M. cccc.lxi.est quinqꝫ millesimus.cc.xxi.⁊ sic terminus p eum assignatus iam trāsiuit in p̄teritū per.cc.lvii.ãnos. Predictam cōputationem fundauit in quadam autoritate Numeri.xxiii. vbi ſm trāslationē nostrā sic habet temporibus suis dicet iacob israeli quid opatus sit deus quodverbū ex traditiōe suorꝫ ātiquorꝫ sic exponit. q̄ quātum tempus fluxerat a crea tione mūdi ſm cōputationē hebreo rum vsqꝫ ad tp̄s in quo balaan ista verba dixit tm̄ tempus precise flue re habebat a tēpore istius dicti ba laan vsqꝫ ad tempus in quo ꝓpheta messias futur⁹ erat in israel. ¶ Oc tauus post hūc fuit rabi moysen ge rūdesi.qui fuit magne auctoritatis inter eos qui scribens supra pētha teucū in ꝓhemiali parte determia uit cū magna solēnitate q̄ messias erat venturus certissime in anno a creatione mundi. quintomillenario centesimo.viii.cum quo cōcordauit magr̄ Salomon barchinesi. in.lib. migala a megala de quo fuit dictuꝫ supra lib.i.¶ Nonus fuit rabi leui bemorson vulgariter dictus magr̄ leo de bonalas de ꝓuincia ꝓuincie qui in expositione sua super dā red deus deo gratias q̄ sibi reuelaue rat terminum supradictum in anno predicto. scilicet quintomillenario centesimodecimooctauo scd̄m cōpu tationem iudeorum concordans cū predicto moyse gerundesi.quorum terminus satis patet q̄ iam transi uit in preteritū per.c.xxiii.ãnos ſm computationē eorum in anno ꝑsēti supradicto. ¶ Fuerunt etiā alii duo iudei periti vnus i ciuitate abulesi. alius in villa que dicitur ayllō.de q̄ bus dicetur infra ꝯsideratione.x.mi rabili.x. Isti assignauerunt terminū anno a creatione mūdi quintomille narioquinquagesimoquinto ſm eo rum cōputationem. Qui quidem an nus concurrit cuꝫ anno dñi. M.cc. xcv. Ex quib⁹ oībus manifeste col ligitur fatuitas ⁊ falsitas iudeoruꝫ in determinatione anni aduent⁹ sui messie.cū oēs sui termini iā trāsie rint in preteritū vt clare visum est. ¶ Signū autē fatuitatis ⁊ mentis incomposite est nunq̄ in vno cōsiste re sed de alio in aliud mutari. Unde ſm Senecā primū argumētum mē tis cōposite est posse cōsistere secūqꝫ morari. Iudei ergo qui vsqꝫ nunc cō sistere in vno nō potuerunt termino Uerisimile est q̄ quotidie fatuizan do nouos fingent terminos predi cti aduentus. ¶ Tertio probatur eorum fatuitas in aduentu messie queꝫ sperant exempli manifestatio ne. Unde narrat cesari⁹ q̄ clericus quidam filiam cuiusdā iudei impre gnauit in ciuitate lemouicesi. timēs autem ille offensaꝫ parentum puel le accepit arundinem nocte prope parietē camere in qua parētes puel le dormiebant veniens ⁊ per foramē summitatē vnā arūdinis intromit tens et per aliaꝫ insufflans sic est lo cutus. O iusti et deo dilecti vocās eos noībus suis propriis gaudete

...statale noie b
...bicio falso n
...perium .p
...r transferret a
...so messia
...roscecit ca
...q dicit o
...impaquin
...e sup illud
...r dominus
...n habetu
...qui po fu
...q per se
...dies du
...i tres p
...pessim
...ffic in
...n ppu
...ns re
...n sm
...t qu
...dn
...rsi
...ea

...amentaplis vero ol sole gaua
...lidcq q plurima dimino super iere
...his veniente iudicio acciderunt:
...per singula: put ab auctoribus
...a sunt cepero enarrare vel for
...c. apud tepus desiderabunt et
...i pauca tamen auctore Josepho
...compendioso sermone percurrat. eo q
...fratres/dum fidem nostram profis
...eat ad reprimendam obstinatam per
...filiam iudeorum. .xl. namque post ad
...thum placitum ptinuis protracta
...tis impiorum pena differtur. In
...que apostoli omnes precipue tamen ia
...ctulatur dni dicitur hierosolimis
...apostolus indesinenter pplm co
...ue impietatis et feralis animi de
...tatur commonebat si forte possent co
...m penitudinem gererent: si possent
...ur pro scelere et vitrices penarum
...lamas lachrymarum vbertate restri
...gere. Ostendebat eis namque deus per
...em patientiam. q ipsorum quere
...re penitentiam q non vult deus tam
...m mortem peccatoris sed q conuer
...tur et viuat. Monstrare autem adhuc
...m duritiam nitebatur diuina
...ultis signis et prodigiis celitus da
...terroribusque haud minaces defre
...n ostendendo potius q inferendo
...e quibus supradicti hystoriograp
...fides vt in ceteris etiam in hoc
...diciens erat. Relegamus ergo
...ud in sexto hystoriarum suarum libro
...ep ipse signauerit iosephus. Sz
...Iudicem inquit plebem: ceterum q
...ra pseudohomines et deceptores falsa
...indicauerunt suadebant et euidenti
...bus signis et iudiciis iracundie et ins
...dignationis diuine non crederent.
...que aperte futurum et vrbis et
...tionis presagiabatur excidium. Sz

na: sapiēs vero cū sole pmanet
q3 q̄ plurima diuino super iere
os iminente iudicio acciderunt:
n per singula: put ab auctorib⁹
cta sunt cepero enarrare vel fo-
ec pprīū tēpus desiderabunt et
a pauca tamen auctore Josepho
mpendioso sermone pcurrāt. eo q̄
roborādam fidem nostram profi-
unt ⁊ ad reprimendā obstinatā per
uiam iudeorum. xl. nanq3 post ad-
ulum piaculum pcinuis protracta
unis impiorum pena differtur. In
us ⁊ apostoli omnes pcipue tñ ia
obus frater dñi dict⁹ hierosolimis
os cōstitut⁹ indesinenter pplm cō-
iste impietatis ⁊ feralis animi de
elere cōmonebat si forte possent cō
issi penitudinem gerere: si possent
re pro scelere ⁊ vltrices penarum
mas lachrymarum vbertate restri
ere. Ostēdebat eis nāq3 deus per
iam patientiam. q̄ ipsorum quere-
et penitentiam q2 nō vult deus tan
tum mortem peccatoris sed q̄ cōuer
tatur ⁊ viuat. Molire autem adhuc
corum duriciam nitebatur diuina
maiestas signis ⁊ pdigiis celitus da
tis terroreis3 simul minacem dexte-
ram ostendendo potius q̄ inferēdo
de quibus supradicti hystoriogra-
phi fides vt in certis etiam in hoc
ius erat. Relegamus ergo
o hystoriarū suarū libro
nauerit iosephus. S3
it plebem: ceterum q̄
nes ⁊ deceptores falsa
suadebant ⁊ euidenti-
iudiciis iracundie ⁊ in-
diuine non crederent:
erte futurum et vrbis et
flagitabatur excidium. S3

velut afflati et amente
oculos neq3 animas i
spernebant. Omnia qu
ciabantur. Etenim stell
gladio per omnia simili
super ciuitati et comet
exicialibus flāmis vis
totum annu3 Sed ⁊ an
ac bellicum populi die
festum conuenirent. v
xantichi qui est aprilis
re hora nona tāt⁹ lumi
tēpluq3 circundedit v
nes diem clarissimum
mansit spacio dimidie
peritis quidem. ⁊ igna
debatur. Sed legispir
doctores non latuit ex
tum. In eadem quo
vetula sacrificiis adm
sistentes inter ipsas
mus enixa est agnā: sec
rioris edis que respic
tem cum esset ereisolid
inde immensi ponder
viris summo conatu
clauderetur ferreisq3
munita. ac pessulis in
teneretur obstricta re
ctis sexta prima ⁊. xx.
paruit sponte patefac
acto die. vi. post aliq
⁊. xx. die mensis arthe
nos maynsvocatur
paruit visus fidem
quod vere falsum pa
loquium fides cōfirma
secuta pernicies Ete
occasum visi sunt cur
in omni regione per
torum cohortes misc
vrbes circundari ag

abraam ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dū viueret in tā to precio habebat cū aliquid a deo implorabat p eoꝝ amore se adeptu rū orabat. Ecce quō sunt positi iu dee in magno discrimie in hac ma teria. ¶ Quero a te vltra iudee si nosti. Nunquid illi qui tunc suscitā di sunt mortui naturā et potestatē habebūt filios generādi. Respon debit iudeus: ꝙ legis precepto ad hoc cōstringent. ergo cū lex ꝑcreā re filios ꝓcipiat nouā eos legē ha bituros demōstrat: qḋ est contra fi dem suā. Rñdebit iudeus ꝙ eis in hibita est generatio nō lege: sed na ra. sed hoc stare nō pōt: qꝛ auditus abhorret et mens refugit credere animal aliqḋ modo esse cui natura le sit generare nō posse nisi aliquo interueniente accidente: qui vero homo a ccidente aliquo interueniē te vim generādi amittit: nec sacer dos esse: nec testimoniū perhibere nec iudicium potest facere. ꝙ si na turam ipsam dixerat esse nouam non debent eos dicere resuscitan dos: sed nouam creaturā futurā. si militer pōt in forma tantū: non in natura tota comedent quidem ⁊ bi bent: sed non generabunt. Conce dit ergo iudeus ꝙ queadmoduꝫ ce tera humanitatis officia sic ⁊ gene randi naturam habebunt adeo: vt mulierem quotidie concepturam ⁊ quotidie parituram credāt. ¶ Sꝫ hoc quod dicunt iudei est ita fatuū ꝙ vix humane aures audire pos sunt. vt enim que dicunt vera esse fatear. scilicet vt in vnctum et cre dituri sunt omnes et resuscitandi cum quotidie filios procrearēt ꝑ fecto nec terra eos caperet etiāꝫ si dupliciter maior esset aut pontus etiā terra fieret adeo loci coartarē tur angustia. ꝙ nō haberēt qui co lere possent arua. immo inde semꝑ esset inter eos ꝑ terre angustia cer tamē ⁊ rixa. Item cū suscitabūtur oīs redibit quisqꝫ vir ad vxorem suam quā habuit: aut aliā habebit Respōdet iudeus ꝙ quisqꝫ reha bebit suam: qꝛ hoc erit letitie con sumatio. Tūc ergo quero illa mu lier ꝙ post tres vel plures habitos maritos est mortua in resurrectio ne quē ex his est habitura. Nam si primū habiturā respōdet lex moy si destruetur dicentis ꝙ post scḋm nō debeat redire ad primū maritū Si vo alium ꝙ primū habiturā re spondeat in eo etiaꝫ est destructio legis eas nāqꝫ legis iubēte primo viro viuente nec eam repudiante cuiꝙ non poterat nubere. Sed ec ce cum tot suscitati cū tot post eos fuerint nati quilibet eorum quan doqꝫ erunt morituri. Respōdet iu deus ꝙ immortales exinde rema nebunt: sed ratio demonstrat ꝙ di cit stare non posse cum enim homo comederit biberit generādi visum habuerit necesse est ꝙ ex quattuor elemētis compositus sit. quicquid autem taliter compositum est illud etiam corrumpi necesse est. ergo et eos mortis corruptioni cuꝫ taliter compositi sint subiacere necessario concludit. Rursus si immortales fuerint iam nequaꝙ spiritale qḋ non est hominuꝫ eis conueniat: qꝛ nec eius subiicientur diffinit ion

Diffinitio eni hois e aial rationale
mortale: sed de immortalibus homi
nibus diffinitio ista pdicari no pot.
quare nec spualis homo. vnde p hoc
mediu colligit recte vt quos iudei
vocat hoies. homines no sint quod
est icouenies. Ite sicut supi9 dictu
est multitudini eoru spaciu toti9 ter
re no posset sufficere si ipaz maxima
multitudine immortale asseramus
cum supra sine intermissione eos ge
neraturos esse dixim9. Et si ad lapi
dum modu sibimet supponerentur
nullatenus in duplicato terre spa
cio cocluderentur. ¶ Dicet iudeus si
non possum eos defendere imorta
les saltem mortales conceda ergo si
morituros eos esse cocedit volo. Di
cat illa resurrectio vtrum erit eis ad
pena an ad corona. Respodet iude9
q ad gloria z honore illa resurrectio
erit vt vincti gloriam et regnum co
spiciant et perfecta corporis et cor
dis habeant leticiam. Dicant ergo
iudei quid interim sentiant de statu
bonorum donec resurgant scilicet
vtrum in penis an in quiete vsq ad
resurrectionis tempus permaneat.
Respondet certissimum est eos esse
cum deo. et beatitudine perfrui. Si
ergo vt asserunt ita est resurrectio
illa potius ad penam q ad coronam
futura est. cum enim nuc eterne vite
munere glorietur cur iterum in cor
porum ergastulis retrudentur. nisi
vt fame siti vigilijs z varijs atq in
numeris deinno cruciatibus agiten
tur. quin insuper secundu eoruz sen
tentiam secunde mortis timorem et
penam substinebunt his omnibus
satis cuilibet patet resurrectionem
illam magis illis ad dedecus q ad

honorem et gloriam fieri. Respon
det iudeus: qz z si nunc in quiete z de
litijs pmanet de qb9 ad corpora sint
redituri angustias: cu tanta eis exul
tatio erit vincti psentia cernere z ei9
regno exultare hierosolymis vt olim
habitare. in templo veteri ritu sacri
ficare vt z corporum pena sit eis mil
ler qua mo habent requies habeat
postea p minima. ¶ Sz hoc q dicut
a veritatis exorbitat semita null9 eni
psentis mudi honore gloria eterne
vite qetis delitijs coparatione con
venit aliqua: qz nec vno momento q
q huius mudi poterit sine labore et
pena vti delitijs. Illius aut beate vi
te gloria nulla intercedete molestia
pmanet perpes z cotinua pcipue. cu
eoz testent doctores oez hui9 mudi
honorem z gloria idez esse ad illi9 vi
te delitias qd est vnu ad .M. Patet in
sup cuilibz nisi toti9 ronis sit expers
incoparabiliter magis esse gaudiuz
cernere deu q talem qualem ipsi di
cunt vinctu q futurus sit ho tm. ¶ Di
cat ergo iude9 qd finaliter de resur
rectione suorum mortuorum sentit.
Vere eorum crudelitas est z fidei cer
titudo q resuscitandi pfecto come
dendi etiam z bibendi sine generan
di z naturam z vsum sint habituri et
post mille annorum transacta curri
cula imperpetue beatitudinis z im
mortalitatis regnuz sine aliqua mor
te transferendi. Sed hoc stare non
potest: quia si immortales concedit
ad pristinum inconueniens redit in
fra mille etem annos intantum mul
titudo propagabitur eorum vt nullo
modo intra terre concludi valeant
ambitum. multo igitur minus ad in
colendos agros villaz super erit spa

ctum. ¶ Insuper et illud quod su=
pradiximus est in qstione q patriar
che prophete z oes iusti qui iam ful
gebāt in gloria nouis denuo penis
subdantur reducti ad corpora. Item
aliud omne cū quod comedit et bi=
bit z gignit. delectatur etiam ac tri
statur proculdubio ex quattuor ele=
mentis compositum non dubitatur
Quomodo autem quod ex his com=
ponitur z passionibus predictis affi
citur cum eisdem affectionibus sine
mutatione in regnum illud transfe=
retur. Sed vt omnia cōcedamus qd
nam de his sunt dicturi qui adueniē
te vncto et post sunt nascituri mori=
turos ne asserenti vel non. Respon
det iudeus q morientur in christi re
gni fine. Quid igitur facient paren
tes eorum in morte ipsorum. melius
nāq illis foret non resurgere q tan
tum dolorem ex eorum morte sustine
re. Dicet iudeus concedamus ergo
eos non esse morituros: sed hoc sta=
re non potest: quia tunc mentiretur
scriptura qua dicit Dauid i psalmo.
Quis est homo qui viuet z non vide=
bit mortem. Undiq igitur si perpen
dunt iudei eis semite rationis z dif=
fugiū sunt clause. q nullatenus eo mo
do quo dicunt fieri possit mortuorū
resurrectio ergo tanq fatua positio
relinquatur credulitas iudaica q sui
mortui sint resurrecturi vt iterū ter
ram incolant.

¶ De residuis fatuitatibus iudeorū.



Dicunt etiam iu
dei multa vana cōtra deū
dicit rabi sadue. Quid ē
illud quod non fuit reue
latum Jacob. cum tamen esset pphe
ta. Respōdet q ioseph filius eius non
erat mortuus z q fratres sui vēdide
rant eū: z dicit q ratio est: q in hora
venditionis eiusdē qrebāt fres eius
aladina. i. maledictione: p quocunq
illud reuelante z fisr aladina non po
test poni nisi ad minus sint decē ho=
mines: z q ipsi non erāt nisi nouem
cōmiscuerunt in pdicta aladina deū
secum vt essent decem. z ideo dicunt
q deus nō esset ausus reuelare Ja=
cob. Itē dicit in sabba in ca. qd inci
pit rabbi aqba q qn moyses ascēdit
in mōtem q inuenit deū in manibus
tenentem rotulū legis z faciebat co=
ronas litis z moyses nihil dixit. Et di
xit ei deus qre me nō salutas. Rndit
ipe quō dne ē seruus q debeat salutare
dnm suū. Et dixit ei deus. vere dicis ve
rūtamen ex quo venisti adiuua me.
Itē dicit in pdicto ca. q in die iudi
ciū dicit dns ysaac. tui filij peccaue=
runt: volo cōdēnare eos. Et rndebit
ysaac. Dne etiam sunt filij tui: q tu
scripsisti in lege tua filius meus pri
mogenitus israel. Ego volo q veni=
mus ad cōputū videamus quāta est vi=
ta hois. lxx. anni. amoue. xx. in qbus
adhuc non est hō in etate in qua de=
beat sibi imputari pctm remanēt. l.
tolle medietatem temporis sc3 tem
pus noctis in quo hoies dormiunt z
remanent. xxv. remoue medietatē tē
poris q expenditur in faciendo ora=
tionem z in comedendo z bibendo z
remanent. xij. anni cum dimidio hos
xij. annos cum dimidio diuidamus
inter me z te z faciamus illos libe=
ros a pena. ecce magna vanitas ac si
deus nesciret predictum computum
antequam ysaac ostenderet sibi. ¶ Item
dicit in rabba mestiba i capitulo qd

incipit cohel q in illo tempore quo fuit ordinatum thalmuth q die quadam deus stabat in magna disputatione cum illis qui sunt in studio celi super certum casum lepre. vtrum scilicet homo in quo illa accidit debeat iudicari mundus vel nō. et deus dicebat q sic: et illi de studio tenebant q nō. Et dixerunt. quis examinabit et concordarunt q fieret ad examē vnius doctoris cuius nomē erat raba filius nahami. et illa hora in vno puncto fuit rapta anima illius a corpore suo et dedit sniam sicut deus. Item querunt in aboda zora. ca. i. in quo deus se intromittit per totam diem et respōdēt Tribus primis horis studet in lege. et trib9 horis secūdis doces pueros q morui sunt parui. tribus aliis studet ad iudicandum totum mundum. Et qn vidit q est dignus punitione surgit a throno iudicii et sedet in throno pietatis. tribus vero vltimis horis sedet et ludit et ridet cum leuiatan.

¶ Item querunt vlterius ea que dixinius fiunt de die: quid ergo facit de nocte. Respōdent q de nocte equitat super vnum cherubin velocissimum et visitat decem et. viii. mille mundos quos creauit. Item querūt vlterius anteq crearet mundum qd faciebat deus. Respondent q ibat creando mūdos et destruēdo illos. Item dicunt in raba bachera in ca. ham moher et bacosina preparatus est deus ad faciēdum cōuiuium iustis de carne leuiathan. et quid dabit eis ad bibendum vinum qd stat cōseruatum in vuis suis a principio mūdi vsq ad illam horam. Item dicunt in cahedrin in. ca. qd icipit cahedine mamoner q tres fuerunt q peccauerūt in luxuria cum fuerunt in archa noe scz canis coruus et cham. et ideo omnes tres fuerunt condemnati. Canis fuit condemnatus i hoc q ligatur cum femella. Coru9 in hoc q emittit semen per os. Cham i hoc q maledixit eum noe. Item dicit in nida in ca. qd incipit hamapolem q interim q creatura est in ventre matris habet quandam candelam super caput suum cum qua videt ab vna parte mūdi vsq ad alterā et sic totam legem et omnes scias: et in hora q exit de ventre venit angelus et dat ei vnū ictum in ore et facit q tradat obliuioni quicquid sciebat. Item dicit in eodem li. iii. c. qd incipit aysay et in barabot i ca. qd icipit harroe q og rex basan quē cōquestauit moyses anteq moreretur fuit in tpe diluuii reseruat9: hoc est magnū mendaciū propter duo. Primo q: a diluuio vsq ad tempus in quo cōquestauit moyses predictum og fuerunt noningenta anni. Secundo q: est contra textum sacre scripture vbi ponitur q solum noe et filii sui cum vxoribus eorum fuerūt reseruati. ¶ Item dicunt in hulis in ca. qd incipit helunterohos q vnus leo est in montana vlam q est ita magnus q habet ix. cubitos ab vna aure vsq ad alteram: et dicit rabi iosef q sunt. xv. cubiti et dicunt ibi q semel quesiuit imperator rabi a osua et dixit ei quid excellentie est deo q comparat eum scriptura leoni cum equus vnus sit sufficiens ad occidendum leonem. Respondit rabi osua scilicet cui leoni comparatur dico tibi q leoni de vlam et dixit ei imperator multum. vellem videre

eam et illa hora rogauit rabi osia
deum & extraxit eū a mōtana illa et
venit versus romā & qn̄ venit in di-
stātia trecētarum leucarū dedit vnū
rugitum. & oēs mulieres que erāt
pregnātes in roma abortauerunt et
muri ciuitatis ceciderunt. et quādo
appropinquauit amplius p. c. leucas
sic q̄ distabat. cc. leucis a ciuitate ro
mana dedit alterum rugitum. & illa
hora ceciderūt oēs dētes omnium
existēntium in roma et imperator ce-
cidit a throno suo in terram. & dixit
rabi osie fac oratione deo vt redeat
ad locum suum & illa hora reuersus
est. ¶ Item dicūt in rabacam in ca.
quod icipit hamober & hacesma di-
cit Raba. Ego vidi vnam ranam q̄
erat ita magna sicut vna villa. lx. do
morum. & venit vnus coluber & de-
glutiuit illum colubrum. et deinde
volauit et sedit super vnuz ramum
vnius arboris & dicit rabpapa. si nō
accidisset mihi ita fuisse non credi-
deram. Item dicit sibi raba. Iba-
mus per mare et ambulabat nauis
super caudā vnius piscis & ambula
uit super eam tribus diebus et tri-
bus noctib⁹ nec plus nec min⁹ & pi-
scis ibat ꝯ oriētē nauis vero contra
occidētem & q̄d cogitas q̄ nauis nō
ibat velociter interroga rabdemi &
dicet tibi inquātum vnus hō posset
calefieri ambulabat. lx. leucas. & qn̄
fuimus ꝓpe terram vidimus homi-
nes ꝓiciētes sagittas cum balistis
et velocius ibat nauis q̄ ille sagit-
te. Itē dicit rabi scleriuim⁹ in vna
naui et vidimus vnam auem q̄ erat
in aqua maris et ibat sibi aqua vsq̄
ad collum. et ego volui descendere
ibidem ad balneandum cogitando
q̄ nō esset aqua multum profunda &
audiui vnam reuelatione que dixit.
Caue tibi ne descēdas quia. vij. ānī
sunt q̄ cecidit ibi vnum mambriuz
et adhuc nōdum accessit ad terram.
Et dicit rabi cahāna q̄ auis illa vo
catur cin. Item dicit raba. dixit mi-
hi vnus macclarius. veni ostendam
tibi vbi osculantur terra et celum
iui cum eo & posuit tabergium meū
super vnam fenestram celi et sepe-
ui me vt facerem orationem & quā-
do veni ad locum nō inueni taber-
gium meum. et dixi. videtur mihi q̄
latrones ambulāt in celo. & respon-
dit mihi ille homo non est nisi rota
celi que mouet. sed venies huc cras
ista hora et inuenies. et ego veni et
inueni tabergium meū. Et declarat
rabi Salomon. nō cogiteris q̄ de-
duxit eum ad finem mundi quia qui
genti āni sunt itineris sed duxit eū
ad vnum montem altissimum inta
tum q̄ poterat tangere celum. De &
similes fatuitates & vanitates tenēt
ceci iudei i suo thalmuth vt allegat
Hieronimus de sancta fide tracta-
tu. ij. sui libri. Plura alia turpissima
que in eorum thalmuth cōtinentur
indignum duxi litteris explicare.
¶ Sed et alia mendacissima et fa-
tuissima innumera eorūdum peran-
sini his paucis enarratis ne librum
nugarum fabulis implerem. Predi-
ctum librū thalmuth in quo tot erro
res tot mēdacia tot turpissima & fa-
tuissima ꝯtinent affirmāt iudei esse
doctrinā & aliā legē datā a deo moy
si verbo: q̄ ꝑcepto duoꝝ rabinorum
quorum vnus dicebatur rabina et
alius rabasse fuit posita in scriptis
super. cccc. annis post passionē xpi

cuius text⁹ excedit in volumine totam sacrā scripturā quasi undecies tm̄ exceptis glosis āntiquis ꝛ modernis quas fecerūt sup ipsum in quibus textu et glosis inouauerūt ꝛ receperūt mādata ꝛ obseruātias ꝛ cerimonias ꝛ que nūq̄ in lege moysi fuerunt nominata per que ipsi regūtur vsq₃ in hodiernu₃ diē. Et nō minus p̄dicti ordinatores thalmuth vt bene fundarēt suos errores p̄ceperunt in diuersis locis ꝙ oīa p ipsos ordinata in p̄dicto thalmuth habeant tātam efficatiā sicut ordinata p deū in lege moysi ꝛ imposuerunt pena₃ mortis cuicūq₃ negāti aliq̄d de p̄dictis p eos scriptis non ponētes tam fortē penā negāti verba legis. et adhuc i noīe voluerūt dare excellētiā suo libro vocātes eū thalmuth quod sonat doctrīa. et sacrā scripturam biblie vocant mira quod sonat tm̄ sicut lectura.

¶ De fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie.



Extus passus est de fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie q̄ fatuitas tripliciter ostēditur. P̄rio diuisione. Scd̄o tēporis determinatione. Tertio exempli manifestatione. Circa primum notādū ꝙ iudei excecati et obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi quia quidam eorum sic sunt in sua excecatione obdurati ꝙ nec volunt inquirere de peccato pro quo sunt in hac diuturna captiuitate nec etiam ipsius captiuitatis terminum inquirere curant. et ideo quasi fatui dicunt vtrūq₃ eis ignotum. Similes īfirmo q̄ intm̄ incurrit sue sanatiōis desperationē ꝙ nō curat de cognitiōe sue infirmitatis nec etiā de curatiōe quod est magna fatuitas. Affirmāt ergo isti duo primum ꝙ pctm̄ p quo sunt in hac captiuitate est ignotū. Scd̄m ꝙ terminus sue redēptiōis est etiā ignotus. et licet verū sit quo ad eos vtrunq₃ tm̄ nobis notū est vt pt₃ supra libro p̄io in aptiōe. xii. thesauroꝝ. s₃ talis ignorātia fatua est nec eos excusat cum sit nō solū crassa sed affectata. Alij sunt qui nō curāt inq̄rere certū peccatū p quo in hac captiuitate detenti sunt vel si curāt hoc attribuūt peccatis āntiquis. vt puta peccato vituli in deserto fabricati vel peccatis modernis que nō sunt cōmunia toti eorū cōmunitati sed singularia quorum vtrūq₃ ostēsu₃ ē falsu₃ vt supra dictū est ꝛ satis claret ꝙ hec diuisio iudicij eorū ostēdit eos nō solu₃ cecos sed vero iudicio rationis carētes. Secundo ostēdit fatuitatem iudeorum tpis determinatio diuersa quorum vnus terminus fuit determinatus per rabi yoce in libro caderholā₃. iste posuit nūerū ebdomadarū Danielis: de quo nulli⁹ dubitat iam trāsisse. Alius terminus fuit positus per rabi aquiba qui secut⁹ est aliquo modo computationem predictam et sic credebat messiam venturum in destructione templi secūdi. Et ideo secutus est quendam fatuu₃ nomine bencozba qui illo tempore dixit se esse messiam quem fatuum secuta est maxima multitudo iudeorum post. lviij. ānos a destructione templi scdi et hierusale₃ per romanos. ꝛ cōgregati sunt in quadā

cum et illa hora rogauit rabi osua deum et extraxit cū a mōtana illa et venit versus romā et qñ venit in distātia trecētarum leucarū dedit vnū rugitum. et omes mulieres que erāt pregnātes in roma abortauerunt et muri ciuitatis ceciderunt. et quādo appropinquauit amplius p.c. leucas sic q distabat. cc. leucis a ciuitate romana dedit alterum rugitum. et illa hora ceciderūt oēs dētes omnium cristiānorum in roma et imperator cecidit a throno suo in terram. et dixit rabi osue fac orationē deo vt redeat ad locum suum et illa hora reuersus est. ¶ Item dicūt in rabacam in ca. quod icipit hamoher et hacesina dicit Raba. Ego vidi vnam ranam q̄ erat ita magna sicut vna villa. lr. domorum. et venit vnus coluber et deglutiuit illum colubrum. et deinde volauit et sedit super vnū ramum vnius arboris et dicit rabpapa. si nō accidisset mihi ita fuisse non credideram. Item dicit sibi raba. Ibamus per mare et ambulabat nauis super caudā vnius piscis et ambulauit super eam tribus diebus et tribus noctib⁹ nec plus nec min⁹ et piscis ibat ꝯ oriētē nauis vero contra occidētem et qd cogitas q nauis nō ibat velociter interroga rabdemi et dicet tibi inquātum vnus hō posset calefieri ambulabat. lx. leucas. et qñ fuimus ꝓpe terram vidimus homines ꝓiciētes sagittas cum balistis et velocius ibat nauis q̄ ille sagitte. Itē dicit rabi selertuin⁹ in vna naui et vidimus vnam auem q̄ erat in aqua maris et ibat sibi aqua vsq ad collum. et ego volui descendere ibidem ad balneandum cogitando q nō esset aqua multum profunda et audiui vnam reuelationē que dixit. Caue tibi ne descēdas quia. vij. āni sunt q cecidit ibi vnum membrum et adhuc nōdum accessit ad terram. Et dicit rabi cahāna q auis illa vocatur cin. Item dicit raba. dixit mihi vnus macclarius. veni ostendam tibi vbi osculantur terra et celum iui cum eo et posuit tabargium meū super vnam fenestram celi et separaui me vt facerem orationem et quādo veni ad locum nō inueni tabargium meum. et dixi. videtur mihi q latrones ambulāt in celo. et respondit mihi ille homo non est nisi rota celi que mouet. sed venies huc cras ista hora et inuenies. et ego veni. et inueni tabargium meū. Et dederat rabi Salomon. nō cogiteris q deduxit eum ad finem mundi quia quīgenti āni sunt itineris sed duxit cū ad vnum montem altissimum intantum q poterat tangere celum. Hec et similes fatuitates et vanitates tenēt ceci iudei i suo thalmuth vt allegat Hieronimus de sancta fide tractatu. ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eorum thalmuth cōtinentur indignum duxi litteris explicare. ¶ Sed et alia mendacissima et fatuissima innumera eorūdum ptransiui his paucis enarratis ne librum nugarum fabulis implerem. Predictum librū thalmuth in quo tot errores tot mēdacia tot turpissima et fatuissima ꝯtinent affirmāt iudei esse doctrinā et aliā legē datā a deo moysi. verbo: q̄ ꝓcepto duoꝝ rabinorum quorum vnus dicebatur rabina et alius rabasse fuit posita in scriptis super. cccc. annis post passionē xp̄i

cuius text⁹ excedit in volumine totam sacrā scripturā quasi indecies tm̄ exceptis glosis ātiquis ⁊ modernis quas fecerūt sup ipsum in quibus textu et glosis inouauerūt ⁊ receperūt mādata ⁊ obseruātias ⁊ cerimonias ⁊ que nūq̄ in lege moysi fuerunt nominata per que ipsi regūtur vsq; in hodiernuȝ diē. Et nō minus p̄dicti ordinatores thalmuth vt bene fundarēt suos errores p̄cepe-runt in diuersis locis q̄ oia p ipsos ordinata in p̄dicto thalmuth habeant tātam efficatiā sicut ordinata p deū in lege moysi ⁊ imposuerunt penaȝ mortis cuicūq; negāti aliq̄d de p̄dictis p eos scriptis non ponētes tam fortē penā negāti verba legis. et adhuc i noie voluerūt dare excellētiā suo libro vocātes eū thalmuth quod sonat doctrīa. et sacrā scripturam biblie vocant mīra quod sonat tm̄ sicut lectura.

¶ De fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie.



Ertius passus est de fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie q̄ fatuitas tripliciter ostēditur. Pri͡o diuisione. Sc͡do tēporis determinatione. Tertio exempli manifestatione. Circa primum notādū q̄ iudei excecati et obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi quia quidam eorum sic sunt in sua excecatione obdurati q̄ nec volunt inquirere de peccato pro quo sunt in hac diuturna captiuitate nec etiam ipsius captiuitatis terminum inquirere curant. et ideo quasi fatui dicunt vtrūq; eis ignotum. Similes ifirmo q̄ tm̄ incurrit sue sanatiōis desperationē q̄ nō curat de cognitiōe sue infirmitatis nec etiā de curatiōe quod est magna fatuitas. Affirmāt ergo isti duo primum q̄ pctm̄ p quo sunt in hac captiuitate est ignotū. Sc͡dm q̄ terminus sue redēptiōis est etiā ignotus. et licet verū sit quo ad eos vtrumq; tm̄ nobis notū est vt pȝ supra libro p͡rio in aptiōe. xii. thesauroꝝ sȝ talis ignorātia fatua est nec eos excusat cum sit nō solū crassa sed affectata. Aliū sunt qui nō curāt inq̄rere certū peccatū p quo in hac captiuitate detenti sunt vel si curāt hoc attribuūt peccatis ātiquis. vt puta peccato vituli in deserto fabricati vel peccatis modernis que nō sunt cōmunia toti eorū cōmunitati sed singularia quorum vtrūq; ostēsuȝ ē falsuȝ vt supra dictū est ⁊ satis claret q̄ hec diuisio iudicij eorū ostēdit eos nō soluȝ cecos sed vero iudicio rationis carētes. Secundo ostēdit fatuitatem iudeorum tp͡is determinatio diuersa quorum vnus terminus fuit determinatus per rabi yoce in libro casderbolaȝ. iste posuit nūerū ebdomadarū Danielis: de quo null⁹ dubitat iam trāsisse. Alius terminus fuit positus per rabi aquiba qui secut⁹ est aliquo modo computationem predictam et sic credebat messiam venturum in destructione templi secūdi. Et ideo secutus est quendam fatuuȝ nomine bencozba qui illo tempore dixit se esse messiam quem fatuum secuta est maxima multitudo iudeorum post. xlviij. ānos a destructione templi sc͡di et hierusaleȝ per romanos. ⁊ cōgregati sunt in quadā

ciuitate noie biter et rebellauerunt cum predicto falso messia contra romanum imperium propter quod Adrianus cesar transfretauit et obsedit eos cum suo falso messia et capta ciuitate omnes interfecit cum suo messia vt patet in lib. qui dicitur demaymdi qui incipit bislosapaquin. et in glo. trenorum hieremie sup illud verbo tren. ii. dissipauit dominus etc. ¶ Fuit alius vt ibidem habetur qui dicitur de domo helie qui posuit expresse de ordine mundi quod per sex milia annorum debebat mundus durare diuidens per duo milia in tres partes sicut patuit supra li. i. thesauro primo. et assignauit tempus messie in. iii. binario quod secundum hebreorum computationem patet transisse initium illius temporis. quia vsque ad presentem annum secundum eos a creatione mundi. fluxerunt quinque milia. cc. xx. anni. et sic secundum istos aduentus christi transiuit in preteritis mille. cc. xx. annis. et isti tres supradicti fuerunt principales de numero eorum qui dicuntur chanaym. ¶ Post istos fuit quartus et vnus de maioribus eorum qui dicuntur emoraym qui vocabatur rab. qui determinauit in libro canhedrin in delech quod omnes termini assignati de aduentu messie iam transiuerant in preteritum et quod non pendebat redemptio nisi in ipsa penitentia. hec ille. Hec quidem determinatio verissima est si sane intelligatur. Nam terminus assignatus in prophetis iam transiuit in preteritum vt patuit libro primo in quo termino christus iam venit et non pendet redemptio nisi in penitentia quia quicunque eorum penitentiam egerit statim habebunt messiam quem habemus per rei euidentiam licet iste rabi non intellexit sincere verba per seipsum prolata. habemus tamen ex hoc quod omnes termini assignati de aduentu messie iam transierant in preteritum. ¶ Fuit quintus huius contemperaneus qui considerans quod omnes termini de aduentu messie iam transiuerant prout dixerat socius suus voluit concludere viam inuestigandi huiusmodi terminos ne per hoc aliquis auisaretur de veritate. Et ideo dixit ve animabus computantibus terminos scilicet aduentus messie per hoc volens designare quod esset peccatum inquirere vel inuestigare de huiusmodi termino non reddens ad hoc aliquam rationem nec auctoritatem. cuius malicia et fatuitas manifesta est. quia nullus fuit famosus scriptor vel glosator inter eos qui de hoc solenniter non inquireret. Post hunc fuit sextus in asia de his qui dicuntur gaoni. qui dicebatur Rabi cahadias qui in libro quem composuit quem vocauit librum de credendis conatus est probare ex dictis prophetarum quod messias nondum venerat et de termino diligenter inquirens conclusit certum tempus quod iam transiuit in preteritum per xl. annos et vltra vt patet aspicienti predictum librum. ¶ Septimus fuit rabi moysen de egypto qui tante auctoritatis fuit inter eos vt a maiori parte iudeorum prouerbialiter dicatur quod a moyse legislatore vsque ad moysen egiptium non surrexit sicut iste moyses. Iste licet in suo deutr. libro de iudicibus. titu. de regibus determinet quod nullus debet computare terminos aduentus messie sequens supradictam quintam opinionem. tamen ipsemet in quadam epistola quam misit iudeis qui erant in affrica

scripsit q habebat ex certissima tra ditiõe antiquorum q propheta futu rus erat in israel et q messias debe bat venire & redimere israel in ãno a creatiõe mũdi quartomillenario octingẽtesimoseptuagesimoquarto. et ptz sicut supradictũ est ̾fm cõpu tationẽ iudeo q pñs ãn⁹ dñi. M. cccc.lxi.est quinqꝫ millesimus.cc.xxi.& sic terminus p eum assignatus iam trãsiuit in p̄teritũ per.cc.lviij.ãnos. Predictam cõputationem fundauit in quadam autoritate Numeri.xxiij. vbi ̾fm trãslationẽ nostrã sic habet temporibus suis dicet iacob israeli quid operatus sit deus quod verbũ ex traditiõe suo ãtiquo sic exponit. q quãtum tempus fluxerat a crea tione mũdi ̾fm cõputationẽ hebreo rum vsqꝫ ad tp̄s in quo balaan ista verba dixit tm̃ tempus precise flue re habebat a tẽpore istius dicti ba laan vsqꝫ ad tempus in quo pp̄heta messias futur⁹ erat in israel. ¶ Oc tauus post hũc fuit rabi moysen ge rũdensi.qui fuit magne auctoritatis inter eos qui scribens supra pẽtha teucũ in pp̄hemiali parte determia uit cũ magna solẽnitate q messias erat venturus certissime in anno a creatione mundi. quintomillenario centesimo.viij.cum quo cõcordauit magr̃ Salomon barchinensi. in.lib. migala a megala de quo fuit dictuꝫ supra lib.i.¶ Nonus fuit rabi leui bentorson vulgariter dictus magr̃ leo de bonalas de p̄uincia p̄uincie qui in expositione sua super dañ red dens deo gratias q sibi reuelaue rat terminum supradictum in anno predicto. scilicet quintomillenario centesimodecimooctauo scd̃m cõpu tationem iudeorum concordans cũ predicto moyse gerundensi.quorum terminus satis patet q iam transi uit in preteritũ per.c.xxiij.ãnos ̾fm computationẽ eorum in anno p̄nti supradicto.¶ Fuerunt etiã alij duo iudei periti vnus i ciuitate abulensi. alius in villa que dicitur ayllõ.de q bus dicetur infra ꝯsideratione.x.mi rabili.x. Isti assignauerunt terminũ anno a creatione mũdi quintomille narioquinquagesimoquinto ̾fm eo rum cõputationem. Qui quidem an nus concurrit cuꝫ anno dñi. M.cc. xcv. Ex quib⁹ oĩbus manifeste col ligitur fatuitas & falsitas iudeoruꝫ in determinatione anni aduent⁹ sui messie.cũ om̃es sui termini iã trãsie rint in preteritũ vt clare visum est. ¶ Signũ autẽ fatuitatis & mentis incomposite est nunq̄ in vno cõsiste re sed de alio in aliud mutari. Unde ̾fm Senecã primũ argumẽtum mẽ tis cõposite est posse cõsistere secũqꝫ morari. Iudei ergo qui vsqꝫ nunc cõ sistere in vno nõ potuerunt termino Uerisimile est q quotidie fatuizan do nouos fingent terminos p̄di cti aduentus. ¶ Tertio probatur eorum fatuitas in aduentu messie queꝫ sperant exempli manifestatio ne. Unde narrat cesari⁹ q clericus quidam filiam cuiusdã iudei impre gnauit in ciuitate lemouicensi. timẽs autem ille offensaꝫ parentum puel le accepit arundinem nocte prope parietẽ camere in qua parẽtes puel le dormiebant veniens & per foramẽ summitatẽ vnã arũdinis intromit tens et per aliaꝫ insufflans sic est lo cutus. O iusti et deo dilecti vocãs eos noĩbus suis proprijs gaudete

q: filia vestra concepit messiā virgo permanens: vir expgefactus querit ab vxore si vocem illam audisset qua negante orauerunt vt iterum audire possent clericus eos loquentes audiens sicut prius iterum est locutus. Illi ergo exultantes et post repetitionem facti certiores vir dic expectauerunt ventrēq̄ puelle aliquantulum iam intumescere cernentes ab ea quesierunt vnde cōcepisset. Illa vero sicut coacta fuerat a clerico respondit si concepi nescio sꝫ scio q: virum nunq̄ cognoui et virgo sum. At illis ergo non se capientibus pregaudio per castella et ciuitates diuulgatum est q: illa paritura esset messiā. Quid plura affuit hora pariendi et iudeis innumeris cū gaudio magno expectantibus natiuitatem pepit misera illa nō messiam sed filiā cum multis doloribus et gemitibus et clamoribus. quo cognito iudei confusi sunt supra modum ex quibus vnus infantulam accipiens per pedes allisit ad parietem. Ecce confirmatio per exēplum fatuitatis iudeorum in expectatione messie.

¶ De iudeorum expulsionibus vbi quattuor pricipales expulsiones notantur.

Nona consideratio est de iudeorū expulsionibus et sua magna ignominia: nō est mirandū si gens q̄ tam graue cōmisit delictū q̄le nunq̄ fuit nec erit pperatū ab angelis nec ab hoie graues sustineāt penas: et quod scelus poterit cōparari morte filii dei: merito dauid pphetauit suā pe

nam dicens: expelle eos qm̄ irritauerunt te dn̄e. In pn̄ti ergo ɔsideratione. iiii. iudeorum expulsiones exprimūtur post mortē saluatoris: quarū prima fuit a terra sancta: secunda a frācia: tertia ab anglia: quarta vero ab hyspania.

¶ Prima expulsio fuit a terra scā vbi quattuor puncta aguntur.

Prima iudeorū expulsio: a terra sancta fuit. Pro cuius declaratione q̄ttuor erunt puncta attendēda sicut notat Iohānes salsberiēsi. in suo policrate. li. ii. qui optime hanc materiā explicauit. Primus erit de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum nouissimum. Secundus de calamitate obsessorū et quis fuerit finis obstinate malicie et que pietatis tyti. Tertius punctus erit de muliere que vrgente fama comedit filium suum. Quartus erit de numero captiuorum et occisorum et perēptorū fame: et quō tp̄s seruauit suos sub ea tempestate.

¶ Primus pūctus est de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum.

Circa primū pūctum vet' refert hystoria sic dicta q: est auctor eius incert' et vetera refert q: iminēte hierosolimorū excidio eclipsis lune p. xii. noctes ꝓximas etiā in remotissimis locis ꝑacta ē forte significans iudaice pfidie superstitiosi erroris euersionē q̄ xp̄o p pdicationē aplicaꝫ mūdo illucescēte rectissime corrigit. Scriptū ē eni simul' mutatur

vt luna: sapiẽs vero cũ sole pmanet Alia q̃z q̃ plurima diuino super icre dulos iminente iudicio acciderunt: que si per singula: put ab auctorib⁹ digesta sunt cepero enarrare vel sola hec ꝓpriũ tẽpus desiderabunt et ociũ pauca tamen auctore Josepho compendioso sermone perrãt. eo q̃ ad roborãdam fidem nostram proficiunt ꝛ ad reprimendã obstinatã perfidiam iudeorum. xl. nanq̧ post admissum piaculum ꝯtinuis protracta annis impiorum pena differtur. In q̃bus ꝛ apostoli omnes p̄cipue tñ iacobus frater dñi dict⁹ hierosolimis ep̄s cõstitut⁹ indesinenter ꝑplm cõmisse impietatis ꝛ feralis animi de scelere cõmonebat si forte possent cõmissi penitudinem gerere: si possent flere pro scelere ꝛ vltrices penarum flãmas lachrymarum vbertate restringere. Ostẽdebat eis nãq̧ deus per suam patientiam. q̃ ipsorum quereret penitentiam q̃ nõ vult deus tantum mortem peccatoris sed q̃ cõuertatur ꝛ viuat. Molire autem adhuc eorum duritiam nitebatur diuina maiestas signis ꝛ ꝓdigijs celitus datis terrorẽq̧ simul minacem' dexteram ostendendo potius q̃ inferẽdo de quibus supradicti hystoriographi fides vt in certis etiam in hoc sufficiens erat. ¶ Relegamus ergo quid in sexto hystoriarũ suarũ libro de his ipse signauerit iosephus. Sz infelicem inquit plebem: ceterum q̃dem hõ homines ꝛ deceptores falsa fatidicinantes suadebant ꝛ euidentibus signis ꝛ iudicijs iracundie ꝛ indignationis diuine non crederent: quibus aperte futurum et vrbis et gentis presagiabatur excidium. Sz velut afflati et amentes et qui neq̧ oculos neq̧ animas in se haberent spernebant. Omnia que celitus nunciabantur. Etenĩ stella prefulgens gladio per omnia filijs imminere de super ciuitati et cometes. Preterea exicialibus flãmis visa est ardere p totum annũ. Sed ꝛ ante excidiũ tp̄s ac bellicum populi diem cum ad diẽ festum conuenirent. viij. die mensis santichi qui est aprilis noctis tẽpore hora nona tãt⁹ luminis fulgor arã tẽplũq̧ circumdedit vt putarent omnes diem clarissimum factum: ꝛ permansit spacio dimidie hore quod imperitis quidem. ꝛ ignaris ꝓsperũ videbatur. Sed legisꝑitos ꝛ ꝓbos q̃z doctores non latuit exiciale portentum. ¶ In eadem quoq̧ festiuitate vetula sacrificijs admota ꝛ acris assistentes inter ipsas ministroꝝ manus enixa est agnũ: sed ꝛ ianua interioris edis que respiciebat ad orientem cum esset ere solido induta ac ꝑinde immensi ponderis qui vix. xx. viris summo conatu impellentibus clauderetur ferreisq̧ seris ꝛ vectib⁹ munita. ac pessulis in altũ dimissis teneretur obstricta repente hora noctis sexta prima ꝛ. xx. die mensis apparuit sponte patefacta. Sed ꝛ trãsacto die. vi. post aliquot dies prima ꝛ. xx. die mensis arthemesij qui apud nos mayus vocatur prodigiosus apparuit visus fidem pene excedens quod vere falsum putaretur nisi oculorum fides cõfirmasset malorum cõsecuta pernicies Etenim ꝓpe solis occasum visi sunt currus ꝛ quadrige in omni regione per aerem et armatorum cohortes misceri nubibus et vrbes circundari agminibus impro

ussis in alio. ¶ Item die festo qui pē
thecostes appellaẜ noctu sacerdo-
tes ingressi templum ad ministeria
ex more complenda. Primo quidem
motus quosdam strepidus qui sense-
runt tum subitas voces deinde au
diunt dicentes migremus hinc et se
dibus istis. Additur his etiam aliud
terribilius. etenim quidem ananie
filius iesus nomine vir plebeus ꝛ ru
sticus ante quartum belli annum
cum ciuitas in pace ꝛ abūdantia per
duraret in die festo tabernaculorum
repente clamare cepit vox ab orien-
te: vox ab occidente: vox a .iiij. ven-
tis: vox super hierosolymam et tem
plum: vox super sponsos ꝛ super spō
sas: vox super populum ꝛ indesinen
ter die noctuqꝫ per omnes plateas
circuiens hec clamabat vsqꝫquo qui
dem primiores ex populo viri velut
in fausti presagij indignatione com
moti correptū hominem multis ver
beribus afficiunt. At ille nequaꝙ̄ p
se aliquid loquens sed nec eos qui tē
qui circūstiterant deprecans easdē
voces pari obstinatione et clamore
repetebat. Tunc principes intelligē
tes vt res erat numinis esse in viro
motus perducunt eum ad romanoꝝ
iudicem. Apud quem flagris ad ossa
vsqꝫ laniatus neqꝫ preces neqꝫ la-
chrymas fudit. Sed eandem vocem
miserabiliter ꝛ cum quodam eiulatu
emittens per singula pene verbera p
ferebat addens etiam hoc ve. ve. hie
rosolimis. ¶ Prosequitur ꝛ aliud idē
hystoriographus maiore gestum mi
raculo dicens: oraculum quoddam
in sacris litteris repertum quod per
idem tempus virum designaret ex
eorum regione processurum qui to-
tius orbis potiretur imperio cuius
oraculi presagium. Item hystorio-
graphus vespasianum suspicatur de
clarare. Sed vespasianus non aliis
ꝙ̄ illis solis gētibus qui romano im
perio videbantur subdite dñatus ē.
Unde iustius ad xp̄m hec responsa
referuntur ad quem dixit pater. Po-
stula a me ꝛ dabo tibi gentes heredi
tatem tuam ꝛ possessionem tuam ter
minos terre: ꝛ cuius per idem tem-
pus per apostolos suos. In omnem
terram exiuit sonus eorū ꝛ in fines
orbis terre verba eorum.

¶ De calamitate obsessorum ꝛ obsti
nate malicie iudeorum quis fuit fi-
nis ꝛ que pietas tyti.



E secūdo pūcto
s. quāta fuerit calamitas
obsessorum et obstinate
malicie quis fuerit finis
ꝛ que pietas tyti ꝓsequitur idē do-
ctor dicens. at ne tot ꝛ tanta medio-
cris plage aut perfunctorie indigna
tionis dei aduersus impotentiā iu-
deorū videanẜ precessisse iudicia ca
lamitatē intollerabilē excidium irre
parabile reprobate ꝛ excecate gen-
tis inauditā ꝛ cūctis seclis icognitā
seruitutē succinct⁹ sermo percurrat: quā
tis ꝗ̄ malis tunc vniuersa mulctata
sit vt quē ipsa iudeoꝝ terra bello fa-
me igni cedibusqꝫ vastata sit quanta
pplōꝝ millia pñes simul cū coniugibus
ac paruulis liberis absqꝫ mucronꝫ absqꝫ
discretōe trucidati sint ꝗ̄ etiā aduer
sarū vrbiū obsidiōes sꝫ ꝛ ipsi⁹ magni
fice ꝛ famosissime ciuitat hierl'es
quāta vastitas ꝛ quāta fuerit diuerso
rū mortuoꝝ strages qs p hec singl'a
belloꝝ extiterit mod⁹ ꝛ vt fm id qđ

ppħe dixerât abhominatio desola-
tiōis i ipo quodāmō dei famosissimo
collata sit teplo vsq3 ad vltimū cūcta
depplata sit ⁊ ꝯsumpserit flāma. Si
qs plenius nosce vult legat hystorias
iosephi. nos vero ex his tm̄ ea q̄ ad ex-
planationē suscepti opis sufficiunt
assumemus In qb⁹ refert ꝙ ex oi iu-
dea ppli i die solēni pasche hieroso-
lima velut excicali q̄dā manu cogēte
ꝯuenerât qs trecies cētena milia di-
cit hoim fuisse. Iusto. s. iudicio dei h'
tpe hec vltiōis electio vt q̄ i dieb⁹ pas
che saluatorē suū ⁊ saluatorē xp̄3 deū
cruētis manib⁹ ⁊ sacrilegis vocib⁹
violarūt in ipis dieb⁹ velut in vnu3
carcerē ois mltitudo ꝯclusa feralis
pena exitiū qd̄ merebat accipet. pte
ribo sane q̄ in eos vł gladij ꝯcede vel
alijs de belli machinis collata sunt
explicare ea tm̄mō q̄ diris famis exi
tio ptulerūt supradicti hystoriogra-
phi sermonib⁹ ꝓphaui quo legētes
hoc itelligāt quātū piaculū sit aude-
re aliqd i xp̄m ⁊ q̄ grauib⁹ ausa sup-
plicijs expient Age itaq3. v. iosephi
hystoriarū liber ponat in medio Ex
q̄ oēs coꝝ luctuosa tragedia pnoscat
diuitib⁹ aūt pmanere inqt apud pirē
vnū atq3 idē erat Si eni i vrbe pmā-
sisset facultatū suaꝝ cā crimine obie
cto q̄si de trāsfugiēdo cogitarēt pi-
mebant Necessitas vo famis facino
rosoꝝ extollebat arrogātiā ⁊ vtriūq3
simł inedia cum temeritate crescebat:
publice qdem frumentu3 nusq̄ oino
erat. Sz irruētes vrbis pdones per
scrutabât domos ⁊ si qd inuenissent tā
q̄ de his q̄ fefellerât penas sumebât
Si vo nō inuenissent nihilomin⁹ tāq̄
eos q̄ occulti⁹ ⁊ diligēti⁹ abscōderât
⁊ cruciabât. Iudiciū vo hēri ab eis
pabula capiebât hoc ipso ꝙ adhuc vi
uerēt ⁊ subsistere corpib⁹ videbât p
fecto tāq̄ q̄ iā interijssent nisi abscō-
ditos vspiā tegerēt cibos. Si quos
sane tabescētes macie vidissent hos
cū venia pteribât supfluū putantes
pimere qs paulo post assumeret fa-
mes. Multi tm̄ i occultis oi cēsu suo
mercati sunt vnū metrū. Si diuites
frumēti ordij si iferiores fuerūt ⁊ cō
cludētes se in iferiorib⁹ qbusq3 pene
tralib⁹ dom⁹ nōnulli nec in panes cō
fectas fuges edebât. alij vo i q̄tū vł
necessitas vł met⁹ p̄mitteret exquo-
qbât ⁊ mēsam qdā null⁹ expectabat
apponi s3 ex ipso semine mixto igni
rapiētis ꝓpria velut furtiua deuora
bât ⁊ erat ifelicis illi⁹ cibi spectacu
lū mirabile cū validiores quiq3 iuen
ta diriperēt. Imbecillioib⁹ vo nihil
pter luctū supesset ac lachrymas et
oim l3 acerbitates reru3 superet fa-
mes nihil tm̄ ita subruit atq3 subuer-
tit sicut verecūdia. Quid eni saluis re
bus pudore dignū ē id i hac necessi-
tate ꝯtēnit Denique ⁊ vxores de viro-
rū manib⁹ ⁊ filij de parētū ⁊ qd ē in
felici⁹ mr̄es cibos de puuloꝝ mani-
bus atq3 ore rapiebât ⁊ cū dulcissimi
liberi i manib⁹ atq3 āń ora positi ta-
bescerēt exigua vite subsidia a dēti-
bus ipsis eximere nemo pcebat. Ve-
rū ne ipsos qdē ifelices ⁊ p exiguos
sumētes latebât cibos: s3 ꝯtinuo ad-
erat pdonū qs ⁊ stati vt clausas cu-
iusq3 ꝓphēdiss3 fores madictū crede
bat hoc eē ꝙ itrisec⁹ positi ederēt et
repēte diffplicatis forib⁹ pcipites ir
ruebât atq3 ab ipsis vt ita dicā fauci
bus exprimētes Si qd forte in sum-
ptū iam fuerat reuocabât: feriebant
senes si cibu3 vendicare tentassent.

Sparsis etiam crinibus mulieres
trahebantur occultare nitentes si qd
forte deprehensum fuissꝫ in manibus
nulla senibus reuerentia nulla erga
paruulos miseratio. Sed in exiguo
panis fragmento paruulos inheren
tes ⁊ ex ipo cui inheserant suspēsos
elidebant in terrā. In eum vero qui
raptores cibo ꝓuenissent assumpto
crudeliꝰ seuiebāt: ⁊ excogitabāt dira
supplicia obturātes infelicibꝰ natu
rales digestionū meatꝰ. Aliis vero pre
acutas sudes ꝑ eadē ferēda adigētes
horrendo q̄ gesta sunt referēs. Ad cō-
fectionē post hec vniꝰ panis aut eia
thi farine miseros purgebāt. Nā ipi
tortores nō patiebant̄ famē. Esset cū
tolerabiliꝰ quodāmō si hec cōpulsi in
edia facere viderent̄. Sed vt vel ꝑpa
rēt sibi īposterū cibos vel vt credulī
tas exercitio ꝯualesceret. In his ēt
si q̄ forte furti ꝑ stationes vel hostiū
ꝓ colligendis herbis erupissent oc-
currētes eis q̄ se hostiū manꝰ effugisse
se gaudebāt diripiebāt q̄cq̄d attule-
rāt. Supplicātibꝰ aūt ⁊ terribile sibi
quoddā nomē dei īuocātibꝰ vt vel ꝑ-
tē aliquā q̄ secū mortꝭ ꝑiculo q̄sierāt
īdulgerēt nihil ꝑsus ꝓbebāt: sꝫ hoc
bñficiū loco cessrat si ꝯphēsum viui
licuissꝫ euadere. ¶ His aūt post ali-
quāta adiūgit dicēs. Iudeis vero cū
egressu vrbis ois ꝑiter spes exclude
bat̄ salutꝭ ⁊ inualescēs acerbitas fa-
mes domos fil' ⁊ familias gētēq; va
stabāt: ita vt in penetralibꝰ strata ia-
cerēt mulierꝝ paruulorūq; cadauera. ꝑ
plateas vero īfelicium senū corpa fa-
me magis q̄ etate cōsumpta. Iuue-
nes vero atq; ois etas robustior velut
simulachra q̄dā invēis oberrabant ⁊
egressibꝰ corruētes q̄cūq; loci gres-

sum subeiꝑuissꝫ inedia. Sepelire au
tem cadauera ꝓximorꝝ nec defuncto
rū multitudo nec viriū debilitas ꝑ
mittebat: sil' ⁊ ꝑ sui vite incerto vnus
quisq; verebat̄. Deniq; aliquanti su
ꝑ eos quos sepeliebāt aīas amitte
re. Multi etiā dū ꝓsequunt̄ funera
prius q̄ ad sepulchrū ꝑuenirent̄ effla
bant: sꝫ nec planctꝰ ex more defunctꝭ
exhibebantur aut luctꝰ: q2 hoc sibi to
tū vēdicauerat fames: sed nec ariditas
inedie humorē cuiq̄ reliq̄rat la
chrymarꝝ. ¶ Obsederāt ciuitatē ꝓ
funda silētia ⁊ nox plena mortꝭ cun
cta cōtexerat. Quibꝰ malis oibꝰ gra
uiores soli vigebāt ꝑdones q̄ nec se
pulchra q̄dē diripere ⁊ expoliare cada
uera illicitū dicebāt nō tā ꝑdā pete
tes q̄ scelꝰ mirifice cumulātes ⁊ aciem
gladiorꝝ suorꝝ ī cadauerꝝ obtruncatiōe
ꝓbātes. Interdū etiā in nonnullos
adhuc spirātes mucro examinādus
agebat̄ qd alij feminiui cū viderent
supplices dexteras ꝑtendebāt: vt in
se quoq; bñficiū loco cōuerterēt scel
lus. quo scꝫ cruciatibꝰ famis velocꝰ
absoluerent̄. Sꝫ nouo crudelitatis
genere necē quam spōte inferebāt si
rogarent̄ negabāt: cū tñ vnusq̄sq; de
ficiētiū cū gemitu retorq̄ret oculos
ad tēplū nō de morte ꝓpria dolēs: sꝫ
de īpunitate ꝑdonū q̄s supstites re
linquebāt. Et primo quidē sumptu
publico sepelire mortuos iusserāt se
toris intolerantia vt vero omnē sum
ptū cepit vincere multitudo morien
tiū de muro cadauera ꝑcipitabāt. ac
cū tytus circuiēs ꝓuidisset repletas
mortuorꝝ cadaueribꝰ valles ⁊ huma
ni corporis tabo patriā terrā rigari cū
ingēti gemitu eleuatꝭ ad celū mani
bus deū inuocat testē hoc sui cā nō

puenire: sz se ista sustinere inuitus. Et post aliquãta iterũ qdã iosephꝰ talia psequit nõ cũctabor inqt pferre qđ sentio. Arbitror eñi ꝙ si etiam aduersus ipsos ciues romanoꝝ paulisper arma cessent aut hyatu terre: aut aque diluuio: aut sodomitanis ignibꝰ ꝛ fulminibꝰ celitꝰ tortis supplicijs ciuitati depẽdisset q̃ multo insaniorẽ illis q̃ hec ppessi sunt: ꝛ neqorẽ viroꝝ psentẽ hãc ptulissz etatẽ p qbꝰ oĩs gens pariter extingui. ¶ Sz ꝛ in hoc. vi. li. eiusdẽ talia scribit. et coꝝ inqt q̃ p totã ciuitatez famis inedia corrũpebant multitudo innumerabilis erat: quoꝝ nec explicari miseria põt p singulas nãqz domos sicubi aliqđ sibi fuissz reptũ bella continuo: ꝛ cedes inter caros ipsosqz parẽtes ac liberos nascebant. dũ nõ solũ emãnibꝰ sz ex ipsis etiã faucibꝰ inuicem cibũ rape certabãt. Fides autẽ nec mortuis erat: sz ꝛ ipsi cũ spũ iãz exalarent pscrutabant a pdonibꝰ ne cui forte intra gremiũ cibi aliqđ resideret. aliũ etiã p mediã hyantes velut rabidi canes huc atqz illuc ferebant ꝛ q̃si insania qdã exagitati i easdẽ domos sub momẽto tpis iterũ ac sepiꝰ irruebãt oĩa tñ necessitas puertebat in cibũ etiã illa q̃ nec mutꝫ quidem aialibꝰ edere vsus fuit. Ad vltimũ nec loris qdẽ nec cingulis vel ẽt ipsis calciamentꝫ abstinuerũt. portarũ quoqz indumenta detrahẽtes cõficienda dentibus ingerebant. nõ nulli ꝛ feni veteris festucas edebant sedz de quisquilijs collectis paruissimum pondus dragmis in quattuor detrahebant.

¶ Quomodo mulier quedam vrgente fame occidit ꝛ manducauit filiũ.



De tertio puncto scꝫ de maria que vrgente fame comedit filium suum psequitur dicẽs. Sz qđ opus est per hoc pondus famis illiꝰ explicare cum gestũz ibi sit facinus qđ neqz apud grecos neqz apud barbaros vllus accepit auditus horrendũ qdem dictu: auditu vero icredibile. Et quidem libenter tam inmane facinus siluissem ne qs me crederet mõstruosa narrare nisi multos memorie nostre viros testes cõmissi sceleris habuissem. Porro vero aliquid patrie mee pstare me arbitror. si subtrahã eoꝝ verba quoꝝ ptulit facta. Mulier quedam ex his q̃ vltra iordanis alueũ cõmanebant maria nomine eleazari filia de vico bethezob qđ interptatur domus ysopi: genere ꝛ facultatibus nobilis cum cetera multitudine q̃ fluxerat hierosolymis repta cõmunem cũ oĩbus obsidionis casum ferebat. huius reliqs quidem facultates quas domo in vrbem cõtulerat tyranni inuasere. Si quid vero reliquiarũ ex magnis opibus fuerat quibus victũ quotidianũ per tenuem duceret irruentes: p momenta pdonũ satellites rapiebant. p qbus gemens mulier velut insania iã quadã ex indignatiõe fatigabat. ita vt interdũ pdonibꝰ maledictis et cõuitijs in necẽ sui instigaret. Verũ cũ neqz irritatus quisqz nec miseratus eã opprimeret: ꝛ si qđ cibi fuissz forte ab ea q̃situ id ab alijs q̃reret. nec iã vsq̃ reperiẽdi copia fieret. famis alit visceribꝰ ipiꝰ insisteret ac medullis ꝛ ad furorẽ pargeret iã

inedia fame et ira pessimis eorum consultoribus contra ipsa iam armatur iura nature. Erat namque et ei sub uberibus paruulus filius hunc ante oculos ferens: infelicis inquit matris. o infelicior fili in bello fame et direptione predonum cui te reseruabo. Illa et si vita sperari posset et iugo romane seruitutis urgemur: sed nunc etiam seruitutem preuenit fames: predones vero vtrisque in grauiores purgent. Ueni ergo o mi nate esto matri cibus predonibus furor. seculi fabula: que sola deerat cladibus iudeorum: et cum hec dixisset filium filiu iugulabat. eum deinde igni supposit torret et medium quippe edendo comumit. medium vero reseruat obtectum. Et ecce confestim predones irruunt combuste carnis odore concepto. minantur mortem nisi sine mora cibos quos paratos senserant demonstraret. Tunc illa quidem partem inquit optimam reseruaui vobis et continuo que superfuerant membra detexit infantis. Ad illos repente ingens horror inuasit et crudeles quamuis animi diriguerunt faucibus interclusa est. Illa vero truci vultu et ipsis etiam predonibus truculentior: meus inquit filius est meus est partus et facinus meum est: edite. Nam et ego prior comedi quod genui: nolite effici aut matre religiosiores. aut femina molliores quod si vos pietas vincit et execramini cibos meos: ego que iam talibus pasta sum his iterum pascar. Post hec illi territi trementesque discedunt que hunc solum ex omnibus facultatibus suis misere matri reliquerant cibum. Repleta est autem vniuersa ciuitas confestim nephari sceleris nuncio et vnusquisque facinus ante oculos quod perpetratum fuerat adducens tanquam si ipse hoc perpetrasset horrebat. omnes quos famis necessitas purgebat festinabant magis ad mortem: beatos dicentes eos quibus contigerit interisse priusque talium malorum pollicerentur auditu. hec quidem iosephus.

¶ De numero captiuorum et occisorum et peremptorum fame.



Quartus punctus est de numero captiuorum et occisorum et peremptorum fame. Cuius vero tanta calamitas inuenerit exitum eodem auctore pro paucis annectam. Colligens enim supradictus hystoriographus omnem numerum peremptorum vel fame vel ferro. vndecies centena milia designauit. Ceteros vero latrones vel sicarios vel predones post vrbis excidium mutuis declarauit interisse vulneribus. Electos autem quosque iuuenum quos decor corporis et proceritas commendabat ad triumphum dicit esse reseruatos. Reliquos autem qui supra .xvii. annos agebant etatis ad opera egypti per metalla destinatos vel per ceteras prouincias esse dispositos. Alii quidem vt ad ludos gladiatorum. Alii vt ad bestias traderentur. Si qui vero intra decimumseptimum etatis sue annum reperti sunt per diuersas prouincias in seruitutem distrahi iussi sunt quorum numerus vsque ad nonaginta milia perducitur est. hec vero omnia gesta sunt secundo anno vespasiani imperii iuxta ea que ipse dominus et saluator noster iesus christus predixerat. quippe cum ea que gerenda erant prescius videret. tunc secundum euangeliorum fidem videns ciuitatem fleuit super illam et velut in auribus eius plorans fert hec verba. Si cognouisses inquit et tu in hac die que ad pacem tibi sunt. Nunc autem abscondita sunt in oculis tuis quia

veniēt dies in te⁊ circūdabūt te ini
mici tui vallo⁊ circūdabunt te⁊ par
gēt te vndiq;⁊ ad solū redigēt te⁊ ad
filios tuos ī te. In hūc modū ꝙ plu-
rima diuine cōminationis tonitrua
publice induratꝭ aurib⁹ resonabant
quousq; sanguis iusto⁊: sed ⁊ ipsi⁹
iusti singularis⁊ vnici q̄ ab ipsis ini
que effusus est iusto dei iudicio q̄re-
ref. Attriti sunt ergo plagis bellis
strati⁊ a patriis sedib⁹ diuine idigna
tionis excisi turbine vt i vrbe gl'iosis-
sima nec lapis sup lapidē remaneret
fuitq; ppl'i indurati⁊ quouis lapide
durioris tribulatio tāta quanta non
fuit ex quo gētes eē ceperūt vsq; ad
diē hāc. Ecclesia vero q̄ fuerat hiero
soly.nis cōgregata diuinit⁹ transire
iussa ē trāsiordanē ad oppidū quod-
dā noīe pellā. quo ablatꝭ ab vrbe cul
toribus dei celestis vindicte fieret lo-
cus q̄ in vrbē gētēq; sacrilegā fuerat
exercēda qd⁊ eusebius cesariēsis in
ecclīastica hystoria pleni⁹ scribit. Et
q̄dē hec oia rectissime passi sunt q̄ i
filiū dei magn⁹ sacrilegas extēdere
psūmpserūt cū testimoniis scriptu-
rarū⁊ virtute mirabiliū ope⁊ ipm
xp̄m deū eē cōstaret sicut fuit dictū
supra pmo libro in aptiōe primi the-
sauri allegādo dictū iosephi. ¶ Hic
dixerūt aliq̄ iudei hyspanie ꝙ sūt in
ea añq̄ esset mors xp̄i. sz q̄ro ab eis si
venerūt ad hyspaniā sua velle vel co
acti. si volūtarie nō obseruauerūt le-
gē nec cerimonias quas solū in pti
bus illis obsuare tenebanf ⁊ sic fue
rūt vere apostate⁊ nō iudei. Si vero
ducti fuerūt vi ⁊ coacti q̄re nō reuer
si sūt qñ eis data fuit licētia gñalis
p regē dariū. q̄ fecit voce pconis ac-
clamare p oēm terrā ꝙ iudei de oib⁹
ptibus redirēt in hierl'm⁊ ꝙ edifica
rent tēplū. Si ergo ipsi remāserunt
illa vice in hyspania remāserūt sicut
iudei mali desprati confusi ⁊ diuisi a
bonis iudeis illi⁹ tpis ne suarent le
gē pceptā⁊ ne corrigerenf a pphe-
tis⁊ vt essent ydolatre. q2 a tpe nero
nis impatoris vsq; ad cōstantinū in
quo tēpore fuerūt. xxviii. iperatores
nō māsit in hyspania hō q̄ nō adora
ret ydola ꝙ nō occidereť diuersis ⁊
variis tormentꝭ: ⁊ tñ nō legif de ali
quo iudeo ꝙ pp̄ter hoc occideretur.
immo ipsi mouebant xp̄ianos ꝙ ill'a
adorarent. quanto magis q2 cū in eo-
rū terra hoc eis esset phibitū ipi ibi-
dem adorabant ydola: ⁊ ideo nō opor-
tebat ꝙ in terra aliena ad hoc com-
pellerenf. Et dicūt ꝙ sunt de tribu
iuda. Alii ꝙ sunt de tribu leui. Alii
ꝙ sūt de tribu manassen. Alii ꝙ sūt
de tribu effraym. qd̄ cū veritate pba
re non possunt: q2 si sunt de tribu iu
da: quare ergo non fuerunt ad suos
reges ante christi aduentum. Si de
tribu leui quare nō fuerunt ad suū
sacerdotium seruiendū. Si de qua
cunq; alia tribu: quare non redie-
runt ad suos iudices⁊ prophetas:
Sed si ante aduentum christi per-
manserunt in hyspania ibidem re-
manserūt sicut rebelles ⁊ desperati.

¶ Secunda expulsio facta fuit a re
gno francorum⁊ anglie vbi tres cau
se diuisim assignantur.



Ecunda ex-
pulsio iudeorum fa-
cta fuit in regno frā
corum. Unde impe-
rante henrico roma
norum. xcvi. impe-

ratore: ⁊ sedente in cathedra petri
clemente papa .v. qui fuit ducentesi-
mus papa, necnon regnante in eorū
regno francorum philippo rege. An-
no dñi. M.ccc.vi. de ordinatione p̄-
dicti regis fuerūt in toto regno frā-
cie capti iudei īparceptibiliter vna
die: ⁊ confiscata bona eorum ⁊ expul-
si ad regnum minime reuersuri se-
cundū ꝙ refert frater iohannes de
podio in suo hystoriarum collectā-
rio: causam tamen non ponit huius
expulsionis. Cūqꝫ studiose inuestiga-
rem causam vnde possem scire predi-
ctam causam. Casu quidem solēnes
viri gallici ordinis sancti benedicti
monasterij famosissimi clunaceñ. tā-
ꝙ reformatores missi monasteriorū
eiusdem ordinis subiectorum predi-
cto monasterio in castelle regno ad
villam metine de campis me ibidē
tunc existente applicuerunt cum re-
ge causam suam expositurī consen-
sum ⁊ fauorem suum querentes p̄ di-
cta reformatione: quorum vnus do-
ctor in iure canonico: secundus licē-
tiatus: terti⁹ vero baccalarius: ⁊ q̄r
singulariter qui licentiatus erat vir
peritus videbatur et gratus quesiui
ab eodē ꝙ mihi veridice causā pā-
deret predicte expulsionis iudeorū
a regno francie si illā sciret. Qui re-
spondens eandem vere scire. Roga-
ui, vt ex charitate in scriptis pone-
ret: ⁊ ad plenum exprimeret totū ca-
sum. Fecitqꝫ voluntarie sub forma ⁊
serie q̄ sequitur. Reuerēde pater ꝙ
vestra charitas postulauit vt in scri-
ptis redigerem causam ⁊ rationem
potissimam electionis infestissime
christiano noī gētis videlꝫ iudeorū
a regno francorum christianissimo
faciam que hortatur vestra religiosa
bonitas stilo scilꝫ rudi ⁊ indigesto.
Uerūtamen ⁊ indubitato vt omnes
gallie bene norunt apud quos nota
⁊ manifesta hec sunt. Nam in pictu-
ris ⁊ tabulis ecclesiarum multarum
ascribi hec solēt necnō in certo pas-
cali annus electionis iudeorum an-
notatur quem pronunc menti non te-
neo plurimeqꝫ circunstantie memo-
randi miraculi propter incuriam a
memoria exciderūt. Ea vero que le-
gi ⁊ in tabulis vidi fideliter enarra-
bo. ¶ Eo igitur tempore quo sordi-
bus iudeorū populus in opprobriū
sempiternū cunctis gentibus a deo
datus sua contaciōe christianissimū
francie regnum fedebat. quidam ip-
sorum vt solent publice vsuram exer-
cebant. Mulier quedam parisieñ. ne-
cessitate compulsa vnam quam solā
tenebat preciosam vestem illi iudeo
feneratori in pignus dedit. Die ve-
ro sancte resurrectionis appropin-
quante mulier illa non habens vnde
vestem suā redimere posset multis
blandicijs circumuenire feneratorē
temptauit iurans illi ⁊ promittēs vt
si suam illi in die sancto: scilꝫ pasce
vsui prestare vestem in crastinū eā
superaddito fenore illi restitueret.
Proditor ille afflictionem mulieris
considerans lucri ꝙꝙ cupidus foret
mente iam concipiens facinus dete-
standū renuit assentire pollicitatio-
ni mulieris: sed reconuenire illā ca-
piēs in hec verba prorupit. Scio te
esse in lege mulierem honestā ⁊ abū-
dantem a tuis circumuicinis reputa-
ri scio te multas habere emulas q̄ si
in die festo te tua veste adornatā nō
viderint alludent te risui: cachinn-

tionisq; omnibus parebis. Si acquie-
scere vis consilio meo vestem tuam
reddam et pecunias duplicatas tibi
dabo. Tunc illa ore inflamato. Quid
vis inquit tibi ut faciam. Nam sum
opere tunicam meam reportare cu-
pio. At ille si sancta tua mihi iures.
euomit portentum illud monstruosissi
mum ut illum quem adoras pro deo
tuo quem in tua pasca receptura per
manum sacerdotis eos mihi apporta
bis tuam tibi restituam vestem et pe-
cunias duplicabo. Exhorruit hoc au-
dito verbo christiana mulier auertat in
quit id ipse deus a me. sed mihi cre
de per ipsum deum te iuro. si illam
mihi iudee illo die accomodes in cra
stinum restituam. Abi inquit iudeus
importuna mulier nunquam id faciam
sed acquiesce consilio meo et tibi pro
uidebis. Nunquid ait mulier scis tu iu
dee mihi illud transglutiendum ne
cessarium fore. Caue inquit ne trans
glucias sed in os conserua et mihi
aporta. et quia varium semper est et
mutabile femine genus acquieuit
tamnephando crimini et veste rece-
pta remeauit ad propria. Die sacra-
tissimo resurrectionis adueniente
vana et fatua mulier iudeo cupiens
complacere pecuniarum amore ubi
nephario ore sacrum domini nostri iesu
christi corpus suscepit festina ad iu
dei domum perrexit. Ecce ecce iudee
quod tamimportuno affectu instanter
a me requisisti. Ecce deum meum quem
hodie per manum sacerdotis accepi
Ecce eum quem adorant christiani
mihi pollicitam pecuniam trade. heu
heu ad turpia ducit pauptas quia
auarissimum genus mulieris. Fene
rator itaque letus et gaudens bene in

quit veneris mulier. eum depone su
per thelonarium et pecunias duplica
tas recipe tuas. Tunc iudeus ille in
sano animo et furibundo totus propter-
uia debachatus et ira ingentem flammam
in camino domus succendit. vrnam ma
gnam aqua et oleo plenam superponens
corpus domini nostri iesu christi manibus ne
pharijs inuasit dicens. Es ne tu ille
christianorum deus. Es ne ille iesus christus
quem de virgine natum christianorum ve-
sana crudelitas opinatur et credit fore
deum: si tu ille es quem colaphis ce-
derunt patres mei ego te bullientibus
vndis committam. si te cruci affixerunt
ego te assandum dabo. illi viuum te mor
ti dedere ego iam te mortuum morti ite-
rum dabo. Si vis loquere si deus es qua
lis est potentia tua ostende et ne igne consu
maris defende: hec et talia scelerato
ore euomens Corpus domini nostri iesu christi
in medium bullientis aque iactauit stetit
confestim speciosus forma pre filijs ho
minum puer perambulans super aquas bul-
lientes. Quem videns iudeus non tan
ti signi et miraculi nouitate conuersus
ad dominum sed iudaico more ut populus il-
le testificante sancto moyse indurato ani
mo semper extitit. dura cum ceruice
puerum ut sol rutilantem cum eo in-
strumento ferreo quod in manibus
habebat iteratis vicibus in vrnam
bullientem demergere temptauit: sed nec
illum quouis modo tangere valebat
diuina enim sapientia puer iesus sic
ducebatur ut dum iudeus ille in me
dio aque bullientis illum fore arbi-
trabatur in dextera parte ipsum cer
nebat existere: sicque dum in dextra
ferire volebat in sinistra bullientis
aque cernebat: colluctabatur iudeus
cum puerulo nec ibi eum in causa pre-

E

ñ illuere poterat. Interi pueri iudei illius assistētes pdigiū nouitate perterriti ad matrē cōcurrūt dicentes. En mī pr̄ noster puerulū in aquam bullientē demergere nitif. Mater illa ad camerā viri sui gradif pueri alta voce eiulātes ad publicum percurrūt vicū dicentes ⁊ proclamātes venite venite. vere pr̄ noster puerū vnū preditū mirabili forma in aquā bullientē demergere cupit. Fit cōuersus ppl'i iudei pass iz ⁊ xp̄iani occurrerūt mīr'iq3 et illis viderūt puerulū dn̄m nr̄m iesum xp̄m ⁊ iudeum nitentē in pfundū vnc demergere. Denūciatū est ep̄o parisieñ iauditū miraculū q̄ cū toto clero accessit ad iudei domū ⁊ in medio bulliētis aq̄ et olei vidit hostiā mūdissimā sanaz et ītegrā. illā assumpsit suis pp:ijs manib⁹. ⁊ oī cernēti populo in ecclesia sancti iohānis de grauia parisi⁹. vbi in eodē die cōsecrata fuerat pcessiōaliter portauit. In qua ecclīa in memoriale tāti miraculi vsq3 i hodiernū die3 obseruaf ⁊ qualibet die in honore sacratissimi sacramēti altaris missa celebraf. Feria vero quinta in qua dn̄s nr̄ iesus xp̄s istud sacramentū statuere dignatus est cōuenit populus et missa solennissima ibi celebraf. Captus ⁊ incarceratus fuit iudeus vxor iudei et pueri confessi sunt que viderāt. Iudeus ipse omnia que per ipsum facta fuerant ⁊ dicta confessus est. mulier ad fidē conuersa est pueri baptizati ipi etiā xp̄iani qui videre meruerunt signuz magnum confessi sunt rei ueritatē3. Iudeus ille a deo reprobatus ⁊ derelictus in sua obstinatione permanens ad iudicium per p̄positum parisiensem ductus est. Dūq3 iter ageret iudeus ille p̄posito parisiensi voce pturbata dixit. Si librū quē possideo thalmuth intitulatū hic mecū haberē: non esset in tua potestate me vt morti traderes. quia liber ille vti a parentib⁹ meis accepi talē virtutē a deo recepit vt hi q̄ frequenter illū legūt ⁊ possidēt a deo immortales reddanf: vbi inquit p̄posit⁹ parisieñ. liber ille tante virtutis est vt immortales hoīes reddat. designa locū ⁊ ad illum destina pedissequū. Quo facto vbi pedissequ⁹ librū thalmuth iudeo i q̄driga ligato tradidit ignis qui ad tractū haliste p̄paratus ad cōbustiōe3 iudei p lictorē erat ad iudeū vsq3 volauit: cūq3 vnacum libro suo thalmud in fauilla et cinere i momēto ⁊ in ictu oculi redegit. Hec fuit vrgens causa electiōis gētis iudaice a xp̄ianissimo regno francie. Quicquid sit de hoc vtrū hec. s. fuerit potissima causa electionis iudeo⁊ ab illo regno siue illud quod dictum ē supra pideratione. vij. puncto. iij. crudelitate. iiij. cum sc3 oēs porci se inuicem occiderūt vl' illud qd̄ i crudelitate supradictū ē sc3 de hoīe quē spinis coronatū occiderūt credendū ē tn̄ q hec ⁊ plura alia crimina eo⁊ pcurrerūt ppter q̄ sic puniti sunt. Expulsa tn̄ causa fuit infantiū mors. Quare vniuersaliter. Iudei oēs ab illo fuerūt expulsi vt notat vincēti⁹. vide supra cōsideratiōe p̄dicta ⁊ pūcto i crudelitate. ij. In cōfirmationē p̄dictoꝝ est illud quod accidit in confinibus regis castelle versus regnum in villa quadaz que granon dicitur vbi colliguntur iura a transeuntibus de regno in regnum. In predi

cta villa consueuerant iudei predi-
cta iura colligere. Accidit autem quod
miles quidam de regno francie trans-
situm faceret per locum prenomina-
tum peregrinans in sanctum iaco-
bum: et cum predicti iudei inuerecun-
de explicaret omnia que deducebat
inter cetera inuenerunt quendam li-
brum deuotionum suarum in quo
multe erant littere auree. et cum pro
qualibet peterent certum ius. indi-
gnatus miles ille percussit alapa
vnum iudeorum qui illico versa vice
percussit similiter militem alapa. et
cum predictus miles euaginato en-
se volebat iudeum illum perimere
occurrit multitudo iudeorum cum
armis sic quod non potuit vindicare in
iuriam sibi factam: et rediens in seip
sum cepit cogitare quare deus per-
miserat eum a tam turpi: et nephan-
dissima gente tam grandem iniuriam
pati. recordatus est quod a toto regno
francie propter supradicta iustissi-
me fuerant iudei expulsi: et ipse solus
remanserat singularis defendens vs-
que tunc iudeos in terra sua. Et ideo
iratus deus contra eum permisit eum
sic turpiter offendi. Recedens er-
go a predicto loco promisit et iura-
uit quod si deus reduceret eum ad ter-
ram suam nullum iudeum relinque
ret in eadem: quod et opere adimple
uit: quia omnes iudeos quotquot po-
tuit inuenire gladio peremit.

¶ Tertia expulsio facta fuit a re-
gno anglie.



Ertia iudeo
rum expulsio fuit a
regno anglie cuius
expulsionis causa du
plex assignantur quarum primam le
gi in quibusdam miraculis sub ordi
ne qui sequitur. In liconia ciuitate
regis anglie. accidit quoddam mi-
raculum quod deus voluit ostendere
precibus beate virginis. Unde mu-
lier quedam vidua et paupercula fi-
lium quendam nomine alfonsum ha
bebat: quem tradidit ad docendum
primas litteras et postquam sciuit lege
re tradidit imbuendum rudimentis
grammaticalibus et in musica qui li-
cet in grammaticalibus processerit
in musicis tamen gratissimus erat.
Et quia predicta mulier paupercu-
la erat recommendauit illum cuidam
religioso sui generis: vt de victu sal
tem ipsi prouideret: et ita factum est
quia quotidie post lectiones suas re
cipiebat suam refectionem cum pre
dicto religioso. Erat autem predi-
ctus puer etatis annorum. x. cuius
erat consuetudo ordinata: vt primo
quotidie iret ad ecclesiam deinde ad
scolas et hora refectionis vt dictum
est ad domum religiosi. Nocte vero
ad matris domicilium se converte-
bat Cum autem sepe in ecclesia illam
preclaram antiphonam. Alma redem
ptoris audiret cantare tantam de-
uotionem concepit in virgine bea-
ta et sic menti impressit predictam
antiphonam quod quocunque iret de die
et de nocte per vicos et plateas mo
re puerorum supradictam antipho-
nam alta voce dulcissime canta-
bat. transitus autem eius erat cum
iret ad domum matris vel rediret
ab eadem per vicum quendam iu-
deorum. qui audientes frequen-
ter predictam virginis cantationem
ab hore iuuenis quidam illorum habuit quod

rere a quodaz docto xpiano qs esset sensus illi9 cātatiōis cuz eius cātus tamdulcis esset. Et vt cognouit q illa erat ātiphona quedā que ad laudez et honorē virginis beate marie matris redēptoris iesu xpi veri messie decantabat a fidelib9 in ecclesia cōcepit dolorē et pepit iniqtatē. qd cōsiliuz habuit cum suis cōplicibus quoruz corda diabolus possidebat: quō pdictum infantē mortui traderent et occiderēt. hora ergo opptuna obseruata cū puulus pdict9 alta voce cātādo pdictam antiphonam trāsiret per eorum vicuz subito sicut a rugientibus leonib9 rapitur et reclusus in domo quadā de modo mortis eius tractauerunt. Et diffinitum ē inter eos q eius lingua cuz qua beatam virginem laudabat extraheret per oppositā capitis ptez. secūdo q extraheretur etiaz eius cor cuz quo cogitabat predictam cātationem et vltimo q corpus eius proijceretur in loco profundissimo et immundissimo fetoribusq plenoq. q locus erat eorum continua latrina vt nullatenus signum eius inueniri posset et factum est sic. ¶ Sed virgo beata q mater est misericordie et pietatis. nec obliuioni tradit seruiciuz quod cunq sibi factuz statim sic ille deuotissimus suus cātor in predicto loco f. tito fuit proiectus. Affuit presens eidem et posuit in eis ore lapidem quendaz preciosuz qui locuz lingue suppleret et statim cepit cantare sicut prius predictam antiphonā immo melius et altius q primo nec aliquādo cessabat de die nec de nocte a predicto cantu et tali modo stetit in pdicto loco paruulus ille quattuor diebus: cum vero mater eius videret q sicut consueuerat ad domum eius nōveniret sceleri gressu ad domum supradicti religiosi peruenit ac deinde ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vndiq per ciuitatem anxia mulier si posset alicubi inuenire filiuz suum et disponente deo in fine quattuor dierum predictorum mulier illa trāsiuit per vicū illum in quo filius suus fuerat occisus et in latrinam proiectus. et ecce vox filij sui cantantis dulcissime cātationem illam virginis q sepissime ab eo audierat insonuit in auribus ei9. Quo audito clamorib9 magnis predicta mulier clamare cepit et cōgregate sunt multe gentes et cum eis iudex ciuitatis. intraueruntq domum illam in qua vox illa audiebatur et finaliter inuentus est iuuenis in loco predicto et extractus nec vnq cessabat a cantu illo dulcissimo lz mortuus foret. Indutusq alijs vestimentis per dominos qui ibidem venerāt notificatum est episcopo ciuitatis. qui illico veniens ad spectaculum precepit q poneretur honorifice in quodaz lecto. et sic deductus est cum solenni processione et magno honore ad ecclesiam cathedralem predicte ciuitatis. semp tamen continuabat canticuz suum. cōuenientibus ergo in vnum ad predictam ecclesiam dictus episcopus celebrauit et fecit solennem sermonem precepitq omnibus audientibus q deuotas funderent oratiōes vt precibus beate virginis deus dignaretur reuelare hoc secretum. Finito vero sermone placuit altissimo et sue beatissime matri q fuit dete

cta impijssimorum iudeorum prodi tio et crudelitas. q2 eadem hora surrexit paruulus ille ꝛ iste et stetit pedes in lecto in quo iacebat et extraxit ab ore suo vnum preciosissimum lapidē. dixitq3 omni pplo leta et hylari facie qualiter sibi acciderat sicut dictum est. et quō virgo beata ad eū venerat et posuerat dictum lapidez in ore eius vt nō cessaret mortu⁹ ab eius laude: et vt ondereť gloria filij sui in salutem credētium et pditionem odientium ꝛ incredulorū3. post hec autem vocauit ad se epm et dedit sibi pacem similiter ꝛ matri: ꝛ facta expeditione ab omni pplo certificauit eos q ascēdit ad celos i societate virginis gloriose ꝛ tradidit pdictum lapidem pciosum epo vt poneret cum alijs reliquijs in altari. Quo facto signaculo sācte crucis se insigniuit ꝛ coaptans se lecto animam tradidit saluatori qui honorifice sepultus fuit in quodam sepulchro marmoreo quod multo tempore pciosos lapides vt ferť emanauit quosq3 quedam pestifera heresis ibidem orta fuit. Rex vero predicti regni cum cognouit tam nephandū et horridum iudeorum crimen ꝛ propter multa alia que inuenit veridica inquisitiōe que pdicti iudei operabantur in cōtumeliam et in iniuriā iesu christi saluatoris nostri et sue beatissime matris ex deliberato ⁊ maturo consilio assignata die precepit q occiderentur omnes iudei quotquot possent inueniri in predicto regno suo. Et illi qui melius deliberauerunt fuerunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et signati ac expulsi a toto regno anglie. Et ab illo tempore nunq amplius ibi habitauit nec habitat nec ausus ē apparere aliquis iudeus quia statim occideretur si cognosceret. ¶ Alia causa in cronicis anglorū3 antiquis vt fertur assignatur. Cum eni regnum illud continuis bellis fame ꝛ peste laboraret miratus rex vn̄ veniret tanta regni sua cōtinua tribulatio seruos dei ad se vocauit et rogauit vt deum deuotissime orarent quatinus sibi dignareť reuelare causam tanti mali paratus corrigere ꝛ emēdare. Illi vero licet indignos reputantes finaliter tamē orauerūt ieiunijs ꝛ oratiōib⁹ se affligētes. Deus autem misericors ostēdit q illa eueniebant in predicto regno propter peccata crudelissima que iudei committebāt. Cum rex hoc audiret cōsilio habito deliberauit omnes iudeos facere xpianos cogitās et hoc placare iram dei ꝛ factum est sic. Sed nec propter hoc predicta mala cessabāt sed semper in amplius crescebant. Consultis ergo iterum seruis dei. Responsum est sibi q peiores erant sub nomine xpiano q primo. pauco enim tempore elapso a sua ficta conuersione vsurpauerāt modis et astutijs suis omnia fere officia regni in calamo ꝛ virga intantum vt veri xpiani quasi captiui viderētur eorū. Quare predictus rex illuminatus a deo purgauit regnū suū3 a serpentibus illis in hūc modū. Die eni assignata vt omnis populus exiret in campū ppe mare fixit duos papiliones. vnum in ripa maris. reliquū vero in aliquali distantia cōuenienti. In primo posuit torath iudeorū in secūdo vero crucem xpi. Sedens

ergo rex pro tribunali in medio papilionis conuocauit ad se oēs p̄dictos conuersos ⁊ voce clara ⁊ hylari vultu dixit eis. ego feci vos omnes fieri xp̄ianos ⁊ vos acceptastis volūtarie. Sed post conuersionem vestrā mala multiplicātur in regno meo ⁊ forte huius causa est qr inuiti ad xp̄ianitatem venistis. Est ergo voluntatis mee liberos vos relinquere. Ecce in papilione illo ꝓpe mare est thorath iudeorū. In altero vero ē crux xp̄i. eligite ptē qua volueritis ⁊ ad illā statim ꝓperate. gauisi sunt q̄ illi de libertate ɔcessa oēs simul cū vxorib⁹ ⁊ filijs relicta cruce xp̄i ad thorath cucurrerūt. Et intrātes papilionē vnus post alterū iugulabātur in secreto ex altera pte papilionis ⁊ ꝓiciebātur in mari et sic purgatū est predictū regnum ⁊ cōtinuo cessat plaga nec ampli⁹ iude⁹ ibi habitat sȝ nec habitat vsqȝ ī hodiernū diē. videant hyspani si similis plaga viget ⁊ cōtinuo inter eos crescat.

¶ Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.



Quarta expulsio iudeoꝝ facta fuit in regno hyspanie. Tū legim⁹ in cronicis hyspanie qꝫ sisebut⁹ rex gottoꝝ regnauit ī regno hyspanie Era sexigētesimaquinquagesimaquarta. q̄ fuit āno dn̄i sexigētesimosedecimo. ⁊ regnauit ānis. viij. et mēsibus. vi. iste fuit bonus xp̄ianus ⁊ statī īcepit regnare monuit iudeos q̄ erāt in regno suo qꝫ venirēt ad recipiēdū fidē xp̄i ⁊ multi eoꝝ cōuersi sunt ad fidē catholicā inuolūtarie tn̄. Et nihilominus fecit p̄dict⁹ rex motus ex verbo pauli ap̄li ad Phil. i. siue ꝑ occasiōe siue ꝑ veritate xp̄s ānūcietur ⁊ in hoc gaudio sȝ ⁊ gaudebo: ceteros vero iudeos extra regnū eiecit ecclesiam scē leocadie toleti miro ope fabricauit ⁊ ibi sepult⁹ ē. De romanis qȝ bis feliciter triūphauit hui⁹ tpe nephādus machometh ab hyspania fugat⁹ in affricā trāsfretauit vitiis a regnare cepit Era sexptingentis quadragintaquatuor: annis. ix. regnauit. hic bene inchoauit sed pessime ɔsummauit hic pelagiū filiū facille ducꝫ cātabrie q̄ postmodum ɔ̄ saracenos in asturijs rebellauit ab vrbe expulsit tollatam Iste introduxit iudeos in regno qs Sisobeimus eiecerat q̄re dat⁹ in reprobum sensū ⁊ luxuriosissim⁹ ē effect⁹. Iste mandauit ecclesiasticis qꝫ haberent mulieres tot qt possent sustentare. Iste p̄cepit eis qꝫ nō obedirēt romano pontifici. Iste p̄cepit muros ciuitatū ⁊ locoꝝ destrui ne ꝓpt ei⁹ peccata insurgerēt ɔ̄ eū. Iste priuauit oculis theofredū patrē roderici. Iste rodericus fauore romani senatus cōtra vitiꝫam decreuit publice rebellare q̄ cepit eū ⁊ q̄ fecerat primo fecit ei ⁊ regnū accepit vitiꝫa. Itaqȝ plen⁹ abhominatiōibus condude vitā finiuit. Hec ex cronicis hyspanie ⁊ ex archiuo fratris iohānis egydij zamoreñ. Ex quibus patet prosperitas primi regis expellētis iudeos ab hyspania et infelicitas scd'i deducentis eos ad eandē.

¶ De iudeorum innumerabilibus ⁊ sua obstinata malicia vbi nouem innumerabilia explicantur.



ECima conside ratio est de iudeorū mira bilib⁹ ꝛ sua obstinata malicia. Gloriosus de⁹ q̄ vult oēs homines saluos fieri ꝛ in agnitionem veritatis venire peccatis ꝛ crudelitatib⁹ iudeorum nō obstātibus ianuam salutis fidei catholice p multa mirabilia eis ostēdit apertam vt minus sint excusabiles in extremo iudicio et de multis mirabilibus et prodigiis p diuersas orbis partes eisdem ostensis. Post q̄ per mundū fuerunt dispersi vndecim mirabilia in p̄nti consideratione explicantur.

¶ De aqua disparēte iudeo ficte ad baptismum accedente.



Rimum mirabile accidit circa annum dn̄i.cccc.xi. Imperantib⁹ theodosio iuniore ꝛ honorio. ꝛ sedente in cathedra petri Innocētio papa p̄mo. Tūc cū iude⁹ q̄dā ad baptismum q̄stus causa venisset: abito baptismi aqua disparuit. ꝛ iterū atq̄ iterū allata disparēs dei virtutē ꝛ iudei pfidiā demōstrauit. Hec ex cronicis ip̄atorū ꝛ summorū pōtificū.

¶ De deceptiōe iudeorū p diabolū eis apparentem in specie moysi.



Ecūdū mirabile accidit circa annum dn̄i. cccclū. ip̄ante theodosio archadij filio q̄ fuit.xlv.romanorū imperator ꝛ sedēte in cathedra petri Sixto papa tertio tūc i terra diabol⁹ appuit iudeo in spē moysi p̄mittēs pducere eos p mare sicco pede ad terrā p̄missiōis. Cūq̄ diabol⁹ p̄m⁹ igrederet ꝛ videret ab existib⁹ i littore sup vndas icedere secuti sūt eū iudei q̄b⁹ subito d'yabol⁹ disparuit multiq̄ iudei submersi sūt: ꝛ d̄ his q̄ eua serūt aliq̄ fuerūt ad fidē p̄uersi.

¶ De sanguine imaginis xp̄i crucifixi iudeū telo eū transfigentem.



Ertiū mirabile accidit circa āmum dn̄i quingētesimūoctuagesimū septimū ip̄ante iustiniano q̄ fuit hui⁹ romanorū imperator. ꝛ sedēte in cathedra petri Pelagio papa p̄mo. Tunc cū iude⁹ q̄dā imaginē saluatoris furtim ad domū suā delatā telo trāsfixit. ꝛ cū se sanguine ei⁹ cruētatū videret ꝛ abscondit eādē. Sed christiani q̄rētes p vestigia sanguis inuenerūt ꝛ iudeum lapidibus obruerunt.

¶ De puero iudeo qui cōicauit cū xp̄ianis pp̄ter quod a patre in fornacē ardentē missus: illesus exiuit.



Uartū mirabile accidit circa ānū dn̄i q̄ngētesimūoctuagesimum octauū supdicto ip̄ante ip̄atore ꝛ sedēte i cathedra petri Vigilio papa p̄mo. Tūc i oriēte puer q̄dā iudeus a coeuis suis xp̄ianis duct⁹ ad eccl'iā vt cōicaret: cōicauit. Qd̄ factū cū ei⁹ pr̄ cognosceret pp̄t hoc i ardētē fornacē eū p̄iecit de q̄ illesus extract⁹. Dixit mulier illa i eccl'ia depicta q̄ puerum tenet pallio suo flāmans ignis ventilabat.

¶ De sāguie ꝛ aq̄ q̄ exierūt d̄ latere imagine xp̄i qd̄ lācea iudei apuerūt ꝛ q̄uo supposituū vas fuit impletum.


Uintū mirabile accidit circa annum dñi septuagesimumoctauum imperante Constantino quinto qui fuit.lxv.romanorum impe rator.et sedēte in cathedra petri paulo papa primo. Tunc enim in syria ciuitate berito quidā christianus sub annua pensione hospicium habens ymaginem domini crucifixi cōtra lectuli faciem parieti affixerat et ibi orationes suas continuo faciebat. Post annum vero aliam domum locauit et imaginē ibidem ex obliuione reliquit quidam aūt iudeus predictā domū conduxit et die quadam vnum de suis cōtribulibus ad conuiuium inuitauit. Inter epulas aūt ille qui inuitatus fuerat casu circūspiciens imaginem infixam parieti intuetur et in illū qui se inuitauit ira fremens cur imaginē iesu nazareni tenere audebat cōminatur. Ille aūt cū predictā imaginē adhuc nō vidisset sacramētis quibus poterat affirmabat q illam de qua dicebat imaginem penitus ignorabat. Tūc ille placatū se simulans valefecit et ad principes sue gentis abiens iudeū illū de eo quod viderat accusauit. Iudei ergo congregati ad domū eius conueniunt et visa imagine illū contumeliis diris affixerunt: et extra synagogam semiuiuum eiiciunt: ymaginē vero pedibus conculcantes cuncta in ea dñice passiōis obprobria renouarūt. Cū vero lat9 lancea pforassent pcin9 sanguis et aqua vbertim exiuit et suppositum vas ipleuit. Stupefacti iudei sanguinē illū ad synagogas detulerunt et oēs infirmi ex ipso inuncti pristinus curabanē. Tunc iudei epo terre oia p ordinem narrauerūt ei baptismum et fidem xpi vnanimiter susceperūt. Episcopus aūt sanguinem illum in āpullis cristallanis et vitreis cōseruauit: xpianum etiam illum accersiuisset et qs tāpulchrā imaginē cposuit inquisiuit. Et ille dixit nicodemus illā cposuit quā misit gamalieli: gamaliel zacheo. zacheus iacobo. iacob9 symoni dereliquit. Sicq in hierusalē vsq ad excidium vrbis fuit et inde a fidelib9 in regnū agrippe delata et ad patriam meā delata: et a parentibus meis ad me hereditario iure deducitur. Tunc oēs iudei synagogas in ecclesias consecrarūt. Et extūc hic mos inoleuit vt ecclia cōsecraretur q ante tm altaria cōsecrabanē. Post illud miraculū ordinauit ecclesia quīto ydus nouēbris memoriam fieri dñice passionis. Unde et rome cōsecrata est ecclia in honore saluatoris vbi ampulla cū illo sanguine reseruatur et solenne festum tunc agitur.

De iudeo qui signatus signaculo crucis a demonibus fuit liberatus.


Extum mirabile refert Gregori9 in tertio libro dyalogorū vbi dicit q Andreas fundane ciuitatis epus dum quandam sanctimonialem feminā secū habitare pmitteret ātiqu9 hostis cepit speciē illi9 oculis mētis eius ipmere vt nephāda cogitaret. Quadā vero die iude9 quidam romā veniēs cū iam diē declinare cerneret et vbi manere posset minime reperiss; i quodā tēplo apollinis ad manendū se ptulit q ipm loci illi9

sacrilegū ptemescens q̄uis fidē cru cis minime haberet signo tñ crucis mūnire curauit. Nocte autem media euigilās vidit malignoꝝ spirituum turbā q̄si in obsequiū cuiusdā potestatis pire. cūq; q̄ ceteris p̄erat in eorum medio ꝯsedere q̄ cepit singuloꝝ spirituum sibi obsequētium causas actusq; discutere vt q̄d vnusquisq; tantū egisset nequitie inueniret. modū aūt hui⁹ discussionis gregori⁹ causa breuitatis ptrāsit. Sꝫ ex simili in quodā exēplo quod legit̃ in vitis patrum innotescere potest. Nam dum quidā in tēplo ydolorum intrasset vidit sathanam sedentem: ⁊ omnē ei⁹ miliciam ei assistentem. Et veniens vnus de malignis spiritibus adorauit eum. Cui ille: vnde venis: ⁊ ille: in tali puincia fui ⁊ ibi bella plurima suscitaui ⁊ pturbationes multas feci. ⁊ sanguinem copiosum effudi ⁊ veni nūciare tibi. Et sathan ait: quāto tempore hec fecisti. Et ille in triginta diebus quasi. Et sathan: quare tanto tempore hoc fecisti. Et ait assistentibus sibi. Ite ⁊ flagellis eū cedite ⁊ durius eum verberate. Et secundus veniēs adorauit dicens. In mari dñe eram ⁊ cōmotiones maximas excitaui ⁊ naues multas demergi homines q̄plures occidi. Et ait. quanto tēpore hoc fecisti. Et ille in xx. diebus. Iussit eū similiter flagellari dicens. Intā modicum tanto tēpore laborasti. Et tertius veniēs ait In quadā ciuitate fui ⁊ rixas in quibusdam nuptiis excitaui et multam sanguinis effusionē feci ⁊ sponsum ip̄m occidi ⁊ veni nūciare tibi. Cui dixit: quanto tp̄e hoc fecisti: ⁊ ille in viginti dieb⁹. Et ille ait. Nōne plura in tātis diebus es opatus ⁊ iussit eum a circūstātib⁹ verberari. Et alt⁹ veniens ait. In heremo māsi. Et p xl. annos circa quendā monachū laboraui. Et vix tandeꝫ ip̄m in lapsuꝫ carnis p̄cipitaui. Qđ sathan audiēs de solio surrexit. Et deosculans eū coronā de capite suo abstulit ⁊ capiti eius imposuit: ac ipsum secum cōsedere fecit dicens: magnā rem fortiter egisti ⁊ plus oīb⁹ laborasti. Hic ergo similis potest eē modus discussionis queꝫ gregorius pretermittit. Cū ergo singuli spirit⁹ exponerēt q̄d egissent vn⁹ in medio psiliuit ⁊ inquantā carnis tēptationē de illa sc̄ti moniali femina andree ep̄i animum cōmouisset aperuit addēs q̄ heri hora vespertina vsq; ad hoc ei⁹ animum traxerit vt in terga ei⁹ blādiens alapam daret. Tūc malign⁹ sp̄us eū hortat⁹ est vt p̄ficeret q̄đ cepisset vt illi⁹ ruine int̃ ceteros singularē palmā teneret. Preceptiq; vt q̄rerēt q̄snā eēt ille q̄ iacere i tēplo eodē p̄sumpsisset. cū ille vehemēti⁹ palpitaret: ⁊ missi sp̄us eū crucis mysterio signatū viderūt tristi exclamauerūt. ve. ve. vas vacuū sꝫ signatū. Ad hācvocē malignorū spirituū turba disparuit. Iudeus aūt ad ep̄m ꝯcitat⁹ venit ⁊ ei oīa p ordinē enarrauit: q̄đ ille audiēs vehementer igemuit ⁊ omnē mulierē a domo sua ⁊ vicinitate sua remouit ⁊ iudeū baptizauit.

¶ De sanguie guttur; imaginis xp̄i q̄ aspsus fuit iude⁹ ip̄m ferientem.



Septimū mirabile sicut legitur in florib⁹ sc̄toꝝ accidit apud Cōstātinopolim vbi iudeus q̄dā

ecclesiam sancte Sophie ingressus quandam imaginem xpi sibi conspexit qui se sibi solum cõsiderans: euaginato gladio appropians imaginē xpi p̄dictā in gutture percussit statimq̄ inde sanguis exiuit et iudei caput et faciem aspsit. Qui territus imaginē accepit et ipsam in puteū precipitās statim aufugit: quidam aūt xpianus ei obuiauit dixitq̄ ei. Unde venis iudee aliquem hominē occidisti. Et ille falsum est. Cui rursum xpian⁹ ille dixit vere homicidiū ppetrasti: et ideo sanguine aspersus es. Et iudeus vere deus xpianoꝝ magnus est et fides eoꝝ firma p omnia cõprobatur: nequaq̄ enim percussi hoīem sz xpi imaginē et cōtinuo sanguis de eius gutture emanauit. Duxit aūt iudeus hominē illū ad puteum et inde sanctā imaginem extraxerunt. plaga autē vt fertur in gutture xpi adhuc cernit̄ hodie. Et iudeus continuo fidelis efficitur.

¶ Octauū mirabile de li. in medio rupis solide a iudeo inuento in ciuitate toletanensis.



Ctauū mirabile accidit ī regno castelle ciuitate toleti circa annum dñi. m. cc. xl. iij. Imperante frederico scdo qui fuit nonagesimus secūdus imperator: et sedēte in cathedra petri honorio papa et regnāte in p̄dicto regno rege fernādo. Tunc iudeus quidā comminuēdo vnā rupē p vineas amplienda. In medio lapidis inuenit cōcauitatē vnā nullam penitus dimensionem habentē neq̄ scissuram et in cōcauitate illa repperit vnū librū q̄ñ folia lignea habēret: q̄ liber trib⁹ linguis scrip⁹ ē vicz hebraice grece et latine: tantum de littera habebat quātū vnū psalteriū: et loquebat̄ de triplici mundo. Ab adam vsq̄ ad antixpm: proprietates hoim cuiusq̄ mundi exprimēdo: principiū vo tertij mundi posuit in xpo sic. In tertio mundo filius dei nascet̄ ex virgine maria et p salute hoim pacietur q̄d legens iudeus statim cū tota domo sua baptizatus est. ¶ Erat etiā in libro scriptū q̄ tpe fernādi regis castelle debebat liber inueniri. Simile inuenies in constantini sexte. hec in cronica martiniana.

¶ De iudea p̄cipitata i ciuitate Segobieñ. et p virginē mariā liberata.



Onū mirabile accidit in predicto regno ciuitate Segobieñ. Cū enim cuidā mulieri iudee iponeretur crimē adulterij false. tradita fuit marito vt de ea faceret q̄d vellet. Qui cū eam duceret ad supcilium cuiusdā excelse rupis ciuitati ɔiuncte: vt ex loco illo illā p̄cipitaret et ɔcurrētib⁹ ad spectaculum plurib⁹ gentib⁹ p̄dicta iudea q̄ immunis erat a crimine et deuota v̄gini ḡliose lz occulta. In articulo illo grādi cū deuotiōe btē v̄gini se cōmēdauit. vt sicut immunis erat liberaret ɔponēs in corde suo si eā liberaret fidē xpi recipere. Ac sibi toto tpe vite sue in sua ecclia seruire. Et ecce mox vt p̄cipitata fuit apparuit sibi v̄go btā eā suis i manib⁹ recipiēs et illesam i ɔfundo vallis ponēs. Cūq̄ plurime gētes ad locū concurrissent inuenerūt eā illesā: gaudētē et laudātē deū: et grās referētē v̄gini ḡliose publice. affirmās manib⁹ ei⁹

fore liberatā: deducta est ergo mulier illa iudea ad petitionē eiusdē ad maiorem ecclīā p̄dicte ciuitatis q̄ sancta maria maior intitulaẜ ꝛ ibi sacrū baptisma recepit ꝛ vocata in vulgari nostro marisaltos maria ꝓpter virginē mariā que eā liberauit. ꝛ saltos ꝓpter saltū periculosuꝫ quē fecit. vixit aūt in ecclesia multo tp̄e in timore dn̄i seruiēdo laudabiliter resplenduit spiritu ꝓphetie ꝛ feliciter cursum suū cōsummauit, predicti miraculi adhuc in p̄dicta ecclīa extat memoria in picturis sicut ego vidi.

¶ De signaculis crucis in vestimentis iudeorum impressis.

Decimū mirabile accidit ī supradicto regno castelle. anno a creatione mundi quiq̄ʒ. M. lv. secundum computationeꝫ hebreorum: q̄ quidam ann⁹ concurrit cū anno domini Millesi. cccxv. In q̄ anno mortuus fuit rex sanctius fili⁹ regis Alfonsi ꝛ regnauit rex fernādus eius filius. Unde narrat magister alfonsus conuersus in libro de bellis dei. c. xxvij. ꝙ tēpore supradicto surrexerunt duo iudei. qui prophete dicebantur: quorum vnus erat in ciuitate Abulesi. ꝛ alius in villa q̄ dicit ayllon: qui q̄dem duo tam magnalia loquebanẜ: ꝛ quandoq̄ʒ futura prenosticabant ꝛ occulta reuelabant: ꝛ secundum morem eoꝝ honeste viuebāt ꝙ ab omnibus iudeis istius regiōis reputabanẜ sancti ꝓphete. Et exiuit eoruꝫ fama in regnis circumuicinis ꝛ dederūt securitatē oīb⁹ iudeis ꝛ assignauerunt eis terminū sue redēptionis. Pro die assignato que fuit vltima dies quarti mensis supradicti anni qui apud eos dicit ehamlim. In qua prediterunt ꝙ iudei debebāt habere a deo signum sue redemptiōis miraculose factum scilicet ꝙ illa die audirent omnes vocem magnaꝫ cornu. quā vocem ipsi attendebant semper ꝙ debebant audire quomodo veniret messias ꝛ haberent exire a captiuitate. ꝛ propter hanc magnaꝫ famam cecidit magnus timor super iudeos. q: maior pars eorum credebat hoc sine dubitatione. Et ideo sanctificauerunt se ꝛ preparauerunt se. feceruntq̄ʒ penitētias in ieiuniis multis cū satisfactionibus ꝛ elemosynis quasi ad deum reuersi orātes vt sibi predictum signum sue salutis ostenderet: quando venit annus ille mensis ꝛ dies assignata valde mane surrexerunt venientes ad synagogas suas ad adorandū deū induti syndonibus albis lineis seu sericis prout est moris apud eos fieri in die expiationis scꝫ in die decima mēsis septimi. Et tunc altissimo deo cooperāte qui nulliū tempus sine bonitatis sue testimonio reliquit in suis domibus supradictis apparuerunt signa crucis in omnibus ꝛ vbicūq̄ʒ erant etiā in illis syndonibus que seruabātur in eorum apotecis. Quo signo viso multi eorum fuerunt turbati quoruꝫ quidam dicebant ꝙ hoc fuerat factū dyabolica arte: ꝛ nimirum cum predecessores eorum de xp̄o maxima miracula faciente dicebant in beelzebub eiicit demonia. Mat. xj. Aliū vero dubitabant non audentes loqui nec aliquid iu'icare. Aliū vero crediderunt hoc signum fuisse veri christi crucifixi: et disposuerunt

se ad fidē cū baptismo recipiēdam. Isti fuerūt pauci. Iuxta illud Hiere. iij. c. Assumā vos vnū de ciuitate et duos de cōgregatione. Saluator ēt de via q̄ ducit ad paradisum dicit et pauci inueniunt eā. Mat. vij. c. Que oīa large tradunt a supradicto magistro Alfonso. lib. et ca. quib⁹ supra. Qui ex p̄dictis se asserit multa vidisse: et ideo testimoniū phibet. ¶ Unde in fine illius capituli narrat q̄ cū ipse esset medicus. Aliq̄ p̄dictorum petebāt cōsiliū medicine vt possent curari a p̄dictis cogitationibus: quia credebant parentes eorum q̄ eis acciderat ex aliqua infirmitate et debilitate cerebri. Dicit etiā q̄ multo tēpore ipse fuit in dubio quo ad istud signū: sz illuminante deo credidit istō signū fuisse verū et manifestū miraculū et cōuersus est ad fidē xpi. Et ideo sup hoc in testimoniū veritatis inuocat sup se testes celū et terrā q̄ ipse vidit oīa predicta eodem anno quo acciderāt. ¶ De eodē etiaz signo facit memoriā magister Iohānes conuersus in libro suo de cōcordia legū ti. iiij. c. iiij. dicit enī ibi q̄ predictū miraculū accidit in supradicto regno p xl. annos ante tempus suum et querebat a iudeis qui remanserāt quomodo cū tanto signo poterant remanere in iudaismo. Et dicit q̄ responderunt sibi: q̄ rabini iudeorū illius tēporis publice predicabant illud illusione dyaboli esse factū ad iudeorum deceptionē: et q̄ omnino vt prius in lege mosayca fortes permanerent. Et dicit vlterius q̄ quidam nūcius pape suo tempore venit ad partes istas qui cum hoc cognouisset p eum fecit p notariū publicū scribi rei veritati facta diligenti inquisitiōe. recepit enī multos testes iudeos de visu licite vt decuit adiuratos qui pro certissimo hoc asserebāt et dicit q̄ omnes alij iudei illius temporis confitebant rei huius veritatem. Sequit et de hoc facio omnibus fidem certā et iuro per nomen dei hec omnia predicti miraculi esse vera. ¶ De predicto etiam miraculo dñs paulus burgen. eps in suo dyalogo dicit supra capi. iiij. post multa que supradicta sunt dicit. Ego autem lz nondum essem tempore istius signi natus, qui quidem terminus precessit natiuitatem meam per. lx. annos fere. Testificor tamen coram deo hoc predictū signum modo predicto contigisse sepe et sepissime audiui ab antiquioribus iudeis nullo contradicente in ipso facto nisi solum in causa eius: quia quidam eorū attribuebant magice arti. quidam vero causam relinquebant sub dubio. Ego autē quoq̄ mirabar quomodo dñi illius temporis presertim ecclesie prelati de hoc non fecerūt mentionem in suis hystorijs de quo tamen rationabiliter debuisset festuz imperpetuū celebrari ad honorem sancte crucis. Sed reuera hanc admirationem tollit a me excessiuus iudeorum status in illis temporibus tantū enī locum habebant cum regibus et principibus terre tam ecclesiasticis q̄ secularib⁹ q̄ hoc potuerunt cautillationib⁹ suis impedire. hec ille. ¶ Patet ergo testimonio predictorū triū solemnium testiū predictū miraculū fore verum cū in ore duorum vel triū stet oē verum teste scriptura. Non est dubiū quin plura alia miracula in alijs partib⁹

orbis iudeis acciderit: propter que merito in cognitionem catholice fidei debuissent venire. Ipsi tamē magis indurantur in obstinata malicia Sicut enī ferrū per frequentē malleationē induratur sic populus iudeorum per frequentia miracula ei ostēsa. Unde de eis scriptū est Job. xli. Cor eius idurabitur quasi lapis et stringetur quasi malleatoris incus Sive ergo videāt miracula sive sentiant castigationes et flagella non ppterea convertuntur: sed in sua malicia obstinantur. Hiere. v. attriuisti eos et renuerunt accipere disciplinā Nec miruz: quia vt dicitur Eccle. vii Nemo potest corrigere quem ille despexerit et sic patet tota decima consideratio que erat de iudeorū mirabilibus et de sua obstinata malicia.

¶ Quomodo corpus christi emptū fuit a quodā iudeo et postea visis miraculis redditū fratribus predicatoribus: et iudeus trucidatus propter perpetrata facinora etc.



Undecimum mirabile accidit in ciuitate segebiēsi. Anno dñi. M. cccclv. regnante domino Johanne in tenera etate sub tutrice matre sua domina katherina castelle regina. Tūc iudeus quidā medicus emit sacratissimū corpus christi a quodā cupido sacrista ecclesie sancti facundi eiusdem ciuitatis. Judeus ergo ille sacramentū illud accipiens et suis immūdis manibus pertractans ad synagogā cū aliis suis cōplicibus perduxerūt et in bullientē aquā sepe pīi cientes in altū eleuabat aū oculos eoz. Qui miraculū manifestū cognoscentes et timentes dānū qd eis euenire posset si hoc ad aures xpianoz pueniret. Aliqui eoz consilio habito corpus dñicū accipientes et pāno certo inuoluētes deduxerūt ipz ad monasteriū sancte crucis ordinis predicatorū eiusdē ciuitatis et cū magno secreto et securitate tradiderūt priori cōuentus eiusdē narrātes sibi miraculū sicut accidit. Recedentibus ergo iudeis prior ille cōuocatis fratrib9 honorifice ad altare maius sue ecclesie pdictū sacramentū deduxit et habito consilio quid de ista hostia consecrata facerent. post multa vocatus est vnus infantulus eiusdē habitus innocētissimus qui dicebat spinartio et traditū est sibi corpus dñicū qui deuote recipiens post. diē tertiū defunctus est. Prior aūt pdictus stimulatus conscientia tū ne tm miraculū occultaret. tū etiā ne tm crimen iudeorū maneret ipunitū. Epo predicte ciuitatis q̄ dicebat dñs Johānes de oterdesillas reuelauit viro vtiqz strēnuo ac zelatore fidei catholice et q: ptūc in eadē ciuitate erat supradicta regina reuelatū est p eosdē eidem. Facta ergo diligenti inquisitione in casu predicto inuenti sunt aliqui iudei qui fuerunt in emptiōe predicti sacramenti inter quos fuit vnus qui dicebat don mayr qui fuerat medicus regis henrici patris supradicti regis Johannis: hic tormētis expositus non solū supradicta cū aliis cōcessit: sed et declarauit quō ipse occiderat regē hēricū, ppter q̄ ipse et alii fuerūt p ciuitatē arrastrati et finaliter mēbratim diuisi. Synagoga

vero vbi accidit facta fuit ecclesia et vocatus corpus christi vbi oi anno tota ciuitas in memoriā supra dicti miraculi in die corpis xpi cū solenni pcessione cōuenit et fit ibi smo ad populū. Et qz pdictus eps nimium sollicitabat hāc cām vt ampli⁹ inqri tur cogitās: qz maiora mala eēnt occulta inter iudeos timētes iudei detegi corruperūt pecunia dapiferum pdicti epi vt eū veneno interficeret. Dapifer ergo accepta pecunia die quadam cū tps eēt prādēdi et coqnari⁹ falsamētū faceret p dño ingressus ē coqnā et eiciēs coquinariū a coqna. et mittēs eū sceleriter p re aliqua ipse subito piecit venenū ī vase vbi falsamentū parabat et recessit ad mēsaz dñi pparandā. Tūcqz coqnarius redi ret et vellet pficere pdictū falsamentū: casu reuoluens illud in vase. aliq gutte salientes et vna de manib⁹ eius ceciderūt: et subito vbi ceciderūt facte sunt pustule qdā inflate dolorissime et venenose. Admiratus aūt venit ad epm clamās qz nullus comederet aliquid de his que parata erāt in coquina: qz credebat qz oia erant venenata. Fit ergo statim diligens inqsitio et suspicatū est super dapifero illo: qz taliter coquinarium eiecerat a coqna. Et exposit⁹ tormētis cōfessus ē et nō negauit: qre curie seculari traditus in quattuor ptes fuit diuisus et multi iudei mortui ac alii a pdicta ciuitate fugerūt. Hec sepe a plurib⁹ audiui: sz specialiter mihi narrauit reuerēdus magr martin⁹ cordubeñ. ordinis scti aug. q asseruit qz sic narrauerat sibi realr accidisse frater iohānis de canaleyas ordinis pdicatorū q psens fuit cū iudei apportarunt corpus dñi et cū pdicto priori et cū supradicta oia acciderunt.

De iudeorz obligatiōe ex iure canonicor ciuili ac ordinatione regia que octo articulis explicantur.



Undecima cōsideratio ē de iudeorū obligatione. Non enī videtur rōnabile qz gēs viuēs sine lege dei qualis est iudaica vt fuit ostēsum supra lib. i. cōsideratione tertia: articulo. vi. puncto septimo qz in populo christiano qui lege fruit permittat viuere sine aliquius legis freno. Ut ergo explicare possim conceptū meū in psenti cōsideratione. viii. occurrunt articuli declarādi. Primus est quare iudei pmittunt viuere inter xpianos. Secūdus que sunt illa q pmittunt iudeis de iure. Tertius que īter illa que nō pmittunt eis de iure. Quartus in qbus xpiani non debēt cū iudeis conuersari. Quintus q sunt illa ad q iudei cōpellunt de iure. Sextus de pena iudeorz blasphemātiū nomen xpi vel attēptantiū subuertere baptizatos. Septimus ad que astrigunt iudei ex regia ordinatione. Octauus qualis est status iudeorum in regno castelle.

Iudei permittuntur viuere inter christianos.



Primus articul⁹ ē scire qre iudei pmittunt viuere inter xpianos cū sint eorz inimici et tā crudeliter se habeāt circa ipos vt supra ostēsum ē cōsideratiōe septima. Poti⁹ enī videt qz de

berēt oēs occidi ꝛ expelli de mundo. Dico ergo ꝙ iudei ꝑmittunt̄ viuere inter xp̄ianos ꝛ non occidunt̄ ꝓpter q̄nqꝫ. Primū ē ꝓpter ipletionē legis charitat̄ ꝛc. Mat.v. Diligite inimicos vr̄os bn̄facite his q̄ oderūt vos q̄ lex nō videret̄ ipleri si occiderent̄. Scd̄ꝫ ē ꝓpter fidei catholice confirmationē: qꝛ caplarij ꝛ librarij nr̄i sūt ꝛ firmi⁹ ē testimoniū ab aduersario datū. Si eni̅ pagan⁹ nō credit hoc eē verū ecce vgo ꝯcipiet ꝛ pariet filium ꝛc. mittit̄ ad iudeū vt ab eo q̄rat an ita sit scriptū. Tertiū ē ꝓpter diuine iusticie manifestatiōēꝫ vt appeat ex eoꝝ pena ꝙ rei sunt dn̄ice passiōis. Sicut imp̄cati sūt cū dixerūt: sāguis ei⁹ sup nos ꝛ sup filios nr̄os: qꝛ multis tp̄ibus trāsact̄ curriculis culpa obliuione delatā ꝛ a nullo mortaliū ꝫ sciret̄. Sicqꝫ ꝛ ifamie opprobrium ꝛ maloꝝ euitaret p̄iculū sicut ꝛ de multis ꝯtigit gētib⁹ quoꝝ gesta tēpoꝝ sunt vetustate deleta. Hui⁹ etiā rei signum p̄cessit in caym q̄ ꝓpter hoc ꝙ fratrē occidit posuit dn̄s i eo signū scꝫ tremorē capit̄ ꝛ nō occideret̄: sꝫ ignosceret̄ ei. Vn̄ deuter. xxviij. Dabit tibi dn̄s coꝛ pauidū ꝛ deficiētes oculos ꝛ aīaꝫ merore ꝯsumptā. Sic ergo iudei de morte xp̄i iesu illata p̄hibēt de mūdo testimonium. p̄ hoc ꝙ in captiuitatē eos detulit, sempiternā sicut xp̄s in euāgelio ꝓtestat̄ Johā. iij. c. Qui credit in filiū dei h̄ꝫ vitā eternā q̄ aūt incredulus ē filio nō habebit vitā scꝫ grē: sꝫ ira dei manet sup eū scꝫ captiuitat̄ ꝑpetue. Quartū est ꝓpter memoriā dn̄ice passiōis sicut scriptū est in ecclesiastico. xxix. gratiā fideiussoris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cū videmus iudeos facilitér trahimur in memoriā passionis xp̄i inuentes eos quoꝝ patres xp̄m occiderunt. Ne ergo tm̄ beneficiū obliuioni tradamus ꝑmittuntur iudei viuere inter nos. Quintum est ꝓpter cōplendā ꝑmissionem: qꝛ ad p̄dicationē helye ꝛ enoch conuertent̄ in fine mundi sicut p̄dixit esayas in ca. iiij. si fuerit populus israel quasi arena maris reliquie conuertentur. Videbit eni̅ deus quosdam de semine iudeoꝝ in se credituros atqꝫ saluandos: ꝛ ideo ꝓpter eos noluit disperdere oīno eorum stirpem sicut dixit esayas: quō si inueniat̄ granū in botro ꝛ dicatur ne dissipes illud qm̄ benedictio est sic faciam ꝓpter suos meos vt non disperdaꝫ totum.

¶ Sequitur de conseruatione.



Ecundus articulus est videre q̄ sunt illa i q̄b⁹ iudei debēt cōseruari ne dānū patiat̄ a xp̄ianis. Dico g̃ ꝙ. vij. sunt illa que iudeis ex iure canonico ꝛ ciuili ꝑmittūtur. Primū ꝑmittitur eis ꝙ teneāt ritus suos citra cōtēptū xp̄iane legis amissuri sine dubio ꝑmissa nisi ab illicitis cessauerit sicut p̄ꝫ. C. de iudeis. l. iudeos. Idē ꝫ p̄ꝫ extra eo. c. iudei. ꝛ. c. cōsuluit ꝛ di. xlv. q̄ sincera: in fine. Scd̄ꝫ ē ꝙ in synagogis eoꝝ nemo hospitet̄ nec p̄ꝫ eo. ti. l. synagoga. Tertium est ꝙ iudei habent licentiā fulciēdi veteres synagogas. vt p̄ꝫ eo. ti. l. fi. sic tamē permittuntur iudei antiquas synagogas reficere vt tamen nō amplio res vel p̄ciosiores solito faciāt. sicut patet extra. c. eo. iudei. ij. c. cōsuluit.

Quartū est q̄ iudeus nō debet iniuriā pati a christianis nec corū synagoge vel habitationes sine ratiōe ledi debent aut concremari. vt patet. C. ti. de iudeis. l. nullus. Itē iudei obedientes non sunt a christianis molestandi. xxiij. q. viij. dispar. Quintum q̄ die sabbati nullus iudeus debeat conueniri: nec xp̄iani etiā a iudeis debēt cōueniri: sȝ nec ī aliis festiuitatibus suis debent turbari: nec sepulchra eorū obtentu forte pecunie effodi. vt patet ti. eo. l. die sabbati: ꝛ extra eo. ti. ca. sicut iudei. §. i. ꝛ. ij. Sextū permittit̄ iudeis vēdere sua sicut xp̄ianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Septimū est q̄ non compellant̄ venire ad fidem catholicā: q̄ si sincera intētione extraneos a christiana religione ad fidē cupiunt rectam adducere blandimentis debent non asperitatibus studere ne quorum mentem a plano reddita ratio prouocare poterat pellat p̄cul aduersitas: patēt hec distin. xlv. qui sincera. ꝛ. c. de iudeis.

¶ De. iiij. que iudeis non permittuntur vti.



Tertius articulus est que sunt illa que iudeis non permittunt̄ dico q̄ xiij. Primū ē q̄ nō isolescāt nec quēq̄ p̄cipites in christianā reuerentiaȝ vltionis admittant: sicut patet. C. de iudeis. l. nullus. Secundū est q̄ non diffiniunt̄ eorū iudicia per suos seniores: sȝ per iudices publicos christianorū. possunt tamen arbitros eligere etiā iudeos cuius sententiā ordinarius exequit̄ sicut pȝ codeȝ ti. l. iudei. Tertiū est est q̄ nō p̄mittit̄ iudeis accusatio nec testificatio cōtra xp̄ianos cū in accusatiōe equalitas fidei ꝛ cōuersationis inter accusantē ꝛ accusatū semp̄ sit cōsiderāda. vt is q̄ accusat par. vel superior inueniatur. ij. q. vij. non pōt ꝛ ca. seq. Quartū q̄ dȝ resciēdi quodcūq̄ p̄uilegiū qd̄ eximat eos ab actionibus publicis: vt pȝ eo. ti. l. iussio. Quintū est q̄ non p̄mittunt̄ nouas synagogas fabricare: ꝛ q̄ synagogā nouā extruxerit punit̄ pena. l. librarū: ꝛ synagoga applicat̄ ecclesie catholice: vt pȝ eo. ti. l. fi. pȝ etiam extra eo. iudei: ꝛ ca. consuluit: ꝛ ponit lex regni q̄ applicat̄ ecclesie maiori illius loci vbi edificata est. Sextū est q̄ in dieb⁹ lamētationis ꝛ dn̄ice passionis nō debēt ornati in publico p̄dire extra eo. nōnullas. Septimū est q̄ ī die parasceues nō habeāt hostia vel fenestra apertas. extra eo. q̄ sup his. Octauū est ne christianū mancipium possideant vel circumcidant nec potest quocūq̄ titulo: scȝ emptionis seu donatiōis vel hereditatis seruū christianū cōsequi. Et iudeus qui mancipiū christianū habuerit ꝛ eū circumciderit capite puniat̄: ꝛ seru⁹ libertati donat̄ Hec patēt. C. de iudeis. l. ne xp̄ianū ꝛ dist. liiij. mācipia. ꝛ dat̄ ibi cā. s. ne xp̄iana religio iudeis subiecta polluat̄. de cōse. di. iiij. plerūq̄. ¶ Sed nunqd̄ aliquo mō licitū est xp̄ianis vt seruiant iudeis. Respondit Hostien. q̄ cum prohibitum sit vt nullū mancipium seruiat iudeis multominus liberi christiani eis seruire debent: non eñ debent esse assidue intra domū iudei nec tāq̄ famula. aut nutrix aut obstetrix: al's ipsi xp̄iani si

ab eis discedere noluerit debet ex cõicari extra eo. iudei. z. c. ad hoc. z cũ iudeos. Si autem iudei nolunt eos dimittere ꝓhibetur fidelibus cõmerciũ cum eis. vt in. d. c. et si iu deos. in fi. sed extra domũ pñt eis seruitia fieri. Unde pñt hr̃e colo nos xp̄ianos. extra eo. multoꝝ. No nũ est ꝙ non ꝑmittuntur saxis vel alio furoris genere attemptare ali quẽ qui eoꝝ fugerit sectã alr̃s ꝯtra faciens cõcremãdus ẽ cũ oib⁹ suis ꝑticipibus. vt pꝫ eo. ti. l. etc. Deci mũ est ꝙ nõ permittũtur circũcide re xp̄ianos z cõtrafacientes ꝓscri ptiõe bonoꝝ et ꝑpetuo exilio dam nanẜ. vt pꝫ eo. ti. l. iudei. Undeci mũ ẽ ꝙ nõ ꝑmittunẜ inter xp̄ianos hr̃e officia publica ne occasionem habeãt seuiẽdi. di. liiij. nulla. et. xv ij. q. iiij. cõstituit. z sacrilegiũ ꝯmit tit q̃ eos talia officia publice ager̃ ꝑmittit. Ibidẽ. ꝙ si iudeus talia of ficia recepit debꝫ ei denegari xp̄ia noꝝ cõio donec quicq̃d accipit rõe officij ẜm ꝓuidẽtiaꝫ dyocesani cõ uertaẜ in vsus pauperꝝ z ipse offi ciũ dimittat. et intelligitur ẜm tho mã quo ad dignitates de nouo acq̃ sitas secus de dñio p̄ existenti qꝛ il lud queqꝫ tolerat ecclesia propter scandalũ vitãdũ sed ordinaria au ctoritate tollere posset sicut tollit ĩ seruis. Duodecimũ est ꝙ nõ habe ant nutrices xp̄ianas. Uñ dicẜ ex eo. c. et si iudeos. Accepimus etiaꝫ ꝙ iudei faciũt xp̄ianas filioꝝ suoꝝ nutrices. et ꝙ non tm̃ dicere. sed et nephandũꝫ est cogitare cum in die resurrectiõis dñice illas recipere corpus z sanguinẽ xp̄i contingit ꝑ triduũ anteq̃ illos lactẽt ꝙ lac mã millaꝝ effundere faciũt in latrinã.

¶ Alia insuꝑ cõtra fidẽ catholicaꝫ detestabilia et inaudita cõmittũt ꝓpter que fidelibus est ferendum ne diuinam indignationeꝫ icurrũt cuꝫ eos ꝑpetrare patiunẜ indigne que fidei nr̃e cõfusionem inducunt z infra. Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices habeant vel seruientes xp̄ianos ne filij libere filijs famulentur ancille. sed tanq̃ serui a dñio reprobati in cuius mor tem nequiter ꝯiurarũt se saltẽ ꝑ effe ctum operis recognoscãt seruos il loꝝ quos xp̄i mors liberos et illos seruos efficit. et infra. Si vero nu trices et serui ẽtes non dimiserint xp̄ianas sub excõicatiõis pena in hibeatis districte omnib⁹ xp̄ianis ne cum eis aliquid commerciũ au deant exercere. Tredecimum est ꝙ non permittitur iudeo habitare cũ vxore fideli nisi efficiatur xp̄ianus z filij eoꝝ debent sequi fidem z cõ ditioneꝫ mr̃is fidelis. Similr̃ illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus z fidelibus viris xp̄ia nam sequũtur religionem non iu daicaꝫ superstitionẽ. patet. xxviij. q. i. c. iudei.

¶ De his ĩ quib⁹ xp̄iani cũ iudeis nõ debent conuersari.



Quartus articu lus est videre que sunt illa in quibus xp̄iani cũ iudeis non debẽt conuersari. Dico ꝙ de iure in tribus non debent se cum conuersari. Primum est ꝙ nõ debent cũ eis comedere aut eos in

communia recipere neq cum eis co habitare cū apud xpianos cōibus cibis non vtantur. Indignū atq sacrilegū est eoꝝ cibos a xpianis sumi cum ea que aplo permittente nos sumimus ab illis videntur im-mūda. Ac si inferiores esse incipiāt xpiani ꝙ iudei si nos que ab illis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis oblata contēnant. xxviij.q.i.nullus.ꝛ.c.omnes. Dicit tamē gl. in dicto.c.nullus.ꝙ pōt aliquis ab eis emere alimēta ꝛ postea ꝑ parare. Secundū est ꝙ infirmi xpiani non debēt in suis infirmitatib⁹ vocare iudeos nec ab eis recipere medicinas nec se cū eis in eisdem balneis balneare.xxviij.q.i.nullus. et c.oēs. Tertiū est ꝙ nemo potest cōgregationi iudeoꝝ seu alicui iudeo vel pagano aliquid relinquere in testamento ꝛ si fecerit etiā post mortem iudicabitur anathema. extra de here.si qs epūs.xxiiij.q.ij.sane.ꝛ videtur intelligendū secūdū guilhelmū nisi legauerit ad succurrendū necessitati. Quartū ꝙ xpianus vel xpiana iudaice prauitati carnaliter non coniūgatur.alias a communione ecclesie segregentur xxviij.q.i.caue.ꝛ.c.si quis iudaice.

¶ Et si queras que sit pēa participātium cum iudeis cōtra casus nunc dictos. Respondetur scđm Ray. ꝙ si clerici sint et admoniti satisfacere ꝛ emendare nolunt debent priuari officio et bñficio. Si laici sūt vt puta principes qui nolunt exequi predicta. Siue alij qui aliqua impedimēta afferunt et admoniti non satisfecerint debēt excōmunicari.xxviij.q.i.nullus. Si vero sunt iudei tandiu sunt xpiani ab illoꝝ cōione ꝛ cōmercio separandi sub pena excōicationis donec illi emendauerint et satisfecerint.vt pꝫ extra eodem ca.et si iudeos in fi.ꝛ extra de decimis ca.de terris ꝛ.extra de vsuris.cum tu. Quintū est ꝙ iudei conuersi ad fidem nullam communionem habeāt cū aliis iudeis xxviij.q.sepe. Unde dicit sepe ibi maloꝝ consorcia etiā bonos corrūpūt.quātomagis eos qui ad vicia proni sunt. Nulla ergo vltra cōmunio fit hebreis ad fidē xpianā translatis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt ne forte eoꝝ participatione subuertantur. Quicūq ergo ammodo ex his qui baptizati sunt in fidelium consortiū nō vitauerint et hi xpiani donentur ꝛ illi publicis cedib⁹ deputent. Sextum est ꝙ iudeoꝝ filij vel filie conuersi ad fidem separari dñt a consortio parentum ne eoꝝ inuoluant erroribus ꝛ debent deputari monasterijs vel xpianis mulieribus viris deum timentibus vt sub eoꝝ cōuersatione cultū fidei discant ac melius instituti tam in moribus ꝙ in fide proficiant.vt pꝫ.xxviij.q. i.iudeorum.

¶ Que sunt illa ad que cōpelluntur iudei de iure.



Quintus articulus est scire in qb⁹ iudei de iure cōpellūtur. Sciēdū ergo ꝙ in quinq debēt cōpelli iudei. Primū ē ꝙ iudei a fide apo-

stãtes cogũtur ad eã redire etiã si vi vel necessitate fidem suscepe rũt ne nomẽ dñi blasphemet et fides quã susceperunt.di.xlv. de iudeis.t de conse.distin.iiij.plerunqz ¶ Sed oriuntur hic tres difficultates. Prima est si tales quacunqz pena dãnati fuerint vtrũ a rebus eoꝝ fideles filij excludantur. Dico ꝙ non qꝛ scriptũ est filius non portabit iniquitatẽ patris t pater non portabit iniquitatem filij.i.q.iiij. iudei. ¶ Secũda difficultas ẽ qualiter est procedendum contra xpianos qui fiũt iudei. Dico ꝙ ꝓcedendum est contra eos sicut contra hereticos et eoꝛ fautores.extra eo. ca.cõtra.li.vi. Et intelligitur secũdum glo.siue sint transeuntes siue redeũtes ad iudaismũ. vocat transeũtes illos q̃ nunq̃ fuerunt iudei. Redeuntes vero q̃ prius fuerũt iudei t postea facti sũt xpiani. ¶ Tertia difficultas ẽ quia videt eis fieri iniuria si coacti receperit baptismũ ꝙ redeant. Rñdetur ꝙ si talis coactio fuit cõditionalis puta per minas vel per rerum suarum ablationem vel per verbera et hmõi receperũt baptismũ cõpellendi sunt vt dictũ est.vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt absolute coacti vt si per violentiã ĩ aquã mersi sunt tales nõ receperunt baptismũ vt patet extra de bap. maiores.t concordat thomas.ij.sc̃de. q.iiij.t etiam Hostien. Secundum est ꝙ sũt cogẽdi iudei ad decimas ꝑsoluẽdas. Intelligendũ tñ ꝙ decime sũt duplices.quedam ꝑsonales et has nõ tenent soluere iudei cũ nõ recipiãt ecclastica sacramẽta nec audiant diuina.imo nec sũt de corpore ecclesie.ff.de cẽsi.l. formã.§.si vero quis. Alie sunt ꝑdiales t hos tenent soluere. extra eo. de terris.vñ dicit ibidez: de terris quas iudei colũt tue prudentie remittimus.vt eos ad decias soluendas vel possessiões penit' renũciãdas cũ omni districtione cõpellat: ne forte occasiõe ille eccl'ie valeãt suo iure fraudari.t ibi expresse dicit glo.hoc nõ est intelligendũ de ꝑsonalib' quia nõ sunt de corpore ecclesie sed de predialib'. ¶ Quid si iudei occupant aliquã totã prouĩciã emẽdo que xpiani solebãt possideri.nũqd põt eccl'a hac occasiõe petere aliqd ab eis. Rñdet ꝙ petere põt t soluere tenent decimas prediales.t oẽs census siue prestationes reales quas xpiani de domibus et possessionibus soluere tenebant.extra de vsu.quãto. Sed sec' ẽ de deciis t oblatiõib' siue oblationes ꝑsonalib' vt dcm̃ ẽ. Tertiũ ẽ ꝙ cogũt iudei xpianos testes recipere ꝯ se.ex̃ de testi.iudei.sꝫ iude' nõ potest ferre testimonium contra christianum.vt ibidez et patuit supra articulo.iij. Quartum est ꝙ cogendi sunt talem habitum cõtinue deferre ꝙ manifeste ab alijs distinguantur.extra co.in nonnullis. Unde dicitur ibidem. in nonnullis ꝓuinciis a xpianis iudeos seu sarracẽos habit' distiguit diuersitas sꝫ ĩ qbusdã: sic ꝯualuit qdã ꝯfusio vt nulla differentia discernat. Unde contingit interdum quod per errorem christiani iudeorum siue sar

racenoꝝ. ⁊ iudei seu sarraceni xp̄ia norum mulieribus cōmiscent. Ne ergo tandānate cōmixtionis exces sus per velamen erroris hm̄ōi vl terius excusationis possit habere diffugium. Statuim⁹ vt tales vtri usqꝫ sexus in omni xp̄ianoꝝ ꝓuin cia ⁊ omniū tēpoꝝ qualitate ha bitus ab alijs personis distinguā tur. Quintuꝫ est ꝙ cogendi sunt iu dei ad vsuras restituendas. extra de vsuris. post miserabilē. scriptuꝫ est iudeos ad remittendas xp̄ianis vsuras per principes ⁊ potestates cōpelli. precipimus seculares ⁊ do nec eis remiserit ab vniuersis xp̄i fidelibus taꝫ in mercimonijs ꝙ in alijs per excōmunicationis senten tiam eis iubemus cōione oīmodaꝫ denegari. vide supra de ista mate ria. vij. consideratione crudelitate xvij. ❡ Et si queras vtrum liceat dn̄is terrarum exactionē facere in iudeis. Respondet scd̄m Thomā in quadā littera ad quandā ducis sāꝫ missa ꝙ ꝗuis iudei ſm iura me rito culpe sue seruituti sunt additi ⁊ sic eoꝝ res dn̄i possint accipe tan ꝙ sua: ita tn̄ non vt subtrahant ne cessaria vite q: tn̄ oportet nos ābu lare honeste etiam ad eos qui foris sunt ne nomē dei blasphemet hoc seruādū videt vt exactionib⁹ p̄ter quas facere cōsueuerunt nullaten⁹ ꝑgrauent sꝫ ad cōsuetas cogi pn̄t ❡ Sed quid si iudei nihil hn̄t nisi vsuras cui restituent ea que acce pta fuerūt ab eis. Rn̄detur scd̄m thomā in p̄dicta littera ꝙ cum ea que iudei per vsurā extorserūt non possint licite retinere cōsequens ē v: si vos illa ab eis recepistis nec licite retinere potestis: nisi forsan essent talia que a vobis vel antecessoribus vr̄is hactenus extorsissent Si que vero habent que extorserūt ab alijs debēt restitui illis quibus iudei restituere tenebant. si inueniā tur. Alioquin in pios vsus secūdꝫ consilium dyocesani et alioꝝ ꝓbo rum vel in cōmunē vtilitatē terre si necesse ē expēdātur. nec esset lici tum si vos de nouo exiderit illā a iudeis seruata tamē cōsuetudine predecessoꝝ vestroꝝ ac intentione vt in pios v:us expenderentur. ❡ Sed nunquid licet recipere do num vel precium laboris ⁊ hm̄ōi a iudeis vsurarijs. Respondet secū dum guilhelmum ꝙ si iudeus ha bet aliquid aliud ꝙ vsuras potest accipi ab eo. Si vero nihil habet p̄ ter vsuras. tunc aut recipiens cer tat de damno suo vitando ⁊ sic ac cipiendo non peccat. sicut qui a fu re vel latrone damnificatus est. pu ta per incendium et hm̄ōi nō pec caret si recuperaret ab eo dāmꝫ su um licet ipse fur vel latro nihil ha beret nisi quod esset acquisitum de furto vel rapina. dum tamen non reciperet pro damno suo in specie ipsas res alienas. ❡ Addit tho mas in predicta epistola ꝙ iudeus si vltro conferat pecuniam vel xe nium expedit recipere vt pecu nia sic recepta addatur his qui bus de iure debetur seu alijs vt di ctum est.

❡ Sequit de pena iudeoꝝ blasphe mātiū nomē xp̄i vel attēptātiū sub uertere baptiꝫatos.


Ext' articulus est scire qua pena sint feriendi iudei blasphemantes nomen xpi vel attemptantes subuertere baptizatos. Ad primum respondetur sm Hosti. q omnis talis scdm leges decapitat et iā xpianus. Unde principes seculares iudeos xpm blasphemantes grauit debent cum pena pecuniaria siue etiam grauiori extra eo. in nonnullis in fi. vbi sic habetur. Illud aut strictissime iubemus ne in cōtumeliam creatoris prosilere presumāt Et qm illius dissimulare nō debemus obprobrium qui probra nostra deleuit: precipimus presumptores hmōi per principes seculares condigne animaduersionis adiectiōe compelli. ne crucifixum pro nobis aliquantulum blasphemare presumant. ¶ Ad secundum dicitur q iudeus qui nititur subuertere baptizatos deb3 publicis flagellationib' deputari. xxviij. q. i. sepe. Ita tamen q hec pena nō trāseat i vindictā sanguinis qz talis pena relinquenda est brachio seculari.

¶ Ad que astringunt iudei ex regia siue regali ordinatione.


Eptimus articulus est de his ad q̄ tenentur iudei ex regia ordinatione. Est notum legenti hystorias hyspanie q rex hēricus secundus frater regis petri qui regnum fratris habuit multas cedes seu strages in iudeos fecit. tam in vrbe toletano q̄ in multis aliis villis z castris in confinib' regni castelle existentib'. Et cū huiusmodi rex hēricus secundus regnauit regno accepto a fratre suo petro. Ipse instituit in curiis generalibus q iudei portarent signum distinctionis in suis vestibus prout iura canonica volunt. q tamen nunq̄ fuit auditum in hyspania. Sed indistincte cum fidelibus conuersabantur. ex quo multa enormia et diuine legi difformia sequebantur. ¶ Consequenter rex iohannes primus felicis recordationis filius p̄dicti regis henrici secundi instituit: q iudei nulla haberent officia publica nec iurisdictiones etiam inter seipsos in criminalibus exercent. quā quidē iurisdictione alias maxime abutebant post quē sc3 reges iohānem regnauit rex henricus tertius sancte memorie filius eius in āno. xi. etatis sue in cuius regis principio deus vltionem sanguinis xpi excitauit multitudo populorū magna et valida contra iudeos surrexit et q̄ plurimi fuerunt interfecti per totā hyspaniam. Quiquidē tumultus icepit a ciuitate hyspalēsi In cuius ecclesia metropolitana quidā dyaconus in litteratura simplex z laudabilis vite cepit predicare contra errores iudeoru3 z modos viuendi eox enormes. z cōtra synagogas eox nouiter ptra sacrorū canonū tenorem edificatas. ex quo supradictus tumultus icepit. z consequenter in breuissimo tempore p totā hyspania3 z vsq3 vltra pyreneos. z insulas maioricarū et sardinie velocissime euolauit. De'

sit qui adeo bonus est vt ex malis eliciat bona sic disposuit q hac vexatione currente et etiã post ipsi? sedationem nonnulli iudeorum ad cor suum reuersi. Dixerũt illud deutro. xxxi. ca. vere q non est mecum deus inuenerunt me hec mala: sic vexatione durante intellectũ auditui scripturas ceperũt scrutari. Et ideo illuminante errorẽ suum cognouerunt sic q ad deum conuersi nomen christi publice et deuote pdicantes multorum corda filiorum ad patres deo dirigente conuerterũt que omnia in his regionibus manifesta sunt. ¶ Post predictũ vero regem henricũ tertium sancte recordationis precessit seruissimus rex iohannes filius eius. Iste cepit regnare in cunabulis cum esset in secũdo anno etatis sue. et sic fuit sub tutoribus vsq ad tempus prefinitum a patre. In cuius tẽpore tam durante tutela q post cũ iam regimen suorum regnorum accepit multa fuerunt instituta contra iudaicam impietatẽ que in suis curijs et regnis pro maiori parte seruabãtur que quia digna sunt memoria p iudeorum insolentijs comprimẽdis. dignum duxi litteram eius publicã in qua. xxiiij. ordinationes continentur presenti opere fore inserẽdam: cuius tenor talis est. ¶ Dominus Iohãnes dei gratia rex castelle legionis Toleti. galecchie. hyspalis curdue. morchie. cuhemi. algarbie. algezire. dominusq viscaye. et moline. Cũ omnis rex vel priceps qui regnauit et dominat: pdictum hz dñiũ singulare quia est electus a deo ad regendum et ministrandũ suũ populũ. Ideo magis regibus et principibus catholicis in sancta fide catholica pertinet et attẽdere debẽt ac querere meliorem viã possibilẽ inueniri vt christiani qui sũt credentes in sancta fide catholica nõ incidãt in errorẽ pp̃ter participationem et cõuersationem cũ infidelibus qui nõ credẽt nec obediũt dño nr̃o iesu xp̃o: nec sunt in sua sancta fide catholica: debẽt amouere et ppellere omnem occasionem q inde euenire põt propter id quod dictum est. Et ego cognoscẽs oia supradicta et q i meis regnis et dñijs sunt multi iudei et iudee. et sarraceni et sarracene ĩfideles et q hitãt inter xp̃ianos et inviũ ɔuersant tũ de nascebãtur aliq errores ɔ̃ fides catholicã. et q possent ad hoc accidere ĩposterum dãna his q sũt de populo meo et vt tollerẽ et segregarem predictos christianos populi mei ab omni occasione et zyzania. et vt obseruentur ea que precepit sãcta mater ecclesia est voluntas mea dominũ ordinare super omnia pdicta et ordino et mando ac pro bono regneo q seruetur nũc et deinceps in modo qui vlterius sequitur.

¶ De eo q iudei viuant segregati a xp̃i fidelibus.



Prima ordinatio est q decetero omnes iudei et iudee. sarraceni et sarracene meorũ regnorũ et dominiorum sint et viuant segregati a christianis. in hoc loco vno vel parte ciuitatis ville vl' loci vbi

fuerint conuicini et q sint circundati vno muro in gyrum: et habeat solum vnam portam. per quam in tali circulo ingrediantur et egrediantur. Et q in predicto situ et circulo eis sic assignato habitent tales iudei et iudee. sarraceni et sarracene et non in alio loco vel domo extra eum. et q incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata predicta loca vsq ad octo dies primos sequetes. Et quicunq iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena extra predictum circulum habitauerit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra hoc q corpus talis iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene sit ad mercedem meam vt detur eis pena corporalis pro eodem fin q merces mea fuerit.

¶ De eo q iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene non sint apothecarij vel speciarij seu medici etc.



Ecunda ordinatio est q nullus nec aliquis iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena sint speciarij nec apothecarij nec cyrurgici nec medici. nec vendant panem nec vinum nec farinam nec oleum nec butyrum. nec aliquid aliud comestibile xpianis. neq a christianis habeant stationem. nec apothecam nec mensam in publico nec in occulto ad vendendum aliquem cibum comestibilem. Et quicunq iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena contra predicta fecerit pro qualibet vice cadat in pena duorum milium morabetinorum. et vltra hoc q eorum corpora sint ad mercedem meam: vt precipiam eis dari penam corporalem secundum q bene visum fuit et mee mercedi placuerit

¶ Quod volentes baptizari non detineantur vel impediantur.



Ertia ordinatio est: q si aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena inspiratione spiritussancti voluerint baptizari et transire ad nostram sanctam fidem catholicam q non detineantur nec impediantur vi. vel alio modo. ita tamen q non conuertantur per iudeos vel per saracenos. nec per christianos vtriusq sexus licet sit pater vel mater seu quecunq alia persona sui generis vel alicuius. et quicunq contra hoc venerit vel contrarium fecerit procedetur contra eos ad maiores penas. sic in ciuilibus sicut in criminalibus q secundum ius inuenient.

¶ Quod iudei non comedant inter christianos nec saraceni.



Uarta ordinatio est q nullus nec aliquis iudeus vel iudea saracenus nec saracena in domibus suis nec extra eos comedant nec bibant nec inter xpianos nec inter xpianas. Item q nec iudei nec iudee nec saraceni nec saracene teneant scutiferos nec sutores nec pueros nec puellas xpianos et xpianas vt eis seruitium preceptum nec aliquod aliud opus in domibus suis. nec adiuuent illos

ad preparãdum comestibilia. nec vt faciant eis aliqd opus in sabbato sicut incẽdere ignem. ire pro vino vel similia seruitia. nec habeãt nutrices xpianos que nutriant filios eoꝝ nec habeant agricultores nec ortholanos nec pastores nec veniant nec vadant ad honores nec ad nuptias. nec ad sepulturas christianorum: nec fiant compatres vel cõmatres xpianorum: nec xpiani nec christiane illorum: nec eant ad suas nuptias vel sepulturas: nec habeant conuersationem insimul in his que dicta sunt sub pena duorum miliuꝫ morabetinoꝝ pro qualibet vice: qui contra ea que dicta sunt vel aliquid illorum venerint et fecerint iudei et iudee saraceni et saracene penam istam soluent.

¶ Q nullus eorum recipiat redditus regis.



Quinta ordinatio est q nullus nec aliquis iudeus nec iudea saracen⁹ nec saracena sint arrẽdatores nec procuratores nec almoxarifes. nec maior deum nec receptores meoꝝ redditmũ nec alteri⁹ dñi nec domine xpiani nec xpiane. nec vtãtur pdictis officiis nec aliqbus eoꝝ pro xpianis vtriusqꝫ sexus nec iter eos nec sint cursores nec cursatrices. nec theolonarii nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei et saraceni. nec aliquis eoꝝ p ciuitates villas et loca. et quicũqꝫ iudeus et iudea saracenus et saracena qui cõtra hec venẽrit contrar: ũ faciẽdo vel contra aliquid eoꝝ q soluat in penam p qualibet vice duo milia morabetinorum. xpianus vero vel christiana cuiuscũqꝫ status fuerit que habuerit iudeum vel iudeam saracenum vel saracenam: vt vtatur pdictis officiis: vel aliquo eorum q soluat ipso facto pro qualibet vice predictam penam.

¶ Qd non habeant foros ad vendendum res nec plateas.



Sexta ordinatio est q nullus nec aliquis iudeus vel saracen⁹ habeant in suis locis viis et habitatiõibus plateas nec foros ad vendẽdum nec ad emẽdum aliqua comestibilia vl potabilia xpianis vtriusqꝫ sex⁹ sub pena qngentorũ morabetinoꝝ p qualibet vice cuilibet eoꝝ. possunt tñ tenere vendere: et teneant et vẽdant p seipsis in circulis vbi habitauerint.

¶ Qd nõ habeãt iudices inter se.



Septima ordinatio est: q aliamie iudeorum et saracenorum meoꝝ regnoꝝ et dominioꝝ non possint habere nec habeãt iudices iudeos nec saracenos inter se: vt deliberent iudicia eorũ ciuilia et criminalia que accidunt inter iudeos et iudeas saracenos et saracenas. et reuoco eis quãcunqꝫ potestatẽ q a me vel antecessoribus meis habent per priuilegiuꝫ in dicta ratione vel alio modo: et do illud pro nullo et mando q liberentur decetero talia placita vel iudicia tam

ciuilia q criminalia inter iudeos et iudeas: saracenos et saracenas per pretores ciuitatum villarū et locorum vbi habitauerūt. Uerumtamen est merces mea q tales pretores obseruēt in liberatione placitorum ciuilium. mores et ordinationes: que vsq nunc obseruauerunt inter se iudei et saraceni tantum. q appareant probate et certe per eos ex longo tēpore vsq nūc.

¶ Qd neq iudei neq saraceni faciant tributa inter se nec nouam impositionem.


Octaua ordinatio est q nulla aliania nec cōmunitas iudeorum et iudearū: saracenorum et saracenarū audeat ponere nec ponat talia nec tributū aliquod inter se nec ponant aliquam impositionem in quacunq re sine mea licentia et mandato et domine nec regine matris mee et infantis auunculi mei qui sunt tutores et rectores regnorū meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis et saracenis: vel alique impositiones fuerint vel fuerint posite in predicta ratione tam in cōmuni q in personis singularibus. vel in cibis vel in mercantijs seu alio quouis modo sic per iudices suos sicut per illorum quēlibet dato q teneant priuilegiū vel priuilegia litterarum vel litteras regum meorum predecessorum vel a me: vt illud possint facere. q decetero non teneātur soluere nec soluant tales impositiones nec aliquas illarum quia ego ex mea regia potestate reuoco quecunq priuilegia q in predicta ratione eis fuerunt data inquantum attinet ad hoc q dictum est. Et mando predictis iudeis et saracenis vtriusq sexus q nō vtātur illis sub pena corporum et omnium que habēt. Et similiter mando iudeis et saracenis vtriusq sexus: et cuilibet eorum q non contribuant nec soluāt in talibus impositionibus que sic eis fuerint imposite sicut dictum est sine licentia et mandato expresse pro eo dato.

¶ Qd non diuidant aliquod tributum vel impositionem nouam sine speciali licentia.


Nona ordinatio est q nulla aliania nec cōmunitas iudeorū et saracenorū audeant inter se diuidere nec diuidant tributum aliquod: vel impositionē sine mea licētia et mandato et cuius aliqd tributū habuerint diuidere p seruitio meo q diuidant inter se illud qd ego eis mādauero et non vltra. Et si aliqd vltra imposuerint vel diuiserint q illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutiōe vel eius cōsilio. q ipso facto pdant oīa bona: et pro eo occidātur p iusticiam.

¶ Qd non audeant visitare infirmos christianos medicinam sine syrups dando.


Decima ordinatio est q nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena audeant

visitare xpianum vel christianam in suis infirmitatibus nec det eis medicinas nec syrupas nec balneantur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cum dictis christianis nec predicte iudee nec saracene cum dictis feminis christianis. nec mittant eis presentationes foialdarum: nec specierum nec panis cocti nec vini nec auium mortuarum nec aliarum carnium mortuarum que sunt comestibilia. Et quicunque fecerit contrarium vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. soluat pro qualibet vice tricentos morabetinos.

¶ Quod nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.



Undecima ordinatio est quod nulla nec aliqua xpiana vxorata vel soluta vel amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerint de nocte nec de die. Et quecunque mulier christiana intus intrauerit si fuerit vxorata quod soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos: et si fuerit soluta vel amicata quod perdat rupam qua fuerat induta. Et si fuerit mulier publica quod dentur ei centum flagella per iusticiam: et sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

¶ Quod nullus eorum vocet suo nomine don. iudeus vel saracenus.



Duodecima ordinatio est quod nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena de cetero vocetur suo nomine don. scripto nec verbo et si quis contrarium fecerit detur ei pro qualibet vice centum flagella.

¶ Quod non ducant capirotes.



Decimatertia ordinatio est quod nullus nec aliquis iudeus meorum regnorum ab hoie in .x. diebus de cetero ducat capirotes cum chendis longis nisi quod sint chle crute ad quantitatem palmi facte ad modum cornu vel ad modum embudum consute oes circunquaque ad punctam. Item quod ducant semper rupas suas tabargia cum alctis et quod non ducant mantones et quod ducant sua signa rubea consueta quod nunc ducant sub pena quod perdant rupas quas habuerit indutas

¶ Quod mulieres eorum ducant longos mantellos.



Deciaquarta ordinatio est: quod oes iudee et saracene meorum regnorum et dominiorum a predictis .x. dieb' in antea ducant mantellos magnos vsque ad pedes absque cendalibus et penis. et velamina capitum sine auro: et quod ducant capita coopta cum predictis mantellis duplicatis. Et quecunque contrarium fecerit ipso facto pro qualibet vice perdat oia vestimenta sua vsque ab camisiam.

¶ Quod non habeant vestes preciosas



Deciaquinta ordinatio est quod oes iudei et iudee saraceni et saracene meorum regnorum et dominiorum a predi

eis decē diebus mantena nō por-
tent pannos aliquos ꝙ sit maioris
quātitatis preciū vlne vsq; ad .xxx.
morabetinos. ꝛ ide infra. ꝛ q̄ ꝯtrariū
fecerit ꝙ ꝑ prima vice ꝑdat oia ve
stimēta vsq; ad camisiā. Et ꝑ scda
vice ꝑdat vestimēta sua ꝛ dētur ei
cētum flagella ꝛ vltra hoc ꝙ ꝑdat
oia bona sua. Uerūtamen est mer-
ces mea ꝙ de vestimentis que nūc
habent factis. ꝙ possint facere ta-
bargia ꝛ mantellos si voluerint.

¶ Qd non recedant de valleticis nec de aliqua aliqua alia parte.



Decimasexta ordinatio est ꝙ nullus iudeus nec iudea saracenus nec saracena recedat de valle ticii: nec de aliq̄ alia parte loci vbi habitauerit ad habitandum in ali qua alia parte. sub pena ꝙ ipso fa cto perdat omnia bona sua et cor pus stet ad mercedem meam.

¶ Qd nullus dñs neq; miles vel scutifer eos de aliquo loco fugien tes recipiat: vt secū cōmorentur.



Decimaseptima ordinatio est: ꝙ nullus dñs nec miles nec scuti fer audeat recipe in vil la sua iudeū nec iudeā saracenum nec saracenā illoꝝ qui fugerint ab vno loco in alterū: vt ibi habitēt ꝛ sint cōmorantes. Et si aliq̄s vel ali qui receperūt aliquos iudeos vel iudeas saracenos vl' saracenas hu ius ville vallisoletane vel alterius ciuitatis ville vel loci ꝙ mittant eos ad loca vbi erant conuicini et habitantes cum omnibus que por tauerunt. Et si aliqui eos collegε rint ꝛ receperint in suis locis ꝛ nō miserint eos vt dictum est ꝙ ꝑ pri ma vice cadet in penā .L. milia mo rabetinorum: pro secūda vice ꝙ ca dat in penam .c. milia morabetino rum. Pro tertia vice ꝙ perdat lo cum vbi talem iudeū vel iudeā seu iudeos vel iudeas saracenū vel sa racenā seu saracenos vl' saracenas collegerit seu detinuerit sic notū ē

¶ Qd non radant barbam sed di mittant crescere.



Decimaoctaua ordinatio est ꝙ decete ro oēs iudei ꝛ saraceni meoꝝ regnorū ꝛ dñioꝝ nec aliq̄s eorū faciat nec mandet sibi fieri barbam nouacula vel for cipibus. sed ꝙ portent eas longas sicut eis creuerūt nec circuient ca pillos. ꝛ ꝙ ambulēt secūdum ꝙ an tiquitus solebant ambulare. Et ꝙ quicūq; contrarium fecerit ꝙ den tur ei cētum flagella. ꝛ vltra hoc ꝙ soluat .c. morabetinos ꝑ q̄lib; vice

¶ Qd non recipiant christianos ad solidatam vel mercedē.



Decimanona ordinatio est ꝙ iudei ꝛ iu dee saraceni ꝛ saracene meorū regnoꝝ ꝛ dñioꝝ nō recipiāt ad solidatā vel ad mercedem diur nam nec aliquo alio modo aliquos christianos nec christianas vt ope rentur in suis hereditatibus. nec vineis nec domibus nec in aliqui bus aliis edificiis. Et q̄cūq; ꝯtra-

rium fecerit q prima vice detur ei centu flagella. pro secunda vero q soluat mille morabetinos. et detur ei alia centu flagella. Et tertia vice q perdat omnia bona sua et dentur ei alia centum flagella.

¶ Qd non sint albeitares nec ferratores.


Icesima ordinario est nec nullus nec aliquis iudeus nec iudea. sarracen⁹ nec sarracena sint albeiteres nec ferratores nec carpentarii nec imbitarii nec sartores nec tonsores calderarii nec macellarii nec palliparii christianorum nec christianarum nec vendent eis calciamenta nec disploydes nec caligas. nec consuant vestimenta sua: nec sua disploydes nec aliquā aliam rem. Et quicunq cōtrarium fecerit cadit in penas in precedenti lege contentas.

¶ Qd non trapezete nec portent mercantias.


Icesima prima ordiario ē q nullus nec aliquis iudei nec iudee sarraceni: nec sarracene meorum regnorum. et dominiorum sint trapezete. nec portet mercantias aliquas ad vendendū christianis vtriusq sexus sicut oleum arricium et mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum et quicunq contratrium fecerit q habeat et dentur ei pene in hac altera lege supradicta cōtente.

¶ Qd oēs christiani possunt accusare delinquentes in his.


Icesima secūda ordinario est q omnium supradictarū penarum sit accusator q̄cunq per sona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel sine terre. seu alia quecunq persona extranea. et q talis accusatio habeat in premiū tertiam partem morabetinorum penarum supradictarū pro se et alie due partes sint p camera mea: sed est merces mea q nullus nec aliqui p seipsos capiant intrengent aliquē iudeum nec iudeam sarracenū nec sarracenā quousq cognoscētur ad iudicium et sint auditi et conuicti iuridice.

¶ Qd fugiētes possint capi et perdant omnia bona sua.


Icesima tertia ordinario est q iudei et iudee. sarraceni et sarracene meorū regnorum et dominiorū que recesserint extra illa et fuerint capti in via vel in aliquo alio quouis loco q perdant ipso facto omnia bona sua que portauerint et sint pro illo vel p illis qui eos ceperint et ipsi sint mei captiui imppetuū.

¶ Qd nulle pene nec alique illarū hic expressarum possint amouere.


Icesima quarta et vltima ordinatio est q nulle nec aliq̄ pdictarū penarū ciuiliū et criminaliū possint amouere nec circa eas vel aliquam earum dispensare nec addere nec diminuere pretores nec ma-

torini nec iudices nec rectores nec
aliqua alia persona predictarũ ci-
uitatum: villarum: ⁊ locorum. dato
etiam ꝙ sint domini ⁊ habeant me
rum ⁊ mixtũ imperiũ in illo sub pe
na ꝙ perdant dominiũ ⁊ officia q̃
habuerint. Et vt predicte ordina-
tiones per me facte melius obser-
uentur ⁊ manuteneantur eo modo
quo supradictum est. mando oibus
iudicijs ⁊ pretoribus ⁊ consilijs et
iuratis ⁊ iusticijs ⁊ maiorinis alga
zelis ⁊ alijs officialibus ⁊ iusticijs
quibuscunq; meorũ regnorũ ⁊ do-
miniorũ. ꝙ publicẽt ⁊ mãdent pre
conizari in qualibet vna ciuitatum
et villarũ et locorũ meorũ regnorũ
dominiorũ vnusquisq; in suis iuris
dictionibus: vt obseruẽtur ⁊ adim-
pleantur eo modo quo dictum est.
et ꝙ supradicta consilia et iusticie
et officiales. nec aliquis eorũ: nec
alique alie persone prelati vel lay
ci cuiuscunq; status ⁊ conditionis
existant predictorũ meorũ regnorũ
et dominiorũ ꝙ non sint ausi facere
nec ire contra illud: nec cõtra par-
tem eius in aliquo tẽpore vllo mo-
do sub pena mercedis mee ⁊ predi
ctarum penarũ suprapositarũ. ⁊ de
his oibus precepi dare litteras me
as ⁊ q̃ternos sigillatos sigillo meo.
In cõplementũ supradictoꝝ datis
in valleoleti vicesima die ianuarij
anno natiuitatis dñi Millesimo q̃
dringentesimo duodecimo.

¶ De statu iudeoꝝ i regno castelle



Ctauus ⁊ vltim⁹
articulus est qualis ẽ sta-
tus iudeoꝝ pñc in regno
isto castelle. lz oprie ordiata sint et
iure canonico ⁊ ciuili. ac regia ordi
natione regni que supradicta sunt.
In hac cõsideratione peccatis tñ
exigentibus precipue prelatorũ et
principũ aliorũq; dñorum nihil vel
modicũ de omnib⁹ supradictis ob
seruant iudei. Quia ex nimia cõti-
seruatione eorũ ⁊ frequenti mune
rum acceptione iã venerũt in pro-
fundũ malorũ: vt insensibiles facti
ad voces predicatorũ ⁊ clamores
gementiũ non solum pauperũ. sed
etiã plurium aliorũ in oppositum
facti ceci retorquentes iudicia sua
fauores ad libitum consequuntur.
ex quibus plurima mala oriunt in
populo precipue in fide ⁊ moribus
cum multi xpiani facti sunt iudei.
vel melius dicam erant occulti iu-
dei. ⁊ facti sunt publici. Alij sunt
sarraceni facti. Alij vero vtunt cir
cũcisione. Alij cerimonias alias iu
daicas obseruant impune. Et hoc
et tyrannica rabies cõtinue crescit
in regno: astutijs ⁊ cõsilijs iudeorũ
qui ad hec ⁊ similia inuenienda in-
ter ceteros homines prompti sunt
Et ꝙ vereor calamo scribere iuxta
sententiam pauli ad Ro. i. dati in
reprobũ sensum multi de populo. q̃
immaculatus hactenus fuerat ceci
derunt in passiones ignominie ma
sculi in masculos turpitudinẽ ope-
rantes in eũ vsum qui ɔtra naturã
est. laudãtes se per vicos ⁊ plateas
crimẽ pessimũ cõmisisse. vt dei oc-
culto iudicio cũ dixerint pax ⁊ secu
ritas tũc eis repẽtinus veniat in-
terit⁹ sicut ⁊ iudicia terribilia de⁹
fecit in vindictã predicti criminis

per diluuiū generale Gen̄.vi.⁊ per pluuiā ignis sulphuris super has ciuitates Gen̄.xix.⁊ per occasionē tribus beniamin:⁊ destructionem oim suarū ciuitatū ⁊ locorū iudicū xix.⁊.xx.cap̄lis. Et per destructionem hyspanie igne ⁊ gladio tp̄e regis roderici vltimi gotthorū regis quia peccata carnis turpissimi regis vitise sui predecessoris qui iudeos introduxit in regno. Et peccatū regis roderici sui successoris circa filiam vel vxorē comitis Iuliani fuerūt potissima causa exterminij hyspaniarū: vt colligitur ex chronica generali hyspanie: vt ex collectario hystoriarū fratris Iohannis de podio. Auertat dn̄s hanc sententiā ne pereāt boni cū malis predicta mala ⁊ plurima alia cogito oriri ex nimia conuersatione: et fauore infideliū in malis. cōtra sacrorū canonū sanctiones nō attēdētes pericula que ex predictis oriūtur. sicut notat Inno.iij. scribens ep̄o senonen̄.⁊ ep̄o parisien̄. sic dicens. Et si iudeos quos ppria culpa submisit perpetue seruituti pietas xp̄iana receptet ⁊ sustineat cohabitationē illorū. Ingrati tamē nobis esse non debent: vt reddant xp̄ianis pro gratia contumeliā et de familiaritate contēptum qui tā q̄ misericorditer in nostram familiaritatem admissi nobis in illā retributionē impēdūt: quā iuxta vulgare pūerbiū, mus impera, serpēs in sinu. ⁊ ignis in gremio. suis consueuerūt hospitibus exhibere. pa; tent hec extra de iudeis. ca. ⁊ si iudeos. Uere iudei istius regni sup oēs iudeos ingratissimi sunt christianis. cum sustententur tanq̄ domini in isto regno qd̄ alibi minime fit presertiz in francia ⁊ anglia vt supradictū est. vij. cōsideratione vt impleatur illud Exo.xxiij.c. Nō habitēt in terra tua ne forte peccare te faciant. In aliis tn̄. regnis si aliqui sunt vitam captiuitatis ducūt ⁊ non soluz inter xp̄ianos qd̄ iuris est. sed etiā in regnis machometorum vbi xp̄i incarnatio creditur ppter errorē quē tēptauerunt iudei cōtra xp̄m inter eos ducūt vitā magis miserabilem q̄ inter xp̄ianos ⁊ captiuerū efficacis ac magis habent eos odio ⁊ cōtemptui q̄ christiani. Cū eni principū xp̄ianorum detestabilis auaricia eos ppter lucra temporalia sustineat ⁊ xp̄iana mancipia ipsis habere permittat ⁊ immoderato vsurarū fauore christianos expoliari cōcedat. Ipsi tamen iudei apud sarracenos abiectissima ⁊ vilia: operantes mancipia ⁊ serui sunt paganoꝝ. Et extremis conditionibus inter eos commorari permittuntur. Et si in aliquo contingat eos cōtra legem machometi vel in vituperiū eius aliquid operari crudeli examinatione contra eos procedunt. ¶ Unde legi q̄ quidaz iudeus peritissimus hyspanus dictus rabi abraā dela.capa. sic cognominatus erat. q: tam pauper erat q̄ nunq̄ habere potuit nisi illam capā veterē quaz ducebat continue qui multa audiens de sepultura: ⁊ simulachro machometi pendenti virtute adamantiū ⁊ q̄ eius ornamentū erat innumerabilis va

leis disposuit ire illuc sub habitu sarracenico. et sic factum est. Et cũ esset circuncisus et linguam sciret arabicam et caldeã incognitus pertrãsiuit reputatus sarracenus. Et cum veniret in mecã. et ibi se fingeret religiosum ẜm leges machometi et vt talis acceptus et quasi facti confidentes de eo ingrediebat locum illum vbi simulachrum erat: ꝙ omnibus non licebat. et cum vidit tẽpus oportunũ adhibitis aliquibus succis alliorum et aliquib⁹ sanguinibus debilitata fuit virt⁹ adamantinã. et cecidit simulachrum fractũq; est opus mirabile. et accipiens aliquos lapides preciosos quos voluit fugit in iudeam. et exinde in hyspaniam. Cum vero die quadam magne festiuitatis sarracenorum vellent simulachrũ videre et venerari. qr non erat eis licitum omni tempore intrare: inuenerunt fractum et turpiter conculcatum requirentes diligenter malefactorem. Inuenerunt finaliter ꝙ ille qui se fingebat religiosum fecerat et cognouerunt ꝙ non sarracenus. sed iudeus erat. Querẽtes ergo eum per omnes suas ꝓuincias et nõ inuenientes. quadringẽtas synagogas iudeorum destruxerunt. quarũ vna fuit synagoga toletana Cuz tunc illa ciuitas a sarracenis possidetur. ¶ Nunquid horribilia cõmiserunt in regno isto. specialiter circa sacramẽtũ corporis domini iesu christi. et cõmittunt cum illud possunt vel furari vel a cupidis emere christianis. Non sufficeret liber magnus capere eorum crimina circa hoc. Sed dixi vt excecatis ꝑlatis et principib⁹ aliisq; quorũ interest intendere punitioni eorũdez. quãtũcunq; hec vel alia grauissima crimina cõmittant oblatis muneribus seu mãmona sue iniquitatis expertus sum de eis nullã fieri vltionẽ. immo cũ accusant ab aliquibus oẽs supradicti et cõiter in eorũ insurgũt fauorẽ. In hoc ergo regno iudeorũ nõ grauatur captiuitas cum ipsi terre pinguedinem edant et bona nõ laborant terram nec eam defendũt. Sed maliciis et astutiis suis labores xpianorũ deuorant. et eoz sunt bonorũ heredes sicut de eis scriptũ est Hier. v. c. sicut decipula plena auibus: sic domus eorũ plena dolo. Ideo magnificati sunt. et ditati incrassati et impinguati. Sic ergo ꝑditiones et mala iudeorũ vt dictũ est trãseũt sine pena et peccatis exigentibus semꝑ in regno isto aliqui ipsoz nimis valẽt cũ regibus et ea q̃ ad reges ꝑtinẽt ꝑtractãt: et talib⁹ se immiscent: ꝙ habent sub iugo et dñio xpianos. Et ideo i regno isto tẽporibus fere oĩbus obtinent priuilegia iuxta velle. semꝑ etiã in domo regia est vn⁹ magn⁹ miles vel plures qui eoz est aduocatus et defensor a quocũq; accusante. Et sic ceci iudei cecos efficiũt xpianos regni istius. Unde accidit ꝓuerbiũ antiquorũ. vidistis hic cecũ qui vidẽtẽ excecauit. cum tamẽ scriptũ sit ꝓuerb. xix. non decẽt stultum diuitie nec seruũ dñari principib⁹. ¶ Sz arguet hic iude⁹ si nos viuim⁹ hic in captiuitate et meli⁹ ei illaborio

sius vt tu dicis. Et hoc sequitur ꝙ magis specialiter ipse deus pre liberis nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Et cum fueritis in terra inimicorum vestrorum: nec odio vos habebo: vt imponam finem federi quod pepigi vobiscum. Respondetur ꝙ iudeorum solatium in vita est propter peccata principum istius regni vel subiectorum suorum qui eos adiuuant in hac vita. Sed ad dictum moisaycum cum dicitur ꝙ non imponeret finem eis cum in captiuitate essent, dico hoc fuisse duabus de causis. Una im perpetua captiuitate ipsi maneant propter ingratitudinis memoriam redemptionis messie iesu christi. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos in obprobrium sempiternum et ignominiam eternam que nunquam obliuioni delebitur. Secunda causa est non possunt homines se excusare: quin peccatis et aliis malis subiiciantur et ipsi ad hoc vt talia excitent permanebunt. Nam videmus naturaliter animalia procreari ex aeris corruptionibus vt putrefactio ibi incorporetur, et aer corruptus in talium sustentatione minuatur: vt aer purus remaneat aliis animalibus sine damno. ¶ Censeo et de hoc testimonium perhibeo ꝙ summus pontifex et reges ceterique principes christiani deberent adhibere remedium in predictis cum effectu cum imperatores et alii domini antiquitus non permiserunt eos viuere inter nos: nisi vt de morte christo iesu illata mundo testimonium perhiberent: quod in captiuitatem eos deduxit sempiternam vt supra patuit .i. articulo. Et vt verum testimonium esset debuissent vti legis auctoritate. Deut. xxviij. quomodo moyses eis maledictiones donauit dicens. seruies inimico tuo quem immittet dominus tibi in fame et siti. et nuditate et omni penuria et imponet iugum ferreum super ceruicem tuam donec te conterat. Et sequitur. et erit vita tua quasi pendens ante te. timebis nocte et die et non credes vite tue. mane dicis quis mihi det vesperum: et vespere quis mihi det mane propter cordis tui formidinem qua terreberis et propter ea que tuis videbis oculis: quare videtur ꝙ non sit intentionis legis prophetice istius sic eos viuere absolute. Nam tanta libertas eis incentiuum prebet rebellandi. et est causa quare a regno nunquam plaga discedat: sicut scriptum est Deut. xxxij. Incrassatus est dilectus et recalcitrauit. Incrassatus impinguatus dilatatus dereliquit deum factorem suum: et recessit a deo salutari suo.

¶ De iudeorum conuersione in fine seculi.

Duodecima consideratio et vltima huius tertij libri est de iudeorum conuersione in fine seculi a sua duritia. nempe deus iusto iudicio omnia disponens licet iudeorum gentem suis exigentibus culpis longo tempore permiserit periclitari inuoluti cecitati et criminibus tam horrendis vt supra in libro isto latissime declaratum est. in fine tamen seculi qui relicti fuerint non peribunt. Et vt explicem conceptum meum hec consideratio. viij.

explicabitur punctis. Primus erit quare iudeorum cōitas nō cōuertit ad fidē xpi. Secūdus si aliqui eorū voluerint cōuerti vtrū sint recipiē di. Tertius quis modus dʒ teneri in receptiōe iudeorū ad fidem. Quartus an iudei sint compellēdi ad recipiē dum fidē xpi. Quintus qua pena sint feriendi cōuersi iudei redeuntes ad iudaismū. Sextus quō recipiēt an tixpm et decipientur ab eo. Septimus quō cognoscent se deceptos et conuertent ad viam veritatis iesu xpi dñi nostri. Octauus erit an tempus antixpi quo iudei sunt conuertendi possit determinate cognosci et de signis temporis eius aduentus.

¶ Quare iudeorum cōmunitas non conuertitur ad fidem xpi.

Primus isti⁹ cōsiderationis punct⁹ est quare iudei in presenti tempore non cōuertuntur ad fidem iesu xpi. Respondetur ꝙ ad hoc possunt iiij. assignari cause satis efficaces. Prima ē incōsideratio veritatis aduentus xpi. Pro cuius intellectu notandum ꝙ in libris thalmuth consi derantur tres species materierum. quarum vna est placitorum siue causarum ciuilium et criminalium et de aliis dependētib⁹ inter gētes eorū. et hec assimilantur legibus imperatorum inter nos. Secunda species ē eorum que vetantur vel licentiātur in lege sicut sunt cibi et alia et que sunt res munde et que immunde et de sacrificiis et orationibus et festiuitatibus et hec sunt inter eos sicut decreta iter nos. Tertia species materie est hystoriarum legis siue creationis mundi vt vite antiquorū patrum et miraculorū in lege et de aduētu messie et conditionibus eius: et de resurrectione mortuorum et de die iudicij: et de inferno et paradiso: et hanc particulam tertiā vocant iudei algadoth. i. annunciatiōes et singulare vocāt agada. i. annūciatio. Item vocāt ea idiasor idest glose morales: et singulare vocāt indias. Et predicte annunciationes et glose morales non sunt omnes diuisim ab vna parte immo sunt disperse p diuersas partes librorum thalmuth intantum vt post septem vel octo lectiones veniet aliqua auctoritas predictarum annunciationū. Cū gorabini scolarū thalmuth legūt suas lectiones inquantū pertinent ad primas duas species materierum declarant illa optime cum omnibus filiis glosis et expositionibus et innouationib⁹ que possunt ad propositū suum applicare. Sed cum accedūt ad locum qui in aliquo tangit materiā tertiā scʒ ānūciationum. dimittunt illud et nolunt legere dicentes ꝙ est res de qua non erit aliquis fructus quod ipsi faciunt qꝛ non est intentio eorum labore nec cōsiderare nisi materias q̄ sunt de pane lucrando ꝑ quib⁹ populus eorum vulgaris honorant eos et dant salarium: et hic modus obseruatur p omnes rabinos in omnibus terris et in omnibus temporibus et in omnibus scolis eorum. Et hec causa principalis obstinationis eorum est qꝛ scʒ nō considerant nec vident ea que pertinent ad pdictā tertiā speciē et vulgaris eorum populus manet ignorātia excecatus. ¶ Secūda causa est incōferentia auctoritatum sacre scriptu

sta mali q multa dāna faciūt ī ecclesiam dei. Verūtñ facta diligēti examinatiōe de mō aduēt⁹ co͛x nō sunt repellēdi ex q voluūt īrrare sub alis fidei xp̄iane ⁊ lʒ nō faciāt bona intētione sʒ ꝓpter lucrū tēporale tales baptizati sunt ⁊ recipiūt sacr͂m licʒ nō rē sacramēti q̄ est gr͂a. tales ꝓpe saluatiōnē sunt cū pietate dei plus q̄ illi q̄ nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatē vt sub illo intrarēt. Et ꝓpter hoc dixerūt sapiētes israel q semꝑ dʒ hō laborare in lege lʒ nō faciat bona intētiōe: qꝛ ex hoc poterit venire ad bonā intētionē. Et sic iudei tales venientes poterūt venire ad rectā itētionē fidei cū dei adiutorio vel ex vsu q̄ exercitabunt͛ in ea. vel qꝛ de⁹ faciet eis aliq̄ signa vt sic cuʒ cognoscāt in suis opib⁹ vel qꝛ dabit eis aliq̄s tribulatiōes vt corrigant͛ ⁊ redeāt ad bonū vel qꝛ addiscet ex hoc ⁊ filiib⁹ libris q̄ ondūt radices fidei iesu xp̄i veri messie diligēter in eis studēdo vel ex eo q īformabūtur cōtinue a p̄dicatoribus euāgelicis fidē xp̄i nūciātibus: ⁊ si tales infelices fuerint indurati intrinsecus iudaica p̄fidia. habebūt forte eorum filii vel nepotes seu aliī q̄ ex eis procedent cognitionem huius catholice veritatis et saluabuntur.

¶ Quis sit seruandi modus iudeos ad fidem christi recipiendos.



Ertius punctus est scire q̄s modus dʒ teneri i receptione iudeo͛x venire volētium ad fidē xp̄i ne quārū possibile fuerit det͛ occasio malorū q̄ sentimus a sp̄ū sancto: mod⁹ ordinat⁹ est a quo qꝛ vt cōiter deuiant recipientes nō est mirādū si taliter receptos non experiamur veros esse xp̄ianos et ideo recipiēdi sunt cū multa deliberatione ne ad vomitū redeant. et modus ponit͛ in decretis de conse. di. iiii. iudei. vbi sic habetur. Iudei quorum p̄fidia frequēter ad vomitum redit si ad leges catholicas venire voluerint ꝑ octo menses inter cathecuminos eccl͂ie limē introeāt. et si pura fide venire noscant͛ tunc demum baptismi gratiam mereant͛ quia si casu alio periculum infirmitatis intra p̄scriptum tempus incurrerint ⁊ desperati fuerint baptizentur. ¶ Et si queras an debeat talis iudeus aliquaʒ abstinentiam facere vel etiam dies queri signa ad sacrū conferendū. Respōdetur q vtrūq; debet fieri vt ptʒ de conse. di. iiii. ne quod absit. vbi sic dicitur. Ne qđ absit longa dilatio retro possit animas iudeo͛ʒ reuocere fratri nostro ep̄o loci illius loquere vt penitentia ac abstinentia. xl. dieruʒ indita ant die dominica. Aut si celeberrima festiuitas occurrit eos omnipotentis dei misericordia protegente baptizes. Sic ergo ptʒ q iudei in die dominica vel aliq̄ solēni die dn̄i baptizari. ¶ Sed nunqđ iude⁹ q̄ est seru⁹ xp̄iani si baptizet͛ fiet liber. Respondet͛ q nō: s͛m Ray. sed remanet seruus qꝛ seruitus introducta est de iure diuino. di. xxv. die. vi. et per ius gētiū et iure canonico cōfirmatū. xv. q. ii. ecclesiam. cōcordat gotfridus ⁊ hostieñ. Addit Ray. q vbi de bonā cōsuetudine non solent esse christiani serui consulerem q dominus in re

missionem peccatorum manu mitteret eum vel saltem q pecunia mendicata vel seruitio ad tempus pstito secundum arbitrium boni viri redimeret se. xii. q. ii. Cum redemptor.

¶ Utrum liceat iudeos ad baptismum compellere.



Quartus pūct⁹ est si iudei sint cōpellendi ad recipiēdū baptismum: hic sunt duo vidēda. Primum est de paruulis iudeoꝝ. ꝛ sm̄ de adultis iudeis. Ad pmū rńdet sctūs. Thomas in scda scđe. q. x. q nō licet inuitis parentibus. Sed qn ad annos discretionis puenerint possunt fidē suscipere etiā parentibus inuitis. Concordat guilhel. dicēs q nec lz nutricibus occulte baptizare paruulos iudeoꝝ. Si tn̄ in articulo mortis puuloꝝ hec facerēt non credo q peccarēt. Doctor vero subtilis scotus in iiii. di. v. dicit q pueri iudeoꝝ possūt auferri parentib⁹ inuitis et baptizari ꝛ hoc p principes legislatores. quia legislatores possunt ordinare ad salutem vniuscuiusq subditi velit nolit. Ita pōt princeps ecclie vbiq fa. Si respublica idigeret bellatorib⁹ et iudei filios suos taliter differrēt q essent inepti ad bellādū. tunc princeps posset eos auferre a parentib⁹ et ipsis inuitis posset eos facere nutriri ꝛ instrui ad bellādum ita videt in pposito. Aliq dicunt q nō dz fieri q ecclia tenet oppositū sed hoc nihil est q quotidie possunt ab ecclesia noua institui p salute cōi. Aliq dicunt q nō debet fieri propter pphetiam ysaie. q reliq israel salue fiet sed hoc nō obstat q hoc pōt intelligi de fidelibus: vel q etiā possunt aliqui i aliqua insula saluari. ¶ Ad secūdū scz de iudeis adultis vtrū sint cōpellēdi ad fidē suscipiēdā. hic dicit supradict⁹ doctor scotus vbi sup q oēs deberēt cōpelli ad fidē q melius ē cōpelli ad bene agēdū q male agere impune sicut ipsi agunt.

¶ Qua pena feriēdi sint iudei conuersi ꝛ ad propria istituta redeuntes.



Quintus pūctus est qua pena sunt feriēdi iudei ouersi redeūtes ad vomitū iudaismi. ꝛ lz supradictum sit de pena qua feriri debent a iure. nunc libet hic explicare duo. Prio q pena sint feriēdi ex lege regni. Secundo q pena sint feriēdi ex lege regni p eos instituta. ¶ Circa primum notandū. q in hoc regno castelle est liber qdam antiquoꝝ regū gotthoꝝ q lingua nostra dicit el. fuero. iuzgo. vbi libro. xii. ti. ii. c. xvii. ad litterā p dictorum pena ponit vt sequit sicut xpiani debēt cōqueri de illoꝝ malis q veniunt 9 sctām fidē iesu xpi. Ita debēt tenere tales mōs q null⁹ hō possit hēre veniā q dimittit meli⁹ ppositū ꝛ redit ad pei⁹. Et q audaria crudelior ꝛ mirabilior dz hēre crudeliorē penā ꝛ mai⁹ tormētū. Jō statuim⁹ hāc legē. q ois xpian⁹ ꝛ maxime illi q nati sunt de xpianis siue sit vir siue mulier. q iuent⁹ fuerit q circumcidat vel q habeat mores iudeoꝝ vel q sit inuēt⁹ de cetero q de⁹ nō mādet redire ad iudaismū. recipiat mortē a xpianis vel a nobis et sic puniat⁹ crudelissimis penis vt intelligant quārum est exosum et exeō

municatum malū quod fecit. ⁊ oīa
bona sua habeat rex taliter ꝙ here-
des nec ꝓpositi talium ꝑsonarum nō
cōsentiāt ī tali errore. hec ibi. ¶ Se
cundo declarat̄ q̄ pena sunt feriēdi
ex lege ꝑ ipsosmet iudeos īstituta.
Unū in supradicto libro. xij. titu. ij. c.
xvij. scribit̄. ꝯstitutio q̄dā sine lex.
quā iudei toletani miserūt regi Si-
syndo cui⁹ tenor talis est. Noster do
mine potētissime ac honoratissime
rex Sisyndo nos oēs iudei ciuitatꝭ
toletane q̄ subscribere habemus vel
facere signa īfra ī hac lege salutes.
nos recordamur ꝙ bene et iuridice
alio tempore nos cōpellabatis ꝙ fa
ceremus fedus ⁊ scriptum ex ꝑcepto
regis titilai q̄ iam trāsiuit ꝙ oīes
deberemus obseruare ⁊ tenere fidē
xp̄ianoꝝ et sic nos omnes fecimus.
Sed quia obstinatio nostre duricie
⁊ antiquitas erroris patrum nostro-
rum nos impedit ne credam⁹ in do
mino nostro iesu xp̄o veraciter nec
teneamus fidem xp̄ianoꝝ firmiter.
Ideo nunc sponte et voluntarie re-
spondemus vestre altitudini sic pro
nobis sicut ꝑ uxoribus ⁊ ꝑ filijs
nr̄is: ꝑ hūc nostrū scriptū ꝙ decete
ro nō faciem⁹ aliquā cōsuetudinē in
deoꝝ iudeis. q̄ noluerint baptizari
nec hēbim⁹ aliquā societatē cū eis
ullo mō nō cōtrahem⁹ matrimonia
cum aliqua nostri generis usqꝫ ad
sextum gradum. non faciemus in ce
stum cum aliqua muliere nostri ge-
neris nec nos nec nostri filij nec no
straqꝫ generatio. sed tam viri q̄ fe-
mine decetero matrimonia contra
hemus cum christianis nō faciem⁹
circumcisionem nostre carnis. nō ob-
seruabimus pascha nec sabbata si-
cut solebant obseruare ceteri iudei
nec alias festiuitates. non ꝑparabi-
mus cibos secūdum eorum consue-
tudinem non faciemus aliquam rem
quam habent alij iudei in usu ⁊ con
suetudine nec quomodo ipsi viuunt
sed omnes credimus cum mūda fi-
de et cum magna voluntate et cum
magna deuotione iesu xp̄i filiū dei
viui s̄m ꝙ euāgelia ⁊ apostoli man-
dant. Et illum confitemur et hono-
ramus omnes tenemus hanc sanctā
legem xp̄ianorum veraciter tam in
diebus festiuitatum q̄ in matrimo-
nijs et cibis et in omnibus alijs
moribus nec dolum aliquem nec ali
quam rationem tenemus contra eā
ex nostra parte quin non impleā-
mus et faciamus omnia que pro-
misimus ¶ De carnibus porci pro-
mittimus obseruare ꝙ si nō poteri-
mus comedere qꝛ non habemus eas
in consuetudine semꝑ tamē oīa que
cum eis cocta fuerint comedemus
sine tedio et sine omni nausia. Et si
aliquis de nobis inuentus fuerit q̄
faciet cōtra ea que supradicta sunt
vel contra minimum eorū vel q̄ au-
sus sit aliqua facere cōtra fidē xp̄ia
nam. vel si moram fecerim⁹ in faciē
do ea que promittimus verbo seu fa
cto iuramus per illummet patrem ⁊
filium ⁊ spiritum sanctū qui ē unus
deus et trin⁹. q̄dqꝫ quēcūqꝫ omniū
qui inuentus fuerit transisse ꝑdicta
vel aliquid eorum ꝙ nos eum cōbu
remus vel lapidabimus. ¶ Et si for-
te pietas vestra voluerit eius salua
re vitam statim fit factus seruus et
ꝙ detis ipsum et oīa bona sua cui
volueritis pro semper. vel ꝙ facia-
tis de ea et de bonis suis ꝙ volue-

ritis. non solum quia habetis potestatem regis sed quia vobis concedimus per hunc nostrum scriptum. et istud fedus et scriptum fuit factum transanctis. xii. dieb⁹ kalen. marcij. l. vi. año quo vos regnastis: hec ibi. ¶ Ecce vidimus qua pena feriendi sunt iudei redeuntes ad iudaicas cerimonias vel ad instituta eorum non solum ex lege regia sed etiam ex lege per eos statuta. que ciuitatum et locorum totius regni qꝫ iudeos ciuitatis toletane. cum illa imperialis ciuitas ab antiquo nominetur nec maioris conditionis sunt alij iudei alibi conuersi qꝫ toletani. Credo qꝫ si vera fieret inquisitio presertim isto tempore qꝫ innumerabiles ignibus traderentur de his qui iudaizare realiter inuenirentur. qui si hic non puniantur crudelius qꝫ publici iudei eternis ignibus cremabuntur.

¶ Quomodo iudei recepturi sunt antichristum.



Extus punct⁹ est videri quomodo iudei recipient antixpm et decipientur ab eo. Erit enim antixps sm sanctos nequissimus qui nascetur in babylone sive generabitur de tribu dan. Unde super illo gen. xlix. via dan coluber in via. Beatus ysidor⁹ supra pentateucum dicit: qꝫ est hoc intelligendum de antixpo et propterea illa tribus non annumeratur in numero signatorum Apo. vii. sup quo dicit Beda. qꝫ dan pretermisit quia de illa tribu nasciturus est antixps. cuius aduentus vt ait apostolus. erit sm operationes sathane qui totum faciet instigante dyabolo qui illum possidebit atqꝫ cooperante. nec tamen ita possidebit eum ex toto vt veniatur ei sicut humanitati diuinitas in xpo. nec ita vexabit eum vt careat rationis iudicio alioquin non imputaretur ei quicquid ageret sicut furibundo. ¶ Commestor quidem dicit qꝫ a principio conceptionis illius diabolus in vtero matris eius descendet cuius virtute deinceps aletur puer et nascetur et adolescet. Sed dicunt alij et forte melius et verius qꝫ more ceterorum hominum a die conceptionis sue habebit angelum sui custodem vsqꝫ ad annum discretionis tunc extolletur super omne quod dicitur esse deus et angelorum presidio penitus deserto occupabit eum diabolus qui ideo tunc soluendus dicitur. quia totam potestatem suam antiquam sibi relaxatam per illum exercet et pro voluntate sua inclinabit eum ad malum sicut possessor ad libitum suum trahit iumentum et in cunctis malis artibus instruet eum. Cum ergo venerit iste impius antixps filij israel qui ab alexandro inter montes Caspios in plaga septentrionali sup occeanum vbi nunc est finis imperij magni. canis inter duo castra dicta guth et maguth fuerunt inclusi vt refert magister hystoriarum et sm iosephum facto terremotu in conspectu principis montibus cadentibus supmontes ibidem prope montibus prope muro indissolubili et portis ferreis obserati qui ad huc ibi dicuntur esse incantati. nudi incedentes carnibus crudis et arborum fructibus viuunt et in maximo numero consistunt intantum vt sm aliquos possent. xxiiij. regna implere. qui etiam

quadam celesti virtute et montium portarũ et murorũ firmitate et imperatoris de catayo scz magni Canis vel regine Amosonum militia obserati exire nequeunt: excepto quod dicitur quia pro monstro ipse magnus canis aliquos de eis quãq3 portis apertis extrahit et mirabili gratia in exercitu suo secum ponit. Isti predicto antixpo adiungentur virtute quorum regnabit et erit monarcha potentissimus. Et congregatis aliis iudeis qui sunt per orbem dispersi veniens hierosolimã circũcidet se dicens iudeis se esse xpm ipsis in lege promissum: xpm vero nrm fuisse deceptorem et magũ. oẽs itaq3 iudei accedentes et ei adherentes cõfluent ad ipsum: quia ipsi nimio desiderio ferment de aduentu messie p quẽ expectant a captiuitate liberari decepti signis et alecti promissis. et quia videbunt eum omni prosperitate et gloria clarescere regesq3 subiugare Ideo illi longo excecati errore eum tanq3 verum messiam suum recipient et vt deũ colent: et tanq3 rex et dñs ab ipsis metuetur. Et propterea apostolus. ii. ad Thes. ii. vocat eum hoiem peccati. filiũ perditiõis qui aduersatur et extollitur supra omne qd dicitur deus. Aut quod colitur ita vt in teplo dei ipse sedeat quod edificabit in hierusalem. scdm quosdã; vel vt verius loquar scdm alios ipse scilicet tẽplum dei ostendens se tanq3 ipse deus sit. hoc est quod dicit beatus Aug. xx. de ci. dei. c. xix. quod illud quod nos habemus de antixpo in templo dei sedeat. greci habent in templum dei sedeat. tanq3 inquit aug. ipse sit templum dei. i. ecclesia. ex quo dicto accipitur argumentum quod antixps erit falsus xpianus et finget se virum ecclesiasticum accõmodatius nocẽdum quia in tẽplum dei. i. in modum ecclesie. ait aug. hoc idem vult frãcisc' de maronis in. iiii. di. xlviii. q. ii. allegãs aug. vbi d. ipse etiam vt facilius xpianos et iudeos ad ritũ suũ attrahat diẽ dñicũ in honorẽ xpianorum et diem sabbati in honorem iudeorum faciet custodiri vt pz in decretis de 9se. di. iii. puenit. Sic ergo pz quõ iudei decipient ab antixpo et quõ recipient eum vt messiam suum et colent.

¶ Quomodo cognoscent se per antichristum deceptos.

Septimus pũct' est scire quõ iudei cognoscent se deceptos per antixpm et quomodo conuertentur finaliter ad fidem catholicam Notãdum ergo quod postq3 iudei receperunt antixpm tanquã messiam suũ decepti ex his que dicta sunt in precedenti puncto tunc mittet deus ad eorum et aliorum multorum conuersionem Helyam et enoch qd erit iter occultum aduentum antixpi qui est p natiuitatem et manifestum ei' aduẽtum qui est per predicationem et apertam persecutionem. Tunc ergo predicti helyas et enoch qui viui adhuc in padiso terrestri reseruãtur venient et manifeste se ostẽdẽt in hierlm et incipit publice predicare 9tra antichristum destruentes eius processum et declarantes manifeste eius deceptiones et astutias dyabolicas. Ipsumq3 coram omni populo arguent mendacem et fallacem ostendent: et aperient thezauros absconditos iudeis de veritate salutis fidei iesu christi: et si

vt dicitur Malachie vltimo. Conuertent corda patrum in filios. Glosa ad instructionem posteriorum de fide saluatoris in quem et ipsi crediderunt. et corda filiorum ad patres eorum glosa. qui percipient fidem quam illi habuerunt. Unde iude et christiani pari religione tunc in christum consentient. Sic ergo iudei cognoscentes se fuisse deceptos in christum credent pro ipso mori parati erunt vt dicit Methodius capitulo. xliiij. milia virorum ex omni tribu israel pro christo interfecti. ¶ De predicatione autem Helye et enoch et facta conuersione eorum scribitur Apoca. xj. Dabo duobus testibus meis scilicet helye et enoch et prophetabunt id est predicabunt diebus mille ducentis sexaginta. glosa id est tribus annis sicut ipse christus predicauit: amicti saccis. i. predicantes penitentiam et exemplum ostendentes: hi sunt due oliue id est spiritu sancto vncti: et duo candelabra idest lumen dantes aliis. Tunc videns antichristus se confusum et quod detecta est eius malicia exibit in publicam persecutionem et occidet eos in hierusalem et iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus et tribus noctibus et dimidio quia nullus audebit sepelire corpora eorum metu antichristi vt quicunque viderint timeant eis conformari. Occisores autem eorum leti erunt propter mortem eorum. Sed post tres dies et dimidium resurgent et occisores audient voces angelorum dicentium helyas et enoch ascendite huc et ipsis videntibus ascendent in celum in nube et istud multum confirmabit iudeos conuersos ad fidem christi per eos Sed et amplius confirmabuntur per mortem antichristi qui secundum quod dicit glosa super apostolum tribus annis et dimidio regnabit. Unde danielis. xij. Jurauit angelus per viuentem in eternum quod in tempus scilicet vnius anni: et tempora scilicet duorum annorum: et dimidium temporis. i. dimidium anni scilicet regnabit antichristus: et idem dicit glo. quod hoc spacio dicitur desolatio duratura sub antichristo Quare autem ita modicum regnabit declaratur a christo Mathei. xxiiij. vbi dicitur quod nisi breuitati fuissent dies illi non fuisset salua omnis caro: super quo dicit glosa quod hec tribulatio quanto ceteris grauior tanto erit breuitate mediocrior. Et gregorius quia enim et superbus et infirmus aspicit eos dies quos singulariter malus intalit misericorditer breuiabit. In fine vero predicti temporis collocabit papilionem et solium suum antichristus in monte oliueti. Et tunc dominus noster iesus christus: vt ait Ambrosius ostendet se ei et interficiet eum spiritus oris sui: idest virtute precepti sui. Ipso namque iesu clamante in aere moriatur antichristus per michaelem vt dicitur fulminatus. maxima quoque pars suorum vt legitur a michaele interficietur et hoc viso erit finalis et totalis conuersio siue confirmatio conuersionis iudeorum ad fidem christi. ¶ Et si queres vtrum occiso antichristo statim christus veniet ad iudicium. dico quod non sed secundum glo. danielis. xij. concedentur. xl. dies ad refrigerium sanctorum et penitentiam subuersorum Quantum autem sit spacium inter istos quadraginta dies et finem mu-

di nemo scit. Sed quid fiet de mini-
stris antichristi qui remanserint post
eius mortem dicitur q gaudebunt
ducentes vxores et dicentes licet pri
ceps noster mortuus sit tamen habe-
mus pacem et prosperitatem. et cum
talia dixerint repentinus super eos
veniet interitus: et extunc ecclesia vsq
ad finem mundi conquiescet pacifi-
cata, quia extunc fraudulentia et seui
cia dyaboli cessabunt. ¶ Visum est
ergo quomodo iudei cognoscent se
deceptos et quomodo conuertentur
finaliter ad fidē iesu christi. ¶ Sed
dicet aliquis numquid hec finalis iu
deorum conuersio fuit a prophetis
prenūciata dico q sic. Et primo hec
prenunciauit ysaias in.c.x. vbi sic ha
betur si fuerit populus tuus israel si
cut arena maris reliquie conuerten
tur ex eo: super quo dicit targuz. Si
fuerit populus tuus israel multus si
cut arena maris residuū q neq pec
cauit: vel q penituerit de peccato
conuertetur. glosa rabi. Etiam si fue
rit israel sicut arena maris ipse mul-
titudine ego conflabo eos vt argen
tum et redigentur in modicum resi-
duum. Residuum vero illius modi-
cum conuertetur ad bonum. Causa
vero conuersionis in fine mundi po
nitur in pereth helcus. capi. Causa
vero conuersionis scriptum est aba-
cuch. ij. quoniam adhuc visio ad ter-
minum et loquetur ad finem et non
mentietur si tardauerit rex scz mes-
sias expecta eum: quia veniens ve-
niet et non tardabit. Et forte dices
q nos sumus expectantes et ipse nō
immo sicut dictum est ysaie. xxx. pro-
pterea expectat dominus vt misereatur ve-
stri. ex quo igitur ipse est spectans et
nos sumus expectātes qui retarda
regula iudicii ē retardās nos cur ex
pectamus ad recipiendū mercede3
sicut dictum est ysa. xxx. Beati oēs q
spectant eū. dicit rabi. Consummati
sunt oēs termini vel fines et non pē
det res nisi in penitentia et in bonis
operibus. Rabi elyazar dicit si isrl
fecerint penitentiam redimentur: si
autem non: nō redimentur: sed deus
sanctus et benedictus constituet eis
regem cuius statuta erunt durissima
sicut aman et reducet eos ad bonum
huc vsq thalmuth transumptiue in
pugiōe in parte finali. c. vlti. ¶ Se
cundo introducitur osee propheta qui
in ca. iij. scdm expositionē magistri
Nicolai de lyra declarat duo. scz sta
tum iudeorum ab ascensione xpi vsq
ad finem seculi et eorum conuersionē
finale3. De primo dicit dies multos
expectabis me hoc dicit in signum q
plebs iudaica spectaret messiam et ad
huc spectat: non fornicaberis hoc di
cit q non seruiunt ydolis: et non eris
cum viro. i. cum xpo a quo est modo
separata propter suam incredulitate3
hic est ille vir de quo dicit hier. xxxi.
Femina circumdabit virum gremio
vteri sui: sequitur sed ego expectabo
te. loquitur in persona dei qui expe
ctat iudeorum finalem conuersionē
consequenter hec declarat per pdi
giale factum dicens quia multos q
si dicat factum predictum designat
q dies multos sedebunt. i. manebūt
filii israel sine rege. i. sine principe
sic videmus q non habent de se re-
gem nec principem sed alienis regi
bus et principibus seruiunt et sine
sacrificio. i. sine altari quia non pos-
sunt sacrificare extra hierusalem a

qua sunt expulsi ꝛ templum destru/ctum ꝛ sine ephot.i.sine veste sacerdotali quia sublatꝭ sacrificijs cessat visus vestis ꝛ sine serephin idest imaginibus in quibus demones solent dare responsa apud iudeos non sunt talia ecce iudeorum status ab ascensione domini vsqꝫ ad finem. Sequitur scḋm scꝫ iudeorum finalis cõuersio ꝛ post hec.i.post iudeorum abiectionem et execrationem reuertentur filij israel scꝫ ab errore suo: ꝛ querēt dn̄m deum suum scꝫ deuote ꝛ dauid idest dei filium iesum xp̄m ꝛ ꝙ sic debeat intelligi patet per translationē chaldaicā apud hebreos autenticaꝫ que sic habet.post hec reuertenꝭ filij israel ꝛ querent cultum dei sui ꝛ obedient messie filio dauid regi suo. Sequitur in textu ꝛ pauebunt ad dominum scꝫ ip̄m reuerendo ꝛ ad bonum eius scꝫ timendo declinare ab eo qḋ bonum est in oculis ipsius ꝛ subdiꝭ tempus in nouissimo dierum.i.circa finem mundi implebiꝭ istud. Patet ergo quḋ finalis conuersio iudeorꝫ fuit a prophetis prenunciata ac etiā inter medium tempus.

¶ Utrum certis iudicijs ꝛ quibꝰ antichristi cognosci potest aduentus.

Cetauꝰ ꝛ vltimus punctus huius considerationis vltime tertij libri ē an tempus antixp̄i quo iudei sunt conuertendi possit determinate cognosci. Respondetur ꝙ ꝑsumptuosum est hmōi viatori quocūꝙ modo hoc velle inuestigare cum ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire quod beatus augu.xviij de ci.dei.c.liij.declarans dicit de antichristi tempore quando erit impotune omnino queritur:si etiaꝫ nobis hoc nosse prodesset:a quo meliꝰ quaꝫ ab ipso deo magistro interrogantibus discipulis diceretur: non enim siluerunt inde apud eum sed a ꝑsente quesierunt dicentes:domine si in tempore hoc restitues regnuꝫ israel At ille non est inquit vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate:non vtiqꝫ illi de hora die vel anno sed de tempore interrogauerunt qn̄ istud acceperūt responsum:frustra igitur annos qui remanent huic seculo computare vel diffinire conamur.cum hoc scire nō esse nostrum ab ore veritatis audiamus: quos tamen alij quadringētos Alij etiam mille ab ascensione domini vsqꝫ ad eius vltimum aduentum compleri posse dixerūt.quemadmodum autem quisqꝫ eoruꝫ astruat opinionem suam longum est demonstrare ꝛ non necessarium.coniecturis ꝙ pꝫ vtuntur humanis non ab eis aliquid certū de scripture canonice auctoritate profertur. Omnium enim de hac re calculcantiū digitos resoluit ꝛ quiescere iubet ille qui dicit nō est vestrum nosse tempora vel momēta.hec ille. ¶ Huic sententie Augu. concordat falsitas eorum qui tēpus certum determinauerunt cum tam supradicti: ꝙ etiam alij de quorum numero fuit arnaldus devilla noua qui in tractatu quem fecit de fine seculi determinat ꝙ antichristus erit venturus in quartodecimo centenario a natiuitate christi.ꝛ patet ꝙ sumus iā vltra per.lxxxv.ān̄os. Quidā etiā alius magnus predicator per or

dem discurrens circa annum domini M.cccc.in sermone. Ecce hic positus est in ruinam: declarauit tempore suo iam natum esse antichristū per plures visiones et exempla cuius oppositū patet. Unus alius parisiē. conclusionem posuit affirmatiuam ꝙ anno domini Mille.ccccviij. et dimidio debebat apparere et publicari mundo et anno domini Mille.ccc lxxviij. et dimidio erat nasciturus. patet manifeste in assignatione temporis aduentus antichristi omnes istos defecisse et deficient quicunq; alij presumpserint predictum tēpus assignare. ¶ Sed dicet aliquis diligens scire licet tempus determinatum presumptuosum sit assignare. non tamen erit illicitum signa inquirere vt his cautiores reddantur fideles. Dico ꝙ verum est non tamen inquiri debent talia signa curiositate sciendi: sed animo seipsum et alios edificandi in timore dei. ¶ Sed nūquid aliqua talia inueniuntur certa propinqui eius aduētus. Dico ꝙ in sacra scriptura inueniuntur prenunciata nouem signa precipua propinquitatis aduentus antichristi. Primum signum est totius mundi generalis perturbatio: de quo Daniel prophetauit in capi.xij. veniet tempus quale non fuit ab illo tempore quo gentes ceperūt esse vsq; ad tempus illud quod exponēs christus. Mat. xxiiij. dicit ꝙ erit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi: et ibidem declarando que erunt iste tribulationes: dicit ꝙ surget gens contra gentem et regnū aduersus regnū. pestilentie et fames et terremot⁹ erūt per loca terroresq; de celo. &c. Secūdum signum est scisma ecclesie crudelissimum de quo dicit apostolus. ij. ad Thessalo.ij. Qui tenet nunc teneat donec de medio fiat: super quo beatus Augusti. xx. de ciuitate dei. capi. xix. dicit quid dixerit scilicet apostolus me prorsus fateor ignorare: et ibi recitat Augusti. multorū suspitiones circa istud quidem enim dicunt ipsum paulum voluisse hoc dicere de romano imperio ad vitandū calumniam. alij autem credunt neronem antichristum futurum et resurrecturum. Alij autem nondum mortuū sed occultatum donec suo tempore reueletur et restituatur in regnum. dicit tamen ibi Augustinus ꝙ mira ē sic opinantium temeritas. Sed illud dictum difficile ibidem pertractās dicit sic nō absurde intelligitur qui tenet scilicet imperium teneat donec de medio fiat: id est tollatur de medio per antichristum ipsum imperiū vel aliter inquit. donec de medio ecclesie exeat ministerium iniquitatis quod scilicet nunc est occultum. ¶ Ex prima autē expositiōe accipitur argumentum ꝙ antichristus pugnabit contra romanum imperium et tunc oportet ꝙ ille imperator sit fidelissimus qui resistit ei. Ex secūda sequitur ꝙ malum illius persecutionis orietur ab ecclesia vt infra ipsam sit prius pugna intestina. Has duas illationes ponit frāciscus maronis in suis floribus de ciuitate dei capitu. quo supra. Et predicta malicia nihil aliud videtur esse nisi scisma grauissimum in ecclesia dei siue discessio a fide. Istud est ergo signum precipuum quod debet preuenire antichristum iuxta illud. ij. ad Thessa. ij.

Nisi venerit discessio primum: et revelatus fuerit homo peccati filius perditionis etc. quod exponunt doctores de discessione a fide: quod autem sit istud signum manifestativum eius adventus patet: quia postquam dixit qui tenet nunc teneat donec de medio fiat statim subiungit: et tunc revelabitur ille iniquus. ¶ Tertium signum est multiplicatio vitiorum de quo christus ait. Mat. vicesimoquarto: et quia abundabit iniquitas refrigescet charitas multorum: et apostolus dicit. ij. ad Thimo. iij. capi. In novissimis temporibus instabunt tempora periculosa: et erunt omnes seipsos amantes. cupidi elati blasphemi: parentibus inobedientes: ingrati: scelesti: sine affectione sine pace: criminatores incontinentes. Immites sine benignitate: proditores: protervi: tumidi: voluptatum amatores magis quam dei. habentes speciem quidem pietatis: virtutem eius abnegantes. ¶ Quartum signum est neglectio sive contemptus sane doctrine de quo. ij. ad Thi. iiij. erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus: et a veritate quidem auditus avertent: ad fabulas autem convertentur. ¶ Quintum signum est perturbatio omnis prelature spiritualis et terrenalis iurisditionis de quo Danie. iiij. In tempore illo non erit princeps: neque propheta: neque dux in populo meo qui scilicet observet veritatem vite iusticie et doctrine.

¶ Sextum signum est vindicatio divinalis per flagellum et correctionem de quo Ezechie. vij. Venit tempus prope est dies occisionis qui emit non letetur et qui vendit non lugeat: quia ira super omnem populum. ¶ Septimum signum erit cessatio verbi divini quo mentes obscure et tenebrose ad verum lumen gratie reducuntur: deviantibus ostenditur salutis via: et errantibus manifesta fit semita veritatis: hec omnia appropinquante tempore antichristi ob defectum divini verbi de mentibus hominum dispersibunt sicut notat beatus bernardus in suo evangelio eterno non in solo pane vivit homo: allegans illud Apoca. viij. Et cum agnus aperuisset septimum sigillum factum est silentium in celo quasi media hora. Septimum namque sigillum ut dicit septimum est iudicium in ecclesia dandum: quidnam per celum nisi ecclesia dei exprimitur cuius equidem multitudo per conversationem celestis esse deberet quid hoc silentium nisi defectio verbi dei. Nam et multi apparent predicare. verbum tamen dei adulterantes seipsos predicant non dominum iesum christum. Sed notanter hoc silentium merito media hora fieri dicitur: quia inter perfectionem institutionis christi et sue radiose doctrine et vite: et difformitatem aversionis et dyabolice cecitatis qua avertet antichristus multitudinem christianorum post flagitia variis modis quasi medius status est cum lumine veritatis silentium imponitur et vox ignorantie per facti evidentiam incipit exclamare sicut in Gen. xviij. capi. de sodomitis et gomorreanis scriptum est. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. Gomorra enim cecitas et sodoma pecus silens interpretatur

Ex hac namque abysso ignorantie dei ꝛ malicie mūdi successum sumet ꝛ ꝓsperabitur antichristus sicut Apocaly. xi. capi. scriptum est. bestia id est bestialior ꝛ crudelis. antichristus ascēdet de abysso id est prosperabitur ꝛ successum habebit ex ignorātia mūdi qui tunc abyssus poterit appellari: quia mundus tunc propter defectum diuini verbi ignorantia plenus erit in cūctis bonis. propterea Iob. xx. capitulo ait dicit abyssus: id est priuata ignorantia non est in me lumē scʒ alicuius necessarie veritatis hoc ibi. ¶ Octauum signum est dubitatio in fide ꝛ pullulatio erroris ꝛ deceptionum de quo dicitur prima ad Thimo .4. In nouissimis temporibus discedent quidem a fide attendentes spiritibus erroris: ꝛ doctrinis demoniorum in hypocrisi loquētium mendacium. ¶ Nonum signum est destructio ecclesie ad tempus de quo prophetauit Iohannes Apocaly. xij. ꝙ mulier id est ecclesia fugit in desertum vbi alitur a deo per tempus: ꝛ tempora ꝛ dimidium temporis. Hec nouem signa propinqui aduentus antichristi ex sacris scripturis colligere potui: videat ꝛ contempletur diligens lector si forte mundum in presenti inueniet aliquibus de predictis signis vulneratum: ꝛ recurrat diligentissime ad fortissimum defensorem iesum christum dominū nostrū ꝗ est turris fortitudinis a facie inimici cuius singulari presidio fides christianorum inuiolabilis sine fine perseueret.

¶ Finis.



Incipit liber quartus de sarracenorum bello.



Iriliter vt de' tradidit dissoluto iā cepiri opz i hoc libro iiij. sarracenoꝝ vires qd scz cōtra nostrum fidei fortalicium possint. Pro cui' declaro intellectu. xij. ɔsideratiōes occurrūt itellectui ptractādē qrum prima erit de origine machometi. Secūda de vita et morib' machometi. Tertia de qlitate doctrine et legis machometi. Quarta de fundamēto legis machometi. Quinta de concordātia et discordātia legis machometi cū lege christi in articulis fidei et sacramentis. Sexta de morte machometi. Septima de successorib' machometi. Octaua de bello sarracenorum per rationes contra nomē christianum et contra veritatem vtriusqz legis scz christi et moysi. Nona erit de bellis et triumphis sarracenorum et christianorum per arma corporalia vsqz in presens tempus. Decima est de possessione terre sancte per sarracenos. Undecima est de his ad que compelli debent sarraceni viuētes inter christianos de iure et de his ad que compelli debēt ex ordinatione regni. Duodecima erit de fine legis sarracenorum et de eorum perpetua seruitute sub iugo xpianorum.









De origine machometi.











Prima consideratio huius quarti libri est de origine machometi que tribus explicatur articulis. Primus est de origine machometi quo ad genus et locum. Secundus de origine secte eius quo ad auctorem. Tertius de origine utriusque quo ad tempus.

¶ De origine machometi quo ad genus et locum.



Primus articulus est de origine machometi quo ad genus et locum. Circa quod notandum quod machometus originem traxit ex hismaele filio patriarche abrahe ex agar ancilla. Iste hismael fuit ydolatra pessimus quem deus eiecit a domo paterna iussitque morari in deserto pharan Gen. xxi. convocatis. Hic fuit palustris sagittarius ibidem eo. ca. Habuitque vexillum altissimum in quo scriptum erat superbia vite sub quo ipse militavit continue et innumerabiles homines ab eo decepti. Hic genuit cedar de quo gen. xxv. qui genuit hamel. qui tebich. qui hamessa. qui adech. qui adue. qui adne. qui machack. ydolatram pessimum: qui sacrificia fecit filio suo nisar ut patet in libris generationis maburith. Iste nisar fuit secundus angelus sathane post hismaelem habens vexillum altissimum in quo scriptum erat vanitas mundi sub quo ipse continue militavit et innumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar. qui alien. qui emosera. qui melich. qui vain. qui luric. qui galibe. qui caph. qui mirra qui coidai. qui abdemenoph. ydolatram pessimum qui habuit artem hismaelis et vexillum nizaris et claves omnium ydolorum mecque ut patet in lib. generationis maburith. Abdemenoph vero genuit abdemutalip. qui abdalam: qui machometum ex emina uxore que fuit filia hanop. qui concepit et peperit predictum machometum in villa quadam que dicitur ytrarip. que est prope mecham in arabia. Iste fuit tertius dyabolicus angelus pro confusione generis humani qui habuit vexillum altissimum in quo scriptum erat concupiscentia carnis sub quo ipse militavit usque ad mortem. Dixitque sectatores sui obstinatissime sue secte nec mirum si pessimus fuit: quia secundum apostolum si radix sancta et rami et per oppositum. Si radix pessima qualis fuit hismael et ramus scilicet machometus pessimus fuit. Et sic patet origo machometi quo ad genus et locum.

¶ De origine secte machometi quo ad auctorem.



Secundus articulus est scire quo auctore secta machometi originem habuit. Circa quod advertendum quod predictus abdalla pater machometi habebat magnam familiaritatem et societatem cum quodam iudeo astronomo: qui valde peritus erat in scientia astronomie. Erat etiam doctus non solum in lege iudeorum sed etiam christianorum et accidit sic quod illo anno quo emina concepit machometum fuit magna siccitas per omnem terram arabie ita quod terra non poterat arari nec seminari sic quod iam omnino deficiente pane nihil aliud comedebant nisi herbas et radices campestrium. Cum vero venit tempus quo emina peperit filium predictum

dictus iudeus aspexit et signauit cōcordantiam stellarum ⁊ planetarum super natiuitatem pueri. ⁊ intellexit per illā q̄ puer ille debebat esse homo fortis et potens in regno ⁊ lege. Et cum hoc accidit abdolla non erat in terra illa. quia iuerat in hierusalem ad faciendum orationē; sicut tunc erat consuetudo. Sed cum redijt narrauit sibi iudeus ille astronimus quicquid intellexerat de facto pueri et post hec diebus paucis elapsis mortuus fuit abdolla in eadem villa de itrarip. et eo tempore quo natus est machometus erāt Arabiani ⁊ affircani in magno cogitatu quia nesciebant certitudinaliter ad quā credentiarū se attinerent si ad credentiam xpianorum vel iudeorum seu ad sectā arrcanorum. Et cū esset machometus quattuor annorū dixit iude⁹ astronimus mentiendo q̄ venerant duo angeli ⁊ extraxerāt cor machometi et eo diuiso per medium q̄ extraxerant ab eo vnum coagulum sanguinis et deinde q̄ lauerant eum multum bene cū aqua clarissima ⁊ pulcherrima ⁊ post hoc qd̄ ponderauerant illud cum cordibus decem hoīm qui erant sue gentis. et deinde cum mille cordibus alijs ⁊ q̄ semper inuenerunt q̄ cor machometi ponderabat plus q̄ omnia alia et q̄ vnus angelus illorum dixit alteri si istud cor fuerit positum in pōdere cum omnibus cordibus omniū hominumq; que sunt in arabia excedet in pondere omnia alia. Et ille iudeus dixit mentiendo q̄ hoc dixerit sibi archangelus gabriel in visione. Eū autem machometus esset octo annorum mortua matre. et auo eius. Abdemutalepb cepit eum in custodia Abutalip auūcul⁹ eius frater patris sui ⁊ hic Abutalip tradidit eū docēdum predicto iudeo astronimo q̄ instruxit eum in scientijs naturalibus ⁊ in legibus iudeorū ⁊ xpianorū. Et q̄ doctria tūc habita cepit ea q̄ postea interposuit in illa mala secta quā cōposuit ad perditionē animarū in eo credētium ordinatam. ¶ Addit etiā huic q̄ cū esset machomet⁹. xv. ānorum tendēs in egyptū p quibusdam mercancijs exercendis morabat̃ ibidem cū iudeis ⁊ xpianis ibi existētibus aliquo tp̄e anni. specialiter cum quodam monacho de anthiochia cuius nomen erat iohāne a quē in specialē amicū habebat qui erat hereticus et ab illo malo monacho habuit multa tam de noua lege q̄ de veteri ad defensionem sui contra iudeos et xpianos quomodo disputaret cum illis quia quicquid eum docebat predictus monachus totum erat contra deum ⁊ legem eius ad modum heretici. Fuit etiam discipul⁹ Sergi monachi. qui fuit heretic⁹ arrean⁹. Hic Sergius in errorē nestorij incidēs dum a monachis fuisset expulsus in arabiam venit ⁊ machometo adhesit Eumq; de veteri testamento et nouo plura edocuit vt tradunt: ex quibus satis patet vnde traxit ortum secta pestifera machometi quia a iudeo: et monachis hereticis ⁊ dyabolo principaliori magistro.

¶ De origine machometi ⁊ sue secte quo ad tempus.



Ertius articul⁹ est de origine machometi ⁊ sue secte quo ad tēpus. Et licet

D

multi multa dicant: tamen commu- nius tenetur ꝙ incepit circa finem temporis Eraclij: qui imparauit post focam et habuit victoriam de filio cosdre circa flumen danubij ⁊ inter- fecit bestiam illam que habebat ca- pita septem et septem diademata et decem cornua de qua dicitur Apoca lipsi. xij. Bestia illa fuit rex cosdre be stialiter viuens. habebat enim capi- ta septem idest sex reges sibi subie- ctos et ipse erat septimus. Septem dyademata erant insignia regia il- lorum regum. Cornua decem erant decem acies in suo exercitu. Unde primo machabeorum acies ordinata ad bellandum vocatur cornu vbi di- citur bachides autem erat in dextro cornu. Hic cosdre fecerat turrim ar- genteam in qua intermicantibus gē- mis posuit thronum suum ex auro. posuit etiam ibi quadrigam solis et lune ⁊ per occultos meatus ⁊ fistu- las aquas adduxerat vt quasi deus pluuiam videretur infundere ⁊ cum subterraneo specu equis in circuitu trahentibus circūacta turris fabri ca moueri videbatur ⁊ qua quodam modo rugitum tonitrui iuxta possi- bilitatem artificis mentiebatur Oc cisa est autem ista bestia per eraclii filio deuicto. quia noluit salutiferis monitis christianissimi principis ac quiescere: argentum vero turris illi⁹ dedit militib⁹ suis. Aurū vero ac gē- mas idest vasa et reliqua vtensilia ad restaurationem ecclesiarum quas tirannus destruxerat reseruauit. et lignum sancte crucis quod predicta bestia in predicta turri tenebat hie- rosolimam reportauit Unde ipse ra- puerat vt patet in historia exaltatio nis sancte crucis. ¶ Circa finem vero huius preclarissimi principis venit machometus ⁊ signatur tem- pus Apoca. xiij. Ubi dicitur qui ha- bet intellectum computet numerū bestie id est machometi qui bestia- lis in vita sua fuit vt dicetur. nume- rus enim hominis est et numer⁹ e⁹ est. dc. lxvi. scilicet anni. Sed ad qd referatur iste numerus patet ꝙ non refertur ad numerum annorum vite ipsius quia non tantum vixit. sed se xaginta tribus ānis vt patet in spe culo historiali propter quod alij di xerunt ꝙ refertur ad durationem le gis eius que tantum debet durare. Sed hoc non videtur verum quia lex illa fuit data circa finem tempo ris eraclij vt dictum est qui cepit im perare anno domini sexcētesimo de cimotertio et imperauit triginta an nis. a fine autem huius tēporis vsqꝫ ad presentem annū qui est. M. ccc. lix. fluxit maior numerus vt patet consideranti. et tamen adhuc durat lex machometi. propter quod alij di cunt ꝙ post mortem machometi lex eius fuit correcta per sapientes sar racenos et ab illa correctione debet incipere numerus annorum duratio tionis legis illius. Sed hoc non vi detur probabiliter dictum tum quia non diceretur lex machometi. sꝫ sa pientum: tum quia illi sapientes di cuntur fuisse discipuli machometi ⁊ sic eius correctio non fuit post da tionem a machometo per corpus no tabiliter magnum et sic ab illa iam fluxerunt vltra numerum illum vt pꝫ intuenti. ⁊ tamen lex machometi non videtur ita propinqua cessatio ni; cū noviter gens ei⁹ occupauerit

fere totam greciam propter quod sal no meliori iudicio videtur que iste numerus annorum : sit incipiendus ab incarnatione domini: et terminandus i morte machometi. De quo prophetice loquitur. iohannes euangelista quod sic declarari potest. Nam ab anno incarnationis domini vsque ad finem imperij eraclij fluxerunt anni sexcenti.xiiij.vt dictum est: et isti numeri simul iuncti faciunt septingentos et sex annos quibus oportet subtrahere annos quibus machometus vixit cum eraclio. Aliter anni bis computarentur vt patet intuenti. Isti vero estimantur probabiliter fuisse.iiij. quia machometus primo fuit pauper postea inualuit per mercantias et postea per rapinas et fraudes ante que attemptaret se regem facere et legem dare vt dicetur quam legem dedit circa mortem eraclij. Et sic de vita machometi videntur probabiliter fluxisse. iiij. anni ante tempus mortis eraclij quibus demptis de septingentis sex remanent precise.dc.lxvi. ab incarnatione domini vsque ad mortem machometi: et secundum hoc potest congrue hec littera prophetica exponi. Numerus enim hominis scilicet christi qui fuit perfectus scientijs et virtutibus ab instanti incarnationis: et numerus eius: scilicet machometi est. dc.lxvi.quia tantus numerus annorum fuit ab anno quo dominus factus est homo vsque ad terminum vite machometi: vt predictum est.

¶ Sciendum que liber Apocaly.fuit scriptus in greco vbi habentur hec nomina. Antumos. Arnoime. Deuitar . vbi nos habem9. dc.lxvi.cuius significatum proprium de antumos est contrarius quod proprie conuenit machometo qui fuit et est contrarius christo.significatum proprium de arnoime est nego.quia ipse negauit eius diuinitatem et ipsum esse filium dei.vt infra dicetur. significatum proprium deuitaris est sol gigas. Dixit enim christum non fuisse solem iusticie nec gigantem exultantem ad currendam viam a summo celo: sed significatum accomodatum istorum vocabulorum est.dc.lxvi. ¶ Ad cuius intellectum sciendum que sicut in latino alique littere accommodate sunt ad significandum numeros sicut littera.c.ponitur pro centum.l. pro quinquaginta et sic de alijs. Ita similiter in greco littere alique ponuntur pro numeris et ille quibus scribuntur hec nomina antumos etc. in greco significant hoc modo.dc.lxvi per quod i aliquibus biblis ponitur sic numerus enim hominis et numerus eius est dic lux que dictio significat apud latinos numerum predictum p litteras quibus describitur . quia littera.d.ponitur pro quingentis id est pro vno.c.pro centum.l.pro quinquaginta.v.pro quinque.x.pro decem et hec simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex qui numerus competit machometo modo predicto et quia ista ponuntur velate et obscure. Ideo premittitur antedictum verbum hic est sapientia: id est res occulta. Et sic patet origo machometi et eius secte quo ad tempus quia incipit anno incarnationis dominice sexcentos sexaginta sex.

¶ De vita et moribus machometi.

D ij


Ecunda cõsideratio est de vita et moribꝰ machometi q̃ tribus explicatur pūctis. Primus est de vita machometi. fuit bestialis et libidinosa. Secūdus est ꝙ eius vita fuit ambiciosa. Tertius est ꝙ eius vita fuit morbo epilentico mõstruosa.

¶ Quod vita machometi fuit bestialis et libidinosa.


Rimus punctꝰ est ꝙ vita machõeti fuit bestialis et libidinibꝰ plena. Unde machometꝰ est illa bestia de q̃ pphetauit iohā. apoca. xiij. dicēs Et vidi aliam bestiā id est machometum. vitā voluptuosam q̃ bestialis dicit primo ethicoꝝ habētem. q2 fuit luxuriosus et libidinis ardore succēsus. super oēs homines orientalis regionis. iactās se solum supra quadragita homines ex diuino munere virtutē generatiuam coercēdi potestatē habere vt scribit historie orientalis ecclesie libro primo. cap. quinto qui aliter appellat liber episcopi Achon. qui fuit auctor huius libri. Posuit etiā machometꝰ in suo alchorano azoara. xiij. ꝙ deꝰ secū dispensauit de fornicatiōe et adulterio et sibi soli hoc cōcessisse. Nam sicut certum est omnibus sarracenis machometus diligebatur quādam que dicebat maria iacobina quā pñtauerat ei machoqueus rex iacobinoꝝ. due autē vxores machometi scȝ vna dicta anosse filia bebebor nobilissima inter eas et ahassa filia homor mouebant zelotipia. q̃ cū quadā die intrarēt ad eum inuenerūt dictā iacobinā cōcubēt cū eo. et dixerunt ei. decet ne sic facere pphetam qui erubuit et iurauit se de cetero nō facturum et sic placate sunt ad iuramentum eiꝰ. Cūqȝ modicū tps preterisset nō se potuit abstinere ab ea et fecit de hoc legē quasi ex ore dei recitātis sibi. Et sic dixit in alchorano in capitulo helmetcartē. quod interptatur vetatio vel anathema. O propheta qd petis qd deus cōcessit tibi placari vxores tuas postules iā legem posuit vobis deꝰ vt saluatis iuramēta vestra et item cognouit illā. et dixit ꝙ deus dispēsauit cū illo in iuramēto et super hoc testes sunt michael. et gabriel. et dixit illi vna de vxoribus. O machomete deꝰ festinauit in tuo desiderio. voluit hoc dicere forsitā id est in collo se tuo ppinauit incestui. Et addidit nunqd deus precepit tibi hmōi facere cum etiā inteipso hoc ꝓhoberiꝰ de ceteris forsitan q̃rit deus te placare p hmōi et appropinquare tibi. Ipse vero duabus vxoribꝰ totū legit quod sequit in capitulo vetatiōis. et ait quasi ex persona dei. penitemini corā deo ꝙ declinauerūt corda vestra quasi diceret de hoc ꝙ calumpniate sunt cū de incestu sequit que ꝓtinuo si forte deꝰ vos repudiabit et dedit ei p vobis vxores meliores sarracenas fideles. locupletes penitētes. adorantes. laudantes. agiles. et virgines. q̃ audiētes dixerūt penitemur. ¶ Simile fecit qñ accepit vxorem zenub nutricē sui: dixit sententiam que est in capitulo helizabeb. ꝙ deus dixit ei tu scelas in anima tua quod deus propalat et formides homines sed iustum est ꝙ deum formides. cū esset

sam respuerit zeijch maritauim⁹ eā tibi. O machomete et dixit zeijch. Nunquid duxisti eam nūcia dei. Respondit ve tibi. deus maritauit eam mihi. que postea iactauit se φ deus maritauerat eam. et non parentes eius: sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitam suam blasphemauit contra deum imponēdo sibi φ dispensauerat secum in iuramento et fornicatione et adulterio. cum tamē ipsemet dicat nullum esse maius peccatum φ imponere deo mendacium.

¶ Item infra in alchorano azaora. lxv. dicit φ paradisus su⁹ habet irriguos ortos. et vxores et concubinas virginesq3 pulcras. ꝛ ciphos aureos et argenteos ꝛ cōmestilia optima. Unde in libro de doctrina sua q̄ est autenticus apud eos dicit φ primum ferculum paradisi erit iecur piscis albi cibus summe delectabilis. Consequenter fruct⁹ arborum: concludens φ ibi cuncta essent frustra si voluptas luxurie non sequit̃.

¶ Item in suo alchorano capitulo de vaca concedit zodomiam tam cū masculo φ cum femina ꝑpter quod solum igne celesti deberet dirimi secta sua. Patet ergo ex omnibus supradictis φ vita machometi fuit vita bestialis. quia fuit luxuriosus incestuosus. adultere ꝛ in crimine pessimo maculatus.

¶ Quod vita machometi fuit superbissima. et ambitiosa.



Ecūdus pūctus est φ vita machometi fuit vita ambitiosa. quia ex inordinata ambitiōe dominādi ascendit per gradus malicie velut alter lucifer vt fieret rex hismahelitarū3 cum esset in primeua etate sua esset mercator. ꝛ frequēter pergeret cum camelis suis apud egyptū ꝛ palestinam cū iudeis et xpianis cōicās. nō solum nouū testamētum ꝛ vet⁹ didicit. s3 ꝛ magus pfectissim⁹ ē effect⁹. et cū curru canā ingrederet̃ ꝑuiciā cui⁹ ꝑuicie dn̄a tadiga vocabat̃ ꝛ diuersas species quas machometus secū attulerat dicta dn̄a miraret̃ cepit ei dicta mulier familiarius adherere quā machomet⁹ incātationū suarū virib⁹ cepit paulatim inducere in errorem dicebatq3 se eē messiā quem iudei adhuc expectāt futurū3. suffragabant̃ quoq3 verbis ipius tā incātationū prestigia φ calliditatis eius ingenia copiosa. qua opinione nō solū dicta mulier est decepta sed oēs iudei ad quos fama ei⁹ ptingere potuit ad eū cū sarracenis tāta rerum nouitate attoniti cateruatī3 cōfluebāt q̄b⁹ cepit leges nouas fingere ꝛ eis tradere adhibēs eisdē legibus testimonia noui ac veteris testamēti quasi quēdā colorē sui veneni. Usus ꝯsilio illi⁹ pessimi. Sergij monachi heretici arriani. q̄s leges hismahelite seu sarraceni suas appellant eūq3 suū legislatorē esse fatent̃ Prefata q3 mulier vidēs hominem iudeoꝝ ꝛ sarracenorū pariter testimonio approbatū3 pōpa. ꝛ sequela volatū. existimabat in eo diuinā latere maiestatē: ꝛ cū esset vidua accepit eū sibi i maritū. sic φ machometus totius illi⁹ ꝑuincie obtinuit ꝓncipatū. ꝛ incepit esse diues ꝛ potens ꝓm ambitionē sui desiderij: trāsiuit q3 dissimulat⁹ in hispaniā anno vltimo regis Richardi: ꝛ venit in ciui

tate Cordubeñ. p̄dicauit ibidē suā malā3 doctrinā dicēdo q̄ iesus xp̄s fuit natus de virgine ope spūssan-cti s3 tñ q̄ nō erat de⁹. Qđ cū audi-uit beat⁹ pr ysidor⁹ archiep̄s hispa lēsi qui tūc veniebat de curia roma-na. statī3 misit hoies suos ad p̄dictā ciuitatē vt cū vinculatū sibi adduce rent. Sed diabolus apparuit sibi et dixit q̄ recederet ab illo loco ꝛ stati exiuit et fugiēs nauigio trāsiuit in affrica in qua ꝛ in arabia decepit in numeras gētes. qui oēs ei adherēn-tes psarū regnū infestare ceperunt. totūq3 imperiū oriētis inuaserūt. tñ q3 p̄ualuit hostiū multitudo q̄ era-clius impator resistere non potuit. Vñ coact⁹ est oia sacra q̄ erāt in hie rusalem ꝛ p̄cipue p̄ciosu3 lignū scē crucis apud Cōstātinopolim appor tare. ¶ Jā ei p se cū arabib⁹ ꝛ aliis p̄dictis natiōib⁹ cōiuncti duce ma-chometo siriā occupauerāt ꝛ maxi-mam ptem palestine qđ fuit impij eraclij anno. xx. Qūo aūt ta3 subito tantā gētiū multitudine3 potuit ad se trahere iter cetera visus fuit qua dam astucia vulpina Cum eñ vide ret q̄ a p̄dictis natiōib⁹ tāq̄ summi dei p̄pheta ꝛ nūcius coleref. cepit ardētissima ambitiōe grādia cogita re in corde suo sc3 qūo posset esse cō trarius romanorum impatori. ꝛ qūo posset gētes a dñio suo subtrahere Et deinde cū suis deceptionib⁹ pu tauit virib⁹ suis cōmouere oēs po-pulos p̄dictarū gentiū in hoc facto. ostendendo eis qūo erāt oppssi grādi et amarissima seruitute in dādo red dit⁹ ꝛ tributa sine mō romanis. Et q̄ p̄pterea venerāt iam ad magnam paupratē ꝛ miseriā ꝛ q̄ ab hoc dā-no ꝛ piculo futuro poterāt exire p vim ꝛ timorē ꝛ per potestatē multo-rum gētiū. ꝛ vetare tributa ac serui tutem tollere: affirmauit tñ eis p̄n cipatū tenere nō posse nisi xp̄ianoꝝ fide oīno diuerterēt. suaq3 documē ta seruarent. Simulāsq3 vt p̄dictū3 est aliquid diuini numinis in se ha bere. ꝛ p̄stigiis multis p ipsum ostē sis hoies decipiēs p̄pheta mauim⁹ ab oibus in dicto populo habebat iudeos etiā multos vt dictum est ita decepit vt ipsu3 crederēt esse suum messiā. Et sic accidit q̄ postq̄ p̄dictis suggestiōibus cōmouit p̄dictas gē tes. misit eraclius impator nuncios suos p colligēdis tributis in affri ca. Qđ cū sciuit machomet⁹ exiuit ad eos cū illis quos cōmouerat. di xitq3 eis q̄ nolebant dare impatori romanorū tributa. ꝛ deinde pugna uit cū illis et interfecit illos. Et tūc eleuatū ē cor eius ꝛ venit in arabiā et in siriā ꝛ in mesopotomiā q̄s suo dñio subiugauit. Et deinde ꝯquesi uit ceteras p̄uicias circūquaq3 su⁹ deceptiōib⁹ q̄ virib⁹. aiando eos q̄ pugnarēt et defēderet se a romanis vt ab eoꝝ seruitute liberētur quod ꝛ fecerūt. Et tunc somniauit eracli⁹ impator q̄ parui mures nascebant in affrica qui rodebāt fimbrias ve stimēti sui. ꝛ post hec cū cognouit q̄ machomet⁹ cū ei adherentib⁹ occi derāt nūcios suos in affrica ꝛ q̄ no-lebāt dare cōsueta tributa cōgrega uit magnū exercitu3. ꝛ misit cum eo theodorū fratre3 suū qui tenebat im perium oriētis de manu eius vt pu-gnaret cū illis rebellātibus in affri ca et reduceret terra3 sub suo dñio. Cum ergo predictus theodorus ve-

nit in affricam: pugnauit cū illis et fuit permittēte deo victus ab illis ꝛ fugit qui satis afflictus rediit ad p̄dictum imperatorē. ꝛ narratis omnibus qui occiderant petiuit iterū maiorem exercitum vt iret cōtra illos rebellantes. ꝛ tūc imperator narrauit sibi somnium murinū quod viderat nec propter hoc dimisit exercitū suū mittere: immo maiorem q̄ prius cum eodē theodoro destināuit. Sed licet romani essent multi quādo puenerūt in terrā illā ꝛ viderunt potestatem machometi ꝛ audaciam quam secum habebat dubitauerunt multū de eo. ꝛ pauore magno ꝯcussi voluerunt se retrahere ad quoddā castrū quod dicebatur gabatin. qđ cum sensit machometus venit post eos plures eorum occidēdo ꝛ vulnerando. Romani vero videntes q̄ sic moriebātur pusillanimitate resumptis viribꝰ cōuersi sunt ad eos ꝛ habuerunt ibi p̄liū magnū sed finalit̄ victi fuerūt romani ꝛ occisus theodorus frater imp̄atoris. Omnesq̄ ibi perierūt paucis exceptis qui in montibus se absconderūt ꝛ ex tunc sublatū fuit romanoꝝ dn̄ium in africa ꝛ iugum seruitutis affricanorum cessauit. Cum ergo viderūt Agareni q̄ deuincerant romanos vltra modum facti leti redierunt ad terram sirie et venerunt in ciuitatē damasci que ab antiquo fuerat caput regni xp̄ianoꝝ ꝛ ibi de beneplacito ꝛ voluntate omniū p̄dictorum eleuatus fuit in regem machometꝰ quia multū eū diligebant et appreciebantur. quia sic extraxerat eos de seruitute romanorū et regnauit. x. annis. ¶ Hec ex generali istoria hispanie. Ex quibus manifeste patet quomodo vita machometi fuit ambitiosa. quia vt efficeret̄ rex et dominus et vt haberetur tanq̄ verus p̄pheta dei fuit totū studiū vite sue.

¶ Quod vita machometi fuit morbo epilentico monstruosa.



Ertius punctus est q̄ vita machometi fuit morbo epilentico mōstruosa. Sicut eñ vilis machometus libidinibus et ambitionibus fuit plenus. sic etiā vt eiꝰ turpitudo anime ostenderet̄ exteriꝰ mōstruosus fuit in corpore. laborās caduco morbo siue epilentico. ꝛ cū die q̄dā p̄sente Cadiga regina vxore. sua caderet in terra spumās velut porcꝰ illa cernēs nō modicū tristabatur eo q̄ homini impurissimo iūctā m̄rimonio se videret. quā ille placare desiderās surgēs eā talibꝰ sermonibꝰ demulcebat. dicebat eñ cum gabriele archangelo se habere colloquiū nec vultꝰ eius ferre posse splendorem. sed in eius aspectu mirifico virtutem carnis omnino deficere. ꝛ p̄pter hoc ipsū cadere oportebat. vt cum hec dixit laborauit vt suis incātationibus ꝛ magicis artibus ac diabolo concurrente quo dirigebatur facere aliqua mira q̄ miracula videbāt̄ ad illā. Et q2 aliquo modo teste scriptura diabolꝰ ī angelum lucis se trāsfigurat diabolꝰ itrabat in eo ꝛ faciebat ei aliqua futura predicere et per istum modum decipiebat gentes. Credidit ergo predicta mulier eius falsis assertionibus et illusionibus credide-

runt et alie supradicte nationes eo q gabriel archangelus sepe a deo ad sanctos hoies destinatur q ex ore gabrielis archãgeli machomet⁹ leges illas susciperet quarum eis obseruã- tiam imperabat.

¶ De qualitate doctrine et legis machometi.



Ertia cõsideratio ẽ videre q̃lis ẽ lex machometi Et licet ex supiorib⁹ satis clareat q homo tã bestialis et immũdus nõ potuit dare nisi legẽ sibi correspondentẽ. Ueruntñ vt fideles cognoscant falsitatem ei⁹ et quomõ non est lex dei sed diaboli septem passib⁹ explicat. Primus erit de modo fallaci quomõ dedit legem suã populo ei credenti. Secundus de errorib⁹ sue legis. Tertius de fatuis sue legis fabulis. Quartus de maliciis sue legis Quintus quomodo mille miraculis fuit confirmata. Sext⁹ quõ est lex cõtradictiõis. Septim⁹ q in plurib⁹ ẽ per hoiem renocata et a diabolo tãq̃ a principali auctore constituta.

¶ De mõ q̃ fuit data lex machometi



Rimus passus ẽ videre modũ quo secta ista machometi fuit data Circa qd notandũ ẽ q sicut fert ẽ libellus qdẽ in partib⁹ trãsmarinis de ei⁹ fallacijs in q̃ legit q ipse volẽs sibi cõciliare aios pplor dicebat se cẽ pphẽ tam ad eor salutẽ diuinit⁹ destinatũ vz vt legẽ iudeis et xpianis datã que nimis rigida erat et seuera mitiorum pceptor pmulgatiõe tẽperaret et vt ei⁹ missiõi ad instar moysi attestari q̃dam signa et pdigia videret assignata die ad certũ locũ pplm cõuocauit legẽ diuinit⁹ missã insignis et pdigijs accepturũ: tũc eo sermocinãte ad populũ colũba cãdida q̃ in vltimo loco erat ad hoc fallaciter edocta euolãs super humerũ ei⁹ stetit et in ei⁹ aure sueta more solitũ grana i aure reposita comedens vba legis ei suggerere videbat. Thaurus quoq similiter ad hocipsm cõsuetudine q̃dam edoct⁹ vt de manu ei⁹ pabulũ acciperet ad vocem eius corã pplo venit et quasi noue legis mandata celitus missa q̃ ipse cornibus ei⁹ alligauerat detulit. Sed et vasa quedã lacte et melle plena. que ipse in certis vẽnis terre artificiose ac latenter imiscuerat quasi p diuinã reuelationem fecit effodi et populo velut in signo future habundantie q p eiusdẽ legis obseruãtiam mereret ostendit. Sicq miraculis et magnalib⁹ diuinis cõgratulãtes et acclamãtes seduxit atq ad legẽ suam q̃si diuinam recipiẽdam pertinaciter animauit.

¶ De erroribus legis machometi.



Ecũdus passus ostẽdit errores legis machometi. Unde oim antiquor feces quas diabol⁹ sparsim seminauerat simul i machometo et eius lege recollexit ac renouauit. Ipse nãq cũ sabelio negauit trinitatẽ personarũ in diuinis. Secundo docuit xpm esse purã creaturã cum arrio. Ubi et Sergius monach⁹ qui fuit magister machometi vt dicitur ẽ fuit hereticus arrian⁹. Tertio asserit q iudei nõ occiderũt xpm sed

quēdam ei similē: ꝛ in hoc ꝯuenit cū manicheo. Quarto dixit ꝙ de⁹ trāstulit xp̄m ad se ſꝫ apparebit circa finē mūdi ꝛ occidet antixp̄m ꝛ postea faciet eū de⁹ mori. ꝛ q2 negat xp̄i passionē oīa sacramēta eccl'ie q̄ a passione xp̄i sumpserūt efficaciā ꝛ i hoc cōuenit cū donatistis heretici. Quinto dicit ꝙ demones. possunt saluari p alchoranū ꝛ ꝙ ipsi audito alchorano multi ex eis facti sunt sarraceni ꝛ in hoc aliqualiter imitatur originem qui dixit ꝙ adhuc demones saluabunt. Sexto dicit ꝙ qñ de⁹ misit ꝑ eo gabrielē ꝙ ipse iuit ad deū ꝛ de⁹ imposuit ei man⁹ ꝛ tantā frigiditatē sensit ex tactu man⁹ dei sup humeros eius ꝙ frigiditas ꝑuenit vsq ad medullā spine dorsi ꝛ in hoc ꝯuenit cum acronio forti q̄ ponūt deū corporeū. Septimo dicit spiritūsanctū eē creaturā ꝛ in hoc cōuenit cū machedonio. Octauo dicit ꝙ aliq̄ āgeli facti sunt demones q2 noluerūt adorare adam ꝛ in hoc oīno neminē imitatur Nono ponit ꝙ vltima hoīs beatitudo ē in cōmedendo ꝛ luxuriādo ꝛ in vestib⁹ preciosis ꝛ in ortis irriguis ꝛ in hoc cōuenit cū cherinto heretico ꝛ cum quibusdam paganis. Decimo ponit in capitulo de mēsa ꝙ familia sua nihil oīno valet nisi cōpleat legē ꝛ euāgeliū ꝛ librū sibi reuelatū sꝫ alchoranū: ꝛ sic docuit gētes iudaysare: et ideo docuit circūsionem esse tenēdā ꝛ in hoc cōuenit cū vicrne heretico. Undecimo docuit indifferenter accipere vxores alioꝝ ꝛ in hoc videtur cōuenire cū nicholaitis hereticis. Duodecimo docuit licitū eē habere plures vxores ꝯtra apostolū pme coꝝ. vij. et ꝯtra ꝯstitutionē ꝑfectā legis nature erūt duo in carne vna gen. ij. ꝛ i hoc ꝯuenit cū nazareis hereticis licitū ponentib⁹ in noua lege articulū de pluralitate vxoris. ¶ Xiij. docuit vti lotionib⁹ ꝑ baptismatib⁹ in remissionem peccatoꝝ ꝯtra apl'm ad ephe. iiij. vna fides vnū baptisma: ꝛ i hoc ꝯuenit cum nouacianis ꝛ donatistis hereticis baptisma reiterantibus. ¶ Xiiij. docuit licitū eē sodomiā taꝫ cum masculo ꝙ cū femina vt pꝫ i alchorano capitulo de vacca. ꝛ i hoc cōuenit cū sodomitis hereticis licꝫ sarraceni palliēt hoc q̄busdā honestis expositionib⁹ Hec aūt fuit tota intentio machometi vt scꝫ resecaret q̄cq̄d erat arduum in credēdo ꝛ q̄cq̄d erat difficile in operādo: ꝛ cōcederet cōmunia ad q̄ mūdani hoīes ꝑni erāt ꝛ maxime arabes scꝫ gulā ꝛ luxuriam ꝛ rapinā. ¶ De virtutib⁹ aūt puta de humilitate vl' de pace. vel abstinentia. vel de caritate dei ꝛ ꝓximi vl' de vltimo fine nihil notabile dixit ꝛ q2 de oībus his poterat ei⁹ facilitas et malicia deꝑhendi taꝫ p nouū ꝙ p vetus testamētū ꝙ etiā p dicta philosophoꝝ q̄ de virtutib⁹ ꝛ vltimo fine hominis tractauerūt mandauit oīno ꝙ nihil crederēt qd̄ esset ꝯtrariū huic legi: sed q̄ aliud crederet occideretur.

¶ De fatuitatibus ꝛ fabulosis legis machometi.



Ertius passus est de fatuitatib⁹ ꝛ fabulosis dictis legis ꝛ doctrine machometi. Ex q̄bus satis apparebit qd̄ nō ē lex dei. Nō enī lex dei fabulosis ꝛ ridiculosis calificatur q̄ potius ꝯuertūt hoīem in risum ꝙ in deuotionē: talis ē lex

machometi vt certū ē oīb⁹ eā legēti-
bus. de multis q̄dā pauca l3 magis
notabilia referant̄ dicit̄ eīn in capi
tulo de lenemelle q̄ interpretat̄ for-
mica q̄ Salomon congregauit ma-
gnum exercitum angelorꝝ videlicet
hoīm ⁊ animaliū. ⁊ q̄n ibant inuene-
runt fluuium formicarum ⁊ tunc for
mica dixit. O vos formice itroite in
habitacula vestra ne interimat vos
Salomon ⁊ milites ei⁹ ⁊ subrisit for
mica. Et post pauca q̄n reassignabā-
tur omnes aues in exercitu īuentū
est q̄ deerat vpupa ⁊ dixit Salomō.
quid ē q̄ hic nō video vpupā puniā
illam ⁊ decollabo eam vel assignabit
rationē quare defuit ⁊ stetit vpupa
non multum lōge ⁊ ait. didici q̄ vos
nescitis ⁊ veni ad vos de sabea cum
veris rumoribus inueni si quidē mu
lierem regnantem inter eos ⁊ operi
pp̄l'm suū colere solē absq3 deo. Itē
in capitulo delchamar quod dicit̄ in
tpe lune appropinquauit luna hora
⁊ fracta est luna quod. exponētes do
ctores eorꝝ dicūt q̄ machometus sta-
bat cum sociis suis ⁊ cū videret lunā
appropinquātē3 coniunctioni dixerūt
ei ostēde nobis aliq̄d pdigiū. ⁊ tūc io
se innuit lune duobus digitis sc3 indi
ce ⁊ medio ⁊ tunc fracta est in duas
partes et vna medietas cecidit su-
pra montem elikaūs qui imminet ci
uitati meque ex vna pte: et alia me-
dietas super aliū qui mons rubeus
appellatur situs ex alia pte ciuita-
tis: et cum sic fracta esset luna venit
et intrauit manicam camisie macho-
meti et ipse integrauit eam. Item in
capitulo seba dicitur q̄ vermis indi
cauit mortem salomonis vbi dicit
glosa q̄ salomon dū3 staret innixus

super baculum suū subito tantū spi
lor eū arripuit q̄ expirauit nec tamē
corruit diuino miraclo. demones au
tem qui ei seruiebant vidētes eū sta
re credebāt eū viuere ⁊ nat⁹ est q̄dā
vermis de terra ⁊ corrosit baculū cui
innitebatur. ⁊ tūc fracto baculo cor
ruit salomon: ⁊ concurrerunt demo-
nes ⁊ inuenerunt eum mortuū et ex
tunc ceperūt hoībus nocere ppos̄e.
Itē ipse machometus in libro narra
tionū reddit causam quare vinū sit il
licitum ⁊ dixit q̄ deus misit angelos
duos i terrā vt bene regnarēt ⁊ iuste
iudicarēt ⁊ fuerunt isti angeli Aroth
⁊ maroth. cumq3 venisset mulier que
habebat causā ⁊ inuitauit eos ad prā
dium et dedit eis vinum bibere q̄d
eis deus mādauerat ne biberent: et
inebriati requisierūt eam de luxuria
et consensit hoc precio q̄ vnus doce
ret eam ascendere in celum et alius
descendere. Cūq3 eam docuissent ascē
dere in celum ⁊ deus illam videret
audita causa ⁊ modo fecit eā lucife
rum q̄ esset ita pulcra inter sidera si
cut erat in terra inter mulieres. Da
ta autem optione angelis qui pecca
uerant vbi vellent puniri hic vel in
futuro elegerunt magis puniri in
presenti q̄ in futuro et tunc deus su
spendit eos per pedes in puteo ba-
bilonis cum cathena ferrea vsq3 ad
diem iudicii. Hec et similia multa cō
tinentur in predicta lege per que q̄li
bet sapiens poterit cognoscere fi-
ctionem q̄ nullo modo sit lex dei. Nō
eīn lex diuina consueuit loqui hoīb⁹
per tales fabulas: sunt eīn sequētes
machometum illi de quibus prophe
tauit paulus a veritate quidem audi
tum auertent ad fabulas autem con

vertentur. Item dicit in libro narrationum q celum creatum fuit de fumo et fumus de vapore maris ꝛ mare de monte quodā qui vocatur caph qui cingit totum orbem ꝛ sustinet celum. Dicit etiam q sol ꝛ luna erant equalis luminis ꝛ virtutis ꝛ nō erat distictio inter diem ꝛ noctem. quadā autem vice volabat gabriel ꝛ accidit vt ala sua tangeret lunam q̄ obtenebrata est sicut modo cernimus. Preterea dicit q natus est sus de stercore elephantis ꝛ mus de stercore porci et cattus de fronte leonis: qd narrat in hunc modum. Nā cum eēt noe in archa cum filiis ꝛ animalibus qui ibant ad secreta nature inclinabatur archa ꝛ maxime cum ibat elephas et cum vehementer timerent consulit noe dūm qui ait. vade ꝛ inclina culū eius ad foramen stercorarie: et fecit sic qui et stercorisauit ꝛ natus est sus grandis satis de stercore elephātis Cū autem rostro fossorio reuolueret fecem vt solet natus est mus et cepit rodere tabulas arche ꝛ tunc maxime timuerunt ꝛ consulto domino noe percussit leonem in fronte ꝛ egressus est cattus per nares eius ꝛ hec est causa vt dicit quare caro porci sit illicita. Dicit iterum in eodem q deus in fine mundi occidet omnem creaturā etiam angelos ꝛ archāgelos ꝛ nihil remanebit viuū nisi de9 ꝛ mors que est quidē angelus qui dicitur adriel. ꝛ tunc p̄cipiet de9 adrieli q occidat seipm quo facto dūs insultabit voce grandi ꝛ dicet vbi sunt satrape mūdi et principes et post hoc resuscitabit omnia. Ipse etiā machometus scripsit librū vbi posuit duodeci milia verba stupenda ꝛ cū admirātes q̄rerent vtrum omnia illa essent vera Respondit q solum tria milia veritatem habebant oīa alia falsa erant Cum igitur in predicto libro aliq̄d falsitatis dep̄hendītur dicunt sarraceni q hoc dicit machomet9 q2 non erant omnia vera et istud est de illis residuum totum semp in suo robore perseuerat. ita etiam faciunt sarraceni de alchorano q2 cum multa falsa in eo ꝛ mendacia cōprehendantur tamen ꝑpter quedam vera que continet quasi verbum dei ab eis tollitur Non est sic de euangelio xp̄i quia si in eo vnum solum verbum falsum inueniretur qd absit de euangelio vt dicit Augustinus causa iusta esset q totum euangeliū friuolū reputaretur ꝛ vanum q2 modicum fermētum corrūpit totam massam secundum apostolorum. ꝛ hinc est q litterati et magni sapientes inter sarracenos non adhibent fidem sed fictiones doctrine aduertūt in predicto libro. Cui9 sunt duo signa Primū q renuūt disputare cū aliis sapientibus publice Secundum q nolūt adduci alchoranum in publicū ꝛ dolent vehementissime cū ab aliis legit ꝛ nullomō vellent q in linguas alias ꝛ litteras trāsferretur. Scimus enī q verum aurū neq3 lumen timet neq3 ignē Et ideo q2 xp̄iani de veritate cōfidunt q̄ fortissima est ꝛ manet in eternū libēter cū aliis nationibus de euangelio cōferunt gaudētq3 cū ab aliis nationib9 creditur ꝛ desiderant q omnibus publicet ꝛ in linguas alias trāsferatur ꝛ nō solū scripturis s3 etiā picturis ꝛ celaturis publice xp̄i passionē ostēdunt q ab aliis nationib9 ludibriū ꝛ ignominia reputatur.

¶ De maliciis leg. spurcissime machometi.



Quartus passus est de maliciis legis machometi. Cum deus sit summe bonus et optimus scit optima adducere secundum dionysium si mala cotinet lex aliqua constat illam non esse a deo talis est lex machometi ut patet per totum alchoranum. Dicitur enim in capi. elhacaph et etiam in capi. elcez quod interpretatur demones quod ipsum alchoranum placet demonibus et in eo delectantur. demones autem sunt prani et damnati in voluntate quibus non placet nisi quod malum est igitur alchoranum est malum. Preterea alchoranum est causa omnium malorum ut occisionis et rapine et periurii et huiusmodi que quidem mala sunt. Alchoranum non solum permittit: sed mandat occisionem: nec est excusatio quod mandat quod occidantur increduli. Dicit enim sine dubio quod fideles non debent occidere fidelem: ipsos autem infideles precipit occidi nisi soluant tributum ergo soluere tributum est integra causa quod occidantur vel non occidantur. Preterea sicut ut in Alchorano in pluribus locis legitur nullum est maius malum quam imponere deo mendacium. Alchoranum autem deo imponit mendacia multa preter illa que dicta sunt superius que omnia redundant in deum quomodo ergo alchoranum est sermo dei ut dicunt. Possumus autem ostendere plura alia. Nam in capi. eleniphaal quod interpretatur lucra dicitur quod lucra sunt dei et nuncii: et quod debet deo quintam partem de his que lucrantur. Sed numquid deus est ita maius quod permittit rapinam ut inde insequatur partem suam scilicet quintam partem. An est ita pauper quod non habet unde alat pauperes suos scilicet viduas et pupillos et peregrinos de quibus ibi loquitur nisi permittat rapinam ut inde lucretur. Certe iam fecit machometus deum consortem sibi in malum quem non potest habere consortem in bono. ¶ Quod autem precipiat rapinam patet per asana. xii. ubi loquitur sarracenis in hunc modum viri boni deum timentes factis per que vos ipsi propinqui sui sitis studeatis ipsiusque nomine usque quo vos meliores et elatiores efficiamini predatores et expugnatores estote. Propterea licet alchoranum aliquomodo prohibeat rapinam vel periurium vel quedam alia mala tamen ipsa prohibitio est quedam permissio dicit enim ne faciatis talia mala qui deo non placent: sed si feceritis ipse est misericors et miserator: quia indulgebit vobis de facili. De rapina autem nihil mandat umquam quod restituatur nec ipsi talem consuetudinem habent. Sed sufficit sarraceno quod dicat non est deus nisi deus et machometus est nuncius eius. De periurio vero expresse dicit in capitulo elemede quod interpretatur mensa non imputabit vobis deus fraudationem iuramenti: sed moderationem eius quasi dicat periurium non obligat ad culpam: sed ad penam: et postea subdit pro transgressione vero eius decem miserorum cibatio seu eorum vestitio: aut unius captiui redemptio: qui autem hoc non valet tribus vicibus ieiunabit. Ex istis sequuntur omnia mala non enim timent rapere vel fraudare nec periurare: nec seruant fidem tamen christiani tenent quod fides seruanda est hosti: et etiam infideli. Ex supradictis satis patet quod lex

machometi nõ est lex dei ex quo mul tas continet malicias ⁊ multa falsa ⁊ criminosa.

¶ Quod lex machometi non est cõfirmata miraculis.



Quintus passus est ꝙ lex mechometi non est confirmata miraculis. Ex quo quicunqꝫ sani intellectus poterit auertere ꝙ nõ est lex dei. quã enĩ moysen misit deus ad pharaonẽ ostẽdit magna miracula. helyas eliseus ⁊ aliĩ pphete fecerunt magna ⁊ inaudita miracula ⁊ illi precipue omnes qui aliquid nouitatis attulerũt mundo christus aũt venit pprie cum pdigiĩs ⁊ signis maximis sicut etiã in alchorano dr. Si aũt dicant sarraceni ꝙ plura ⁊ magna miracula fecit machometus sicut est illud de integratione lune fracte ⁊ de fonte aq̃ quẽ cũ digit; suis fecit emanare hec friuola sunt ⁊ contra alchoranũ eoꝝ prohibet enĩ machomet⁹ ꝙ nihil de eo credãt nisi ꝙ scriptũ est in alchorano de oib⁹ inquit philosoph⁹ multa mentiti sunt ꝙ ne de me verum teneat ꝙ alchorani auctoritate fulcit qui cũ miracula non faceret ostendere volens cãm deũ consequenter introducit dicens dñs dixit ad me: isote miracula facere non permitto q2 ne tibi sc; contingat sicut in aliĩs pphetis in miraculis timeo suo ergo testimonio conuincit nullum fuisse miraculũ seu signũ. Itẽ ipse machometus in alchorano frequenter recitat ꝙ cũ homines ei dicerent ostende signa que fecit moyses ⁊ christus ⁊ aliĩ pphete. Respondebat q2 moyses venit cũ signis ⁊ nunciĩ ceteri et maxime xps qui venit cũ maximis pdigiĩs ⁊ mundus non credit eis: sed dicebant ꝙ erant maleficia ideo nõ pmittit me deus facere miracula: nõ enĩ crederent: sed veni in virtute armorũ. Sed hoc conuincit expressum esse mendaciũ. quõ enĩ non crederẽt ei si faceret miracula q̃ crediderunt ei sine miraculo. Talia enĩ mãdauit eis ad que mundus pnus est ⁊ currit sine aliquo miraculo ⁊ mandato: sc; ꝙ occiderent ⁊ raperent ⁊ mulieres plurimas impregnarent ⁊ ꝙ dentem p dẽte ⁊ oculũ pro oculo extraherẽt. Ad hec aũt oĩa ita pni sunt mũdani hoies vt vix cũ magnis vltionibus ⁊ iudiciariĩs penis ab istis valeant coerceri. Quod aũt induxit p signo ꝙ sit missus a deo in virtute armorũ expressa; continet falsitatem nõ enĩ semper fuit victor sicut moyses ⁊ iesus enoch ⁊ helyas quos angel⁹ dñi semper protexit ⁊ victores fecit. machometus autem vincebat aliquãdo ⁊ aliquo modo vincebatur sicut ⁊ aliĩ tyranni. nã dentes eius in bello contriti sunt ⁊ facies collisa sicut habet in bello quod vocatur gasime tobor vbi fuit vulneratus in ore et amisit vnũ dente; de priorib⁹ corruit quoqꝫ in foueam ⁊ fuit valde turpiter vict⁹ cũ is in pcedenti nocte ex parte dei sui contrariũ promisisset hec in pugione ⁊ alia similia parte secunda capi. viiĩ. Ex quo etiam patet ꝙ nõ est miraculum illud quod pro signo inducunt videl; ꝙ subito magna pars mundi ei adhesit. Talem enĩ legẽ cõstituit: ⁊ talia mandata dedit ad que omnes proni sunt etiam sine mandato vt superius patuit. Dixit enĩ iusti

fit mihi deus terrere gentes gladio donec testificent quod non est deus nisi deus et quod ego sum nuncius eius quod si fuerint confessi sanguine et pecuniam suam saluauerunt et inde sarraceni dicunt saluati. Nam quicunque recipiebant mandatum machometi ipse et sui salua bant eum et non occidebant nec expolia bant. ¶ Unde et sarraceni non sarraceni vocant sed messalami quod interpre tatur saluati ipsi autem vere credunt se esse saluatos et derident christianos qui no lunt dici massalami .i. saluati vt ipsi sed volunt dici christiani. Dum autem plu res a machometo talem saluationem ac ciperent ex predicta causa. Postea fecit preconisari quicunque dixerit non est deus nisi deus intrabit poradysum etiam si latrocinatus fuerit et fornicatus. Ue nit autem quidam ad machometum dictus hebidorda et quesiuit ab eo si hoc es set verum. Et respondit quod sic et addi dit etiam si cum precedentibus biberit vi num et etiam si occiderit et adiecit macho metos etiam si torserit nasum hebidor da ad ea autem omnia confirmanda non ostendebat miraculum sed nudabat gladium. Idem habetur expressius in capitulo prophetarum vbi sic legi tur. Dixerunt de machometo scilicet asculta sti somnia seu blasphemias vel cer te poetizas fiant ad nos saluantem cum miraculorum ostende quemad modum missi sunt et priores. Respondit destruxit inquit deus ciuitates ante eos qui non crediderunt et qui precesserunt vos non crediderunt: nec etiam vos miraculis crederetis nisi per gla dium sicut in capitulo prophetarum narratur. Ait ve querentibus mira cula fieri ab eo et dixerunt ei. Ascul tasti somnia etc. Respondit sicut su periores per gladium. Audite ergo ma chometici si alchoranum visitastis ip se est qui affirmat machometum mil le fecisse miracula longe autem plu res sunt quos consumpsit gladius quam qui gratis cum secuti fuerunt. Decla rat ergo ex supradictis legem macho meti nullo miraculo fundatam esse et sic non dicenda lex dei. ¶ Fides au tem christiana que precipit ardua tota est fundata in miraculis vtilibus et ma nifestis que non solum christus fecit sed et apostoli post eum: etiam doctores qui euan gelium et apostolorum dicta exposuerunt et vsque ad ista tempora durauerunt miracula: scilicet de effugatione demo num et curatione languorum et resurrectio ne mortuorum. Hec mirabilia faciunt christiani et fecerunt qui dicunt christum cru cifixum esse verum et solum deum. ¶ Et si di xerint sarraceni quod ista non credunt nec facta sunt ostendemus eis mira cula magis. ¶ Constat enim quod totus mundus colebat idola et maxime roma ni qui tenebant monarchiam mundi hi receperunt fidem christianam et non so lum acceptauerunt christum crucifixum esse verum deum: sed etiam expulerunt om nes alios deos qui tanto tempore in idolis dabant eis responsa: nec impo nebant eis aliqua grauia cum fides christiana tam ardua et insolita mundo imponat vt contemnere mundum: con temnere seipsum diligere inimicos orate pro persequentibus benefac re malefacientibus aliena non appe tere propria largiri. ¶ Hec omnia mun dus acceptauit et ritum prestitum dimi sit. Aut igitur propter sufficientia miracula aut sine miraculo maius autem miraculum fuit si sine miracu lo et per homines impotentes simpli

ces et pauperrimos procurari potuit et hec fecerunt christiani non alios occidendo: sed mortē ab aliis equanimiter tollerando. Constat autem modis omnibus fidē christianā stupendis miraculis esse fundatam legem etiam machometi nullo fulciri miraculo non eīm indiguit: et maxime quo ad carnales homines et mundanos. Alii vero scilicet intelligentes litterati et virtuosi viri et nullatenus adheserunt.

¶ Quomodo lex machometi est lex contradictionis.



Extus passus est q̄ lex machometi est lex contradictionis. Sunt eīm in eo innumere contradictiōes de quibus propter breuitatē octo subiunguntur. Primo se dicit esse generalē prophetā: et tamen dicit q̄ alchoranus datus est ei arabice: et q̄ nescit aliaz linguā nisi arabicā. Itē secundo dicit in capitulo de delbachara q̄ interpretatur vacca q̄ iudei et christiani et sabbei saluabūtur et capitulo ad mirā. dicit postea q̄ nullus saluabitur nisi in lege sarracenorum. Item tertio mandauit eis q̄ non altricentur cum hominib⁹ alterius secte verbis asperis: sed verbis māsuetis nō eīm ptinet ad hoiez dirigere: sz ad deuz soluz et vnus quisq̄ hz de se solo reddere rōnē et nō de alior postea mandat in pluribus locis q̄ occidant et expoliant q̄ nō credūt donec credāt vel soluāt tributū pterea ipe dicit i capi. libē q̄ illi q̄ recipiunt sine deo diīz aliū tu nō es patron⁹ et pcurator eor: sed deus reseruat sibi. Est igit notabilis cōtradictio q̄ ex vna parte auctoritate dei totiēs mādat q̄ occidant increduli et ex alia pte de⁹ mandat q̄ etiā p tanto scelere nullus est pcurator ad puniendū: sed soli deo reseruant. Itē quarto machometus in capi. zalt tenenti in fine iactat se q̄ ipe nō est de cōpellētibus: sz quomodo nō est de cōpellentibus: q̄ mādat q̄ nō credentes occidant et expolient. Itē in hoc capi. de vacca concedit sodomiā tā cū masculo q̄ cū femina dicit eīm sarracenis q̄ non polluant se cū infidelibus nisi credant: et de mulierib⁹ dicit mulieres vestras aratura vestra arate eas vt vultis: et tamen in codē capitulo prius dicit q̄ illi sodomite tempore loth operati sunt abhominabile vitiū: et prestis nationibus insuetū. Itē vi. ipse dicit q̄ noe abrahā ysaac et iacob et filii eorū fuerunt sarraceni: et tamen ipse dicit q̄ mandatum est ei q̄ ipe esset primus sarracenus. Preterea cōstat q̄ non fuerunt sarraceni quātum ad ritū: nisi postq̄ fuit data lex sarracenorū. lex aūt sarracenor est alchoranū quod quidē fuit datū post legem moy et euāgeliū sicut habet in alchorano: immo nō sunt adhuc septingēti. xcv. anni q̄ fuit machometus cuz ipe venerit anno dñi. sexcentos. lxvi sicut patuit supra cōsideratione pri⁹ ma articulo. iii. Cōstat tñ q̄ noe habrahā ysaac et iacob fuerūt ante legē moysi et euāgeliū. Itē. vii. ipe dicit q̄ deus phibuit auguriū. et tñ ait augurie mini si aliter nō potestis in scissura datili et q̄ hoc nō fecerit anathema sit. Itē viii. ipe dicit se missuz arabibus q̄ nūciū nō habuerunt dicit eīm

q alchoranū datū est eis solū in lingua arabica. dicit eñ se nescire aliā linguā nisi arabicā. Unde cū adhesissent ei quidā bacheria iocobinus et salon persa ⁊ abda alba de perside filius sclcā iudeus ⁊ quidā dicerent q ipsi instruebant eū: ecce cecidit in faciem suā ⁊ contracte sunt manus ei9 ⁊ pedes ⁊ socij cooperuerunt eū vestibus suis ⁊ ad se rediens dicit de9 misit me corripere vos de sermone quē dixistis q tales me docerent legitq̃ eis vnā lectionem alias sententiam que est in fine lectionis elnael qd iterptat palma que sic dicit. Scimus q ipsi dicent q instruit eum hō lingua aūt qua loquere ei perfecta hoc aūt arabica patens est: ⁊ et hoc dicit quomodo pōt esse q illi istruāt me quo⁊ vnus persecutus est ⁊ alter ebreus qui dixerūt ei potest esse q lingua sua tibi loquat ⁊ exponūt tu lingua tua oīa notifica hāc inuenit rñsionē: s; q̄ non poterat instrui ab hebreo⁊ psa q̄ sunt ppinq quō poterat alius valde remote lingue instruere. Ipse tñ post dicit se eē missu; ad vniuersitatē gētiū. Sed quō ibit ad oēs gentes in septuaginta linguis q̄ nescit recitare suū sermonē nisi in lingua arabica. Dicit tñ vnde habet in libro ppheta⁊ q dicit ei deus nō misimus te nisi ad vniuersitatē gentiū est igit manifesta cōtrarietas ⁊ apertum mendaciū q sit missus solis arabibus ⁊ oībus gentibus. Non igitur alchoranū est lex dei in qua tot contradictiones inueniunt. Unde sentēcia est machometi in capi. elnesa qd interpretatur mulieres q si iste alchoranus non esset a deo inuenirentur vtiq̃ in eo ɔtrarietates multe. Sua igitur sententia fit in destructiones sue legis: q: ex quo vt visum est multe manifeste contrarietates sunt in eo non est lex dei.

¶ Quod lex machometi non est lex dei: q: in multis est per hominē reuocata et q dyabolus fuit principalis actor alchorani.



Eptim9 passus est q lex machometi nō est lex dei: q est in plurib9 p hominem reuocata. Unde nō est tale examē legis sarraceno⁊ inter eos quale iter xpianos sepe fit per consilia generalia vbi veritas fidei repetitis vicibus luce clarius innotescit. Cū sarraceni qui eius noticiā habent p autētico tenent actū factum p machometū abdulhaqui qui erat alphara in ciuitate que dicitur malaga q̄ refert in suo libro versus reuocato⁊. q cu; ipe vidiss; multos locutos fuisse in modo quo aliq̄ versus alchorani reuocabant ⁊ q null9 hoc fecerat finē q recedēdo a pdicta ciuitate cōgregauit doctores regule q̄ ei auxiliū dederūt cū auctoritatibus ⁊ libris antiquo⁊ magistro⁊ ⁊ q sic cōposuit breuiariū certissimū de eo q breuiariū reputatur inter doctos magnū onus legis machometi ⁊ non minus p̄iudiciū: q: ostendit allegando sup eo alios passus alchorani. q in ipomet alchorano quod tenet ab oīb9 sarracenis p lege sua data a deo sunt reuocati. cc. ⁊. xxvij. versus de q̄bus rōne genere sunt reuocati cētū xxiiij. versus ita q sarraceni faciendo guerra; cōtra nō sarracenos ipsi ɔdicūt legi sue in cētū. xxiiij. passib9

verbum est magni ponderis dicere sunt reuocati. Aliud est concordare vnum passum cum altero exponendo et declarãdo quomõ i suo casu intelligitur vnus passus et in alio ali9 sicut cu; in multis passibus videtur esse cõtrarietas inter doctores xpianos sit studiose et autentice per generalia cõsilia et sctõs patres habita examinatione longo tempore cũ cardinalibus patriarchis archiepiscopis episcopis et doctoribus ac multis litteratis sue curie et extra. Sed quod aliquod consiliu; vel papa dicat q aliquis passus euangelij sit reuocatus alienum est a suo proposito et omniũ xpianorum q in lege dei fiat sicut in legibus ciuilib9 vel in aliquibus canonibus seu decretalibus specialiter in regulis cãcelarie per quas expediuntur bulle exeuntes a romana curia quarum sequens papa approbet quas vult reuocat. vel sicut foris regni castelle et ordinationib9 quia aliqui reges faciunt aliquas ordinationes ad quas magis attendunt q ad antiquos foros et hoc est quia reuocare legẽ spectat ad suum factorem vel ad equalem seu maiorem potestatem habentem. Quomodo ergo potest reuocari lex que putatur eẽ dei per aliquez aliuni quia si veru; est q esset dei nõ dico per hominẽ sapientẽ sed nec p diabolum vel aliquem angelu; nec per oẽs diabolos hoĩes et angelos simul in vnum coniunctos. Sed ad reuocãdũ tot versus libri alchoran non fit mẽtio q fuit facta cõgregatio vniuersalis ex pte omniũ sarracenorũ et q maiores eorum cõgregarẽtur reqsiti. s; habẽt p autẽtico dictũ vnius alfaquiq dicit et nõ pbat nec forte suo tpe fuit manifestũ q petierit consiliũ super eo a doctoribus regule. Ex quibus satis clare p; legem machometi nõ esse legem dei: q: nec autentice examinat: immo per vnum sarracenũ in pluribus reuocata: et si vnus dyabolus: l; sit hominibus cõtrarius: q: eos respicit vt inimicos cum hoc sit eius pprium officiũ nõ tñ est cõtrarius alteri dyabolo: q: si sic iam esset in se diuisus beelzebub non posset stare regnum eius cũ omne regnũ in seipm diuisum nõ sit stabile. Quõ ergo potest dici q sint tot versus alchorani reuocati cũ ab oĩbus sarracenis dicat liber a deo reuelatus cũ ergo vnus dyabolus non sit alteri cõtrarius et minus vnus angelus alteri multominus de9 sibiip si. Et cũ omnes sarraceni habeãt p autentico q quedam dicta alchorani sunt aliis cõtraria. et ideo multa illorum reuocata nec debeat eis dare fides videant sapientes sarracenorũ p quẽ doctorum lex eorum debet dici composita et cũ nõ a deo pter ea q dicta sunt. ¶ Relinquitur ergo q a dyabolo magistro machometi cuius officiũ est falsa veris imiscere. et dulci melli venenũ. q: si sic ẽ q est in se cõtraria cõtẽto in ea in pte existẽte vero et in pte mẽdacio dici poterit auctor eius nõ verax: sed mẽdax et q de; attendi mendacium est multum periculosum: q: et talibus tam magnis et tam pIudicialibus et damnosis mẽdaciis sicut sunt multa contenta in alchorano cõdemnãtia animas suorum credentiũ in speciali hoc q nõ obstante quacumq contraria ratione in alchorano l; dicta per michae

lem per gabrielez per deum p suos
angelos τ nuncios precipiunt fieri
guerram contra omnes qui non te-
nent partem suam et non specifica
tur hic quid contineant alij versus
reuocati in multis grauissimis τ pe
riculosissimis. Sed cum hoc sit cer-
tissimum ꝙ deus per suã naturã nõ
potest esse mendax. angelus bonus
similiter quia cõfirmatus in gratiaz
dei. sed potest esse et est mendax dia
bolus et homo. ¶ Si ergo lex ma-
chometi ſm dictum illius alfaqui τ
doctorum regule est contraria sibi-
ipsi et ideo nõ data a deo nec ab an-
gelo bono. sequitur conclusio ex hac
ratione quadrimembri sufficienti τ
hanc rationem facit dominus cesa-
riensis magister iohãnes de Sego-
bia in tractatu contra sarracenos.
¶ Est ergo principalis actor alcho
rani non homo sed diabolus qui
ex inuidia propria et ex permissiõe
diuina propter peccata populi pre
ualuit inchoare solẽpniter et effica
citer perfidiã antichristi quia vidẽs
diabolus fidem xpi crescere in par
tibus orientis τ ꝙ idolatria iam de
ficiebat deuicto cosdroe rege psarũ
et medorum per eraclium regẽ xpia
nissimum τ ꝙ ipse eraclius destrux
erat excelsaz turrim quã ipse cosdroe
edificauerat ex auro τ argento τ la
pidib⁹ preciosis: τ ꝙ crux christi iaz
tantum erat per eraclium exaltata
et amplius exaltãda et cum nõ pos-
set ipse diabolus iaz amplius defen
dere plures deos nec totaliter nega
re legez moysi τ euãgelium xpi qđ iã
diuulgatum erat per totum mundum.
cogitauit pfectionẽ legis quasi me-
die inter nouũ τ vetus decipe man
dum τ ad hoc exequẽdũ assumpsit quẽ
daz hoiez diabolicũ nomine macho-
metũ ritu idolatrã fortuna pauperẽ
mente superbissimũ τ maleficijs fa-
mosum vt supra visum ẽ. Et quidem
libentius assumpsisset diabol⁹ hoiem
bone fame. si fuisset permissus sicut
τ libenti⁹ primũ attẽptasset hoiem p
aliud animal in quo ipsi⁹ malitia ce-
laretur ꝙ p serpentem: si fuisset pmis
sus: sed nõ permisit diuina sapiẽtia
nisi vt talẽ assumeret τ per talem ho
minẽ mundũ inuaderet vt mũdus de
facili aduertere posset qlis esset lex
data p talem legislatorem.

¶ De fundamẽto legis machometi.

Quarta cõsidera
tio est scire in quo sarra-
ceni firmãt sue legis fun
damẽtũ. Et patebit ꝙ ni
hil reale habent sed totũ est fictitium
τ fabulosum τ tam manifeste menda
tium ꝙ vnusquisqz ratione capax ad
uertere poterit hãc legẽ nulli⁹ firmi
tatis existere. Unde dicitur in alcho
rano in capitulo filiorum israel laus
eius sit qui transire fecit seruum sub
vna nocte ab oratorio elharã que est
domus mecque vsqz ad oratorium remo
tissimũ que ẽ domus sancta in hieru
salẽ quam bndiximus. ¶ Expositio
huius sententie ẽ in libro q̇ dicitur
arabice halma herig quod latine in-
terpretatur in altũ ascẽdere τ ideo
vulgariter dicit scala machometi in
quo sunt octuaginta quinqz capitula i
qb⁹ narrat fictionẽ quãdã sui ascen
sus τ descẽsus. Ex qb⁹ oib⁹ breui sum
mula cõpilauit iterũ sũi circa sue le
gis fundamentũ. Dixit ergo narrans

fictionē suā sic. Cū ego machomet⁹ essem mequa in domo mea: et iacerē in lecto proprio iuxta vxorem meam post multam vigiliā in lege dei cogitando aliquantum dormire cepi: et statim venit ad me gabriel angelus qui sub hac forma se mihi ostendit: qꝫ facies ei⁹ erat alba plusqꝫ lac: aut nix aliqua: et capilli erāt rubicūdiores corallo multo etiam rubicundo habebat supercilia valde ampla: et os pulcherrimum et bene formatum: dētes quidem albos et valde claros et indutus vestibus omni re albior sib⁹ ac ditissime operatis cum perlis et lapidibus preciosis: cinct⁹ erat duabus zonis auri purissimi et earum qꝫlibet amplior grādi palmo: manus ipsius rubicunde quēadmodū ignis et alie ac pedes viridiores omni smaragdo dixitqꝫ mihi. Machomete surge veni post me stringens te zona: et circūvoluens caput tuū atqꝫ corp⁹ tuella tua alba: quia deus vult tibi multa sue potentie ac secretorū suorum mirabilia ostendere in hac nocte. Cum ergo surgerem ac venirem ad portam domus mee respiciens vidi qꝫ gabriel tenebat per habenas quandā bestiā quā mihi adduxerat cui nomen erat alborac qꝫ talis erat forme. Erat ꝗ̄ssi grādior asino: et paruior mulo: habebat faciem hominis et crines eius erāt de perlis: pectus autem de smaragdo: cauda de rubino: oculi clariores sole pedes: et vngulas habebat ad modum camele. Hec bestia erat sellata quadam sella: sic mirabiliter cum perlis et preciosis lapidibus operata qꝫ null⁹ est qui dicere possit. Multa alia dicit de ornamento huius bestie. Sequitur et hec bestia tota circundata erat angelis qui custodiebant eam. Tunc dixit mihi gabriel. machomete ascēde super bestiam istam et equita: et cū appropinquarem Bestie vt equitarem noluit sustinere. Et angelus dixit ei Alborac morare quiete et sustine qꝫ hic equitet super te: quia iuro per nomen dei qꝫ nunqꝫ te homo talis equitauit adhuc nec etiam hoc durante seculo equitabit. Tunc bestia illa dixit quis ē ergo iste. Et gabriel respondit ei dicens: hic est machometus dei nuncius et propheta magnus: et cum bestia hoc audiret statim quieta mansit et equitaui: gabriel vero mihi scandile tenuit siue staffam et confestim alborac ire cepit ita cito atqꝫ suauiter qꝫ nullum os hominis hoc dicere valeret. ego nanqꝫ respiciens passus eius vidi qꝫ ita magni erant qꝫ inter vnū passum et alium erat tantū spaciū quātum possit homo longius propriis oculis respicere a remotis. Et ibat directe versus templum hierosolymitanum et gabriel veniebat a dextris mecum. Et audiui quandam vocem bis mihi dicentem. ha. ha. machomete expecta me: et ego nihil respondi. ¶ Deinde vidi quandam dominam pulchriorem quam vnqꝫ vidi que tribus vicibus dulciter clamans dixit. ha. machomete aliquantulū me expecta: et ego cum appropinquassem et vellet mihi loqui non modicum dedignatus reliqui eam Dixitqꝫ mihi gabriel: modo cognosco magnā in te scientiā fore: et dicā tibi q̄re scias vox illa qꝫ p̄mo revocauit erat lex iudeorum et si r̄ndisses ei oēs tue gētes iudei facte fuissent

Uox vero sc̃da. lex xp̃ianorũ fuit cui
si respondisses oẽs tue gentes fidei
xp̃iane adhesissent sed domina illa
q̃ cunctis induta coloribus q̃ postre-
mo te vocauit est mũdus iste qui de
licijs omnibus plenus extat ⁊ quia
expectasti eam scias vero quia gen-
tes me plus solaciorꝫ plusqꝫ delicia
rum habebunt q̃ꝫ omnes alie gẽtes
que vnq̃ꝫ in p̃terito fuerint vel sint
in futuro sed quia dedignatus reli-
quisti eam nec sibi respõdere curasti
tu magis sine peccato eris q̃ꝫ fuerit
omnes alij ꝓphete hactenus vel qui
in posterũ subsequuntur. quo dicto
tacuit et duxit me in templũ. ⁊ post-
q̃ꝫ fuimus ante portam templi p̃ce-
pit mihi vt descenderem ad quẽdaꝫ
nigrum lapidẽ vbi soliti erant ꝓ-
phete descendere et descendi. ⁊ cum
descendissem gabriel angelus per
habenas ligabat alborac ad lapideꝫ
p̃notatũ ⁊ accipiens me per ma-
num duxit in templum in quo inue-
ni oẽs ꝓphetas stantes in circuitu
templi defunctꝰ quos deus illuc veni
re pro me honorando ⁊ exire de corꝫ
fecerat sepulcris stabant quidẽ oẽs
me expectando erecti super pedes
suos ⁊ cum viderũt me cuncti orõ-
nes facere ceperunt. Tũc gabriel mi
hi dixit. Ueni machomete et fac orõ
nem priusq̃ꝫ aliũ quia tu es rex ꝓphe
tarũ omniũ ⁊ cunctarũ gentiũ dñs
quod audiẽs misit me aũ ⁊ feci duas
orõnes satis leues. Deĩde erexi me
super pedes ⁊ statiꝫ omnes ꝓphete
me salutauerunt gaudentes ⁊ mihi
magnũ honorẽ cõtulerũt ⁊ ãplexan-
tes me dixerunt mihi bona noua de
maximo bono quod deꝰ mihi p̃pa-
rauerat et meo pp̃lo vniuerso ⁊ pro
me deĩde oẽs deũ rogauerũt. ¶ Ubi
bi dicitur in. ĩ. li. doctrine sue q̃ꝫ in-
uenit ibi Abraham moyseꝫ ⁊ iesum
filiũ marie et dicit q̃ꝫ moyses obtu-
lit sibi vnum vas plenũ vino. ⁊ abra-
ham aliud plenũ lacte. ⁊ iesus aliud
plenũ aqua. Et tunc ego ait macho-
metus audiui vocẽ quãdã corã obl-
astãtibus celitꝰ dicẽtẽ mihi. Si vas
vini elegeris tu cũ populo tuo per-
dis. Si aũt vas lactis submergeris.
Si vero vas aque elegeris tu cũ o-
bus tuis ad deũ imꝑpetuũ dirigeris.
Et cũ machometꝰ p̃dicaret hoc fun-
damẽtum in ierusalẽ cũctis astanti-
bus in cõfirmatiõe sue fictiõis addi
dit moyses erat ruphus ⁊ crispꝰ. ie-
sus filius marie erat flauꝰ capillis ⁊
medie stature ⁊ videbatur ab eiꝰ ca-
pite aque p̃silere ⁊ tñ aqua nõ erat
ibi. Abrahã erat ꝓ certo mihi siĩs.
¶ Sequitur in p̃dicto libro scale ma-
chometi peractis orõnibꝰ in tẽplo
vt supra. ¶ Ecce gabriel ꝑ manum
me accipiens duxit extra templũ et
ostendit mihi quãdaꝫ scalaꝫ que du-
rabat a primo celo vsqꝫ ad terrã vbi
stabãt. Erat enim scala illa pulcrior
res q̃ꝫ vnq̃ꝫ visa fuerit. et ipsius pe-
des iuncti sunt ad lapidem illuꝫ ad
quem descenderam ego primo ⁊ pri-
mus gradus erat de rubino. ¶ Se-
cundus de smaragdo. Tertiꝰ de per-
la albissima: ⁊ quilibet aliorũ de la-
pide precioso iuxta naturam suam
cum perlis operato et auro purissi-
mo tã ditissime q̃ꝫ nullũ corꝫ hoĩs co
gitare hoc possit: ⁊ erat circumdata
angelis qui custodiebant eum. Ga-
briel quoqꝫ me per manum accepit
et eleuans a terra posuit me super
primum gradum scale ⁊ dixit mihi.

¶ Ascende machomete et ascendi ꝛ gabriel mecum similiter. angeli vero cuncti associabant me qui erant ad scale custodiam deputati. ꝛ procedens per scalam vidi quendam angelum valde magnum qui super cathedram sedens tenebat in manu sua tabulam quandam que ab oriente durabat usque ad occidentem: qui una hora tabulam respiciebat ꝛ alia mundum ꝛ precepit mihi gabriel ꝙ salutarem eum qui magnum tenebat locum coram deo. salutaui et ipse reddidit mihi salutationem capite suo ꝛ non tamen ore. ¶ Et dixit illi gabriel quomodo non salutas hominem meliorem de mundo et ille quesiuit a gabriele dicens. quis ergo hic est gabriel respondit hic machomet⁹ nunci⁹ dei nostri. Et ille. Est ne ipse iam missus. ¶ Et gabriel dixit utique sine dubio et statim me salutauit angelus dicens valde bona noua de maximo bono quod deus mihi preparauerat. Dixit etiam adhuc angelus ille ꝙ ego eram altior ꝛ honorabilior nunciis omnibus ꝛ de iure cunctorum dominus populorum. ¶ Et addidit. Scias machomete ꝙ populus tuus erit ille qui in hoc mundo manebit posterior et plus durabit quam omnes alii populi uniuersi quia deus multum diligit gentem populi eo ꝙ uitant malum et faciunt quidem bonum et sic ab illo expeditus. Gabriel mihi dixit ꝙ ille erat angelus mortis. ¶ Quo audito mox versus ipsum iui ꝛ dixi. Es tu angelus mortis qui respondit utique. Postea quesiui ab eo rogans ꝙ diceret mihi quomodo ipse de corporibus hominum animas extrahebat. Qui respondit. Scias machomete ꝙ ab illa hora qua Adam qui fuit primus hominum creatus est a deo ꝛ positus super terram dedit mihi deus hoc officium ut extraham animas de corporibus hominum usque ad venturam iudicii diem magnam: ita ꝙ nemo viuus remaneat excepto solum deo ꝛ me etiam cum eodem: debet namque postea de⁹ mihi animam meam extrahere ac ipse post modum sine fine solus in vita perdurabili remanere. Et quesiui ab eo quomodo cognosceret quod anime iture essent in paradisum et que in infernum. Et respondit machomete nonne vides tu ꝙ nomina cunctorum hominum qui quondam fuerunt et qui modo sunt et erunt usque in finem presentis seculi omnia in hac tabula scripta patent. Et etiam mors quam habiturus est ipsorum quilibet nec non et bonum et malum quod deus iam illis preparauit iuxta meritum singulorum. et ideo bene scio qui eorum in paradisum et qui in infernum sunt ituri. ¶ Narrat etiam ibi modum quomodo mittit angelos bonos pro bonis ꝛ malos pro malis et quomodo extrahit animas bonorum cum dextera et animas malorum cum sinistra. ¶ Sequitur ꝛ profectus inde vidi alium angelum ita magnum ꝙ tenebat caput suum supra celum: et pedes eius in abissum qui fact⁹ erat ad modum galli cui deus ostenderet omnes horas quibus fieri orationes debebant. ¶ Nam cum tempus erat orandi veniebat quedam vox de celo dicens. tu creatura que deo es obediens precipio tibi ꝙ laudes deum et mox ille angelus alta voce dicebat: benedicatur deus rex sanctissimus angelorum et animarum ꝛ crea-

creaturarum omnium quo dicto galli q̄ sunt in terra hoc audiētes confestim cantabant omnes et deum cantando laudabant dicentes in cantibus suis vos omnes qui obedientes estis deo surgite et laudate ipsum quoniā idem potens est super omnes res et ipse fecit eas etiam et creauit. Et profectus inde vidi quendam aliū angelum cuius medietas erat ignis et medietas niuis: nec tamē ignis destruebat niuem nec ecōtra qui etiā laudabat deum orans q̄ sicut in eo coniunxerat ignem et niuem sic coniungeret corda gētium que sibi obedientes essent. Et procedens inde vidi alium angelum ita magnum q̄ eius magnitudinem dicere non auderem salutaui eum. sed ipse in orationibus existens non mihi respondit dixitq̄ sibi gabriel. Quare nō salutas meliorem hominem vniuersi seculi. Et ille quis est ille de quo dicis. Et gabriel angelo hic est machometus quem vides. Et ille. Est ne ipse missus adhuc. Et gabriel respōdit vtiq̄ vere. Et ecce statim angelus ille ac aliī quos primo videram salutauerūt me et dixerunt mihi vale de bona noua de maximo bono qđ preparauit mihi deus. Et profectus inde vidi alium angelum mirabili modo magnum qui sedebat super sedem et tenebat intra manꝰ suas pilam q̄maximam cum quasi ipse solum vnum ictum daret celum destrueret atq̄ terram: ꝛ cum gabriel pilam respiceret eandem: statim plorare incepit. Et dixit ei. Cur ploras. Et ille machomete. Hic angelus thesaurariꝰ est inferni. Quo audito iuiuersus eum et ipsum salutaui. Verumtamen ipse mihi nō respōdit. Gabriel autem dixit. quomodo non respondes meliori homini q̄ vnq̄ fuerit ad huc missus. Et respōdit sicut supra dictum est de aliis. Et addit q̄ illi q̄ de populo meo in inferno extiterint minus penarum habebunt q̄ alii vniuersi ꝛ rogaui eum vt mihi diceret quomodo infernus factus est. et statim sic mihi narrare icepit. Scias machomete q̄ quomodo infernus primo factus est. deus fecit accendi ignem super eum septuaginta milibus annorum quousq̄ factus est totus rubens igne illo. ¶ Postea vero super illum ignem fecit superaccendi per tantūdem temporis alium donec totus factus est albꝰ. et post hūc ignem fecit adhuc alium superaccēdi similiter per alia septuaginta milia annorum ita q̄ totus niger factꝰ est et plusq̄ aliqua res obscurꝰ. ignis autē iste semper in seipso ardet mirabili modo fortiter sed tamen flāmam non emittit. ¶ Quesiui iterum ab eo similiter quomodo facti sunt angeli inferni et quam vitam ducūt. Et respondit scias q̄ deus creauit eos omnes de igne et sunt in igne nutriti ꝛ si hora sola de igne exirent subito morerent̄ nec possent sine igne viuere: sicut nec piscis etiam sine aqua. Et similiter creauit eos deus mutos et surdos ꝛ misit in corde eorum tantum duriciei ꝛ crudelitatis q̄ hoc nemo recitare valeret nesciūt enim quicquid aliud facere preterq̄ torquere crudeliter et affligere peccatores et ideo fecit eos deꝰ mutos et surdos ne audirent voces seu lamenta peccatorum cum ipsos affligunt. ¶ Et similiter fecit eos ita

crudeles q si forte videant peccatores aliqua signa humilitatis preten dere ipsi neq de peccatoribus neq de illorum humilitate curam habeāt aut ullaz etiam pietatez. ¶ Nā pre ter penam ignis inferni quaz sustinent peccatores habent penam aliā valde crudelē quia angeli qui sunt ibi maximis malleis ferreis torquēt et malleant duriter peccatores propter maximaz crudelitatem que in eis est prout in alchorano loquitur deus dicens. misimus quidez in infernum angelos nostros fortes et duros atq crudeles vt nostra mandata faciant et obseruent: ibi quoq nobis obediunt in omībus que mā damus. ¶ Et cū thesaurarius mihi hec omīa retulisset ego et gabriel ab eo recessimus timore pauescentes non modico. ¶ Et vltra pfecti sumus quousq venimus ad primū celum et hoc dicitur celuz lune quod totum erat ferreum et habebat tantum spissitudinis in soliditate quātum possit homo ire in quinq annis et tantūdez spacij erat inter ipsum et alium secūduz celum. ¶ Gabriel autez pulsauit ad portaz et statizvenit ad nos quidam angelus ita magnus q ipse in lōgitudine habebat spaciuz itineris hominis per mille annos. et tantūdez in latitudine. vidimus etiam portas celi que mirabiliter pulchre erant et multos etiaz angelos custodientes eos qui erāt valde bñ ac ditissime pornati. Tunc gabriel venit ad vnam portarum vt intraret quod cum vellet facere quidam angelus dixit ei. gabriel quid vis et quis est tecū. Qui respondit. mecum est machometus prophetarum sigillum omnium et cunctorum dominus nunciorum et volumus ibi intus intrare. Hoc autem dicto mox nobis porte aperte sunt et intrauimus et cum introissemus omēs angeli qui erant ibi salutauerūt me et dixerunt mihi valde bona noua de quibus non modicuz sum gauisus. Et respiciens vidi q ipsi habebant facies hominum et corpora ad modum vaccarum habebant etiam ad modum aquilarum alas: et erant hi angeli numero septuaginta milia: quorum quilibet: habebat septuagīta milia capita et quodlibet caput septuaginta milia cornua. et quodlibet cornu septuaginta milia nodorū: et itervallū nodōr aliū erat spaciū itineris hoīs p quadragīta annos. Vidi adhuc plus q in quodlibet pdictoꝝ capitū erāt septuaginta milia facierū et q̄libet facies habebat septuaginta milia orū et q̄slibet os septem milia linguaruz. et q̄libet ex linguis illis sciebat septez milia loquelarum et etiam laudabant deum septuaginta milibus horarū in die. Vidi etiā inter angelos illos duos homines sedentes sup duas sedes claritatis qui nimis pulchri erant tam statura corporum q̄ facierum forma: habebant eniz capillos suos omnes albos ad modū niuis: et barbas etiam magnas in eundem modum albas: et vestimēta ipsoꝝ erāt ita albissima q vix poterat hō respicere ipsa. Nā circa ipsorum capita valde maximā claritatem habebāt. Et quesiui a gabriele q̄ illi essent. qui respondens ait. Scias machometus

mete q ille qui sedet in inferiori se-
de vocatur iohanna sbui zacharia qd
interpretatur iohannes filius zacharie
Est enim hic et dei pphetis vn'. Il
le tamen alius qui alti' sedet vocat
ysa sbinmariem: quod interpretatur
iesus filius marie. Hic enim iesus spi
ritus dei est et ipsius etiam genitus
pro fuit. Quo audito uniuersus eos
et ipsos etiam salutaui. Ibidem tan-
dem quesierunt a gabriele quis ego
essem: gabriel autem nomen meu di-
xit eisdem ac ipsi cofestim salutaue-
runt me et dixerut etia mihi valde bo
na noua de maximo bono quod deus
mihi pparauerat. Quib' visis pro-
cessimus inde quousq puenim' ad
scdm celu quod totum erat ereum et
habebat in spisso tantu spaciu quatu
posset homo ire in quingetis annis
et tantude inter ipsum et aliud celu
erat. Gabriel vero pulsauit ad porta
et cofestim venit ad nos quida ange
lus qui aperuit nobis ea et hic ange-
lus ita magn' erat q tenebat caput
suum vsq ad celu septimu et pedes
suos etia vsq ad fundu terre. ¶ Hic
narrat q vidit angelos qui septua-
gesies millesies habebat maiora cor
pora q habuerunt alii angeli quos vi-
derat in alio primo celo et quo saluta
uit eos et qualiter ipsi pcognito suo no
mine p gabriele salutauerut eu sicut
supradictu est. Narrat etiam q vidit
inter eos ioseph filiu iacob etate se-
ne et sedente in claritatis sede quez
cu salutaret et a gabriele cognosceret
q eet machomet' dixit q ipe etia sa
lutauit eu et dixit ei bona noua et c. Pro
fecti ergo inde peruenerunt ad ter-
tium celum quod totum dicit fore
argenteum: et q habebat in spisso spa
cium itineris hominis per quingen
tos annos et tantude etiam inter
ipsum et quartum celum. ¶ Narrat
hic quomodo vocante ad portam ga
briele venit ad eos quidam angelus
ita magnus et fortis q si aliquis po-
neret super palmam eius totum mu
dum cu omnibus que in eis sunt ni
hil inde sentiret. Dicit etiam q vidit
ibi angelos valde magnos habetes
facies vaccarum et manus claritatis
ordinati per acies et ita stricti et con-
iuncti q homo non posset solu pili
mittere inter eos et quomodo eos sa
lutauit vt supra. Dicit etiam q vidit
inter eos enoch et helyam sedentes su
per sedes claritatis et quomodo ga-
briel: notificauit ei nomen macho-
meti et ipsi suo nomine audito quali
ter eum salutauerunt vt supra. Per-
uenientes ad quartum celum dicit q
erat totum de auro purissimo et q ha
bebat tantum de spisso quantum ho
mo posset ire in quingentis annis et
tm inter ipsum et aliud quintum celu
¶ Dicit etiam q pulsante gabriele
ad portam venit ad eos vnus ange-
lus qui ita magnus erat q super pol
licem dextre sue manus tenebat oes
aquas dulces et super pollicem sini-
stre amaras. Dixit iteru q vidit ibi
septuaginta milia angeloru qui oes
habebat facies aquilarum et coru qli
bet septuagita milia alaru et quelibet
ala septuagintamilia pennarum et
quelibet penna in longitudine habe
bat septuagintamilia cubitorum in-
ter quos dixit se vidisse aaron sede-
tem in sede claritatis diademate sple
dido coronatum et quomodo saluta-
uit eum vt supra. ¶ In quinto celo
quod dicit totum esse de perla et ha-

bere tantum spacii in spisso sicut est itineris hominis per quingētos annos et tantūdem inter ipsum et celum sextum vocante gabriele asserit quod venit ad eos quidam angelus qui totus erat de igne et habebat septem milia brachiorum et in quolibet brachio septem milia manuum et in qualibet manu septez milia digitoz et quod quilibet illorum digitorū laudabat deum septem milibus horarū in die. Dicit etiam se ibi vidisse multitudinem angelorum quorum facies erāt ad modum vulturum et quomodo salutauit eos vt supra Et iter eos narrat se vidisse moysem pulcherrimuz super sedem claritatis sedentē quomodo salutauit euz et qualiter cognito eius nomine a gabriele eis dicit Scias machomete quod deus te vult et populum tuum magnis ieiuniis et non paucis orationibus onerare: tu autem roga ipsum vt alleuiet ea tibi quia populus tuus aliter sustinere nō posset In sexto celo quod dixit totū eē de smaragdo et habere ī spisso iter quingētoz annorum et tantūdem itineris inter ipm et septimum celum Narrat etiam quod gabriele pulsante ad portam venit ad eos quidam angelus qui septuagesies milies erat maior quam aliquis ex aliis quos primo viderat et quod talis erat eius magnitudo quod si ipse vellet facere celuz absorberet atque terrā et nullus quippe psentiret. Dixit etiam se vidisse ibi alios angelos qui septuagies milies maiores erant omnibus prius visis et quod omnes erāt de smaragdis et perlis et de rubinis auro et argento inter mixtis et equus gabrielis erit similiter inter eos Dixit quod salutauit eos et ipsi nomine suo a gabriele cognito etiam salutauerunt eum etc. vt supra et inter eos se dixit vidisse Abraham in sede maiestatis fulgentem plusquam sol. et quomodo salutauit eum et ipse a gabriele cognito eius nomine dicit quod salutauit eū et dixit ei inter cetera ¶ Scias machomete quod deus multū te diligit ac te inter alios nuncios suos pcolligens amore tui valde populum tuū amat dico nāque tibi quod paradisus totus ē plenꝰ his verbis scz zoghay halla bille dille halla: qd interpretatur sit honor et laus deo et sibi gratias reuelamus quia nō est deus alius preter eū nec est virtꝰ aut potestas alia nisi ipsius dei altissimi atque magni et dicit quod rogauit eū abraham quod moueret ppłm suum et diceret frequenter verba illa et quod diceret etiam populo suo quod muri paradisi sunt de auro purissimo: et menia de auro puro et calx de musto et quod hic paradisus erat preparatꝰ sibi et omnibꝰ credentibus et tenentibꝰ legē eius. In septimo celo quod totum dicit esse de rubino clarissimo et rubicundissimo et habere in spisso iter quingentoz annorum et tantundem inter ipm et octauum celū. Narrat quod pulsante gabriele ad portam venit ad eos quidā angelus quem nemo qualis erat recitare valeret nisi solum deꝰ qui ipm fecit et creauit Dixit etiam quod cum introisset vidit quosdam angelos quorum magnitudinem et formam recitare non audet: quia deus sibi inhibuit ne alicui viuenti reuelaret dicit tamen quod habebant oēs oculos eleuatos ad deū et laudabāt deū et quod fuit rexit inter eosvnꝰ qui erat celi almocadē qd interptaf arabico clodo velut

ille quocat sarracenos cũ orationes
suas facere debẽt ꝛ tã cito cũ surre-
xit ad oratiões vocare incepit dicẽs
halla huba kibar qḋ interpretat̃ ma
gnus ẽ deꝰ. Post hoc aũt dixit le hil-
le halla illala qḋ interꝑtat̃ nõ est deꝰ
aliꝰ nisi deꝰ. Dixit etiã adhuc harse-
du le hialla hillasla. qḋ interpretatur
testificemini similiter machometum
nunciuꝫ dei esse: dixit etiã postea ha
ya lasala habya lalphala qḋ interꝑ-
tatur venite ad orõnes vestras ꝛ ad
ꝑfectum vestrũ ꝛ dixit ꝙ ipse fecit si
mul cũ illis ãgelis duas orõnes par
nas ꝛ gabriel dixit sibi qḋ deꝰ ꝑfece
rat euꝫ super oẽs alios nũcios ꝛ sup
oẽs quos viderat in septem celis su
perius enarratis. ¶ Dixit etiã ꝙ in-
ter illos angelos vidit adã senem in
sede claritatis sedentẽ coronatũ co-
rona claritatis purissime ꝛ quõ cũ sa
lutauit ꝛ adã eius cognito noie a ga
briele q̃liter etiã ipm̃ salutauit ꝛ in-
ter cetera dixit Scias machomete
tu q̇ pater es filioꝝ meoꝝ ꝙ ꝑadisus
clausus est ꝛ ꝙ neqꝫ ꝓpheta neqꝫ hõ
alius introibit quousqꝫ tu ibi sis et
ppl's tuꝰ statuit qꝫ dñs ita eẽ. ¶ In
octauo celo qḋ dicit totũ esse de vno
topasio pulcherrimo ad vidẽdũ mor
talibꝰ incognito qḋ habebat ĩ spisso
iter quingẽtoꝝ annoꝝ Narrat ꝙ pul
sante gabriele ad portã venit ad eos
quidã angelus de claritate totꝰ cuiꝰ
claritas septuagesies milies maior
erat ꝙ̃ claritas solis ꝛ ꝙ habebat an
gelus ille septuaginta milia capituꝫ
ꝛ quodlibꝫ caput septuaginta milia
facierum ꝛ quelibet facies septuagi
ta milia oculorum ꝛ quilibet oculus
septuaginta milia pupillarum ꝛ que
libet pupilla tremebat septuaginta
horarum in die territa dei metu. di-
xit etiam ꝙ vidit ibi alios angelos q̇
erant septuagies milies maiores oĩ-
bus aliĩs supradictis ꝛ vidit ibi quas
dam kartinas que separabant inter
angelos ꝛ deũ: numerum autem illo
ruꝫ angeloꝝ dicit ꝙ nemo nouit nisi
solus deus. Ulterius dicit ꝙ intraue
runt primã separationem kartinarũ
que erant septuaginta ꝛ venerũt ad
aliã separationẽ aliarum septuagin
ta diuersorum colorũ ꝛ sic de septua
ginta in septuaginta quousqꝫ ꝑuene
runt ad alias septuaginta separatiões
q̃ erant oẽs de ꝑlis. ¶ Et dixit ꝙ ꝑ
uenerunt alias septuaginta separa-
tiones aque ꝛ totidẽ niuis ꝛ totidẽ
grãdinis ꝛ totidem nebularũ ꝛ toti
dem tenebrarũ ꝛ totidem ignioꝝ to-
tidem claritatis ꝛ totidẽ glorie dei ꝛ
totidẽ celoꝝ oĩm quos hõ nõ cogita-
re valeat ꝛ ĩter oẽs separatiões erãt
tot angeli ꝙ a nemine possent dici nu
merus eoꝝdẽ qui nunq̃ laudare deũ
cessabunt circa eas eũdo ꝛ veniẽdo
ꝛ dicit ꝙ ibi reliq̇t eũ gabriel; solus ꝛ
ꝙ assumpto vigore cordis transiuit
omnes illas separatiões quousqꝫ ꝑ-
uenit ad illã que erat gloria dei. ꝛ ꝙ
cuꝫ ibi appropinquasset audiuit vo-
cem quãdã dicentẽ sibi bagopoode
ya. ab ibi ya muhagmeth qḋ interꝑ-
tatur appropinquate mihi amice ma
chomete. Et dicit ꝙ hoc audito ap-
propinquauit sibi magis. ꝛ ꝙ audi-
uit vocem aliã illud idẽ sibi dicentẽ
ꝛ ꝓpinquius accedens audiuit illud
idem hec supaddens. ¶ Scias ma-
chomete ꝙ tu es apud me magis ho
noratꝰ ꝙ̃ oẽs alij nũcij ꝛ magis exal
tatꝰ etiã ꝙ̃ oẽs alie creature q̃s fece
riꝫ siue sint angeli hoies aut diaboli

¶ Et dixit quod mor appropinquans tantum profectus est quod inter deum et ipsum non erat nisi spacium duarum balistarum et quod tunc salutauit deum et deus eum. Et quod deus quesiuit ab eo quomodo populus suus faciebat, et quod ipse responderat quod erant multum sibi obedientes et quod deus sibi dicit Machomete precipio tibi quod facias populum tuum ieiunare sexaginta diebus anno quolibet et orationes quinquaginta facere omni die quo dicto dicit quod recessit a deo et rediens inuenit gabrielem et respiciendo mirabilem mansionem dei dicit quod vidit cathedram dei intra quam erant .iiij. elementa et vtrumque seculum et paradisus et etiam infernus et celum et terra que omnia creauerat deus intra cathedram illam. Dicit etiam quod habebat .iiij. pedes quorum quilibet habebat septuagies millies plus longitudinis quam sit a celo vsque ad terram et quod illam cathedram portant in humeris suis .iiij. angeli quorum quilibet habet .iiij. facies scilicet ante et retro et a dextris et a sinistris et vna facies erat hominis alia aquile alia leonis et alia thauri: et corpora eorum plena oculis et quod in fine mundi angelus existens in figura hominis rogabat deum pro hominibus vt misereatur eis et peccata dimittat. Alius existens in figura aquile rogabat deum pro auibus: alius existens in figura leonis rogabat pro bestijs siluestribus et existens in figura thauri pro bestijs domesticis. Innumera alia fatuissima narrat de septem paradisis quos narrat se vidisse inter que dicit quod ille qui est in inferiori gradu superioris paradisi habet ad opus suum per omnes partes circa se tantum spacium quantum homo posset ire in quinque centum annis et quod donat ei deus quingentas feminas in vxores et .iiij. milia virginum et octo milia aliarum que non sunt virgines ad ei seruiendum in omnibus rebus suis et quod quolibet die venit ad eos quidam angelus qui dicet eis centum alpholia que sunt velut panni aurei ad vestiendum et post multa dicit quod relinquerunt eum gabriel et aridubam thesaurarius paradisi et iterum rediit per eandem viam ad deum et quod tunc deus dederat ei librum alchorani quem accepit de manu dei et dicit quod abstulit deus visum ab oculis eius et reddidit cordi et quod sic vidit eum et quod ipse deus posuit manum suam super caput suum ita quod ipsius manus frigiditatem in corde persensit et quod mox ei omnem scientiam docuit et quod sciuit omnes res que fuerunt hactenus et que imposterum sunt future et dicit vlterius quod rogauit deum vt alleuiaret supradictas quinquaginta orationes populo suo non ausus erat aliquid dicere de ieiunio ne sibi reputaretur gulositas et quod deus amore sui alleuiauit eas deducendo ad quinque orationes quas diceret populus machometi omni die: sic quod tres de die et due de nocte dicerent et quod vnus almocaden vocaret ad dicendum eas et cum vocaret quod mitteret digitos suos vbi decet: sequitur quod petiit licentiam a deo et recessit et cum veniret ad celum vbi erat moyses enarratis superioribus de alleuiatione orationum dicit quod eius consilio iterum rediit ad deum pro alleuiatione ieiunij sexaginta dierum et primo reditu obtinuit decem dies. Secundo alios

decē. Et tertio alios decem quousq; nō remanserunt nisi.xxx. dies ꝛ sic dicit ꝙ pre verecūdia nō fuit ausus amplius redire ad deum. Et finaliter post innumera alia mendacia que ꝑpter vitandā ꝓlixitatē omitto, dixit ꝙ gabriel reduxit ipm ad scalā per ꝗ ascendit ꝛ ꝙ descenderūt simul vsq; ad lapidē ꝑnotatū ꝛ ꝙ equitauit alborac expeditus a gabriele ꝛ venit ad domū suam ꝛ inuenit vxorem suā in lecto q̄ adhuc dormiebat cui enarrauit oīa que ei acciderant. Et postmodū predicauit eadem in mequa partibus suis caroitis ꝛ aliꝗs gentibus. ¶ Hec pauca sunt collecta ex maximo pelago mendacioꝝ ꝑdicti libri. q̄ dicit scala machometi. ¶ Alibi legit ꝙ cum ꝑdictā visionem narrasset machometus gētibus vniuersis in illis partibus. Sexaginta milia hominū cognoscentes fictionē a lege eius recesserūt ꝛ cū dicerēt ei ascende in celum de die nobis cernētibus ꝛ videamus angelos occurrētes nō recognouit falsitatem suā: ſʒ ait laus deo meo nunquid aliud sum ego quā vnus homo ꝛ nuncius. Ecce visum est fundamētum legis machometi. Uere hec sola fictio visiōis debet sufficere ad confutandum quicquid machometus fecit. Nā non permisit eis spūssanctus mētiri: nisi ita manifeste vt homo clare aduerteret fictionem: nec inde reprobationē ꝑpter claritatem sue falsitatis non solum apud theologos: sed etiā apud naturales philosophos qui vero nō vt homines: sed vt bestie viuūt inuoluti cecitate delitias carnis sequentes velocissimo cursu in dānatiōnis precipitium miserabiliter cadūt O infelix homo innumerabiliū animarum dānationis causa. O rabies ambitionis ꝛ luxurie maledicta machometū decepisti vt alios deciperet. O dei permissio ꝛ iudiciū abscōditū ꝛ tā spurcissimo atq; bestiali homini ꝛ tā apertis mendacijs homines firmissime adhereant etiā vsq; ad mortē. Ipse eñ dixit aliquo modo, plus quā angelū aliquando eē nunciū: aliquādo ꝙ pro angelis intercedit ꝛ quō potuit tot angeloꝝ splēdores sustinere in celis qui dicebat ꝙ quādo apparebat ei angelus gabriel semꝑ cadebat in terrā ꝛ expumans agitabat ꝛ incuruabātur manus ꝛ pedes eiꝰ. Nec eñ in ꝑdicta visione dicit se raptū sicut fuit paulꝰ. sed dicit ꝙ ascendit simul in corpore ꝛ anima: cuius signū est vt supra patuit: qꝛ dicit ꝙ deus tetigit eū manu sua ꝛ sensit frigiditatē eius vsq; ad medulā spine dorsi eius ꝛ vsq; ad cor: ergo dei ꝛ angelos ponit corporaliter dimēsuratos que est heresis dānata vt supra patuit libro.iij.

¶ De concordia ꝛ discordia legis machometi cū lege xp̄i in articulis fidei ꝛ in preceptis.



Quinta consideratio ē scire i quo cōcordāt ꝛ discordāt lex xp̄i ꝛ lex machometi q̄ ad articulos fidei et precepta: lex eñ xp̄i que excellentissima est vt fuit declaratū libro primo non inordinata est i suis credibilibus: nec in suo processu sicut est lex machometi ex q̄ satis conuincit non esse a deo: qꝛ q̄ a deo sunt ordinata sunt vt dixit apls

ad ro.xiij. sicut in operibus nature et sacris scripturis p3 cuilibet intuenti: qz enim lex moysi data a deo fuit ordinatissime incepit a creatione mundi. ¶ Deinde psecutus est ordinē temporis et hystorie: vt p3 cuilibet intuē ti p totū penthateucū pphetie etiā in suis scripturis ordinate pcesserūt etiā ordine tpis ostendētes quo tpe vel sub quibus regibus semper etiā seruātes ordinē hystorie. vel ad minus ordinē materie euangeliū etiā xpi ordiatissime pcedit ordine tpis et hystorie et materie deinde etiā vita et doctrina et miracula xpi. ¶ In alchorano aūt nullus est ordo nec tps qz nō dicit sub quibus regib9 vel quo tēpore. nec ibi seruatur ordo hystorie. ¶ Nā primū capl'm a quo incipit dicit rubricavel apertio libri in quo sine dubio cōuenienter incipit ab oratione et laude dei: s3 immediate post breuē orationē psequitur opus et est capitulū scdm de vacca rufa quā immolauit moyses cuius hystoria est in leuitico. Tertiū capituū est de familia nostra q fuit pater moysi et aaron et statim sequitur. Quartū capitulum de mulieribus et sic de aliis ita inordinate qz non est homo in mundo q possit de ordine hystorie et capitulorum reddere rōnem . nec ibi seruatur ordo materie. nā nunqz vnā materiā prosequitur ordinate: sed statim de vna materia se transfert ad alterā omnino extraneā recte sicut arrepticius: nec etiā ibi seruatur ordo arguitionis vel alicuius pbationis: sed tota doctrina est ex suppositione: et ponit vnam ppositionē p severā et ex illa concludit quandā aliā que nihil habet facere cū ea sicut frequentissime dicit qz deus est excelsus et bonus et alchoranū est lex saluationis et qz deus ē de9: et qz nullus est alius nisi de9 et machometus ē ppheta veridicus seru9 dei et qz nullus est deus nisi deus. Ps3 que sit ista cōclusio qz machometus est veridicus seruus dei: et qz deus est de9 et sic de pluribus aliis dictis inordinatissimis que cā breuitatis omitto. Est igitur lex machometi discordās in ordine a lege xpi qz vt clarius videatur et ante sit aliqua concordātia iter eas ad ordinatissimā seriē articulorū fidei xpiane descendo vbi tria pambula pmittuntur. ¶ Primū est qz articulus in pposito nihil aliud est qz veritas de natura diuina cū gratia scdm hugonē de sancto victore: et hec notificatio datur de articulo stricte et pprie sumpto put trahitur ad ptes symboli apostolorum; cuilibet enim articulo puenit: et est sensus. Articulus artat nos ad credēdū de deo nō solū q dicuntur de deo p naturā vt credo i deū prē oīpotētē h' ei ad naturā diuinā ptinet sed etiā q p grām dicuntur vt q cōceptus est de spūscto: hoc enim ptinet ad grām: vnde sensus ē articul9 est veritas de deo cōtinēs naturam et grām. Scd3 pambulū est qz symbolū scd3 naturalē philosophiā dr cōuenientia. Sic igitur pter cōuenientiā intellectuum in veritate vna et ppter cōuenientiā apostolorum siue patrū in symbolo cōponēdo ac etiā ppter cōuenientiā scripturarum ex quarum aggregatione factū est: nō immerito symbolū fidei appellatur a sym qz est con vel simul et bole qz est sententia quasi sententia multorum simul. Sed qz tria sunt symbola op3 causas institutionis assignare. Unde cā institutionis

symboli apostolorum fuit fidei instructio respectu credendorum ad salutem necessariorum. Causa vero symboli athanasii fuit errorum exclusio propter multiplices errores pullulantes. Ratio autem sive causa symboli patrum fuit fidei explanatio circa dubitationes emergentes. Item symbolum apostolorum submisse dicitur ut status apostolorum et fidelium primitive ecclesie representetur quasi apostoli et fideles non audebant fidem christi usquequaque confiteri in manifesto. Symbolum vero athanasii in prima cantatur ut designetur quod fides est prima mentis illuminatio. Sed symbolum patrum in missa cantatur ut in confessione fidei et devotione preparetur ad receptionem dominici corporis cuius participes per fidem efficimur. Tertium preambulum est quod si habeatur respectus ad ea que credenda sunt radicaliter articuli fidei sunt .xiiii. quorum septem spectant ad divinitatem et septem ad humanitatem: et hec signata sunt Apoca. primo in septem stellis et septem candelabris aureis in quorum medio filius hominis ambulat. Sed si habeatur respectus ad eos qui symbolum primum ediderunt tunc fidei articuli sunt .xii. iuxta numerum .xii. apostolorum qui sanctospiritu edocti non est dubium aliquid potuisse latere de his que spectant ad fidei complementum et ut maiorem haberent firmitudinem singuli apposuerunt ibi suas particulas et omnes insimul singulas approbaverunt: et hoc fuit ut una ecclesia que super apostolos fundare debebat haberet unam fidei credulitatem que fides catholica diceretur hec est fides universalis et ab universis apostolis qui erant fundamentum ecclesie universalis et hoc ante dispersionem. Et ideo quia paulus et barrabas electi fuerunt ad apostolatum post dispersionem apostolorum sive divisionem ad predicandum sicut patet actuum .xiii. in symbolo nihil apposuerunt: et sicut .xii. apostoli sunt .xii. fundamenta ecclesie universalis. sic .xii. articuli fidei sunt .xii. fundamenta muri civitatis hierusalem superne quasi .xii. lapides preciosi quos enumerat beatus iohannes in apocalypsi .xxi. dicens et murus civitatis habens fundamenta .xii. et in ipsis .xii. nomina .xii. apostolorum. Sequitur fundamentum primum iaspis etc. et isto ordine prosequar in declaratione articulorum et in conferentia concordantie legis et discordantie legis christi et machometi. xxi

¶ De primo articulo fidei et de concordantia et discordantia sarracenorum cum christianis in eodem.



Primus articulus fidei christiane. Credo in deum patrem omnipotentem creatorem celi et terre. Hunc in symbolo apposuit petrus princeps apostolorum. Et hic est primum fundamentum muri civitatis hierusalem superne figuratum per primum lapidem preciosum qui dicitur iaspis Apoca. xxi. Hic enim lapis oculos purgat: visum acuit et confortat ut dicitur in lib. de proprietatibus rerum. Et sic iste articulus pertinens ad divinitatem qui est de unitate dei est principium omnibus credentibus tollendi varios errores gentilium plures deos ponentium et acuendi ac confortandi visum mentis. Item per hunc iaspidem figuratur prima virtus theologica que est fides que numquam sancteris marcessit: sed semper manet et viro

re boni opis sic iaspis viridis coloris est. In illis quidã marcida ē immo mortuaq̃ fidē habēt τ nō cũ fide opa. Vñ grego. in psona dñi. B me fide discrepat q̃ operib⁹ nō concordat Hec est prima in edificio spũali q2 sine fide ipossibile est placere deo ad hebreos .xi. τ nihil retinet q̃ fidē pdidit vt dicit seneca τc. Et illō prudentũ prima petit căpuz dubia sub sorte duelli pugnatura fides. Sz aũt prima virtus fides: q2 ex ipa cetere generanf vt dicit glo. sup illō Mat. j. Abrahã genuit ysaac. ysaac genuit iacob. Glosa fides spē: τ spes charitatē. h oc est intelligendũ nō de habitibus q̃ simul oēs infunduntur a deo Sed de motibus quoꝝ vnus generatur ab alio. In pdicta etiã particula q̃ beatus petrus posuit in symbolo tres articuli continenf loquendo de articulis vt habef respectu ad ea que credēda sunt radicaliter: scz articulus de vnitate diuinitatis: τ articulus de persona patris τ articulus de creatione. Credo in deũ. Iste articulus exponif in symbolo maiori vbi dr. Credo in vnũ deũ vbi excluditur error gentiliũ q̃ non credunt in deũ: sz in ydolũ vel aliquã creaturã. Vel excluditur error manicheoꝝ qui dicunt eē plures deos seu plura pricipia: τ accipif articul⁹ iste deutronomũ .v. Ubi dicif audi israel deus tuus vnus est. Sz nunqd existens in pctō mortali dicere pōt sine peccato Credo in deũ. videtur q̃ nō: q2 dicit augu. q̃ credere in deũ est credendo in eũ tendere: credendo eũ amare: τ credendo ei incorporari. Et ita videtur q̃ talis mentitur cum dicit Credo in deũ. Ad hoc respondet magister alexander de ales in fine sui tertij q̃ sicut existens in odio fraterno potest dicere orationem dñicam sine peccato: q2 dicit eam in persona ecclesie sicut probatur per illud Esdre. vi. obtulerũt .xij. vitulos pro populo dei. Glosa nullus in oratione sibi aliquid petat vel pro se: sed p omnibus qui habent vnum cõmunē patrem deum. Similiter existēs in peccato mortali pōt dicere credo i deũ sine pctō nec mentif cũ non sit fmo ipsius: sed ecclesie pcipue cum symbolum in psona ecclesie dicatur sit oratio quedam. Idez dicit frater iohannes Bsccũ. in scđo lib. summe sue titulo .lv. q̃ cōfessio fidei dicitur in symbolo quasi ex persona toti⁹ ecclesie: fides autē ecclie est fides formata que est in omnibus alijs q̃ sũt de ecclesia numero τ merito. Et ideo confessio fidei traditur in symbolo secundum q̃ conuenit fidei formate. Unde existens in pe. cato mortali non mētitur dicens. Credo in deũ Cum non sit sermo⁹ eius: sed ecclesie. Sed quid dicendũ si quis intuitiue videret deum nunquid mentiretur dicendo. Credo in deum: cum fides sit secundum apostolum argumentũ nō apparentiũ τ iterũ fides ē credere q̃ nō vides fm august. Dico fm q̃ p illo⁹ tũc cũ q̃s videt intuitiue deuz dicere nō pōt veraciter. Credo in deum sicut patet de beatis in gloria paradisi scz in quibus iaz nō manet fides: nec spes: sz charitas sola que nunq̃ excidit. Si quis vero i raptu intuitiue videt deũ trãsuitorie ilsa visio τ certitudo remãsit illi⁹ visionis: si respectus habeatur τ illud tũc visionis illius nō pōt etiã veraciter

dicere. Credo in deū sicut potuit eē in paulo: et sic legimus in cronicis fratris patris nostri beati frācisci de fratre egidio layco viro vtiq3 pfectissimo. Qui ex eo q in quodā raptu viderat deū dicebat q cū sana consciētia nō poterat dicere. Credo in deū: sed si post raptum nō haberet respectu ad deū visum: sed ad deū qui non videtur: sed spectatur videri. tūc certissime nō mentitur qui dicit credo in deū: sed fideliter verum profert. ¶ Secūdus articulus in hac particula est patrē oīpotentē hic pbātur plura alia consequentia: Si enī est omps pōt creare celum et terrā et pōt dimittere peccata: et sic d alijs deo pprijs vt patuit in phemio hui⁹ fortalicij fidei: lz oīpotentia sit cōmunis toti trinitati: tn̄ per appropriationē attribuitur patri. Et sm Richardum hec oīpotentia includit oēm scientiā et bonitatē summā et ex consequenti puidētiā respectu omniū. Tertius articulus est. Creatorē celi et terre hoc exponens maius symbolū addidit visibiliū omnium et inuisibilium. Celū enī sumitur dupliciter: est enī celum quod videtur et est celum q non videtur vt probatur per illud psalmi. Celum celi domino: quod nihil esset dicere nisi ad minus essent duo celi vtrunq3 ergo creauit deus cū vtrūq3 sit celū vt dicit scriptura. In principio creauit deus celum et terram similiter et contenta ab eis. Celum inuisibile continet inuisibilia vt angelos. Celum vero visibile continet visibilia et corporalia. Ideo congrue sctōz quot expo nit symbolū maius per celū intelliguntur inuisibilia oīa que nobis celātur et per terram omnia visibilia. sicut videtur psalmus dicere: terram autem dedit filijs hoīz. et lz creatio sit cōmunis toti trinitati cū opera trinitatis ad extra sint indiuisa: tamē per appropriationē attribuitur patri. Et si queras quare hic dicitur creatorem in maiore symbolo dicitur factorem. Respondetur q creare est de nihilo aliquid facere. facere vero vt cōmuniter dictum est cōmune ad operari aliquid de nihilo et adoperari aliquid de materia. Ut ergo ostendatur operator non tm̄ factorum de nihilo vt angelorum animarum et prime materie sed etiam oīm pductorum ex aliquo. Ideo pfitemur nō tm̄ creatorem: sed etiā factorē. Secta machometi concordat cū lege iudeorū et xpianorum in vnitate dei et rerum creatione. Ait enim machometus in alchorano Asoara prima et in pluribus sequētibus deus vester vnus est: nec est alius preter ipsum pius et gratus qui creauit celū et terrā: terrā in ymo celūq3 in summo disposuit et ymbres ac arbores earūq3 fructus pducit: et lz in his duob⁹ sint nobiscū concordes sarraceni ex sua secta statim tn̄ venenū infundās discordat a lege xpi negans deū creatorem celi et terre esse patrē: q secūdū sarracenos nullus sit pater sine coytu. Hunc errorem ipsi traxerunt a iudeis quos secū machometus habuit consortes vt supra patuit cū de eius origine ageretur. excecati ergo cum cecis iudeis negant esse patrē creatorē celi et terre. Quod autem xpiani tenent fideliter in vnitate essentie esse tres personas realiter distinctas p relationes originis sarraceni cū iudeis nō credunt quorum cecitas infra per alchoranum ostendetur.

¶ De secūdo articulo fidei ꝛ de totali discordia sarracenoꝝ in eodē et qđo ex alchorano ostēditur ꝙ iesus christus est filius dei.



Secūdus articul⁹ est. Et in iesum xp̄ꝫ filiuꝫ eius vnicū dn̄m nostruꝫ. Hunc apposuit in simbolo andreas ap̄ls. Iste articul⁹ est secūdū fundamentū ciuitatis hierusalē supne et est figurat⁹ p̄ s̄m lapidē p̄ciosum q̄ dicit saphir⁹ cui⁹ ꝓprietas ē ꝙ corpus hūanū vegetat ꝛ integra membra ꝯseruat. sic credere iesum xp̄ꝫ eē filiū dei viui augmētat corp⁹ eccl'ie misticū qđ pri⁹ erat in vna gēte modica iudeoꝝ ſꝫ mō p̄ hanc fidē p̄dicatā se extēdit ad multitudinē gētiliū cōuersoꝝ. Itē p̄ hunc lapidē preciosum figurat̄ scd̄a virt⁹ theologica q̄ est spes sanctoꝝ q̄ p̄ celicā ꝯuersationē celo sereno sūt siles sicut saphirus et veri solis radijs ꝑcussi q̄ radij sunt amoris insignia. q̄ in sua cōuersatiōe ꝛ in sua passiōe resurrectione ꝛ ascēsiōe ondit in se omnem terrenitatē reprimūt ꝛ fulgorē eternitatis emittunt dicētes cum ap̄lo ad philippēs. iij. nr̄a ꝯuersatio i celis est. Et ad idē alios trahūt dicentes id ysa. ij. Uenite ascēdam⁹ ad mōtē dn̄i ꝛ ad domū dī iacob vn̄ eccl'. xliij. tripl'r sol exurēs mōtes radios igneos exsufflās ꝛ fulgēs radijs suis excecat oclos. mōtes eccl'ie. i. p̄dicatores tripliciter exurit sol iustitie dū in tria facit ydoneos. s. ad fidē ꝛ ad opationē ꝛ ad p̄dicationē vtriusqꝫ ꝛ exsufflat ab eis ignē ꝯcupiscētie ꝛ refulgēt i eis radij amoris q̄ excecāt oculos noctue. i. maloꝝ. Est ergo hic secundus articulus Credo in iesum xp̄m filium eius idest patris vnicum dominum nostrum. Unde augustin⁹ libro de simbolo cum audis dei filiū cognosce deum si eī est verus filius est illud quod est pater. Si ergo pater est deus filius est deus vnicuꝫ id est vnigenitum. In quo ostendit ꝙ licet a patre procedat filius ꝛ sp̄ūs sanctus tn̄ est tantum vnus filius q̄ procedit a p̄re per modū generationis iesum xp̄m dn̄m scꝫ iure creationis gubernationis ꝛ vlterius redēptionis. Est aūt dn̄m increatū ꝛ hoc non appropriatur filio cū dicat athanasius dominus pater: dn̄s fili⁹ dn̄s sp̄ūssanctus. Et est dn̄ium creaturꝫ ꝛ hoc appropriatur vt etiā in q̄tuꝫ hō credatur dn̄s creature. Math. vltimo: data est mihi omnis potestas in celo ꝛ in terra psalmista. Omnia subiecisti sub pedibus eius Glosa potestati eius omnia subiecisti vt oēs eū adorent. Nostrum dicit̄ propter participationeꝫ nostre nature scꝫ humane ꝛ ꝓpter executionem misterij redemptionis in assumpta carne ꝙ sibi vniuit invnitate p̄sone non pater nec spiritussanctus. Ad huius aūt articuli expositionem maius simboluꝫ addit plura dicens Et in vnum dn̄m iesum xp̄m ꝛ cetera. ¶ Exprimuntur autem ibi de filio secundum diuinitatem quinqꝫ ad excludendū quinqꝫ errores arrianoruꝫ Primus est ꝙ nō est eiusdem substantie cum patre cōtra id qđ ibi dicitur: ꝛ in vnum repete deum cum patre. Secundus error est ꝙ filius est minor patre contra quod dicitur dominum nostrum iesum xp̄m idest equalem patri ꝛ spiritui sancto in dominio ꝛ potētia Ter‐

tiuus est q̄ non est filius naturalis sȝ adoptiuus cōtra quod dicitur filiuȝ dei vnigenitū. Quartus est q̄ est natus ex tempore nō ab eterno ꝯ qd̄ dicit ⁊ ex p̄re natū añ oīa secula. Quintus error est q̄ est pura creatura dicit eñ q̄ si filius esset a patre ⁊ filius naturalis cū nullus pater sine sui diminutione et decisione generet filiū equalem sibi. et illud de deo dicere sit absurduȝ. restat q̄ deus pater nūq̄ habuit filiuȝ naturalē. contra quod dicitur deum de deo lumen de lumine. sicut eñ lumē sine sui diminutione generat aliud lumen: sic pater filium. Causa erroris eoꝝ est q2 quod est creature attribuunt creatori. Ex predictis autē erroribus inciderūt in ꝓfundum erroris vt dicerēt xp̄m esse puram creaturā ⁊ non esse deuȝ naturaliter sed adoptiue et per gratiam. cōtra quod dicitur deum verū de deo vero genitū nō factū consubstātialē p2i. i. eisdē substātie cuȝ p̄re per quem omnia facta sunt. Augustinus si per ipsuȝ facta sunt omnia iā non est factus iam non est creatura. dicitur tamen filius factus s̄m hūanitateȝ ad romanos primo: ⁊ in pluribus aliis locis. Et quia machometus fuit hereticus arrianus instructus vt supra patuit per Sergium monachum arrianū hereticū. Ideo in hoc concordans cum arrianis et iudeis dicit iesum xp̄m puram creaturam: et sic discordans a xp̄ianis asserit xp̄m non esse filium dei nec deuȝ. Unde azoara capitulo. xxi. Constanter dic deum vnum esse necessarium omnibus qui nec genuit nec ē generatus nec habet quēq̄ similem sibi. Itē azoara. xii. dicit oēs quideȝ dicentes xp̄m iesum marie filiū dei existere mendaces ⁊ incredulī reperti sunt. cū xp̄s ip̄e dixissȝ filiis israel in deū dn̄m meū atq3 vestruȝ credite cui quisquis sociū atq3 participē posuerit ingressum paradisi illicitū sibi reperturus in ignē ibit eternum ⁊ in pluribus aliis locis similia verba ꝓfert: sed mentita est iniquitas sibi: q2 veraces omnes qui cōfessi sunt iesum xp̄m esse verū deū ⁊ dei filium reperti sunt. Et ne hec veritas periret plures q̄ centum mille voluntarie mortē passi sunt. Probatio vero sua est hois insensati ⁊ nihil intelligentis de diuina natura nec de eius eterna emanatione: ⁊ lȝ cōcedat̄ xp̄istum dixisse filiis israel in deū meū atq3 vestrū credite: nō ex hoc sequit̄ ip̄m non esse deū ⁊ dei filium. cū ip̄e dixerit creditis in deū ⁊ in me credite sociū aūt se participē deo nō damus sicut ip̄e putat: q2 cū dicimus xp̄ȝ eē deū ⁊ nō aliū deū a patre: sed vnum ⁊ eundē deū fideliter cōfitemur. aliuȝ tamen in persona: ⁊ lȝ ex dictis in primo libro consideratione. iii. clare appareat ex quadruplici examine. Hec veritas catholica q̄ iesus xp̄s est verus filius dei. Ad confusionē tñ sarracenoꝝ oppositū asserentiū ex eoꝝ lege volo illud ostēdere vt ꝓpriis armis vulnerent̄. Et sic confusi vel credant vel obtumescāt. Dicit̄ etiā in alchorano in capitulo amirā. Dixit angeli beate marie: maria deus ꝓtulit te ⁊ purificauit te sup omnes mulieres ⁊ post dixerunt angeli maria deus euangelizat vel annūciat tibi de verbo suo ⁊ nomē eius iesus christus filius marie. ¶ Et in capitulo elnesa dicit̄ non dicatis de deo nisi veritaᷤ

tem: q2 ipse xp̄s filius marie est unu=cus dei et verbū dei quod ipse posuit in ea p spiritū sanctū. Asserit igit̄ oīno q ipse xp̄s sit verbum dei. ¶ Queritur ergo qd sit istud verbum dei. An ver=bum dei accidentale vel potius per=sonale et reale. Si dicūt sarraceni q est verbum dei vocale tm̄ et accidentale hoc non potest dici. loquitur enim de deo alchoranū et etiam euangeliū singulariter ut de uno verbo tm̄. Verbū aūt dei vocale et accidentale qd a deo est non est unū: sed multa oia v'ba bona et sancta et vera possunt dici verba dei. Item non esset excellens cā mēdacio xp̄i q alchoranū intēdit singulariter commendare q verbū dei dicatur: q2 verba dei dici nam non solum xp̄s: sed etiam alii pphete dixerunt verba dei. Si autem accipiatur substātialiter et pprie et personaliter sic verbum dei est eternum et verus deus: sicut verbum quod egreditur de ore corruptibilis hominis corruptibile eē necesse est. Sic verbū quod ab eterno pgreditur de ore dei per quod creauit celum et terrā et inter media ut verbo utar alchorani necesse est esse in=corruptibile et eternum. quicquid autem ex deo processit essentialiter est deus. Unde cum verbum aliquo modo differat a dicente et concipiente verbum et in dei essentia non potest esse diuisio vel distinctio: oportet q ibi sit differentia personalis et q verbum a dicente propriis et solis rela=tionibus distinguatur hoc est autē verbum quo deus omnia fecit dicit fiat et fit sicut i alchorano dicitur: et i hoc conuenit alchoranum cum euange=lio iohannis quod dicit omnia p ip=sum facta sunt; q2 igitur a dicente verbum concipitur et intellectualiter ge=neratur et illud quod ab aliquo generatur in similitudine nature et speciei dicitur filius. ¶ Hinc est q verbū dei dicimus filiū dei sicut si sol de se generaret talem splendorem qui esset sol illum solem et splendorem diceremus filium solis et in hoc tamen est differentia q creaturis in quib9 differt esse et essentia non possunt mul=tiplicari supposita sine multiplica=tione nature ut homo generat hominem deus autem in quo est idem essentia cum et se generat verbum qd deus est ut dictū est non generat aliū deum: q2 diuina essentia nec diuisibilis ē nec multiplicabilis aliquo mō ppter summam simplicitatem et pfectionē: et ratio potissima quare diuina eēntia nō ē multiplicabilis: q2 est de se hoc: et quodlibz qd est de se hoc sicut sortes est incōicabile et in plurificabile. Natura vero humana: q2 nō est de se hoc: sz ptrahitur p hecceitates ideo plurificatur. ¶ Dicamus ergo q de9 generat verbū suū qd deus est: sz nō alius deus. bñ est alia psona: sed nō alius de9. Machomet9 aūt quō au=diuit q xp̄iani dicebāt deū hre filiū nesciuit cogitare q possz eē fili9 nisi de muliere. ¶ Et iō nullū aliud argumentū induxit nisi q de9 non pōt habere filium: q2 non hz uxorem et hoc p efficaci argumento frequentissi=me repetit. Hoc argumentū est simile ac si diceret q deus non est substātia: q2 non habet accidens vel q de9 non viuit: quia nō comedit vel respi=rat et. talis ymaginatio fantastica ē et fatua et hois itellectu et rōne carē=tis. nō eī xp̄iani dāt deo filiū itaq ex mulie sz sic ē calor ab igne et splēdor

a sole τ verbū a dicente vt dici que oia nasci vere τ generari dicūtur et non ex femina vel muliere: fili⁹ enī splendor est τ verbuȝ eterni patris coeternu⁹ τ cōsubstātialis τ coequalis ei machomet⁹ etiā non recoluit. quod dauid quē tm̄ cōmendat dicit deū habere multos filios adoptiuos pter filiū naturalē dicēs. Ego dixi dij estis τ filij excelsi oēs τ tn̄ nō ex muliere. Iteȝ machometus dicit ꝙ virgo maria potuit habere filiū sine viro nūqd ergo potuit cogitare ꝙ de⁹ poterit habere filiū sine muliere. Preterea dicit machometus de deo in capitulo elminimū: ꝙ si deus haberet filiū totus mundus esset in piculo. esset enim inter eos scisma sed hec suppositio est falcissima supponit enī ꝙ de⁹ nō haberet filiū nisi malū τ cōtumacē τ inobedienteȝ et nos quidē dicim⁹ ꝙ fili⁹ dei est verbum dei et ars pr̄is p quē oia opaf. verbū aūt conceptū τ ars opatoris etiā in hoīe nunꝙ discrepāt ab itellectu cōcipiēte. nisi forte machometus blasphemādo dicat ꝙ deus a semetipso discordat a suo intellectu τ sua cōceptio cōtradicit ei. ¶ Iteȝ cū iesus fili⁹ marie sit verbū dei vt dicit machomet⁹ τ verbū dei vt declaratuȝ est fili⁹ dei. quare ergo non dicit machomet⁹ ꝙ deus nō potest habere verba quia nō habet vxorē. sicut dicit ꝙ nō potest habere filiuȝ quia vxorē nō hȝ igitur verum dixit machometus qn̄ dicit ꝙ iesus xp̄s est filius marie τ ꝙ est verbū dei sed non intellexit. si intellexisset dixisset ex quo est filius marie est verus homo et ex quo est verbū dei est verus deus. ¶ Non enī est de⁹ cōposit⁹ vel impfectus vt hō cui⁹ verbū τ cōceptio mētis τ ars τ opatio est inherens siue accidēs. τ ideo nō hō: verbum aūt dei est subsistēs τ quicqd ē dei de⁹ est. Vn̄ verbū dei est de⁹ Intellectus dei ē de⁹ τ operatio dei est de⁹. Patȝ ergo ꝯ sarracenos qm̄ de⁹ pōt habere filiū lȝ nō habeat vxorē et qm̄ etiā iesus fili⁹ marie est ver⁹ filius dei naturalis.

¶ De tertio articulo fidei τ de proprietatibus. calcidonij.



Erti⁹ articulus fidei ē. Qui cōcept⁹ est est de spū sācto nat⁹ ex maria vgīe. Hūc opposuit in simbolo iohānes euāgelista. Iste articulus est tertiū fundamētū ciuitatꝭ hierusalē superne τ est figurat⁹ p tertiū lapidē p̄ciosum q̄ dicit calcidoni⁹ Hic enim lapis valet ꝯ illusiōes demonū τ virtutes cōseruat vt dicif in lapidario. Sic τ fides hui⁹ articuli valet ꝯtra illusiōes demonū q̄ sepe iudeos ludificauerūt vt crederet plures esse xp̄m in lege pmissuȝ sicut patuit latissime in pmo τ tertio libris xp̄iani vero hāc fidē amplexātes nunꝙ inuenti sunt illusi aliū ꝙ iesum xp̄ȝ in messiā recipiētes: τ sicut nō patitur illusionē sic etiā nō patif destructionem virtutū sȝ eas firmissime ꝯseruat in aīab⁹ fideliū. Predict⁹ lapis sm̄ ysidoꝝ est ex lapidib⁹ ardētibus filijs paleti lucerne vt dicit hic glosa. Calefact⁹ aūt a sole vel digitorū atterritu paleas τ kartaruȝ fila a se rapere dicif τ significat tertiā virtutem theologicā q̄ ē caritas sanctorū

hec enim ab ipsis celata q̄uis palet i lucerna. s3 cu3 ad alio4 vtilitatē exire cogitur lux ei⁹ apparet q̄ nō sculpit q2a duersis nō secaf pria ad co4. xiij caritas oīa suffert vt vanā gloriam nec recepit nec retinet hec amore xpi incarnatiōis accensa ⁊ digiti a spūscti igne inflāmata peccatores sibi cōiungit cu3 nō solū amicos sed etiā inimicos ꝓpter deu3 cara vnitate ꝯiungit. ¶ Itē ꝑdictus articulus sumit ex illo Matthe. p2io inuēta est in vtero hn̄s de spūsctō. ¶ Et nota q ambrosi⁹ dicit libro de spūsancto q illud q ē ex aliq aut est ex eius substātia vt filius ex p̄re aut ex eius potestate vt ex deo oia ⁊ sic sumitur hic. de. q2 potestate ⁊ opatiōe spūssancti ꝯcept⁹ est xp̄s. Ideo xp̄s nō dicitur filius spūscti. In simbolo vero maiori explicaf iste articul⁹ sic. Qui propter nos hoīes ⁊ cetera vsq3 ibi ⁊ hō fact⁹ est. ¶ Ubi nota q descendere dicif de filio dei nō proprie sed trāssumptiue ad significandum incarnationē. sicut enim q descēdit de sursum i deorsu3 tēdit sic cu3 deus factus est hō de⁹ q ē super oīa infimā sibi naturā vniuit: nihil ergo aliud ē hic descēdere q in carne humili apparet. in hoc articulo ꝯcordant sarraceni cū xp̄ianis q̄tum ad hoc q xp̄s iesus fuit ꝯcept⁹ de spūsancto et nat⁹ de maria virgine ⁊ q est messias i lege pmissus qd vt clarius videaf. ¶ Notandū q fuit qdā iudeus toletan⁹ noīe samuel q quandam disputationē singularē habuit cōtra quedā sarracenū noīe albucalem apud sectā cōmorantē. Isti enim cōferētes de veritate vtriusq3 legis cōmunicauerūt inter se libros suos. sic q iudeus legit sarraceno biblias et tradidit sibi trāssumptū sm̄ q veraciter habef apud iudeos. Sarracenus legit alchoranū iudeo et tradidit sibi trāssumptū sm̄ q veracit habef apō sarracenos. ¶ Deinde ipis absentib⁹ adinuicē lrās disputauerunt de veritate vtriusq3 legis ⁊ inter cetera ꝑdict⁹ iude⁹ ꝯtra sarracenum nitif ꝓbare q xp̄s iesus ē ver⁹ messias sarraceno4 q sarraceni falce ⁊ ꝯ veritatē viuūt sic dicens p alchoranū quē mihi legistis cui⁹ transumptū in arabico ꝯcessisti quē apportaui ⁊ apud me recōditū habeo tibi duo p2obo2are intēdo. ¶ Prio q xp̄s quē colūt xp̄iani ē vester ver⁹ messias et sibi credere debetis ⁊ ip3 tanq̄ verū deu3 ⁊ hominē adorare ⁊ recipere ⁊ cū hoc ꝓbauero leuif sm̄ inferā sc3 vos nūc flere ⁊ ꝯ veritatē viuere nō tm̄ istis ꝓbationib⁹ ꝓ me nec ꝓ meis intēdo adherere. Quātū ad primū scis q oīa q̄ dicā habeo in alchorano vero q2 tu dixisti mihi q multa erāt in alchorano ꝯ vos ideo erāt de medio sublata. Ex ista q̄ sequunf de iesu quē colūt xp̄iani recitabo fidelr ꝓut habenf in sachara de familia. dicit enim machometus de iesu heic. i. iesus est messias q ꝓpheta dixit esse futurū heic id ē iesus filius ysaac ⁊ ꝓpheta4 iustoꝝ ⁊ sācto4 in recta linea vsq3 ad mariā ꝟginē Heic. i. thesus messias habuit ptātē a dō faciēdi mirabilia sanādi oēm langorē ⁊ infirmitatem eiciendi demones suscitandi mortuos: et creditis expresse oīa miracula que euangelium xp̄ianoꝝ commemorat. heic id est iesum fecisse vt alchoranus expresse testaf in 3achara. ꝑdicta etia3

ibidem dicit q heic id est iesus sci
uit et scit etiã oĩa secreta cordium.
Unde verba machometi sunt ista in
forma. heic id est iesus sciuit omes
libros et omnem sapientiam moysi et
pdicationẽ et sciebat qd hoies come
debant in domibus suis et quid re
ponebant in thesauris suis et hoc
modo cõtempsit diuitias et adiecit
carnales concupiscẽtias nec habuit
delectationes que sunt occasio pec
candi et causa inobediẽdi. et introdu
citur in alchorano illõ euãgeliũ vul
pes foueas habẽt etiã eodem zacha
ra q iesus fuit cõceptus de spũ scõ
absq virili semine et natus de ma
ria virgine et de maria dicit macho
metus q angelus gabriel dixit O
maria deus elegit te et decorauit te
gratia. et ornauit et pelegit sup om
nes mulieres omnium filiorum ma
tres. et posuit te quasi vnum mediũ
inter homines et angelos dei in pa
radiso deliciarum dicit etiam zacha
ra. xxvii. q heic id est iesus verbum
dei ita q intellectus nõ vocatur hoc
nomine nisi q vocabit arabice heic
id est iesus ego sum sufficientia tua
et ego eleuabo ad me et purificabo
te ab infidelibus. Et in zachara. de
familia dicitur q nullus est quez nõ
tetigerit sathan preter heic id est ie
sum et mariam. Scis eñ q hec oĩa
supradicta continentur in zacharis
predicta vero alchorani et omnia fi
deliter et veraciter sine diminutiõe
nec additiõe recitaui. Nunc ex istis
colligo sic iesus est de spũ sancto cõ
ceptus sine virili semine de sanctis
pphetis natus de virgine cõcept9 et
natus sanctus innocens omnez hñs
scientiam scrutans corda hominum
habens potestatem curãdi: sanãdi
ressuscitãdi mortuos et messias pro
missus in lege a pphetis ergo ingẽ
tum scrutãs corda hominẽ est deus
et consequẽter adorãdus et colẽdus
inq̃tum sctũs et de sanctis natus et
messias et credendus et recipiẽdus
antecedentia oĩa habetis in alcho
rano vero et concedistis et vere et re
cte ergo ex eisdẽ cõsequẽtiam reci
pere debetis et non solum recipere s
fideliter opari: oppositum facientes
sub palliato colore false et mendose
viuitis dixi sub palliato colore quia
vos dicitis q verum est q iesus fuit
messias pmissus s machomet9 fuit
ab ipo deo et de bñplacito iesu mis
sus ad declarandum doctrinã datã
ab ipo iesu q per falsos scriptores
xpani falsi habent et machomet9 fuit
plenus spũ dei viui et missus ad cor
rigenda corrupta ad declarandum
veritatẽ vt ipse iesus dixit discipu
lis. Ego mittam vobis de pr̃e spm̃
veritatis et docebit vos omnẽ veri
tatem et suggeret vobis oĩa quecũq
dixero vobis. Uolo autẽ ostendere p
alchoranũ et p cõceptionẽ ipsius ma
chometi et per natiuitatẽ et genealo
giam et per eius nutritionez q talis
non potuit nec debuit ad hoc eligi.
Nam manifestum est q vos conce
ditis q machometus est de genere
hismaelis filiĩ Abraher agar ãcilla.
et in hoc dicitis q iesus est ex ysaac
et sara que erat vxor legittima ipsi9
abraher ideo de legitimis. Macho
metus vero de cõcubina q de agar
eadem zachara dicitis q machome
tus fuit conceptus de peccatoribus
et natus eo q parentes sui erãt ydo
latre et gentiles de genere sarrace

norum qui erant peruertissimi peccatores vt asseritis. Concediti etiã q cum esset. iiij. annorũ nutriuit eũ in villa que dicitur hiatris quidam peruersus iudeus geneaticus q̃ nutriuit eum et docuit eum testamentum vetus seu legem mosaicam ꝛ instruxit eum arte seu scientia geneatica. Postea fuit traditus hierusalẽ a quodã patruo suo q̃ dicebatur sicut tu abuculus cuidã falso xp̄iano qui erat monachus sancti benedicti ordinis qui monachus instruxit ip̄m false in naturali scientia et in lege xp̄ianorum ꝛ docuit ipsum puertere oẽs textus vtriusq legis et sic effectus geneaticus et in duobus testamentis peruerse ac false nutritus ꝛ instructus secessit in egyptum quia fames valida oppresserat totam arabiam et iunctus ẽ cuidam regine vidue nomine Cadiga que postea extitit causa regni sui apud damascũ. Ecce aspicias qualiter et a quibus conceptus ꝛ quomodo natus et nutritus a quibus instructus et quam doctrinã secutus ꝛ nunq̃ a deo purgatus nec illustratus q: de eius electione a deo nec de plenitudie sp̄us dei in eo vos non habetis aliquam scripturã sicut tu asseris in q̃dã glosa quã tu vocasti elemab nisi q dicitis q ipse de se ipso dixit q oĩa q̃ mãdabat predicabat et docebat archangelus gariel p̄dicabat ꝛ reuelabat sibi de celo. quãtus ergo sit iste scilicet machometus ꝛ qualis sit rogo velis aspicere et clare videbis sana conscientia q talis ad tanta minime eligi valuit hec iudeus ille. Sed adduntur ad hec rationes alie cõuincentes. Prima q: sp̄ussanctus nõ põt eẽ vilissime vite et vilissime secte dator qualis est machometus et eius lex vt supra visum fuit in secũda ꝛ tertia cõsideratiõibus. Secunda q: paclit⁹ sp̄ussanct⁹ docuit apostolos iohannis. xiiij. ꝛ xvi. docebit vos omnem veritatem. Machometus autẽ non vidit apostolos vt constat q: fuit post eos vltra sex cẽtos annos vt patuit supra consideratione prima articulo. iij. scilicet de origine machometi quo ad tẽpus. Tertia ratio est q: paclitus sp̄ussanctus nunq̃ fuit nuncius missus diabolus sed machometus fuit nunci⁹ missus hominibus ꝛ diabolus ipso teste in alchorano azachara. xvi. non ergo fuit sp̄us veritatis missus a iesu. Et sic patet q iesus xp̄s bñdictus nõ solum est verus messias xp̄ianorum et iudeorum sicut in primo libro ostensum est: sed etiã est verus messias sarracenorum vt nũc ex alchorano deductum est cõcept⁹ de sp̄ũsancto. ꝛ de maria virgine nat⁹. Sunt tñ discordes a xp̄ianis in hoc q exponitur in maiori simbolo scʒ qui propter nos homines et propter nostrã salutem descendit de celis et incarnatus est ꝛc. vsq et homo factus est. quia cum ipsi negent xp̄m esse filium eternaliter generatum vt supra patuit negant ꝯsequenter incarnationẽ filij dei. Dicunt enim q non fuit aliqua necessitas q p̄pt hoĩes de⁹ incarnaretur. sʒ q ipse hõ q̃ peccauit ageret penitẽtiã ꝛ satisfaceret p̄ pctõ. Oportʒ ergo istis bestijs ostẽdere necessitatẽ icarnatiõis. ꝛ q nec ãgel⁹ nec oẽs angeli boni ꝛ mali. nec pm⁹ hõ nec oẽs hoĩes puri sil' iũcti penitẽtiã agẽtes potuerũt satisfacere p̄ pctõ p̄mi ho

minis sicut r dicit dñs cesariensis in suo tractatu ɔtra sarracenos Qm captiuus intellectus sarracenoꝝ obumbratus caligine peccatoꝝ non põt intelligere iusticiã incarnationis filij dei Hec est enĩ propria excellentia legis euangelice supra legem moysi scʒ manifestare iusticiam dei que facta non fuit tpe legis moysi.sʒ fuit facta r impleta tempore euãgelij Et cum res postq̃ facte sunt omnibus repñsentantur manifestius q̃ antequã impleant ꝑprie ꝑprium est legis gratie manifestare iusticiam dei quã venit implere in seipso:filius ꝓpter filius iesus xp̃s Sic enĩ declarauit ipse iohanni baptiste qñ venit ad suum baptismũ q: cum iohannes diceret sibi. Ego a te debeo baptizari r tu venis ad me Respondit ei dicens: sine mõ sic decet nos implere omneʒ iusticiã mat. iij. Sed q̃s potest exprimere q̃lis est ista iusticia Quis põt ponere linguã in tam altum misterium presertim cum cognoscaʒ insufficientiam mei intellectus ad explicandum:sed confidens de diuina pietate que illuminat accedentes ad se r q quando cuʒ humilitate accedit homo ad cor altũ manifestatur ei deus plus exaltatus breuiter r clarius quam potero exponetur diuina iusticia que per legem euangelicam declaratur non incipiẽdo in gradu altiori qui ẽ redemptio sanctorum angeloꝝ sed hominum qui erant in dura seruitute propter peccatum primi hominis ex quo voluit plus obedire diabolo q̃ deo comedendo de arbore non concessa: et quia non seruauit paradisum terrestrem in quo positus fuit operaretur et custodiret illud sicut fit de illo qui dato scienter castro ꝑ quo fecit homagium inimico suo committit ꝓditionem suo principi q ipse et sui filij traduntur exilio extra regnum positi extra gratiam domini sui sic fuit iusticia.q primus hõ r oẽs ab eo descendentes essent serui ꝑ naturã volo dicere q nascerentur in peccato ꝑ naturã sicut eoꝝ pater voluntate deliberata voluit esse ipsi fuissent filij ire.sed si postq̃ creuissent r fuissent intelligentes q in eoꝝ arbitrio fuisset velle sicut nati fuerãt manere r ꝑmanere filij ire vel esse filij gratie tales nouiter facti volẽdo audire doctrinã dei r seruãdo mãdata eius r si obedissent diabolo sicut eoꝝ pater fecit plusq̃ deo adimplendo sui carnis desideria r non spiritus q semper permanerent filij ire sicut nati fuerant non digni habere regnũ dei ex quo sunt filij ꝓditoris: r vltra q deliberate voluerunt plus societatẽ diaboli q̃ dei q̃to tempore vixerunt in hoc mũdo:q similiter habeant societatem in alio dampnati cuʒ eo ad penas infernales. In hoc tamen fit filij ade maior misericordia q̃ filijs militis proditoris:qui licet non committant proditionem sicut pater fecit:ymmo displicet eis q: sunt toto tempore vite sue extra regnuʒ exilio relegati:tali pena existenti iusta q: est in sola priuatione sui amoris: et gratie nolendo q habitent in suo regno filij sui ꝓditoris Hec ẽ pena filioꝝ ade q sicut ipse fuit exclusus a paradiso ita descendentes ab eo solũmodo q: sunt filij sui ex eo cẽnt indigni regno dei. Et q hec pena est tam grandis cum sit tam preiudicia le exilium hominum a paradiso:r iu

militer quia est tam vniuersalis extendendo se ad oēs homines qui fuissent in hoc mundo geniti sicut adaz suos proprios filios generauit ostendit magnitudinem peccati, propter quod taz grandis pena fuit imposita. Ne omnes hoies perirent necessaria fuit reconsiliatio p quā homines fuissent in gratia dei qui per naturā nascebant in ira sua; et cum reconsiliatio requirat condignā satisfactionē et satisfactio condigna est quod reparet dānum restituendo ablatum: et vltra hoc ratiōe offense quod det aliquid de suo qd prius ante offensam non debebat. sicut in lege precepit deus restituere quinqꝫ boues pro vno et. iiij. oues pro vna exodi. xxv. propter qd in regno tenent pro ista lege septennaz quilibꝫ per seipsm pōt intelligere ex quo qualitas satisfactionis dꝫ esse scdm cōditionem peccati: grande peccatū grādem requirit satisfactionem Cū ergo peccatum primi hominis fuit tā magnum comprehendens oēs ab eo descendentes quod ipse non poterat satisfacere pro seipso quia ad satisfaciēdum nō habebat quid daret de suo quod prius non deberet deo quoniā ab ipso receperat deo debebat totuz qd suum erat. Unde si pro seipso nō poterat satisfacere multominus pro toto genere humano facto seruo diaboli ratione sui peccati: ergo vt recōsiliatio fieret requirebat satisfactio debita restituendo quantum fuit qd accepit vel quantum fecit de damno et vltra hoc aliquam rem suam nō debitā prius deo propter offensam quā fecit hoc non potuit facere adam nec aliquis suorum filiorum ex quo debebāt deo quicquid habebant. Et quilibet vt saluetur vel non seu cum maxima difficultate est sufficiens sua propria iusticia manifestāte sacra scriptura quod si fuerint in ciuitate tres viri iusti Noe daniel: et iob Isti sua iustitia liberabunt aīas suas sed nō poterūt liberare animas filiorum et filiarū suarum Cum ergo satisfactio requirat quod in illo qui hꝫ satisfacere sint duo scꝫ quod sit ille qui dꝫ satisfacere et sit ille qui potest satisfacere. quarū vna sine altera non sufficit oportet intelligere quod ille qui habebat satisfacere pro peccato ade cū adaz fuerit hō quod fuisset non angelus quia non debebat satisfactionem sed quod fuisset hō ex quo homo fuerat qui peccauerat. Item requirebatur. secundo quod fuisset talis hō qui posset satisfacere et cū purus homo satisfacere non posset ex quo deo debebat totū quod in eo erat et satisfactio requirit ratione offense quod peccans facit quod det vltra et amplius quam accepit vel fecit det dāno peccando Tū hac eadem ratione quilibet angelorum nō poterat satisfacere cū vnusquisqꝫ eorum deberet deo quicquid habebat ex quo ab ipso deo receperat quis esset ille qui nihil deberet deo vt sic possꝫ satisfacere: certuz est quod in omnibus creaturis non potest inueniri vna sola que deo non debeat aliquam rem cum oēs ipse debeant deo quicquid habent ex quo ab ipso receperunt propter quod deus solus est qui nihil dꝫ deo cum deus a se ipso habeat suum esse et non ab aliquo alio quia interrogatis omnibus intellectum participantibus siue sint homines siue angeli boni et mali si ipsi dederunt esse deo vel aliquam rem propter quam antequam deus daret eis esse quod ha-

bent deus eis aliq̄d deberet: omnes responderent ipse solus fecit nos et non ipsi nos. Et ideo nos debem⁹ ei quicquid habemus et quo ab eo recipimus ⁊ ipse nobis nihil debet qꝛ nihil ei dedimus. Hac ergo ratiōe clara existente: ꝙ solus deus est ille qui nihil dꝫ alteri nec sibiipsi: cum ille q̄ debebat satisfacere ꝑ peccato primi hominis ⁊ oīm aliorum requirebat quod nihil dꝫ deo ⁊ solus deus ē iste ergo necessarium fuit: ⁊ sic omnibus modis expediebat ꝙ satisfactor pro genere humano foret deus ⁊ homo: homo quia hō fuerat qui peccauerat ⁊ sic homo satisfacere debebat: de⁹ qꝛ ipse solus est quia nihil debꝫ deo ⁊ sic pro satisfactione hominis peccati: poterat dare de gratia dādo de suo quod nulli debetur. hoc intellecto debemus considerare: et quo homines non poterant esse deo reconciliari nisi per ipsummet deum quia non erat q̄ satisfacere posset nisi ipse solus: qui fuit illa iusticia que deum obligaret vt ipse deberet satisfacere ꝑ peccato primi hominis cuius demerito omnes ab eo descendentes erant serui diaboli oportet ad cognitionem huius videre ⁊ attendere principium ⁊ conditionem peccati quod fecit primus homo Ecce ꝙ in hoc facto concurrunt tres scꝫ deus qui dedit preceptum primo homini ꝙ seruaret paradisum ⁊ ꝙ non comederet de arbore vetita. Concurrit homo q̄ peccauit qꝛ fecit contrarium precepti per deum ei dati. Concurrit Tercio diabol⁹ q̄ astucia sua ⁊ deceptione per medium mulieris temptauit hominem ⁊ fecit ꝙ transgrederetur preceptum de istis duobus scꝫ homini ⁊ diabolo sic est ꝙ in casu explicato nulli eorum facta fuerat aliqua offensa impleta voluntate cuiuslibet eorum faciendo quilibet quod volebat qꝛ homo complacuit sue vxori plus appetendo ꝑmanere in gratia sua ⁊ amore q̄ deo obedire. Diabol⁹ similiter impleuit voluntatem suam habita victoria p⁹ eius desiderata. Veruntamen hoc est verū ꝙ quilibet eorum fecerat grandē offensam deo contra cuius voluntatē ambo fecerunt. Primus homo qꝛ voluit plus obedire sue vxori q̄ deo faciendo voluntatem diaboli ⁊ diabolus qꝛ cum deceptione cōtra voluntatē dei tulit seruum eius ⁊ fecit seruum suū: ⁊ sicut deo fuerat facta offensa per vtrūq; si ambo voluissent recōsiliari oportebat pro ambobus fieri satisfactionē Sed cum diabolus noluisset deo reconsiliari ymmo placebat sibi semꝑ inimicus dei ꝑmanere qꝛ nolebat recognoscere peccatū suū: qd̄ nō erat in hoīe cū desideraret liberari a dura seruitute quā sentiebat stando in potestate diaboli Ergo cum sol⁹ hō peniteret de peccato per eum facto vt fieret reconciliat⁹ deo potest dici vno de duobus modis vel ꝙ primo fuisset facta debita satisfactio deo q̄ offensus erat: ⁊ ꝙ diabolus per iusticiam ꝑderet dn̄ium quod sup ipsum tenebat. Vel q̄ deus de potestate sua absoluta sine aliqua satisfactione remitteret ade offensam sibi factam ⁊ per vim ex quo est potentior diabolo liberaret primum hominem a subiectione sua qꝛ ab eo victus fuerat iuste erat eius seruus non reputaret tanq̄ dubium aliqui ꝙ deus posset per talem modum liberare primum

hominem a subiectione diaboli ⁊ re conciliare sibi sed tñ qꝛ cuicūqꝫ prīncipi magne potestatis plus reputat ad laudem ꝙ sit iustus ꝙ ꝙ sit potēs potestate sine iusticia tyrannidi reputata cum deus non solum iust⁹ sed etiam necessario est iustus ⁊ tali forma iustus ꝙ non potest dici deus nisi intelligatur iustus. Oportet ergo intelligere ꝙ in reconciliatione hominis interueniret iusticia que p̄mo poterat intelligi si deus sicut magn⁹ dñs potens ⁊ iustus diabolo ⁊ homini et quo quilibet eorum offenderat eum dedit penā ⁊ tormentū scdm demeritū peccati per eos ꝯmissum diabolo in penam peccati quod cōmiserat tollendo hoīem ꝑ vim ⁊ cōtra totam suam voluntatem a suo dominio ⁊ homini sicut proditori nolendo eū vnqꝫ videre ī suo palatio, necꝫ in regno suo sed ꝙ remaneret exilio relegatus pro semper. Sed cum deus sit non solum dñs potens sed iudex iustus ⁊ pater misericors. Et quo homo penitebat de peccato per eum cōmisso ⁊ per seipsum nō poterat satisfacere mīe dei ꝑtinebat dare ei succursum ⁊ iuuamen vt liberaretur a diaboli potestate. Sic tamen ꝙ talis liberatio ita temperaretur iusticia ꝙ diabolus tenens hominem in sua seruitute nō posset reclamare ꝙ ei cēt facta īiusticia nec facere aliꝗ̄ querelā que fuisset iusta cum hec fuerat veritas ꝙ ipsemet deus attēdēs videns ⁊ permittens diabolus ⁊ homo sicut illi qui intrant in campum certauerant vnus contra alterum et cōditio certantiū est si iā vn⁹ alterū nō occidit ꝙ victus sit seruus victoris: ⁊ cum arma primi hominis vt defenderet se essent fortiora ad defendendum se ꝙ arma diaboli in cōmittendo, siue temptando fortitudo etiā hominis et virtus incomparabiliter erat maior quanto diabolus cum oībus suis artibus ⁊ viribus etiam si fuerant mille vicibus plus non poterat hominem vincere nisi ipse voluntarie voluisset vici Ex quo ergo suus inimicus erat minus fortis ꝙ ipse ⁊ ipse voluit ab eo vinci: dictabat iusticia ꝙ fuisset eius seruus: facto ergo seruo diaboli ⁊ cōsequēter oēs ab eo descendentes ad habendū liberationem de tam mala seruitute ex quo per iusticiam homo erat seruus diaboli: oportebat ꝙ nō per vim sed per iusticiam fuisset liberatus de potestate Et sic vt liberaret a diabolo requirebat vt interueniret iusticia non minus requirebat vt esset reconciliatus in gratia dei exīstēte deo patri piīssimo ⁊ iudice iusto. vñ vt eā fieret reconciliat⁹ deo cōtra quē fuerat cōmissum pctm̄ requirebat ꝙ fieret ꝑ hoīem qui tanti valoris vel pl⁹ esset sicut prim⁹ homo ⁊ oēs ab eo descendētes qui daret tantā ⁊ maiorē laudem ⁊ honorē ⁊ gloriā quāta fuerat offensa cōtra eū cōmissa Tali ergo satisfactione reqsita vt gen⁹ humanum recōciliaret deo vt dictū est ꝙ fuerat facta offensa deo per vtrūqꝫ scꝫ diabolum ⁊ hominem non oportet dicere ꝙ diabolus vellet facere hanc satisfactionem ex quo nolebat hominem liberari ab eius potestate ⁊ recōciliari deo: ꝙ talē satisfactionē facere erat ꝑdere dñium sup oēs homines per eum nimium desideratū: et iō displicēs erat corde si essent recōsiliati cū ipso facto ꝑderet ho

minium suum quod super ipsos tenebat. Item satisfactionem ipse non poterat facere cum ad satisfaciendum fuisset necessarium rogare deum quod vellet parcere offensam ei factam ad quod requirebatur quod talis intercessor esset deo gratus: quia si inimicus vel is qui displicet roget pro iniuriante plus provocat ad iram eum quem rogat: et hoc est manifestum quod dyabolus voluntarie erat inimicus dei procurans semper quod ei fiant offense quantum plus potest. Sic ergo patet quod per dyabolum qui peccaverat ex quo ipse non requirebat: imo sibi displicebat et abhorrebat hominis reconsiliationem et nominus suam non poterat fieri satisfactio hominis. Ex alia etiam parte si omnes angeli non poterant facere talem satisfactionem: quia nihil habebant de suo quod darent deo quod dyabolus poterat qui ultra hoc abhorrebat quod aliquis per te talis satisfactio fieret. Videamus ergo de homine qui fuit secundus in peccato commisso huic non deficiebat sicut dyabolo voluntas ut esset reconsiliatus: quia sentiebat servitutem eius durissimam deficiebat tamen ei potestas sicut supra ostensum est. Ipse ergo et omnes homines ab eo descendentes angeli etiam non potentes implere requisitam satisfactionem quid ergo restabat ex quo non erat alius qui posset satisfacere nisi solus deus nisi quod primus homo et omnes alii ex toto remanerent perditi si iam deus nollet satisfacere pro eis ex quo ipse solus poterat et nullus alius. Item conveniens fuit deum incarnari ut tanta humilitas in redemptore esset quanta fuit superbia in prevaricatore. Sed superbia tanta fuit quod homo voluit esse deus ergo tanta debuit esse humilitas ut deus fieret homo. Item hoc debuit facere deus ut vitaret inconveniens quod sequebatur: quia si deus non esset incarnatus ut satisfaceret pro hominis peccato hoc est: vel quia non potuit vel quia nescivit vel quia noluit. Si non potuit impotens fuit. Si potuit sed nescivit ignorans fuit. Si potuit et scivit sed noluit ergo et invidus fuit quod omnia sunt magna inconvenientia in deo scilicet impotentia ignorantia invidia. Patet ergo ex prehabitis necessariam et valde forte convenientem incarnationem dei ut doceret se potius vincere per iusticiam quam per potentiam et ut ostenderetur tanta humilitas in redemptione quanta fuit in superbia in prevaricatione. Et ne aliquod inconveniens attribuatur deo cum in eo minimum inconveniens sit maximum impossibile.

¶ De quarto articulo fidei et discordantia machometi in eodem.



Quartus articulus est. Passus sub pontio pylato crucifixus mortuus et sepultus. Hunc apposuit in symbolo Jacobus maior. Et hic articulus est quartum fundamentum civitatis hierusalem superne figuratus per quartum lapidem preciosum qui dicitur smaragdus: cuius proprietates precipue sunt quattuor. Prima quod inclinat ad castitatem. Nam expertum est frangi in partes cum ipso gestans fornicatur. Secunda est quod morbum caducum curat. Tertia est quod tempestatem avertit. Quarta est quod in causis verba persuasoria dat. Sic et vera huius articuli

fides carnales voluptates reprimit. Au. in quodam sermone de. xl. sic dicente. Congruit deuotioni nostre vt qui dñi crucifixionē celebraturi sumus reprimendarum carnaliuz voluptatū crucē etiam nobis faciamus. Morbū caducū tollit: quia xp̄us mortē nostrā moriendo destruxit vt dicit gregorius in prefatiōe paschali. Tempestates non solū carnis: sed etiā mundi et dyaboli auertit quia nihil a deo quod nō equanimiter tolleret si xp̄i passio ad memoriā reducat. Grego. in omelia. Bernardus super cantica in sermone. xxij. passio tua dñe est suppremū refugium singulare remediū deficiente sapientia iusticia nō sufficiente succūbentibus meritis illa succurrit: cū tū defecerit virtus mea non perturbabor non diffido scio quid faciam. Calicē salutaris accipiā dat etiā in causis fidei contra tyrannos cōtra hereticos et cōtra quoscūque alios persecutores verba persuasoria veritate attestante. Ego dabo vobis os et sapientiā cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri fides enī passionis xp̄i dedit Stephano quod oēs eius aduersarij quātumcūque adhibiti nō potuerūt resistere sapiētie et spūi qui loquebat: scz in ore eius vt p3 in actibus. Item de smaragdo dicit ysidorus quod a nimia viriditate dicit amarus: quia omne satis viride amarū dicit omnes herbas et frōdes viriditate superat aerē etiaz vicinū quia repercussione virescere facit nulla gemma gratior oculis cuius corpus extersum sicut speculum ymagines reddit. Angrifes quorum corpus pedes et caput habent leonū currentes super terrā vt leones et alas hñt aqle quibus volant in aere: auferūt hoībus: sed adimascus populus: scz vnū habēs oculū pugnās contra eos eis aufert hec moraliter est. Quarta virtus que dicitur castitas vel virginitas que virorum carnis integre seruat et in amaritudine penitētie motus malos castigat hec est gratior angelis et oculis xp̄i: quia virgines et casti sequuntur agnum quocūque ierit. Apoca. xiiij. et in se portat ymaginem angelorum et xp̄i Angrifes. i. demones multū nitūtur auferre: sed menor intentio indiuisa a deo resistit et contradicit et eam custodit illesaz: qui enī tales sunt in diuisi sunt sicut dicit. i. cor. vij. Non enī habent duos oculos vnū in terre nis et aliū ad deū: sed vnū tm̄ et illū figūt in deū dicentes illud ps. Sicut oculi ancille in manibus dñe sue ita oculi nostri ad dñm deū nostrum rc. Huic articulo nihil addit symboluz maius. Concordat cū predicto articulo machometus in hoc quod cōcedit iesum christū sub pontio pylato fuisse condemnatum morti. Discordat aūt a predicto articulo passionis et mortis xp̄i in alchorano azoara. v. et in pluribus aliis locis vbi in sententia dicit quod quidā iudei voluerūt xp̄z occidere et ipse calide se subtrahēs euasit nescio quem loco sui crucifixerūt putantes esse xp̄m. Creator autez leuauit xp̄m ad se et est secum vsque ad diem iudicij tunc scz sicut alij hoīes moriturus et resurrecturus. Sed tamen nullum inconueniens est sarracenis concedere mortem christi cum ipsi teneant quod non est filius dei viui sicut nec nobis xp̄ianis qui ipsuz cōfitemur verum filium dei quod sit mortuus secundum humanitatem: quia di

unitas mortalis nō est nec vnq̄ morietur.

¶ De quinto articulo & de proprietatibus sacerdonicis.



Quintus articulus est. Descendit ad iferos tertia die resurrexit a mortuis. Hūc apposuit in symbolo beatus thomas. Et hic articulus est quintū fundamentum ciuitatis hierusalem superne figuratus per quintū lapidem preciosum qui Sardonicus dicitur cuius compositio ex duobus lapidibus est scilicet ex sardio & onice & est rubeus ex sardio & albus & niger ad colorem vnguis ex onice. Inter ceteras huius virtutes mirabilis est vna potissima q̄ accendit animum ad gaudium quod trahit ex sardio. Sic & fides huius articuli accendit animos sanctorum patruū in limbo cum illud christus descendit liberās vinctos de lacu in quo nō erat aqua & hoc in sanguine testamenti vt patet zacharie. ix. Uere magnum gaudiū illorū fuit cū brificati fuerunt in visiōe deitatis & ereptā captiuitate ducti a miserabili captiuitate īferni: accēdit & alios discipulorū & sctāꝝ mulierū christus resurgens quia gauisi sunt discipuli viso dn̄o. Johan. xx. Omnes etiam fideles in fide huius articuli iocundantur contemplantes potestatem inferorum non potuisse resistere saluatori descendenti nec potestatē nature eidem resurgente gaudent q̄ sperantes resurgere: q̄ christus resurrexit. Item predictus lapis tricolor est subtus niger medio cādidus superius rubeus. Et hic solus lapis preciosus in signando nihil cere auellit: per quod moraliter quinta virtus que est sanctorum patientia figuratur per quā ab inferioribus: id est a mūdanis hominibus in despectu sunt nigri: sed in medio scilicet in corde suo candore cōsciētie sunt lucidi & ardore martyrū quocitius ad superiora perueniant sunt rubei. Hec etiam virtus nihil auellit: quia suis persecutoribus placet ex toto corde remittit sciēs quod dicit dominus. Luce. vi. dimittite & dimittetur vobis. & Eccle. xxviij. relinque proximo nocenti te. & tunc deprecanti tibi peccata soluētur: & hec virtus bene quinta dicitur quia molestie circa quos est virtus patiētie corpus exprimit quod quinq̄ sensibus agitur. huic etiam articulo nihil addit symbolum maius ad eius explicationem: verūtamen cum dicit descendit ad inferos intelligendū est secundum animam diuinitati coniūctam corpore in sepulchro manente etiam diuinitati coniuncto: q̄ quod semel assumpsit nunq̄ dimisit. secus est de toto resultante ex corpore & anima: quia propter eorum separationem christus in triduo nō fuit homo secundum doctorum concordiā in tertio sententiarum: & quia nullus error circa hoc fuerat exortus. Ideo in symbolo cū dicitur descendit ad inferos non fuit explicatum secūdū animam. ¶ Sed oritur hic difficultas: q̄ non videtur hic esse articulus fidei cum iohannes baptista de hoc dubitauerit. dubitare aūt de articulis fidei infidelitas est. Lū ergo cōstat ipsū fuisse fidelē & sanctū & de hoc

dubitauerit videt q non sit articul9 fidei. q autē dubitauerit p3 per glosam sup illud Mat. xi. tu es q venturus es dicit ibi glosa cu3 ab herode sim occidendus et ad infirma descensurus debeo te nunciare inferius sicut te nūciaui superis an conueniat filiū mori an aliū ad hoc sacramētū missurus es Ad hoc respōdet Alexander ibi supra q est dubitatio infidelitatis qua non dubitauit iohannes et est dubitatio pietatis: et sic dubitauit iohanes querens ex amore et pietate: tu es qui venturus es l3 non dubitaret sicut mater videns filiū morituum dicit es ne mortuus fili mi: et hoc est quod dicit glosa non fide: s3 pietate dubitauit Crisostom9 q non pro se: sed p discipulis quesiuit huic articulo nō concordat machometus q2 cū non pcedat xpm mortuū fuisse sed aliū sibi similē vt dictū est in articulo precedenti. Ideo negat cu3 descēdisse ad inferos et resurrexisse tertia die.

¶ De sexto articulo et de proprietatibus sardij.



Sextus articulus est. Ascendit ad celū sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. hūc appositū in symbolo beatus iacobus minor: hic articulus fidei est sextū fundamentu3 ciuitatis hierusalem supne figuratus p sextū lapidē pciosum q dr Sardius cui9 virtus mirabilis est q gaudiū accendit et pellit timorē ac etiā ingenium acuit talis est fides hui9 articuli: q2 xpi discipuli ex hac fide amore accēsi timore excusso et ingenio illuminato hāc veritatē vbi libet pdicauerūt. Et idō p hūc sextū lapidē optime figurat sexta virt9 sanctoꝝ q est cōstātia martyrū. Hic enī lapis fm ysidorū est inter gēmas vilissima et rubru3 spissumq3 h3 colorē: et idō bn̄ martyrū cōstātia p hūc signat: q2 ipsi q̄si vilissimi a mūdo reputant. Ipsiq3 a deo tāq̄ infirmi mūdi electi queq3 fortia cōfundēda facti rubri fluuio sanguine laureis ditant bn̄ fulgidis. Et ne mirū q2 lauerūt stolas suas i sanguine agni. Apo. vij. Et bn̄ sexta virtus hec ponit q2 primus hō sexta die formatus eade3 die peccauit et eadē die de paradiso electus est. et xps sexta etate venit et sexta die martyriu3 sua passiōe cōsecrauit. Huic articulo nihil addit symbolū maius. ¶ S3 occurrūt hic tres difficultates quaru3 prima est scdm quā naturā ascendit xps in celū. Respōdet q si li fm designet conditionē ascēdētis sic ascēdit scdm q homo siue scdm natura3 humanam que loco cōtinet et motui subijci pōt non aūt ascendit fm natura3 diuinā que est altiōr vniuersis et est immobilis et illocabilis. Si aūt designet cām ascēsionis ascēdit non scdm q hō s3 scd3 q de9 q̄ ascēdit ex virtute diuinitatis: s3 nō humanitatis. Vn̄ aug. in fmone de ascēsiōe de nro fuit q fili9 dei in cruce pepēdit de suo q ascendit. Ascendit aūt xps ad summā partē celi supremi: q2 cu3 sit nobilissimū locatum debet esse in nobilissimo loco qui est superior locus celi summi: et sic intelligi debet istud ps. Ascendit super celum celi et illud ad Ephe. iiij. Ascendit super omnes celos: non tātum aūt ascēdit

corpus christi super omnem creaturam corporalem: sed etiam sup oem spualem q2 ppter dignitatem vnionis eas oes excellit ad ephe.i. Constituit illu sup omnem principatu et potestatem et super omne nomen qd noiatur in hoc seculo sive i futuro: potest etia exponi q xps ascendit in celum secudu glo. ad ephe. iiii. qui descedit ipe est qui ascendit in gloria ad equalitate patris scdm diuinitatem non in re sed in noticia: tuc em innotuit hoibus eu equalem esse patri. ¶ Et si queras vtru xps scdz q ho in loco supradicto resideat ita q nuq alibi ad modicu tps se transferat. Dico q non est asserendu sm Richardu cuz post eius ascensu narret aliquomo apparuisse aliqb' in hac vita nec apparet aliqua ratio vrgens q nuq ad alia parte celi se transferat, pie etia credi pot q xps in celo nullu habeat retro se 3 oes electi respiciunt in faciem eius. ¶ Secunda difficultas e quid p dextera intelligit. Dicendum q per dextera intelligit gloria vl honor deitatis sm damascenu in. iii. vl beatitudo patris sm augu. in lib. de symbolo scdm illud ps. delectatoes eius in dexteris. vel iudiciaria potestas sm augu. in quodaz sermone de symbolo. Sessio vero sm august. ibi des designat vel habitatione sive dexteram vel regia vel iudiciaria potestate. Si igit si li scdm designat condicionez nature christus secudu q de' sedet ad dextera patris: id est i equalitate patris. Secundu autem q homo sedet ad dexteram patris, id est in potioribus bonis patris pre ceteris creaturis: id est in maiori beatitudine habens iudiciariam potestatem. Si vero designat vnitatem suppositi sic etiam secundu q homo sedet ad dexteram patris secundum equalitatem honoris: scilicet inquantum in eodem honore veneratur filium dei cuz natura assumpta. ¶ Ex predictis patet q quocuq predictorum modoru sumatur sedere ad dexteram significat habere beatitudine quandaz demonstratiua potestate q nulli aliu nec angelo nec homini convenit, nisi soli christo. Unde ad hebreos primo. Ad quem aliquando dixit angelorum sede a dextris meis: id est secundum gloriam in potioribus bonis: potest tamen dici q omnis sanctus qui est in beatitudine e constitutus ad dexteram dei secundu illud Mathei. xxv. statuet oves a dextris. ¶ Tertia difficultas est vtrum posset dici patrem sedere ad dexteram filii. Respondetur q non quia li ad denotat cum personali distinctione ordinem originis filius autem et spiritus originantur a patre et non est econuerso. sed et spiritussanctus potest proprie dici sedere ad dexteram patris vel filii: licet secundum quendam appropriationem attribuatur filio cui appropriatur equalitas. Unde augustinus dicit q i patre est vnitas: in filio equalitas: in spiritusancto vnitatis equalitatisq conectio. Predicto articulo concordat machometus: quia concedit q iesus christus ascendit ad celos in corpore et anima: vt pate t in alchorano azoara quarto: non est rei veritas q mortuus fuit: sed deus assumpsit sibi. Sed discordat in hoc: scilz in sessione scilicet ad dexteram patris cu asserat ipsum collo-

tatuȝ in primo celo et ibi sedētē in altiori sede. ꝙ iohannes baptista hos etiā duos narrat se vidisse in p̄dicto celo primo cum ipse ascendit et visitaret deū ꝛ quō secum locutus est vt patet in libro qui dicit̄ scala machometi distinctione. xij. de quo dictū est supra cōsideratiōe. iiij. cū de fundamēto legis machometi inquirebatur.

¶ De. vij. articulo ꝛ de natura crisoliti.



Eptim⁹ articulus est. Et inde ventur⁹ est iudicare viuos et mortuos. Hunc apposuit in simbolo beatus philippus. Et hic articulus fidei est septimū fundamentū ciuitatis iherusalem superne figuratus per septimū lapidem p̄ciosū qui dicitur crisolitus. cui⁹ virtutes inter ceteras mirabiles sunt ꝙ confortat intellectū ꝛ per consequens naturā humanā distinctaȝ ab alijs animalibus per intellectū. vt dicitur p̄io metha. ꝛ pellit timores nocturnos quia fugat fantasmata. sic et fides huius articuli cōfortat intellectū in cognitione iusticie diuine finaliter adimplēde per xp̄ȝ: quia pater omne iudiciuȝ dedit filio. iohānis. v. Pellit etiaȝ timores nocturnos quia facit homines paratos ad iudiciū illius diei subeūdū: ne p̄pter eius ꝯsiderationē pereāt cū fantasmatibus infernalibus qd̄ p̄uidēs xp̄s dicit Mat. xxiiij. Ideo ꝛ vos estote parati quia qua hora nō putatis fili⁹ hoīs ventur⁹ est. Et quia p̄dictus lapis auro similis est cuȝ marini coloris similitudine vt dicit ysodor⁹ ꝛ sicut hic dicit glosa videt̄ scintillas emittere ita vt sub aq̄ ad oculum solis stella aurea videatur dictus a crisis quod ē aurū Ideo optime p̄ euȝ pōt intelligi se ptima virtus sanctorū qua securi p̄uenerunt ad iudiciū. s. innocētia baptismalis. mare enim significat baptismū. apo. iiij. in cōspectu ei⁹ tanꝗ̄ mare vitreū vbi facti sumus de cupro vel de plūbo aurū probatū quia de filijs ire filij gr̄e ad ephe. ij. ꝙ multi sanctorꝫ illesaȝ seruātes scintillas boni exēpli alijs p̄ exhortationes bonas emittūt. quib⁹ eos ad amorem dei ꝛ p̄ximi accendūt que virt⁹ bene ponitur septio loco p̄pter dona sp̄ūssancti que collata sunt in baptismo. glo. tñ dicit ꝙ p̄ auri fulgorem cum scintillis significat̄ p̄dicatio sanctorꝫ cū miraculis. sapientie. iij. fulgebūt iusti. s. p̄ candorē baptismalis innocētie. et tanꝗ̄ scintille ī arūdineto discurrent. ¶ Et si queras q̄ sunt illi viui iudicandi cū dicitur inde vēturus ē iudicare viuos ꝛ mortuos. Dico ꝙ illi qui in eius aduentu viui reperientur q̄ in momento morientur et postea resurgent cum eis qui prio erant mortui. Huic articulo addit simbolum maius. Cuius regni non erit finis: scḋȝ illud luce p̄io. ꝛ regni ei⁹ nō erit finis. Predicto articulo nō concordat machomet⁹ quo ad iudiciū viuorꝫ ꝛ mortuorꝫ. negat eīn xp̄m iudicē venturū. Sȝ dicit ī alchorano azoara. v. ꝙ de⁹ liberauit xp̄ȝ ab incredulis ꝛ supposuit eos q̄ secuti sunt eū. eis qui nō cre-

diderũt v̾bo ei⁹ vsqꝫ ad diē publi-ce resurrectionis ⁊ ꝙ tūc de⁹ ad se ipsum redditū xp̄i facto controuersiā suā atqꝫ litē discutiet. Est ergo finis sue fine ibidē ꝙ iesus xp̄s circa tp̄s diei iudicij est moriturꝰ ⁊ sicut alij hoies resurrecturꝰ ⁊ ꝙ tūc de⁹ discutiet ꝯtrouersiā suā. s. quis veriora de xp̄o dixerit vꝫ xp̄iani an machometus ⁊ ꝙ tunc deus faciet iudiciū ꝯ incredulos et dabit bn̄ficia fidelibus. Alibi tamē in alchorano tractādo supra diē mortis. ac sup̲ diē qua viuens missurus est tenet deū esse venturū ante diē iudicij annis xl.

¶ De octauo articulo ⁊ de ꝓprietatibus berilli.



Octau⁹ articulus fidei est. Credo in spm̄ sanctū. Hūc apposuit in simbolo beatus bartholome⁹. Et hic articulus est octauū fundamentū ciuitatis hierusalē superne figuratꝰ per octauū lapidem p̄ciosuꝫ qui dr̄ berillus cuius v̾tutes mirabiles sūt ꝙ ꝯ lites inuictū reddit ⁊ mitē facit atqꝫ benignū: sic et fides hui⁹ articuli q̇s eū fecit sansonē inuictū a leone nisi spūssanctus vt ptꝫ iudicuꝫ. xiiij. Irruit spūs domini in sanson. ⁊ lacerauit leonē quis nō erit victus a dyabolo mūdo ⁊ carne nisi fidē huius articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo⁊ quo a facie tua fugiā: quasi dicat vbicunqꝫ fuero victus ero a spūsācto p̲ fidē dimisus. Quis fecit inuictos ap̄los agnos xp̄i ꝯ innumerabiles lupos iudeos gentiles ⁊ tyrānos nisi spiritussanctus anteqꝫ eū acciperent spm̄ sanctū clausi erant timidi ⁊ qͣsi victi. Sed repleti spūssancto p̲ fidē ⁊ amorem effecti sunt omniū inpocū iudeo⁊ gentiliū tyranno⁊ victores vt patet ex actibus aplo⁊ ⁊ gestis omniū martirū. ¶ Fides etiā huius articuli facit hominem mitē ⁊ benignū qꝛ spūssanct⁹ bon⁹ ⁊ suauis est atqꝫ benignus vt ptꝫ sapientie primo. ⁊. xij. tales efficit. ⁊ efficit spūssanct⁹ credētes intantū vt nō solū mites ⁊ benigni assiorantur sꝫ etiā filij dei. Unde ad romanos. viij. Quicūqꝫ spū dei agūtur hij filij dei sunt. Itē ꝓdict⁹ lapis gignitur in india nomē habens a lingua gentis sue. Similis smaragdo ex viriditate sꝫ cū pallore. politur aūt ab iudeis in sex angulares formas vt hebetudo coloris repercussu angulo⁊ excitet. Aliter politus nō hꝫ fulgoreꝫ. ⁊ significat octauā virtutē q̄ est sancto⁊ vita actiua in q̄ seruat̾ viro⁊ gratie sꝫ tn̄ cū pallore et hec exerceri nō pōt sine aliquo venialiū offuscatione sed p̲ sex opera misericordie quib⁹ insudant ex charitate spūssancti calorē recipiāt qꝛ in fructu recōpēsat̾ limpitudo lye Gen̄. xxi. et bene ponit̾ octauo loco qꝛ isti mercedē hic nō recipiunt sꝫ expectant in octaua resurrectiōe scd̄m cōsiliū dn̄i. Luce. xiiij. Cū facies cōuiuiū voca pauperes debiles claudos cecos ⁊ beatus eris qꝛ nō habēt vnde retribuere tibi. retribuet̾ eñ tibi in resurrectione iusto⁊ vel retributiōe. Predictū articulū scꝫ. Credo in spm̄ sā.

tus exponit simbolū maius addēs dñs 7 viuificantē qui ex patre et filioq3 pcedit qui cū pre 7 filio simul adoratur 7 conglorificatur q̄ locutus est p pphetas vbi exprimunt v̄ de spūsancto pmo pnās ibi dñm. scdo bonitas ibi. viuificantē. 7 iohānis vi. spūs est q̄ viuificat ex quo sequitur q̄ q̄ caret spūsancto mortu⁹ est Et h̄ trahit auctoritas Aug. sicut aīa est vita corporis ita de⁹ est vita aīe. Tertio distinctio psonalis ibi q̄ ex pre filioq3 pcedit. Quarto est equalitas ibi q̄ cū pre et filio simul adoratur 7 conglorificat. Et p hec iiij. pdicta excludit heresis enticis 7 nestorij q̄ dixerūt spm̄sanctū esse seruū patris et filij et q̄ dr̄ filioq3 addiderunt latini propter errorem grecoꝝ. Quinto exprimit doctrina ibi qui locut⁹ est p pphetas cōtra errorem quorūdā qui dixerūt q̄ pphete locuti sunt sicut phanatici vt montanus 7 quidē alij. Cū predicto articulo cōcordat machometus in alchorano vbi dicitur misit deus spm̄sanctū suū sup nuncios suos 7 sup credētes in eū discordat tñ in hoc q̄ non credit spm̄sanctū esse deum nec tertiā in trinitate psonam sed flatum dei vt dicetur in quinta cōsideratione.

¶ De nono articulo 7 ppzietatib⁹ topasij.



Nonus articul⁹ fidei est. Credo sanctā ecclesiā catholicā 7 ccst sensus. Credo in spiritūsanctū facientem sanctā siue sanctificātem ecclesiam catholicā idest vniuersalē. Hoc apposuit in simbolo beatus mathe⁹. Et hic articul⁹ est nonū fundamentū ciuitatis hierusalē supne figuratus per nonū lapidem pciosum qui dicitur topasius. Hic lapis valet cōtra iram 7 contra lunaticā passionē que frequenter p demones iratos excitant vel augmentātur. Expertū est etiā de eo q̄ si mittatur in aquā bullientem ita eā defluere facit q̄ statim manu immissa extrahitur. Sic fides p̄dicti articuli ardorē furie demonū et tyrannoꝝ hereticorū et quorumcūq3 psecutorum subito extinguit. Ideo dixit xp̄us petro Math. xvi Et porte inferi nō pualebūt aduersus eā. Portas inferi vocat furios demonū hereticoꝝ tirānoꝝ et quoruncūq3 psecutorū q̄ preualere non possunt ꝯ fidem ecclesie catholice. Fides huius articuli facit oleum ardēs defluere in tm̄ q̄ iohānes euāgelista missus in dolium ardentis olei nō adust⁹ s3 illesus exiuit. Itē hic lapis scđm ysidorū est omni colore resplendens. et scđm glosam supra capitulo. iiij. ezech. quis sit omniu3 colorum maxime tm̄ est aurei 7 dicitur topasiū quasi topadiū idest omniu3 coloꝝ: a pan quod est totu3 secundu3 gl. ¶ Hic duos maxime habet colores scilicet aureu3 ethereū cum splendore solis tangitur: omniu3 gemmaꝝ claritates superat et in aspectum suum singulr̄ prouocat aspicientes quē si polis obscuras si vero relinquis nature sue clarior est et nihil clari⁹ est regibus inter diuitias q̄ quo clarior est eo pciosior est. Etiam oim̄ gem

marū amplissima est p hāc ergo significatur nona virtus sanctoꝝ q̄ ē vita ɔtēplatiua hec ex caritate est aurea et ex dulcedine etherea vbi deus limpidius videt quantū hō singulariꝰ trahitur ꝛ qui tales sūt se honoribus seculi poliunt obscurant qꝛ turbantur erga plurima sicut Martha.cū vnū nō teneāt qđ necessariū ē sicut maria. Luce.iiij. ꝙ aūt h̄ lapis omniū coloꝛe resplēdit hoc est ꝙ q̄ tales sunt omnium virtutū lucē gerunt ad exēplu; tabernaculi quod eis monstratu; est in monte Exo.xxv.omnia fac secūdū exemplū quod tibi mōstratū est in monte. Hec est gēmaꝝ latissima qꝛ maxime coꝛ dilatā et bene nono loco ponit qꝛ qui tales sunt angelis q̄ sunt nouē oꝛdines pro modulo suo in dei contēplatiōe assimilātur: de quibus dr̄ Math.xix. Angeli eoꝝ semper vidēt facie; patris loco predicti articuli sanctā ecclesiā fimbolū maius. Et vnā sanctā catholicā ꝛ apostolicā ecclesiā: vbi ponunt duo effectꝰ generales spūs sancti. Primꝰ est vnitas itellectuū in fide. Secundus est affectuū vnitas in caritate que due vnitates notantur cū dicitur. Et vnā sanctā catholicā. vnā in fide et caritate. catholica eñi grece idē est ꝙ vniuersalis. apostolicā dicit.i. super apostoloꝝ fidē fundatā. Huic articulo machometus nō cōcoꝛdat qꝛ cū neget fidem catholicam negabit et vnitatē fideliū in fide ꝛ caritate q̄ est ecclesia catholica et apostolica c[illegible]nus signu; est qꝛ affirmauit suis i[illegible]q[illegible]acibus principatū tenere non posse nisi a xp̄ianoꝝ fide omnino diuerterent: vt patuit supra cōsideratione scđa in secūdo puncto.

¶ De decimo articulo ꝛ de ꝓprietatibus crisopꝛassi.



Decimus articulus est. Credo sanctoꝝ cōiōnē peccatoꝝ remissionem. ꝛ est scđus Credo in spm̄ sanctū faciente; sanctā siue sanctificātem ecclesia; in qua est ɔmunio sanctoꝝ ꝛ remissio peccatoꝝ. Hunc apposuit i simbolo beatus symon chananeus. Et hic articulus est decimū fundamētū ciuitatis iherusalē supne figuratus p decimum lapidē p̄ciosū q̄ dr̄ crisopꝛassus cuius virtus est qualet contra leprā ꝙ nō solū peccata carnis sed etiā anime designat: sic ꝛ fides huius articuli valet cōtra leprā peccatoꝝ carnis et aīe q̄ precipue in sacramētis baptismi ꝛ penitētie auferunt. Hic lapis scđm ysidoꝛu;.xvi.ethymolo.ē in coloꝛe q̄si sit ex succo poꝛri coagulatus habens auri guttas intermicātes ꝓpter quas tale nomē accepit: quia crisos aurū sonat in greco ꝛ multā similitudinē h; cum crisolito. et significat per eā decima virtus sanctoꝝ que est desideriū celestis p̄rie et hoc per coloꝛē. ꝓpessio vero tribulationū per aurū ꝛ quāto plꝰ sancti patiūtur ꝓpter deū plus accendit et inflamatur eoꝛū desideriū ꝙ vt dicit gregoꝛius ꝙ flatus carboni hec tribulatio caritati. ¶ Et bene decimo loco ponit ꝓpter obseruātiā decalogi. vel qꝛ isti festinant

venire ad decimū ordinē angelorū qui est ex hoībus reparandus ꝛ dicitur decimus ordo cecidisse nō quia fuerunt vnq̄ decem ordines: sed qꝛ tot de diuersis agminibus ceciderunt ꝙ possunt facere vnum ordinē. loco p̄dicti articuli dicit symbolum maius Confiteor vnū baptisma in remissionē peccatorū. Johānis. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spūsancto non pōt introire ī regnū dei. ¶ Nota ꝙ baptism⁹ dari potest ab omnibus ī necessitate. Ideo fit magis mētio de eo q̄ꝫ de alio sacramento in symbolo fidei quod ptinet ad omnes. nec fit hic mentio de cōione sanctoꝝ quia ītelligitur p hoc ꝙ ibi dicitur vnā. Una enī ecclesia non tm̄ fide ꝛ charitate sed etiā sacramentoꝝ participatione q̄ est cōmunio sanctoꝝ. ¶ Unde ad hūc articulū reducitur fides de sacramētis qꝛ in eis cōicant fideles et sunt instrumenta sanctificandi et ex cōsequēti peccata remittendi. Itē notanter dr̄ vnū baptisma ꝑpter hereticos qui dicūt quotiens hō peccat baptismū debere repeti ꝯ quos apostolus ad ephe. iiij. vna fides vnū baptisma. Huic articulo nō cōcordat machometus qꝛ remissionē peccatorū non ponit sacramētū ecclesie sed per hoc ꝙ q̄s dicit ꝛ cōfitetur nō est de⁹ nisi de⁹ et machometus est ei⁹ nūci⁹. Affirmāt etiā sarracēi solā corpis ablutionē p aquā factā sufficere ad peccati remissionē sine cōtritione ꝛ cōfessione. negant etiā vnū baptismā sed multiplicāt baptismata sua vt dicitur īfra ¶ De. xi. articulo ꝛ proprietatibus iacincti.



Undecimus articulus est. Credo carnis resurrectionē. Hūc apposuit in simbolo beatus iudas thadeus. Et hic articulus ē vndecimū fundamētū ciuitatis hierusalem superne figurat⁹ per vndecimū lapidē p̄ciosū qui dicitur iacinct⁹ cuius virtus est ꝙ dat mēbris vigorem ꝛ salutiferū facit saporē ꝛ contra pestiferas regiōes ꝓuocat etiā somnū ꝓpter suā frigidā cōplexionem ꝛ valet ꝯ toxicū. Sic ꝛ fides huius articuli dat mēbris vigorem cū ꝓpter fidē future resurrectiōis fortissimi facti milites xp̄i vicerāt regna ꝛ crudelissima tormēta quasi suauissimos sapores gustauerūt quietū somnū accipiētes quē deus dat dilectis suis. Ualet etiā ꝯ omne dyabolicū toxicū hereticoꝝ aliā vitā ꝛ resurrectionē negātiū. Hic lapis scdꝫ ysidorū ceruleū hꝫ colorē ꝛ tūc optimus est q̄ nec rar⁹ est nec densitate obtusus sꝫ vtroqꝫ tēperamento luce purpuraqꝫ refulgēs. ¶ Hic aūt nō lucet equaliter sereno enim pspicuus grat⁹ est nubilo corā oculis euanescit atqꝫ marcescit. in os missus frigidus est in sculturis durissimis nec tñ inuict⁹ ¶ Nam adamāte scribitur ꝛ figuratur. et p hoc significatur vndecima virtus sanctoꝝ que est coꝝ discretio ꝛ ꝯpassio qua scdꝫ deū omnib⁹ ꝛ in omnib⁹ se cōformāt vt oēs lucrifaciāt. Unde paulus p̄dicās fidē resurrectionis dicit prīa ad corinth. ix. omnia omnib⁹ fact⁹ sum vt

omnes lucrifacere. Et ad romãos xij. Gaudere cũ gaudentibus flere cũ flentib⁹. significat enĩ circũspe ctionẽ p̃dicatoꝝ qui attẽdunt quid ꝛ quib⁹ est p̃dicandũ vt maioribus maiora ꝛ puulos lacte potẽt mino rũ. ¶ Hunc articulũ explicat sim bolũ maius cum dr̃ Et expecto re surrectionẽ mortuoꝝ. ꝛ scd̃m alexã drũ in fine sui tertij est cõgru⁹ or do. Nã remissio peccatoꝝ ẽ resur rectio aie que est resurrectio pria. Ad istam vero sequitur resurrectio corpis gloriosa in bonis qua est re surrectio scd̃a sicut dicit̃ ad roma nos. viij. Scimus qm̃ si spũs eius qui suscitauit iesũ inhabitare cor pora nr̃a resuscitabit et nos ꝑpter inhabitantẽ spm̃ etc. tene tñ ꝙ di cit apostolus pria corint. xv. oẽs q̃ dem resurgem⁹ etc. Huic articulo ꝯcordat machomet⁹. Unde dicit in alchorano deus viuificabit mortu os ꝛ cõsurgent existentes in sepul cris sine dubio. Secũda hora qua venerit q̃ autẽ his ꝯdixerint ĩ die iudicij punitiõe ignea eos puniet. Hoc est vnuꝫ ꝙ in sua fide magis roborat vt patet azoara. xiiij. ꝙ q̃ impugnauerit dicta sua in die iudi cij deus iudicabit eũ. similiter dici tur azoara. xxi. qui cũ aliquo dicta sua disputare voluerit ꝙ dicat de⁹ nouit facta vestra q̃ in die iudicij iudicatur⁹ est vos. Dicitur etiam azoara. xxiiij. ꝙ ĩ die iudicij clama bũt mali dicentes q̃s huius ꝓphe te noticiã habuerat in via ꝛ iam q̃ nũꝗ fuisset nominat⁹ nec nat⁹ ꝛ ẽt ꝙ demões acriter puniẽt eos ꝛ ꝙ dicꝫ machomet deo iã dñe popul⁹ iste me⁹ recta facie alchoranũ reij pere properauit.

¶ De. xij. articulo et ꝓprietatibus ametisti.



Duodecim⁹ ꝛ vl timus articul⁹ ẽ vitam eternã amen. Et est ita sus. Credo ꝙ de⁹ resuscitabit nos et dabit bonis vitã eternã. Hũc appo suit simbolo beat⁹. Mathias. Et h̃ articulus ẽ. xij. fundamẽtũ ꝛ vlti mũ ciuitatis hierusalẽ supne figu ratus p. xij. lapidẽ p̃ciosũ qui dicit̃ ametistus. Cui⁹ ꝟtutes mirabiles sũt. ꝙ facit hoieꝫ vigileꝫ ꝛ repellit malã cogitationẽ ꝛ vt dicit aaron ꝙ valet ꝯ ebrietateꝫ. Sic et fides hui⁹ articuli facit hoieꝫ vigileꝫ vt in tremẽdo iudicio finali de factis dictis ꝛ cogitatiõibus suis possit reddere rõnẽ et sic vita ꝑfrui eter na. ¶ Predict⁹ lapis scd̃ꝫ ysidorũ ĩter purpureas gẽmas p̃cipatũ tꝫ purpure⁹ ẽ ꝑmixto violato colo re ꝛ q̃si rose nitore ꝛ leuiter quasdã flãmulas fundẽs nõ est toto igneũ sꝫ vinicolorẽ habẽs rẽ sculpture fa cilis ꝑ hũc significat̃ duodecima vir tus sanctoꝝ q̃ est humilitas ꝛ cõtẽ pt⁹ mũdi. cũ desiderio tñ martyrij sicut fuit ĩ ꝯfessoribus quoꝝ multi nõ defuerũt martyrio sꝫ martyriũ defuit eis sicut legit̃ de beato mar tino qꝛ si martir nõ fuit palmã tñ martyrij nõ amisit. ꝛ de beato frãci sco canit eccl̃a O martyr desiderio ꝛc. Oñs scti ĩflãdãt flãmulas ꝯsola tiõis ꝛ visitatõis ĩfirmoꝝ viduaꝝ ꝛ pupilloꝝ ꝛ largitiõis elemosinaꝝ q̃ bus ĩflãmãt alios ad amorẽ xp̃i. de

primo Esa.lxi. vt consolarer oēs lugētes et ponerē cōsolationē lugētibus syon. de scdo Jacobi.i. religio mūda et imaculata hec est. visitare pupillos et viduas in tribulatione earū et immaculatū se custodire ab hoc seculo. Deut.iii. Luce.xi. Date elemosynā et oia mūda sunt vobis. Uel fm glo. flāmule significāt virtutē illā quia pro inimicis orat: q est virtus virtutū celorū varietas virtutū multiplicitas Math.vi. Orate pro persequētibus et calūniātibus vos. et bene vltimo loco ponitur: quia humilitas est custodia oim virtutū Dicit eni gregorius: q qui ceteras virtutes sine humilitate cōgregat quasi puluerē in ventū portat. Unde et paulus qui interpretatur modicus scz humilis. thronū.xii. meruit possidere. s. in vita eterna. loco dicti articuli dicit simbolū maius. Et vitā venturi seculi. Ex quo deus tanq iustus iudex remunerabit bonos vita eterna. consequēs est q etiā reprobos puniet pena eterna. Et io non ponit specialē articulū de punitiōe malorū. Hec eni est natura oppositorū: vt vno dicto itelligatur reliquū. Huic articulo concordat machometus et discordat in hoc: quia fitetur bonos ibidē corporales delitias optinere dicit eni in alchorano qui i me crediderint i ortos eos pulcherrimos mittā vbi aque decurrūt placide et vbi absq labore requiescēt. nubēt etiā limpidissima nuptiōe. Et iterum dicit q dabit eis riuos lacteos sine saporis alteratiōe et clarū mel vinū q sapidissimū alibi etiā dicit in alchorano q ibi pānis sericis induātur ornati monilibus aureis atq armillis preciosis. Dicit et ibi: q habebunt sedes perpetuas et q proteget eos arborū vmbra nec frigore affligētur nec calore oim fructuū oim ciborū vescentur gnibus quicqd appetitus cuiq suggesserit coram se cōfestim inueniet. accubabunt in delitiis et angeli pincernarū ministerio iter eos cū vasis aureis et argenteis deambulabūt in aureis lac. in argenteis vinū afferētes et dicētes comedite et bibite in omni leticia et q vobis deus promisit ecce completū est iungētur virginibus quas nec humanus nec diabolicus violauit cōtractus iacincti coralli q splēdore formaq pstantioribus. Hec bona repromittit machometus suis credētibus pro vita eterna. Quomodo autem finalis beatitudo vite eterne nō cōsistit in cibo tali nec etiā aliis corporalibus ostendetur infra cōsideratione.viii. arti.v. ¶ Et notandum hic finaliter est causa q quare machometus cōcessit aliqs articulos fidei xpiane et aliquos negauit cū iudeis cautela fuit vt quomodo in aliquibus loqueretur cōtra xpianos hebreorum rōnibus iuuaretur similiter cum loqueretur cōtra iudeos iuuaretur argumentis fidei orthodoxe.

¶ De discordia machometi in preceptis.



Non solū in articulis fidei discrepat machometus a xpianis sed etiā in preceptis et cerimoniis. Libet ego in presenti libro annotare pcepta machometi

ꝛ eorum naturā vt habita eoꝝ cla-
ra noticia euidēter pateat cuilibet
intelligēti ꝙ irrationaliter se obli
gāt saraceni obediētie talis legis.
¶ De discordia in orationibus.



Rimū prece
ptum machometi ē
ꝙ qnquies tātuȝ in
die saraceni orent.
Qđ aūt habuit hūc
numerū orādi quinariū patuit su-
pra cōsideratiōe quarta. An illa fa
tua visiōe: sed tñ vt veritatē dicam⁹
hoc vtiqȝ machomet⁹: ideo ꝑcepit:
ꝙ cōsilio doctoꝝ suoꝝ mediatriceȝ
inter iudeoꝝ ꝛ xpianoꝝ legē effici
voluit suā nō ꝓbitatis sue neqȝ ad
iutorio dei. Judei enī scđȝ legē ter
ī die orāt. xpiani vero septies: sȝ iste
nec ter nec septies sȝ qnquies orā-
do terminum inter vtrūqȝ posuit.
¶ De precepto machometi in ab-
lutionibus suis ꝛ anteq̄ orent.



Ecūdum prece
ptum machometi est ꝙ
anteq̄ orent: vt ꝑfectaȝ
mundiciā habēt culum
veretrū man⁹ brachia os aures na
res oculos capillos decētissime ad
vltimū pedes lauant qđ ꝑcipit fie
ri post coitum ꝛ egestionē nisi fue
rint egroti vel in itinere. Et si for-
te sit eis impossibile aquaȝ repire
tūc ꝑcipit eos mūdare puluere ter
re mūde quasi aqua tergēdo quam
ablutioneȝ ꝑcipit etiā fieri modo
verso: sed talis ablutio membroꝝ
nō ꝑtinet ad orōnem. ¶ Ad oratio
nem quidē ꝑtinet mūdari intrinse
cus nō extrinsec⁹. Mūdicia aūt de
ablutione mēbroꝝ ꝑtinebat culto-
ribus stelle veneris q̄ volētes eam
orare ad modū femine se aptabāt
ora ꝛ oculos tingentes: ꝙ vero pun-
ctus stelle veneris reꝑ effectus est
ideo ꝑcipit hoc. Discordat aūt hec
ablutio a baptismate xpianorum
multipliciter. Primo. ꝙ baptisma
xpianoꝝ solū semel fit. Una est enī
fides ꝛ vnū baptisma scđm aplm
Baptisma vero saracenoꝝ multipli
catur. ¶ Scđo ꝙ baptisma xpia-
norum nō soluȝ mūdat corpus: sed
etiam aīam cū sit aqua spūsancti.
Baptisma vero saracenoꝝ solum se
extendit ad ablutioneȝ mēbrorum
propter immūdiciam eoꝝ ꝙ coitu
vel egestione: vt pȝ in alchorano.
¶ De tertio precepto machometi
in preconisione alte vocis.



Ertiū prece
ptum machometi
est: ꝙ facta ꝑdicta
ablutione publica
voce preconiȝētur
vnū cōfitentes deū qui nullum vel
filium habeat vel equalē eiusqȝ ma-
chometum esse ꝓphetam talē. pre-
coniȝationem precepit nō ideo: ꝙ
cōueniebat orationi sed quia aliud
nouū nequiuit imponere signum.
¶ De ꝑcepto machometi i ieiunijs



Uartū pre-
ceptum machome
ti est ꝙ saraceni in
quolibet anno mē
seȝ integrū ānuatī
ieiunēt in quo alchoranū datū est

tus asserit machometus ieiunātes aūt tpe nocturno comedāt diurno abstineāt itavt ab ea dici hora qua nigrū ab albo distinguere p visum poterūt filiū vsqz ad solis occasuz nemo comedere bibere aut vxoris cōmixtionem se presumat fedare. ¶ Post solis autē occasum donec ad sequētis diei crepusculū semp eis cibo ꝛ potu ꝓprijsqz vxoribus ꝓut cuilibet liceat vti. Si aūt infirmitatis q̄s fuerit ꝑgrauatꝰ aut in via erit ꝙdiu aut lāguoris aut itineris durauerit tēpus cōcedit eis quibuscūqz voluerint ꝛ vesci simul et vti. Sic tñ vt ꝙ vel egritudinis vel vie vel necessitate minꝰ impleuerit postea emēdendū quod licuerit ꝛ dicūt saraceni ꝙ istud ieiunium est ad restringēdum vitia carnis ꝑceptum qd est initiū penitentie. Sed quid ꝓdest per diem ieiunare ꝛ nocte ter vel quater comedere ꝛ bonis carnibꝰ optimisqz frui ꝛ mulieribus vti hec non debilitāt sed potiꝰ corroborāt carnē ꝛ incendunt ad illicitos motus ꝛ actus.

¶ De precepto machometi in obseruatione pasce.

Quintuz preceptum machometi est ꝙ obseruēt pasca. ¶ Notādūz vo ꝙ sicut hebrei ita ꝛ isti meses scdm lunā cōputāt Unde ꝛ pasca eorū qd ipsi post ieiuniū faciunt nō semp vno tpe cōtingit pascha aūt suū qd dicunt nihil aliud est ꝙquedā memoria vel celebratio noctis cuiusdā q̄ est in ipso mense in qua alchoranū descēdisse dicūt. In ea quippe nocte vigilantes p ecclesias suas quas vocant mesquitas garriūt saliūt bibunt ꝛ insaniūt. discordāt aūt a xpianis ꝛ iudeis: qz in lege moysi ꝑceptū est obseruari pascha in memoriā exitus de egypto. ¶ In lege aūt xpi ꝑceptū est obseruare pascha i memoriā resurrectionis xpi. Machometus aūt pascha celebrari iniunxit in memoriā arietis ostensi abrahe in sacrificiū celebrādi loco filij sui: ꝛ cū eorū rex celebrat istud pascha ꝑcinctꝰ lintheo mittit gladiū p guttur arietis ꝛ statim sup aliqd iumentū deducit ad reginā. et si regina cum videt anteq̄ moriat afferunt se bonā fortunaz cōsecuturos anno illo q̄ presens fuit ꝛ proprijs oculis vidit mihi narrauit. Sed ꝛ pro expeditione pasche eorū faciūt aliā supstitionē qm milites cū rege equitātes veniūt in campuz magnum: ꝛ ibi facta quadā fouea currētes ꝑcutiūt cū lāceis suis itra illā foueā ꝛ sic expediūt suū pascha.

¶ De precepto machometi in peregrinatione ad mecham.



Extū preceptuz machometi est ꝙ oēs saraceni p singulos annos semel vadunt ad domū dei q̄ est in mequa vidēda ꝓpter solā recognitionē ꝛ ibi ꝑcipiunt adorare eaz q̄ in cōsutilibꝰ tegumētis īducti circuire ꝛ lapides ꝓut lex ꝑcipit per media. s. fimbria iacere retro ꝓ lapidādo diabolo hāc domū dicunt adā cum de padiso exulasset domū extruxisse ꝛ oibus filijs eiꝰ donec

abrahā aduenit locū orōnis fuisse abrahā aūt dei fil⁹ eā roborauit et instaurauit ꝛ ī ea dn̄o vota vouit ꝛ sacrificia obtulit filioq̧ suo nomie hismaeli post mortem reliq̄t eiq̧ ꝛ oībus filijs ei⁹ p multa ānoꝝ curri cula donec machomet⁹ nat⁹ ē orā dí dom⁹ pmāsit. quo nato eādē de⁹ sibi cū ceterisq̧ gn̄atioīb⁹ suis heredi tariā vt ipsi phibēt pmisit. s꞉ hec saraceni nō ex auctoritate hn̄t. sed q̄si cōmentu꞉ aliq̄d fingūt. Anteq̄ eni̅ legem p̄dicasset dom⁹ hec ydo lis plena erat: ꝛ volēti scire qualis erat dom⁹ illa ꝛ ꝙ ibi secretū iesset ꝛ cur illuc machomet⁹ ire ꝛ q̄ in le ge inueniūt iussit facere: venerabi lis petr⁹ alfonsi ī suo dyalogo tit. v. declarat dicēs. ¶ Duo filij loth s. amon ꝛ moab hāc domū honora bāt ꝛ duo ydola ab eisdē ibi colebā tur alteꝝ ex albo alterū ex nigro la pide patratū nomē q̄dē illi⁹ qd̄ est in nigro lapide erat merculici⁹. di cebat nomē ṽo alteri⁹ chames. Al terū ꝙ ex nigro erat lapide ī hono re saturni alterū ex albo in honore martis erat edificatū bis ī āno cul tores eoꝝ ad ipsa ascēdebāt adorā da ad martē q̄dē q̄n̄ sol in primū gradū arietis īrat: q꞉ aries honor est martis in cui⁹ discessiōe prout mos erat lapides iacebant. Ad sa turnū ṽo quā sol pmū gradū libre intrat: q꞉ libre honor saturni est ꝙ thurificabāt nudi tōsisq̧ capitib⁹ q̄ vsq̧ ī hodiernū diē in iudea cele brant: vt dixi Arabes ṽo cū amon ꝛ moab ydola adorabāt machome tus aūt post lōgū tp̄s veniēs pristi nā ꝯsuetudinē nequit auferre. S꞉ quasi quodāmodo more instituto in cōsutilib⁹ tegumētis corporis do mū circuire pmisit. S꞉ ne videret p̄cipere ydolis sacrificare simula chrū saturni ꝯstruxit ī pariete ī an gulo dom⁹ ꝛ ne facies appareat dor sum erat tm̄ exteri⁹ positū alterū martis. s. ydolū. q꞉ sculptū videlꝫ erat subt⁹ terrā ꝛ lapidē supra posi tū misit hoībus ṽo q̄ ad adorandū ibi cōueniūt lapides istos osculari p̄cipit ꝛ hūiliatis tōsisq̧ capitib⁹ inter crura lapides retro iaciant q̄ humiliātes dorsa denudāt qd̄ est si gnū legis pristine. Ecce q̄ intētiōe p̄cepit supradicta machomet⁹. In libris q̧ illoꝝ scriptū est ꝙ homo q̄dē꞉ ex. x. socijs machometi more solito lapides deosculās sic ei⁹ el⁹ est vobis inq̄t lapidib⁹ dico ꝙ nec adiuuare nec nocere potestis siue S꞉ q꞉ machomet⁹ fecit illi⁹ more exequor. ¶ Qd̄ aūt dicūt lapidib⁹ iaciēdis demōes effugare nō ꝯsis rō videt esse: q꞉ qd̄ nō aliq̄ pcipit sensu corporeo effugare leuiter ne quaq̄ pōt noīe ṽo dn̄i fugat demo nes. Et si dicāt saraceni audiuisse alijs dicētes demonia se vidisse ꝛ ea audisse ꝛ collocutus fuisse: ꝛ sic possunt sensu pcipi corpali. Dicen dū ꝙ l꞉ āgeli corporeo sēsu nō pos sint pcipi illis tm̄ q̄ scd̄m mādata dei icedūt visibiles fiūt: sic ꝛ diabo lus amicis suis visibilis apparet.

¶ De p̄cepto machometi in preda tionibus captiuatioībus ꝛ occisio nibus contrariorum.



Eptimū prece ptū machometi est ꝙ ab

uersarios ei⁹ ꝛ eoꝝ ꝓphetas ꝑden tur captiuet interficiet ꝛ oib⁹ mo dis ꝑsequant atq delean nisi resi piscant ꝛ ad eoꝝ fidē cōuerti volue rint aut futuris indictū cēsum ꝑ soluerit. ꝛ ptꝫ manifeste q̄ hoc ꝑce ptū nō est ex dei opib⁹ neq ꝓphe taꝝ q̄b⁹ nunq̄ iussit cogere aliquē credere. Sꝫ machomet⁹ hoc cupi ditate ꝑcepit pecunie vt inimicos suos destrueret. et talis coactio nō dꝫ fieri: imo si q̄s aliquē cōuertere velit nō ꝑ violentiā: sꝫ diligēter ꝛ dulciter hoc facere dꝫ sicut ipe ma chomet⁹ i suo testat alchorano sub ꝑsona dn̄i ita ad ipsuꝫ dicētis. Si vellet dn̄s deus tu⁹ ꝛ totius seculi gētes crederēt. cur ergo vt credāt cogis: q̄ null⁹ nisi volūtate dei cre dit ꝛ i alio loco. vobis inq̄t gētib⁹ ꝟitas dei iāvenit q̄ crediderit ꝑ se metipso fecerit qui ꝟo errauerit ꝑ semetipso: ꝛ ego nō sum sup̄ vos baiulus sequit vero de⁹ inquit q̄d reuelat tibi ꝛ expecta donec iudi cet de⁹ q̄ sup oēs iudex est. ❡ Itē in eodē dn̄s inquit de⁹ tu⁹ sub vna lege si vellet cūctos sine discordia poneret. Itē in alio loco tanq̄ sibi de⁹ loquat nō inq̄t violētia i lege dꝫ esse iā iusticia et ꝟitas apparet q̄ voluerit spōte sua credat iteꝫ in alchorane: vos icreduli. nō q̄ oro oratis. nec quē orat͡ oro ꝛ quē ado ratis non adoro mihi lex vobis q̄ discors: ꝛ i alio loco ait. nō altricc tis cū alteri⁹ legis gētib⁹ nisi mol libus ꝟbis quare ergo ꝑdicari ca ptiuari: ꝛ gētes vi cogere ad credē dum iussit. hec oia semitas dei esse fatet. ❡ Cū ergo hec lex sibi ꝑ̄ipsi cō tradicat nulli⁹ ē firmitatis vl̄ mo mēti. Sed ideo machomet⁹ ꝑclari captiuare: ꝛ gētes interficere ius sit vt arabes q̄ deū ignorātes in de serto manebāt in ꝑdatiōibus dele ctarent: et vt maxime illi credent.

❡ De precepto machometi in licē tia comestibilium.



Ctauū preceptū machometi ē q̄ saraceni edāt absolute de oīb̄us carnibus preter carnē porci ꝛ san guinē necnon morticiniū. Unde di cit in alchorano vos credētes eda tis quicq̄d vestre fuerit volūtatis ex bona parte sequit. a morticinis vero ꝛ porco ꝛ sanguine ꝛ ab aiali quolibet ꝑempto non in creatoris noie vos abstinete de suffocatis et cōbustis ꝛ interfectis ꝑ lupos nisi vos mādaueritis vel vt debēt fue rint iugulate minime comedatis q̄d fecit machomet⁹ vt in hoc a le ge sua non solum iudei sed vt nos xp̄iani differrem⁹ quō iudeis car nes suille ac leporine alioꝝq̄ aia lium nō ruminātium sunt prohibi tez similiter pisces absq squamis lex vero xp̄i christianis in esuꝫ hu manum omnia concedit absolute.

❡ De precepto machometi circa pluralitatem vxorum.



Onū preceptū machometi ē circa vxo res. Unde cōcessit sara cenis q̄ eodeꝫ tempore. iiij. legiti mas possunt habere vxores ꝛ qua libet repudiata aliaꝫ semꝑ accipe ita tn̄ quod nunq̄ quaternariū nu

meru transeant. In repudio quoq; precepit obseruari: vt vsq; tres ei quālibet repudiare eādem rursus recipere liceat. sed taliter tertio relicte spreté nequaq̄ vsq; quo mari-tis aliis nupserit: & ab illis relicte fuerint recipere mādat. tunc autē ipse volētes prioribus maritis an te bene recōcilient. & sic recipiant.

De emptitiis vero atq; captiuis quodcunq; voluerint habere dicit eis licitū esse & easdē vēdendi de-nuoq; emēdi liberā potestatē ha-beāt. sic tñ vt postq̄ grauidā semel fecerit nequaq̄ eā alteri9 seruitutis iugo cōstringere possint. Sz q̄ li-ceat capere .iiij. vxores & qualibet repudiata aliā ducere hoc nulla q̄-dē precipit ratiōe. neq; enī nisi eā filios pcreādi preceptū est vxorē recipere. q̄ autē emptitias & capti-uas quot libet possunt habere hoc q̄dā q̄rū ad sarracenas adulteriū q̄ multotiēs emit aliquā stupratā a filio & ecōtra fili9 vel frater a pa-tre corruptā vel a fratre. & sic pz di-scurio inter p̄cepta machometi. q̄-re aūt machomet9 talia imūda fie-ri iussit: causa fuit. q̄ ipse valde fe-minas diligebat: & p nimiū luxurio-sus erat: & sicuti ipsemet professus est vis luxurie hoim .xl. in eo mane-bat. & maxime q̄ arabes valde lu-xuriosi erāt volūtati eorū satisfecit vt crederent. in hoc p̄cepto voluit machometus ponere differentiā inter legē suā & legē moysi. q̄ lex mosayca mādauit viros posse libel-lū repudij dare mulierib9 suis quo recepto si ipsa nupsisset alteri viro q̄ primus maritus iā nō posset eā ducere in vxorē. Oppositū manda-uit machometus: vt patuit. Discor-dat etiā a lege xpi q̄ p̄hibet vxorē viuente marito alteri nubere. quia qui ipsam duxerit mechat̄ opposi-tū dicit machometus: vt visum est.

De precepto machometi circa p̄hibitionem aliquarū mulierū de propria cognatione.

Decimum preceptum machometi est q̄ sarraceni nō recipiant in vxores cōsobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Unū di-cit in alchorano omēs he mulieres vobis interdicte sunt. & illicite ve-stre. s. matres & filie sorores et ne-ptes atq; matertere: nutrices atq; germanas collactanee matres & fi-lie mulierū vestrarū si a vobis ta-cte fuerint sin autē licite sunt. hoc autem fecit machometus vt a lege sua differret lex moysi. in qua iniū-gitur nō accedere ad certas femi-nas & posse nubi cū cōsobrinis fe-minis: germani vel germane filiis & vt etiā a lege sua differret lex xpi in qua vsq; ad quartū gradū p̄hi-bitio facta est. Sed et quo tantam voluptatē voluit ostendere in hoc p̄cepto bonū fuisse nōvri alterutrū sodomia: nec iniungere per māda-tū: sicut ipse facit in alchorano in cap lo. de vacca. Alibi tñ mādat de ppria cognatiōe habere vxores vt sanguinis ples accrescat & fortius inter eos amicitie vinculū vigeat sm q̄ mos erat oibus tūc tēporis.

De p̄cepto machometi circa ob-seruationem die veneris.


ndecimuz preceptuz machometi est q sarraceni obseruent inquietē diem veneris qd ipse fecit propter duo. Primum est quia ipse puncto stelle veneris rex effectus fuit. vt supra patuit precepto secundo. Secundū vero est vt a lege sua differret lex moysi q̄ precepit sabbatuz obseruari et lex xp̄i que precepit diem dominicam.

De precepto machometi in orando versus meridiem.


Uodecimū preceptum machometi est. q sarraceni faciunt orationē versus meridiem vbi est mecha. Unde dicit in alchorano i persona dei sibi alloquentis et suis credentibus tibi tū. Nunc huc illuc aspicienti tuisq ad meorū pp̄iorum noticiā que sine sunt mediatores gentiū testes suum pp̄hetam pp̄riū testē habentes orationis locū veracem et ydoneū deo testificāte: vez versus mequā tēpliq sui mediū qd abraā primo fundauit firmabocq semper vbicunq fuerit faciē tuam orando vertas talem locū orandi instituit machometus: vt differret a iudeis qui orant versus occidentē. et a nobis xp̄ianis qui oram⁹ versus orientem. quia ad orientē crucifixus est xp̄s. et ad orientē ascēdit in celum. Et intantū voluit esse discordes a xp̄ianis q in nullo penitus vellent confirmari. vnde nos sedentes honorifice super mēsas manducam⁹ ipsi vero super terram iacētes: nos cum mappis. ipsi sine mappis. nos sardinas per caudam accipientes mittimus in ignē: ipsi vero per caput eas accipiunt et caudas aduersus ignem mittunt. et sic de aliis in numeris que secum conuersantes experimento cognoscunt.

De precepto machometi circa iudicialia.


Ertiūdecimū preceptuz machometi est: q in possessionibus repetendis petitus testibus cōprobet et negator iuramento semet expurget. testes autez nullos: nisi valde ydoneos pbatasq personas et quibus sine iuramento credere possint pducant. In quibusdam etiaz aliis mosayce legis morē custodiūt. vt qui hoīs sanguinem fuderit eadem pena plectatur et quisquis in adulterio dep̄hēsus fuerit: cum adultera pariter lapidetur. Qui autē cum qualibet alia fornicatus fuerit octingēta flagellis subiacebit: furi talis indicta est pena. vt prima et scd̄a vice octoginta flagella sustineat. Tertia manuz Quarta pedē amittet: et qui cuiuslibet hominū membrū abstulerit digno precio redimat. Et sic patet q in iudiciis faciēdis quo ad aliqua moysi consentiunt legi. In quibusdam vero dissentiunt qd et machomet⁹ fecit: vt in hoc etiā aliquātulū diuersa esset lex sua a lege moysi

De precepto machometi et abstinentia a vino.



Quartumdecimū preceptū machometi est ꝙ sarraceni abstineāt a vino: qm̄ vomes est ⁊ seminariū hominis peccati ⁊ illud bibere dicit maximū peccatū esse. vuas tamē comedere ⁊ mustū potare etiā in apparatu licet. Et licet sarracenis vinum sit prohibitū: ipsi tamē in occulto immoderate bibūt ⁊ inebriātur. Causa autē precipua quare a vino semper abstinere iubētur est ne forte socij inebriati patefacerent ruinā populi. Et si tm̄ peccatū est vsus vini. cur ergo in suo paradiso ꝑmittit riuum vini. sicut supra patuit consideratione. iiij. ⁊. v. articulo. xij. Alia causa fuit superius assignata consideratione. iij. in tertio passu vide ibi.

¶ De precepto machometi circa modum heredandi.



Quintūdecimuȝ preceptum machometi est ꝙ in hereditate due filie vnico filio coequentur. qđ fecit vt poneret differentiā legis sue a lege moysi ⁊ xp̄i. qm̄ lex moysi iniungit ꝙ filie cum filijs nō sint heredes. xp̄s auteȝ in hereditate eos equales fecit.

¶ De precepto machometi circa testimonia.



Decimumsextū preceptum machometi est circa testimonia. Unde precipit in alchorano. ꝙ duarum mulierū testimoniuȝ preualeat testimonio vnius viri. in quo differt a lege moysi. in qua iniunctum est ꝙ nullo modo mulierū testimonia accipient. ⁊ a lege christianoꝝ: in qua in certis casibus earuȝ testimonia capiunt.

¶ De precepto machometi circa phibitionem disputationis cū quocunq̄ extraneo a lege sua.



Decimūseptimū preceptum machometi est ꝙ nullus sarracenus presumat in lege sua cū aliquo disputare vel discutere qđ fecit machometus ne falsitas sue legis in publicum veniret similis noctue fugiēti lucē: ⁊ oculis egris quibus odiosa est lux. In quo ostensa nebulosa cecitate sue legis excellentiam claritatis legis xp̄i manifestauit: quā precepit xp̄s super tecta predicari: quia ipse palā locutus est mundo. ⁊ in occulto nihil. sicut supra patuit. libro primo. consideratione. iij. articulo primo.

¶ De precepto machometi circa circuncisionem.



Decimūoctauū preceptum sarracenorum est ꝙ circuncidunt pueros. Istud autē nō habent ex precepto machometi cū nullibi reperiatur in alchorano. sicut infra declarabitur octaua consideratione articulo primo. Discordat etiam in circuncisione a iudeis quia ipsi circuncidūtur die octauo. sarraceni vero omni tempore. Iudei vero etiam faciunt reuersionem in templum et fugiunt caput

veteri. sarraceni vero non. Quomodo autem cessauerat sacramentum circumcisionis dictum est supra lib.i.consideratione tertia.articulo vi.puncto primo. Hec sunt precipua legis machometi mandata ab omni sarracenorum gente maxima celebratione habita. Alia vero plurima sunt que enumerare longum requirent sermonē et in tantā dementiam: hic dyabolicus machometus venit vt ausus fuerit affirmare q quātiscunq peccatis quisq obligatus fuerit et in die mortis sue deo et sibi crediderit. dicit q in die iudicij ipso interueniente saluus erit vsq tunc. ergo maneāt sui credētes in inferno expectantes redemptionē vbi nulla est redemptio.

¶ Tractat de vilissima morte machometi.



Sexta considera- tio huius libri est de morte machometi. dignū enim erat: vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat in vita et doctrina. Unde cum inplerentur .x. anni regni sui ab illo scilicet anno quo fuit eleuatus in regem in damasco computando. quidam discipulus eius: cuius nomen albunor voluit experiri si resurgeret machometus die tertia a morte ad vitam sicut ipse predixerat. Dixerat enim q postq decem anni sui regni essent impleti q debebat mori et resurgere tertia die: corpusq suum ea die deferendum ad celum. Et ideo q non crederēt sepulture quare predictus discipulus eius distēperato quodam veneno tradidit ei ad bibendum occultissime. Machometus autem statim vt bibit mutatus est omnis color eius. et statim intellexit q mors sua appropinquauerat. et dicit illis sarracenis qui ibi erant cum eo q per aquam saluarentur et veniam inuenirent quo dicto subito dedit animam dyabolo magistro suo. discipuli autem sui diligenter seruauerunt corpus expectādo q resurgeret die tertia vt dictum est. Sed postq ipsi viderēt q non resurgebat: vt predixerat et fetorem eius tolerare non possent relicto corpore inhumato maxima pars decessit. et post .xi. dies mortis eius venit predictus discipulus eius albunor: vt videret quomodo iacebat: et secundum q narrat lucas tudensis in chronica sua: inuenit corpus a canibus comestum corrosis ossibus. Tūc albunor collectis ossibus sepeliuit in ciuitate quadam que dicitur arabice meduiarazieł. Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt deprehensa seductoris falsitate omnia quecunq dixerat falsa et irrita estimantes considerantes etiam quomodo indignam vitam digna morte terminasset ab eius lege discesserunt.

¶ De successoribus machometi.



Septima cōsideratio est de successoribus machometi. licet enim turpissima eius mors et falsitas q pphe

tie clarissime iudicauerit falsitatē sue doctrie ꝛ immūdiciā sue doctrie verūtamē occulto dei iudicio ꝛ dia bolo ꝓcurāte incrementū accepit. Quattuor ergo puncta in presenti consideratione occurrūt pertractā da. Primus punctus est de astutia dyaboli post mortē machometi ne eius doctrina periret. Secūdus vero erit de successoribus eius Caliphis egyptio oriētali ꝛ mirāmo molino occidentali. Tertius de diuersitate gentiū qui sectā machometi suscipere noluerūt. Quartus de diuersitate paganorū qui in aliquibꝰ imitātur sarracenos et in alijs differunt.

¶ De astutia dyaboli ne periret secta machometi.



Rimus punctus huius cōsiderationis est de astutia dyaboli pꝰ mortem machometi ne periret eius doctrina. vnde cū ad exemplū predictorū virorū prudentiū discedentiū a lege machometi: qꝛ ipm mendacē et immundū in vita cognouerāt vt dictum est in precedenti cōsideratione oēs fere alij vellent discedere tunc cognati machometi ꝛ socij q prius in honore ꝛ reuerentia apud populū habebātur occasione legis multa lucrabantur mesti ꝛ confusi cum multis blanditijs ꝛ ꝓmissionibus ceperūt oibus modis simplices attrahere ꝛ a secta predicta eorum animos inclinare. specialiter autē dyabolus astutia sua vsus est quasi quodā instrumēto. s. quodam sarraceno pessimo qui dicebatur halij. Hic erat filiꝰ habitari vnꝰ ex decē machometi socijs qui post mortē ipsius regnū adeptus est q blande ꝑdicauit ꝛ callide āmonuit ad credēdum gētes ꝛ dixit illos nō bene intelligere machometi sermonem machometus inqt nō dixit q ante sepulturā vel videtibꝰ hoibus sublevaret in celū. Dixit qppe q post sepulturā corpis angeli cū nesciētibus cūctis delaturi essent i celū. Unde qꝛ statim cū non sepelierunt Jdcirco fetere cepit: vt statim sepeliretur. hac igit causa gētem in errore pristino parumper detinuit duo vero fratres scriptorꝫ machometi filij noie basan ꝛ hozam ieiunijs et vigilijs fortiter corpa macerantes pene ad mortē deuenerunt pater vero eorꝫ sepe filios ammonebat ne ꝑ tam lōgam maceratio nem sua fatigarent corpora. Ipse autē videns illos stultos esse ꝛ ad mortis hostiū pre nimio labore iā deuenisse de machometo viri crimen patefecit. Cognita autem nequitia illius a patre ceperūt comedere ꝛ bibere vinū. ꝛ sicut in sua lege fortiter antea ꝓstabant ita demū legē christianis nō ex toto dimittere ceperunt: sed ꝛ quedam pars gētis istos in cōsuetudine insecute sunt.

¶ De successoribus machometi in oriente et occidente.



Ecūdus punctus est de successoribꝰ machometi sm q narrat Rcoū. eps i libro de ro

bus et statu terre orientalium post mortē machometi. Sarraceni quē daʒ ex discipulis machometi loco eiꝰ elegerūt quē vocauerūt calephā q̄si successorē siue heredē eo ꝙ dignitatis ꝛ principatus machometi successor existeret qui dignitateʒ ꝛ potestatem adeptus cepit partiʒ blāditijs ptiʒ cōminatiōe et metu ppłos ad se reuocare ꝛ multitudinē hoīʒ cōgregare. Sʒ quidā Asca li nomine cōtra p̄dictū calephā inuidia cōcitatꝰ ꝛ indignatiōe ꝓmotus ꝯcupiscentia lucri et ambitiōe secularis dignitatis tractꝰ modis quibus potuit per se ꝛ suos eidem se opposuit ꝛ multipliciter expugnans non cessauit donec ipsum a principatu remouit. Post hunc ergo quidā patruelis machometi nomine aliꝗ cū obtinuisset pricipatuʒ vehemēter cōmoueri cepit ꝛ indignari ꝙ successor machometi vocaretur: cū se digniorem ip̄o machometo reputaret ꝛ ꝓphetā eximiuʒ cui dn̄s familiarius q̄ machometꝰ fuisset locutus se vellet ab omnibꝰ existimari hic ergo ꝛ cōplices eius legi machometi maxime detrahebāt et in ipsum multa maledicta ꝓferebāt. ¶ Alios ritꝰ ēt alias institutiōes ꝛ aliū orandi modū quam tradidissʒ machometus p̄dicātes. ¶ Illi aūt qui legem machometi tenere voluerunt in partibꝰ orientis. Calepham baldesensem statuerunt qui in tanto honore ꝛ reuerentia a suis habetur ꝙ nisi mandato auctoritate eius nullus quantūcūꝗ potens aut nobilis appellaref soldanꝰ. ꝛ oēs eiꝰ subditi tā reges q̄ aliꝗ. pedes eius ad terrā vsꝗ ꝓstrati reuerenter osculantur. Successores āt haliꝗ de q̄ supra fecimꝰ mentionē cōtra singulareʒ oriētis calephā. sedem suā erexerunt i terra egypti innumeris diuitijs ꝛ delicijs affluētes. ¶ Unde inter egyptios ꝛ oriētales populos magna semp extunc fuit dissensio et odiuʒ implacabile ꝛ in lege discordia et cōtradictio sarracenorū populis ī duas ptes diuisis. quadā pte haliꝗ et eius successoribus adherēte. maiori tn̄ parte consentiēte machomete et successoribus eius. postq̄ vo soldanus tpalē administrationem egypti sub dn̄o suo calepha egyptio adeptus est. timēs sibi eo ꝙ calephe nō immerito multis accusantibus erat suspectus vt ipse saladinus ad vllum superioreʒ haberet respectū sed ipsi sibi et soldanꝰ eēt ac calepha accessit ad dn̄m suū calephā egyptiū tanq̄ ei debitā et solitaʒ vellet exhibere reuerentiaʒ. ꝛ claua ferrea quā gestabat in manibus ex improuiso ipsum ad terraʒ ꝓstratum eiecit. et per ꝓditionem occidit. oēs aūt filios eius ꝛ cognatos et speciales amicos vel interficere iussit. vel carceri i ꝑpetuo mācipari. extunc soldanus baldasi. solus monarchiā et dignitatē tā sup egyptios q̄ super omnes alios orientales obtinuit: saladino cōpellēte egyptios vt ei concorditer obedirent et nullū calephā alium instituere p̄sumerent. nec ritus alios q̄ haliꝗ orientales obseruarent. Princeps aūt orientalium sarracenorū omnium qui legē machometi ob-

seruāt potissimus qui caput imperij sui ei dignitatem et regni sui soliū in ciuitatē marchique: q̄ quondā carthago dicebatur collocauit. ⁊ nō soluȝ ethyopie ⁊ affrice. sȝ etiā hyspanie in magna parte dominatur orientali calephe cū vniuerso populo suo subiectus esse recusauit. Sed et ipm regem et calephā reputans miramamolim idest regeȝ gentiū se oēs successores precepit appellari. lingua eñi eoꝝ mira idē est φ rex: mamolim aūt gentiū interpretatur. Unde inter orientales et occidētales sarracenos magnuȝ ē scisma. ⁊ dissensionis φ plurimū vtiles xp̄ianis. eo φ isti illis in p̄lijs ⁊ expeditionib⁹ ꝯtra nos renuūt p̄stare subsidiū regno ipsoꝝ in seipso diuiso ⁊ ex magna pte dissoluto

¶ De diuersitate gentiū que legeȝ machometi suscipere noluerūt.



TErtius punct⁹ est de diuersitate gētiū qui legem machometi suscipere noluerūt. Narrat supradictus doctor libro quo supra φ multitudo gentiliū et idolatraꝝ copiosa ⁊ maxime hoꝝ q̇ septētrionalem inhabitāt regioneȝ circa paludes methidas et i ptib⁹ vulgarie ⁊ comanie vsq; ad fines hōgarie ⁊ qui in cōfinio regni dacie ⁊ alijs ptib⁹ adiacētibus cōmorant machometi legem recipere noluerūt ⁊ q: ab alijs sarracenis orientalibus ⁊ occidētalibus valde remoti sūt p̄ metū vel violētiā nō potuerūt ꝯpelli vñ vsq; hodie q̇dā eoꝝ errorē vetustū retinentes ydola colūt venerāt adorāt. Alij aūt more pecudis nec legē nec scripturaȝ nec l̄ras vllas habētes arbores et arbusta et pecudes ⁊ generaliter quicq̇d in mane casu aliquo primū eis occurrit illud p̄ deo reputātes p̄ totū diem colūt ⁊ adorant. Quidā aūt ex eis se veꝝ et summū deū ignorare fatentes. putantes deū tñ ignotū aliquo placare sacrificio et obsequio venerari carnes vel panē seu aliud hmōi oblationē in altū p̄ijciūt in noīe illius qui deus est et habitat in excelsis clamantes et dicentes ei⁹ fit oblatio hec q̇ sup oēs ē et summe diuinitatis inter alios obtinet principatum.

¶ De diuersitate paganoꝝ in pte sarracenos imitantium.



QUartus pūct⁹ est de diuersitate gētiū q̇ in aliquo imitant sarracenoꝝ legē differūt ⁊ in alijs. et primi dicunt torcomani q̇ in terra turcoꝝ inhabitāt hoꝝ tñ aliq̄ creduntur originē a septētrionalib⁹ sarracenis supradictis. Unū noīe cōposito a thurcis ⁊ comanis appellant turcomani De turcis fidē et antiquis orientaliū historijs certū habem⁹ φ ex septētrionali regiōe exeūtes psonaꝝ fines ingressi nō solū regionem illā sȝ vniuersas fere orientales p̄uincias armato manu occupauerūt violent: et tunc auteȝ gēs illa prius rudis ⁊ inculta. nec habent certaȝ mansionē sed passim cum vxoribus et filijs ⁊ pecoribus vagās et pascuarū cōmoditatē sectans regeȝ sibi prefecit: ciuitates

⁊ oppida possidere incipiẽs agri-
culture dans operã que pri⁹ de pe
culio tamẽ viuebat ac iura sibi ci-
uilia constituens hi aũt qui sua ru-
ditate permanentes priorẽ viuẽdi
modum deserere noluerunt appel-
lati sũt turcomani. In multis aũt
imitantur illos sarracenos qui be
duini dicũt. Isti beduini ex arabũ
gente principaliter ceperunt origi
nem: de quoꝝ stirpe dicunt descẽ
disse machometum. Hi aũt dogma
tizantes ꝙ diem mortis a deo sibi
cõstitutum nec pre[illegible]nire possunt
nec preterire. nunꝙ̃ ad pugnã ar-
mati ꝓcedunt sed solummodo ca-
misiati populis more feminaꝝ ca
pita inuoluentes lanceis et ensib⁹
tantũmodo vtẽtes. ⁊ lꝫ leuiter ⁊ de
facili ꝯuertãt in fugaꝫ alios tñ sar
racenos timidos et ignaros repu-
tant: qui spicula et sagittas a lõge
iaculantur sunt aũt non soluꝫ xp̃ia
noꝝ sed et etiã sarracenoꝝ ⁊ ꝓdi-
tores mendaces et cõstantes ⁊ ami
ci fortune et duplici via gradiẽtes
his quos cernunt preualere libent
adherentes. Portant etiã in capi-
tibus pilleos rubeos cũ pepulis i
tentoriis de pellib⁹ animaliũ habi
tantes: ouinis etiã pellib⁹ ⁊ capri
nis pleruꝙ̃ vestiunt nullã aũt ha-
bentẽ certã mansionem in campe-
strib⁹ et pascuis turmatim ptibus
incedentes vagi habitant pascuũ
vbertatẽ sectãtes diuersas regio-
nes circuieũt lacte viuentes ⁊ aia
lium copiosaꝫ multitudinẽ secum
trahentes. ¶ Ipsi autem penitus
ociosi tam equorum ꝙ̃ pecoruꝫ vxo
ribus suis procurationẽ relinquũt

Sunt et alie gentes ex orientalib⁹
ptibus qui legẽ machometi custo-
diunt excepto ꝙ more xp̃ianorum
ad ortũ solis adorant eo ꝙ patres
eoꝝ qui xp̃iani fuerunt hunc modũ
orandi eis relinquerũt ab aliis sar
racenis heretici et ꝓphani reputã
tur: ex quib⁹ nonnulli ipsum solum
deũ summũ reputant eo ꝙ inter om
nes creaturas visibiles ꝑcellentẽ
habet pulcritudinẽ. Sunt aũt qui-
dam alii miserabiles homines in
montanis circa iuga libani in ptri-
bus tripolitanis cõmorantes qui
lꝫ ex parte legeꝫ machometi obser
uent. dicunt tñ se legem alterã oc-
cultam habere quã non licet alicui
reuelare nisi filiis eoꝝ cum iã adul
te sint etatis: vt secreta puerisliter
nõ reuelent vel mortis articulo im
minente cum patres in extremis
laborantes spem euadendi nõ ha-
bent. Uxores aũt eorum et filie in
lege maritorum et parentũ suoruꝫ
ignorantes legẽ illã dicũt se crede
re ꝙ si forte fili⁹ leuitate illã legeꝫ
quam vocant occultant matri sue
reuelant. vxor a marito et filius a
patre absꝙ̃ vlla retractione neca-
rentur. Hi autẽ ꝑter morem alioꝝ
paganorum vinũ bibunt et carnes
porcinas edunt ab omnibus aliis
tãꝙ̃ heretici legis reprobant. Ipsi
etiaꝫ pessima et abhominabilia et
sexui feminee contraria in occulto
turpiter operantur sicut illis nar-
rantib⁹ q̃ ab illis recesserunt cogni
tum est timẽt ne vxores eoꝝ eos re
linquerent vel contemptui habe-
rent si execrabiles ritus eoꝝ ⁊ imũ
dicias secte peruersissime cognos-

cerent. Est etiã in ꝓuincia fenicis circa fines ciuitatis Enthadẽsis qui hodie vulgariter appellaẗ tor-taza quidã populus scopulis ⁊ mõtib⁹ vndiqȝ circũclusus inhabitãs habẽs castella .x. fortissima. ⁊ ꝓpt viaꝝ angustias ⁊ rupes inaccessibiles. inexpugnabilia cum suburbanis ⁊ vallibus oim fructuũ ⁊ frugũ fertilitate fecũdissimis et amenitate iocũdis. Hoꝝ aũt hoim q̇ azisimi nuncupanẗ multitudo numerũ. xl. M. excedere dicitur. Preficiũt autem sibi capitaneum nõ successiõe hereditaria sed ꝑrogatiua meritorum quẽ ipsi veterez seu senem appellãt non tã prouecte etatis rõne. q̄ prudentia dignitatis preeminẽtia. ¶ Prim⁹ autẽ ⁊ summ⁹ in fauste religionis eorum abbas ⁊ locus vnde principiuȝ habuerunt in partibus est orientaliũ valde remotis versus ciuitatẽ baldorensez ⁊ ptes perfidis ꝓuincie. Hi autẽ vngula nõ findẽtes neqȝ sanctũ a ꝓphano discernẽtes omnẽ indifferẽter obedientiam superiori suo exhibitã sibi credunt esse vite eterne meritoriaȝ. Unde tante subiectiõis ⁊ obedientie vinculo magistro suo queȝ senẽ nominant astringuntur q̄ nil ita ꝑiculosuȝ est aut difficile q̄ ad mãdatum domini sui hilari animo et ardẽti voluntate amplecti et perficere vereanẗ. Senex aũt dñs eorũ pueros de populo suo in locis secretis et delectationibus facit nutriri ⁊ diuersis ideomatũ generib⁹ diligenter imbutos et instructos ad varias ꝓuincias mittit cũ cultellis vt potentes homines taȝ ex xp̄ianis q̄ et sarracenis vel quia eis aliqua causa habet eos odio vel ad preces amicorũ suoꝝ seu etiam ꝓpter immẽse pecunie precium sibi datũ mandat occidi ꝓmittens ꝓpter huiusmodi mãdati executionẽ longe maiores delicias habituros in paradiso sine fine post mortem q̄ fuerit ille in quibus fuerãt nutriti. Q̄ si ꝓpter huiusmodi obediẽtiã eos mori contigerit martyres a suis iudicanẗ et inter sanctos ab illo populo deputati in summa habenẗ reuerentia. ¶ Parentes vero eoruȝ a magistro qui senex dicitur multis muneribus ditanẗ. et si serui erãt de cetero liberi dimittunẗ. Cũ miseri adolescentes seducti de conuentu p̄dictorum fratrũ ad varias partes mũdi transmissi cũ tãto gaudio et desiderio legationẽ mortiferaȝ suscipiunt ⁊ cũ tanta diligentia ⁊ sollicitudine ꝑficiunt sese variis modis transfigurãtes ⁊ aliarũ nationũ ritus et habitũ sibi assumentes aliquando in specie mercatoꝝ quãqȝ in specie clericorũ seu monachorũ ⁊ infinitis aliis modis sese occultantes q̄ vix aliquis in vniuerso mũdo a deo caut⁹ ẽ q̇ sibi possit ab eoꝝ insidiis precauere cõtra inferiores ꝑsonas aliquid machinari dedignanẗ. Potentes aũt quibus ipsi aduersanẗ vel ꝑcio magno se redimunt vel armati incedẽtes cuȝ caterua satellitum cuȝ suspitione ⁊ metu mortis semper incedunt. Hi aũt super oẽs alios sarracenos legem machometi et eius instituta diligenter et altissime seruauerunt vsqȝ ad tẽpora cuiusdam magistri

sui qui naturali predictus ingenio diuersarum scripturarū excitatus studio xpianorum legē et xpi euangelia cepit cum omni diligentia legere et perscrutari āmirans xpi miraculoꝝ virtutē et doctrine sanctitatē ex quoꝝ cōparatione vt irrationabilez cepit abhominari machometi doctrinaz et tandem cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatiz reuocare. Unde exhortatus ē eos et mādauit ꝙ vinū cū modestia biberent et carnes porcinas manducarent. Tandem vero post multas amonitiones et varias doctoris sue p̄dicationes in hoc oēs cōcorditer cōsenserunt ꝙ relicta machometi pfidia percepta baptismatis gratia efficerentur xpiani. Ita tñ ꝙ eiusdem conditionis essent et libertatis vt alij xpianorū lege subiecti isti erant tunc temporis fratribus milicie tēpli tributarij duo milia bisanciorū eisdē annuatiz psoluētes p securitate cuiusdā terre sue q̄ in ɔfinio t're p̄dictoꝝ fratrū sita erat qui multas eis molestias occasiōe ciuitatis inferre cōsueuerant. Prefatus aūt azisimoꝝ magister vnuz de familiaribus suis virū eloquentē prudentē et strenuū de quo plurimū cōfidebat misit ad regem hierosolomitanū. Rex autē intellecta cā legationis pro tanti populi visitatione et aiarū a laqueis dyaboli liberatione deo gratias agēs. Nūciū senis cuz summo honore et gaudio magnifico recepit et ipm ad ppria reuerētē vt dño suo bonaz regis et xpianoꝝ volūtatē et magnū desiderium denūciaret et vsqꝫ ad fines terre sue deduci p̄cepit que dū fines suos iā fere ingressurus tripolim pertransisset: quidā ex nr̄is vir belial et iniquus dei timorē añ oculos suos nō opponēs hoiez de regio ducatu et fidei xpianoꝝ sinceritate confidentē improuisū nil añ sibi metuētē in detrimētū xpiani nominis et maxime ecclesie oriētalis occidit. Unde populus ille q̄ tanꝙ planta nouella nondū radicatus erat in fide cū ira magna et indignatione fidem nr̄az respuēs et nr̄oꝝ cōsortiū suspectū hr̄is a tam scō et honesto ppposito resiliuit et vsqꝫ ad tempus pn̄s xpianos et dei ecclesiam psequi et infestare nō p̄termisit. In vno igitur corporali homicidio predictus ille proditor animas innumeras iterfecit. Hijs igitur et alijs innumeris mōstruosis hominibus miserabilis regio orientalis corrupta ē et alie ꝙplures eius pniciofo exemplo sunt coinquinate cōtagio.

¶ De bello sarracenorū p argumēta cōtra fidei fortalicium.



Ctaua cōsideratio huius libri est de bello sarracenoꝝ p rōes ɔ̄ nostrū fidei fortaliciū suo ceco iudicio nimiū efficaces nō attēdētes ꝙ est turris fortitudinis a facie inimici. et vt colligere potui ex diuersis libris. x. sunt argumēta quibus insultant cōtra nos. Primum ɔtra nomē xpianū. Scdm contra xpi conceptionē. Tertiuz ɔ̄ xpi diuinitatez. Quartū cōtra xpi mortē

Quintū ꝯ trinitatē ꝑsonaꝝ. Sextū cōtra beatitudinē eternā i visione dei. Septimū contra matrimoniū vnius vxoris tm̄. Octauuꝫ contra baptismū quo ad ablutionē interiorē. Nonum ꝯtra adorationem ymaginū. Decimū contra veritatē vtriusqꝫ legis quas dicūt esse corruptas ꝑ iudeos ⁊ xp̄ianos ⁊ nihil esse veritatis nisi quantū in alchorano continetur.

¶ Contēdit ostēdere xp̄ianos non esse xp̄ianos.

Primum argumentū sarracenoꝝ est ꝯtra nomē xp̄ianū. Dicunt enī ꝙ illi qui vocant̄ xp̄iani nō sunt christiani nec debēt vocari xp̄iani qꝛ sunt contrarij oib⁹ dictis ⁊ factis que opabatur ⁊ dicebat iesus xp̄s quia xp̄us erat iude⁹ et seruauit sabbatū. Et ipse dicit in euāgelio mat. xv. nō sū missus nisi ad oues que perierūt dom⁹ israel. Itē erat circūcisus sequitur ergo ꝙ nihil habēt facere cū eo in paucovel in multo immo sunt sui cōtrarij totaliter. ¶ Ad hanc veniferā oppositionē dupliciter respondet̄. Prio eius oppositū ex operib⁹ ostēdēdo Secundo ꝙ sarraceni sic dicentes sunt cōtra legē suā. Primū sic ostēditur qꝛ experientia teste possūt videre sarraceni qui habitant inter xp̄ianos ꝙtam gloriā et honoreꝫ ⁊ ꝙto corde xp̄iani faciunt et offerūt iesu xp̄o edificatis tam solemnissimis et magnificentissimis ecclesijs in suo nomine ⁊ sue beatissime matris et suoꝝum sanctoꝝū ditatis in crucibus ⁊ calicibus pateris candelabris lampadibus ⁊ ymaginibus ex auro et argento deaurato. Pñt iterū videre ꝙ xp̄iani ieiunāt. xl. ob reuerētiā. xl. dieruꝫ q̄s iesus xp̄s i d̄serto ieiunauit. ⁊ sicut dicit lex sarraceñoꝝ d̄ mēse rōadā qꝛ eo descendit ꝙ ipsum ieiunent sarraceni data ratione ꝙ qui mensē cōfitetur ipsum ieiunet quis ergo potest dicere de fidelibus ꝙ nō sunt xp̄iani ex quo. xl. ieiunāt et sic cōsentientes vitā iesu xp̄i sequunt̄ suis exēplū. Ieiunant similiter. iiij. tēpora anni ⁊ vigilias festiuitatū iesu xp̄i sue matris ap̄loꝝū: et multorū aliorum sanctoꝝ quoꝝ festa solēnizant non solum cantando in multa gloria laudes deo et illis sꝫ ⁊ ēt diebus illis cessando a corporalibus laboribus lucratiuis. Possunt etiā videre ꝙtā deuotionē ⁊ honorem deferunt nomini suo cū multi ex xp̄ianis cū audiūt ipsum nominare inclinant sua capita et aliqui flectendo genua et qualiter etiam eundē blasphemātes cū in iudicio accusantur publice puniunt̄. non facio mentionem de secretis actibus cordis in contemplationibus nec de lacrimis que de coꝝ oculis sepe emanant in magna habundātia memorādo suam doctrinā suas ꝑdicationes suos nobilissimos actus et virtuosissimos suam vitam suā mortem suū ad inferos descensum suam resurrectionē a mortuis multis ex eis secum resuscitatis. Item memorando etiam post suam resurrectionem suam familiaritatē cuꝫ apostolis cōuersationes

per dies.xl.anteq̃ ascẽderet ad celos. In quibus sup oẽs angelos sedet ad dexterã patris semp orãdo pro suis fidelibus memorãdo etiã quõ in mũdi fine veniet in maiestate sua ⁊ sui patris ⁊ angelorũ iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ q̃ dabit existentibus ad dexterã suã vitã eternam: ⁊ existẽtibus ad sinistraȝ tormenta sine fine. ¶ Quis ergo sarracenus viuens inter xp̃ianos põt dicere nõ esse xp̃ianos: nec taliter debere vocari illos quos cũ tanta fide cũ tanta deuotione cũ tanta reuerẽtia.⁊ cũ tanta gloria ꝯstat adorare iesum xp̃m. ¶ Scd̃o declaro q̃ sarraceni hoc dicẽtes sunt cõtra suã legẽ non dico solũ illi qui habitant inter xp̃ianos ⁊ nouerũt supra predicta. sed etiã existẽtes in quo loco securo eis ꝑm alchoranũ. cum ipsummet alchoranũ in multis locis vocet eos xp̃ianos littere arabice nominauit eos nazarenos. qd̃ in idem redit. s. discipuli nazareni sicut xp̃iani discipuli xp̃i q̃ est magister oim̃ fideliuȝ.⁊ qñ apparuit paulo sic se vocauit nazarenũ. Dicens ego suȝ iesus nazarenus quẽ tu ꝑsequeris. Sic ergo sarraceni nõ possunt imponere fingere negare vel affirmare de xp̃ianis quicq̃d eis placuerit: qñ lex eorum vocat eos christianos. ipsi dicunt q̃ nec sunt xp̃iani: nec debẽt ita nominari. Uñ bene possũt ꝯsiderare sarraceni de xp̃ianis sic dicẽtes. cui⁹ alterius legis volũt esse: qñ nolunt affirmare esse xp̃ianos. q̃ tamẽ publice dicit lex eorũ. Et ideo ex quo suam voluntatẽ supponũt legi sue negãdo q̃ ipsa affirmat. nõ est mirandum si similia faciũt de sancta scriptura xp̃ianoꝝ negãdo tam irrationabiliter iesum filium marie esse filium dei. quẽ sacra scriptura in pluribus locis veteris ⁊ noui testamẽti ꝑ tali nominat q̃ sit filius dei suus filius primogenitus suus ꝓprius fili⁹ verus suus filius vnigenitus sic q̃ vnus solus est filius ꝓprius dei genitus de sua substantia ꝓpria ⁊ natura ⁊ non multi. de quo vt nemo dubitaret dicẽdo iste est vel ille. de⁹ pater suũ esse de nube esse loquẽdo dixit eũ ostendẽdo hic est filius me⁹ dilectus.⁊ si sarraceni negant sacrã scripturã quam habent xp̃iani negãt legẽ suam in multis passibus q̃ affirmãt q̃ eaȝ debẽt credere: qꝛ facit mẽtionẽ de scriptura moysi: ⁊ psalmista dauid de multis etiam ꝓphetis et euãgelijs affirmat eñ alchoranuȝ q̃ illi sunt credentes in deuȝ qui credũt ea q̃ deus iussit anteq̃ machomet⁹ esset in mundo. Ad ea autẽ que dicunt q̃ ideo non sumus christiani quia non obseruamus sabbatũ nec circumcisionem que ⁊ q̃ manifeste sint rationes quare lex moysi non debuit obseruari post publicationem legis gratie. et excepto quod moralia precepta manserũt cessauit impletis per iesum mysterijs in ipsa contẽtis ad plenum in primo libro fuit declaratum ⁊ reduco hic ad memoriam saltẽ vnũ dictuȝ quod multum debẽt attendere iudei ⁊ saraceni vtentes circũcisione q̃ quando rex impleuit suum promissum si post aliquis ducat ꝑ di-

missio illud qd ipse ordinauit bene pōt intelligere q ei facit iniuriam q2 ducēdo tale p dimisso dat intelligere nō esse impletū qd promisit in tpe iam pterito p eū assignato sic est de circūcisione quā deus dedit abrahe p signo cōfederationis inter deū: et eum quousq3 de suo semine nasceref ille q habebat esse oim gentiū benedictio messias pmissus deus z homo: q2 ergo saraceni vtūtur circumcisione cōtinuo sunt in ira dei sicut iudei faciētes deum mendacē z periurū non implentem qd promisit z iurauit tpe determinato. Respondent ad hoc saraceni ex vno falsissimo fundamento psupposito: q cōtempta lege scripture z gratie debent seruare solūmodo legē nature quā abraham obseruauit ex quo ipsi non legem moysi nec xpi: s3 datā abrahe solū tenent p vera q debēt esse sicut z ipse circūcisi: ita q postq habita est lex pfectionis redeant ad legē nature in qua vixerant ab initio mundi quoniā hoies non erant capaces maioris legis sicut si postq homo creuit in etate z est factus homo intelligēs dicat q ei conuenit loqui. sicut quādo erat puer sine sensu scire potest sicut puer cogitare sicut puer: ludere potest sicut puer cū hoc sit certum oibus hoibus cum veniāt ad etatem perfectam debere facere illud qd pertinet ad talē etatem z dimittere ea q faciebāt cū paruuli erāt. ¶ Sed querendū est a saracenis quare circūciduntur vt cū nesciuerint respondere remaneāt cōfusi in circūcisione sua nō enim inuenif expsse dici in alchorano p magistrum machometi q circūciderunt se x sui credētes. sed isti sui credētes addiderunt se dicēdo q ex q fuit data lex abrahe z ipse fuit circūcisus q necessaria est eis circūcisio cū dicanf professores z obseruatores legis abrahe. q machometus fuit circūcisus non legif in alchorano: sed in libro sue gnationis z vite narraf q ipso nato circūcidit eū Gabriel quādo balneauit cor eius z aperuit z post hec vba statim sequif. Et dicit q natus est circūcisus. ¶ Ex quo ergo de sua circūcisione dicant duas opiniones nullā earum affirmādo apparet q de eius circūcisione nō sunt certi nec talis circūcisio sicut ipsi dicant fuit circūcisio Abrahe que fuit non p angelum: sed manu hois facta. q Machometus natus sit circūcisus hoc dicere est ad beneplacitū potuit machomet9 de facto si rex fuit arabū vel princeps vel subditi sui inter se vel ex parte sua nō dei. dare suis dimissam. qd tamē in libro suo nō continetur sic accidisse. Sed qd mysteriū circumcisionis datū abrahe quō iam totaliter cessauerat z fuit annullatum potuerit iuste ordinari z cōtinuari clarū est q nō qm iudei sicut dictū est qm ea vtūtur sunt in cōtinua ira dei z odio de qbus sic datur intelligi in eo q narratur de vita machometi nō fuit filius inter eos patre eoz nō expectāte q angelus circūcidat puerū qm die octaua facit eū statim circūcidi. ergo machomet9 fuit filius gētilis vel xpiani si gen

tilis. videat q̃ tale affirmat in qua reputatione teneret eu3 mater sua vidēdo eū dissimilē patri ⁊ suo generi toto. si primo nō habuerat de ea reuelationē de qua tñ nihil narratur. et quō pōt dici per angelum circūcisus statim sicut natus fuit. si nat⁹ fuit circūcisus hoc nihil est dicere qm̄ est cōtradictio in terminis. Si iā forte dicat ꝙ circūcidit eū angelus in vētre matris sicut si a sua cōceptione fuisset sanctificatus: ⁊ in grā dei cui nō cōcordant verba psalmi claritatis. Unū magister machometi quē diabolū intelligo iurādo ꝑ claritate3 noctis qn̄ colligit͛ seu occidit dicit sic. an non te inuenit dñs tuus orphanū et appropiquabit. inuenit te deuiū ⁊ direxit. inuenit te pauperē ⁊ ditauit ecce sanctitas ta3 ꝑ saracenos laudati religiosi machometi que3 s̃m ꝙ ipsi intelligūt de⁹ inuenit deuiū ⁊ direxit. ⁊ ad q̃d direxit statim declarat ꝙ de paupere eum ditauit ⁊ quid dicat͛ in libro suo contra diuitias cum illas ⁊ luxurias ꝓmittat diabolus suis nō dicitur. Sed hoc est certu3 ꝙ difficile est ꝙ diuitias habētes ingrediantur paradisum dimittēdo ergo hoc ex quo illud qđ dicitur de circūcisione machometi non legitur in libro suo ꝑ eos reputato ꝓ autētico illud est magis apparens ꝙ ipse ⁊ sui primi credentes ꝓ maiori vel multo magna parte fuerunt xp̄iani nō circuncisi sed baptizati. Uerūtamen cū in alchorano dicat͛ de magna instātia ꝑ eū ad iudeos: vt essent sui credentes existenti maiori labore et principaliori intentione sua faciendi semper sui principatū maiorē per eu3 tñ desideratū pro cōcor dia eoꝝ q̃ sibi adherebāt forte fuerit introducta circūcisio q̃ leuiter potuit introduci cū in illis partibus esset multitudo iudeoꝝ ⁊ est verisimile ꝙ multi eoꝝ erant neophiti et cū in multis istoꝝ magno tēpore duret affectio ad legē moysi sicut vera ꝑ eos habita ⁊ suos patres habēdo fiduciam dñi tēporalis. multi illoꝝ nō cōtradicunt circūcisioni. dicūt iterum aliqui ꝙ durauit adhuc i illis partibus heresis phariseoꝝ ꝙ ad saluationē requirebatur cū euāgelio obseruare legē moysi ⁊ non minus pēsandu3 est. ex quo labor machometi et suoꝝ successorū erat adiungere principatui sic xp̄ianos sicut iudeos ⁊ gentiles per ipsum ⁊ suos fuisse ordinatū ꝙ sui credentes loco baptismi acciperent elataber quo vtitur quādo ingrediūtur suas mesquitas. potest ergo alphaquini saracenoꝝ per seipos intelligere quante efficacie est ꝙ arguunt cōtra xp̄ianos ꝙ circūcidūt se sicut fuit xp̄s qm̄ ipsi seipsos reputantes ⁊ tenētes se pro magnis zelatoribus et imitatoribus ei⁹ nō nascūtur circuncisi nec expectant ꝙ angelus circumcidat eos sicut dicunt de machometo. Forte respondebūt ꝙ alia est ratio in machometo ⁊ alia in eis. sed ex quo in eis nō verificatur ꝙ in sua ꝓpheria non est mirū si imponent xp̄ianis debere circumcidi ex quo xp̄s fuit circūcisus sicut hoīes ceci vel debiles visu loq̄ntes in eo ꝙ nō vel paucū

vident q̄ sequuntur ea que pedibus calcant vel manibus palpāt. sʒ de eo ꝙ dicunt non vident qđ est ante vel retro ad dexteraʒ vel sinistram supra vel infra volo dicere ꝙ non considerāt causaʒ quare fuit iesus xp̄s circūcisus nō habēs locum in suis fidelibus postꝙ cessauit lex moysi et fuit euacuata a v̄tute que primo inerat q̄n fuit puer. nec adhuc in nocte ante mortē suaʒ: qꝛ fuit p eam obseruata lex moysi faciendo pascha agni. Unde ex quo fuit mutata substātia ꝛ natura illarum reruʒ in quibus principaliter stabat veritas legis moysi lʒ inueniantur scripta ꝛ ꝙ iudei teneant eaʒ cū multa diligētia in suis synagogis ex quo deficit eis virtus nō obligat vt seruet. immo potiꝰ obligat vt n ō obseruet. Quoniam hoc est certū ꝛ notorium oībus hoībus mundi ꝙ nō existente virtute rei significate p signum si ille qui signū habebat vult ea vti sicut prius ꝙ ipe factor reputatur falsus ꝛ mendax vel stultus sine sensu vt eius sit spālis diuisa militibus a non militibus quomodo aliqs eoꝝ suis demeritis priuatur a militia si ducat eādem diuisam quā primo ex quo substātia veritatis habuit mutationem est reputatus mēdax et datur ei pena pro eo non minus est de illis dignitatibus tam ecclesiasticis ꝙ secularibus quibus possunt priuari possidētes vl' si nunꝙ habuerūt ꝛ vocātur tales. eadē ratio concurrit circa mulieres existentibꝰ aliqs signis virginū ꝛ vxoratarū corruptaruʒ: qꝛ iste facerēt iniuriā suis maritis si ambularēt in habitu in quo primo ambulabāt: sic facerent iniuriaʒ regi milites si facta pace in se ducerēt signuʒ qđ primo erat guerre vel ecōtra signo ipso facto existente falso q̄n non est cōforme rei p illud significate proprie. Exemplum circa materiā de qua loquimur est de muliere que alio habitu vtitur quādo est virgo desponsata ꝛ alio quādo iaʒ peperit: qꝛ si post ꝙ peperit filiū vult ducere se sicut prius anteꝙ pareret oēs videntes deriderent eā reputātes eam mulierem insensatam. spāliter si ipsamet occidit suū proprium filiuʒ ꝛ se vellet ostēdere ac si nunꝙ peperisset: qꝛ iam non solū mulier insensata sed etiam reputata sicut veraciter falsa ꝛ sine aliqua excusatione plena omni malicia. hic est proprie casus synagoge societatis descendentis ex semine abrahe quā aliis omnibus dimissis generationibus deus accepit in fide pro spōsa sua quādo abraham credidit et fuit ei reputatuʒ ad iusticiā. Unde ex illo tēpore semper vixit in fide ꝛ spe qđ ex illa debebat nasci messias ꝙ non erat in aliqua alia generatione ꝛ insignū predicte fidei abrahā sicut dictum fuit accepit circumcisionem nato ergo messia ex semine iudeoꝝ ꝛ impletis per ipsum omnibus mysteriis sic est ꝙ vt maneret in statu quē primo tenebat occidit filiuʒ ex ea natum. quis poterit iudicare nisi ꝙ sit totaliter sine sensu ꝛ plena omni malicia postea potuit vti circūcisiōe pro diuisa ei data quousqꝫ ex ipa nasceretur fi-

lius ei promissus hec ratio nō minus culpat saracenos confitentes natiuitatem iesu xpi ex maria virgine descēdente ex genere iudeorum Unde impleto mysterio circūcisionis statim cessauit que primo erat diuisa et signū specialis amoris illius populi. Item circuncisio tenebat locum et conditionē vnius supplicationis cōtinue ad deum vt recordaretur sue misericordie scdm q locutus fuit abrahe et aliis patribus iudeorū q veniret ad medendum cōtritos corde et ad predicandum captiuis indulgētiam et clauis daret appertionē et consolationem lachrymātibus: impleto ergo et de ea habita perfecta noticia circuncisio que iudeis erat sicut quedam supplicatio primo redit in abhominationes et odium quātoplus ducunt eam tanto se faciūt magis indignos diuina ꝯsolatiōe de quo tempus preteritum. M.cccclx.annorum est eis plus q satis testimonium existēdi cōtinuè in ira dei et vt nunq habeāt misericordiam sicut circuncisio dabat eis spē quam totaliter perdiderūt quando mutata substāria et notificata veritate mysterij circūcisione que erat signum voluerunt vti sicut prius: bene potest hic dici illud brocardicū istius regni castelle athilodigonucra entbiendolo tusnegra. Supradictis rationibus comphendentibus saracenos plusq iudeos quādo ipsi postq cessauit suum mysterium ea ratione qua fuit data abrahe vtuntur circuncisione qui si attente voluerunt cogitare in secretis sacre scripture possunt sane intelligere q inquātum vtūtur circuncisione sicut moyses cōtinue accusat iudeos ante deū: quia non crediderunt dictis eius sic abraham accusat saracenos false suā diuisam deducētes post impletiones promissionis sibi facte et aliis patribus cui⁹ impletionis ipsimet sunt testes positi in paradiso post mortes iesu xpi accusat eos iterū non minus abraham: quia confitētes se venire de hysmael contradicunt eis diuina verba et mendacia dicūt: quia non in hysmael: sed in ysaac semine est benedictio omniū gētium. et dicūt seipsos esse filios de benedictione ysaac promissa vix sufficeret tempus si scriberēt rationes et causas occurentes ad intellectū iniusticie totaliter irrationabilis quam saraceni cōmittunt in vsu circuncisionis non habendo autēticum et expressum testimonium qd suo magistro: scz machometo fuerit mandatum. Uerūtamen si tale pceptū fingam nō potest esse dei: qr deus nō pōt dare falsū testimoniū sicut est circūcisio mutata veritate et substātia illius qd significabat totali veritate existēte principaliter in hoc q sit cōformitas intellect⁹ cognoscētis rei q cognoscitur: potest aliquis dicere q intelligit q sol sic relucet nobis et illuminat de nocte sicut de die. Sz qr natura rei nō est cōformis sua cognitio non est vera sic et ei⁹ dictū, et si illd qd dicit ponat i scriptur et eadē rone illa scriptura erit falsa vt notat dñs Cesarien. in tractatu suo ꝯ sarracenos.

¶ Contra christi conceptionē per spiritumsanctum.



Ecundū argumentū sarracenorū est cōtra xp̄i conceptionē quā nos xp̄iani affirmamus de spiritusancto qui est tertia in trinitate persona: qđ ipsi non intelligentes licet assererēt xp̄m de virgine natum ⁊ mariā virginem ꝑmansisse non tamē intelligunt spm̄ dei tertiaꝫ in trinitate personā: sed poti⁹ materialē flatuꝫ qualē reperimus in homine ⁊ alio animāte. Dicunt enī deo insufflante beatā virgineꝫ de illo flatu virginem concepisse. ꝙ volunt auctoritate ⁊ ratione probare. scꝫ ꝙ flatus sit in deo. ⁊ ꝙ de tali flatu conceperit virgo. vñ dicitur in ps̄o. flauit spūs eius ⁊ fluent aque. spm̄ istum intelligunt materialem dei flatum. Item Gen̄. i. inspirauit in faciē eius spiraculū vite. ꝙ sic intelligunt deus suo flatu insufflauit in corp⁹ ade. ⁊ ita creatus est spūs in corpore ade illo flatu diuino. de eodeꝫ flatu intelligūt quod legitur in euangelio. Insufflauit xp̄s in discipulos suos. ⁊ ait Accipite spm̄sanctū ⁊c. Sic etiam intelligunt qđ gabriel dixit ad mariam. Spūssanctus superueniet in te. ⁊ illud qđ de xp̄o dicitur. conceptus de spūsancto ex maria virgine. ¶ Ratione etiam idem volunt astruere sic. Uirgo maria xp̄m genuit per se non alio mediante. sed nec de virili semine eum concepit. nec de diuina substantia. ergo de quodā medio inter rationaleꝫ creaturam et deum. Sꝫ quid est mediū super hoīem ⁊ infra deum nisi flatus diuinus quo insufflata peperit virgo maria. Si flatus materialis impregnat terrā ⁊ germinare eam facit. quid mirū si flatus diuinus infecundauit mariā. ¶ Ad hec respondet alanus in suo quadriperti to. libro. iiij. c. i. ꝙ illi qui hoc conātur asserere indigent pena ⁊ fustis quia in deo materialis flatus non est cum sit substantia incorporea: nec habet instrumēta flandi vt fauces et huiusmodi. Si enī deus corporeus esset. variabilis esset: nec in omni loco īcircūscriptibiliter esset. ꝙ autem deus incorporeus sit ratione non indiget: cum omnis ratio tam humana q̄ȝ diuina. hoc irrefregabiliter affirmat. Flatus enim dei siue spūs dei dicit̄ spūssanctus qui procedit a patre ⁊ filio. de quo dicitur. spūs dn̄i ferebatur super aquas Gen̄. i. ⁊ xp̄s dicit spūs vbi vult spirat. Si spūssanctus aliqua volūtas est. rationalis est. ⁊ ita materialis flatus non est. Item apl's dicit. ꝙ spūssanctus postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilib⁹. xp̄s etiam ait. ¶ Ite predicate euangelium omni creature. baptizantes eos in noīe patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. Hic spūssanctus cōnumeratur patri ⁊ filio. et ita vna est in trinitate ꝑsona. de hoc spū dicitur. flauit spūs eius ⁊ fluent aque. cū enī spūs. s. per gratiam inspiratur peccatoribus qui dicuntur aque ꝓpter fluxum peccatorum aque fluunt. i. peccatores cōuertunt̄ fluūt ꝓpter fluxum lachrymaruꝫ ꝑ penitentie

lamentũ. q autem dicitur dñs in-spirasse spiraculum vite in corpus ade. sic intelligendum est spm̃ ho-minis creãdo cũ corpori hominis infundit. per hoc autem q xp̃s in-sufflauit in apostolos significatum est q gratiam spũssanctus infunde bat in eos. Superuenit autẽ spiri-tussanctus in virginẽ gloriosam: q et infudit gratiã suã. ¶ Eadem ra tione dicitur concepisse de spũsan cto. i. opere spũssancti non de sub-stantia ipsius: ipsa enĩ virgo sola dei auctoritate de carne sua xp̃z cõ cepit sine alterius rei permixtione nec aliqs debet intelligi flatus ma terialis: vt iam dictum est a deo p cedens rationalem creaturam ex-cedens: quia si aliquis materialis flat⁹ pcederet a deo: aut esset eius-dem nature cũ deo aut nõ. Si esset eiusdem nature cuz deo. ergo esset deus. et ita de diuina natura conce-pit virgo. q dictu et intellectu est horribile asserere. Si vero ille fla-tus non est diuine nature. queritur ergo cuius nature sit. si incorporee nature est et nõ diuine erit angelus vel anima cũ spũs sit. et ita beata virgo de ãgelo vel anima cõcepit. Si autem corporalis est nihil aliõ q aer esse videtur. et ita absurdissi-mum est q sequitur vt dicamus vir ginem ex aere concepisse hominẽ. ¶ Querit iterũ a sarracenis vtrũ ex solo flatu facta sit illa conceptio si ex solo flatu conceptus est xp̃us quomodo ex solo flatu flat⁹ est ho-mo: vel ipse flatus fact⁹ est homo. fuit ille flatus anima xp̃i vel vnit⁹ anime xp̃i. si fuit vnitus anime xp̃i spũs sophisticus esse videtur. cor-pus etiã q xp̃s habuit fuit de car-ne virginis aut non. si non fuit de carne virginis filius virginis nõ fuit. Unde ergo carnẽ habuit si de virgine habuit fuit flatus ille vni-tus carni: vt ex illis duobus fieret conceptio et illo flatu animaret ca-ro ad hoc vt xp̃s fieret hõ. ¶ Sed obiicit sarracenus veritatis inimi cus si xp̃s non fuit de substantia di uina vel de flatu dei cõceptus quo modo ergo fuit dei filius. Ad quod respondetur q xp̃s ẜm humanam naturam fuit filius virginis. et ẜm diuinã filius dei ab eterno a patre natus ẜm diuinitatem. In tempo-re vero de virgine ẜm humanitatẽ q autem christus fuerit deus et ho mo supra libro primo latissime pro batum est.

¶ Qđ christus non sit deus.



Tertium ar-gumentum sarra-cenorũ est contra xp̃i diuinitatẽ. Ar guunt enĩ contra nos si xp̃s esset deus ipse de se hoc in euangelio declarasset: sz hoc est falsuz: quia nũq̃ hoc de se asseruit nec dixisse legitur se esse deũ. quic-quid sit de argumenti sequela ad-dit q insipienter dicunt. s. q nunq̃ de se xp̃s asseruit se esse deuz. Re-spõdetur multiplici testimonio ip sius xp̃i oppositum esse verum. Un de Mar. xiiij. habetur q cuz sacer dos interrogaret iesum dicens. tu es christus fili⁹ dei benedicti. Re spondit iesus et dixit illi. Ego sum

est manifesta confessio: q xpus est deus: propter q summus sacerdos scidit vestimenta sua ꝛc. Item iohannis. vi. Ego sum panis vite q de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Item iohannis. viij. Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris: sed habebit lumē vite. Item ex pluribus alijs locis. Ego sum resurrectio ꝛ vita. Ego sum via veritas et vita. Ego sum ostiū per me si quis introierit saluabit. Ego principiū qui ꝛ loquor vobis. Ego sum alpha ꝛ o. principium ꝛ finis que omnia non possunt competere nisi deo vero: vt patet cuilibet intuenti. In cōfirmationē huius iudei allegantes causam corā pylato. quare deberet mori xps. dixerūt quia filius dei se fecit. Et sic patet q insipiēter ꝛ stulte locuti sunt sarraceni in preallegato argumento.

¶ Contra christi mortem.



Quartum argumentum sarracenorum est cōtra xpi mortem. Ipsi enim asserūt xpm immortalem ꝛ impassibilem fuisse qui cōceptus de dei flamine. ꝛ ideo dicūt ipsum non fuisse passum vel mortuum: nec a mortuis suscitatum. sed asserunt loco eius alium hominem posuisse cum iudei vellent ipsum cruci affigere. q ita nituntur probare si xps de flato diuino conceptus est sicut flatus diuinus incorruptibilis est. ita xps impassibilis ¶ Preterea indecens esset xpm de flatu diuino cōceptum ꝛ quodammodo dei filium crucis subire patibulum. ¶ Respondetur q xpus scḋm q dei filius est: nec passus: nec mortuus: nec suscitatus est. sed scḋm infirmitatem humane nature quā assumpsit de virgine. quia xpus si carnem assumpsit aut passibilē habuit aut impassibilem. Si impassibilem. vnde eam assumpsit. Si passibilem ꝛ pati ꝛ mori potuit: ꝛ et diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilē carnem assumpsit. ꝛ sic passibilis fuit. q autē xps filius dei fuerit: ꝛ scḋm hoc immortalis ꝛ filius virginis. ꝛ scḋm hoc mortalis diligenter superius libro primo pbatum est. ꝛ etiā q xps passus mortuus ꝛ suscitatus fuerit. ibidem latissime probatum est in apertione. xij. thesaurorum. Et si dicat sarracenus miserum esse xpm subijsse mortē scḋm infirmitatē. Respondetur q hoc nō reputamus christi miseriā: sed dignationem: quia ex summa misericordia fuit ꝛ dignatiōe: q christus carnem assumpsit ꝛ mortem subijt non q meruisset hoc cum peccatum non fecerit: vt ꝛ ipsi sarraceni fatentur. sed vt a morte nos per mortem redimeret. Si enim rex aliquis misertus serui sui iacentis in luto lutum intraret vt seruū liberaret nō hoc ascriberetur miserie regis: sed dignationi. Ex verbis etiā ipsius alchorani elicitur predictus error. Unde ait in capitulo. xxviij. in persona xpi dum inter homines cōuersaret iniūxit mihi. scilicet deus nec me virum difficilem: sed malorum

e(x) ptem creauit. et super me est diui na salus in die mee natiuitatis et mortis et a qua iterum viuus accedam. hec ibi.

¶ Contra trinitatem personarū.



Quintuȝ argumentum sarracenorum est contra trinitateȝ personarū. Cū enim audiuit machomet⁹ ꝙ christiani ponebant in deo tres personas non valens intelligere sine pluralitate diuine essentie, cogitauit ꝙ ponebant tres deos. et ideo negauit trinitateȝ in deo. et ideo dixit in alchorano. in capl'o elenesa non dicatis tres: quia deus est de⁹ vnus. licet pluralitas personarum in deo posset ostendi ex sacra scriptura et rationibus. sicut supra probatum est contra iudeos. libro. iiij. consideratione. iiij. articulo. xxiiij. quia tamen primū vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secunduȝ vero audire nolunt cum noluit credere nisi his que tradita sunt eis a suo magistro i alchorano. Ideo ad eorum cōfusionem ex eodem alchorano volo ostendere pluralitatem personarum. In diuinis ad qd̄ cuȝ non poterit respondere compellātur intrare conuiuium veritatis.

¶ Queram⁹ ergo a sarracenis qd sibi voluit alchoranum. quia toties induxit deum de pluralitate loquētem. Dicitur etiam in capitulo elbalkara in persona dei dixim⁹ angelis adorare adam ꝛc. Ex hoc cōtinuauit postea vsq; ad finem libri aliquo modo loquēdo de deo in singulari: aliquando in plurali. et certissimum est omnibus christianis iudeis et sarracenis ꝙ deus est vn⁹ et solus et simplex et non habet nec potest habere consortem. quare igitur de se loquitur pluraliter nō possunt dicere ꝙ deus loquitur de se et angelis. dicitur enim ibi diximus angelis. hec ergo locutio dei est nō angelorum: sed ad angelos. Item secundo in capitulo sad dicitur ꝙ omnes angeli adorauerunt adam nisi dyabolus. ergo omnibus angelis dixit deus. Tertio capitulo in multis locis in alchorano induxit tales locutiones de deo in plurali in talibus actionibus. in quib⁹ angeli nullomodo communicāt sicut in creatione mundi: in iustificatione impij. dicitur i alchorano in pluribus locis in persona dei nos nunc ꝙ creauimus celum et terram et intermedia pro ludo. et nos iustificamus hominem ꝛc. et nos misimus christum filium marie et dedimus ei spiritum et euangelium et miracula et talia in quibus angeli nullomodo communicare possunt cuȝ deo. angeli enim creati sunt a deo et non creatores cum deo creante celum et terram et intermedia. nec possunt dicere sarraceni. ꝙ vox illa pluraliter fit excellētissimi creati. per quod deus omnia fecit vt dicunt. Constat enim ꝙ quicquid est preter deum est creatura a deo creata et nulla creatura potest esse concreatrix cum deo. Itē. iiij. capitulo. ¶ Non potest etiam dici ꝙ deus pluraliter de se loquit' ppter diuersas quidditates q̄ sunt in eo

sicut potentia iusticia. et huiusmodi quas arabes appellant saphat. Ista enim sunt in deo non accidentia: sed sunt ipsa diuina essentia. ¶ Unde in deo nullam compositionem: nec pluralitatem faciunt vt pro illa deus de se loquatur pluraliter cum tamen in angelo et homine illa accidentia aliquam compositionem faciant: et certe talis modus loquendi. s. quod deus de se cum sit vnus pluraliter loquatur inuenitur semel a moyse introductus in Gen. nam in formatione hominis deus locutus est dicens. faciamus hominem etc. Et dicunt iudei quod est vox dei ad angelos. quod est contra sacram scripturam que nunquam dicit hominem creatum ad imaginem angeli: sed ad imaginem dei. et hoc est quod statim subiungit moyses post ista verba dicens. Et creauit deus hominem ad imaginem et similitudinem suam. ad imaginem dei creauit illum. Est igitur vox dei patris ad filium: vel totius trinitatis adinuicem. nam deus qui est vnus et simplex in essentia. est trinus in personis. et alchoranum illud simpliciter dixisset: nisi quia tenuit quod non posset esse distinctio personarum sine distinctione essentie. Ideo dicit in capitulo elneza. O familia liberi nolite vacillare in lege vestra: et non dicatis de deo: nisi veritatem: quia xpistus iesus marie filius est nuncius dei. et verbum dei quod in ea posuit per spiritumsanctum suum. Ecce hic nominat deum verbum dei et spiritumsanctum suum. Sed timens ne per hoc diuina essentia diuideretur vel multiplicaretur vel determinaretur statim subiungit et non dicatis tres: quia deus est deus vnus. Ecce quantum appropinquauit ad illud quod maxime arduum est in fide vt quasi cum iohanne diceret pater verbum et spiritussanctus hi tres vnum sunt. Induxit igitur in alchorano machometus deum loquentem pluraliter et nescit causam. teneamus igitur cum eis communiter quod deus est vnus et solus simplex et ipsi habent in alchorano quod deus est deus vnus et quod habet verbum suum et spiritumsanctum. et sic tenemus quod ipse qui est vere deus vnus et simplex proprie de se loquitur singulariter: et quia est trinus in personis aliquando loquitur de se pluraliter. Sed quia late dictum est de patre et filio dicamus aliquid in speciali de spiritusancto contra saracenos et queramus ab eis. quia alchoranum frequentissime facit mentionem de spiritusancto quis est iste spiritussanctus. Nam in ca. elbakara in persona dei dicit dimisimus et dedimus iesu filio marie quod faceret prodigia et miracula manifesta et perfecimus eum per spiritumsanctum: et idem repetit post pauca infra in eodem ca. Item dicit in capitulo elembra de maria insufflauimus in ea de spiritusancto: et in pluribus aliis locis loquitur similia de spiritusancto. ¶ Queritur ergo quis est iste spiritussanctus: et non possunt dicere saraceni quod sit aliqua creatura pura vel aliquis angelus bonus quia loquitur de eo singulariter vt de vno sancto nostro. Angeli vero sancti sunt multi et omnes sunt dei. quod esset igitur causa: vt de eo singulariter diceret nostro et sancto. Et preterea non esset magna commendatio

de xp̄o quem alchoranū intelligit singulariter cōmendare φ deus de disset ei angelū custodē qr quilibꝫ homo hꝫ angelū custodē. naꝫ deus facit spūs angelos ꝛ nuncios nr̄os sicut dicitur in alchorano i capitu lo elmelaize. Et preterea angeli nō sanctificāt hominē. sꝫ deus imme diate ꝛ solus. sicut solus de⁹ potest dimittere peccata vt dicit̄ i alcho rano. Si aūt predictus spūssanct⁹ sit vere de⁹ sed verus deus qui de spūsancto loquitur dicens. dedim⁹ spm̄sanctū et insufflauimus de spi ritu nostro. cū igitur diuina essen tia sit vna et simplex et non posset diuidi nec distingui et ibi sit dans et datū. dans qui dicit dedimus. et datus spūssanctus. qui dicitur da tus et insufflatus et inter dantē et datum requiratur distinctio. opor tet φ deus dans et insufflans ꝛ spi ritussanctus insufflatus et dat⁹ di stinguant̄ et differant hec est disti ctio sola quam nos christiani poni mus in diuinis personis ꝛ quā vo camus distinctionem realē per rela tiones originis stante vnitate idi uisibili diuine essentie. Patet ergo declarata trinitas personarum in diuinis communitate essentialiter ex alchorano machometi quam sar raceni non intelligunt percussi ce citate.

¶ Contra beatitudinē eternam q̄ in dei visione ꝛ non corporali refe ctione consistit.



Ertuꝫ argumē tū sarracenoꝝ est cōtra beatitudinē eternam et nos xp̄iani intelligimus ꝛ firmit credimus. scꝫ φ cōsistit in dei bea tifica visione et illa est spūalis re fectio finalis beatoꝝ. Sarraceni vero tenent in eterna beatitudine homines reficiendos materiali ci bo ꝛ potu qd̄ sic auctoritatibus ni tuntur probare. Deus eñi promisit iudeis si bene agerēt terrā lacte ꝛ melle manantē sꝫ hoc intelligi non pōt de materiali terra ꝑmissionis qr illa non manat lacte et melle. er go in alia vite eterne. Item chri stus promittēs suis credētib⁹ eter nam refectionē dicit vt bibatis et edatis super mēsam meā in regno patris mei. Item post resurrectio legitur xp̄m de fauo mellis come disse vt per hoc insinuaret φ post resurrectionē oēs reficiētur melle

¶ Ad hoc dicēdum est istis bestijs φ in eterna beatitudine nō erit ali qua materialis refectio sed spiritu alis. qr tunc homines spiritualia corpora habebunt non potu vel ci bo indigentia qr sicut attestat̄ xp̄s hoies in pˀadiso neqꝫ nubent neqꝫ nubent̄: sꝫ erunt sicut angeli dei in celo cibo ꝛ potu non indigentes et apostolus ait quod esca et pot⁹ nō sunt regnū celoꝝ caro etiā et san guis regnū dei nō possidebūt id est alimenta carnis ꝛ sanguinis in re gno dei locū non habebunt ad litte rā de terra ꝑmissionis intelligi nō pot est qd̄ dictū est de terra lacte et melle manante. terra enim illa ste rilissima est sed per terrā manantē lacte et melle paradisus celestis i telligitur qui manare melle ꝛ lacte dicit̄ ꝓpter eterne et interne refe

ctionis dulcedinem. Mensam autem christi que est in regno patris sui vocat spiritualium bonorum refectionem quia spiritualis refectio nihil aliud est quam diuina fruitio. Unde in psal. torrente voluptatis tue potabis eos. Que autem maior insania poterit esse quam asserere hec sunt bonorum premia scilicet esum mellis et potum lactis numquam sustinuerunt martyres tot persecutiones ut ad has deuenirent refectiones. voluit laurentius uri in craticula ut ad hec perueniret gaudia. suspensus est vincentius in eculeo ut hoc frueretur cibo: certe si deus daturus esset sua materialia fercula credo quod elegantiora daret eis cibaria. christus autem post resurrectionem non ideo comedit ut per hoc insinuaret resuscitatis necessaria esse sed ut probaretur eius resurrectio vera eiusdem in numero non solum per auditum cum dixit eis pax vobis. Luce. ultimo: quia christus habebat talem modum salutandi: spiritus enim malignus non consueuit annunciare pacem sed discordiam nec solum per visum. cum dicit discipulis videte manus meas et pedes meos quia ego ipse sum. Luce ultimo. Nec solum per tactum cum dixit palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Luce ultimo. Sed etiam probauit suam resurrectionem esse veram et gustu. quia corpus fantasticum et sine anima comedere non potest. Hac ergo ex causa dixit discipulis suis habetis hic aliquid ad manducandum illi: tulerunt partem piscis assi et fauum mellis. Unde cibus ille non fuit conuersus in carnem sed resolutus in placentem materiam. Sed ne hec causa comedendi erit in resurrectione generali. ea ergo que in sacra scriptura de vita eterna reperiuntur ut cibus et mensa per similitudinem vel exemplum posita sunt. Non sic autem de secta machometi quia ipse de vera beatitudine et de visione dei nullam omnino facit mentionem. quia nec desiderauit nec apprehendit ea sola que desiderauit promisit in quo apertissime fuit contrarius non solum christo sed omnibus prophetis et omnibus philosophis et omnibus ratione utentibus qui omnes communiter concordant quod ultima hominis felicitas sit in cognitione solum dei iuxta illud quod dicitur Iohannis. Hec est vita eterna ut cognoscant te solum deum verum et quem misisti iesum christum. et Aristoteles in quarto ethicorum. et xii. metaphisice dicit quod vita que est secundum intellectum est optima igitur gulosa et luxuriosa est pessima vita que impedit intellectum hominis. Sed obmissis auctoritatibus sacrarum scripturarum quas non recipiunt sarraceni licet recipere deberent cum ipse valde laudet et commendat legem dei prophetarum sanctorum doctrinam ac euangelium christi fiat ratio contra eos qua ostendatur quod in illa felicitate eterna non erunt actus gule et luxurie. Et arguitur sic. Ad hoc sumimus cibos ut corruptio que posset accidere ex consumptione naturalis humidi non sequatur ut etiam cibos sumimus et augmentum. sed ista duo non erunt ibi. Nam omnes in debita quantitate resurgent nec amplius poterunt mori nec aliquo modo deficere. Nam sicut

dicit machomet⁹ in sua doctrina vt patuit supra cōsideratiōe.iiij.post ꝙ omnia mortua fuerint deus occi/det mortē et postea resurgēt imor/tales ⁊ integri: ergo cibi sumptio nō est necessaria aliquomō: ⁊ eodē modo nec vsus venereorꝫ qꝛ nec tūc est necessariū ꝙ cōseruetur in spē. quod nō pōt conseruari in indiui/duo. Item hoies resurgētes ipet/petuum viuent. ergo si cibo semp vterētur i infinitū augebūtur corꝫ corpora: aut erunt ibi digestiones aut alie feditates vt tantū resolua tur quantū conuertitur quorꝫ vtrū ꝙ est incōueniēs. Ad hec respōdet machometus in libro de doctrina sua dicens ꝙ nō erit ibi egestio sor dium sed purgatio per sudorē. Et ponit exemplū de puero in vtero matris qui vt dicit nutritur ⁊ non egerit. Sed exemplū et ratio eius nihil soluit sicut patet inspicienti. Nam quedā sunt de perfectiōe im pfecti que in re pfecta essent impꝛ/fectio magna. Item ista euasio ma chometi nihil valet qm̄ corpora re surgētiū ita erūt incorruptibilia ꝙ nihil poterit resolui ex eis ⁊ sic nō est simile de vno et de altero de p/fecto et iperfecto. Itē si i istis acti bus esset vltima hominis pfectio vt videtur machometus expꝛesse dicere. quid igitur nūc oportet ab/stinere ab istis et nō magis die ac nocte luxuriare et comedere vt hic ēēt felices summo sꝫ apō oēs hoies etiam apud sarracenos reputatur virtuosius abstinere ab his et etiā ipsi sarraceni habēt viros cōtēpla tiōis et cōtinētes quos maxie lau/dant. Itē si in istis actib⁹ est vltia hominis felicitas qd faciet anima separata ante resurrectionem que nec comedere nec luxuriare pōt. nec angeli etiā vnꝗ poterūt esse fe lices qꝛ istis omnino carent. Prete rea si habēdo multas vxores ⁊ infi nitas cōcubinas ⁊ adolescētulas ē vltima virorū felicitas vt patuit supra ꝯsideratione.iiij. Quomodo ergo mulieres poterunt vnꝗ esse felices nisi habeant multos viros. Erit igitur aut mulier felix aut vir felix et mulieres adolescentule īfe lices et misere. Rationabiliter er/go cōcluditur ꝙ oēs taꝫ viri ꝙ mu lieres corꝫ infelices erunt et mise/ri sequentes id qd̄ debetur porcis ⁊ asinis.s.gulam ⁊ coitū.

¶ Contra matrimoniū vnius vxo ris tantum.



Eptimuꝫ argu mentum sarracenorꝫ est cōtra matrimoniū vni⁹ vxoris tm̄. Cū ei sit illicitū in lege xp̄i plures vxores simul vno tēpo/re habere. Sarraceni oppositū as/serentes dicūt licitū eē plures vxo res simꝉ hēre sicut supꝛa patuit cō sideratiōe.v.pcepto.ij. Et nitunt̄ p bare auctoritate patrū veterꝫ testi ꝗ duas vxores simul habuisse legū tur vt Iacob ⁊ dauid et alij multi. ergo ꝗ rōne licitū fuit eis hēre plu res vxores eadē rōne ⁊ modernis. Sꝫ hoc nō affirmāt sarraceni nisi vt luxurie sue satisfaciāt. tota eī eo rū vita i fetore luxurie ē vt sup̄ pa tuit. Dicēdū ergo ꝙ vna dꝫ eē vni⁹ Unde et deus vnā dedit ade vxo/

rem et non plures. que etiam sacramento deseruit quia per hoc significatur quod vna est sponsa xpi. s. ecclesia Unde et lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxores habuit. In veteri autem testamento licitum erat alicui plures vxores habere ad multiplicandum genus humanum ad cultum diuinum tunc terram replebat fecunditas. nunc autem celum replet castitas. a tempore enim iohannis baptiste regnum celorum vim patitur et violenti rapiunt illud. In veteri autem testamento a matrimonio non excipiebantur nisi. xi. persone. in nouo excipiuntur infinite. et vbi apostolus ait. i. Corin. vij. quamdiu viuit mulier alligata est viro vt non possit alij nubere similiter vir mulieri vt non possit aliam ducere. Unde vir si plures vxores habeat adulter est. et sicut vna mulier non potest simul habere plures viros sic nec vnus vir plures mulieres simul. Item dicit apostolus quod vir non habet potestatem corporis sui sed mulier. sic et vir vxore sua viuente non potest accedere ad aliam. Cum ergo sarraceni dicant xpm magnum prophetam fuisse quomodo audent eius verbis contradicere que dicit mulierem non esse relinquendam nisi causa fornicationis. Ipsi autem multis de causis relinquunt vxores sunt etiam inter eos qui dicunt mulierem relictam a marito non debere ad eum egredi do nec alter cum ea conueniat: sicut patuit supra consideratione quinta precepto. ix. Et sic preuaricatores legis et euangelij facti sunt. In lege enim scriptum est vt si quis vxorem suam aliquis habet ex causa dimiserit et voluerit ad eum quoque regredi ipsius est. sine dubio si tamen eam alter non sollicitauerit. si alter eam tetigerit ab ab illo imperpetuum prohibita est in euangelio tamen non est licitum homini vxorem suam sine causa fornicationis dimittere. Et qui dimissam alterius in vxorem receperit adulter et mechus iudicetur. Item si christum credunt tantum fuisse prophetam. et de virgine natum et de spiritu diuino conceptum vt supradictum est cur non celebrant eius conceptionem vel eius ortum.

¶ Contra baptismum quo ad ablutionem interiorem.



Octauum argumentum sarracenorum est contra baptismum quo ad ablutionem interiorem. nos enim solam ablutionem corporis dicimus et fideliter confitemur non sufficere ad remissionem peccatorum sed exteriorem et interiorem per aquam spiritus sancti. Sarraceni vero affirmant solam corporum ablutionem per aquam factam sufficere ad peccati remissionem quod volunt multiplici auctoritate probare. Ait enim Ezechi. xxxvi. Effundam super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. et iohannes baptista fuit baptizans in aqua tantum. Mathe. iij. Mar. i. Jo. i. Naaman etiam ablutus septies in iordane liberatus fuit a morbo lepre. iiij. Reg. v. per quod significatur quod aliquis per solam ablutionem liberatur a peccatis etc. His ergo auctoritatibus dicunt sarraceni

asserit quodlibet peccatum mortale homini remitti per solam aque ablutionem sine confessione et contritione. Dicendum ergo quod non sufficit ablutio discreto et adulto sine contritione et confessione nec puero sine trinitatis inuocatione. Ezechiel vero aquam illam vocat mundam que sanctificatur per verbum. iuxta illud Augustini. Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum. Johannes autem non baptizauit in peccati remissionem et sanctificationem sed in assuefactionem vel significationem nec peccata baptismo eius remittebantur. Ablutio autem aque qua naaman purgatus erat a lepra significabat baptismum christi quo quis liberatur a culpa. Ablutio autem aque qua fit peccati remissio in baptismo iterari non potest vel debet quia significat passionem christi et mortem que iteranda non est nec sacramento baptismi debet fieri iniuria. Semel ergo valet aque ablutio. i. baptismus puero vel adulto iterata non prodest. Errant ergo pagani qui singulis ablutionibus corporum suorum credunt sibi remitti mortale peccatum quod si tale esset videretur esse peccati incentiuum. Isti etiam multa de lege veteri obseruant et ita quodammodo iudaizant quia vt supra patuit porcum non comedunt: plures vxores simul ducunt etc. Et iam in primo libro ostensum fuit legem moysi abolitam fuisse quia veniente veritate cessauit vmbra et figura. christus etiam eam ostendit consummatam et in se impletam cum pendens in cruce dixit consummatum est vt patuit ibi supra.

Contra venerationem imaginum.



Nonum argumentum sarracenorum est contra ymagines que habentur in ecclesiis ipsi enim cum iudeis insultantes contra nos dicunt hec nobis non licere quia facimus contra diuinum preceptum Exo. xx. Deu. xxvij. et Leuiti. xxvi. scilicet non facies tibi sculptile nec omnem similitudinem etc. Derident etiam christianos quia effigiant deum sublimi sedentem solio et circa eum magno dignitatis fastigio aquilam hominem vitulum et leonem. Ad hoc dicendum est quod si lex mosayca prohibuit nullo modo sculptile fieri: peccauit moyses qui fecit imagines cherubin. Exo. xxv. et. xxxvij. et posuit in templo. quotienscunque etiam thurificabant ante archam et adorabant similiter faciebant ante cherubin. Salamon fecit etiam vt dicitur. iij. Regum. vi. duo alia cherubin maiora et omnes cortine que erant in tabernaculo erant intexte multitudine cherubin. Et si dicas illud precepit deus et erunt imagines angelorum non hominum. dico quod verum est quia tunc non erant homines tales vt mererentur adorari et imagines eorum quia erant increduli et rebelles nec erat honestum quod sue anime essent in inferno et quod eorum imagines adorarentur in terra. sed postquam deus assumpsit carnem humanam factus figurabilis et anime sanctorum sunt in paradiso non est inconueniens quod eorum imagines sint in ecclesiis et venerentur ab hominibus. quod autem dicit non facies sculptile etc. Legislator declarat dicens

nō adorabis ea neqꝫ coles. nō enīꝫ prohibetur in illo precepto facere quācunqꝫ sculpturam vel similitudinem: sed facere ad adorandum. Ideo subditur: nō adorabis ea neqꝫ coles eo scilicet modo quo gentiles faciebant in veneratione deoꝝ suoꝝ. i. demonū qui erāt dij alieni quos prohibet colendos eē dicēs Non habebis deos alienos coram me. quali aūt spē adorationis deus adorat̄ ꝛ quali xp̄i crux ꝛ imago virginis ac sanctoꝝ et de institutione imaginū oīm errore exclusso latissime dictū est supra libro. iij. cōsideratiōe. iiij. argumento. xxiiij. vide ibi. ꝙ aūt deus pingitur a xp̄ianis in throno cū. iiij. animalibus nō est irrationabile q2 cū ezechiel ꝓpheta viderit illā similitudinē et scripsit pSit xp̄iani ad memoriā piger̄. ¶ Qꝺ lex mosayca et lex euangelica sunt corrupte per iudeos et christianos.



Decimum argumentum sarracenoꝝ est contra veritatem vtriusqꝫ legis scꝫ xp̄i et moysi: quas dicunt esse corruptas per iudeos et xp̄ianos. Ad quod declarandū. Notandū est ꝙ inter cetera ex quibus pōt manifeste videri ꝙ alchoranū non est lex dei eo ꝙ ei non attestat̄ lex vetus nec euangeliū que ambo alchoranū testatur ꝙ sint vere lex dei. Sed ipe machometus seipsuꝫ cōmendat ipse de se testimoniū perhibet. nos aūt inuenimus legē dei esse quandā cautelā cōtinuā ab eo ꝗ̄ē artifice fabricataꝫ vt vnus aut nullus alteri cohereat et correspondeat. Et vnus propheta de altero ꝓphetat et mentioneꝫ faciat ꝛ oēs aliꝗ ꝓphetauerunt de xp̄o sicut patuit in libro. i. Si igitur lex sarracenoꝝ esset lex dei et vocatio ad legē illā nō eēt ꝑuersio sꝫ ꝯuersio: vt ipsi dicūt quomodo omnes aliosprophetas latuisset ꝙ nullus de eo dixisset aliquid. nos aūt non inuenimus ꝙ moyses vel aliquis prophetaꝝ vel ipse xp̄s aliquid dixerit de machometo vel de sua lege nisi qꝺ dixit de pseudo prophetis cauendis. dixit etiaꝫ xp̄s ꝙ lex ꝛ prophe vsqꝫ ad iohanneꝫ ꝓphetauerūt vt mūdus sciret ꝙ generalis ꝓpheta nō esset venturus vlterius. machomet⁹ aūt se dixit generalē ꝓphetā ꝙ aūt ipse non sit propheta vsqꝫ scimus. Ad hoc aūt respondēt sarraceni dicentes ꝙ Moyses et aliꝗ ꝓphete prophetauerunt de machometo ꝛ ꝙ etiam xp̄us prophetauit expressius omnibus q2 dixit etiam nomē eius. Unde dixit filijs israel euangelizo vobis de legato dei et nomen eius machometus. Sed cū talis scriptura non inueniatur in euangelio christi dicunt sarraceni ꝙ iudei corruperunt legē moysi ꝛ ꝓphetarū et christiani corruperūt euāgeliū et nō remāsit nisi quātū est in alchorano de veritate legis euāgelij. Sed ꝙ hoc nō possit stare Primo probo per alchoranū eorum. Nam dicitur in capitulo de iona. si fueritis in dubio de hoc qꝺ reuelauim⁹ vobis petatis ab illis ꝗ legerūt librū pri⁹ ꝙ̄ nos. Illi aūt qui prius legerint librum ꝙ sarra

centi sunt iudei et christiani qui receperunt penthateucum et euangelium sicut exponit machometus. ergo machometus dicit sarracenis: vt petant a iudeis et christianis de dubijs: sed vt ipsi dicunt propheta veridicus esset machometus quomodo eos ad mendacia testimonij mitteret: non igitur erant viciati libri iudeorum et christianorum tempore machometi: nec possunt dicere quod postea fuerunt viciati. nam dicitur in capitulo helgagar: quod interpretatur recordatio. Nos inquit in persona dei descendere fecimus recordationem dei. et nos eandem custodiemus. lex moysi et euangelium apud eos dicitur recordatio. igitur deus semper apud suos fideles testimonium sue creature seruauit ante machometum: et conseruabit etiam. Post primo in capi. helmaide: quod interpretatur mensa. Dicitur quod iudex quidam dixit machometo quomodo iudei querebant iusticiam et iudicium ab eo si venerint ad te iudica inter eos iuste: quia deus diligit iusticiam facientes. et quomodo ab ipso peterent iusticiam cum sit apud eos vetus testamentum in quo est dei iusticia. Preterea talis corruptio scripturarum non potuit esse generalis seu manifesta: quia sic alie nationes sciuissent: nec particularis et occulta: quia sic aliqui codices integri et incorrupti remansissent: sed in omni lingua et in omni prouincia inuenitur lex et euangelium eodemmodo scripta. Preterea quattuor euangelia non sunt scripta nec eodem tempore nec eodem loco nec eodem idiomate nec ab eodem scriptore. Sed mattheus in hebreo in iudea. Joannes in greco in asia. Lucas in greco in achaya. Marcus in latino in italia euangelium scripsit. et eorum translatio facta est in latino per hieronymum et per alios ante tempora machometi et remanserunt exemplaria in omnibus linguis: ergo non potuerunt per aliquos falsarios viciari quin manifeste sciretur. Preterea nihil est in fide christiana ita maxime arduum sicut incarnatio dei. s. quod homo ille sit deus. Et istud fuit maxime difficile suadere mundo. Unde et romani et alij pagani propter hoc persecuti sunt christianos trecentis annis continuis generaliter et distulerunt recipere fidem et euangelium: quia dicebant quod homo ille erat deus: non quia non recepissent homines et mulieres plures deos et deas: sed quia christus fuit dictus deus absque licentia romanorum quando ipsi prohibuerant quod nullus diceretur deus sine auctoritate senatus. et etiam quia iste deus non patiebatur consortem. Nam si istum deum recipent cogebantur omnes alios relinquere quod etiam erat contra pacta prouinciarum et leges et consuetudines romanorum sicut supra patuit lib. i. consideratione. iij. artic. i. in examine. iij. Quando igitur christiani in damnationem suam et detrimentum fidei et prouocationem romanorum principum mundanorum hoc materie arduum et minus suasibile in suis scripturis et euangelijs addidissent: omnes enim consentiebant hanc legem esse sanctissimam et rationabilissimam hoc solo excepto quod rationem hominum excedit. s. quod ille homo sit verus deus et verus homo. magis igitur christiani si aliquid de euangelio mutassent quod erat arduum et

minus suasibile a principio subtra xissent vt plures ad fidē accederēt et addidissent aliquid suasibile ꝙ ecōtrario. Preterea quō xpiani cū iudeis potuerūt cōuenire a qbus odio tam antiquo discōueniūt nec eciā iudei dicūt xpm esse deum nec bonū hoiem. Un̄ ꝙtum ad hoc ma gis conueniūt xpiani cū saracenis qui dicūt ad minus xpm fuisse san ctissimum hoiem. Preterea xpiani ante aduētum machometi fuerunt diuisi in diuersas sectas ꝛ ṗcipue orientalis in iacobinos et nestori nos: nestorini aūt maxime cōueni unt cum saracenis ꝛ machometus mādauit eos singulariter honora ri. ꝛ quomodo cōuenissent nestori ni cum iacobinis qui tāto odio di uidūtur ad viciādum euangelium ꝙ adinuicem occidunt ꝛ tn̄ inueni tur apud vtrosqꝫ euāgelium oino idē sicut et apud nos. Preterea no men machometi quare xpiani sub traxissent de euangelio cū ipse tm̄ cōmandauerit xpm ꝛ matrē suam ꝛ euangeliū: vt dicit in alchorano ꝙ in euāgelio xpi est directio ꝛ per fectio ꝛ nō subtraxerūt inde nomē pylati qui flagellauit euꝫ ꝛ nomen inde qui ṗdidit eū ꝛ nomē diaboli ꝛ quare xpiani posuissent in euan gelio ꝙ xps sit vere mortuus ꝛ cru cifixus q̄ nunc videnť ei cōuenire cū sit vere deus vt in euangelio ha betur ꝛ quō videtur consequens ꝙ duo tamdiuersa posuissent de xpo scꝫ ꝙ sit vere deus ꝛ vere mortuus Preterea dato ꝙ potuissent in om nibus libris ponere: sed qs potuit oībus suadere: et in cordibus gen tium scribere ꝙ hunc occiderūt et tamē hoc suasum est toti mūdo: vt susciperēt illud principes ꝛ tyran ni philosophi ꝛ sapiētissimi hoies ꝛ etiā indocti ꝛ paupes ita vt cū calipha de baldaco moreret xpia nus: ꝛ fuit inuenta crux ad collū eius vt testaretur facto ꝙ ipē rex saracenoꝝ mortuus est vere xpia nus. Et ideo iudicauerunt cū sa raceni ꝙ sequestratus sepeliretur ab aliīs caliphis qui vidit sepulchrū testimoniuꝫ perhibuit. Et scimus quia verū est testimoniū eius. Om nibus igitur modis constat et ex auctoritate alchorani ꝛ rōnibus vali dis ꝛ apertis ꝙ euangeliū est inua riabile ꝛ non viciatū nec corruptū Cum igiť machometus super oēs alios libros cōmendat euāgelium ꝛ post illud vetus testamētum. co guntur saraceni recipe auctoritates euāgeliū ꝛ veteris testamēti. Pre terea i alchorano in ca. helmeide qō interpretatur mensa dicitur ꝙ familia liberi nihil oino sunt nisi compleant legem ꝛ euangeliū. Fa milia ādo liberi sunt saraceni sicut ibidem ostenditur. Unde dicit nisi compleant legē ꝛ euangeliuꝫ ꝛ qō reuelatum est sibi. Illud autēꝫ qō reuelatū est accipiť alchoranus: qō reuelatū est solis saracenis vt ipsi dicunt. hoc idem ostēditur in mul tis locis in alchorano scilicet ꝙ fa milia liberi sunt saraceni secundū intētionem machometi dicit enim saracenus in ca. elneza qō interp tatur mulieres circa finē ꝙ nō va cillent in lege sua. Unde ibi scribi tur. O familia liberi nolite vacil

lare in lege vestra et non dicatis de deo nisi veritatem etc. Hoc idem: scz quod familia liberi sunt saraceni ostendit expresse in capitulo loz. in fine libri. Si autem omnino voluerint dicere quod est lex vetus et euangelium corruptum ostendant integrum et corruptum et maxime si vniforme ostenderint et in omnibus linguis sicut et nos ostendimus eis et recipiemus. quod tamen eis impossibile est ostendere. Patet igitur dictum saracenorum insipiens et falsum esse: scz quod testamentum vetus et nouum sunt corrupta. Queramus iterum a saracenis quare non legunt nec habent libros istos per maxime cum machometus in alchorano frequentissime commendet legem Moysi et iob et dauid. et dicit psalterium librum luminosum et super omnes alios libros commendat euangelium in quo dicit quod est salus et directio: vt dictum est: quia enim xps commendauit moysen et alios prophetas et xpiani cos non habebant acceperunt eos a iudeis et fecerunt transferre de diuersis linguis et habent eos autenticos et legunt in suis scolis. Non habent aliud quod respondeant saraceni nisi sicut dictum est dicere quod illa sunt corrupta. Sed quomodo tantus propheta qualem reputant machometum tantum commendassent exemplaria corrupta et dixisset quod in eis esset salus et directio vel quomodo non predixisset imposterum corrumpenda sed potius dixit contrarium quod si saraceni erant in dubio de alchorano quod peterent ab illis qui ante receperant libros: scz a xpianis et iudeis sicut supra dictum est in ca. de Jona potius autem dixisset non credatis eis quia habent libros corruptos. Non est alia causa quare non legunt saraceni predictos libros nisi quia sciunt sapientes quod de facili deprehenderetur falsitas alchorani. Si libros sanctos et veraces legerent. Unde et alchoranus sibi maliciose prouidit et posuit quattuor remedia ne desereretur a suis et ne falsitas eius deprehenderetur. Primum est: quia mandauit eos occidi qui contrarium alchorano aliqui dicerent. Secundum quod cum alterius secte hominibus non disputarent. Tertium quod prohibuit ne eis crederent dicit enim in ca. vestra non credatis nisi illi qui sequitur legem vestram cum tamen dicat quod in euangelio est salus et directio. Quartum est quod ab eis totaliter separentur et dicant mihi lex mea et vobis vestra etc. Et post vos ab eo liberi quod operor. et ego ab eo liber quod operamini. et hec dicit in ca. Jone Si igitur saraceni bene acciperent consilium alchorani proculdubio dirigerentur haberent enim euangelium et legem moysi et alias scripturas sanctas maxime cum ipsum alchoranum commendando moysen dauid salomonem et alios prophetas frequentissime dicat quod non prefert vnum alteri.

De bellis et triumphis saracenorum et xpianorum per arma corporalia a tempore machometi vsque ad presens.



Nona consideratio huius libri est de bellis et triumphis saracenorum et xpianorum per arma corporalia a tempore machometi discurrendo vsque ad presens

tempus. Sicut eñi ante icarnatio nem populus electus & peculiaris dei erat popul⁹ iudeoꝝ & ꝓpterea eis prouidit tanq̃ filiis de flagello correctionis. s. populũ gẽtiliũ a quo sepe captiuabant & occidebantur cũ diuina ꝑcepta transgredie bantur sicut dicit Amos. iij. tantũ modo vos elegi ex oibus cognationibus terre. Idcirco visitabo sup vos oẽs iniq̃tates vestras. & apoc. iij. Ego quos diligo arguo & castigo. sic & post xp̃i incarnationẽ populus electus & peculiaris dei est popul⁹ xp̃ianoꝝ. Reprobato ergo populo iudeoꝝ ꝓpter xp̃i morteꝫ & in captiuitatẽ ꝑpetuo ducto prouidit deus electo suo populo xp̃ianorum de flagello correctiõis: scꝫ populum saracenoꝝ per quẽ sepe captiuãtur & occidũtur cum dei precepta transgrediũtur et veritatem sue legis relinquunt. pijssimus tamen pater etern⁹ sic a paganis ꝑmittit flagellari filios suos q̃ eos nõ sinit omnino deleri vt in tã paruo populo respectu innumerabilis multitudinis saracenoꝝ q̃ sunt velut arena maris sicci & infructuosi relucceret euidẽter eius potentia & clementia infinita & sicut gentiles non semꝑ vincebant iudeos: sed sepe ab eis vincebantur mirabiliter cum ꝑcepta altissimi custodiebãt sic & saraceni nõ semper facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xp̃ianoꝝ cum scꝫ diuinã volũtatem deuotissime conabãtur iplorare. zelo sue sacratissime fidei succensi. & vt ex diuersis scripturis & cronicis colligere potui. cliiij. bellis famosis: quoꝝ cõsideratio explicabit: vt habeant in quo cõtemplent̃ principes xp̃iani: q̃ videntes gloriosissima facta alioꝝ principum. rationabiliter debent animari ꝓpter honorẽ sanctissime fidei ad similia operanda. presertim his temporibus in quibus experimentaliter videmus q̃ plurimũ feruet rabies infidelium vt deleãt de terra nomẽ xp̃ianum.

¶ Vincũt saraceni fugato theodoro & aufertur tributũ romanoꝝ.

Primũ bellum inter saracenos & xp̃ianos factuꝫ fuit in affrica circa annũ dñi sexcentesimũ. lix. tp̃e eraclij imperatoris & bonifacij pape. iiij. Causa autẽ predicti belli fuit: q̃ cũ machometus astutijs suis puertisset gentes illius terre & plurimũ aliarũ elat⁹ non modicũ in supbiam suã cogitauit quomodo posset contrariari romanoꝝ imperatori et gentes eius trahere ab ei⁹ dominio in seruitute: et accidit q̃ ꝑdictus imperator eraclius misit nũcios suos ad predictos affricanos pro colligendis tributis vt moris erat. q̃ cum machomet⁹ sciuit: venit ad eos in manu forti & negato tributo eos occidit propter qđ eraclius imperator congregauit magnũ exercitum et prefecit ei ducem fratrẽ suũ theodorum qui imperiũ orientis de manu ei⁹ tenebat. Veniẽs ergo in affricam pugnauit cum machometo et deo permittente victus est theodorus & fugit: regressusq̃ ẽ ad im

peratorem eraclium sine honore.

¶ Uincunt saraceni et auferũt obedientia imperatorum romanorum in affrica.



Ecundũ bellũ saracenoꝝ contra xp̄ianos factũ fuit circa idē tempus in affrica cū enim predictus theodorus fugiens in primo bello ad imperatorē fratrem suuꝫ rediret et omnia vt acciderant narrasset. Imperator cogitans predictum machometũ rebellantem subiugare maiorē exercitum cū predicto fratre suo destinauit. Sed licꝫ romani multi essent cum venirent in terram et viderent potestatē machometi pauore cōcussi voluerunt se retrahere ad quoddam castrum qđ dicebatur gabatin. ꝙ cum machometus intellexit venit post eos plures eorum occidēdo et vulnerādo: et licet resumptis viribus christiani contra eos facies ostēderent finaliter tamen occisus est theodorus frater imperatoris et romani victi sunt omnesqꝫ ibi perierūt paucis exceptis qui in montibus se absconderūt. nam cētuꝫ quinquaginta milia de exercitu imperatoris domino sic pmittēte prostrati sunt et extunc sublatum fuit romanū dominium in affrica et iugum seruitutis affricanorum cessauit. De his duobus bellis latius dictuꝫ est supra cōsideratiōe .ij. in secūdo puncto cum de ambitione machometi agereꝫ. Et si queras cur deus permisit sic christianū populū dilectū suuꝫ per saracenos flagellari. Respōdetur ꝙ sepe deus iuste flagellat populū suum propter peccatuꝫ principis: sicut pꝫ .ij. Reg. de flagello queꝫ misit deus in populum suū propter peccatuꝫ regis dauid sic in proposito. Naꝫ vt alique hystorie tradunt p̄dictus imperator predictum conflictum enticis errore fuit maculatus et cum filia sororis sue martina nomie matrimonio coniūctis. alie aūt hystorie dicunt ꝙ erat auersus a fide catholica: et corruptus ab anastasio patriarcha iacobitarum et ita est opinandum. Nam ꝙdiu tenuit veram fidem oīa sibi prospere successerunt. sicut pꝫ de victoria quaꝫ habuit contra cosdroe regem persaꝝ et de portatione ligni sancte crucis in hierusalem: sicut plene habetur in hystoria exaltatiōis sancte crucis. Nihil eniꝫ est ꝙ ita nequeat oc casui subiacere ꝙ vera religio: nihil quoqꝫ lumine clariore pfulget ꝙ recta fides in principe.

¶ Uincunt christiani et rex saracenorum captiuatur.



Ertiuꝫ bellum saracenoꝝ et xp̄ianorū tpe eiusdeꝫ eraclij imperatoris accidit. Causa aūt quare illud bellū accidit vt ferūt q̄dam hystorie saracenorum fuit hec: qꝛ dū quidā miles eraclij imperatoris distribuerat togas siue quitationes militibus et inter alios etiam saraceni sub imperatore militātes venissent ad accipiēduꝫ togas: p̄dictus miles sine spada illis saracenis indignāter dixit vir

sufficit imperator dare togas mili tib⁹ christianis ꝙ romagis istis casibus. Illi dolore ꝛ pudore incitati recesserunt sine vale. ꝛ cum venerunt vltra mare narrauerũt omnia sarracenis. ꝛ sic eos immouerũt ꝙ omnes venerunt vno corde: vt pugnarent contra xpianos. Postꝙ ergo maria trãsiuerunt cõmissum est terribile preliũ. ꝛ multi ceciderunt ex vtraqꝫ parte. Verũtamen victoria cõcessa est xpianis: ꝛ rex sarracenorum captus est in prelio: ꝛ multi aliĩ sarraceni milites cũ eo. Circa idem tẽpus fuit terremotus magnus in terra: ꝛ apparuit in celo signum ad modũ ensis triginta diebus: quod ostendebat dominiũ qḋ sarraceni debebant habere.

¶ Vincunt sarraceni: ꝛ trãsfertur lignum sancte crucis a hierusalem in constantinopolim.



Quartuꝫ bellum sarracenorum ꝛ xpianorum accidit post predictuꝫ bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclij imperatoris. ꝛ sedente in cathedra petri honorio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraqꝫ parte. ꝛ sarraceni acceperunt terrã syrie ꝛ damasci ꝛ egypti. Eo tẽpore eraclius imperator cum esset astronimus vidit regnum vastãdũ a gente circuncisa quare mãdauit dagaberto regi frãcorũ: vt omnes iudeos in regno suo preciperet baptizari. quod ꝛ factũ est: sed in hoc deceptus fuit: quia gens circuncisa. fuit gens sarracena: non iudaica. vtraqꝫ enĩ circuncisione obseruat siquidem sarracenus: vt dictum est romano imperio rebellantibus et vastata syria damasco atqꝫ egypto compulsi sunt christiani crucẽ dñi a hierusalẽ Constantinopolim apportare: cuius maior ꝑars post multa tempora ad instantiã Ludouici regis francorũ xpianissimi anno dñi millesimo ducẽtesimo q̄dragesimoseptimo. parisius est traslata. Predict⁹ ergo eraclius imperator ꝑpter infidelitatẽ destitut⁹ a deo xxx. imperij sui anno diem clausit extremum.

¶ Vincunt sarraceni et capiuntur syracuse.



Quintum bellũ sarracenorũ ꝛ xpianorꝫ accidit circa annũ dñi septingentesimum sexagesimũ. Imperante constante eraclij nepote et sedente in cathedra Petri theodorico primo. Predicto enĩ tẽpore audiẽtes sarraceni christianorum discordiã capta alexandria subito cũ multis nauibus ceciliã inuaserunt: ꝛ syracusas ciuitatem celebrem cecilie violenter ceperunt stragem magnã per totam ceciliam fecerũt populorũ vix paucis euadentibus qui per iuga montium ꝛ munitissima castra fugerũt sarraceni quoqꝫ facta magna cede hominũ recesserunt predã magnã secũ apportãtes vna cum ornamẽtis que constans de vrbe secum tulerat. Si autem queratur cur deus permisit populũ suum tam aspere

flagellari. Rationabiliter respondere potest: quod propter peccatum principis. sicut dictum est de eraclio imperatore. Unde iste imperator constans fuit pessimus. in omnibus impius et crudelis contra catholicos. Cum enim acephalitarum heresi lapsus esset qui cum entice unam solam naturam unamque voluntatem in christo domino contra veritatem catholice fidei asseuerant plures catholicos eo quod sue nolebant acquiescere heresi: verberauit crudeliter exulauitque iniuste: et per diuersa loca carceribus mancipauit qui cum omnibus esset exosus: utpote quia erat reprobatus a domino cogitauit italiam de manibus et potestatibus longobardorum eripere. et ibidem ominem suum dilatare suamque sedem imperialem constituere in eadem. Et licet quod non conceperat executione demandauerit cum proficisceret contra longobardos recedentes de neapoli versus romam. et cum per .xii. dies in urbe resedisset inuidens et dolens romam tam pulchris tamque mirabilibus edificiis adornari contra ciues et urbem iniquitatis sue venena diffundens in maiorem partem eorum que adornamentum et decorem urbis constructa fuerant ab antiquo ornamenta. s. marmorea erea: et multa alia bona ipse deponi mandauit adeoque processit sacrilega eius et prophana impietas ut etiam ecclesiam beate dei genitricis marie et omnium martyrum que pantheon vocabatur antiquitus discooperiri ereis tegulis fecit. et dicta ornamenta inuexit in tyberim: fecitque constantinopolim apportari. iniquitas ergo huius imperatoris causa fuit flagelli populi christiani: sed tantarum iniquitatum merito penam luit. Nam cum impius imperator secreto in balneo lauaretur suique milites eius seuiciam ferre non volentes occiderunt eum. Diligenter est ergo hic attendendum qualia sunt premia impiorum quod diu enim bonus fuit et sancte ecclesie debitam reuerentiam exhibuit sibi prospera successerunt. Sed cum se auertit a fide catholica mox infeliciter vixit. et fine infelicissimo diem clausit extremum.

¶ Vincunt sarraceni et fugit imperator romanorum.



Sextum bellum inter arabes et christianos ut narrat generalis hystoria hyspanie accidit circa annum domini septingentesimum sexagesimum octauum. Imperante constantino predicti constantis filio. Hic congregauit plusquam mille naues et transiuit maria ut bellaret cum moabin rege arabum. Ille vero cognito eius aduentu misit contra ipsum quendam militem strenuum nomine andallam et commisso duro certamine victus est imperator. et relicto campo fugit ad naues et regressus est constantinopolim cum paucis: quia multi de suo exercitu perierant et captiuati sunt in hoc imperatore non minus admirandum est iudicium dei quam in precedentibus. quia illi suo peccato puniti. hic vero non: quia malus victus est ab infidelibus: sed ut in dei timore conseruaretur et malis prebere exemplum ne desperent in tri

bulationibus qui bonos permittit tribulari: vt de iob et thobia sacra scriptura exemplariter ostēdit vel forte quia indiscrete se cōmisit predicto certamini non tantuz de deo quantum de sua potētia confidēs. Unde predictus imperator bonus catholicus fuit et modestus. Primuz quoqz quod fecit iusta et debita vindicatio patris sui: quoniam omnes quos in mortem patris conspirasse comperit: crudeliter interfecit. et ecclesias que a tēpore eraclij proaui sui imperio ab hereticis destructe fuerant reparauit contra omnes clericos et laicos principes et prelatos achephalorū et monachilatarū heresi maculatos tanquam verus catholicus et zelator fidei catholice sine fine repromissione processit: et per istū secundum omēs hystorias reparata est fides in grecia: que tempore patris sui tota corrupta fuerat et integrata est etiā pax fides inter latinos et grecos extirpatis hereticorū zizanijs per principem memoratuz. In quo est mature ac prouide attendendū quantum facit bonitas principis ad soliditatem fidei: et bonum et quietem statuz ecclesie et econtra malicia et infidelitas principis quantum nocet. quod ostendunt isti duo principes pater et filius. pater enim quia malus et infidelis fuit et vilis hereticus fidem in oriēte corrupit statumqz ecclesie annihilauit. Filius vero quia bonus iustus verusqz catholicus erexit ecclesiam et fidem catholicam reparauit.

¶ Uincunt sarraceni et perdit totaliter nomē christianorum in affrica.

Septimū bellum inter arabes et christianos circa idē tempus accidit in affrica. in qua licz sarraceni nimium essent multiplicati christiani tamen nondum erant totaliter deleti. Unde supradictus abdalla. de quo in precedenti bello fecimus mentionē veniēs in affricam: vt eā subiugaret imperio moabie regis sui. exiuit in occursum eius comes Gregorius qui tunc ibidē morabatur. et bellauerūt simul ambo: sed finaliter victus fuit comes perdidit que ibi multos de suis ac relicto campo fugit. et extunc perdiderūt christiani honorem suum qui in affrica habitabāt et tota illa terra fuit posita sub infideli potestate.

¶ Uincunt christiani et sarraceni efficiuntur tributarij.

Octauū preliū inter sarracenos et christianos accidit circa annū domini sexingētesimū septuagesimū septimū tempore predicti imperatoris. Tunc enim sarraceni et romani vt in generali hystoria hyspanie continetur: magnū prelium habuerūt et cesa sunt de sarracenis tria milia pugnatoruz. quo anno mortuus est papa deodatus. Sarraceni autem eo tempore posuerunt treugas cum romanis per. xxx. annos sub hac tamen conditione quod sarraceni darent romanis tria milia libras auri. et quinquaginta equos bonos.

¶ Uincūt christiani et cremant naues sarracenorum sub rege bambla.



Nonuz prelium inter sarracenos et xpianos accidit circa annum dni sexingentesimum octuagesimum quartum. Imperante iustiniano predicti imperatoris filio et regnante in hyspania virtuosissimo rege bamba tunc enim applicuerunt ad littora hyspanie. cclxx. naues sarracenorum et percurrentes terram illam maritimam fecerunt magna damna. et plurimos xpianos occiderunt. Sed statim vt cognouit predictus rex bamba misit velocissime suos exercitus et ceperunt naues. et ignibus concremauerunt: ac maiorem partem arabum occiderunt ense. Aliosque captiuos duxerunt. et sic regressi sunt cum honore ad predictum regem bambam.

Uincunt xpiani multis milibus sarracenorum occisis in syria.



Decimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum dni octingentesimum tricesimum. Imperante supradicto iustiniano: et sedente in cathedra petri sysinnio. tunc enim romani syriam peruagantes bello terribili multa milia sarracenorum occiderunt vt in chronicis imperatorum continetur.

Uincunt sarraceni in hyspania et occiditur consobrinus regis roderici.



Undecimum bellum inter sarracenos et christianos accidit in hyspania imperante leone. iii. et sedente in cathedra Petri Constantino primo. et regnante in regno castelle rege Roderico. tunc muca rex affrice precepit Cariph cuidam capitaneo suo quod auxilium et fauorem proditori comiti iuliano daret contra xpianos cum. xii. milia electorum ad pugnam et tradidit. et ipse secrete in nauibus mercatorum hyspanie transduxit. postquam ergo omnes fuerunt in hyspania congregati sunt in quodam monte qui ab illo sarraceno arabice dicitur gibla cariph: et lingua nostra nominatur gybraltar. quod cum rex rodericus sciuit misit illuc quendam consobrinum suum qui dicebatur mingo cum magno exercitu qui sepe bellauit cum supradictis sarracenis: sed semper fuit victus et finaliter interfectus est a sarracenis qui discurrentes per beticam prouinciam: que est terra hyspalensis ciuitatis multa damna fecerunt et non potentibus gothis bella sustinere terga sunt coacti ostendere inimicis suis: nec ex fuga liberati sunt: sed fere ibi omnes perierunt.

Uincunt sarraceni et perditur hyspania sub rege roderico vltimo rege gothorum.



Duodecimum bellum inter sarracenos et xpianos fuit in hyspania circa predictum tempus. s. post supradictum bellum. Cum enim supradictus muca videret strenuitatem comitis iuliani in victoria precedentis belli certificatus de eius fidelitate iterum cum maiori exercitu ipsum comitem vna cum cariph misit in hyspaniam qui cum applicuissent inceperunt statim destruere prouinciam

beticam q̄ est guadalquenir ꝛ prouinciam lucene. Cum ergo rex rodericus predicta cognouit omnem exercitum gotthoꝝ qui cū ipso erāt congregauit: quorum numerus vltra centum milia armatorū se extēdebat: ꝛ intrepide iuit contra eos. inuenit prope flumē quod dicitur guadalete: quod est ꝑpe ciuitatem assidonie: que nunc dicitur xerim ꝛ xp̄iani erant ante. Sarraceni vero vltra flumen. Aliqui tamē dicūt ꝙ istud bellum fuit in campo: qui dicitur desangonera que est iter murciam ꝛ lorcam. Rex vero Rodericus insedebat in curru siue in lecto eburneo indutus pannis pōderis aurei et corona aurea coronatus. sicut mos tunc erat regū gotthorum cōmissum est ergo bellum: ꝛ durauit dieb⁹ octo: scꝫ a die dn̄ica vsqꝫ ad diē dn̄icam sine intermissione mortuiqꝫ sunt de exercitu sarracenorum vbi precedebat cariph sexdecim milia hominū. Comes tamē iulianus ꝛ qui cum eo erant bellauerunt tam fortiter ꝙ confregerūt acies xp̄ianorum: cadentibus ergo plurimis ex vtraqꝫ parte. ꝛ dispersis xp̄ianis ac rege roderico q̄ magni cordis erat: aliquando fugiēte aliquando furibundo impetu contra inimicos reuertente. finaliter xp̄iani non potentes sufferre prelium terga verterunt inimicis suis fugientes. de morte autem predicti regis in eodem bello dubitatur Ueruntamen corona et indumenta ei⁹ ac calciamēta aurea equusqꝫ eius qui dicebatur orella inuenta sunt in quodā tremedali apud su pradictum flumē guadalete absqꝫ corpore nec postmodū de eo aliqd scitum est nisi ꝙ in regno portigalie in quadaꝫ ciuitate q̄ dicit viseo inuētus fuit lapis vnius sepulchri in quo talis erat scriptura. Hic iacet rex rodericus vltimus rex gotthorum defecitqꝫ in eodē bello tota nobilitas gotthoꝝ. Post hec sarraceni nō obstantibus viribus gotthoruꝫ totā hyspaniā ferro flāma fame attritam suo dn̄io mancipaurunt ꝛ gētem quā per p̄terita secula valde timuerūt ꝑstrauerunt. Si quis diligēter voluerit inuestigare cur deus ꝑmiserit tā graue flagellum in hyspania breuiter dici pōt ꝙ ꝑpter peccata principū Roderici: scꝫ ꝛ sui predecessoris viciſe. Uicisa eñ fuit ꝓbrosus et flagitiosus multaqꝫ flagitia ꝑ hyspaniam seminauit ad voluptates carnis soluto pudicitie freno se fornicationibus multis cōtulit plebēqꝫ suam ad lasciuiam ꝛ luxuriaꝫ inclinauit sed ꝛ ep̄i et ecclesie ministri vsurpabantur ecclesiastica officia ꝛ clausis foribus ecclesiarū despiciebāt ecclesiastica sacramēta ꝛ ne aduersus eū parens vniuersalis xp̄iani progeniei insurgeret. Ep̄is ceterisqꝫ ecclesieqꝫ ministris vxores laici uus rex habere precepit. Et ne romano obedirēt pontifici sub intermінatione mortis prohibuit. Hec q̄deꝫ causa percūdi hyspanie fuit tota eñ gotthoꝝ nobilitas incōtinēs libidinibus ꝛ vitijs innumeris altissimū ad iracūdiam ꝓuocauit. Itaqꝫ vicisa datus est in reprobū sensum intātuꝫ vt muros ciuitati

vrbium sui regni subuerterit nec possūt ei resistere ciues paucis exēptis quas nō ausus fuit destruere precepit etiam ꝙ destructis armis vomeres et falces facerent ad colendum terrā quod ipse dolose faciebat sub colore pacis ne contra ipsum possent insurgere: lꝫ dicat Rodericus tudēsis in cronica sua ꝙ rex rodericus fuerat ille qui precepit arma destruere. Rodericus vero successor vicise fuit vir belliger et dirus: et ad omne negocium expeditus: vita tamē et morib⁹ vicise non dissimilis quia cum vxore vel filia comitis Juliani peccauit cū ipse suā ī affrica faceret legationem. qꝛ ergo xpm reliquerant pdicti principes cum populo suo ꝛ cōcubinali luxurie fetore: se subderāt. Ideo merito deus pmisit eos dari in reprobum sensum et ꝙ pdictus comes iulianus pditorie se iūgeret sarracenis ꝛ totam hispaniā vt predictū est delerent. Hystoria aūt predicte destructiōis lati⁹ habet in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt xpiani in aquitania et perimitur aldramānus cū.lxxv.militib⁹ sarracenoꝝ.

T Ertiumdecimuꝫ bellum inter sarracenos ꝛ xpianos accidit in aquitania galliarum puincia. Cum enī sarraceni hyspaniaꝫ subiugassent accidit circa idem tēpus regnante in francorum regno theoderico rege quo virtuosus princeps karolus marcellus militabat ꝙ ipse karolus ligerim fluuium transiēs eudo neq; ducem aquitanie bellando victum fugaret. Eudo ergo dux per oīa se videns karolo inferiorem sarracenos ab hyspania cōtra karoluꝫ inuitauit. Sarraceni aūt de tali inuitatione non modicū gaudētes cū omnibus eoꝝ familiis galeas habitaturi. fluuiū garenā transierūt oiaq; ī ore gladii deuastātes ecclesias dei cremauerunt ꝛ omnia sine delectu etatis vel sex⁹ sanguine implent quibus karolus pnceps strēnuus dei fretus auxilio qui sperātes in ipsum nō deserit animose ac potenter occurrit et ex ipsis sarracenis. ccclxxv. millia vna cū ipsoꝝ regio aldramao victoriose perimit de suis vero nō nisi mille quingentos amisit. Tūc eudo dux ad coꝛ rediens karolo reconciliatus castra sarracenoꝝ dirupit eoꝝq; reliqas toto posse destruxit.

¶ Vincūt christiani et capitur ciuitas auinionēsis de potestate sarracenorum.



Uartūdecimū bellū iter sarracenos ꝛ xpianos accidit post pdictū bellū Auiniōe: intin ei sarraceni pualuerūt in occidētali plaga capta hyspania ꝙ ciuitatem ceperant Auinionem. contra quos pdictus princeps karolus marcellus veniens bellum maximum cuꝫ eis habuit et ciuitateꝫ Auinionēsi. aggredit animose. Unde sicut de hiericho legitur cum strepitu et sonitu tubarum vrbem munitissimam cepit et hostes fidei nostre vsq; ad interfectionem contriuit: vt latius

continetur in hystoria regū fräcie.

¶ Vincūt xpiani peremptis duobus regib⁹ sarracenorū et capitur narbona et plures alie ciuitates et loca a karolo marcello.



Quintūdecimū bellū inter sarracenos et xpianos accidit post p̄dictum bellum in vrbe narbona in qua presidebat achinunam rex sarracenorū cōtra quem veniēs p̄dictus princeps karolus marcell⁹ predictum regem obsidet. In cui⁹ obsessi regis subsidiū amorrea rex ex hyspania cū sarracenorum grani multitudine venit: cum quibus karolus strenuissimus animoso bello congreditur et ambob⁹ regibus bello peremptis captoq; virib⁹ ciuitate reliquias sarracenorū vltimo contriuit exterminio. Hi enim qui euaserant karolo insequēte fugientes in profundū maris dimersi sunt. Demum karolus victoriosus princeps. Nemeansū agothenī. Aliasq; gothie regionis vrbes a sarracenis inuasas triūphando cepit et in totū destruxit. Igitur arelatenū. vrbe que a sarracenis capta erat et omnibus aliis in circuitu captis sarracenos exterminauit in totum et sic sarracenis qui pene totam asyam totam libiam maioremq; partem europe inuaserāt karolus strenuissimus princeps dei fretus auxilio et romana eccl'a sibi fauente oēm spem sibi abstulit galeas inuadēdi predictus etiā karolus marentinū prouincie ducem qui sarracenos inuitauerant ad galeam inuadendum bellando deuicit totamq; prouinciā sue subdit ditioni.

¶ Vincūt xpiani et incipitur recuperatio hyspanie cū mirabilibus dei occisis plusq̄.lxx.milibus sarracenorū prope ouetum.



Sextūdecimum bellū inter sarracenos et xpianos accidit i hyspania prope ciuitatem ouetenū. Licet enī deus p̄miserit tam aspere hyspaniā flagellari q̄ tamē diuina pietas quos percutit tādē sanat surrexit quidam nobilis ex cātabira nomine pelagius filius ducis fanille quem rex egitha baculo percussum in capite occiderat in ciuitate que dicitur Tup: predictū pelagium deus sibi reseruauerat pro eleuatione populi sui qui eleuatus in astuciis cum illis paucis xpianis qui ibidem remanserāt factus est eorū rex et in secundo anno regni sui qui fuit anno ab incarnatione domini septingentitrigintasex imperante leone.iii.et sedēte in cathedra Petri cōstantino.viii. multitudo quasi innumerabilis sarracenorū venit cōtra eum quod cū rex pelagius sciuit in quandā speluncam circa predictam ciuitatem ouetenū.que dicitur lingua nostra cueua donga cū mille viris se reclusit cum plures capere non posset. Est autem predicta spelunca vndiq; ex rupa scisa naturaliter constructa taliter quod nullo ingenio hominū potest debellari. Est enim locus ita securus: sicut si de

fecerit ipsius scienter pro illo casu. Predictus ergo rex cum omni animositate de saluatione patrie et spō se xpī agere festinauit credēs facile esse deo multos concludi in manu paucorū. cum ergo circundaret vndiqꝫ a sarracenis i predicta spelunca et vellent ipsi sarraceni violenter speluncam intrare xpīanos qꝫ pimere omnes lapides omnes sagitte et quecunqꝫ alia iaculabant valde flamine venti retorta: more reuersa iacientes sarracenos alios qꝫ existentes vulnerabāt sic ꝙ breui spacio vltra .xx. milia sarracenorum vnacum eorum duce opa propriis armis pro magna parte perierunt. Alij vero fuerunt ita excecati vt nescirent quid facere deberent. Uidens autē predictus rex pelagius miraculum tā manifestū exiuit confidenter a predicta speluāca cum suis et interfecit aldaman capitaneum sarracenorum et plures alios milites eiusdem. sed nec sexaginta milia que remāserant fugientes a bello vindictā diuinā euaserunt. Nā cum secus vnum flumē quod ibi prope est graderent quoddam supercilium montis a fundamento corruens totā illam multitudinem sub aquarum vndis et sub rupibus oppressit. Post hec predictus rex pelagius fecit prelia multa et cepit ciuitatē legionē. que a sturijs nimium est propinqua pdictus rex pelagius regnauit .xix. annis et mortuus est in loco qui dicitur cangas: et successit ei in regno fauilla filius eius qui solus regnauit duobus annis īterfectus a .quadā vrsa cū qua voluit solus pugnare: et successit ei in regno alfonsus primus gener regis pelagij q̄ fuit dictus catholicus vt infra dicetur loco suo.

¶ Uincūt xpīani i aquitania et perimūt .ccclxxv. milia sarracenorum.



Decimumseptimū bellū inter sarracenos et xpīanos accidit sub pdicto leone imperatore et sedente in cathedra petri Gregorio. iij. Tūc innumerabilis multitudo sarracenorum cum vxoribus et filijs aquitaniam intrauerunt vt ibidē habitarent quibus occurrit karolus marcellus et ex eis .ccclxxv. milia interfecit nec fuerunt isti illi sarraceni quos alias in aquitania debellauerat de quo dictum est supra bello .xiij.

¶ Uincunt xpīani perempta innumerabili multitudine sarracenorū et destructis tribus milib⁹ nauib⁹ quinqꝫ solum exceptis. liberat constantinopolitana ciuitas.



Decimūoctauū bellum iter sarracenos et xpīanos accidit circa idem tempus supra ciuitatem Constantinopolitanam tunc enim sarraceni ex egypto venientes cū magno exercitu videlicet cum tribus milibus nauium predictam ciuitatem obsederunt et triennio obsessam tenuere: constantinopolitani quoqꝫ ad auxiliū a sciitis vulgaribus cōtra sarracenos cōgrediuntur orationib⁹ ṗᵒ sanctis viris i re

gia ciuitate. xxxij. milia ex sarracenis sine suorum lesione prosternūt sarraceni quoqꝫ residui quorū erat innumerabilis multitudo ꝑ orationem sanctorum virorum fame frigore bello et pestilentia perierunt. Unde iiij. anno cōfusi ab obsidione recesserunt nauibus ꝑtim igne cōsumptis partim dimersis itaqꝫ ex tanta nauium multitudine vix quinqꝫ naues ad propria redirent infra ciuitatem iij. xxx. milia hominum pestilentia perierunt quod deus fecit vt suam ꝑtatem et clementiam hominibus ostenderet.

¶ Vincunt christiani in aquitania et perimitur rex sama cordubeñ. cum suis.



Ecimūnonum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit tēpore supradicti imperatoris leonis circa circa ciuitatem tholosanam. Tunc enim sama rex cordubensis cum magno exercitu aquitaniā intrans terram destruebat et obsedit ciuitatē tholosanā qd cū francigene cognouerūt venerūt in succursū ciuitatis cū endone duce eorum. Rex vero sama cōtra eos exiuit et bello letali cōmisso cecidit sama sarracenorum rex mortuiqꝫ sunt ibi plurimi sarraceni: alij vero fugientes euaserunt.

¶ Vincunt xp̄iani et perimitur abdarramen dux sarracenorum in aquitania a karolo marcello.



Icesimum bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit duobus annis post predictū bellū. Tunc abdarramen dux sarracenorum inuitatus ab endone duce contra regē karolū marcellum cum multitudine graui trāsierunt flumen garronam qd transit iuxta tholosam et ignibus cōbusserūt et destruxerunt magnā terram karoli regis francorum. Cū autē p̄dictus rex karolus sciuit de misericordia altissimi cōfisus venit super eos et bello asperrimo cōmisso victi sunt sarraceni et rex karolus interfecit p̄dictum abdarramē ducē sarracenorū pluresqꝫ sarraceni ibi ceciderūt. Alij autē dare sūt terga coacti. Fuerat autē numerus sarracenorum qui ibi venerant tricēta sexagintaocto milium captiuauit autē mille quingētos quos dimisit inter milites suos sicut narrat Sigebertus qd cum vidit p̄dictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniam humiliter de errore quem fecerat. Rex vero karolus qui erat piissimus clementer pepercit ei quo facto predictus dux insecutus est sarracenos fugientes qui euaserūt in prelio et multos ex illis quasi sine numero interfecit.

¶ Vincunt sarraceni fugato endone duce frācorum et perēpta multitudine xp̄ianorum in francia.



Icesimūprimū bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit circa annū dn̄i septingentesimūtricesimū sextū. Tunc enī abdarramē rex sarracenorum collecto magno exercitu ꝓposuit debellare terram regis

karoli francoꝝ et fecit fieri pōtes in fluminibus in quibus non erāt et applanare vias que erant in aliquibus passibus difficiles et magnam partem fluminis rodaꝫ per alueos extraxit vt posset leuius ipsum pertransire et veniens sup ciuitatem orlienensem eā obsedit cōtra quem veniēdo dux: de quo supra dictum est cum magna potestate francoꝝ bellauitqꝫ cū eo et ceciderunt multi ex vtraqꝫ parte sꝫ finaliter victi fuerunt christiani ⁊ fugierunt. Sarraceni vero insequentes eos vsqꝫ ad rodanū peruenerūt ibi franci timore mortis cogitātes liberari flumen predictū intrauerūt ⁊ mortui sunt ibidem fere oēs excepto duce et paucis cum eo vbi vsqꝫ in hodiernū dieꝫ apparent sepulchra mortuorum.

¶ Uincunt xpiani et fugat secūdo endo dux in francia.



Vicesimū secūdū bellum inter sarracenos ⁊ xpianos post p̄dictum subsequent accidit. Unde p̄dictus abdarramen cū esset nimium letus ꝓpter victoriam supradictā cogitauit vlterius ꝓcedere et destruere terram francie: et pertransiuit flumina gorgodomā. quod cum sciuit endo comes ꝓduxit iterum contra eū exercitum magnū et pugnauit cum eo scd̄o. Sed iterum deo ꝑmittēte vict⁹ fuit ⁊ fugit et mortui ibi fuerunt multi francī fideles.

¶ Uincūt xpiani ⁊ pimitur p̄dict⁹ abdarramē in frācia cū multitudine sarracenoꝝ ꝑ karolū marcelluꝫ.



Vicesimū tertiū bellum inter sarracenos ⁊ xpianos post p̄dictum bellum subsequenter accidit. Cuꝫ enī predictus abdarramē elat⁹ in corde suo propter victorias habitas. quas sue attribuebat īdustrie ⁊ potestati voluit vlterius ꝓcedere per terram Francoꝝ insequendo predictum endonem ducē vt eū interficeret. ⁊ pertransiuit petragoricam destruendo ⁊ cōburendo q̄cquid inueniebat. destruxit etiam et cōbussit ciuitatem que dicitur turres et ecclesiā sancte Marie ac regis palacia. Sed q: deo nunq̄ placuit superbia ⁊ ipse ponit termios vite humane voluit ꝙ ibi veniret ille maledict⁹ abdarramen. Unde cum supradictus dux endo fugiēs a prelio veniret ad regem karolus qui erat vir belliger ⁊ sapiens ī armis congregauit magnū exercitū germanoꝝ et hepidarū et francoꝝ venitqꝫ animose cōtra abdarramē ⁊ pugnauit cū eo septem diebus in quibus neuter alterū vincere potuit sed bellū vltimū durauit ꝑ totam diem vsqꝫ ad noctem et finalr̄ mortuus est ibidem abdarramē et multi sarraceni. Aliq̄ vero nocte fugientes in galeam gotthicam se receperunt: mane aūt facto viderunt christiani tētoria sarracenorum homines vero nō videbant. Euntes ergo quasi ad pugnam dispositi et neminem inuenientes expoliauerunt cāpuꝫ vbi maximas diuitias inuenerunt.

¶ Uincūt xpiani ⁊ fugat rex abde

malech cordubenſ. p frãcos pem/ pta multitudine ſarracenorũ.



Vicesimũquartum bellum inter ſarracenos ⁊ chriſtianos accidit circa annuꝫ domini ſeptingẽteſimũquadrageſimũprimũ. Tunc enĩ abdemalech rex cordubeñ. collecto magno exercitu propoſuit debellare francoꝝ regnũ: et veniens non tranſiuit montes pyreneos. Franci vero cũ audierunt ꝙ abdemalech veniebat contra eos circa montes pyreneos preparauerũt ſe ad pugnandũ. Venientes ergo pugnauerunt cũ eo et interfecti ſunt multi ſarraceni ⁊ rex abdemalech fugit ⁊ recollegit ſe in celſiberiã q̃ eſt in littore yberĩ fluminis.

¶ Vincũt xp̄iani in regno caſtelle ⁊ occiditur thebã rex cordubeñ. et omnes ſarraceni qui cum eo venerant.



Vicesimũquintuꝫ bellum iter ſarracenos ⁊ chriſtianos accidit circa annũ domini ſeptingẽteſimũquinquageſimum. Tunc enĩ theban rex cordubeñ. habuit bellum cum chriſtianis regni caſtelle et finaliter victus fuit et mortuus ibidem et omnes ſarraceni qui cuꝫ eo venerant ibi perierunt.

¶ Vincunt chriſtiani et claret rex alfonſus catholicus



Vicesimũſextum bellum inter ſarracenos et chriſtianos accidit circa annum domini ſeptingenteſimum quinquageſimũ tertium. Imperante ſupradicto leone ⁊ regnante in regno legiõis rege alfonſo catholico ſupra dicto qui ideo dictus fuit catholicus ꝙ optime cuſtodiuit precepta dei et eccleſie catholice: fuit etiam ſereniſſimus zelator fidei et refector chriſtianorum ſancto exemplo et iſte fuit primus rex qui vocatus fuit alfonſus et fuit filius ducis petri de cantabria et gener regis pelagĩ. Eo ergo tempore predictus rex congregato magno exercitu intrauit per terram campoꝝ que clauditur quattuor fluminibꝰ ſcilicet de ſlacarrione. piſorica et doreo: et bellans cum ſarracenis conquiſiuit illam deuictis ſarracenis ingreſſus eſt regnum portugalie. et obtinuit viriliter a ſarracenis portum et braccharam viſeum et flauiam. habuitq̃ poſt hec plurima bella cum ſarracenis ſemper victorioſus exiſtens. lucratuſq̃ eſt vltra predicta a ſarracenis lediſmam ſalmanticam numanciã que nunc dicitur ſamora et omneꝫ maritimam terram galecie rediens in caſtellum bellauit cum ſarracenis et diuicit eos obtinuitq̃ ſenem ſeptem mancas dominas ſaldanamq̃ amaiam mirandam ſegobiam abulam oxomam: ſepulcedam argantam vianam occani et rinerendicam carbonerem alnegiam ciſimeram alexancum tranſmiream ſubuertam renicam bardaliam: que nunc dicitur caſtella antiqua. alana ordinnam vicaiam

al'compompharā, besoriam q̄ nūc dicitur victoria. nauarrā rucomā pācornū ꝛ tarraciū quousqꝫ peruenit ad montes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit: necessariisqꝫ muniuit. ꝛ reduxit ad terram ꝓpriam multos christianorū populos: qui timore sarracenorum fugerāt per montes et deserta vagantes: extraxitqꝫ plurimos xp̄ianos captiuos de potestate sarracenorum: cum quibus terrā ꝑpopulauit. ecclesias auro ꝛ agento ac lapidibus preciosis decorauit. In cui⁹ obitu audite sunt voces in aere dicentes. ecce quomodo iustus moritur: ꝛ nemo considerat. sublatus est iustus a facie iniquitatis: ꝛ anima sua ꝛ memoria est i pace. regnauit. xix. annis. ꝛ sepultus est in loco qui dicitur cangas. ꝛ successit ei in regno fruela filius eius.

¶ Vincunt xp̄iani fugato nicaph rege cordubeñ. ꝛ perimūtur. liiij. milia sarracenorum sub rege fruela.



Vicesimumseptimum bellum inter sarracenos ꝛ xp̄ianos. accidit circa annum domini septingentesimumquinquagesimumquartum. regnante in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tunc enim nicaph rex cordubeñ. cū magno exercitu iuit: vt percurreret regnum galechie. ꝛ cum ipse totam illam terram vastaret sciuit illud predictus rex fruela. et cōgregato exercitu suo venit contra eum et commisso duro certamine victus fuit rex nicaph ꝛ fugit a campo cū paucis de suis: ꝛ perierunt in illo bello. liiij. milia saracenoꝝ ꝛ extunc rex fruela habuit regnuꝫ galechie qđ ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xiiij. ānis ꝛ mortu⁹ est: ꝛ successit ei in regno aureli⁹ frater ei⁹ qui regnauit sex annis: ꝛ nihil famosum fecit cōtra saracenos. successit ei in regno donus sylo ꝛ nihil singulare fecit cōtra saracenos: regnauit. viij. annis ꝛ mortuus est. successit ei in regno alfonsus secūdus q̄ fuit fili⁹ regis fruela: de quo supra patet in hoc bello de cuius factis infra dicetur

¶ Vincitur christiani et capitur galiana ac efficitur christiana p karolum magnum.



Vicesimum octauū bellū inter saracenos et xp̄ianos: accidit circa annum dn̄i septingentesimū sexagesimū primū. Imperante constantino sexto. Tunc infans karolus: quia in aliquibus contradicebat patri suo frācorum regi pipino venit in hyspaniam: et declinauit ad regem galafrum qui tūc erat rex toleti. Quare autē ad ipm declinauerat hystoria narrat ꝙ ꝓpter eius filiā galianam que mire pulchritudinis erat recepto ergo honorifice p̄dicto karolo a rege paucis elapsis diebus quidaꝫ potētissimus saracenus cuius nomē erat brāmante cum multitudine graui venit sup dictam ciuitatem toleti ꝛ fixis tētoriis i valle somerlam obsedit eā. aggredienti

bus ergo saracenis a p̄dicta ciui/
tate cū francigenis illis qui vene/
rāt cū infante pugnauerūt cū bra/
mante ꝛ intātum fuit vigoꝛ frācoꝝ
accēsus φ vicerūt saracenos brā/
mantis. Illi vero iterū redeūtes cō
tra Frācos vicerūt eos qd viden/
tes frācī timuerūt valde. Sed co/
mes eoꝛu3 dux qui dicebat don ibi
moꝛāte animauit eos dicēs. Scri/
ptum est φ cū deus vult pauci vin
cunt multos qd verbu3 audientes
animati sunt: ꝛ iterū redeūtes con
tra saracenos bellauerūt ita foꝛti/
ter φ vicerūt eos. Sed resumptis
viribꝰ saraceni pugnauerūt cōtra
francos: et durauit pugna magna
parte diei sic φ aliquādo vincebā
tur frāci aliqñ saraceni nec alteri
parti singl'is victoꝛia cedebat. In
ter hec oīa p̄dictꝰ infans karolus
in palatio suo doꝛmiebat: ꝛ cū eui/
gilasset a somno et neminē in pala
tio videret miratꝰ est valde ꝛ cogi
tauit φ sui tradidissent eum. Ince
pitq3 pre ira ambulās p palacium
secū loqui noīabatq3 nomē suū pa
tris ꝛ matris ac totū genus suum
vnde ipse veniebat. q̄ oīa audiens
galiana de loco alto ꝛ secreto. Un/
de cū cōtemplabaf oꝛnauit se festi
nanter et sola ingressa est ad infan
tē certificata ex auditis φ hic erat
karolus dñs francoꝝ: et l3 infans
karolus vidit eam solā intrantem
nō ei assurrexit: q2 non habebat in
cōsuetudine alicui mulieri inclina
re nisi solu3 imagini virginis glo/
riose ꝛ suo nomine. Dixitq3 galia/
na karole. Si ego scirem vbi mer
ces datur p doꝛmitione l3 sim mu/
lier ego irem illuc: ꝛ si vultis scire
quare hec dico: q2 videtur mihi φ
nō est vobis cura succurrēdi genti
vestre q̄ est in magna p̄ssura in p2e
lio sub valle somerię bellās cōtra
saracenu3 brāmantē ꝛ si rex pater
meus sciuerit φ vos non estis ibi
non habebitis bonū premiu3. Tūc
dixit ei karolꝰ Galiana si ego pos/
sum habere vnū equum ꝛ arma cū
quibꝰ possum ire illuc cito succur/
rerem eis. Et ait Galiana. karole.
si dederitis mihi fidē φ me ducu/
cetis in franciā vobiscū ꝛ me facie
tis xp̄ianam ꝛ φ me in vxoꝛē reci/
pietis dabo vobis q̄cunq3 petitis.
Promisitq3 karolus oīa predicta
qd audiēs galiana sciēs φ nō fran/
geret sibi fide3 nimis gaudens ex
p̄missio deduxit arma ꝛ ipsa manu
p̄pꝛia armauit infantē tradiditq3
sibi equū qui dicebatur bankere ꝛ
ensem qui dicebaf guiosa q̄ in do/
nis miserat sibi supradictꝰ sarace/
nus brāmante ꝛ celeri cursu venit
in locū pugne ꝛ ingressus est bellū
animose et p2imo impetu perimit
manu p̄pꝛia. xij. de melioꝛibus mi
litibus brāmantis ꝛ multos alioꝝ.
Uenit aūt verbū ad brāmantē vbi
residebat in tētoꝛio suo de nouo mi
lite ingresso pugna3 qui tāta dāna
fecerat: ꝛ irato animo exiuit in pu
gnam querēs militē illum cūq3 eū
inuenisset ꝛ cognouisset φ ille erat
equus quem miserat galiane am/
plius est iratus et irruens in eum
ꝛ nō minoꝛi animo karolus in brā
mantem lancee coꝝ confracte sunt
p pugnos euaginatis ensibus mi/
rabiles ictus multiplicabant ꝛ mi

ratus saracenus de fortitudine mi litis xpiani quesiuit ab eo q̄s esset et de quo genere q̄ omnia karolus fideliter sibi aperuit et tunc cepit ipsum timere saracenus sꝫ resum- ptis viribus dixit sibi ego faciam ꝙ nunq̄ redeas ad terram tuam. ꝛ karolus respondit sibi qd dicis in manibus dei est. ꝛ dixit brāmante ego te occidā. ꝛ eleuato gladio qui dicitur durandarte: percussit karo lum grādi ictu. Et precidit galeaꝫ cum magna parte capilloꝝ et cum magna etiā parte armoꝝ corporis sed tamē nō tetigit carnem ei⁹. De quo ictu karolus miratus eleuato suo ense ꝑcussit predictū saracenū brāmantem et amputauit eius bra chium dextrū ꝙ in terram cecidit simul cū gladio durādarte. Uidēs autē se letaliter esse ꝑcussum fugit a facie karoli: sed et karol⁹ subito descēdit de equo et cepit gladium predictuꝫ: ꝛ ascendēs equum cum vtroq̧ gladio: insequēs predictuꝫ brāmantē plurimos saracenos an te se reperiēs perimit. Cūq̧ attin xisset predictū saracenū brāmantē fugiētem eleuato ense qui gniora dicebať percussit ipsuꝫ quodā ictu terribili sic ꝙ ipsuꝫ duas diuisit in partes: et cecidit mortuus in ter- ram: quo facto descendit de equo ꝛ precidit caput eius ꝛ accepit vagi nam gladij durādarte ꝛ omnia ar- ma eius que omnia deduxit galia- ne. Uidentes autem saraceni domi num suū mortuum terga sunt dare coacti christiani vo expoliauerunt campum vbi multū aurum ꝛ argē tum inuenerunt tentoria multa et plurimas alias diuitias. Post hāc victoriam audiuit karolus morteꝫ patris sui ꝛ secrete recessit. Dedu- ctaq̧ est galiana etiam furtim in franciā factaq̧ est christiana ꝛ ac- cepit eam in vxoreꝫ: vt plenius cō tinetur in hystoria hyspanie.

Uincunt christiani peremptis plu ribus regibus saracenoꝛuꝫ ac plu ribus ciuibus captis per karoluꝫ francorum regem.



Icesimūnonuꝫ bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit cir ca annū domini septin- gentesimum septuagesimuꝫ septi- mum. Tūc enim predictus rex ka- rolus rex frācorum pro felicitatis magnitudine dictus magnus con- gregato exercitu venit super ciui- tates pāpilonam ꝛ cesar augustaꝫ quas tunc saraceni possidebāt pu gnauit contra reges eoꝝ ꝛ occidit eos prostrauitq̧ muros ciuitatum ꝛ cepit plures alias ciuitates sara cenorum ac sub ditione sua consti- tuit: quas paucis elapsis diebus sa raceni recuperauerunt. Iste karo- lus simul cum regno francie tenu- it romanum imperium ꝛ fuit stren nuissimus fidei zelator.

¶ Uincunt christiani ꝛ perimūtur lx. milia saracenorum per regē al- fonsum castum.



Ricesimū bellū inter sara- cenos ꝛ christia- nos accidit circa annū dn̄i septin-

gentesimũ octuagesimũ septimum regnante in regno castelle alfonso secũdo filio regis fruela qui dict⁹ fuit castus eo q semp castitatē ser uauerit licz habuit vxorē que scdz aliquos fuit soror karoli magni su pradicti. Tunc quidã potens sara cenus cui⁹ nomē mechaĩj cũ multi tudine graui intrauit asturias ꝛ in cepit destruere totam terrã contra quē p̃dict⁹ rex alfonsus castus col lecto exercitu xp̃ianorum sceleriter iuit bellauitqꝫ cũ eo in quodã loco qui dr ledos ꝛ deuicit eum ac occi dit ꝛ perierũt in bello.lx. milia sa racenoꝝ multa alia bella vicit ꝛ lo ca plurima obtinuit sicut infra di cetur ꝛ abstulit timorē a cordibus christianorum contra saracenos ꝛ regnauit.xli. annis dilectus a deo ꝛ hominibus sepult⁹ est apud oue tum in ecclesia sancte marie.

¶ Vincunt saraceni et portant sa racenorum terraz narbona vsqꝫ ad ciuitatem cordubē scz promesqui ta saracenorum construenda.



Ricesi mũprimũ bel lum iter sara cenos ꝛ chri stianos acci dit circa an nuz dñi septi gētesimũ nonagesimũ primũ. Tũc item amiramamolim misit vnũ po tētem saracenũ cuius nomen erat abdemalech cũ exercitu magno vt destrueret terrã xp̃ianorũ. Ille er go direxit iter suũ cōtra ciuitates gerundã ꝛ narbonã quas cũ obse differet post multa certamina obti nuit eas et multa alia loca circum quaqꝫ posuitqꝫ eas sub ditione sui dñi item et tot fuerũt spolia q̃ ha buit q quinta pars deputata item amiramamolin fuit.xlv. mille de narioꝝ auri: ꝛ cũ his diuitiis per fecit p̃dictus item mesquitaz cor dubeñ. quem suus pater inchoaue rat q̃ nunc est ecclesia maior ibidē ꝛ intãtuz p̃dictus abdemalech op pressit xp̃ianos illi⁹ patrie q fecit memoriã illius facti dñij q dedu cerēt in curribus in p̃dicta ciuita te narbone vsqꝫ ad ciuitatē cordu bensez tãtam multitudinē terre q ex ea p̃dictus item fecit fieri vnaz mesquitã intra fortalicium p̃dicte ciuitatis cordubeñ. pluresqꝫ alias mesq̃tas renouauit ꝛ de nouo fecit

¶ Vincunt christiani ꝛ capiũt nar chinona a karolo magno.



Ricesimũ secundũ bellũ iter saracenos ꝛ xp̃ianos acci dit circa annuz dñi septingēte simũ nonagesi mũquartũ. Tunc karolus magnus rex francorũ de quo supradictũ est in bellis.xxviij.ꝛ.xxix. cōgregauit magnũ exercitũ ꝛ venit contra ci uitatem barchinoneñ. qꝫ saraceni eam violenter ceperant cum esset sub eius dominio bellauitqꝫ cũ eis et obtinuit ciuitatem: sed paucis elapsis diebus perdidit eam.

¶ Vincunt christiani ꝛ perimun tur duo duces exercitus saraceno

rum sub rege alfonso casto.



Tricesimum tertium bellum inter saracenos et christianos accidit circa annum domini octingentesimum decimum tempore supradicti regis alfonsi casti. Tunc duo exercitus saracenorum intrauerunt galetiam dux vnius exercitus dicebatur abobales: dux vero alterius melchi. Et sicut ipsi intrauerunt animose sic fuerunt expulsi viriliter: quia potestas predicti regis alfonsi casti pugnauit cum eis victique sunt saraceni et multi eorum mortui. Alii vero fugierunt: sed christiani insequentes eos occiderunt vnum ducem eorum in loco qui dicitur naron. Alterum vero ducem perimerunt in flumine qui dicitur cepha.

¶ Vincunt christiani et perimitur ores rex meride per regem alfonsum.



Tricesimum quartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vndecimo Tunc enim rex ores meride congregauit magnum exercitum et venit vt percurreret terram regis alfonsi fixitque sua tentoria super benauentum quod cum sciuit predictus rex alfonsus castus venit sceleriter contra eum bellauitque cum eo et occidit eum plurimique de exercitu saracenorum ibi perierunt. In quo bello ostensa est fortitudo bernardi filii comitis sancii didaci qui multos ex saracenis perimit.

¶ Vincunt christiani et occiditur rex badayos per regem alfonsum castum.



Tricesimumquintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo duodecimo. Tunc altaman rex pascensis que vulgariter dicitur badayos congregato magno exercitu venit super samoram et obsedit eam. Rex autem alfonsus castus predictus preparauit se potentissime et venit contra eum bellauitque cum eo: et occidit eum ac plurimos saracenos cum eo et qui potuerunt euadere fugierunt: sed rex alfonsus insecutus est fugientes viriliter et multos eorum interfecit sic: quod paucissimi fuerunt qui euadere per fugam potuerunt.

¶ Vincunt christiani et perimuntur vltra duodecim milia saracenorum per regem alfonsum castum.



Tricesimum sextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingentesimo tredecimo. Tunc intrauit vnus magnus exercitus saracenorum in terram supradicti regis alfonsi casti. Et cum saraceni gloriarentur in multitudine sua diuisi fuerunt in duas partes quarum vna iuit contra locum illum vbi erat predictus rex alfonsus. Cum ergo sciuit rex alfonsus castus audacter iuit contra poluezeran. Altera vero contra eos cum exercitu

suo: et fecit similiter duas ptes sui exercitus: et cum vna misit bernardum. de quo supra diximus contra illos sarracenos qui ibant versus poluezerã. et ipse iuit cũ altera parte cõtra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cũ pte sua et habuit prelium magnuz cum illis sarracenis in loco qui dicitur valdemoro. qui est in fontaria portugalie. et deuicit eos: et plurimos ex illis interfecit. Sed rex alfonsus inuenit se cũ altera parte que ibat contra eũ et pugnauit cum illis prope flumẽ de orneso. et interfecit ibi xx. milia sarracenorũ: et deinde insequẽs eos tot fuerũt occisi q paucissimi euaserunt. et tunc rex alfonsus redijt de illo bello ditissimus et spolijs sarracenorum.

Vincuntur christiani et perimitur proditor machometus et castrum sancte christine capitur per regem alfonsum castum.



Tricesimũ se primum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingentesimo decimooctauo. Tũc sarracenus quidaz nomine machometus qui cũ multitudine magna sarracenorũ venerat de merida ad regem alfonsum: vt viueret cũ eo p̃dictus rex benigne eum recepit in vasallum: et iurauit illi sarracenus q p semp esset fidelis regi alfonso pp̃ter qd p̃dictus rex pcepit q habitaret cũ multitudine sua in galetia. Sed qz p̃dict9 sarracenus erat proditor sicut bellauit cõtra abderramẽ filiũ alharrẽaramolin regis cordubẽsi. et vidẽs q nõ poterat eũ occidere ex timore concepto venit ad p̃dictũ regẽ alfonsum sic transactis duob9 annis postq̃ fuit in galetia assumpsit eũ dyabolus: et elatus in superbiã voluit similiter facere pditionẽ contra regẽ alfonsum: q̃obrem pgregauit magnum exercitũ sarracenorũ: et incepit percurrere, et destruere totã terrã. q cũ rex alfonsus castus cognouit: congregato exercitu suo venit sup illũ sarracenũ: et lz ipse nimiũ pfideret in multitudie militie sue qñ sciuit q rex alfonsus veniebat sup eũ pdidit cor: et cõcepto grandi timore eleuauit se cũ suis in quodã castro qd dicit sancta xp̃iana. et rex alfonsus obsedit eũ ibidem: et fecit fieri multas foueas circũquaq: et pforauerũt castrũ in multis locis. Cũ ergo ille sarracen9 vidit q tãtũ angustiabãtur: et q nihil aliud restabat sibi nisi mors cũ multitudinẽ sarracenorũ haberet resumpto corde exiuit extra castrum: et pugnauit cum rege alfonso. sed in fine fuit victus sarracenus ille cũ oĩbus suis et ipse fuit captus: et caput eius abscisum est. Sed et rex statim castrum illud cepit. et mortui sunt in bello illo vltra. L. milia sarracenorum: et plures eorum deduxit captiuos. Et sic reuersus est rex alfonsus onustus magnis cum diuitijs et honore. Predictus rex alfonsus castus regnauit lii. annis et mortuus est. Successit ei in regno Ramirus primus fili9 regis bermudi.

¶ Vincunt christiani: et capitur iterum ciuitas barchinone.



Tricesimumoctauum bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi octingētesimo decimonono. Tunc multitudo xpianorum venit super ciuitatē barchinone quā ceperant sarraceni. Postq̄ karolus magnus ipsam cōquestauit. Cū ergo predicta multitudo xpianorum venit: obsedit ciuitatem: et post multa certamina capta est ciuitas a xpianis: et tota terra circūquaqz. mortuiqz sūt ibi plurimi sarraceni. Albaca vero a nira mamolim cū exiuit ɔgregauit exercitū suū vt veniret ad recuperandum terrā perditā. et cū se prepararet ad viam percussus est quadam infirmitate. de qua mortuus est. et sic cessauit tempestas illa.

¶ Vincunt xpiani occisis. lxx. milibus sarracenorum.



Tricesimū nonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingētesimo vicesimo secūdo imperante Ludouico karoli magni filio: et sedēte in cathedra petri Eugenio papa. Ac regnante in regno legiōis ramiro rege filio regis Barremndi. Hic autē rex ramirus successit in regno regi alfonso casto ex eius precepto in morte. Cum ergo audierunt sarraceni q̄ iste regnabat: miserunt sibi nūcios q̄ si volet habere pacem et amores cum eis. q̄ daret eis quolibet anno centū domicellas christianas quibus matrimonio copularētur. sicut fecerat olim rex mauregacus: et q̄ quinquaginta illarū essent filie nobilium. Alie vero quinquaginta filie ciuium et burgensium: quā ambasiatā cū rex ramirus audiuit nō modicum displicuit sibi: quia rem tam inhonestam et excomitam sibi nunciabant: et ppterea congregauit statim magnū exercitum et fuit ad percurrendum subito terrā sarracenorū: peruenitqz vsqz ad nattaram destruendo et cōburēdo villas et castra. et quicquid inueniebat: q̄ cum peruenit ad noticiam sarracenorum congregati sunt omnes simul in vnum contra eū quasi innumerabiles et habuerūt prelium cū eo in quodaz loco qui dicitur alnella et xpiani fuerūt in bello illo quasi victi et retro cesserunt paulatim retrahēdo se a sarracenis quousqz peruenerunt ad collem vnum qui dicitur clanno: et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicem. Cum ergo xpiani essent congregati in colle illo multis lachrymis orationes fundebant ad deū ne eos relinqueret: sed succurreret et iuuaret cōtra illos inimicos suos: permanentib9 ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramirus somno grauatus obdormiuit: et in somno illo apparuit ei apostolus iacobus dixitqz sibi. Scias rex ramire q̄ cū dominus noster iesus christus diuisit omnibus fratribus meis aposto

his omnes terre prouincias mihi soli dedit in custodiam totã hyspaniam: vt eam custodirem a manib⁹ inimicorum fidei: ꝛ postq̄ hec dixit sibi appropinquauit eidem et accepit eum per manũ dixitq; ei sis fortis animo et bene firmus: quia ego sum apostolus xp̄i iacobus ꝛ scias ꝙ venio ad te iuuandũ contra inimicos tuos et in veritate certitudinaliter scias. ꝙ deuinces eos cum adiutorio dei. Dico etiã tibi ꝙ multi de tuis: quib⁹ preparata est eterna quies recipient ibi mortem ꝛ vt in nullo istorum que tibi dico dubites. videbis me tu in bello ambulãtem in equo albo magnum vexillũ gestantem. tu ergo statim cum omnibus tuis valde mane confitebimini de omnibus peccatis vestris et recipiatis corpus et sanguinem domini nostri iesu christi: que postq̄ feceritis: in nullo dubitet; intrare prelium barbarorum vulnerando illos: ꝛ inuocando nomen dei ꝛ meum: quia certitudinaliter scies ꝙ omnes deuincies: quibus dictis apostolus dei disparuit ante eum.

Rex aũt ramirus excitatus a somno surrexit: precepit ꝙ vocarentur episcopi ꝛ abbates: ꝛ omẽs alij nobiles sui palacij. qui cum ipso erãt et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que ei dixerat apostolus iacobus. perceptis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelium in dei nomine: ꝛ apostoli iacobi ante se. ꝛ statim cum ingrederẽtur preliũ apparuit eis apostolus iacobus sicut promiserat cõfortãs eos ad bellum. sed ꝛ ipse terribiliter percutiebat sarracenos. xp̄iani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem ꝛ magnã cedem in sarracenos facientem irruerunt viribus viriliter in hostes confidẽtes in adiutorio dei: ꝛ apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes ꝛ dicentes. deus adiuua et sancte iacobe. ꝛ statiz sarraceni fuerunt victi: ꝛ mortui sunt ex eis septem milia: et qui euadere potuerunt per fugam liberati sunt. Et cepit rex ramirus calagurrã ꝛ plura alia castra: ꝛ deinde rediijt legionem diues ꝛ honorat⁹. ꝛ ex illo die habuerunt christiani in consuetudine cum ingrediuntur bella cum sarracenis inuocare dicendo deus adiuua et sancte iacobe. et tempore istius regis incepit ordo sancti iacobi. Unde sarracenis insecuta est infelicitas. ex illo etiaz tunc nõ q̄ fuerunt ausi petere a christianis redditus neq; parias domicellarũ cuz nimium opprimeret eos predictus rex ramirus ĩ fortitudine dei et apostoli iacobi. Predict⁹ rex ramirus fuit mitis ꝛ pius bonis. sed terribilis ꝛ fort; malis: quia latronibus extrahebat oculos: diuinatores et incantatores ignibus comburebat.

¶ Uincũt christiani solutis septuaginta nauibus igne.



Quadragesimum bellum inter sarracenos ꝛ christianos accidit anno domini octingentesimonuicesimoquarto. Imperãte

predicto ludouico: ⁊ sedente in cathedra petri valentino papa. Tūc applicuerūt ad portum galetie normani qui erant gentes crudelissime et pagane: neq̃ vnq̄ fuerunt vise in terra illa. Et venerunt ibi in multitudine magna non solum hominum sed etiam nauium. Quod cū predictus rex ramirus audiuit. statim congregato suo exercitu iuit illuc contra eos et pugnauit cum eis in loco qui dicitur delpharo. Sed licz normani essent gentes aspere ⁊ fortes. victi tamen fuerūt et multi ibi perierunt: et qui euadere potuerunt per mare fugierūt et perdiderunt ibi. lx. naues: quas ignibus concremauit rex ramirus. Lucratiq; sunt ibi christiani magnas diuitias. ⁊ reuersus est predictus rex in ciuitatem legionensem cum magnis diuitijs ⁊ honore. Regnauit autem sex annis et mortuus est feliciter: ac sepultus est in ciuitate ouetensi. et successit ei in regno ordonius eius primus filius.

¶ Vincunt christiani occisa plurima sarracenorum multitudine.

Quadragesimū primum bellum inter sarracenos ⁊ christianos. accidit anno dn̄i octingentesimo nonagesimo sexto. imperāte supradicto Ludouico ⁊ sedente in cathedra petri gregorio. iiij. ac regnāte in regno legionis ordoneo supradicti regis ramiri filio. Cū predictꝰ rex rediret de vasconia q̃ ei rebellauerat in pricipio regni sui. ⁊ post occisionē pluriū illoꝝ illā subiugasset. nunciatū est ei quod magnꝰ exercitus sarracenorū veniebat cōtra eū quo audito animose venit cōtra eos pugnauitq; cum eis: ⁊ deuicit eos plurimis eoꝝ trucidatis. reliqui vero fugierunt: ⁊ reuersus est cū victoria ⁊ honore: ac cum plurimis diuitijs: ⁊ multitudine captiuorū. Iste rex fuit mitis et pius et zelator iusticie: ⁊ populauit multas ciuitates: ex quibus rex alfonsus castus expulerat sarracenos. ⁊ extunc manserunt deserte.

¶ Vincunt christiani captis duobus ducibus sarracenorum.



Quadragesimū secūdū bellū inter sarracenos et xp̄ianos. accidit anno sequēti scz octingentesimo nonagesimo septimo. Tūc enī dux quidam sarracenus noīe muca abeucatim cum multitudine magna venit in cathaloniam vbi fecit plurima damna: deinde transiuit in prouinciam ⁊ franciam percurrēs et destruens quicquid inuenire poterat vbi plurimos xp̄ianos in bello occidit: ⁊ cepit duos xp̄ianorū duces: quorum vnus dicebatur sancius. Alius vero petrem: ⁊ oneratos ferro carceribus mancipauit.

¶ Vincūt christiani peremptis innumerabilibus sarracenis.



Quadragesimū tertium bellū inter sarracenos et christianos accidit anno dn̄i octingentesimo nonagesimo nono. Tunc predictus muca sarracenus eleuatus

in superbiam cum exercitu magno venit ut percurreret terram regis ordonei predicti et cepit vnū locuz qui dicebatur albaida ꝛ circūdedit eam muro forti et turribus pluri‑mis quod cum sciuit predictus rex ordoneus congregato exercitu suo venit velociter et obsedit predictū castrum tunc predictus muca non erat ibi sed statim cū audiuit ꝙ venerat rex ordoneus et obsederat castrum albaide venit citius quo potuit vt succurreret castro et cum ꝑuenit ad montem qui dicitur gar‑dusio fixit ibi tentoria sua. Rex autez ordoneus cū cognouit hec diuisit exercitum suum in duas partes quarum vnam diuisit in obsidione castri et cum altera occurrit predicto muce sarraceno. bellauitqꝫ cuz eo ꝛ perempti sunt ibi gladio xp̄ianorum vltra duodecim milia de militibus sarracenoꝝ exceptis pedi‑tibus quorum cedes fuit quasi in‑numerabilis: mortuus est etiam ibi quidam gener muce qui dicebatur dan. Sed ꝛ ipse muca tribus vul‑neribus lancearum percussus cum paucis que remāserunt fugit a bello dimisit i bello quecūqꝫ habebat colligerunt ergo xp̄iani spolia cāpi et inuenerunt diuitias vltra modum ꝛ regressi sunt cum rege ordoneo in castrum. Et post septē dies cepit ipsuz et interfecit omnes sarracenos quos int⁹ inuenit ꝛ captiuabat mulieres cuz paruulis eaꝝ. Destruxitqꝫ castrū vsqꝫ ad fundamentū et reuersus est in terraz suā cū diuitijs et honore. Cū predicta que acciderāt muce cognouit qdā eius filius cui⁹ nomen erat lupus qui p̄sidebat toleti timore magno percussus cepit quecūqꝫ habebat ꝛ venit ad regez ordoneum faciens ꝙ esset eius vasallus qui postea pro regis ordonei seruitio multa bella cōtra saracenos superauit semper victor existens.

¶ Uincunt christiani occiso rege Lorie saraceno.



Quadragesimūquartum bellū inter saracenos et xp̄ianos accidit anno sequēti: scz octingentesimo tricesimo. Tūc enim predictus rex ordoneus produxit exercitum suū magnū ꝛ iuit ad percurrēdum terram saracenoꝝ que dicitur geste ꝛ corea. Rex autem saracenus predicte ville que dicebatur seijth exiuit contra eū ꝛ cōmissum est durum bellum nimis: sed finaliter victus fuit rex saracen⁹ ꝛ mortuus ibidē cum multitudine saracenorum: ꝛ rex ordoneus cepit tūc villam ꝛ inuenit intus multitudinem saracenoꝝ cum mulieribus ꝛ filijs quos omnes deduxit captiuos et muniuit villam illam ac dimisit in fideli custodia.

¶ Uincunt xp̄iani et capitur ciuitas salamantina a rege ordoneo.



Quadragesimūquintum bellū inter saracenos ꝛ christianos accidit eodē supradicto anno: ꝙ cum supradictus rex ordoneus re‑

dixet de predicto bello victoria habita venit cum exercitu suo super vnū sarracenū qui dicebatur moysesios ꝛ dicebat se regem salamantinum habuitq; bellum cū eo et victus est rex sarracenus cum omnibus suis ꝛ cum cede plurima sarracenoꝝ et tunc rex ordoneus ingressus est ciuitatē ꝛ captiuabat sarracenos plurimos: cum mulieribus et paruulis quos intus inuenit et reuersus est ad legionem cum magnis diuitijs ꝛ honore.

¶ Vincunt sarraceni ꝛ occiduntur prope toletuȝ octo milia xp̄ianoꝝ.



Quadragesimū sextum bellum inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno domini octingentesimo tricesimoquinto. Tunc sarraceni ciuitatis toleti audientes ꝙ abdarramen amiramamolis hyspanie erat mortuus qui reliquerat. xv. filios ꝛ.xij. filias ꝛ ꝙ machometus eius filius regnabat pro eo rebellati sūt ꝛ miserūt veloces nuncios predicto regi ordoneo ꝙ daret eis adiutorium cōtra eum rex autē ordoneus noluit ire illuc in persona sȝ misit eis vnū filium suum cū magno exercitu asturianoꝝ et nauarrorum. Cum aūt predictus machometus hoc sciuit pparauit se cū multitudine graui et venit super toletum posuitq; insidias in quodam torrēte qui dicitur tolete ꝛ ipse cū paucis venit contra ciuitatem. Speculatores autem qui erant extra ciuitatem cum viderent euȝ venientem cum paucis gentibus cogitauerūt ꝙ nō erāt plures et notificauerūt existentibus in ciuitate. xp̄iani ergo ꝛ sarraceni toletani venerunt contra eum ꝛ commisso prelio exierunt illi qui erant in insidijs et mortui sunt de chistianis octo milia de toletanis vero. xiij. milia. Et et pro memoria illius victorie casnis ille machometus fecit amputari plurima capita illorum ꝛ trāsmisit illa cordubam et in maritimas partes et in affricam. Predictus autem rex ordoneus regnauit. x. ānis ꝛ mortuus est ex quadam infirmitate que dicitur podagra in oueto et ibi sepultus est. successit ei in regno filius alfonsus tertius.

¶ Vincunt sarraceni ꝛ capit' Roma ac magna pars thuscie a soldano babilonie deuastatur.



Quadragesimū septimum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit circa morteȝ p̄dicti Gregorij pape. iiij. qui fuit secundū quosdam hystoriographos anno domini octingentesimotricesimooctauo His temporibus portentum singulare apparuit primo in signo virginis et ab illo signo in signum leonis cancri geminorum thauri cucurrit ibiq; se figens globū igneuȝ emisit iubarumq; prixitateȝ deposuit. imperator quoq; ista diligenter examinās cū egmardo philosopho contulit sed eiusdem portenti effectum exprimere noluit. Tūc imperator subiunxit ꝙ regni mutationem principisq; mortē p̄tendebat. Tunc egmardus ad confortationē

principio prophete testimoniũ introduxit dicens. a signis celi ne timueritis que gentes pauent. ⁊ ait imperator nõ aliũ timere debem⁹ nisi illum qui nostri et huius creator est syderis sed eius clemẽtiam laudare tenemur qui nostraȝ inerciam talibus amonere dignat̃ indiciis. qui ergo talia portenta cum apparent omnibus cõmuniter tanguntur. Ideo omnes ꝓ posse ad meliora festinare debemus vt miam in illo dominante consequi valeamus. Et licet tũc impressio illa imperatorem non tetigerit: tetigit tñ totum statũ ecclesie ex aduentu sarracenorum ad partes romanas. ꝗ tunc quidam scelerati xpiani miserunt ad soldanum babylonie vt veniret romam asserentes ꝙ leuiter possit totam ytaliaȝ possidere. Tãta igitur sarracenorum multitudo superueniens intrauit ytaliã vt totam superficiem terre quasi locuste viderent̃ implere ac per portaȝ centrellensem intrans vi armorum romam cepit ciuitasq; leonina expoliatur omnino ⁊ ecclesia sancti petri stabulum equoꝝ efficitur: et non solum per sarracenos roma tunc capta fuit: sed ⁊ magna pars thuscie deuastatur.

¶ Vincũt christiani et expellũtur a Roma et thuscia sarraceni.



Quadragesimũ octauuȝ bellũ inter sarracenos ⁊ xpianos accidit statim post predicta. Naȝ ad petitionem pape Gregorii quarti supradicti Gurgo marchio lõbardie cum lombardis et ludouicus rex francoꝝ cũ gallicis veniẽtes post plurima bella sarracenos cuȝ multa effusione sanguinis a roma et tota illa terra fugauerũt ꝗ dict⁹ gregorius papa et ludouicus imperator quasi eodẽ tẽpore decesserunt. Ideo sunt notanda que circa finẽ vtriusq; contigerunt. Unde appropinquantibus ad mortem fuit maxima solis eclipsis tantũ ꝙ fuit obscuratus aer ⁊ tenebratus sicut de nocte ita ꝙ sydera apparebãt. Itẽ luna sic recessit a sole ꝙ lumen recipere videbatur sicut in nouilunio. Post hec egritudo imperatorẽ grauiter inuasit qui statim prouide de imperio et regni et anime sue salutis dispositit ⁊ ecclesiastica sacramẽta suscepit multaq; cuȝ deuotione migrauit ad xpm et Gregorius papa quasi in eodem tẽpore diẽ clausit extremũ hec ex hystoria collecta fratris iohãnis de padua.

¶ Vincũt xpiani occisa sarracenorũ magna multitudine. Et ecclia sancti Jacobi edificatur per regẽ alfonsum magnum ex lapidibus muro forti.



Quadragesimũ nonum bellum inter sarracenos ⁊ xpianos accidit ãno domini octingentesimotricesimonono imperante lotario filio supradicti imperatoris ludouici ⁊ sedente in cathedra petri Sergio papa. ii. Ac regnante in regno legionis rege alfonso. iii. qui fuit dictus magnus. Iste fuit filius supradicti regis ordonii ď quo supra

gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex piissimus elemosinis clarus ipse fecit ecclesiam sancti Jacobi ex lapidib⁹ muro ⁊ forti opere fabricata. quia prio erat de terra. eo ergo tempore predictus rex alfõsus magnus congregauit exercitũ suũ ex prouincialibus et gasconibus ⁊ nauarrijs venit contra terrã sarracenorũ confregit et destruxit que cũq; inuenit ⁊ cepit per vim villã quandam que dicebatur tunc lesticis quam ignibus concremauit et occidit omnes sarracẽos quos ibi inuenit. et reuersus est ouetum magnis cũ diuitijs et honore.

¶ Vincunt xp̄iani perẽptis pluribus sarracenis per regẽ alfonsũ.



Quinquagesimũ bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit sequẽti anno scilicet octingentesimo quadragesimo. Tunc magnus exercit⁹ sarracenorum regis toleti venit ad percurrendũ⁊ et destruendum terram regis alfonsi magni. Cum ergo predictus rex sciuit venit cum exercitu suo contra eos et bellauit cum eis in littore fluminis dolei victiq; fuerunt sarraceni et perdiderunt ibi omnia que portauerant ac mortui sunt ex sarracenis quingenti. xl. Alij vero terga sunt dare coacti. Sed et rex alfonsus secut⁹ est eos viriliter et occidit multos ex eis ac captiuauit reuersusq; ẽ ouetum cum magnis diuitijs et honore. In predicto bello fuit strenuissim⁹ miles Bernardus delcarpio de quo supra mentio facta est cõsobrinus regis alfonsi casti: multas enim cedes in sarracenos fecit nõ solum zelo fidei sed desiderio liberandi patrem suum comitem ditatum sancti de quo supradictum est quem rex alfonsus castus in carceribus posuerat. quia sine scitu sui acceperat in vxorem sororem suã de qua predictum est bernardũ habuit sed licet propter hoc rebellauerit regi predicto et vt debellaret regem fecisset castrum illud quod dicitur delcarpio prope salamãticam et aluam de tormes: tamen nõ ꝙ potuit ipsum videre nisi mortuũ dato castro regi cogitans ipsũ recipere viuum vt plene continet in generali hystoria hyspanie.

¶ Hoc bello vicit xp̄iani sub Bernardo delcarpio. Et capit balbastrum cum alijs locis.



Quinquagesimũ primum bellũ inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit circa idem tempus. Nam cum supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictum castrum regi et vidit patrẽ suũ mortuum: fuit a rege alfonso magno expulsus a regno suo et venit in regnum francie: sed cum in curia regis francie non fuisset receptus sicut ipse optauerat reuersus est versus hyspaniam. et tunc habuit cũ sarracenis tria magna p̄lia et semper fuit victoriosus: occidit enim plurimos eorũ ⁊ habuit ex spolijs innumeras diuitias cũ quib⁹ postea

conquisiuit ex illo loco. vbi predi-
cta prelia habuit vsq3 barbegal et
lucratus est barbastrum ⁊ segorbe
⁊ montem album.

¶ Vincunt xpiani sub rege alfon-
so. et liberatur coymbra ab obsidio
ne sarracenorum.



Vinquagesi-
mu secundū bellū iter
sarracenos ⁊ christia
nos accidit anno dñi
octingētesimoquinquagesimoquar
to. Tunc p̄dictus rex alfonsus ma-
gnus congregato exercitu suo iuit
ad succurrendum coymbrā quam te
nebant sarraceni obsessam ⁊ pugna
uit cum eis ⁊ deuicit eos cepitq3
eā et posuit sub dominio suo ⁊ p̄se
cut9 est sarracenos percurrēs plu-
res alias ciuitates.

¶ Vincunt xpiani sub rege alfon-
so magno et p tuitiōe patrie edifi-
catur castrum magnum.



Vinquagesi-
mūtertium bellū in-
ter sarracenos ⁊ xpia
nos accidit anno dñi
octingētesimosexage
simo. imperante ludouico fratre su
pradicti lotarij imperatoris. ⁊ sedē
te in cathedra petri Nicolao papa
primo Tunc supradictus rex alfon
sus magnus congregato exercitu
magno xpianorum iuit ad percurren-
dam terrā toleti et cremauit ac de-
struxit quecūq3 inuenire potuit. p
strauitq3 multa castra ⁊ fortalitia
que sarraceni possidebant et capti
uauit plurimos sarracenos qd vi-
dētes sarraceni timore magno p̄
cussi miserūt et nuncios suos nū-
ciātes eidē q sibi darent tributū si
cōcederet eis pacē. Rex aūt alfon
sus concessit eis treugas per tres
annos ⁊ reuersus est in terrā suam
cum magnis diuitijs ⁊ honore. Et
cū reuerteretur cepit vnū castrum
qd tenebant sarraceni qd dicebat
quinqualubel Istud castrū nō itra
uerat in treuga et occidit ibi mul-
tos sarracenos ⁊ post hoc fecit vnū
castrum magnum in maritimis astu
riarum pro defensione illius terre
ne nauigātes inimici illam destrue
rent et nomen illius castri dicitur
gozdon. Et intra castrum fecit vnā
ecclesiam sub nomine sancti salua-
toris quam fecit consecrari a duo-
bus archiepiscopis ⁊ vno epō quā
multis donis decorauit specialiter
dedit illi ecclesie quādam crucē de
puro auro ornatam pluribus lapi-
dibus quam ipse mandauerat fie-
ri. Fecit etiam in ecclesia sancti ia-
cobi quandam capellam mire pul-
critudinis et dotauit predictā ec-
clesiam plurimis hereditatibus ac
ornauit illā auro ⁊ argēto necnon
ornamētis ⁊ lapidibus p̄ciosis. Fe
cit etiam iste gloriosus rex alfōsus
super corpora sanctorum facūdi ⁊ pri
mitiui. ecclesiam mire magnitudi-
nis et pulchritudinis. circa litus
cey quam etiam dotauit et honora
uit multis necessarijs.

¶ Vincūt xpiani per regē alfonsū
magnū i senectute sua.



Vinquagesimū
quartū bellum iter sar-

racēos et xp̄ianos accidit circa an num domini octuagesimum secūdū. Cum enim predictus rex alfonsus magnus xlvi. annis regnasset reliquit regnuz et dedit illud filio suo garchie et peregrinatus est in sanctum iacobuz et cū reuerteretur rogauit filium suum regem garchiā ꝙ traderet sibi gentes cum quibus adhuc semel vel bis posset ire contra sarracenos in senectute sua qđ rex garchias concessit eidez. Fuit ergo cū exercitu magno et cremauit et depredatꝰ est et destruxit magnam terram sarracenorum et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum ⁊ multis diuitiis et honore. Post hoc venit samorā ubi de infirmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cum vxore sua regina domina xymena.

¶ Christiani p regē Garchiā vincūt capto ayolas rege sarracenoꝝ.



Quinquagesimūquintū bellū inter sarracēos ⁊ xp̄ianos accidit circa annū dn̄i octingentesimūoctuagesimūtertium. Cū em̄ predictus rex garchias post mortem patris regnaret in p̄io anno regni sui congregauit magnū exercitum suum ⁊ fuit ad percurrendā terram sarracenoꝝ cōstregitꝗ multas villas et cremauit eas prostrauitꝗ multa castra et pugnauit cuz quodam sarracenoꝝ rege qui dicebat ayolas ⁊ deuicto bello cepit illū regē et reuersus est in terraz suā cum multitudine captiuoruz ac cū magnis diuitiis ⁊ honore sed cum reuerteretur ex culpa illorū qui reges sarracenū obseruabāt solutus a vinculis fugit. Rex predictꝰ garchias āno tertio regni sui mortuus est feliciter ī ciuitate zamore et deductuz est corpus eius ad ciuitatē oueti vbi honorifice sepultus est.

¶ Lvi. bello vincūt xp̄iani sub rege ordoneo secundo. Et capitur ciuitas rogel.



Quinquagesimūsextū belluz inter sarracenos et xp̄ianos accidit circa idē tp̄s. Mortuo em̄ p̄dicto rege garchia regnauit p eo frater eiꝰ ordoneus sc̄dus filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoneus tpe patris sui cōgregauit magnū exercitum ⁊ intrauit terram sarracenoꝝ ⁊ percurrit illam. percurrit etiam p̄uinciā beticam que est terra de gualderquenir et cōstregit multas ciuitates cremauitꝗ eas ⁊ destruxit ac plurimos sarracenoꝝ captiuauit. cepit etiā in illo p̄io ingressu vnā de nobiliorībꝰ ⁊ fortioribus ciuitatībꝰ sarracenoꝝ que tūc dicebat roges et reuersus est in terraz suā diues et cū honore.

¶ Isto bello vincūt xp̄iani sub rege ordoneo sc̄do et capta talauera ignibus crematur.



Quinquagesimūseptimū bellū īter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit

anno domini octingentesimooctua gesimo sexto. Tunc pdictus rex ordoneus scds congregato exercitu suo iuit et obsedit talaueram. Sarraceni vero cordubenses ⁊ alij circumuicini cū hec audiuerūt venerūt ad succurrendum ad predictā villā. Sed cuȝ adiutorio altissimi rex ordoneus pugnauit cū eis et deuicit eos. pempti sunt etiam ibi multi sarraceni. Alij vero per fugā euaserunt et tunc rex ordoneus cepit illam villam ⁊ depredatus est quicquid ibi inuenit, pstrauitq̧ muros ville ac illam ignibus cremauit et sic reuersus est in terram suam diues: ⁊ cum honore duxitq̧ captiuum ducem exercitus cordubenß. Alij tamen dicunt q̧ predictam cōquistam fecit iste ordoneus tempore regis garchie fratris sui.

¶ Per regeȝ ordoneū scdm capit castrum albame: ⁊ xpiani vincunt.



Quinquagesimū octauū bellum inter sarracenos ⁊ xpianos accidit anno dn̄i octingētesimo nonagesimo. Tunc em̄ predictus rex ordoneus timēs q̧ perderet tēpus suū si desisteret ab oppugnatione inimicoꝝ fidei xpiane, pduxit exercitum suū magnū: ⁊ iuit vt pcurreret terrā meride ⁊ cōfregit ac destruxit igne et ferro quicquid inuenit. Cepitq̧ vnū castruȝ qd̄ dicebat calabri: ⁊ nunc dicitur albame. sic ergo post plurima certamina et victorias reuersus est in terram suaȝ cū multitudine captiuoꝝ vtriusq̧ sexus. ⁊ anteq̄ egrederet de terra sarracenoꝝ venerūt ad eū potentiores meride ac tunc lucene. ac etiā rex passensis q̄ dicitur bedadios petentes ab eo treugas ppter quas concedēdas multitudinē innumerā pecunie obtulerunt eidē ⁊ reuersus est legionē cū magnis diuitijs ⁊ honore. Et tunc fecit mirificū illud tēplum ecclesie maioris in eadē ciuitate vbi prius erat suuȝ regale palatiū. Jacet sepultus rex in ecclesia pdicta retro altare maius in pariete: vbi transitus gentiū efficitur circularis. Successit ei in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinq̧ annis sed nihil magnifici fecit cōtra sarracenos. Hic motus quadā leuitate voluit ordinē intrare ⁊ de facto sic fecit renuncians regnum suuȝ fratri suo ramiro et cū pauco tempore remaneret in religione in monasterio sancti fecundi prope ceyam exiuit ab ordine ⁊ venit legionem et rebellauit cū eadeȝ ciuitate fratri suo volens iterum regnarē. quod cū frater eiꝰ rex ramirus cognouit venit super eum cū magno exercitu quē ɔ̄ sarracenos pauerat ⁊ obsedit eū in eadē ciuitate duobꝰ ānis. finalr̄ dedit se rex alfōsus fratri suo regi ramiro q̄ eum cepit ⁊ posuit in carceribꝰ ⁊ alios duos filios regis fruele q̄ rebellauerant ei extraxitq̧ oculos copta post duos ānos rex alfōsus pdictꝰ cecꝰ mortuꝰ est ⁊ sepultꝰ ibi legionis in monasterio sancti pauli.

¶ Vincūt xpiani p regē ramirum secūdū: occisis. lxxx. milibus sarracenoꝝ ⁊ captiuato rege. Cesar au-

gustano proditore.



Quinquagesimũnonum bellũ inter sarracenos ⁊ christianos. accidit circa idẽ tps. Tunc abdarramẽ rex cordubẽsi. ⁊ albenybaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cũ terra sua cum multitudine graui venerũt vt percurrerent terrã regis predicti ramiri: ⁊ accesserunt vsq₃ ad locũ qui dicit̃ simanchas. qđ cũ rex ramir⁹ sciuit. exiuit contra eos cũ exercitu suo: ⁊ cõmissũ est durũ bellũ. Sed cũ adiutorio altissimi victi sunt sarraceni ⁊ albenybaya proditor fuit captus: mortuiq₃ sunt de sarracenis lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti ⁊ pastoris. ceteri vero sarraceni fugerunt ⁊ recolligerunt se in quodam castro cũ abdarramẽ Sed rex ramirus insequẽs eos obsedit eos: et captiuauit plurimos eorum abdarramẽ furtim euadente. ⁊ reuersus est predictus rex collectis spoliis campi innumerabilibus. et cum rege proditore vinculato ac cum multitudine captiuorũ in honore in ciuitatem legionensem.

¶ Bello. lx. Vincũt christiani sub rege Ramiro secundo.



Sexagesimũ bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini octingentesimononagesimo sexto. Imperante herico primo ⁊ sedẽte in cathedra petri Ioh. xix. Tũc pdictus rex ramirus secũdus cõgregauit exercitum suũ ⁊ obsedit quoddã castrum qđ antiquitus dicebat̃ agraui: nũc vo dicitur calatrana. Saraceni autem alioꝝ castrorum circũuicinorũ cum exiuerũt: venerunt vt succurrerent predicto castro de caldrana ⁊ cõmissum est durũ bellum inter eos et regem ramirum. sed finaliter victi fuerunt saraceni pempta multitudine saracenorum: ⁊ reuersus est in terram suam cũ magnis diuitiis et honore. Iste rex ramir⁹ cum infirmaretur grauiter oueti precepit se deferri ad ciuitatẽ legionensem vbi expoliauit se a regno qđ receperat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus sum ex vtero matris mee: ⁊ nudus reuertar illuc dñs mihi adiutor non timebo: qđ faciet mihi homo. Quibus dictis animã dedit in manib⁹ creatoris ⁊ sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdem ciuitatis qđ ipse fecerat p filia sua dña eluira: et regnauit pro eo filius eius ordoneus tertius.

¶ Vincũt christiani hoc bello. lxi. et capitur castrum de tharaco per comitem fernandum gundisalui.



Sexagesimũ primum bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit circa annũ dñi noningẽtesimũ. Tũc regnante in regno legiõi supradicto ordoneo tertio. Excitauit deus quẽdam virum in armis strenuũ sibiq₃ dilectũ comitem: sc₃ fernandum gundisalui cuius filia sc₃ domina viraca vxor

supradicti regis erat comes castel
li qui ex desiderio seruiendi deo in
cepit bella durissima cōtra sarace
nos. Et primo congressu deuictis
saracenis obtinuit castrū qđ đr de
tharaco qđ est situatū i altitudine
cuiusdam rupis prescisse. Vñ sara-
cenis euenit tribulatio magna.

¶ Vincunt christiani et almansor
cum. xij. legionibus bellatorum fu
gatur per comitem fernandū gun-
disalui cum. ccc. equitibus ex reue
latione quadam sibi facta.



Exagesimum
secūdum bellū inter sa
racenos τ xp̄ianos acci
dit anno dñi nongentesimo pri-
mo. Tūc almansor qui erat poten-
tior saracenus existētium citra ma
re sub abdarramē amiramamolim
hyspanie τ regis cordubensis cum
audiuit ꝙ comes fernandus gun-
disalui ceperat p̄dictum castrū de
caraco iratus ac turbatus fuit val
de quare congregauit magnā po
testatē regum saracenorum τ mili-
tum aliarūq̧ gentium quorum nu-
merus. xij. legionū militū. Vna le
gio est sex milia sex cētum sexagin
ta sex. Cum vero predictus comes
fernandus gundisalui cognouit ꝙ
almansor veniebat contra eum in
multitudine tamgraui et ꝙ mira-
batur dicens: ꝙ non esset locus in
quo nō quereret eum misit statim
nuncios suos per totū castellū va-
sallis suis dicēs ꝙ venirent ad eū
quia nimiū eis indigebat qui visis
litteris parato animo vnanimiter
venerunt ad eum cum quibus ha-
buit consilium suū quid esset meli-
us ire obuiam almansor vel expe-
ctare eum: τ inter alios miles qui-
dam dictus gundisaluus didaci sic
locutus est. O domine nō mihi vi-
detur tempus bellandi cū istis sa
racenis. Sed si aliquā viam pos-
semus inuenire per quā istud bel-
lum impediretur haberē ego pro
bono consilio si vobis placeret nec
propter hoc debemus habere pro
inconueniēti contribuere eis ali-
quid aliud quicquid illud esset per
quod possemus mitigare iras sara
cenorum τ lucrari treugas cū eis
qr in multis aliis rebus expēdun-
tur diuitie: in hoc ergo nō debem⁹
excusari: quia in bello ponit homo
aliquotiēs animam τ corpus τ ni-
hil ei prodest aurum et argentum
et quicquid aliud. Item saraceni
sunt multi τ bene armati: nos vero
sumus pauci et armis vacui. et si
propter peccata nostra vincimur
omnes erimus confracti τ tota ca-
stella perdetur: et ponetur sub po-
testate saracenorum. Sed si istud
bellum non daretur haberem pro
bono consilio: τ pro meliori ꝙ nos
possemus facere vt non p̄deremur
sic ex nostro defectu nec aliquid no
bis p̄desset sine adiutorio domini
nostri iesu xp̄i. Domine si locutus
sum sine modo peto veniam. et di-
cat vnusquisq̧ illud qđ sibi melius
videtur. Istud cōsilium non placu
it predicto comiti fernando gundi
salui: et quasi iratus dixit. Amici
volo respondere dono grandi sal-
uo didaci. τ enarrando quecūq̧ di
xit ostēdam ꝙ non solum non sunt

dicenda sed nec audiēda. Ipse di- cit primo ꝙ excusemus belius: sed cum homo non possit excusare nec fugere mortē: debei mori honorifi- centius quo poterit et sic treugas lucramur contribuēdo eis aliquid cuȝ sumus dñi efficeremur serui ⁊ vnde deberemus castellū extrahe- re a pena et oppressione in qua est amplius ei duplicaretur. Cū ergo omnes vnde nos descendimus fer uenti fidelitate decorati: ⁊ in eius obseruatiōe gloriabātur. Ideo nō curauerunt de morte sua ⁊ isto mo do impleuerūt quicquid voluerūt et pugnauerūt viriliter ne aliquid indecens facerēt ꝓpter qđ reputa ri possuntnec voluerūt habere he- reditateȝ vnde ipsi minus valerēt ꝙ omnes alij viuētes in toto mun do: ⁊ propter eoꝝ magnā fidelita- tem vicerunt semꝑ inimicos suos quia propter mortis timorē nunꝙ errorem aliqueȝ facere voluerunt nec aliquid qđ eis inhonestū esset ⁊ isto modo ipsi vicerunt inimicos suos. Qđ ergo illi fecerūt debet in memoriā nostram venire et concor dādo nos cum eis ac eoꝝ facta ob- seruando nunꝙ errabimus. Dimit tamus ergo iam enarrare parētuȝ magnalia ⁊ redeamus ad factū no strum. preparemus nos vt eamus ad bellū ⁊ propter mortis timoreȝ nullatenus dimittamus: quia cum dei adiutorio et nostre fidelitatis vincemus inimicos nostros ⁊ ex- trahemus castellum a pena et con fractiōe in qua est nec eorum mul- titudinem pauere debemus: quia plus potest vnus leo ꝙ decē oues, et occident triginta lupi triginta milia agnos. Sitis certi amici ꝙ nos vincemus almansor hac vice ⁊ erit magnus honor meus. vester autem maior ac de me facietis me liorem hominem totius hyspanie.

Cum ergo predictus comes fini- uit orationem suam mouit se cum exercitu suo de loco qui dicitur mu neon vbi tunc erat et venit in locū qui dicitur lara: et inde ascendens equum suū intrauit montem vt ve nationi vacaret. Inuenitqꝫ aprum quēdaȝ: ⁊ secutus est eū solus aper vero fugiens cum recollegit se in quadaȝ speluca in qua solebat ma nere. sed non secutus ibi intrauit quādam ecclesiaȝ paruam ibi pro- pinquam et posuit se retro altare. Ecclesia autem illa tota erat exte- rius cooperta quadam herba que dicitur edera: sic ꝙ nihil eius vide batur i qua tres monachi pauper- rime viuebant: et vocabatur eccle- sia illa sanctus petrus Comes au- tem ꝑdictus insequēs aprum non potuit in equo pre arborum spissi- tudine intrare post aprum descen- dit ergo de equo ⁊ ligauit eū ad ar borem securc: ipse vero secutus est vestigia apri pedes ⁊ ingressus est ecclesiā ꝑdictam ⁊ accessit vsqꝫ ad altare vbi porcus iacebat. cum aūt respexit locū ⁊ vidit ꝙ erat eccle- sia: timuit ⁊ noluit accedere ad al- tare nec occidere aprum. licet ipse multū bene poterat illū occidere ⁊ ait. Dñe deus quem timēt omnes res mūdi. si ego in hoc erraȝ tu de- bes mihi veniaȝ dare cū ego nihil scirē huius sanctitatis: quia si ego

sciuissem nõ intrassem ibi vt talia
facerē quinimmo venissem in pegri
nationem ꝛ oblationes tribuissem.
Sed parce mihi tu pater potētis-
sime filii virginis marie ꝛ da mihi
vigorē ꝛ adiuua me contra gētem
paganā que venit ad destruendam
castellā: qꝛ si tu non seruas eā ego
pro pdita illam habeo tu ergo dñe
illam obserua ꝛ custodi eam. Cum
aūt finiuit pdictus comes oratio-
nem suā venit ad eū vnus triū il-
lorum monachoꝝ qui dicebat pela
gius ꝛ interrogauit eū quis esset ꝛ
quid peteret. Comes vero ei nihil
celauit. dixitq ei ꝙ segregauerat
se a gente sua ꝛ intrauerat ibidem
post illū aprum. Tūc monachus di
xit ei. Rogo te pter deum ꝛ pro-
pter tuā bonitatē ꝙ sis ista nocte
meus hospes: ꝛ dabo tibi panē or-
dei vt comedas qꝛ de tritico nō ha
beo: et dabo tibi de aliis q̄ potero
habere. Qd cū comes audiuit nō
refutauit: sed conuiuiū acceptauit
ꝛ mãsit ibidē illa nocte. Altera ṽo
die de mane dixit monach⁹ ille pe
lagius comiti. Certissime credas
ꝙ diriget de⁹ negocia tua ꝛ deuin-
ces oēm potestatem illius alman-
soꝛ. plium magnū habebis cū eis
sed certissime vinces eos: ꝛ tot ex
eis occides ꝙ non erit numerus.
Itē scias certissime ꝙ recupabis
vnā magnam partē terre ꝛ effun-
des sanguinē regum ꝛ magnatum
ꝛ felicitas tua erit tā magna ꝙ per
totum mundū exibit sonus militie
tue. Uerumtamē scias pro certo ꝙ
eris captus bis. Et omnia que ti-
bi dico certitudinaliter scias sic fo
re ventura. Sed ꝛ ante tertiū dies
sequentem eris positus in magno
cogitatu: quia videbis totam gen
tem tuā vltra modū pauore percus
sam propter vnū terribile signum
quod videbitis nec erit ibi aliquis
tā fortis ꝙ non languescat timore.
Sed tu statim cōforta eos melio
bus verbis q̄bus poteris exponen
do signū: ꝛ ipsi statim perdēt timo
rem. et ex nunc vade feliciter inimi
ciesq omnes tuos tristes plãctus
ꝛ luctus propter te faciētes ꝛ cogi
tantes ꝙ sis captus vel mortuus a
saracenis: ꝛ ꝙ maneant sine dño ꝛ
sine aliquo tutore. Sꝫ rogo te ꝛ pe
to istud donū ꝙ postq̄ deuinceris
campū: recorderis huius paupcu
le societatis: et huius tā paupercu
mi loci: ꝛ tam pauperis hospitali
tatis sicut recepisti: quia nos tres
monachi sumus soli faciētes paup
perem vitā. ꝛ si de⁹ nobis nō mit-
teret suā mercedē: deuorarēt nos
bestie fere hui⁹ mõtis. Comes ṽo
respondens ei dicit. frater pelagi
amice nō timeatis pdere seruitiū
qd mihi fecistis: quia si deus cōce-
dat mihi hanc litē vincere: ego pro
mitto huic loco totã meam quintã
partē omniū que lucratus fuero. ꝛ
vltra hoc cū mortu⁹ fuero: hic pre
cipiam sepeliri corpus meū vt hic
locus factus pter me sit melioꝛa
tus ꝛ magis honoratus: faciãmq
alterã ecclesiã maioꝛē hanc q̄ mo
do: vbi possint manere plures mo
nachi ꝛ maioꝛ cõuentus: ꝛ dabo eis
in quo viuant ꝛ omnia que eis ne-
cessaria fuerint. Sic ergo facto va
le: venit predictus comes in pꝛ cãl

cuum locũ dixerat: ⁊ inuenerat suos sicut dixerat pelagius monachus: sed cor⁊ tristicia versa est in gaudium ⁊ leticiam. Narrauitq; eis omnia que sibi acciderãt cũ monacho pelagio. Altera autem die precepit moneri gentes eius que ita pauce erant: ꝙ mille saraceni erãt ꝓ vno christiano. Sed licet essent pauci erant tamẽ optimi milites ⁊ habebant bonũ cor adiuuandi dominum suum. Venerunt ergo ad locum vbi mutuo se videbant christiani ⁊ saraceni: ⁊ tãta erat multitudo saracenorum ꝙ montes et valles videbãtur cooperti eis. veniebãtq; sonantibus tubis ⁊ anafilis ⁊ facientes magnũ tumultũ: ac cum grãdi leticia cogitantes ꝙ vincerẽt ⁊ caperent omnes illos xp̄ianos ⁊ tanta erat multitudo ⁊ magnitudo vocum illor⁊ ꝙ videbat̃ ꝙ totus mundus veniebat ibidem. Comes autẽ fernandus gundisalui existens in loco suo omnia circũspiciens cupiebat se iam videre cum illis. Et ecce illa hora accidit signum qđ sibi ꝑdixerat monach⁹ pelagius: quia vnus de militibus eius fortissimis ascẽdit vnum equum pulchrum et velocem vrgensq; eum calcaribus vt exiret ante eos. aperta fuit terra ⁊ deglutiuit eum cum equo suo. Tunc fuerunt oẽs percussi timore magno dicẽtes. ꝓpter peccata nostra istud accidit nobis: ⁊ bene apparet ꝙ deus derelinquet nos: et fuerat nobis melius consiliũ si reuersi fueramus: qꝛ ocularitur videmus ꝙ deus vult iuuare saracenos quõ ergo nos poterimus ire cõtra eos. Sed tũc virtuosus ille comes dixit eis. Amici nõ faciatis sic nec velitis lucrari nomẽ malum ꝑ semper: nec perdatis cor sine vulneribus nec ostẽdatis in vobis talem pusillanimitatẽ: qꝛ ego volo vobis ostendere. quid vobis ostẽdit istud signũ. Unde et quo nos faciemus terram submergi cum sit tãdura ⁊ tã fortis quid aliud erit: quod nos possit sufferre. Et vos oẽs estis hoies alte nobilitatis: ⁊ video nũc corda vestra langantia timore contra gẽtes que non sunt nisi vmbra ⁊ ideo vos nolite timere: quia ego hac die desiderabã me videre cum almansor in campo: ⁊ experiri quõ scitis castellam custodire dominũ vestrum. Postꝙ ergo predictus comes finiuit sermonẽ suum resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiẽs in bello ꝑcepit deuolui vexillum suũ ⁊ iuit virili animo et sine timore percutere saracenos. ibãtq; castellã clamãtes. Castilla castilla. Cõmissum est ergo durum bellũ: ⁊ milites xp̄iani intantũ fuerunt accẽsi desiderio pugnandi et adiuuandi dominum suum ꝙ nihil cogitabant de morte sua: tã strenuissimi ergo fuerũt ꝙ vicerũt potestatem saracenor⁊: ⁊ fugit almansor cum paucis. Hac die deus manifeste ostẽdit suam potestatem in hoc ꝙ tres cẽti milites xp̄iani tantam multitudinem saracenorum ⁊ tam potẽtem virum sicut almansor vicerunt. Victis ergo saracenis fugierũt a campo. Sed ⁊ comes fernandus gundisalui secut⁹ est eos cũ aliquibus de suis ⁊ occidit plu

res eorum: ⁊ expoliauerũt campũ victoria habita. ⁊ inuenerunt in tẽtoriis multitudinem auri ⁊ argenti ⁊ vasa ⁊ arma ⁊ alia plura. sic ꝙ facti fuerunt ditissimi pro semper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictũ monasterium sancti petri. ⁊ dedit ibi multa donaria que inuenerat in tẽtoriis sarracenorum: deditqꝫ multitudinẽ diuitiarum monacho pelagio amico suo. Et reuersus est in ciuitatem suam cum Burgẽsi. cũ omnibus suis: vbi aliquibus dieb⁹ stetit propter vulnera sananda illorũ qui in bello vulnerati fuerant.

❡ Hoc bello. lxiii. Vincunt xpiani per comitem fernandum gundisalui plurimis sarracenis captis et trucidatis.



Exagesimum tertium bellum inter sarracenos ⁊ christianos. accidit circa idem tẽpus. Tũc sarraceni dolentes de victoria quã habuerat predictus comes fernandus gundisalui. ⁊ scientes ꝙ ipe cũ rege ordoneo. iiii. supradicto erat vinculo amoris colligatus congregauerunt exercitum magnũ: et venerunt super sanctum stephanum de gormario qui est in littore dorij et obsederũt castrũ illud: ⁊ percurrerunt totaꝫ terrã vsqꝫ ad burgis q̃d cũ sciuit predictus comes fernandus gundisalui venit animose contra eos cũ malitia regis: ⁊ sua secutusqꝫ est eos vsqꝫ ad doriuꝫ bellãs ⁊ occidens plures eorũ deuictisqꝫ sarracenis reuersus est in terram suam cũ multitudine captiuorũ diuitijs et honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordone⁹. iiij. zamore: et sepultus est in ecclesia sancti saluatoris ciuitatis legionẽsis: quã construxit pater eius et regnauit post eum sanctius primus q̃ dictus fuit grossus: et eo ꝙ pre pinguedine equitare non poterat: nisi cum difficultate. Iste fecit pacem cum sarracenis. quia curauerũt eũ a pinguedine sua. regnauit octo annis: ⁊ occidit eũ quodam venenato pomo: comes gundisaluus qui dominatur vltra dorium. ⁊ sic iste qui nihil gloriosum fecit contra sarracenos: male finiuit. Iacet sepult⁹ apud legionẽ in ecclesia sancti saluatoris. iuxta patrẽ suũ. Et regnauit ꝓ eo ramirus tertius fili⁹ eius.

❡ Vincunt xpiani per comitẽ fernanduꝫ gundisalui: ⁊ fugatur secũdo almãsor perẽpta innumerabili multitudine sarracenorum.



Exagesimum quartum bellũ inter sarracenos ⁊ xpianos. accidit anno domini nongentesimodecimoquinto. Tunc suꝑ predictus almanzor dolens nimis quia eũ defecerat comes fernãdus gundisalui. sicut dictũ ẽ supra. iii. transiuit vltra mare in affricam et precepit predicari per omnem terram sarracenorum. ꝙ venirent ad adiuuãdũ eũ contra xpianũ hyspanie: ⁊ ad defendendũ terrã quã sui predecessores lucrati fuerant. Sarraceni autẽ audiuerunt hanc predicationem per totã terram diuulgaꝫ

tam venerunt ad eum sine numero sicut qui veniunt ad indulgentiam cruciate quã nos xpiani fideliter accipimus cũ sedes apostolica debitis circunstantijs compensatis illam cõcedit. et vltra predictas gẽtes innumeros congregauit. etiam ille almanzor totam potestatem andaluzie. et sic venit cũ exercitu quasi innumerabili contra castellam vt destrueret totam terram: et vt caperet predictũ comitez et occideret si posset. Que omnia cum cognouit predictus comes fernandus gundisalui: congregauit similiter oẽs Castellanos: et venit ad locum qui dicitur predrauita. Sarraceni vero erant in vacinas. Comes autez reliquit gentem suam in eodem loco de predrauita: et ipse solus cum duobus militibus iuit velociter et secrete: vt videret monachum pelagium amicũ suũ supradictum qui ei dixerat altera vice. quod vinceret certitudinaliter almanzor et signa que accidere habebãt. et cum accessit ad locũ dictũ est ei quomodo iaz discesserat a presenti vita. quod cũ comes audiuit contristatus est valde: et ingressus est ecclesiã illam vt rogaret deum: vt secum faceret misericordiam. flexis ergo genib⁹ ante altare fecit hãc orationẽ in abũdantia lachrymarũ dicens. Domine cũ magno amore tibi seruiendi ego sustinui multa aduersa: et dimisi multa solacia et sum in maxima inimicitia cum sarracenis et xpianis: quia reges hyspanie timore sarracenoruz obliti sunt tui qui es dominus eorum: et facti sunt vasalli i. et cum ego quod timore mortis errabant male cõtra me. Ego nunquam voluissem societatem: nec amorẽ eorum. et sic remansi ego solus ab omnibus derelictus inter omnes qui videntes me segregatum ab omnibus vt inimicũ me respexerunt. Et cũ sarraceni cognouerunt quod nolebaz eis obedire. congregauerũt exercitus vltra mare et citra mare. et venerunt super me. Et ego cum tuo adiutorio deuici almanzor et omnem eius potestatem: et occidi ibi plures eorũ. Tu domine dixisti per Isayam prophetam. quod nunquam deficeres tibi seruientibus. ego autem oẽs alios reliqui: vt tibi seruirem. Peto ergo domine pro mercede. quod habeã ego tuũ adiutorium. et vt defendas castellã: quia tota terra affrice venit super me. et da mihi sensum et fortitudinem: vt ego vincaz hunc sarracenum almansor: et oẽm eius potestatem: et cum faceret auguratione captus est quodaz dulci somno: et dormiuit ibi ante altare. Apparuitque sibi ille monachus sanctus pelagius indutus vestib⁹ cãdidis sicut nix. et dixit ei dormis fernande gundisalui. surge et vade ad gentem tuam: quia deus cõcessit tibi quicquid postulasti ab eo: et scias certitudinaliter quod vinces sarracenum almanzor et omnem eius potestatez et perdes ibi multos de gente tua. et adhuc dixit tibi plus dominus noster. quod quia tu es eius vasallus et ei facis seruitium toto corde quod mittit tibi apostolum iacobum: et me cuz multitudine angelorum ad adiutorium tui: et appare

bimus omnes in bello cum armis albis:⁊ quilibet nostrum ducet crucem in suo vexillo:⁊ cum sarraceni viderint nos: vincebuntur et dimittent tibi campum. Amice dixi tibi qđ mihi mandatum fuit:decetero volo recedere.⁊ sic recessit a p̄dicto comite:vigilans ergo ipse et cogitans in illa visione orando deū humiliter audiuit quādam vocem dicentem sibi.surge et vade in viā tuam:quia iniuste contra me agis cum tantum demoraris:⁊ non des treugas almanzor:nec facias cum eo pacem aliquam. facies autē de gente tua tres acies et intrabis tu cum paucioribus ex parte orientis et in illa acie ego ero tecum.precipies etiam ꝙ secunda acies ingrediatur ex parte occidentis.⁊ in illa acie erit beatus iacobus.Tertia vero acies intrabit ex parte aquilonis.⁊ si sic omnia feceris:non dubites quin deuincas almanzor:⁊ ego sum emilianus qui tibi venio hec nunciare:et scias ꝙ durabit bellū tribus diebus. Postq̄ sanctus emilianus predicta nunciauit exiuit comes a sancto petro:⁊ venit velociter in predictum locū de pedrauita vbi dimiserat gentem suam quā inuenerat iratam cōtra se:dixerūtq̄ ei.domine sine modo facis magnum malum:⁊ si erraueritis iuste accidet vobis:quia sicut latro qui egreditur ad furandum segregamini.⁊ lꝫ vos queramus inuenire nō possum⁹ ⁊ sumus in hoc valde mali:quia tantū vos sufferimus. Vnde petimus pro mercede ꝙ non faciatis nos proditores: quia nunq̄ fuerunt patres nostri: nec parētes nostri:nec vnq̄ fuerūt in mūdo fideliores:ꝙ illi vnde nos venimus Comes autē fernandus gundisalui respondit. Amici rogo ꝙ me audiatis:quia non resipisco de hoc q feci.⁊ cum sciueritis non iudicabitis ꝙ tantū erraui: quia ego iui ad heremitorium sancti petri vt viderem amicum meū fratrem pelagiū et cū accessi audiui ꝙ erat mortu⁹ et ostenderunt mihi locum vbi iacebat sepultus. Et deinde intraui ecclesiam ⁊ fudi orationem ⁊ venit ad me predictus monachus vbi iacebā dormiendo:dixitq̄ mihi surge amice:quia hora est.exercit⁹ a te nihil potuit venire. ⁊ sic exiuissē audiui vocem magnam mihi dicētem de celo s̄m intellectum meum. Comes fernāde gundisalui surge vade viam tuam:quia die tertia vinces almanzor et nomen eius potestatem reprehendit etiam me:quia tantū tardabā.et ꝙ ille cuius amore pugnabaꝫ adiuuaret me:⁊ quia in heremitorio illo alia vice fui bene consultus sic ꝙ deuincerem almanzor. Ideo nunc iterū iui vt haberem consilium cū illo amico meo pelagio. Et vt seruarem vos omne propter defectum meum erraueritis:quia necessarium est vobis consilium dei ⁊ hominū:quia ex quo almanzor tam magnum exercitū congregauit multū interest nobis vt taliter faciamus:ꝙ deū habeam⁹ p̄ nostra parte. Et ideo simus omnes boni milites: quia non possumus fugam accipere ex aliqua parte. Et lꝫ velimus ire in aragoniā

vel nauarram vel ad omnes alios vicinos nostros oibus sumus odio si. et si peccatis nostris exigētibus victi fuerimus omnes vindicabuntur de nobis: et erim⁹ captiui et miseri filijq3 nostri capientur a sarracenis. Qui autē iacet captiuus priuatur omni bono et vellet plus mortem q̄ vitā cum videt sua hereditari ab inimicis suis: que vobis dico omnia bene intelligitis. et si ꝑpter peccata nūc sumus victi: nunq̄ nostra recuperabimus. Dico autē vobis ex parte mea que cogito facere ꝙ licet ipsi vellent me accipere ad vitā3 sc tote ꝙ citius occiderē meipsum q̄ me tradā captiuitati. Et ideo oportet ꝙ firmetis inter vos q̄d quicūq3 fugerit a campo vel se dederit captiuitati timore mortis ꝙ sit proditor: et cū mortuus fuerit ꝙ sit cū iuda in inferno in ꝑpetuū. Cum auem castellā audiuerint q̄ dixit predictus comes placuit eis omnino: et oēs inierunt fedus inter se ꝙ ante se exponerent morti q̄ se tradere captiuitati Altera ergo die de mane precepit predictus comes ꝙ omnes armarētur: vt darent bellum sarracenis. et ordinauit acies suas sicut ei preceptu3 fuerat in ecclesia sancti Petri: mandauitq3 donogustio gundisalui de salas et filijs suis: ac duobus consobrinis comitis ꝙ irent in prima acie: in qua fuerūt ducēti milites. Deditq3 eis sex milia peditum de montaneis q̄ omnes erāt homines veloces et valentes. In secunda acie posuit pro duce donnum lupum de viscaya cū illis de terminampa et de byrnana et de castella veteri de castro et de asturijs fuerunt. fueruntq3 in summa ducenti milites: et sex milia peditum. Comes vero fernandus gūdisalui fuit in tertia acie et cum eo Rodericus de conia et nunnos de cama et belas: qui quos ipa die comes fecerat milites viginti etiam scutiferi sui quos etiam eadem die fecerat milites. summa oīm istius aciei fuit quinquaginta militum et trium milium peditum: precepitq3 omnibus predictus comes ꝙ si prima die non possent vincere sarracenos cum audierint buccinas suā ꝙ retraherent se a prelio: et omnes congregarentur sub vexillo suo. Postq̄ ergo omēs sic ordinauit venerunt omnes in tentorijs suis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quēdam serpentem venire sanguine cruentatū: et quasi vulneratum emittentem tam fortes sibillos: ꝙ nullus fuit ibi tam audax quin timeret et tā magnos ignes emittebat per os ꝙ omēs de exercitu se videbant adinuicem. Cum autē hec viderēt excitauerunt comitē q̄ iam dormiebat: sed tū cum ipse surrexit iam serpēs ille trāsiret. Attēdens autē predictus comes populum suū pauore percussum: quia ex illa visione conceperant ꝙ erant vincendi a sarracenis. Precepit ꝙ omnes congregarentur ad eum. dixitq3 eis. Amici isti sarraceni sunt incantatores et nigromantici: et suis inuocationibus vocant dyabolum qui pro eis facit multa pauorosa. Aliquis autem sarracenus q̄ ista scit facere fecit illam visionem

per aera apparere: vt eos terreret tali arte mala. cum ergo vos sitis homines intelligentes bene debetis scire: q dyabolus nihil vobis facere potest: quia bene noscitis q dominus noster iesus xps potestatem eis abstulit. cōmendemus nos ergo deo qui omnia fecit: quia ipse potentissimus dandi et tollendi quicquid voluerit. et nihil pp̄ter talia signa demus. Eat ergo quisq̄ in hospitium suū: et de bono mane sitis omnes armati in campo. Adiuuabit enī nos deus pater sua pietate et hoc sitis certissimi q vincemus eos. talibus ergo verbis comitis confortati omnia sic fecerunt et in gallicantu surrexerūt omnes et audiuerunt missam suā. orauerūt: ac de peccatis suis contriti et confessi fuerunt. et rogauerunt deum: q adiuuaret eos contra sarracenos. Post hec equitauerunt omnes bene armati omnibus armis suis et cū venerit aurora parauerūt acies suas. sicut eis mandauerat comes. Sarraceni similiter parauerunt acies suas: et commissum est preliū magnum: mortuiq̄ sunt multi ex vtraq̄ parte. occiditq̄ predict⁹ comes quēdam regem affrice sarracenum: et impletus est campus corporibus mortuorum: tam ex xpianis: q̄ ex sarracenis. nec alteri partium concessa est victoria eodē die. Verūtamē expulerūt xpiani sarracenos a tentoriis suis: et mānserunt ipsi illa nocte in eisdē: in quib⁹ inuenerūt oia necessaria. steterūtq̄ p totā noctē armati. Altera autē die, ordinate sūt acies i cāpo ex vtraq̄ parte et venerunt sarraceni contra xpianos magnis vocib⁹ acclamātes intantū: q videbatur q totus mūdus descēdebat in profundum xpiani similiter audita missa exeuntes cōtra eos inceperūt ꝓliū: et durauit per totam diē: nec tamē vna pars alterā partē vincere potuit Fuerūt et in hoc secūdo bello etiā multi mortui ex vtraq̄ parte et plurimi vulnerati et reuersi sunt xpiani superueniēte nocte in tentoriis suis ceci tristes et vulnerati. Et prima vigilia noctis precepit comes predictus vocari oēs suos ad se dixitq̄ eis. Amici rogo q sitis fortes et non langueatis pp̄ter angustias preteritas. Dico enī vobis in veritate: q cras vsq̄ horam nonā habetis maximū succursū: taliter q vincetis bellum istius sarraceni almansor. Si ergo vultis q vincamus nos: sim⁹ cras bono mane in campo oēs ante solis ortum et virili animo in eos irruētes: nō demus eis spacium: quia scitote q p vim dimittēt nobis campum: et dico vobis q euadere non poterint: quia sint mortui vł victi. Ibimusq̄ post eos et vindicabimur de malis que nobis intulerūt. Sum enī bene securus de nobis q non erim⁹ victi Citius enī nos pmitteremus mori q̄ talia pati. Post verba comitis vnusquisq̄ iuit in mansionē suam dormierunt et quieuerunt. Surgentes aūt bono mane sicut eis preceptum fuerat armauerūt se et sarraceni similiter ac exierūt in campū vt bellarēt. Cōmissum est ergo durissimū bellū inter vtrosq̄ et xpiani

ducebant ante se signum crucis do
mini nostri iesu christi orantes to-
to corde vt deus iuuaret eos con-
tra inimicos suos: ⁊ tā grādis erat
sonus lancearum et ictus ensiūꝫ ac
aliorum armorum q̄ longissime au
diebātur et licet multi christianoꝝ
iterissent de sarracenis tñ nō erat
numerus interfecti vt hēant q̄ enarrāt
viuentes. Et predictus comes vi-
dit q̄ altiores hoīes sue aciei erāt
mortui et q̄ alij erāt deordinati et
tristes et q̄ cito possent deuinci si
non succurreretur, irruit in sarra-
cenos viriliter animans suos ad
victoriam sꝫ tot fuerunt mortui de
christianis q̄ non cogitabat iā am
plius redire in castellāꝫ. Cūꝫ ergo
esset in maxima pressura incepit
mente orare deū manibus pugnās
et dicens. Domine ex quo non pos-
sum hanc liteꝫ eradicare nolo libe
rare vitam meā licet possim quia
intrabo talem locūꝫ prelij vbi occi
dar q̄ si euaderē mortem postmo-
dum morerer pre dolore videns ca
stellam sub potestate sarracenorūꝫ
Et licet nos sumus magni pecca-
tores contra nos nolite irasci neve
litis totā hanc terrā destruere essꝫ
etiam magnū malūꝫ si perderetur
terra tam honorabilis et tam bona
O domine iesu xp̄e et quare nō im
plestis que mihi misistis nunciari
q̄ scilicet succurreretis in hoc bel
lo ⁊ si ego non defeci vobis quare
vos deficitis mihi ⁊ quia sic est q̄
vos non estis contentus de me in
aliquā culpā ego cecidi. Recipite
ergo hunc comitatum meūꝫ in ve-
stra custodia alias totum destruere
tur radicitus. Cū ergo comes p̄di
ctus talia inter se et deum loquere
tur querulose licet semper pugnās
viriliter audiuit vocem quandā de
celo dicentem sibi fernāde scias q̄
crescit tibi magnūꝫ adiutoriūꝫ ma
gnus enim succursus accedit ad te
Cū aūt predictus comes eleuauit
oculos suos in altum ⁊ videret q̄s
esset q̄ secū loquebatur. Et ecce vi-
dit apostolum iacobū stantē super
se cū multitudine militū ⁊ militari
bus splendētibus armis crucis si-
gno insignitis secūdūꝫ q̄ sibi vide
batur qui omnes ibant potentissi-
me percutere sarracenos aciebus
suis ordinatis. Quos cū viderunt
sarraceni timore magno percussi
sunt nescientes quid facerent: mi-
rabant etiam multū vnde venerāt
ille gentes armate ⁊ insignite oēs
vno signo. Dixitq̄ꝫ almāꝫor. Quid
potuit hoc esse vel vnde potuit eue
nire tām magna potestas comiti fer-
nando. Et cū xp̄iani qui iam erant
quasi victi viderūt apostolū iaco-
bum iam fortificati sunt ⁊ resum-
ptis viribus irruerunt in sarrace-
nos ⁊ occiderūt multitudinē ma-
gnā eoꝝ. Alij vero terga sunt dare
coacti: fugientib⁹ ergo sarracenis
a cāpo secut⁹ est eos comes predi-
ctus duob⁹ diebus ⁊ duabus nocti
bus ⁊ occidit plures eoꝝ alios aūt
captiuauit. Quarta autē die reuer
sus est cum gente sua ad locū p̄di-
cti belli de hacinas ⁊ q̄sierunt chri
stianos mortuos inter sarracenos
mortuos volebat enim vnusquisq̄ꝫ
ducere mortuū suum in locū suūꝫ.
Sꝫ nobilis comes dixit eis. nō ha

Q

deo pro bono vt ponatis dolorem in locis vestris quia placitibus et la chrymis non poterimus aliquem eorū ad vitā reducere. Recipite er go consilium meū. Ego habeo hic vnum heremitorium qui est locus valde honorabilis et haberem ego pro bono ꝙ sepelirentur ibi. Ego etiam promisit ꝙ corpus meum ibi sepelietur cum mortu⁹ fuero et pu gnabo vt locum illū diuitijs et ho nore cōpleam fecerūtq; oēs iuxta consiliū comitis et sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitur nūc locus il le sanct⁹. Petrus de arlancha vbi fuerat ille sanctus monachus pela gius et reuersi sunt vnusquisq; in locum suum cum magnis diuitijs et honore.

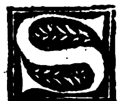
¶ Uincunt xpiani et angelus dñi pugnat pro milite missas audiēte cum deuotione.



Exagesimum quintū bellum inter sar racenos et xpianos ac cidit circa annuz domi ni noningentesimumoctauum. Tūc mortuo supradicto rege sauxio et nobili comite fernando gundisal ui et regnāte ramiro tertio filio pre dicti regis cū comes garsias fernā di filius predicti comitis fernandi gundisalui esset in castro sancti ste phani de gormatio. quē ipse vi lu cratus fuerat a sarracenis ibi exi stens habuit multa bella cū sarra cenis ed vnū signāter hic annota bo propter vnū singulare miracu lum qđ ibi accidit. Dolentes enim sarraceni de perdito castro quadā die venerunt in multitudine ma gna de gormatio ad vadū qui dici tur elcastaial. Quod cū predictus comes sciuit exiuit ad eos cū suis audita vna missa et cōmissuz est du rum bellū inter vtrosq;. miles au tem quidam predicti comitis qui dicebatur fernandus cutobinos re mansit armatus genibus flexis in ecclesia pdicti castri audiēs alias missas que dicebantur a mōachis quos ibi deduxerat comes a mona sterio sancti petri de arlancha. ha bebat enim miles ille in consuetu dine non exire ecclesiā quousq; om nes misse essent finite. Angelus au tez domini eius figura in persona armis et equo assumpto apparuit in bello qui tā fortiter bellauit ibi dem ꝙ nullus ei similis fuit. Item iste occidit militē illum sarracenū qui ducebat vexillū sarracenorum propter quod factum eradicati et victi fuerunt sarraceni. Reuerten tibus ergo de bello cum victoria querebat comes pro illo milite fer nando cuotobinos qui tā viriliter se habuerat et non potens ipsiuz re perire in campo miratus venit in castrum et inuenit quomodo miles illic erat clausus in ecclesia pre ve recūdia non ausus apparere quia non fuerat in bello et et sic vocato ad se ac cognito miraculo inuenit in lorica eius et armis sui eq; omnis signa ictuuz que sibi in bello dede rant sarraceni sicut ipsi viderāt et intellexerunt oēs ꝙ propter deuo tionem quā ille miles habebat in auditiōe missarū de⁹ miserat ange lū suū in ei⁹ effigie vt suppleret vi

ecim eius in campo tpe illo τ dederunt oēs propter tam manifestū miraculum gratias deo et virgini gloriose.

¶ Meritis apostoli sancti Jacobi vincunt xpiani percussis grauissima infirmitate sarracenis.



Sexagesimum sextum bellū inter sarracenos τ xpianos accidit anno dñi noningentesimotricesimotertio. Tūc quidam rex sarracenorū cuius nomen alidrasi cū multitudine paganorū intrauit regnū portugalie τ peruenit destruendo quicquid inuenire poterat vsq3 ad sanctum Jacobū. Sed propter honorem apostoli iacobi cum christiani resistere nō possent bellauit deus contra sarracenos percussit eni3 deus omnes sarracenos quadam infirmitate grauissima sic φ oēs perierunt intantū φ nō remaneret qui noua aliorū nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ramirus tertius et mortu⁹ est in ciuitate legionen̄. regnauit. xxv. annis et successit ei in regno domus beriundo fili⁹ regis sancii cōsobrinus regis predicti ramiri.

¶ Uincunt christiani per regē beriundo et iterum a sarracenis vincunt eodem bello per almā3or.



Sexagesimum septimu3 bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno domini noningentesimotricesimoquinto. Tunc alman3or videns discordiā magnam inter christianos congregauit exercitum suum magnum sarracenorum et christianorum qui cum eo se desederauerant et intrauit terram christianorū. Incepitq3 destruere prouincias legionis et castelle et nauarre christiani autem erant sic discordes φ nullus erat qui alterum vellet adiuuare et intantum processit illa vice φ a flumine dorij quod erat tunc signum diuisionis inter sarracenos τ christianos peruenit destruendo vsq3 ad flumen quod dicitur estolam et ibi fixit tentoria sua. Quod cum sciuit rex beriundo exiuit contra eum cū exercitu suo bellauitq3 cum eo viriliter et mortui sunt plurimi sarraceni. Peruenit rex beriundo bellans et occidens vsq3 ad tentoriu3 alman3or. Quod cum vidit alman3or iratus vehementer proiecit in terram pileum aureum quod ferebat in capite secundum morem sarracenorum in signum corone. Erat enim cōsuetudinis sarracenorum regum mittere in terram predictum pileum in signū magni doloris τ ire respectu suorum quia non vincebant inimicos. Quod videntes sarraceni resūptis virib⁹ irruerūt viriliter in xpianos in tantū φ secuti sunt eos vsq3 ad portas ciuitat3 legionen̄. τ post paucos dies cepissent ciuitatē nisi fuiss3 multitudo pluuiarū hyemis propter quā necessario habuit recedere almā3or τ sic reuersus ē in ciuitate cordubeñ. cū diuitijs τ honore.

¶ Uincūt sarraceni τ capitur ciuitas legioneñ. p almā3or.


Exagesimum octauum bellum inter sarracenos et xpianos accidit ãno domini no-
ningentesimotricesimosexto. Tūc
supradictus almāzor venit cū mul
titudine graui et obsedit predictā
ciuitatē legionenß. ⁊ tanta fuit vio
lenta expugnatio vrbis q̃ confre-
git murum in duabus partibus sci
licet ex parte occidentis ⁊ ex parte
meridiei Comes autē galetie guil
helmus gundisalui qui ibi vene-
rat ex regis precepto vt defende-
ret ciuitatem iacebat tunc in lecto
multum infirmus ⁊ cū sciuit q̃ mu
rus erat ruptus in duplici parte fe
cit se armari omnibus armis ⁊ de
ferri in lecto ad locum vbi murus
erat magis confract⁹ quia ibi erat
maior pressura et periculosior loc⁹
hoc autē ipse faciebat vt ibi occi-
deretur anteq̃ʒ videret cōfractionē
ciuitatis. Ipse ergo iacēs in lecto
tribus diebus defendit locū illum
ruptū ⁊ mortui sunt plures ex vtra
q̃ʒ parte sed finaliter occisus ē ibi
et statim capta fuit ciuitas. et p̄ce
pit almanzor q̃ frangerentur oēs
porte ciuitatis et q̃ destruerentur
turres que erant ibi ex marmorib⁹
mirabiliter fabricate. Et cum p̄di
ctus almāzor destructa ciuitate vo
luit intrare monasteriuʒ monacho
rum sancti claudij extra muros vr
gens cū calaribus equum suuʒ nō
potuit ipsum mouere ab eodē loco
sed equus ibi crepuit medius pro-
pter quod predictus almanzor de-
stitit a destructione predicti mona
sterij et dedit ibi multa donaria se-
cundū q̃ in eodē conuentu presen-
te illustrissimo rege enrrico q̇ nūc
regnat a priore eiusdem audiui. As
serebatq̃ʒ se vidisse de donarijs il
lis que dederat almanzor propter
predictum miraculum et reuersus
est almanzor cordubaʒ cū magnis
diuitijs et honore.

¶ Uincunt sarraceni et occidunt
proditorie septē infantes de lara.


Exagesimū no
num bellum inter sar-
racenos et christianos
accidit circa predictū tēpus. Tūc
quidā miles qui dicebatur roderi
cus belasquas finxit se facere bel-
lum sarracenis velle et occulte tra
ctauit cum almanzor quomō morti
traderet septem fratres qui dice-
bantur septē infantes de lara cum
eorum patre gundisaluo gustios q̇
erant fortissimi bellatores qui eo
tempore reperiri poterant in mun
do. Causa auteʒ quare ipsos tradi
dit morti fuit vindicatio de aliqui
bus iniurijs quas vxor sua et ipse
se reputabant recepisse ab eis. De
duxit ergo eos suis verbis blādis
proditorie cum exercitu magno vs-
q̃ʒ in campū de almenara et p̄misit
illos infantes vt depredarentur cā
pum. Ipsi vero habebant secum
ducentos milites suos qui ex eūtes
subito apparuit multitudo innūe-
rabilis sarracenoꝝ veniens super
eos et factum est prelium magnuʒ
sic q̃ interfecerūt multos ex sarra
cenis. sed de christianis mortui sūt
in illo certamine illi ducenti mili-

tes sic ꝙ non remanserũt nisi septẽ infantes predicti. Et cum viderũt ꝙ ibi nihil restabat nisi vincere vel mori commendauerunt se deo ⁊ inuocauerunt apostolum Jacobuȝ ⁊ irruerunt virili animo in sarracenos interfecerunt plures ex eis sic ꝙ nullus erat qui ante ausus esset expectare eos. sed tanta erat multitudo sarracenorum ꝙ pre lassitudine retraxerunt se ad quendã collem vt abstergerent facies suas a pulueribus. et cuȝ ibi peruenissent inuenerunt ꝙ vnus eorũ deficiebat scilicet fernandus gundisalui q̇ in bello mortuus fuit: propter cuius mortem nimium doluerunt. Existẽtes ergo ibi habuerunt verbũ suuȝ cum sarracenis petentes treugas quousqȝ nunciarent predicto roderico belasquas si vellet eos iuuare ⁊ concesserunt eis. Miserunt ergo didacum gundisalui ex eis sed nihil potuit obtinere. Reuersus ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitatem illius proditoris ⁊ factum est ꝙ mille equites qui erant cum predicto roderico. belasquas mouerunt se vt venirent et succurrerent infantibus. Sed cuȝ cognouit proditor ille qui erat eorum capitaneus verbis suis fallacib⁹ impediuit aduentuȝ eorum non tamẽ sic potuit impedire quin tricenti illoruȝ transirent ad eos animo moriendi vel viuendi cũ eis videntes proditionem sui capitanei. Juncti ergo illis irruerunt secundo in sarracenos ⁊ factum est preliuȝ asperrimum tale quale nunꝙ quis audiuit in tam paruo numero et tanta fuit cedes sarracenorum ꝙ anteꝙ aliquis eoruȝ occideretur peremerũt vltra duo milia sarracenorum. Sȝ finaliter bellando intra multitudinem tãgrauem mortui fuerunt illi tricenti milites et remãserunt soli predicti sex infantes ⁊ tãfessi erãt ꝙ iam non poterãt leuare brachia ensibus suis. Cum autẽ viderunt eos ita fessos capitanei sarracenorum scilicet viara et galue propter eorum strenuitates traxerunt eos a pressura belli ⁊ duxerunt eos ad tentoria sua ⁊ fecerunt ꝙ deponerentur arma eoruȝ: dederuntqȝ eis ad comedendũ panem ⁊ bibenduȝ vinum. Sed cũ proditor ille roderi cus belasquas hoc cognouit misit nūcios suos capitaneis illis dicẽs ꝙ ipsi malefaciebãt ꝓcedẽtes vitã talibus hominibus sicut illis et ꝙ de hoc posset eis maluȝ euenire. et ꝙ si sic facerent ꝙ ipse non rediret amplius in castellam. sed iret ad almanzor ⁊ faceret ꝙ̄ caperentur ab eo. timentes ergo illi ne aliq̇d maluȝ eis eueniret ab almanzor excusantes se ab infantibus propter hoc reduxerunt eos cum armis suis. sicut primo erant in campum vbi primo fuerant quos cum viderunt sarraceni pulsatis atamboribus suis irruerunt in eos in tanta multitudine sicut cadit pluuia de celo et factum est prelium crudelius ꝙ̄ prius fuerat sic ꝙ breui tempore occiderũt duo milia et. lx. et vltra sarracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui dicebatur gundisaluus gundisalui terribiliora ⁊ mirabiliora sua

per alios faciebat. sed tanta erat multitudo sarracenorum quod non potuerunt eos tollerare. et intantum fessi erant quod nullo modo poterant iam moveri nec equi eorum. Et licet amplius bellare voluissent armis carebant quia iam confracte enses eorum. Cum ergo sarraceni viderunt quod non habebant arma occiderunt equos eorum et ceperunt eos: et expoliantes eos armis suis decapitaverunt eos unum post alterum sicut narrati fuerunt in oculis predicti proditoris roderici belasques. Et cum pervenerunt ad gundisaluum qui erat minor eorum videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires et quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illum qui decapitaverat fratres suos percussitque ipsum in gutture et mortuus est cepitque subito eius ensem et occidit cum eo ultra .xx. sarracenos ut narrat hystoria. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce quid fecit proditor ille sed postmodum hec proditio notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam sarracena qui dictus fuit mudaica gundisalui postmodum occidit illum et .xxx. milites eius cum eo et uxorem eius ignibus cremavit sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt sarraceni et comburitur civitas sancti iacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubensem pro lampadibus in signum victorie.



Septuagesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimo quadragesimoquinto. Tunc almanzor congregavit exercitum magnum et intravit provinciam que dicitur portugalia destruxitque villas et castra loca et cum pervenit ad mare percurrit et destruxit terram galetie et pervenit usque ad civitatem sancti iacobi quam combussit: intravitque sine timore ubi iacebat corpus beati iacobi ut confringeret eius monumentum. Sed factus fuit quidam sonus terribilis circa eum quo territus fuit. Verumtamen accepit campanas minores quas secum deduxit in signum victorie quas posuit pro lampadibus in mesquita cordubensi ubi magno tempore steterunt. Sed antequam almanzor recederet de terra illa percussus fuit ille cum exercitu suo a deo propter peccatum presumptionis et feditatum quas fecerat in ecclesia sancti Iacobi quadam terribili et fetida infirmitate quam dicunt medici dentiarea sic quod quasi omnes sui exercitus fuerunt ibi mortui et plurimi evaserunt postea mala morte scilicet subitanea finiverunt. Et cum hoc scivit rex beriiudo misit plures gentes ad montana ubi se elevaverant sarraceni remanentes et omnes ibi occisi sunt sic quod unus ex eis non remansit et almanzor reversus fuit in terram suam cum paucis.

¶ Vincunt christiani perempta multitudine sarracenorum per comitem castelle Garsias fernandi.



Eptuagesimū primū belluȝ inter sarracenos et christianos. accidit āno domini nongentesimoquadragesimoseptimo. Tunc quidam sarracenus qui dicebatur abdemelique filius almāȝor congregauit exercitum suū: vt percurreret ꝛ destrueret terram xpianorum. Qui perueniens vsq ad ciuitatem legioñ. destruxitq queciīq reliquerat almanȝor pater eius tam in muris ꝙ in turrib⁹ vsq ad pauimentum: vt non possent amplius illuc edificare christiani. Sȝ supradict⁹ comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra euȝ cum multitudine militum et peditum: qui fecit predictum sarracenū eleuari a ṗdicta ciuitate. secutusq est eum fugientem: ꝛ interfecit plures sarracenos. sic ꝙ ille sarracen⁹ cum magna pena ꝛ periculo reuersus est in ciuitatem cordubeñ. nec amplius ausus fuit attemptare ꝑcurrere terram christianorum.

¶ Hoc bello vincūt christiani mortuo almanȝor: ac peremptis innumerabilibus sarracenis per regeȝ berimdo.



Eptuagesimū secunduȝ bellum inter sarracenos et xpianos accidit āno domini nongētesimoquadragesimooctauo. Tunc supradictus rex legionis donus beriundo. vidēs mala que sarraceni continuo inferebāt christianis scripsit regi garsie nauarre et predicto comiti castelle garsie gundisalui. ꝛ propter fidem ꝛ salutem patrie confederati sunt contra sarracenos: et produxit exercitum suum magnum. Rex predictus beriundo et licet infirmus esset fecit se deduci in lecto cui coniūctus est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in persona: sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti coniūcti sunt in quodam loco prope feriam qui dicitur arabice canantaasor: quod nostra lingua dicitur arcamboum. Almansor etiam de quo supradictum est pertraxerat exercitum suum magnum: ꝛ intrans ꝑ castellam destruxit quicqd inuenire poterat. Cum ergo peruenit ad eos habuit cum illis preliuȝ suū magnum qd durauit per totaȝ vnam dieȝ vsq ad noctē. sic ꝙ vna pars alteram deuincere non poterat. mortui tamē sunt ex parte sarracenorū quasi sine numero: ꝛ dimissum est bellum propter noctem superuenientem: alias ibi fuisset captus vel mortuus almansor. Cum ergo vidit ṗdict⁹ almansor destructionem gentis sue non fuit ausus expectare bellum sequentis diei ꝛ fugit de nocte. cūqȝ peruenisset ad locum qui dicitur bolgaecorax pre dolore ꝛ tristitia infirmat⁹ est: nec vltra amplius comedit et bibit et sic mortu⁹ est: sepultusqȝ est in medina celi. Rex autem predictus cū omnibus alijs christianis sequenti die parauerūt acies suas ad bellandum cogitantes saracenos stare in tentorijs suis. ꝛ cuȝ hora diei spectarent: et nullum saracenū in

venerunt accesserũt ad eorum terri-
toria ⁊ expoliauerũt campum. Co-
mes vero garcyas fernandi secu-
tus est saracenos qui tot ex eis in-
terfecit q̄ paucissimi remanserunt
viui: ⁊ reuersus est cum multitudi-
ne captiuorum. Sic ergo puersus
ille almansor qui sepe in bellis cō-
tra christianos fuerat victoriosus
miserabiliter illa die a xp̄ianis fu-
it victus ⁊ mortuus. Illa autē die
qua almansor fuit vict⁹ ⁊ mortuus
fuit visus quidā homo sub figura
pastoris i litore galdaquenir. Cla-
mans ac magnū planctum faciēs.
Dicebat enim primo in arabico: et
deīde lingua castellana. Incanan-
tarazor perdidit almansor potesta-
tem ⁊ fastum suū ac leticiā. Cordu-
besi. autē quando volebant ire ad
illū hominē ⁊ ab eo querere quis
erat ⁊ cur plorabat eleuabatur an-
te oculos eorum: et non videbant
eum. Iterum apparuit in alio lo-
co dicens in lingua nostra en canā
tarazor perdio almansor elātabor.
Creditur q̄ ille diabol⁹ in figura
hominis qui dolebat de destructio-
ne saracenorum propter mala que
inferebant xp̄ianis sub duce pessi-
mo almansor. Sequenti anno mor-
tuus est feliciter predictus rex be-
rmundo: et sepultus est in ciuitate
legionensi. in ecclesia sancti ioānis
baptiste regnauit. xxvij. annis. Et
successit in regno rex alfonsus qui-
tus filius eius: et incepit regnare
cum esset etatis quinq̄ annorum.

¶ Hoc bello vincūt saraceni et ca-
pitur ciuitas Abulensi. moriturq̄ i
carcerib⁹ comes Garsias fernādi.

Septuagesimū tertium bellū inter sara-
cenos ⁊ xp̄ianos accidit
anno domini noningētesimo quin-
quagesimo nono. Et regnāte in re-
gno legionis alfonso quinto predi-
cto. Tunc propter discordiam ma-
gnam inter predictum comitē gar-
siam fernandi: ⁊ filium eius sanci-
um saraceni congregauerunt exer-
citum magnum: ⁊ venerunt vt per-
currerent terram christianorū: ce-
peruntq̄ abulam que tunc popu-
lata fuerat. Deinde venerunt box-
mam: et sanctum Stephanum de-
struxerunt. Destruxeruntq̄ villam
⁊ per totam illam terram crudeli-
ter occidebant christianos. Cū au-
tem p̄dictus comes sciuit amarā
destructionē non potuit sustinere
⁊ licet gētes sue essent diuise inter
se: ⁊ filium eius proposuit mori p̄
defensione patrie. Venit ergo viri-
liter contra saracenos bellantes
cum eis animose. sed deo permit-
tente victus fuit in bello ⁊ captus
a saracenis: sed paucis elapsis die-
bus mortuus est in carceribus de
vulneribus que receperat in bello
⁊ successit in comitatu castelle p̄-
dictus filius ei⁹ sancius qui post-
modū optime defendit terram su-
am ⁊ lucratus est penāfial: ⁊ sepul-
nedam maderuelum montecion et
recuperauit gormacium ⁊ sanctū
Stephanum ⁊ ozomam que perdi-
ta fuerant cum eius pater esset in
carcere. Iste fuit primus qui de-
dit libertatem militibus castella-
nis q̄ non contribuerent nec irent

in exercitu3 nisi dñs daret eis soli-
dum suũ quia ante contribuebant
⁊ ibant in exercitu sine solidata.

¶ Bello.lxxiiij. vincũt xpiani per
regem alfonsum quintũ ⁊ vindica
tur mors comitis Garsie fernandi.



Eptuagesi-
mum quartum bellũ
iter saracenos ⁊ chri
stianos accidit anno
domini noningente-
simo septuagesimo tertio. Tũc pre
dictus rex Alfonsus quintus ⁊ co-
mes castelle saucius non potentes
sufferre iniuriam quã fecerant sa-
raceni in occisione comitis Garsie
fernandi congregauerũt exercitu3
magnũ vna cum adiutorio nauar-
rorum ꝓpter fedus qđ inierat pa-
ter regis alfonsi cum eis ⁊ perue-
nit ad regnum toleti comburens ⁊
destruens quicquid inuenire pote
rat. Et pertransiẽs inde peruenit
vsq3 ad ciuitate3 cordubeñ. depre-
dando ⁊ destruendo gladio ⁊ igne
quicquid inuenire poterat. Quod
videntes saraceni vt eos dimitte-
ret in pace dederũt ei magnũ the-
zauru3 ⁊ plurima dona. Similiter
rex toleti ⁊ cordubeñ. ⁊ reuersi sunt
in terram suã vindicata morte pre
dicti comitis ⁊ cũ magnis diuitijs
⁊ honore. Predictus rex alfonsus
quintus reedificauit muros et tur
res ciuitatis Legioneñ. q̃ destru-
xerat almãsor ⁊ filius eius. regna-
uitq3. xxvij. annis. ⁊ mortuus est in
portugalia. Cõgregauerat eni3 ex
ercitum suũ magnum ex desiderio
seruiẽdi xp̃o. ⁊ iuerat in predicta3
terram: vt caperet villã illam que
dicitur viseo que tunc erat sarace-
norum. ⁊ cum die quada3 in armis
respiceret hincinde murum vt vi-
deret portam debiliorẽ ad conqui-
rendũ percussus fuit sagitta in spa
tulis ⁊ sentiens se vulneratum ad
mortem facto testamẽto ⁊ pceptis
sacramentis feliciter migrauit ad
dominum: ⁊ sepultus est inciuita-
te legioneñ. apud patrẽ suũ supra-
dictum. Regnauitq3 pro eo filius
eius donus beriundo tertius.

¶ Vincunt xp̃iani ⁊ liberaṫ Pam
pilona a manibus saracenorum.



Eptuagesimũ-
quintũ bellum inter sa-
racenos et christianos
accidit circa idem tem-
pus. Tunc enim tẽpore yemis ve-
nerũt saraceni in multitudine gra
ui: vt caperent ⁊ frangerẽt ciuita-
tem pampilone. Rex autẽ saucius
nauarre stabat tunc vltra portus
qui dicitur derontes valles: et cu3
sciuit doluit vehemẽter: ⁊ collecto
exercitu suo disposuit se magno pe
riculo propter niues magnas que
erant in partibus illis. Et cum vi
dit ꝙ aliter transire nõ poterat fe-
cit abarcas de corijs crudis loco
sotularium pro se ⁊ pro omni gen-
te sua: ⁊ sic transiuit portus de no-
cte sine aliquo damno. licet cu3 ma
gna pena et propterea dictus fuit
postmodũ rex saucius abarca. Cũ
ergo fuit mane apparuit subito ir
ruens sup saracenos qui obsessam
tenebant ciuitatẽ: ⁊ tot interfecit
ex eis ꝙ vix remãsit qui posset re-

nunciare in partibus suis que acciderent ibidē. Iste rex ambulans cum suis abarcis fecit multa bella cum saracenis: ꝛ cōquisiuit multa loca in celtiberia et in carpētania que vsq; in hodiernum diē dicuntur donisaucij abarca. Regnauit xxv. ānis: ꝛ successit ei in regno nauarre filius ei⁹ donus garsias tremerosus sic dictus: quia cu; ingrediebatur bella: tremebat valde in principio. licet post ingressu; esset fortissimus miles qui dictus fuit abarca sicut pat͛. Quo mortuo successit ei in regno filius eius dictus sancius maior. Hic duxit in vxorē dominā elniram filiā comitis saucij castelle ex qua habuit duos filios quoꝝ vnus fuit dictus donus garsias ꝛ alius donus fernandus. Quorum pater nō remanēte prole infantis garsie filij comitis saucij castelle cepit comitatu; castelle ex parte vxoris sue. Et ipso mortuo donus fernādus filius ei⁹ qui duxerat in vxorē dominā sanciam sororem regis legionis doni berlundi de quo supradictū est de eius cōsensu in ei⁹ nuptijs ductus est rex castelle. Rex aute; p̄dictus donus berlundo regnauit in regno legionis decem annis: ꝛ mortuus est in quoda; bello qđ accidit sibi cū predicto rege fernando ꝛ fratre eius rege garsia nauarre qđ bellu; fuit celebratum prope Cariorē in quodam loco qui dicit͛ nantada in valle tamaron: sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie: et sepult⁹ est in ciuitate legionen̄. cum vxore sua domina Therasia. Quo mortuo predictus rex fernandus collecto exercitu suo iuit legionem ꝛ obsedit eam: et finaliter receptus est in regem legionis: quia ei pertinebat. et sic coniuncta sunt ista duo regna. ꝛ ipse dictus rex castelle et legionis: et vocat⁹ fuit rex fernandus magnus.

¶ Uincunt xp̄iani ꝛ capiunt͛ quinq; reges saracenorum per rodericum.



Eptuagesimū sextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno dn̄i Millesimo. xvi. Regnante in regno castelle ꝛ legiōis supradicto rege fernando magno. Tūc excitauit deus quēdam virum sibi dilectum ꝛ armis strenuū dictum rodericum de viuar. Iste fuit filius cuiusda; nobilis militis qui dicebat͛ Nunnus laynes quē genuit ex vxore sua legitima terasia. Nunens filia comitis Numi aluaros de maya. l; alij qui alia asserant: tamen hec est rei veritas: sicut patet in cronica predicti regis fernandi magni. Cum ergo ingrederētur eo tēpore quinq; reges saracenoꝝ: vt percurrerent castellam transierūt super ciuitatē burgen̄. ad montes doca: et percurrerūt ville foratu; ꝛ sanctū dominicū delacalsada ꝛ lucronū ꝛ nayaram totamq; illam terrā ꝛ extrahebat magna; p̄dam captiuorum bestiarū gregum ꝛ armētoꝝ. Cum ergo ipsi irent cum tā grandi preda: predictus rodericus conuocauit totam illam terram: ꝛ dedit illis saltu; in montibus doca. bel

lauitq3 cu3 eis z deuicit eos. cepit q3 predictos quinq3 reges viuos: z cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus: z cum tota preda venit ad matrē suam z diuisit spolia nobilib9 z omnibus aliis qui fuerunt cu3 eo in bello: z facta est leticia magna ac laudauit deu3 propter victoriam z mercedē qua3 sibi fecerat. Dixitq3 non habeo pro bono tenere reges captiuos. s3 habeo pro bono liberare eos: vt vadant libere in terra3 suam. Soluit ergo illos quinq3 reges saracenos z precepit q abirent. sed z ipsi regratiati sunt propter tantū beneficium venientesq3 in terram suā benedicebant ei: z miserūt ei parias cognoscētes se volūtarie suos esse vasallos. Hic rodericus peregrinans in sanctum iacobum recepit beatum Lazaru3 sub specie leprosi in societate sua in mensa et lecto quē inuenit iacētem in luto in via horrentibus ergo omnibus qui cū eo erant nocte illa qua secum fuit in lecto cum dormiret roderic9 insufflauit ille leprosus flatu magno per spatulas roderici sic: q flatus ille puenit vsq3 ad pectus: z euigilans nō inuenit leprosu3 illū apud se: nec amplius eum videre potuit licet a lecto surgeret: z eum diligēter quereret. Reuersus ergo ad lectum: z luminaribus incensis cum diligenter cogitaret in his que sibi illo leproso acciderant post paululum. Ecce apparuit vir quide3 albis indutus vestibus qui dixit ei. Roderice dormis. Tūc respondit z dixit. non dormio: sed quis es tu qui cum tanta claritate z odore venis? Tunc ille respondit. ego sum sanctus lazarus quem tu recepisti z cui multa bona fecisti sub specie graui ex dei amore. z ppter honorem z bonum quod mihi fecisti: cōcedit tibi deus vnū magnum donū q cum flatus ille que3 sentisti tibi euenerit. scias pro certo q omnia q̄ inceperis in bellis vel alias omnia feliciter consummabis. Tuus honor crescet de die in diem: z erit timor tuus super saracenos z xpianos: sed z inimici tui tibi nunq̄ nocere poterunt: morieris morte honorabili. nunq̄ eris victus: s3 semper victor existēs: quia deus concedit tibi suam benedictione3. fac ergo semper bonū. z sic disparuit. Ille autē surgens a lecto genibus flexis in terra: fudit oratione suam ad deu3 gratias immensas agens propter tanta beneficia sibi largita. Hic post peregrinationem sua3 intrauit in campo cum Martino gundisalui: deficit et occidit eum propter q lucratus est ciuitatē calagurritanam pro rege fernando: quia erat questio super eadē inter predictum fernandum regem: z regem ramiru3 arragoni cuius esset et facta est concordia inter eos: q illi duo milites pugnarent z parti victoris ciuitas concederetur.

¶ Hoc bello vincūt xpiani z occiditur alymaymon rex saracenorū.



Eptuagesimūse ptimum bellu3 inter saracenos et xpianos accidit anno dñi. millesimo decimonono

Tunc rex garsias nauarre et rex sarracenorū Alymaymon cōgregauerunt exercitus magnos: et in loco qui dicitur recurnaseta factum est prelium magnum et mortuis plurimis sarracenis victus est rex alymaymon: et mortuus in bello a predicto rege garsia.

¶ Christiani vincunt per rodericum deuiuar peremptis plurimis sarracenis.



Septuagesimū octauum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimo.xxvii. Tunc cum supradictus rex fernandus magnus esset in galecia venerunt sarraceni cum exercitu magno vt conquererent extrematurā. gentes vero illius terre miserunt veloces nūcios pdicto roderico viuar vt eis succurreret: qđ cum audiuit non detinuit se; sed misit statim p parētibus et amicis suis: et venit cōtra predictos sarracenos qui deducebant predā magnā captiuorū gregū et armentorū. et inuenit eos inter achensiam et sanctū stephanū de gormatio. Irruit ergo in eos virili animo: et commissum est bellum cāpale asperrimū: vbi plurimi ceciderūt sarraceni. Deuicitque sarracenos: et secutus est fugiētes p septem leucas occidendo et vulnerādo eos: et reuersus est honorifice cū tota preda quā ducebāt sarraceni; et tot fuerūt spolia cāpi in eo que valuit. quinta pars fuit ducētorum equorū. et valor centū milliū marcarū argētei: que oia diuisit sine cupiditate bellatoribus suis: et reuersus est in terram suam cum diuitijs et honoribus.

¶ Hoc bello vincunt christiani per regem fernandum magnum et capitur viseum.



Septuagesimū nonū bellū inter sarracenos et xpianos. accidit āno domini Millesimo xxxiii. Tunc predictus rex fernandus magnus cōgregauit exercitum suū magnū; et iuit cōtra sarracenos portugalie et meridie et badaioz: que oia hec tūc possidebāt sarraceni: et cepit viribus ceam et guncā que sunt in portugalia: et plura alia castra que erant circūcirca. et licet in illis remanerēt sarraceni p vasallis suis. fortalicia tñ semp permanserūt in regis potestate. et obsedit viseum vbi mortuus fuerat rex alfonsus socer eius et sagitta. de quo supradictum est: et in tanta pressura tenuit eam obsessam que cepit eā: et cepit illum sarracenū qui interfecerat sagitta regē alfonsum. Extraxitque oculos eius et prescidit etiā eius manus et pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

¶ Vincunt xpiani: et capitur lamegum et plura alia loca per fernandum magnum.



Octuagesimū bellū iter sarracenos et xpianos. accidit anno domini millesimo xxxiiii. Tūc supradictus rex fernādus magnus. cōgregato exercitu suo iuit sup lamegū

et licet ciuitas esset fortissima. statim tamen obsedit eã: et tot ingenia ac castra lignea posuit circumquaqz et tam fortissime cõquestauit eã q vi armorũ cepit eam. in qua inuenit multitudinẽ diuitiarum: et cepit captiuos oẽs sarracenos quos intus inuenit: quorũ maiorẽ partez retinuit p edificatione ecclesiarũ que prostrate fuerant. et post hec iuit super castrũ sancti martini. qd iacet super riuum de malua: et cepit eum ac deinde obsedit terrasam et cepit eam. Reuersusqz est in terram suã cum diuitijs et honore.

¶ Isto bello vincunt christiani: et post septem annos capitur conimbra p regẽ fernãdũ magnũ aperiẽte sancto Jacobo portas ciuitatis.



Etuagesimũ primũ bellũ inter sarracenos et xpianos. accidit ãno domini Millesimo. xxxv. Tunc predictus rex fernandus magnus. cõgregato exercitu suo voluit habere conimbrã et consilio predicti roderici de viuar peregrinat9 est in sanctuz Jacobum. dixit eñi sibi q deus iuuaret eũ ad capiendũ illã et insup q in reditu volebat q eum faceret militẽ: et q credebat se recepturuz militiã contra conimbram. Acquieuit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas p viã distribuens: et mãsit ibidẽ in oratione trib9 dieb9. petẽs a deo adiuuari in eo q desiderabat meritis apostoli iacobi. Uenit ergo post hoc cũ exercitu suo magno et obsedit conimbram posuitqz ingenia et castra lignea circũquaqz: sed villa erat tam fortis et tam magna: q septẽ annis stetit in eius obsidione: et pptereã tantam dilationẽ tẽporis et inopiã victualiũ iam volebant xpiani dimittere obsidionẽ. sed monachi cuiusdam monasterij qui vsqz in hodiernum diẽ dr larmano viuentes de laborẽ manuũ suarũ. et longo tpe fecerãt magnã prouisionẽ victualiũ secrete. habebant eñi multitudinẽ tritici et ordei: milij et leguminũ. sentiẽtes ergo q rex volebat recedere venerunt velociter ad regẽ: et dixerũt ei q non amoueret obsidionẽ. quia ipsi darent cibaria ex his q longo tpe congregauerant. et factũ est sic. nã dederunt sufficientiã exercitui quousqz sarraceni deficiebãt fame fames ergo et pugna sine intermissione deduxerũt sarracenos ad hoc q venerũt: et pcidentes ante regez fernandũ petierũt p mercede solã vitã. et q darent ei villam et oĩa bona q habebant. Pius ergo rex concessit eis vitã: et ipsi dederũt ei villam quãdaz die dñica hora tertia. Sed interim q pdictus rex erat in pdicta obsidione. accidit q quidaz eps grecie dict9 Assianus peregrinatus est in sanctũ iacobũ: et cũ eẽt ibidẽ audiuit ab hoibus ciuitatis q sanct9 iacobus apparebat sicut miles in bellis xpianoz succurrẽs eis quod verbũ displicuit sibi et dixit non vocetis eũ militẽ: sed piscatorẽ. Et cũ in hoc pertinaciter permaneret placuit deo q idẽ dormiẽti apparuit sanctus iacobus portans in manibus quasdam claues et dixit ei hylari vultu tu tenes il

derisisti q me dicunt militē xpiani: ⁊ asseris q nō sum miles. Ideo nunc veni ad te: vt hoc tibi ostēdā nec āplius dubites de militia mea quia sum miles iesu xpi et adiutor christianorū contra sarracenos: et cum hoc diceret traditus est sibi equus albissim⁹ in quē apostolus ascendit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus admodū militis: ⁊ dixit ei q volebat ire in adiutorium regis fernandi qui iacebat super conubriā iam septē annis eam obsidentē: ⁊ vt sis magis certus. dico tibi: q cū his clauibus quas in manib⁹ teneo cras hora tertiarū aperiam ei portas ciuitatis conubre: ⁊ dabo eā regi fernādo: quibus dictis disparuit. euigilās ergo a somno predictus epūs assyanus bono mane cōuocauit clericos: ⁊ omnes habitantes in ciuitate. dixitq3 eis que viderat ⁊ audiuerat diem: ⁊ horam signatā apertionis conubre: ⁊ sicut dixit veridice sic repertū est. Et tunc predict⁹ rex cepit predictam ciuitatem: ⁊ fecit militē predictum rodericum de viuar in maiori mesquita conubre cingendo sibi ensem ⁊ dando ei pacem in ore: et fuit vocatus ruidas ⁊ reuersus est rex per sanctum iacobū in terrā suam cum honore.

¶ Vincūt xpiani ⁊ capiunt ac destruūt pluria loca p regē fernādū magnū ⁊ efficit tributari⁹ rex toleti



Sexuagesimum secundū bellū inter sarracenos et christianos. accidit anno dñi Mille|simo. xliiij. Tūc predictus rex fernandus magnus. congregato exercitu suo magno ad percurrendam terrā sarracenorum conquisiuit quedā castra. Unde plurima mala eueniebant xpianis. s. gormatio vadū regis aguileram barbingiā ribes sanctuz moram. ⁊ multas alias turres. Unde speculabātur sarraceni ppter quas xpiani erāt discooperti cū intrabant terrā illā quas oēs destruxit. Destruxit etiā plura alia fortalitia que erant in valle de bargetcrus: ⁊ in circuitu tirazone vsq3 medinam celi. ⁊ exinde venit in cātabriam: ⁊ expulit inde sarracenos posuitq3 eā sub dominio suo ⁊ oīa montana ouem destruxit igne ⁊ ferro. Et exinde venit toletum et peremit plurimos sarracenos: ⁊ captiuauit. destruxitq3 talamancam. alcalam. ozedam. ⁊ lucratus est plurima alia loca regni toleti et multitudinē diuitiarū que oīa dimisit cū militibus suis. Et exinde venit super gnadal et fatariam. ⁊ obsedit eā: nec requies dabatur habitantibus in ea pre multitudine ingeniorum ⁊ machinarū: quare illi sarraceni habuerūt mittere nūcios suos ad regē toleti: vt liberaret eos bello vel donis. Rex ergo ille Almaymō multitudinē auri ⁊ argēti multosq3 pannos preciosos misit regi fernādo petēs treugas vt veniret ad eū secure. q ei concessum. Uenit ergo rex ille sarracenus: ⁊ fact⁹ est vasallus regis fernandi. sic q quolibet anno dabit ei parias: ⁊ reuersus est rex fernādus in terrā suam cum magnis diuitijs et honore.

¶ Vincunt christiani per regē fernandum magnum: & efficitur tributarius rex hyspaleñ. ac defert corpus btī isidori i ciuitatē legioneñ.



Octuagesimū tertium bellum inter sarracenos et christianos accidit āno domini Millesimo. l. Tunc predict⁹ rex fernādus magnus. ↄgregato exercitu suo venit in portugaliam & obsedit montem maiorem vbi plurima damna recipiebat conubra & tā fortiter expugnauit eam machinis suis ꝙ breui tempore habuit eam. Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas de viuar. qui vadens vt obseruaret colligentes herbam tres lites sarracenorum deuicit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitum suum in algarbium comburens et destruens quicquid inuenire poterat: captiuando: destruendo: & occidendo sarracenos quousq̧ peruenit ad ciuitatē hyspaleñ. Et tūc benabamech alimucanus rex hyspaleñ. vidēs predas & magna dāna q̄ per suū regnū rex fernandus faciebat. misit ei nuncios suos cum magnis diuitijs: & factus est eius vasallus cōcedens ei parias quolibet anno. Rex autē fernandus habito consilio suorū. recepit eū in vasallū et dona petiuitq̧ ab illo rege sarraceno corpa sanctarū iuste & ruphine. Si volebat eius amorē habere Respōdit rex sarracenus: ꝙ nesciebat vbi erant illa corpora. Verūtamē ꝙ si ipse sciret vel quicūq̧ ali⁹ ꝙ sibi placebat: & non solum illud: sed in omibus alijs: in quibus sibi posset cōplacere. Et tunc reuersus est rex fernādus samoram cum magnis diuitijs & honore: & populauit eādem ciuitatē que a rege almanzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epos: scz legioneñ. & astoriceñ. & comitem nimiū ac duo diuites viros ad regē hyspaleñ. ꝓ honorabilibus illis corporib⁹ sanctarum iuste et ruphine. Qui cū peruenerūt ad predictā ciuitatē hyspaleñ. recepit eos ille rex sarracenus cū honore: & exposita ābasiata rex habito suo consilio respondit ꝙ de corporibus illis nihil sciebant. Verūtamē ꝙ darent eis parias. Episcopi autē illi cū sancti essent viri steterunt in oratiōe tribus diebus et ieiunijs: quibus sic in oratione permanentibus apparuit sanctus Isidorus dicens eis. Serui dei nō est voluntas dei: ꝙ corpora beatissimarū virginū iuste & ruphine extrahantur ab hac ciuitate: q2 hec ciuitas debet conqueri a xp̄ianis. et vult ꝙ hic maneant ꝓ consolatiōe eorū. Sed deus habet ꝓ bono semper vestrā sanctitatē. & ꝓpter honorē regis fernādi a quo recepit multa seruitia ꝙ deducat3 corp⁹ meū i ciuitatē legioneñ. & cū audiuerūt timuerūt timore magno. & steterūt ꝑ aliquā morā attoniti & muti ꝓpter magnā claritatē & sētiētes mirabilem & nō assuetū odorem: & tūc sanctus ille confessor Isidorus fecit signum crucis super eos. & statim redierunt in seipsis: & interrogauerunt eum quis esset. Qui r̄ndit ego sum ille isidorus qui fuit archieps

hyspalen̄. tunc facta gratiarūactio ne petierūt ab eo ꝙ eis ostenderet locū sepulture: ⁊ ostēdit eis dando certa signa eis quō iacebat in sibilia veteri: ⁊ disparuit ab oculis eorū. Illi vero venerūt ad regē dicētes ꝙ nolebant ei ostendere: qd̄ petebant placuit regi: ⁊ venit cū militibus suis ad locū signatū: ⁊ fodiētes p̄sente rege inuenit sepulchrū sancti confessoris. ⁊ aperientes sepulchrū exiuit odor mirabilis i mūdū aliusquī ⁊ balsami qui profuit in salutē nō solū xp̄ianoꝝ: sed etiā sarracenoꝝ: ⁊ extracto corpe honorifice inuoluerūt ossa illa nobilib⁹ pannis: ⁊ rex ꝓpter miraculū qd̄ viderat doluit de cōcessio: ⁊ voluit accipere illud si potuisset. Sed cū hec cogitauit amplius corpus illd̄ videre nō potuit ⁊ motus est intellectus eius in aliud. sic ꝙ obliuioni tradidit q̄ cogitauerat: ⁊ post hec mouerūt se epi ac aliȷ̄ ābasiatores cū precioso illo corpore per viam suā plurimis miraculis chorusцando. ⁊ cū peruenerunt legionē: ⁊ rex fernādus sciuit iuit ad eos cum solenni ꝓcessione. ⁊ cū magno honore posuit illud sanctū corp⁹ in quodā monasterio quod ipse fecerat in monumento aureo super altare maius. ⁊ extunc ecclesia illa vocata est sāctus Isidorus quā dotauit lapidibus preciosis auro ⁊ argento ac plurimis possessionibus. Est autē monasteriū illud qd̄ ego vidi canonicarū regulariū: vbi sunt sepulture multorū regū: quorū imagines tenent cruces in manibus sinistris ⁊ in dextris enses euaginatos.

¶ Uincunt christiani per regem fernandum magnū: ⁊ subiugatur celtiberia et carpētania ac liberatur hyspania a subiectione imperatorum romanorum.



Etuagesimūquartum bellū inter saracenos et christianos accidit circa predicta tempora. Tūc enim p̄dictus rex fernādus magnus ad requisitionē regine domine sancie vxoris sue cōgregauit exercitum suū magnum contra saracenos carpētanie ⁊ celtiberie que sibi rebellauerāt dedítq̄ ei predicta regina de suis thesauris magnas diuitias pro stipēdiis militum. Cum ergo p̄dictus rex peruenit ad terras illas tantum confregit illas ⁊ tot saracenos occidit ⁊ captiuauit ꝙ per vim ⁊ cōtra eorum voluntatem reduxit terras illas ad pristinam seruitutē. ⁊ reuersus est in terram suam cū magnis diuitiȷ̄s ⁊ honore deditq̄ regine in recompensationē eoꝝ que sibi pro exercitu suo dederat omes partes illorum saracenoꝝ. Celtiberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano ex parte occeani maris indirectū vsq̄ mare cesaraugustie qd̄ est mare mediterraneū ⁊ ex flumine ybero vsq̄ ad regnū murcie vocatur carpētanea. Iste rex fernādus liberauit regnū ne esset subiectum imperatori: nec recognosceret superiorem in tēporalibus ⁊ hec fuit causa quare fuit vocatus magnus sicut plenius continet̄ in generali

hystoria hyspanie. Hinc illustri regi beatus ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit ante corpus beati ysidori ꝛ genibus flexis ac coronatus regia corona sic orauit. Dn̄e iesu xp̄e cuius est omnis potestas et omne regnū quia tu es rex omniū regnorū, ꝛ rex omnium gentiū. domine reddo tibi nunc regnū quod mihi dedisti sed peto pro mercede ꝙ anima mea sit posita in luce cui⁹ nō est finis quibus dictis expoliauit se vestimentis suis regijs auro decoratis ꝛ abstulit coronā quā tenebat in capite et posuit eam super altare et indutus est cilicio circa carnem, ꝛ iterū fecit orationem ad deum et absolutus est ab episcopis de peccatis suis: et statim ibi recepit vltimam vnctionē: sparsitq̄ȝ cineres super se ꝛ p̄cepit se deduci in peregrinationē ad sanctā mariā de almasam que est prope cabesom vbi nouem dieb⁹ stetit et appropinquāte morte fecit se deduci in cabesom et ordinato testamento suo diuisoq̄ȝ regno tribus filijs scȝ Sancio alfonso et garsie: post penitentiaȝ lachrimabilem triū dierū die quarto fuit dies sancti iohannis baptiste hora sexta data benedictiōe filijs suis migrauit ad dominuȝ: sepultus est in ecclīa sancti ysidori ciuitatis legioneñ. iuxta patrē suū quem ipse deonā fecerat deduci. Regnauit viginti duobus annis. ꝛ sex mensib⁹ et successit ei ī regno castelle Sancius filius eius primus Alfonsus in regno legionis et garsias in galecia et portugalia.

Uincūt xp̄iani et efficitur tributarius rex cesagarustan⁹ per regē sancium castelle et quō proditorie p vellido dolpho occiditur rex iste saucius secūdus rex castelle.



CEtuagesimum quintū bellū inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i. Millesimosexingentesimoseptuagesimo. Tunc predictus rex Sanci⁹ videns ꝙ rex fernād⁹ pater suus pro honore fidei xp̄iane ꝯquestauerat p̄uincias portugalie ꝛ lucitanie hyspaleñ. cordubeñ. toletī celtiberie et carpētanie sunt ꝙȝ reges earum facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu veni super ciuitatē cesagarustanā ꝛ obsedit eam ac cū ingenijs et machinis pluribus de die et nocte eā fortissime expugnabat ꝑpter qđ postꝛ multa damna que receperūt sarraceni rex ciuitatis misit regi Sancio multitudinē magnā auri ꝛ argenti ac lapidū p̄ciosoꝝ ꝛ fact⁹ est eius vasallus cuȝ tota terra sua et tributarius cū oībus ei⁹ sic ꝙ quolibet anno darent ei certū quid et firmata hac pace. Reuersus ē rex sauci⁹ in terrā suam cū diuitijs et honore. Iste rex saucius nō fuit cōtentus de diuisione regnorū quam fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderio habēdi omnia regna. lȝ penā ꝑditionis posuissȝ pater cuicunq̄ȝ eoꝝ frāgenti dispositionē eius. Congregauit exercituȝ magnū. ꝛ iuit Primo cōtra regem garsiam fratrem eius qui erat rex

portugalie et galecie Et post plurima bella deuicit eum et captū carceribus mancipauit. Deinde bellauit contra regem alfonsum fratrem suum qui erat rex legionis et deuicto eo in cāpo atq3 capto posuit eum etiam in carceribus. licet precibus aliquorum fuerit solutus cum conditione q efficeretur monachus et sic factu3 est. quia in monasterio sancti facundi accepit habitum monachalem sed non pmansit q3 dimisso habitu recessit et venit ad regem alymaymō toleti cu3 quo morat9 est honorifice vsq3 ad mortē fratris sui regis sancij. Sicut ergo mansit rex sancius rex castelle legionis et portugalie. s3 adhuc non contentus. voluit capere Samorā quā dederat pater su9 sorori sue dn̄e vrrace. Uenit ergo sup eandem ciuitatem et post plurima bella exiuit proditor quidem de ciuitate qui dicebat vellido dulpho qui factus priuatus regis q3 pmisit sibi dare modum quomodo ciuitas caperetur. Rogauitq3 regē die quadam vt ambo irent soli lentis passibus vt viderent circunquaq3 ciuitatem et q ei ostenderet locum ingressus. Cum ergo iuissent et cu3 rex locū vidisset descendit ab equo circa flumē vt solaciaretur. tradiditq3 venabulu3 quoddam deauratum quod manu gestabat predicto vellido dulpho: ipse vero secessit ad secreta nature qui cu3 proditor ille ex aduerso cerneret inclinatu3 percussit rege3 per spatulas sic q venabulum per pectora eius exiuit subito fugiens recepit se in ciuitatem. Sic ergo maledictio paterna comprehendit eum vt sic pro ditorie moreretur. Jacet sepultus in monasterio oeonam. et successit in regnis predictis Rex alfonsus quia rex garsias mortu9 etia3 fuit in vinculis vt plenius ista continētur in generali hystoria hyspanie.

¶ Uincunt xp̄iani per regē alfonsum sextum et ostendit cōfirmatio iuramēti in libertate.



Ctuagesimū sextum bellum inter sarracēos et xp̄ianos accidit anno domini millesimo octuagesimo tertio. Tunc predictus rex alfonsus sextus qui dict9 fuit brauo post morte3 regis sancij fratris sui qui decesserat sine prole habuit omnia regna ei9 pacifice et in tanta pace et iusticia tenuit regna sua qualis non fuerat post excidium hyspanie. Hic ergo rex propter quedam federa et iuramenta que fecerat regi toleti alymaymon cum fuit in eius potestate scilicet nunq3 eundi contra eum nec contra filium eius et adiuuandi eum contra quēcunq3 contrariū cum audiret q erat obsessus a rege cordubens. congregauit exercitum suū magnum et venit in eius succursum. Cu3 ergo cognouit rex cordubeñ. q rex alfonsus in multitudine graui veniret et esset in eius timore magno pcussus fugit et tunc iterum rex alfonsus firmauit federa predicta tenēs in potestate sua regem toleti in tentorio suo inuitum et circūdatū quingentis mili

bus armorũ sicut et ipse tenuerat eũ in ciuitate toleti ne videretur iuramenta seruare que fecerat. Existens in alterius potestate sed libere et post hec ambo reges cum exercitibus suis mouerunt se contra terram regis cordubeñ. cremantes & destruentes villas loca et castra ac quecunqꝫ inuenire poterant: et reuersus est rex alfonsus in terraꝫ cũ diuitijs et honore.

¶ Uincũt xpiani et efficiuntur tributarij oẽs sarraceni hyspanie p regem alfonsum sextum.



Etuagesimum septimum belluꝫ inte sarracenos & christianos accidit ãno domini Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus sextus brano tertius rex castelle congregauit exercitum suũ magnum et intrauit terram sarracenorum comburens et destruens quicquid inuenire potuit et tantuꝫ timorem incussit sarracenis ꝙ omnes sarraceni totius hyspanie facti fuerant tributarij.

¶ Uincũt xpiani et imponitur nomen roderici de viuar Cid adruidas campeatore.



Etuagesimũ octauum bellum inter sarracenos & christianos accidit anno dñi Millesimooctuagesimoquinto. Tunc predictus rex alfonsus sextus tertius rex castelle misit rodericum didaci qui a quinqꝫ regibus quos deuicerat vt supradictũ est fuit cognominatus lingua arabica Cid: qđ idẽ est ꝙ dñs ad regem hyspaleñ. cordubeñ. & granate. Inter quos tunc magna versabatur discordia & inimicitia et multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regem granate cum potestate sua. Qui omnes fuerunt contra regem hyspaleñ. et licet predictus adruidas scripsisset regi granate ꝙ non bellaret cõtra regem hyspaleñ. quia erat vasallus regis alfonsi noluit acquiescere precibus eius sed intrauit & destruxit vsqꝫ ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cũ cognouit predictus adruidas congregauit omnes sarracenos & christianos quos tunc habere potuit & iuit virili animo contra eos. Sed deridentes eum milites qui erant cum rege granate nunciauerunt ei ꝙ nõ exirent cõtra illos propter eũ nec ꝓpter alios sibi similes. Quo audito cogitauit ꝙ nõ eẽt ei honor si nõ cõuinceret eos. venit ergo cõtra eos & bellauit cum eis in cãpo & durauit bellũ ab hora tertia vsqꝫ ad sextaꝫ horã et ceciderũt multi ex pte regis granate ac deuicit eos fugierũtqꝫ p vi a cãpo sarraceni & cepit in bello comitẽ garsiã ordoneũ & alios milites q̃ iuuabãt sarracẽos tenuitqꝫ eos ĩ vinculis trib⁹ dieb⁹ & trib⁹ noctib⁹ & dimisit eos ꝑ cepit ergo victoria habita spoliari cãpũ & reddidit predaꝫ quã portabat regi hyspaleñ. sic vt vnusq̃sqꝫ cognosceret q̃ sua erant & reuersus est ad regẽ alfõsuꝫ cũ magnis diuitijs et honore. & cuꝫ partis ꝑdicti

Tunc rex garsias nauarre et rex sarracenorum Alymaymon cõgregauerunt exercitus magnos: et in loco q̃ dicitur recurnaseta factum est prelium magnum et mortuis plurimis sarracenis victus est rex alymaymon: et mortuus in bello a predicto rege garsia.

¶ Christiani vincunt per rodericum deviuar peremptis plurimis sarracenis.



Eptuagesimũ octauum bellum inter sarracenos et xp̃ianos accidit anno dñi Millesimo.xxvij. Tunc cum supradictus rex fernandus magnus esset in galecia venerunt sarraceni cũ exercitu magno vt conquererẽt extrematurã. gentes vero illius terre miserunt velo ces nũcios p̃dicto roderico viuar vt eis succurreret: q̃d cum audiuit non detinuit se; sed misit statim p parẽtibus et amicis suis: et venit cõtra predictos sarracenos qui deducebant predã magnã captiuorũ gregũ et armentorũ. et inuenit eos inter achenfiam et sanctũ stephanũ de gormatio. Irruit ergo in eos viril animo: et commissum est bellum cãpale asperrimũ: vbi plurimi ceciderũt sarraceni. Deuictisq; sarracenos: et secutus est fugiẽtes p septem leucas occidendo et vulnerãdo eos: et reuersus est honorifice cũ tota preda quã ducebãt sarraceni: et tot fuerũt spolia cãpi in eo q valuit. quinta pars fuit ducẽtorum equorũ. et valor centũ millũ marcarũ argẽtei: q̃ oia diuisit sine cupiditate bellatoribus suis: et reuersus est in terram suam cum diuitiis et honoribus.

¶ Hoc bello vincunt christiani per regem fernandum magnum et capitur viseum.



Eptuagesimũ nonũ bellũ inter sarracenos et xp̃ianos. accidit ãno domini Millesimo xxxiij. Tunc predictus rex fernandus magnus cõgregauit exercitũ suũ magnũ; et iuit cõtra sarracenos portugalie et meridie et badayo: q oia hec tũc possidebãt sarraceni: et cepit viribus ceam et guncã q̃ sunt in portugalia: et plura alia castra q̃ erant circũcirca. et lz in illis remanerẽt sarraceni p vasallis suis. fo talicia tñ semp permanserũt in regis potestate. et obsedit viseũ vbi mortuus fuerat rex alfonsus socer eius et sagitta. de quo supradictum est: et in tanta pressura tenuit eam obsessam q cepit eã: et cepit illum sarracenũ qui interfecerat sagitta regẽ alfonsum. Extraxitq; oculos eius et prescidit etiã eius manus et pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

¶ Uincunt xp̃iani: et capitur lamegum et plura alia loca per fernandum magnum.



Ctuagesimũ bellũ iter sarracenos et xp̃ianos. accidit anno domini millesimo xxxiiij. Tũc supradictus rex fernãdus magnus, cõgregato exercitu suo iuit sup lamegũ

et licet ciuitas esset fortissima. statim tamen obsedit eam: et tot ingenia ac castra lignea posuit circumquaque et tam fortissime conquestauit eam quod vi armorum cepit eam. in qua inuenit multitudinem diuitiarum: et cepit captiuos omnes sarracenos quos intus inuenit: quorum maiorem partem retinuit pro edificatione ecclesiarum que prostrate fuerant. et post hec iuit super castrum sancti martini. quod iacet super riuum de malua: et cepit eum ac deinde obsedit terrasam et cepit eam. Reuersusque est in terram suam cum diuitijs et honore.

¶ Isto bello vincunt christiani: et post septem annos capitur conumbra per regem fernandum magnum aperiente sancto Jacobo portas ciuitatis.



Ctuagesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimo. xxxv. Tunc predictus rex fernandus magnus. congregato exercitu suo voluit habere conumbram et consilio predicti roderici de viuar peregrinatus est in sanctum Jacobum. dixit enim sibi quod deus iuuaret eum ad capiendum illam et insuper quod in reditu volebat quod eum faceret militem: et quod credebat se recepturum militiam contra conumbram. Acquieuit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas per viam distribuens: et mansit ibidem in oratione tribus diebus. petens a deo adiuuari in eo quod desiderabat meritis apostoli iacobi. Uenit ergo post hoc cum exercitu suo magno et obsedit conumbram posuitque ingenia et castra lignea circumquaque: sed villa erat tam fortis et tam magna: quod septem annis stetit in eius obsidione: et propter tantam dilationem temporis et inopiam victualium iam volebant christiani dimittere obsidionem. sed monachi cuiusdam monasterij qui usque in hodiernum diem de larmano viuentes de labore manuum suarum. ex longo tempore fecerant magnam prouisionem victualium secrete. habebant enim multitudinem tritici et ordei: milij et leguminum. sentientes ergo quod rex volebat recedere venerunt velociter ad regem: et dixerunt ei quod non amoueret obsidionem. quia ipsi darent cibaria ex his que longo tempore congregauerant. et factum est sic. Nam dederunt sufficientiam exercitui quousque sarraceni deficiebant fame. fames ergo et pugna sine intermissione deduxerunt sarracenos ad hoc quod venerunt: et procidentes ante regem fernandum petierunt pro mercede solam vitam. et quod darent ei villam et omnia bona que habebant. Pius ergo rex concessit eis vitam: et ipsi dederunt ei villam quandam die dominica hora tertia. Sed interim quod predictus rex erat in predicta obsidione. accidit quod quidam episcopus grecie dictus Assianus peregrinatus est in sanctum iacobum: et cum esset ibidem audiuit ab hominibus ciuitatis quod sanctus iacobus apparebat sicut miles in bellis christianorum succurrens eis quod verbum displicuit sibi et dixit non vocetis eum militem: sed piscatorem. Et cum in hoc pertinaciter permaneret placuit deo quod idem dormienti apparuit sanctus iacobus portans in manibus quasdam claues et dixit ei hylari vultu tu tenes in

ꝺ̄erisiṁi ꝙ me dicunt militē x̄piā-
ni: ⁊ afferis ꝙ nō sum miles. Ideo
nunc veni ad te: vt hoc tibi ostēdā
nec āplius dubites de militia mea
quia sum miles iesu x̄pi et adiutor
christianorū contra sarracenos: et
cum hoc diceret traditus est sibi
equus albissim⁹ in quē apostolus
ascendit armatus omnibus armis
mirabiliter splendentibus admo-
dū militis: ⁊ dixit ei ꝙ volebat ire
in adiutorium regis fernandi qui
iacebat super conubriā iam septē
annis eam obsidentē: ⁊ vt sis ma-
gis certus. dico tibi: ꝙ cū his cla
uibus quas in manib⁹ teneo cras
hora tertiarū aperiam ei portas ci
uitatis conubre: ⁊ dabo eā regi fer
nādo: quibus dictis disparuit. euī-
gilās ergo a somno predictus ep̄s
alsyanus bono mane cōuocauit cle
ricos: ⁊ omnes habitantes in ciui-
tate. dixitq; eis que viderat ⁊ audi
uerat diem: ⁊ horam signatā aper-
tionis conubre: ⁊ sicut dixit veridi
ce sic repertū est. Et tunc predict⁹
rex cepit predictam ciuitatem: ⁊ fe
cit militē predictum rodericum de
viuar in maiori mesquita conubre
cingendo sibi ensem ⁊ dando ei pa
cem in ore: et fuit vocatus ruidas
⁊ reuersus est rex per sanctum ia-
cobū in terrā suam cum honore.

¶ Vincūt x̄piani ⁊ capiunt ac de-
struūt pluria loca ꝑ regē fernādū
magnū ⁊ efficit tributari⁹ rex toleti.



Etuagesimum secundū bellū inter sar
racenos et christianos.
accidit anno dn̄i M.L-
lesimo. xliiij. Tūc predictus rex fer
nandus magnus. congregato exer
citu suo magno ad percurrendam
terrā sarracenorum conquisiuit q̄-
dā castra. Unde plurima mala eue
niebant x̄pianis. s. gormatio vadū
regis agnilerum barbingnā ribas
sanctuz morum. ⁊ multas alias tur
res. Unde speculabātur sarraceni
ꝓpter quas x̄piani erāt discoope
ti cū intrabant terrā illā quas oēs
destruxit. Destruxit etiā plura alia
fortalitia que erant in valle de bar
geterus: ⁊ in circuitu tirazone vsq;
medinam celi. ⁊ exinde venit in cā
tabriam: ⁊ expulit inde sarracenos
posuitq; eā sub dominio suo ⁊ oīa
montana ouem destruxit igne ⁊ fer
ro. Et exinde venit toletum et peri
mit plurimos sarracenos: ⁊ capti-
uauit. destruxitq; talamancam. al-
calam. ozedam. ⁊ lucratus est pluri
ma alia loca regni toleti et multi-
tudinē diuitiarū que oīa dimisit cū
militibus suis. Et exinde venit su
per gnadal et faiariam. ⁊ obsedit
eā: nec requies dabatur habitanti-
bus in ea pre multitudine ingenio
rum ⁊ machinarū: quare illi sarra-
ceni habuerūt mittere nūcios suos
ad regē toleti: vt liberaret eos bel
lo vel donis. Rex ergo ille Almay
mō multitudinē auri ⁊ argēti mul-
tosq; pannos preciosos misit regi
fernādo petēs treugas vt veniret
ad eū secure. ꝙ ei concessum. Uenit
ergo rex ille sarracenus: ⁊ fact⁹ est
vasallus regis fernandi. sic ꝙ quo-
libet anno dabit ei parias: ⁊ reuer-
sus est rex fernādus in terrā suam
cum magnis diuitijs et honore.

¶ Vincunt christiani per regē fernandum magnuȝ: ⁊ efficitur tributarius rex hyspalēn. ac defert corpus bti isidori i ciuitatē legionen̄.



Octuagesimū tertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit ãno domini Millesimo. l. Tunc predict⁹ rex fernãdus magnus. ꝯgregato exercitu suo venit in portugaliam ⁊ obsedit montem maiorem vbi plurima damna recipiebat conubra ⁊ tã fortiter expugnauit eam machinis suis ꝙ breui tempore habuit eam. Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas de viuar. qui vadens vt obseruaret colligentes herbam tres lites sarracenoruȝ deuicit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitum suum in algarbium comburens et destruens quicquid inuenire poterat: captiuando: destruendo: ⁊ occidendo sarracenos quousqȝ peruenit ad ciuitatē hyspalen̄. Et tūc benabamech alimucanus rex hyspalen̄. vidēs predaȝ ⁊ magna dãna q̄ per suū regnū rex fernandus faciebat. misit ei nuncios suos cum magnis diuitijs: ⁊ factus est eius vasallus cōcedens ei parias quolibet anno. Rex autē fernandus habito consilio suorū. recepit eū in vasallū et dona petiuitqȝ ab illo rege sarraceno corpa sanctarū iuste ⁊ ruphine. Si volebat eius amorē habere Respōdit rex sarracenus: ꝙ nesciebat vbi erant illa corpora. Uerūtamē ꝙ si ipse sciret vel quicūqȝ ali⁹ ꝙ sibi placebat: ⁊ non solum illud: sed in omnibus alijs: in quibus sibi posset cōplacere. Et tunc reuersus est rex fernãdus samoram cum magnis diuitijs ⁊ honore: ⁊ populauit eãdem ciuitatē que a tpe almanzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epos: scȝ legionen̄. ⁊ astoricen̄. ⁊ comitem nimiū ac duo diuites viros ad regē hyspalen̄. ꝓ honorabilibus illis corporib⁹ sanctarum iuste et ruphinc. Qui cū peruenerūt ad predictã ciuitatē hyspalen̄. recepit eos ille rex sarracenus cū honore: ⁊ exposita ãbasiata rex habito suo consilio respondit ꝙ de corporibus illis nihil sciebant. Uerūtamē ꝙ darent eis parias. Episcopi autē illi cū sancti essent viri steterunt in oratiōe tribus diebus et ieiunijs: quibus sic in oratione permanentibus apparuit sanctus Isidorus dicens eis. Serui dei nō est voluntas dei: ꝙ corpora beatissimarū virginū iuste ⁊ ruphine extrahantur ab hac ciuitate: qꝛ hec ciuitas debet conqueri a xp̄ianis. et vult ꝙ hic maneant ꝓ consolatiōe eorū. Sed deus habet ꝓ bono semper vestrã sanctitatē. ⁊ ꝓpter honorē regis fernãdi a quo recepit multa seruitia ꝙ deducat̄ corp⁹ meū i ciuitatē legionen̄. ⁊ cū audiuerūt timuerūt timore magno. ⁊ steterūt ꝑ aliquã morã attoniti ⁊ muti ꝓpter magnã claritatē ⁊ sētiētes mirabilem ⁊ nō assuetū odorem: ⁊ tūc sanctus ille confessor Isidorus fecit signum crucis super eos. ⁊ statim redierunt in seipsis: ⁊ interrogauerunt eum quis esset. Qui r̄ndit ego sum ille isidorus qui fuit archiep̄s

hyspalensi. tunc facta gratiarum actione petierunt ab eo quod eis ostenderet locum sepulture: et ostendit eis dando certa signa eis quod iacebat in sibilia veteri: et disparuit ab oculis eorum. Illi vero venerunt ad regem dicentes quod volebant ei ostendere quod petebant placuit regi: et venit cum militibus suis ad locum signatum: et fodientes presente rege invenerunt sepulchrum sancti confessoris. et aperientes sepulchrum exivit odor mirabilis in modum aromatum et balsami qui profuit in salutem non solum christianorum sed etiam sarracenorum: et extracto corpore honorifice involuerunt ossa illa nobilibus pannis: et rex propter miraculum quod viderat doluit de concessio: et voluit accipere illud si potuisset. Sed cum hec cogitaret amplius corpus illud videre non potuit et motus est inde locus eius in aliud. sic quod obtinuit traditum quod cogitaverat: et post hec moverunt se episcopi ac alii christiani cum precioso illo corpore per viam suam plurimis miraculis choruscando. et cum pervenerunt legionem: et rex fernandus exiit ad eos cum solemni processione. et cum magno honore posuit illud sanctum corpus in quodam monasterio quod ipse fecerat in monumento aureo super altare maius. et dotavit ecclesiam illam vocata est sanctus Isidorus quam dotavit lapidibus preciosis auro et argento ac pluribus possessionibus. Est autem monasterium illud quod ego vidi canonicorum regularium ubi sunt sepulti reges antiqui regum quorum imagines tenent cruces in manibus suis et in dextris ensis cum magnis ...

Quomodo celtiberi per regem fernandum magnum subiugantur et liberatur hyspania a subiectione imperatorum romanorum.



Evangeli(i) anno quartum bellum inter sarracenos celtiberos accidit circa predictum tempora. Tunc enim predictus rex fernandus magnus ad requisitionem regine domine sancie uxoris sue congregavit exercitum suum magnum contra sarracenos carpentanie et celtiberie que sibi rebellaverant dedignatis predictam reginam de suis thesauris magnas divitias pro stipendiis militum. Cum ergo predictus rex pervenit ad terras illas sarracenorum confregit illas: et tot sarracenos occidit et cepit quod per vim et contra eorum voluntatem reduxit terras illas ad pristinam servitutem. et reversus est in terram suam cum magnis divitiis et honore dedit regine in recompensationem eorum que sibi pro exercitu suo dederat omnes partes illorum sarracenorum. Celtiberia est illa terra que vadit a flumine sebastiano ex parte occidentis maris indi recte usque mare cesaraugusta quod est mare mediterraneum et ex flumine ybero usque ad regnum mauritanie vocatur carpentania. Iste rex fernandus liberavit regnum ne esset subiectum imperatori nec recognosceret superiorem in temporalibus et hec fuit causa quare fuit vocatus magnus sicut plenius continetur in generali

hystoria hyspanie. Hinc illustri regi beatus ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit ante corpus beati ysidori ⁊ genibus flexis ac coronatus regia corona sic orauit. Dn̄e iesu xp̄e cuius est omnis potestas et omne regnū quia tu es rex omniū regnorū. ⁊ rex omniū gentiū. domine reddo tibi nunc regnū quod mihi dedisti sed peto pro mercede ꝙ anima mea sit posita in luce cui⁹ nō est finis quibus dictis expoliauit se vestimentis suis regiis auro decoratis ⁊ abstulit coronā quā tenebat in capite et posuit eam super altare et indutus est cilicio circa carnem. ⁊ iterū fecit orationem ad deum et absolutus est ab episcopis de peccatis suis: et statim ibi recepit vltimam vnctionē: sparsitq; cineres super se ⁊ p̄cepit se deduci in peregrinationē ad sanctā mariā de almasam que est prope cabesom vbi nouem dieb⁹ stetit et appropinquāte morte fecit se deduci in cabesom et ordinato testamento suo diuisoq; regno tribus filijs sc; Sancio alfonso et garsie: post penitentiā; lachrimabilem triū dierū die quarto fuit dies sancti iohannis baptiste hora sexta data benedictiōe filijs suis migrauit ad dominū; sepultus est in ecclesia sancti ysidori ciuitatis legionen̄. iuxta patrē suū quem ipse deonā fecerat deduci. Regnauit viginti duobus annis. ⁊ sex mensib⁹ et successit ei ī regno castelle Sancius filius eius primus Alfonsus in regno legionis et garsias in galecia et portugalia.

¶ Vincūt xp̄iani et efficitur tributarius rex cesagarustan⁹ per regē sancium castelle et quō proditorie p vellido dolpho occiditur rex iste sancius secūdus rex castelle.



Etuagesimum quintū bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i. Millesimosexingentesimoseptuagesimo. Tunc predictus rex Sanci⁹ videns ꝙ rex fernād⁹ pater suus pro honore fidei xp̄iane ↄquestauerat ꝓuincias portugalie ⁊ lucitanie hyspalen̄. cordubeū. toleti celtiberie et carpētanie sunt ꝙ reges earum facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu venit super ciuitatē cesagarustanā ⁊ obsedit eam ac cū ingenijs et machinis pluribus de die et nocte eā fortissime expugnabat ꝓpter qđ post multa damna que receperūt sarraceni rex ciuitatis misit regi Sancio multitudinē magnā auri ⁊ argenti ac lapidū p̄ciosoꝝ ⁊ fact⁹ est eius vasallus cu; tota terra sua et tributarius cū oībus ei⁹ sic ꝙ quolibet anno darent ei certū quid et firmata hac pace. Reuersus ē rex sanci⁹ in terrā suam cū diuitijs et honore. Iste rex sancius nō fuit cōtentus de diuisione regnorū quam fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderio habēdi omnia regna. l; penā ꝑditionis posuiss; pater cuicunq; eoꝝ frāgenti dispositionē eius. Congregauit exercitu; magnū. ⁊ iuit Primo cōtra regem garsiam fratrem eius qui erat rex

R

portugalie ⁊ galecie. Et post pluri
ma bella deuicit eum et captū car
ceribus mancipauit. Deinde bel
lauit contra regem alfonsum fra
trem suum qui erat rex legionis et
deuicto eo in cāpo atq₃ capto po
suit eum etiam in carceribus. licet
precibus aliquorum fuerit solutus
cum conditione ꝙ efficeretur mo
nachus et sic factuʒ est. quia in mo
nasterio sancti facundi accepit ha
bitum monachalem sed non ꝑman
sit q₃ dimisso habitu recessit et ve
nit ad regem alymaymō toleti cuʒ
quo morat⁹ est honorifice vsq₃ ad
mortē fratris sui regis sancij. Si
cut ergo mansit rex sancius rex ca
stelle legionis et portugalie. sʒ ad
huc non contentus. voluit capere
Zamorā quā dederat pater su⁹ so
rori sue dn̄e vrrace. Venit ergo sup
eandem ciuitatem et post plurima
bella exiuit proditor quidem de ci
uitate qui dicebat vellido dulpho
qui factus priuatus regis q₃ ꝓmi
sit sibi dare modum quomodo ciui
tas caperetur. Rogauitq₃ regē die
quadam vt ambo irent soli lentis
passibus vt viderent circunquaq₃
ciuitatem et ꝙ ei ostenderet locum
ingressus. Cum ergo iuissent ⁊ cuʒ
rex locū vidisset descendit ab equo
circa flumē vt solaciaretur. tradi
ditq₃ venabuluʒ quoddam deaura
tum quod manu gestabat predicto
vellido dulpho: ipse vero secessit
ad secreta nature qui cuʒ proditor
ille ex aduerso cerneret inclinatuʒ
percussit regeʒ per spatulas sic ꝙ
venabulum per pectora eius exi
uit subito fugiens recepit se in ci
uitatem. Sic ergo maledictio pa
terna comprehendit eum vt sic pro
ditorie moreretur. Jacet sepultus
in monasterio de onam. et succesit
in regnis predictis Rex alfonsus
quia rex garsias mortu⁹ etiā fuit
in vinculis vt plenius ista contine
tur in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt xp̄iani per regē alfon
sum sextum ⁊ ostendit cōfirmatio
iuramēti in libertate.



Octuagesimū
sextum bellum inter
sarracēos ⁊ xp̄ianos
accidit anno domini
millesimooctuagesimotertio. Hic
predictus rex alfonsus sextus qui
dict⁹ fuit brauo post mortē regis
sancij fratris sui qui decesserat si
ne prole habuit omnia regna ei⁹ pa
cifice et in tanta pace ⁊ iusticia te
nuit regna sua qualis non fuerat
post excidium hyspanie. Hic ergo
rex propter quedam federa et iura
menta que fecerat regi toleti aly
maymon cum fuit in eius potesta
te scilicet nunꝗ̄ eundi contra eum
nec contra filium eius et adiuuan
di eum contra quēcunq₃ contrariū
cum audiret ꝙ erat obsessus a rege
cordubensi. congregauit exercitū
simū magnum et venit in eius suc
cursum. Cuʒ ergo cognouit rex cor
dubensis ꝙ rex alfonsus in multitudi
ne graui veniret ⁊ esset in eius ti
more magno ꝑcussus fugit ⁊ tunc
iterum rex alfonsus firmauit fede
ra predicta tenēs in potestate sua
regem toleti in tentorio suo inuita
tum ⁊ circūdatū quingentis mili

bus armorū sicut et ipse tenuerat eū in ciuitate toleti ne videretur iuramenta seruare que fecerat. Existens in alterius potestate sed libere et post hec ambo reges cum exercitibus suis mouerunt se contra terram regis cordubesi. cremantes et destruentes villas loca et castra ac quecunqȝ inuenire poterant: et reuersus est rex alfonsus in terraȝ cū diuitijs et honore.

¶ Uincūt xpiani et efficiuntur tributarij oēs sarraceni hyspanie p regem alfonsum sextum.



Etuagesimum septimum bellūȝ inte sarracenos et christianos accidit āno domini Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus sextus brano tertius rex castelle congregauit exercitum suū magnum et intrauit terram sarracenorum comburens et destruens quicquid inuenire potuit et tantūȝ timorem incussit sarracenis ꝙ omnes sarraceni totius hyspanie facti fuerant tributarij.

¶ Uincūt xpiani et imponitur nomen roderici de viuar Eid adruidas campeatore.



Etuagesimū octauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi Millesimooctuagesimoquinto. Tunc predictus rex alfonsus sextus tertius rex castelle misit rodericum didaci qui a quinqȝ regibus quos deuicerat vt supradictū est fuit cognominatus lingua arabica Eid: qd̄ idē est ꝙ dñs ad regem hyspalens. cordubesi. et granate. Inter quos tunc magna versabatur discordia et inimicitia et multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regem granate cum potestate sua. Qui omnes iuerunt contra regem hyspalesi. et licet predictus adruidas scripsisset regi granate ꝙ non bellaret cōtra regem hyspalesi. quia erat vasallus regis alfonsi noluit acquiescere precibus eius sed intrauit et destruxit vsqȝ ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cū cognouit predictus adruidas congregauit omnes sarracenos et christianos quos tunc habere potuit et iuit virili animo contra eos. Sed deridentes eum milites qui erant cum rege granate nunciauerunt ei ꝙ nō exirent cōtra illos propter eū nec ꝑpter alios sibi similes. Quo audito cogitauit ꝙ nō eēt ei honor si nō cōuinceret eos. venit ergo cōtra eos et bellauit cum eis in cāpo et durauit bellū ab hora tertia vsqȝ ad sextaȝ horā et ceciderūt multi ex pte regis granate ac deuicit eos fugierūtqȝ p vi a cāpo sarraceni et cepit in bello comitē garsiā ordoneū et alios milites q̄ iuuabāt sarracēos tenuitqȝ eos i vīculis trib⁹ dieb⁹ et trib⁹ noctib⁹ et dimisit eos ꝓ cepit ergo victoria habita spoliari cāpū et reddidit predaȝ quā portabat regi hyspalesi. sic vt vnusqȝqȝ cognosceret q̄ sua erant et reuersus est ad regē alfōsuȝ cū magnis diuitijs et honore. et cuȝ parijs ꝓdicti

regis hyspalen. Et extunc sarraceni et xpiani vocauerunt eum adruidas campeator que omnia multum placuerunt regi alfonso.

Uincunt christiani et capiuntur septem milia sarracenorum per cid campeatorem et quomodo per inuidiam expellitur a regno.



Ctuagesimumnonum bellum inter sarracenos et xpianos accidit post predictum bellum paucis elapsis diebus. Tunc enim rex alfonsus sextus predictus. Congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram sarracenorum invuandalia vbi plurima dana eis intulit. Sed cum ipse esset in partibus illis bellans congregati fuerunt ex aduerso plurimi sarraceni et intrauerunt per regnum castelle obsederuntque gormatium et fecerunt in terra illa multa mala et dana. Cid autem adruidas campeator qui remanserat infirmus in recessu regis et iam conualescebat audito dano quem sarraceni faciebant congregauit omnes gentes quas potuit et iuit contra terram toleti et percurrit illam destruens quicquid inuenire poterat et deduxit secum preter alias diuitias septem milia sarracenorum inter viros et feminas. et sic reuersus est in castellam cum honore. Istud factum seminarium inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo teniuerunt modum cum rege alfonso quod cum campeator esset expulsus a regno et sic factum est et cum recederet nocte quadam cum dormiret dictum est ei in visione vade audacter et noli timere semper tibi bene erit dum vixeris erisque diues et honoratus et in suo recessu cepit vnum castrum sarracenorum quod iacet super benares et dicitur castreyum gentes vero sue percurrerunt terram illam vsque gnadalfaiariam. Et congregatis omnibus spoliis quinta pars deputata ipsi cum fuit vendita sarracenis precio trium milium marcharum argenti.

Uincunt christiani et capitur alcozar per Cid campeatorem.



Onagesimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit sequenti die. Cum enim predictus Cid adruidas campeator iret in confinibus regni bellauit cum sarracenis de alcozar et occidens plurimos eorum cepit locum illum quadam arte mirabili ibi inuenit plures diuitias et istud factum magnum intulit timorem sarracenis omnibus teroliis et calataiubiis propter quod scripserunt regi valencie abuacar que acciderant dicentes quod si non succurreret eis quod etiam caperent terram eorum.

Uincunt christiani fugatis et vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem.



Onagesimum primum bellum inter sarracenos et xpianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Quia tunc rex valencie vidit supradictas litteras misit duos reges cum tribus milibus armatorum et cum omnibus aliis gentibus

bus illius frõtarie veneruntq͂ su-
pra locum deacozar et obsederunt
ibi ipsum Cid adruidas cãpeatorẽ
cum militia sua tenueruntq͂ ibi eũ
obsessum tribus ebdomadibus et
abstulerunt ei aquam. gentes autẽ
quas secũ habebat in numero erãt
pauce quia solum erant quadringẽ
ti equites et tricenti pedites. Vi-
dens autem q͂ aquam perdiderant
die quadam parauerunt arma sua
et armauerunt se secretissime ꝛ su
bito apertis ianuis exeuntes irrue
runt viriliter in sarracenos ex ispi
rato. Sed ꝛ illi videntes eos veni-
re parauerunt se vt melius potue-
runt ꝛ statim factum est preliũ ma
gnum cecideruntq͂ plurimi sarra-
ceni. Sed et inter cetera strenuissi
ma que ibi fecit Ipse ad quendam
militẽ sarracenũ feriẽs ense nudo
diuisit in duas partes vt equũ suũ
daret cuidam militi suo qui pedes
pugnabat equo suo mortuo et vnũ
regem illorum duorum qui dicebaſ
feris percussit letaliter ꝑpter q͂d
dedit terga. Alius vero rex qui di-
cebaſ gnalue fuit etiaꝫ percussus
in capite a martino antolines mili
te strenuo propter quod etiã dedit
terga. Videntes ergo sarraceni q͂
reges fugiebant ꝛ omnes ipi timo
re percussi relicto campo fugierũt
et secuti sunt eos christiani occidẽ
tẽs ꝛ vulnerantes eos sine nume-
ro quousq͂ peruenerunt ad portas
lerolĩj ꝛ calambrĩj quia rex feris fu
git terolium ꝛ gnalue calarambiuꝫ
et in de reuersus est cum bellatori
bus suis ad locum vbi fuerat bel-
lum et expoliauerunt campum vbi
multas diuitias inuenerunt ꝛ inter
cetera de equis sarracenoꝝ postq͂
congregauerũt eos quia erãt sper
si inuenerunt quingẽtos et decẽ de
ferunt de equis christianoruꝫ quin
decim et intrauerunt castruꝫ suum
de alcozar cũ magnis diuitijs leti-
cia et honore. de equis vero quos
habuit ꝑ parte sua virtuosus Cid
misit. xxx. cũ sellis ꝛ frenis ꝛ singu
lis ensibus pendentibus et arzoni
bus in donũ regi alfonzo castelle
predicto vt haberet amorem eius
q͂ irat⁹ erat ab eo vt supradictũ ẽ.

¶ Vincũt xp̄iani ꝛ fugatur rex de
nie: ac comes cromani capitur p
Cid campeatore.


Onagesimum secundũ bellũ inter sar
racenos ꝛ xp̄ianos acci
dit anno domini Millesimooctua-
gesimooctauo. Tũc predictus Cid
campeator cum esset eius timor su
per omnes sarracenos cesar augu-
stanos valentinos et super omnes
illarum partium acceptis electis
militibus suis iuit ad percurrẽdã
terraꝫ sarracenoꝝ et peruenit vsq͂
ad locum qui dicitur huerta ꝛ vsq͂
ad montem aluanũ spacio quinq͂
dierũ ꝛ exiuit sonus eius inter om
nes sarracenos et christianos. pro
pter quod comes remon berengel
barchinonesi. qui in sua recommẽ-
datione habebat illos sarracenos
coniunct⁹ fuit bauelphaie regi de
nie. Qui magnis exercitibus con-
gregatis secuti sunt predictũ Cid
campeatorem cogitantes q͂ ab eo-
rum manibus euadere non posset

Tunc rex garsias nauarre et rex sarracenorū Alymaymon cōgregauerunt exercitus magnos: et in loco qͥ dicitur recurnaseta factum est prelium magnum et mortuis plurimis sarracenis victus est rex alymaymon: et mortuus in bello a predicto rege garsia.

¶ Christiani vincunt per rodericum deviuar peremptis plurimis sarracenis.



Eptuagesimū octauum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.xxvii. Tunc cum supradictus rex fernandus magnus esset in galechia venerunt sarraceni cū exercitu magno vt conquererēt extrematurā. gentes vero illius terre miserunt veloces nūcios p̄dicto roderico viuar vt eis succurreret: qđ cum audiuit non detinuit se; sed misit statim p parētibus et amicis suis: et venit cōtra predictos sarracenos qui deducebant predā magnā captiuorū gregū et armentorū. et inuenit eos inter achensiam et sanctū stephanū de gormatio. Irruit ergo in eos virili animo: et commissum est bellū cāpale asperrimū: vbi plurimi ceciderūt sarraceni. Deuicitq3 sarracenos: et secutus est fugiētes p septem leucas occidendo et vulnerando eos: et reuersus est honorifice cū tota preda quā ducebāt sarraceni: et tot fuerūt spolia cāpi in eo q valuit. quinta pars fuit ducētorū equorū. et valor centū miliū marcarū argētei: q̄ oia diuisit sine cupiditate bellatoribus suis: et reuersus est in terram suam cum diuitijs et honoribus.

¶ Hoc bello vincunt christiani per regem fernandum magnum et capitur viseum.



Eptuagesimū nonū bellū inter sarracenos et xp̄ianos. accidit āno domini Millesimo xxxiij. Tunc predictus rex fernandus magnus cōgregauit exercitū suū magnū; et iuit cōtra sarracenos portugalie et meridie et badayo: q oia hec tūc possidebāt sarraceni: et cepit viribus ceam et guncā q̄ sunt in portugalia: et plura alia castra q̄ erant circūcirca, et lз in illis remanerēt sarraceni p vasallis suis. fu talicia tn̄ semp permanserūt in regio potestate. et obsedit viseū vbi mortuus fuerat rex alfonsus socer eius et sagitta. de quo supradictū est: et in tanta pressura tenuit eam obsessam q cepit eā: et cepit illum sarracenū qui interfecerat sagitta regē alfonsum. Extraxitq3 oculos eius et prescidit etiā eius manus et pedes. In his rodericus supradictus fuit strenuissimus miles.

¶ Vincunt xp̄iani: et capitur lamegum et plura alia loca per fernandum magnum.



Ctuagesimū bellū iter sarracenos et xp̄ianos. accidit anno domini millesimo xxxiiij. Tūc supradictus rex fernādus magnus, cōgregato exercitu suo iuit sup lamegū

et licet ciuitas esset fortissima. statim tn̄ obsedit eā: ꝛ tot ingenia ac castra lignea posuit circūquaqꝫ et tam fortissime cōquestauit eā ꝙ vi armorū cepit eam. in qua inuenit multitudinē diuitiarum: ꝛ cepit captiuos oēs sarracenos quos intus inuenit: quorū maiorē partē retinuit ꝓ edificatione ecclesiarū que prostrate fuerant. ꝛ post hec iuit super castrū sancti martini. qđ iacet super riuum de malua: ꝛ cepit eum ac deinde obsedit terrasam ꝛ cepit eam. Reuersusqꝫ est in terram suā cum diuitijs ꝛ honore.

¶ Isto bello vincunt christiani: et post septem annos capitur conubra ꝑ regē fernādū magnū aperiente sancto Jacobo portas ciuitatis.



Ctuagesimūprimū bellū inter sarracenos et xp̄ianos. accidit āno domini Millesimo. xxxv. Tunc predictus rex fernandus magnus. cōgregato exercitu suo voluit habere conubrā et consilio predicti roderici de viuar peregrinat⁹ est in sanctuꝫ Jacobum. dixit eñ sibi ꝙ deus iuuaret eū ad capiendū illā ꝛ insuꝑ ꝙ in reditu volebat ꝙ eum faceret militē: ꝛ ꝙ credebat se recepturuꝫ militiā contra conubram. Acquieuit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas ꝑ viā distribuens: ꝛ māsit ibidē in oratione trib⁹ dieb⁹. petēs a deo adiuuari in eo ꝙ desiderabat meritis apostoli iacobi. Uenit ergo post hoc cū exercitu suo magno ꝛ obsedit conubram posuitqꝫ ingenia ꝛ castra lignea circūquaqꝫ: sed villa erat tam fortis et tam magna: ꝙ septē annis stetit in eius obsidione: ꝛ ꝓpter tantam dilationē tēporis ꝛ inopiā victualiū iam volebant xp̄iani dimittere obsidionē. sed monachi cuiusdam monasterij qui vsqꝫ in hodiernum diē dr̄ larmano viuentes de laborē manuū suarū. ex longo tp̄e fecerāt magnā prouisionē victualiū secrete. habebant eñ multitudinē tritici et ordei: milij ꝛ leguminū. sentiētes ergo ꝙ rex volebat recedere venerunt velociter ad regē: ꝛ dixerūt ei ꝙ non amoueret obsidionē. quia ipsi darent cibaria ex his q̄ longo tp̄e congregauerant. ꝛ factū est sic. Nā dederunt sufficientiā exercitui quousqꝫ sarraceni deficiebāt fame fames ergo ꝛ pugna sine intermissione deduxerūt sarracenos ad hoc ꝙ venerūt: ꝛ ꝓcidentes ante regeꝫ fernandū petierūt ꝓ mercede solā vitā. ꝛ ꝙ darent ei villam ꝛ oīa bona q̄ habebant. Pius ergo rex concessit eis vitā: ꝛ ipsi dederūt ei villam quādaꝫ die dn̄ica hora tertia. Sed interim ꝙ p̄dictus rex erat in p̄dicta obsidione. accidit ꝙ quidaꝫ ep̄s grecie dict⁹ Assianus peregrinatus est in sanctū iacobū: ꝛ cū eēt ibidē audiuit ab hoibus ciuitatis ꝙ sanct⁹ iacobus apparebat sicut miles in bellis xp̄ianoꝝ succurrēs eis quod verbū displicuit sibi ꝛ dixit non vocetis eū militē: sed piscatorē. Et cū in hoc pertinaciter permaneret placuit deo ꝙ idē dormiēti apparuit sanctus iacobus portans in manibus quasdam claues et dixit ei hylari vultu tu teneas in

uerissime quod me dicunt militem christiani: et asseris quod non sum miles. Ideo nunc veni ad te: vt hoc tibi ostendam nec amplius dubites de militia mea quia sum miles iesu christi et adiutor christianorum contra sarracenos: et cum hoc diceret traditus est sibi equus albissimus in quem apostolus ascendit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus admodum militis: et dixit ei quod volebat ire in adiutorium regis fernandi qui iacebat super conubriam iam septem annis eam obsidentem: et vt sis magis certus. dico tibi: quod cum his clauibus quas in manibus teneo cras hora tertiarum aperiam ei portas ciuitatis conubre: et dabo eam regi fernando: quibus dictis disparuit. euigilans ergo a somno predictus episcopus assyanus bono mane conuocauit clericos: et omnes habitantes in ciuitate. dixitque eis que viderat et audiuerat diem: et horam signatam apertionis conubre: et sicut dixit veridice sic repertum est. Et tunc predictus rex cepit predictam ciuitatem: et fecit militem predictum rodericum de viuar in maiori mesquita conubre cingendo sibi ensem et dando ei pacem in ore: et fuit vocatus ruidas et reuersus est rex per sanctum iacobum in terram suam cum honore.

¶ Vincunt christiani et capiunt ac destruunt pluria loca per regem fernandum magnum et efficitur tributarius rex toleti.



Sexuagesimum secundum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini MXL lesimo. xliiii. Tunc predictus rex fernandus magnus. congregato exercitu suo magno ad percurrendam terram sarracenorum conquisiuit quedam castra. Unde plurima mala eueniebant christianis. s. gormatio vadum regis agnileram barbingnam ribas sanctum moram. et multas alias turres. Unde speculabantur sarraceni propter quas christiani erant discooperti cum intrabant terram illam quas omnes destruxit. Destruxit etiam plura alia fortalitia que erant in valle de bargetcrus: et in circuitu tirazonem vsque medinam celi. et exinde venit in catabriam: et expulit inde sarracenos posuitque eam sub dominio suo et omnia montana ouem destruxit igne et ferro. Et exinde venit toletum et peremit plurimos sarracenos: et captiuauit. destruxitque talamancam. alcalam. ozedam. et lucratus est plurima alia loca regni toleti et multitudinem diuitiarum que omnia dimisit cum militibus suis. Et exinde venit super gnadal et faiariam. et obsedit eam: nec requies dabatur habitantibus in ea pre multitudine ingeniorum et machinarum: quare illi sarraceni habuerunt mittere nuncios suos ad regem toleti: vt liberaret eos bello vel donis. Rex ergo ille Almaymon multitudinem auri et argenti multosque pannos preciosos misit regi fernando petens treugas vt veniret ad eum secure. quod ei concessum. Uenit ergo rex ille sarracenus: et factus est vasallus regis fernandi. sic quod quolibet anno dabit ei parias: et reuersus est rex fernandus in terram suam cum magnis diuitijs et honore.

¶ Vincunt christiani per regē fernandum magnum: et efficitur tributarius rex hyspalen. ac defertur corpus beati isidori i ciuitatē legionen.



Ctuagesimū tertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit ãno domini Millesimo. l. Tunc predict⁹ rex fernādus magnus. ꝯgregato exercitu suo venit in portugaliam et obsedit montem maiorem vbi plurima damna recipiebat conubra et tā fortiter expugnauit eam machinis suis ꝙ breui tempore habuit eam. Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas de viuar. qui vadens vt obseruaret colligentes herbam tres ktes sarracenorum deuicit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitum suum in algarbium comburens et destruens quicquid inuenire poterat: captiuando: destruendo: et occidendo sarracenos quousq̧ peruenit ad ciuitatē hyspalen. Et tūc benabamech alimucanus rex hyspalen. vidēs predas et magna dāna q̄ per suū regnū rex fernandus faciebat. misit ei nuncios suos cum magnis diuitijs: et factus est eius vasallus cōcedens ei parias quolibet anno. Rex autē fernandus habito consilio suorū. recepit eū in vasallū et dona petiuitq̧ ab illo rege sarraceno corpa sanctarū iuste et ruphine. Si volebat eius amorē habere Respōdit rex sarracenus: ꝙ nesciebat vbi erant illa corpora. Uerūtamē ꝙ si ipse sciret vel quicūq̧ ali⁹ ꝙ sibi placebat: et non solum illud: sed in omnibus alijs: in quibus sibi posset cōplacere. Et tunc reuersus est rex fernādus samoram cum magnis diuitijs et honore: et populauit eādem ciuitatē que a tpe almanzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epos: sc3 legionen. et astoricen. et comitem nimiū ac duo diuites viros ad regē hyspalen. ꝓ honorabilibus illis corporib⁹ sanctarum iuste et ruphine. Qui cū peruenerūt ad predictā ciuitatē hyspalen. recepit eos ille rex sarracenus cū honore: et exposita ābasiata rex habito suo consilio respondit ꝙ de corporibus illis nihil sciebant. Uerūtamē ꝙ darent eis parias. Episcopi autē illi cū sancti essent viri steterunt in oratiōe tribus diebus et ieiunijs: quibus sic in oratione permanentibus apparuit sanctus Isidorus dicens eis. Serui dei nō est voluntas dei: ꝙ corpora beatissimarū virginū iuste et ruphine extrahantur ab hac ciuitate: qr hec ciuitas debet conqueri a xpianis. et vult ꝙ hic maneant ꝓ consolatiōe eorū. Sed deus habet ꝓ bono semper vestrā sanctitatē. et ꝓpter honorē regis fernādi a quo recepit multa s'uitia ꝙ deducat corp⁹ meū i ciuitatē legionen. et cū audiuerūt timuerūt timore magno. et steterūt ꝑ aliquā morā attoniti et muti ꝓpter magnā claritatē et sētiētes mirabilem et nō assuetū odorem: et tūc sanctus ille confessor Isidorus fecit signum crucis super eos. et statim redierunt in seipsis: et interrogauerunt eum quis esset. Qui rñdit ego sum ille isidorus qui fuit archieps

hyspalensi. tunc facta gratiarum actione petierunt ab eo q eis ostenderet locum sepulture: et ostendit eis dando certa signa eis quo iacebat in sibilia veteri: et disparuit ab oculis eorum. Illi vero venerunt ad regem dicentes q nolebant ei ostendere: quod petebant placuit regi: et venit cum militibus suis ad locum signatum: et fodientes presente rege invenit sepulchrum sancti confessoris. et aperientes sepulchrum exiuit odor mirabilis in modum aliunsqui et balsami qui profuit in salutem non solum christianorum: sed etiam sarracenorum: et extracto corpore honorifice involuerunt ossa illa nobilibus pannis: et rex propter miraculum quod viderat doluit de concesso: et voluit accipere illud si potuisset. Sed cum hec cogitauit amplius corpus illud videre non potuit et motus est intellectus eius in aliud. sic q obliuioni tradidit que cogitauerat: et post hec mouerunt se episcopi ac alii ambasiatores cum precioso illo corpore per viam suam plurimis miraculis chorruscando. et cum peruenerunt legionem: et rex fernandus sciuit iuit ad eos cum solenni processione. et cum magno honore posuit illud sanctum corpus in quodam monasterio quod ipse fecerat in monumento aureo super altare maius. et extunc ecclesia illa vocata est sanctus Ysidorus quam dotauit lapidibus preciosis auro et argento ac plurimis possessionibus. Est autem monasterium illud quod ego vidi canonicarum regularium: vbi sunt sepulture multorum regum: quorum imagines tenent cruces in manibus sinistris et in dextris enses euaginatos.

¶ Vincunt christiani per regem fernandum magnum: et subiugatur celtiberia et carpetania ac liberatur hyspania a subiectione imperatorum romanorum.



Ctuagesimum quartum bellum inter saracenos et christianos accidit circa predicta tempora. Tunc enim predictus rex fernandus magnus ad requisitionem regine domine sancte vxoris sue congregauit exercitum suum magnum contra saracenos carpetanie et celtiberie que sibi rebellauerant deditque ei predicta regina de suis thesauris magnas diuitias pro stipendiis militum. Cum ergo predictus rex peruenit ad terras illas intantum confregit illas et tot saracenos occidit et captiuauit q per vim et contra eorum voluntatem reduxit terras illas ad pristinam seruitutem. et reuersus est in terram suam cum magnis diuitiis et honore deditque regine in recompensationem eorum que sibi pro exercitu suo dederat omnes partes illorum saracenorum. Celtiberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano ex parte occeani maris indirectum vsque mare cesaraugustie quod est mare mediterraneum et ex flumine ybero vsque ad regnum mercie vocatur carpetanea. Iste rex fernandus liberauit regnum ne esset subiectum imperatori: nec recognosceret superiorem in temporalibus et hec fuit causa quare fuit vocatus magnus sicut plenius continetur in generali

hystoria hyspanie. Hinc illustri regi beatus ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit ante corpus beati ysidori ꝛ genibus flexis ac coronatus regia corona sic orauit. Dn̄e iesu xp̄e cuius est omnis potestas et omne regnū quia tu es rex omniū regnorū. ꝛ rex omniū gentiū. domine reddo tibi nunc regnū quod mihi dedisti sed peto pro mercede ꝙ anima mea sit posita in luce cui⁹ nō est finis qui bus dictis expoliauit se vestimentis suis regijs auro decoratis ꝛ abstulit coronā quā tenebat in capite et posuit eam super altare et indutus est cilicio circa carnem. ꝛ iterū fecit orationem ad deum et absolutus est ab episcopis de peccatis suis: et statim ibi recepit vltimam vnctionē: sparsitqꝫ cineres super se ꝛ p̄cepit se deduci in peregrinationē ad sanctā mariā de almasam que est prope cabesom vbi nouem dieb⁹ stetit et appropinquāte morte fecit se deduci in cabesom et ordinato testamento suo diuisoqꝫ regno tribus filijs scꝫ Sancio alfonso et garsie: post penitentiaꝫ lachrimabilem triū dierū die quarto fuit dies sancti iohannis baptiste hora sexta data benedictiōe filijs suis migrauit ad dominuꝫ: sepultus est in eccl'ia sancti ysidori ciuitatis legionen̄. iuxta patrē suū quem ipse deonā fecerat deduci. Regnauit viginti duobus annis. ꝛ sex mensib⁹ et successit ei i regno castelle Sancius filius eius primus Alfonsus in regno legionis et garsias in galecia et portugalia.

Uincūt xp̄iani et efficitur tributarius rex cesagarustan⁹ per regē sancium castelle et quō proditorie p vellido dolpho occiditur rex iste saucius secūdus rex castelle.



Etuagesimum quintū bellū inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i. Millesimosexingentesimoseptuagesimo. Tunc predictus rex Sanci⁹ videns ꝙ rex fernād⁹ pater suus pro honore fidei xp̄iane ꝯquestauerat p̄uincias portugalie ꝛ lucitanie hyspalen̄. cordubeñ. toleti celtiberie et carpētanie sunt ꝗꝫ reges earum facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu veni super ciuitatē cesagarustanā ꝛ obsedit eam ac cū ingenijs et machinis pluribus de die et nocte eā fortissime expugnabat ꝓpter qđ post multa damna que receperūt sarraceni rex ciuitatis misit regi Sancio multitudinē magnā auri ꝛ argenti ac lapidū p̄ciosoꝝ ꝛ fact⁹ est eius vasallus cuꝫ tota terra sua et tributarius cū oibus ei⁹ sic ꝙ quolibet anno darent ei certū quid et firmata hac pace. Reuersus ē rex sauci⁹ in terrā suam cū diuitijs et honore. Iste rex saucius nō fuit cōtentus de diuisione regnorū quam fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderio habēdi omnia regna. lꝫ penā p̄ditionis posuissꝫ pater cuicunqꝫ coꝝ frāgenti dispositionē eius. Congregauit exercituꝫ magnū. ꝛ iuit Primo cōtra regem garsiam fratrem eius qui erat rex

portugalie ⁊ galecie Et post plurima bella deuicit eum et captū carceribus mancipauit. Deinde bellauit contra regem alfonsum fratrem suum qui erat rex legionis et deuicto eo in cāpo atqꝫ capto posuit eum etiam in carceribus. licet precibus aliquorum fuerit solutus cum conditione ꝙ efficeretur monachus et sic factuꝫ est. quia in monasterio sancti facundi accepit habitum monachalem sed non ꝑmansit qꝛ dimisso habitu recessit et venit ad regem alymaymō toleti cuꝫ quo morat⁹ est honorifice vsqꝫ ad mortē fratris sui regis sancij. Sicut ergo mansit rex sancius rex castelle legionis et portugalie. sꝫ adhuc non contentus. voluit capere Samorā quā dederat pater su⁹ sorori sue dn̄e vrrace. Uenit ergo sup eandem ciuitatem et post plurima bella exiuit proditor quidem de ciuitate qui dicebat vellido dulpho qui factus priuatus regis qꝛ ꝑmisit sibi dare modum quomodo ciuitas caperetur. Rogauitqꝫ regē die quadam vt ambo irent soli lentis passibus vt viderent circunquaqꝫ ciuitatem et ꝙ ei ostenderet locum ingressus. Cum ergo iuissent ⁊ cuꝫ rex locū vidisset descendit ab equo circa flumē vt solaciaretur. tradiditqꝫ venabuluꝫ quoddam deauratum quod manu gestabat predicto vellido dulpho: ipse vero secessit ad secreta nature qui cuꝫ proditor ille ex aduerso cerneret inclinatuꝫ percussit regeꝫ per spatulas sic ꝙ venabulum per pectora eius exiuit subito fugiens recepit se in ciuitatem. Sic ergo maledictio paterna comprehendit eum vt sic proditorie moreretur. Jacet sepultus in monasterio deonam. et successit in regnis predictis Rex alfonsus quia rex garsias mortu⁹ etiaꝫ fuit in vinculis vt plenius ista continētur in generali hystoria hyspanie.

¶ Uincunt xp̄iani per regē alfonsum sextum ⁊ ostendit cōfirmatio iuramēti in libertate.



Octuagesimū sextum bellum inter sarracēos ⁊ xp̄ianos accidit anno domini millesimo octuagesimo tertio. Hic predictus rex alfonsus sextus qui dict⁹ fuit brauo post morteꝫ regis sancij fratris sui qui decesserat sine prole habuit omia regna ei⁹ pacifice et in tanta pace ⁊ iusticia tenuit regna sua qualis non fuerat post excidium hyspanie. Hic ergo rex propter quedam federa et iuramenta que fecerat regi toleti alymaymon cum fuit in eius potestate scilicet nunqꝫ eundi contra eum nec contra filium eius et adiuuandi eum contra quēcunqꝫ contrariū cum audiret ꝙ erat obsessus a rege cordubenꝯ. congregauit exercitū suū magnum et venit in eius succursum. Cuꝫ ergo cognouit rex cordubēs. ꝙ rex alfonsus in multitudine graui veniret ⁊ esset in eius timore magno ꝑcussus fugit ⁊ tunc iterum rex alfonsus firmauit federa predicta tenēs in potestate sua regem toleti in tentorio suo inuitatum ⁊ circūdatū quingentis mili-

bus armorū sicut et ipse tenuerat cū sin ciuitate toleti ne videretur iuramenta seruare que fecerat. Existens in alterius potestate sed libere et post hec ambo reges cum exercitibus suis mouerunt se contra terram regis cordubeñ. cremantes ⁊ destruentes villas loca et castra ac quecunq; inuenire poterant: et reuersus est rex alfonsus in terraȝ cū diuitijs et honore.

Uincūt xp̄iani et efficiuntur tributarij oēs sarraceni hyspanie p̄ regem alfonsum sextum.



Ctuagesimum septimum belluȝ inte sarracenos ⁊ christianos accidit āno domini Millesimooctuagesimoquarto. Tunc predictus rex alfonsus sextus brano tertius rex castelle congregauit exercitium suū magnum et intrauit terram sarracenorum comburens et destruens quicquid inuenire potuit et tantuȝ timorem incussit sarracenis ꝙ omnes sarraceni totius hyspanie facti fuerant tributarij.

Uincūt xp̄iani et imponitur nomen roderici de viuar Cid adruidas campeatore.



Ctuagesimū octauum bellum inter sarracenos ⁊ christianos accidit anno dn̄i Millesimooctuagesimoquinto. Tunc predictus rex alfonsus sextus tertius rex castelle misit rodericum didaci qui a quinq; regibus quos deuicerat vt supradictū est fuit cognominatus lingua arabica Cid: qđ idē est ꝙ dn̄s ad regem hyspaleñ. cordubeñ. ⁊ granate. Inter quos tunc magna versabatur discordia ⁊ inimicitia et multi milites nobiles regni castelle iuuabant almudafar regem granate cum potestate sua. Qui omnes iuerunt contra regem hyspaleñ. et licet predictus adruidas scripsisset regi granate ꝙ non bellaret cōtra regem hyspaleñ. quia erat vasallus regis alfonsi noluit acquiescere precibus eius sed intrauit ⁊ destruxit vsq; ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cū cognouit predictus adruidas congregauit omnes sarracenos ⁊ christianos quos tunc habere potuit ⁊ iuit virili animo contra eos. Sed deridentes eum milites qui erant cum rege granate nunciauerunt ei ꝙ nō exirent cōtra illos propter eū nec ꝓpter alios sibi similes. Quo audito cogitauit ꝙ nō eēt ei honor si nō cōuinceret eos. venit ergo cōtra eos ⁊ bellauit cum eis in cāpo ⁊ durauit bellū ab hora tertia vsq; ad sextaȝ horā et ceciderūt multi ex p̄te regis granate ac deuicit eos fugierūtq; p̄ vi a cāpo sarraceni ⁊ cepit in bello comitē garsiā ordoneū ⁊ alios milites q̄ iuuabāt sarracēos tenuitq; eos ī viculis trib⁹ dieb⁹ ⁊ trib⁹ noctib⁹ ⁊ dimisit eos ꝑ cepit ergo victoria habita spoliari cāpū ⁊ reddidit p̄edaȝ quā portabat regi hyspaleñ. sic vt vnusq̄sq; cognosceret q̄ sua erant ⁊ reuersus est ad regē alfōsuȝ cū magnis diuitijs et honore. ⁊ cuȝ parijs p̄dicti

regis hyspalen. Et extunc sarraceni et xpiani vocauerunt eum adruidas campeator que omnia multum placuerunt regi alfonso.

Vincunt christiani et capiuntur septem milia sarracenorum per cid campeatorem et quomodo per inuidiam expellitur a regno.



Ctuagesimum nonum bellum inter sarracenos et xpianos accidit post predictum bellum paucis elapsis diebus. Tunc enim rex alfonsus sextus predictus. Congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram sarracenorum invuandaliavbi plurima dampna eis intulit. Sed cum ipse esset in partibus illis bellans congregati fuerunt ex aduerso plurimi sarraceni et intrauerunt per regnum castelle obsederuntque gormatium et fecerunt in terra illa multa mala et dampna. Cid autem adruidas campeator qui remanserat infirmus in recessu regis et iam conualescebat audito dampno quem sarraceni faciebant congregauit omnes gentes quas potuit et iuit contra terram toleti et percurrit illam destruens quicquid inuenire poterat et deduxit secum preter alias diuitias septem milia sarracenorum inter viros et feminas. et sic reuersus est in castellam cum honore. Istud factum seminarium inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerunt modum cum rege alfonso quod cum campeator esset expulsus a regno et sic factum est et cum recederet nocte quadam cum dormiret dictum est ei in visione vade audacter et noli timere semper tibi bene erit dum vixeris eriscque diues et honoratus et in suo recessu cepit vnum castrum sarracenorum quod iacet super benares et dicitur castreyum gentes vero sue percurrerunt terram illam vsque guadalfaiariam. Et congregatis omnibus spoliis quinta pars deputata ipsi cum fuit vendita sarracenis precio trium milium marcharum argenti.

Vincunt christiani et capitur alcozar per Cid campeatorem.



Onagesimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit sequenti die. Cum enim predictus Cid adruidas campeator iret in confinibus regni bellauit cum sarracenis de alcozar et occidens plurimos eorum cepit locum illum quadam arte mirabili ibi inuenit plures diuitias et istud factum magnum intulit timorem sarracenis omnibus teroliis et calatariubiis propter quod scripserunt regi valencie abuacar que acciderant dicentes quod si non succurreret eis quod etiam caperent terram eorum.

Vincunt christiani fugatis et vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem.



Onagesimum primum bellum inter sarracenos et xpianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Quia tunc rex valencie vidit supradictas litteras misit duos reges cum tribus milibus armatorum et cum omnibus aliis genti

bus illius frōtarie veneruntq; su pra locum deacoçar et obsederunt ibi ipsum Cid adruidas cāpeatorē cum militia sua tenueruntq; ibi eū obsessum tribus ebdomadibus et abstulerunt ei aquam. gentes autē quas secū habebat in numero erāt pauce quia solum erant quadringē ti equites et tricenti pedites. Videns autem q aquam perdiderant die quadam parauerunt arma sua et armauerunt se secretissime et subito apertis ianuis exeuntes irruerunt viriliter in sarracenos ex inspirato. Sed et illi videntes eos venire parauerunt se vt melius potuerunt et statim factum est preliū magnum cecideruntq; plurimi sarraceni. Sed et inter cetera strenuissima que ibi fecit Ipse ad quendam militē sarracenū feriēs ense nudo diuisit in duas partes vt equū suū daret cuidam militi suo qui pedes pugnabat equo suo mortuo et vnū regem illorum duorum qui dicebatur feris percussit letaliter ppter qd dedit terga. Alius vero rex qui dicebatur gnalue fuit etiam percussus in capite a martino antolines milite strenuo propter quod etiā dedit terga. Videntes ergo sarraceni q reges fugiebant et omnes ipsi timore percussi relicto campo fugierūt et secuti sunt eos christiani occidētēs et vulnerantes eos sine numero quousq; peruenerunt ad portas ieroliij et calambiij quia rex feris fugit terolium et gnalue calatambius et inde reuersus est cum bellatoribus suis ad locum vbi fuerat bellum et expoliauerunt campum vbi multas diuitias inuenerunt et inter cetera de equis sarracenorum postq congregauerūt eos quia erāt sper si inuenerunt quingētos et decē deferunt de equis christianorum quindecim et intrauerunt castrum suum de alcoçar cū magnis diuitijs leticia et honore. de equis vero quos habuit pro parte sua virtuosus Cid misit. xxx. cū sellis et frenis et singulis ensibus pendentibus et arzonibus in donū regi alfonzo castelle predicto vt haberet amorem eius q irat⁹ erat ab eo vt supradictū ē.

¶ Vincūt xpiani et fugatur rex denie: ac comes cromani capitur p Cid campeatore.



Onagesimum secundū bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimooctuagesimooctauo. Tūc predictus Cid campeator cum esset eius timor super omnes sarracenos cesar augustanos valentinos et super omnes illarum partium acceptis electis militibus suis iuit ad percurrēdū terram sarracenorum et peruenit vsq; ad locum qui dicitur huerta et vsq; ad montem aluanū spacio quinq; dierū et exiuit sonus eius inter omnes sarracenos et christianos. propter quod comes remon berengel barchinonesi. qui in sua recommēdatione habebat illos sarracenos coniunct⁹ fuit bauelphaie regi denie. Qui magnis exercitibus congregatis secuti sunt predictū Cid campeatorem cogitantes q ab eorum manibus euadere non posset

ipse autem tunc deducebat magnā predam pervenerunt ergo ad eum nupmar de tonar nec predictus comes remon voluit acceptare verba honesta ipsius Cid sibi nunciātis q nihil ducebat de suo et q dimitteret eū in pace. Uidens ergo virtuosus Cid eoꝝ superbiam qui tollere volebant ea que ipse lucratus fuerat ab inimicis dei et legis nostre irruit in eos viriliter ⁊ ceciderunt multi ex pte adversa. Alij vero quasi innumeri fuerunt vulnerati et devicit eos cepitqꝫ predictum comitē unum et lucratus est illa vice enseꝫ que dicebatur colada. Sꝫ post tertium diē virtuosus Cid liberavit comitem predictum et remisit eum ad partes suas cuꝫ duobus militibus.

¶ Uincūt xpiani et fugatur iteruꝫ rex denie per Cid cāpeatorem.



Onagesimum tertium bellū inter sarracenos et xpianos accidit āno domini Millesimooctuagesimonono. Tūc predictus benalfale vna cum predicto comite remon venerunt cū multitudine gravi ⁊ obsederunt castrū de almenar regis cesaraugustani qui erat valde confederatus ipsi Cid cāpeatori misit ergo rex cesaraugustanus p Cid campeatore sibi confederato vt succurreret castro ipsius. Qui venit super eos et commissum est durum bellum effusaqꝫ est multitudo sanguinis. sed finaliter vicit eos Cid qui nunquam victus fuerat et fugierunt a campo rex abenalfale. ⁊ predictus comes secutus qꝫ est eos per tres leucas occidēs ⁊ vulnerans plurimos eorum et reversus est cum multitudine captivorum et cum magnis divitijs et honore in civitatem cesaragustanam: vbi honorifice ⁊ cū magna leticia fuit receptus.

¶ Uincunt christiani et capitur castrum de rueda per Cid campeatorem qui obtinuit privilegia magna pro nobilibus et civibus castelle.



Onagesimumquartum bellū inter sarracenos xpianos accidit anno domini millesimononagesimo. Tunc predict⁹ rex alfonsus sextus bueno tertius rex castelle venit in succursum cuiusdam vasalli sui sarraceni contra vnum vuandalum qui se eleuauerat cum castro de rueda quod est prope cesaraugustam. Sarracenus autem ille qui se eleuauerat cum castro habuit verbum suum cum infante ramiro qui erat ex parte regis alfonsi dicens q volebat dare castrum predicto regi alfonso ⁊ exiuit colloquendo cum rege: inuitauitqꝫ eum ad prandium intra castrum sed rex non acceptauit conuiuium illuminatus a deo q erat conuiuium proditionis. Intrauerunt ergo cum eo ad conuiuiuꝫ predict⁹ infans et comes garsias qui cum fuerunt intra castrum occisi

sunt lapidibus quod factum nimis displicuit regi: et cogitando vituperium qd sibi fecerat ille sarracenus misit pro Cid ruidas campeatore qui libenter venit ad mandatum eius. et recepit eum rex honorifice. Narrauitque sibi dãna q receperat ab illo sarraceno. Tunc pepercit ei et inuitauit eũ q veniret secũ in castellã: sed noluit acquiescere quousque cõcessit sibi sequẽtia. s. q cũ aliquis nobilis haberet exire de regno q daretur ei spaciũ. xxx. dierũ. Secũdo q nihil faceret contra aliquẽ nobilẽ: nec ciuẽ: nisi primo eẽt exauditus sicut debet esse de iure. Tertio q nihil faceret cõtra foros et priuilegia ad bonos vsus villarum et locorũ. Quarto q nõ faceret impositiones inordinatas. Quinto q si cõtra hec faceret: q ppter hec tota terra posset rebellare et eleuari quousque fieret emẽda per regem que oia rex concessit sibi et iterũ inuitauit eũ: q secũ veniret: sed ipse noluit quousque vindicaret ipsum de illo sarraceno proditore. Regratiatus est ergo rex alfonsus sibi: et reuersus est in castellam. Uirtuosus vero Cid obsedit castrum predictum: et in tanta pressura posuit eum quousque moriebãtur fame: nec poterant iam bellare pre fame: et volebant sibi dare castrum si saluaret vitam eorum. sed ipse noluit vt vindicaret regem. cepit ergo viribus castrum: et captiuauit sarracenum illum alimofalas: et omnes qui erant cum eo: omnes occidit preter alimofalas proditore: et aliquibus suis quos misit regi alfonso placauit. ergo regem cum vidit presentẽ siue dominum ipsius Cid campeatoris: et fecit magnam iusticiam de isto proditore et sociis eius: et regratiatus est ipsi Cid: q eũ vindicauerat eum.

¶ Uincũt christiani et fugatur rex denie: et capitur rex aragonum per Cid campeatorem.



Nonagesimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit ãno domini Millesimo nonagesimo primo. Tunc predictus Cid campeator congregatis militibus suis iuit ad percurrendam terram benalfaie regis denie: q cum rex ille sciuit doluit valde: et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cum quo erat federatus q veniret ad adiuuandũ eum contra Cid campeatorẽ qui etiam dolens: quia cum intrauerat terrã suam similiter congregauit exercitum suum: et ambo reges venerunt super eũ qui erat edificando quoddam castrum super modella quod dicebatur alcola. parauerunt ergo ibi acies suas: et commissum est durum bellum: et ceciderũt multi: sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duobus regibus: et fuit captus rex aragonie cum multis comitibus et militibus suis. Alii vero dederunt terga. et cum hac honorabili preda reuersus est cesaraugustam vbi cum magna leticia et honore: receptus

fuit a rege et filijs eius. Sed virtuosus Cid compatiens regi petro et suis militibus: quia xpiani erant soluit eos ꝛ permisit eos ire libere in terram suam. Et post hec venit Cid campeator in regnum cum divitijs ꝛ honore qui receptus fuit a rege alfonso honorifice deditqꝫ sibi multas villas ꝛ castra ac privilegia ꝙ quecunqꝫ locum caperet a saracenis vel alijs inimicis esset suum iure hereditario et successorum suorum.

¶ Vincunt christiani et capitur toletum ac plurima loca per regem alfonsum sextum.



Onagesimum sextum bellū inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo quinto Imperante henrico ꝛ sedente in cathedra petri gregorio septimo. Tunc predictus rex alfonsus brano tertius Rex castelle congregavit exercitū suū magnū: ꝛ venit super toletum. Erat enim iam solutus a iuramento qđ fecerat alymaymon regi toleti propter eius mortē et filij sui yscē. Venit ergo pdictus rex ꝛ cogitavit quomodo capere posset civitatē illam tā magnam ꝛ tam fortem: ꝛ recordatus est verbi qđ audierat cum esset sub arbore in orto regis pdicte civitatis quādo erat cū pdicto rege alymaymon. Querebant enim inter se cōsiliarij predicti regis ipo presente rege quomodo posset capi civitas illa tā fortis: ꝛ respondit vnus illorū ꝙ non poterat capi nisi septem annis esset obsessa: sic ꝙ nulla provisio posset intrare ꝛ tūc in octavo anno posset capi pre fame. Istud verbū audivit rex alfonsus lꝫ ipsi cogitarēt ꝙ dormiebat. sic ergo cum venit ex hoc verbo abstulit eis panem ꝛ vinum ꝛ fructꝰ per quattuor annos. ꝛ hoc vndiqꝫ per totam terrā et tenuit eam obsessam alijs quattuor annis ex quadruplici parte civitatis. ꝛ cum intra civitatem esset populus sine numero defecerunt eis iam victualia: ꝛ sub quibusdā pactis data est eis civitas in die sancti vrbani mēsis maij. ꝛ capta civitate illa que quondā fuerat honor ꝛ gloria gottorū exiuit inde ꝛ percurrit omnes terras circūquaqꝫ et cepit tunc sanctam Eulaliam maquedam albanam argancam scalonam ozedam butragam atensiam ozaman berlāgam ꝛ medinam celi ꝛ plurima alia loca: ꝛ reversus est toletum vbi collocavit thronū suū ꝛ fecit ibi habitationem suam ꝛ facta est mesquita maior ecclesia cathedralis dicta sancta maria ꝛ fecit ꝙ eligeret archiepiscopus qui esset primas hyspaniarum ꝛ dotavit ecclesiam illā pluribus villis castris locis et possessiōibus honorifice sicut ꝛ nunc est: ꝛ in die consecrationis ecclesie obtulerunt rex ꝛ regina de thesauris suis ꝛ posuerunt in illa ecclesia reliquiarū multitudinem quas habebant propter quas venerandas et indulgentias obtinendas concurrit ibi multitudo populi ex toto archiepiscopatu certis temporibus anni.

¶ Vincunt christiani cruce signati transeuntes in terram sanctam et capiuntur ciuitates nicia et laudicia.



Nonagesimum septimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimo nonagesimo septimo sedente in cathedra petri vrbano secundo predictus papa anno domini millesimo nonagesimo sexto apud clarum montem aluernie in mense nouembris consilium celebrauit vbi exposita est miseria ciuitatis hierusalem dedecus christi et opprobrium nunciatur consilium et auxilium postulatur. Unde occidentis populi innumerabilis multitudo duces: comites: et nobiles: ignobiles: diuites et pauperes. episcopi: clerici: et religiosi. senes: pueri: et puelle. dolentes loca sancta prophanari a gentibus et thurcis ab appulia prouincia lingua occitana hyspania: Acquitania: britania: normania: Schocia: flandria: francia: germania: lothoringia: borgundia: lombardia. aliis prouinciis regnis et terris nullo vnquam angariante: sed omnes pari fide ex voto et deuotione iniurias christi vlturas ire se parentes signo crucis signati pace firmissima vbique terrarum composita de terris suis egredientes nullum in tanta multitudine regem habentes nisi christum sepulchrum ipsius tanto tempore sub seruitute redactum proponunt reddere libertati: et quanto quiscunque pronior erat prius ad mundi militiam tanto erat pronior modo ad dei militiam exercendam. Iudeos vero in vrbibus quas transibant credere compellebant vel trucidabant. Unde multi zelo paterne legis mutuo se peremerunt. Alii credere se simulantes post ad iudaismum relabantur. Et si queratur quis incitauit predictum vrbanum papam vt crucem predicaret: et quis tantam multitudinem commouit. Respondetur quod hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidam pauperi religioso viro gallico qui dicebatur petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchrum videns loca sancta ab impiis irreuerenter tractari. videns etiam venerabilem symonem ciuitatis patriarcham cum subditis suis viliter: et cum omni abiectione: et pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehementer: et cepit anxius contristari et cogitare si commode posset afflictis subuenire. Cum autem quadam nocte dominice resurrectionis in ecclesia lachrymis et orationibus domino supplicans pernoctaret longo vigiliarum labore fatigatus supra pauimentum ecclesie somno humanitus irruente cepit paululum dormitare dominus autem iesus christus apparuit ei in somnis iniungens ei legationem ad dominum papam. et ad principes occidentales pro liberatione terre sancte: quam legationem ipse fideliter adimpleuit veniens ad predictum papam et omnes alios principes christianos cum litteris predicti patriarche et aliorum fidelium hierosolymis commorantium. Sic ergo congregati sunt omnes supradicti cum petro heremita.

Erat autem huius sancti exercitus eminentiores. Adamarus podiensis episcopus. Godefridus dux lotoringie. eustacius et baldonius fratres eius. Robertus comes flandriensis. Rodolphus comes metensis. Hugo magnus frater regis francorum. Stephanus comes blesensis Raymundus comes tholose et sancti egidii. destimundus dux apulie. Robertus comes normanie Anshelmus de aboldmonte. Raymundus torene. fertur autem quod Eid ruidas campeator fuerat inuitatus ab istis principibus pro isto passio facien do propter eius magnam famam. Sed ipse occupatus cum rege Alfonso contra saracenos in expugnatione toleti et aliorum locorum vt infra dicetur. ab illo conuiuio facto excusauit. exposita etiam sua sancta occupatione: et creduntur tunc transfretasse plusquam ducenta milia christianorum inter quos Gulfrerius de turribus multos insultus hostibus inferens atque damna vna die rugitum leonis a serpente circumligati audiuit qui sociis dissuadentibus accedens audacter serpentem truncauit leonem liberando cuius rei leo memor eundem sequitur vt leporarius: et quamdiu in illa terra fuit multa fecit ei commoda in venationibus et bellis: et quacunque vidit domino aduersari subito prosternebat nec domino redeunte in naui positum derelinquere voluit: sed nautis nolentibus eum recipere vtpote animal crudele secutus est dominum suum natando per maria quousque defecit. Anno ergo predicto scilicet Millesimo nonagesimo septimo. exercitus domini fines paganorum attigit: et factum est primum bellum magnum cum saracenis ad pontem fluminis pharphar nono kalendas marcii: vbi multo saracenorum sanguine effuso victi sunt a christianis Et capte sunt ciuitates Nicea laodicia: et licet essent tanti in exercitu tanta fuit rerum omnium habundantia: vt aries vno denario. bos vero tantum nummis duodecim venderetur.

¶ Vincunt christiani et capiunt antiochiam.



Onagesimum octauum bellum inter saracenos et christianos accidit anno predicto: scilicet Millesimo nonagesimo septimo. Cum enim exercitus domini predicta obtinuisset loca: et in manu imperatoris Constantinopolitani reliquisset profectus inde variis transcursis regionibus et prolixi itineris diuturno labore plurimum fatigati mense septembri ante ciuitatem antiochie. nam tunc erat saracenorum subiecta dominio castra locauerunt. Cum autem per menses vero nouem in obsidione ciuitatis continue laborarent: et variis tribulationibus essent oppressi: vt fame frigore yemalibus ymbribus et multimodis egritudinibus ac diuersis morbi generibus a thurcis in ciuitate commorantibus sibi illatis parum proficissent: nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimam ciuitatem preualerent. Respexit deus afflictionem populi sui per quendam fidelem christianum in ciuitate sub infidelium dominio com-

morantem: qui de nocte per scalas dominum boamundum principem tarentinum clam cum militibus in ciuitatem recepit. Illi vero portas vi aperientes interfecto eius duce nomine Acciano cũ aliis fere.xi. milibus quibusdam aliis vinculis mancipatis ciuitatẽ nobilem multarum prouinciarum a diebus antiquis metropolim ꝛ mediatricem diuino munere possederunt.

Uincũt christiani ꝛ fugatur corboranus cũ exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberaretur et inuenitur lancea qua perforatus fuit latus christi in cruce.



Nonagesimũ nonum bellum inter saracenos ꝛ christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo octano. Capta enim antiochia: vt predictum est: mox superuenit Corroboranus magno cum exercitu paganorum: ꝛ christianos obsidẽt tantaq͡ fame afflicti sũt vt vix se aliqui ab humanis carnibus abstinerent inedia. ergo perurgente ꝛ fame intolerabili compellẽteq͡ necessitate facientes virtutem pauci cõtra multos ad prelium coacti sunt exire lancea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatũ que pauloante sub terra per reuelationem reperta fuerat eos pro vexillo precedẽte exercitu christianorũ innumeram infidelium multitudines audacter ingrediẽs: ꝛ brachio extento viriliter pugnans diuino protectus adiutorio gloriose de hostibus obsedentibus triumphauit aliis gladio trucidatis: aliis terga vertẽtibus equorum velocitã presidio fuga elapsis expoliauit: ergo campum exercitus dñi ꝛ tantũ auri ꝛ argẽti equorum et victualium copiã inuenerunt vt omnes cumulatu diuitiis et victualibus supra modũ habundantes cum hymnis ꝛ laudibus ciuitatẽ ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. lancea vero christi fuit per hũc modum reperta. Apparuit enĩ sanctus andreas cuidã rustico prouinciali dicẽs: veni ostendam tibi lanceam christi. ꝛ rusticus isdẽ capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostẽso presente raymundo comite tholosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitãtibus aũt plerisq͡: quidam bartholomeus nomine xp̃o sibi apparẽte certificatus ignem: licet pedum quem fieri iussit illesus transiuit cum lancea: ꝛ sic exercitus domini fiduciam habens in christo ꝛ lancea a tempore apostolorum inuisa intrepidus processit.

Uincũt christiani cruce signati: ꝛ capitur ciuitas sancta hierusalẽ



Centesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo nonagesimo nono. Tũc exercitus domini dominiũ ciuitatis antiochie boamũdo predicto concedẽtes ordinatis ecclesiis ꝛ clero ac patriarcha ꝛ stipendiis

vnde sustentari possint: Siriciq; p ficiscentes marchiam et barrã multaq; castellaq; regiõis illius expugnant tanta fame afflicti: q corpora sarracenorũ fetentia edere compelluntur. et inde profectus exercitus dñi ad iteriora syrie larga dei manus refocillatus: et est tandem montana hierosolymorũ conscendens ante sanctã ciuitatẽ peruenit tentoria figẽs et castra: scdm militarem disciplinam collocãs ex omni per seipsam vrbem obsidione vallauit. Est autẽ hierusalẽ ciuitas in montanis sita riuis fontibus et fluuiis carens: excepto siloe vbi aqua sufficienter habet. legitur q priusq exercitus dñi hierusalem applicuisset: quadã colũba desuper exercitu predicto volans ab accipitre grauiter plagata est. circa quã reperte sunt littere: quas deferebat talis sententie. Rex acharon duci cesario salutem. generatio canina venit gens contentiosa. contra quã per te et per alios defendas tuã legem indica idẽ vrbibus aliis. erectis ergo petrariis: et aliis bellicis instrumentis: et scalis muro applicatis: multum laborantes parũ in principio pfecerũt. quibusdam eñi ex nostris sagittarũ imbre grauiter sauciatis. Aliis vero molarium immissiõe pemptis machinis etiã ligneis ex magna parte igne succẽsis ab his qui in ciuitate erant maxime ledebantur. Dux etiã in eadẽ obsidione pulctus: et etiã aque penuria laborarẽt ex cõdicto communi omnes quotidie nudis pedibus orando: septem diebus circuierunt ciuitatẽ. Tandẽ die octauo qui fuit idus iunii feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succensi et crucis signo muniti prompto animo p illo parati mori: qui pro ipso eodẽ die mortuus est. Strenui dñi pugiles scalas muris immittẽtis per sagittas: et spicula per lapides desuper venictes et ingenia sata per gladios et lãceas et ignes supra muros ascendendo ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur: et in porticu salomonis paganos egredientes tot occiderunt vt in sanguine occisorum vsq; ad equorum genua equitarent. sic diuino munere ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur: et libertati eorũ est reducta. que per annos circiter. ccc. sexaginta postq secunda vice ab imperatore eraclio fuit capta ab immũdis sarracenis fuerat possessa gratias referentes saluatori nostro domino iesu christo patriarcham latinum et tam clerum q ecclesias ordinantes ducem godefridum de bullon militẽ strenuum. et virum deo et hominibus acceptum dominum ciuitatis vnanimiter elegerunt: qui licet ciuitatis administrationem ad multarum precum instantiam suscepisset pro reuerentia tamen christi et cordis humilitate noluit rex appellari: nec coronã auream deportare: vbi dominus noster spinis coronatus fuit pro nostra redemptione.

¶ Vincunt christiani cruce signati cesis centum milibus sarracenorum.


Entesimum primum bellum inter sarracenos et christianos. accidit paucis elapsis diebus a captione sancte ciuitatis hierusalem. Tunc enim cum princeps de repatriando tractaret. Ecce rex sarracenorum cum centum milibus equitum. et .cccc. milibus peditum ad bellandos xpianos ascalonam venit: quibus exercitus domini in quo non erant nisi quinque milia equitum. et quindecim milia peditum occurrens deo pro eis pugnante: et nube ab estu solis protegente sarracenos solo impetu territos proiectis armis eos in fugam conuertit. et in hoc bello facto .vi. kal. augusti cesi sunt centum milia paganorum. In portu vero ascalone vsque ad duo milia suffocantur: eorum vero qui in mari et inter spineta consumpti sunt: numerus ignoratur. His gestis reuersus est exercitus domini in sanctam ciuitatem cum magnis diuitijs et honore. et mansit ibidem supradictus godefridus electus in regem. Alij vero principes ad propria cum honore sunt reuersi.

¶ Vincunt sarraceni in hyspania: et occiditur infans sancius alfonsi perditur concha et plurima alia loca. et destruuntur oia balnea regni.


Entesimum secundum bellum inter sarracenos: et christianos. accidit supradicto anno domini Millesimo nonagesimo nono. Tunc rex alfonsus sextus tertius rex castelle. de quo dictum est supra consilio Aben. habet regis hyspalensis. cuius filiam cayda noie ceperat in vxorem factam christianam quocata fuit maria: vt nihil esset in hyspania: quod eis non subiugaretur. nisi sit in affricam pro sarracenis qui dicebantur almorandes. Erant enim mirabiles bellatores: et placuit regi marrochiorum complacere regi alfonso. et misit ei militiam magnam illorum quibus prefecit capitaneum vnum Algnaselum suum maiorem: qui dicebatur halyabenara. Hunc predicti almorandes tunc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim: et reuersi sunt in optatam partem: qui congregati sunt cum alijs sarracenis et expugnauerunt regem hyspalensis. qui dederat filiam suam in vxorem occulte xpiano: et quia erat amicus regis xpiani. Venerunt ergo contra predictum regem et ipse occurrit eis non tam preparatus ad bellum sicut poterat et debuerat. et occisus est in bello. quo facto eleuatus in superbiam ille sarracenus qui se fecerat vocari myramamolim venit cum sua multitudine graui contra terram regis alfonsi. et obsedit hucles. Tunc autem rex alfonsus predictus erat infirmus: et doluit vehementer: quia non poterat ire in persona contra eos: sed misit illuc filium suum vnigenitum quem habuerat ex illa predicta cayda vxore sua xpiana qui dicebatur infans donus sancius alfonsi. et erat adhuc puer: et cum eo misit comitem donum garsiam de cabra

qui nutriret eũ ⁊ multos alios comites et nobiles cum exercitu magno: ⁊ venerunt ppevillesium. Cũ ergo sarraceni obsedentes viderũt xp̄ianos dimiserũt obsedionẽ: ⁊ venerũt contra eos. ⁊ ordinatis aciebus cõmissum est durũ bellũ: ⁊ permittẽte deo a peccatis forte exigẽtibus victi fuerunt xp̄iani. ⁊ ibi vbi maior erat potestas christianorum cũ predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo sarracenorum. Infans aũt sentiens equũ suum vulneratũ: dixit nutricio suo comiti. pater vulneratus est equus meus: ⁊ dixit comes. fili sitis firmus: nã vos eritis vulneratus. et cecidit statĩ equus mortuus cũ eo quod cũ vidit predictus comes timens mortẽ infantis. descendit subito de equo suo ⁊ cooperuit infantẽ cũ scuto. ⁊ ibi defendẽs infantẽ plurimos sarracenos cũ ense suo occidit: sed tanta fuit eorum multitudo: ꝙ non potuit sustinere: quia absciderũt ei vnum pedẽ quodam ense. ⁊ quando vidit ꝙ non poterat se cõtinere dimisit se cadere super puerũ: vt moreretur priusꝙ̃ ipse. et ibi occiderunt comitẽ illum. Ceteri vero comites habuerunt infantem et fugiebant cum eo q̃ntum poterant cogitantes euadere mortẽ: Sarraceni autẽ vidẽtes eos insecuti sunt eos: ⁊ q2 nõ poterant tã cito fugere cũ puero sicut voluissent attinxerunt eos: ⁊ transeuntes vltra eos occiderunt ibi infantẽ: ⁊ comites. ⁊ in memoriã illius victorie posuerũt sarraceni nomen loco illius septẽ porci: sed postmodũ mutatꝰ est locus ille ⁊ vocatus est septem comites. Aliĩ autẽ qui euaserũt venerunt toletũ ad regẽ: ⁊ factus est planctus magnus a rege pro filio suo. sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tũc fuit perdita concha quã habuit christo re sua cayda. habuerunt etiã sarraceni tũc hueter ⁊ hudesium quefuit rex Alfonsus a sapientibus: quare milites sui non poterant tolerare bella sicut solebãt. Et responsũ est ei ꝙ erat: quia sepe intrabant balnea: ⁊ quia nimis vacabãt delitijs et extunc rex alfonsus fecit ꝙ destruerẽtur omnia balnea regni sui. et fecit milites laborare multis exercitibus.

¶ Vincũt christiani sub principe godefrido de bullion. ⁊ capiuntur plurime ciuitates.



Entesimnnuter tium bellũ inter sarracenos ⁊ christianos. accidit anno dñi Millesimo centesimo. Tũc victoriosus princeps Godefridus de bullion expeditis aliĩs principibꝰ collecto exercitu suo attendens ꝙ ciuitatẽ sanctam non posset retinere nisi fines suos vellet ampliare: ⁊ hostes vicinos a se longius propulsare: licet essent paucissimi respectu circumstantium nationum: q2 habebãt ab oriente arabes moabitas et amonitas. a meridie vero ydumeos egyptios et philisteos. ab occidẽte autem ciuitates maritimas per oloraydã fine accon ⁊ tiron ⁊ tripoli ⁊ oẽs alias vsꝗ ad anthiochiam.

a septētrione vero tyberiadā et cesareā philippi et regionē decapoleos ɀ damascum. maluerunt tamē pro xp̄o animas suas morti exponere ꝙ missa manu ad aratrum retrospicere ɀ negociū imperfectum relinquere: non ergo confidētes in sua fortitudine: nec in multitudine sed in sola dei protectione spez habentes et salutifere crucis vexillū semper in prelio deferentes inimicis partim fugatis partiz trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas et castra inexpugnabilia christo subiecerunt. Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppen in littore maris sitā. Et ciuitatē ramata nobilem populosam muro valido circumdatam ɀ turrib⁹ excelsis in campestribus sitam. cepit etiam ciuitatem porphiriam in littore maris quasi milliaribus quattuor ab accon distantes ɀ ciuitatem tyberiadem in galylea que est supra stagnum genazareth sita. Quibus subiugatis reuersus est gloriosus princeps in sanctā ciuitatē cū leticia ɀ honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus: ɀ elect⁹ est concorditer. ɀ in regē inunct⁹ Baldouinus frater eius miles strenuissimus ꝙ postmodū diuino fret⁹ auxilio regnū suū dilatauit. Nā ipe expugnauit azur ɀ cesareā philippi ɀ accon: ꝙ alio noīe dr̄ tolemaydaɀ ciuitatē berid: ɀ ciuitatē Sydonis ɀ montē regalē. ɀ plurima alia loca cepit: ac multa alia loca fortalicia ac deinde ab aliis successorib⁹ multis bellis ɀ multa effusione sanguinis dilatatū fuit regnū hierosolymitanū in ciuitatibus villis ɀ castris. sicut latissime narrat acconen. ep̄s in libro de reb⁹ ɀ statu terre orientalium: que propter breuitatem relinquo.

¶ Uincunt christiani et obsidetur ciuitas cordubeñ. ac membratim diuiditur proditor sarracenis qui regem hyspaleñ. interfecerat per regem alfonsum sextum.


Centesimūquartum bellū inter sarracenos et christianos. accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Tunc eniz predictus rex alfonsus. vi. iā. rex castelle ex ira magna quaz habebat contra sarracenos: tum quia interfecerant filium eius: tum propter alia damna que fecerāt in terra eius. congregatis exercitib⁹ magnis liber ab infirmitate venit in terram sarracenorum directe contra illum sarracenum: qui se fecerat vocare myramamolim: qui tūc erat in ciuitate cordubeñ. et obsedit eum ibi: qui cum cognouit potestatem excedentem regis alfonsi: non fuit ausus exire contra eū. Cum ergo sic esset obsessus: quidam sarracenus nobilis: cuius nomen erat de abdallar venit de nocte cū multitudine magna sarracenorum: et dedit saltum ex improuiso in exercitum regis alfonsi. christiani autem sentientes eos capiētes sceleriter arma sua bellauerūt cum eis ɀ occiderūt maiorē partes

eorum et captiuauerunt sarracenũ predictum abdallar qui ꝛ interfe cerat regem hyspaleñ. predictum patrem regine domine marie cay de. Ceperũt etiam plures alios cũ eo. Precepit ergo rex alfonsus: ꝙ duceretur sarracenus ille ante eũ. et mandauit ꝙ duceretur ad locũ vbi possent eũ videre sarraceni de ciuitate. ꝛ ꝙ consideretur corpus mẽbratim in frustra. quia interfece rat socrum suũ: vt dictum est. Pre cepit etiam ꝙ ducerentur aliĩ nobi les sarraceni qui fuerant cum eo: ꝛ ꝙ comburerentur viui in eodem loco qđ cum viderunt sarraceni de ciui tate timore magno percussi firma uerunt pacem cũ eo ꝙ darent ei tri butum omniũ terrarũ quas quas possidebant circa mare: ꝛ miserũt multũ aurũ ꝛ argentũ ac multitudi nem lapidũ preciosorũ ac alia plu rima dona. Et tunc rex alfonsus cõ tentus de his que fecerat in cursu illo: et quomodo confregerat ꝛ ho norauerat illum sarracenum. Aliũ qui se vocauerat myramamolim re uersus est in terram suam cum ma gnis diuitijs et honore. ꝛ extũc p̃ dictus rex alfonsus tenuit regnum suum in pace: et dederunt ei sarra ceni citra mare quolibet anno tri buta siue parias suas.

¶ Vincũt sarraceni sub nicaph re ge morrochiorũ: ꝛ vulneratur rex alfonsus sextus.



Entesimumqui tum bellum inter sarra cenos et christianos ac cidit anno domini Mil lesimo centesimo primo. Tunc ni caph rex marrochiorũ qui erat my ramamolim cõgregato magno ex ercitu almorauidum trãsiuit mare cui congregati sunt ꝛ uniti omnes saraceni vuandalie venit ergo sup regem hyspaleñ. ꝛ obsederũt ciui tatem atq; ceperunt eam ꝛ inuene runt ibi illum proditorẽ qui se fe cerat vocari myramamolim ꝛ pre scidit caput eius: ꝛ exinde venerũt supra cordubam ꝛ ceperunt eam ꝛ factum vnũ dominium saracenorũ citra ꝛ vltra mare quod primo nõ erat quo facto itrauit myramamo lim cum suo exercitu magno p ter ram regis alfonsi: ꝛ peruenit vsq; ad badayos. Rex autem alfonsus predictus: tunc erat super cesar augustam ꝛ tenebat eam obsessam Cum ergo sciuit ingressum predi cti myramamolim in terram suam eleuauit se ab obsidione ꝛ venit cũ exercitu suo. ꝛ cũ multitudine fran corum qui venerant in adiutorium eius: et commissum est bellum as perrimum prope badyos. In quo dam loco qui dicitur arabice cella que et lingua castellana sathalias dicitur: ꝛ pmittente deo victi sunt christiani: ꝛ multi dederunt terga nemine persequente. Rex autẽ al fonsus sustinuit bellũ cũ illis qui secum remanserant vsq; ad noctẽ et tam viriliter bellabat rex ꝙ nul lus saracenus erat qui ausus esset ponere ante eũ. ꝛ mouet eos de lo co illo retraxitq; eos vsq; ad tento ria nicaph que bene erat fortifica ta fossatis. ꝛ cum cogitaret fortissi me pugnans eos inde extraheret.

Superuenit quidā nūcius q̄ dixit ei q̄ insidie quas posuerant sarraceni venerūt ad depredandū tētoria sua quod cū audiuit dimisit bellare illos ⁊ reuersus est ad suos. et cum reuerteret͂ inuenit se cū illis qui depredabantur tentoria bellauitq̄ cū eis sed fuit victus ⁊ pdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superueniente ergo nocte diuisi sunt abinuicē bellantes ⁊ illi pauci christiani qui remāserunt coniuncti sunt regi alfonso ⁊ reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicitur corya. Sarraceni similiter recesserūt ad terras suas et nicaph transiuit in affricā. Istud bellū fuit feriasexta prima die nouembris anno quo supra.

¶ Uincunt christiani per regez alfonsum sextum destructa sarracenorum terra.


Entesimū sextū bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimocentesimo secundo. Tūc supradictus rex alfonsus sextus congregauit exercitum suum ⁊ intrauit terram sarracenoꝝ et peruenit vsq̄ ad ciuitatē hyspalen. destruens quicq̄d inuenire poterat et reuersus est in terram suaz cū magnis diuitijs ⁊ honore.

¶ Uincunt christiani ⁊ capitur ciuitas nobilis valentie per Cid campeatorem.


Entesimūseptimum bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno domini Millesimocentesimo tertio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeator cum multitudine christianorum obsedit ciuitatez valentie ⁊ tenuit eam obsessam nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia ⁊ effusus sanguis sine mensura tam christianorum q̄ sarracenoꝝ: et tam angustiata fuit ciuitas pre fame q̄ compulsi sūt sarraceni comedere canes murilegos ⁊ mures plures etiaz pauperes comedebant carnes sarracenorū mortuorum et tot moriebantur fame q̄ platee erant plene sepulchris ⁊ nō erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem sarraceni. Alij autem exeuntes a ciuitate tradebant se libere manib⁹ christianoꝝ sꝫ cuꝫ comedebant statim moriebant͂. et compellebat eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerent͂ fame ⁊ si aliquē ipse de exeuntibus poterat accipere mandabat eum comburi vt timerent exire. Uidentes auteꝫ maximā pressurā famis fecerunt conuenientiam suā firmatā cū predicto roderico didaci vt mitterēt nūcios suos ad regē morsie ⁊ ad regē cesarauguste: q̄ si infra. xv. dies nō succurrerēt eis darent sibi sine mora ciuitatem placuit pactum istud roderico didaci ⁊ transiuit cuꝫ hac conditione q̄ nullus illoꝝ nunciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit q̄ nauta cum quo transire debebant teneret eos quousq̄ ipse iret ad euꝫ. Fuit ego sta-

S

tim et mandauit q inquireretur si plus ducebāt quaz.l.morobetinos z inuentum est q portabant multitudinem auri et argenti et lapidū preciosoz z omnia cepit et diuisit cuilibet.l.morobetinos sicut pactatum fuerat. Cū ergo transiuit tps z non habuerunt succursum pzdictoz regum tradita est ei nobilissima ciuitas valentie que solatiuz z delicie sarracenorum erat. Et ipse Cid intrauit eandē eleuato vexillo suo ante eum cū magna leticia z honore et precepit q poneret vexillum suum in altiori turri fortalitij ciuitatis. Et ex illa die omia fortallicia que erant dominij ciuitatis fuerunt posita sub eius potestate z pro honore fidei catholice. omnes mesquite sarracenoz facte sunt ecclesie z posuit ibi sedem episcopalem et redditus necessarios et facti sunt nouem parrochie: maior aūt eccl'a dedicata est sancto petro

¶ Uincunt christiani fugato z vulnerato rege hyspalensi.ac perēptis quasi.xxix.milibus sarracenoruz p Cid campeatores.



Centesimum octauū bellū inter sarrecenos et xpianos accidit anno domini millesimo centesimoquarto. Tunc cum fama perditionis valentie per omnes terras sarracenoruz peruolaret inter ceteros rex hyspalens. dolens vehementer congregauit exercitū suum magnuz scilicet.xxx. milium hominuz armoruz et velocius quo potuit venit super ciuitatem valentie et obsedit eam. Uirtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum milicia sua et habuit bellum cū eo circa ortum qui dicitur de villa noua z deuicit eum plurimis sarracenis interfectis. Ipse vero rex hyspalens. cum tribus vulneribus fugiens euasit et persecutus est sarracenos vsq atibam: suffocatiqz sunt in flumine quasi tria milia sarracenoruū z tanta fuit cedes eorum q de.xxix.milibus qui venerāt non euaserunt vltra mille quingentos z reuersus est virtuosus Cid in locum vbi fuit bellum et expoliatis tentorijs tanta fuit multitudo diuitiarum q pars que accidit in sortem peditorum fuit quinqz milium marcarū argenti et ingressi sunt ciuitatem nobilem valentie cuz magnis diuitijs et honore. Numerus antē exercitus eius erat mille quingentorum equitum quorum mille erant nobiles genere et.iiij.milituz peditum. z tunc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in puram presentem et donum de sua quinta parte que ei euenerat in sortem centum equos cum sellis et frenis mirabiliter adornatos et rogauit q mitteret sibi vxorem suam dominam ximenā cum duab filijs suis que manebāt i sancto petro de cardenaz. Rex autem illustris gaudēter recepit donū et honorifice misit sibi vxorē z filias quas postmodū tradidit invxores comitib garrionis. Sed quia illi commiserunt quoddam graue contra eas victi pter hoc ante predictum regem

in cāpo ante garrionē tradite fue-runt postea per eundem regem in vxores infantibus nauarre et arra gonie filijs regum sicut plenius continetur in generali hystoria hy spanie.

¶ Vincunt xpiani fugato et vul-nerato ymes myramamolis ac per emptis.xl.et octo milibus et quin gentis sarracenis per Cid Cam-peatorem.



Centesimum no nū bellum inter sarrace nos τ xpianos accidit anno domini Millesimocentesimo quinto. Tunc cū predictus virtuo-sus Cid cum vxore sua τ filiabus suis dn̄a elmira et dn̄a sole in pace et solacijs essent in predicta ciuita te valentie et quidem nūciauit ip si certitudinaliter quō ymes myra mamolim rex marrochiorū dolēs de perditiōe valentie cū quinqua ginta milibus armatorū veniebat ad obsidendum predictā ciuitatem Quod cum cognouit predict⁹ Cid pcepit φ omnia castra sui dominij ppararenť et ponerenť in eos oīa necessaria ad pugnā similiter in ci uitate. Congregauitq3 omnes gen tes quas potuit habere tam de sar racenis φ de christianis τ omnia hec facta sunt breuissimo tempore Venit ergo multitudo predicta sar racenorum et fixis tentorijs suis steterunt supra ciuitatē et tantus fuit eorum tumultus cū suis atā-boribus et vocibus φ domina xime na cum filiabus suis que nunquā similia viderant timuerunt valde. Sed virtuosus Cid dixit eis dn̄a ximena et mee filie non timeatis. Ego enim cogito deuincere hos sarracenos et cum eorum diuitijs vos meas filias honorifice et ditis sime maritabo et illos atempores faciam venire ante vos buxinas vero pro honore ecclesie faciam re seruari. Congregatis ergo bellato ribus suis ad signū campane exie runt in campum cū insidijs et or-dine virtuosissimi Cid campeato-ris quos videntes sarraceni ordi-natis ē suis aciebus cōmissum est durissimū bellum sicφ vndiq3 vi-debantur exire equi sine dn̄is suis Et cū sarraceni essent multi tene-bant xpianos iā in magna pressu ra. Et tūc virtuosus Cid animans milites suos clamauit dicens. deus adiuua et beate Jacobe. et cum di xisset exiuit aluarhanes q̄dā mi-les strenu⁹ cum trecentis militib⁹ τ insidijs et percusserūt sarracēos ex aduerso sc3 ex pte maris. Cogi-tātes autē sarraceni φ erant mul-te gētes timuerūt valde et incepe rūt dař terga τ secuti sūt fugiētes occidēdo τ vulnerādo vsq3 ad q̄dā castrū q̄d dicitur torquera pcus so ymes myramamolī ab ipo Cid et tanta fuit cedes sarracenorū φ de quinquaginta milibus p̄dictis nō euaserūt vltra φ millequingēti τ reuersus ē virtuosus Cid cū mi-litia ad locū belli vbi inuenerunt spolia multa nimis τ īter cetera in uentū est vnū tentorium filij mira mamolim nobili⁹ φ vnquam ali-quis viderat et reuersus ē in ciui-tatē valentie brachijs vsq3 ab cubi

tus plenus sanguine et vulnerib⁹ occisorum et cum magnis diuitijs et honore. Et tunc virtuosus Cid misit domino suo regi alfonso castelle predicto ex quinta sua parte ducentos equos cuꝫ sellis ⁊ frenis pendentib⁹ singulis ensibus ex singulis sellis eorūꝫ. misit etiā sibi in domum tentorium predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex existens in valle oliueti.

❡ Vincunt christiani et fugatur bucar. rex marrochiorum vulneratus cuꝫ alijs. xxx. regibus per Cid campeatorem.



Centesimum decimum bellū inter sarracēos et xpianos accidit anno domini Millesimocētesimosexto tūc rex bucar rex marrochiorum cū. xxx. regibus sarracenorum subito apparuit spacio vnius leuce prope valentiam et factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus. et ascēdit virtuosus Cid supra turrim altiorem fortalitij cum cōsiliaribus suis vt videret eorum exercitū quē vidēs incepit ridere ostendens magnū gaudium descendens ergo de turri facto signo campane cōgregati sunt omnes sui bellatores. quibus dixit virtuosus Cid quomodo volebat dare bellūꝫ regi bucar et illis. xxx. regibus ⁊ hilari aīo placuit omnibus sperantes victoriam reportare. Exierunt ergo ordinati: secundum modum suū. Eo tempore quo tempore sarraceni non cogitabant cum ergo venerunt ad locum vbi viderunt tentoria sarracenorūꝫ precepit vt irent lentis passibus et ipse ibat cum suo equo qui dicebatur banieca quos cum viderunt sarraceni ordinauerūt subito acies suas ⁊ venerunt contra eos satis inordinati cum non cogitarent de aduentu ipsius Cid super eos. Cūꝫ ergo vidit eos iordinatos predict⁹ Cid precepit vexillum suum celeriter ire contra eos et factum est preliū magnum sic ꝙ ceciderunt multi ex vtraqꝫ parte et durauit bellum de mane vsqꝫ ad horam nonaꝫ nec poterant sarracenos eradicare ab illo loco pre multitudīe ⁊ tāta erat multitudo mortuorūꝫ peditūꝫ etiā christianorum ꝙ non poterant cūꝫ equis ambulare inter eos. sed placuit deo ꝙ ab hora nona inceperūt sarraceni dare terga et secuti sunt eos christiani occidendo ⁊ vulnerando et in illa sequela vidit ipse Cid regem bucar et euaginato ense secutus est cūꝫ vt eum occideret sed qꝛ ille ducebat velocem equum cū cognouit ꝙ Cid sequebat eū fugit velocius ⁊ nō potuit eum attingere sicut voluisset licet cum peruenerunt ad mare prope ipm̄ iret ⁊ tūc emisit a manu ensem: suū sup bucar percussitqꝫ eum sed ille percussus intrauit subito nauim. ⁊ Cid descendit et accepit ensem suūꝫ et spatam regis bucar que ei ceciderat quam vocauit tysonam ⁊ reuersus est ad locum belli deuictis sarracenis vbi tot spolia habuerūt ꝙ solum de equis quinta pars que cecidit in sortem ipsius fuit tricento

rum equorum. Devictoq; bucar rege marrochiorum cũ alijs. xxx. regibus reversus in civitatem valentie cum magnis divitijs leticia et honore. Et tunc misit regi alfonso castelle i donũ ex predictis spolijs Centum equos cũ sellis suis ꝛ frenis mirabiliter adornatos et .lxxx. sarracenos captivos que omnia rex predictus existens in valle oliveti gaudẽter recepit. Tunc etiam soldanus psie videns ꝙ sanctã civitatem hierusalem ceperant xpiani ꝛ multas alias civitates et loca timens ꝙ tota eius terra perderet si transiret pdictus virtuosus Cid in partes illas pro iuvamine xpianorum. Ideo audita eius celebri fama ut eum iu amicum posset cõfederare. misit ei ambasiatorez suũ per mare et cum pvenit valentiaz receptus est honorifice ab ipso cid et presentavit sibi dona q̃ sibi mittebat soldanꝰ scʒ multa iocalia auri et argenti et preciosos ac nobiles pannos de serico et auro mirabilis contexture: et multa alia que non sunt in ista terra. presentavit sibi etiam unaʒ libram mirre ꝛ balsami preciosi cũ quo postmodũ fuit corpus ipsius Cid balsamatum in eius morte: dedit etiam sibi unũ archidrichem de nobilioribus qui fuerunt in mũdo qd̃ usq; in hodiernum diẽ manet in monasterio sancti petri de cardinam et his omnibus receptis remisit eum cum honore ad pdictũ soldanũ cũ suis et donarijs inito federe inter eos.

¶ Vincunt xpiani fugato rege bucar. cũ alijs. xxxvi. regibus viginti eorũ interfectis p Cid cãpeatorẽ non vivum sed mortuũ.



Entesimũ decimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptimo. Tunc predictus rex bucar dolens quõ sic turpiter victus a Cid campeatore et quomõ interfecerat et captivaverat eiꝰ gẽtes ꝛ quõ expoliaverunt eum a tãmagnis divitijs. Ipse i ppria persona predicavit in affrica pvocãs oẽs populos sicut nos facimus tẽpore cruciate et congregatus ẽ ad eum populus innumerabilis cum quo transivit mare ut veniret sup valenciã et se vindicaret. Cũ ergo predicti rumores pervenerunt ad aures ipsius Cid inter cetera pcepit ꝙ oẽs sarraceni habitantes intra civitatẽ egrederẽtur foras: ꝛ ꝙ habitarent iu alcudia quo facto cũ nocte ille iaceret in lecto suo pdictus Cid hora medie noctis cogitãs quomodo se haberet in aduẽtu tante multitudinis sarracenoꝝ Ecce subito impletum est palaciũ illud claritate magna ꝛ quodã mirabili odore. Et cum ipse miraret illius insolite claritatis et odoris apparuit et vir quidã indutus vestibus albis sicut nix q̃ canus ꝛ crispus videbatur in manibus suis claves gestans. Dixitq;. dormis roderice vel quid agis. ꝛ ille respondit. quis estis vos qui a me hec q̃ritis. Et ait illi ego sum sanctꝰ petrus princeps apostolorum qui venio ad te cum celeriori mandato

q illud qd tu cogitas de rege bucar. scz q habes dimittere hunc mundum et ire ad vitam vbi non est finis ꝛ prefigitur tibi termin⁹ .xxx. dierū a pñsenti die. Ueruntamē vult tibi deus facere hanc gratiaz q tu mortuus cum gentib⁹ tuis habeas victoriam de rege bucar propter honorem tui corporis quod erit cū adiutorio apostoli Jacobi quē de⁹ mittet ad bellum illud. Sed ante hec omnia tu facies penitentiā de peccatis tuis et saluus eris. hec omnia concessit tibi dñs iesus xps ꝓ pter amorem meum ꝛ ꝓpter reuerentiaz quam semper habuisti ad ecclesiaz meā monasterij sancti petri de cardenā. Que cū audiuit vir tuosus Cid pre gaudio dimisit se cadere de lecto in terram ꝛ cecidit ad pedes apostoli volens osculari pedes eius et dicit ei apostolus. Non labores in hoc quia non poteris accedere ad me. sed sis cert⁹ q oia que dixi tibi sunt tibi cōcessa ꝛ sic disparuit ab oculis eius: et remāsit in palatio illo quidā magn⁹ ꝛ suauissimus odor cuius qualitas effari non potest. ꝛ predictus Cid remansit fortificatus et ita certus de predictis sicut si iam transissent omnia illa. Et die facto conuocauit ad fortalitium suū omnes milites suos et narrauit eis visionez illam cum lachrimis nihil eis occultans facietis ergo secundum consiliū meum et deuincetis regez bucar ꝛ trigintasex reges qui venīūt cum eo. Perceptis ergo sacramentis ꝛ facta penitentia peccatorum suoꝝ cū non remanerēt nisi septez dies de spacio ꝓfinito ꝓcepit vocari ad se vxorē suā dñam ximenā et mādauit q adducerentur ei vasa illa argentea in quibus erat balsamū ꝛ mirra q̄ sibi miserat soldanus magnus pñe. Et cū vidit ea añ se ꝓcepit adduci quandā cupā aureā in qua ipse bibat et accepit de illo balsamo ꝛ mirra mixto cū aqua rosea ad quātitatem vnius cocliaris ꝛ bibit et sic per illos septē dies fecit nihil aliud comedēs nec bibēs Et factū est corpus ei⁹ pulchri⁹ et recētius q̄ añ excepto q continue deficiebat sic q nō poterat se mouere in lecto. penultia ergo die añ q̄ deficeret vocauit vxorē suā ꝛ venerabilē epm ciuitatis hieronimū ꝛ alios milites parētes ꝛ amicos qbus ꝯfidebat. Dixitqz eis scit[is] q rex bucar erit hic vna istaꝝ dierū ꝛ circūdabit ciuitatē cū sua ptāte magna ea ergo q̄ vos habetis facere vt vincatis sunt hec. ¶ Primo postquam fuero mortuus lauabitis corpus meuz quod satis intrinsecus mundum teneo laudetur de⁹ vt crastina die que est dies vltima vite mee recipiā corpus dñicum ꝛ lauato corpe abstergat bene ꝛ vngetis ipm totū caput ꝛ os pedes ꝛ oia alia mēbra cū balsamo ꝛ mirra qd superfuit in his vasculis argēteis et nullus sit ausus ꝓpter mortē meā clamare nec ostēdere dolorē ne forte sarraceni sentiāt mortē meam et cū venerit dies vt appropinquat ciuitati rex bucar precipietis q oēs gētes ascēdāt super muros ꝛ q sonent tubas añafiles ꝛ faciēt maiores leticias que potuerīt

fieri per homines et cũ fuerit dies qua volueritis ire cũ corpe meo in castellam facietis ꝙ egrediantur oẽs gentes secretissime. sic ꝙ non intelligãt sarraceni qui sunt i suburbibus: ꝛ precipietis onerari gerulas: aliasq; bestias cũ omnib⁹ illis diuitiis que sunt valentie. sic ꝙ non remaneat ibi aliquid ꝙ sit alicuius valoris: et cũ factũ fuerit p̃cipietis incellare equum meũ bameca: et armabitur bene corpus vero meũ ornabitis optime: ꝛ ponetis me super equũ taliter ꝙ nõ possim cadere. ponetis etiaꝫ in manu mea ensem meũ tyson: ꝛ eant semp̱ ante me eps̃ domin⁹ hieronymus ꝛ gildias priuatus meus: vnus ad dexteram: ꝛ alius ad sinistrã. qui dirigunt equũ meũ. ꝛ vos petre berumdem portabitis vexillũ meuꝫ. sicut consueuistis. vos vero aluarhanes ordinabitis acies. ꝛ ite ad bellãdũ cum rege bucar. sitis eñi certi ꝛ nõ dubitetis ꝙ habebitis victoriã me existente mortuo. sicut mihi de⁹ cõcessit. Sequenti vero die facto testamento suo hora tertiarũ recepit corpus dñicũ de manu ep̃i genib⁹ flexis: ꝛ cũ multis lachrymis. quo p̱cepto reclinauit se in lecto dicẽs dñe iesu xp̃e: cuius est oĩs potestas ꝛ cuius sunt oĩa regna. tu es super oẽs gentes: ꝛ oĩa sunt ad preceptũ tuũ. Ideo dñe peto hanc misericordiam: vt aĩa sit vbi est finis sine fine. Quibus dictis virtuosus Cid tradidit animam in manibus creatoris. Post tres auteꝫ dies mortis eius apparuit rex bucar cum potestate sua super valentiam: et sixa sunt tẽtoria. xv. milia sicut narrat analfaxar hystoriographus saracenorum: ꝛ bellabãt continue contra ciuitatẽ quãtum poterant. ꝛ illi de ciuitate defendebant ciuitatẽ cum magna leticia sicut eis preceperat Cid qđ durauit per noueꝫ dies: q2 xp̃iani preparabant oĩa sua ad discedum in castellam sicut p̃ceperat eis gloriosus Cid. Bucar vero rex videns ꝙ Cid tãto tp̱e nõ egrediebatur ad eos cogitauit ꝙ non erat ausus exire. Et ideo volebat facere machinas ad capiẽduꝫ viribus ciuitatẽ. Sꝫ die duodecima oĩbus preparatis ꝛ posito ipsius corpore Cid in equo suo sicut mandauerat tali dispositione ꝙ videbat̃ viuus hora media noctis apta est vnica porta ciuitatis q̃ tendit versus castellam ꝛ ordinatis aciebus cũ omnibus oneribus exeũtes secretissime et in magno silentio: sic ꝙ videbatur ꝙ non essent ibi. xx. milites irruerunt subito in saracenos qui inueniẽtes eos inermes nec potentes pre cõfusione magna ordinare seipsos: q2 videbat̃ regi bucar ꝛ illis. xxxvi. regibus ꝙ veniebant ex parte xp̃ianoꝝ sup̱ eos vltra sexaginta milia militũ qui erant albiores niue: ꝛ ante eos viderunt virũ militem sup̱ equũ album sedenteꝫ in manu sinistra gestantẽ vexillum albuꝫ: ꝛ in manu dextra ensem qui videbatur sicut ignis. Uidẽtes ergo Bucar ꝛ reges predicti cedem maximã saracenoꝝ suoꝝ quam faciebãt isti milites timuerũt valde ꝛ dederunt terga fugiẽtes vsq; ad mare: christiani autem insequen-

tes eos occidẽdo ꝛ vulnerãdo peruenerunt vsq ad mare ꝛ tãta pressura: vt ingrederentur in nauibus ꝙ scd̃m hystoriam viginti illorum regum fuerunt ibi mortui: ꝛ decez milia saracenorum suffocati. Rex vero bucar cuz aliis qui euaserant pressurã illam eleuatis velis nunꝙ amplius sunt reuersi. christiani autem victoria habita reuersi sunt ad tẽtoria: ꝛ expoliato campo vbi innumeras diuitias inuenerũt: receperunt eas quas portare potuerãt. relictis ibi pluribus aliis sine numero: ꝛ sic venerunt cum corpore ipsius Cid in castellam cuz magna leticia ꝛ honore: ꝛ sepelierunt sicut ipse precepit in sancto petro de cardenã. Saraceni vero qui erãt in alcudia videntes ꝙ omnes christiani recesserãt a ciuitate: ꝛ nihil dimiserant in eadem ingrediẽtes iterum populauerãt eam. Fuit autem predictus virtuosus Cid dñs ꝑdicte ciuitatis quinq ãnis. Rex autem alfonsus sextus supradict⁹ cum audiuit victoriam quam Cid cãpeator habuerat mortuus ꝛ quo modo ducebaẗ in equo suo bameca ac si esset viuus venit personaliter ad sanctum petrũ de cardena sceleriter de toleto: ꝛ honorauit eũ in sepultura sua in qua etiam fuerunt infantes arragonie ꝛ nauarre cum suis vxoribus q̃ filie fuerunt ipsius Cid. Predictus vero rex alfonsus sext⁹ brano regnauit. xliii. annis ꝛ septem mensibus ꝛ percepris sacramentis feliciter migrauit ad dominuz anno dñi Millesimo centesimo vicesimo octauo. Iacet sepultus in monasterio sancti facundi in cuius morte ex medio lapidum qui erant ante altare sancti ysidori in ciuitate legionen. tribus diebus manauit aqua qd̓ fuit signũ lachrymarum regni propter damna secuta post eius mortem. Ipse non reliquit filium heredem Veruntamen qꝫ ipse dederat filiam suam dominã orracam in vxorẽ comiti Raymundo tholosano q̃ erat de genere gothoꝝ: ꝛ in illa predictus comes habuit vnũ filium cuꝫ proficisceretur in hierusalẽ in passayo supradicto quem baptizauit in iordane: ꝛ ideo vocauit eum alfonsum iorday. Ideo iste post multa damna que acciderant in regno fuit eleuatus in regem: et post factus est imperator.

Vincunt saraceni ꝛ occiditur rex alfonsus arragonie: quia spoliauit ecclesias.



Entesimũ duodecimum bellũ inter saracenos ꝛ christianos accidit post mortẽ regis predicti alfonsi pauco elapso tempore. Tunc enim regi arragonuꝫ alfonso cum esset cum exercitu suo in regno castelle facta concordia et pace inter eum et regem alfonsum paruulum dimittẽs ei quicquid in regno suo tenebat. Nunciatum est quomodo magna multitudo saracenorum intrauerat regnũ suũ arragonie: qui nimis dolẽs recessit statim: vt occurreret illis ꝛ inuenit eos in quodã loco regni sui qui diciẗ esserga ꝛ bellauit cũ illis durẽ: vt q̃ nunq̃

fuerat victus. ibi vict⁹ fuit a sarracenis ꝛ mortuus. Alij dicũt ꝙ non fuit mortuus ibidẽ: sed duxit post hec vitã peregrini p mundũ incognitus. Et dicit in cronicis ꝙ hoc accidit ei: quia expoliauit ecclesiã sancti ysidori: ꝛ plures alias ecclesias castelle post mortẽ regis alfõsi sexti brano volens ipse regnare.

¶ Vincunt christiani cruce signati ꝛ capitur ciuitas vlixbona.



Entesimũ tredecimũ bellũ inter saracenos ꝛ christianos accidit ãno dñi Millesimo centesimo quadragesimo sexto. Tunc cũ ludogicus rex francoꝝ audiuisset ciuitatem edisse captam fuisse a thurcis zelo fidei succensus mesopotanee compatiẽs ab Eugenio papa iij. apud berselia cum cruce signatus est cum principib⁹ peregrinationẽ pponens transmarinã anno sequenti Millesimo cẽtesimo quadragesimo septimo. Sanctus Bernardus chorardo regi apud franchonburg cõstituto ꝛ principibus fere cũctis signum crucis affixit ꝛ socij peregrinatiõis vltra modum multiplicant naualis exercitus de anglia: flandria: et de lothoringia collecto. ij. idus aprilis de tremundo portu anglie cum ducẽtis nauibus pfectis. iiij. kal. iulij. vlixbonam applicuit: ꝛ illã post. iiij. mensium obsidionem capiunt hostesq₃ quorum numerus erat ducenta milium ꝛ quingẽtos deuincũt lʒ christiani. xiij. milia vix essent. Chorardus rex cũ innumera multitudine peregrinationem egreditur mense mayo: ꝛ vt ad expugnandũ yconiũ inconsulto diuertit deficiẽtibus victualibus fame afflictus redijt: et psequentibus eos thurcis multos perdidit. Rex vero francorum ludouic⁹ etiam aggreditur peregrinationem ꝛ euocatus ab imperatore grecorum nauibus eius hierosolimis euenit. Anno millesimo. cxlviij. franci per deserta asye dolo: ꝛ astucia grecoruʒ qui calcem farine miscuerunt crebro insultis thurcorum patiẽtes fame cruciati: ita vt quidam equoruʒ ꝛ armorum carnibus vescerẽtur tandem multis fame pereuntibus cecilã veniunt: ꝛ inde antiochiam palestinam nauigio petierunt hay medius comes marianeñ. in cipro: ꝛ alfonsus comes tholose ꝛ sancti Egidij apud cesaream palestinam obierunt: ꝛ a deo tũc male successit regi francorum ꝙ a grecorũ manibus captus impatori grecorum tursolium obsidenti ducitur psentandus. Queʒ rogerus rex cecilie expoliata grecia vastata vsq₃ constantinopolim a captione liberauit.

¶ Vincunt christiani ꝛ capitur ciuitas baecie p imperatorẽ hyspanie alfonsum septimum.



Entesimum decimum quartum belluʒ inter saracenos et xpianos accidit ãno domini Millesimo cẽtesimo septuagesimo Tũc supradict⁹ rex alfonsus septi-

mus rex quartus castelle: et nepos regis alfonsi qui lucratus est tholetum posita tota hyspania sub eius dominio factus fuit imperator et coronatus in ciuitate legionen. et confirmatus per papam: vt de cetero vocaretur imperator hyspaniarum. Postquam ergo regnum arragonie castelle et legionis pacifice tenuit: et omnes reges saracenorum hyspanie sibi obedirent tanquam vasalli remanserunt due ciuitates que non recognoscebant eum dominum scilicet boetia et almeria: et propter illas subiugandas congregauit exercitum magnum et venit primo super boetiam: et obsedit eam et aliqui non seruantes eidem fidelitatem recesserunt quod cum cognouerunt saraceni omnium illarum partium congregati sunt et venerunt ibi statim vt facerent imperatorem alfonsum cessare ab obsidione. Sed cum hec a saracenis agerentur: apparuit sanctus ysidorus in visione predicto imperatori confortans eum et dicens. Crastina die dabis bellum istis saracenis viriliter: et ego veniam in adiutorium tuum. suos ergo dum sol emitteret radios super terram preparauit se imperator alfonsus cum sua militia ad bellandum. Venerunt ergo animose ad locum belli irrueruntque in saracenos: et factum est durum bellum ac ex vtraque parte plurimi ceciderunt. Rex autem saucius filius imperatoris strenuissime se habuit in illo bello: et vidit imperator beatum ysidorum ambulantem in bello ex parte sua et cognouit eum propter quod viribus resumptis confortantes milites suos sine dubio sperantes victoriam obtinere. Cum ergo cognouerunt christiani beatum ysidorum bellare cum eis: et pro eis confortati sunt nimis. Sed et saraceni pusillanimes effecti non potentes sustinere bellum terga sunt dare coacti. christiani autem videntes eos fugientes secuti sunt eos et mortui sunt omnes qui venerant in adiutorium boetie. Videntes autem saraceni qui erant intra villam quod non poterant resistere imperatori alfonso apertis ianuis ciuitatis receperunt eum omnia fortalicia sibi submittentes. et propter miraculum quod in illo bello fecit beatus ysidorus statim imperator virtuosus fecit edificari ecclesiam vnam in honorem sancti ysidori sub conuentu canonicorum regularium datis honorifice omnibus necessariis tam in crucibus quam in calicibus vestimentis et libris quam etiam in possessionibus et hereditatibus: sicut necessarium eis erat.

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas almerie per imperatorem alfonsum septimum.



Centesimum decimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo septuagesimo primo. Tunc predictus imperator capta boetia contentis et animatis militibus suis cum eodem exercitu venit super almeriam. Est enim ciuitas in littore maris mediterranee et in terminis granate. firis ergo tentoriis super eandem ciuitatem cum aliquibus ordinibus in obsidione

permansisset venerũt in eius auxilium. Comes raymũdus barchinonẽ. & ianueñ. cum classe sua p mare. Qui fideliter adiuuãtes impatorẽ habita victoria cepit almeriã oẽm aũt predam ciuitatis: & terminorum eius dedit impator alfõsus ianuẽsibus & inter spolia inuẽtum est vas lapidis p̃ciosi vnius elmoralde quãtitate vnius scutelle. Et ianuenses dixerunt impatori ꝙ daret eis illud vas: & qd̃ omnia alia distribueret eis q̃bus vellet: qꝛ ipsi cũ illo vase essent contenti. placuit aũt imperatori & concessit eis vas qd̃ & ipsi vsq̃ in hodiernũ diẽ pro magno iocali obseruant sicut audiui vocãtes illud vas sanctũ griale Alia autẽ spolia dedit raymundo comiti marchinoñ. Capta ergo ciuitate & relicta in securitate: vt decebat reuersus est in castellaꝫ: & cũ iret per viam infirmatus est ex laboribus belloꝝ & viarũ. & cum veniret ad locum qui dꝛ delas sesnedas vidẽs quãdã arborẽ qui dicitur ensina magne quãtitatis & virentibus folijs placuit ei descẽdere sub eadeꝫ arbore vbi perceptis sacramentis: & facto testamento feliciter migrauit ad dñm. Inter cetera laudatur imperator p̃dict⁹ alfonsus de iusticia. Unde legitur in sua cronica ꝙ cum quidã agricola de regno galicie cõquereret eidem ꝙ infans quidã in suo loco acceperat iiuste bona sua statim misit litteras suas illi infanti ꝙ restitueret ei bona sua. sed ille parum curans de litteris eius. Iterũ rediit predictus agricola ad imperatoreꝫ cum querela. tunc predictus imperator secretissime cũ duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti & velocissime itinerauit quousq̃ puenit ad locum: facta ergo diligenti inquisitione secrete cum pretoribus loci illius venit ad domum infantis: & p̃cepit ꝙ vocaretur diceretur q̃ ei ꝙ erat ad portã imperator qui eum vocabat. Ille aũt non modicũ mirat⁹ de tam subito & inexcogitato aduentu voluit fugere sed statim captus est & interrogatus ab impatore de illa iniusticia: & quare litteras suas non impleuerat obmutuit. Quare continuo mãdauit ipsũ suspẽdi in porta dom⁹ sue: & reuersus est imperator in ciuitatem toleti. Iste aũt imperator reliquit duos filios quorũ primogenitus dicebat̃ saucius: alius s̃o fernandus. Primo dedit regnũ castelle. Scd̃o autem regnũ legionis Sepultus est aũt in ecclesia maiori ciuitatis toletane. regnauit & imperauit. xl. ãnis. & successit ei in regno filius saucius quintus rex castelle qui tãte virtutis fuit: & tam iustissime gubernabat: ꝙ vocatus fuit a populo rex sauci⁹ desiderat⁹ regnauit solũ anno vno q̃ feliciter finiuit & sepult⁹ est toleti apud imperatorem patrẽ suũ: & successit ei in regno fili⁹ ei⁹ alfonsus octauus vi. rex castelle. Qui icepit regnare cũ esset paruul⁹. s. etatis. iiij. annorum: & orta est diuisio magna inter milites castelle ꝓpter coꝝ iteresse q̃s scꝫ eũ haberet in potestate sua tanq̃ tutor quousq̃ eẽt etatis. xv. annoꝝ ꝓpter qd̃ plurima dãna in

regno euenerunt vsq ad prefinitū tempus receptis premissis tyrannorum iusto dei iudicio: vt latius continetur in generali hystoria hyspanie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocentesimoseptuagesimosexto.

¶ Vincunt xpiani trucidatis plurimis sarracenis. et liberatur ciuitas roderici ab obsidione sarracenorum per regē fernādū legionis.



Entesimumdemūsextum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dñi Millesimocētesimooctuagesimoseptimo. Tunc quidam miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonsi octaui tenebat vsq ad tempus prefinitum. xv. annorū cū tempus fuit impletū. tradidit omnia fortalicia regi et ipse statim recessit a regno et transiuit ad sarracenos accepta ergo multitudine sarracenorū disposuit venire super ciuitatē roderici que tunc edificabatur a rege fernādo legionis fratre regis alfonsi p̄dicti. Erat enī loc⁹ adhuc sine muris. et ideo leuiter expectabat eum expoliare. Apparuit ergo in visiōe beatus Isidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario: et ostendit ei aduentum fernandi roderici cū multitudine arabum. et precepit ei q̄ iret velociter et nunciaret regi legionis fernando. Venit ergo nunciauit p̄dicto regi hec omnia. Rex autem gratias agens deo congregauit exercitum suum et venit velocius quo potuit ad succurrendū christianis ciuitatis roderici que iam obsessa erat a sarracenis: et cū non haberent muros: acceperunt tam viri q̄ femine currus et quadrigas et vasa magna vinaria: archas lectos: ligna: ac oīa alia que habere potuerūt: et posuerūt circūquaq loco muri quousq veniret rex fernandus. Venit ergo ad locū predictus rex fernandus qui nunq̄ fuerat victus. et confidēs in dño et diuina reuelatione beati Isidori irruit viriliter in sarracenos bellauitq cū eis. et deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum sarracenorum. q̄ non erat qui eos dinumerare posset: aliqui autē euaserunt per fugā. Aliū vero iugo captiuitatis sūt traditi. Et tūc murata fuit ciuitas roderici: et reuersus est rex fernandus cum leticia et honore. Post mortē huius regis fernandi legionis successit ei in regno eodē filius eius alfonsus qui in senectute sua habuit bellū magnum cū albehuc qui erat dominus vādalie et deuicit eum. et tunc lucratus est meridam: montages: badaioz: et casseres atq alcantecā et populauit plurima alia loca ꝓpter que regnum suum erat dilatatum.

¶ Vincunt sarraceni: et vulneratur rex alfonsus octauus.



Entesimūdecimumseptimū bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimocentesimooctuagesi

mononono. Tunc erat in affrica mira mamolim sarracenus quidã nomine iustet malcendo. Hic eleuat⁹ in superbiã transiuit mare cũ potestate magna. ꝛ venit isspolim: ꝛ ibi monuit exercitum suum per campaniã corduben transiuitq₃ portũ que dicitur delmiradel. qđ cum rex alfonsus octauus cognouit cũ iam transierant. xv. anni etatis sue ꝛ pacifice possideret regnũ suum. sic ꝙ reges arragonie et nauarre erant ei⁹ vasalli. Cõgregauit ex improuiso maiorem exercitum quem potuit ꝛ venit in locum de alarthos: nec volsuit expectare reges arrogonum et nauarre: nec multos alios qui veniebant in adiutorium eius. Sed ipse cum paucis quos ad manum potuit habere de locis circunuicinis ꝛ cum didaco domino viscaye nec erãt ibi nobiles regni. dixerat enim ꝙ ita boni erant milites strenuature sicut nobiles qui lingua nostra dicuntur fids dalgue. Et ideo illi ꝑpter hoc vituperium non venerunt ad bellum. Cum ergo predictus rex alfonsus octauus esset in loco de alarchos fortalicium₃ preparando. ecce superuenit miramamolim cum potestate magna sarracenorũ: quorum non erat numerus et cu₃ rex alfonsus esset magni cordis irruit in sarracenos: ꝛ cõmissu₃ est durũ₃ bellum. Et noluit deus ꝙ xp̄iani exirent ex illo bello cum honore cũ non essent vnius anni: nec tradiderant dño suo auxiliu₃ sicut debuissent. victi ergo fuerunt ibi christiani: ꝛ multi eorum mortui et rex alfonsus fuit in bello vulnerat⁹ et extractus a suis violenter: quia ipse voluit ibi mori ꝛ cognouit rex alfonsus ꝙ hec ei acciderant propter errorem quem ipse fecerat cõtra deum. sicut ei reuelatum fuerat per angelum: ꝛ ꝓposuit in corde suo decetero seruire deo. intellexerat enim ꝙ potestas dei castigauit eum ꝙ sibi multum profuit: qꝛ seruiens deo nunꝙ aliquid postmodũ cepit ꝙ non gloriose finiret: vt p₃ in chronicis hyspanie latissime.

¶ Vincunt sarraceni et perdit ciuitas sancta hierusalem. ꝛ plures alie ciuitates ꝛ loca.



Centesimu₃ decimũoctauũ bellũ iter sarracenos ꝛ xp̄ianos. accidit anno dñi Millesimocentesimooctuagesimoseptimo. tempore friderici imperatoris: et vrbani pape. iij. Post enim hierosolymitanu₃ pe xp̄ianos valde fuerat dilatatum post multa bella et gloriosas victorias de sarracenis. in quibus semper pauci de pluribus triumphabat sicut breui cathalogo regum terre sancte postꝙ habita fuit a christianis potest annotari: qꝛ godefridus de bullon primus qui ibi principatu₃ tenuit anno vno cum paucis principem milítie soldani egyptiorum, cum infidelium innumera multitudine in prelio superauit. Rex baldouoin⁹ qui ei successit primus latinorũ in hierusalem. hic cũ tricentis septuaginta militibus et tricentis peditibus pricipe militie caliphe egypti

qui secum.xl.milia equitum.⁊.xxx. milia peditum adduxerat supcrauit: vbi peditum principē cū quinq milibus sarracenis interfecit. alij autem per fugam euaserūt. Et iterum cum quingentis equitibus: et duobus milibus peditum p̄sidē asfolicarum venientem cum innumera multitudine deuicit cesis ex eis.iiij.milibus. alijs in fugam cōuersis regnauit annis.xviij. Et successit ei alius baldouoinus de burgo. qui in primo regni sui anno cū septingentis equitibus cum gario principe turchorum potentissimo qui cum innumerā multitudinem turchorum habeat: bellauit ⁊ deuicit cum.iiij.milibus sarracenis interfectis. alijs vinculis mācipatis cum reliquis vero sarracenus ille vix euasit. Aliud autem bellum habuit cum rege damascenorum: cuiꝰ exercitus erat.xv.militum equitū ipse vero baldouoinꝰ habebat mille.c.equitum: ⁊ duo milia peditum hunc etiam deuicit duobus milibꝰ sarracenis mortuis plurimis captiuatis. Alij autem cum principe suo terga dederunt. de xp̄ianis autem ceciderunt.xxiiij. Regem etiā ascalanitarum qui cum multitudine egyptiorum venerat in bello cū suis paucis prostrauit. Item dolo quinū damascenorū regem qui venerat cū exercitu magno in bello. Quarto contriuit duobus milibus ex hostibus interēptis. de xp̄ianis vero ceciderūt equites.xxiiij. pedites autem.lxx. Hic baldouoinꝰ regnauit.xiij.annis. ⁊ successit ei in regno gener eius fulco comes. hic cum paucis militibus suis contra innumerā turchorū multitudinē q de perfide ebulerat triūphauit tribus milibꝰ perēptis. ⁊ multis alijs in captiuitate detētis regnauit.xi. annis. successit ei in regno baldouoinus primogenitus eius filius q nono regni sui anno quosdā nobiles turchorū satrapas cū vniuerso exercitu suo circa partes gerocon-cianas in prelio superauit. interfectis ex eis quinq milibus: reliq̄s cū ignominia et cōfusione fugiētibus. In.xv. etiā regni sui anno cū principe damasci noradino cōgrediens fugiēte noradino cū pte exercitus sui reliquis interemptis rex victor campum obtinuit. regnauit xxiiij.annis sine liberis. ⁊ successit ei in regno frater eius Almaricus. Hic primo regni sui anno partibꝰ egypti cum dargan principe militie egyptiorum congreditur et fucta magna strage hostium cū paucis diuinitus victoriam obtinuit. In secūdo autē prelio habens secum.ccclxx. milites. pugnauit cum principe soldani damasci. qui secū ducebat.xij.milia turchorū. Arabū autem vndecim milia. ⁊ interfecit ex hostibꝰ mille quingētos. de xp̄istianis vero centū ceciderūt. regnauit annis.xij. ⁊ successit ei in regno baldouoinus filius eius. Hic diuino iudicio lepra percussus regnū nihilominus rexit. qui anno.iij. sui regni cum.ccclxxv. equitibus circa partes ascalone occurrēs saladino qui cū.xxvi. milibus equitū veniebat superauit ipso saladino cū parte exercitus fugiēte. alijs trucidatis

aliis vinculis mācipatis. De xpīa nis autē.iiij.aut quinqꝫ dñi dicunt cecidisse. In alio autē prelio circa tyberiadē cū septingentis equitibus occurrēs saladino.qui.xx. milia equitū secū habere dicebat ipsū superauit mille hostibus interēptis de xpīanis vero paucissimi ceciderunt. Cū autē predictus rex ppter eius egritudinē vxorem ducere voluisset duas sorores:quas habebat sibillā primogenitā.ꝛ ysabelem iuniorē.duobus viris nobilibus genere:vxores dedit sibillaꝫ vxorem bernardo de lōga sparta marchioni montis ferrati.ysabellem vero tradidit domino eufrido de throno mortuo autē dicto bernardo et relicto quodā paruulo filio cui nomen baldouoinus rex predictam vxorē suam tradidit cuidā adolescenti de pictauensi comitatu guidō fidelissimo:cui etiam eo ꝙ infirmitate nimiū grauabatur totius regni administrationē cōmisit.sed regis indignationē incurrens pcurationē et administrationē amisit. Et tūc rex conuocatis regnis maioribus nepotem suū paruulū baldouoinū regem inungi fecit:ꝛ tam ipsum ꝙ regē negocia prouidentie tutele comitis tripolitani cōmisit.nō multo autē tēpore post baldouoino rege leproso viā vniuerse carnis ingresso:minore etiam baldouoino defuncto prefatus guido pcurante vxore sua sibilla ad quam regnum iure hereditario pertinebat: sublimatꝰ est in regem non requisito assensu comitis tripolitani. qui totius regni tunc procurator erat. Unde valde indignatus presertim cum ipse ad regnū aspiraret absqꝫ regis cōsensu cum quo rancorem ꝛ inimicitias extruxerat cum saladino treugas fecit.ꝛ vt maiorem in regno ꝛ contra ipsum regem defensionē haberet ꝛ nocendi.manet cum dña tyberiadis:ꝛ totius galee matrimoniū contraxit. Unde factū est in regno pericula et perniciosa discordia.quibusdam comiti fauentibus aliis regibus adherentibus:quam diuisionem cum saladinus cognouit cogitans ꝙ immenso foramine discordie facile pateret insidiantibus ingressis ex omnibus sibi subiectis regionibus multitudinē pugnatorum.congregauit et egypto arabia ꝛ mesopotamia:tam equites ꝙ pedites contra christianos conuocando. Dicitur autem.l.milia equitu:exceptis peditibus in comitatu suo secum traxisse.ꝛ premisit ante faciem suam decem milia electorum militum . qui per terram comitis tripolitani.qui tunc treugas cum sarracenis habebat per partes.s. tyberiadis et nazareth vsqꝫ ad suburbia accon traxerūt vt more suo christianos prouocarent si forte incaute et inordinate psequētibus possent eos perimere vel captiuos retinere nec effectu caruit astutia impiorum imaginatio: quia magister milicie templi cum fratribus suis plusqꝫ.lxx. incaute egredientes cum magistro hospitalis. qui de castello suo beluerreuertebatur cum decem fratribus interclusi sunt ab eis iuxta casale roberti.l3 aūt non nisi centūviginti mili

tes in comitatu suo haberet.x.milibus sarracenoꝝ mirabiliter resistētes multis ex eis iterfectis ipsi tādem fere oēs interfecti sunt vel retenti.magistro autē templi cū paucis fuga elapsis. magistro vero hospitalis trucidato primo die maxime cruentā de xpianis reportarunt victoriā. Ex quo facto audaciores sarraceni effecti mēse Julio sequēti oibus viris suis in vno congregatis regni xpianoꝝ.ex parte damasci ciuitatem.n.f.tyberiadem obsederunt. Jam eñ comes tripolitanus cuius erat ciuitas a sarracenis captus treugis recesserat eo ꝙ iponeretur sibi ꝙ contra regē ⁊ regnum mala plurima machinans sarracenis confederatus fuisset. Mittitur igitur ad predictā ciuitatē contra sarracenos vxore sua in presidio relicta. Dñs autē guido rex hierosolymitanus ⁊ raymūdus comes tripolitanus cū oibus fere totius regni nobilibus cū equitibus et peditibus quotquot habere potuerunt diuino auxilio dei destituti saladino ⁊ suos occurrentes tentoria sua circa fontē tephoritanū locauerūt de multitudine si quidē sua plusꝙ de diuino auxilio cōfidentes. A primo eñ introitu latinoꝝ in terrā sanctā christiani tot milites in vno prelio congregare nequierūt. Erāt enim mille ducenti milites loricati pedites autem cum armis ⁊ arcubus ⁊ balistis circiter.xx. milia in fausti expeditione interfuisse dicūtur. die autē sequenti cū de xpianorum exercitu versus obsessam ciuitatē leniter pgrederet copiosa eqtū multitudo exercitus saladini a dextris ⁊ a sinistris christianos protereue, nimis infestans sagittis et spiculis tam equos ꝙ equites sine intermissione vulnerans in loco arido: ⁊ inaquoso exercitum christianorum castra locare ⁊ tentoria figere coegit ꝙ prudenter attendens Saladinus sequenti die priusꝙ ad aquas exercit⁹ xpianus peruenire potuisset iuxta thoronum ethin ordinatis secundum militarē disciplinam aciebus christianoꝝ tam equitibus ꝙ equis sitiētibus. Saladinus dimicaturus hostiliter occurrit. Erant autem dies feruētes valde. Mense autem iulio.iiij.nonas eiusdem in festo translationis sancti martini anno incarnationis domini supradicto: scʒ Millesimo cētesimo octuagesimo septimo tradidit dominus populum xpianoꝝ infinitis peccatis eorum exigentibus in manibus impioꝝ a deo ꝙ christiani subito terga dantes ab inimicis fere oñes a maximo vsqꝫ ad minimum trucidati sunt: vel in captiuitate detenti intantā eñ formidinem ⁊ pusillanimitatē humiliauit eos dñs ꝙ vnus ex hostibus versa vice cētū psequebat et xpianis. ⁊ qdam arma sua turpiter proicientes in manibus inimicorum se gratis tradebant: facta autē magna strage cesoꝝ. Guido etiam rex hierusalem ⁊ magister militie templi cū multis aliis tam maioribus ꝙ minoribus ordinis in captiuitate detentis abierūt absqꝫ fortitudine ante faciem subsequētis: vt autem certis indiciis et euidentibus

signis deū visibiliter offēsū3 agno scerent et diuine protectionis cly-peum ab ipsis recessisse non dubitarent. lignu3 salutifere crucis qd die illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabilibus infortunis amiserūt ⁊ post paucos dies Saladin⁹ ille inimicus christi nō solum ciuitates plures ac alia loca regni sed et ciuitatem sanctam hierusalem occupauit: cui⁹ excidiū tota causa fuit. q2 vt dictum ē tota terra erat facinorib⁹ plena et rar⁹ erat in monasterio ⁊ rarior in seculo quē non morbus vel luxurie vel auaricie infecisset dedit etiam operam proditor comes tripolitanus. Cum supradictus vrbanus papa tertius audiuit captum esse hierusalem ab inimicis xpi pre dolore post modicum obijt.

¶ Vincunt xpiani cruce signati et efficit secundu3 passagiū ad terrā sanctā sine cōsecutione finis capitur tamē ciuitas accon.



Entesimūdecimūnonum3 bellū inter sarracenos ⁊ xpianos accidit anno dñi Millesimo.c. octuagesimonono. Tempore clementis pape tertij tunc crescente rumore lamētabili de terra sancta plerique assumpte crucis signo hierosolymā ire posuerunt videlicet philippus rex francorum et henricus rex angelorū ⁊ frideric⁹ octuagesimus octauus Imperator et guillermus rex cecilie qui iter maris liberū fecit et a piratis et thurcis p margaritū classis sue ducē. fit ergo ingēs cōmotio partium diuersarū gētiu3 per mare et per terras partes petentium transmarinas rauenatēsi. ⁊ pisanēsi. archipsules: cu3 magno de ytalia agmie tyrū appulsi sunt Fidericus imperator fines imperij aggredit cū multitudine infinita. de frisia ẜo et dacia naues. l. de flandrijs quoque triginta septe3. de francia etiam campania ꝗplures illustres militie titulis glosi etas nulla meminit nec refert hystoria tantam motionē populor philippus et Richardus frācie ⁊ anglie reges apud mesanam vix appulsi non valentes progredi ibidē hyemarunt ad quos Abbas Joachim veniens vocat⁹ ab eis de calabria sciscitatis de futuris respondit ꝙ mare quidē transirent sed parū pficerēt ne dū adesse tempora qbus recuperanda foret hierusalē quod et ita contigit Na3 solum accon ciuitatē de cursu fere biennio quādo ceperat obsideri fuit capta per reges pdictos vbi philippus rex frācie fuit infirmus ⁊ ideo apparatu suo duci burgundie cōmisso redijt a partibus transmarinis. Imperator vero ad qdā loca augusti aduenīēs reperit multitudinē thurcor cū quib⁹ bellās triumphauit postꝙ fluuiū quendā transiturus mergitur: ⁊ vix extractus paulo post moritur fuit quidāvir magnanim⁹ qui post karolu3 magnū in gestor magnificentia parē nō habuit cui⁹ exercit⁹ antiochiam venit vbi du3 fixa corpora reficiūt ⁊ epulis intēdunt tot obeuūt vt de tanto exercitu pauca milia remanerēt. Richar

dus anglie rex post multa naufra-
gia rediens p haustriam trāsire se
crete deliberās a duce capt⁹ tradi
tur imperatori a quo per annū de-
tentus exactione maxima redditur
suo regno.

¶ Uincunt xpiani et capit ciuitas damyata peremptis.lxxx.milibus sarracenorum.



Entesimumuicesimū bellum inter sarracenos ꝛ xpianos accidit āno dn̄i Millesimoducētesimo decimoseptimo tp̄e honorij pape tertij. Hic cōgregat exercit⁹ accō cū regibus hierusalē cipri hungarie ꝛ ducibus haustrie bauarie frāciscꝫ q̄pluribus ꝛ germanis redeuntib⁹ vero hūgaris: aliqui egiptū applicātes damyatā capiūt peūtqꝫ tā ferro q̄ fame octuaginta milia sarracenoꝝ deniqꝫ captis cardinali tēplarijs ꝛ hospitalaꝝ totoqꝫ exercitu excepto rege q̄ a cardinali discordās recesserat damyatā q̄ p annū a xpianis fuerat possessa pro eoꝝ redēptione fuit reddita paganis: hoc tempore ab eodē papa beatus pater noster franciscus regulam confirmauit.

¶ Uincunt christiani peremptis.cc.milibus sarracenorum per regem alfonsuꝫ octauum in nauibus tholose.



Entesimumuicesimūprimū bellū inter sarracēos ꝛ christianos accidit anno dn̄i millesimoducentesimo tricesimo tertio. Tunc predictus rex alfonsus.viij. nepos imperatoris cuꝫ regnasset quinqꝫ annis videns dāna que sarraceni ɔtinuo inferebant xpianis nec tradens obliuioni quādo fuerat victus ab illo myramamolin affricano supradicto consilio habito cū magnatibus regni sui diffinitum fuit q̄ melius erat q̄ poneret se in fortuna belli q̄ sufferre ɔtinuo tanta dāna sarracenoꝝ et factum est q̄ ifans fernādus regis p̄dicti filius misit ad papaꝫ pro cruciata vt succursum haberet pater ei⁹ cōtra sarracenos qui loca eius ceperant et insuper minas dederant.s. veniēdi ad destruēdū regnū. papa aūt vidēs q̄ erat iusta petitio concessit et mādauit q̄ predicaretur p omnia regna xpianoꝝ per annū ante terminū prefiniti belli affirmanti tam p sarracēos q̄ per xpianos ꝛ interiꝫ q̄ crux p̄dicabat predicto habito consilio cōgregauit rex alfonsus exercitū suū ꝛ iuit vt pcurreret terrā sarracenoꝝ ꝛ cepit tūc alcalam et iztur querā et grandiꝫ et cubas et reuersus est in terrā suā ppter tēpestatem hyemis. Et tunc in mēse februarij cū esset in maiori loco mortuus est filius ei⁹ infans fernandus de quo valde doluit q̄ vnicus ei erat licet filias haberet ꝛ sepultus est i monasterio monialium ciuitatis burgen̄. qd̄ dicit las huelgas. Illud enim monasteriū cū quodā solenni hospitali ppe cū edificauerat predictus rex alfōsus viij. ꝛ mirabiliter dotauit omnib⁹ necessarijs. Cum ergo tēpus veris veniret quo solent reges ad bella

pcedere congregatis exercitibus suis venit ad ciuitatem toleti vbi inuenit multas gentes cruce signatas diuersarū nationum et linguarum ⁊ tunc etiam accessit ibidē rex petrus arragonie cum toto exercitu potestatis sue ac alie multe gentes regni francorum. venerūt etiā ibi omnes prelati magnates milites scutiferi et ciues regnorū suorum: gentes etiam ex ytalia roma lombardia almenia et portugalia ⁊ precepit rex alfonsus ꝙ cōputarentur omnes gentes que venerunt extra regnū suū ⁊ inuenti sunt. x. milia equitū. c. milia peditū ⁊ locutus est virtuosus rex alfonsus cū omnibus capitaneis et principibus oīū exercituū ⁊ dedit eis omnia necessaria qui nimis contēti de eo pmiserūt sibi ꝙ vel vincerent vel morerentur cū eo. Dato ergo solido illis quibus dandū erat datis etiā pluribus armis nō habētib⁹. ⁊ bestijs plurimis ad portādū necessaria inuentus est numerus bestiarū. lxx. miliū. Egressus est ergo alfonsus rex cum exercitibus suis a tholeto die lune. xij. mensis Junij et appropinquantes ad terram sarracenorū ceperūt statī malagon et calathrauam vetera. Et tunc appropinquauit ibidem rex sancius nauarre cū toto exercitu ⁊ inde procedētes venerunt ad locum qui dicitur guadahira: qui est sub monte delmuladar et inde accesserunt ad locū qui dicitur laloza: ex quo loco viderunt tentorium ipsius miramamolī qd erat totum coloris rubei: sarraceni autem ceperunt totum illum transitum. ⁊ ideo christiani transire nō poterāt ad miramamolim sine maximo periculo propter asperitatē ⁊ artitudinem vie. Cum ergo predicti reges essent in consilio quid super hoc agere deberent ecce apparuit eis angelus dn̄i sub forma pastoris qui dixit regi alfōso ꝙ ipse ostenderet ei viam per quam secure possent transire ⁊ insuper pascua virentia ⁊ fontes delectabilissimos ad bibendū et sic factum est. Venerunt ergo per viā quam eis ostendit et inuenerunt in altitudine illa quā ascenderūt planiciem magnam ⁊ diuina que dixerat eis angelus domini. Illū autem amplius videre nō potuerunt ex quo cognouerunt illum fuisse angelum dn̄i. et cum cognouerunt sarraceni ꝙ christiani transirent ad pdictum locū doluerūt valdē. Fixis ergo ibi tētorijs suis in loco vn̄ poterāt videre sarracenos ⁊ ecōtra māserūt ibi trib⁹ dieb⁹ vt requiescerēt modicū a laborib⁹ suis In pdictis autē trib⁹ dieb⁹ semꝑ tenuerūt sarracēi suas acies ordiatas. Die aūt dn̄ica hora medie noctis q̄ erat. xvi. dies Julij audita ē vox q̄dā de celo ab oībus existētibus in exercitu xp̄ia norū dicēs. Surgite serui dei armamini ⁊ ite ad bellū qua voce ab omnibus audita cōfortati sūt nimis ꝑceptis ergo salutarib⁹ sacramētis cū venit lux diei. exiuit exercit⁹ dn̄i armat⁹ ⁊ ordinat⁹. Sarraceni similiter ordinauerūt acies suas. Erat autē exercitus eorū octuaginta milia equitū: peditū vero nō erat numerus ꝙ non remansit aliquod re

gnum sarracenorum de quo nō fue
runt ibi sarraceni inter quos erāt
multi reges et pricipes et vbi erat
tētoriū predictū rubeū illi⁹ mira-
mamoliȝ fecit fieri circulū magnū
quasi currale cōstructū vndiqȝ ex
hominibus armatis cicumligatis
cathenis ad crura ne aliquo modo
fugere possent quoꝝ numerus erat
vltra centū milia sarracenoꝝ ni-
groꝝ qui oēs habebant a tergo en-
ses et lanceas et intra circuluȝ illū
erant multi reges ⁊ aliꝗ magni do-
mini quasi triginta milia ad seruā
dū miramamolim. Intra erāt etiā
sagittarꝗ innumeri ⁊ multitudo ar
caruȝ que plene erant sagittis. ex-
tra circulum vero predictuȝ erant
tot acies terribiles ordinate ꝙ pa
uor erat ad videndū et tanta vide-
batur multitudo ꝙ nullus poterat
numerum existimare In medio ve
ro totius multitudinis erat predi-
ctus miramamolini armatus et in
dutus desuper quadā nigra almo-
sia ⁊ super illam alia incōsutulis te
nens ensem ad collum et libꝛuȝ al-
corani ante se. Cū ergo reges chri
stiani inceperunt mouere se con-
tra inimicos xpi subito apparuit
eis crux pulcherrima in celo mul-
toꝝ et mirabilium coloꝝ quā oīs
xpiani viderunt vt narrat in croni
ca sua rodericus archieps. ꝓpter
quod signum oīs xpiani fuerūt ni
mium confortati et irruerunt viri-
liter ⁊ ordinatissime in sarracenos
⁊ factū est prelium magnū. Die ea
dē dñica que fuit. xvi. dies Junij ⁊
post plurimā cedē sarracenoꝝ con
fractū est currale et multiplici par
te ⁊ victi sūt sarraceni miramamo
lim vero cū paucis euasit. Secuti
sunt autē xpiani tota die ⁊ tota no-
cte sarracenos fugiētes occidētes
⁊ vulnerantes eos ⁊ reuersi sunt in
locū belli qui dicitur vulgariter las
nanas de tholosa inuenti sunt mor
tui sarracēi. cc. milia de xpianis ve
ro solum. cc. ⁊. xxv. persone. et fue
runt ibi reges xpiani cum toto ex-
ercitu suo octo diebus expoliātes
cāpum ⁊ tantā multitudinē auri ⁊
argenti ibi inuenerunt ꝙ vix pote
rant sufficere ad colligendū. vt vi-
deret rex alfōsus. In illis aūt duo
bus diebus nihil aliud cōbustū est
pro cibarijs preparādis in toto ex
ercitu nisi solum haste lancearū et
sagittaꝝ sarracenoꝝ: sed nec tertiā
partē cōburere potuerunt ⁊ dedit
rex alfonsus regi arragonū tento-
rium illius miramamoliȝ ⁊ precepit
dono didaco dño viscaye ꝙ diuide
ret campū qui in hunc modū diui-
sit dicens. Dñe oēs diuitias quas
nos ⁊ vos milites vestri habere de
bemus huius belli miramamolim
eo modo quo sunt intra currale oēs
sunt reges arroganum et reges na
uarre. Uobis aūt dñe honoreȝ belli
do qꝛ vos habere debetis. Alij ve
ro gentes gaudeant de his que ha
buerunt qd verbū placuit omnib⁹
regibus et ꝓcesserunt inde cū leti
cia magna et ceperunt castruȝ de
bilkes ⁊ ferrabanos: et castruȝ qd
dicit las nanas de tholosa. Et inde
venerunt baecios et neminē intus
inuenerunt. Progredientes aūt vl
tra irruerunt in ciuitatē vbetēsam
q̄ plena erat sarracenis fugiētib⁹

vltra.xl.milia et obsederunt ciuitatem ⁊ breui spacio capta est ciuitas sic ꝙ nullus sarracenus euasit qui fuerit mortuus vel captiu⁹ vbi etiaȝ plurimas diuitias inuenerūt ⁊ destruxerūt ciuitatē vsqꝫ ad fundamentū. Quo facto reges arragonū et nauarre ꝓpter infirmitates varias exercitus inualescētes felici expeditione in regna sua sunt reuersi. Rex vero alfonsus cū magna leticia et honore reuersus est toletū vbi magnifice remunerauit et milites suos et extraneos. Hic magnific⁹ et virtuosus rex alfonsus.viij. post plurima bella ⁊ gloriosas victorias cū iret vt se videret cuȝ rege alfonso legionis infirmatus est in quodā loco ꝓpe areuelū qui dicitur garsiminus vbi perceptis sacramentis ⁊ facto testamēto feliciter migrauit ad dominū anno.liij. regni sui et successit ei in regno filius eius henricus prim⁹.viij.rex castelle. Jacet aūt sepult⁹ i supradicto mōasterio monialiū burgeñ.qđ ipse cōstruxerat. Regnauit aūt rex hēric⁹ ṗdictus.xiij.annis qui ābulans ludēdo cū pueris suis in ciuitate paleñ.casu percussa quadā tegula cecidit et percussit regē in capite de quo mortuus est et sepult⁹ est in predicto monasterio burgeñ. apud fratrem suū infantē fernādū ⁊ successit ei in regno rex fernādus filius regis alfonsi legiōis et dñe berigarie filie supradicti regis alfōsi nepotis impatoris ꝙ predict⁹ rex hēricus nō reliquit ꝓles ⁊ in h̄ rege fernando mortuo patri suo regi legionis cōiuncta sunt regna castelle et legiōis pro semper.

¶ Vincūt xp̄iani et capitur regnū maioricarum per regem Jacobuȝ arragonie.



Entesimumuicesimum scđm bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dñi Millesimoducentesimotricesimo tēpore gregorij pape.ix. Tunc Jacobus rex arragonū cōgregato classe sua per mare venit super maioricā ⁊ deuictis sarracenis cepit ciuitatem et totum illud regnum.

¶ Vincunt xp̄iani ⁊ capit̄ ciuitas valētie ꝑ regē Jacobū arrogonie.



Entesimumuicesimūtertiuȝ bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dñi Millesimoducentesimo tricesimooctauo. Tūc Jacobus rex arragonuȝ congregato exercitu suo venit super valentiam et obsedit et cepit eam pluribus bellis sarracenorum deuictis.

¶ Vincunt sarraceni vestatis pluribus prouincijs.



Entesimum uicesimūquartum bellū inter sarracenos ⁊ christianos accidit circa annū dñi Millesimūducentesimūquadragesimūsecunduȝ.tēpore celestini quarti tūc tartari cū magno exercitu hungariam et poloniam vtranqꝫ armeniam ruciam ⁊ alapiam vastant et vsqꝫ ad fines germanie ꝑuenerūt.

gnum sarracenorum de quo nō fuerunt ibi sarraceni inter quos erāt multi reges et pricipes et vbi erat tētoriū predictū rubeū illi⁹ miramamoliʒ fecit fieri circulū magnū quasi currale cōstructū vndiqʒ ex hominibus armatis cicumligatis cathenis ad crura ne aliquo modo fugere possent quoꝝ numerus erat vltra centū milia sarracenoruʒ nigroꝝ qui oēs habebant a tergo enses et lanceas et intra circuluʒ illū erant multi reges ⁊ aliȷ̄ magni domini quasi triginta milia ad seruādū miramamolim. Intra erāt etiā sagittariȷ̄ innumeri ⁊ multitudo arcaruʒ que plene erant sagittis. extra circulum vero predictuʒ erant tot acies terribiles ordinate ꝙ pauor erat ad videndū et tanta videbatur multitudo ꝙ nullus poterat numerum existimare In medio vero totius multitudinis erat predictus miramamolim armatus et indutus desuper quadā nigra almosia ⁊ super illam alia incōsutulis tenens ensem ad collum et libruʒ alcorani ante se. Cū ergo reges christiani inceperunt mouere se contra inimicos xpi subito apparuit eis crux pulcherrima in celo multoꝝ et mirabilium coloꝝ quā oīs xp̄iani viderunt vt narrat in cronica sua rodericus archieps. ꝑpter quod signum oīs xp̄iani fuerūt nimium confortati et irruerunt viriliter ⁊ ordinatissime in sarracenos ⁊ factū est prelium magnū. Die eadē dn̄ica que fuit. xvi. dies Juniȷ̄ ⁊ post plurimā cedē sarracenoꝝ confractū est currale ex multiplici parte ⁊ victi sūt sarraceni miramamolim vero cū paucis euasit. Secuti sunt aūt xp̄iani tota die ⁊ tota nocte sarracenos fugiētes occidētes ⁊ vulnerantes eos ⁊ reuersi sunt in locū belli qui dicitur vulgariter las nanas. de tholosa inuenti sunt mortui sarracēi. cc. milia de xp̄ianis vero solum. cc. ⁊. xxv. persone. et steterunt ibi reges xp̄iani cum toto exercitu suo octo diebus expoliātes cāpum ⁊ tantā multitudinē auri ⁊ argenti ibi inuenerunt ꝙ vix poterant sufficere ad colligendū. vt videret rex alfōsus. In illis aūt duobus diebus nihil aliud cōbustū est pro cibariȷ̄s preparādis in toto exercitu nisi solum haste lancearū et sagittaꝝ sarracenoꝝ: sed nec tertiā partē cōburere potuerunt ⁊ dedit rex alfonsus regi arragonū tentorium illius miramamoliʒ ⁊ ꝑcepit dono didaco dn̄o viscaye ꝙ diuideret campū qui in hunc modū diuisit dicens. Dn̄e oēs diuitias quas nos ⁊ vos milites vestri habere debemus huius belli miramamolim eo modo quo sunt intra currale oēs sunt reges arroganum et reges nauarre. Uobis aūt dn̄e honoreʒ belli do q̄ vos habere debetis. Aliȷ̄ vero gentes gaudeant de his que habuerunt qd̄ verbū placuit omnib⁹ regibus et ꝑcesserunt inde cū leticia magna et ceperunt castruʒ de bilkes ⁊ ferrabanos: et castruʒ qd̄ dicit̄ lasnanas de tholosa. Et inde venerunt baecios et neminē intus inuenerunt. Progredientes no vltra irruerunt in ciuitatē vbetēsem q̄ plena erat sarracenis fugiētib⁹

vltra.xl.milia et obsederunt ciui⸗tatem et breui spacio capta est ciuitas sic quod nullus sarracenus euasit qui fuerit mortuus vel captiuus vbi etiam plurimas diuitias inuenerunt et destruxerunt ciuitatem vsque ad fundamentum. Quo facto reges arragonum et nauarre propter infirmitates varias exercitus inualescentes feliciter expeditione in regna sua sunt reuersi. Rex vero alfonsus cum magna leticia et honore reuersus est toletum vbi magnifice remunerauit et milites suos et extraneos. Hic magnificus et virtuosus rex alfonsus. viii. post plurima bella et gloriosas victorias cum iret vt se videret cum rege alfonso legionis infirmatus est in quodam loco prope areuelum qui dicitur garsiminius vbi perceptis sacramentis et facto testamento feliciter migrauit ad dominum anno. liii. regni sui et successit ei in regno filius eius henricus primus. viii. rex castelle. Iacet autem sepultus in supradicto monasterio monialium burgensi. quod ipse construxerat. Regnauit autem rex henricus predictus. xiii. annis qui ambulans ludendo cum pueris suis in ciuitate palensi. casu percussa quadam tegula cecidit et percussit regem in capite de quo mortuus est et sepultus est in predicto monasterio burgensi. apud fratrem suum infantem fernandum et successit ei in regno rex fernandus filius regis alfonsi legionis et domine berigarie filie supradicti regis alfonsi nepotis imperatoris qui predictus rex henricus non reliquit proles et in hoc rege fernando mortuo patri suo regi legionis coniuncta sunt regna castelle et legionis pro semper.

¶ Vincunt christiani et capitur regnum maioricarum per regem Iacobum arragonie.



Centesimum vicesimum secundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo ducentesimo tricesimo tempore gregorii pape. ix. Tunc Iacobus rex arragonum congregato classe sua per mare venit super maioricam et deuictis sarracenis cepit ciuitatem et totum illud regnum.

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas valentie per regem Iacobum arrogonie.



Centesimum vicesimum tertium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo ducentesimo tricesimo octauo. Tunc Iacobus rex arragonum congregato exercitu suo venit super valentiam et obsedit et cepit eam pluribus bellis sarracenorum deuictis.

¶ Vincunt sarraceni vastatis pluribus prouinciis.



Centesimum vicesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini Millesimum ducentesimum quadragesimum secundum. tempore celestini quarti tunc tartari cum magno exercitu hungariam et poloniam vtranque armeniam ruciam et alapiam vastant et vsque ad fines germanie peruenerunt.

Cum autem timerent responsū ha buerunt et dictum est eis. Ite secu ri q2 spiritus diffidēij ꝛ incredulita tis et discordie precedūt vos. sicq3 factū est. Ante eni introitum eoꝝ rex principes clerus ꝛ populus dis sedebant. ꝛ ideo in introitu eoꝝ pa rare se nolebant: et cū tartari se de fenderent per regnū hungari timo re ꝯfusi fugerunt ꝛ multa milia hū geroꝝum sunt occisa.

¶ Uincunt xp̄iani cruce signati et capitur ciuitas damiata per regē francoꝝ ludouicū.



Entesimum vi cesimūquintū bellū iter sarracēos ꝛ xp̄ianos ac cidit anno dn̄i Millesimoducētesi moquadragesimenono. tēpore In nocentij quarti. Tunc rex franco rum ludouicus qui postmodū fuit sanctus et canonizatus zelo fidei succensus tribus fratribus suis cruce signatis et congregata ma gna classe nauigans per mare ap plicuit portū cipri vbi hyemauit In sequenti autem vere veniens damiatam litora nili plena sarrace nis inuenit defendentibus sibi ter ram: sed bellans cum eis viriliter cum balistis fugauit et terruit eos adeo ꝙ ciuitatem munitissimam liberā dimiserunt fugientes quā rex et sui mirantes intrauerunt estate ac sequenti hyeme tenue runt.

¶ Uincunt sarraceni ꝛ captiuatur rex francoꝝum ludouicus cum fra tribus suis.



Entesimū vicesimūsextū bel lū inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesi moducētesimoquinquagesimo. Tūc ꝑdictus rex ludouic⁹ cum exercitu suo ꝯ soldanū babylonie egreditur sequēs predictū nili alueū. vn̄ sar raceni ꝑliari cū eo formidātes trā situ ꝑcluserūt sed robertus frater regis suspicās ꝙ eodē cursu vitia rñderent primis in quadā aggres sione villā occupat almoseræ vbi inito certamine sarraceni plurimos ꝑimunt xp̄ianos. Inter quos fra ter regis fuit ꝑditus nec inuētus. Cōsequēter regis exercit⁹ tāto fuit subiect⁹ infirmitatib⁹ ꝙ coci ꝛ alij armis nō vsitati assumebant ad ex cubeas ꝛ diurnas custodias loco e grotātiū dn̄oꝝ qd sarraceni percen tiētes regē insequūtur et in quodā loco interclusū cū fratribus suis karolo et alfōso capiūt ꝛ alios plu res interficiunt et plures retinēt captiuos s3 tractu habito cū solda no rex cū captiuis magna iteruenī ente pecūia liberat ꝛ damyata red dit sarracēis ꝑpter quā pecūiā sol dan⁹ fuit postea a suis interēpt⁹ va sallis ꝛ damiata dirupta nec ad ma n⁹ iterato ꝑueniret xp̄ianoꝝ. Rex vero ad ciuitatē rediēs Acconcij. vero quinquēnio illic māsit in par tibus multaq3 loca muniuit ꝛ capti uos plurimos redemit. Quo tpe facta est subito crucis signatio pa storꝝ illoꝝ ꝛ pueroꝝ i frācia vsq3 ad numerū circiter. xx. miliū: dicētiū

angelos vidisse et ad vlciscendum regem missos esse. Inter quos aliqui magistri vocabantur signantes more epozum aquaz benedicentes matrimonia coniungentes: religiosos vero ꝛ clericos spoliātes interdum verberātes: ꝛ interdum occidentes: ꝛ nullus resistit seu compescuit malignātes. Sic ergo per legiones ad diuersos portus maris scilicet marsiliā et brandusiam peruenientes inanes ꝛ vacui redierūt sic ꝙ in breui tēpore: vt fumus euanuerunt. ferebatur autem ꝙ vetulus de monte qui arracides dicitur a puericia duos clericos scismarinos in carcere detinuerat: nec vnꝗ eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerent firmam promissionem accepit. Ab his ergo estimabātur benedicti pueri quibusdam falsis visionū rumoribus atq; promissionibꝰ ad se cruces signādos electi.

¶ Vincunt christiani cruce signati. ꝛ fugantur sarraceni et tyranni de patrimonio ecclesie.


Entesimumuicesimumseptimum bellum inter sarracenos ꝛ christianos. accidit anno domini millesimoducentesimosexagesimotertio. tempore vrbani pape. iiij. Tunc manfredus tyrannice retinens patrimonium ecclesie scilicet regnum cecilie exercitum magnum sarracenorum in eundez patrimonium introduxit. Sed predictus papa vrbanus quartus per crucem signatos victoriam reportauit ꝛ de patrimonio ecclīe ipsos fugauit. ꝛ tunc contulit karolo fratri ludouici regis francie p̄dictum regnum cecilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

¶ Vincunt christiani ꝛ capitur ciuitas murcienseñ. per regem Jacobum arragonie.


Entesimumuicesimū octauū bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit āno domini Millesimo ducentesimo sexagesimo quarto. Tunc iacobus rex arragonum congregato exercitu suo ciuitatem murcie saracenorum q̄ regi castelle tributaria erat: obsedit ꝛ expugnauit ꝛ cepit.

¶ Vincūt xp̄iani occisa multitudine saracenoꝝ p̄ infantem alfonsuz filium regis fernandi secundi.

Entesimū vicesimū nonum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo ducētesimo sexagesimo septimo. Tunc p̄dictus rex fernādus secūdus octauꝰ rex castelle anno regni sui. xv. p̄cepit filio suo infanti alfonso vt intraret ꝛ percurreret terrā saracenoꝝ qui cū exercitu suo destruxit terrā ciuitatis cordubeñ. ꝛ cepit plonā ꝛ venit cōtra terrā hyspaleñ. ꝛ zeriseñ. ꝛ destruxit quicq̄d inuenit fixitq; tentoria

sua super ruinam guadalete. Rex vero saracenorum abẽhuc. cũ hec scivit: convocavit clamoribus totam terram et venit ad locum deserti: posuitque regale suum inter villas et xp̄ianas fecitque septem acies in quarum qualibet adminus erãt mille equites. peditum vero non erat numerus. christiani vero etiam ordinaverunt acies suas: et inventi sunt mille equites et duo milia peditum. ducebãt autem secum quingẽtos saracenos quos captaverat hos statim decapitaverunt. cõmissum est ergo bellum asperrimum inter utrosque. et cum adiutorio altissimi et sancti apostoli iacobi qui apparuit christianis in bello victi fuerunt saraceni et tot fuerũt mortui ex eis: quod non fuit numerus eorum estimatus.

¶ Vincunt saraceni et capitur antiochia per soldanum babylonie.



Entesimum tricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini supradicto Millesimo.cc.sexagesimo se primo. Tũc enim soldanus babylonie vastata armenia antiochiã obsedit quam post aliquos dies captã occisis et captivis viris et mulieribus in solitudinem redegit.

¶ Vincũt xp̄iani et capitur vbeda per regem fernandum secundum.



Entesimum tricesimum primũ bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit ãno dñi millesimo.cc.lxix. Tunc predictus rex fernãdus secũdus octav⁹ rex castelle congregato exercitu suo obsedit vbedam cepitque eam viribus et reversus est cum honore in civitatem toleti.

¶ Vincũt christiani et capitur carthago ac efficitur tributarius rex Tunici regno francorum.



Entesimum tricesimũ secundũ bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo.cc.lxx. Tunc supradictus rex francorum ludovicus non territus laboribus preteritis et expẽsis de quibus supradictum est Johannesque comes nivernensis philippus et petrus liberi eius pictavie frater ei⁹ attrebatensis quoque et britanie comites theobald⁹ rex navarre multique milites atque plebes et ecclesiarũ prelati venerũt ad mare. vi. Kal. Julij ab aquis mortuis incipiunt navigare insiditque eis cõsilium: ut regnũ tunicũ quod transfretantibus dabat xp̄ianis impedimentũ primo subijcerent sue potestati. Eodẽque mense circa festum beate marie magdalene ad portũ carthagenis repulsis saracenis littus tuentibus applicuerunt: et civitatem capiunt in instanti. ac castra contra tonicũ posuerunt quã cum per mensem obsedissent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu invaluit sic quod filius regis comes nivernẽsis. Johãnes et post eum legatus cardinalis epus

albenesi. obierunt. Deinde benedictus rex ludouic9 in vigilia sancti bartholomei obijt videnſq; exercitus christianorum q tute non valebat hyemare in partibus transmarinis primitus rege tonicio facto tributario regi cecilie: et christianis captis libere dimissis: & q fides xpiana per predicatores & minores predicaretur remeauit.

¶ Uincunt xpiani & capit̃ ciuitas cordubesi. & plura alia loca per regem fernandum scd̃m et remittuntur cāpane ad sanctum Jacobum.



Entesimum tricesimū tertium bellum inter saracenos & christianos accidit āno domini millesimo.cc.lxxi. Tunc rex predictus fernandus cupiēs seruire xpo cōgregauit exercitum suū & venit super ciuitatem cordubesi. obseditq; eã; & post multa bella data est sibi ciuitas: & tunc virtuosus rex fernādus remisit cāpanas ad ecclesiā sancti iacobi quas duxerat almāsor: sicut supradictum fuit. Post hec cepit Arionam & pegalgaiar et meritar & carthenam cepit etiam illoram quam ignibus cremabat & obsedit granatam: propter qđ rex granate factus est eius vasallus tributari9: & tradidit tunc regi fernando gibenū deinde cepit carmonam & constantinam & acalamdelrio.

¶ Uincunt saraceni et pditur trypolis ciuitas.



Entesimū tricesimumquartū bellū inter saracenos & xpianos accidit anno dñi Millesimo.cc.lxxix. tempore Nicolai pape.iiij. qui pmo fuerat generalis ordinis minoꝝ. Tūc soldanus babylonie congregato magno saracenoꝝ exercitu tripolim ciuitatē obsedit & dū letanie fierēt sancti marci capta fuit ciuitas occisis captiuisq; xpianis pluribus xpianitatꝭ nomē deletū fuit ī eadē

¶ Uincunt christiani & capitur ciuitas hyspalesi. per regem fernandum secundum.



Entesimū tricesimūquintū bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi millesimo. cclxxxii. Tunc pdictus rex fernandus secundus octauus rex castelle considerās q ciuitas hyspalesi. erat de principalibus mūdi: quia recepta culum terre: & maris desiderio magno concupiuit habere illã. Uocato ergo raymundo bonifacio tunc almiranti pcepit sibi q statim congregaret maiorē classem per mare quam posset & veniret sup ciuitatē hyspalesi. & factum est ita. Rex vo per terram cū exercitu magno venit: & sic per mare & per terram obsessa est pdicta ciuitas hyspalesi. xvi. mēsibus ī quibus fuerūt bella multa in aqua et in terra effusus plurimus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius continetur in gnāli hystoria hyspanie. Quare non valentes sustinere bella saraceni cum essent nimis continuo

angustiati tradiderūt regi fernan-do nobilissimā ciuitatē hyspalen. ex pacto φ extraherēt oīa bona sua. Intrauit aūt predictā ciuitatem virtuosus rex fernādus secundus in die sancti clemētis anno domini Millesimo.ccxc. Et post hec lucratus est villam q̄ dicitur xeres dela frontera ꝛ medinā dela lbohera: ꝛ alcalā delos gonçales ꝛ beier ꝛ calis ꝛ sant lucar de barra meda ꝛ archos ꝛ librixā ꝛ oīa alia vsq ad mare octo ānis stetit hic virtuosus rex fernandus in frontaria saracenoꝝ φ nō venit in castellam et postφ lucratus fuit ciuitatē predictā hyspalen. ordinabat iā trāsire in affricā: ꝛ multi reges affricani concordauerant se subdere sibi si transisset. sed infirmatus est in predicta ciuitate hyspalen. ꝛ sic vidēs se infirmū ꝛ declinantē ad mortē vocato ad se filio suo īfanti alfonso primogenito quem habuerat in vxore sua regina beatrice dixit ei. Ego dimitto tibi terram citra mare lucratā vel tributariam: ꝛ si tu sustinueris regnū sicut ego tibi dimitto: eris talis sicut ego. ꝛ si plus acquisieris: eris melior me. et si de hoc aliquid pdideris nō eris talis sicut ego. Et data bndictione predicto filio suo alfonso facta cōfessione ꝛ ordinato testamento petijt corp⁹ dominicū. Et factum est cū quidam religiosus intraret ad eū cū xp̄i sacratissimo corpore in manibus suis videns virtuosus rex precepit se expoliari vestibus regijs ꝛ indui alijs vestimētis pauci valoris descenditq de lecto in terram cum maxima humilitate et genibus flexis sup terram reste quādam ligauit ad guttur suū ꝛ accepta cruce i manibus suis adorauit eam lachrymosis gemitibus et dicēdo verba magne fidei ꝛ deuotionis. Quo facto petijt veniā ab omnibus circūstantibus: ꝛ cū omnes ei pepercerūt recipit corp⁹ dominicum cū magna reuerentia ꝛ dei timore. ꝛ cū reclinatus iterū esset in lecto: mandauit sacerdotibus φ cantarēt letaniam ꝛ te deū laudamus. ꝛ sic tenens candelam incensam in manibus feliciter migrauit ad dn̄m anno domini Millesimo cc.xcij. Regnauit.xxxv. annis ꝛ sepultus est honorifice i ecclesia maiori hyspalen. Et successit ei in regno: vt dictum est filius ei⁹ alfonsus.ix. qui fuit.ix. rex castelle.

¶ Vincunt christiani ꝛ capiuntur plura loca p regē alfonsum nonū.



Entesimū tricesimum sextū bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.cc.xcvi. Tunc predictus rex alfonsus.ix. congregato exercitu suo venit in terram saracenorum ꝛ obsedit quandam villam que dicitur tereda ꝛ cepit. post hec cepit villā cericensem bis cepit etiā in tblā ꝛ algarbiū ꝛ gibraleō ꝛ huemellā ꝛ sepiam ꝛ moram et alcabim ꝛ castrum mari et tauiram et farum et laule: et edificauit de nouo villā regalem. Regnum etiam murtie qđ ab eius subiectione fuerat eleuatū iterum sibi subiecit. Ipse etiā ob-

sedit aliezirام per terrā ꝛ p mare multis diebus: ꝛ posuit ducem sui exercitus infantē petrū filiū suū ꝛ non fuit cōsecutus finis: qꝛ soluta fuit classis maris p saracenos vltramarinos. qui quadaȝ astutia nouerunt galeas ꝛ naues xp̄ianorum esse vacuas ꝓpter infirmitates invalescētes erant fere oēs xp̄iani in terra cū infante petro. subito ergo irruentes saraceni occiderunt paucos infirmos quos inuenerūt in galeis: ꝛ sic breui spacio soluta fuit classis xp̄ianorum propter qḋ infans petrus cuȝ exercitu suo habuit dimittere obsidionē cum per mare libere saraceni mitterēt iam ꝓuisiones in ciuitateȝ. Predictus rex alfonsus. ix. fuit tante magnificentie ꝙ veniēte ad eum quadā imperatrice constantinopolitana: vt eam adiuuaret ad redimendū maritum suū imperatorē quē captiuū tenebat soldanus babylonie ꝛ erat preciuȝ. l. quantala argenti cuius precij duas partes tenebat imperatrix quartā vnam sibi dederat papa. Aliaȝ vo rex francoꝝ. Ipse solus soluit totam redēptionē eo pacto ꝙ restitueret pape ꝛ regi francorū partes quas receperat ꝓpter qḋ regnum tūc remansit in magna paupertate. Fuit etiā tāte fame ꝙ mortuo impatore almanie fuit electus in imperatorē in discordia tamen de qua electiōe fuit certificatus p lr̄as pape ꝛ p ambasiatores almanie: qꝛ tamen multū tardauit in dispositione in viam: vt pacificaret regnum suuȝ: licet arriperet viam non obtinuit. Unde certificatus in via de discordia almanoꝝ: ꝛ de ingressu saracenorum in regno suo reuersus est. cum esset ꝓpe auinionē vt succurreret regno suo: qꝛ hic fuit rex magne sapiētie: ꝛ fecit libruȝ qui dicit lacpertidas. Unde regitur regnum castelle ꝛ est originale in camera regis sicut ego vidi. Et vtinaȝ bene attenderent reges successores ꝛ attenderēt ꝛ executioni mandarēt ordinem regiminis illius libri: qꝛ si hoc fieret crederem nullum regnum xp̄ianorum in regime regno castelle cōparari. Habūdantia tamē ꝛ delitie rerū huius regni ꝛ iordinata cupiditas tyrannoꝝ ponunt velamen ante oculos presidētium: vt non solum predictum librū sed nec honoreȝ legis proprie attendant. et ideo semper vacantes in abysso cupiditatis et discordie nulluȝ regnum fere christianorum est sic in bono regimine offuscatum sicut est regnū castelle.

¶ Uincunt saraceni ꝛ occidit dominus ramirus per abenyncaf regē vltra marinum.



Centesimū tricesimū septimū bellū iter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit circa idē tempus Cum enī pdictus rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperiū suscipiendū ꝛ dimisisset regnū sub dn̄io filij sui infantis fernandi tūc abenyncaf rex vltra marinꝰ trāsiuit mare cū multitudine graui vocatus ꝛ inuitatus p regeȝ granate donus nimus aūt pside bat in frontaria: ꝛ notificauit pdictuȝ transi

num infanti fernando. ꝛ interim ip
se occurrit cuȝ gentibus frontarie
sarracenis ex parte ecne, erāt autē
pauci xp̄iani in cōparatione pote-
statis sarracenoꝝ. sed quia videbāt
se iam acies adinuicē ne forte dice
retur ꝙ fugiebant: Irruerunt viri
liter in sarracenos. ꝛ mortui sunt
plures ex vtraqȝ pte. Cecidit etiā
ibi predict⁹ preses donus nunnus
cuius caput abscisum immisit abe
nyucaf presentatum regi granato
et sic ea die concessa est victoria
sarracenis.

¶ Uincunt sarraceni ꝛ occidif in-
fans sancius archieps toletanus.



Centesimuȝ
trice simūoctauuȝ
bellū inter sarra-
cenos et xp̄ianos
accidit paucis ela
psis diebus post predictū bellum.
Cum em̄ per totū regnū castelle di
uulgaretur. ingressus predict⁹ sar-
racenoꝝ oīs preparauerunt se vt
irent ad frontariā. Inter quos pri
mus qui accessit fuit infans sanci⁹
archieps toletan⁹ cū aliquali mul
titudine militū xp̄ianorum: et quia
fuit sibi nunciatū ꝙ multitudo sar
racenorum ppe martos cum preda
magna transibant noluit expecta-
re alios milites qui veniebant: sed
ipse cum suis occurrit sarracenis:
ꝛ bellauit cuȝ eis. Sed quia sarra-
ceni incōparabiliter erant multi vi
cti fuerūt xp̄iani: ꝛ captus est pdi-
ctus archieps ꝛ denudatus lācea
occisus est. ꝛ abscisum caput eius
et manus dextera in qua annulum
tenebat. de morte predictoꝝ fuorū
scȝ domi nunni ꝛ archiepi toletani
valde doluit predict⁹ rex alfonsus
audiuit em̄ eoꝝ mortem cū esset in
via imperij. et ideo veniēs guerrā
magnā fecit sarracenis. regnauit
xxxij. annis: ꝛ abstulit sibi regnum
in vita filius eius sancius ppter
quod maledixit eum: veruntamē in
morte reuocauit maledictionē suā
et dedit litteras sigillis aureis si-
gillatas pro ciuitatibus villis ꝛ ca
stris ne posset annotari de pditiōe
post eius mortem. quia eleuauerāt
se contra eum. ¶ Legitur etiaȝ in
chronicis ꝙ hic rex alfonsus. ix. di-
xit quādam blasphemiā cōtra deū
scȝ ꝙ si ipse fuerat cū deo quō mun
dū creauit ꝙ multi defectus q̄ ibi
fuerunt facti non trāsissent. ppter
quod verbum cū die quadā oraret
in oratorio suo ante imaginē virgi
nis apparuit sibi angelus ex parte
dei ꝛ reuelauit sibi sententiā mor-
tis prefixo sibi termino ab illa die
vsqȝ ad. xxx. dies inclusiue. et factū
est sic: qm̄ in prefixo termino ab an
gelo discessit ab hac vita et sepul-
tus fuit apud patrem suū regē fer
nandum in ecclesia maiori hyspa-
leñ. ꝛ successit ei in regno sancius
filius eius decimus rex castelle q
regnauit. ix. annis: nihil fecit cōtra
sarracenos. Et successit ei in regno
fernādus tertius filius eius unde
cim⁹ rex castelle. qui regnauit. xv.
annis. ꝛ mortuus est. Causa autem
mortis eius fuit: quia precepit oc-
cidi duos scutiferos de carnayal ꝛ
non fuerunt exauditi. Et ideo illi
videntes iusticiam citauerunt re-

gem. vt compareret coram deo infra. xxx. dies ad dandum rationem huius iniusticie. et sic factum fuit: quia in prefixo termino mortuus est. et eo die quo mortuus est venerunt noua quomodo infans petrus frater eius ceperat alcadete quam obsessam tenuerat pluribus dieb9 et successit ei in regno filius eius alfonsus. x. rex castelle. etc. Jacet autem sepultus predictus rex fernandus tertius in ecclesia maiori cordubensi.

¶ Vincunt sarraceni et perditur ciuitas accon.

Centesimum tricesimumnonum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dni Millesimo. ccxci. Tunc accon nobilissima ciuitas obsessa a sarracenis capitur. xiiij. kal. Junij occisis plusquam. xxx. milibus christianorum vtriusque sexus. Causa autem amissionis predicte ciuitatis dicitur dominorum et nationum diuersitas facientium ibi contrariam voluntatem.

¶ Vincunt christiani et capitur insula rodi: ac destruitur ordo templariorum.

Centesimumquadragesimum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dni Millesimo. cccx. tpe clementis pape quinti. Tunc hospitalarij cum exercitu xpiano in festo assumptionis beate marie virginis Insulam rodi capiunt que caput est vicinarum insularum. et extunc redacta fuit sub dnio xpianorum. Inde aptus apparuit in terram sanctam transitus xpianus sequenti anno annullatus et cassatus fuit ordo templariorum: quia in sua prophana professione abnegabant xpm et expuebant super crucem in obprobrium crucifixi: et adorabant dyabolum sub specie cati. sicut plures de maioribus eorum confessi fuerunt.

¶ Vincunt xpiani et occisis plurimis sarracenis capiuntur cambil et albana per infantem petrum.

Centesimumquadragesimumprimum bellum inter sarracenos et xpianos fuit circa annum dni. Millesimo. cccxiiij. regnante in regno castelle rege alfonso nono filio regis fernandi tertij predicti sub tutoribus positis: quia paruulus. Tunc infans petrus auunculus vnus de tutorib9 supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad ciuitatem vbetensem. et cum esset ibi die martis nona die maij bono mane appropinquauit ibi militie regni granate. Infans vero petrus confisus de adiutorio altissimi. exiuit ad eos: et factum est prelium magnum sed victi fuerunt sarraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti sarraceni et qui erant inter eos hoies signati et magni domini et secutus est fugientes sarracenos per quinque leucas: occidens et vulnerans plures ex eis et post paucos dies obsedit calnil et albanar. cepitque eos: et reuersus est cum honore in ciuit-

tatem cordubensem.

¶ Vincunt xpiani fugato rege granate: et pluribus cesis sarracenis per dnm iohannē manuel.



Entesimūquadragesimūsecandū bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dni Millesimo.cccxliiij. Tunc dns iohannes manuel super pdicto regi alfonso.x.et.xij.regi castelle cum esset in frontaria granate. Audiuit quomō rex granate mittebat quēdam sarracenū qui dicebat hosom cū tota sua potestate cōtra ciuitatē cordubēsi.et q destrueret totā terram vsq ad portā ciuitatis. Exiuit ergo hoc audito predictus dominus iohannes manuel cū exercitu suo et cū magistris ordinū et cōsilijs frontarie et venit ea die vsq ad flumen qd dicitur gnadelquenir. et ibi fuit factum graue bellū. Et inter vtrosq victus est hosom et plurimi sarraceni trucidati q cū rex alfonsus sciuit gauisus est valde devictoria habita. dixitq se voluisse in predicto bello.

¶ Vincunt xpiani. et soluitur classis sarracenorū per alfonsum infre admirandum maris.



Entesimūquadragesimūtertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimo.cccxvij. Tūc dominus alfonsus infre admirandum maris militans supradicto regi alfonso cum sex galeis et sex nauigijs que dicuntur lenonis. et cum octo nauibus bellauit cum.xvi. galeis sarracenorum. deuicitq eos et cepit tres galeas: et submerse sunt in aqua quattuor et captiuati sunt ac mortui qsi mille,ducēti sarraceni

¶ Vincunt christiani. et occiditur infans picato cū multitudine sarracenorum.



Entesimūquadragesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos. accidit āno dñi Millesimo.cccxxix. Tunc infans pirato filius regis belamarim transiuit mare cum septem milibus equitum. et triginta milibus peditum: vt destrueret terram christianorum. Sed cum magister de alcanca: et gūdisaus martini de oueto hoc nouerunt: communiterq fuerunt cum gentibus ciuitatis hyspalesi. et scrisesi. qui occurrētes predictos sarracenos cum duobus milibus equitum.et.ccc.peditibus irruerūt fortiter in sarracenos et factum est prelium magnū in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt sarraceni a predicto infante picato: et quasi oībus alijs sarracenis qui cum eo transierunt.

¶ Vincunt sarraceni et occidit alfonsus infre admirandus maris.



Entesimūquadragesimum quintum bellum inter sarracenos et christianos. ac-

cidit anno domini millesimo.cccxl. Tunc dominus alfonsus infre admirandus maris bellauit cum classe sarracenorum aliezira et permittente deo fuerũt victi christiani et perierunt et capti fuerunt a sarracenis octo galee et sex naues: mortuusq3 est ibi admirandus et maior pars christianorum.

¶ Vincunt christiani cesa innumera multitudine sarracenorum et fugatis regibus benamarini tunicis et bugie per regẽ alfonsum nonu3.



Entesimũquadragesimum sextum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini supradicto. Tunc enim in mense maij incepit rex balmarin cum exercitibus suis transmare mediterraneum cum quo veniebant rex tonisu et rex bugie: durabatq3 transitus eorum vsq3 in finẽ octobris. Numerus autem equitu3 qui transierunt fuit vltra octuaginta millium: peditum aute3 propter eorum nimiam multitudinem non erat numerus. et tunc perierunt omnes christiani qui erant in.xi. galeis: et vna naui coram carisa cum tempestate maris tenentes p̃dicti sarraceni obsessam predicta3 villam ab ingressu mensis augusti angustiantes eam sine intermissione. Venit etiam in eorum adiutorium rex granate cum septem milibus equitum et peditum maxima multitudine: obsedentibus ergo predictis regibus sarracenis carisam venit vox hec ad regem alfonsum nonum.xij.regem castelle predictum: et ad regem alfolsum portugalie qui diuina clementia in vnum congregati cum.xiij. militibus equitum: et xx. milibus peditum venerunt: vt succurrerent predicte ville obsesse: et cum peruenerunt ad vadum carise miserunt in nocte ad predictam villam obseruantes decrementa maris quingentos milites: qui exeuntes ab aquis per oram maris transeuntem intrauerũt nocte carisam ignorantibus sarracenis. Altera vero die de mane venerunt sarraceni aciebus suis ordinatis ad transitu3 predicti vadi: et inceperunt bellum cum christianis: quibus bellantibus: exierunt christiani qui erant in predicta villa cum introeuntibus: et irruerunt in tentorijs sarracenorum occidentes et expoliantes totum regale eorum: quia non erant qui resisterẽt eis. Quod audiens rex almoasen cum alijs regibus et sarracenis: vt succurrerent vxoribus suis: et filijs subito redierunt ad tentoria. Reges vero christiani cum exercitu suo ducentes fugiunt: et dederunt post eorum terga: et sic placuit altissimo: q̃ sarraceni victi fuerunt: et fugientes tot fuerunt mortui ex eis q̃ non est aliquis qui posset eorum numeru3 estimare: et mortua est ibi horra vxor regis belamarim et ipse rex fugit in aliezeram in quadam equa que non bibebat nisi lac ca

melorum et comedebat annonam mundatam: ⁊ passas mundatas q̄ sicut aquila currebat tanta erat ei⁹ velocitas. ⁊ expoliantes xp̄iani tē toria sarracenorum et campū inue nerunt tantū de auro ⁊ argento: q̄ non est aliquis qui excogitare pos set. fuit etiam captiuatus infans abenamar filius regis benamaim et eductus est ad regem alfonsum. habita ergo gloriosa victoria tan te multitudinis sarracenorum in si gnum victorie predictus rex castel le vexillum suum dño pape benedi cto. xij. misit quodvsqꝫ in hodiernū diem in capella pape cammone cō seruatur. Fuit autē predictū bellū in die oim sanctorum. anno quo su pra. et reuersi sunt predicti reges xp̄iani in regnis suis cum magnis diuitijs et honore. Sequenti vero anno predictus rex alfonsus castel le obsedit alcalam de bencayze que nunc dicitur alcaria real. cepitqꝫ eam et locomō et carcaboy ⁊ prie go et rute ⁊ benamiximatreya que a magnis temporibus fuerant sar racenorum.

¶ Uincunt christiani. ⁊ soluit clas sis magna sarracenorum sub rege alfonso quarto.



Entesimum quadragesimumse ptimum bellum in ter sarracenos et christianos. acci dit anno dñi Mil lesimo. cccxlij. Tūc bellauit classis xp̄ianorum: scilicet castelle q̄ erant quinquagita duarū galearū. ⁊. xxx. nauium cū classis saracenorum que erat galiarū ⁊ nauigeorum q̄ dicitur lonōs. xcvi. dicebāt etiā saracenī multitudinē captarū: sed dño co operante vicit classis castelle ⁊ so luta est classis saracenorū submer saqꝫ sunt in mari. xxxvi. galee sara cenorum ⁊ ceperūt. xxij. Aliē vero fugie runt: perierūtqꝫ in bello nauali vi traqꝫ. xx. milia saracenorum. Eodem etiā anno bellauerūt galee xp̄iano rum cū. xij. galeis saracenorū que ferebant victualia aliezere vlctiqꝫ fuerūt saraceni ⁊ soluta classis eorum

¶ Uincūt xp̄iani ⁊ capit aliezira per regem alfonsum quartum



entesimū q̄dragesimum octauū bellū īter saracenos ⁊ xp̄ianos ac cidit anno do mini Millesi mo. cccxliiij. Tunc supradictus rex alfonsus. x. ⁊ rex. xij. castelle volēs augmentari in corona regni sui. at tendens etiam quomodo gibralter fuerat sua et steterat super eam cū maximis laboribus ⁊ expēsis: nec potuit eā recuperare propter ma la ⁊ dāna que sui vasalli ⁊ natales in regno suo faciebant volēs quasi emēdam accipere ꝑ gibralter. Cō gregato igitur exercitu suo magno intrauit terram saracenorum: ⁊ obse dit aliezirā et vt leuius eā acciperet fecit prope aliā villam ⁊ circunde dit eam muro ac populauit eam et vocauit eam aliezirā nouam: quo facto elapsis. xx. mensibus sic ob

ssionis in vigilia olivarũ.xxvij.die marcij cepit aliezira3 eo pacto q dimitteret sarracenos exire salua cor vita. Et sequenti anno dñi Millesimo.cccxlviij.fuit prima pestilẽtia in regno castelle ꝛ q habita aliezira vidit ad oculu3 pdictus rex gibralter qui sua erat et concupiuit reducere ea3 ad regnũ suũ si posset. Ideo collecto exercitu suo magno obsedit eã per mare et terrã anno dñi Millesimo.cccxlix. Et sequẽti anno qui fuit annus iubileus cum pdictus rex teneret predictam villam obsessam in die veneris scta.xxvi. die marcij.cũ esset in plano prope mare fuit ibi ppinatum venenũ et mortuus est ibidem et vbi pditio illa tractata fuit nunq̃ amplius nata fuit herba necq nascet vt narrat hystoria hyspanie. Et sepultus est in eccl'ia maiori cordubeñ.regnauit.lx.ãnis et successit ei in regno petrus filius eius.xiij. rex castelle. Iste fuit vir sanguinu3 et amicus sarracenorũ que3 occidit rex henricus secundus in mõtiel et successit in regno.

¶ Vincũt sarraceni ꝛ pdit aliezira.



Centesimum quadragesimũnonũ bellum inter sarracenos ꝛ xpianos accidit ãno dñi millesimo.ccclxix. Tunc rex machomat granate congregato exercitu suo venit super aliezira et obsedit eã ꝛ vndiq angustiãs sine itermissiõe cepit eã die lune que fuit.vi.augusti occisis pluribus xpianis. Et deinde ãno dñi Millesimo.ccclxv.destruxit eande3 villã vsq ad fundamẽta predictus rex machomat granate.

¶ Vincunt xpiani ꝛ soluitur classis sarracenorum.

Centesimumquinquagesimũ bellum inter saracenos ꝛ xpianos accidit ãno dñi quo supra Tunc enĩ in mẽse septẽbri sequenti quidẽ capitaneus q dicebatur mucerleo bellauit viriliter cum classe saracenorum que exhibet de aliezira ꝛ ducerent ibi vxores suas ꝛ peremptis ibi plurimis saracenis victoria habita soluta fuit classis saracenorum.

¶ Vincunt saraceni ꝛ perditur vitrea ꝛ machena.

Centesimumquinquagesimũprimũ bellu3 inter saracenos ꝛ xpianos accidit ãno quo supra. Tũc rex granate collecto exercitu suo cepit vitreã ꝛ marchena3 ꝛ reduxit secũ plurimos captiuos Subsequẽter ãno dñi Millesimo.ccclxix die lune.x.may fuit eclipsis solis ꝛ sequẽti die martis mortuus fuit pdictus rex henricus scds.ix. rex castelle in sancto dñico de lacalcada ꝛ licet fuerit sepultus primo in ciuitate burgeñ. finaliter tñ deductus ẽ toletũ ꝛ ibi ẽ sepultus in eccl'ia maiori in sua capella. Predictus rex nihil famosu3 fecit cõtra saracenos. Regnauit.xiiij. ãnis ꝛ successit ei in regno iohãnes filius eius primus q fuit.xv.rex castelle hic etiã nihil famosum fecit cõtra saracenos fuit victus a portugalie exercitu in bello qd dicit de aliubarrota ãno dñi. Millesimo.ccclxxxvij. Intrauit regnũ castelle dux de albẽ

castre cum ducissa vxore sua filia regis petri ptēdēs habere regnū. In trauit ēt cū eo rex portugalie ⁊ subsecuta est pax anno dn̄i Millesimo ccclxxxviii. qr tradita fuit in vxorem dn̄a katherina filia pdicti ducis infanti henrico filio regis iohannis. Predict⁹ rex iohānes currēs quēdā equū in alcala de heuenares cecidit equus sup cū ⁊ occidit eū anno dn̄i Millesimo. cccxc. regnauit. xii. ānis et successit ei in regno pdict⁹ rex hēricus scd̄s fili⁹ eius cū esset etatis ix. ānorū hic fuit. xvi. rex castelle.

Vincūt xp̄iani pempt; duob⁹ millibus sarracenorum sub rege henrico tertio.



Centesimum quinquagesimū secūdum bellū iter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno dn̄i millesimo. cccc vi. Tūc cū esset firmata treuga pdicti regis henrici terciī cū yuncas rege granate facta fuit p sarracenos qui veniētes ad villā q̄ dicit quesada ignib⁹ eā cremauerūt. Eo tempore erāt in vbeda petrus manrique ⁊ didac⁹ sancij de benādes et alfonsus de aualos ⁊ in baeca erat seneschallus ⁊ aliī multi milites xp̄iani q̄ simul ꝯgregati egressi sūt ꝯtra sarracenos et acceperūt āteriorita tem eoꝝ q̄ recedebāt cū preda bella uerūtq; cum eis in cāpo quod dicit delos coletares. ⁊ licet nūer⁹ sarracenorū eēt. vi. milia eq̄tū ⁊ .x. millia peditū xp̄ianoꝝ vero vsq; ad nūerū mille ducētoꝝ equitū ⁊ peditū ꝯcessit de⁹ tn̄ victoriā xp̄ianis trucidati ex sarracenis q̄si duob⁹ milibus. de xp̄ianis vero mortui sunt q̄si. c. inter quos mortu⁹ fuit senescall⁹ ⁊ dn̄s alfonsus de aualos capitane⁹ comitis stabilis castelle ⁊ dn̄s martinus lupi de aualos. Regnauit pdict⁹ rex henricus terti⁹. xvi. annis ⁊ mortu⁹ ē ⁊ sepult⁹ in ciuitate toleti. Hic fuit deuotissim⁹ beato patri nr̄o francisco intantū vt arma regia cordis minoꝝ circūdare ⁊ ⁊ fuit de iusticia laudat⁹ successitq; ei in regno fili⁹ eius iohānes. ii. qui fuit. xx. rex castelle.

Vincunt xp̄iani ⁊ capitur cepta p regem Iohannem portugalie.

Centesimūquinquagesimum tertiū bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo. cccc xv. Tunc rex iohānes portugalie cū haberet quinq; filios scz duarte q̄ post eum regnauit petrū henricum iohānem ⁊ fernandū quos desiderabat facere milites infantē petrum ⁊ henricū q: erant iā in etate ad miliciam dispositi. Et cum magnā festiuitatē ordinaret in vlixbona ciuitate ad suum desiderium implendū cō filio cuiusdā numeratoris predicti regis in aliud ē mutatum q: affirmauit q cū illa peccunia q̄ in illis festiuitatib⁹ exponeret pauca addita alibi possent infantes effici milites cū magno dei seruicio ⁊ honore grandi regie dignitatis filioꝝ suoꝝ qd̄ ꝯposuit de captione cepte vel aliu⁹ alterius ville maritime i affrica. Placuit regi ꝯsiliū ⁊ approbatū ē ac celeri expeditōe negocij de cuiusius eū pdict⁹ rex duplici auisatione q: pmo misit ambasiatores suos p duas galeas in ceciliā sub colore tract⁹ ma

trimonij q̄ cūtes et redeūtes explora uerūt diligēter ciuitatē cepto intrā tes in eā cū securitate ac si vellēt so laciari et modicū a laborib⁹ maris re creari. Qui redeuntes ad p̄dictū re gē nūciauerūt oīa quō erāt disposita in predicta ciuitate. Scd'a auisatio fuit: q2 habita p̄dicta cognitione ne ea q̄ fieri debebāt cognoscerēt ꝙ es set cōtra eos misit cōtinuo ambasia tores suos ꝓpter aliquas causas ad deuastādū ducē britānie et erat secre tū ꝙ p̄dict⁹ dux acceptaret deuasta tionē illā certificatus ꝙ non erat re gis intētio ire cōtra eū: sed in alias ptes vbi esset magnū seruitium dei. Acceptauit ergo p̄dictus dux et re deūtibus ambasiatoribus exposita acceptatione statī diuulgatū ē quo modo rex volebat ire contra ducem britanie et parata est magna classis i qua fuerūt cū rege et filijs fere. lx. milia pugnatoꝝ in quoꝝ recessu ab vlixbona ciuitate facta ē magna pe stilētia et mortua est regina philippa et parato honore sepulture factus ē eclipsis solis magnus ꝓpter q̄ signa multi timuerūt: lꝫ tubis acclamanti bus statim oēs classem intrauerunt animati ꝑ regē et venerunt ad finem sctividētij et miserūt anchoras suas in berrafaroꝫ qui locus est regni al garbij portugalie et ibi exeunte rege cū filijs suis dn̄ante petro et hērico: q2 alij remāserāt i regno cū eēnt puu li cū alia filia sua que nūc est ducissa burgūdie et audiuit missaꝫ in eccl'ia scē marie p̄dicti loci qua audit a ex posiū est de de publico quō via sua erat cōtra sarracenos incepta erant cū primo admirātes cū viā opposi tā ducerent duci britānie. Ingressi ergo sunt classem iterum eleuatis ve lis ꝓspero vento venerūt ante ceptā paucis diebus lꝫ distaret fere per. l. leucas et sic accedētes circuierūt mō tem aliunde qui vndiqꝫ circūdat ma ri sic ꝙ nō patet aliqs ingressus nisi ꝑ mare vel ꝑ ipsammet ciuitatē et mi serunt anchoras in portu qui dicit barbasote qui est ex vna parte ciuita tis ad ptem occidētis vbi incepe rūt habere cōsiliū quomodo possent terram accipere et qualiter possent si mare regale ad expugnādum ciuita tem. Quod videntes sarraceni exie runt a predicta ciuitate in multitu dine graui ꝙ mirū erat ad videndū et tunc factus est ventus magnus sic ꝙ sine periculo classis non poterat ibi permanere quare necesse fuit eis eleuare anchoras in eliezira et in re gno castelle et capientes terram inue nerunt ibidem plurimos delectabi les fructus: et recreati sunt et ibidem habito consilio multi dicebant ꝙ re dirent in portugaliam vel ad aliū lo cum quem leuius possent capere: q2 non erat possibile ceptam capere se cundum multitudinem sarracenoꝝ quam viderant ante ciuitatem: et q2 oēs sarraceni maritimi recurrerent ad ciuitatem et quia etiam fortaliciū ciuitatis erat magnum. Rex vero cū esset animosus noluit retrocedere ab incepto sperans in domino ciui tatem obtinere. Cum ergo hec age rentur felix aura flauit et ingredien tes classem velis eleuatis. Altera die in aurora die memorabili scili cet vigilia assumptionis virginis gloriose que in mense augusti cadit venerunt iterum mittere anchoras ante ceptē ex parte gibraltar q̄ est

ex parte orientis et ordinauerunt quod missis anchoris statim extraherentur batelles quos in nauibus deducebant et quod in eis primo in quolibet eorum irent certi homines armorum et quod galee cum eis ostenderent quod volebant ire ad capiendum terram ex parte castri quod est ad partem cerasanarum vt omnes sarraceni irent in illam partem. et quod postquam sarraceni essent nimium multiplicati ad illam partem altinue quod est factum. et ceperunt terram inuitis sarracenis saltantes a batellis et galeis sicut melius poterant sic quod aliqui erant in mari vsque ad pectora et alii plus vel minus taliter quod bellantes cum sarracenis et sarraceni defendendo terram sic bellum est inceptum cum his sarracenis qui ibi erant in parte illa et cum aliis qui primo succurrebant de ciuitate et sic bellando cum eis retraxerunt eos quousque fecerunt eos intrare per portam ciuitatis et intrantes angustiauerunt eos sine intermissione quod non habuerunt sarraceni potestatem claudendi portas ciuitatis et sic intrauerunt christiani mixtim cum eis in ciuitatem ad bellandum in vicis et carreriis et durauit die illa bellum intra ciuitatem vsque ad horam vespertinam quousque se retraxerunt sarraceni ad fortalicium ciuitatis et alii ad villam que est ex altera parte ciuitatis que dicitur fex. Sed intrantes christiani angustiauerunt castrum et predictam villam quod eadem die captum est castrum et villa illa taliter quod eadem die tota ciuitas cum castris suis fuit posita in potestate christianorum et dimissa a sarracenis. Mortui autem sunt ibi plurimi sarraceni et alii facti sunt captiui alii vero per rupes fugerunt. Perquirentes autem christiani domos ciuitatis inuenerunt multitudinem diuitiarum et multas sarracenas coquentes panes et ponentes ollas pro sarracenis cibandis. De christianis autem solus vnus mortuus inuentus est qui dicebatur bascus fernandi de cayde ex ictu cuiusdam sagitte missi de castro cum iret ad succurrendum infantem henricum qui cum sarracenis ante omnes bellabat in porta cuiusdam domus. Eadem die qua predicta ciuitas capta fuit rex predictus cum filiis suis in pane et aqua ieiunabant nec aliquid manducauerunt quousque tota ciuitas fuit capta.

Uincunt christiani et capitur antequera per infantem fernandum.



Centesimumquinquagesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini Millesimum. cccct. Regnante in predicto regno castelle regi iohanne secundo qui incepit regnare anno domini Millesimo. ccccv. et fuit positus sub tutoribus scilicet matre sua illustre regina domina katherina: et infante fernando. Suscepta ergo gubernatione regni per infantem fernandum congregato magno exercitu venit in terram sarracenorum et obsedit antequeram quam mirabili machina murum excedente viriliter cepit occisa sarracenorum multitudine. Predictus infans fernandus post hoc cepit regnum Aragonie et factus est rex aragonum.

Uincunt christiani et fugantur sarraceni per regem Johannem secundum occisis pluribus sarracenis.



Entesimum quinquagesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.ccccxxx. Tunc predictus rex iohannes secundus congregato magno exercitu intrauit terram sarracenorum et posuit regale suum prope ciuitatem granate vbi.xix.diebus stetit. Egredientibus ergo sarracenis die quadam a predicta ciuitate multitudine magna constipati ex insperato conuenere sunt acies vtrorumque et factum est prelium magnum pluribusque sarracenis trucidatis aliisque in fugam versis victi sunt sarraceni. Quidam autem sarraceni specialiter sagittarii multitudine non pauci aliis fugientibus sub quibusdam ficulneis remanserunt cogitantes se ibidem posse defendi et non parua damna posse inferre christianis quasi ex latibulo pugnantes. Ad quos milites christiani equis dimissis pedes intrauerunt quorum gladiis perierunt. Illa die vt fertur capta fuisset granata si debitus ordo pugne obseruatus fuisset. Tempore predicti regis iohannis secundi plurima castra sarracenorum per christianos capta fuerunt cum multa effusione sanguinis sarracenorum. Regnauit autem xlviii.annis et mortuus est in villa vallisoletana anno domini Millesimo ccccliiii.ac sepultus in monasterium cartusiensium de miraflores ciuitatis burgensis. Hic tenuit quendam preuatum a pueritia sua qui dicebatur aluarus de luna quem intantum honorauit quod ipsum fecit magistrum sancti iacobi cum quo multas tribulationes passus est et multo tempore a militibus regni et finaliter propter nonnulla que sue maiestati circa eum idu centia videbantur fecit eum publice per iusticiam in supradicta villa decapitari. Cuius caput nouem diebus stetit affixum clauo in palo alto: corpus vero in medio platee tribus diebus inhumanatum remansit. Et cum esset vir tante potentie ab omnibus tamen suis in fine relictus fuit quia tamen in tanta pressura ad dominum accessit corde contrito et humiliato et pedibus meis licet indignis se per generalem confessionem totius vite sue inclinauit. Credo ipsum secundum signa que vidi misericordiam dei consecutum fuisse. quia scriptum est in quacumque hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius non recordabor. Et successit predicto regi iohanni in regno filius eius henricus quartus qui nunc regnat.xviii.rex castelle et vtinam feliciter ad dei gloriam regnet et vtilitatem rei publice. Hic primo regni sui anno cum exercitu suo magno intrauit terram sarracenorum et obtinuit viriliter villam que dicitur ximena et destruxit stipanas habuit etiam bullam cruciate contra sarracenos et continuauit guerram iiii.annis. In quibus non modicum sarraceni sunt fame afflicti in signum et voluntatis expugnationis regni granate cepit diuisam malogranatorum pro ornamento armorum regalium. Quid erit. deus nouit. cuius est causam et finem bellorum agnoscere. multa enim impedimenta efferuntur specialiter diuisio militum in regno contra ipsum. propter que tam hoc

anno .lx. plus timetur guerra in regno quam contra infideles quod deus sua pietate avertere dignetur.

¶ Vincunt sarraceni et perduntur civitates pera et constantinopolis. et de trib⁹ mirabilibus que precesserunt.



Entesimum quinquagesimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. cccclliij. tempore Nicolai pape quinti. Tunc enim imperator turchorum cõgregato magno exercitu per terram et magna classe. proposuit nomen delere christianum viribus suis. In primo ergo ipse obsedit civitatem que pera dicitur quam post plurima certamina cepit .xxviij. die may et intrãs eãdẽ civitatem crudelissime occidit omnes christianos a sex annis et supra et sequenti die .s. xxix. intravit portum constantinopolitane urbis vigore belli et pluribus artibus guerre. Obsedit ergo civitatem constantinopolitanam per mare et per terram potentissime et eam angustians sine intermissiõe finaliter eã devicit et cepit et ingressus civitatẽ indicibilem cedem fecit in christianos. Alios vero pedibus et manibus ligatos in captivitatẽ duxit monachos etiam et monachas cõsecratas vituperose ex monasteriis extractas ac si meretrices ex prostibulo institute essent trahebat contra eas pagens tanta et talia qlia de pecudibus quis sine rubore vix dicere auderet. Adolescentulos suo a decennio et infra cogebat sue spurcissime fidei adoratores esse; et ultra hoc intraverunt thurci in illo eximio et claro tẽplo sancte sophie et sacratissimas imagines sanctorũ atque sanctarũ pedibus conculcaverunt et omne genus vituperii super eas fecerũt et in sacra altaria ascendentes saliebãt vociferãdo iubilantes et machometũ hymnis et laudibus extollentes. Ascenderunt etiã illi nepharii thurci ad sublime tegumẽ eiusdẽ alte et famose ecclesie sancte Sophie et crucẽ eius cacumine infixam deiecerũt et dirupe runt. Sacra vero corpora sanctorum laniabãt et devastabãt. plurima etiã vituperia fecerũt in sacris crucib⁹ et calicibus et intãtũ eorum vesana rabies exarsit quod a prima hora diei usque ad meridiem totã urbem nudatã et desertã reliquerunt sicut non latinũ non grecum non armenium non iudeum nec aliũ quẽvis hominẽ de habitatoribus civitatis intra eã dimiserunt. Hec ex epistolis ysidori cardinalis rutenensis qui presens fuit in excidio civitatis et frãcisci rostarii ducis venetorũ trãsmissis ad Nicolaum papã quintũ. ut de remedio in futurũ provideret contra hunc thurcorum imperatorẽ qui se vocat inimicũ crucis christi et intãtum odio habuit christianos quod cum aliquẽ videret existimãs se in visu deturpatũ et foedidatũ proprios oculos abluit et abstergit ut dicit predictus cardinalis. Et est diligenter advertẽdum ad tria singularia que desolationem predicte civitatis precesserunt quorum duo predixit quidam ãtiquus philosophus grecus qui leo dicebatur. Unde in ecclesia sancti demetrii predicte civitatis ut mihi quidam grecus qui

propriis oculis sepe vidit: narrauit Erat quedam columna marmorea tota operata ad modum scacorum sic ordinata q incipiendo a princi- pio in vno scaco ponebatur nomē imperatoris et in sequenti nomē pa triarche qui presidebant et predixit philosophus predictus q cū facta fuisset impletio omnium scacorum illius columne tunc perderetur ci- uitas constantinopolitana et sic de facto accidit. quia presidētibus Cō stantino imperatore et gregorio pa- triarcha in quorum tempore capta fuit ciuitas predicta facta fuit im- pletio vltimorum scacorum colum- ne secundum quod predixit predi- ctus philosophus leo fuit q tempo re Constantini debebat perdi ciui- tas cuius verba in predicta colum- na erant hec. Constātinus me fecit et Constantinus me dissoluet. et sic impletum est. Istud enim fuit mira bile preuideri a tali excidicione a phi losopho quod esse non potuit nisi a spū dei. Primus enim qui imperauit et nobilitauit predictā ciuitatē fuit vocatus Cōstantinus. qui dedit pa- trimonium ecclesie. mater sua fuit vocata helena. et primus patriarcha fuit vocatus gregorius. Ultim⁹ aūt qui ibi imperauit et perdidit ciuita tem mortu⁹ in bello dicebatur etiā constantinus et mater sua helena et patriarcha etiam gregorius vocaba- tur. Tertium vero mirabile quod p- cessit captionem ciuitatis fuit visum per turchos. christianis nihil viden tibus. Unde cum quadam nocte vi- gilantes turchi in obsidionem re- spicerent versus ciuitatem viderūt subito multitudinem luminum ad modum candelarum vndiq super turres et muros ciuitatis quod re- spicientes et admirantes. timuerūt valde. Arguentes ex hoc miraculo ciuitatem esse sub diuina protectio- ne et cum retulissent qui viderāt im peratori turchorum ipse simulauit pro tunc. Altera vero nocte apparē tes predicte candele super turres et muros vise sunt eleuari in celum. Et tunc turcus ille magnus interp- tans visionem illam: dixisse fertur. Candele que apparuerunt descenden tes significauerunt q deus in tem- poribus preteritis protegebat hāc ciuitatem. sed cādele eleuate in celū designant q deus recessit ab ei⁹ cu- stodia. Nunc ergo ait: est tempus de bellandi eam et sic ardenti rabie ir- ruerunt in ciuitatem nobilissimam et ceperunt eam vt dictum est. Et vo co illam ciuitatem nobilissimam: quia secundum ysidorum in libro ethimologiarum. xv. Constantino- polis est in tracia quā edificauit ex nomine suo constantinus solam ro- me meritis et potentia adequatam. Hanc conditam primo a pausania re- ge spartanorum et vocatam bisan- cium vel q tātum patet inter adria- ticum mare et propontidem vel q sit receptaculum terre et maris. Un- de et eam constantinus aptissimam condere iudicās vt receptaculū. sibi mare terraq fieret. Unde et nūc ro mani imperii sedes et totius capud est orientis sicut roma occidentis. hec ille. Sic ergo hec nobilissima ciuitas immo qsi totum grecie im- perium occulto dei iudicio tradi- tum est in manus impiorū sicut etiā methodius martyr prophetauit ine

ter cetera dicens: grecia in captiui-
tate & occisione erit sicut plenius di-
cetur infra consideratione .xiij. in pri
mo passu.

¶ Uincunt xpiani cruce signati .fu-
gato thurco & cesis .lxx. milib' thur
cor̃ Johãne de capistrano nomẽ ie
su deuotissime inuocante.



Entesimũquin-
quagesimummum septimum
bellum inter saracenos &
xpianos accidit anno dñi
Millesimo .cccclvij. sedẽte in cathe-
dra petri Calixto papa tertio qui i
memoriã huius belli instituit festũ
duplex transfigurationis dñi nostri
iesu xpi cum gratiis & indulgentijs
solẽnitatis corporis xpi: et cui' bul-
la plumbea quam oculis ppriis vidi
ordinem istius belli & victorie diui-
ne ad ppositum annotaui vbi sic pre
dictus papa inter cetera ait. Quo-
niã pater ille misericordiarũ ac piis-
simus xpianorum protector et vite
nostre defensor: omnipotens deus:
postq̃ in die celebri beatorum apo-
stolorum petri & pauli dum sacra mis-
sarum solennia in eorũ basilica age
remus litteras nostras super gene-
rali oratiõe p vniuersos xpicolos fa
cienda lectas & sancte dñovbiq3 ob-
seruatas fecim' publicari piis oroĩb'
& operib' sui afflicti ppl'i aliquãtulũ
mitigat' feritatẽ ipsi' imperij & ima-
nissimi turchi cultor̃ execrabilis ma
chometi p̃xima estate decursa cũ suo
pene innumerabili in quo plurimum
cõfidebat exercitu isidelium & turcho
rũ cõtrinit castri balgradi in regno
vngarie ad ripã danubij situati qđ
vndiq3 obsessum & cõquassatũ diru-
pere satagebat obsidiõe soluta per
ce signatos & vngaros ad modũ po-
pulares quis paucitates numero et
inermes ex nostra ordinatiõe & insti
tutiõe dilecto filio legato nostro de
latere illuc destinato insignita ac mu
ciis & litteris sepius reperita & sin-
cera fide quã gestam' in ipso saluato
re nostro cuius ẽ res adiuuare dispa
sas & desperatas ptegere ac supbos
pcipue infidelium & xpiane fidei ini-
micorũ potentiã cõterere & etiaz de
bellare sub strennuo ymoda iohãne
celebris memorie fidei nostre catho
lice acerrimo defensore et pro ea suis
fidelibus p pugnatore xpianorũq3 co-
hortis duce dignissimo cui neq3 fi-
des neq3 spes victorie desuere mili-
tantibus presente p̃ter iohãne quo
dam de capistrano ordinis fratrum
minorũ pfessore viro quidẽ optimo
& meritorũ apud deũ & hoies eximio
& nomen iesu xpi in quo salus nostra
cõsistit fiducialiter & assidue cum oi
populo circũcepto voce vnanimi in
uocante vexillo q3 sacratissime cru-
cis cum magnis clamorib' & vocib'
eleuato ad celũ. Unde inestabile vel
a cunctis dicitur aduenit auxilium
Mira res die memorabili beate ma
rie magdalene celesti p̃sidio commu
nitus populus fidelium impetu in
hostes viriliter facto eundem ferũ
turchum cũ suis sacrilegis compli
cibus in turpem & damnosam fugã
conuertit: dedit q3 ipse miserator do
minus & fidelis in manus paucorum
tam ferocis inimici & innumerabi-
lis exercitus cum maxima strage vi
ctoriam vltra q̃ mens estimare pos-
set humana: dominus enim potens
super exercitus & tyrannos qui mo

ditan et orientales pupulos ad nume-rum locustarum in manu tradidit ge deonis. Omne etiam sacerdoti con-tra eliodorum ciuitatem sanctam hie rusalem prophanare molientem presi dium prebuit et iuuamen pro nobis contra insolentissimos hostes mira-culose pugnauit. O bone iesu dux et saluator noster fortitudo vera et tu-tissimum certumque presidium ad te cō fugientium christianorum ipsos proprio sanguine redemisti: gladium tuū su per inimicorum capita fugientium intromittēs non pauciores sese mu-tua cede necarunt quam a nostris in prelio interempti fuissent. Nam vt a fidedignis accepimus in ea pugna: xl. milia occisi totidemque superstites in turpem fugā versi sese mutuo tru cidantes defecerunt. Castra incensa machine et instrumēta bellica omnia direpta sunt: vt confusus abiens ip se tyrannus et pre timore iam multis mensibus non apparens inter late-bras seu munita oppida se recepisse dicatur et diuinam presentiens vltio-nem in suam perditionem futurā in tra. Constantinopolitanam peraque ciuitates se reclusit. Illasque muris et antemuralibus munire frustra decer tat minus attēdens quod nisi dominus custo-dierit ciuitatem frustra vigilat qui cu stodit eam: hec est predicta bulla.

Vincunt christiani in affrica per regem alfonsum portugalie.



Entesimūquinquagesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit āno domini millesimo.cccclviii. Tunc rex alfon-sus portugalie armata magna classe transiuit in affricam et obsessa quadā villa forti maritima que dicitur alcacer tagner ac fortissimo bello angustia-ta cepit eam et christianis populauit ac muniuit armis et victualibus necessa-riis. Dolentes autem saraceni affricam bis iam duorum annorum interual-lis cum innumerabili multitudine bellatorum venerunt vt eam obtine rent sed plurimis eorum peremptis vacui semper redierunt. Et quia inter pre dictam villam et mare erat aliquale spacium vbi venientes saraceni se ponebant ne per mare posset succur-sus dari eidem. Rex predictus in re gno portugalie fecit quadrari lapi-des in tanta multitudine quanta ne cessaria erat pro duplici muro con-struendo a predicta villa vsque ad ma re: lapidibus ergo predictis ac suffi cienti calce per nauigia in predictū locum deductis tanta fuit multitu-do lapicidarum quod paucis diebus fa cti sunt muri cum turribus necessa-riis sic quod cum saraceni cognouerunt opus quasi finitum erat et factus est locus quasi inexpugnabilis a sarace nis in magnum subsidium et vtilita-tem christianorum transeuntium per il lud secretum mare mediterraneum. distat autē predicta villa a cepta sex leucis et a portugalia vt fertur fere centū leucis et a tarifa que est etiā lo cus christianorum istius regni castelle ex altera parte maris stricti tribus leucis et sic ista duo loca sunt quasi claues maris stricti.

Decima consideratio est de pos-sessione terre sancte per saracenos que duobus explicatur punctis.

Decima conside
ratio huiꝰ libri q̄rti ē de
possessiōe terre sancte p
saracenos vbi duo pun
cta occurrūt declaranda. Primus ē
scire causam quare saraceni tenent
terram sanctā. Secūdus vero punctꝰ
erit. Si xpiani vellent facere guerrā
saracenis ad terrā sanctā capiendā
qs locus eēt eis conuenientior in orbe
ad incipiendū talē guerram. Extol
lunt eī se saraceni dicētes se tenere
veritatē legis qz possident terrā san
ctam. Insultant etiā iudei contra xpia
nos dicētes q lex xpianoꝝ nulla est
nec iesus nazarenꝰ est messias in le
ge promissus qz non possident terram
sanctam hierusalem. Ideo ad hec de
clarandū tres rationes assignant p
fratrem vincentiū sctm̄ in sermone.
Ecce ascendimꝰ hierosolimā. Prima
est ad excusationē xpianoꝝ. Secūda
propter cōfusionem saracenorum. Ter
tia est propter conuersionem iudeoꝝ.
¶ Circa primum notandū est q nul
lus christianus est ita sanctus quin
peccet excepto christo et virgine ma
ria. Unde ecclesiastes septimo non
est homo iustꝰ in terra qui faciat bo
num et non peccet: ⁊ deus non vult
q christiani peccent in illa terra in
qua filius dei passus est pro pecca
tis hominum quia hoc reputaret ad
maximam iniuriam: de agarenis ve
ro nō ita iniuriatur quia canes sunt.
multum enim displiceret regi et in
dignaretur si filii sui vel milites min
gerent in camera sua: si autē canis
minget non curat. Idem in proposi
to de terra sancta: multum displice
ret xpo si nos filii per baptismum fa
ceremus in ea exemptiones et qui
sed de agarenis tamq de canibus n
curat: et concordat auctoritas xpi di
centis hierusalē calcabitur a genti
bus donec impleātur tempora natio
num Luce. xxi. tunc cū enim oīs ple
nitudo gentium intrauerit omnis I
rael saluꝰ erit: vt habet ad romanos
xi. Et sic patet prima ratio scꝫ q pro
pter excusationem xpianoꝝ ne pec
cemus in camera sanctificata regis
regum iesu xpi non possidemus ter
ram sanctam. Unde sic patuit supra
bello centesimo. Hierusalem capta
fuit p cruces signatos christianos ⁊
quādiu vixerunt in sanctitate ⁊ sine
offensa christi possederunt terrā san
ctam. Sed cū multiplicata fuerit in
eis mala ⁊ offense xpi continuo ex
pulsi fuerunt a terra illa ⁊ introdu
cti fuerunt canes saraceni ad fouē
dum illam sicut patuit supra conside
ratione nona huius libri bello. cvii.
Secunda ratio est propter confusio
nem saracenorum: ipsi enim sunt fi
lii xpianorum qe vix sunt octingenti
anni q sunt marchi. Unde beatus au
gustinus fuit episcopus yponensis. Sꝫ
machometꝰ a sergio deceptus dece
pit eos ⁊ ideo agareni sunt xpiani re
negati ⁊ ppterea retinent adhuc ali
quid de fide christiana et credunt et
aliquid non. Credunt nāq vt xpia
ni q vnus est deus creator omnium
sed non credunt q ille deus sit tres
persone in confusione ipsorum ipsi
met ostendunt locum in quo xps fuit
baptizatus vbi tota trinitas appa
ruit. Secundo credunt q fuit homo
purus iuvenis ⁊ sanctus de spiritu
sancto in maria virgine cōceptꝰ sed
non credunt q sit deus ⁊ in confusio

nem sue credētie ostendunt locū vbi suscitauit lazarum proprio imperio quod nō potuisset nō fuisset de⁹. Tertio credunt φ est in celo sed non credunt φ est in sacramēto altaris: ꝛ in confusionem eorum ostendunt xpiani locū cenaculi in quo xps illud sacramentum instituit. Item non credunt xpi passionem: tamen in eorum confusionem ostendunt vbi xps fuit crucifixus ꝛ sepulchrum vbi corpus fuit sepultum Item agareni baptizantur sed non cū forma verborum ꝛ ipsi ostendunt locum vbi xps constituit sacramentum baptismi cuȝ forma illa. In nomine patris et filij et spūssancti in eorꝫ confusioneȝ. Ideo dicit dauid. fac mecum signum in bonum vt videant qui oderunt ꝛ ↄfundantur. Unde sicut custodes portarū in domibus regum xpianorū cuȝ haberi possunt sunt hoies difformes vt ethiopes sic φ nullus intrare potest nec filius neqꝫ milites nisi per man⁹ illorum sic xpus in palatio suo terre sancte pmittit φ custodes portarum illi⁹ patrie sunt homines difformes scilicȝ bestiales machometici. nec scȝ filij sui milites xpiani ad interiora secretorum terre sancte admittant nisi per manus illorum: nec ex hoc sequitur honorabiliores esse genitores difformes filijs ꝛ militibus caris immo hoc cedit in confusionem genitorum ꝛ honorem filiorum ꝛ militum. Numquid etiam in domibus magnorum in castris in nauibus maris immo etiam in domibus rusticorum custodes et vigiles sunt canes ne quis ingrediatur nisi homo pacis et ad honorem talis loci: ꝛ patet φ sic etiā custodes ꝛ vigiles terre sancte sunt canes saraceni. nec si quis ingrediatur ad interiora secreta vbi christus in humana natura ābulauit nisi fuerit homo pacis. et ad honorem illius loci quales sunt peregrini christiani visitantes terram sanctam et patet φ istud cedit in confusionem saracenorum φ assimilantur canibus custodientes domos. Item in confusionem cuiuscunqꝫ virtuosi est sustinere aliquod falsum propter auaritiam. Cum ergo saraceni se reputēt virtuosos ꝛ credant falsum esse φ iesus nazarenus fuit mortuus ꝛ sepultus ꝛc. et tamen hoc sustinent ostendentes predicta loca vt dictuȝ est cū magna diligentia propter auaritiaȝ φ propter interesse quod recipiunt a peregrinis christianis: ergo possessio terre sancte per saracenos est in eorum confusionem non enim permitterent principes christiani pro toto auro mundi si inter eos esset sepulchrum machometi φ visitaretur et honoraretur a saracenis sicut faciunt christiani in terra sanctā cum hoc non soluȝ cederet in confusionē xpianorum sed etiam in contumeliā creatoris scientes falsum esse φ honor debeat exhiberi bestiali et spurcissimo machomete: quia honor secundum philosophum est premium virtutis: que in machometo locum non habuit propter abyssum criminum in eo contentorum sicut patuit supra consideratione prima huius quarti libri et quasi per totum est ergo in confessionem saracenorum possessio terre sancte: et honorem christianorum. Tertia ratio est propter conuersionem iudeorum. Iudei namqꝫ secundum φ ex lege moy-

si sunt affecti z nutriti terreni sunt z
sperant q messias ducet illos ad il
lam terram: z dicunt intra se ecce ha
bebimus hierosolymam propter hoc
iesus christus verus messias voluit
q nec christiani nec iudei habeant il
lam terram: qz non venit vt daret illã
terram: sed celestem de qua dauid.
Credo videre bona domini in terra
viuentium: sed illa est terra morien
tium. Ideo apostolus ad hebreos vl
timo. non habemus hic ciuitatẽ ma
nentem: sed futuram inquirimus.
Cessent ergo sarraceni ab excellen
tia sua: sileant iudei z conuertantur
a miseria sua. Consolentur christia
ni in filiatione z militia sua: qz chri
stus dedit eis potestatem filios dei
fieri his qui credunt in nomine eius.
Iohan. primo. Sed que harum gen
tium habet vel tenet veram legem.
¶ Licet supra libro primo sit latissi
me declaratum: potest tamen hic exẽ
plariter declarari per parabolam il
lius diuitis qui habet vnum lapidem
preciosum magni valoris et tres fi
lios zc. dominus iste diues ẽ christus
deus z homo: z tres filij tres sũt po
puli iudeorum agarenorum z christia
norum: dicit primogenitus scilz po
pulus iudeorum. Ego habeo lapidẽ
i. est legem veram: qz eam dedit mi
raculis confirmatam. Dicit populus
christianus non: immo ego habeo le
gem veram: quia mea lex confirma
ta est miraculis que non possunt nisi
per deum fieri. Demones poterant
facere miracula moysi. Populus aga
renus dicit: immo ego habeo legem
veram. Nunc ponderemus lapidem
primo ponderetur in sanctitate lex
moysi z eam ponderat salomon qui
dicit de terrenis que promittuntur
in lege moysi: vidi cuncta que fiunt
sub sole. Et ecce vniuersa vanitas.
Ecclesiastes primo. modicum ponde
rat ideo nihil valet. Videamus sectam
machometi quantum ponderat, quia
promittit riuos lactis mellis olei vi
ni mulieris zc. Hec est vita porcorum
nihil ponderat. Vere magnus dolor
esse debet prelatis ecclesie z doctori
bus fidei christiane si attente. consi
derent sectam maledictam sarraceno
rum videre tantam multitudinem
animarum rationabilium sicut sunt
sarracenorum que redempti sunt san
guine iesu christi esse inuolutas in er
rore damnationis: qz non intelligunt
scripturam diuinã: z quod peius est
nec volunt intelligere neqz audire:
sed inclinent ad ea z sequuntur que
debẽtur porcis z azinis. lex christia
norum que promittit gloriam cele
stem que est infiniti ponderis z valo
ris: qz plus põderat vna dies glorie
q omnia bona huius mundi. Ecce p
missio quicunqz fecerit voluntatem
patris mei qui in celis est intrabit
in regnum celorum. Mat. vij. Pona
mus ergo in celum cor nostrum z spẽ
omnia terrena despiciendo: quia se
cundũ apostolum. ij. Corin. iiij. quod
in presenti est momentaneum est: et
leue tribulationis nostre supra mo
dum in sublimitate eternum glorie
pondus operatur in nobis non con
templantibus nobis ea que viden
tur: sed que non videntur: que enim vi
dentur temporalia sunt que autem non
videntur eterna sunt.

¶ Que sit terra aptior pugnãdi cõ
tra terram sanctam.


Ecundo puncto huius considerationis scz quis loc9 esset conuenientior in orbe ad capiendū terram sanctam. Respondet q̄ si xp̄iani vellent incipere guerraz ad terrā sanctam capiendam: et alia loca que amiserunt nullus locus nulla terra conuenientior est q̄ hispania q̄ sic declaratur. Certū est q̄ in vniuerso quinq̄ loca possunt considerari sicut notat magister Raymundus lullij in quodam tractatu suo per que posset incipi talis guerra sicut sepe attentatuz fuit. Primus locus est in terra imperatoris constantinopolitani et in terra turchorum. Deinde per terraz armenie quousq̄ peruenire in siriā et hec via non est multuz laudabilis: q2 est valde grauior difficilior et nimis longa et sic requirit magnum exercitum et multas expensas. Secundus loc9 est insula quedam que rayect appellatur situata prope alexandriam. Posset enim illa insula cum galeis et militib9 capi et detineri: sed hic locus etiam non est laudabilis quo ad presens: tum q2 via est nimis longa: nimis etiā requirit expensas et bellatores contra illam. Tertius locus est regnum cipri et terra hermenie: sz ista via etiā non est laudabilis. tum q2 ille terre non sunt omnibus sane sicut experti sunt qui transierunt. tum etiam q2 illa via est nimis lōga et cōiter reqrit nimis de nauigantib9 et pugnātib9 et expensis. tum tertio q2 p cyprum et hermeniam non possent sufficere victualia neq̄ equi. Quartus locus est tunisiā: sed nec iste locus laudabilis est eo q̄ multe gentes in eo cōmorātur et cōsequenter nimis reqrit de exercitu et de equis et de hoc satis probabile experimētū datū fuit qn̄ sanct9 ludouicus rex francorum transfretauit sicut supra patuit consideratione. ix. huius. iiij. libri bello. cxxi. Quintus locus est hyspania i parte eius que dicitur andalusia vbi est almaria malica granata algesira tarifa et hic est locus amenissimus et congruentior omnibus predictis eo: q2 facilior ad acquirendum propter quattuor rationes. Prima ratio est q2 predictus locus est circūdat9 per mare mediterraneū ex vna parte: et ex alia parte p regnum aragonie et castelle: et istud ipediret q̄ nō possent iuuare eos alij sarraceni. Secunda ratio est q2 multum iuuat ad guerram faciendaz fertilitas terre et multitudo equoruz de ppinquo in quibus habundat inter ceteras mundi partes hispania. Tertia ratio est q2 est terra sana: et ideo timore infirmitatum nō solueretur exercitus sicut alibi factum esse dicitur. Et patet etiaz q̄ est propinquissima respectu aliorum locorum. Quarta ratio est: rex bellator cum paruo exercitu posset guerram incipere preiuppositis supradictis: et q2 habet terga secura et sic accipiēdo modo vnuz castrum: et deinde vnam villam et sic successiue deducendo sarracenos semper ante se et multiplicādo continue exercitū et habito regno granate rex bellator cum suo exercitu ampliato ad maiorem barbam scz in affricam poterit leuiter transire scz in regnū cepte quod non distat nisi septez miliaria et in aliquo loco nisi p tres leucas solū p̄sertim isto tpe talis locus

esset conuenientissimus cũ cepta et villa alia que dicitur alcater tagner sint in potestate regis portugalie. Et sic ex illa parte inciperent debellare sarracenos tergis securis dedu cẽdo eos ante se modo lucrãdo vnaꝫ villã modo aliam etc. quousqꝫ peruenire et iontitium semper multiplicando exercitu; ꝙ optime et securissime fieri poterit vt dictum est propter ppinquitatem hyspanie et eius fertilitatem: et qꝛ retro se nihil timerent et sic paulatiue bellator rex posset facere guerram sanam sarracenis et acquirere terram sanctam hierusalem: et totũ regnum egypti: patet ergo clarissime ꝙ nulla terra in mũdo est cõuenientior christianis ad incipiendum guerraꝫ pro terra sancta capiẽda ꝙ̃ hyspania. beatus ergo rex bellator qui propter zelum fidei catholice hec cogitauerit et in opere posuerit sperans omnia predicta acquirere per iesum christũ in cuius manu sunt omnium potestates et iura regnorum.

¶ Quomodo christiani habere se debeant de iure et ordinatione regni erga sarracenos viuentes inter nos.



Undecima consideratio huius quarti libri est de his ad que cõpelli debẽt sarraceni viuentes inter nos de iure et ex ordinatione regni. Circa primũ notanduꝫ ꝙ vt tradit in titulo de iudeis et sarracenis in clemẽtinis pricipes christiani sub obtestatione diuini iudicij a duobus debent cõpescere sarracenos sibi subiectos: scꝫ ab inuocatione publica nomis machometi et a peregrinatione quam facere solent ad sepulchrum cuiusdam sarraceni. Unde sacrum concilium ibidẽ sic ait cedit quidam in offensam diuini nominis et opprobrium fidei christiane ꝙ in quibusdam mundi partibꝰ principibus christianis subiectis. In quibus interdum seorsum interdum vero permixtim cum christianis habitant sarraceni sacerdotes eorum zabazala nuncupati vulgariter in tẽplis seu mesquitis suis ad que idem sarraceni conueniunt vt adorent ibidẽ perfidem machometum diebus singulis certis horis i loco aliquo eminenti eiusdẽ machometi nomẽ christianis et sarracenis audientibus alta voce inuocant et extollũt ac inv verba quedam in illius honore publice profitent. Ad locum insup vbi olim quidam sepultus extitit sarracenus quem vt sanctum alij sarraceni venerantur et colunt magna sarracenorũ eorũdem partium et aliarum confluit publice multitudo ex quibus nostre fidei non modicum detrahitur et graue in cordibus fidelium scandalum generatur. Cum autem hec diuine maiestati displicentia non sint aliquatenus tolleranda sacro approbante consilio ipsa in terris christianorum fieri deincepts districtius inhibemus vniuersis et singulis principibus catholicis sub quorum dominio sarraceni morantur et fuerũt predicta sub obtestatione diuini iudicij obnixe iniungentes: quatenus ipsi tanq̃ veri catholici et christiane fidei seduli zelatores opprobrium quod tam ipsis ꝙ̃ ceteris christicolis per premissa ingeritur debita considera tione pensantes ipsum: vt pro illo

eterne beatitudinis premium asse-
quantur de terris suis omnino aufe
rant a suis subditis auferri procu-
rent inhibendo expresse ne prefata
inuocatio seu professio nominis ip
sius sacrilegi machometi publice:
aut peregrinatio ṗlibata ab aliquo
in eorum existente dominio audiant
attemptare de cetero vel quomodoli
bet sustineri. Si vero qui secus pre-
sumpserint taliter ob diuinam reue
rentiã castigentur ab ipsis ꝙ alij eorũ
exẽplo perterriti a ṗsumptione sibi ar
ceantur hec ibi sctissime ordiatũ: sꝫ ne
gligenter custoditũ specialiter pri-
mum cũ altis vocibus de die et de no
cte tales pclamationes faciant sar-
raceni: et nõ solũ non castigantur a prin
cipibus verũetiã et defenduntur et rar⁹
est qui ppter fidei honorẽ reclamet
cõtra eos quinimmo tãta est ignorã
tia ṗdicte inhibitionis in principi-
bus et clero ac populo ꝙ non cogitãt
predictas inuocationes siue pclama
tiones eẽ in offensa diuine maiesta-
tis ꝙ nõ sine culpa est ante deũ cum
talis ignorãtia non excuset. quia igno
rãtia facti nõ iuris excusat. De alijs
aũt atqȝ ad que cõpellendi sunt sar-
raceni tã de iure ꝙ ex ordinatiõe re
gni sufficiant que dicta sunt libr. iiij.
consideratione. xi.

¶ Ista duodecima cõsideratio trac-
tat de fine legis sarracenorum et de eo
rũ ppetua seruitute sub iugo xpiano
rum sub quatuor passibus.

Duodecima et vl-
tima consideratio huius li
bri quarti est de fine legis
sarracinorum et de eorũ perpetua ser
uitute sub iugo xpianorum. iã finem
oportet dare huic. iiij. li. de bello sar
racenorum in hac vltima consideratio-
ne ad quã explicandã. iiij. passus
conuenit ptrãsire. Primus est de ca
stigatione finali fienda per sarrace-
nos. Secundus est de cessatione sue
legis. Tertius est de tpe quo dꝫ ces-
sare. Quartus vero erit de perpetua
seruitute sarracenorũ sub iugo chri
stianorum.

¶ De castigatione finali fienda per
sarracenos in populo xpianorum.



Rimus pas
sus est ꝙ per sarra-
cenos fiet diuina ca
stigatio terribilis in
oĩbus regnis mun-
di ppter pctã popu
li scdm ꝙ ṗdixerũt: et primo metho-
dius martyr quẽ beatus hieronym⁹
in opusculis suis laudat loquens de
fine seculi cui⁹ prophetia sequitur.
In nouissimo autẽ sexto millenario
seculi exiẽt filij hysmaelis de here-
mo et erit aduentus eorum castigatio
sine mẽsura et sine mĩa et tradet deus
in manibus eorum oĩa regna gentium
ppter peccata que operata sunt cõ-
tra pcepta dei. Ideo tradet nos de⁹
in manus barbarorum quia obliti sumus
precepta domini facient enim christia
ni multa illicita: quia maculabunt se
ipsos adeo ꝙ turpissimum est ad di-
cendum, ppterea tradet illos de⁹ in
manibus sarracenorum ꝓsida erit in
captiuitate et occisiõe capadocia et in
captiuitate et occisione cilicia. In
tribulatione erit terra syrie et in soli
tudine et ei⁹ habitatores captiui du-
centur. Sicilia sit et habitatores eius

in gladio peribunt. Grecia in capti-
uitate erit ⁊ occisione affrica erit si-
militer egyptũ orientales ⁊ Asia sub
graui tributo in auro ⁊ argento erit.
Hispania gladio peribit et captiui
ducent habitatores eius. Gallia ger
mania agaronia varijs prelijs erunt
deuorate multi ex eis ducent capti-
ui romani in occisione erunt ⁊ couer
si in fugam. Insule maris erũt in de
solatione ⁊ obtinebunt filij hysmae
lis introitum ab aquilone ⁊ oriente ⁊
meridie ⁊ occidente ⁊ replebitur hie
rosolyma cunctis gentibus qui ca-
ptiui ducent ⁊ replebit terra ꝑmis-
sionis oibus gentibus ⁊ erit iugum
eorum graue super omnes gentes ⁊
erunt omnia sub iugo eorum ⁊ tribu
to ⁊ omnia ornamenta diuitum eorũ
erunt ⁊ que fuerunt in ecclesijs san-
ctorũ siue aurũ aut argentũ siue lapi
des ꝑciosi ⁊ omnia ornamenta eorũ
erunt; ⁊ distribuẽt misteria dei ⁊ erũt
sacerdotes sicut populus: ⁊ ecclesie
incendio cremabuntur ⁊ erit tribula
tio magna ⁊ multa corpora proijciẽ
tur in plateis eo qd non sit qui sepe
liat ea ⁊ erit sarracenorum iter a ma
re vsqꝫ ad mare ⁊ erunt regiones in
viam ⁊ vocabit via eorum vie angu-
stie ⁊ gradientur simul iuuenes ⁊ se-
nes diuites ⁊ pauperes ⁊ cum gemi
tu ⁊ afflictione dicent beati sunt illi
qui nos de hac luce precesserũt: hoc
beatus paulus predixit nisi venerit
discessio primũ ⁊ reuelatus fuerit et
cetera. Quid enĩ aliud est discessio
nisi disciplina q̃ corripient vniuersi
habitatores terre a filijs hysmaelis
propterea onagrum appellauit deus
hysmaelem patrem eoꝝ ꝓpter hoc in
desolationem tradet oẽm terrãm erũt
multe vrbes deserte non enĩ sunt ho
mines isti sicut alie gentes: sed sunt
filij hysmaelis de heremo venturi ⁊
sunt hominibus odibiles. Erunt igi
tur imitatores eorum qui de herem
exituri sunt mulieres vteris partus
habentes: partusqꝫ cum mulieribus
simul interficiẽt: in ecclesijs sancto
rum cum mulieribus concubent ⁊ sa
cratis vestimentis ecclesie induent
seipsos et vxores eorum. Iumenta
sua ligaturi sũt ad sepulchra sancto
rum tanq̃ ad presepia ⁊ erit maxima
tribulatio super christianos qui ha-
bitant super terram: ⁊ tunc appare-
bunt fideles qui fuerunt in christo
credituri: non enĩ propterea mittit
deus has tribulationes super chri-
stianos vt iusti deleantur qui in chri
sto sunt credituri: sed vt manifesta
tur qui in ipso erant fidelissime cre
dituri sicut ipsa veritas dicit beati
eritis cum persecuti vos fuerint ⁊ di
xerint omne malũ aduersum vos mẽ
tientes propter me gaudete ⁊ exul-
tate ⁊c. sicut enĩ persecuti sunt ꝓphe
tas qui fuerunt ante vos ⁊c. sed q ꝑ
seuerauerit vsqꝫ in finem hic saluus
erit. hec ille. Eandem sententiam tra
dit magister in hystorijs scholastic
super idem Gen. xvi. Hic erit homo
ferus vbi nos habemus ferus hebr
habet phara quod sonat onager de
hysmaele dictum allegans predictũ
methodium dicentem onagri ⁊ capre
a deserto omnem bestiarum super
gradientur rabiem ⁊ mansuetorũ nu
merus conteret ab eis. dixit enĩ de fi
lijs hysmael. futurum est autem vt
exeant adhuc semel ⁊ obtinebunt or
bem terre per octo ebdomadas an-
norum; ⁊ vocabit iter eorum via an-

·1·56· annoꝝ·

gustie quia patrem eorum ysmael vocauit dominus onagrum. In sacris locis interficient sacerdotes et ibidem cum mulieribus dormient ad sepulcra sanctorum religabunt iumenta et hoc propter nequitiam christianorum qui tunc erunt de quibus dicitur in nouissimis diebus. Erunt homines sese amantes etc. Et tunc implebitur quod dictum est per ezechielem. fili hominis voca bestias agri et exhortare illas dicens. Congregamini et venite eo quod sacrificium magnum immolo vobis manducate carnes fortium et bibite sanguinem excelsorum hec ille. ¶ Secundo predictam castigationem christianorum per sarracenos predixit abbas ioachim in speculo visionum libro. viij. c. xli. dicens quod aues nigre habentes nomen duabus litteris confectum videlicet alphabeti latinorum prima atque octaua future sunt in discrimine atque destructione crucis signatorum quod exponens doctor peregrinus dixit quod prima littera est a octaua vero littera est. h. Aues igitur nigre sunt mauri sic dicti propter habitum nigrum cappe nigre quem habent a nicolao apostata eorum doctore. nomen autem ipsorum ex duabus litteris conficitur scilicet. a et h. quoniam agareni ab agar matre et ysmaelite a filio ipsius nuncupati sunt. ¶ Tertio predictam castigationem christianorum predixit sanctissima femina hylde gardis que prophetauit anno domini Millesimo. lxxix. in libro reuelationum dei parte tertia ca. xiiij. dicens ventura sunt mala guerre et bellorum victorie super populum christianorum propter tyrannidem principum et cupiditatem prelatorum eius. Sequitur cadetque populus christianus in manu hircorum caprarum et bestiarum per quas bestias intelligit bestiales et fetidos sarracenos. ¶ Quarto predictam castigationem christianorum predixit cirillus in epistola de occurrentibus malis in orbe symbolo xxix. dicens in sexta die magna seculi veniet hircus violator castitatis a plaga meridionali et intrabit limites occidentales et viuam ouem comedet et dentibus suis carnes agnorum crudas dilacerabit arietes pedibus conculcabit et agnum ouis filii cornibus ventilabit. ¶ Quod exponit venerabilis abbas ioachim super trenorum vltio sic dicens Hircus machometus est agnus ouis filius christus filius virginis cornibus. i. potentatibus suis christianum populum ventilabit. i. multiplici flagello guerrarum vexabit. ouem viuam comedet. i. sanctam matrem ecclesiam catholicam viribus franget et episcopatus et dioceses quamplures penitus cassabit et dentibus suis carnes crudas agnorum dilacerabit quia paruuli etiam adulti vtriusque sexus relicta fide christi sectam machometi assument et vbi nomen christi et nomen virginis venerabantur blasphemabunt et nomen machometi in magna veneratione habebitur a plaga meridionali venire dicuntur quia in eadem parte mauri florent et imperant. Limites autem occidentales partes. i. extremitates christiane creduntur hec autem ioachim. Quid autem sit de veritate predictarum propheciarum deus nouit cuius iudicia abyssus multa.

¶ De cessatione legis sarracenorum.



Secundus passus est quod lex saracenorum non est perpetuo duratura. sed debet cessare quod sic ostenditur. Certum est quod nullum violentum est perpetuum vt patet. iij. phisicorum. nemo etiam diu continuit violenta imperia secundum senecam tragedia. vi. Cum ergo

imperium et dominium sarracenorum sit in orbe violentum patet quia per arma et violentia intrauit vt latissime declaratum est supra consideratione secunda huius .iiij. libri in secundo puncto ergo imperium et dominium sarracenorum non est perpetuum nec diu duraturum et consequenter nec lex eorum quod est intentum. ¶ Item et hoc quod obtinetur trepida manu non est diu duraturum sed tale est imperium sarracenorum patet quia est raptum per arma violentorum vt dictum est. et dicit Seneca tragedia prima. rapta ceptra trepida obtinentur manu. ergo imperium sarracenorum non est diu duraturum et consequenter nec eorum lex. ¶ Item tertio sic illud imperium cuius ius solum est in armis non est diu duraturum sed imperij sarracenorum ius solum est in armis patet quia machometus non ostendit aliquod miraculum quo ius sui imperij et veritas ostenderetur legis. sed nudabat ensem et eleuabat in manu. ac si diceret nullum aliud ius vestri imperij et dominij et legis habetis in orbe nisi in armis. Sic dicebat licus raptum tenens imperium herculis et timens eum perdere tragedia prima senece. ius est in armis. ergo concluditur quod imperium sarracenorum non est diu duraturum et sic lex eorum cessare debet. Unde et doctor subtilis scotus in primo sententiarum questione secunda prologi via se prima obijciens de permanentia secte machometi dicit quod prophetia est apud eos et quod secta eorum est finienda. Unde et ante captionem ciuitatis damiate liber quidam inuentus fuit arabice scriptus cuius autor predixit quendam regem christianum in eadem ciuitatem debere destruere et ossa machometi dispergere: quod erit signum destructionis sue legis.

¶ Quo tempore lex machometi et eius dominium debet cessare.



Ertius passus est de tempore quo lex machometi et eius dominium debet cessare. Circa quod dici posset saluo meliori iudicio quod tunc cessabit quando populus christianus fuerit debite castigatus. Unde secundum augustinum et fuit iam dictum in principio none considerationis huius libri .iiij. ante incarnationem domini populus dei electus erat populus iudeorum post incarnationem vero est populus christianorum: et sic ille erat populus dei electus et tamen dedit ei flagellum infidelium gentilium. Ita nunc religioni christiane sibi dilectissime dedit flagellum infidelium sarracenorum. Nunc autem secundum plinium in tertio libro sue philosophie flagellum seu virga non comburetur quamdiu peccator et seruus inutilis non corrigitur. ¶ Hic refert ipse quod socrates sciscitatus quare manipulum virgarum non combureret post magnam et longam verberationem pardini discipuli sui filij magni prepositi: respondisse dicitur quod nec combureret quousque correctum emendatum presensisset. ¶ Refert etiam plato magnus philosophus de doctrina antiquorum libro .ij. ca. xliij. quod dum vna dierum montem pigamum ascenderet subito tremuit et mugitus horribiles emisit arboreos sciscitabant quare tremuit et mugitus dederit mons respondit quia pastorem vigilantem custodientem gregem suum ego video et arbores dixerunt et tu cum sis mons altus valde et magnus vnum times pastorem. Qui respondit timeo et mugio quia ignem portat in pera qui medio flatu ignis incenso me destruet vosque omnes ad radices com

buret qd futurū cōsiderās malū i or beventurū cū lachrymis tractatū q̄ de lamētationum mira breuitate de malis in seculo futuris descripsit p quē dicūt greci aristotelē alexādru3 in multis instruxisse ₇ deū pastorem ignē in pera fuisse alexādrū i grecia totius mūdi monarchā primū. mōs magnus tot⁹ mūdus iste arbores ciuitates. villa₇ castra₇ reges vellēte sexistētes in ipsis hec plato. ¶ Deus ergo semp flagellū ponit sicut pius pater suis filiis dilectis q̄bus suffiicieter castigatis flagellū igne cōburit scdm q̄ notat btūs augu. in lib. de verbis dñi in tractatu. xix. Ubi sic ait. nō leteris ipie vel tyrāne qm virgavel flagellum efficeris. nouit em prudēs doctor nec ignorat pius pater post castigationē, pmouere discipulū₇ post debitā emēdationem paternali hereditate, pficere filiu3. Flagellū quoq3 sine virgā incēdio flāmarū cōburere. hec augusti. Patet ergo ex p̄habitis q̄ facta cōdigna castigatione pp̄l̄i xp̄iani destruere iperiu3 sarracenor: ₇ sic cessabit cor supstitiosa facta sine lex.

¶ Quartus iste passus ē de ppetua sarracenorum suitute sub iugo xp̄ianorum.



Quartus passus ₇ vltim⁹ ē de ppetua captiuitate seu suitute sarracenor sub iugo xp̄ianor. Hāc aūt suitutē p̄dixit methodius martyr loquēs de fine scl̄i. Cū postq̄ p̄nūciauit castigationē xp̄ianorū p sarracenos. Subsequēter dixit ₇ post tribulationem dicē q̄ facta erit a filiis hysmaelis desolata erit oīs terra ab eis₇ erūt oēs amicti ornamētis ex auro₇ purpura₇ splēdidis vos vestimēt3 tāq̄ spōsi dicētes. Ecce vicimus terrā in fortitudie nostra₇ oēs q̄ habitāt in ea. Tūc recordabit dñs deus sm suā miam quā pmisit diligētib⁹ se₇ eis q̄ in xp̄o sunt credituri₇ liberabit eos d̄ manu sarracenor. Surget aūt xp̄ianor gēs ₇ p̄liabit cū eis ₇ occidet eos gladio₇ captiuas ducet mulieres eor₇ interficiet infantes eor ₇ descendēt filii hysmaelis in gladiū ₇ tribulatione3 ₇ afflictionē₇ reddet illis dñs mala q̄ ipsi aliis fecerāt₇ irruet sup eos malicia septies tm̄ quātū i aliis gesserāt ₇ occidet illos dñs in man⁹ xp̄ianor ₇ erit regnū xp̄ianor exaltatū super oīa regna₇ imponēt xp̄iani iugū super eos graue₇ erūt s̄ui q̄ remanebūt: ₇ tūc pacificabit terra q̄ ab eis fuerat d̄structa: ₇ q̄ captiui fuerāt ab eis reuertent in terrā suā₇ multiplicabunt hoīes sup terrā₇ erit idignatio magna regis romanor sup eos q̄ xp̄m negauerūt₇ erit pax₇ tranqllitas magna sup terrā qualis nō fuit antea nec erit filiis post illā p eo qd in fine seculor erit leticia₇ pax sup oēm terrā₇ requiescēt a laborib⁹. Hec erit pax de qua dicit apl's. i. ad tessalo. v. Cū fuerit tranqllitas magna ₇ securitas tūc veniet repētin⁹ interitus. a quo liberari mereamur feliciter p iesum xp̄m dñm nostrū qui est turris fortitudinis a facie inimici. cui sit honor₇ gloria sine fine. Amē.

¶ Finis.







¶ Incipit liber quintus et ultimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.



Absolutis hereticorum iudeorum et sarracenorum bellis. Restat experiri in hoc libro quinto et ultimo huius voluminis de demonum viribus quid scilicet possint contra nostrum fidei fortalicium. Et ut meum possem explicare conceptum duodecim considerationes circa bellum demonum occurrunt pertractande. Prima erit an sint demones et de quidditate demonum et eorum nobilitate ac natura. Secunda de eorum scientia. Tertia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminentia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postquam ceciderunt de celo usque ad christi aduentum. Septima de perditione dominii eorum per iusticiam in christi aduentu. Octaua de proprietatibus et malicia demonum. Nona de bello demonum post aduentum christi. Decima de diuersitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

¶ Prima consideratio est de quattuor punctis.








Rima consideratio e an sint demones et de quiditate demonu et de eorum nobilitate ac natura. quattuor ergo pvncta in hac consideratione sunt videnda. Primo an sint demones. Secundo quid est diabolus. Tertio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

¶ An sint demones in mundo et si sunt que sunt eorum nomina.



Rimus punctus est an sint demones et que noia eorum. Quo ad primu no discrepat iudei et sarraceni a xpianis quia apud iudeos scriptu est ee diabolos et de pricipibus eorum husa et azael esse appellatos. dicebant etia iudei i euangelio insultantes contra xpm demonium habet et insanit Joha. x. Et iteru in beelzebuth pricipe demoniorum eiicit demonia Math. xii. quod no affirmarent nisi diabolos crederet ee. Non enim possit negare quin scriptu sit in primo Regu. xvi. quod spus malus agitabat saul. Sarraceni etia concedunt demones esse et illos pncipes demonum. quos vocat iudei husa et azael. Ipsi vocat in lingua arabica aroth. et maroth. nos vero xpiani de hoc certam fide habemus cu euangelica doctrina hoc expsse in pluribus locis exprimat. Et io de hoc nulli dubiu esse debet sed cu certitudine affirmare demones ee in mundo. Demones vero non nominamus nos xpiani nisi eo mo quo in sacra scriptura nos reperimus secundum modu sua temptationu. Unde cu temptat de supbia vocatur diabolus. i. deorsum fluens Apoc. xx. qn de invidia dicitur sathan. i. aduersarius Math. xvi. qn de ira dicitur exterminator. i. cor. x. quia ira ponit aiam extra terminos suos. qn de accidia dicitur demoniu. i. sufficiens iniqtas Math. viii. quia sufficit ad puniendu hominem. qn de auaricia dicitur leuiathan. i. additamentu Job. iii. qn de luxuria dicitur asmodeus. i. facture iudiciu Thobie. iii. quia propter luxuria ia dns mundu iudicauit diluuio Gen. vi. qn de gula dicitur Behemoth. i. aial. Job. xl. quia gula reddit homine bestiale. Ite vocatur belial quod interpretatur absque iugo vel absque dnio. Judic. xix. quia pposse pugnat contra eu cui debet ee subiectus. Ite vocatur beelzebuth Luc. xi. quod interpretatur vir muscarum propter imundicia et sordibus ydolatrie et sanguinis eis imolati ad que multitudo muscarum conueniebat. patet ergo demones ee et que noia eorum secundum xpianos iudeos et sarracenos.

¶ De demonum quidditate



Ecundus punctus est scire quid est diabolus. Pro cuius declaratione notandu quod fuit opinio platonicorum precipue apulei secundum quod refert beatus augustinus octauo de ciuitate dei. c. xvi. allegans varrone qui fuit platonicus quod demones sunt genere aialia aio passiua. mente ronalia. corpore aerea. tpe eterna. Si aute obiiciatur quod demones no possunt dici aialia cu sint substantie in corporee. Dicendu e quod no loquitur hic augustinus secundum mente ppria vt dictu e. sed secundum opinione platonicorum. Et io irronabiliter loquuntur sic diffinientes eu demones hoc attribuunt augustino. Unde

Idem augustinus sm mentē ppriam z rectā fidē diffiniēs demones libro eodē. c. xxii. dicit sic demones spūs nocēdi cupidissimi. a iusticia penit⁹ alieni. supbia tumidi. inuidia liuidi fallacia callidi. Quidē ali⁹ dicit q demones sunt substātie rōnales incorporee ingrate deo damnationis hominum cupidissimi.

¶ De nobilitate demonum.



Ertius punctus est qualis ē nobilitas dmonū. Pro cui⁹ noticia sciendū q loqui possum⁹ de demonib⁹ dupliciter vel quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatez nature. Si loqmur de bonitate morali boni hoies meliores z nobiliores sunt demonib⁹. Unde augustin⁹ de ciui. dei ca. xv. loquēs de demonibus sm opinionem platonicorum q vniunt corporibus naturalib⁹ z phisicis sic aīe nostre: z q illa corpora demonū sunt incorruptibilia dicit nō ideo demones meliores sunt hominibus q hnt corpa meliora. s. incorruptibilia. Alioqn mltas bestias hoibus pferemus. Quis em inquit hoim vidēdo equabit aquilis z vulturib⁹. Aut qs odorādo canib⁹. quis velocitate leporib⁹ ceruis z oibus auib⁹. qs multū valēdo leonib⁹ z elephātibus. qs diu viuēdo serpētibus q etiā deposita tunica. senectutē deponere. z in iuuētutē redire phibentur. Sed sicut his oib⁹ meliores rōcinādo sum⁹. Ita etiā demonib⁹ honeste viuēdo meliores eē debemus. Hec augustin⁹. pz ergo q in morib⁹ nobiliores sunt boni hoies demonibus. Si vo loqmur de nobilitate nature. nobiliores sunt demōes hoib⁹ quātūcūq scis sicut deducit ex dictis augustini. li. de ciui. dei cap. ii. vbi dicit q aial ex aīa z corpore cōstat. quorū duū aīa quātūcūq viciosa est melior corpore. quantūcūq bñ disposito sicut dicit. q aurū licz sordidū. argento quis purissimo cari⁹ estimat. Ex q dicto elicit frācisc⁹ de maronis in florib⁹ suis duas cōclusiōes. Prima ē q demones sunt meliores hoib⁹ quātūcūq scis q sicut aīa viciosa excellit corp⁹ qdcūq ppter excellētiorē naturā. ita substātia spūalis oēz substātiā corpalem. Secunda cōclusio q meliores sunt angeli quibuscūq aiab⁹ separatis. quātūcunq beatis. q maior ē excellentia nature sm quā angeli supant ipsos cuz maior sit excellētia de genere substantie. q excellētia gratie. que est quedam forma accidētalis. Et isto modo ponuntur etiam meliores anima christi. Hec ille.

¶ De natura demonum.



Uartus pūct⁹ est qlis est natura demonū. Ad quod breuit respōdetur dupli. Primo q eoz natura nō ē mala sed bona. Uidit em de⁹ cūcta q fecerat et erāt valde bona gen. i. q aūt diabol⁹ sit mal⁹ nō hz ex natura sed ex vicio. Secūdo dr q eoz natura ē mortalis z dissolubilis sz ex dei gra eoz natura est imortalis z indissolubilis sicut z bonoz āgeloz. Un plo in libro thimei loquēs in psona dei ad angelos dicit. dii deoz quoz opifex z magister ego sum: vos vra

natura corruptibiles estis: mea aũt volũtate incorruptibiles pmanet3. Istud dictuz allegat augustin⁹.xiii. de ciui.dei.c.xvi.dicens. Sententia fuit platonis deos et angelos esse mortales sm suam naturã et dissolubiles q̄ sunt facti a deo: tamen diuina voluntate indissolubiles. Et q̄ diuinum consilium et voluntas sunt validiora q̄ sit eorum natura. Ideo dicit plato q̄ non dissoluentur. Et hec videtur fuisse intentio porphirii qui fuit plonicus in capitulo de differentia vbi dicit. Sumus rationales nos et dii.i.angeli.sed mortale additum nobis separat nos ab illis.quasi dicat mortales erãt angeli sicut et nos ex natura sed diuina voluntate immortales facti sunt et sic differunt a nobis.

¶ De scientia demonum.

Secunda cõsideratio ẽ videre q̃lis ẽ sciẽtia demonũ. Hic sũt tria puncta declarãda. Primus est de scia demonũ. Secund⁹ est cuius scientia artes magice exercent et si psit sine pctõ exerceri. Terti⁹ est de arte notoria si est a deo vel a demonibus.

¶ De scientia demonum ante casuz et post casum.

Primus pũctus est de scia demonũ. Circa qd̃ notãdum est q̄ dupl'r possum⁹ loq de scia demonum. Uno mõ de illa scia quã habuerũt añ casum suũ de celo et sic dicit magr̃ sententiaʒ in scdo distinctiõe.iii. q̄ triplicẽ cognitionẽ naturalẽ habebãt sc3 q̄ facti erãt.a q̄ facti erãt et cũ q̄ facti erãt.s.cũ celo ẽpireo.materia prĩa.et tpe.notitiã ẽt habuerũt boni et mali et qd̃ appetẽdũ et respuẽdum illis eẽt: dicit ẽt btũs augustin⁹ loquẽs de noticia ãgeloꝝ añ casuz.xi. de ciui.dei.c.vii.et.viii. q̄ cũ sit alia noticia ãgeloꝝ matutina et alia vespertina quaꝝ prĩa est reꝝ in vbo et scđa reꝝ in gñe ppria qñ fuit dictũ factum ẽ vespe et mane dies vn⁹ Gen. primo. Ibi accipit mane p noticia matutina: et vespe p vespertina. Et secũdũ hoc ponunt dies sex sm q̄ angeli illa sex gña creaturaꝝ q̃ ibi numerant cognouerũt noticia matutina et vespertina in pmo instãti q̄ oĩa fuerunt sil' creatura: sm illud ecclesiastici.xviii.q̄ viuit in eternũ creauit oĩa simul. Si vo loqmur de noticia demonũ post casuz dicit magr̃ in secundo sententiaꝝ disti.vii.q̄ demões lz sint obstinati i malo triplici tñ sentẽtie acumine vigẽs sc3 subtilitate nature: tẽpoꝝ expiẽtia: et reuelatiõe spiritnu3 supnoꝝ. Pmo itelligũt naturalia pñtia. Secũdo mõ naturalia futura sicut tẽpora pluuiosa vl' sicca et eclipses solis et lune et hmõi. Tertio mõ itelligũt voluntaria s3 de cognitiõe futuroꝝ ptigẽtiũ.dicit dñs bonauẽtura i secũdo sentẽtiaꝝ q̄ l3 demões nõ psũt p se scire futura ptigẽtia certitudinal'r tñ freqũẽter vba pdicunt q̄ euẽtũ futuroꝝ aliquo mõ psentiunt.iiii.modis sm augustinuz super geñ.ad litterã q̄ aut psentiũt talia ingenii aut sensus acrimonia: vt quãdo vident aut psiderãt diligẽter ad qd̃ inclinet affectio mea vel que sint iducẽtia vel retrahẽtia aut presciunt talia tẽporum expientia sc3 q̄ ex talib⁹ viderũt accidere simi

ria. Aut tertio talia prescium demo-
nes cautela dolosa vt quando ꝓpo-
nunt aliquid facere ⁊ ꝑmo predicūt
quasi sit aliqd̄ futurū. Aut quarto ta-
lia predicant demones aliena doctri
na vt qn̄ sc3 diuino iudicio ꝑmittun
tur aliqd a bonis angelis addiscere
Unde patet ꝙ demones futura con-
tingentia et si possint probabiliter
opinari neq̄unt tn̄ certitudinaliter
scire. De cognitione vero tēporaliū
⁊ mutabiliū dicit beatus augustinꝰ.
viij. de ciui. dei capitulo. xxi. ꝙ ange
li boni certꝰ ista temporalia ⁊ muta
bilia nouerant qꝛ eorum principales
causas in verbo dei sapientia ꝯtem-
plant̄ s3 quorūdā signoꝝ nobis occul
torum maiori experientia multo plu
ra q̄ hoies futura ꝓspiciūt. Denicꝫ
aūt isti sepe nunq̄ illi omnino fallū-
tur ꝙ ibidem declarans dicit. Aliud
enī est temporalibus tēporalia mu-
tabilibus mutabilia scire eisqꝫ tem-
poralem ⁊ mutabilem motum sue vo
luntatis ⁊ facultatis inserere ꝙ de-
monibus certa ratione ꝑmissum est.
Aliud aūt in eternis atqꝫ incōmuta-
bilibus dei legibꝰ que in eius sapiē
tia viuūt mutationes reruz ꝓuidere
dei que voluntatem que tam certissi
ma q̄ potentissima est spūs eius par
ticipatiōe cognoscere ꝙ sanctis āge
lis recta discretione donatū ē. ¶ Ex
quibꝰ sequunt̄ duo documēta. ¶ Pri
mum est ꝙ sancti in dei legibus eter
nis contemplentur futura quia hic
hoc dicit expresse. Secundum docu-
mentum est ꝙ sancti in diuina volū-
tate cognoscunt ista futura contin-
gentia quia dicit ꝙ dei voluntatem
que certissima est ⁊ omnipotens ista
nouerunt. ¶ Sed remanēt due diffi
cultates. ¶ Prima ē si demones ha-
buerūt noticiam prophetiarum ad
uentus xp̄i dicendum ꝙ sic: cognoue
runt etiam ꝙ xp̄s in lege ⁊ ꝓphetis
ꝓmissus deberet esse verus deus et
verus homo ⁊ ꝙ debebat pro huma-
no genere de virgine nasci ⁊ pati in
genere: nunq̄ tamen in specie cogno
uerunt ꝙ in hoc homine xp̄o ista cō-
plerentur. Sciebat enim diabolus ꝑ
scripturas ⁊ ꝓphetas ꝙ xp̄s venturꝰ
erat verus deꝰ ⁊ verus ho. Etiā scie
bat tempus natiuitatis xp̄i esse imple-
tum per ebdomadas danielis: tamē
nesciebat certitudinaliter ꝙ iesus
nazarenus esset ipse xp̄s. Veruntā ꝓ
pter eminentiā sanctitatis habebat
quandam coniecturam ꝙ ipse esset
verus xp̄s ⁊ hoc voluit experiri per
temptationem ⁊ per illam illum in-
ducere ad peccatū si inueniretur pu
rus homo sed neutrum obtinuit lic3
temptauit eum de cōcupiscentia su-
perbia ⁊ auaritia. Unde licet ille de-
mon qui xp̄m in deserto temptauit
fuerit inter demones acutioris inge
nij. nunq̄ tamen scire potuit per cer
titudinem vtrū iesus esset qui erat ꝓ
missus in lege ad salutē mundi ⁊ de-
iectionem dyaboli nisi per quādam
coniecturam ⁊ ideo ꝓcurauit xp̄i ca
ptionem per iudeos intelligens per
aliqua signa ꝙ ipse esset verus xp̄s
⁊ per consequens ꝙ per eius mortē
expoliaretur infernꝰ hoc perpendit
per eius patientiam ⁊ per scriptura
rum impletionem ⁊ forte per sancto
rum patrū in limbo existentium cōsul
tationē. Ideo mortem eius impedi-
re voluit per vxorem pylati cuius ꝓ
ces efficaces credebat in conspectu
viri sui vt notat Nicolaus de lyra su

per math. ¶ Secunda difficultas ẽ si demones cognoscant cogitatiões nostras. Respondetur ꝙ soli deo cognite sunt secundum cõmunem opinionem doctorum ⁊ hoc videtur per illud quod dicitur primo Regū deꝰ aũt intuetur cor: ⁊ p̄mi palipomenõ vi. tu solus nosti corda filiorum hominum. dicit tamen hic Nicolaus de lira super illud ad hebreos. iiij. viuꝰ est sermo dei ⁊c̃. Et discretor cogitationum ⁊ intentionum cordium ꝙ licet aliqui doctores dicant ipsam cogitationem nostram esse cognoscibilem pure substantie spūali tamen de intentione cogitationis ipsi ꝯcedũt ꝙ est cognoscibilis soli deo ubi gratia si cogitẽ de muliere dicunt ꝙ hoc potest cognoscere angelus bonus siue malus. Etiam ec naturalibus sed si cogitem de muliere intentione decipiendi ipsam vel ad bonum informandum cognoscit solus deus. Et propter hoc subdit apostolus ⁊ intentionem cordis quia cognitio xp̄i non solum se extendit ad ipsas cogitationes sed etiam ad cogitationum intentiones quod vt patet demonibus nõ conuenit. Ad istud etiā propositum loquitur augustinus de diffinitionibus sic dicens. Internas animi cogitationes dyabolum non videre. Certi sumus sed motu eas concipi ab illo et affectionum indiciis colligi experimento didicimus secreta autem cordis solus ille nouit ad quem dicimus tu solus nosti corda filiorum hominum.

¶ ꝙ artes magice demonum sciencia exercentur.



Secundꝰ punctus est cuius sciẽtia artes magice exerceant ⁊ si possint sine pctõ exerceri. ¶ Ad primum respondetur ꝙ artes magice exercentur scientia demonum sicut traditur in secundo sententiarū distinctione septima. Unde ibidem dicitur ꝙ eorum scientia et virtute artes magice exercentur quam sciẽtiam et virtutem huiusmodi operando a deo demones acceperunt vl' ad fallendum fallaces vel ad monendum fideles vel ad exercitandam et probandam iustor patientiā. ¶ Ad secundum dicitur ꝙ artes magice vl' diuinationes non possunt exerceri vel a demonibus consilium vel auxilium requiri absq; peccato nisi forte in hoc casu vbi diabolum subiiceret homini iusto sicut de aliquibus viris sanctis naratur. Voluntario autẽ cõmertio non potest sine peccato Nam aut est ibi peccatum infidelitatis vt pote si homo demoni credendo attribuit ei aliquid diuinū: aut est ibi peccatū ydolatrie vt pote in oblationibus ⁊ sacrificiis. Aut est ibi peccatum inobedientie saltem quia facit contra prohibitionem dei ⁊ ecclesie. ratio huius prohibitionis est ꝙ talis peccat in deum dum recurrit ad dyabolum quasi non sit omnipotens deꝰ christianorū ⁊ omnino sufficiẽs ⁊ benignus. Item peccat in seipsū dum se cõmittit assertori corporis ⁊ anime. Itẽ peccat in ecclesiā dū hꝫ commertiū cum illo q̄ est diuo pacifisus ⁊ ecclie aduersarius ⁊ ideo in caracteribus magnū peccatum ẽ q2 est ad ministerium demonū inuocandū

quia huiusmodi est se non habent virtutem: sed solum ex pactione diaboli. Sic enim pandit diabolus illis qui fiunt ei familiares quod talia signa recognoscant et ad ea se presentes offerant. Ostendunt enim demones se per illa cogi ut aliquid virtutis ostendant se habere in huiusmodi artibus in quibus sunt multa nephanda per que abducitur homo a fide et cultura dei. Et ideo hec facit diabolus non quod in illis delectetur sed potius in infidelitate facientium. Sunt autem hec magice artis nigromantia piromantia aeromantia ydromantia geomantia et ciromantia que sunt divinationes in mortuis: quo ad primam in igne quo ad secundam: in aere: quo ad tertiam in aqua: quo ad quartam in terra: quo ad quintam et in manibus quo ad sextam. tales magici malefici vulgo nuncupantur ob facinorum magnitudinem nigromantici dicuntur quibus precantationibus videntur resuscitaturi mortui et ad interrogata respondere. Alii dicunt cantatores qui artem verbis peragunt. Alii dicuntur arioli qui circa aras ydolorum nepharias preces emittunt et funesta sacrificia offerunt hisque celebratibus demonum responsa accipiunt. Alii dicuntur aruspices quasi horarum inspectores: dies enim et horas in agendis negociis operibusque custodiunt et quid per singula tempora observari debeat homo intendunt exta etiam pecudum inspiciunt et ex eis futura predicunt. Alii dicuntur augures qui volatus avium et voces intendunt aliaque singula rerum vel observationes improvisas hominibus. Alii dicuntur astrologi eo quod in astris augurantur

Alii dicuntur genetliaci propter natalicium considerationes quia per cursum syderum nascentium mores actus eventusque predicere conantur que vulgo mathematici dicuntur. ydromantici ab aquis dicti sunt. Est enim ydromancia in aquarum inspectione umbras demonum evocare ibique ab eis aliena audire pronunciant. Etiam demones interdum per aliquas figuras vel signa que in rebus inanimatis apparent, que si fiant in aere vocatur aeromantia. si in igne piromantia: si in visceribus animalium immolatorum in aris demonum vocatur aruspitia. si per sternutationes hominum vel membrorum saltus vel motus quorumcunque animalium dicitur augurium. Si vero fiat ex aliquibus signis in spatula alicuius animalis apparentis vocatur spatulantia qui sub nomine ficte religionis per quasdam quas vocant sanctorum sortes divinationis scientiam profitentur. Aut quarumcunque scripturarum inspectione futura promittuntur. Si vero tales figure vel signa fiant in terra dicitur geomantia a geos quod est terra. Si vero in palmis manuum dicitur ciromantia a ciros quod est manus talibus portentis per demonum fallacias illuditur curiositas humana quomodo id impudenter scire appetit quod nulla ratione investigare convenit. Unde vitanda sunt a christiano et hominum penitus execratione repudicanda quia in istis omnibus vel expresse de modo imploratur aut preter petitionem hominis: se occulte demon ingerit hanc maledictam artem primus Zoroastes invenit qui solus natus est ridendo: hunc nimis

rex assiriorum bello interfecit. Et si queras quid tales magi facere pos sunt. Respondetur quod ipsi permissio ne dei elementa concuciunt mentes turbant hominum minus in deo con fidentium sensus illudunt at sine ve neno hausto violentia tamen carminis ledunt et interdum perimunt. ¶ Ma gi ergo secundum priuatos contra ctus quos habent cum demonibus agunt arte eorum que ars magica non est supra ordinem naturalium causa rum immo fit virtute actiuorum na turalium: tamen est supra compreben sionem hominum et facultatem prop ter tria. ¶ Primo quia demones ma gis cognoscunt actiuorum naturalium virtutem quam homines. Secundo quia celerius possunt ea congregare. Ter tio quia actiua naturalia que assumunt vt instrumenta se possunt extendere ad maiores effectus ex virtute aut de monum arte quam ex virtute seu arte ho minum. Inde hominibus videntur miracula et stupenda que per aliquos ar tifices fiunt et sic patet quod magi veri tatem spernentes et mendacia credentes seducti a demonibus eis coaptantur cum quibus sine fine pibunt: hec et plu ra alia de magicis artibus ex libro de ciuitate dei transsumptiue in decretis xxvi. questione. v. capitulo nec mirum.

¶ Ars notoria est illicita et a demo nibus inuenta.

Tertius punctus est de arte notoria si est a deo vel a demonibus et si possint demones infundere scientiam aliquam. ¶ Ad pri mum respondetur secundum fratrem Jo hannem astaxen. in summa sua quod ars notoria est illicita et inefficax. Unde ar guitur a demonibus inuenta. Illicita enim est quia vtitur quibusdam ad scientiam habendam que non habent secundum se virtutem causandi scientiam sicut inspectione quarundam figurarum et p latione quorumdam verborum igno torum et aliis huiusmodi. Et ideo hu iusmodi ars non vtitur his vt causis sed vt signis. Non autem vt signis diui nitus inspiratis sicut sunt sacramen talia signa. Unde restat quod sunt signa va na et supersticiosa et per consequens con tinentia quedam pacta significatio num cum demonibus prehabita et fede rata. Ars igitur notoria quasi a dya bolo inuenta. est a christiano penitus re pudianda et fugienda sicut et alie ar tes nugatorie et noxie superstitionis vt augustinus dicit secundo de doctrina christiana. Est etiam huiusmodi ars in efficax ad scientiam acquirendam: cum enim per huiusmodi artem non atten datur acquisitio scientie secundum modum huiusmodi connaturalem scilicet in adin ueniendo vel addiscendo consequens est quod iste effectus expectatur a deo vel a demonibus. ¶ Certum est autem aliquos a deo sapientiam et scientiam per infusionem habuisse sicut de salomo ne legitur. iii. reg. iii. et secundum palipo pri mo: christus enim dicit discipulis suis lu ce. xxvii. Ego dabo vobis os et sapien tiam et scientiam cui non poterunt re sistere et contradicere omnes aduer sarii vestri: sed hoc donum datur qui buscumque cum certa obseruatione scilicet secundum arbitrium spiritussancti secundum illud prima corinth. xii. Alii datur per spiritum sermo sapientie etc. et post ea subditur hec omnia operatur vnus atque idem spiritus diuidens singulis

prout vult. Ad demones autem non pertinet illuminare intellectum. Ac quisitio autem sapientie et sciētie fit per intellectus illuminationē: et nul lus vnq̄ scientiam per demones ac quisiuit: et sic patet solutio ad secun dū. ¶ Possunt tamen demones ho minibus colloquendo aliquarū sciē tiarum exprimere documēta: sȝ hoc non queritur per artem notoriam. Et si dicas q̄ danielis primo pueris ab stinentibus dedit eis sciētiā in om ni libro et sapientiā. Sed obseruan tia artis notorie est scḋm quedam ie iunia et secūdū quasdam abstinētias ergo per artem illam potest haberi talis sapientia et scientia. Respon detur q̄ illi non abstinebant secūdum vanam obseruantiam artis notorie sed secūdū auctoritatem legis diui ne nolentes cibis gentilium inqui nari. Ideo merito obedientie a deo scientiam consecuti sunt secundum illud psalmi sup senes intellexi: q2 mandata tua exquisiui.

¶ De bello demonum in celo.



Ertia consi deratio est de bello demonum in celo. Cum enī angeli fue rūt creati in celo em pireo vt dixit beda. et allegat magister in secundo sentē tiarum distin. ij. omnes angeli fue runt boni creati et sine vitio. Unde in nocentes sunt creati non tamen vir tutibus predicati que statibus appo site fuerunt vt patet ibidem non ta men fuerunt apposite cadentibus. boni enī fuerunt ad deum conuersi quod est deo adherere. mali autē fue rūt auersi a deo quod est odio habe re vel inuidere. Inuidie enī mater est superbia qua voluerunt se parifica re deo. vt patet eodem lib. distin. v. Et cum esset inter omnes angelos lucifer excelsior. nec inter statūs ali quis fuit eo dignior eminentiā sue nature et profunditatem sue scientie perpendens in suum creatorem su perbiuit tāntum q̄ deo voluit se equa re vt patet libro eodem distinctione vi. dixit enī in corde suo illud Esaie ix. Ascendam in celum: vbi dicit ma gister distinctione secunda. libro. ij. q̄ celum vocat equalitatem diuinam deo enī se parificare volebat: q̄ be nissima mozula fuit vt dicit magister sententiarum. mox ergo vt creati fuerūt angeli quidam deo adheserunt per charitatem. quidam vero cum lucife ro deo restiterunt per superbie pra uitatem et sic inter vtrosq̄ factum est prelium magnum in celo Michael et angeli eius etc. et non preualuerūt dracho et angeli eius neq̄ locus in uentus est amplius eorū in celo apo calypsis. xij. Hoc autem prelium in celo non est intelligendum materia le: sed spirituale: quod factum fuit quando boni et mali diuersos affect9 et consensus habuerunt quando di xit lucifer. Ascendam in celum et ero similis altissimo vbi magister dicit non per imitationem: sed per equali tatem potentie vbi supra. Ecce affe ctus et consensus superbie. Et econ uerso boni angeli humilem habue runt affectum. Unde michael dici tur preliasse cum drachone: quia mi chael interpretatur quis vt deus. Ecce humilitas et reuerentia. vnde psalmo. lxxxij. Domine quis similis

erit tibi: quasi dicat non lucifer sup bus nec quicunq alius: fit ergo michael cum angelis suis facto prelio magno habuerunt victoriam de superbo lucifero: et ei adherentibus q precipitati sunt de celo. Et vt dicit Franciscus de maronis in tractatu angelorū duplex fuit ibi pugna. quarum prima sumpsit initium a lucifero: sicut eni nunc impellit homines ad peccandum: sic et tūc impulit sanctos angelos ad consentiendum sibi sed viriliter restiterunt. ¶ Secunda pugna sumpsit initium ab archāgelo michaele videns autem q alter deliquerat et q morte dignus erat et q in celo cum sanctis angelis habitare non debebat expulsit eum viriliter et in istum aerem caliginosum sm petrum apostolum deiecit. ij. petri. ij. licet lucifer restiterit quantum potuit: sed non preualuit vt dictum est. Et si queratur quanta fuit mora inter creationem angelorum et casum eorum de celo. Doctores communiter dicunt q fuit morula parua scilicet a principio aurore vsq ad creationem lucis vbi dicitur: deus diuisit lucem a tenebris. Sed tamen geraldus odonis in suo secundo sententiarum distinctione quarta questiōe quarta dicit q fuit mora septem dierum ad minus inter instans creationis et auersionis bonorum et inter instans creationis et auersionis malorum q sine preiudicio sententie melioris probat duplici ratione pro cuius probatione supponatur ad presens q angeli fuerunt creati prima die hoc dicit magister. Tunc arguitur sic mali angeli post lapsum non fuerunt valde boni. id est optimi q post lapsum nunq fuerunt boni: sed septima die a primo instanti creationis sue fuerunt valde boni: ergo ad minus inter primum instās creationis et lapsum malorum fuerunt septem dies. minor probatur per textū quia vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona et factum est vespere et mane sextus dies: septimo vero diei benedixit deus Gen. ij. Ex quo sic potest secundo argui. Angeli mali post lapsum nunq receperunt benedictionem dei: sed die septimo receperunt benedictionem dei ergo ante diem septimum non fuerunt lapsi probatur in contrarium per textum Gen. ij. c. Et benedixit deus die septimo glo. id est omnibus creaturis ergo omnes creature receperunt benedictionem dei die septimo. Et si dicatur q natura spiritualis operatur in instanti sicut sol qui radium in instanti producit. Cum ergo prima operatio angeli fuerit cōuersio vel auersio ergo in instāti fuerunt conuersi vel auersi. Respondet predictus doctor q prima operatio non fuit cōuersio vel auersio: sz fuit admiratio: quia in illis septem diebus steterunt in admirationibus stuporosis operum sex dierum et istud videtur probabile nisi aliquis sanctus expresse diceret oppositum. Sz die vij. cum deus benediceret illi diei benedixit cunctis operibus et benedictione accepta quasi licentia et mandato accepto q omnia facerent debitū suum angeli diuisi sunt in tres partes. omnes eni firmauerunt se in amore: quidam in amore bonitatis quidam in amore diuine iusticie: quidam in amore proprie potestatis et

excellentie: et hec tertia pars vltima corruit: de quo dicit Johannes i apocalyp. xii. quod draco de celo cadens secum traxit tertiam partem stellarum. prius vero nihil faciebat nisi quod stabat in admiratione stupenda. Videbant cum subito celum extendi: et de nihilo produci et sic de aliis operibus de quibus omnes homines possunt mirari omnibus diebus vite sue. ¶ Et si vlterius queratur quod fuit illud peccatum tante grauitatis quod illud non potuit sustinere celum. ¶ Respondetur quod quandoque fuerint peccata que primus commisit angelus in celo. primum fuit peccatum luxurie non carnalis sed spiritualis secundum scotum in secundo sententiarum distinctione. vi. questio. ii. hec autem spiritualis luxuria nihil aliud est quam amor inordinatus suipsius: et sic lucifer se tamquam primarium bonum excecatus inordinate dilexit intantum quod processit vsque ad contemptum dei. Unde beatus augusti. xii. de ciui. dei ca. i. ponens differentiam inter bonos angelos et malos dixit quod in mundi principio boni angeli a malis fuerunt diuisi: quia illi in communi bono quod est deus perstiterunt. Alii potius sua potestate delectati velut summum bonum sibipsis esse a communi bono ad propria defluxerunt. Ex quo dicto accipiuntur duo documenta theologica. primum est quod principium omnis boni moralis est amor bonis communis: quia boni angeli in hoc primo ortu eruerunt. Secundum est quod principium omnis mali moralis est inordinata dilectio boni proprii que in demonibus fuit prima radix peccati. Secundum fuit peccatum superbie et presumptionis videns cum se lucifer nobilissimum in donis naturalibus non dedit honorem deo: sed inaniter glorians est in seipso. Unde apostolis gloriantibus de potestate eis data super demonies christus dicit. Luce. x. videbam sathanam propter eius inanem gloriam quasi fulgur de celo cadentem de qua superbia dicitur Eccle. x. Initium omnis peccati superbia est. Tertio peccauit peccato auaricie et ambitionis: quia videns se pulcherrimum super omnem creaturam quam deus condiderat omnibus concupiuit preesse seipsum reputans ad hoc dignum ad quod attigisset si stetisset secundum Anselmum sic enim in permanendo. xii. excellentias habuisset: quia fuisset optima creatura fuisset deo acceptissimus fuisset felicissimus fuisset deo similimus fuisset pulcherrimus fuisset deo familiarissimus fuisset dulcissimus fuisset potentissimus fuisset omnium potentes fuisset omnium princeps fuisset omnium doctor et fuisset omnium pater. Sed quia sine meritis propria auctoritate concupiuit preesse deliquit nolens deo subesse Esaie. xiiii. super astra celi exaltabo solium meum. Quarto peccauit peccato inuidie et emulationis. Unde inuidia est tristicia de apparenti prosperitate alterius: sed lucifer contristatus est quia deus omnibus preerat et nulli suberat ergo inuidit: de qua inuidia dicitur sapientie. ii. Inuidia dyaboli mors intrauit in orbem terrarum. Quinto peccauit peccato ire et indignationis: quia videns se deiectum a paradiso deliciarum. Ascendit eius malicia vsque ad odium dei: et tunc cadens de celo bellauit contra hominem vt dicetur infra consideratione vi. Et factus est homicida. Unde io han. viii. Ille erat homicida ab initio et in veritate non stetit. Non est ergo

mirandum si sic miserabiliter lucifer cum sibi adherentibus victus cecidit de celo cum tam grauissime peccauerit contra creatorem suum. Et queras quot demones ceciderunt.

Respondetur q si secundum q notatur in summa veritatis theologice libro secundo. In quolibet ordine angelorum sunt tot legiones quot sunt vnitates in legione et sic in quolibet ordine sunt sex mille sexcentesexagintasex legiones angelorum. Et cum tertia pars angelorum ceciderit sicut notatur a magistro distin.vi.libri secundi capi.j.q2 cecidit dracho et traxit secum tertiam partem stellarum celi. Apocalyp.xij. sequitur q erit summa legionum omnium angelorum.lix.milia et nouemcente.iiij.legiones et diminuendo plus summa omnium erit trecenta nonaginta nouem computatis nouem centa viginti milia et quatuor angeli. Sequitur etiam q demones q ceciderunt de celo scdm computationem nouem ordinum angelorum sunt decem et nouem milia nouem centenonagintaocto legiones demonum quorum summa scdm veram computationem est centum trigintatria computat et trecentasex milia ac sex centasexagintaocto demonia sicut patet distin.xiiij: secundi.capi.notandum. Opinio tamen communis doctorum est q tot ceciderunt quot possunt vnum angelorum ordinem constituere et communiter numerus angelorum cadentium est sexmille sexcente,sexaginta sex legiones: quia totidem sunt legiones in quolibet ordine quot sunt vnitates in legione vt dictum est. Erit ergo vera summa demonum cadentium scdm hanc computationem.xliiij.computat et.iiij.centa trigintaquinque milia et quingenta quinquaginta sexagintasex demonia. Ex quibus manifeste patet excessus numeri bonorum angelorum scdm vtramque viam expellentium predictos demones de celo et iubilantium ante deum in secula seculorum: patet etiam ex predictis numerus saluandorum. Ad hoc enim venit filius dei q vt ait paulus ad ephesios.j.proposuit in eo dispensationem plenitudinis temporis instaurari omnia que in christo in terris et in celis sunt scilicet supplendum numerum angelorum cadentium in celo et renouando omnes peccatores in terra. Nunc autem de saluandorum numero fuit duplex opinio doctorum. Augustinus vult q tot saluabuntur quot ceciderunt: et sic dicendum sicut supra dictum est. Gregorius vero dicit q tot saluabuntur quot remanserunt: et allegat illud. Constituisti terminos populorum iuxta numerum filiorum dei: tenendo ergo q due partes angelorum remanserunt scilicet sex chorilicet in qualibet legione sint sex milia sexcente sexagintasex legiones: patet diminuendo q eorum summa est ducenta sexagintasex computa et sexcenta tredecimmilia et trecenti trigintasex angeli totidem ergo anime erunt saluande. Quibusdam vero placet q in paradyso erunt duo parietes sic q numerus supplebitur per virgines: et in altero pariete tot erunt anime saluandorum quot angeli sunt in altero pariete: quicquid sit de numero saluandorum deus determinate nouit qui solus numerat multitudinem stellarum: et eis omnibus nomina vocat: et hoc videtur mihi securius dicendum cum ecclesia hoc videatur

tenere ut pater in collecta. Deus cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus.

¶ De habitatione demonum post casum.



Quarta consideratio est de habitatione demonum. Circa quod notandum quod locus demonum post suum lapsum a celo usque ad diem extremi iudicii non est locus subterraneus quem vocamus infernum: sed aer caliginosus in quo multitudo demonum inhabitat et hunc locum sequestratum providit divina clementia ne nimis acriter nos tentarent. Non tamen nimis longinquum seu remotum ut possent nos exercitare. Unde quod habitent in aere caliginoso hoc divine sententie est. quod vero ad nos veniant hoc divine permissionis est. et cum duplex interstitium sit probabile videtur quod ipsi sint in medio ubi est turbulentia et varietas impressionum. hinc est quod frequenter commovent ventos pluvias et tempestates. utrum vero aliqui detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis invenio determinatum hoc autem bene credo quod aliqui tendunt illuc ad torquendas animas secundum quod habent deputata inter se maledictionis officia: verba sunt domini bonaventure in secundo sententiarum. Magister etiam loquens de loco habitationis demonum. lib. ii. distinctione vi. dicit quod lucifer et illi qui peccaverunt de celo empireo ceciderunt in illum aerem caliginosum qui est eis ut carcer usque ad diem iudicii et hoc propter nostram probationem. Subsequenter dicit quod demones alternis vicibus tendunt in infernum: et illuc animas detinent atque cruciant. Huic etiam sententie concordat beatus augustinus. viii. de civitate dei capi. xxii. ubi dicit quod demones in hoc aere habitant: quia de celi sublimitate deiecti merito irregressibilibus transgressionibus in hoc sibi congruo velut carcere damnati sunt. Ex quo dicto accipitur documentum quod demones usque ad diem iudicii sicut dicit magister in inferno non sunt inclusi: sed in hoc aere caliginoso communiter detenti. Sed est dubitatio utrum ubicumque sint demones puniantur igne materiali. quidam voluerunt dicere quod sic licet dicant quod minus intense quam post ultimam damnationem et hoc probant per quandam glosam super illud Jacobi. iii. inflammata a iehanna que dicit sic. Jehanna est dyabolus propter quem facta est: sicut enim iehanna semper ardet sic dyabolus ubicumque sit sive in aere sive sub terra secum fert semper tormenta flammarum: sed hoc non videtur intelligibile quod ignem cremantem ubicumque sint secum circumferant. Et ideo dicunt alii quod demonibus differtur pena ignis usque ad diem iudicii. tum ut eorum exercitium non obmittatur. tum etiam ut divina clementia ostendatur que sustinet vasa ire apta in interitum in multa patientia qua retribuet omnibus secundum fructum adinventionum suarum. Et hec positio videtur probabilior et illa glo. si inspiciamus sequentia non intelligitur de flamma ignis materialis sed de flamma viciorum scilicet super-

hic ire et inuidie quibus continue torquentur. Hec de mente domini bonauenture in secundo sententiarum.

¶ De potestate demonum et super quam gentem maiorem principatum optinent.



Quinta conside-ratio est de potestate demonum cum enim habitum sit q demones habitant vt cōiter in aere caliginoso videndum est de eorū potestate quāta scȝ est. Ad quod respondet beatus Job in capitulo. xli. Dicens de dia-bolo q non est potestas super terrā que cōparatur ei. et dicitur super terram ad drīaȝ potestatis que in celo est que est dei et sanctorum angelorum si tamen loquamur q̄tum ad conditionem nature non est potestas nec in terra nec in celo equalis sue potentie. Uñ de lucifero scribitur ezechie. xxxi. omne lignum padisi nō est assimulatuȝ ei et pulchritudini eius qm̄ speciosum eum feci. Sed oritur difficultas q2 si nō est potestas sup terram ei que cōparetur vt expositum est. sequitur ergo q sua potestas est infinita quia finitum finito est comparabile infinito vero nō. Responetur q hic accipit compatio p eqtione. cōparet. i. equet. nec loquitur de cōparatiōe. sed de equalitate. Uñ gregorius. xxxiiij. moraliuȝ. ptās eius super terrā cunctis eminentior phibetur quia et si actionis sue merito inter homines cecidit naturam tñ sue magnitudinis nō amisit. cuius adhuc viribus hūana omnia supat licet sanctis hominibus meritoruȝ suorum deiectiōe subiaceat. Uñ et eisdē sanctis cōtra hunc decertantibus et retributionis sue meritum crescit q ille ab eis vincitur q̄ per nature potentiam quasi iure se hominibus super esse gloriatur: hec grego. Sic ergo licet loquendo de fortitudine naturali non sit potestas sub deo super terram que competat dyabolo. si tamen loquamur de potestate que dat a gratia: iusti homines potentiores sunt demone. Et sic intelligitur dictum augustini q nihil est fortius animo habente charitatem: et illud canticorum. viij. fortis est vt mors dilectio. Notandum est scd̄m magistrum in secundo distinctione. vij. q demones multa possunt per nature subtilitatem que tamen non possunt per dei vel bonorum angelorum prohibitionem. quedam etiam non possunt facere licet a superioribus angelis permittantur q2 a deo id facere non permittitur: permissa tamē fuit eis ptās detrudendi sanctos patres in limbo ante aduentum xp̄i quia licet deleret in eis culpa originalis peccati et actualis q̄tū ad maculā et q̄tū ad diuinam offensam et q̄tū ad maculam et q̄tum ad reatum gehenne. non tamen q̄tum ad reatum visiōis diuine vt notat alex. in tertio sententiarum. Et si queras vtrum demones aliquid timeant videtur q non quia de dyabolo dicitur iob. xli. q factus est vt nullum timeat glosa nec deum nec q passurus est. Respondetur q glosa illa intelligit de timore filiali vel initiali q̄ non est in demonibus: nō de timore naturali quo naturaliter timent tormēta q2 isto modo dicitur iacobi scd̄o: demones credūt et cōtremiscūt: et mathei. viij. et luce. viij. Ti

mebant puniri ab eo. Licet ergo magna sit demonum potestas nō tamē sic quin sit alia superior quē timēt. Unde augustinus sup ps. diabolus vult plurimū nocere et nō pōt quia potestas sua est sub potestate. Nam si tantum posset nocere dyabolus q̄tum vult aliquis iustorum nō remaneret. Querunt iudei exod. viij. q̄re magi pharaonis nō potuerūt facere cynifes et respondent q̄ causa ē: quia demones non habent potestatem super aliquod corp⁹ minus grano ordei qđ apparet irratiōabiliter dictum quia qui habet potestatem supra maius habet potestatē supra minus licet nō econuerso. Sed causa potissima quare non potuerūt facere illud signum est quia nihil possunt nisi quantum voluntas diuina permittit et eius bonitas infinita. Ad istud etiam propositum loquens ambrosius super lucaʒ dicit. sine permissione dei diabolum non posse nocere cognoscas. nec potentiam diaboli magis timeas q̄ dei offensam. Et chrisostomus sup mattheum dicit. In primis grauis et insustinibilis est impetus diaboli quem si quis forti animo sustinuerit in secundo inueniet eum infortiorē. quāto enī plus percussus fuerit magis refrigescit et deficit et sicut se ingerunt demones peccatorib⁹ vt faciāt eos ruere in peccatuʒ sic refrigiunt quā do vident peccatorem a deo exauditum et liberatum. et dicit magister in secundo distinctiōe. vi. q̄ diabolus qui de aliq̄o vicio aliquem temptauit hominem cum superatus ab eo fuerit deinceps illum hominem de illo vicio de quo separatus est temptare nō licebit. Sic ergo patet q̄titas et defectus potentie demonum. Dicet forte desiderans scire q̄ gens est in mundo supra quam dyabolus maiorem potestatem habet. Respondetur q̄ hec est gens iudeorum. Unde sciendum sicut notat Nycolaus de lyra supra mattheum q̄ potestas dyaboli fuit eiecta quodāmodo a populo iudaico per legislationem que excludebat cultum demonum et inducebat ad colendum vnum deum verum et sic eiectus transiit ad possidēdum gentiles sine lege et prophetarum oraculo viuētes Et ideo eos tenebat in idolatria subiectos: sed adueniente xp̄i predicatione et apostolorum iudei pro maiori pte fuerunt increduli gentiles autem deuote fideʒ xp̄i ad predicationem xp̄i et apostolorum acceperunt et sic dyabolus electus ab eis per fidem xp̄i reuersus ē ad possidendum populum iudaicum errore et cecatum: et sic facta sunt nouissima hui⁹ populi peiora priorib⁹ Math. xij. qr status populi iudaici peior est mō q̄ fuit a principio ante legem datā et sic maiorem ptātem super eum demones habent q̄ sup alterum. quia regressus dyabolus ad populum iudaicum assumit septem spiritus nequitiores se et ingressi habitant ibi. Mar. xij. per quos septem spiritus vniuersitas vitiorum intelligitur. Sed remanent due difficultates. Prima est si demones possunt facere miracula Respondetur q̄ solus deus potest facere miracula. Unde cum aliqua virtus finita proprium effectum operatur ad queʒ determinatur non est miraculum licet posset esse mirum alicui qui illam virtutem

non comprehendit sicut minimum videtur ignaris quod magnes trahit ferrum vel quod aliquis paruus piscis sit retinens nauem. Cum ergo dyabolus sit creatura: et notum est quod omnis creature potentia est limitata ad aliquem determinatum effectum vel ad aliquos. quicquid ergo virtute dyaboli vel cuiuscunque creature fit non potest dici miraculum proprie. Et si sit mirum: creature virtutem illius non comprehendenti. Quod autem fit virtute diuina cum sit infinita vere miraculum est cum de se incomprehensibilis est. Unde et Augu. secundo de ciuitate dei. capi. xviii. loquens de grauitate persecutionis antichristi scilicet per que illam operabitur dicit. tunc soluetur sathanas: quia per illum antichristus in omni sua virtute mirabiliter quidem: sed mendaciter operabitur. Sequitur enim deus dyabolo ista permittet facere iusto suo iudicio: quis facit ille iniquo maligno que consilio demones ergo non faciunt miracula: sed quedam mira. Et si dicantur miracula sunt falsa; quoniam mortales sensus per fantasmata decipit ut quod non facit facere videatur et talibus signis et falsis miraculis seducentur qui seduci merebuntur pro eo quod dilectionem veritatis non receperunt ut salui fierent. Et ideo dicit apostolus. ii. thessa. ii. mittit eis deus operationem erroris ut credant mendacio. Demones tamen proprie virtuti dimissi possunt facere ea que causari possunt ex motu locali: et consequenter possent ignem de celo aereo inferius emittere et ventum turbinis commouere sicut patet Job primo. Et isto modo antichristus faciet ignem de celo descendere permittente deo demonis potestate: ut patet Apocalip. xiii. Sciendum etiam quod secundum quod dicit hieronymus quod licet virtute magica possint aliqua miracula fieri ut illa que pertinent ad curiositatem tantum et vanitatem sicut symon magus faciebat statuas ambulare loqui et riderent similia ut habetur in itinerario clementis. Sed illa que sunt salubria ut curatio languidorum illuminatio cecorum et huiusmodi non possunt magicis artibus siue a demonibus fieri. Et ideo talia cum fiunt debent attribui virtuti diuine qualia christus faciebat. ¶ Et si dicas quod in vita sancti bartholomei legimus quod quidam demon curabat infirmitates. Respondetur quod hoc faciebat non sanando: sed a lesione quam faciebat cessando. Secunda difficultas est si demones sunt differentes potestate volo dicere inter demones sunt principatus quibus alii aliis potentiores dicantur. Respondetur quod sic quia de dyabolo dicitur Job. xli quod ipse est rex super filios superbie: et magister sententiarum secundo distinctione sexta. capitulo. iiii. Dicit quod durante mundo angeli angelis homines hominibus demones demonibus presunt. et secundum gradus scientie habent gradus presidentie. Item super illo Matthei. xxv. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. dicit eius ratione subiectionis secundum glo. Sed obiiceret aliquis si principatus et prelatio est inter demones: aut erit in eis per naturam aut per violentiam aut de iure. Non per

naturam quia tunc in iudicii die inter eos prelatio nō cessaret quod est cōtra sacrā scripturā quia tunc euacuabit xp̄s oēm principatum ⁊ potestatem. Nec per violentiā quia tunc semper essent discordes cum tamen semper cōcordent contra hominem impugnandum. Nec etiam de iure quia semper preciperent cōtra deū in quo non est obediendum. Itē seruitus est introducta ꝓpter pctm̄ vt dicunt theologi ergo si est seruitus inter demones tunc lucifer cū sit summus peccator deberet oib⁹ subiici. cuius ɔtrariū dicit iob scʒ ꝙ ipse est rex sup filios superbie. Rn̄detur ꝙ sicut multi latrones principi latronū voluntarie se submittunt vt in vnum conueniant scʒ in rapina sic oēs demones lucifero se voluntarie subiiciunt vt in vnū cōueniant ɔ̄ hoiem impugnando. Unū et eadē prelatio ē inter demones assumpta voluntarie sicut inter angelos de iure diuino ratiōe preeminētie naturalis vt diuine institutiōis et sicut cuilibet regno et prouincie prefigitur vnus angelus bon⁹ tanꝙ princeps vt colligitur ex illo danielis.x. princeps regni persarū restitit mihi.xxi.diebus et nunc reuertar vt prelier aduersus persarum principem. ⁊ paulo post. Cum enim egrederetur apparuit princeps grecorū ⁊c. Sic etiā cuilibet regno ⁊ prouincie ꝑfigitur a demonibus vnus demon tanꝙ princeps. Ex quo etiam sequitur ꝙ sicut cuilibet ciuitati ⁊ cuilibet castro ꝑfigitur a deo vnus angelus bon⁹ de negociis cōibus curam habens ꝙtū sibi possibile est sic etiam cuilibet ciuitati et castro prefigitur a demonibus vnus demon ad negocia communia perturbanda ꝙtum sibi possibile est. Sequitur etiam tertio ꝙ sicut cuilibet archiepiscopo et epo et sacerdoti parrochiali ꝑfigitur a deo vnus angel⁹ bon⁹ curam hñs de negociis ad salutem aīaꝝ pertinentibus. Sic cuilibet ꝑdictoꝝ prefigitur a demonibus vn⁹ demon curā hñs de perturbatione salutis aīarum et quantū sanccior est ꝑsona tāto potencior est diabolus ei assignatus. Et nisi deus gloriosus cuilibet officio prefigeret aliquem angelum omnia communia officia demones impedirent. Infertur etiā ex ꝑdictis ꝙ nō solū vnus demō est princeps alioꝝ demonum sed etiam maloꝝ hominū. Unde in euāgelio diabolus semper vocatur princeps huius mūdi quia dn̄atur hoībus mundialiter viuētibus inꝙtū se ei subiciūt p peccatū.

¶ De bello demonum post casum de celo.

Exta cōsideratio est de bello demonum postꝙ ceciderūt de celo vsqȝ ad aduētum xp̄i. Uidens enī diabolus se expulsum a celo in magna tamen potestate relictum cogitauit quo possit displicere deo ⁊ in oibus sibi cōtrariari. et quia vidit primum hominem in terrestri ꝑadiso collocatum innocentia decoratū ac oīm bestiarum pisciū ⁊ volatilium dn̄m necnō possessurū in celo sedes quas ipse cum sibi adherētibus p superbiā amiserat. doluit vehemēter et inuidens ei⁹ felicitati ꝑposuit ipm̄ debellare ⁊ totalr̄ inficere cognoscēs ꝙ ex putrida radice nō possunt nisi

poma vermiculosa gstari. Bellauit ergo cum homine prio p mediu mulieris et miser homo licet eet fortior demone per innocetiam: piectis tn armis innocentie sue vt mulieri co placeret relicto deo et tradita padisi castro sibi comisso inimico dei scilicet diabolo negata obedientia regi superno scilicet deo libere se tradidit proditor factus in manibus diaboli. et sic habita victoria de homine primo indignatus deus pter pditione3 et quia sic armis innocetie proiectis captiuum diaboli se fecerat cum posteritate sua eiecit ipsu3 de terrestri padiso. gen. iii. et misit ipsum in exilium loci bestiaru et lachrymarum valle. Expulso ergo homine primo de paradiso gaudes no modicu diabolus cogitauit quo amplius posset displicere deo et vides duos filios adam sc3 abel et cayn quorum primus erat a deo dilectus. bellauit cotra eos per artem diuisiois et inuidie. et deuicit Cayn qui fratrem suu3 abel occidit gen. iiii. Bellauit etia cotra filios. Sed per carnis cocupiscentia et deuicit eos cu scilicet acceperunt filios hominu3 sc3 descendentiu3 de cayn et quib9 procreati sunt gigates a seculo viri famosi gen. vi. et cum viderat multiplicatum genus humanu. Bellauit cotra eum per luxuria et tauiriliter pugnauit q deuicit eu sic q in toto genere humano solu3 octo persone mundi ab illo vicio reperte sunt immunes. De aliis aut scriptum est q ois quippe caro corrupat viam sua. pter quod indignatus est de9 mundum castigauit diluuio generali intatu q solu dicte octo psone i archa noe liberate sunt vt par3 gen. vii. et viii. Per quas iteru ppagatu est genus humanu. Bellauit 9 filios noe et deuicit cham cu 9 paternum honorem verenda patris discooperuit gen. ix. pter qd meruit maledici. Bellauit contra caldeos per ydolatriam et deuicit eos cu igne adorauerunt gen. xi. Bellauit cotra gen9 filiorum noe et deuicit eos p superbiam volentes turrim edificare que vsq3 ad celu3 pertingeret pter qd indignatus de9 vnu labiu qd ante erat: diuisit et cofudit vt p3 gen. xi. Bellauit contra sodomas et gomorreanos et deuicit eos per pctm contra natura pter quod indignatus de9 igne celesti destruxit illas qnq3 ciuitates cu habitatorib9 eo2 et cuncta terre viretia exceptis solu loth vxore et filiab9 suis vt p3 gen. xx. Bellauit 9 filios abrahe sc3 ysaac et ysmael. et deuicit ysmael cu3 fuerit vir superbus onager palustus sagittarius et ydolatra pessimus vt pat3 gen. xxi. Bellauit 9 filios ysaac sc3 iacob et esau et deuicit esau per gula vendidit eni primogenita propter lenticula gen. xxvi. De his in psona dei dicit propheta. Jacob dilexi. Esau aut odio habui. Bellauit etia contra filios iacob. qui cum essent duodecim deuicit. xi. eorum p crime pessimum et inuidia et facti sunt vēditores fratris sui innocentis Joseph gen. xxvii. propter quod indignatus est deus tradidit eos in captiuitatem quadringentis annis et vltra in egyptum. Bellauit etia3 cotra egyptios per crudelitatem intatum vt affligeret filios ysrael in luto et latere propter quod pmisit de9

indurari cor pharaonis vt ad nihil pietatis moueretur. et indignatus deus contra egyptios occidit primogenita eorum et submersit eos in mari rubeo filiis israel liberatis exod. xiiii. Bellauit iterum contra filios israel per ydolatriam et deuicit eos cum scilicet fecerunt vitulum et adorauerunt propter quod et alia crimina quibus vulnerauit eos indignatus deus peremit eos in deserto geñ. xxxiii. Sic quod de sex centum milibus qui exierunt de egypto solum duo scilicet caleph et iosue intrauerunt terram promissionis. Bellauit etiam contra filios israel in deserto et deuicit aliquos eorum per murmurationem scilicet dathan et abiron et chore propter quod indignatus deus aperuit terram et descenderunt viuentes in infernum sicut patet numeri. xvi. Bellauit iterum contra filios israel per homicidium et deuicit eos cum scilicet occiderunt prophetas amicos dei et impleuerunt hierusalem sanguine eorum vsque ad eos: propter quod et indignatus deus tradidit eos in captiuitatem babylonie lxx. annis. Bellauit contra saul primum regem israel et deuicit eum per inobedientiam propter quod indignatus deus tradidit eos in captiuitatem et scidit regnum israel ab eo. primi Regum. xv. et ipse seipsum crudeliter necauit. primi Regum vltimo. Bellauit contra regem dauid per superbiam luxuriam et homicidium et deuicit eum cum scilicet numerauit populum secundi regum vltimo. Accepit bersabee vxorem vrie et interfecit vriam secundi regum. xi. propter quod indignatus deus licet pe-

minuerit percussio populo non edificauit sibi templum sine domum quam cogitauerat. Bellauit contra salomonem per luxuriam et ydolatriam et deuicit eum quia adamauit mulieres alienigenas et fecit multa templa ydolorum vt patet tertii regum xi. Bellauit contra roboam per superbiam et deuicit eum propter quod indignatus dominus recessit israel a domo eius vsque in presentem diem vt patet tertii regum. xii. Bellauit contra geroboam per ydolatriam et deuicit eum quia peccare fecit israel vitulos aureos adorando vide tertii Regum. xii. Bellauit contra sennacherib per superbiam et deuicit eum cum blasphemauit contra deum israel. propter quod indignatus deus percussit per angelum suum in castris assiriorum centum et octaginta quinque milia et ipsum occiderunt propter eum ydola in templo suo adoraret: patet ysaie. xxxvii. Bellauit contra nabuchodonosor per superbiam et deuicit eum cum fuit glorificatus in edificio babylonis. propter quod indignatus est deus et proiecit eum a regno et septem annis cum feris habitabat sicut bestia danielis. iiii. Bellauit contra olofernem principem militie nabuchodonosor per superbiam gulam et luxuriam et deuicit eum propter quod indignatus est deus tradidit eum in manus sancte mulieris Judith que precidit caput eius Judith. vi. Bellauit contra Amon per superbiam et deuicit eum cum presumpsit perimere israel propter quod indignatus est deus permisit quod suspenderetur patibulo et quod deleretur genus eius

hester.v. Bellauit contra regem antiochum per superbiam et deuicit eum cum diceret se facturum hierusalem congeriem sepulchri iudeorum propter quod indignatus est deus percussit eum plaga insanabili viscerum suorum primi machabeorum.ix. Bellauit contra vniuersum populum gentilium per ydolatriam et deuicit eum sicut patet sapientie.xiiii. cum per vniuersum orbem romani imperantes ydola adorarent. Unde et tunc rome templum pantheon erat constructum sic dictum. quia simulachrum erat omnium deorum. Contra alios innumerabiles bellauit et variis vulneribus peccatorum infixis de eis viriliter triumphauit et eorum animas captiuas post hanc vitam ad inferos deducebat quam captiuitatem et miseriam deplorantes patres antiqui gemitibus inenarrabilibus clamauerunt ad deum vt mitteret liberatorem. dicentes veni ad liberandum nos domine deus virtutum. et ps.lxxix. ostende faciem tuam id est filium tuum humanatum et salui erimus. et iterum ysaie. lxiiii. vtinam disrumperes celos et descenderes a facie tua montes defluerent: et cum gemitus humani generis audiret altissimus misertus est super eum et misit in tempore plenitudinis filium suum redemptorem et liberatorem et tunc diabolus finaliter bellauit contra filios israel per maliciam et inuidiam et deuicit eos cum scilicet occiderunt redemptorem messiam suum propter quod indignatus deus tradidit eos in perpetuam captiuitatem sicut supra declaratum fuit libro primo et tertio.

¶ De perditione dominii demonum in aduentu christi.



Eptima consideratio est quod demones in aduentu christi per iusticiam perdiderunt dominium suum quod super genus humanum habebant. fecerat enim grandem offensam diabolus deo tam deceptorie et fraudulenter contra dei voluntatem eius seruum tulit et fecit seruum suum. quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro homine satisfecisset noluit tamen. immo ei placuit semper permanere inimicus dei peccatum suum non recognoscens quod non erat in homine. immo dolebat de peccato vt deo reconciliaretur. ¶ Et ideo ne diabolus possit conqueri de iniusticia si forte deus de sua potestate absoluta et violenter sine aliqua satisfacione liberasset homines per iusticiam. Debuit perdere dominium quod supra hominem tenebat qui homo ex eo quod ab eo victus in paradiso terrestri fuerat iuste seruus suus erat. Quod autem deus in tali hominis liberatione debuit vti iusticia et non absoluta potentia patet pro tanto quia deus est necessario iustus et taliter iustus quod non potest dici deus si non intelligatur iustus. ¶ Et iterum quia laudabilior est princeps qui vtitur iusticia quam potentia solum. Quo autem primus homo nec omnes homines nec omnes angeli boni nec etiam omnes demones simul non potuerunt satisfacere pro homine sed solum deus et homo vt declaratum est supra libro.iiii. consideratione.v. in tertio articulo fidei non enim totus mundus soluere valebat debitum primi hominis

vt apo. v. Nemo poterat in celo nec in terra neq subtus terram aperire librum neq videre illum idest imple re redemptionem humani generis que ab eterno scripta fuit in libro di uine dispositionis vt per xpm solum impleretur: librum ergo ipse solus aperuit quia solus penam crucis no bis mortis debitoribus tulit. Vñ di xit ps. lxviij. que non rapuit scz xps tunc exsoluebat. Mirabant autem homines potestatem magnam dya boli et eius dominium super homines et dicebant illud ysaie. xlix. nunquid tolletur a forti preda idest humanus genus a dyaboli potestate aut q ca ptum fuerit a robusto saluum esse po terit. Et Respondet deus ibidē hec dicit dominus equidez et captiuitas a forti tolletur et quod ablatum fue rit a robusto saluabitur scz per xpm Unde sequitur ibidem quasi musto: sanguine suo inebriabuntur et sciet omnis caro quia ego dominus saluās te redemptor tuus fortis Jacob. Et confirmatur per dictum saluatoris Johannis. xij. Nunc iudicium scili cet discretionis est mundi nunc prin ceps huius mūdi eiicietur foras scz a dominio et potestate tyrannica sup homines. Unde ipse dyablus dice batur princeps mundi quia domina tur in hominibus mundo deditis: et sicut dicit paulus ad colosen. ij. scdo ex poliens scilicet xps principatus et potestates traducit confidenter id est dyabolum exterminauit longe a potestate quam habebat. Et si quae ras demō quem xps tenuit vt vince ret dyabolum et eius dominium au ferret. Respondetur q fuit modus quo piscis capitur hamo sub esca ab sconso quia volens capere escam videns hamum capitur ab hamo: sic christus volens preliari cum dyabo lo in sua passione abscondit suā for titudinem suam pulchritudinez suā sanitatem suam dignitatem in cruce Cum enim per virtutem fortitudi nis deberet cum dyabolo preliari to tam eam abscondit tenendo manus fixas et clauatas in cornibus crucis Unde abacuc in tertio capitulo lo quens de cruce christi dixit: cornua scilicet crucis in manus eius ibi ab scondita est fortitudo eius: et patet fortitudo sua ibi abscondita: quia p eam vicit fortissimam mortem et for tissimum dyabolum Nam sequitur in illo eodē ante faciem eius ibit mors egredietur dyabolus ante pedes eius scilicet victus et nudus a suo domi nio et potentia quaz primo tenebat. Absconderant enim demones laqos mortis pedibus nostris in ligno scien tie boni et mali. Et ideo xps abscon dit eis laqueum Unde capti sunt in ligno crucis Et ideo dixit psalmista veniat illi scz dyabolo laqueus quez ignorat et et c. Abscondit etiā in cru ce suam pulchritudinē in turpidinē cum eēt speciosus forma p filiis homi nuz ps. xliiij. ibi non erat ei species nec decor absconditus vultus eius et despectus. Vñ nec reputauimus eu ysaie. liij. Abscondit tertio suam sa nitatem in infirmitate quia vt dici tur ysaie capitulo eodez nos reputa uimus euz quasi leprosum percussum a deo et humiliatum virum dolorum et scientez infirmitatem Abscondit iiij. suam dignitatem in contemptum et vilitatem quia cum latronibus et homicidis cum iniquis et sceleratis

deputatus est: ysa. capitulo eodem cum tamen esset summe dignitatis et excellentie quia verus deus et verus homo sicut fuit declaratum supra.i. libro Sic ergo in xpi passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius perdita potestate et dominio liberato homine ab eius captiuitate. Et ideo in figura huius legitur. i. Regum.xvii. q david occidit leonem et predam eius tulit ab ore huius leonis. Petebat propheta liberari dicens salua me ex ore leonis ps. xxi. Et in signum victorie habite legauit xps humani generis inimicum scilz dyabolum et sic ante faciem iuit mors i.dyabolus victus et ligatus sicut in triumphis victi solent ire ante victorem ligati. Unde apo. xx. Apprehendit draconem serpentem antiquum qui est dyabolus et sathanas et ligauit eum per annos mille. i. vsq3 ad tempus antichristi et ponitur ibi tempus determinatum pro indeterminato. Et qz tunc resumet violentam potestatem et exiet per affluentiam malignitatem vt mittat populos in errorem. Ideo tunc dicitur solui Signum autem manifestum perditionis dnii demonum fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mundo ad predicationem xpi et apostolorum per quam ydolatriam fere vniuersum orbem captiuum tenebat cu ydolis vt deus coleret.

¶ De proprietatibus et malicia demonum.

Octaua considera tio e de ppietatibus et malicia demonum Circa primum vt notatur Ioh.viii. Christus assignauit tres proprietates precipuas dyaboli. ¶ Prima q est homicida ab initio: quia homo in specie humana ponitur per animam Ideo ille magis proprie est homicida qui animam interficit p peccatum mortale q iste qui interficit corpus per quod homo conuenit cum brutis hoc autem fecit dyabolus a principio mundi quia per suggestionem eius primum peccatum homini contigit et in hoc officio continue perseuerauit. ¶ Secunda proprietas dyaboli ibidem est q in veritate non stetit. i. in debita obedientia ad deum: res enim dicuntur vere in quantu conformantur veritati prime a qua veritate deuiauit dyabolus per peccatum superbie. ¶ Tertia est q mendacium ex propriis loquitur. i. ex habitu malo in quo est obstinatus idest subdit causa quia mendax est et pater eius. i. ipsius mendacii qui cum mendacia ab aliis inuenta solum refert mendacia dicit sed qui ea facit mendax dicitur et propter hoc dyabolus dicitur pater mendacii quia primum mendacium adinuenit dicens mulieri Gen. iii. nequaq moriemini. Sed est difficultas cum sint mendaces si possunt demones compelli ad dicendum veritatem. Dicitur q sic. Compelluntur enim fallaces spiritus ad dicendum veritatem et salubria nobis sicut exemplificat beatus augustinus. viii. de ciu. dei. ca. xxvi. de dolore demonum qui loquebantur per hermem ante xpi aduentum de suis futuris penis apud memorias sanctorum martyrii quas iminere cernebant. ¶ In multis enim ait augusti. talibus locis torquentur et confitentur: et de

possessis hominum corporibus eiiciuntur. ¶ Sunt et alie viginti due demonum proprietates quarum viginti numerantur in secundo libro: summe veritatis theologice scilicet quod sunt spiritus impuri humani generis inimici mente rationales nequitia subtiles nocendi cupidi per superbiam tumidi semper in fraude novi ter immutant sensus inquinant effectus vigilantes turbant dormientes per somnia inquietant: morbos inferunt tempestates cōcitant in angelos lucis se transformant semper infernum suum secum portāt. ¶ In ydolis diuinum cultum sibi vsurpāt semp bonis dominari appetunt: magice artes per eos fiunt bonis ad exercitium dantur semper fini hominis insidiant hec ibi. ¶ Vicesimaprima demonum proprietas est quod semper ambulant in circulo. Unde ps. de demonibus ait. In circuitu impii ambulant. Item cum dominus quereret a sathan Job. i. Unde venis. Respondit circuiui terram et perambulaui eam quod quadrupliciter intelligi potest. ¶ Primo sic. Circuiui terram. i. data est mihi vniuersalis temptandi diligentia quia pauci sunt in quibus non habeant locum vestigia mea ¶ Secundo sic exponeret dyabolus si posset inclinari ad suum peccatum cognoscēdum. Circuiui terram idest in hoc me ostendo remotum a virtute et obstinatum in malo quia semp sum in circumferentia et nunquam possum venire in lineam per quam veniam ad medium quod est virtus. ¶ Tertio sic circuiui terram propter anxietatem aborum. Unde glo. sathan laborans terram circuit quia quietus in dei culmine stare contempsit. ¶ Quarto sic circuiui terram propter hoc quod dyabolus serpens est tortuosus. Unde ysa. xxvii. Visitabit dominus super leuiathan serpentem tortuosum et sicut motus circularis quantum est de se nunquam cessat sic et dyabolus nunquam quiescit et quia semper in circulo est ideo nunquam rectus sed magis tortuosus est. ¶ Recte ergo dicitur de demonibus recte in circuitu impii ambulant. Et si queras qualiter circuit dyabolus. ¶ Respondit glo. super illo verbo. i. petri. v. Circuit querens quem deuoret dicens. Circuit tanquam hostis obsidēs muros clausos explorat an sit pars aliqua murorum minus stabilis cuius aditu ad interiora penetret. Offert oculis formas illicitas et facile voluptates vt visu destruat castitatem aures per canora temptat et mollit christianum iniuriis lacescentibus ad cedem instigat. honores terrenos promittit vt adimat celestes et cum latenter non potest fallere apertos addit terrores in pace subdolus in persecutione violentus: contra quem tantum animus debet esse paratus ad resistendum quantum ille paratus est ad repugnandum: hec ibi. ¶ Vicesima secunda demonum proprietas est quod sunt crudeles immo seuissimi et est crudelitas demonis in tribus. ¶ Primo in superscidendo vnde ysa. xix. Tradā egyptum in manu demoniorum crudelium. Secundo demon est crudelis in puniendo: prouerbiorum. xvii. Semper iurgia querit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum. Tertio est crudelis in non miserendo hieremie. vi. Crudelis est et nō miserebitur. et. i. petri. v. Aduersarius vester tanquam leo rugiens circuit querens

quem devorat Est enim figuraliter bestia illa de qua dicitur genesis. xxxvii. Fera pessima devorauit filium meum ioseph. multe alie sunt proprietates demonum quas non sufficere calamo explicare ideo hec sufficiant pro presenti. ¶ Videndum est ergo de secundo scilicet de malicia demonum que quadrupliciter explicari potest Primo demones aliquo modo suadent bonum sed non propter bonum sed propter malum finem vt cum in instabilibus hominibus in bonum suadent ingressum religionis scientes quod non permanebunt sed apostatabunt. Non autem talia suadent stabilibus hominibus in bonum. ¶ Secundo demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem suadendo malum sub spe boni vt periurare et iuramentum falsum facere pro rebus alterius conseruandis. ¶ Tertio demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem dissuadendo bonum tanquam nociuum vt cum dissuadet probo et stabili viro ingressum religionis ne de hoc peniteat et ingrediens confundatur. In cuius persona bernardus sic loquens ait Noli inquit precipitanter agere diu considera diligenter intuere magnum est quod proponis et opus agens magna deliberatione: experire quod possis amicos consule ne post facta penitere contingat. ¶ Contra cuius consilium bernardus subiungit hec est sapientia mundi animalis et dyabolica inimica salutis suffocatrix: vite mater tepiditatis eiusque solet deuouo mitum procurare. Cum enim verbum dei esse non dubites quid opus est deliberatione vocat te magni consilii angelus quid ergo adhuc consilium prestolaris: quis enim sapientior et fidelior illo. ab ore putei gehenne eripior et consilium petam amicos consulat qui non legit inimici homines domestici eius michee. vii. Supradicto modo dyabolus malicia sua aliquando dissuadet aliquibus orationem vel elemosynam ne per hoc incurrant vanam gloriam. Quarto demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem dissuadendo malum vt ducunt ad penas aliquando intemperantiam in victu et in somno vt iudicant indiscretam abstinentiam quod est peius et sic eius malicia mille nocendi modos habet. xvi. q. ii. ca. vi. sis semper. Rugit aduersus homines qui quidem rugitus nihil aliud est quam eius voluntas et ardentissima cupiditas nocendi. Unde glo. supra hoc verbo tanquam leo rugiens dicit. Sicut rugitus leonis impedit aures ne alium sonum recipiant: sic dyabolus fidelium mentes terrendo vel illicita ingerendo a via veritatis ne vocem christi audiant auertit. Et si queras nunquid semper crescit malicia diaboli Ad quod respondit doctor seraphicus bonauentura in. ii. sententiarum quod in dyabolo crescit malicia voluntatis quantum ad vim administratiuam qua conuertitur ad hominem sed non quantum ad contemptiuam qua est simplex et auersus a deo quia quantum ad hanc non est in statu demerendi. Sed nunquid malicia demonum aliqua via impediri potest dicitur quod sic. ¶ Quadrupliciter enim impediri potest. Primo per terminum peccati positum a deo. Secundo per resistentiam bonorum spirituum habet enim angelos vnum bonum ad custodiam: et vnum malum ad exercitium. Tertio per liberum arbitrium hominis non consentientis quia dyabolus neminem vicit

nisi volentem ab eo vinci. Unde Ambrosius de vita beata et ponitur. xvi. q. i. capi. non est voluntarium militem elegit sibi christus voluntarium sibi servum dyabolus actionatur. neminem iugo servitutis astrictum possidet nisi se ei prius peccatorum ere vendiderit. Quarto propter peccati abbhominationem: quia demones nobilioris nature detestantur peccata vilia. Hec sufficiant pro presenti de proprietatibus et malicia demonum.

¶ De bello demonum post adventum christi usque ad diem iudicii.



Ona consideratio ē de bello demonum post christi adventum usque ad diem iudicii. Unde licet demones perdiderant potestatē quam primo super humanum genus habebant et eorum princeps victus et ligatus usque ad prefinitum tempus sit in inferno ut supra declaratum est consideratione quarta: permittuntur tamen demones habere cōsilia sua cum suo principe lucifero et temptare homines pro eorum exercitio et ut istud bellum possimus intelligere imaginemur ecclesiam fidelium tamquam unam civitatem dei que dicatur fidei fortalicium vel civitas iustificationis sive bone conscientie que duodecim perfectionibus decoratur. ¶ Primo est in situ congruenti: quia in medio ubi virtus habitat longe ab extremis scilicet viciis et peccatis. ¶ Secundo est pulchra et excellens: quia maior pulchritudo hominis est in bona cōscientia. ¶ Tertio est in securitate: quia nō timet adversa. ¶ Quarto ē sana quia ī bona cōsciētia nō pōt habitare īfirmitas peccati. ¶ Quinto est situata in loco delectabili quia nunquam est vera delectatio ubi non est quies cōscientie. ¶ Sexto est in bona dispositione quoniam in circulo edificata est per operum perfectionem.

¶ Septimo habet cōcordiam civilem quia semper homo in statu iustificationis diligit proximum suum sicut seipsum. ¶ Octavo habēt privilegiorum habundantiam quia non est sub lege peccati. ¶ Nono quia habent victualium habundantiam quia nihil sibi deficit ubi gratia habundat. ¶ Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationis sibi subiciatur. ¶ Undecimo est libera a captivitate per christum: et etiam quia bona conscientia non est sub servitute dyaboli.

¶ Duodecimo habet amorem et charitatem quod pulchrificat totam civitatem. Ista est illa civitas hierusalem descendens de celo ornata a christo sicut sponsa pulchra et excellens ubi ipse habitat per gratiam de qua Apocalip. xxi. ¶ Huic civitati pulcherrime et fortissime christus posuit murum antemurale et fossatum. murus est charitas que omnia sustinet hunc custodire debent prelati ecclesie episcopi et clerici qui stare debent ad portam civitatis: ut si venerit aliquis de pugna dyaboli vulneratus per peccatum dent sibi medicinam penitentie: et si venirent pauperes indigentes tribuant eis de bonis ecclesie quia bona clericorum pauperum sunt. ¶ Secundo posuit antemurale quod est iusticia et equitas que sunt in defensionem muri et hoc antemurale defendere et custodire de-

bent principes christiani qui positi sunt pro iusticia ministrenda in mundo. Unde sapientie.i. dicitur. Diligite iusticiam qui iudicatis terram. Hi etiam debent ad portas antemuralem si forte inimici venerint et voluerint impugnare murum cum fuerit inter murum et antemurale eos capient et faciant iusticiam expedientem. ¶ Tertio posuit christus predicte civitati fossatum profundum quod est humilitas. ¶ Istud custodire debent religiosi qui debent esse fundati in vera humilitate et eam omnibus venientibus predicare. Quid dicam de hac civitate si tales sunt custodes vere ipsa est gloriosa et habitans in confidentia: sophonie. Secundo gloriosa quantum ad pulchritudinem et habitans in confidentia quantum ad sua magna fortalicia. merito ergo gloriosa dicta sunt de te civitas dei. ps teste. Talis fuit hec civitas in primitiva ecclesia quando ipsis fidelibus erat cor unum et anima una ut legitur in actibus. ¶ Videns ergo dyabolus felicitatem et gloriam predicte civitatis doluit vehementer cognoscens quod in ea multe anime liberare a manibus eius ad sedes celestes: unde ipse ceciderat angelorum manibus cum gaudio ferebantur non curans debellare iudeos sarracenos nec hereticos et alios obstinatos iuxta dictum gregorii: quia illos temptare negligit quos quieto iure se possidere sentit. Cogitavit quod predictam civitatem debellare posset: et primo inter cetera excitavit contra eam persecutionem gentilium que duravit toto tempore apostolorum et ducentis annis ultra. In qua persecutione et bello ultra ducenta milia hominum utriusque sexus pro veritate fidei et zelo civitatis iustificationis sive bone conscientie martyrio coronati sunt sicut libro.i. consideratione.iii. articulo.i. in examine. iii. latissime declaratum fuit. In quo bello nihil lucratus est dyabolus: sed potius miserabiliter victus ab illo bello cessavit cum per talem persecutionem plus multicarentur fideles et fortior efficiebatur civitas iustificationis vere fidei et bone conscientie. Suscitavit etiam bella hereticorum quorum hereses per diversa consilia examinate damnate sunt et plurimi eorum igne cremati sic quod eorum in publico non est vox neque sonus licet in occulto nimium seviat ista pestis sicut supra libro.ii. declaratum est: quare cum sit malicio sissimus ut in precedenti consideratione dictum fuit non valens quod fecere. Cogitavit contra predictam civitatem aliam edificare que dicetur civitas babylonie.i. confusionis et dyabolica cuius fundamentum posuit contemptum dei super quod edificavit. xii. abusiones que sunt princeps iniustus curialis adulator miles sine fide consiliarius sine veritate commissarius sine pietate prelatus sine charitate. advocatus de rapacitate. clericus ignorans religiosus superbus. mercator falsus. Iuvenis sine verecundia. populus sine amicitia: murus predicte civitatis dyabolice dicitur animositas et divisio. Antemurale dicitur iniusticia et oppressio. Fossatum vero dicitur superbia et ambitio et sic in omnibus ista civitas contrariatur prime civitati. ¶ De his duabus civitatibus dicit augu. de civitate dei. duo amores fecerunt sibi duas civitates: quia

vna incipit a contemptu sui vsq; ad amorem dei. & hec est ciuitas iustificationis. Alia vero incipit a contemptu dei vsq; ad amorem sui: & hec est ciuitas dyaboli & destructionis. Cū ergo ex diuina permissiōe vidit dyabolus se potentem ad expugnandū magna parte p̄dictā ciuitatē ordinauit exercitū suū i triplici acie. ¶ In prima posuit capitaneum sathan. ¶ In scd'o beelzebub. ¶ In tertio vero mamonā. ¶ Prim⁹ capitane⁹ bellauit & continuo bellat contra religiosos qui custodiunt fossatū & p̄dictus dyabol⁹ portat p armis suis superbiā & ābitionē simulationē permittit ergo iter vtrosq; durū bellū & vulnerati sūt ac trucidati spūaliter plurimi religiosi si qui ferunt habitū humilitatis in corpore & leonē superbie in corde. exterius apparent hoibus humiles capite in terrā inclinato: sed corde sunt altiores celo. Unde vidi temporibus meis duos religiosos duorū ordinū informatorum q a mūdo segregati sancti viri mundū cōtēnentes exterius videbant se victos a demone q sua claustra relinquentes mūdanis fauoribus adherentes epi facti sunt non vocati: sed vt crūinas fugerent ordinū suor q fuit in magnam confusionē p̄dictarum religionum & cā multarum murmurationum. Ipsi vero facti inuerecundi ac si nihil eorū status indecens fecissent vt surdi in omnibus pertransibant. Bellat etiā dyabolus cum aliis religiosis per ambitionem & intantū vulnerat eos ambitiōe miserabili q cū non efficiuntur p̄lati in ordine inter dei seruos viuere nō possunt: immo exeuntes ad alios se transferunt vbi possunt suas ambitiōes implere nō attendentes q cū populi xp̄m voluerunt facere regē fugit in montē. Johan. vi. Charitas etiā non est ambitiosa. i. Cor. xiii. sup qd dicit augu. Ociū sanctū querit charitas veritatis negociū suū suscepit necessitas charitatis quā sarcinā si nullus imponit vacandū est veritati: si aūt imponit suscipienda est pp̄ter charitatis necessitatē. Alios aūt religiosos inuenit dyabolus desiderātes visiones & reuelationes & q raro tale desideriū absq; radice superbie & p̄sumptiōis seu vane curiositatis inuenit iusticia dei permittente veniunt in illusiones & deceptiones dyaboli p quē modū seminat dyabolus in maiori pte temptationes spūales huius temporis indicat in corde illor qui sunt ministri antichristi: & sic cadunt plurimi religiosi vulnerati superbia a demonibus. Ea pp̄ter fugiēdū est tale desideriū sicut venenū cū non concedātur visiones & reuelationes vere propter tale desideriū: sed solū pcedunt ex pura bonitate dei & in anima quiescente in magna humilitate timore & reuerētia & feruēti amore dei. Alios autem religiosos vulnerat & decipit dyabolus cū in orationibus quas faciunt sustinent aliquā consolationē que fundat in p̄sumptione siue existimatione superba sui ipsius aut inducente ipsos in ambitionem sui proprii honoris & glorie. Aut in vita ista aut in paradyso cū talis consolatio principaliter includat saturitatem & refectionem sue proprie affectionis. Ex quo sequitur multitudo maxima pessimorum viciorum & error: & ideo talis consolatio fugienda est omni-

nor solum illa est sustinenda q̄ sequitur ppriam cognitionem tui ꝛ perfectam sensibilitatē tue nihilitatis et tue imperfectionis cū magna subiectione tue magnitudini ꝛ altitudini dei per altā reuerentiā ꝛ cū magno desiderio honoris dei: q2 in talib9 vl similibus debet fundari talis consolatio. Cauere etiam summe dicunt deuoti religiosi ab oī sentimēto ꝛ visione quātūcunq3 alta ꝛ quātūcunq3 appareat certa si ducat eoꝝ cor i opinionē aut affectionē contra aliquē articulū fidei: aut contra bonos mores ꝛ bonas honestates cum sine dubio ex parte dyaboli sint. ¶ Hec est doctrina illius illuminati ꝛ sancti viri fratris Petri scō̄pō in quib9 suis notabilibus de remedijs contra tēptationes spūales qui fuit vnus de principalibus reformatoribus ordinis nostri in hoc regno castelle. O q̄ debilitatū est fossatū ciuitatis dei ꝛ q̄ pauci veri religiosi humiles inueniūtur in orbe p̄sertī cū multi cadunt ex simulata sanctitate que fm hieronymū duplex est iniquitas tales enim sepulchra dealbata plena spurcitia mortuorum nuncupari debent. Sed lꝫ innumeri cadant ꝛ pcāt de fossato victi a dyabolo aliqui tamen semper manent qui viriliter resistunt quos deus cognoscit ꝛ reseruat p defensiōe sue ciuitatis dilecte. ¶ Sed accedit secunda acies bellatorum dyaboli beelzebub ꝛ dat secūdū prelium antemurale quorum arma sunt oppressio distractio iniusticia indignatio ꝛ committit hoc bellum forte sic q̄ multi principū ꝛ militum inuenti sunt vulnerati in capitibus nomina vulnerꝫ ab armis dyaboli nuncupantur oppressio populorum destructio impotentium. Iniusticia ꝛ indignatio de talibus principibus ꝛ militibus dicitur Ezechie. xxij. capi. principes eius in medio eius quasi lupi rapientes predaꝫ: ad effundendum sanguinem ꝛ ad perdēdas animas ꝛ sic antemurale iusticie ꝛ equitatis rūpitur: q2 vigiles scꝫ curiales ꝛ ꝯsiliarij dormiūt: nō vigilāt p bono ciuitatis: sꝫ p bono pprio: consulendo principibus iniusticias oppressiones adulendo eis ꝛ laudando eorum malum regimen. De talibus principibus dicit dominus per prophetam osee. viij. Ipsi regnauerunt ꝛ non ex me: principes extiterunt et nō cognoui eos. ¶ Vere isto tempore magnam victoriam ꝛ grandam p̄dam de principibus ꝛ militibus reportat dyabolus. Cum vix inueniatur qui non studeat tyrannice procedere potius q̄ recte in suo regimine facere. Nec querunt iā principes cōsiliarios virtuosos ꝛ honestos: sꝫ homines vulpinos astutissimos ꝛ fraudulentos quibus possint suas milicias ꝛ tyrannides colorare per adinuentiones dyabolicas exquisitas cū quibus captiuati a dyabolo peribunt sine fine. Iam vicarius christi nihil fere potest in ecclesijs prouidere nisi quod principibus placet: ꝛ sic sepe prouidentur de dignitatib9 et beneficijs ecclesie viri insipiētes viri scelerati. paruuli lactantes: et qui nondum a materno vtero exierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis iustificationis quasi totum videatur diruptum: et expugnatum per demones licet aliquos deus suo occulto iudicio semper reseruet: ut

quibus seruetur veritas iustificatio
nis qui ita paucissimi sunt · q in tan
ta multitudine maloꝝ non apparēt
semper tamen ad numerum septē re
seruant. Iuxta illud. iij. Reg. xix. re
seruaui mihi in israel septē milia vi
roꝝ qui non curuauerunt genua an
te baal per quos intelligunt viri fi
deles septē donis spiritussancti pul
chrifformiter illustrati q nō curuant
genua dyabolo bellatori per consen
suz. ¶ Accedat ergo tertia acies de
monum bellatorum volentes muruz
capere violenter: sed non possunt q
vt dictuz est murus est charitas que
fortissima est. charitas eñi nunq̄ ex
cidit Coꝛ. xiij. quod videns capita
neus huius aciei qui mamona dici
tur triumphare de custodibus muri
armauit milites suos fortissimis ar
mis auaricie et symonie et cuz murus
nimiū angustiaret venerunt prelati
non pauci ad parlamentū cū māmo
na et rescatati sunt. ¶ Dic mihi quis
est in ecclesia qui non sit rescatatus
per mamonā vis tu aliquid in eccle
sia oportet q primo roget pro te mā
mona vis episcopari habeas p te ad
uocatū mammonā: q a maiori vsq
ad minorez omnes auaricie student
et a propheta vsq ad sacerdotez cun
cti faciunt dolum. Hiere. vi. Iam ni
hil valent electiones canonice in ec
clesiis cathedralibus: sed fauor et pe
cunia: nihil scientia et sancta vita sed
astuta mamone malicia: et sic ruptus
est murus ciuitatis iustificationis p
magna pte q multi vigilātes occisi sūt
quia non vigilant illi tales propter
curam animaruz sed bursaꝝ. Ideo
dicit bernardus quem: dabis de nu
mero prelatorum qui non magis stu
deat bursis euacuandis q vitiis ex
tirpandis. plus student in salmone
q in salomone. Merito ergo de his
conqueritur dominus Ezechi. xxij.
Sacerdotes eius contempserunt le
gem meā z polluerūt sanctuaria mea
inter sanctum et prophanum non ha
buerunt distantiam et inter pollutū
et mundū non intellexerunt et a sab
batis meis auerterunt oculos suos
et coinquinabar in medio illorum.
¶ Rupto ergo muro et pereptis ta
libus custodibus iniquis et vulneri
bus auaricie et symonie ingrediun
tur demones ciuitatem sanctifica
tionis et occidunt filios: scz cogita
tiones eorum capiunt mulieres affe
ctiones et viros: sciliz cōsensus quos
captiuos in damnationez perpetuā
abyssi infernalis deducunt pro ma
gna parte et ciuitatem ignibus expo
nunt: vt non remaneat lapis super
lapidem: q quasi nihil iusticie nihil
humilitatis nihil charitatis rema
net in illa ciuitate. Sic ergo incen
derunt electam ciuitatem sanctita
tis et desertas fecerūt vias ipsius: ec
clesiastici. xlix. hanc desolationem p
uidens saluator noster dolens de ta
lium animaruz damnatione suo san
guine redempturum fleuit super il
lam scz ciuitatem iustificationis q̄si
ei diceret o ciuitas mea dilecta o spi
ritualis habitatio mea quis te sic de
struxit quis te in abyssum mersit: o
ciuitas melius tibi fuisset nisi q fuis
ses vbi sunt muri charitatis vbi est an
temurale iusticie vbi est fossatum hu
militatis vbi sunt in prelati charita
tiui: vbi principes iusti: vbi sunt hu
miles religiosi omnia submersa sunt
et qs poterit continere lachrymas s

cum deuotione voluerit contemplari quot anime principum: quot aie plãtorum: quot anime pereũt religiosorũ quot anime subditorum sub vtroque brachio ex eorum malo exemplo et regimine de illis. Et licet quasi. vij. numeri in hoc demonũ bello cadant religiosi principes et milites plati ecclesiastici subditi etiã sub vtroque brachio semper tamen manent aliq in quibus saluatur veritas fidei et iustificatio bone cõscientie. et si nõ nisi duo viri fideles remanerent in mũdo in eis saluaretur ecclesia que est vnitas fidelium. charitatis vinculo adunata. non est autem dubitãdum quin aliqui tales sint in mũdo. quia secundum chrisostomum iusti sunt in mundo sicut medulla in arbore qua deficiente deficit seu perit arbor ergo si non essent aliqui iusti periret mundus fluctuat ergo nauicula petri sed non mergitur bellorum turbinibus quibuscunque quia porte inferi. i. demonum furie non preualebũt aduersus eam cum sit turris fortitudinis a facie inimici. Et attente intuendum est quod istud bellum diaboli nunquam cessat immo continuo crescit et aggrauatur. Unde dicit ysidorus libro .i. de summo bono quod quãto propinquius finem mundi diabolus videt tanto crudelius persecutiones exercet et quia se continuo damnandũ conspicit socios sibi multiplicat cum quibus gehenne ignibus abdicatur. ¶ Resumptis ergo viribus et captis armis christiane militie de quibus supra libro. i. consideratione. i. dictum fuit vigilandum esset viriliter pugnandum cum demonibus quia vt dicit apostolus ephe. vi. non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem. i. aduersus homines qui sunt caro et sanguis et per cõsequens visibiles sed aduersus principes et potestates. i. demões qui sunt hostes inuisibiles. et dicit principes et potestates quia angelorum ordines non solum sunt per gratiam sed etiam per naturam: et sic de singulis ordinibus ceciderũt aliqui in quibus naturalia permanserunt integra vt dicit dyonisius et inferiores obediũt superioribus vt possint nocere hominibus. et per principes et potestates intelliguntur alij ordines demonũ. ¶ Sequitur aduersus mũdi rectores: hic nomine mundi non intelligitur vniuersitas creaturarum que non regitur a demonibus sed a deo et angelis sibi ministrantibus sed intelligitur vniuersitas malorum hominum sic dicitur. Joh. i. mũdus eum non conouit qui per demones regũtur inquantũ per eos ad peccata mouentur propter quod subditur ad declaratione huiusmodi intellectus tenebrarum harum. dicuntur enim mali homines tenebre quia sunt inuoluti tenebris ignorantie et culpe contra spiritualia nequitie. i. cõtra spiritus nequã siue malignos quod dicitur ad ostendendum quod per rectores mundi hic demones intelliguntur in celestibus idest in hoc aere caliginoso quod frequenter in scriptura celum nominatur in quo demones habitant vsque ad iudicium: vt supra dictum fuit propter quod etiam aues celi nominantur. Mathei. xiij. vbi dicitur quod aues celi comederũt semen quod cecidit secus viam. Sic exponit predictum verbum Nicolaus de lira su

per epistolam ad Ephe. propterea accipite armaturam dei scilicet virtutum vt predictum est vt possitis resistere insultibus demonum in die mala. i. in presenti vita vbi imminet temptationum pugna vsque ad diem iudicii que etiam erit dies mala malis et amara valde. Unde et iohannes papa scribens ysaac Syracusano episcopo. xvi. q. ii. capitulo visis de astucia diaboli et bello contra ecclesiam catholicam ac de munitione nostra dicit sic. ¶ Nec ignoramus astuciam eius conatur namque a principio rude suevnitatem ecclesie rescidere charitatem vulnerare sanctorum operum dulcedinem inuidie felle inficere et omnibus modis humanum genus peruertere ac perturbare. Dolet enim satis et erubescit charitatem quam in celo nequiuit habere: homines constantes et lutea materia in terra tenere. Unde oportet quantum fragilitati nostre conceditur vt omnes aditus nocendi eius versucie muniamus ne mors ingrediatur per portas nostras. Hec ibi.

¶ De diuersitate demonum et si possunt habere spiritus familiares.



Ecima consideratio: est de diuersitate demonum et si possunt habere spiritus familiares.

¶ Pro declaratione primi notandum est quod sicut boni angeli sunt distincti in nouem ordinibus et cum eis anime sancte sic et demones qui a nouem ordinibus ceciderunt sunt distincti in nouem ordinibus et cum eis anime damnate. Et illi demones qui erant altiores hierarchie facti sunt peiores et inferiores in meridionali parte quorum presidentem vocauit dauid demonem meridianum. Est autem vox communis multorum quod sunt. x. differentie demonum: quidam dicuntur fata. Alii dicuntur vulgariter duen de casa. Alii dicuntur incubi et sucubi. Alii faciunt prelia. Alii comedunt et bibunt cum hominibus apparent in somnis. Alii vt dicunt fiunt spermate et ex odore viri et mulieris cum coniungantur vel ex radiis planetarum. Alii sunt masculi et femine Aliqui sunt mundi et aliqui immundi Alii illudunt viros et feminas qui purguine siue bruxe vulgariter nuncupantur. Multi asserunt se talia vidisse et quasi tenent quasi certa sed quid veritatis contineat consequenter declarabitur.

¶ De fato.



Rima differentia demonum est de fatis voluerunt quidam simplices dicere quod fata sunt quedam femine que dant spiritus super creaturam nouiter natam Unde et seneca tragedia prima in choro primo loquitur de eis quasi de quibusdam sororibus siue deis que sic disponunt vitam humanam quod nullus potest pertransire ordinem ab eis dispositum sic dicens. dura peragunt pensa sorores nec sua retro fila reuoluunt ad gens hominum fertur rapidum obuia fatis incerta sui. Sequitur certo veniunt ordine parce. i. sorores ille que disponunt vitam humanam nulli iusso cessare licet nulli scriptam proferre dicet. quod autem fata sint tales femine vel dee disponentes vitam huma

nam error est. Unde dicit augustinꝰ
super Johā. sermone tertio qui edi
ficantur ad credenda fata scilicet ta
lia fiunt corda eorum fatua. Et secū
dum veritatem si alicui nomen fati
tribuatur nulli nisi voluntati dei tri
buendum est ſm augusti. v. de ciuita
te dei. capi. viij. q2 illic summus deus
optime ⁊ verissime creditur cuncta
scire anteꝗ fiant ⁊ nihil inordinatū
relinquere. Quia ergo diuina volun
tate cuncta disponuntur cum sit pri
ma regula in contingentibus: ideo
fatum non mulieres non dee nō vis
positionis syderum: sed diuina volū
tas fatum appellabitur. Unde fatū
isto modo dicitur a for faris: ⁊ sic fa
tum dicitur quicquid deus fatur.
Si plura vis videre de fato ⁊ fortu
na ac diuina prouidētia vide in dya
logo fortune libro. i. capi. ix. vbi la
tissime de hac materia locutus sum.
Sed quid dicendū est ad illos qui
dicunt se talia fata vidisse. Respon
detur ꝙ si talia accidant non femine
sed demones sunt qui volunt imita
ri ⁊ deridere illud quod deus dixit ꝑ
angelum abrahe de natiuitate ysaac
⁊ illud quod dixit angelꝰ matri sam
ꝓson ⁊ illud quod dixit angelus za
charie patri Johannis baptiste: et
quod dixit angelus marie virgini de
christo anteꝗ conciperet.

¶ Secunda differentia demonum.



Ecunda dif-
ferentia demonum
est illorum ꝗ dicun
tur duen de casa.
Experiunt sepe ho
mines de nocte in
domibus suis vigilantes in lectis
suis ꝙ ambulat aliquis ꝑ domū mu
tando frāgēdo res aliquas ictus ma
gnos dādo specialiter invasis vina
rijs amouendo etiā capitibꝰ hoīz bir
reta sua ⁊ tollēdo oēs rupas quas in
lectis super se habēt in quoꝝ aliqui
bus ego expertus sum. Cum esse iu
uenis essem ⁊ iacerem in quadam do
mo quadrata. cuius solū vnica erat
porta abintꝰ bene clausa cū alijs tri
bus socijs in eodē lecto. ecce subito
in tempeste noctis silētio audiuimꝰ
extra portā quasi sonū quē apothe
carij faciunt in mortariolis ereis in
fracturam specierum. euigilātes er
go ⁊ mirātes quid hoc esse posset ta
li hora cessauit modicum sonus ille
⁊ post paululum sensibiliter audiui
mus intra domum sub mensa quadā
que ibi erat sub qua manserat cophi
nus quidem quasi plenus nouis nu
cibus ⁊ tantus ibidem sentiebatur a
nobis sonitus nucum confractarū
ac si ibidem plurimi porci grosolan
tes nucesꝗ confrangentes ambula
rent de quo non modicum stupefa
cti eramus cum ianua optime ab in
tus esset clausa: ⁊ nullus alius esset
ingressus. Post paululum vero ces
sante sonitu illo ī angulo in ꝑdicte
quadre nobis opposito. subito appa
ruit quidam paruus splendor ⁊ nun
ꝗ amplius vidimus nec aliquid sen
timus. Quidam autem ex socijs qui
maioris etatis erat et vir satis peri
tus dixit nobis ꝙ non timeremus:
q2 erat quidam spiritus malus no
bilis hierarchie ꝗ alia mala nō ope
rabatur nisi ludos illos sz die facto
nuces sicut dimisimꝰ inuenimꝰ. Fa
ciūt etiam luctā cū hominibus ⁊ plura

alia aliquibus pauorosa et ꝭm veritatem tales non sunt homines nec mulieres sed sunt quidam demones qui volunt deridere homines volētes imitari angelū qui luctatus est cum iacob et angelum qui locut⁹ est cum moyse ꝛ angelū quem vidit iosue in campo hiericho ꝛ licet multa damna de nocte in domibus videātur egisse nihil tamen damni de die reperitur nec res aliqua mutata de celo suo sed quelibet in suo ordine sicut primo erat. Est ergo illusio quedam talium demonū derisorum que ad nihil aliud extēdi pōt nisi ad talem hominum derisionem.

¶ Tertia demonū differētia est.



Tertia differētia est quorūdam demonū qui incubi et succubi nūcupātur qui hoīes generare dicuntur tales em̄ demones in specie hominum virorū aliquo modo. Aliquādo incubunt feminis et aliquando in specie feminarum succūbunt viris. Quomodo autem talis generatio efficiatur declarat doctor seraphicus bonauentura super ꝭm sententiarum in scripto suo. dicens ꝙ in actu generatiōis sunt duo scilicet seminis decisi cōstitutio ꝭm neruos ꝛ virtutes calorꝫ talis speciei competentes ꝛ sic est solius illi⁹ cui dedit deus vim generatiuam vel ꝓpagatiuam et hoc nullo modo competit demonibus a summētibus corpus. ¶ Item est ibi seminis ꝑfecti transfusio ꝛ trāsfusi susceptio ꝛ hoc potest cōpetere demonibus. ¶ Primo em̄ demones succūbunt viris in specie mulieris et ex eis semen pollutionis suscipiūt et quadam sagacitate nature ipsum semē in sua virtute custodiunt ꝛ postmodū deo permittente fiūt incubi ꝛ in vasa mulieris transfundunt ex qua transfusione homines generari possunt nō tñ sic generati sunt filij demonum sed hominis. Hec ille. Isto modo fertur generatū fuisse merlinū. ¶ Unde legitur in hystoria britannorū ꝙ rex borregeris qui britāniā regebat totius insule in se odia considerans. Inito cōsilio cum sapientibus quid agere deberet ad tutamen sui iussit ꝯuenire artifices qui ei castrū fortissimum fabricarēt. sed cū opus terra absorberet suasum est ei a magis cōiectoribus vt hominem sine patre natū quereret ꝛ eius sanguine lapides ꝛ cemēta aspergi preciperet et sic suum edificium stare posset. Queritur ergo merlinus qui illis temporibus natus erat cuius ortus traditur fuisse modo subscripto. Quidaꝫ enim dicūt eū fuisse filium cuiusdā monialis filie cuiusdam regis que clemētia vocabatur. Richardus ꝟo dicit eam nō fuisse monialem sed dicit ꝙ inter moniales nutrita fuit in ecclesia beati petri de vrbe bdemedim. Huic aūt demon apparebat in spē pulcherrimi iuuenis quaꝫ sepi⁹ alloquens deosculabatur tandē eaꝫ cognoscens grauidam dereliquit. Cumqꝫ huius facti noticia ad predictum regem borregerium peruenisset stupefactus rex a magis perquirit vtrum hoc possibile videretur: q respondeūt ꝙ sic quia philosophorum hystorie hec affirmant. ¶ Refert enim apoleius inter lunam et

terram esse demones incubos quod nec beatus augustinus discordat vt in.xv.libro de ciuitate dei patz Hic merlinus a nūciis regis requisitus cum inuentus fuisset coram rege cū matre adducitur. Qui regem interrogauit cur ipse cum matre sua vocati fuissent. Cui rex causam vocationis aperuit dixit quoqꝫ ꝙ vnū castrum seu turrim edificari mādauerat sed fundamenta in loco firmari nō poterāt quia quicquid in die edificabatur in nocte totum absorbebatur. Cūqꝫ magi ⁊ cōiectores de causa requisiti fuissent. Responderunt nullo modo posse in loco fundamēta firmari nisi iueniatur homo sine patre cuius sanguine lapides et cementa aspergātur tu autem diceris esse talis et propter hoc te perquiri fecimus. Ad hec verba merlinus respondit dicēs magos et cōiectores fuisse mētitos causamqꝫ aperuit ꝓpterquam nō poterāt firmari fundamenta: asseruit quoqꝫ stagnum sub fundamēto esse ꝙ totum quod struitur absorbet. Queritur ergo fodiendo et sic inuenitur. Tūc mādat merlinus euacuari stagnum per riuos ⁊ incepit tunc aperire mysterium futurorum sicut plenius cōtinetur in collectatiōe hystoriarum fratris iohānis de podio. Nō ergo ꝑm ea que supradicta sunt mirandū est si sic homines generētur per demones incubos ⁊ succubos licet istud raro fueniatur. frequenter tamē experiūtur alique femine etiam deo dedite ⁊ nimiū deuote tales demones ad se venientes qui eas vigilantes a lectis extrahunt vel orātes amplectātur et quadam dulcedine somni soporate euigilātes inueniūt se pollutas ac si cum viris miscerētur nec remediuꝫ se habere posse dicūt nisi solum cuꝫ ligno vere crucis xp̄i in cuius ꝑsentia accedere nō possunt tales demones sicut istis temporibus experte sunt que hoc bello tribulātur. De viro ēt quodā deuoto audiui ꝙ semel cum esset in oratiōe sentiebat i acre quādam dulcedinē cātus venire ad se qua appropinquāte soporabatur et euigilās inueniebat se polluturꝫ. Plura alia de istis spiritibus accidunt que longum essent enarrare. tales enim demones volunt deridere homines et volūt imitari āgelos qui loquebātur cum daniele et cum zacharia. et cum sancto iohāne qui quasi semper erant cum eis in cubiculo suarum habitationum.

¶ Qualiter demones videtur facere prelia.



Quarta differētia ē aliquoꝝ demonū qui vigilātib⁹ ꝑ vias apparent quasi exercitus magni cū magnis tumultib⁹ incedere vidētur ⁊ vulgo dicit̄ huesta antiqua. Aliquādo etiā videt̄ facere prelia magna tales eīn volūt imitari prelia regis sennacherib ⁊ cōstātini ⁊ alia multa de quib⁹ supra libro.iiij. consideratione.ix. dictum est. In qb⁹ ipsi lucrati sunt nō paruam multitudineꝫ animarum.

¶ Quomodo demones in forma humana videntur comedere.



Quinta differentia est aliquoꝝ demonuꝫ q̄ inter hoīes se apparēt

comedentes ꝛ bibētes quasi associā tes se eis. Tales voluit deridere ho minēs ꝛ voluit imitari angelos q cū abrahā comederūt et per viaȝ fue runt ꝛ raphaelem angelum qui so cius fuit thobie iunioris qui cū eo comedere ꝛ bibere videbatur ꝛ xp̄ȝ qui sociatus est per viam lucam et cleopham ꝛ ad mēsam cum eis fuit. Unde legitur in vita beati germani qui cum predicat⁹ sanctus quidā no cte hospitatus fuisset in vna domo et post cenā mensa iterum pararetur admiratus quesiuit ab hospitib⁹ cui denuo mensa pararet qui cū dicerēt ꝙ bonis illis viris ꝛ mulierib⁹ que nocte incederēt prepararet. nocte illa statuit sanctus germanus vigilare. et ecce vidit multitudinem demonū ad mensam in formis viroꝝ ꝛ mu lierum venientē qui eis precipiens ne abirent cunctos de familia exci tauit ꝛ quesiuit si personas illas co gnoscerent. qui cuȝ omnes vicinos et vicinas dicerent esse misit ad do mos singuloꝝ ꝛ ecce in suis lectu lis sunt inuenti adiurati ergo p san ctum germanum demones se esse de mones dixerunt qui sic homines il ludebant.

Quō in somnis terrent hoīes.



Exta differētia demonum est eoꝝ qui in somnis hoīb⁹ apparēt eos iquietātes diuersis modis som nioꝝ. terrent etiam dormiētes in tātum euigilans hō sentiat se totuȝ horribilitatū ꝛ alteratum ex presen tia spiritus maligni. Unde iob. iiij. In horrore visionis nocturne quo modo solet sopor occupare homines pauor tenuit me ꝛ tremor ꝛ oīa ossa mea perterrita sunt. ꝛ cum spirit⁹ me presente trāsirent inhorruerūt pili carnis mee. nec mirū quia magnum pauoreȝ et tremorē sequitur piloꝝ erectio ꝛ si hoc sequatur ad presen tiam spiritus boni cuiusmodi erat iste qui iob apparuit et terruit mul to fortius spiritus malus terrorem et pauorē inducet. Quomodo cū sit spiritus malus signuȝ est ꝙ cum ho mines sic euigilāt et nomē iesus cū deuotiōe semel nomināt facto signa culo crucis securatur statiȝ animus a tali alteratiōe demone fugato. ta les enī demones voluit deridere ho mines ꝛ appetunt imitari qui appa ruerūt in somnis ꝓphetis. ꝛ ioseph sponso virginis ac aliis pluribus sanctis.

Falsuȝ est demones fieri ex odo re vel ex planetarū radiis.



Eptima differentia demonū est fm aliquos insipientes q dicere voluerūt ꝙ sūt aliqui demones siue spiritus q fiūt odore aerꝪ cū hō accedit ad mulierē. et ꝙ aliqui etiā fiunt ex radiis pla netaruȝ cuȝ mutuo repcutiūtur. Et dicunt ꝙ illi qui meliores sunt ve niunt in somniis hoībus et faciunt ꝙ somnient. ꝙ dormiunt cuȝ mulie ribus et recipiūt illud semē et quo nouiter efficitur vnus spiritus. que omnia sunt falsa et erronea cuȝ a pri cipio facti sint oēs angeli siue boni siue mali nec facta fuit creatio ali cuius maligni spiritus postq̄ ceci derunt a celo sicut nec postea crea tus est aliquis bonus angelus.

¶ Quomodo apparent in spẽ masculi vel femine.



Ctaua diffe-rentia demonum est eorum qui in specie virorum et feminarum apparẽt qui sʒ veritatem nec sunt masculi nec femine. Uerũtamen aliquibus eorum placet plus societas virorum et aliis mulierum. Et causa hui⁹ diuersitatis ꝛ ſm dispositiones diuersas quas inueniũt inviris vel feminis ad suas deceptioes credendum sicut legimus de eua ꝛ phitonissa ꝛ pluribus aliis mulieribus cum quibus diabolus lucratus est multum. Et ideo tales demones adheserunt mulieribus. et nõ adheserunt helye. nec samueli. nec nathan. nec helisco nec aliis pluribus sctis propter quos ipsi perdiderunt multitudinem animarum. nec tales demones adheserunt virgini marie nec susane. nec sancte lucie. margarethe katherine. nec aliis pluribus virginib⁹ et feminis sanctis. ꝓpter quas multuʒ demones perdiderũt. Unde isto modo plus diabolus gaudebat cum egea ꝙ cũ vxore sua maximilla et plus cum datiano ꝙ cum vxore sua alexandra ꝛ plus cũ maxẽtio ꝙ cum vxore sua et sic de pluribus aliis..

¶ Quo dicantur mundi ꝛ immũdi.



Ona differentia demonũ est eorũ ꝙ mundi ꝛ immundi dicantur. Unde et luce xi. saluator dixit. Cuʒ immũdus spũs exierit ab homĩe ꝛc. Dicitur autẽ spũs immũdus ꝓpter tria. ¶ Primo ꝓpter immundiciam proprie iniqtatis. ezechielis. xxviii. repleta sunt interiora tua iniquitate ꝛ peccasti. s. peccato supbie et eiecit te de mõte sancto dei. i. de celo empireo tanꝗ leprosuʒ. ¶ Secũdo ꝓpter immundiciã suggestionis quia feda et immũda suggerit. est enĩ diabolus ad modũ leprosi. qui statim inficit cor humanuʒ cuʒ se ei applicat per consensuʒ. Ideo orat ecclesia in collecta. Da q̃sum⁹ dñe populo tuo diabolica vitare contagia. ¶ Tertio dicitur immũdus ꝓpter immũdiciã habitationis quia nõ habitat nisi in immũdo loco. i. in existente in peccato mortali. Ad similitudinẽ vppupe q̃ nidificat in stercore. Unde demones dicunt dño Math. viii. si eiicis nos hinc mitte nos in gregeʒ porcorum. ¶ Aduertenduʒ tamen ꝙ proprie diabolus habitat in ypocritis. Luc. xi. et ingressi habitãt ibi. sedet in auaris diuitibus ps. sedet in insidiis cum diuitibus. dormit in voluptuosis. Iob. xl. sub vmbra dormit. regnat autem in superbis iob. xli. ipse rex super filios superbie. Alii qui eorum dicantur mundi ꝙ sic intelligendum est ꝙ illi demones qui fuerunt de altiori ordine volunt pl⁹ decipere limpidiores et puriores creaturas sicut patʒ de lucifero qui temptauit primum hominẽʒ et christum in deserto et sic de pluribus aliis sanctis. Unde alexander papa. ii. q. v. xima. capitu. nulli dicit diabolus non cessat circuire querens quem deuoret: et querere quos ex fidelibus perdat, et maxime il-

los quos ardentiores in seruitio sal uatoris eius familiariores inuenerit et intantum desiderat impugnare ser uos dei mundos et sanctos quod non so lum vnus mittitur contra vnum sed sepe plurimi. Unde in cronicis mi norum legitur quod cum semel demones tempore beati francisci congregarē tur cum principe suo vt deliberarent quomodo possent ordinem sancti frā cisci nouiter incipientem destruere septem milia demonum fuerunt ele cti contra quinque fratres quos beat⁹ franciscus ad vnum heremitorium destinauerat vt illos a mundicia vi te contemptu mudi et vera humilita te auerterent quia ergo tales demo nes plus sequuntur homines mūdos et sanctos. Ideo denominatione ex trinseca demones mundi appellare possunt licet in se immundissimi sint peccatis vt dictum est. Demones ve ro inferioris ordinis licet non pos sunt decipere personas altioris vite placet tamen eis cum immundi effi ciuntur et turpes in peccatis preser tim delectantur demones cum auer tant aliquem a vera fide iesu xpi do mini nostri quia de aliis virtutibus pa rum curāt sine fide. Ideo dicitur pri ma petri. v. cui resistite fortes in fide Sobrii ergo estote et vigilate.

¶ Quomodo illudūt feminas que bru xe vel furgumine nuncupantur.



Decima differen tia demonum est eorum qui decipiunt mulieres ali quas vetulas maledictas que furgumine siue bruxe nuncupā tur. ¶ Sciendum ergo est quod sunt que dam male gentes viri et mulieres apostate in fide et heretice creature et false qui seipsos dant voluntarie dyabolo et dyabolus recipit eos et dat eis quod per suas artes falsas eis appareat quod ambulant ducentes lu cas: et quod redeant in spacium. iiii. vel quinque horarum: et destruunt creatu ras suggēte s sanguinem eorum et quod faciunt alia maleficia que volunt se cundum diaboli voluntatem quod est eis et illis qui eis credunt magna dece ptio et illusio dyaboli. Ueritas autem huius facti est quod quando iste male per sone voluntvti his pessimis fictioni bus consecrant se cum verbis et vn ctionibus dyabolo: et statim dyabo lus recipit eos in opere suo et accipit figuram earum et fantasiā cuiuslibet earum ducitque illas per illa loca per que desiderabant: corpora vero earū remanent sine aliqua sensibilitate et cooperit illa dyabol⁹ vmbra sua ita quod nullus illa videre possit: et cum dya bolus videt in fantasiis earum quod im pleuerant que volebant non amouē do ad earū fantasiis dyabolicas fan tasias que viderunt reducit illas ima ginationes coniungens cum suis pro priis motibus et corporibus et tollit vmbram suam de super corporibus earum et statim videre possunt et tamē tia tamen illorum nunquam ab illo loco absens fuit. sed solum actio cum ydo lo et fantasia fuerunt illis rebus que dyabolus eis presentauit et que fecit pro quolibet eorum: et quod hoc facit dya bolus nō est mirum quia illa operatur vt derideat miseras animas volens imitari ea que deus verissime per an gelos bonos fecit. sicut quando de duxit abacuc prophetam per capil lum de iudea in babylonem realiter

cum sua presentiali existētia et actio-ne. Sed ꝙ dyabolus habeat potesta tem mutandi existentiam alicuius creature nec facere ꝙ transeat vnuꝫ corpus per aliud sine dāno vnius vl ambozum vel ꝙ transeat maius cor pus per spacium improportionatuꝫ loco vt videlicet ꝙ ingrediantur ta-les persone per parua foramina do-mozum vel ꝙ fit simul vnum corpus in diuersis locis vel diuersa in vno et similia hec demones facere nō pos sunt cum hec repugnēt naturali phi losophie et solum per miracula aliq talia a deo sunt possibilia fieri vt di ctum fuit supra consideratione quin ta huius libri cuꝫ de potestate demo num ageretur. ¶ Illud tamen quod dyabolus potest facere ꝙ vnum pro altero videatur et ꝙ illud quod natu ra potest facere in vno mense ipse po test facere in puncto. ¶ Et causa est qui scit applicare actiua passiuis si-cut patet in his que fecerunt magi pharaonis: ꝙ tamē dyabolus faciat ꝙ vnus homo conuertatur in serpē-tem vel auem vel plantem hoc est si bi impossibile: et ideo in hoc multi p-uersi christiani alchimiste sunt dece-pti habentes pacta cum demonibus cogitantes ꝙ per eorum artem fer-rum conuertent in aurum: ꝙ autem vna res sit et videatur altera hoc be-ne potest dyabolus facere deo per-mittente. Sic enim sepe facit dya-bolus vt plurimos decipiat. Sic eñi legitur in hystoria sancti clementis et sancti cypriani et sancti germani et aliorum multorum quia accipie-bat figuras aliquorum virorum et mulierum ad decipiendum populuꝫ et ad diffamandum creaturas dei. Et ideo non est credendum ꝙ hom nes vel mulieres conuertantur in anseres vel aliis similibus. Ea ergo que scelerate mulieres credunt et p fitentur scilicet cum diana dea pa-ganorum nocturnis horis et cum he rodiade et nimia mulierum multitu dine equitare super quasdaꝫ bestias et multa terrarum spacia in tempe-ste noctis silentio pertransire eiusq iussionibus obedire velut domino et cunctis noctibus ad eius serui-tium euocari et ꝙ ab illis possunt alique creature in melius vel in de-terius commutari. Aut in speciem vel similitudinem aliam transforma ri omnia sunt falsa et erronea et non a diuino spiritu sed a maligno vt di ctum est talia fantasmata mentibus earum irrogantur: quia cum alicu-ius animam per talem credulitatem subiugauerit sibi transfigurans se in angelum lucis et transformans se in diuersarum personarum species atq similitudines mentem quam ca ptiuam tenet multipliciter deludit et nullus debet venire in tantam stul ticiā vt credat hec omnia que in som niis et spiritu tantum fiunt etiam in corpore accidere cum etiam Paulus non audeat asserere ꝙ fuerat raptus in corpore. Quicunq ergo talia cre diderit scilicet postq super talibus audierit veritatem vel asseruerit sci licet pertinaciter proculdubio infi-delis est et pagano deterior. xxvi. q. v. episcopi et quia nimium habun-dant tales peruerse mulieres in del-phinatu et in gaschonia vbi se asse-runt concurrere de nocte in quadam planicie deserta vbi est aper quidam in rupe qui vulgariter dicitur elboch

debiterne et φ ibi conueniunt cum candelis accensis; et adorant illum aprum osculantes eum in ano suo. Ideo capte plures earum ab inquisitoribus fidei et conuicte ignibus cõburuntur. Signa autem combustorum sunt depicta qualiter scilicet adorant cum candelis predictũ aprũ in domo inquisitoris tholosam in magna multitudine camisearum sicut ego proprijs oculis aspexi.

¶ De spiritibus familiaribus.

Circa secundum principale huius decime considerationis scilicet vtrum possint haberi spiritus familiares Respondet ad hoc beatus augustinus. viij. de ciui. dei. ca. xiiij. φ apoleius platonicus scripsit φ socrates habuit demum vnum ex illo genere minimum qui dicuntur demones cum quo habebat amicitiam et consiliu; a quo perhibetur inquit aug. solitus amoueri vt desisteret ab agendo quomodo illud quod agere volebat non prospere fuit euenturum. Et quo satis clare videtur accipi argumentũ φ ille philosophus habuit familiarem spiritum: sed est difficultas si ille spiritus erat bonus vel malus: videretur alicui φ esset angelus bonus quia ceteri futura prenunciare non possunt nisi forte diuino iudicio sicut fuit s. declaratum consideratione secunda huius quinti libri. nec obstat quia dicit augu. φ dicebatur demon quia apud grecos idem significat φ plura cognoscens: dixit tamen doctor illuminatus franciscus de maronis in floribus suis super isto pass φ magis credit φ fuit malus angelus quia socrates paganus et infidelis erat. Sic ergo patet φ demones tanquam familiares spiritus possunt haberi in damnationem tamen illorum qui suã familiaritatẽ habere contendunt. Cauendũ est etiam ab incantis inuocatiõe demonũ. Unde grego. in libro dyalogorum narrat φ stephanus presbyter de itinere rediens mancipio suo negligenter pcepit dicens veni dyabole discaltia me: ad hanc vocẽ cepit caligarum corrigie cũ summa velocitate solui quod vt presbyter sensit expauit: et magnis clamoribus dicit recede miser non enim tibi sed mancipio suo locutus: sicque ex magna parte solute suarum caligarum corrigie remanserunt et sic patet φ licet aliqui nolunt habere demones familiares ex mala tamen cõsuetudine loquendi de diabolo ipsi efficiuntur familiares ei vt subito faciant que incante mandant.

¶ De qualitate corporum in quibus demones apparent.



Undecima consideratio est qualia sunt corpora in quibus demones apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Iuxta ergo tria que queruntur tribus punctis presens cõsideratio explicabitur. Primus erit de qualitate et figuris corporum in quibus demones apparent. Secundus erit de subintratiõe demonũ in corporibus obsessorum Tertius erit si possunt demones essentie animine illabi quod est animam subintrare.

¶ De qualitate et figuris corporum in

quibus demones apparent.



Primus pũct⁹ est de qualitate ꝛ figuris corpoꝝ in quib⁹ demones apparẽt. Circa quod notat seraphic⁹ doctor Bonauentura dicẽs in suo secundo loquens de angelis bonis et malis ꝙ in ãgelis duplex est vis scꝫ contemplatiua qua conuertuntur ad deum ꝛ fruunť eo ꝛ administratiua secundum quam descendunt ad nos ꝛ condescendunt nobis: ꝛ vt cõgruẽtius nobis condescendant indigent solatio corporis assumpti quod assumunt angeli sicut organũ vel instrumentũ ad operandum ꝛ sicut signum ad seipsos manifestandũ ꝛ sicut operimentũ vel habitaculũ ad cõuersandum vel ad nos letificãdum ꝛ cõfortandũ ꝛ si corpus assumptũ coniũgitur angelis sicut instrumentũ motori. Hoc enim magis requirit exigentia ex pte nostra ꝙ ex parte sua. Et ẽ sciendum ꝙ corpus effigiatum humana effigie. magis competit operatiõi spiritus rationalis. Ideo angelus bonus assumit corpus nõ qualecũqꝫ. sed humana effigie insignitũ Et istud corp⁹ sic assumptum dicitur esse corp⁹ elementare. Nõ qꝛ sit ex q̃tuor elementis plena mixtione ꝯmixtum sicut ẽ corpus cõplexionatũ nec qꝛ sit ex puro ꝛ simplici elemẽto formatum: sed qꝛ principaliter formať ex aere cũ mixtione aliqua alterius elemẽti sicut videm⁹ in nube que nõ est corpus plene mixtũ habet tamen in se naturas plurium elemẽtorum ꝑ hunc aũt modũ est corpus ab ãgelo sumptũ qꝛ pĩcipaliter ab aere cẽformatũ intelligiť cõcurrẽte ad hoc natura alicui⁹ vapoꝝ aquei vľ terree que quidã facit tã ad veritatẽ cõdecꝑessationis ꝙ ad multiformitatem coloris. hanc autem nõ oportet ãgelum de longinquo cogitare cũ aer ꝑ magna sui pte sit cõmixtus vaporib⁹ Scd͂m veritatẽ autẽ tenendum est ꝙ angeli tã boni ꝙ mali assumũt corpora non de natura celesti sed elemẽtari non simpliciter nec plene mixta sꝫ medio modo vt pote ex aere vaporabili ãgelus tamen malus accipit ex pte inferiori bon⁹ vero ex superiori

¶ De figuris vero corpoꝝ in quib⁹ demones apparent vt plurimũ sunt turpissime. Et ideo si scd͂m eius difformitatem in peccando ꝑmitteret deus ꝙ correspõderet figura corpis assumpti non esset aliquis homo viuens qui eius visionem horribilẽ posset tolerare. Vñ et virgo gloriosa ꝓ singulari dono petijt a filio ꝙ ĩ morte sua non appareret ei dyabol⁹ credendũ est ꝙ xp̃s eius dulcissimus filius reuelauit sibi turpidinẽ eius et hinc ẽ ꝙ pictores oẽs deformitates serpẽtinas ꝛ brutales q̃s vidẽt ꝛ q̃s excogitare possunt depingunt in figuris demonũ. Unde legitur de quodam pictore ꝙ quotiencũqꝫ depingebat imaginẽ virginis cũ oi studio ipsam pulcherrime effigiebat sed cũ pingebat dyabolum cũ omni diligẽtia difformius quo poterat describebat ꝓpter quod indignatus dyabolus cõtra eum ꝓcurauit quomodo pictor ille haberet verbũ cum vxore cuiusdã militis illi⁹ ciuitatis vbi erat finaliter tantã ardorem posuit inter eos ꝙ cõcordauerũt se mutuo ꝛ nocte quadã acceptis pluribus iocalib⁹

auri ꝛ argenti recesserunt. dyabolus
autem cumvidit ꝙ erant extra ciui-
tatem ascendit campanile ecclesie ꝛ
pulsauit campanam sicut consueuit
pulsare pro ignevel pro accipiendū
armis: exeuntes autē homines per
ciuitatem querebant quid hoc esset
Respondit dyabolus qui pulsabat
ꝙ pictor ille portabat extra ciuitatē
vxorem talis militis: exeuntes ergo
propter illamvocem ceperunt picto
rem illum cum militisvxoreꝛ posue
runt eos in carcere: maritusvero q̇
presens erat in captione eius spe-
rans ꝙ altera die ambo per iusticiā
perimerentur dolēs de pulchritudi
ne capillorum vxoris prescidit ca-
pillos eius quos secum duxit ad do
mum suam. Cum ergo valde angu-
stiati ꝛ timore concussi ambo nocte
illa manerent in carcere recordatus
est pictor devirgine beata quam ip-
se summe pulcherrimam depinge-
batꝛ cum magna deuotione recom-
misit se sibi quatenus dignaret eos
liberare a periculo illo. Et ecce regi
na angelorum dei mater pulcherri-
ma apparuit eis in carcere soluitqꝫ
eos avinculis ꝛ aperuit portas car-
ceris precepitqꝫ pictori ꝙ iret in do
mum ac si nihil sibi accidisset prece-
pit etiam mulieri illi quod iret in
domū suamꝛ secrete iuxta maritum
suum qui in lecto erat accumberet ꝛ
disparuitvirgo beata. Illi vero im-
pleuerunt omnia sicut eis: precepe-
rat. Cumqꝫ euigilaret miles inuenit
apud sevxorem suam ꝛ miratus que
siuit quis esset: que respondit quasi
admiransꝛ quis debeo esse nisi vxor
vestra. Et ille numquid ego te cepi
cum pictoreꝛ dimisi in carcere heri
ꝛ deduxi capillos tuos quos manu
propria a capite tuo p̄scidi. Respon
dit illa somniastis illud domine. Il
le ergo surgens a lecto quesiuit ca-
pillos ꝛ non inuenit ostendens ꝛ il-
la caput suum nihil deficiebat de ca
pillis eius. Venit ergo vir eius ad
alios ciues qui secum fuerant in ca
ptioneꝛ quesiuit ab eis si recordabā
tur de tali facto quod acciderat die
preterita. Dixerunt ꝙ sic. Narrauit
quomodovxor sua erat in domo cum
omnibus suis capillis et dicebat ꝙ
erat somnium. venerunt etiā in do
mo pictoris ꝛ inuenerunt eum ac si
nihil male fecisset occupatum in pi
cturis suis. Finaliter meritis virgi-
nis gloriose omnes in vnum concor
dauerunt qd̄ illud fuerat somnium.
Ecce ergo quanta demonis malicia
propter picturam sue difformitatis
¶ Et notandū ꝙ licet dyabolusvt
communiter sicut depingitur in ta-
libus deformibus figuris se presen
tet sicut cum decepit euam sub figu
ra serpentis sepe tamē deo permit-
tentevt leuius decipiat trāsfigurat
se in angelum lucis secundum apo-
stolum sicut etiam legitur apparuis-
se in figura crucifixi. Sꝫ diceres in
quo tunc potest cognosci ꝙ sit ange
lus malus. Respondetur ꝙ in. iiij.
¶ Primum est: quia licet in talibus
figuris se representet semper tamē
si diligēter inspiciatur ducit aliquā
difformitatemvt caudam vel quid si
mile. Secundum est ꝙ si apparens
in principio letificatꝛ post recessū
tristem hominē dimittit non sic an
gelus bonus: quia in principio turi-
bat sicut patet de gabriele cū appa
ruit danieli. Daniel. viij. Et cum ap

paruit virgini. Luce primo: quia tur bata est in sermone eius: sed post recessum dimittit hominem cum magno gaudio et leticia. Tertium est quod indurat hominem in malo quod suggerit sicut declarauit beatus pater noster franciscus. fratri rufino in hoc periculo laboranti: vt patet in cronicis minorum. Angelus autem bonus non indurat in malum: sed auertit a malo et mollificat ac inclinat ad bonum. Quartum est quod si aliquid ei turpe respondeatur per illum cui appa ret in eius contemptum et derisionem statim euanescit sicut patet in dicta cronica minorum: quia cum beatus franciscus vellet liberare predictum fratrem rufinum inter cetera dixit sibi vt itelligas quod ille qui tibi apparuit in figura crucifixi non est christus sed dyabolus dices ei cum tibi apparuerit et dixerit ego sum christus aperi os tuum et ponam tibi feces: quod cum faceret frater rufinus indignatus dyabolus cum magno tumultu recessit confringens lapides et rupes. Unde et vsque in hodiernum diem apparet horribilis illa fractura rupium in monte aluerne.

¶ De subintratione demonum in corporibus obsessorum.



Ecundus punctus est de subintratione demonum in corporibus obsessorum et de expulsione eorum. Circa hoc notandum est quod non est ponendum in dubium quod sit obsessio corporum per demones cum euangelia hoc manifeste exprimant in pluribus locis. Sed diceres quomodo demones possunt intrare corpora et ea obsidere. Respondetur quod demones per naturam subtilitatis sue et spiritualitatis possunt quecunque corpora penetrare et in eis sine obstaculo et impedimento subsistere. Item per rationem sue potestatis possunt ea corpora in quibus sunt commouere et conturbare: et ideo demones subtilitate et potestate nature possunt corpora humana penetrare: et ita intrare. possunt etiam vexare nisi prohibeantur a virtute superiori et cum permittuntur a deo introire et vexare dicuntur corpora obsidere. Et si queras quare hoc permittit deus. Respondetur quod propter tria vel ad sue glorie ostensionem vel ad peccantis correctionem vel ad nostram instructionem. Sed ex qua istarum causarum determinate hoc deus permittat latet humanam industriam propter hoc: quia occulta sunt dei iudicia. verba sunt domini Bonauenture in secundo sententiarum distinctione .ix. Et si velis scire super quos habet dyabolus maiorem potestatem ad obsidendum eos post christi passionem. Respondetur quod super excommunicatos precisos ab ecclesia habet dyabolus potestatem vexandi corporaliter. Unde .i. Cor. v. Iudico illum qui huiusmodi est tradere sathane in interitum carnis. In non precisis autem potestatem non habet dyabolus nisi quantum a deo permittitur vt dictum est vel ad peccati punitionem vel ad aliorum terrorem et correctionem vel ad glorie dei ostensionem vel ad bonorum coronam et exercitationem. Et si dicas numquid ante passionem christi habebat pote-

statem etiam vexandi homines. Respondetur quod habebat potestatem vexandi corporaliter omnes preterquam illos solos qui privilegio solo tuebantur a domino. Job primo. Nonne tu vallasti eum. non tamen utebatur dyabolus semper potestate puniendi ut haberet maiorem potestatem seducendi per culpam sicut et nunc excommunicatis et infidelibus sic enim dyabolus obmittit aliquando mala facere: ut peius fiat quia non vexando excommunicatos ut in primitiva ecclesia tales sententias minus vitant homines et minus timent. Et hic est quod sunt multi precisi excommunicati qui non essent si eos vexaret. ¶ Et notandum quod cum aliquem vexat dyabolus potest pro voluntate sua per linguam hominis diversa formare verba. Et ideo arreptici aliquando loquuntur idioma ignotum sicut purus laycus latinum quod est manifestum signum demoniaci. Unde et demon quidam rusticum obsidens requisitus a quodam magistro coniurante quare non recte loquebatur latinum. Respondit: non possum domare labia illius rustici. Et si queris causam quare demones aliqui secundum varietatem lune magis affligunt homines quam alio tempore. Respondetur quod est duplex causa sicut notat Nicholaus de lyra super Mattheum ca. xvii. declarans quare discipuli non potuerunt curare lunaticum. ¶ Prima causa est ut per hoc creatura dei: scilicet ipsa luna infametur ut Hieronymus et Chrisostomus dicunt. ¶ Secunda est: quia propter molliciem cerebri in novilunio quando habundant humida super que luna habet dominium; cerebrum est aptius ut demon in ipso aliquid operetur hinc demones secundum certa augmenta lune perturbant hominis fantasiam quando considerant cerebrum ad hoc esse dispositum. ¶ Nunc videndum est de eorum expulsione. Circa quod notandum est quod demones non nisi virtute divina possunt a corporibus expelli immediate vel mediantibus angelis qui frequenter in talibus sunt executores divine voluntatis: nec aliqua res sensibilis aut virtus corporalis potest in eis aliquid agere directe vel indirecte cum sint omnino spirituales substantie per quod possint ad aliquid compelli nec per consequens ab obsessis corporibus expelli. Veruntamen ex evangelio christi duas doctrinas habemus ad demones expellendos. ¶ Prima est universalis scilicet per nomen iesu. Mat. ultimo. In nomine meo demonia eiicient. Alia est particularis quod est quoddam genus demoniorum quod non eiicitur nisi in oratione et ieiunio ut patet Matth. xvii. Unde sicut in diversis rebus corporalibus administrandis diversi angeli a deo preparantur et diversorum ordinum. sic etiam in diversis temptationibus demones habent specialem affectum: quod aliqui potentissime temptant de divitiis congregandis aliqui de honoribus appetendis. Unde et aliqui dicuntur spiritus superbie et alii spiritus luxurie. ¶ Iste autem demon de quo loquitur christus habebat virtutem temptandi potissime de vitio carnis quod vitium potissime refrenatur per orationem et ieiunium: et per consequens demon in talibus temptans per talia superatur. ¶ Redit

tamen expulsionis demonum vera credulitas est vt declaratur a christo capitulo eodem. Cum enim quererent discipuli quare nō potuissent expellere illum demonem. Christus respondit propter incredulitatem vestram.

¶ Et si queras an aliquo modo virtute herbarum. vel armonie possint expelli demones. Respōdetur ꝙ ita parua posset esse illa vexatio ꝙ penitus expelleretur quod facerent non agendo in demonem cum sit spiritus separatus: sed agendo in ipsum vexatum a demonio. Vexat enim dyabolus secundum dispositionem maiorem vel minorem melancolicam vel colericam ꝛc. Herbe autem et armonie multum possunt immutare dispositionem corporis cum quedam inclinent ad leticiam quedam ad tristiciā ꝙ etiam patet de armonijs vt patet octauo politice vbi aristoteles vult ꝙ diuerse armonie habent prouocare diuersas passiones in homine.

¶ Hoc etiam refert boetius in musica sua ꝛ auctor de ortu scientiarum vbi loquens de vtilitate musice dicit ꝙ valet ad curandum vel alleuiandū diuersas infirmitates: ꝛ ita patet ꝙ herbe ꝛ armonie causare nō possunt in homine dispositionem contrariā illi vexationi qua dyabolus vexare conatur hominem. ¶ Ex quo sequitur ꝙ ceteris paribus sit vexatio debilior non videtur tamen quomodo herbe vel armonie possunt in homine dispositionem aliquam causare, ppter quam homo nullo modo vexare posset a demone si permitteretur: ꝙ dyabolus mouendo solum localiter vapores ꝛ ipsos spiritus inordinato motu possent hominem multum vexare. Herbe autem vel armonie nullam dispositionem causare possunt in homine sua naturali virtute per quam prohiberetur demon predictā commotionem facere. Contingit tamen quandoqꝫ ꝙ dyabolus non ꝑmittitur hominem vexare nisi vexatione ita parua ꝙ per aliquam fortem dispositionem ad contrarium totaliter tolleretur: ꝛ tunc alique herbe vel armonie possent corpus hominis ita ad contrarium disponere ꝙ illa vexatio totaliter amoueretur verbi gratia dyabolus quādoqꝫ posset hominem vexare vexatione tristicie: ita debiliter ꝙ per aliquas herbas vel armonias que haberent causare dilatationem ꝛ diffusionem spirituum qui sunt motus contrarij tristicie totaliter amoueretur illa tristicia. ¶ ꝙ autem dicitur primo Reg. xvi. ꝙ saul qui vexabatur a demone alleuiabatur quando dauid cytharā percutiebat coram eo ꝛ ꝙ recedebat spiritus malus. ¶ Dicendum est ꝙ bene verum est ꝙ per tactum cythare virtute naturali illius armonie alleuiabatur aliquantulum afflictio saulis inquantum illa armonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum per quam dulcorationem redebatur minimus actus ad illam vexationem. Sed ꝙ spiritus malus recederet a saule quando dauid cytharizabat coram eo hoc erat ppter vi crucis ꝙ satis expresse dicitur in glo. vbi dicitur. sic erat dauid canticis musice eruditus. diuersorū sonorum rationabilis moderatorqꝫ cōceptus vnitatē cētie significat qvarijs modis quo

tidie resonat dauid in cythara sua malignu3 spiritum compescuit non quia tanta esset vis in cythara: s3 in signo crucis que in ligno ⁊ cordarũ extensione gerebatur que iam tunc demones effugabat hec de mẽte Richardi in questionibus de quolibet sine preiudicio sententie melioris.

Ex predictis excluditur vnus error in quo istis tẽporibus incidunt aliqui exorciste quomodo cõiurant obsessos a demonibus⁊ illi demoniaci respondent⁊ dicũt ꝙ sunt homines mortui vel viui qui ambulant ibi et hec est alia species deceptionis dyaboli: quia bene scit dyabolus oẽs q̃ male viuunt: ⁊ vt ponat eos in desperatione⁊ audientes in errore. ¶ Dicũt ego su3 talis homo vel talis mulier ꝙ tamen est falsum: q2 vna substantia existentis vel assistẽs non potest esse in altera nec minus in duobus locis ⁊ vt dyabolus celet et coloret suam deceptionẽ dicit ego su3 talis homo⁊ ambulo ĩ hac pena propter talia peccata que feci et fingit modum loquendi eius ⁊ modum ambulandi: ⁊ ideo faciatis ꝙ dicantur pro me tales misse⁊ similia vt exeam ab hac pena ⁊ totum est falsum ⁊ deceptio magna: q2 si exorcista sapiẽs⁊ virtuosus coniurauerit eu3 recte ipse dicet si est spiritus etia3 si sibi displiceat quia nunq̃ legimus ꝙ christus vel sancti tales spiritus inuenerint in hominibus quos sanauerunt. Sed demones cambiũt ⁊ alterutrãt nomina ꝙ citius possunt facere q̃ figuras: constat autem ꝙ ipsi laborãt vt alterutrent figuras ad inhonorationem⁊ diffamationem seruorum⁊ creaturarum dei vt supra dictum est ergo multo fortius⁊ leuius alterutrabunt nomina ⁊ decipiuntur simplices in hoc ꝙ precipiũt eis ꝙ faciãt dicere missas⁊ facere alia bona. cum multotiens dyabolus suadeat bonũ propter malum finem sicut supra patuit octaua consideratione cum de malicia demonum ageretur. sic hic precipiunt bonum propter malum finem scilicet vt tales si viuunt desperent⁊ vt aliĩ audientes in errorẽ inuoluantur. ¶ Nunquid in vitis patrum sepe legimus ꝙ dyaboli mouebant antiquos senes ꝙ facerent sancta opa. O insipiẽtes exorciste nunquid legistis in euangelio Luce .xi. ꝙ erat iesus eiiciens demonium fortassis inuenistis in euãgeliĩs ꝙ erat iesus eiiciens homines de corporibus obsessorum3 nunquid dans doctrinam christus eiiciendi demones in fine euãgeliĩ marci dicit. Signa autem eos qui crediderint hec sequentur. In noĩe meo demonia eiicient non dicit homines eiicient ab hominibus. Respondeat insipiens exorcista si verum est ꝙ petrus est in corpore iohãnis quis dedit ei talem potestatem ad expellendum eum inde quia christus non dedit potestatem nisi ad expellendu3 demones. Errãt ergo nimis exorciste cum sua ignorantia credentes dyaboli mendacia ⁊ facientes ꝙ aliĩ simplices credant ⁊ ideo digni sunt magna pena apud deũ⁊ homines. ¶ Sed remanet vna magna difficultas si verum est ꝙ homines mortui non possunt ambulare in hominibus viuis sicut demones: quomodo ergo dicant illi qui transpassantur vel rapiuntur de hoc mundo ad alterum ꝙ videant ali-

quos homies vel mulieres quasi ad huc viuebāt in presenti vita sustinē ri graues penas in alio mundo. Sicut ergo isti sunt hic ꝛ illic vt viuāt hic et ibi puniantur ita non erit mirum ꝙ homines viui vel mortui licet sint in suis existētijs alibi ꝙ ambulant sicut demones in hominibꝰ.

¶ Pro solutione huiusmodi notandum ꝙ nulla persona potest videri in duobus locis naturaliter quia absentia presentie priuat visionem in omni loco ab actione sua. Requirit enim noticia intuitiua. iiij. scilicet presentiam existentiam causationem et motionem potentie: sicut notat Franciscus de maronis in prologo sui primi sententiarum. q. xvij. Tenēdum ergo est tanꝙ verum ꝙ nec angelus bonꝰ nec malꝰ: nec hō sanctꝰ nec mulier sctā: nec hō puersus nec mulier puersa psit eē simul in diuersis locis: quia cum gabriel erat cum daniele vel cum zacharia vel cum virgine maria pro tunc non erat in alio loco sic etiam demones quia cū azmodeus de quo thobie. iij. erat in domo sare non erat in alio loco ita etiam nec viuentes possunt hic viuere et esse simul in alio mūdo quia impossibile est ꝙ sint per assistētiaz hic et ibi. quid ergo est dicenduz ad ea que dicuntur. Respondetur ꝙ est vna consideratio talis cuz homo viuus transit ante speculum vel ponit se ante eum tunc speculum ostendit imaginem suam non diminutam in sua assistentia et cuz inde amouetur nō apparet imago in speculo sic homo qui viuit ꝛ est in peccato imago eius potest apparere in sepulchro infernali quia in speculo ante quod est: et cum iustus etiam viuit imago sua vel nomēn videtur in li. vite et in conuiuio eternali. quod antē hoc posset eē ptz qꝛ christus dixit de talibus luce. x. Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celis ꝛ sic etiā nomina malorum scripta sunt in inferno et tamē maioris efficatie sunt nomina ꝙ imagines in speculo non est ergo verum ꝙ homines male viuentes sint in inferno sed bene eorū nomina vel figure.

¶ Quod demones nō possunt essentiam anime intrare.



Ertius punctus huius considerationis est an demones possint illabi essentie anime ꝙ est animaz penetrare vel an possint malas cogitationes immittere. Ad primuz dicitur ꝙ ista est proprietas solius dei. solum enim qui creauit animam potest essentie eius illabi ipsam substantialiter intrare et penetrare. Ideo ecclesia cātat in hymno vsqꝫ sol illabitur. et in collecta amorez pectoribus nostris purificādum illabere. Sed nec bonus angelus nec malus illabi potest essentie anime vt intret substātialiter in ipsam per essentiam penetrando. Sic ergo demones non possunt intrare cor hominis. i. animaz hominis per essentiam sed tantum potentiā scilicet per suggestionem quam extra operaꝛ sicut dicitur Osee. vij. Oēs adulterantes quasi clibanus succensus a coquēte. ꝙ autem magister in

quirit. viii. distin. secundi sententiarum an demones substantialiter intrant corpora obsessorum vel ideo dicantur intrare vel exire: quia ibi malicie sue opus exercent dei permissione vel non exercent et determinat quod non substantialiter intrant corpora hominis sed propter malicie sue officium intrare dicuntur de quibus pellere dicuntur tamen non nocere sinuntur: sed hoc non facit ad propositum: quia ipse et beda ibi loquuntur de corde et patet quod ibi cor accipitur pro spiritu rationali. Unde et adducunt illud Actuum. v. cur temptauit sathanas cor tuum de quo constat quod erat obsessus a demone. Sed est difficultas: quia aliqui libri habent anama cur impleuit sathanas cor tuum. Si ergo dyabolus implet cor vester quod possit anime illabi. Respondit sanctus Tho. in summa contra gentiles lib. iiii. ca. xviii. quod cum dyabolus sit creatura non implet aliquid participatione sui nec potest mentem inhabitare per suam substantiam sed dicitur aliquos implere per effectum sue malicie. Unde et paulus dicit ad quendam actuum. xiii. O plene omni dolo et omni fallacia non est sic de spiritusancto qui cum sit deus per suam substantiam mentem inhabitat et implet.

¶ Tenendum est ergo quod demones intrare possunt corpora sed non corda id est non possunt illabi animabus. Nec obstat quod dyabolus ratiocinetur et formet verba per os obsessi cum hoc non veniat ex defectu anime: sed ex debilitate corporis quod sic accidere solet quando spiritus immundus sedet in illis partibus seu membris in quibus continetur fortificatio anime imponit in eisdem magnam ponderositatem eiusdem oneris quod sustinere non possunt: et sic quasi confringens sensus qui sunt ianue intellectus quadam obscuritate nigra accipit potestatem in illis quod sepe contingit ex corruptione vini vel febris vel magni frigoris vel ex aliis debilitatibus quas cognoscimus inuenire ab extrinseco cor ne dyabolus hoc probaret in Job quando habuit a deo potestatem super carnem suam fuit ei inhibitio posita a deo per hec verba. ecce in manu tua est: verumtamen animam illius serua Job. ii. quasi diceret sibi deus solo modo obserua quod non amoneas ei intellectum debilitando memoriam anime ipsius opprimendo eius intellectum et sapientiam cordis eius suffocando eius principalem habitationem oneris incompetenti: licet ergo dyabolus immisceat se carni. non tamen potest anime misceri sic quod ipsam penetret cum hoc sit solius deitatis vt dictum est. Deus enim sola potestatem habet penetrando naturam anime taliter: quod non solum eam apprehendit et vndique eam circuit sed ipsam sic penetrat quod intimior est anime quam anima sibi ipsi.

¶ Circa secundum vero an scilicet demones possint immittere malas cogitationes et videtur quod sic quia dyabolus misit in cor Jude vt traderet dominum Johannis. xiii. In contrarium est Beda qui super illud euangelii Math. xv. De corde exeunt male cogitationes furta homicidia etc. dicit quod dyabolus non est immissor malarum cogitationum sed incensor. ¶ Dicendum ergo quod dyabolus potest dici incensor cogitationum vno modo per hoc

scz q imagines rerum sensibilium delectantiuz imprimit instrumento imaginationis quia data est ei potestas vt misceat seipsum sensibili et immutet ipz. quicq sicut permittitur immiscere imaginibus rerum delectabilium et sic immittit cogitationes de rebus delectabilibus sicut aliquis ponens ante me speculu immittit mihi visuz rei que resultat in speculo. Scit enim diabolus q delectabile apprehensum mouet: et io immitit apprehensionem rei delectabilis: vt apprehensio rei delectabilis moueat hominem ad concupiscendum rem delectabilem et sic potest dicere immittere cogitatione sed non potest immittere cogitationem malaz que sit peccatum que est mala voluntas. ¶ Et ideo bene dicit beda q diabolus non est immissor malarum cogitationum id est malarum voluntatu quia non eas immittit proprie nisi per actionem vel causam voluntariaz et sic apprehensio delectabilis generat malam voluntatem non tanq causa necessaria sed tanq occasio. immittit ergo diabolus cogitationem mali per modum consulentis sicut angelus bonus immittit cogitationem boni et talis imissio proprie dici suggestio. ¶ Quo fine debet terminari belluz demonum.



Uodecima ac vltia consideratio oportet iam finem ponere huic libro que tribus passibus monstrabitur. Primus erit de causa quare demones sunt in mundo. Secundus de cessatione sui belli et principatus. Tertius de eorum perpetua reclusione et punitione in inferno. ¶ Quare demones sunt in mundo.



Rimus passus e scire quare demones sunt in mundo. Ad quod breuiter respondet q causa quare demones sunt in mundo est propter exercitium bonorum et propter decorem vniuersi. consistit enim decor vniuersi in quadam difformitate rerum: vt patet in sole luna et stellis. patet etia in deformitate elementorum volatilium. piscium. serpentum. brutorum et facierum hominum. patet etiam in diuersitate temporum et lucis ac tenebrarum. ¶ Similis questio fieri potest quare mali homines sunt in mundo cum tantum noceant bonis. Et patet causa quia omnis malus sm Augustinum vel ideo viuit vt corrigatur vel vt per eum bonus exerceatur. In quo decus relucet vniuersi. Unde ad propositum augustinus. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo octauo. dicit q deus non crearet vllum angelorum vel hominum quem malum esse futurum presciuisset nisi pariter nosset quibus eos bonorum vsibus commodaret atq ita ordinem seculoru quasi pulcherimum carmen ex quibusdam quasi antitetis honestaret. Et si queratur quid vocat augustinus antiteta dicitur q sunt quedam locutionis ornamenta que fiunt per contraria sicut loquitur apostolus secundo Corinthio. vi. per gloriaz et ignobilitatem per infamiam et bo

nam famam. ¶ Unde sicut in talib⁹ varietatibus apparet decor. ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitione mali: et bonitas angelorum ex malicia demonum.

¶ De cessatione principatus et belli demonum contra genus humanum.



Secundus passus est de cessatione belli demonum contra genus humanum. Cum enim fuerit completus numerus electorum et vniuersum suum completum habuerit decorem cessabit in finali iudicio cessabit omnis presidentia et principatus demonum sic quod non remanebit nisi principatus eternus iesu christi domini nostri. Unde dicitur primo Corin. xv. Cum euacuauerit omnem principatum et potestatem et virtutem oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. super quo dicit glo. dum durat mundus angeli angelis presunt demones demonibus: homines hominibus ad vtilitatem viuentium vel deceptionem: sed omnibus collectis iam omnis prelatio cessabit: quia necessaria non erit. Hanc autem prelationem dicitur christus euacuare: quia suos omnes exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatum dicit maiores: potestatem minores. Uirtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tunc cessabit omnis creature prelatio in angelis et hominibus: cessabit timor regnabit charitas: non erit inter presidentes et subditos vlla dissensio. Oportet autem illum: id est christum regnare. tunc scilicet aperte interim autem regnat occulte donec ponat inimicos suos: scilicet demones et damnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius: id est sub plena subiectione vt ipsum hominem deum et regem omnium agnoscant. Et est sensus interim oportet regnum eius manifestari donec eum regnare fateantur omnes inimici eius. tunc enim ipsi eum regnare ipsa regni eius manifestatione confusi fatebuntur. nec est intelligendum quod tunc christus desinet regnare. quia li donec non facit exclusionem futuri regni. sicut Matthei. i. dicitur de ioseph et maria quod non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum. Et si queris quomodo ergo angeli manebunt euacuato principatu: dic quod manebunt ordines angelorum distincti quantum ad eminentiam glorie secundum hierarchias et ordines: et sic etiam demones manebunt distincti quantum ad magnitudinem pene secundum hierarchias et ordines vnde ceciderunt.

¶ De reclusione perpetua demonum in inferno.



Tertius passus et vltimus est de reclusione perpetua demonum in inferno. Cum cessante bello demonum in facie iudicis magni

domini nostri iesu christi audiēt demones vna cum damnatis illam terribilem sententiaz. Mat. xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternū q̇ parat⁹ est dyabolo ꝛ angelis eius. Et sequitur: ibunt hi in supplicium eternum. ¶ Super quo verbo dicit glo. frustra ergo Orige. spondet liberationem post multos annos malis hominibus ꝛ ipsis demonibus. ¶ Dixerat eñi Origenes ꝙ post hāc sententiā ite maledicti in ignē eternuz post multos dies: id est post mille annos visitandi ꝛ liberandi sunt: sed hoc ecclesia non recipit: dictum est eñi ibunt impij in suppliciū eternum: quod autem eternum est omni fine caret. Et sicut gaudium eternuz ita ꝛ supplicium. hec ex laterali glo. sup illud Esa. xxiiij. Et cōgregabūt i cōgregationē vni⁹ fascis in lacū ꝛ claudent ibi in carcerez. nūꝗ ergo liberabuntur: sed in momēto in ictu oculi dabitur executioni sententia christi. ¶ Sic ergo subito data sententia demones cum condemnatis detrudentur perpetuo ignibus infernalibus. Unde Apo. xviij. Hoc impetu mittetur babylon ꝛ vltra iā nō inuenietur. Et iterum Apo. xx. dyabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis ꝛ sulphuris vbi et bestia ꝛ pseudo prophete cruciabuntur die ac no te in secula seculorum. ¶ Et sicut demones cum damnatis ibunt in ignem eternuz sic angeli boni cum electis ibunt cum christo rege seculorum in vitam eternam quā nobis concedat iudex ille supremus verus de⁹ ꝛ homo iesus christus saluator noster alpha ꝛ o principium ꝛ finis: qui dedit mihi pauperculo et inutili seruo suo presentē librū principiare ꝛ finire. Tibi ergo iesu dulcissime qui dedisti noticiam fidei illis quos credituros ante mundi initiuz nosti. Tibi cuius magnitudo incomprehensibilis: cuius gloria inestimabilis cuius iussio fortis. cui⁹ dispositio iusta. cuius iudicia vera: cui⁹ clementia super omnia opera tua extenta. Tibi quem nemo nisi corde attingit purgatus: quē nullus nisi operibus inuenit probatus: cui nullus adest nisi mente ꝛ corpore castus. Tibi qui es cecoruz oculus infirmātiū verissima salus pes claudorum: lingua mutorum: fortitudo omnium seculorum. Tibi qui es vite via salutis vita: ꝛ omniuz te postulantium inuictissima dextera. Tibi qui es diuitie pauperum consolatio tribulantium erector humilium ꝛ destructor extollentium. Tibi a quo incrementuz accepit iustus. sanctificatur perfectus ꝛ coronatur in bono opere consummatus. Tibi qui odis iniquos damnas iniustos: deijcis elatos. ꝛ cōfundis superbos. Tibi qui das penitentibus veniam. peccato mortuis vitā. nec abnegas te rogantibus misericordiam consuetam. Tibi qui peccatores non despicis: sed delicta condemnas non odis peccātes: sed peccata detestaris non homines: sed scelera insectando consummis: et non creaturam sed culpam extirpas. Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra commendat scelera nostra te iustum affirmant: quia vnde iustus es inde iniustos odis. Unde sanctus es: inde peccantes punis. Unde verus es

Inde mendaces condemnas. ⁊ vnde mitis es inde superbos detestaris. Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia foues potentiali virtute regis ineffabili consilio vel potestate disponis. Tibi qui contritorum nõ despicis preces nec deprecantium te puro corde spernis clamores. Tibi q̃ frigidas mentes igni tui amoris incẽdis ⁊ initium boni operis plerũq nobis nescientibus quibusdam occasionibus formas. Tibi a quo initium est virtutum ⁊ augmentum ac perficitur inchoatum. Tibi bone iesu qui es turris fortitudinis a facie inimici sit honor ⁊ gloria benedictio ⁊ gratiarum actio sine fine. Amen.

Fortalicium fidei quosque religionis xpiane aduersarios aptissime confutans. Iamdudũ in plerisque passibus multipliciter viciatum. Nunc vero magna cum diligentia castigatum ⁊ fideliter emẽdatum. Per venerabilẽ magistrum nostrum guillelmũ totani: in sacra pagina professorem ordinis predicatorum: cõuentus Lugdun. Ad laudem gloriam ⁊ honorem omnipotẽtis dei intemerate genitricisque virginis marie: simul etiã ad defensionẽ ⁊ propagationẽ prememorate fidei catholice feliciter explicit. Impressum lugd. Per Iohannẽ de romoys. Anno salutis nostre. xi. supra millesimũ quingẽtesimũ: Impẽsis spectabilis viri magistri stephani gueynart. Die. xvi. mensis Nouembris.

¶ Registrum.

✠ ✠✠ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA BB Omnes sunt quaterni preter BB ⁊ ✠✠ qui sunt duerni.